
x-rite
colorchecker CLASSIC
mm

13949. V. M. c. 1.
8°

In nomine dñi nostri ihesu christi. Incipit prima pars sermonū de laudib⁹ sanctoꝝ scōm fratrē Robertum caraçolum de Licio: ordinis minoꝝ: ēpm Agnatē: ¶ Sermo prim⁹ de laudib⁹ altissimi dei: cui⁹ excellētiā nobis declarāt precipue tria noia qbus cum noiare solem⁹;

DOn gloriet sapiēs i sapiētia sua nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitiis suis. Sz i hoc gloriet qui gloriaf scire ⁊ nosme : Dei viuentis Yba sunt ista originaliter. Hieremie ca. ix. Quoniā defecerunt hoies a vera cognitōe sui creatoris: abundauit iniqtas multoꝝ ⁊ malitia excreuit sup terrā. Multiplicanf in dies nephandissima scelera: horrenda vitia ⁊ indomabilia incorrigibiliaqꝫ peccata. Dis qppe caro videf iam viā suam corrupisse. Et dū ad singulos horuz statꝰ variaqꝫ studia ꝓspicimus: rarissimos inuenimus qui iuste: recte: pure: simpliciter: ⁊ mūde agāt Vbiqꝫ dol⁹: vbiqꝫ fraus: vbiqꝫ simulatio vbiqꝫ ꝑuat⁹ amor: vbiqꝫ cupiditas: vbiqꝫ ābitio: vbiqꝫ deniqꝫ ignominia: ⁊ turpitudo. Que, pfecto nō essent si deū añ mentis oculos vellem⁹ habere. Iccirco in hoc ſmone de ipso altissimo deo aliqua explicabimus qbus humana corda excitenf ad ipsum colendū: amandū: timendū: atqꝫ desiderandū. In hoc sigdē stat vera sapiētia vt pie veneremur deū preceptaqꝫ illi⁹ diligenf ꝗuemus. Ad hoc vero iducimur dū oculos mētis erigimus ad ꝓtēplandā excelsam maiestatē eius. Hāc aūt vnusqsqꝫ considerare pōt ex noib⁹ que generalit̄ de deo ꝓsueuerūt dici. Qua de re ⁊ ipsa nos noia pscrutari studebimus vt per illa ad agnoscendū deū ⁊ dñm nostrꝫ facile pducamur. Sūt itaqꝫ tria principalia noia qbus deus noiatur a nobis: que illius preeminentiā ⁊ magnitudinē exprimunt.

¶ Primū ē nomē timoris ipsum ē deus
¶ Scōm ē nomen amoris: illud est pater.
¶ Tertiū est nomen honoris: hoc est dñs.

¶ Qualiter deus benedictus e noiabilis etiam plurib⁹ noibus: ⁊ de scripturis tā humanis qꝫ diuinis i qbus exprimitur hoc nomen deus. Capitulū primum.

PRimum nomē quo deus noiatur a nobis est nomen timoris ipsum est deus. Hā ſm Ysidorū. x. ethimologiarꝫ libro. Deus dicif a theos qđ est timor qā timor sit colētibus eū. Sed qz pleriqꝫ insani ⁊ stulti qñqꝫ dicere nō formidāt: vbi est deus: qualis est: quis illū vidit: quod nomē ei⁹: qd illi debemus: ⁊ similia. Ideo ad eoꝝ domandā pfidiā prauitatēqꝫ confundendā tria in hac parte dubia declaramus.

¶ Primū vtꝝ deus sit noiabilis a nobis
¶ Scdz vtꝝ de⁹ sit noiabil plurib⁹ noib⁹
¶ Tertiū vtꝝ hoc nomē de⁹ inueniaf i scripturis expressuz. ¶ Pro primi dubii clariore itelligentia posset qs arguere q⁹ de⁹ a nobis noiari non pōt. Hā dicit Aristoteles in libro de causis. Prima causa superior est omni narratione. Et Augustinus i libro de Vbis dñi ait. Deus est ineffabilis qz non pōt fari. Et dionysius in libro de diuinis noibus ingt. Deum neqꝫ dicere neqꝫ itelligere possibile est. Et iterum ibidē. Dei neqꝫ nomē est neqꝫ verbū neqꝫ ratio: neqꝫ opinio: neqꝫ fātasma. Ex qbus concludi videf q⁹ deum nullus noiare possit. Sed ꝺrium aptissime cōprobat: tum qz ipse dionysius libꝫ edidit de diuinis noibus: tum etiā qz de noie dei multa in scripturis traduntf. Vnde Bene. iiii. capit. scribitur Seth natus est filius quē vocauit Enos ⁊ iste cepit innocare nomē dñi. Et Exodi. iii. capo. Ego suz qui sum qui sum hoc nomen mihi in eternum est. Et. xv. capi. Omnipotens nomen eius. Et. xx. capi. Non assumes nomen dei tui in vanum. Et Leuitici. xix. capi. Non periurabis in noie meo. Et ps. viii. Dñe dñs noster qꝫ admirabile est nomē tuū in vniuersa terra. Et ps. xlv. Notus in iudea deus: in israel magnum nomen eius. Et. ps. xlvii. Secundz nomen tuum deus ita ⁊ laus tua in fines terre. Et ps. lxxxiii. Cognoscat quia nomen tibi deus. Et ps. x. Sanctum ⁊ terribile nomen eius. Et ps. cxiiii. Non nobis dñe non nobis sed no-

K. K. LYCEAL. BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

de laud. altissimi

mini tuo da gloriã. Et ℣ Prouerbio. xviii. capl'o. Turris fortissima nomen dñi. Et Esaie. xlii. capl'o. Ego dñs hoc est nomen meum. Et Hieremie. xx. capi. Magnus es tu: & magnũ nomen tuum. Et. xxxii. ca. Dñs exercituũ nomẽ eius. Et Amos. ix. ca. Dñs nomen eius. Et. C. de sũ. tri. & fi. ca. l. ii. Sũmi dei nomen vbiq; celebretur Et. C. de transac. l. si quis maior. Innocato dei oĩpotẽtis nomine. Ita & in pleriscq; locis nomen dei frequenter exprimit. Ex quo videt q; noiari possit. ¶ Ad hanc dubietatẽ amouendã: rñdet Bonauentura in primo. di. xxii. q; sicut intelligere dicitur dupliciter: ita & noiabile. Nã intelligere vno mõ dicit per perfectã comprehensionẽ. Alio mõ per semiplenã cognitionẽ. Sic noiabile vno mõ dicit per pfectam expressionẽ. Alio mõ per semiplenã narrationem. Si ergo dicat noiabile primo mõ sic: sicut deus sibi soli ẽ intelligibilis: ita effabilis & noiabilis noie: qõ ipse scit uerbo: qõ ipse nouit. Sicut itaq; nobis est incõprehensibilis: ita & inoiabilis. Et hoc modo intelligẽde sunt auctoritates ad primã partẽ inducte. Si uero accipiamus noiabile fm qualẽcunq; narrationẽ: Sic quẽadmodũ deꝰ ẽ nobis cognoscibilis: ita & noiabilis: Et q melioꝰ cognoscit: melioꝰ noiat. Vñ expressiꝰ noiat fidelis & scriptura que fidei suffragat vt scriptura sacra q̃ ratio naturalis: vel phia. Cõcordat his Tho. prima pteq. xiii. cuiꝰ ẽba sunt ista. Secundũ q; aliqd a nobis itellectu cognosci põt: sic a nobis põt noiari cũ ergo deꝰ cognoscat a nobis ex creaturis: sic poterit noiari nõ tñ ita q; nomen significãs ipsuz exprimat diuinã essẽtiã fm q; ẽ. Sicut hoc nomẽ hõ: exprimit sua significatiõe essentiã hois fm q; ẽ. Significat eni eius diffinitionẽ declarantẽ essentiaz eius. Ratio cui quã significat nomen est eius diffinitio: ut dicit Aristote. iiii. metaphisice. Dicit ergo deꝰ nõ habere nomẽ: vel cẽ supra narrationẽ: quia cẽntia eius est supra id quod de eo intelligimus & voce significamus. Scotus uero in suo primo. di. xxii. inquit. Q; licet viator nõ possit distincte cognoscere diuinã essentiam põt nibilominus illã noiare aliquo noie distincte eam significãte: reuelato uel imposito siue ab angelo siue ab ipso deo: sicut patet de noie dei thetragramaton: qõ fm Rabi Moyses significat solã essentiam diuinam cũ intrinsecis suis ꝓprietatibus. Et licet quidã putent in hoc Scotum eõtradicere tam dño Bonauẽture: q̃ sancto Thome. Ego tñ aliõ sentio: qm̃ doctores illi preclarissimi de noie dei loquũtur quod viribus ingenii & vi nature adinueniri põt. Doctor vero subtilis extendit se ad nomẽ qõ uel angelus uel deꝰ ipse nobis reuelauerũt. ¶ Secũdũ dubiũ erat: vtrũ deus noiari possit pluribus nominibus. Ad quod respondet Ricardus de mediavilla. di. xxii. primi libri: q; sic. nã quedã noia significant deũ fm se: quedã in cõparatiõe ad creaturas. Noium aũt significantiũ deũ fm se: Quedam significant cẽntiã: Quedã psonas: Quedã notiones. Noia que significãt cẽntiã: plura sunt: q̃uis diuina cẽntia sit sũme simplex tñ ꝓpter infinitatẽ pfectionis sue: & nr̃i intellectus debilitatẽ nõ põt hõ illã pfectionẽ vnico cõceptu exprimere: sed de illa formant plures cõceptus. Et nihilominus si de illa formaret cõceptus sine fine nunq̃ p illos cõceptus exprimeret cã pfecte. Facit aũt intellectus noster aliũ cõceptũ de diuina pfectione sub rõne qua potẽtia. Aliũ sub rõne qua sapiẽtia: & sic de aliis attributis. Vnde q̃uis plurima noia dicta de deo significẽt rem eandẽ: tñ illã significant sub diuersis rõnibus: & a diuersis rõnibus imponũtur. Ideo talia noia nõ sunt sinonima: quia nõia sinonima sola voce differũt. Noia insup que significãt personas plurificant: qa plures sunt psone diuine. Sic & noia que significant notiones. Secũdũ Bonauẽturam in breuiloquio. Relatiões in diuinis sũt quattuor. s. paternitas: filiatio: spiratio: processio. Notiones Vo sunt relationes predictoꝝ cũ i nascibilitate. Noia que significant deũ in compatione ad creaturas plurificant. Quia fm Dionysiuz ca. vltio de diuinis noibus. Deũ p creaturas tripliciter cognoscimus. Aut p ablationẽ conditionũ impfectarũ que reperiuntur in creaturis. Aut per supeminẽtiã

conditionū perfectarū: aut p causalitatē creaturarū. Et sm hoc deū triplicit noiamus. Illa vero noia quib⁹ noiam⁹ deum removendo plurificanť: quia plures sunt conditiones iperfecte in creaturis quas noiando: a deo removemus. Quarū vna est finitas: quā removemus cum dicim⁹: Deus ē infinitus. Alia ē creatura: quaz removemus cū dicimus. Deus est increatus. Similiter dicimus deū imensum: quia sine mensura icorruptibilē: quia sine corruptione imortalē: quia vita ē sine defectu mortis incorpoream: quia sine corpali materia. Nomina aūt quibus noiam⁹ deū sibi attribuendo supeminentes conditiones que sunt in creaturis: plurificā tur sm q̄ sunt plures pfecte cōditiones in creaturis que p supeminentiā deo attribuūtur: sicut sunt: lux: vita: bonitas: ↄ sic de aliis. Noia etiā quibus noiam⁹ deum sub rōne qua est causa creaturarum: plura sunt: sm q̄ creature referuntur ad ipsum sub alia ↄ alia habitudine cāe. Referunť enim ad ipsum vt ad causam efficientez sui esse: ↄ sic noiatur creator: ↄ ad eām exemplarē: ↄ sic dicit exemplar. ↄ ad eām finalē: ↄ sic vocatur finis. Magnus itaq̄ deus est ↄ excelsus valde: cui tanta nomina cōpetunt que nos instruūt vt cōtemplemur eum super oia existētez supe rantēq̄ oēm intellectū cuiuslibet creatu re. ¶ Tertiū dubiū fuit: vtruz hoc nomē deus: inveniať in scripturis expressum. ℙro quo audiende sunt voces oiuz scripturarū: tam diuinarū q̄z humanaruz: in quibus ꝓphete: patriarche: apostoli: euāgeliste: doctores: impatores: philosophi: medici: astrologi: ↄ poete: hoc nomē deus in auribus oium sonant: cū eximia laude Ergo incipiamus a veteri testamento ↄ sequamur ea que ponunť in nouo. Deinde que a prenoiatis tanguntť. Scribitur nāq̄ Genesis ꝑ. ca. In principio creauit deus celū ↄ terrā. Eodē ca. Dixit deus: fiat lux. Et itez. Vidit deus lucē q̄ esset bona. Et ibidem sepius repetitur. Dixit quoq̄ deus. Dixit vero deus. Et. xx. ca. dixit serpēs ad mulierē. Cur precepit vobis deus ne comederetis ex omni ligno paradisi. Eodē ca. Vocauit dñs de⁹ adā. Et. v. ca. Hic est liber generationis adaz in die qua creauit deus hominē. Et. vi. c. Dixitq̄z deus: non ꝑmanebit spūs me⁹ in hoc in eternū: quia caro est. Et. ix. ca: Benedixitq̄z deus Noe ↄ filiis eius: dixitq̄z ad eos. Crescite ↄ multiplicamini Et. xv. ca. Credidit Abrahā deo: ↄ reputatum ē ei ad iusticiā. Et. xvii. ca. Ego sū deus oipotēs: ambula coraī me Et. xviii. ca. Nunquid deo est quicq̄ difficile. Et xii. ca. Tētauit deus abrahā. Eodē loco. Venerunt ad locū quē ostēderat ei deus Et. xxvii. ca. Det tibi de⁹ de rore celi. Et xxviij. ca. Deus oipotens bñdicat tibi: ↄ crescere te faciat atq̄z multiplicet. Eodē ca. Non ē hic aliud nisi domus dei ↄ porta celi. Et. xxx. ca. Exaudiuit deus preces eius. s. Lie. Eodē ca. Dixit Rachel. Abstulit deus obprobrium meū. Et. xxxv. ca. Apparuit Jacob deus cū fugaret fratrē suū. Eodē ca. Ego sum deus oipotēs crescе ↄ multiplicare. Et. xl ca. dixit Joseph Nunquid nō dei ē interpretatio. Et. xli. ca. Ondidit tibi deus oia que locut⁹ es. Et xlviij. ca. Dixit Jacob: Ēn ego morior: ↄ deus erit vobiscum. Et Exodi. ij. ca. dixit Moyses. Deus patris mei: adiutor me⁹ eruit me de manu pharaonis. Et. iij. ca. dixit deus. Ego sum deus patris tui: de⁹ Abrahā: de⁹ Ysaac: Eodē ca. dixit Moyses. De⁹ patrū nostrox misit me ad vos Et. v. ca. Deus hebreox vocauit nos vt eamus viā triū dierū in solitudinē ↄ sacrificemus dño deo nostro. Et. vi. ca. ait dñs. Scietis q̄ ego sum dñs deus vester Et. xv. c. scribitur. Iste deus meus: ↄ glorificabo eum deus patris mei ↄ exaltabo eū. Et. xviij. ca. Esto ppl'o i bis que ad deum sunt. Et. xx. ca. Ego sum dñs de⁹ tu⁹: q eduxi te de terra egypti: ↄ de domo seruitutis. Eodez ca. Vt ꝑbaret vos venit deus. Et. xxiiij. ca. Onātor dñe deus: misericors ↄ clemēs. Et Leuiti. xi. ca. Custodite oia que scripsi: vt sim vester de⁹. Et xviij. ca. Ego dñs deus vester: custodite leges meas. Et. ix. capi. Sāctificamini ↄ estote sancti: qa ego scūs sum: dñs de⁹ vester. Et. xxiiij. ca. Hō q maledixerit deo suo portabit peccatū suū. Et. xxvj. capi. Ambulabo inter vos ↄ ero vester deus.

Et Numeri.xvj.ca. Fortissime deus spi
rituũ vniuersę carnis nũ vno peccãte cõ
tra oẽs ira tua desęuiet. Et.xxiij.ca. Non
est deus quasi hõ vt mentiat. Et Deute
ro.iij.ca. Neqz enim ẽ alius deus vel in
cęlo vel in terra: q possit facere opera tua:
t compari fortitudini tue. Et.iiij.ca. Nõ
est aliqua natio tã grãdis que hẽat deos
appropinquãtes sibi: sicut adest nobis de
us noster. Et.vj.c. Diliges dñm deũ tuũ.
Eodẽ ca. Nõ tẽtabis dñm deũ tuum. Et
vij.ca. Populus scũs es dño deo tuo. Et
viij.ca. Observa t cauę ne qñ obliuiscar
dñi dei tui. Et.x.ca. Dñi dei tui cęlũ ẽ t ce
li celoꝝ: t oĩa que in eo sunt. Eodẽ ca. Deꝰ
noster ipse ẽ deus deoꝝ t dñs dñantium
deus magnꝰ t potẽs t terribilis. Et.xiij.
ca. Dñm deũ vestrũ sequmini t ipsũz time
te. Et.xiiij. ca. Filij estote dñi dei vestri.
Et.xviij.ca. Perfectꝰ eris t absq macu
la coram dño deo tuo. Et.xxiij.ca. Cuz vo
tum voueris dño deoꝝ tuo: non tardabis
reddere. Et.xxxij.c. Deus fidelis t absq
vlla iniquitate: iustus t rectꝰ. Et Josu.ij.
ca. Dñs enim deus noster: ipse ẽ deus in
cęlo sursum: t in terra deorsum. Et Judi
cũ.vj.ca. Ego deus vester nõ timeatis de
os amorreorũ. Et primi Regũ.ca.ij. Deꝰ
scientiarũ dñs ẽ. Et.vj.ca. Auxiliatus est
nobis deus. Et.ix.ca. Est vir dei in ciuita
te hac. Et secũdi Regũ.xiiij.c. Non vult
deus perire aiam. Et.xxij.ca. Quis fortis
preter deũ nostrũ. Et tertij Regũ.iiij.c.
Dedit quoqz deus sapientiã Salomoni
t prudẽtiã multã nimis t latitudinẽ cor
dis. Et.iiij. Regũ.v.ca. Ponunt verba re
gis israel: Nunqd deus sum ego: vt occi
cidere possim t viuificare. Eodẽ ca. scribit
q dixit Naaman. Vere scio q nõ sit aliꝰ
deus in vniuersa terra: nisi tm deus israł.
Et primi Paralypomenõ.xvij.c. Dixit
Satan ad Dauid. O ĩa que in corde tuo
sunt fac: deus enim tecũ ẽ. Et secũdi Pa
ralypomeno.xxv. ca. dicit. Dei ẽ adiuuare
t in fugã vertere. Et primi Desdre p ca.
Cirus rex persarũ retulit. O mnia regna
terre dedit mihi dñs deꝰ celi. Et Thobie
vj.ca. scribunt verba ãgeli ad Thobiam
loquẽtis. O stẽdam ingt tibi que sũt qui
bus prevalere põt demoniũ: di nãqz sunt
qui coniugiũ ita suscipiunt vt deũ ã se: t
sua mente excludãt. Et Judith.xiiij.capi.
Achior videns virtutẽ quã fecit deꝰ israł:
relicte gentilitatis ritu credidit deo. Et
Job.xxiij.ca. Deus molliuit cor meum t
oĩpotẽs cõturbauit me. Et in ps.iiij. Cũ
inuocarẽ exaudiuit me deꝰ. Et.vij. Dñe
deus meus in te spaui. Et.ix. Propi qõ
irritauit ipius deũ. Et.xvij. Deus meus
adiutor meus t spabo in eũ. Et. xviij. Ce
li enarrãt gl'iaz dei. Et.xxiiij. Libera deus
israł ex oibus tribulatiõibus suis. Et.xli.
Quẽadmodũ desiderat cerꝰ ad fõtes a
quaꝝ: ita desiderat aia mea ad te deꝰ. Et
xlij. Quia tu es deꝰ fortitudo mea. Et.xliij
Deꝰ auribꝰ nr̃is audiuimꝰ. Et.xliiij. pro
pterea vnxit te deꝰ deꝰ tuꝰ. Et.xlv. Deus
refugiũ nr̃m t virtꝰ. Et.xlvj. O ẽs gẽtes
plaudite manibꝰ: iubilate deo i voce exul
tatiõis. Eodẽ ps. Nm rex ois terre deus:
psallite sapiẽter. Et.xlvij. Hic ẽ deꝰ nr̃ in
eternũ t i scłz scłi. Et.xlix. Deꝰ deoꝝ dñs
locutꝰ ẽ. Et.l. Miserẽ mei deꝰ fin magnã
mĩaz tuã. Et.lij. Deꝰ de celo pspexit sup
filios hoiuz. Et.liij. Deꝰ i noie tuo saluuz
me fac. Et.lxx. Deꝰ docuisti me a iuuẽtu
te mea. Et.lxxij. Qã bonꝰ israł deus his q re
cto sũt corde. Et.lxxvj. Viderũt te aque
deꝰ: viderũt te aque t timuerũt t turbate
sũt abyssi. Et.lxxxij. Deꝰ qs sił̃s est tibi.
Et.lxxxiiij. Audiã qd i me loquat dñs de
us. Et.lxxxv. Magnꝰ es tu t faciẽs mira
bilia: tu es deꝰ solꝰ. Et Ecclĩasti.p.c. O is
sapia a dño deo ẽ. Et.ij.c. Fili accedẽs ad
fuitutẽ deꝰ: sta i iustitia t i timore. Et.iij.
ca. Qui timet deũ honorat parentes. Et
vij.c. Nõ te iustifices añ deũ. Et.x.c. Per
dit deꝰ memoriã supborꝝ. Et.xv.c. Deus
ab initio ostituit hoiez. Et. xlv.c. Dilectꝰ
deo t hoibꝰ: moyses. Et Sapiẽ.p.c. Deus
mortẽ nõ facit. Et Esaie.ij.c. Venite ascẽ
damꝰ ad mõtẽ dñi: t ad domũ dei iacob.
Et.vj.ca. Seraphin clamabãt: scũs: scũs
scũs dñs deꝰ sabaoth. Et.xl.c. Cõsolami
ni psolami pplẽ meꝰ: dicit deꝰ nr̃. Et Hie
remie.iij.c. Vere i dño deo nr̃o salus israł.
Et Danieł p.c. Dedit ãt deꝰ danieli gr̃az
i pspectu pncipis Eunuchorꝝ. Et.ij.c. Da
niel bñdixit deo celi. Et.iij.c. Ambulabãt
in medio flãme: laudãtes t bñdicẽtes deũ

Et.xj.c. Aduersus deū deorum loquet. Et xvij.c. Deꝰ eterne q absc̄ditoꝝ es cognitor. Et O sec.xxij.c. Deū absq; me nesciebas. Et Jone.iiij.ca. Tu es deus clemēs t miserico:s. Et Michee.vj.c. Curuabo genu deo excelso. Et pria ꝑ Petri. v.c. Deus qꝫ gr̄e vocauit nos in eternā gl'iaꝫ suaꝫ. Et eodē.c. Humiliamini sub potēti manu dei. Et ad Ro.ꝑ.c. Cū deū cognouissent:nō sicut deū glorificauerūt. Et. viij. c. Si deꝰ ꝓ nobis qs ꝑ nos. Et prime ad Thoꝛ.xxiij.c. Nō ē dissensiōis deꝰ:sꝫ pacis. Et secūde ad Thorin.xx.c. Nō .n.q se ipsuꝫ cōmēdat ille ꝓbatꝰ ē:sꝫ quē deus cōmēdat. Et ad Ephesi.ij.c. Deꝰ diues ē in mīa. Et ad Philipē.ij.c. Deꝰ exaltauit illū. Et prie ad Thessalonicēses. v.c. Deꝰ pacis sc̄ificet vos. Et Actuū.v.c. O bedire oportet deo. Et.xvij.c. Inueni arā in qua scriptū erat:ignoto deo. Et Apocal'. ꝑ.c. Significauit deꝰ que oꝛ fieri cito. Et vij.c. Vidi alterꝫ angelū ascēdētē ab oꝛtu solis hītē signū dei viui. Exo. xiij.c. Timete deū t date illi gl'iaꝫ t honorē. Et.xxj ca. Absterget deꝰ oēm lachrymā ab oculis eoꝝ. Et Joannes prie sue canonice.ca.ꝑ. Deū nemo vidit vnq;. Et in suo euāgelio ꝑ.c. Verbū erat apud deū. Et.viij c. Qui ex deo ē verba dei audit. Et.iij.c. Sic deꝰ dilexit mundū. Et Matth.vj.c. Sti mūdo corde:qm̄ ipsi deū videbunt. Et.vj.ca. Nō potestis deo seruire t mām̄onc. Eodē ca. Primū querite regnū dei. Et.xix.capi. quos deꝰ cōiūxit:hō nō sepat. Et.xxij. ca. Reddite que sūt cesaris cesari:t que sunt dei deo. Et Luce ꝑ.c. Nō eni ex te nasc̄et: sc̄m vocabit filꝰ dei. Et.vij.c. Deꝰ visitauit plebē suā. Et.xviij.c. Deꝰ ꝓpitꝰ esto mihi pctōꝛ. Et Cassiodoꝛ sup psalmum Magnꝰ deꝰ t laudabilis nimis. Deꝰ inqt ē virtꝰ icrplicabilis:pietas icōprehēsibil' sapia ineffabilis:cuius vera diffinitio ē finē i suis laudib' nō hr̄e. Et Boeti. i libro de trinitate. Deꝰ ē pulcherrimum:fortissimūq; vere vnū i quo nullꝰ nūerꝰ:nullū in eo aliud preter qꝫ id qō ē. Et Anselmꝰ in ꝓslogiō. Deꝰ ē pulchritudo que nō videtur odoꝛ q olfactu nō pcipit: sapoꝛ q non cognoscit:bōitas que nō sentit. Et Aug. i libro de libero arbitrio. Deꝰ ē quo nihil superius esse cōstat eternus incōmutabilis. Et in libro de vera religione. Deus ē incōmutabilis natura:prima vita: prima essentia: prima substantia. Et Justinianus Imperatoꝛ. C. de veteri iure enucliādo. l. prima inquit. Deo auctoꝛe: t nostrū gubernante imperiuꝫ bella feliciter peragimus t pacem decoꝛamus:t statum reipublice sustentamus. Et. C. de officio prefecti pretorio:aphrice. l. j. Multas quidē t antea a deo promeruimus largitates: t innumerabilia eius circa nos beneficia cōfitemur. Et. C. de rebus creditis: t iureiurando. l. j. Jurisiurandi contempta religio satis deum habet vltoꝛem. Et. ff. de legibus. l. ij. scribitur. Omnis lex inuentio t donum dei est. Et ideo habes in epistola. Inter claras. C. de summa trinitate t fide catholica. Et in procmio istitute. Et C. ne filius pro patre. in uten. habita. Et C. de iudeis. l. iudeis. Et. C. de raptoꝛib' virginum. l. raptoꝛes. Et. ff. de iureiurando. l. ait pretoꝛ. Et. C. de episcopis t clericis. l. deo nobis. Et in autentico: vt non luxurientur contra naturam. Et in autētico de mandatis principum i. §. oportet. Et in autentico de fide instrumentoꝛum: in. §. Cum igitur. Et in autentico de questoꝛe: in principio. Et Sibilla beritrea: cuius verba ponit Lactantius libro primo diuinarum institutionum: ita loquitur. Vnus deus qui vnus est:isq; amplissimo increatus. Et Plato in thimeo. Perfectꝰ t purgatus hinc exiens habitabit cū deo. Et vt Hieronymus asserit sup ꝑ capitulo Danie'. hic dixit fabꝛicatoꝛē mūdi deum. Et Aristoteles in ꝑ de cclo t mūdo. Omnes quidē summū locū deo tribuūt: t greci t barbari. Et in. xij. metaphisice. Dicimus deuꝫ animal sempiternū sempviuēs. Et rex Auicēna in prologo sui canonis. In primis deo gratias agamus:sicut sui ordinis celsitudo t beneficij ipsius multitudo meretur. Et in eodem prologo. Si mihi deus auxiliatus fuerit: t hūc confirmauero librum: addam postea in vno libro Anthidotarium. Et idem in prima fen primi libri Canonis: doctrina .iij. capitulo .ij. de complexionibus mēbroꝝ. Deus cuiꝫ animali t cuiꝫ mem-

bro donauit et cõplexione: qõ magis me rẽt. Et Valienus medicorũ ꝓnceps: sup ꝓma partica la ,pnosticorũ hypocratis. Nõ inuenimus Hypocratẽ dicere in ali quo librox suox: q deus bñdictus t sub limis caussasset aliquam egritudinem. Et Rasis in prologo libri ad Almansorĩ regẽ: Regi almansorio cuius vitã ,plon get deus. Et Damascenus in ,plogo sui libri: de cõsolatiõe medicinarũ. In noie dei misericordis cuius noiatu ꝑmo rece pit grãm t doctrina pfectionẽ. Et idẽ in prologo sue practice. Sanat solus lãguo res deus. Et Albumazar in suo introduc torio in astronomiã. Deus ẽ mouẽs oia imobilis: cuius nomẽ ẽ bñdictũ t exalta tũ exaltatione maxima. Et Seneca i tra gediis. Segẽ supbos victor a tergo deus Et ad Lucilluz. Nihil deo clausuz est. Et Ouidius in libro de arte amãdi. Flectit iratus voce rogante deꝰ. Et Sixtus pi thagoricus in sentẽtijs. Cogitatio hoiuz nõ latet deũ. Et Cicero in libro de legibꝰ Nihil ẽ prestãtius deo. Et in libro de nã deox. Nulli ẽ nature obediẽs aut subiec tus deus: oẽm ergo regit ipse nãz. Et ite rũ ibi. Cõprehẽde aio: t ꝓpone añ oculos deũ. Et i codẽ. Quid cẽ pot i rex nã hoic meliꝰ? In eo eni solo ẽ rõ qua nihil pot cẽ prestãtiꝰ. Esse aũt hoiem qui nihil in oi mundo melius cẽ qz se putet desipientis arrogãtie ẽ. Ergo ẽ aliquid melius: ẽ g ,p fecto deus. Quid amodo audebũt dicere curiosi: an tãtox virox quox testimonia retulimꝰ: sentẽtia inanis ẽ. O stulti t tar di corde ad credendũ: O ceci peccatores: t inimici dei: O maligne mẽtes iniquox exgisci mini t intuemini cũ qui oia con didit: oibus preest: t nos pdere pot atqz saluare. Sed qui illũ nõ timẽt: nõ diligũt neqz venerãtur: statim inflatis bucchis mihi detrahũt sic loquẽti. Supflua ingũt ac tumida ẽ tãta precedẽs turba auctori tatũ de deo: cũ cũ agnoscamus: confitea murqz creatorẽ celi t terre: visibiliũ om niũ t inuisibiliũ. O qz infelix ẽ hox con ditio tẽporũ dum cõpletuz experimur id quod apls scribit ad Titum. i. cap. Cõfi tẽnt se nosse deũ: factis aũt negant.

¶ Q: deus vocatur pater noster in quo ostenditur eius benignitas que nos alli cit ad eũ diligendũ. Cap'm secundũ.

Secundũ nomen quo deus noiat a nobis ẽ nomen amoris: illud ẽ pa ter. Mira res profecto: q ille qui cõdidit celũ t terrã: t oia que i eis sũt: di gnetur a nobis vermiculis pater appel lari. Nos tũ ipsius filij dei esse refugimꝰ dũ magis hec infima vilia atqz terrena: qz ipsum sũmũ bonũ diligimus. Ob id ipse conquerit dicens Esaie ꝑ ca. Filios enutrini t exaltaui: ipsi aũt spreuerũt me Verũtamen vt ad tanti patris dilectio nẽ corda inflãmẽtur humana: de ipsa pa ternitate tres cõsiderationes faciemus.

¶ Prima dicit distinctionis.
¶ Secunda rationis.
¶ Tertia significationis.

¶ Prima cõsideratio dicit distinctiõis in qua scire libet: q patres multi sunt: t multipliciter accipiuntur. Nam

¶ Primus dicitur carnalis.
¶ Secundus spiritualis.
¶ Tertius sacramentalis.
¶ Quartus infernalis.
¶ Quintus celestialis.

¶ Primus pater dicit carnalis: aut rati one imediate generationis: de quo dicit Exodi. xx. ca. Honora patrẽ tuũ. Aut ra tione originis: t sic omnes aut: proaui: at taui: tritaui: dicũtur patres. Unde Hie ronymus super Danielẽ asserit de Bal dasar: qui vocat patrẽ Nabuchodonosor vt scribit Danielis. v. ca. Q non facit er rorẽ scientibus scripture sancte cõsuetu dinẽ: qua proauꝰ oẽs t maiores pres vo cantur. Nam sm Berosum chaldeum: t Josephum Nabuchodonosor regnauit annis quadragintatribꝰ: cui successit filiꝰ qui vocatus est Euilmorodach: huic suc cessit filius dictus Neglisar: quo mortuo regnauit filius eius Laborsodoc: huius filius fuit Baldasar. Et nihilominꝰ ipse dicebat Danieli. Tu es Daniel de filijs captiuitatis iuda: quẽ adduxit rex pater meꝰ. s. Nabuchodonosor ỽ iudea. ¶ Se cundus pater est spũalis: Et sic dicit pa quilibet sacerdos: vt patet. lxxxvj. di. ca. quis dubitet. vbi dicit. Quis dubitet sa-

cerdotes christi regũ oĩum ⁊ principum patres ⁊ magistros censeri. ¶ Est insup pater spũalis sacerdos qui audit cõfessiones: sicut patz. xxx. q. i. ca. oẽs. Similiter qui erudit ⁊ docet aliquos: vocaꝛ pater. Hinc Macrobius ĩ prologo sup somniũ Scipionis Eustachiũ discipulũ filiũ vocat. Et Paulus ad Galatas. iiij. ca. dicit Filioli: quos iteruz pturio donec christus firmetur in vobis. ¶ Tertius ẽ pater sacramentalis: Is ẽ sacerdos baptizans ⁊ episcopus cõfirmans: ⁊ quicũq; alius tenens in baptismo vel cõfirmatiõe illum qui baptizaꝛ aut cõfirmaꝛ. Probanꝛ ista xxx. q. i. c. ad limina. §. filia. Et. xxx q. iii. c. ita. Et de cõ. di. iiij. c. vos ante oĩa. Et extra de cogna. spũali. c. vltr. Quod populis ẽ declarãdũ, ꝓpter eos qui falso tenẽt sacerdoteꝫ baptizantẽ nõ fieri cõpatrem ¶ Quartus est pater infernalis. Hic est diabolus pater iniquoꝝ. De quo dicit Ambro. xxij. q v. c cauete fratres. O ẽs q amant mẽdaciũ filij sũt diaboli. Et dñs Jesus dicebat iudeis: Joãnis. viij. capi. Vos ex pre diabolo estis: ⁊ desideria patris vestri facitis. ¶ Quintus ẽ pater celestialis qui ẽ deus bñdictus: de quo claꝛ est ꝙ sic noiatur. Unde Esaie. lxiij. c. scribitur. Tu dñe pater noster ⁊ redẽptor noster. Et Hieremie iij. ca. Voca me patrem meũ. Et. xxxj. ca. Factus suz israeli pater Et Malachie ij. ca. Nunquid non pater vnus omniũ nostrũ. Et Mathei. v. capi. Pater tuꝰ qui videt ĩ abscõdito: reddet tibi. Et iterũ ibi. Sitis filij patris vestri qui solẽ suũ oriri facit sup bonos ⁊ malos. Et. x. ca. Non eni vos estis qui loquimini: sed spũs patris vestri qui loquiꝫ in vobis. Et. xxiij. ca. Vnus ẽ eni pater vester qui in celis ẽ. Et Luce. vj. ca. Estote misericordes sicut ⁊ pater vester celestis misericors ẽ. Et Mathei. vj. ca. Cuz oraueritis dicite: pater nr̃ qui es in celis ⁊c̃. Et prime ad Thori. viij. ca. Vnus ẽ deꝰ pater ex quo oĩa. Et de hoc ita loquitur Virgi. in ꝓ Eneidos. At pater olipotens spelũcis addidit atris. Et in. x. At pr̃ omnipotẽs rex: cui sũma ptãs. Etin ꝓ Georgicoꝝ. Ter pater extructos deiecit fulmine montes. Et Horatius odda secunda. Jam satis terris niuis atq; dire grandina misit pater. Et rubẽte dextra sacras iaculaꝫ arces. Terruit vrbẽ terruit gẽtes. Scribit Horosius ꝙ Pyrrhus rex Epirotarũ: qui in auxiliũ tarentinoꝝ venit: fretus viribus thessalie ac macedonie: totiusq; grecie: dũ in prima pugna in cãpania Valeriũ leuinũ cõsulẽ. oẽmq; quasi exercitu romanoꝝ deuicisset: cuz extraq; parte multi fuissent interfecti: atq; numerus occisoꝝ ex parte Pyrrhi prægrãdis fuisset: post habitã illã victoriã: affirit titulũ in tẽplo Jouis: in quo ita scriptum erat. Qui ante hac inuicti fuere viri pat optime olympi. Hos ego in pugna vici: ⁊ ab eis victus sũ. Cũ redargueret a suis quia se victum fatebaꝫ. Respõdit si rursus simili modo vincã: reuertar sine milibus in Epirum. Ecce itaq; ꝙ apud oẽs nationes de deo nomen patris ꝓclamaꝫ. Sed dum ista tractamus opus ẽ vt ĩ hac parte tria dubia disputemus.

¶ Primũ: vtruz sit vna paternitas filij dei ⁊ creature.

¶ Secũdũ: vtrũ hoc nomen pater ꝓ priꝰ dicaꝫ in deo respectu filij ab eterno geniti: q̃ respectu hominis ⁊ creature.

¶ Tertiũ: cur in diuinis maternũ nomẽ tacet: paternũ exprimit.

¶ Pro declaratõe primi dubij plericq; arguũt: ꝙ filij dei ⁊ creature nõ sit vna paternitas: sed diuersa. Pria quia vbi sunt diuerse relatiões oppositi ibi diuersa ratio paternitatis. Sed in paternitate qua deus ẽ pater filij ab eterno geniti: ⁊ qui ẽ pater creature: sunt diuerse relatiões oppositi: ergo diuersa ratio paternitatis. Relatio enim qua refert pater ad filiũ ẽ increata: illa qua ad creaturaz creata. Jtaq; videt hec pr̃itas sit alia ab illa. ¶ Secũdo arguit: quia vbi sũt diuersi respectus paternitatis: ibi diuerse paternitates: Sz alio respectu ẽ deus pater filij: alio respectu ẽ pr̃ creature. Mã vt dicit glosa Augustini sup illo Vbo Joãnis. xx. ca. Ascendo ad patrẽ meũ ⁊ patrẽ vestrũ: meũ natura vestrũ vero gratia. Ergo alia ẽ paternitatis filij ⁊ alia creature. Respondet ad hoc Alexander de ales in tertio sũme: ꝙ in relatione qua deus ẽ pater filij: ⁊ pater

creature: tria sunt cōsiderāda. ſ. ꝓncipiū Termini: ⁊ Modus. ¶Principiū est patre. Termini sunt filius dei ⁊ creatura. Modus: deus ē pr̄ filij psonaliter: ⁊ pr̄ creatu re essentialiter. Licet ergo termini huius relationis plurificent ⁊ modus sit diuersus: tñ ꝓncipiū est vnū nō diuersum nec plurificatum. Vnde Aug. libro ō trinita te ait. ¶Pater dicit ꝓncipiuꝫ filij: quia genuit eū: ⁊ principiū spūs sancti: quia spiritus sanctus est donū eius: ⁊ principium creature: quia creauit eam. Et tñ propter has diuersas rationes nō multiplicat rō principij. Ergo cū dicit pater filij ⁊ pater creature: non multiplicabitur ratio pr̄is respectu filij ⁊ respectu rōnalis creature Et sic solutum ē primū argumentuꝫ. Ad secundū dicit Alexander: ꝙ gratia ⁊ natura faciunt distinctionē: non ex parte illius a quo: sed ex parte eorū que sunt ab illo. ¶Secūdū dubiū fuit: vtrū hoc nomē pater per prius dicat in deo respectu filij: q̄ respectu hominis ⁊ creature. ¶Et ad hoc respondet Tho. pria parte. q. xxxiij. q̄ sic. Nam quod eternū ē prius ē tpali. Ab eterno aūt deus ē pater filij ⁊ ex tēpore pr̄ creature. Insup per prius dicit nomen de illo in quo saluatur tota ratio nois perfecte q̄ de illo i quo saluat ſm aliquid. De hoc siquidē dicitur p similitudinē ad illō in quo pfecte saluat: quia oia perfecta sumunt a perfectis. Inde ē q̄ hoc nomē leo per prius dicit de animali in quo tota rō leonis saluat: quod proprie dicit leo: q̄ de aliquo hoie in quo inuenit aliquid de ratione leonis: vt puta audacia vel fortitudo: de hoc nanq̄ per similitudinē dicit: manifestū ē aūt q̄ perfecta ratio paternitatis ⁊ filiationis inuenit in deo patre ⁊ in deo filio: quia patris ⁊ filij ē vna natura ⁊ gl'ia: i creatura vero filiatio inuenit respectu ōis nō ſm perfectā rōnē: cū non fit vna natura creatoris ⁊ creature: sed ſm aliquā similitudinē que quāto pfectior fuerit: tanto propinquius accedit ad verā filiationis rationē. Dicit aūt deus alicuius creature pater ꝓpter similitudinē vestigij tm: vtpote irrationabiliū creaturarum: ſm illud Job xxxviij. ca. Quis est pluuie pater aūt qs genuit stellas roris. Alicuius etiā dicitur pater propter similitudinē imaginis: ⁊ sic dicitur pater hominū. Alicuius pater vocatur ſm similitudinē gratie: ⁊ sic homo dicitur filius dei adoptiuus ſm q̄ ordinatur ad hereditatē eterne gl'ie. Quare per prius dicit pater respectu filij quē sibi coequalē genuit: q̄ respectu alicuius creature ¶Sed ꝓtra ista posset qs ita arguere. Cōmune ſm intellectum ē prius ꝓprio. Sed hoc nomen pater ſm q̄ psonaliter sumit: est proprij psone patris: respectu psone: ⁊ patris respectu psone filij. Secūm verō quod sumit essentialiter est cōe toti trinitati. ⁊ sic dicit respectu creature. nā toti trinitati dicimus pater noster. Ergo sequitur q̄ ꝓncipalius pr̄ dicat respectu creature q̄ filij coeterni ⁊ psubstātialis. Soluit hoc argumētū Tho. vbi. s. ꝙ cōia absolute dicta ſm ordinē intellectus nr̄i sūt priora q̄ ꝓpria: quia includūtur in itellectu ꝓpriū: sed nō ecōuerso. In intellectu eni psone patris intelligit de⁹ sed nō conuertitur. Cōia vero que iportāt respectuꝫ ad creaturā: p posteri⁹ dicūt q̄ ꝓpria que importāt respectus psonales. qa psona ꝓcedens in diuinis ꝓcedit vt ꝓncipiū ꝓductionis creaturaꝫ. Sicut eni verbū conceptū in mente artificis p prius intelligitur procedere ab artifice q̄ artificiatū qō producit ad similitudinē verbi cōcepti in mēte. Ita p prius ꝓcedit filius a pr̄e q̄ creatura de qua nomē filiationis dicit ſm q̄ aliquid ꝑticipat de similitudine filij. ¶Tertiū dubiū fuit: cur in diuinis nomen maternū tacet: paternū vero exprimit. Ad hoc ita dicit dñs Bonauētura. di. v. primi libri in declaratione lr̄e: vbi allegat Anselmū in prosologion. ꝙ ꝓncipiū maternū precrigit aliud ꝓncipiū pri⁹: qa mr̄ ē ꝓncipiū passiuū: ⁊ oē tale mouet ab alio: ergo ante ipsū ē ꝓncipiū aliud. Qm̄ ergo ꝓncipiū generationis filij in diuinis ē ꝓmū: ⁊ ē pure actuale. Ideo nullo mō transfertur maternū ꝓncipiū ad diuina. Dicta sūt hec de filio dei vt agnoscamus q̄ benignus ste pater eius qui homines tanti dignos facit honoris: vt filios etiam ipsos habeat: ⁊ si non ſm veritatē nature: ſm tñ aliquaꝫ similitudinem vel participationem. ¶Secunda cōsideratio de paternitate

altissimi

dei: dicitur rationis: in qua perscrutari debemus qualiter deus dicitur pater noster quintuplici ratione.

¶ Primo ratione generationis.

¶ Secundo ratione gubernationis.

¶ Tertio ratione instructionis.

¶ Quarto ratione protectionis.

¶ Quinto ratione dotationis.

¶ Primo dr̃ deꝰ pr̃ nr̃ rone gnatiõis. pr̃ nãqz ẽ q habet filiũ a se genitũ t filez sibi Deꝰ aũt t si nõ a se nõ genuerit: fuit tamẽ causa nobis vt essemꝰ t sm corpꝰ t ꝼz ani mã. Jdeo Lactantiꝰ libro.ij. diuinaꝝ institutionũ ait. Deꝰ veri pr̃is officio fũctꝰ est ipse corpꝰ effinxit: ipse aiam qua spiramꝰ infudit. Jlliꝰ ẽ totũ qcqd sumꝰ. Et Moyses Deuterono.xxviij.ca. Nũquid nõ ipse ẽ pater tuus q fecit t creauit t possidet te. Jbi glosa. Fecit corpꝰ: creauit t possidet te Jdi glosa. Fecit corpꝰ: creauit aiam: possidet vtrunqz. Et vidua illa timẽs deũ que filios hortabat quecũqz supplicia ferre: qz̃ cõtra legem porcinas carnes comedere: vt scribit secũdi Machabeoꝝ.ca.vij.ita dicebat. Nescio qualit in vtero meo apparuistis: neqz ego spũm t aiam donaui vobis t vitã t singuloꝝ mẽbra nõ ego ipsa cõpegi. ¶ Secũdo deus dr̃ pr̃ nr̃ rõne gubernationis. Jpse siquidẽ cũctis creaturis celi t terre mãdauit vt hũanis vsibꝰ indesinenť deseruiãt. Ob qđ vt dicit Hugo de sancto victore. Quelibet creatura tria vocem allogtur hoiem. Accipe: redde: fuge. Accipe beneficiuz ex me in vsuz tuuz. Accipe inqt celuz a me: t luminaribꝰ meis: illũiationẽ t motũ. Accipe ait ignis a me calorem Accipe ab aere respirationem. Accipe ab aqua refrigeriuz t lotionez. Accipe a terra ialia: fructus: t substẽtationez t filia. Secunda vox est redde. s. obsequm tuo bñfactori t meo creatori qui iõ me creauit vt tibi seruirẽ. Tertia vox est: fuge. s. suppliciũ: ne illud incurras ppt ingratitudinẽ. ¶ Tertio deus dicitur pater nr̃ rõne instructois Jnstruxit nos eqdem triplici lege. s. nature: scripture: t gratie: vt sciremus qd agendum: quid fugiendũ: quid amandũ: qd timendũ: quid colendũ: quidue desiderandũ Necz cõqueri debemꝰ si nescimꝰ tot secreta nature: astroꝝ cursus: motus siderum occcani ambitũ: naturas herbaꝝ: futura cõtingẽtia: t huiusmõi. Qñ vt igt Lactãtius libro.ij. diuinaꝝ institutionũ. Cũ aperiret homini veritatẽ deus: ea sola nos scire voluit que inifuit hominẽ scire ad vitaz cõsequẽdã. Que vo ad curiosaz t ꝓpbanã cupiditatẽ ptinebãt: retinuit vt archana cẽnt. ¶ Quarto deꝰ dr̃ pr̃ nr̃ rõne ꝓtectionis: qa ipse nos ꝓtegit t defendit a piculis t tẽtatiõibꝰ pene inumeris: nisi enim ipse auxiliaretur nobis t angelico nos tueretur ꝓsidio vix possemus ad horaz sup terram viuere. ¶ Quinto deus dicitur pater noster ratione dotationis ipse qppe dicturus est electis. Venite ad nuptias: venite ad paradisi delicias: venite ad opulentissimum celorum regnum. O quales erunt ille promisse diuitie: qualis an me t corporis gloria: qualis angeloꝝ societas: qualis deniqz illius perhennis vite iocunditas. O qz̃ felix erit vox illa iesu christi filij ðei qz̃ suauis qz̃ delectabilis cũ dicet i die iudicij venite bñdicti pr̃is mei possidere patruz vobis regnũ a cõstitutõe mũdi. ¶ Tertia ꝑsideratio circa paternitatẽ dei dr̃ significatiõis in qua notãda sunt qnqz signa ꝑ que discerni possunt filii dei a filiis diaboli

¶ Primum dicitur audientia.

¶ Secundum beniuolentia.

¶ Tertium obedientia.

¶ Quartum reuerentia.

¶ Quintum prouidentia.

¶ Primum signũ dicitur audientia qñ. s. quis libenter audit verba diuina Vñ Joãnis viii.ca. rps dixit: Qui ex deo ẽ Yba dei audit. Propterea vos nõ auditis quia ex deo nõ estis. ¶ Secũdũ signũ ẽ beniuolentie. Ille siquidẽ dei filius esse cognoscit qui deum sup omnia diligit. de quo dicitur Mathei.xxii.ca. t Luce.x.ca. Diliges dñz deũ tuũ ex toto corde tuo t ex tota aia tua ex tota mente tua t ex oibus viribus tuis. ¶ Tertium signũ est obedientia. De hoc christus dixit Joãnis xiiij.ca. Si diligitis me mãdata mea seruate. Et itez. Si precepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea. ¶ Quartũ signum dicitur reuerentia quãdo qs reuerẽtiã deo exhibet:

Creatura allogtur hominem

reuerēter se habendo ad eius nomē sēm: ad sacra loca: ad sacras psonas: ad sacras cerimonias: ⁊ ad omnia que pertinent ad cultū dei. ¶ Quintū signū vocatur prouidētia. Ille vtiqz bonus ē filius qui patri prouidet in suis necessitatibus Sic quicūqz deo subuenire sollicitus est: filius eius credi pōt. Et licet dc⁹ nullo indigeat qui felicissimus ac beatissimus ē: tñ sibi ascribit quicqd ꝓ illius amore ꝓximis nostris tribuit. Ideo Matthei.xv.c. dicit. Dō vni ex minimis meis fecistis. Q ꝗ exigu⁹ ē nūcrus filiorū dei quādoqdē a rarissimis audit minus diligit ⁊ preceptis eius a paucis obtempat: cunctaqz ad religionē spectantia deturpata sunt: ⁊ penitus dissipata ac ꝓximis ꝓ deo amore succurrere vix aliqs curat. Q seculū tertū ⁊ sordidū quo hoies a deo patre totaliter se auerterūt: ⁊ sequūtur cōcupiscentias suas: nihil amplius spantes de promissa hereditate celestis regni.

¶ Dō deus bñdictus nūcupat dominus quod est nomen honoris: de ipso dicitur: quia illius imperio cuncta subiacent.

Capitulum tertium.

TErtiu nomen quo deus noiatur a nobis ē nomen honoris: illud est dñs: sic in tota scriptura sep⁹ nominat. Vnde Gene.c.ij. dicit. Dixit dominus deus: Non ē bonū hoiem ee solū. Et in.iij.ca. Vocauit dñs deus Adā. Et x.ca. Respexit dñs ad Abel ⁊ ad munera eius. Et.vj.ca. Corrupta ē terra coā domino. Et.vij.ca. Dixit dñs ad eum. Ingredere tu ⁊ ois domus tua in archā. Et viij.ca. Recordat⁹ aūt dñs Noe. Et. xij. ca. Dixit domin⁹ ad Abrahaz. Egredere de terra tua. Et.xv.ca. Apparuit ꝙi dñs in cōualle mābre. Et.xxj.ca. Visitauit dominꝰ sarā. Et.xxij.ca. Angelus dñi de celo clamauit. Et.xxxix.ca. Fuit aūt dñs cū Joseph. Et Exodi.iij.capi. Dixit dñs ad Moysen. Et sic incipit capi.viij.ix.x.xj.⁊ xij. Capitulū vero.xiij.habet: Locutus ē dñs ad Moysen. Et similit scribit. xiiij. xv.xx.xxxj.xxxiij.⁊.xl.ca. Et Leui.iiij .vj. viij.xj.xij.xiij.xiiij.xv.xvj.xvij.xviij .xix. xx.xxij.xxiij.xxiiij.xxv. ⁊ vlti.ca. Et idem Numeri ꝑ. ij .iiij. v.vj. viij.ix. x. xv. xix. xxj.⁊.xxxiij.ca. Et ita frequēter repetit hoc nomen dñs tā in veteri qz nouo testamēto. Quare aūt sic vocet: assignari pñt tres rationes.

¶ Prima dicitur subiectionis.

¶ Secunda immutationis.

¶ Tertia anihilatiōis.

¶ Prima ratio: quare dñs nūcupat: dicitur subiectiōis: ga oia que in mūdo sunt. siue in celo: siue in terra: maxia ⁊ minima: ab ipso sunt: eiusqz prouidentie ⁊ gubernationi subdunt: hoc fides vera firmiter tenet: hoc ois doctria sana testat. Vnde Sapientie.xiij.ca. dicit. Tu aūt pater: sapiētia tua gubernas oia. Et Hester .xiij. ca. Dñe dc⁹ rex oipotēs in ditione tua cucta sunt posita: ⁊ nō est qui possit resistere voluntati tue. Et Boetius in libro de consolatione ingt. Q qui ꝑpetua mūdum ratiōe gubernas. Et Augusti. libro. v. de ci. dei. Deus nō solū celū ⁊ terrā: nec solū angelū ⁊ hominē: sed nec exigui ⁊ cōtēptibilis animātis viscera: nec auis pēnulam nec herbe flosculū: nec arboris foliū: sine suarū partiū cōueniētia derelinquit. Et Cicero in libro de natura deox. Quis n. nō timeat omnia ꝓuidentē ⁊ cogitantez ⁊ animaduertentē: ⁊ oia ad se ptinere putātē curiosum ⁊ plenum negocy dñi. Cum tñ hanc prouidentiā sūmi dei nō nulli tripliciter errauerūt. ¶ Primi fuerunt qdā antiqui philosophi qui dixerunt oia fortuitu agi: vt Democritus ⁊ Epicurus: de qbus loquitur Lactantius libro primo diuinarum institutionum. Quorum positō sm Tho. prima parte .q .centesimatertia: impossibilis ostenditur ex duobus. Primo quidem ex eo q apparet in ipsis reb⁹. Videmus enim in rebus naturalibus ꝓ uenire quod melius est: aut semper aut in pluribus: quod non contingeret nisi per aliquam prouidentiam res naturales dirigerentur ad finem boni: quod est gubernare. Vnde ipse ordo certus rerum maxime demonstrat mundi gubernationem Sicut si quis intraret domum bene ordinatam: ex ipsa domus ordinatione: ordinationis rationem perpēderet. Et hoc est quod Lactātius vbi ś. elegantissime retulit. Nemo inquit est tam rudis: tam

altissimi

ferus moribus: qui nō oculos suos in celum tollēs: tametsi nesciat cuius ꝓuidentia deꝰ regat hoc oē quod cernit: nō aliquā tñ cē intelligat ex ipsarū rerū magnitudine: pulchritudine: vtilitate: tempatione. Nec fieri posse: quin id quod mirabili rōne cōstat cōsilio aliquo maiore sit instructum. Secundo apparet illa positio impossibilis ex cōsideratione diuine bonitatis per quam res in esse producte sūt. Cum enī optimi sit: optima ꝓducere. nō cōuenit sūme bonitati diuine q̄ res ꝓductas ad perfectū non perducat: vltia aūt perfectio vnīuscuiusq; est in cōsecutiōe finis. Ideo ad diuinā bonitatē pertinet vt sicut produxit res in esse: etiā eas ad finē perducat. ¶ Secundi qui errauerunt circa deī prouidentiā fuerūt aliqui asserentes deū ita gubernare mundū: q̄ tamen nec rationalis creatura: nec animalia bruta illius prouidētie subdūtur. Nō creatura rōnalis quia seipsam gubernare pōt: cum habeat dñiū sui actus ⁊ per se agat. Non animalia bruta: quia apostolus primo ad Corinthios ca. ix. dicit. Deo nō est cura de bobus. ¶ His respōdet Tho. vbi supra: q̄ creatura rationalis gubernat seipsam p̄ intellectū ⁊ volūtatē: quoꝝ vtrūq; idiget regulari ⁊ perfici ab intellectu ⁊ voluntate dei. Et ideo supra gubernationem qua creatura rōnalis gubernat seipsam tanq̄ dña sui actus indiget gubernari a deo. Alia ēt bruta vt boues ⁊ similia nō totaliter subtrahunt a cura gubernatiōis diuine: sed solū quātum ad modū qui cōpetit rōnali creature que a deo inducit ad bonū ⁊ retrahitur a malo per ꝓcepta ⁊ ꝓhibitiōes: premia: ⁊ penas: quod nō fit in creatura irrōnali que nō ē ad beatitudinē ordinata. ¶ Tertii qui errauerūt circa prouidentiā diuinam sunt alii qui tenēt ita deū gubernare mundū: q̄ oīno excludūt causas secundas: arguentes quia melius est aliquid fieri per vnū q̄ per multa: si fit possibile: vt dicitur. viii. phīsicoꝝ. Deus ergo pōt per seipsum gubernare absq; causis secūdis. ¶ Iterū argunt. qa nihil ē in deo imperfectū ⁊ deficiens: sed ad defectum gubernatoris pertinere videt q̄ mediantibus aliquibus gubernet. Sicut rex terrenus: quia non sufficit ad omnia agenda: nec vbiq; ꝓsens est i suo regno. Et ꝓptereā expedit vt habeat sue gubernationis mīstros ⁊ coadiutores. ¶ Istis ita respondet Tho. q̄ in gubernatione duo cōsiderantur. s. ratio gubernationis. que est prouidentia. Et executio quantū ad rationē gubernationis ptinet: deus imediate omnia gubernat. Quātū aūt ad executionē deus gubernat quedā mediantib⁹ aliis: eo q̄ cum per gubernationē res que gubernant sint adducēde ad perfectionē: tanto est melior gubernatio quāto maior perfectio a gubernāte rebus gubernatis cōmunicat. Maior aūt perfectio ē q̄ aliquid in se fistit bonū: ⁊ etiā sit aliis causa bonitatis: q̄ si eēt solūmodo in se bonū. Et ideo sic deus prouidentia sua res gubernat vt quasdā in gubernando causas aliorū istituat. Sicut si aliquis magister suos discipulos non solū scientes faceret sed etiā aliorū doctores. ¶ Ad dictū Ño Aristotelis rñdetur. q̄ si solus deus gubernaret: subtraberet perfectio causalis a rebus: vnde nō melius totuꝫ fieret per vnū: quod fit per multa. Nam si nō eēnt alique cause medie exequētes diuinā prouidentiā: non eēt in rebus ordo causarū: sed effectuū: tñ exigit ergo perfectio ꝓuidentie diuine: vt sint cause medie exequētes ipsius volūtatē. Hic est q̄ⁿ ps. dicitur. Benedicite dñi oēs virtutes ei⁹ que facitis voluntatem eius. ¶ Ad aliud aūt quod obiiciebat de defectu gubernātis: Rñdetur q̄ ad dignitatē regētis ptinet: vt habeat multos mīstros ⁊ diuersos sui regiminis executores: quia sic preclarior potestas eius ostēditur. Et si qs obiiceret: q̄ deus ita gubernat mediātibus causis secūdis: sicut aliquis supior ⁊ prouisor quedā magna ⁊ vniuersalia per seipsum excogitat: qualiter sint ordinanda. Minimorū Ño ordinē ipse nō excogitat: sed aliis inferioribus excogitandum reliquit. Sic ⁊ deus minima nō cogitat siue preordinat. Rñdere possumus: q̄ nō ē simile in deo ⁊ gubernatore finito i quo contigit sic fieri: ꝓpter defectū ei⁹ inquātum vel minimoꝝ vel singulariū ordina-

De laud. altissimi

tiones ignorat: vel non sufficit ad omniz ordinē excogitandum ꝓpter librorū vel temporis prolixitatē que requireret: huiusmodi aūt defectus longe sunt a deo. Nā ipse omnia singularia cognoscit: nec in intelligendo laborat: aut tēpus requirit. Ideo cuncta ipsi⁹ prouidentia subiacent: non solū in vniersali: sed etiā i pticulari: non solum celestia: sed ifima ⁊ terrena. Vnde Aug⁹. libro. x. de ciui. dei. ca. xvij. ait. ¶Philosophi ⁊ precipue platonici: recti⁹ ceteris sapuisse laudant: quia diuinam sapientiā vel prouidentiam: hec quoqz rerū infima atqz terrena administrare docuerunt. Et ſm hoc dictū Aug⁹. non videt esse vsqzquaqz vez qō platoni imputat. s. q̄ diuiserit prouidentiā i tres ¶primā primi dei qui prouidet rebus celestibus. Secundā secundorum deorum: qui celū circūeunt: que est respectu eorum que fiunt in generatione ⁊ corruptione. Tertiā quorundam demonū qui sunt custodes circa terrā humanarū actionū. Si tū plato sic dixerit in hac parte: vtiqz isanuit. Sed mirant ꝯplurimi: si deus sapientissimus prouidētia sua gubernat oia: cur tot mala finit in rebus esse: aut non pōt ea impedire: ⁊ sic nō ē omnipotens: aut non de oibus curam habet. Quib⁹ respondet Tho. prima pte. q. xxij. ar. ij. i responsione ad secundū argumentū. ¶ aliter est de eo qui habet curā alicuius particularis: excludit defectū ab eo quod ei⁹ cure subdit quantū pōt: ¶Prouisor vero vniersalis pmittit aliquē defectū i aliq̄ accidere ne impediat bonū totius. Vñ corruptiones ⁊ defectus in rebus naturalibus dicunt esse cōtra naturā particularē: tū sunt de intentione nature vniersalis inquantū defectus vnius cedit in bonuz alterius: vel etiā totus vniersi. Nam corruptio vnius est generatio alterius: per quā spēs conseruat. Cum ergo deus sit vniersalis prouisor totius entis ad ipsam prouidentiā pertinet vt pmittat quosdā defectus esse in aliquibus particularibus rebus ne impediat bonū vniersi perfectū. Si eni omnia mala impedirent: multa bona deessent vniuerso. Non esset vita leonis si non esset occisio animaliū. Nec esset patientia martyru: si nō esset pcussio tyrānorū. Ideo Aug⁹. in Enchiridion inquit. Deus oipotens nullo mō sineret aliquod malum ē i operibus suis nisi vsqz adeo ēet omnipotēs ⁊ bonus vt bene faceret de malo. Quia vero intellectus noster debilis ⁊ infirm⁹ non pōt archana dei penetrare: cum videmus vel bona malis: vel mala bonis: aut mori probos ⁊ vtiles: impios ⁊ iniquos diutius viuere ⁊ huiusmōi cetera recordari debemus illius grauissime sentētie Dauid in ps. Judicia dei abyssus multa. Cui cōcordat quod ¶Paulus scribit ad Roma. xj. ca. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei: q̄z incōprehensibilia sunt iudicia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius. Vtiqz periculosissime errāt qui profunda secretorū diuinoz suis viribus propriis attingere tentant. Ob quod Lactantius lib. ꝑ diuinarum institutionū dicebat. Veritas ⁊ archanū sūmi dei qui fecit omnia ingenio ⁊ proprijs sensibus: non pōt comprehendi. Aliogn nihil inter deum: hominēqz distaret: si consilia ⁊ dispositiones illius maiestatis eterne cognitio assequeret hūana. ¶Secundo creator oium dicitur dīs ratione imutationis. ¶Pōt ipse dū sibi placet imutare legem ⁊ proprietatē cuiuscunqz create nature. Vt eni inquit Tho. prima parte. q. cētesimaquinta. Si ordo rerū cōsideretur prout dependet a prima causa: sic contra rerū ordinem deus facere non potest. Sic enim contra rerum ordinem faceret si faceret contra suam prescientiā aut voluntatē aut bonitatē. Si vero consideretur ordo rerum prout dependet a qualibet suarū causarum: sic deus pōt facere preter ordinē rerū: quia ordini secundarum causaz ipse non est subicetus: sed talis ordo ei subijcit quasi ab eo procedēs nō per necessitatē nature: sed p arbitriū volūtatis: potuisset eni ⁊ aliū ordinē rez instituere. Vnde pōt preter hūc ordinem institutū agere cū voluerit: puta agendo effectus secūdarū causaz sine ipsis: vel ēt producēdo aliquos effectus ad quos cause secunde non se extendunt. Ideo Aug⁹ contra Faustum inquit. Deus cōtra soli

tum cursum nature facit: sed cōtra summā legē tam nullo mō facit: q̄ contra se ipsum nō facit. Et itex ibidez. Illud est vnicuiq; rei naturale: quod ille fecerit a quo est oīs modus: numerus: t ordo nature. Igitur dum sibi placuit de durissimo lapide aquaz edurit populo sitienti. Sicut ponitur Exo. xvii. ca. Brauitatē a ferro abstulit: cum tēpore Heliseo de securi excussum t in aquā demersum supnatauit: vt notat de conse. di. ij. c. reuera Refrigerauit ardorē ignis: qui tres pueros in illum iniectos: nec in minimo lesit: Vt habetur Danielis. iij. cap. Et alia innumera fecit: tā in veteri q̄z noua lege sicut etiā cōspicim⁹ i opib⁹ miraculosis.

¶ Tertio dicit dñs rōne anihilationis: si ceni vellet i nihilū cūcta redigeret. Vnde Hieremias ca. ij. dicebat. Corripe me domine: verūtū in iudicio t nō i furore tuo: ne forte ad nihilū rediges me. Tū aliq cōtra hoc arguūt: qm̄ deus est causa rerum vt sint p suā bonitatē: quia fm Aug⁹. in primo de doctrina christiana. Inquantū deus est bonus sūmus. Si ergo deus nō pōt nō esse bonus: neq; videt q̄ possit facere vt res nō sint: t ex cōsequenti nec illas anihilaf. Ad hoc rñdet Tho. ꝑma pte q. cētēsimaquarta. Dō deus būdictus nō produrit res in esse agendo ex necessitate nature. Dō si cēt vex: nō posset rē aliquā anihilare: sicut nec pōt a sua natura mutari. ¶Produrit aūt oēm creaturam ex libera voluntate ex qua esse ipsius creature dependet. Conseruat vero deus res in esse: inquantum eis continue influit esse. Sicut itaq; ante q̄z res essent: potuit eis non cōmunicare esse: t sic eas non facere. Itaq; postq̄z iam facte sunt: pōt eis nō influere esse: t sic cē desisterent absq; preiudicio diuine bonitatis que non dependet ex rebus creatis. Et licet posset deus res anihilare: nihil tñ eino in nihilū redigitur: ex eo q̄ magis manifestatur potentia diuina in rerum consideratōne q̄z in illarū anihilatione. Ideo sapiens Ecclesiastes. iii. ca. ait. Didici q̄ omnia opera que fecit deus: perseuerent in eternuz. Dicta sunt hec de potestate dei excelsi: vt sic mortales homines. ā plissimū: sempiternūq; dñm eius contuentes maiestati sue subesse non repugnent. Ipse nāq; est deus magnus: dominus t rex magn⁹ super omnes deos. Ipse est rex regum: t dñs dñantium: cui⁹ eterna potestas: que non auferetur ab eo. Ipse est qui domat colla superba: t concidit ceruices peccatorum. Ipse deniq; est: de quo ¶Paulus scripsit prima ad Thimo. primo ca. Regi seculorum imortali t inuisibili soli deo: honor t gloria in secula seculorum.

¶ Sermo secundus de simplicitate dei: contra idolatras t colentes homines: atq; celestia corpora.

Spiritus est deus Et eos qui adorāt euz in spiritu t veritate adorare oportet. Saluatoris nr̄i verba sunt ista originaliter. Joannis. iiii. c. Qui deum verum rem aliquam corpoream esse suspicantur: profecto in laqueuz incidunt erroris: t pernitiosissime fallitatis. Nam licet nulla creatura eius magnitudini valeat comparari: nihilomin⁹ cuncta que corporis inde in suo esse perficiuntur: ab illius natura sunt penitus aliena. Est quidē deus vere t sūme simpler: vt Aug⁹ docet in. vj. de trinitate. Ideo tenenduz est firmiter vt scūs Tho. docet ꝑma pte. q. iiij. ¶ in deo non est cōpositō neq; partiū quātitatiuaruz: neq; forme t materie: neq; in eo ē aliud natura t suppositiuū: neq; aliud natura t esse. Neq; ē in eo cōpositio generis t differētie: neq; subiecti t accidētis. Sz vt facili⁹ dei simplicitatē capiamus: in pñti sermone tres veritates theologicas explicabimus.

¶ Prima q̄ deus ē spiritus.

¶ Secunda q̄ in deo non est compositio forme t materie.

¶ Tertia q̄ de⁹ i cōpōnē alioꝝ nō venit.

¶ ¶ deus est spirit⁹: t nullo modo pōt esse corp⁹: vel aliqd corporeū. Cap. i.

Prima veritas: q̄ deus nō ē corp⁹ Hoc declarat a Tho. ꝑma pte. q. iij. ¶Primo qa nullū corp⁹ mouet nō motum: t deus ē principiū mouens immobile. Secundo: Quia deus est id quod est nobilissimum in entibus: quod cuncti sapiētes; pfitent. Impossibile aūt

est aliquod corpus dari nobilissimū oīuz entium. Nā corpus aut est viuū: aut nō viuū. Corpus viuū nobili⁹ ē corpore nō viuo. Corpus aūt viuū non viuit inquā tum corpus: quia sic omne corpus viue ret. Oportet ergo q̄ viuat p aliquid ali ud: sicut corpus nostruz viuit per animā Illud ergo per quod viuit corpus nobili⁹ est q̄z corpus: Quare impossibile est deū esse corpus. Sed arguere possumus q̄ de us sit corpus quinqz rationibus.

¶ Primo ratione attributionis.
¶ Secundo ratione figurationis
¶ Tertio ratione testificationis.
¶ Quarto ratione situatiōis.
¶ Quinto ratione terminationis.

¶ Primo arguitur q̄ deus sit corpus ra tione attributionis. Nam scriptura at tribuit deo trinā dimensionē que spectat ad corpus. Scribit enim Job.xi.ca. Excel sior est celo: et quid facies profundior in ferno et vnde cognosces: longior terra mē sura eius et latior mari. Sed ex huiusmōi verbis non concluditur q̄ deus sit corp⁹: quia sacra scriptura cū trinā dimensionē deo tribuit sub similitudine quantitatis corporee: quantitatē ipsius virtualē desi gnat: vtputa per profunditatē: virtutem cognoscēdi occulta. Per altitudinē excel lentiā maiestatis super omnia. Per lon gitudinem durationē sui eē. Per latitu dinem affectū dilectionis ad omnia. Vel vt Dionysius dicit i libro de diuinis no minibus. Per profunditatē dei itelligit incōprehensibilitas essentie eius. Per lō gitudinē processus virtutis oia penetran tis. Per latitudinem superexcessio ei⁹ ad omnia inquantū. s. sub eius protectōne oia cōtinent. ¶ Secūdo possumus arguere: q̄ deus sit corpus ratione figurationis: Omne nāqz figuratiuū est corpus: cū fi gura sit qualitas circa quantitatē. Deus autem videt esse figurat⁹. Nā Genesis primo ca. dixit. Faciamus hoīem ad imaginē et similitudinē nostrā. Figura vero dicitur esse imago: sed ex hoc nō concludi tur q̄ deus sit corpus: quia hō dicit eē ad imaginē dei non sm corp⁹ sed sm id quo hō excellit alia a alia: quantū ad rōnē et in tellectū: que sunt res icorporee. ¶ Tertio arguimus q̄ deus sit corpus rōne testifi cationis. Testatur eni scriptura deū habe re partes corporis. Vnde in ps. dicit. Oculi dñi super iustos: et aures eius in preces eoz. Et iterū. A facie dñi mota est terra. Et Job.x.ca. Manus tue dñe fecerūt me ¶ Ad hoc rñdem⁹ q̄ locutōes huiusmōi metaphorice sūt accipiēde: partes quidē corporee attribuūt deo rōne suoz actuū: sm quandā similitudinē: sicut actus ocu li est videre. Vnde oculus de deo dictus significat virtutē eius ad videndū suo mō intelligibili: et simile ē de aliis. ¶ Quarto arguimus rōne situationis: situs nō con uenit nisi corpi: sed ea que ad situ ptinent dicunt de deo. Nam scribit Esaie. iii. ca. Stat ad iudicandū dñs. Et. vi. c. Vidi do minū sedentē. Stare itaqz et sedere ad si tū spectāt: ergo deus ē corpus. ¶ Ad hoc vt predictum ē respōdemus. q̄ ea que ad situm pertinēt: attribuunt deo sm quan dam similitudinē. Et sic dicit sedēs, ppt suam imobilitatem et auctoritatē: et stare propter suā fortitudinē ad debellandum omne quod ei aduersat. ¶ Quinto argui mus rōne terminationis: nihil vtiqz pōt esse terminus motus localis a quo: et ad quē: nisi sit corpus vel aliqd corporeum. sed deus in scriptura dicit eē termin⁹ mo tus localis vt ad quē: sm illud ps. Acce dite ad eū et illuminamini. Et vt a quo: iuxta illud Hieremie ca.xvii. Recedētes a te in terra scribent. ¶ Hec ratio soluit qñ ad deū nō accedit passibus corpalib⁹ cū vbiqz sit: sed affectibus mētis: codēqz modo ab eo discedit. Ita q̄ accessus et re cessus sub similitudinē localis motus de signant spiritualem affectum.

¶ Q̄ propter summaz simplicitatē que ē in deo nō cadit in eo cōpositio materie et forme. Capitulū secūdum.

Secunda veritas: q̄ in deo nō ē cō positio forme et materie. Prima ratio sm Tho. est: quia materia id quod ē in potentia ē. Et deus ē actus pu rus nō habens aliquid de potētialitate. Secūda rō: quia omne cōpositū ex mā et forma ē corpus. Quantitas eni dimensiua est: que primo inest māe: et deus nō est corpus. Tertia ratio: quia oē cōpositū ex

materia ⁊ forma est pfectū ⁊ bonū p suam formā. vñ oportet q̄ sit bonū p participationem fm q̄ materia participat formā. ¶Purū autē qō bonū ⁊ optimū quod est deus nō est bonū per participationē. Quia bonū p essentiā est prius bono p participationē. Et si qs instaret q̄ in deo ponit ira ⁊ gaudiū ac similia que sūt passiones coniuncti. vt dicit Aristo. primo de aīa. ¶Ñdere possumus q̄ ita tribuunt deo ꝟz similitudinē effect⁹. Effectus nanq̄ ire est punire. punitio igit dei ira. eius est. ⁊ sic de reliqs que nullo modo de deo accipiuntur fm passionis defectum. Ex predictis sequitur q̄ deus ē idez q̄ natura sua siue essentia. qm̄ in his que nō sunt composita ex materia ⁊ forma in quibus indiuiduatio non est per materiā indiuidualez. i. p hanc materiā. sed ipse forme per se indiuiduant. oportet q̄ ipe forme sint suppositum subsistentia. vnde in eis nō differt suppositum ⁊ natura. sicut in rebus cōpositis ex materia ⁊ forma. necesse est q̄ differat natura uel essentia et suppositū. Cum itaq̄ deus vt dictum est nō sit cōpositus ex materia ⁊ forma. oportet q̄ deꝰ sit sua diuinitas sua vita ⁊ quicquid aliud de deo sic predicatur.

Quod deus non venit in compositionē alicuius creature neq̄ sicut p̄ncipiū formale neq̄ materiale. Capitulum tertium.

Tertia veritas est q̄ deus in compositionem alioꝝ non venit. neq̄ sicut principium formale neq̄ sicut principiū materiale. q̄ est cā prima efficiens. cuius est primo ⁊ per se agere. Quod aūt venit in cōpositionē alicuius non est primo ⁊ per se agens. sed magis compositum. Et licet Aug⁹ libro de verbis dñi dicat. q̄ verbū dei qō est deus est forma nō formata. quare sequeret q̄ cū forma sit pars cōpositi. Tñ sctūs Tho. dicit q̄ verba scti augustini sunt sane intelligenda. qm̄ verbū in diuinis est forma exemplaris ⁊ non forma que est pars alicuius compositi. Quare ex dictis liqdo cognoscere possumus. q̄m multipliciter errauerunt antiqui. Nam quidā dixerūt q̄ deꝰ esset aīa mundi que informat celū ⁊ terrā ⁊ oibus viuentibus ministrat vitam. Et q̄ p quatuor elemēta fusa vniuersa sub celo gignat. p tegat ⁊ corrumpat. fm illud Virgilij in. vi. ¶Principio celū ⁊ terras camposq̄ liquentes Lucentemq̄ globū lune titaniaq̄ astra. Spiritus intus alit totâq̄ infusa p artus ¶Mens agitat molē ⁊ magno se corpore miscet. Inde hominū pecudūq̄ genus vite volantū. Et q̄ marmorea fert monstra sub equore pontus. Hec opinio impia est ⁊ falsa qm̄ ut est predictum non potest esse deus ꝓpter suā pfectionem. formale neq̄ materiale principiū creature. licet sit cā efficiens ⁊ finalis oīm rerū. q̄ est alpha ⁊ o p̄ncipiū ⁊ finis. Alij vero tenuer ūt celestia corpora esse deos. de quibus ita Lactātius scribit li. ij. diuinax institu. ¶Philosophi stoyce discipline in ea sunt opinione ut omia celestia que mouent in deoꝝ numero habenda esse censeant. Siquidem Lucilius stoicus apud Ciceronē sic loquit. Hanc ergo in stellis constantiā hanc tantā in tam varijs cursibus cōuenientiā non possum intelligere sine mente ratione consilio que cū in sideribus cē videamus nō possumus ea ipsa nō in deorum numero ponere. At paulo infra Lactantius sic sequit. Vos o philosophi ñ solū indoctos ⁊ impios verum cecos ⁊ ineptos ⁊ deliros ꝓbamus. qm̄ ignorantiam imperitoꝝ vanitate vicistis. Illi enim solem ⁊ lunam vos ēt sidera deos putatis. ¶Nonulli vero ad hanc venerunt superstitionē ut hoies putauerūt fuisse deos. nam ut Lactantius refert li. primo. Coluerunt egyptij Jsidē. Mauri Jubam. Macedones cabirun. ¶Peni vranū. Latini faunū Sabini Xanctū. Romani quirinū. Athenienses mineruā. Samij iunonē. ¶Paphij venerē Lemnij vulcanū. Marij liberū. Delfici apollinem qui oēs fuerunt homines. Exquo ibi lactantius subdidit. Marcus tullius. qui non tñ pfectus orator sed philosophus fuit. Siq̄dez solus extitit platonis imitator in eo libro quo seipsum de morte filie consolatus est. nō dubitauit dicere deos qui publice colerentur homines fuisse. Et in libro de natura deorum Cicero sic fatetur. Suscepit aūt vita hoium consuetudo q̄z cōmunis ut bñficijs excellētes viros in celū fama ac volūtate tollerent. Hinc hercules. Hinc Castor. hinc pollux. hinc escu lapius. hinc liber. In primo vero libro diuinarum institutionū lactantius deridet illos qui Jouem deū appellāt. Vana inquit persuasio est eox qui nomen iouis summo deo tribuūt Et iterum ibi de Joue ait. Antiquus auctor Emerus qui fuit ex ciuitate messana res gestas iouis ⁊ ceterorū q̄ dij putant collegit historiam quā cōtexuit ex titulis ⁊ inscriptōib⁹ sacris que in antiquissimis templis habebantur. Maxime q̄z i fano iouis trifili. vbi aurea

columnam positum esse ab ipso ioue titulus indicabat. i qua columna sua gesta prescripsit ut monumenta essent posteris rerum suarum. Et iterum infra ait. Olimpus ambiguus nomen est et montis et celi. In olimpo autem Jouem habitasse docet historia eadem. que dicit Eadem tempestate Jupiter in monte olimpo maximam partem vite colebat. Et eo ad eum in ius veniebat si que res incontroversia erat. Item si quis quid noui inuenerat quod ad vitam humanam vtile esset eo veniebat atq ioui ostendebat. Et iterum ibi Lactantius ait. Licero de natura deorum cum tres ioues a theologis nominari diceret ait tertium fuisse cretensem saturni filium cuius in illa insula sepulchrum ostenditur. Quomodo ergo potest deus alibi esse viuus. alibi mortuus. alibi habere templum. alibi sepulchrum. hec ille. Vbi ostendere cõtendit quod Jupiter homo mortalis non deus fuit. Sed mirum nempe est quod de romanis antiquis predicat. Ad tantam nanq dementiam deuenerunt ut etiam meretrices deas colerent. Nam ut inquit lactantius. Romuli nutrix lupa honoribus est affecta diuinis. fuit enim faustuli uxor et propter vulgati nominis vilitatem lupa inter pastores nuncupata est. vnde etiam lupanar dicitur. Quedam insuper meretrix Leena dicta cum tyrannum occidisset pro dea est habita. Et quia nephas erat simulacrum constitui meretricis in templo apollinis effigiem posuerunt cuius nomen gerebat. Colebãt adhuc faulam meretricem. Et de alia Flora refert lactantius q cum magnas opes ex arte meretricia quesiuisset populum romanum scripsit heredem certamq pecuniam reliquit cuius ex annuo fenore suus natalis dies celebraretur editione ludorum quos appellant floralia Quod quia senatui flagitiosum videbatur ab ipso nomine argumentum sumi placuit vt pudende rei quedam dignitas adderetur. Deam finxerunt esse que floribus presit eamq oportere placari ut fruges cum arboribus aut vitibus bene prospereq floresceret. Et ne singulis immoremur tam Romani q cetere nationes idolatre ut Paulus scribit ad Romanos primo ca. Mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentum. Contra quos ita pulchre scriptum est Sapientie decimotertio ca. Vani sunt omnes homines in quibus nõ subest scientia dei. Et de his que videntur bona nõ potuerunt intelligere eum qui est. Neq operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. Sed aut ignem aut spiritum aut citatũ aerem aut girum stellarum aut nimiã aquam aut solem aut lunam rectores orbis terrarum deos putauerunt. Quorum si specie delectati deos putauerunt sciant quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hec omnia constituit. hec ille. Nos Vo quibus veritas iam effulsit. neq paganorum deliramentis innitimur satis superq reprehensibiles sumus. quia deum verum magnũ et omnipotentem agnoscentes illi ut decet reuerentiam debitam non impendimus neq ad promissam nobis ab eo hereditatem celestis regni procuramus accedere. Ad quam nos ipse perducat qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Sermo tertius de incarnatione ihesu xpi in quo declaratur sũma liberalitas dei patris et tempus incarnationis conueniens.

Vt ubi uenit plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut adoptionem filiorum reciperemus. Doctores gentium verba sunt ista originaliter ad Galathas quarto ca. Descendit de celo in vterum virginis deus dei filius ut hominez perditum redimeret atq reduceret ad regna celorum. Post lapsum siquidem primorum parentum humanum genus per longissima temporum spacia sub diuina indignatione permansit. Omnes eramus filij ire nec dabatur cuiq aditus ad paradisum. Trahebantur patres ad limbum. ibiq habitabant in tenebris. non valentes attingere ad lumen desiderabile visionis diuine. Oes iusti erant in luctu et mundus totus paucissimis dumtaxat exceptis. idolis deditus post principem tenebrax currebat. Tandem recordatus deus q pulvis sumus. misertus est figmenti sui. Et ira deposita aperuit fontem pietatis suc. misitq filium suum dilectum qui verus deus et homo. malis omnibus finem dedit. Cum vero nos deceat tanti bñficij memores eẽ. ne propter ingratitudinem impij apud altissimum inueniamur. Jccirco in hoc sermone õ

incarnatione ihesu xp̃i loqui incipiemus de qua dixit Apostolus paulus verba in themate posita. vbi tria mysteria erunt declaranda.
¶Primum dicitur charitatis.
Secundum tarditatis.
Tertium temporalitatis.
¶ De varijs opinionibus circa incarnationem xp̃i. si homo non peccasset.

Capitulum primum.

PRimum mysterium declarandum dicitur charitatis. In quo deuote considerandum est q̃ ardẽtissima fuit erga nos charitas dei patris qui pro nobis peccatoribus filium suum carnem assumere ⁊ crucem fecit subire. Sed pro spirituali non quidem curioso ingenij nostri exercitio circa dubium illud aliq̃tisper insudabimus quo queri solet. An si non peccasset adam xp̃s fuisset incarnatus. Et de hoc apud theologos peritissimos duplex extat opinio. ¶Prima eorum qui tenẽt q̃ si nunq̃ Adam lapsus esset adhuc deus homo factus fuisset. ⁊ ut dicit Bonauentura in iij. distin. i. ¶Isti distinguunt de incarnatione. ¶Nam cum incarnatio sit carnis assumptio. caro assumpta potest considerari dupliciter. aut quantum ad substantiam aut quantũ ad defectũ passibilitatis. si fiat sermo de ipa quãtum ad defectuz passibilitatis ⁊ mortalitatis tunc si nõ peccasset homo ⁊ redimendus non esset xp̃s mortalẽ carnẽ nõ assũpsisz. Si vero loquamur de incarnatione sm q̃ dicit assumptionẽ humane nature simpliciter. i. sine defectibus ⁊ penalitatibus. sic volunt isti q̃ si nũq̃ peccasset homo. adhuc xp̃s fuisset incarnatus. Assumunt autem huius opinionis confirmationem septem persuasiuas rationes.
¶Prima dicitur hominis perfectio.
Secunda humane nature dispositio.
Tertia dei manifestatio.
Quarta humane nature exaltatio.
Quinta meriti comparatio.
Sexta matrimonij significatio.
Septima animer̃pi nobilis conditio.
¶Prima ratio cõfirmans opinionẽ prefatam dicitur hois perfectio. ¶Incarnatio quippe facit ad hominis perfectionẽ. ⁊ p cõsequens ad pfectionẽ vniuersi in hoc q̃ completionẽ dat humano generi. ¶Primo quantũ ad illud q̃ respicit naturã. Secõ quantũ ad illud qõ respicit gr̃az. Tertium quantũ ad illud qõ respicit gloriam. ¶Primo quantũ ad illud qõ respicit naturam. q̃ in incarnatione est consũmatio modoz educendi hoiem in esse. Quadruplex nanq̃ modus est educendi hominem in esse. ¶Primus nec de viro nec de muliere sicut fuit Adam. Secõus de viro sine muliere. sicut eua Tertius de viro ⁊ muliere. sicut educimur oẽs Quartus de muliere sine viro. sicut eductus est xp̃s. Sed hic quartus est in incarnatione. ergo si homo stetisset incarnatio fuisset. aut si non. tunc vnus modus productionis hoium deficeret. ⁊ sic vniuersuz perfectũ non essz qõ est maximũ incõueniens. Dicit nanq̃ Aug⁹ in li. de libero arbitrio. q̃ vniuersuz hz tantã pfectõz q̃ nemo potest in eo imperfectum aliquid rationabiliter inuenire. nec ratiõabiliter aliquid addere. ¶Secõa incarnatio facit ad perfectionẽ hois quantũ ad illud qõ respicit gr̃am. ¶Nam xp̃s est caput ecclesie nõ soluz sm diuinã naturã. sed etiam sm humanaz sicut dicit Aug⁹ super Jobem. Sed si homo nõ peccasset adhuc esset corpus ecclesie. aut ergo dei filius incarnaretur. aut corpus ecclesie remaneret acephalũ sine capite. ¶Tertio incarnatio facit ad perfectionẽ hominis quantum ad illud quod respicit gloriam. Vt enĩ inquit Augustinus li. de spiritu ⁊ anima. totum hominẽ assumpsit ut totum beatificaret. ut siue intus ingrederetur siue extra egrederetur pascua inueniret. Sed homo debebat totus beatificari. ⁊ ita plene si non fuisset lapsus sicut postq̃ cecidit. Ergo si adhuc nõ peccasset xp̃s fuisset incarnatus. ¶Secunda ratio pro predicta opinione dicitur humane nature dispositio. Dicit enim glosa super illo verbo ad hebreos. Nusq̃ apprehendit angelos non angelice nature data est ⁊ dignitas ut ei persona diuina vniretur. Si ergo humane nature nihil datur frustra. Si non peccasset talis dignitas non remaneret vacua. sed adhuc vniretur cum diuina natura. ¶Tertia ratio dicit dei manifestatio. ¶Nam ita decebat deum manifestare suam potentiã. sapientiã ⁊ bonitatẽ si homo stetisset sicut si lapsus essz. ergo si oia ista facta sunt in opere incarnatõnis videtur q̃ incarnatio adhuc fuisset. ẽt peccato hominis non interuenicnte ¶Quarta ratio est humane nature exaltatio. ¶In incarnatione siquidem filij dei humana natura est plurimũ exaltata. Si ergo deus incarnaꝛ ex hoc q̃ humana natura peccat. videꝛ q̃ homo reportat cõmodũ de malicia sua. quod non decet iustum

de incarnatione

retributorem. ¶ Quinta ratio dicitur meriti comparatio. Tante vtiqz nobilitatis ⁊ difficultatis est mereri ⁊ vendicare siue acquirere sibi infinitum bonū. sicut satisfacere ꝓ offensa que est cōtra infinitū bonū. Si ergo homo non poterat satisfacere pro se de offensa qua offenderat deum. sic nec per se potest mereri habere deum. ergo sic̄ oportunū fuit filiū dei incarnari homine cadente ut pro homine satisfaceret. sic videtur ꝙ oportunū fuit dei filium incarnari homine stāte ut hoc mereri posſit per eum. ¶ Sexta ratio dicitur matrimonij significatio. Si equidem homo lapsus nō fuisset. nihilominus fuisset sacramentum matrimonij. Si Xo sacramentū matrimonij in cōiunctione sexuū dicit siue significat cōiunctionem christi ⁊ ecclesie quantū ad naturarū vnionem propter inseperabilitatem. Vnde Apostolus ad ephesios. v. ait. Sacramentum hoc magnū est. Ego autem dico in xpō ⁊ in ecclesia. ergo si homo stetisset aut sacramentū matrimonij esset falsum signū. aut dei filius fuisset incarnatus. ¶ Septima ratio dicitur anime xpi nobilis conditio. Si incarnatio facta est principaliter propter peccati expiationem sequeretur ꝙ anima christi facta sit nō principali intentione. sed quadam quasi occasione. Sed incōueniens est nobilissimā creaturam occasionaliter esse introductaz. cum agens intendat principaliter opera nobiliora. Igitur videtur ꝙ inconueniens sit dicere incarnatōnem factam esse propter hominis reparationem. Predictis itaqz rationibus muniti affirmāt pleriqz. ꝙ si non peccasset Adam adhuc xp̄us carnē assumere non refugisset. Sed aliorum secūda opinio est. ꝙ si nō fuisset peccatū hominis. neqz fuisset aliquo pacto icarnatio subsequuta. Et isti quidē rationes pro alia parte siue opinione ꝓductas primo soluere ⁊ nil illas valere cōtendunt. Deinde seipsos muniunt viriliter ⁊ defendūt tam rōnibus catholicis q̄z auctoritatibus fidedignis. Dicūt ergo ꝙ prima ratio debilissima est. qz dum dicit ꝙ deum cōueniebat incarnari propter perfectionem vniuersi quodāmodo deum intra perfectionem vniuersi concludit. ⁊ quandam necessitatem incarnatōis imponit ei. qō contra mētem philosophi. qui. xi. Methaphysice ait. ꝙ deus supra omnē ordinem vniuersi ponend⁹ est. sicut non dicitur esse dux de exercitu sed supra exercitum. Et ad illud quod dicitur de multiplici modo educendi hominē. Respondetur ꝙ ille quartus modus educendi hominem nō est de perfectione vniuersi. sed supra perfectionem. Ideo Jeremias. xxxi. ca. dicit. Nouū fecit dñs super terram femina circundabit virum. ex quo non sequitur. ꝙ si homo stetisset ꝙ talis modus producendi hominez esset. nec ex hoc sequitur ꝙ vniuersum sua ꝓfectione careret. Sicut etiam nō p̄t argui imꝑfectio vniuersi quantū ad suscitationē mortui quam deus non fecisset si homo pstitisset. Posset etiā dici ꝙ de illo modo productiōis nō potest argui veritas incarnatiōis. qz deus posset ꝓducere hoiem de muliere absqz viro qui tū nō esset deus. Ad aliud Xo qō sequebatur in prefata rōne ꝙ incarnatio facit ad ꝑfectionē hois quantū ad illud qō respicit gram ex quo xp̄us est caput ecclesie ſm humanā naturā. Rndet ꝙ duplex est ꝓprietas capitis. Vna que attēditur ex cōformitatē ad mēbra Alia que attendit ſm gratuitā donoꝝ influētiam. Ratione prime proprietatis xp̄us est caput ecclesie inquantū homo. Rōne vero sēde caput est inquantū deus. Et hac ratione principaliter tenet rationē capitis. Ideo esto ꝙ incarnatus non esset adhuc ecclesia capite nō careret. quia sicut ecclesia angelorum habet caput deum. ita ecclesia hoium. quare nō sequit ꝙ corpus ecclesie esset acephalum. quāuis nō haberet caput ſm omnē ꝓprietatem. De illo vero qō dicitur ꝙ incarnatio facit ad pectionem hominis quantū ad gloriā. Respondet ꝙ illa nō est ratio precipua incarnationis sed annexa principali. pro eo ꝙ si nunqz deus incarnatus esset. homo glorificatione corporis sui ⁊ visione dei perfecte ⁊ totaliter beatus esset. Visio enim xpi corporalis spectat non ad essentialē completionē beatitudinis sed ad qō dam accidentale gaudium. Nam gloria corporis ⁊ sensuū exteriorum erit per redundantiam delectationis venientis ab anima ex visione dei. ut dicit Aug⁹ in epistola ad dioscorum. Vnde multum derogare videtur sūmo bono. qui dicit ipsum non sufficere absqz bono creato sibi adiuncto ad hominem perfecte beatificandum. ¶ Secūda rō soluitur. quia illa idoneitas ⁊ congruitas data humane nature ad incarnationem attenditur ex parte rēparabilitatis hominis principaliter quāuis ratione dignitatis ⁊ aliarū cōditionū aliquo modo attendat. Ideo sicut homo non fuisset

reparatus si non cecidisset q̃uis esset reparabilis sic deitati non esset vnitus q̃uis eet vnibilis. Nec tñ frustra fuisset illa potentia quia multe sũt potentie ⁊ idoneitates que ad actuz non reducuntur ⁊ tñ frustra non sũt qz digni tati ⁊ nobilitati nature attestantur. Nec dicitur potentia frustra si non reducitur ad actuz sed tunc frustra est cum ad actum non reduci tur. ⁊ tñ ad actum exigit eam reduci tempus ⁊ locus. ¶ Scõa ratio frinola censetur ex eo q̃ deus sufficienter manifestauit suam potentiam sapientiã ⁊ bonitatem per opus creationis rerum distinctionis ⁊ ornatus. licet istam manifestauerit in opere incarnatiõis dum p̃ pter hominis lapsum decuit xp̃m carnẽ assumere. ¶ Quarta adhuc ratõ inficitur. qz licet per xp̃m incarnatum sit exaltata humana natura nõ tñ segtur q̃ homo ex hoc reportet cõmodum de malicia sua. qz incarnatio nõ fuit ex malicia hominis. sed ex sũma benignitate ⁊ sapientia dei. Quia enim sapientia dei vincit maliciam. Hinc est q̃ non patitur esse malum aliquod de quo non eliceat bonũ ⁊ etiam maius bonũ. Alioquin non perfecte maliciaz vinceret. Propterea contra preuaricationẽ ade qui totum genus humanũ interfecit statuit rectitudinẽ scõi ade qui pro toto genere humano posset satisfacere. Et cuius obedientia mlto plus sibi placeret q̃ inobediẽtia ade potuit sibi displicere. Quare filium dei incarnari non fecit nostra malicia sed dei charitas nimia ⁊ misericordia. ¶ Quinta ratio nihil concludit q̃n non eodem mõ se habent meritum vite eterne ⁊ satisfactio pro offensa. Nã ad meritũ vite eterne sufficit complacentia ex parte merentis. ad hanc aũt complacentiam sufficit diuina gratia. Et qz gr̃am diuinã poterat homo habere per missionẽ spũs scti ⁊ filij in mente absq̃ filij missione in carnẽ. Hic est q̃ ad pfectionẽ meriti vite eterne nõ oportuit incarnationẽ interuenire. Ad satisfaciendum aũt nõ solũ requirit q̃ satisfactio placeat sed q̃ damnũ recompensare valeat. ⁊ honorẽ debo sublatũ restituat. Et ideo non tanta fuit necessitas incarnationis propter necessitatez merendi sicut propter necessitatẽ satisfaciendi. Et q̃ istud sit verum patet in angelis quorum natura non est vnita verbo ⁊ tñ meruerunt vitam eternã. Insuper esto q̃ tante difficultatis sit mereri vitam eternã sicut satisfacere pro offensa. tñ nõ oportet q̃ propter hoc necessaria sit incarnatio xp̃i pro eo q̃ spiritus sctũs ipse qui p̃ charitatẽ mouet aiam dignã eam facit gloria sempiterna. Sed ad satisfaciendũ necessaria est incarnatio. qz ut aiunt omnes theologi. Cõgruentissimus modus satisfaciendi fuit per mortẽ ⁊ passionem xp̃i. sicut congruẽtissimus est ad merendũ per charitatem ⁊ dilectionem. ¶ Sexta ratio ad hoc non potest militare qz matrimoniũ dupliceꝫ habet significationẽ. significat enim coniunctionez dei ad ecclesiam sm charitatem. Et significat etiam coniunctionẽ naturaꝝ in persone vnitate. dictã q̃z significationẽ habet sm statum nature lapse. primã vero habuisset si stetisset homo. Et ideo non esset falsuz signũ. sicut cũ matrimoniũ nunc est in officiuz ⁊ in remediũ tunc aũt solum in officiũ sic modo hz duplex significatum tunc vero vnũ. ¶ Septima insuper ratio nõ admittitur nec acceptatur qm̃ deus ab eterno prescisuit lapsum humani generis qõ tñ fecit qz se reparaturuz cognouit. Et ideo principalius in intentione fuit reparatio lapsi q̃z conditõ eius ad lapsum possibilis. Et propterea nõ sequit q̃ aia xp̃i facta sit quadã occasione ⁊ nõ principali intentione. Ꝟ enim teneret si deus in conditõne generis humani non precognouisset hominis lapsũ. Ex quibus oĩbus qui tenent q̃ non fuisset incarnatus xp̃us si non peccasset adam. asserunt q̃ opinio ista coz magr̃ deũ honorat q̃z prima q̃ deũ intra perfectionem vniuersi includit. hoc vero supra oẽm ordinem vniuersi ponit illuz De quo vide Bonauentu. in scõo di. xv. q. iiij in littera. Insuper fortificatur coz sententia tali ratione. Si deus assumpsit humanã naturam. Aut hoc fuit propter humanã dignitatem. Aut propter necessitatẽ. Si ꝓpter dignitatem cum angelica natura sit dignior q̃z humana magis debuit assumpsisse angelicaz. Si propter necessitatẽ ⁊ necessitas indigentie non sit nisi propter peccatum. ergo videtur q̃ precipua ratio incarnationis fuit redemptio humani generis lapsi. Accedit ad hoc ad firmiorẽ confirmationẽ q̃ oẽs doctores famosi celeberrimi ita expresse tenent ⁊ loquunt. Vñ super illo verbo matthei. xviij. ca. Venit filius hominis querere ⁊ saluum facere quod perierat. Aug⁹ in li. de verbis apli sic dicit. Si hõ non peccasset filius hominis nõ venisset. Et iterũ super illo dicto apli prime ad thi. primo ca. Xps iesus venit in hunc mundum saluos

facere peccatores. Aug⁹ ait. Nulla causa fuit veniēdi xp̄o dño nisi peccatores saluos facere Tolle morbos tolle vulnera ⁊ nulla erit causa medicine. Et super illo verbo Matth.i. Ipse eni saluū faciet populum suū a peccatis eorū Augusti.refert. si homo nō peccasset virgo ñ peperisset. Et idem super isto verbo psalmi. Infixus sum in limo profundi. vtinam maneret homo in eo quod deus fecit. Si maneret i eo quod deus fecit ñ in limo infixus esset quē deus genuit. Et iterum Augustinus sup illo verbo Joan.xi.ca. Dñe ecce quem amas infirmatur. Si peccatores dñs ñ amaret ad terrā de celo nō descendisset. Et ad idem est dictum Gregorij in hymno. Exultet iam angelica. vbi ait. Nihil enim nobis nasci ꝓfuit nisi redimi profuisset. Et leo papa in sermone de natiuitate inquit. Si homo ad imaginem ⁊ similitudinem factus in suo honore mansisset creator mūdi creatura ñ fieret neq; sempiternus temporalitatem subiret. aut equalis deo patri dei filius formaꝫ serui assumeret. Et ne vlterius defatigentur animi auditorum cum vtraq; opinio stare possit. Ego dico q̄ si non peccasset homo. quid fuisset. nobis reuelatum nō est. Sufficere nobis debꝫ q̄ xp̄s factus est homo vt peccatum generis humani deleret. hic dirigenda est cōtemplatio nostra hoc pie ad mentē reuocandū. Consideremꝰ ergo quā ta fuit admiranda charitas dei patris qui ꝓprio filio suo nō pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum. De hoc sic scribit̄ ioan.iij c. Sic deus dilexit mūdum vt filium suū vnigenitū daret vt omnis qui credit in illum nō pereat sed habeat vitam eternaꝫ. Quod hieronymus admirans in epistola ad damasum papam inquit. Que maior potest esse clementia q̄ vt dei filius. filius hominis. putaretur decem mensiuꝫ fastidia sustineret. partus expectaret aduentum. per singulas adoleret etates. ⁊ post contumelias vocū alapas ⁊ flagella crucisq; pro nobis fieret maledictū vt nos a maledicto legis absolueret. Et Gregorius reclamando sic patrem eternū alloquitur. O inextimabilis dilectio charitatis. vt seruū redimeres filium tradidisti. Et merito quilibet in stuporem verti debet cum audit deum carne vestitum passibili. ⁊ humiliatum vsq; ad formam serui. non propter suam sed propter nostram indigentiam vt nobis pereuntibus ferret opem.

¶ Q̄r tempus incarnationis xp̄i merito dicit temp⁹ plenitudinis respectu dei. respectu angeli. ⁊ respectu hominis. Capitulum.ij.

Secundum mysterium declarandum de incarnatione xp̄i dicitur tarditatis. In quo fideliter confitemur xp̄m rationabiliter distulisse tempus incarnatiōis vsq; ad sextaꝫ etatem mundi. Quare autem nō ante voluerit incarnari dixi in quodam sermone de annūciatione virginis. qui licet alibi sit notatus tamen pro huius operis perfectiōe etiam in hoc libro scribitur. Nunc vero aperiēdum est cur tempus illud quo deus homo factus est ab ꝓlo tempus plenitudinis appellatur. Et ad hoc rñdet dñs Bonauen. in.iij.di.i. in declaratiōe littere q̄ sic dicitur. ¶ Primo respectu dei. q̄ in incarnatiōe est facta plena participatio diuinitatis. Vñ ad colocenses.ij.c. dicit Ap̄ls. In xp̄o habitat omis plenitudo diuinitat̄ corporaliter. ¶ Scōo dr̄ tempus plenitudinis respectu angeli q̄ per xp̄m reparata est angelorum ruina. Idco dauid in ps. cix. ait Judicabit in nationibus implebit ruinas. ¶ Tertio dr̄ tps plenitudinis respectu hominis. tum quia plene a culpa liberatur. tum q̄ plene est de veritate necessaria edoctus. tum quia plena gratia diffusa est in credentes. vñ dicitur Joannis.i.ca. q̄ ioannes baptista testimonium perhibens de xp̄o ait. De plenitudine eius accepimus omnes ⁊ gratiam pro gratia. quia lex per moysen data est. gratia ⁊ veritas per iesuꝫ xp̄m facta est.

¶ Qualiter accipiendum sit medium temporis in quo xp̄s incarnatus est.

Capitulum.iij.

Certium mysterium declarandum de incarnatione xp̄i ꝓdicitur temporalitatis. Et in hoc inuestigādum est. An xp̄s incarnatus sit in medio tpis. Et quidam arbitrantur q̄ sic. ꝓpter verba Abacuc prophete dicentis ca.iij. Dñe audiui auditionem tuam ⁊ timui. Dñe opus tuū in medio annorum viuifica illud. In medio annoꝝ notū facies. Cum iratus fueris mie recordaberis. Que verba vt dicit in argumēto in Abacuc intelliguntur de xp̄o Ex quibus id videtur affirmari. q̄ deꝰ homo factus est in medio tpis. Aꝫ ⁊ alij cōtrarium sentiūt tenentes q̄ xp̄s in vltimis tpibus visibiliter deus ⁊ homo mundo apparuit. Nam Aug⁹ super.iiij.ca. ioānis inquit ō xp̄o. Iter ipsius est caro ꝓ nobis assumpta. Qui enim

vbiq; est quo ĩt. nisi qz ad nos ñ veniret si formam visibilis carnis nõ assumeret. Ideo fatigatus erit ab itinere. Quid est aliud q̃ fatigatus in carne. Quare ergo hora sexta. quia etate seculi sexta. Cõputa tanq̃ vnam horam Vnam etatẽ ab adam vsq; ad noe. Secundã a noe vsq; ad abraham. Tertiam ab abrahã vsq; ad dauid. Quartaz a dauid vsq; ad trãsmigrationẽ babylonis. Quintã vsq; ad baptismũ ioãnis. Sextã vsq; ad cõsũmationẽ seculi. hec ille. Constat autẽ q̃ sexta etas in qua xp̃s venit non est in medio temporis cum sit vltima. ergo magna restat in hoc perplexitas quam ãmouẽdam puto ne in dubio animus in cõtemptũ cadat scripturaz sanctaz. Et ꝓ preterea dicere possumus q̃ mediũ sumitur dupliciter. s. stricte z punctaliter pro eo tempore quod equaliter distat ab extremis. s. principio z fine temporis. Et accipitur large ꝓ eo. s. qõ est inter illa extrema verba. itaq; Abacuc medium temporis designãt. Hoc mõ scõo q̃ si stricte vellemus intelligere tũc nobis esset certitudinaliter cognita hora iudicij qõ in fine tpum z cõsũmatione seculi fiet cõtra id quod saluator nr̃ dixit Marci. xiij. Et matth̃. xxiiij. ca. De die aũt illa z hora nemo scit. Ob quod Aug⁹. li. xviij. de ci. dei. dicit. Frustra ãnos q remanent huic seculo computare ac diffinire conamur. cum hoc nõ esse nr̃m ex ore veritatis audiuimus. Sufficiat igit nobis agnoscere q̃ incarnatus est xp̃s inter principiũ z finẽ temporis qõ est mediũ valde latum nõ ãt in extremitatibus in principio. s. z fine. De ãnis Xo qui fluxerunt a principio mũdi vsq; ad incarnationẽ xp̃i varia est opinio. Maz ꝑm Bedã fuerũt ãni quinq;milia centũ nonagintanouẽ Alij vero cõputant ãnos tria milia nongentos sexaginta. Mõ tñ propter hoc cuiq; durũ videri debet. cũ difficillimũ credam puncta licere posse seruari memoriã ãnorum in rebus gestis. Debemus itaq; nos oi curiositate depposita redemptori nostro gratias quas possumus dicere. quia non expectamus amplius eum in carnem venturum qui iam venit z viam fecit omnibus vt facile saluari possumus aperuitq; ianuam regni celorum ad quod nos ipse perducat qui viuit z regnat in secula seculorum.

¶ Sermo quartus in quo tractatur de incarnatiõe dñi nostri iesu xp̃i a cuius explicita fide iam nullus excluditur.

In hoc apparuit charitas dei in nobis qñ filium suum vnigenitum misit deus in mundum vt viuamus per eum Verba sunt Joannis prime sue canonice ca. iiij. Refugit quorũdaz animus deum incarnatum audire qui blasfemiam arbitrantur quod nos ad laudem creatoris nostri accedere cõfitemur. Tunc quidem illum benedicimus cum stabili fide credimus eum pro nobis hoiem factum. Vt aũt cõfundant increduli z mens bonorum in ipsa veritate letetur in hoc sermone de incarnatione iesu xp̃i benedicti verba faciemus. de qua locutus est ioãnes in verbis in themate positis vbi tria mysteria occurrunt cõsideranda.

Primum dicitur possibilitatis.
Secundum necessitatis.
Tertium credulitatis.

¶ Qualiter fuit possibile deum carnem assumere. Capitulum. i.

Primũ mysteriũ cõsiderandũ dicit possibilitatis in quo ostendemus q̃ deum incarnari fuit possibile. Et hoc ꝑm Tho. iij. parte. q. i. triplici ratione

Primo ratione omnipotentie.
Secundo ratione excedentie.
Tertio ratione conuenientie.

¶ Primo ostendit impossibilitas incarnatõnis ratione oĩpotentie. Nam cum deus sit oĩ potens potest omne illud quod nec contradictionem includit nec aliquem defectum in deo ponit. iuxta verbũ angeli ad virginẽ beatissimam Luce. i. dicentis. Non erit impossibile apud deum omne verbũ. Sed deũ humanam naturã assumere nec cõtradictionẽ includit. nec aliquẽ defectũ in deo ponit. qõ patet. qz diuina natura vniri humane in vnitatẽ persone nõ est aliud q̃ diuinã ꝑsonã que ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature cẽ hypostasim respectu humane nature in tempore. hoc ãt ñ dicit aliquã imperfectionẽ sed potius dignitatẽ z nobilitatẽ. Sicut enĩ cum deus sit bonus ab eterno in nullo fit derogatio bonitati sue dũ est causa bonitatis creature in tpe. cuius bonitas creata longe sit inferior bonitate increata. Sic cũ persona filij dei sit hypostasis itelligibilis itellectualis z spũalis z increata ab eterno. in nullo derogat ei si fit hypostasis rõalis nature create in tempe. Et quẽdmodũ deus de nõ creante fit creans

in actu absq; aliqua sui mutatione. sed solum facta mutatione ex parte nature create. Sic persona filij dei que ñ erat hypostasis humane nature in actu absq; aliqua sui mutatione vel innouatiõe facta est hypostasis ipsius sola mutatione facta ex parte assumpte nature. Hinc leo papa in sermone ait. In vtraq; ei9 natura idem est dei filius. nostra suscipiens ⁊ propria non amittens. in homine hominez renouans in se incõmutabilis perseuerans. Deitas enim que illi cuz patre cõis est nullũ detrimentũ omnipotẽtie subijt nec dei forma serui forma violauit. qz sũma ⁊ sempiterna essentia que se ad humani generis inclinauit salutem. Nos quidẽ in suã gloriam transtulit. sed qõ erat esse nõ desijt. Secũdo ostenditur possibilitas incarnationis ratione excedẽtie. vt enim inquit Hilari9. Plura potest deus facere q̃z intellectus intelligere. Sed homo potest rationabiliter dicere ⁊ intelligere deum incarnatuz. Tum propter sue potentie sapientie ⁊ bonitatis eminẽtem manifestatõnem que facta est in humani generis assumptione. Tum propter operum diuinoz excellentem cõsũmationẽ que facta est cũ vltimũ cõiunctũ est primo. Tum propter pcti satisfactionem. ¶ Tertio ostenditur possibilitas incarnatiõis ratiõe cõueniẽtie. Nam eoruz est facilis vnio que ad inuicem similitudinẽ hñt Sed homo creatus est ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ dei. ergo sibi vniri potuit humana natura in vnitatẽ persone. Sed ex ista rõe tria posset quis quererẽ. An humana natura sit magis assumptibilis a filio dei q̃z quelibet alia natura. Et posset aliquis arguẽdo probare q̃ nõ. maxime ex duobus. Primo quia Aug9 in epistola ad volusianũ inquit. In rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potẽtia facientis. Sed potentia dei facientis incarnatõnem que est opus maxime mirabile nõ limitatur ad vnam naturã cũ potentia dei sit infinita. ergo natura humana ñ est magis assumptibilis a deo q̃z aliqua alia creatura. Scõo similitudo est ratio faciẽs ad incarnatiõis cõgruitatẽ. sed in natura angelica inuenit expressior similitudo dei q̃z in humana. vt dicit Bregorius. xxxvij. li. moralũ. ⁊ in omelia de centum ouib9. ergo natura angelica magis erat vnibilis q̃z humana. Ad hoc plene intelligendum dicit Tho. in. iij. parte. q. iiij. q̃ aliquid assumptibile dr̃ q̃si aptũ sumi a diuina ꝑsona q̃ quidem aptitudo nõ potest intelligi ſm potẽtiã passiuã naturalẽ que nõ se extẽdit ad illud qõ transcendit vnio ꝑsonalis creature ad deum. Vñ relinquit̃ q̃ assumptibile dicat̃ aliquid ſz cõgruentiã ad vnionẽ predictaz que attendit̃ ſm duo in humana natura. s. ſm eius dignitatem ⁊ ſm eius necessitatẽ. Scõm dignitatẽ q̃ humana natura inquantũ est rationalis ⁊ intellectualis nata est attingere aliqualit̃ ipm verbũ per suam operationem cognoscendo ⁊ amando ipm. Scõm necessitatez ãt q̃ indigebat reparatione cũ subiaceret originali peccato. Hec duo ãt soli humane nature cõueniũt nam creature irrationali deest dignitas. angelice vero necessitas. Cum ergo dicimus q̃ creatura irrationalis non est assumptibilis. non ita dicimus q̃ subtrahamus aliquid diuine potentie. sed ad ostendendũ cõditionẽ creature que ad hoc aptitudinẽ nõ habet. de angelo vero iam dictũ est q̃ nõ erat in eo necessitas propter peccati angelici irremissibilitatem.

¶ Q̃ quinq; rationibus precipuis fuit necessarium ex parte hominis xp̃m incarnari.

Capitulum .ij.

Secundũ mysteriũ cõsiderandũ de incarnatiõe xp̃i dr̃ necessitatis. Vbi queritur an fuit necessariũ xp̃m incarnari. Et ad hoc dicit sctũs Tho. iij. parte. q. i. q̃ necessitas ista refert̃ ad hoiem q̃ xp̃m incarnatũ redimendũ Et ſm hoc necessariũ dr̃ dupliciter. Uno mõ fine quo nõ potest quis cõsequi finẽ vt cibus necessarius est ad vite sustentationẽ. Alio mõ per qõ melius peruenitur in finẽ. vt equus est necessarius etiam homini sano vt melius iter perficiat. Mõ fuit necessariũ primo mõ xp̃m incarnari. qz deus cuius sapiẽtie nõ est numerus. nec est finis potentie ⁊ virtutis eius. potuisset sua volũtate ⁊ auctoritate hoi lapso succurrere. Fuit tñ scõo modo necessarium. quia per xp̃m incarnatũ homo melius potest in finem suum peruenire. Et hoc multiplici ratõe

Prima dicitur fidei roboratio.
Secunda spei subleuatio.
Tertia charitatis inflãmatio.
Quarta vite exemplatio.
Quinta hominis instructio.

¶ Prima ratio dicit̃ fidei roboratio. magis quidem roboratur homo in fide ex eo q̃ ipsi deo incarnato loquenti de mysterijs inuisibilibus credit. Unde Augustinus libro. ix. de ciuitate. dei. Ut homo inquit fidentius ambu

laret ad veritatem ipsa veritas dei filius homine assumpto cōstituit atq; fundauit fidez ¶ Notādū hic propter illud verbū hoīc assūpto q; ephesina sinodus dicit q; persona non assumpsit hominē. Ex quo sctūs Tho. iij. pte. q. viij. ait. q; locutōes doctoꝝ qui dicūt xp̄m assumpsisse hoiem' nō sunt extendende tanq; proprie sed pie sunt exponēde. vt dicamus hominē assumptū q; eius natura est assumpta. Et quia assumptio terminata est ad hoc q; filius dei sit homo. ¶ Scōa rō quare meli⁹ hō saluatur per xp̄m incarnatū dicitur spei subleuatio. Sublcuatur quippe spes nostra vt futuram beatitudinē expectemus dū xp̄s in sua incarnatōe nobis ostendit quāta est erga nos dilectio dei patris. Hinc Aug⁹ li. xiij. d̄ trini. inquit. Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nr̄am q; vt demonstraretur nobis q̄tū diligeret nos deus. Quid vero huius rei isto iudicio mānifestius q; q; dei filius nostre nature dignatus ē̄inire p̄sortiū. ¶ Tertia rō dicitur charitatis inflāmatio. Quis nā tam durus tam inhumanus tā ferreus sit qui deū nō diligat a quo tantū se diligi cōspicit vt nō nisi amore dignet assumere formaz serui. Jō Aug⁹ li. de catbetizandis rudibus ait. Quemaioꝝ causa est aduentus dñi nisi vt ostenderet deus dilectionē suā in nobis. Et infra subdit. Si amare pigebat saltem reamare nō pigeat. ¶ Quarta ratio dicitur vite exēplatio. Habēt nāq; hoies xp̄m exemplar ois virtutiz t bone beateq; vite. Et ideo Aug⁹ in quodā sermone de nativitate dicit. Homo ñ erat sequendus qui videri poterat. Deus sequēdus erat qui videri nō poterat. vr ergo exhiberet homini t qui ab hoie videret t quē homo sequeretur deus factus est homo. ¶ Quīta rō dicitur hois instructio. Instruitur eni vnusquisq; vt intelligat quāta sit hois dignitas. ne illam coinquinet peccādo. Propterea Aug⁹ li. de vera religione inquit. Demōstrauit nobis deus q̄ excelsū locū inter creaturas habeat humana natura in hoc q; hominibus in vero homine apparuit. Et leo papa in sermone de nativitate sic sequitur. Agnosce o xp̄iane dignitatē tuā t divine consors factus nature noli in veterē vilitatē de graui cōuersatiōe redire. Non valet ergo quispiā recte se d̄ cetero excusare. si ad paradisi delicias nō festinet. cū tot ac tāta preconia de vite eterne immarcessibili gloria vndiq; sonant.

¶ Qr tpe isto oēs obligantur credere explicite mysteriū xp̄i incarnati. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū cōsiderādū de incarnatiōe xp̄i dicitur credulitatis. Jn quo vidēdū est. An credere mysteriū xp̄i sit de necessitate apud oēs. Et ad hoc dicit sctūs Tho. iij. ij. q. ij. q; via hois veniēdi ad iusticiā ē mysterium incarnatiōis t passiōis xp̄i. Dicitur eni Actuū. iiij. ca. Nō est aliud nomē datum hoibus in quo oporteat credētes saluos fieri. Et Augustinus in li. de correptione t gratia inquit. Illa fides sana est qua credimus nullum hoiem siue maioris siue parue etatis liberari a contagione mortis t obligatione peccati nisi per vnum mediatorem dei t hoim iesuz xp̄m. Oportuit ergo mysteriū incarnatiōis christi aliqualiter omni tempore esse creditu3 apud oēs. diversimode tñ fm diuersitatē temporum t personaꝝ. Maz añ statū peccati homo habuit explicitā fidē de xp̄i incarnatione fm q; ordinabat ad cōsūmationem glorie. nō aūt fm q; ordinabat ad liberatōez a pctō per passionē t resurrectionē q; homo nō fuit prescius peccati futuri. videt aūt incarnationis xp̄i prescius fuisse. ex eo q; dixit. ppter hoc relinquet homo patrē t matrē t adhebebit vxori sue. vt dr̄ Genesis. ij. ca. Ex hoc ap̄lus dicit sacramentū magnū esse in xp̄o t in eccl'ia. qd̄ quidē sacramētū nō est credibile primū hoiez ignorasse. Post peccatū aūt fuit explicite creditū mysteriū xp̄i. nō solū q̄tū ad incarnatiōnem. sed etiam q̄tū ad passionē t resurrectionem quibus humanū genus a peccato liberatur. Qualiter t patres antiqui patriarche. s. t prophete prefigurarūt xp̄i passionē quibusdam sacrificijs t añ legem t sub lege quoruz quidē sacrificioꝝ significatū explicite maiores cognoscebant. minores aūt sub velamine illoꝝ sacrificioꝝ credentes ea diuinitus eē dispōsita. quasi de xp̄o venturo habebant fidez velatam. Post tempus āt gratie revelate tā maiores q̄ minores tenent hr̄e fidē explicitā de mysterijs xp̄i p̄cipue q̄tū ad ea que cōiter in ecclesia sollēnizant t ꝓponunt. ¶ Sed contra ista posset quis obijcere. ¶ Dico q; null⁹ tenet credere qd̄ nō cognoscit. Sed hoies nō cognoscunt mysteriū incarnatiōis. q; iobes baptista videt illud ignorasse cū exis in carcere misit ad xp̄m discipulos dicens. Tu es qui venturus es añ alū expectam⁹. Scdo q; dionysius dicit in li. de celesti ierarchia. Multi

gentiliū salutem adepti sunt per mysterium angelox. ⁊ tñ isti nō habuerūt de xp̄o fidem implicitā nec explicitā. ℣is rñdetur ad primū q̄ ioānes ñ ignorauit mysteria xp̄i incarnati qui dixerat ioānis.i. Ego vidi ⁊ testimoniū perhibui q̄ hic est filius dei. Vnde nō dicit. Tu es qui venisti. Sed tu es qui venturus es. querens de futuro non de preterito. Similiter nō est credendū q̄ ignorauerit eū ad passionē venturū q̄ dixerat. Ecce agnus dei ⁊c. pronūcians eius īmolationē futurā. ℣otest ergo dici ſm Gregoriū q̄ inquisiuit ignorās an ad infernū in propria persona esset descensurus. Vel ſm Ambrosiū nō quesiuit ex dubitatione siue ignorantia sed magis ex pietate. Vel sicut Crisosto⁹ dicit. ñ quesiuit quasi ipe ignoraret sed vt per xp̄m satisfieret eius discipulis. Ad quox īstructionē xp̄s rñdit signa operum ostendēs. Ad dictum vero dionysij rñdet Tho. q̄ multis gentiliū fuit facta reuelatio de xp̄o. vt patet de iob qui dixit. xix ca. Scio q̄ redemptor meus viuit. Et idem ō Sibillis. Si qui tñ saluati fuerūt quibus reuelatio nō fuit facta nō fuerūt saluati absq̄ fide mediatoris. q̄ ⁊ si ñ habuerūt fidem explicitam. habuere tñ fidē implicitam diuina prouidentia credentes deū esse liberatorez hoim ſm modos sibi placitos. ⁊ ſm q̄ aliquibus veritatē cognoscētibus ipse reuelasz. hec Tho. Quare credere mysteriū xp̄i hoc tpe obligantur oēs hoies mūdi. cum nullus iam de ignorantia nisi voluntaria excusare se possit. Ipm quippe incarnandū predixerūt prophete. Incarnatum vero post eius ascensionē in celuz predicauerūt apostoli. quoruz sonus exiuit in omnē terram. ℣pro ipso insuper ciusq̄ nois confessione tot milia viroz ac mulierum letā ter ⁊ libentissime martyriū violentāq̄ mortē tulerūt. Fuerūt adhuc sapientissimi vtriusq̄ lingue grece. s. ⁊ latine eruditissimi doctores qui tanta in laudē xp̄i scripserūt vt nullus eū iam venisse ratiōabiliter dubitare possit. O b quod Maximus in sermone de martyribus inquit. ℣on sine magno discrimine religionis veritatem disputamus quam tantorum sanguine cōfirmatam videmus. Magni periculi res est si post prophetarum oracula. p⁹ apl̄oz testimonia. post martyruz vulnera veterem fidem quasi nouellam discutere ꝑsumas. ⁊ post tam manifestos duces in errore ꝑmaneas. hec ille. Credamus ergo in xp̄m illumq̄ totis visceribus diligamus. vt sic mereamur fieri participes gratie sue p̄ quā tandem ad vitam perueniamus eternā. Amen.

¶ Sermo quintus de incarnatiōe xp̄i in quo cōfutantur errores illoruz qui mundanam sapientiam sectantes male sensere de xp̄o.

FIdes uestra non sit in sapientia hoium sed in virtute dei. doctoris gentium verba sunt ista originaliter .i. ad Corinthcos ca. ij. ℣ropter vanam curiositatem hominū qui se ingenio ac proprijs sensibus archana dei comprehendere putant. eroꝛte sunt opiniones multe false quidem ⁊ omnino spernēde ℣ic siquidem mos est superboꝛ vt de seipsis presumentes cum dei magnalia virtute propria nō possint attingere in errozum foueas dilabantur. Cum ergo audiūt in incarnatiōe iesu xp̄i factam vnionez naturaꝛ in ꝑsona diuina. Et q̄ vnus idē qui erat ab eterno de⁹ ipse ex tpore verus erat homo statim a veritate discedūt. Contra quos in hoc sermone de incarnatione xp̄i dicturi crimus sub titulo de falsis erroribus circa xp̄m incarnatum. in quibus heretici quidā sapientia mundana inflati ceciderūt. ℣am ⁊ doctoꝛ gentium in verbis propositis admonet cūctos fideles vt reiectis naturalibus ratiōibus que ortū hūt ab humana sapientia credant simpliciter ⁊ pure his que nobis virt⁹ diuina reuelauit. O b q̄ō euitare debemus tres errores principales.

℣rimus error est circa verbum eternale.
Secundus circa animam rationalem.
Tertius circa naturam coꝛpoꝛalem.

¶ De tribus opinionibus falsis circa verbuz eternale quas heretici maligni inuenerunt.

Capitulum.i.

℣rimus erroꝛ circa xp̄m incarnatum ē circa verbuz eternale. in quo triplex opinio falsa continctur.

℣rima dicitur productionis.
Secunda conuersionis.
Tertia filiationis.

¶ ℣rima opinio falsa dicitur productionis Cōfitetur quidē fides catholica deū ab eterno verbum produxisse q̄ō ⁊ deus est. At Eunomius hereticus dicebat verbuz nō ab eterno sed ex tpe productū. sequens quorundam philosophoꝛ opinionē qui dicebant a deo efluxisse quandā mentē in qua esset oium rerū

forme quam vocabant paternuz intellectum Et hanc Auicēna super primo de celo ⁊ mūdo dixit esse primā intelligentiam mouentez primū celum. Sed vt sic loquentes reprobemus. videndū prius est quid sit verbum in diuinis. Et ad hoc dicit Franciscus de marone in quodam sermone. Verbū est secūda in trinitate persona per modū nature ⁊ intellectus producta. De hoc Augustinus. vi. de trinitate ait. Verbum solus filius accipitur. ⁊ eo dicitur verbū quo filius. Et in. xv. li. de trinita. Idem Augⁿ inquit. Ipsa proprietas personalis filij diuersis noibus significat. ad exprimēdam diuersimode perfectionē eius vt ostendatur patri equalis dicit filius. vt ostendatur patri per oia similis dr imago. vt ostendatur immaterialiter genitus dicitur verbū. Ad habendam āt aliqualem noticiā ipsius verbi vt refert Bonauentura in. i. di. xxvij. cōsiderare debemus qualit verbū reperit in nobis. Ista vox significatiua in nobis dicitur verbū. sed tm̄ large ⁊ denominatiue inquantū significat interiorē mentis cōceptum. sicut vrina dicit sana inq̄tū est sanitatis indicatiua. Et ideo proprie dicitur verbū id quod per vocē signi ficat. s. interior mentis cōceptus. Vnde Aristoteles in. i. periermenias. Voces inquit sūt note. i. signa earum que sunt in aia passionuz Et ideo cōceptus mentis interior etiā si nūq̄ per vocem designaret proprie dr verbum. Hinc Augⁿ. xv. de tri. ait Quisquis pōt intelligere verbū nō solū anteq̄ sonet. verum etiam anteq̄ sonoz eius imagines cogitatōne involuant. pōt videre aliquā illius verbi similitudinem de quo dictum est. In principio erat verbū. Aduertēdū tm̄ q̄ duplex est nobis cōceptus mentis interior. Vnus informis ⁊ imperfectus. Alius formatus ⁊ pfectus. Cuius ratio est qz cognitio nra procedit de imperfecto ad pfectū. Et ideo de re primo habemus cōceptum cōfusum ⁊ impfectū. vt dr. i. phicorum. Et talis cōceptus nō dicit proprie verbuz. sed cogitatio. procedendo ād peruenim⁹ ad habendū cōceptū rei perfectū ⁊ determinatū q a philosophis vocat diffinitio a sctis āt verbum. In deo ergo ponit verbū non ad similitudinē verbi large dicti qō est ipsa vox significatiua vel cōcept⁹ rei impfect⁹ qz i deo nihil est sensibile vel impfectū. Et pp hoc vox est significatiua q̄ est sēsibilis ⁊ ipa cogitatio quelicet sic intelligat tamen imperfectionem implicat nō habent ibi locū. sed ibi ponit verbum inq̄tū importat cōceptum rei perfectū. Quia deus vnico actu intelligendi seipsum ⁊ oia alia concipit perfecte. Ex quo patet differentia verbi nri ad verbū diuinū. qz verbuz nostrū in mente plurificatur. Quot enim sūt ibi cōceptus perfecti vel formati tot sunt ibi verba. In deo autē est verbum vnicum qz nō est ibi nisi vnicus cōceptus pfectissimus. Item rum verbū in nobis est accidens ⁊ quid transiens. qz nō semper actu intelligimus. Sed in deo idem est q̄ substantia diuina. Est ēt verbum semper actu permanēs ⁊ eternū. Et vt inquit Augustinus. nos frequenter cogitamus que nescimus. ⁊ sic verbo nostro cōiuncta est fallacia frequenter que nolumus. ⁊ tunc iuncta est displicentia. que nō possumus. tunc iūcta est impotentia. verbū āt diuinū est verissimū placentissimū omnipotentissimū. Et de illius eternitate loquit Joānes cum dicit in principio sui euangelij. In principio erat verbum. Augⁿ li. vi. de tri. in principio. ait sic dictū est q̄si diceret an oia. Vñ sciendū q̄ principiū in diuinis. aliq̄n est nomē essentiale ⁊ sic cōuenit toti trinitati. sic sumit in ca. i. extra d sū. tri. ⁊ fide ca. cū dr. Vnū vniuersoz principiū. Aliq̄n est nomen psonale ⁊ q̄nq̄ significat patrē qui est principiuz sine principio. sic sumit ab Augustino li. iiij. de tri. vbi dicit. Q̄ pater est principiū totius deitatis. q̄nq̄ significat filiū qui est principiū de principio. sicut sumitur ab apl'o ad hebreos. i. Et tu in principio. i. in filio terram fundasti. Q̄nq̄ significat patrē ⁊ filiū qui sunt vnū principiū spūs sancti. Q̄nq̄ significat eternitatē. ⁊ sic accipitur a ioāne. In principio. i. ab eterno. Hinc Anastasius in suo simbolo ait. Eternus pater eternus filius eternus spūs sctūs. Et hilari⁹ in li. de tri. Inter gignere ⁊ gigni nullū cadit mediū. Magister vero sniaz di. ix. primi li. pbat verbū esse eternū. Primo ex rōne sumpta a simili ⁊ est talis. Splendor est eiusdē durationis cū igne ⁊ tm̄ est generatus ab igne. ergo multo fortius cū filius sit splendor pātris q̄nis ab ipso genere erit ei coeternus. Scōo inducit Mgr. Augustinū qui ait. Filius dei est virtus ⁊ sapientia ergo si non est eternus aliquando fuit deus sine virtute ⁊ sine sapiētia qō est impossibile. Scotus vero ⁊ Bonauent. sup prefata di. dicūt q̄ procedens est posterius duratione eo a q̄ procedit triplici rōne.

Primo ratione limitationis potentie.
Secundo ratione modi producendi.
Tertio ratione libertatis.

¶ Primo ratione limitatōis pōtentie qñ pro ducens non habet a principio sue durationis potentiā ꝓductiuā pfectā. sicut homo a principio pueritie nō hz potentiā generandi pfectam. Et tō eius filius necessario est posterior eo duratōe. ¶ Scdo rōe mōi ꝓducēdi. Añ ei aliquid ꝓducit p motū qui motus est in tpe oportet q ꝓductū sit posterius ꝓducente duratione. qz ꝓductū hz primo esse in illo instanti in q̄ terminat ille motus. ¶ Tertio ratione libertatis. Añ aliquid ꝓducit libere t non de necessitate nature. tunc productū est posteri? ꝓducente. qz tale agens p̄t expectare ad ꝓducendū suū effectū. Sicut creare a deo cuius potentia est pfectissima t fine transmutatione t motu. tñ creatura non est sibi coeterna qz ab eterno ꝓducere noluit. Et si obstaret quis q spūs sanctus ꝓducit p modū volūtatis. t tñ est eternus. Dicit Riccardus in. i. di. x. Qz creature emanāt a deo p modū volūtatis nō tñ de necessitate. sed in diuersitate substantie. Spūs aūt sctūs emanat a suo principio per modū voluntatis de necessitate imutabilitatis t in idemptitate substantie. Redeamus iam ad verbi eternitatem concludētes q nullo mō potest poni in diuinis q filius sit posterior patre. Primo qz nulla est ibi potentia productiua imperfecta. potuit nanq̄ ab eterno pr̄ generare filiū. Scdo qz verbum nō procedit p motū t mutationē. Tertio qz filius procedit a patre de necessitate nature qz deus necessario intelligit se. quare t filius patri est coeternus. ¶ Secunda opinio falsa circa verbum eternale dr conuersionis. Quidā hereticus cui nomē Apollinaris. tenere presumpsit q verbū fit in carnē conuersū. propterea qz in euāgelio dr. verbū caro factū est. Sicut aqua conuersa est in vinū. de qua Johis ca. ij. scribit vt aūt gustauit architriclinus aquā vinū factū. Sz ꝫ nō est simile. qz aqua potuit in vinum conuerti. verbū aūt dei in carnē conuerti impossibile est. Nō sctūs Tho. in. iiij. sūme cōtra gentiles probat triplici ratione.

Primo ratione immutabilitatis.
Secundo ratione simplicitatis.
Tertio ratione incōmunicabilitatis.

¶ Primo ratiōe imutabilitatis. Est vtiq̄ deꝰ imutabilis. Omne aūt qđ ꝓuertit in aliud mutat. Cū ergo verbū dei fit deus. impossibile ē q fuerit in carnē cōuersū. ¶ Scdo fuit ipossibile rōe simplicitatis. deus est sūme simplex Si ergo verbū dei est in carnē cōuersū. oportet q totum verbum fit conuersū. qđ autē in aliud conuertit definit esse qđ erat. sicut aqua in vinū cōuersa nō est amplius aqua. sequeretur ergo ꝫm Apollinarē q post incarnatōz Xbū dei ñ erit. qđ est impiū t iniquissimū dicere. ¶ Tertio est impossibile q verbū dei cōuertat in carnē rōne incōicabilitatis. Eorum enī q non cōicant in materia t in genere vno impossibile est fieri cōuersionem. Mā ex linea non fit albedo qz sunt diuersoꝝ generū. neq̄ corpus elementare potest conuerti in aliquod corpus celeste vel in aliquā corporeā substantiam t ecōtra qz nō cōueniūt in materia. verbum aūt dei cū sit deus nō cōicat in materia nec in genere cum quocūq̄ alio eo q deus neq̄ in genere est neq̄ materiā habet. ergo impossibile est verbū in carnē fuisse conuersum dicit igit caro factū propter illā indissolubilē vnionē qua sibi copulauit humanā naturam ita mirabiliter q vnus t idem erat dei t virginis filius nature diuine t humane proprietate salua. De hoc sic eleganter loquitur leo papa in sermone Verbū dei. deus qui erat in principio apud deū p qō facta sunt oia t sine quo factū est nihil propter liberandū a morte eterna hominē factus est homo. Ita se ad susceptionē nr̄e humilitatis sine diminutione sue maiestatis inclinans vt manens qō erat. assumens quod non erat veram formam serui forme in qua deo patri equalis est vniret. Et tanto federe vtranq̄ naturā consecraret vt inferiorem assumeret glorificatio nec superiorem minueret assumptio. Salua igit vtriusq̄ ꝓprietate substantie t in vnā coeunte p sonā suscipit a maiestate humilitas. a virtute infirmitas. ab eternitate mortalitas. t ad deponendū conditionis nostre debitū z natura inuiolabilis nature est infusa passibili. At t i creduli instant perscrutari tante vnionis modum. t hoc aliquo exemplo suaderi sibi flagitant. Quibus ego respondeo q in vanū laborant qui audire debent suauissima verba leonis pape iam nominati in sermone de natiuitate dicētis. Excedit quidem dilectissimi multumq̄ supereminet omnē humani eloquij facultatem diuini operis magnitudo. Et inde oritur difficultas fandi vnde adest ratio non

tacendi. Quia in dño nr̃o ihu xp̃o filio dei nō
solū ad diuinā sed ad humanā spectat natu-
ram quod dictū est per prophetā. Generatio
nem eius quis enarrabit. vtrā qz enī subsтan-
tiā in vnā pueniſſe psonā nisi fides credit ser
mo nō explicat. Et ideo nūq̃ materia deficit
laudis. qz nūq̃ sufficit copia laudator̃. Bau
deamus igit̃ q ad eloquēdū tante materie sa-
cramentū impares sumus. Et cū salutis nr̃e
altitudinē attingere nō valemus. sentiamus
nobis bonum esse q vincimur. Nemo ad co-
gnitionez veritatis magis appropinquat q̃
qui intelligit in rebus diuinis ēt si multū pro
ficiat semp sibi superesse qō querat. Nec ille.
Quare fideliter cōfitemur ita incarnatū ver
bum dei. ut ille q erat dei filius ab eterno eter
no fm diuinā naturā. de virgine fm humanā
nasceret ex tempore. Et qui erat deus impas-
sibilis imortalis t glorioſus fm diuinitatem
passibilis esset mortalis t humilis fm huma-
nitatem. ¶ Tertia opinio falsa circa verbum
eternale dicit̃ filiatōnis. Nam quidā heretici
ut paul⁹ samosetan⁹. Cherintus t Ebion di
xerunt q licet verbum caro factum sit tñ xp̃s
nō est dei fili⁹ per naturam sed p gr̃am siue p
adoptionem cōtra quos dixi plene in sermōe
Tu es xp̃us filius dei viui. in quadragesimali
super. vi. fer. iiij. ebdomade in quadragesima.
ostendiq̃ q xp̃us est natus ex deo patre t ex
virgine matre fm veritatem nature.
¶ De tribus falsis opinionibus adinventis
circa aiam xp̃i. Capitulum secundum.
Secūdus error a nobis vitandus de xp̃o
incarnato est circa animam rationalem
de qua triplex opinio falsa reperitur.
Prima dicitur negationis.
Secunda ignorationis.
Tertia contagionis.
Prima opinio falsa circa aiam xp̃i dicitur ne
gationis. Pleriq̃ nāq̃ heretici negauerunt
expresse xp̃m habuisse aiam rationalem dicen
tes q loco aie fuit diuinitas ei⁹. Sumpserūt
ãt occationem erroris qr nescierūt intelligere
illud dictum Jobis. i. Verbū caro factum est
Ex quo arguebãt q denominatio fieri debet
a digniori. Cum ergo aia dignior sit corpore
si in xp̃o fuisset aia iohannes dixisset Verbū
aia nō verbum caro factū est. Sed cōtra istos
dicit sanctus Tho. in quarto cōtra gentiles.
q dens forma corporis esse non potest ,ppter
sūmam simplicitatem suam t perfectionem.
qr ut dictum est in sermōe de deo nō venit in
compositionem alicuius create nature neq̃
ut principiū formale. Insup subtracto eo qō
est de ratione hominis verus homo esse non
potest. Anima aūt principaliter est de ratōne
hois qr est eius forma. ergo si xp̃s aiaz nō ha
buit verus homo nō fuit cōtra id qō Ap̃lus
dicit. i. ad thimotheū. ij. ca. Unus est media-
tor dei t hoim homo xp̃s ihūs. Ideo fides ca
tholica predicat Ẏba athanasij in suo symbo
lo dicentis. perfectus deus pfectus homo ex
aia rationabili t humana carne subsistēs. Ad
illud vero Jobis verbū caro factū est. Rñdet
dñs Bonauentura in. iij. di. ij. q iohānes lo-
quitur p synecdochen accipiendo ptem pro to
to. hic vero modus loquendi frequenter inue
nitur in scriptura. vñ Jsaie. xl. Omnis caro
fenū. i. ois homo. Et Luce. iij. ca. Videbit ois
caro. i. ois homo salutare dei. Et matħ. xxiiij.
Nisi breuiati fuissent dies illi nō fieret salua
ois caro. i. ois homo. Et Benesis. vi. ca. Dis
quippe caro corrūperat viaz suā. t sic de alijs
Dñs est ãt iobes locutione per synecdochen.
qr natura assumpta notior est nobis ex parte
substantie corporalis q̃ spiritualis. Et cogni
tio nostra incipit ab his que sunt magis nota
In assumptione igit̃ carnis includitur assum
ptio aie rationalis. qr si assumpsit carnē m̃to
magis aiaz. Ideo denominatio nō semper fit
a digniori. sed ēt a notiori. ¶ Secūda opinio
falsa circa aiam xp̃i dicitur ignorationis fuit
eoz qui dixerūt xp̃m a principio assumpsisse
aiam sicut est aia nostra tanq̃ tabula rasa in
qua nihil est depictuz. Sed cōtra istos est ve-
ritas fidei que exclu dit a xp̃o omnē ignoran-
tiam. tum qr ut dicit mgr̃ sniaruz in. iij. di. xv.
Non cōueniebat in xp̃o ignorantiam esse. qr
aia eius debuit esse plena luce sapientie t re-
ctitudine iusticie. Ignorantia ãt priuatio est
scientie. t potest esse via in errorem t obliqua
tionē a rectitudine iusticie. tum qr nō expedi
ebat nobis xp̃m aiam cū ignorantia habuisse
Venerat enim nos dirigere t docere qō face
re nō potuisset si fuisset ignorans. Vñ Anſel-
mus li. cur deus homo inquit. Quō illi crede
rent hoies si illum scirent nescientem. Igitur
ut dicūt oēs theologi sacri in. iij. di. xiiij. Aia
xp̃i ab instanti creationis lustrata fuit splen-
dore scientie. fm ãt Alexandrū de ales in. iij.
sūme. In xp̃o fuit multiplex modus sciendi.
Primus fm naturā diuinā. t ibi scia idē est

qꝫ idipsum. Et iste modus fuit in filio dei ab eterno. Scꝺus modus est ſm gr̃am vnionis qui modus differt ab omni alio sciente incõmunicabilis cuicunqꝫ alteri creature. Tertiꝰ ſm gr̃am comprehẽſionis in quo cõcant angeli beati ꝛ aie sancte. Quartus ſm naturam integrã aie ſm quem habuit Adam sciam in statu innocentie. Quintus ſm penalẽ naturã assumptã. Sextus est quedã gratia data xp̃o ad cognoscendũ res ſm naturã ꝛ progressum tpis. Quantũ ad primũ modũ sciendi similiꝫ se habet xp̃s ante incarnationẽ ꝛ post. Quantum ad scõm habuit cognitionẽ oim eoꝝ que pertinebant ad mysterium incarnationis passionis ꝛ redemptionis. Quantũ ad tertiũ habuit cognitionẽ oium eorũ que ptinebant ad suam gloriam ꝛ suoꝝ ꝛ eorum qui ordinanꝫ ad illam. Quantũ ad quartũ modum habuit noticiã coꝝ que cognouit adam in statu innocentie. Quantũ vero ad quintũ didicit diuersas penalitates per experientiam in affectiua quas tñ cognouit ſm alium modũ. ſ. ſm gr̃az cognitionis que data est sibi per gratiaz vnionis. Scꝺus modus cognitiõis est ad cognoscendũ per experientiam nõ ut prior qui fiat affectiue sed cognitiue ex sensib⁹. Contra ista opponũt se pleriqꝫ tenentes qꝺ in xp̃o nõ fuit alia sciẽtia preter diuinã qꝫ si per illam cognoscebat oia superfluum fuisset qꝺ esset in eo alia scientia. Tñ hi sic asserentes damnanꝫ in. vi. sinodo. Ephesina. Et propterea dicit sanctus Tho. in. iij. parte. q. ir. Qꝫ filius dei humanaz naturã integrã assumpſit/ non solum corpus sed aiam. Et ideo oportuit qꝺ haberet sciam creatam ꝓpter aie perfectionẽ. Anima enim ſm se cõsiderata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda. qꝫ est sicut tabula rasa. ꝛ tñ possibile est in ea scribi propter intellectũ possibilem in quo est oia fieri ut dicitur in. iij. de aia. Quod ãt est in potentia est imperfectum nisi reducaꝫ ad actum. Non ãt fuit cõueniẽs qꝺ filius dei humanã naturã imperfectã assumeret sed perfectã. utpote qua mediãte totũ humanũ genus ad perfectũ erat reducenduz Et ideo oportuit qꝺ aia xp̃i esset perfecta per aliquã scientiã que esset ꝓprie perfectio eius. Alioquin esset imperfectior aiabus aliorum hoim. Qꝫ autem xp̃s cognouit omnia per sciẽtiam diuina illud fuit operatiõe increata que est ãpsa dei essentia. Dei enim intelligere est sua substantia ut probat Aristoteles. xij. metaphy. vnde huiusmodi actus nõ potuit cẽ aie xp̃i cum sit alterius nature. Si ergo nõ fuisset in anima xp̃i alia scientia preter diuinam nihil cognouisſz ꝛ ita fruſtra fuisset assumpta aia humana cum omnis res sit propter suam operationem. ¶Propter predicta dubitaꝫ an aia xp̃i comprehendat diuinam essentiaz. Et posset argui qꝺ sic. ¶Primo qꝫ ¶Isidorus dicit. Trinitaꝫ sibi soli nota est ꝛ homini assumpto ¶Igitur homo assumptus cõmunicat cuz sancta trinitate in illa notitia suique sancte trinitati propria est. Huiusmodi autem ẽ noticia comprehensionis. ergo aia xp̃i comprehendit diuinam essentiaz. Scõo magis est vniri deo ſm esse personale q̃ ſm visionem. Sed sicut dicit Damascenus in. iij. li. Tota diuinitas ĩ vnitate personarum est vnita humane in xp̃o multo ergo magis tota natura diuina. videꝫ ab anima xp̃i. Et ita videtur qꝺ anima xp̃i cõprehendat diuinã essentiã. Tertio illud qꝺ cõuenit filio dei ꝑ nãm ꝓuenit filio hois ꝑ gr̃az ut Augꝰ dicit in primo de trini. Sed cõprehẽdere diuinã essentiã ꝓuenit filio dei ꝑ naturã ergo filio hois ꝑ gr̃am. Rñdet sctũs Tho. iij parte. q. r. Qꝫ sic facta est vnio naturaꝝ in persona xp̃i qꝺ tñ proprietas vtriuſqꝫ nature incõfusa pmansit ita. ſ. qꝺ increatũ mãserit increatũ ꝛ creatũ mãsit infra limites creature sicut Damascenus dic̃ li. ij. Est aũt ipossibile qꝺ aliqua creatura cõprehendat diuinã essentã ut dicimus in sermone de gaudio beatoꝝ eo qꝺ infinitũ nõ cõprehẽdit a finito. Mã ut Augꝰ dicit li. lxxiij. q. Nõ aliquis cõprehendit finitum est sibi. Sed essentia diuina nõ est finita in cõparatione ad aiam xp̃i cũ in infinitũ eaz excedit. igit aia xp̃i non cõprehendit diuinam essentiã. Ad primũ ãt obiectuz dicit qꝺ homo assumptus cõmunicat diuine trinitati in sui cognitione nõ ratione cõprehensionis sed rõne cuiusdã excellentiſſime cognitionis pre ceteris creaturis. Ad scõm vero respondeꝫ. Qꝫ nec etiam in vnione que est ſm cẽ personale natura humana cõprehendit dei verbuz siue naturã diuinã que q̃nis tota vnita fuerit humane nature i vna pſona filij nõ tñ fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circũscripta ut dicit Augꝰ i epla ad Volusianũ. Ad tertiũ Vo dicimus qꝺ verbũ illud Augustini est intelligendũ de gr̃a vnionis ꝑ quã oia que dicunꝫ de filio dei ſm diuinã naturã dicitur de filio homis ꝓpter idemptitatem

suppositi. Et ſm hoc vere poteſt dici q filius hominis eſt comprehenſor diuine eſſentie nō quidem ſm aiam ſed ſm diuinā naturaz per quem modū poteſt dici q filius hois eſt creator. hec Tho. Licet itaqz aia illa nō cōprehendat diuinā eſſentiā tñ nullā habuit ignorantiā. Quare nos nō erramus preclariſſimū ducem ſequētes qui Johis. viij. ca. dixit. Ego ſū lux mundi qui ſequitur me nō ambulat in tenebris. ¶ Tertia opinio falſa circa xp̄m incarnatū quantū ad eius aiam dicit contagionis hec inuoluit quozundaz animos ita ut impie aſſererent xp̄m habuiſſe aiam peccatricē. Cōtra quos clamāt t auctoritates ſanctoz t rationes theologoruz. Vnde petrus prima ſua epiſtola. ca. ij. ait. Peccatū nō fecit nec dolus inuentus eſt in ore eius. Et Gregorius in. xij moraliū inquit. Nullus homo ſine peccato ē niſi ille qui in hunc mundū nō venit ex pctō. Et Aug⁹ in expoſitione. pſalmi. xxx. Xp̄s oēs peccatores inuenit ſolus ſine peccato venit. t Aug⁹ in li. de nuptijs t concupiſcentia. Oēs ſub peccato naſcimur. t p vnum ſolum qui ſine peccato natus eſt liberamur. Et idē in Enchiridion. Per mediatorez qui ſolus ſine peccato natus eſt recōciliari noſ oportebat. Magiſter vero ſniarum in. iij. di. xij. t oēs theologi cum eo dicunt q non ſolū xp̄s nō peccauit imo nec peccare potuit. qñ ut inquit Riccardus de media villa in ſuo. iij. t Anſelm⁹ libro cur deus homo. Xp̄s peccare nō potuit inqz tū deus ut patet neqz inquantū homo q erat cōprehenſor nō ſolū viator. Et ſic angeli beati peccare nequeunt ita nec ipſe potuit peccare ēt inquātū viator ex eo q tantā habuit gr̄e plenitudinē q equabat t implebat totā capacitatem anime ſue. ideo nō fuit paſſibilis ad contrariam priuationem que eſt per peccatū Et ſi obijceretur quia Damaſcenus dicit omnia que in noſtra natura plantauit deus aſſūpſit ꝛ verbum. Sed deus plantauit in noſtra natura liberum arbitrium quo poſſemus eē vel boni vel mali pro libito ergo t xp̄s habuit liberum arbitrium. ex conſequenti potentiam peccandi. Reſpondet Alexander de aleſ in ſuo. iij. ſumme. q potentia peccandi ſumitur dupliciter. Mā aliqñ pro potētia q̄ peccat aliqñ ꝑ potētia ad peccādū diſpoſita. Primo mō fuit in xp̄o potētia peccādi. qz fuit in eo libex arbitriū qō ē potentia q̄ peccat. Sed nō fuit in eo potētia peccādi ad peccādū. ſ. diſpoſita. qz ut predictū eſt libex arbitrium xp̄i gr̄e plenitudine cōfirmatū deficere nūqz potuit.

¶ De tribus falſis opinionibus excogitatis circa ſubſtantiam corporis chriſti.

Capitulum tertium.

Tertius error a nobis euitandus de xp̄o incarnato eſt circa naturam corporalem De ipo quidem corpore ihesu benedicti tres falſas opiniones inuenimus.

Prima eſt manicheorum.
Secunda valentinianorum.
Tertia ſarracenorum.

Prima opinio falſa t ſtultiſſima eſt manicheoruz. Iſti ut iſidor⁹ dicit li. viij. ethy. a quodā perſa cui nomen erat manes. manichei ſūt appellati. Ponentes duo principia ꝯ omnē veritatē tam theologoz qz philoſophoruz. De xp̄o vero aſſerūt cū aſſumpſiſſe corpus fantaſticū t apparens. t q ea que ſm hoiem geſſit. ſ. q natus eſt. q comedit. q mortuus eſt t ſimilia in veritate non fuerunt. ſed in quadam apparētia. Et hec opinio beſtialis totū incarnatiōis myſteriū ad quandā fictionē deducit Contra quā opinionē eſt ſcriptura ſancta. dicit enim Johis primo ca. Verbū caro factuz eſt. ſ. ſm exiſtentiā nō ſz apparentiā. Et apoſtolus ad Romanos primo ca. Factus ex ſemine dauid ſm carnem. Et xp̄s poſt reſurrectionez dixit diſcipulis Luce vltimo ca. Palpate t videte qz ſpūs carnē t oſſa non habet ſicut me videtis habere. Sequeret inſuper ſz iſtos deliros manicheos q xp̄s non vere redemit nos contra id qō ſcribitur Apocalipſis primo ca. Dilexit nos t lauit nos a pctis noſtris in ſanguine ſuo. Et. v. ca. Redemiſti noſ dñe deus in ſanguie tuo. Sequeret ad hoc q apli fuerūt teſtes reſurrectōis xp̄i mendaces de quibus dr Actuū. iiij. ca. Virtute magna reddebant apoſtoli teſtimoniū reſurrectionis ihu xp̄i dñi nri. Sūt t alia multa que opinionē manicheoz irrōnabilē oſtendūt t ſtultam Cōtra quos nō multū elaborandū puto cum facile ſit eos fatuos cognoſcere q deū fallacez deluſorē t mendacem primo predicāt. deinde apl̄os oēs euangeliſtas t doctores mendacij teſtes accuſant. ¶ Scōa opinio falſa de corpore ihu bñdicti fuit valentinianoz. Hi confitent xp̄m habuiſſe verū corpus tñ nō terrenum. qz portauit illud de celo. t nihil de matre virgine accepit t per eam quaſi p aquē ductum trāſiuit. occaſionem aūt huius erroris

acceperunt ex quiburdã verbis sacre scripture male intellectis. videlicet. qz Johis. iij. ca. scribitur. Nemo ascendit in celũ nisi qui descendit de celo filius hois qui est in celo. Et iobis vi. ca. xps dixit. Descendi de celo. que verba ipsi exponũt quasi xps corpus suuz de celo tulerit. Sed talis error veritatẽ carnis excludit a xpo. qz caro vera nõ formatur ex materia celesti sed ex elementis. Et xps veram carnem assumpsit. Et beata virgo eius benignissima mater tenet fm veritatem nature ut dicem⁹ in sermõibus de laudibus ipsius virginis clementissime. Et matheus describit genealogiam xpi fm eus temporalẽ natiuitatem. Ideo catholice dicim⁹ xpm supfisse corpus ỗ massa nobis cõformi. Quare autez hoc fecerit dicemus in sequentibus. ¶ Tertia opinio falsa ỗ corpore xpi fuit Sarracenoz qui dicunt xpm assumpfisse naturã humanã sine penalitatib⁹ ita q nunqz passus est famez neqz sitim neqz labores neqz dolores. contra id qõ scribitur. Isaie. liij. ca. Dolores nostros ipse portauit. Quibus declarãdũ est q decuit xpm nostras cõmunes penalitates accipere fm dim Bonauent. di. xv. tertij. maxime ,ppter tria. Primo propter fulcimentũ nostre fragilitatis ut sic declaret q fm veritatem assumpsit nram naturã. t hec est ratio magistri sniarum in littera. Scõo propter precium nostre salutis. ut sic nos redimeret. Tertio propter exemplum virrutis t precipue humilitatis t patiẽtie. ut dr. xciij. di. in. ca. dns. Notandũ tñ fm magistrum. Q ex alia cã sunt penalitates in nobis t in xpo. In nobis sunt ex necessitate contracte. In xpo ex voluntate assumpte. Ỗ a Bonauentura sic declarat. Nos penalitates a parentibus trahimus propter legẽ ,ppagatiõis t legem cõcupiscentie que militat in istis mẽbris. Nam passibilis generat passibilẽ. Et habens legem cõcupiscentie in mẽbris generat filium subiectũ concupiscentie ex reatu cuius cõcupiscentie insũt proli oẽs penalitates. Et propterea dicuntur iste penalitates in nobis cõtracte quasi ex cõcursu duoz tracte videlicet ,ppagationis nature t corruptionis cõcupiscentie. In xpo aũt secus est. Ipse enim neutro mõ fuit propagatus. nec fm propagationem legis naturalis. nec fm corruptionẽ libidinis. Sed spũs sanctus aduenies in ipsam virginẽ fecundam carnem eius ab oi fedritate corruptionis purificauit. passibilitatẽ tñ reliquit. Ex illa aũt carne ipe filius dei edificauit sibi corpus immaculatum. t illud corpus vniuit sibi t anime rationali. que quidẽ imunitatem habuit a culpa t in se t in carne cõiuncta Et sicut imunitatẽ habuit a reatu culpe. sic fz ordinem diuine iusticie imunitatẽ habere debuisset a debilitate miseric. Q; ergo in carne illa remanfit penalitas. hoc fuit ex dispensatione ipsius assumentis cõcurrente simul acceptatione ipsius aie rationalis que in primo instanti sue creationis habuit vsum cognitõnis t placuit sibi tali corpori vniri ,ppter salutem humani generis. Et sic patet q tales effectus in xpo fuerunt non necessitate generationis sed voluntate dispensationis voluntate diuina preueniente. sed voluntate creata concomitante. Dicimus aũt ipsos fuisse auctoritate diuina non tanqz infligente de nouo. sed tanqz a relinquente in acceptatione aie xpi cũ in eius arbitrio esset. t potestate illos defect⁹ excluderet. hec Bonauen. Fugiamus ergo vanitatem hereticoz attendentes ad verba leonis pape dicentis in quodã sermone. Cũ ad intelligendũ sacramentũ natiuitatis xpi qui de matre virgine est ortus accedimus abijciatur procul terrenaz caligo rationũ t ab illumina te fidei oculo mũdane sapientie fumus abscedat. diuina est enim auctoritas cui credimus. diuina est eni doctrina quã sequimur. Et sic de xpo illa firmiter teneamus que sancti veritatis amatores nos docuerunt. ut sic mereamur consortio illoz ascribi in hoc seculo dei gratiam cõsequẽtes t in futuro gloriam sempiternam. Amen.

¶ Sermo sextus de incarnatione xpi contra errores iudeorum qui in xpm credere nolunt.

In propria uenit et sui eũ non receperunt. Scribunt hec Verba Johis primo ca. Precognia incarnationis ihu xpi filij dei multo tempore apud iudeoz gentẽ fuerũt p clamata. Cum aũt venit plenitudo tpis deus homo factus ipsis iudeis ingratissimis visibiliter apparuit. Et sicut Apostolus elegantissime dicit ad hebreos primo ca. Multipharie multisqz modis olim deus loquens patribus in prophetis. Nouissima in diebus istis locutus est nobis id ẽ iudeis in filio quẽ cõstituit heredẽ vniuersoz p quẽ fecit t secula. A principio vero sui ortus vsqz ad gliosã ascẽsionẽ

in celū missionēq; spūs sancti ⁊ predicationē apl̄oꝝ nihil omisit quo verius dei filius potuisset cognosci. Verūtñ populꝰ ille durę cervicis nō solū eū suscipere voluit messiā in lege, pmissū. quinimo crudelissime pśecutus est vsq; quo affixus fuit patibulo crucis. Ceteris aūt nationibus in illum credentibus que voce ⁊ signis apl̄oꝝ edocte omnē spurciciam ydoloꝝ reliquerunt. ipsi soli iudei xp̄m impugnāt atq; blasphemāt. Et licet in multis q; volūt errant. Nihilominꝰ in hoc sermone de tribus erroribus eoꝝ erimꝰ verba facturi qm̄ vt dicit ioānes in verbis premissis. In ppria venit. q; in iudea nasci viuere cōuersari ⁊ mori elegit ⁊ sui quos peculiares cultores constituerat vnius dei veri ⁊ quibus legez dederat tantisq; dotaucrat bñficijs eū nō receperūt. Qm̄ vsq; in presentem diem circa xp̄m incarnarum errant maxime q̄tum ad tria.

Primo q̄tum ad diuinitatem.

Secundo q̄tum ad temporalitatem.

Tertio q̄tum ad passibilitatem.

¶ Q; ex testamentis duodecim patriarcharū confunduntur iudei qui negant xp̄i diuinitatem. Capitulum. i.

Primo errant iudei circa xp̄m incarnatum q̄tum ad diuinitatē dicūt eni q; si fuit deus. Cōtra quos ⁊ si sufficiāt ea que diximus in sermone de diuinitate xp̄i tñ ad eorum ꝓfusionē inducā aliqua dicta duodecim patriarcharū qui de xp̄o venturo loquentes apertissime diuinitatē eius expresserunt. De his ita scribit Vincentius li. ij. speculi historialis. Extant testamenta duodecim patriarcharū in quibus sunt pulcherrime de xp̄o ꝓphetie quas nup transtulit magister Robertus grossum caput lincolniensis Epus. de greco in latinū. hec ille. Ego vero ex ipsis testamētis quedā extrari que ad rem faciunt non oia de verbo ad verbū notaui. ¶ Primū ergo dictū est patriarche iude qui ait. Visitabit nos dñs in misericordia ⁊ exurget homo de semine meo. hoc est germen dei altissimi. vt sol iusticie ambulabit cum filijs hoim in māsuetudine ⁊ iusticia ⁊ omne pctm̄ nō inueniet in eo Et aperient sup ipsū celi ad effundendū spūs sancti benedictionē. ¶ Scōm dictū est patriarche Ruben. inquit sic. Quis nosset legem dñi ⁊ sacrificia pro oi israel vsq; ad consūmationem tpum principis sacerdotū xp̄i quem dñs qm̄ in eo elegit dñs regnare super omnes populos ⁊ adorari semē ipsius qm̄ pro nobis moriet in bellis visibilibus ⁊ inuisibilibus. ⁊ erit in nobis rex seculoꝝ. ¶ Tertium dictum est patriarche Dad. Auferte odiū ab aiabus vestris ⁊ diligite inuicem in rectitudine cordis. dicite aūt ⁊ vos filijs vestris vt honorēt iudam ⁊ leui qm̄ ex eis oriri faciet dñs saluatorem israel. ¶ Quartū dictum est Aser. Altissimus visitabit terrā. ⁊ ipse veniens vt homo cum hoibus manducans ⁊ bibens hic saluabit israel ⁊ oēs gentes vir absconditus. dicite ergo filijs vestris vt nō discedant ab eo. ¶ Quintū dictuz Leui patriarche. Ecce filij mei ostendi vobis tempora extrema qm̄ oia fient i israele. Et vos mādate filijs vestris vt vniantur leui ⁊ iude. per iudam enim orietur salus israel ⁊ in ipso benedicetur iacob. p sceptrum enim eius apparebit deus habitās inter hoies vt saluetur genus israel cui ꝓgregabit iustos ex gentibus. ¶ Sextū est dictuz patriarche Dan. Dñs erit in medio israel ⁊ sanctus regnans super eos in humilitate ⁊ paupertate ⁊ qui credent in eum regnabunt in celis in veritate. ¶ Septimū dictū est patriarche Simeon. Dñs deus magnꝰ israel apparebit in terra vt homo ⁊ saluabitur in ipso adam. Tunc dabunt oēs spiritus erroris in cōculcationez. ⁊ hoies regnabunt super pernitiosos spiritus. Tunc resurgam in leticia ⁊ benedicā altissimū in mirabilibus suis qm̄ deus corpꝰ assumens ⁊ comedens cum hominibus saluabit hoies. ¶ Octauuz est dictum patriarche Leui. Cognoui o fili ex scriptura Enoch qm̄ in fine impie regetis in dñm manus imponētes in oi malicia. Et confundentur in vobis fratres vestri ⁊ in oibus gentibus eritis illusio. ¶ Nonū est dictum patriarche Isachar. Omnem agrestem feram seruituti subijcietis habentes vobiscum deum celi. Ambulate cum hominibus in simplicitate cordis. ¶ Decimum est testimonium zabulon. Videbitis deum in forma hominis qm̄ iam elegit dñs nomen ei. Et rursum in malicia sermonū vestrorum ad iracundiam prouocabitis eum ⁊ abiecti eritis vsq; ad tempus consūmationis ¶ Undecimū dictum est patriarche Joseph Vidi qm̄ ex iuda nata est virgo habens stolā bissinam. Et ex ipsis ꝓdijt agnus imaculatꝰ gra dei salus oēs gentes. regnū aūt eius eternum q; nō peribit. ¶ Duodecimū est dictuz Beniamin. Adorabitis regē celoꝝ q in terra

apparebit i forma hois. Et quotqt crediderē eū in terra cōgaudebūt ei. Vltra hec patriarchaꝝ t ꝓphetaꝝ ac sibillaꝝ testimonia diuinitas xpi sufficientissime demōstrata fuit qñ sibi obediebant venti t mare. qñ curabantur infirmi t ad vocē ipsius mortui suscitabant propter que oia ipse dicebat iudeis ioānis.x. ca. O pa que ego facio in noīe patris mei hec testimoniū phibent de me. Hinc Bregorius in omelia de epiphania inquit. O ia elementa auctorem suū veniſſe testata sunt. vt enim de his quasi quodā vsu hūano loquer. deū hunc celi esse cognouerūt q; protinus stellam miserunt. Mare cognouit q; sub eius plantis se calcabile prebuit. Terra cognouit q; eo morīē te cōtremuit. Sol cognouit q; luc; sue radios abscondit. Sara t parietes agnouerūt q; tpe mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit q; bos ꝙs tenebat mortuos reddidit. Et tñ hūc quē oia elementa insensibilia senserūt adhuc infidelium iudeoꝝ corda deū esse minime cognouerūt. Et durioza saxis ad penitentiā scindi nolunt eūq; confiteri abnegant quē elemēta vt diximus signis aut scissionibus deū clamant. hec ille.

¶ Qꝛ xp̄s iā venit quē iudei veniſſe negant t xp̄s aduentus eius preterijt. Capitulum.ij.

SEcūdo errāt iudei circa xp̄m incarnatū ꝙtū ad tpalitatē. nolunt quidē accepta re xp̄m veniſſe. sed illum dicūt ventuꝝ. Quibus veritatē aduentus xp̄i iam preteriti t cōpleti oīdere possamus marime propter tria. Primo propter iudaici regni defectionem. Scōo propter imperij romani subiectionem Tertio propter generalem confessionem.

¶ Primo probamus xp̄m veniſſe pp iudaici regni defectionē. Mā vt dicit Aug⁹ li.xviij. d̄ ciui. dei. ca. xlv. Regnante herode alienigena natus est xp̄s. iā eni venerat plenitudo t̄pis signicata ꝓphetico spū p os patriarche iacob. vbi ait. Nō auferet sceptrū de iuda t dux de femore eius donec veniat qui mittendus est t ipse erit expectatio gentiuꝝ. Sed iudei dicūt q; hec auctoritas que ponit. Benesis. xlix. ca. loquit de Nabuchodonosoꝛ rege babylonis qui missus est ex ordinatiōe diuina ꝯ hierusalē pp pctā populi vt habet. iiij. regū. xxiiij. ca. Et extūc defecit regnū iudeoꝝ q; cepit Sedechiā regē t eū excecauit. t filios eius occidit vt habet ibidem. xxv. ca. nec postea aliquis de eius stirpe regnauit. Sed hoc patet esse falsū q; post captiuitatē babylonicā habuerūt duces t principes sicut p; de zorobabel hesdra Neemia habuerunt et reges. Nam vt ponit Aug⁹ li.xviij. de ci. dei. Aristobolus assūpto diademate rex t pontifex fact⁹ est. Aristobolo successit Alexander et ipe rex t pontifex. p⁹ hūc vxor eius Alexandra regina iudeoꝝ fuit Cuius tpe mala sūt eos secuta grauioza. Nam filij hui⁹ alexandre Aristobolus t hircanus inter se de imperio dimicantes vires aduersus israclitica gentē prouocauerūt romanas. Hircanus nanq; ꝯ fratrē poposcit auxilium venitq; Pompeius preclarissimus princeps q; iudeā cū exercitu ingressus ciuitatē hierlm cepit templū reserauit non deuotione suppliciis sed iure victoriis. qꝛ vt ipsemet testat non colebat deū iudeoꝝ. Nō dixit vt scribit Lucanus. Cappadoces mea signa timent. Et dedita sacris Incerti iudea dei molleq; sophene tē. Et ad sancta sctōꝝ quo nō nisi sūmū pontificē intrare licebat nō vt venerator sed vt profanator accessit cōfirmatoq; hircani pontificatu t subiugate gēti imposito custode. Antipatre vinctū secū Aristobolus duxit. Et extunc iudei tributarij romanoꝝ esse ceperunt sm Eutropiū li.vi. Deinde post paucos ānos herodē alienigenā habuerūt. De isto herode sic habet in historia scholastica sup Machabeoꝝ libris Eutropio scribente. Hayus cassius vnus ex principalioribus in cōiuratione mortis cesaris occiso eo fugit in siria vbi preses fuerat colligens exercitū cōtra Augustuꝫ adolescentē t Marcū antoniū nepotes Julij cesaris. Mox herodes de galilea veniēs auri t bellatoꝝ sibi duxit auxilia. Quapropter fauoꝛē cassij meruit intantū q; ei promiserit obtenta victoria iudeoꝝ regnuꝫ. Herodes igit cum cassio ad bella profectus est. Sed duꝫ in campis philippicis occubuit. Cassius octauianus Augustus Romā t Marcus antoni⁹ peruexit ad siriā. Tunc herodes munerib⁹ placauit antoniū. qui herodez t fres iudee tetrarchas fecit. O perāte post hoc antonio cū Augusto t Senatu idem herodes fuit coꝛonat⁹ rex iudee. Deinde cōmisso prelio inter Marcū antoniū t O ctauianū augustū herodes ñ interfuit missus ab antonio cōtra regē arabū ad bñplacitū Cleopatre. molebat eni mortez oīm regū orientaliū vt pro oibus ipsa regnaret. Victo itaq; antonio cū octauian⁹ venisset Rhodū. herodes sibi occurrit depositō regio

habitu dicens. Fateor me vtilē fuisse antonio ⁊ fidelē qō expertus fuissem si cū eo fuissez in bello. Verū nec oīno defui frumēta ⁊ auxilia mittens. Nec mō deessem si mihi acquiescēs occidisset Cleopatrā odij vestri fomitē. vna ḡ cū victo victus sū coronāqz cū fortuna depo sui. Ad te āt venio spes salutis de tua virtute p̄sumens. Ad hec cesar Saluus esto ⁊ nunc certius regna meritus es vt regas plurimos cū amicitiā tanta fide tuearis. Cū aūt p̄operauit Augustus in egyptū nō solū in p̄elijs virtus herodis emicuit verūetiā in deserto ita parauit necessaria vt nec aqua deesset nec quicqz vtensiliū adeo vt mirarēt cesar. Dicit de ipo Josaphus. xvij. antiquitatū libro. q̄ ex idumea⁊ gente paternū genus ex arabū Yo materni sanguinis originē duxit. Qui cōfirmato sibi regno in superbiaz erupit ⁊ iudeis mala plurima intulit. Mā ⁊ pontifices nō iā ſm generis ordinē constituebat. sed ignobili bus quibuscunqz sacerdotia ꝑmittebat. Sacrā ēt vestem pontificis sūmi obclusam signa culo retinuit non permissa vlterius potestā te vsus eius destruxitqz libros quos habere potuit. In quibus iudeo⁊ nobilitas erat de scripta ne ipse ignobilis putaret. Vixim⁹ hec oīa vt perfidi iudei enarrata historie veritate cognoscant xp̄m natū tpe annotato in ꝓphe tia iacob patriarche. Et q̄uis ipsi multis cal liditatibus ⁊ falsis expositiōibus conen̄ illi⁹ ꝓphetie verba ꝑuertere atqz corrūpere dicen tes. q̄ nō sint dicta de xp̄o. Tū cōtra ipsos est translatio caldaica q̄ vbi hiero⁹ trāstulit do nec veniat qui mittendus est. Caldaicū habet donec veniat messias. Et Rabi iesu exponēs verba iacob dicit. Non veniet filius dauid. i. messias donec extenderit se regnū neqz super isr̄l. glo. Rabi Salomonis dicit. i. Romanū. Exp̄giciscimini o iudei ⁊ nolite obdurare cor da vr̄a. Confitemini venisse xp̄m ⁊ memores estote q̄ ab eius aduētu vsqz ad p̄sentē diē eo q̄ impleta sūt oīa p̄dictis oēm ꝑteritā dignitatē. Dicite queso mihi. vbi sunt illa stu penda miracula q̄ opabat virtus diuina añqz veniret messias a vobis desideratus. Vbi vo ces prophetar⁊. vbi victorie. i. inimico⁊ vr̄o⁊ Vbi dignitas regia honorabilis ⁊ ōcora. disp si estis ꝑ orbē terra⁊ cūctis gentibus abhoia biles facti. Quo pctō qua culpa irritastis deū vt a mille quadringētis septuagintasex ānis deseruerit vos quos fecerat antea populum sibi peculiarez nisi quia vnigenitū filiū suum ꝓ nobis incarnatū cōtempsistis. Venit vti qz venit qui iam non amplius q̄ ad iudican dum venturus veracissime predicatur.

¶ Secundo probamus xp̄m venisse propter imperij Romani subiectionē. Nullus vtiqz sane mentis ambigit imperiū romanū fuisse longe lateqz diffusum orbemqz terrarum sub egisse. Mihiq̄ dom⁹ subiecit sibi illud dñs ies⁹ xp̄s cuius regni nō erit finis. Imperator quip pe romano⁊ subdit⁹ est vicario xp̄i a quo in stitui ⁊ destitui potest ⁊ ab ipso benedicitur ⁊ coronatur. vt patet de maiorit. ⁊ obe. in ca. solite. ⁊ in clemētina romani pontifices de iu reiurā. Est āt imperator ille super oēs reges. vij. q. i. ca. in apibus. ⁊ oēs nationes sub eo. xi. q. i. §. hec si quis. Ipse est ꝓnceps mūdi ⁊ dñs ff. ad legē rodiā. l. deprecatus. Et ēt iudei sūt sub eo. C. de iudeis. l. iudei. ⁊ oēs ꝓuincie sub iciunt illi. lxiij. di. ca. Adrianus. Et oīa sūt in ptāte imperatoris. di. viij. c. quo iure. Et. xxiij q. viij. ca. Conuenior. Et si obijceret aliquis ꝯ dicta. Primo q̄ imperator ex electione habz ius in imperio ⁊ pōt administrare ante cōfir mationē pape vt ꝓbat. xciij. di. ca. legimus. ⁊ hoc dicit Innocē. ⁊ Hostien. extra de elec. in ca. venerabilez. Scōo q̄ xp̄s soluit tributum sicut habetur Matth. xvij. ca. Et. xxiij. q. viij. ca. tributū. Et. xi. q. i. ca. si tributum. Et iteruz q̄ xp̄s dixit ioānis. xix. Regnū meū non ē de hoc mūdo. ergo imperator nō subijcit pape q vicem xp̄i gerit in terris. Ridere possumus ad primū q̄ ius qō habet imperator est q̄ eli gitur ab illis quos papa ⁊ ecclesia instituit ele ctores. Nam illi qui eligunt impatorē a papa hūt hoc ius eligendi vt in predicto ca. venera bilē. ⁊ in prefata clemētina Romani pontifi ces. Ad illud aūt q̄ solutione tributi dicimus ſm glosā in preallegato ca. si tributum q̄ xp̄s fecit illud non ex debito sed ne scandalizaret Q̄ aūt xp̄s dixerit non esse de hoc mundo re gnū suū verum dixit q̄ ante passionē cuz illa verba protulit non venerat ministrari sed mi nistrare ⁊ hūilis in forma serui cū hoibus cō uersari. post passionē āt ⁊ resurrectionē dixit discipulis matth. vltimo ca. Data ē mihi ois ptās in celo ⁊ in terra. Quare cū papa gerat in terris vicē xp̄i superior est impatore oībus qz principibus terre. in qua re pscrutandū est quāta fuerit virtus ⁊ potentia xp̄i q ñ armis ⁊ legionibus militum nō promissis bonorum

tpalium vrbem maximã imperiũq; romanũ
ad ſuũ cultũ attraxit. neq; alia cauſa tante no
uitatis dari poteſt niſi pacientia ⁊ miracula
martyrum poſt predicationẽ apoſtoloꝝ petri
⁊ pauli atq; expoſt cõuerſio miraculoſa con
ſtantini. Nam imperiũ vſq; ad eius tempora
ſemper in vrbe fuit. quia lepra liberatus ex de
uotione ſuſcepti baptiſmatis data libertate
eccleſias edificandi tẽpla deoꝝ claudi iuſſit.
De quo ſic ſcribit. xij. q. i. in ca. futurã. vir reli
gioſiſſimus Cõſtantinus primus. ſ. inter prin
cipes fidem veritatis patenter adeptus licen
tiam dedit per vniuerſũ orbem ſub ſuo degen
tibus imperio nõ ſolũ fieri xp̃ianos ſed etiaꝫ
fabricandi eccleſias ⁊ predia cõſtituit tribuen
da. Denicꝫ idem prefatus princeps donaria
immenſa cõtulit ⁊ fabricã templi prime ſedis. i.
lateranenſis ſm gloſam beati petri inſtituit
adeo vt ſedẽ imperialẽ relinqueret ⁊ beato pe
tro ſuiſq; ſucceſſoribus profuturam cõderet.
hec ibi. Hic cõſtantinus Bizantiũ ſe cõtulit
q̃ ciuitas cõdita fuit in trachia tpe tulij boſti
lij tertij regis romanoꝝ. quã ampliauit ⁊ ſuo
noie appellauit cõſtantinopolim. Ex quo di
cta eſt noua roma. vt p̃z. xxi. di. decretoꝝ. ca.
ſacroſcã. ca. cõſtãtinopolitane. ca. renouãtes
ca. diffinimus. Pleriq; iudeis in hac parte
deteriores negãt cõſtantinũ tã alte tãq; gl'io
ſiſſime eccleſiã ⁊ pret ſedẽ ſublimaſſe. Quos
improbamus ex Lactantij ſnia in. i. li diuina
rum inſti. ſic ad conſtantinũ loquentis. Hoc
opus nũc noſis tui auſpicio inchoamus con
ſtantine impator marie qui primus Roma
noꝝ principũ repudiatis erroribus maieſta
tem dei ſingularis ac veri ⁊ cognouiſti ⁊ ho
noraſti. Sed poſt iſtũ cõſtantinũ fuerunt tot
impatores vſq; ad tpa nr̃a qui multis fauori
bus multa reuerentia multaq; deuotõe xp̃m
⁊ ſuã eccleſiã ſunt proſecuti. Inter quos fuit
ille Juſtinianus qui tanta edidit in honorem
dñi ieſu xp̃i ⁊ xp̃iane religionis augmentum.
Sicut p̃z in libro Codicis in cuius principio
tractat de fide xp̃i tenẽda. dicit nãq;. C. de ſũ
ma trini. ⁊ fide ca. in. l. i. Cunctos populos q̃s
clemẽtie nr̃e regit imperiũ in tali volumus re
ligione verſari quã diuinũ petꝝ apoſtolũ tra
didiſſe Romanis religio vſq; adhuc ab ipſo
inſinuata declarat. Et ne ſingla cõplectamur
arguim⁹ ꝯ iudeos. Qꝝ ille cui ſubijciendũ erat
imperiũ romanoꝝ eſt xp̃s. Sed ieſu filio vir
ginis marie ſubeſt Jmperiũ romanoꝝ. ergo
ipſe fuit xp̃s. Qꝝ Jmperiũ romanoꝝ ſub xp̃o
deberet eſſe probat̃ per id qõ ſcribit Danielis
ij. ca. vbi habetur. Qꝝ Nabuchodonoſor vidit
ſtatuã magnã cuius caput ex auro optio erat
pectus ⁊ brachia de argento. porro venter ⁊
femora ex ere. tibie aũt ferree. Et ſequitur. Ab
ſciſus eſt de monte lapis ſine manibus ⁊ per
cuſſit ſtatuã in pedibus eius ferreis ⁊ fictili
bus ⁊ cõminuit eos. Per hanc ſtatuam deſi
gnantur quattuor regna magna ſibi in orbe
ſuccedentia ſm q̃ Daniel diuinitus inſpira
tus ibi exponit. Primũ eſt regnũ chaldeoꝝ
quod ſignificatur per caput aureum. Secun
dum eſt regnũ perſaꝝ quod ſignificatur p ar
gentum. Tertium eſt regnum Grecorum ſeu
alexandri quod ſignificatur per es. Quartuꝫ
eſt regnum Romanoꝝ quod ſignificatur per
ferrum. quod ſubiecit ſibi oia regna mundi ſi
cut ferrum domat oia metalla. Per lapidem
autem abſciſum de monte ſine manibus de
ſignatur ipſe xp̃s ſiue regnũ eius cui vt predi
citur ſubijciendũ erat regnum romanorum.
¶ Tertio probamus xp̃m veniſſe propter ge
neralem confeſſionẽ. omnes quidẽ nationes
mundi xp̃m veniſſe affirmant. Judei ſoli ob
ſtinato corde hoc acceptare nolunt qui facile
cõfundi poſſunt preter ea que dicta ſũt ex au
ctoritate Aggei ꝓphete ca. ij. vbi ait. Nolite
timere quia hec dicit dñs exercituum. Adhuc
vnũ modicũ eſt ⁊ ego mouebo celũ ⁊ terraꝫ ⁊
mare ⁊ aridã ⁊ mouebo oẽs gentes ⁊ veniet
deſideratus cunctis gentibus ⁊ implebo do
mũ iſtã gl'ia. Et infra. Magna erit gloria do
mus iſti⁹ nouiſſime pluſq; prime. Scõm oẽs
expoſitores hebreoꝝ iſte deſideratus eſt rex
meſſias ſiue xp̃s. Loquit ergo ꝓpheta de gl'ia
domus dñi edificate a iudeis poſt reditum ca
ptiuitatis babylonice. ergo ſtãte illa domo ve
nit xp̃s qr̃ prophetа dicit eã replendaꝫ gloria
deſiderati cunctis gentibus ad eam. Domus
aũt illa deſtructa eſt per Titũ ⁊ Veſpaſianum
quadrageſimoſecũdo anno poſt paſſionẽ xp̃i
Inſup ⁊ in allegata auctoritate dr̃. Magna
erit gloria domus iſtius nouiſſime magis q̃s
prime. Conſtat q̃ loquebat̃ ꝓpheta de domo
edificata p⁹ captiuitatẽ babylonicã vt dictũ
eſt. Ad cuius edificationem inducebat popu
lum ⁊ predixit gloriam eius futuram maiorẽ
q̃z fuerit glorie domus edificate per Salomo
nem. Hoc autem nõ poteſt intelligi propter
maiores diuitias ſeu honores vel cultũ diui

num vel structuras ⁊ ornamēta q̄ stat⁹ ppⁱi illo tpe erat quasi nullus respectu illius stat⁹ qui fuit sub salomōe. ℣Propter hoc dr̄ in scō besdre. ℣Q̄ sacerdotes qui viderant primā dom̄ lachrymabant alijs exultantibus in dedicatione domus scōe q̄ quasi nullius mōēti erat respectu alterius. Quare non pōt intelligi maior gloria eius nisi p aduentū ipsius desiderati cunctis gentibus qui eaz glorificauit presentia sua q̄ in ea fuit a matre oblat⁹ ſm q̄ predixerat Malachias ,pphēta.iij.ca. Statim veniet ad templū sctm̄ suū dn̄ator quem vos queritis ⁊ angelus testamenti quem vos vultis. Ipsam ēt domū honorauit q̄ ibi frequenter docuit ⁊ predicauit. Dicūt ãt aliqui iudei ad hoc. q̄ maior fuit gloria domus scōe q̄z prime in annis q̄ plus durauit. Sed hoc ñ valet. q̄ licet verū sit q̄ pl⁹ duraverit ꝑ tñ nō fuit ad eius gloriā sed potius ignominiam q̄ pluribus tpibus fuit cōculcata ⁊ dehonorata Maz Anthiochus Epifanes posuit ibi abhominandū ydolū ⁊ fecit ibi prostibula mulierū sicut patet in primo ⁊ in scōo libro machabeorum. Idez dicit Josaphus li.xij. antiquitatū Similiter dom⁹ ipsa fuit prophanata quādo ℣Pompeius cepit hierusalē vt diximus supi⁹ ⁊ q̄ñ vltimo p Titum fuit destructa. Ad hoc dicunt aliqui q̄ prima domus durauit plusq̄z scōa q̄ plures anni fluxerunt a quarto anno salomonis in quo fundata est vsq̄z ad vndecimū annū Sedechie in quo destructa est q̄ fluxerunt anni quadringenti vigintiseptē ſm q̄ potest cōputari per tpa regū intermedioz inspiciendo tertiū ⁊ quartū regum. perfecta ãt fuit vndecimo ãno regis Salomonis ⁊ stetit perfecta quadringentis vigintitribus annis. Scōa ℣o domus durauit ſm cōputationez iudeoz quadringentis viginti annis. Quare gloria domus istius scōe non aliter intelligi potest nisi vt est predictū q̄ xp̄i presentia fuit illustrata ⁊ decorata. Est insup contra iudeos perfidos ,pphetia Danielis ca.ix. Ipe quippe angelus gabriel ex volūtate dei reuelauit tps aduētus xp̄i dicēs. Septuaginte hebdomade abreuiate sunt super populū tuū ⁊ sup vrbez sanctā tuā aut consūmet̄ preuaricatio ⁊ finez accipiet peccatū ⁊ deleat iniquitas ⁊ adducat iusticia sempiterna ⁊ impleat visio ⁊ ,pphetia ⁊ vngatur sanctus sanctoz. ¶Ad quoz verborum plenioꝛē habendā noticiā notandum ſm Nicholaum de lira. q̄ in sacra scriptura vno modo accipit hebdomada ꝑ tpe septem annoz. Et sic sumit Leuitici.xxiij.ca. vbi dr̄. q̄ septem hebdomade sūt accipiende a festo pasce que fuerunt quadragintanouem dies ⁊ in quinquagesimo die celebrandus est festum pēthecostes. ¶Alio mō accipit hebdomada ꝑ tpe septē annoz. Et sic loquit scriptura de hebdomada Leuitici.xxv.ca. vbi dr̄. Numerabitis septē hebdomadas annoz que faciūt q̄radgintanouē ānos ⁊ qnquagesimus ann⁹ imediate sequens dr̄ iubileus. nec inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non pōt autem in dicta prophetia danielis accipi hebdomada primo mō q̄ fuisset cōpleta infra annum ⁊ dimidium. ergo per locum a diuisiōe oportet q̄ accipiatur ꝑ hebdomada annoruz Et in hoc oēs expositores conueniunt catholici et hebrei. Septuaginta ℣o hebdomade annoz faciunt annos quadringentos nonaginta quod tempus preteriſſe nullus dubitat Orauit ergo danieli angelus gabriel denunciauit liberationez populi a captiuitate babylonica ⁊ perfectā liberationē fiendam p xp̄m ℣His oibus que iam retulim⁹ territi iudei ad impugnandū nos ad alia confugiunt. ⁊ dicūt q̄ xp̄s non venit. Et hoc multipliciter probare conantur. Et primo adducūt Isaiaz.ij.ca. dicentem. Erit in nouissimis diebus preparatus mons dn̄i in vertice montiū ⁊ eleuabitur super colles. ⁊ fluent ad eum omnes gentes. Et infra Conflabunt gladios suos in vomeres ⁊ lanceas suas in falces. Nō leuabit gens contra gentem gladium. nec cribunt vltra ad prelium. Ex istis verbis formant quadruplex argumentum. ¶℣Primum quia dicitur hic. Erit in nouissimis diebus. Jesus nazarenus non fuit in nouissimis diebus q̄ post natiuitatem eius ⁊ mortē multa tempora fluxerunt ergo non fuit vere xp̄us cuius aduentus promittitur in nouissimis diebus. ¶Secunduz argumentū q̄ dicitur q̄ mons dn̄i erit in vertice montium. ℣Mons ille est mons syon vbi fuit templū qui non est in aliquo eleuatus. nā vt dicūt aliqui doctores hebrei. dn̄s debet apportare montem Tabor ⁊ montem synai ⁊ mōtem carmeli ad locum vbi est hierlm ⁊ super verticem istorum montium ponere montem syon. hoc autem nondum est adimpletuz ergo xp̄s non venit. ¶Tertium argumentuz quia in prefatis verbis dicitur fluent ad eum omnes gentes. Sed non omnes gentes credi

derunt in iesum nazarenū. ergo non fuit xp̃s. ¶ Quartum argumentum. quia sequitur in verbis premissis. Non leuabit gens contra gentē ⁊c. Sed post mortē iesu nazareni fuerunt ⁊ in iudea bella atrocissima tempore titi ⁊ vespasiani. ergo nō fuit vere xp̃s. ¶ Ad pmū argumentū respondetur q̄ dies messie in sacra scriptura dicunt dies nouissimi tunc nō solum dies messie sed etiam aliqua tempora ipsum precedentia vt patet Genesis. xlix. ca. Vbi patriarcha iacob dixit filijs suis. Congregamini vt annunciē que ventura sunt nobis in diebus nouissimis. Et ibi cōsequenter annunciat nō solū aduentū xp̃i. sed etiaz multa que adimpleta sūt tpe regū israel ⁊ iudicū. ¶ Ad scōm dicendū. q̄ eleuatō montis syon nō est intelligenda ſm eleuationē localem sed ſm nobilitatē ⁊ extimationē pout etiam exponit Rabi salomon. Eleuatio ergo illa fuit multitudo signoꝝ ⁊ claritas miraculoꝝ que xp̃s operatus est in monte syon. Ibi nanq; illuminauit cecum natū. ibi sanauit languidum in probatica piscina. Ibidem spūm sctm̄ apostolis dedit. ¶ Ad tertiū Xo dicimus q̄ ibi ē distributio pro generibus singuloꝝ non pro singulis generum. Sicut dr̄ omne aial fuit in archa noe q; de singulis speciebus aialiū fuerunt ibi aliqua individua. Similiter de oib9 generibus aliqui crediderunt xp̃o vt patet p diffusionē fidei in toto orbe. Aliter potest dici q̄ oēs in sacra scriptura intelligunt multi. Vnde. ij. regū. vij. ca. Dixit absolon ⁊ omnes viri israel. melius est pfiliū chusi ⁊c. Certū est eni q̄ ñ erāt oēs filij israel ibi presentes sed multi. sic est in proposito. ¶ Ad quartū ñdet̄ q̄ circa tpa xp̃i fuit pax diuturna sicut ostendit̄ in sequenti sermone. Et vbi dr̄. Non leuabit gens ꝑ gentē gladiū ⁊c. Aduertendū q̄ vltra nō importat pacis eternitatē sed diuturnitatē. Vñ. iiij. regū. vi. ca. Vltra nō venerunt latrones siric in terrā israel. qō dr̄ pp diuturnitatē nō pp eternitatē. q; postea frequenter legunt inualisse terrā israel ⁊ depredasse. iiij. regū. xiij. ¶ Scōo iudei ꝑ nos iducūt ad ℞ba Isaie ca. xi. dicentis. Egredet̄ virga de radice esse ⁊c. vbi loquit̄ de aduentu messie ſm oēs Et sequit̄ ibidē. habitabit lup9 cū agno ⁊ pardus cū edo cubabit. Et sequit̄. Et delectabit̄ infans ab vbere super foramen aspidis. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manū suā mittet. Dicūt iudei q̄ in aduentu xp̃i aialia siluestria sic deberēt domesticari q̄ pacifice habitabunt cū aialibus naturaliter mānsuetis. Et q̄ aialia venenosa nō nocebunt hoib9 vel pueris imo infātes secure ludēt cū eis. Et ℔ nō est impletū ergo xp̃s nō venit. Ñdet̄ q̄ ista est locutō metaphorica. ⁊ noiantur ibi homines nomibus aialium. Sicut genesis. xlix. Benyamin lupus rapax. Et dan sicut coluber in via. Sic ad propositū est dicendū q; iudei ⁊ gentiles gerāt prius adinuicē nociui ⁊ odiosi pacifice simul habitauerūt puersi ad fidem xp̃i. Vñ scribit̄ actuū. iiij. ca. Multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ aia vna. Et eodē mō dicendū est de pueris ⁊ aialibus venenosis q; simplices et puri non ledunt̄ ab eis qui ante cōuersionē ad fidē xp̃i erant veneno infi delitatis ⁊ pfidie repleti. Q; aūt talis modus loquendi sit in predicto ca. ꝑz p id qō ibi premittit̄ q; stirpē vocat radicē esse ⁊ xp̃m florē Similiter metaphorica est locutio. Erit iustitia cingulū lumboꝝ eius. ¶ Tertio iudei arguūt ꝑ nos. q; zacharie. vi. ca. scribit̄. Ecce vir oriens nomē eius. vbi translatio chaldaica ꝺz messias nomen eius. Et sequit̄ textus. ⁊ edificabit templū dño. Sed iesus nazarenus non edificauit aliqō templū dño ergo nō fuit xp̃s Ñdet̄ q̄ edificauit templū de lapidibus viuis ⁊ spūalibus videlicet de ipsis fidelibus. ⁊ talis edificatio conueniebat xp̃o que est perfectissima q; regnuz eius est spūale. ⁊ sic eius templū. Rabi tñ salomon dicit q̄ hec auctoritas intelligit̄ de templo scōo edificato p zorobabel. Ego Xo dico q̄ et si itelligat̄ de xp̃o adhuc litteraliter est impleta q; xp̃i virtute edificata sūt in honorē dei nō vnū sed tot vbiq; terraꝝ ⁊ potissimū in vrbe roma templa mirifica. Et nō est inconueniens q̄ aliqñ ponat̄ singularis nūer9 ꝑ plurali ⁊ econuerso. ¶ Quarto opponūt se nobis iudei allegantes illud qō habet̄ deuterono. xxx. ca. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde retrahet te dñs deus tuus ⁊ assumet atq; introducet in terram quā possederunt patres tui. Ex hoc ipsi inferunt. Cū simus dispersi per totum mundum ⁊ non cōgregati sequitur q̄ nō venit xp̃s. Dicendum q̄ istud fuit adimpletū in reductiōe eoruz de captiuitate babylonica. Sed contra hoc obiiciunt per illud qō habet̄ Ezechielis. xxxix. ca. Scient q̄ ego dñs illorum eo q̄ transtulerim eos in nationes ⁊ congregauerim eos super terrā ⁊ non dereliquerim quenq̄ ex eis. ibi in

captiuitate babylonica multi remanserunt ⁊ nō oēs reuersi. Ñdeꝯ q tunc fuit impletum illud qđ dictum est qr nulli fuerunt ibi derelicti qui voluissent reuerti. Nam cirus qui erat monarcha in oibus illis regnis dedit licentiā generaliter oibus redeundi imo dedit munera reuertentibus. vt patet hesdre. i. ca. Et ideo completū est verbū moysi ⁊ Ezechielis qr nullus derelictus est ibi qui voluit reuerti. Qui autem noluerunt indigni fuerunt būficio dei

¶ Quinto iudei obijciūt p illud qđ habetur Jeremie. xxiij. ca. Ecce dies veniūt dicit dñs ⁊ suscitabo dauid germen iustum qđ intelligitur de xpo. Et sequitur ibidez. In diebus illis saluabitur iuda ⁊ israel habitabit confidenter. Sed nunq̄ tot miserie acciderunt filijs israel sicut post mortez iesu nazareni ergo non fuit xps. Ñdetur q propte loquendo nō erant filij israel ⁊ iuda. qr erant auersi a deo ex eo q xpm negauerant ⁊ occiderant propter qđ ⁊ illam miseriā meruerunt. Alij āt qui vere erāt filij israel ⁊ iuda vere saluati sunt. qr xpm receperunt nec solū saluati sunt spūaliter sed ēt corporaliter. Nam sicut dicitur in hystoria ecclesiastica. Imminente destructione ciuitatis hierosolomytane facta p titum āmoniti sunt fideles qui erant in iudea p angelū vt transirent in regnū regis agrippe qui erat confederatus romanis. Et etiam illi qui de regno xpi sunt habitant confidenter in paradiso. ¶ Sexto iudei dicunt q xps nō venit ꝓpter illud qđ habeꝯ danielis. viij. ca. Aspiciebā in visione noctis ⁊ ecce cum nubibus celi quasi filius hois veniebat. hoc itelligiꝯ de xpo. Sed iesus nazarenꝰ ñ venit in nubibus celi ḡ ñ fuit xps. Ad hoc dicendū q scriptura loquitur de duplici aduentu xpi. s. in mundū ⁊ ad iudicium. Primus aduentus describiꝯ cuꝫ humilitate. Sēs āt cū excellētia ⁊ ptāte. Daniel āt logꝯ de scō aduētu. Nō patet qr paulopost dicit. Judiciū sedit ⁊ libri aperti sunt. Judei autez excecati nesciunt hunc duplicem aduentū distinguere. ⁊ ideo multa erronea dicunt. nam aliqui expectant xpm in aduentu suo in tanta virtute apparere ⁊ potestate q oia terrena sibi subijciet ⁊ eos liberabit ⁊ regnū eoꝝ restituet. propter qđ etiam xpi discipuli post eiꝰ resurrectionem querebant. dñe si in tempore hoc restitues regnum israel. Actuum. i. capit. Alij autem propter scripturas que manifeste loquuntur de xpi humanitate ⁊ passione. ⁊ propter illas que loquuntur de eius eminentia ⁊ potestate expectāt duos messias. Unum qui erat occidendus. Et alium qui illum resuscitabit ⁊ regnum israel restaurabit. Sed hoc ō scripturis non habet auctoritatem. licet enim plures dicti sint messie siue uncti quod idem est. vt dauid ⁊ saul ⁊ quidam alij nullus tñ in scriptura dicitur venturus ad salutem ꝑpuli nisi unus. ¶ Septimo iudei arguūt q xps non venit propter illud quod scribitur Jsaie. xxx. ca. Erit lux lune sicut lux solis ⁊ lux solis septēpliciter. que verba dicunt q in aduentu xpi debeat fieri immutatio corpoꝝ celestium Sed talis immutatio non fuit facta in aduētu nazareni. ergo christus nōdū venit. Dicendum q illa verba loquuntur de aduentu christi ad iudicium. Tunc enim mutabūtur ⁊ innouabūtur quodāmodo corpora celestia. Et tunc sanabitur vulnus populi ⁊ percussura plage eius vt dr in textu. qr tūc destruꝯ mortalitas per peccatum primoꝝ parentuꝫ inducta qr oēs hoies resurgent ad vitam imortalē

¶ Octauo impugnant nos iudei ex dicto dauid in ps. lxxxviij. vbi habeꝯ. Sic ponā in seculum seculi semen eius. Sed iesus nazarenꝰ non habuit filios ergo nō fuit christus. Ñdendū q habuit filios spūales per fidem non per carnalem propagationem que semper habet turpitudinē ꝑiunctā. Et talis filiatio spiritualis cōpetit ei. De tali etiam spirituali filiatōne loquitur dauid in ps. lxxxi. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes. Dictum sit pro ista parte de christo qui venit. Jam ad tertium errorem delendum procedamus.

¶ Q̄ prophete predixerunt xpm passurum p salute generis humani. Capitulum. iij.

Tertio errant iudei circa xpm incarnatum q̄ꝫtum ad passibilitatem. Verbum siquidem crucis scandalū est eis qui nullā excusationē habere pñt amoniti ⁊ edocti añq̄ꝫ christꝰ veniſſet p dicta ꝓphetaꝝ ō mysterijs passionis eiꝰ. Vt āt incredulitatē coꝝ virilit ꝓfutemus aduertendū est q passio xpi in veteri lege fuit verbis ꝓpheticis ⁊ figuris multipliciter prefignata. Et hoc q̄ꝫtum ad tria.

Primo q̄ꝫtum ad initium.
Secundo q̄ꝫtum ad progressum.
Tertio q̄ꝫtum ad terminum.

¶ Primo passio xpi fuit in veteri lege verbis ꝓphetaꝝ ⁊ figuris prenunciata q̄ꝫtum ad illius initium in quo ponunt septē veritates.

Prima est de concilij congregatione.
Secunda de iude venditione.
Tertia de xpi egressione.
Quarta de vehementi contristatione.
Quinta de trina oratione.
Sexta de angeli apparitione.
Septima de sanguinis sudatione.
¶ Prima veritas passionis xpi est de cōcilij cōgregatione. de qua dicit Matth.ca.xxvij. Conciliū inierunt oēs principes sacerdotū ꝯ iesū vt eū morti traderent. Et ioannes.xij.ca. Collegerunt pontifices ꝛ pharisei concilium Hoc predixit patriarcha iacob gene.xlix.ca. sic. Simeon ꝛ leui fratres basa iniquitatꝫ bellantia in cōsilio eoꝝ non veniat aia mea q in furore suo occiderūt virū. Maledictus furor eoꝝ q pertinax ꝛ indignatio eoꝝ quia dura. Nicholaus de lira sup.xi.ca. ioannis inquit. Pontifices erant de tribu leui. pharisei pro magna parte de tribu symeō. Est alia prophetia dauid in ps.xxi. vbi dicit. Circūdederunt me canes multi cōsiliū malignantiū obsedit me. Et iterū sapientie.ij.ca.scribit. Dixerunt impij.cōsideniam⁹ iustū qm inutilis est nobis ꝛ contrarius operibus nris. Jeremias insup xi.ca. ita in psona xpi locutus est. Super me cogitauerūt consilia dicētes. venite mittam⁹ lignū in panē eius ꝛ eradamus eū de terra viuentiū. Lactantius Vo li.iiij. inducit sibillaꝫ ita vaticinantē. Inierunt consilium detestandum vt priuarent eum vita qui vt deos iustificaret aduenerat. ¶ Scōa veritas passiōis xpi est de iude venditione de qua dr Matth.xxvi ca. q proditor ille neqꝫ vendidit xpm triginta argenteis. Hoc vtiqꝫ figuratū fuit in ioseph de quo habet gene.xxxvij.ca. Q extrahentes eū fratres sui de cisterna vendiderūt ismahelitis triginta argenteis. Et istud prenūciauit zacharias in psona xpi ca.xi. vbi ait. Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. ¶ Tertia veritas est de xpi egressione. de qua sic scribitur. ioānis.xviij.ca. Egressus ē iesus trās torrentē cedron. Hoc figuratū fuit scōi regū.xv.ca. vbi habet Q rex dauid transgrediebat transq torrentē cedron. oēs aūt viri qui erant cum eo flebant . Et iterū.iij.regū.ca.ij. Fuit dictū Semei quocunqꝫ die trāsieris torrentem cedron scito te interficiēdū. ¶ Quarta veritas est de vehementi contristatione de q dr matth.xxvi.ca. Cepit cōtristari ꝛ mestus esse. ꝛ ait illis. Tristis ē aia mea vsqꝫ ad mortē Hoc figuratū fuit in helia dū fugiebat psecutionē Jezabelis postqꝫ pucnit ad spelunca q dixit dño vt scribit.iij.regū.xix.ca. Derelict⁹ sum ego solus ꝛ querūt aiam meā vt auferāt eam. Et hoc predixit Jeremias in psona xpi Trenoꝝ.i.ca. Vide dñe afflictōez meā qm cō turbatus sum. Et daniel.vij.ca. Cogitatōib⁹ meis contristabar. ꝛ facies mea imutata est in me. ¶ Quita veritas est ō trina oōne. dr eni Matth.xxvij.ca. Orauit tertio eundē sermonē dicens. Hoc figuratū fuit in dauid de quo dr.i.regū.xx.ca. Cadens dauid pronus in terrā orauit tertio. Et in daniele q vt scribit eius dē.vi.ca. Tribus vicib⁹ in die flectebat genua sua. ¶ Sexta veritas est de angeli apparitiōe de qua dicit lucas.xxij.ca. Apparuit illi angelus de celo cōfortans eū. Hoc figuratū fuit i gedeone cui vt scribit iudicū.vi.ca. Apparuit angelus dicens. dñs tecū viroꝝ fortissime. Et in Josue cui dixit deus iosue.i.ca. Cōfortare ꝛ esto robustus. noli timere q tecū ē dñs de⁹. Et hoc predixit daniel.x.ca. loquens in persona xpi. Tetigit inquit me quasi visio hominis. ꝛ confortauit me ꝛ dixit. noli timere pars tibi. confortare ꝛ esto robustus. ¶ Septima veritas est de sanguinis sudatione. Ait enim lucas.xxij.ca. Factus est sudor eius sic gutte sanguis currētis in terrā. De hoc dixit Isaias.ix ca. Vestimētū tuū mixto sanguīe. Et ezechie xvi.ca. Vidi te conculcari in sanguine tuo.
¶ Scōo passio xpi fuit in veteri lege verbis pphetaꝝ ꝛ figuris premonstrata q̄tum ad illius pgressū in q̄ ponunt septem veritates.
Prima de iudeoꝝ ꝛ ministroꝝ prostratione.
Secunda de xpi ligatione.
Tertia de maxille percussione.
Quarta de falsa testificatione.
Quinta de impia derisione.
Sexta de crucis baulatione.
Septima de amara potatione.
¶ Prima veritas est de ,pstratōne iudeoꝝ ꝛ ministroꝝ qui voluerūt capere iesū. ō qua sic scribit ioānis.xviij.ca. Abierunt retrorsū ꝛ ceciderūt in terrā. De hoc est ,pphetia Jeremie qui.xx.ca.ait. Dñs mecū quasi bellator fortis. idcirco qui persequunt me cadent ꝛ infirmi erunt. ¶ Scōa veritas de xpi ligatiōe. de hac dr ioānis.xviij.ca. Ministri iudeoꝝ cōprehēderūt iesū ꝛ ligauerūt eum. Hoc figuratū fuit iudicū.xv.ca. in filiis eis qui ligauerūt sansonē Et hoc prophetauit Jeremias ca.xij. dicens.

Dedi dilectã aiam meã in manu inimicorum. Et ezechiel.iij.ca. dixit. Ecce data sunt sup te vincula ligabũt te in eis & ñ egredieris de medio eor. ¶ Tertia veritas de maxille pcussiõe scribit enĩ ioãnes.xviij.ca. Tũc vnus assistẽs ministro dedit alapã ihesu dicens. sic respondes pontifici. Figuratũ hoc fuit.iij regũ.xxij. ca. Qñ sedechias rex pcussit michee ꝓphetã in maxillã. Et ipse micheas.v.ca. istud prenũciauit. Sic pcutient maxillã iudicis israel. Et iterũ Sibilla quã supius allegauim⁹ ait. Et i manus impias infideliũ veniet. dabunt autẽ deo alapas incestis manibus. ¶ Quarta veritas est de falsa testificatione. vt enim refert Matthe⁹.xxv.ca. Nouissime aũt venerunt duo falsi testes qui & dixerũt. hic dixit. possũ destruere templũ dei. Hoc preuidit in spũ dauid. cũ dixit in ps.xxvi. Insurrexerũt in me testes iniqui & mẽtita est iniquitas sibi. Et ose. as ca.vij.ait. Ego redemi eos & ipsi locuti sũt ꝫ me mendacia. ¶ Quinta veritas est de impia derisione. dicit nanq; matthe⁹.xxvij.ca. Tunc expuerunt in faciẽ eius & colaphis eum ceciderũt. Alij aũt palmas in faciẽ eius dederunt dicentes. ꝓphetiza nobis xpe quis est q te pcussit. Hoc ꝓphetatũ est nã dauid in ps. xxi. ita in psona xpi loquit. O ẽs vidẽtes me derisẽrũt me locuti sunt labijs & mouerũt caput. Ezechiel aũt.xij.ca. ita vaticinatus est. Faciẽ tuã velabũt & nõ videbis terrã. Et Sibilla de qua paulo añ retulimus ita sequit. Impurato ore expuent venenata sputa dabit vero ad verbera simpliciter sanctũ dorsũ & colaphas accipiens tacebit. ne quis agnoscat qõ verbũ sit. vel vnde veniat vt inferis loquat & corona spinea coroneť. ipsa enim insipiens gens deũ tuũ nõ cognouisti sed spinis eũ coronasti & horridum illi fel miscuisti. ¶ Sexta veritas de crucis baiulatione. ait enĩ ioãnes. xix.ca. Baiulans sibi crucẽ exiuit in eũ qui dr calvarie locus. Huius figura precessit qñ tulit abrahã ligna & imposuit sup ysaac filium suũ. ꝓdixit hoc etiã Jeremias. Ego quasi agn⁹ q portať ad victimã. ¶ Septia veritas de amara potatiõe de q̃ matth.xxvij.ca. dr. Dederũt ei bibere vinũ myrrhatũ cũ felle mixtũ. Hoc expressit dauid loquẽs in psona xpi ps.lxviij. Dederũt in escã meã fel & i siti mea potauerũt me aceto. Et hoc insup predixit Jeremias trenor.iij.ca. Recordare pauptatis & trãsgressiõis. i. afflictõis mee absinthij & fell.

¶ Tertio passio xpi fuit in veteri lege verbis ꝓphetarũ & figuris preostensa q̃tuz ad eius terminũ in quo ponuntur septem veritates.
Prima est de crucifixione.
Secunda de clementi oratione.
Tertia de vestimentorum diuisione.
Quarta de flebili lamentatione.
Quinta de pretereuntium blasfematione.
Sexta de spiritus emissione.
Septima de planctu & compassione.
¶ Prima veritas ponit luce.xxiij.ca. vbi dr. Crucifixerũt eũ. Hanc expressit dauid in ps. xxi. Foderũt inquit man⁹ meas & pedes meos dinumeraverunt oia ossa mea. Que verba vt asserit Lactantius.li.iiij. nõ de se locutus est ꝓpheta. Fuit enĩ rex & nũq̃ illa perpessus est. spũs dei p illũ loquebať qui erat illa passurus post annos mille & quinquaginta. tot enĩ colligunť anni a dauid vsq; ad crucẽ xpi. Et Zacharias ꝓpheta.xij.ca. ita dixit. Aspicient ad me quẽ cõfixerũt. Et idẽ.xiij.ca. Que sũt iste plage in medio manũ tuarũ & dicet his plagatus sum in domo eor q me diligebant. i. diligere debebant. ¶ Scõa veritas ô pia oratione vt enĩ refert lucas.xxuj.ca. ꝓ crucifixoribus orauit dicens. pater ignosce illis qr nesciunt quid faciũt. Hoc clare predixit Jsaias ca.liij. Ipse ingt pro transgressoribus orauit. ¶ Tertia veritas de vestimentorũ diuisione de qua ait matthe⁹.xxvij.ca. Diuiserunt vestimenta eius mittentes sortez. quod a dauid ps.xxi. apertissime fuit predictum⁹. Diuiserunt sibi vestimenta mea & super vestem meã miserũt sortem. ¶ Quarta veritas de flebili lamentatione. vt enĩ scribit matthe⁹.xxvij.ca. Clamauit voce magna dicens. deus deus meus q̃re me dereliquisti. Et de hoc predixit dauid ĩ ps.xxi. qui ad lr̃am intelligiť de xpo vt plene dixi in sermone de passione in quadragesimali nostro. ¶ Quinta veritas de pretereuntiũ blasfematione. ait enĩ matthe⁹. ꝓpretereuntes blasfemabant eũ mouentes capita sua & dicentes. salua temetipsũ si filius dei es descẽde de cruce. Hoc Jeremias ca.xx. ꝓphetauit dicens. Factus sum in derisũ tota die⁹ omnes subsannabant me audiui enĩm contumeliam multorum & terroꝝ in circuitu. ¶ Sexta veritas de spũs emissione vt scribit ioannis.xix & luce.xxiij. Inclinato capite emisit spirituz Et hoc vtiq; de predixit Jsaias ca.liij. Tradidit in mortẽ aiam suam. ¶ Septima veritas

est de planctu ⁊ cõpassione. Dictũ quippe fuit virgini gloriose a symeone iusto vt pz luce. ij.ca. Tuã ipsius aiam ptransibit gladius. qõ impletũ fuit dũ filium vnigenitũ in cruce pẽdentẽ amarissimis querelis deflevit. Hoc ꝓphetauit Jeremias.ix.ca.dicens. Vox lamentationis audita est de syon .⁊ Zacharias.xij.ca. q ait. ¶Plangent eũ ⁊ dolebũt sup eũ vt doleri solet in morte primogeniti. Sed obstinatissimi iudei ꝓallegatas ꝓphetias ō xp̃o intelligi debere sua malicia negant quos tñ facile conuincere possumus ex verbis Rabi moysi qui in libro directionis ꝓpleroꝝ ait O ẽs ꝓphete nõ sunt locuti nisi ad dies messie. Verũtñ ne diu cõtendamus cũ ipsis afferamus in mediũ Jsaie ꝓphete vaticinia qui de xp̃o ꝓ generis humani salute passuro luculentissime est locutus. Mã.ca.ix. postq̃ predixit christũ venturũ deũ ⁊ hoiez. subdidit. Et factꝰ est principatus sup humeꝝ eius. s. crucẽ sibi baiulando p quã ptãtes aereas debellauit. ⁊ regnũ suũ potenter intrauit. Fm illud luce vltimo ca. O portuit pati xp̃m ⁊ resurgere a mortuis. ⁊ ita intrare in gloriã suã. Et. liij.ca. inquit. Mñe qs credidit auditui nr̃o. i. passionis christi mysterio qõ ego ⁊ alij ꝓphete audiuimus a spũ sc̃o Et brachiũ dñi cui revelatũ est q̃si dicat paucis. Et ascẽdet sicut virgultũ coꝝ eo. s. christꝰ coꝝ deo patre. ⁊ sicut radix. s. sursum fructificans de terra sitienti. i. de virgine ñ humecta vel secundata humano semine ⁊ non est ei spẽs neq̃ decor. s. in passione. ⁊ vidimus eũ ⁊ nõ erat aspectus ⁊ desideravimꝰ eũ despectũ ⁊ novissimũ virorꝝ. virũ dolorꝝ ⁊ scientẽ infirmitatẽ ⁊ quasi abscondit⁹ vultus ei⁹ ⁊ despectus. s. prevereundia. vñ nec reputavimus eũ vere languores nr̃os ipse tulit ⁊ dolores nr̃os ipse portavit ⁊ nos reputavimus eũ quasi leprosũ ⁊ percussũ a deo ⁊ humiliatũ. Ipse aũt vulneratꝰ est propter iniqtates nr̃as ⁊ attritꝰ ꝓpter scelera. disciplina pacis nr̃e sup eũ. ⁊ livore eius sanati sumus. oẽs nos q̃si oues erravimus vnusq̃q; in viã suã declinavit ⁊ dñs posuit in eũ iniqtatẽ oim nr̃m. Confundant itaq; iudei reprobi qui passionẽ xp̃i deridere solent. ⁊ inspiciãt preterea que dicta sũt q ob nullã aliã cãm in nationes dispersi sunt cum opprobrio abiectiõe ⁊ ignominia nisi qꝝ xp̃m dñm crucifixerũt. Nos vo qui xp̃iani sumꝰ pio effectu colamus eũ qui nos participes efficiat regni celestis in quo glorioslꝫ triũphat deus ⁊ homo ꝓ infinita secula seculoꝝ. Amẽ.

¶ Sermo septimus de iocundissima nativitate salvatoris nostri dñi iesu christi filij dei ⁊ virginis gloriose.

PArvulus natus est nobis ⁊ filius datus est nobis. Jsaie ꝓphete vaticinantis ō christo dño nr̃o verba sunt ista ca.ix. Sonuit vox leticie in terra nostra vox exultationis audient. Auditum est verbum suave omi iocunditate repletũ. Jesus christus filius dei in bethleem iude de virgine natus est. Jubilate deo omnes hoies mundi ⁊ laudate nomen sanctũ eius. Ad hanc spiritualez habendam leticiam inuitat cũctos sancta mater ecclesia que verbis vtitur sancti leonis pape in sermone de nativitate dicentis. Salvator noster hodie dilectissimi natus est gaudeamus. Neq̃ enim ꝓhas est locuz esse tristicie vbi natalis est vite que ꝓsumpto mortalitatis timore ingerit nobis de ꝓmissa eternitate leticiaz Nemo ab huius alacritatis participatiõe secernitur. vna cunctis leticie cõmunis est ratõ Quia dñs nr̃ iesus christus mortis peccatiq; destructor ficut nullũ a reatu liberum reperit ita liberãdis oibus venit. Exultet sctũs quia approprinquat ad palmã. Laudeat peccator qꝝ invitatur ad veniã. Animeꝫ gentilis qꝝ vocatur ad vitã. hec ille. Vt ergo excitenꝫ oium corda ⁊ hauriamus aquas in gaudio de fontibus salvatoris. In presenti sermone de singulari colendissimaq; christi nativitate dicemus. de qua ꝓphęta Jsaias ꝑdixit Vba ꝓposita. In qbꝰ tria ꝓncipaliter ꝓtẽplari debemꝰ ¶Primo christum nascentem.

Secundo virginem parturientem.

Tertio visionem apparentem.

¶ De paritate corporis christi ⁊ qualiꝫ xp̃s assumpsit carnem de materia nobis cõformi ⁊ de humilitate ipsius nascentis respectu tẽporis loci ⁊ habitaculi. Capitulum. i.

PRimo contemplari debemus christum nascentem. in quo mente pia considerare licet ad hec tria.

¶Primo ipsius paritatem.

Secundo conformitatem.

Tertio humilitatem.

¶ Primo ꝓfideremus christi nascẽtis paritatẽ qꝝ natus est hñs corpus paruulũ sicut ceteri infantes qñ nascunt. Vbi aduertendum

fm theologoꝝ doctrinā. Q; corpus christi in
ſua cōceptione fuit in inſtāti formatū ⁊ q̄ztū
ad pfectionē mēbroꝝ ⁊ partiū ipſius perfecte
organizatū. Vñ Brego. dicit. xviij. moraliuz
Angelo nūciante ⁊ ſpū aduenīente mox ver-
bum in vtero mox intra vteꝝ verbū caro. Et
Aug⁹ li. de fide ad petrum. Firmiſſime tene ⁊
nullatenus dubites nō carnē xp̄i ſine diuini-
tate in vtero virginis fuiſſe conceptā p̄iuſq̄
ſuſciperet a verbo. Et mg̃r in. iij. di. iij. Ver-
bum nō ſuſcepit niſi carnē formatā. Hoc ät
fuit congruū fm Bonauē. ⁊ Tho. triplici rō
ne. ¶ Prima eſt ex parte Ybi aſſumentis q;
nō debebat verbū aſſumere partē būane na-
ture ſed totā. ⁊ ita carnē ⁊ aiaz que nō dz vni
ri niſi carni organizate. ¶ Scōa rō ex parte
virtutis operantis. q; virtus diuina opaꝝ mi
raculoſe. hoc ät eſt miraculū q; femina p̄cepit
ſine viro. Ideo ad oſtenſionē potentie ſubito
formauit illud corpus qō natura nō pōt niſi
ſucceſſiue. ¶ Tertia rō fuit ex parte virginis
p̄cipientis que ſtatim vt cōſenſit repleta fuit
ſpū ſcō ⁊ mater dei effecta. ⁊ q; mr̃ dei nō erat
niſi eſſet deus vnitus humane nature. iō ſta-
tim cū conſenſit deus hō factus eſt. Corpus
itaq; illud ſic formatū a deo puū fuit. vt mg̃r
dic̄ q; obiectū oc̄lis vir videri potuiſſz. Quā-
tū Vo ad quantitatē molis nō ſtatim pductū
eſt ſed ſucceſſiue tam in vtero q̄z extra. qō cō-
ueniens fuit fm Bonauen. adhuc triplici rō-
ne. ¶ Primo p̄opter legis vniuerſitatis cō-
ſeruationē. q; deus nō operaꝝ miraculis vbi
natura pōt operari. Et q; natura poterat cor-
pus illud ſucceſſiue ad pfectam quātitatē ad-
ducere iō nō ſtatim ex miraculo cōpletū fuit.
¶ Scōa rō pp fidei confirmationē vt. ſ. oſten
deret q; habuit verā ⁊ nō fantaſticā carnem.
¶ Tertia rō p̄opter humilitatis ⁊ charitatiz
xp̄i cōmendationē qui p̄o nobis cū excelſus
deus eſſet tam paruulus videri voluit. Quis
nā nō mireꝝ videre vagientē infantē inuolu
tū pannis in cuna. de quo cantat eccleſia illud
Ambroſij. Vagit infans inter arta conditus
p̄ſepia mēbra pānis inuoluta virgo mater
alligat ⁊ manus pedeſq; crura ſtricta cingit
faſcia. Tranſeamus o chriſticole deuotiōe ſuc
cenſi. tranſeamus cū paſtoribus vſq; bethleē
vt inueniamus infantē blanduz affabilē piū
⁊ totū deſiderabilē. Conſideremuſ paruitatē
que videtur ⁊ adoremus diuinitatē que latet
qm̃ vt inquit leo papa in ſermone feſtiuitatiſ
hodierne. dilectiſſimi verus veneratoꝝ eſt ⁊
pius cultoꝝ qui nec de incarnatione dñi aliqd
falſum nec de deitate aliquid ſentit indignū.
paris enim periculi eſt malum ſi in illa aut
nature noſtre veritas aut paterne glorie ne-
gatur equalitas.
¶ Scōo cōſideremus xp̄i naſcentis cōformi-
tatem. Aſſumpſit quidē carnē de materia no
biſ ⁊ noſtre nature conformi. iuxta illud ap̄li
ad hebreos. ij. ca. Qui eni ſanctificat ⁊ qui ſā
ctificanꝫ ex vno omnes. Fuit autem hoc con-
ueniens vt dicit dñs Bonauen. xij. di. iij. tri-
plici rōne. ¶ Prima rō dicitur iuſtificatiōis
ad ſeruandam rectitudinē iuſtitie fm Anſel-
mū vt ciuſdem generis eſſet ſatiſfactoꝝ ⁊ pre-
uaricatoꝝ. ¶ Scōa ratio dicitur oſtenſionis.
vt oſtenderet nobis dulcedo miſericordie dei
qm̃ ipſe dñs qui contemptus fuerat ab hoie
ipſe idem humano generi vniretur in chri-
ſto. ¶ Tertia ratio dicitur ordinationis. ordi
nauit quippe deus vt totum genus humanū
deduceretur ex vno primo Adam p̄opter re
preſentationem illius vniuerſalis principij a
quo oia ſunt producta. Rōnibus ergo dictis
conueniens fuit vt xp̄s carnē ſumeret ex ma-
teria ab adā deriuata. que tñ ab oi infectione
immunis fuit eo q; nō fuit in Adam fm ſemi-
nalem rōnem cū nō fuerit cōcepta ex ſemine
virili ſed myſtico ſpiramie. vt dic̄ ſctūs Tho.
iij. parte. q. xxxi. Vñ leo papa in ſermone de
natiuitate inquit. Alienū quippe ab hac natī
uitate eſt qō de oībus legit. Memo mund⁹a
ſorde nec infans cuius eſt vnius diei vita ſu-
per terrā. nihil in iſtam ſingularē natiuitatē
de carnis cōcupiſcentia tranſijt. nihil de pcti
lege emanauit. hec ille. Si aūt quereret quare
xp̄s ñ aſſumpſit Adā. Rñdet dñs Bonauen
tura q; hoc fuit ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter
deum qui nō debebat aſſumere hoiem pctō-
rem. ¶ Scōo p̄opter Adam qui nō debebat
tantū exaltari. ¶ Tertio pp humanū gen⁹. q;
paſſio innocentis magis erat grata deo p̄o
redemptione eius q̄z hominis peccatoris.
¶ Tertio cōſideremus xp̄i naſcentis humili-
tatē. Sicut eni būlis in forma ſerui dignat⁹
eſt apparere. ita rex iſte angeloꝝ ⁊ hoim dñs
humilii naſci voluit. Et hoc triplici reſpectu.
Primo reſpectu temporis.
Secundo reſpectu loci.
Tertio reſpectu habitaculi.
¶ Primo nat⁹ eſt xp̄s būiliter reſpectu tp̄is

qz.s.tpe descriptionis vniuersi orbis.qñ vt lucas refert ca.ij. Exijt edictū a cesare augusto vt describtio hmōi fieret.hic Cesar augustus octauianus fuit qui fm Suetoniū in libro de duodecim cesaribus t Entropiū natus est in velletrano oppido de clarissima familia octauioz in die illo quo Rome in curia agebat ō piuratiōe catilline octauo kl'as septēbris paulo ante ortum solis Marco tullio Licerone t Bayo antonio ꝓsulibus. Ex patre Octauio senatore t matre Accia nepte iulij cesaris genita ex iulia sorore que nupserat lucio balbo. Hic fz horosiū Eutropiū Plutarcū in libro de vita t obitu Ciceronis. Et in libro de vita t obitu Marci antonij. Et Senecā in primo li.de questionibus naturalibus. Occiso iulio cesare auūculo eius t patre p adoptionem cū ipsum in testamento reliquerit heredem ab Apollonia vbi vacabat studijs lr'az reuersus est. Et vt inquit plinius li.ij.de naturali historia. Cū vrbē intraret apparuerunt stelle circa solem in modū corone posite. Regnauit fm Suetoniū t Eutropiū ānis quinquagintaser. duodecim cū Marco antonio t marco lepido Et quadragintaquatuor per se. Sedatis autē oibus bellis orbem totū suo subegit imperio cunctis inimicis t turbatoribus romanorum deuictis. Et vt refert Solinus in libro de mirabilibus mundi. Tempus eius solū repertū est quo plurimū cessauerūt arma t floruerūt ingenia. In diebus quidē illis inuenti sunt in vrbe viri clarissimi. Oratius. Flaccus. Virgilius. Ouidius. Macer. Catullus veronensis Propertius. Terenti⁹. Varro. Marcus tullius cicero. Apollodorus. Valerius maxim⁹. Salustius. t alij. Anno ign octauiani augusti quadragesimosco. Et ab vrbe cōdita septingentesimo quinquagesimosco.natus est xps ihesus. Voluit enī Cesar augustus vniuerso p̄fidens orbi scire qt prouincie quot ciuitates quot castra quot ville quot hoies essent in toto orbe. Et vt scribit Eusebius in libro ō tpibus. Factus est rome census. Et inuenta sunt in vrbe trecenta t septuaginta milia ciuiū romanoz. Scōm Vo mgrm in historia scholastica. Jussu cesaris factuz est vt oēs hoies ad vrbē vñ traherent originē pgerent t quilibet denariū argenteū qui valebat decem nūmos vsuales.vñ t denarius dicebat̄ p̄fidi ,puincie tradetet vt'se subditum vnusqsq romano ,mperio profiteret. Nam t nūmus imaginē preferebat cesaris t supscriptionez nominis. dicebatur aūt professio t descriptio sed diuersa consideratione. Professio dicebat̄ qz quilibet qñ reddebat censū p̄fidi prouincie ponebat denariū super caput suū t proprio ore ,p̄fitebatur se fore subditū Romano imperio. Vñ dicebatur professio.i.proprio ore fassio.t fiebat hoc coram oi populo. Descriptio autē dicebatur qz numerus eorum qui censum capitis ferebant certo determinabatur numero t redigebat̄ in scriptis. Vt ergo dicit sanctus Tho.iij.parte.q.xxxv.Quia xps venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Ideo sicut mortalitatez nr'am suscepit vt nos ad vitam reduceret. Ita fm Beddam eo tpe dignatus est incarnari quo mor natus cē sus cesaris describeretur atqz ob nostri deliberationem ipse seruitio subderetur. Et vt Brego.inquit in omelia.Nascituro dño mūdus describitur quia ille apparebat in carne qui electos suos ascriberet in eternitate.

¶Secundo xps humiliter natus est respectu loci qz in bethleē. Sicut scriptum fuerat Michee.v.ca. Et tu bethleem effrata parvula es in militibus iuda. Ex te mihi egredietur dux qui sit dñator in israel t egressus eius ab initio a diebus eternitatis. In bethleē ergo xps natus est.vt dicit sctūs Tho.iij.parte.q.xxxv quia factus est ex semine dauid secūdum carnē cui facta fuerat promissio specialis de xpo Et ideo in bethleem de qua natus fuit dauid nasci voluit vt ex ipso loco promissio ei facta impleta ostenderet.t hoc designat euāgelista dicens de ioseph eo qz esset ō domo t familia dauid.Addit Brego.in omelia ratōez mysticam dicens.Bethleem quippe domus panis interpretatur.ipse nanqz est qui ait.Ego sum panis viuus q̄ de celo descendi.Locus ergo i quo xps nascit̄ domus panis aī vocatus ē qz futurū ,pfecto erat vt ille ibi per materiā carnis appareret qui electorū mentes in eterna sacietate reficeret.Si āt aliquis quereret.Cur nō hierosolimis aut Rome natus fuerit. Rñdet sctūs Tho. Qz sicut dauid in bethleē nat⁹ ē ita ēt hierusalē elegit.vt i ea sedē regni cōstitueret t tēplū dei ibi edificaret.Et sic hier'm esset fil' ciuitas regalis t sacerdotalis. Sacerdotium aūt xpi t eius reguū precipue consūmatū est in eius passione. Et iō cōuenienter elegit bethleē natiuitati t hierosolymā passioni totāqz p̄ hoc hoim gloriā cōfutauit qui i

superbiam eleuantur si ex nobilibus ciuitatibus originē ducāt. Xps in ciuitate ignobili nasci voluit ex nobili opprobriū pati. De roma vero dicitur in quodā sermone Ephesini concilij. Si maximā romā elegisset ciuitatez propter potentiā ciuiū mutationē orbis terrarū putarent. Si filius fuisset imperatoris potestati vtilitatē ascriberent. Sed vt diuinitas cognosceretur orbē transformasse terraz pauperculā elegit matrē pauperiorē patriaz. Elegt aūt deus infirma mundi vt cōfundat fortia. Et ideo vt suā potestatē magis ostenderet in ipsa roma que caput orbis erat statuit caput ecclesie seu in signū perfecte victorie vt exinde fides diuulgaretur ad vniuersū mūdum sm q̄ prophetauerat Isaias ca. xxvi. dicens. Ciuitatē sublimē humiliabit t cōculcabit eā pes pauperis. i. xpi gressus egenoruz. i. apostoloꝝ petri t pauli.

¶ Tertio xps similiter natus est respectu habitaculi. Nam ꝓfectus a nazareth ioseph cū virgie gloriosa in bethleē quia pauperes erāt inuenire nō potuerūt hospitiū. Sed vt magister dicit i hystoria scholastica. diuertere ad diuersoꝝ. Erat enī inter duas domos operimentū habens sub quo cines ad colloquendū vel ad cōuescendū diebus octi vel ꝓ acris intemperie diuertebant vbi forte ioseph aialibus suis bouī t asino ꝓsepiū fecerat. vel fz quosdā cū rustici ad forū veniebāt aialia sua ibidē ligabant. Et ideo ibi ꝓsepe construtum erat ꝙ q̄z humilis erat habitatio illa de qua hiero⁹ ad Marcellā de vbe secedenduz ita scribit. Quo sermone qua voce tpeluncaz tibi saluatoris exponā. Et illud ꝓsepe in quo infantulus vagijt silentio magis q̄z infimo sermone honorandū est. Vbi sunt late porticus. vbi aurata laquearia. vbi domus damnatoꝝ penis t miseroꝝ labore vestite. vbi instar palacij extructe basilice vt vile corpusculū hominis preciosius inambulet t quasi mundo quicq̄z nō possit esse ornatius tecta sua magz velit aspicere q̄z celū. bethleē. Ecce in hoc parno terre foramine celoruz conditor natus est. Hic inuolutus pannis. hic visus a pastoribꝰ hic demonstratus a stella. hic adoratus a magis. Et in epistola ad Eustochiū ait. Ille cuiꝰ pugillo mundus concludit ꝓsepis continet angustia. O mira circa nos pietas iesu benedicti. O charitas inaudita. O humilitas incarnati dei. nascit hyemali tpe t nō est illi locꝰ in diuersorio. inuoluit pannis t a sola matre benedicta t ioseph suscipit. Curre cito fidelis aia. ingredere operimentū illud. vagientē infantem andacter alloquere. dic ei audienti benigno. O rex regū t vniuerse cōditor creature. vis ne te simul cū matre t ioseph ad meaz domū recipiā vis vt aurea fasciā ad te deferam. vis ornamenta t preciosa iocalia tibi tradam. vis vt famulos t ancillaruū ad obsequendum turbā adducā. vis vt matri que peperit delicata cibaria preparez. Vis vt cuiuscunq̄z generis musicoꝝ peritos modulatores t magistros aduocē. t similia. Statim audies illuz respondentē tibi. Non ꝓpter tpalia veni ñ ista mihi sunt grata. Sed si mihi placere cupis o aia mea imagine insignita largire mihi peccata tua atq̄z delicta. da mihi cōpunctōez da mihi lachrymas. da mihi ꝓfessionē t emēdationē. descendi de celo vt homo factus ꝓ peccatis hoium satisfaciam. Trigintatribus annis laborabo sudabo cruciabor fame t siti vsq̄z quo affigar patibulo crucis. Reuertere ad me o peccatrix aia t ego suscipiā pondus peccatoꝝ tuoꝝ ꝓ quibus patri meo debitū soluā. Non veni veni vocare iustos sed peccatores quos meis laboribus t ꝓprio sanguine redimere sum paratus.

¶ De priuilegijs virginis parturientis que peperit xpm sine corruptione. t absq̄z dolore t suo lacte nutriuit. Capitulum. ij.

Secundo contemplari debemus de natiuitate xpi virginē parturientē. Data sunt quippe diuinitus virgini sanctissime in suo partu tria priuilegia.

Primum dicitur doloris immunitas.
Secundum virginitatis integritas.
Tertium vberum fecunditas.

¶ Primū priuilegiū exhibitū virgini in suo felicissimo partu dicitur dororis immunitas peperit nāq̄z filiū sine dolore t cū maxima iocunditate. Sicut ꝓdixerat Isaias. xxxv. ca. Germinans germinabit sicut lilium t exultabit letabunda. Nec audiendi sunt illi qui dicunt obstetrices fuisse ad obsequiū virginis. q̄ hiero⁹ aduersus helindium ait. Nulla ibi obstetrix fuit nulla mulierculaꝝ sedulitas interuenit. Et mater t obstetrix fuit. pannis inquit inuoluit infantē t posuit in ꝓsepio. Que snia Apocriphoꝝ deliramenta conuincit.

¶ Secom priuilegiū virginis parturientis fuit virginitatis integritas. fuit enim in partu

virgo qz filium peperit remanēte clauso clau
stro pudoris. Dñi Augꝰ in sermone qui legit
in vigilia epiphanie ait. Qui natus est primo
fine matre in celis hodie natus est fine patre
in terris. O miracula. o prodigia fratres cha
rissimi. nature iura mutant in hoie. deus na
scit. virgo fine viro grauidat. Mor viri nesci
am sermo dei maritat. Simul facta est mater
t virgo mr facta sed incorrupta. virgo habēs
filiū nesciēs virū. Semp clausa sed nō infecū
da. Et in alio sermone qui incipit. Castissimū
marie virginis vtez. Augustinꝰ inducit vir
ginē sic loquentē. Porta facta sum celi ianua
facta sum filio dei. Illi facta suz ianua clausa
q post suā resurrectionē ingressus est p ostia
clausa. Oritur tñ hic difficultas. Quia gre
gorius in omelia in octaua pasce ait p hoc q
ianuis clausis ad discipulos post resurrectio
nem intrauit dñs ostendit corpꝰ suū esse eius
dem nature t alterius glorie. Et sic per ostia
clausa tranfire videt ad gloriā corporis ptine
re. Corpus aūt xpi in sua natiuitate non fuit
gloriosū sed passibile habens similitudinē car
nis pcti vt Apls dic ad Romanos. viij. Mō
ergo videt q exiuit p virginis vterū clausuz.
Insuper nihil in illa sancta natiuitate xpi esse
debuit per qō corpus eius fantasticū appare
ret. Sed p clausa tranfire nō videt conuenire
vero corpori sed fantastico. eo q duo corpora
simul esse nō possunt. Non ergo debuit ex ma
tris vtero clauso corpꝰ xpi pdire. ¶ Videt
hic sanctus Tho. in. iij. parte. q. xxviij. Q quī
dam dixerunt xpm in sua natiuitate subtilita
tis dotem assumpsisse qñ exiuit de clauso vir
ginis vtero t dotem agilitatis qñ ambulauit
siccis pedibus supra mare. Sed melius dicen
dum est q oia ista facta sunt miraculose p vir
turē diuinā. Vnde Augꝰ dicit super ioānem
Moli corporis vbi diuinitas, erat ostia clau
sa nō obstiterunt. Ille quippe nō eis apertis
intrare potuit quo nascente virginitas mris
inuiolata permansit. Et dionysius dicit in q̄
dam epla. q xps sup hoiem opabatur ea que
sunt hois t hoc demonstrat virgo supernatu
raliter concipiens t aqua instabilis terreno
pedū sustinens grauitatē. Q autē obijciebat
q tranfire p clausa nō cōuenit corpi vero. Di
cendo q ita voluit xpus veritatē sui corporis
demonstrare q et simul eius diuinitas decla
raretur. Et ideo pmiscuit ima humilibꝰ. Dñi
vt corpus eius verum ostenderet nascitur ex
femina. Sed vt eius diuinitas innotesceret
nascit ex virgine. Talis em partus decet deuz
vt Ambrosius dicit in hymno natiuitatis.

¶ Tertiū priuilegiū virginis parturientis xpm
fuit vberū fecūditas. Ex miraculo quippe fa
ctū est vt virginis vbera lacte quo infantulū
aleret replerent. Vnde ecclia cantat. Jacentē
in presepio sola virgo lactabat vbere de celo
pleno. Excita cor tuū o fidelis aia t mente sol
licita ad locū natiuitatis pficiscere. Contem
plare ibi virginē oi sanctitate oi virtute oi de
niqz venustate decorā. Inspice mentis oculis
media nocte dū partus tempus instaret illaz
orantē lachrymantē pre deuotiōe t exultantē
in deo salutari suo. Et cū sūma iocunditate su
pra fenū absqz dolore absqz corruptōe vt pre
diximus filium parere vagientē. Illū statim
vt natus est adorat. Vnde eccl'ia dicit. virgo
quem genuit adorauit. O si possemus audire
verba siue corporis siue mentis ipsius virgis
in qua lumen gre refulgebat, pfecto simul cū
ipsa totis viribus gras diceremus altissimo
deo. Poterat virgo illa iacenti filio sup fenū
dicere. O deus meus t oim conditor rerū. O
angelox t hoim gloria. O immortalis t sem
piterne rex celi t terre adoro te humili cor
de t bñdico tibi qui vt saluū faceres populuz
tuū de me hodie verus hō nasci dignatus es
Factus es mihi filius sm assūptā naturā quē
pater sibi coequalē genuit ab eterno. Suscipi
am te reuerenter t dulciter amplexabor. Mō
deero infantiā tuā fouere t in quib valeo ti
bi necessaria ministrare. Pascā te lacte meo
t pauperculis pannis inuoluā. Leuabat eū t
inter sacra vbera cōstringebat. Collachrymā
tibus oculis caput sanctissimū t faciē deosculabat. t mēbra pannis inuoluta fascia stricta
cingebat. indeqz ad presepiū reclinabat. vnge
bat cor illud virgineū balsamo t melle incre
dibilis gaudij dū tanta miracula experiebat.
Sed humilitatē paupertatē t penalitatē filij
plorātis aio voluēs gaudiū vertebat in luctū

¶ De pastorum electione quibus natiuitas
xpi ē ostēsa ab angelis t de fide ac deuotione
illorum erga xpm natum. Capitulum. iij.

Tertio contemplari debemus in hac san
cta natiuitate xpi visionem apparentez
qz apparuit angelus dñi de celo pastorib cuz
ingenti lumine dixitqz illis. Ecce euangelizo
vobis, gaudiū magnū quod erit omni populo
quia natus est nobis hodie saluator qui ē xps

dñs. Et cum eo visi sunt plures angeli qui dicebāt. Gloria in altissimis deo ⁊ in terra pax hominibus bone voluntatis. Vbi tria considerare debemus.

Primum est pastorum electio.

Secundum pastorum instructio.

Tertium pastorum fides ⁊ deuotio.

¶ Primū qō considerare debemus est pastorum electio. Ipsos quidē elegit deus vt eis filij sui natiuitas reuelaret. Inquit lucas ca. ij. Pastores erant in regione eadem vigilantes ⁊ custodientes vigilias noctis supra gregem suū. Ados quidem fuit antiquis fm aliquos in vtroq; solstitio. s. hyemali ⁊ estiuali custodire vigilias noctis ita q; sollicite vigilabant ⁊ hoc propter veneratione ⁊ reuerentiā solis cui antiquitus propter suā claritatem fiebat magna veneratio. que mos forte inoleuerat apud iudeos ex vsu cohabitantiū. Erant itaq; isti pastores iuxta bethleem vno miliario. Et nocte media vigilantes viderunt celestez nunciū annunciantē eis xpi natiuitatē. Voluit autez xps ad hoc pastores eligere. ¶ Primo vt illis tanq; puris atq; simplicibus maior fides adhiberetur. Nam fm Ambrosium Simplicitas nec noua fingere nec audita nouit mutare. ¶ Scō vt superbiā reprimeret hominū elatos. Quare ⁊ xps dicebat. matth. xi. Cōfitebor tibi pater dñe celi ⁊ terre qui abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelasti ea parvulis. Hinc ⁊ Crisostomus dicit. Angelus manifestans xpi natiuitatem non iuit hierosolimaz non requisiuit scribas ⁊ pharisēos. Erant enim corrupti ⁊ pre inuidia cruciabantur. Sed pastores erant sinceri antiquam conuersationem patriarcharum ⁊ moysi colentes. ¶ Tertio voluit xps natiuitatem suā pastoribus manifestari vt se pastorē ostenderet. Vnde Bedda bene inquit. Nato dño pastores supra gregem vigilant. Ille enī natus est qui dicit. Ego sum pastor bonus. Sed ⁊ tpus imminebat q̄ idē pastor oues suas q̄ dispersas errabant ad vite pascua reuocaret. ¶ Secundum quod considerare debemus est pastorum instructio de qua sequitur lucas in euangelio Ecce angelus dñi astitit iuxta illos Rationabiliter factū est vt angelus natiuitatem dñi nunciaret q; homines per xpm ad angelorum societatem sunt perducendi. In apparitione autem illa lumen refulsit ⁊ claritas dei, id est diuina virtute facta. Et vt inquit Bedda. Nunq̄ in tota veteris testamēti serie reperimus angelos qui tam sedule apparuere patribus cum lumine apparuisse. Sed hoc priuilegium huic tempori recte est seruatum qñ ortum est in tenebris lumē rectis corde. Ad hanc insolitā dignāq; visionem pastores timuerūt timore magno. quibus dixit angelus. nolite timere. deinde instruxit eos de sacramento natiuitatis xpi. Ecce inquit. i. certe euangelizo vobis. i. nunciū bonuz porto. gaudium magnū quod erit oi populo. s. tam peregrinantibus in mundo q̄ patientibus in limbo q̄ etiam regnantibus in celo quia natus est vobis hodie saluator. vobis. s. hominibus indigentibus. non angelis vel quia nō indiget sicut boni vel q; non possunt redimi sicut mali. Et dixit hodie. i. isto tpe. Non enim erat dies eo modo quo vsitato noie diem vocamus. Subdidit angelus. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantem inuolutū pannis ⁊ positū in presepio. In quibus verbis significauit de xpo tria. ¶ Primo puritatē ⁊ innocentiaz ⁊ luxuriam quia dixit infantem qui agnus erat sine macula. ¶ Scōo pauptatē ⁊ indigentiaz contra auariciā quia dicit pannis inuolutuz ¶ Tertio humilitatē ⁊ obedientiā cōtra superbiam. q; dicit positū in presepio. Et facta est cum angelo multitudo milicie celestis exercitus vt natiuitas dñi sit magis credibilis ⁊ de ipsa iam nullus dubitet sed totū diuulgetur p orbem. Vnde Bedda inquit. Ne parua vnius angeli videret auctoritas post q̄ vnus sacramentū nouę natiuitatis edocuit statim celestium agminū multitudo affuit. Et vt idem Bedda refert. Multitudo illa celestis milicie in laudē creatoris prorupit vt ⁊ xpo deuotionem impendant ⁊ nos suo instruāt exemplo vt de receptis beneficijs gratias deo psoluamus. Dicebāt ergo. Gloria in altissimis deo ⁊ in terra pax hoibus bone voluntatis. Vbi Bedda ait. Optant pacē hoibus q; quos infirmos ⁊ abiectos despexerant, nascēte in carne dño iam socios veneranť. Quibus autem hoibus pacē poscūt exponūt ipsi dicentes bone volūtatis. s. qui suscipiūt natū xpm. nō enī est pax impijs sed pax multa diligentibus nomen dñi. ¶ Tertium quod considerare debemus est pastorum fides ⁊ deuotio. Ipsi postq̄ angeli discessere in celum loquebanť ad inuicem. Transeamus vsq; ad bethleem ⁊ videamus hoc verbū qō factū est. ⁊ dñs ostendit

nobis. ¶Naturale quippe est q̄ homo bonū di ligat q̄ sicut primū obiectū intellectus est ve rum. ita propriū obiectum voluntatis est bo num. Quia ergo vna quecq̄ potentia appetit suū obiectū. hinc est q̄ voluntas naturaliter bonū appetit. Illud aūt q̄ naturaliter appe titur a potentia si sit presens ipsam delectat. Si ẋo sit absens possibile tñ haberi poten tia mouetur ad ipsum habendū. Homo igit bonū diligens q̄ sibi presens est in ipso dele ctatur. Ostensū aūt si sit absens inquirit q̄ sperat ipsum habendum. Quia ergo angeli nunciauerūt pastoribus bonū maximuz xp̄m natū. Et ostenderūt vbi erat reperiēdus quia in bethleem. Ipsi sollicite moti sunt querere t inuenire eum. In quo relucet eox magnani mitas t strenuitas q̄ non horroꝛe noctis nec damno ouilis sui q̄ solū relinquerent retra hunt ab inquisitione saluatoꝛis iam nati. Et fide maxima ac deuotione dicunt. videamus hoc verbum. i. dei filiū incarnatū qui p̄o no bis factus est homo. Et vt inquit Bedda nō dixerūt videamus puerū sed verbū q̄ factuz est. i. verbum q̄ semp erat quō ꝓ nobis caro factum est. Et venerūt festinantes t inuene runt sicut dictū est ad illos. Origenes hic ait. Inuenere mariam que illū fudit in partu t io seph dispensatoꝛē oꝛtus ñici t infantē posi tum in presepio. videntes aūt cognouerunt de verbo q̄ dictū erat illis de puero hoc. i. intel lexerūt illum puerum esse verbum vel filium dei. vel videntes humanitatē cognouerūt di uinitatem. Et oēs qui audierunt mirati sunt de his que dicta erant a pastoꝛibus ad ipsos Blosa super isto passu dicit. non solum mira bantur de incarnatiōis mysterio. sed etiaz de tanta pastoꝛum attestatiōe que fingere inau dita nescirent. sed simplici facundia vera p̄e dicabāt. Maria aūt modesta t taciturna mā sueta t hūilis conseruabat oia verba hec t cō ferens in coꝛde suo. pastoꝛes vero reuersi sūt ad gregē laudātes t glorificātes deū. Cū qui bus t nos p̄o tam amplissimo munere iā su sceptο gratias quas possumus referamus pi issimo saluatoꝛi qui ñ iam in presepio sed in uenitur coꝛonatus in celis quem adoꝛant om nes angeli ceteriq̄ beati qui sit in eternum be nedictus. Amen.

¶ Sermo octauus de memoꝛia christi circū cisi t de nomine ipsius atq̄ de sanguinis ef fusione.

Onsūmati sunt dies octo vt circūcideretur puer. Scribū tur hec verba oꝛiginaliter luce. ij. ca. Et in euāgelio p̄sentis solēnitatis. ¶Post q̄ natus est xp̄s multa die octaua erga ipsuz in fantuluz gesta fuere memoꝛie digna. In qua libet enim etate laboꝛe t passiōibus plurimis attritus. ostendit nobis exuberantissimā cha ritatem suā. Necq̄ illi satis erat statuto tem poꝛe p̄o salute humani generis crucis igno minioſe ferre suppliciuz. Quinimo ab vtero virginis glorioſe vsq̄ ad extremū vite coꝛp illud preciosissimū varijs penis cruciatibusq̄ submisit. ¶Hodierna vero die ꝑm antiquā in deoꝛum traditionē nō sine doloꝛis acerbitate circūcisus est. Et sicut peccatoꝛ videri voluit qui ab oi labe t cōtagione mūdissimus vene ꝛat in suo sanguine peccatoꝛes lauare. Qua ꝛe statuit sancta mater ecclesia diem istum a cunctis fidelibus solēniter celebꝛari. Nos ve ro vt xp̄i circūcisi sacramentū oibus innote sceat. de ipso in p̄senti sermone dicemus. In quo tria mysteria erunt cōtemplanda.

¶Primum dicitur circūcisionis.
Secundum vocationis vel nominationis.
Tertium effusionis.

¶De circūcisione q̄z congrua instituta fuit t de determinatione illius. t quare xp̄s voluit circūcidi. Capitulum. i.

¶Primū mysteriū cōtemplandū dicit circū cisionis. vbi p̄o clariꝛe intelligentia dicendoꝛum de xp̄o qui circūcidi voluit. Ad hoc de circumcisione tria erunt elucidanda.

¶Primum est illius institutio.
Secundum determinatio.
Tertium subiectio.

¶Primū de circumcisione elucidandum est illius institutio. Et hic perscrutari libet quali ter circūcisionis sacramentū cōuenienter in stitutū est t hoc triplici respectu.

¶Primo respectu cause.
Secundo respectu sexus.
Tertio respectu persone.

¶Primo circūcisio cōuenienter instituta est respectu cause. quare instituta fuit. Vt enim colligit ex dictis Hugonis in li. de sacramen tis. t magistri sniarum in. iiij. di. i. Et Alexan dri de ales in. iiij. volumine sūme. Triplex fu it causa potissima vt circūcisio instituerꝛetur.

¶Pria dicitur distinctōis vt. s. distingueꝛet

populus fidelis de quo xps nascitur erat ab alijs infidelibus et ydolatris. qz vt Aug⁹ in gt li. v. de ci. dei. ca. xij. Illo tpe oēs gentes exceptā vna populi hebreoz deos falsos colebāt et nō deo victimas sed demonijs imolabant. Et si obijceret q⁹ anteq̄ daret circūcisio erāt fideles et infideles. ergo añ circūcisio instituē da erat. Rñdere possumus ꝑm sctm̄ Tho. in suo. iiij. Qz ex corruptione pcti originalis humanū genus circa tpa abrahe vsq̄ ad profundissimū pctoz venerat. s. infidelitatē qz tunc iccepisse ferē ydolatria et vitiū turpissimū ꝑ naturaz vt pz de Sodoma et gomorra. ¶ Scōa cā quare circūcisio fuit instituta dr̄ oppositionis vt. s. esset remediū oppositū originali pecato. qđ quidē circūcisio representabat q̄tum ad cām que erat ipsa propagatio libidinosa. Ideo fiebat in mēbro deseruiente generatiōi q̄tū ad processū circularē qz ꝑm Anselmū primo persona corrūpit nām deinde nā corrumpit psonā. Et q̄tū ad effectum qui est concupiscentia. Ideo pellicula proiciebatur. Et si diceret q⁹ añ institutionē circūcisionis hūanū genus originali pctō erat obnoxiū. ergo circūcisio ante fuisset instituenda. Dicere possum⁹ ꝑm Hugonē li. de sacramentis. Qz in qualibz lege benignitas dei humano generi de oportunis remedijs ꝑ originale peccatū prouidit. In lege siquidē nature fuerunt tria remedia. Primū oblatio que cepit ab Abel et duranit vsq̄ ad diluuiū. de q̄ dr̄ Gene. iiij. ca. Abel obtulit de primogenitis. Scōm remediū fuit sacrificatō et duranit a Noe vsq̄ ad Abrahā Tertiū fuit decimatio. de qua Genesis. xiiij. ca. Abraham dedit Melchisedech decimas. In lege scripture remedium ꝑ originale fuit circūcisio. que licet tpe abrahe et legis nature ceperit. tñ tpe moysi fuit ꝓmulgata. In lege xo gr̄e est sacramētū baptismi. ¶ Tertia rō quare instituta fuit circūcisio dr̄ significationis. vt eni dicit sctus Tho. in. iiij. Habet circūcisio mysticam significationē. Nam ꝑm intellectū moralē significabat castitatē seruāda z. ꝑm intellectū allegoricū significabat purgationē peccatoz per xpm futuram. Scōm intellectū anagogicū significabat depositōez corruptibilitatis carnis et sanguinis in resurrectione. ¶ Scōo circūcisio est cōuenienter instituta respectu sexus. qz ordinauit deus vt masculi circūciderent non mulieres. Rō xo multiplex est ꝑm Alexandrū. Et prima est mēbri deficientia. qz mulieres nō hñt mēbrū ad circūcisionē dispositū. Scōa rō est distinctionis sufficientia. qz populus fidelis ab infideli sufficienter distinguebat per viros. qz vir caput est mulieris. sicut patet. xxxiij. q. v. ca. cum caput. Tertia rō est pcti independētia. qz peccatū originale nō dependet a muliere causaliter licet occasionaliter. Nam q̄uis transgressio a femina ceperit. tñ transfusionis pcti originalis cā nō fuit ipsa sed vir. qz si vir nō peccasset originale transfusū nō fuisset. ¶ Tertio circūcisio cōuenienter instituta est respectu psone. Indicta quippe fuit abrahe dū erat annoz nonagintanouē. vt scribit Genesis. xvij ca. Diligebat quidē deus abrahā maxime pp tria. Primo ꝓpter fidē. qz vt scribit Gene. xv. ca. Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. Scōo ꝓpter hospitalitatē. qz valde hospitalis fuit. Vñ Hiero⁹ ad palmachiū inquit. Diues erat abraham auro argento pecore possessione multāq̄ familiā habebat. ita vt ad subitū nunciū armare posset exercitum iuuenibus electū. tñ post crebrū hospitalitatis officiū dum hoies nō recusat suscipere meruit deū. Tertio diligebat deus abraham pp obedientiā. fuit equidē promptissimus ad obediendū deo cum sibi filium imolari precepit. vt patet Genesis. xxij. ca.

¶ Secundum elucidandum de circuncisione est eius determinatio que considerari habet q̄tum ad tria.

Primo q̄tum ad diem.

Secundo q̄tum ad instrumentum.

Tertio q̄tum ad finem.

¶ Primo considerare habemus determinationē circūcisionis q̄tū ad diem. dr̄ enī Genesis. xvij. ca. Infans octo diez circūcidet in vobis. Vbi sctus Tho. dicit. Qz octauus dies erat de necessitate circūcisionis q̄tū ad obligationē ꝓcepti ita q⁹ re⁹ transgressiōis erat q illud tps ñ obseruabat. sed nō erat de necessitate eius q̄tū ad efficaciā sacri. qz etiā in alio tpe circūcisio facta suū effectū sacramentalē habebat. sicut ēt accidit ministrantibus nra sacra qui seruant materiā et formā debitaz et omittunt aliud de ritu ad solēnitatē sacri ab ecclesia instituto. Sed h plures difficultates oriuntur. Prima est an si octaua dies fuisset dies sabbati in quo ꝓcepta erat quies ab opibus exterioribus fuisset licitum facere circūcisionē. Rñdet sctus Tho. q⁹ sic. qz circūcisio ñ

erat op⁹ pure corporale. sed sacramentū legis ficut ⁊ sacrificia que in sabbato offerri licebat Et iō xp̄s dicebat ioānis. vij. ca. Circūcisionē accepit homo in sabbato ⁊ nō soluit lex moysi. Scōa difficultas q̄ illi qui vagati sūt in deserto nō fuerūt octaua die circūcisi sed postea tpe Josue in galgalis. vt dr̄ Josue. v. ca. ⁊ tū illis p̄fuit circūcisio. Ad hoc dicūt doctores q̄ cū illis fuit dispensatū p̄pter necessitatē q̄ nesciebant q̄n castra mouenda erant q̄ mouebant ꝼm q̄ mouebat ⁊ eleuabat nubes de tabernaculo. vt scribit Numeri. ix. ca. Insuper nō erat necesse eos tunc aliq̄ō signū distinctionis habere vt damascen⁹ dicit q̄n sorsū ab alijs hoibus habitabant. Tertia difficultas an imminente mortis articulo licitū fuisset ante octauū diē circūcisionē facere. Ad quod respondemus q̄ mgr̄ videtur sentire in littera q̄ licebat imminente mortis articulo diē p̄uenire. Quidā vo dicunt sequentes Hugonem in libro de sacramentis. q̄ nō erat necessitas diem p̄ueniendi. q̄ illis qui añ octauam diem moriebañ valebat ad salutē remedium quod ante circūcisionez fuerat q̄ō ad ꝫ efficaciam habebat. Et hoc confirmant p̄ iudeos qui nunc sunt qui nunq̄z ante octauum diem circūcidunt. Quarta difficultas quare institutū fuit vt infantes die octaua circūciderent. Et ad hoc p̄t triplex rō assignari.

¶Prima penes intellectum litteralem.
Secunda penes intellectum anagogicum.
Tertia penes intellectum tropologicum.

¶Prima ratio sumit penes intellectū historicū siue litteralē. Nam sicut dicit Rabi moyses maximus philosophus ⁊ theologus apud iudeos. Puer in septē diebus tam tener adhuc est q̄z si existeret in vtero matris. in octaua añt fortificatur ⁊ solidatur. Et ideo vt diē noluit dñs paruulos ante octauā diem circūcidi. ne ob nimiā tenerit udinē nimiū lederentur. Vltra vo octauum nolui t circūcisionem elongari p̄pter tres causas. ¶Prima vt periculum eurret ne. s. si nimiū differreret fine circūcisione eos mori contingeret. Scōa vt dolori paruulor̄ ꝓuideat cū enim in circūcisione maximus sit dolor voluit pueros dñs circūcidi dum adhuc paruā imaginationez habent vt minorē dolorē sentirēt. Tertia vt parentū tristicie consulat. Nā cū ex circūcisiōe plericz morerent si circūciderēt iā magni exinde maior dolor esset parentib⁹ q̄z si morerent hñtes tantū octo dies. ¶Secunda rō sumit penes intellectū anagogicum siue celestem. Fiebat ꝫ circūcisio die octaua vt daretur intelligi q̄ in octaua resurrectiōis ab oi pena ⁊ miseria circūcidemur. Et ꝼm hoc octo dies erūt octo etates. ¶Prima ab Adā vsq̄z ad noe. Scōa a noe vsq̄z ad abrahaz. Tertia ab abrahaz vsq̄z ad moysen. Quarta a moyse vsq̄z ad dauid. Quinta a dauid vsq̄z ad xp̄m. Sexta a xpo vsq̄z ad finem mundi. Septima morientiū. Octaua resurgentiū. ¶Tertia ratio sumitur penes intellectum tropologicū siue moralem. Et ꝼm ꝫ octo dies possunt accipi ꝓ octo conditionibus que requirunt vt aia peccatrix circūcidatur ⁊ grata fiat deo. ¶Primus itaq̄z dies est prima conditio que est cognitio peccati. Nisi enī peccator suā infirmitatē cognoscat nūq̄z ad penitentie medicinā venire curabit. Ideo inquit Seneca ad Lucillū. Non est extrinsecus malum nostrū intra nos est. in viscerib⁹ ipsis sedet. Ideo difficulter ad sanitatem venimus q̄ nos egrotare nescimus. Et Augusti. super psalmo. Nemo ait est sanabilior eo qui sibi sanus videtur. Hinc dauid in p̄. l. dicebat. Iniquitatē meam ego cognosco. Scōa dies est ꝓpositū deserendi malum ⁊ faciendi bonū. q̄ō notatur in filio prodigo qui dixit. Surgaz ⁊ ibo ad patrem meū. Tertia dies est tertia conditio. s. pudor de peccato. vt homo de suis malis erubescat. Quarta dies est timor ō futuro iudicio. Quinta contritio siue dolor de p̄tis Sexta est confessio loco ⁊ tpe. Septima spes venie. non enī sufficiunt p̄cedentia sine hac septima conditione. q̄ vt scribit de peniten. di. i. in ca. nemo. Nemo potest bñ agere penitentiā nisi sperauerit indulgentiaz. patet hoc de iuda qui licet peccatū fuisset cōfessus tñ q̄ desperauit de venia damnatus est. Octaua dies est satisfactio. His conditionibus quasi quibusdā diebus circūciditur aia ⁊ in statū salutis reponit atq̄z distinguit ab illis qui sunt impenitentes ⁊ obstinati. Scōo considerare habemus de terminatione circūcisionis q̄z tū ad instrumentū. Fiebat enim cum cultello lapideo vt p̄z Josue. v. ca. ⁊ Exodi. iiij. ca. Dicit tamē sanctus Tho. q̄ talis cultellus nō erat de necessitate circūcisiōis neq̄z quantū ad obligationem p̄cepti neq̄z q̄z tum ad efficaciaz sacri quod ritus indeorum vsq̄z hodie ostendit. licet in principalibus circūcisionibus in q̄ b⁹ xp̄m significari oportebat tale instrumētū

sit adhibitum. Significabat enī xp̄m qui petra dicitur p̄ similitudinē. r est cā principalis meritoria remissiōis originalis culpe. Tertio considerare habemus determinationē circūcisionis q̄ntum ad finem. Debuit vtiq; circūcisio finē habere. Vñ Apostolus ad galathas v.ca. In xp̄o enim ihesu neq; circūcisio aliquid valet neq; prepuciū sed noua creatura. Et iterum. Si circūcidimini xp̄s nil proderit vobis Ratio est ſm doctores ,q; cū venit qđ pfectū est euacuari debuit qđ ex parte est si ad idem ordinet q; gr̄a nō facit per duo qđ p vnū pōt facere sicut nec natura. Circūcisio aūt imperfecta erat respectu baptismi tripliciter. Primo q̄ntū ad significationē q; non ita significabat expresse emundationē totus hois ab immundicia originalis culpe sicut ablutio baptis malis. Secđo q̄ntum ad efficaciā q; nō tam habundans gr̄a ad operandū r reprimendū fomitē dabat in circūcisione sicut in baptismo. Tertio q̄ntum ad vtilitatem. q; non erat eius vtilitas ita cōis sicut baptismi cum haberet determinatū populum determinatū tempus determinatū sexum qđ in baptismo non accidit. Et ideo aduenīente baptismo debuit cessare circūcisio. Sed iudei arguunt cōtra nos. Primo q; Genes. xvij. ca. dr. Q; circumcisio datur in fedus eternū. Sed eternū est qđ nullo fine claudit. ergo circūcisio cessare non debuit. Secđo q; post baptismi institutionē paulus circūcidit timotheū. vt p3 Actuū. xvi. ca. Rñdet sctūs Tho. Q; eternū hic accipitur ,p seculo qđ quidē finem habet sed nō est nobis determinatū. Vel etiam potest dici q; circūcisio corporalis potuit esse in fedus eternū q̄ntū ad suū signatū r q̄ntū ad id qđ ei succedit. Sic etiā fides dr̄ sp manere respectu visionis que ei succedit in patria. Ad secundum dicit sctūs Tho. Q; ante xp̄i passionem circūcisio r legalia fuerunt obseruanda ex necessitate diuine iussionis r habuerunt adhuc effectū. Sed p9 xp̄i passionē ante diuulgatū euangeliū obseruari poterant a iudeis ad fidem conuersis nō spem in ipsis ponentibus quasi alicuius virtutis esset aut quasi sine eis gr̄a xp̄i non sufficeret ad salutez. Sed ne oino videretur lex vetus reprobanda si statim quasi ydolatria fugeretur. Et ideo hoc modo erat mater synoga cum honore ad tumulum deducenda. Sed post diuulgationē euangelij legalia non solū non sūt salutifera sed mortifera. Medio ergo tempore. s. post passionem xp̄i ante diuulgatum euangelium petrus r paulus r alij apostoli legalia obseruabant non simulatorie sed vere, petrus tamen incaute se habuit in obseruatione legalium nimis condescendens iudeis illis qui legalia obseruabant ita vt aliqui eius exemplo inducerentur ad ea obseruanda quasi necessaria. Et ideo vere reprehensibilis erat r aliquam leuem incurrit culpaz. Et paulus ad galathas ca. ij. Vere r nō dispensatiue ipsum cum charitate reprehendit. Circūcisio ergo r alia legalia ante xp̄i passionez quando xp̄s ea seruauit non erant mortua neq; mortifera sed salutifera. Tempore autem apostolorum ante diuulgationē euangelij erant quedam mortua quasi nullius existentia vtilitatis sed non mortifera. Modō Vo r mortua r mortifera sunt. ideo nec obseruanda. r sic circumcisio finem accepit. ¶ Tertium elucidandum dr̄ circūcisione dicitur subiectio. Licet enim christus originale peccatum non contraxerit ,voluit nihilominus circuncidi. Quod quidem fecit multiplici ratione. vt inquit sctūs Tho. iij. parte. q. xxxvij. Primo vt ostenderet veritatem carnis humane contra manicheuz qui dixit cum habuisse corpus fantasticum. Et cōtra Apollinarez qui dixit corpus christi esse diuinitati consubstantiale. Et contra Valentinum qui dixit christum corpus de celo tulisse Secundo voluit christus circuncidi vt approbaret circumcisionem quam olim deus instituerat. Tertio vt ostenderet se esse de genere abrahe qui circumcisionis mandatum acceperat in signum fidei quam de ipso habuerat Quarto vt iudeis excusationem tolleret dum eum non receperunt quia non potuerunt dicere q; esset incircumcisus. Quinto vt obedientie virtutem suo nobis cōmendaret exemplo. Sexto vt qui in similitudinem carnis peccati aduenerat remedium quo caro peccati cō sueuerat mundari non respueret. Septimo vt legis onus in se sustinens alios a legis onere liberaret.

¶ Q; cōuenienter filius dei vocatus est iesus r de admirandis efficacijs huius nominis ac reuerentia eius. Capitulum. ij.

Secundum mysterium cōtemplandum dr̄ christo circunciso dicitur vocationis vl nominatō is. Quia vocatum est nomen eius iesus de quo iocundissimo nomine tria considēranda sunt.

¶Primum ipsius conuenientia.
Secundum ipsius efficacia.
Tertium ipsius reuerentia.
¶¶Primū cōsiderandū de hoc noīe iesus est ipsius conuenientia. Vbi queritur vtrū filiꝰ dei pro nobis incarnatus cōuenienter sit vocatus iesus. Et dicimus q̄ sic triplici rōne.
¶Primo ratione significationis.
Secundo ratione reuelationis.
Tertio ratione annunciationis.
¶¶Primo dei filius cōuenienter est vocatus iesus rōne significationis. tunc enī nomē cōuenienter imponiť cum eius singnificatū correspondet proprietati rei. ¶Noīa aūt singularium hoīm semp imponunť ab aliqua proprietate eius cui nomen imponiť. vt dicit sctūs Tho. iij. parte. q. xxxvij. vel a tēpore ficut imponunť noīa aliquoꝝ sanctoꝝ his qui in eoꝝ festis nascunť. Vel a cognatōne ficut cū filio imponiť nomen patris vel alicuius de cognatione eius. Et hoc mō propinqui ioānis baptiste voluerunt cum vocare noīe patris sui Zachariam. Vel etiam ab euentu. ficut ioseph vocauit primogenitū suū ¶Manassen dicens. Obliuisci me fecit deus laborū meorum Geneſis. xli. ca. Vel etiā ab aliqua qualitate eius cui nomen imponiť. ficut Geneſis. xxv. ca. dr̄. ¶Q̄ qui primo egressus est de vtero matris ruffus erat et totus in morē pellis hispidus. Ideo vocatū est nomen eius Esau. qō interpretať rubeus. ¶Noīa aūt que diuinitus imponunť aliquibus semp significant aliqō gratuitū donū eis diuinitus datū. ficut Geneſ. xxvij. ca. dictū est abrahe. Appellaberis abraham. q̄ patrē multarum gentiū constituī te. Quia ergo hoī xp̄o hoc munus gr̄e collatum erat vt p ipsū oēs saluarenť. Ideo conuenienter vocatum est nomen eius iesus. i. saluator. Sz̄ ꝑ hoc posset quis obijcere ex eo q̄ Isaias ca. lxij. loquens de xp̄o dixit. Vocabiť tibi nomen nouū qō os dn̄i noiauit. Sed hoc nomē iesus non est nomen nouū. sed pluribus ante xp̄m fuit impositū. g̃ nomen istud nō cōuenit xp̄o. Ad hoc dicit sctūs Tho. ¶Q̄ his qui fuerunt ante xp̄m potuit conuenire hoc nomen iesus fm aliquā aliā rōnem. puta q̄ aliquam particularē et tpalem salutē atulerūt. Sed fz̄ rōnem spūalis et vniuersalis salutis ß nomē est proprium xp̄o et fm hoc dr̄ esse nouū. Inuenitur aūt in scriptura hoc nomē impositū quattuor hoibus. Quoꝝ primus fuit Iosue q̄ fuit pugnator fortissimus. de quo dr̄ Ecclesiastici xlvi. ca. Fortis in bello Iesus naue. Scōs fuit iesus filius Ioiade qui fuit sacerdos deuotissimus. Aggei. ij. ca. Tertius fuit iesus filius sirach qui fuit doctor sapientissimꝰ. Ecclesiastici. i. Quartus fuit iesus filius virginis marie sanctissimus figuratus p tres primos nō vocaliť sed realiter. ¶Primo qdē q̄ sicut iesus naue debellatis chananeis introduxit filios israel in terrā promissionis. ita nr̄ iesus debellatis demonibus extraxit sanctos de inferno et induxit eos in terrā viuentiū. Scōo q̄ sicut scōs iesus edificauit templū. sic nr̄ iesus edificauit ecclesiā subuerso tēplo synagoge. Tertio q̄ sicut iesus filius sirach renouauit sapiētiā de corde suo sic iesus nr̄ renouauit q̄ testamētū nouū instituit. ¶Scōo filiꝰ virginis cōuenienter est vocatus iesus rōne reuelationis. Sic equidē predixerūt ꝓphete q̄. s. vocareť iesus spū sctō illis reuelante. Vñ deus pr̄ in. ij. ¶Deſdre loquendo dicit. ¶Reuelabiť filiꝰ meus iesus cū his qui cū eo iocundabunť. Et Habacuc. iij. ca. Ego aūt in dn̄o gaudebo et exultabo in deo iesu meo. Et sibilla ¶Peritrea de qua loquiť Augꝰ li. xviij. de ci. dei. In versibꝰ illis. Judicij signū tellus sudore madescat. Ecelo rex aduenict p secla futurꝰ ꝛc̄. Accipiēdo primam lr̄am cuiuslibet versus et oēs insimul complectēdo dixit. Jesus xp̄s filius dei saluator. Sed contra hoc instať q̄ Isaias loquens de xp̄o venturo. vij. ca. ait. Vocabitur nomē eius emanuel. Et. viij. ca. Vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe festina predare. Et. ix. ca. Vocabiť nomen eius admirabilis cōsiliarius deus fortis pater futuri seculi ꝑn ceps pacis. Et Zacharias ca. vi. dixit. Ecce vir oriēs nomē ei⁹. g̃ incōueniēter vocatū est nomen eius iesus. ¶Rndet sctūs Tho. ¶Q̄ in oibꝰ illis noībus quodāmō significať hoc nomen iesus qō est significatiuū saluti. ¶Nam in hoc quod dicitur emanuel qō interpretatur nobiscum deus designatur causa salutis que est vnio diuine et humane nature in persona filij dei p quā factum est vt esset nobiscum deus. ¶Per hoc autem quod dicitur. vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe designatur a quo nos saluauerit. q̄ a diabolo cuius spolia abstulit. fm illud Apli ad colocenſ. ca. ij. Expolians principatus et ptātes tradurit cōfidenter. Jn hoc qō dr̄ vocabitur nomē eius admirabilis ꝛc̄. Designatur via et terminus

salutis nostre inquātū.s.admirabili diuinitatis ꝓsilio ⁊ virtute ad hereditatē futuri seculi ꝓducimur. In q̄ erit pax ꝓfecta filioꝝ dei sub ipso principe deo. ℣ Xo dō. Ecce vir oriens nomen eius ad idem refert ad qō ꝑtinet.s.incarnationis mysteriū ꝓm q̄ exortū est in tenebris lumen rectis corde. ¶ Tertio filius dei ⁊ virginis cōuenienter vocatus est iesus rōne annūciationis.q̄ angelus gabriel vt scribitur Luce.i.ca.qui annūciauit virgini de filio nascituro diuina secreta inter cetera sibi dixit. Ecce concipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊ vocabis nomen eius iesum. Et iterū cū apparuit ioseph in somnis dixit ei de vxore pregnante vt dō Matth.i.ca. Joseph ioseph fili dauid noli timere.accipe mariā cōiugem tuā qđ enī in ea natuz est de spū scto est. Ecce pariet filiū ⁊ vocabis nomen eius iesum. Ipse enī saluū faciet populuz suū a petis coꝝ. Deus igitur hoc nomen angelo reuelauit priusq̄ ad virginē mitteret cū.q̄ vt dicit Ambrosius. Illud nomen non vsurpauit sibi angelus sed audiuit a deo Sed plericq̄ doceri cupiūt cū xp̄s dicat filius dei.iesus.⁊ xp̄s.que sit inter hec noīa differentia. Quibus dicimus q̄ filius dei vocat incq̄tū est deus de deo. Xp̄s incq̄tū est homo a p̄sona diuina quantū ad humanā naturā assūptus. Jesus inq̄tū est dē humanitati vnit9. Alexander ℣ de ales in.iij.dicit. q̄ cū deus ⁊ homo vnus sit xp̄s in vnitate p̄sone pōt significari p̄sona xp̄i dupliciter. Vel ratione diuine nature in comparatione ad humanā ꝑm quā dicit iesus.i.saluator. verbo enī naturam humanā cōuenit saluare. Vel rōne humane nature p vnionē ad diuinā ⁊ sic dicitur xp̄us. ¶ Secundū quod erat considerandū de hoc benedicto nomine iesus. dicitur efficacia. Et licet multe sint efficacie illius . nos tamen hic dumtarat de tribus dicemus.

Prima est miraculorum operatio.
Secunda periculorum euasio.
Tertia cordium consolatio.

¶ Prima efficacia noīs iesu dō miraculorum operario. Hanc saluator ipse declarauit cum dixit Marci vltimo ca. Signa āt eos q̄ crediderint hec sequent. In noīe meo demonia eijcient.liguis loquent nouis. serpentes tollent ⁊ si mortiferū qd biberint ñ eis nocebit. Super egros manus imponēt ⁊ bñ habebūt. Ex hoc dicit petrus Rauēnas in q̄dā sermone. Hoc est nomē qō dedit cecis visū.surdis auditum. claudis gressū.sermonez mutis. vitā mortuis restituit totāq̄ diaboli ptātez de obsessis corporibus virtus huius noīs effugauit. Qualiter ℣ hec oīa impleta sint enarrabimus cuz de sctis ap̄lis martyribus virginibus ⁊ ꝓfessoribus figillatim loquemur. Nunc ℣ tm̄ in hoc loco interponemus illud qō in vita sancti dionysij scribit. Du'eni paulus veniſſet athenas.sicut etiā scribit Actuū.xvij.ca. Et cū philosophis disputaret precipuecq̄ cuz dionysio tūc clarissimo.cecus quidā ꝑtransiuit.statimq̄ dionysius dixit paulo. Si dixeris huic ceco in noīe dei tui vide ⁊ viderit.statimq̄ credaz sed ne vtaris ℣bis magicis q̄ forte nosti verba que habent hmōi efficaciā. Āt paulus rñdit dionysi tu ad cecū perge eiq̄ dic. In noīe iesu xp̄i nati de virgine crucifixi mortui ⁊ sepulti qui resurrexit a mortuis ⁊ ascendit in celum vide.quā formā ℣boꝝ etiā sibi tradidit scriptā. O res mirabilis. O virtus ineffabilis noīs iesu benedicti. Cū dionysius ceco p̄fata verba dixisset ꝑtinus visū recepit. Quare dionysius cū Damari vxore sua oiq̄ familia baptizatus est. Sicq̄ a paulo p̄ trienniuz instructus athenis'est ordinatus cp̄s. vbi ille predicationi insistens ipsam ciuitatē ⁊ partez regionis illius ad fidem xp̄i cōuertit. Scribit insup Actuū.iij.ca.q̄ dū petrus ⁊ ioānes ascēdebant in templū ad horaz oīonis nonā. quidam vir qui erat claudus ex vtero matris sue baiulabat quē ponebant quotidie ad portam templi que dō speciosa vt peteret elemosinam ab introeuntib9 in templū. Is rogabat petrū ⁊ ioannē vt elemosinā acciperet. Intuens āt cū petrus cū ioāne dixit respice in nos. Āt ille intendebat in eos sperās se aliquid acceptuꝝ Petrus aūt dixit . argentū ⁊ aurum non est mihi.qō aūt habeo ꝑ tibi do. In noīe iesu xp̄i nazareni surge ⁊ ambula. Et apprehensa manu eius dextera alleuauit eum. Et ꝑtinus cōsolidate sunt bases ei9 ⁊ plante ⁊ exiliens stetit ⁊ ambulabat. ⁊ intrauit cū illis in templuz laudans ⁊ benedicens deū. ¶ Secūda efficacia noīs iesu dō periculoꝝ euasio. Qui enim reuerenter ⁊ fideliter ac deuote inuocant nomen illud q̄ꝫ sepissime a periculis imminentibus liberantur sicut ⁊ ego experientia certa cognoui. Mā multis obmissis que dicere possem. Referā tm̄ vnū qō vidi in ciuitate mediolani. Dū eni ego erā in cōuentu sci francisci prefate ciuitatis deambulabā die quadaz solus sup̄ in

claustrū infirmarie audiui flebilem clamorē cuiusdā pueri. statimq; accurrens ad partem illā iuxta quā inferi⁹ edificata est piscina bñ ꝓfunda aquis replera adeo vt aque ibi excrescentes vel ꝓfluentes staturā cuiuslibet hois operirent. prosperi aūt puerū ibi periculo submersionis expositū. erat vt puto septennis. ra puerant illū aque vsq; ad medietatē piscine ꝓfate. attonitus ego t memor dulcissimi nois iesu. iesu in geminando puerū cui nil presidij afferre poterā hortatus sum vt t ipse iesū aduocaret. testor deū t angelos eius q; q̄ primū iesum noiare cepit immobilis inter aquas ꝓmanfit. ita q; erectus vsq; ad medietatem tm̄ aquis erat immersus. Reliqua ℣o pars corporis. s. pectus brachia t caput extra aquas retinebat tanq; si aliquis pedes eius sub aquis firmit retineret. Stetit illo mō q̄diu fratres cucurrerunt qui lanceā sibi porrecta' eduxerūt illū' ad terrā ꝑseruatā a periculo submersiōis virtute nois iesu benedicti. ¶ Tertia efficacia nois iesu dicitur cordiū consolatio. Hoc noie suauissimo consolant peccatores q; eius virtute petā illis remittunt. Vnde ioānes. i. ca pi. ij. ait. Scribo vobis filioli qm̄ remittūtur vobis peccata vestra in noie eius. Et riccard⁹ de scto victore ingt. Jesus nomē dulce nomē delectabile nomē confortans peccatorū corda t beate spei. ergo iesus esto mihi iesus. ℟ noie consolant iusti sperantes in illo eternā salutē acquirere. Vñ Actuū. viij. ca. petrus dicebat. Non est aliud nomen sub celo datū hoibus in quo oporteat credentes saluos fieri. Hoc deniq; noie roborauit t fortificant certantes pro xpo t alia aduersa quecq; tollerātes. Est ō hoc exemplū sancti Ignatij qui discipul⁹ fuit beati ioānis euangeliste t epūs Anthiocenus. cuius tanta fuit auctoritas q; etiā dionysius verba illius ad confirmationē dictorū suorū adduxit. Cū eni vt ipse in libro de diuinis nois bus attestat quidā nomen amoris in diuinis reprehenderent dicentes nomen dilectionis non amoris in diuinis ponendo volens ostendere hoc noie amoris per oia vtendum in diuinis ait. Scribit aūt diuus Ignatius. Amor meus crucifixus est. Hic cū traiani imperatoris iussu a militibus vinctus fuisset romā p̄ductus vt ecclesiastica docet historia cū ydolis sacrificare noluisset precepit Traianus primo plūbatis scapulis eius contundi t vngulis latera laniari t duris lapidib⁹ eius vulnera cōfricari. deinde carbones viuos afferri t ipsū super illos nudis plantis ambulare compelli Et iterū cū hoc fecisset illesus. Porsus eius vngulis laniari eiusq; plagas sal' ꝑfundi. t vltimo tradi duobus leonibus ꝓuocandus. Inī tot aūt genera tormentorū nunq; ab inuocatione nois iesu xpi cessabat. Quē cū tortores requirerent. Cur hoc nomen totiens inuocaret. ait. hoc nomen cordi meo inscriptū habeo t ideo ab eius inuocatione cessare non valeo. Post mortē eius quidā volētes curiosius experiri cor eius a corpore euellerent. t illud scindentes p medium totū inscriptū hoc noie Ihs quasi aureis inuenerūt. Et q; forte hoc apud plerosq; incredibile videret. Extat exemplum simile nr̄o seculo manifestū. Inspexi ego propr̄ijs oculis t manibus cōtrectaui passionis xpi imaginē in corde sancte clare de mōte falconc miraculose formatā. De illo quippe cōpacta sūt nō humano artificio sed diuino miraculo. crux claui lancea spongia colūna t flagella. Insup t in corde illo inuenti sūt tres lapides puuli t rotundi qui vt dicebant si in statera ponant t ex parte altera pondus equale coapteť sublato vno adhuc duo sunt ponderi eiusdē cuius t tres. sublatis duobus etiā vn⁹ equalis est ponderis cuius erant oēs tres filī in quibus insinuari videť trinitas ꝑsonarum diuinarū t equalitas q; nō tres dii sed vnus est deus. Et qualis pater talis filius talis spūs sctūs. Ad nomen iesu iā redeam⁹. De hoc inquit deuotus Bernardus. Jesu dulcis memoria dans vera cordis gaudia. Sed super mel t oia eius dulcis presentia. Et iterū ibidem ait. Si scribas nō sapit mihi nisi legero ibi iesus Si disputes ac conferas nō sapit mihi nisi inseuerit ibi iesus. Ad predicationē hui⁹ nois vocatus fuit paulus de quo dixit xp̄s Ananie vt scribitur Actuū. ix. ca. Vas electionis est mihi vt portet nomen meum coram gentibus t regibus t principib⁹ terre. De hoc dicebat ipse paulus Actuū. xxi. ca. Ego in hierl'm nō solū alligari sed t mori paratus sum ꝓ noie ei⁹ Et cū decollat⁹ est rome t caput eius a corpe exiliret iesus xp̄s qui sibi in vita sua tā dulciter intulerat hebraice clara voce insonuit. Dī eni q; in suis eccl'is iesū xp̄m quingentis vicib⁹ nominauit. ¶ Tertiū ꝓsiderādū ō gratioso noie iesu dī reuerentia. Est huic noi reuerentia exhibēda q; oēs creature celi t terre angeli t demones licet dispari mō venerant illud. Vnde

Apl'us ad phylipenses ca.ij.ait. In noīe ihesu omne genu flectat celestiū terrestriuz t infernoz. Exultant quidē ad huius noīs proclamationē oēs angeli dei. terrent demones t tartaree legiones. Hoies xo qui credunt in ihesum vt predirimus iubilantes illud laudant t bñdicunt. Jlson est ergo nomē hoc blasfemandū nō periurandū in illo. sed honorificentissime audiendū t noiandū. Et vt scribitur in ca. decet de immunita. eccle. li. vi. Conuenientes fideles in ecclesia nomen illud exhibitione reuerentie specialis attollant flectant genua mentis qō in capit inclinatione protestentur.

¶ De multiplici effusione sanguinis xpi quo peccatores inducuntur vt non desperent.

Capitulum.iij.

Certium mysteriū contemplandū ō xpo circunciso dicitur sanguinis effusio. hodie nanqz sanguinē suū pro nobis effundere cepit qui postmodū pluries ipsum effundere voluit. Quinqz eteni vicibus xps effudit sanguinē. Primo in circuncisione. Scōo in oratione. Tertio in flagellatione. Quarto in crucifixione. Quinto in lateris apertione. Fecit aūt hoc vt peccatores attraheret pro quibus tam copiosissime satisfecit. Vñ Bernardus super cantica sermone. xxij. ait. Ad cumulū pietatis tradidit in mortē aiam suā t de ppio latere protulit preciū satisfactionis. Vñ ad se versiculū illuz traxit. Apud dñm misericordia t copiosa apud eū redemptio. Insup induxit nos vt quantū possumus euitemus peccata agnoscentes aīe nre nobilitatem. Vel dicere possumus q xps suū effundere voluit sanguinem. Primo propter patrū t iustoz liberationem Juxta illud Zacharie. ix. ca. Tu quoqz in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos ō lacu in quo nō erat aqua. Facit ad hoc exemplū qō legit in historia scholastica. vbi narrat Q salomon habebat structionē habentē pullū quē salomon in quadā cauea vitrea nutriri faciebat. Cū xo pater pullū suū habere nō posset vermē quendā de deserto portauit de cui sanguine caueā ipsā liniuit. t continuo fracta fuit. sicqz pullū inde deduxit. Jste vermis est xps qui dicit in ps. Ego sum vermis t nō hō. Vermis, eni non nascitur per generationem carnalē. sed de humore terre xtute radij solis producit. Et sic vermis patrē habet in celo. s. solem. t matrē habet in terra. s. terre humorē Sic etiam xps habet in celo patrē sine matre t in terra matrem sine patre. Pulli inclusi in cauea erant. sācti patres in limbo detenti. Sz venit iste vermiculus t infernū cōfregit atqz sāctos patres inde liberauit. Scōo xps fudit sanguinē suuz propter debiliū confortationē Jngt eni Brego. Si passio xpi ad memoriaz reuocet nihil ē qō ñ equo aio tollerat. Refert Aristoteles. Q si fiat vas de cera noua t diligenter claudat t in mari ponatur aqua que ppter poros subintrabit dulcis efficiet. Jstud vas cereum est corpus dñicum. Sicut eni cera generarur ab apibus sine cōmixtiōe sic caro xpi fuit generata a virgine sine corruptione. Fuit aūt caro noua qz nulla peccati vetustate vitiata. fuit etiā clausa qz nulli diabolici temptatōni fuit aperta. pori eius sunt vulnera eius. Si igit nras amaritudines p recordationē t deuotionem in vulnera eius miserimus mox in dulcedinē conuertent Jdeo Apl'us ad hebre os. xij. ca. ait. Recogitate eū qui talē sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsū contradictionē vt nō fatigemini animis vestris deficientes. Tertio xps sanguinē fudit ppter cordium compunctionē. Jam vt naturales tradunt. Adamas lapis non frangit mallei percussione nec ignis adustione nec aliqua tpis diuturnitate sed sola sanguinis hircini infusione. Sic multi sunt qui per penitentiā non frangunt nec per diuinū cōminationez nec p spūs sancti internā inspirationē nec per senectutem. Frangunt aūt p dñici sanguinis meditationē atqz virtutē. Jdeo iesu xpo gratias oēs dicam9 q sua liberalitate pretioso sāguine suo nos redemit. quē ēt hūliter deprecemur vt pducat nos in illā requiē in qua viuit t regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo nonus de precipua singularissima qz deuotione trium regū qui xpm quesierunt t inuentum humiliter adorarunt offerentes illi munera aurum thus t myrrham.

Magi ab oriēte uenerunt hierosolymā. Scribuntur hec verba originaliter Matth. ij. ca. t in euangelio presentis solēnitatis Cōmendat hodierna die sapientia triū regum orientaliū qui mox vt xpm natū agnouerunt ipsū studiosissime querere sūt conati. Quesierūt quippe illū qui totius orbis pditor t dñs erat t pro salute hoim dignatus est de virgine nasci. Nec laborauerūt frustra qñ adepti sūt

qs volebant. Inuenerūt vtiqz cuz incredibili leticia quē diligebat aia eox. Plebet nāqz se ipsū volentibus eū. nec est qui se absondat a calore eius. Viderunt magi ipsū paruuluz in presepio pannis inuolutū. Nos Xo si voluerimus intuebimur glorioſā faciē ipius regnātis in celo. Insuper t aperte diuinitatē, pspiciemus. Curramus ad ipsuz ad quē fide spe t charitate poterimus puenire. Nis virtutib9 moniti reges inclyti meruerunt ducatu noue stelle ad xpi dei t hois presentiā, pperare. Cū ergo in hac solēnitate celeberrima ecclia sctā recolat istox dñox erga iesū xpm deuotionez ardentissimā. precipuāqz ac singularissimam affectionem. Nos in hoc sermone sub titulo de ipsis magis dicemus. De quibus tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur cognitionis.
Secundum inquisitionis.
Tertium inuentionis.

Cognouerūt xpm veraciter. Cognitū ingsierūt diligenter. Quesitū Xo inuenerūt letanter.

¶ Qualiter magi cognouerunt xpm natum t quomodo illuminati fuerunt vt crederent ipsum deum. Capitulum. i.

Primū mysteriū declarandū de ipsis magis dr cognitio. Vbi queritur quō cum ipsi in remotis agerent xpm natū cognoscere potuerunt. Et ad hoc dico q tripliciter instructi fuerunt de xpi natiuitate iocunda.

Primo per signum mirabile.
Secundo per vocem audibilem.
Tertio per gratiam inuisibilem.
De stella que magis apparuit.

¶ Primo illuminati fuerūt vt cognoscerent xpm natū per signū mirabile. qz viderūt oculis corporis stellā fulgentissimā ad hoc a deo productā vt significaret illis xpi natiuitatem Sed de hac stella tres varie dicunt opiniōes. Prima est eox qui dicunt q fuit spūs sctūs qui sicut apparuit in liguis igneis apl'is. ita t magis in signo stelle. Sed saluo meliori iudicio hoc stare nō pōt. qm vt inquit Alexander in primo volumine sūme. Missio visibilis spiritus sancti ē ad manifestatiōez plenitudinis redundantis qualis fuit in xpo t aliquo mō in apostolis. In xpo siquidē fuit influētia plenitudinis p modū cause t p modū doctrine. p modū cause efficientis quo ad naturā diuinā. t p moduz cāe meritorie ēztum ad humanā. Et his duobus modis est influctia gre in sacramentis p que regenerant hoīes. Influētia per modū doctrine fuit in xpo in predicatione eius p quā accepimus nouiciā veritatis Ideo apparuit visibili spūs sctūs supra xpm baptizatū in signo colūbe t supra ipsū transfiguratū in signo lucidissime nubis. In apl'is etiaz fuit plenitudo gre spūs sancti descendens a plenitudie xpi p modū doctrie t pmodū ministerij. Nā de plenitudine veritatis xpi accepimus ex doctrina apl'ox. Et de plenitudine gre per ministeriū ipsox in dispensatione sacramentox. Ideo qn data fuit auctoritas generalis apostolis predicandi t baptizandi. datus est visibiliter spūs sctūs. Qn Xo tribus magis declarata fuit natiuitas xpi. non fuit ipsis data auctoritas generalis predicandi vel baptizandi. Ideo nec spūs sctūs illis missus est in visibili signo. Scda opinio est alioz qui dicunt q stella illa fuit angelus qui in illa specie apparuit magis. sicut apparuit pastoribus in assumpto corpore. Sed doctores ꝓtiuz sentire videnr. Vñ Aug9 in sermōe de epbia inquit. Pastoribus angeli. magis stella xpm demonstrat. vtriscz lingua celox qz lingua iā cessauerat prophetarū. Et Brego. in omelia. Querendū nobis est quid nā sit redemptore nato pastoribus in iudea angelus apparuit. atqz ad adorandū hunc ab oriente magos nō angelus sed stella perduxit. Quia videlicet iudeis tanqz ratione vtentibus. rationale aial i. angelus predicare debuit. Gentiles Xo qui vti ratione nesciebant ad cognoscendū deum non p vocē sed p signa perducunt. Tertia opinio est mathematicoz qui dicunt q illa fuit stella fatalis sub cuius constellatione nat9 est xps. Sed hoc est contra veritatē fidei t dignitatem xpi nascentis. Vnde Aug9 contra faustum ait. Nulli astrologi constituerunt ita nascentiū hoīm fata in stellis vt aliquā stellaruz hoīe aliquo nato cursus sui ordinē reliquisse. t ad eū qui natus est perrexisse assererent. Ex quo verī9 dicimus fm oēs catholicos tractatores vt dicit glosa super matheū. t Tho. iij. parte. q. xxxvi. Qz illa fuit vera stella de nouo producta q ab alijs differebat in multis. Primo in origine. qz nō fuit cū alijs stellis die qrta formata. dr eni Beneb. i. ca. Qz quarta die fuerunt a deo distincta luminaria celi. Et vt inquit. Tho. i. parte. q. lxx. Prima die fuit producta lux fm cōem lucis naturā. qrta Xo die attributa est lūinarib9 determinata virt9 ad

determinatos effectus ſm q̄ videmus alios effect⁹ hr̄e radiū ſolis ⁊ alios radiū lune ⁊ ſic de alijs. Et ꝓpter hanc determinationē virtutis dicit Dionyſius. iiij. ca. de diuinis nois bus. Q̄ lumen ſolis qō erat informe primo q̄r ta die formatū eſt. Stella Xo que magis apparuit ſm Franciſcū de marone in quodā ſermone. Mō fuit quarta die formata. ſed de nouo de aliqua porciūcula illius lucis primo create de qua formata ſunt alia corpora celeſtia. que porciūcula fuit diuina ꝓuidentia preſeruata vt de ipa formaret illa ſtella tpe quo xp̄s naſciturus erat que eſſet de natura aliarū ſtellarū. Ad confirmationē aūt dictoꝝ afferam⁹ teſtimonia merito acceptanda. Inquit leo papa in ſermone de epiphania. Tribus magis i regione orientis ſtella noue claritatis apparuit que illuſtrior ceteris pulchrioꝝ ſideribus facile i ſe intuētiū oculos animoſq̄ ꝓuerteret Et Aug⁹ cōtra fauſtū ait. Mō ex illis erat ſtellis que ab initio creature itinerꝝ ſuoꝝ ordinē creatoris lege cuſtodiant. ſed nouo virginis partu nouū ſidus apparuit. Et idē in ſermōe de ephia dicit. Dū pendet ad vbera ⁊ vilium patit deus inuolumenta pannoꝝ repente nouū de celo ſidus effulſit. Scō differebat illa ſtella ab alijs in officio. q̄ ille facte ſūt vt ſint in ſigna ⁊ tpa ⁊ dies ⁊ annos ⁊ luceant in firmamento celi. hec Xo facta eſt ad ſignificandū xp̄m natū ⁊ magos dirigendū. Ex quo dā nant illi qui aſſerūt fuiſſe cometā. Contra q̄s ita loquit Calcidius ſuper thimeū platonis. Non fuit ſtella illa morbos ⁊ mortē denūciās ſed aduentū dei venerabilis. quā cū ſuſpexiſſent chaldeoꝝ profecto viri ſapientes ⁊ in rebus aſtroꝝ exercitati queſſe dicunt recentē ortū dei. Tertio differebat in duratione quia alie ſtelle ſunt perpetue. hec peracto officio redijt in preiacentem materiā. licet quidā teneant illam fore reſeruatā in celo empirreo vſq̄ in diem iudicij. ⁊ tunc apparebit ad confuſionem iudeorum ſicut ⁊ inſtrumenta paſſionis Quarto ſtella illa differebat ab alijs in ſitu. q̄ non erat localiter ſita in firmamento ſed pendebat in meditullio aeris proxima terre. Et licet dictum ſit ſuperius q̄ apparuit in celo. in ſcriptura tamen ſacra aer dicitur celum. Dū in. pſalmo. Volucres celi ⁊ piſces maris. Quinto differebat in motu. tū q̄ ſtelle nāles incedūt via circulari. hec aūt ſm Criſoſtomum incedebat via triangulari. ſ. ab oriente ꝓ perſidem in hieꝛl̄m. Nam oriens terra iuda ⁊ ꝓſida inuicem ſunt diſpoſita ſm triangulum. verbi gratiā vide figuram.

hieruſalem

Oriens

perſida

Tū etiā differebat quantū ad motū interciſā nam oēs alie ſtelle vel p accidens vel per ſe ſp mouent ⁊ nunq̄ ſtant. Et licet ſint aliqui planete ſtationarij aliq̄ ceſſantes a motu per ſe quē habent in orbe ſuo tū mouent continue ⁊ ſemp motu per accidens quē habent ex motu non ſuo qō eſt firmamentū ſeu octaua ſpera: hec aūt ſtella habebat motū quietibus interciſum ſicut habebant magi qui nō ſemp ambulabant. Sexto illa ſtella differebat ab alijs in fulgore. erat enī ceteris ſplendidior. nec ſplendorē eius poterat obſcurare ſplēdor ſolis immo in meridie apparebat lucidiſſima. Septimo differebat in apparitione. Nā q̄n magi intrarūt in hieꝛl̄m diſpenſatione dei ſtella ſubtraxit ſe. Et iterū poſt exitu⁹ de ciuitate viderunt illā. Factū eſt autē hoc. Primo vt magi confirmarent de veritate xp̄i nati teſtimonio duplicato. ſ. ſtelle ⁊ doctoꝝ legi. Dū leo papa in ſermōe ita dicit. Per iudeoꝝ ſcribas atq̄ doctores qō ſacra de ortu xp̄i prenūciauerat ſcriptura didicerūt vt gemino teſtimonio cō firmati ardentiori fide expeterent que ⁊ ſtelle claritas ⁊ prophetie manifeſtabat auctoritas. Scō ſubtraxit ſe ſtella vt iudei inexcuſabiles redderent. Dū Piero⁹ ſuper matthеū ait. Deſeruntur magi ſtelle indicio vt ſacerdotes a magis interrogati de xp̄o inexcuſabiles fierent de aduentu eius. Dixim⁹ de illi⁹ ſtelle qualitate que magis apparuit ⁊ xp̄m natum monſtrauit. Sed quomō inquies ꝫ ipſi potuerunt intelligere. Ideo nos premiſimus q̄ ipſi illuminati fuerunt vt cognoſcerēt xp̄m natū ꝓ vocē audibilē. nec hoc repugnat ſnie. Brego. qui dixit paulo ante. q̄ gentiles nō ꝓ vocē ſed ꝓ ſigna ad cognoſcendū dn̄m ſunt ꝓducti. Quia verum dixi q̄tum ad initium cognitionis. Apparuit quidem eis primo ſignū ſtelle quā cum admiratione aſpicientes deſiderabant intelligere quid hoc eſſet. Et vel vigilātibus vel dormientibus angel⁹ myſteriū

xpi nati declarauit. hoc videt opinãdo Aug⁹ asserere. Vñ in sermõe de ephia. ait. Si dicturus es a quibus audierunt q̃ talis stella xp̃m natũ significaret. profecto ab angelis aliqua monitõe reuelatõis. Crisо. Vo sup matthcũ narrat se inuenisse in q̃busdã libris iz apocryphis. q̃ in partibus orientis erant quidã sapientissimi reges qui vel descenderant de stirpe Balaã vel ad eos eius ꝓphetia puenerat ĩ qua dixit. Orietstella ex iacob ex q̃ diuulgatũ fuit apud eos. q̃ nascente xp̃o stella quedaz admirabilis t insolita appareret. quare statuerunt vt eligerent duodecim qui sollicite considerarent ortũ illius stelle. Quod vt melius facerent in quodã altissimo monte vbi semp erat aer purissimus cõstrui fecerũt pulcherrimuz palatiũ cũ copia rerũ necessariaz ad victũ. Et ibi permanebãt isti deuote precantes deũ vt stellaz hanc ipsis ostenderet. Quibus orantibus nocte media q̃ natus est xp̃us apparuit supra eos ĩ aere stella prefulgida t pulcherrima. in cuius sũmitate erat ymago pueri paruuli sup cuius capite crux splendebat q̃ illis dixit. Ite velocius in terrã iuda t ibi regem xp̃m deũ t hoiem natũ inuenietis. Mirauerũt Vo ista sapientibus regionis illis q̃ ꝺ seipsis tres elegerũt q̃ irẽt t munera preciosa deferrẽt t puerũ natũ adorarent. ¶Tertio illuminati fuerũt hi reges vt xp̃m natũ cognoscerent p gr̃am inuisibilẽ. Vñ leo papa in sermone ait. ꝓter illã speciẽ stelle que corporeũ excitauit aspectũ fulgentioz veritatis radius eoz corda pdocuit. Sic̃ eni ꝓphete ĩ visione imaginaria illustrabant intrinsecus vt intelligerẽt dei secreta ventura. Ita potuit esse vt aspicientes magi signũ visibilis stelle illũinarent adeo vt cognoscerẽt q̃ natus erat xp̃s. ¶Quare tres illi reges dicuntur magi. t quo tempore venerunt ad xp̃m. t q̃ turbatus est herodes. Capitulum.ij.

Secundũ mysteriũ declarandũ de magis ꝺ̃ inquisitio. Inquisierunt christum natum diligenter vt patet in littera sancti euangelij. vbi nos tres considerationes faciemus ꝓma dicitur nominationis.
Secunda determinationis.
Tertia turbationis.

¶ꝓma consideratio ꝺ̃ noiationis in qua videndũ est cur isti reges nũcupant magi. Et de hoc stat tripler sntia ꝑm q̃ magus triplicit ꝺ̃. Mã magus ꝺ̃ illusor maleficus t sapiens Dicunt ergo quidam hos reges ab affectu victos fuisse magos. i. illusores Ex co. s. q̃ heroidem illuserũt. q̃ ad eũ non redierunt. Mag⁹ iterũ ꝺ̃ maleficus. vñ malefici pharaonis dicunt magi. Et inde asserũt aliqui hos magos vocatos q̃ fuerãt ante malefici sed postea cõuersi. q̃bus dñs voluit natiuitatẽ suã reuelare. t eos ad se adducere. vt per hoc pcõibus exhiberet fiduciã. Isup magus idẽ est q̃ sapiens. Mã ꝑse magus. hebraice scriba. Grece philosophus. Latine sapiẽs ꝺ̃. Dicunt ergo magi. i. sapiẽtes. Vñ magi quasi in sapientia magni. Noia Vo propria istoz ꝑm aliquos i hebreo sunt Appellius. Amecius. Damascus i greco ãt Balgalath. Malgalat. Sarachim In latino. Caspar. Baldasar. Melchion.

¶Scda consideratio ꝺ̃ determinationis. in qua querendũ est quo tpe isti venerũt ad xp̃m Et circa hoc varia est opinio multoz. Quidã enim opinati sunt q̃ ꝑ bienniũ ante xpi nativitatẽ apparuit stella t tunc mirabant magi quid esset. Xpo aũt nato reuelatũ est magis ꝑ angelos q̃ stella significabat xp̃m natum. Et tunc inceperunt venire t in tredecim diebus venerũt t puerũ adorauerunt. Alij Vo existimauerũt q̃ multo tpe ante xpi nativitatẽ stella magis apparuit. Et tunc ceperũt venire t propter nimiã distantiã posuerũt totũ illum annũ ad itinerandũ. In tredecima Vo die alterius anni cũ xp̃us adhuc erat in cunabulis applicuerũt ad ipsũ. Mõnulli insup tenent q̃ in die natiuitatis apparuit stella. Et tũc magi inceperũt venire. Et post annum. xiij. die scdi anni puenerũt ad xp̃m. Sed cõis opinio hz q̃ in natiuitate dñi primo stella magis apparuit Et tunc ceperunt iter suũ t. xiij. die properarunt ad xp̃m. Et si diceretur quõ tã breui spacio potuerunt longissima itinera pertransire. Rñdet Remigius. q̃ puer ad quẽ ꝓperabãt eos in tam paruo tpe perducere potuit. Vel habuerũt dromedarios qui sũt aialia velocissima t tñ currunt in vno die cẽtum equus in tribus. nec impossibile videri debet aut difficile satis si velocitatẽ venientiũ regũ ascribimus aut naturali virtuti aialium predictorũ aut quod maius est virtuti diuine. Cũ Solinus veracissime scribat in libro de mirabilib⁹ mũdi. Q̃ anisleneacon t filonidos Alexandri magni cursores mille ducenta stadia vna die transierunt que sunt miliaria centũ quinquaginta. q̃n stadiũ est octaua ꝑs miliaris. Ingt

eni ꝑ Plinius li. 2. de nāli hiſtoria ca. xxiij. Stadiuꝫ vigintiquinqꝫ nr̄os efficit paſſus. Vel ſi reges prenoiati de ꝓgenie Balaā fuere. Regio eoꝝ nō multū diſtabat a terra ꝓmiſſiōis Iccirco potuerūt iter ſuū tā expedite pficere Et q dr illos ab oriente veniſſe intelligi pōt quaſi ab illa regione venerūt que iudeis in parte orientali eſt ꝓpinqua venerūt itaqꝫ hieroſolymaꝫ qr erat ciuitas ſacerdotalis t regia t ad illam direxit eos ſtella quam ſequebantur.

¶ Tertia conſideratio dr turbationiſ. Cū eni quererent magi de xp̄o nato atqꝫ enarrarent q viderant. audiens rex herodes turbatus eſt ꝑimo ne ipſe tanqꝫ alienigena pelleret a regno. Dñ Eriſoſto⁹ ſup matthеū ait. Ideo turbat audiens regē natū iudeis ex genere iudeo rū. cū ipſe eſſet genere ydume⁹ ne regno reuoluto itex ad iudeos ipſe a iudeis expelleretur t ſemen eius poſt ipſuꝫ precideretur a regno Semp eni grādis poteſtaſ maiori timori ſubiecta eſt. Sicut eni ramos arboꝝ i excelſo poſitarū etiam ſi leuis aura flauerit mouet. ſic t ſublimes hoies etiā leuis nuncus cōturbat. Humiles āt ſicut in cōualle plerūqꝫ in tranquillitate pſiſtūt. Hinc Ouidius libro de triſtibus ait. Viue tibi t longe noia magna fuge Viue tibi quecunqꝫ potes pre luſtria vita. Et fugit hibernas demiſſa antēna ꝓcellas. Lataqꝫ plus paruis vela timoris hāt. Ad qō ꝓpoſitum Seneca in tragedijs dicit. Stet quicunqꝫ volet potens. Aule culmine lubrico me dulcis ſaturet quies. Ecce q herodes ex Nbiſ magoꝝ turbauit ſeipſum dubitans amittere regnū cui ſic loquit̄ etiā in hymno. Hoſtis herodes impie xp̄m venire quid times non arripit mortalia qui regna dat celeſtia. Scō turbatus eſt herodes vt dicit gloſa nō ſolū pp ſe ſed ēt pp irā romanoꝝ quā timebat incurrere ſi diſſimulaſſet aut pmiſiſſet q aliquis rex vocaret ſine illoꝝ conſenſu. Et ois hieroſolyma turbata eſt cū herode. i. oēs hieroſolymitani t ponit cōtinens pro contento. Turbati ſunt ergo illi ō hier'm. tū vt regi turbato adularent ſm gloſā. tum qr ex hoc timuerūt ne p̄ſente t vēturo rege adinuicē certantibus ipſi vt dicit Eriſoſto⁹. ꝓperturbationibus inuolucrentur. Tunc herodes oēs ſacerdotes t ſcribas congregans ſciſcitabat ab eis vbi xp̄s naſceret. Et cum didiciſſet q in bethlem iude aduocatis ad ſe clam magis diligēter didicit ab eis tempus ſtelle. dixitqꝫ eis vt inuento puero ad eum redirent ſimulans eū velle adorare quem volebat occidere. Vnde Criſoſtomus ſup̄ matthеum inquit. Deuotionem ꝓmittebat ſed gladium acuebat t maliciam ſui cordis hūilitatis colore depingebat. Et Gregorius in omelia. Adorare ſe eum velle ſimulat vt quaſi hunc ſi inuenire poſſit extinguat.

¶ Qualiter magi inuentum xp̄m adorarunt t de muneribus oblatis xp̄o t de illorum reuerſione. Capitulum. iij.

Tertium myſterium declaranduꝫ de magis dicitur inuentio. Queſitum quippe chriſtum inuenerunt letanter. Audito enim teſtimonio de chriſto nato de ſcripturis acceptо t verbis herodis de inquiſitione pueri. iter quod ceperāt perficere ſtuduerūt. Et exeuntes hier'm iterum viderunt ſtellā eos añ cedentem que veniens ſtetit immobilis ſupra locum vbi puer erat. Et intrantes domuꝫ inuenerunt puerum cuꝫ maria matre eius. Hic Nō conſideranda occurrūt principaliter tria ꝑimum dicitur adoratio.

Secundum oblatio.

Tertium reuerſio.

¶ ꝑimū qō occurrit conſideranduꝫ dicitur adoratio quia procidentes adorauerunt eum adoratione. ſ. latrie firmiter ipſum credentes eſſe deū. Vnde leo papa in ſermone ait. Adorant magi in carne verbū. in infantia ſapientiam. in infirmitate virtutē. in hois veritate thronū maieſtatis. Et Bernardus deuotiſſime ſic exclamat. Quid facitis q aurū offertis ergo rex eſt iſte. Et vbi eſt aula regia vbi thronus. vbi curie regalis frequentia. Nunquid aula eſt ſtabulū. thronus preſepiū curie frequentia ioſeph t maria. Iſti inſipientes facti ſunt vt fierent ſapientes. ¶ Scōm qō ocurrit cōſiderandū dr oblatio. Aptis eni theſauris ſuis obtulerūt ei munera aux thus t mirrhā Nā vt Remigius inquit. Fuit traditio antiquoꝝ vt nullus ad deū vel ad regē vacuus introiret. ꝑſi āt t chaldei cōſueuerūt offerre aurū thus t mirrham quibus regio eoꝝ habundat. Vtrū autem oēs illi tres obtulerunt oia iſta. diuerſimode tenet a multis. Quidaꝫ eni dicunt q vnus eorum ꝓ oibus obtulit iſta munera. Alij Nō q vnus obtulit aurum alius thus alius myrrham. Alijs videt t melius q quilibet eorum obtulit iſta tria. Eſt āt talium munerū oblationis ratio myſtica ſm Auguſtinū in ſermone de epiphania. qr aurū

ad tributū. thus a sacrificiū. myrrha ad sepultura ptinet mortuoz. Aurū ergo soluit quasi regi magno. thus imolat vero dēo. z myrrha tanqz pro salute hoi morituro. ita q tria predicta significabant in xpo regiā ptātem. diuinam maiestatē t humanā mortalitatē. Quis modo explicet quali gestu qz blanda facie infantulus ille iesus magos excipiebat. Quis etiaz excogitare valeat qz grauissima t admiranda fuerunt ad magos responsa modestissime virginis. Quis adhuc inuestigare sufficiat illoz regum imobilem fidez. Crediderūt vt predictū est t adorauerunt xpm deū quē cōspiciebant in paruo tugurio natū de paupercula matre. Inuenerunt quippe illam vt Crisostomus dicit sup matthеū. Non diademate coronatā. non in lecto aureo recūbentē sed vir tunicam habentē vnā nō ad ornatum corporis. sed ad nuditatis tegumentū qualez habere poterat carpentarij vxor peregre cōstituta. ¶ Tertiū qō occurrit considerandum dicit reuersio. Nam vt dicitur in euāgelio Respōso accepto in somnis ne redirent ad herodez per aliā viam reuersi sunt in regionem suam Conceperat quippe ambicios⁹ t fallax herodes interficere puerū inuentū a magis t insuper ipsos de xpo loquentes. Quo factū est vt benignitas dei monuerit eos ne ad herodem redirent. ne sic agnoscerent natum puerum nec magis inferret iacturam. In somnis Xo admoniti esse dicuntur vel ab angelo dei nūcio. vel ab ipso deo immediate. Nec infantulus iesus ad ipsos locutus est vt vera eius humanitas haberetur. Mira certe t laudibus attollenda fuit istorum magoz fides. qm vt Crisosto. ait. Non scandalizati sunt in seipsis dicentes. Si magnus puer est hic que necessitas fuge est t occulte recessionis. Cum Xo redierunt ad propria multos de xpi mysterijs erudierunt. Et deniqz cuz thomas ap'lus ad prouintiam illā applicuisset baptizati sunt. factiqz sunt adiutores predicationis illius. quoruz corpora p⁹ felicē morte primo p helenaz constantini matrem reperta t in constantinopolim translata. Postea per sanctū Eustorgiuz mediolanensium archiepm Mediolanuz perducta. Vltimo p' Fredericū Imperatorē i Coloniam theothonie sunt delata. Dic Xo simul cum xpo viuunt in eterna gloria. Amen.

¶ Sermo decimus de baptismo xpi quando s. in iordane voluit a ioanne baptizari.

VEnit iesus a galilea in iordanē ad ioannē vt baptizaret ab eo. Scribunt hec Xba Matth. iij. ca. O ia q gessit saluator nr dns iesus xps etiā fm hoiem digne t rōnabiliter facta fuisse firmiter est tenendū. In singulis eni actibus t operibus eius aderat ei impiuz rōnis t lumen diuinitatis. Nihil in eo reprehensibile inueniri potuit cuncta rectissime disponebat. Cū āt ad ioānē accessit poposcitqz baptizari. officiū vtiqz sctimonie t virtutz exoluit. nō se aut leuem aut petōrem ostēdit. Propterea vt hoc clarius innotescat in presenti sermōe de xpo baptizato verba faciem⁹ contemplabimurqz tria mysteria.

Primum dicitur persone baptizantis.
Secundum circunstantia congruentis.
Tertium apparitinois excellentis.

¶ Qualit xps baptizat⁹ fuit a ioanne t ō illis baptismi conditionibus. Capitulum. i.

PRimū mysterium contemplandum de xpo baptizato ex persone baptizantis. Baptizare nanqz voluit a ioanne vt patet ēt Marci. i. ca. t Luce. iij. ca. De baptismo Xo ioannis notande sunt in hac parte tres catholice veritates. Prima veritas fm Riccardū in. iiij. q baptismus ille fuit institutus auctoritate diuina. Hoc probatur per illud quod a ioanne baptista dictum est Joānis. i. ca. Qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit. Super quem videris spiritum descendentem t manentem super eum ipse est qui baptizat in spiritu sancto. Idipsum patet quia Matth. xxi. Xpo querenti de baptismo ioannis vtruz esset ex celo an ex hominibus. iudei nō fuerūt ausi dicere q ex hominibus. Et dicitur ille baptismus ioannis eo q ipe solus fuit minister primarie institutionis t executionis illius baptismi. Secunda veritas q si extendamus nomen sacramenti ad omne signum rei sacrantis suscipientem. sic baptismus ioannis erat sacramentum q expresse representabat xpi baptismū. qui est res suscipiente sacrans. Si āt restringamus nomen sacramenti ad illud qō est sacre rei signum t causa sic non erat sacramentum q non conferebat graziam. Vñ dic dns Bonauentura di. ij. quarti li. q talis baptismus fuit institutus pro quadam preparatione t assuefactione ad baptismū xpi. Dic ē q in glosa Matthei. iij. ca. sup illo Xbo. Ego

baptizo in aqua. dr̃ sic. Tñ corpa lauo qr pctã
soluere nequeo ut sic nascendo r pdicando p
terea sic baptizando ad xpi baptismũ dirigã
¶ Propterea dicit mgr̃ sentẽ. in lra. Q; baptis
mus ioãnis respectu baptismi xpi dz dici fu
isse sacrale qr̃ fuit quedã preparatio r dispo
sitio ad illius baptismi susceptionẽ. Tertia ve
ritas q; baptizati baptismo ioãnis simplicit
iterũ debuerũt rebaptizari baptismo xpi. Sic
pz p Augusti. sup ioãnẽ. r ponit de pse. di. iiij
ca. aliud. vbi dr̃. Si q̃s baptizauit iudas. bi nõ
sũt itex baptizati. Et q̃s baptizauit ioannes
itex sunt baptizati. Idẽ dicit Aug⁹ li. de ba
ptismo ꝯ donatistas. Et hoc expresse habetur
Actuũ. ix. ca. Qñ baptizatos baptismo ioãnis
paulus baptizauit baptismo xpi. Notandum
tñ fm Bonauen. Q; quorundã opinio fuit q;
baptizati baptismo ioãnis si nõ habebãt fidẽ
trinitatis rebaptizandi erãt. Si aũt habebãt
fidẽ trinitatis nõ oportebat eos rebaptizari.
sed sufficiebat manus imponi qr tales habe
bant ablutionẽ exteriorẽ r habebant fidẽ tri
nitatis qua interius insigniebant tãq̃s chara
cter. r habebãt spũm sctũm p impositionem
manuũ. r iõ nõ erant rebaptizãdi. Scot⁹ Xo
in. ij. di. sui quarti dicit. q; dupliciter põt intel
ligi baptismus ioãnis. Uno mõ in forma ba
ptismi xpi quã potuit didicisse a discipul' xpi
vl ab alijs audientibus eos baptizare. r tunc
nõ dr̃ ꝓprie baptismus ioãnis sic nec baptis
mus petri vel pauli. Et tales sic baptizati nõ
erant rebaptizandi. Alio mõ põt intelligi ba
ptismus ioãnis nõ in forma xpi sed in aliqua
alia forma ꝓpria. s. i noie venturi. vt dr̃ Actu
um. xix. ca. vl' abs q; aliqua forma. Et de sic ba
ptizatis satis vidẽ necessariũ q; erant baptiz
zandi baptismo xpi pp preceptũ generale ob
ligans oẽs. quos non implebant sic baptizati
a ioãne. Idco in hoc passu non tenetur a do
ctoribus opinio magistri contrariũ sentiẽtis.

¶ De triplici circũstantia xpi baptizati. s. cau
se. temporis. r loci. Capitulum. ij.

Secundũ mysteriũ contemplandũ de xpo
baptizato dr̃ circũstantie congruentis.
Triplex nanq; circunstãtia in illo baptismo
considerari potest.
Quare xps in quo nulla immundicia fuit vo
luit baptizari.
¶ Prima dicit ar causę.
Secunda temporis.
Tertia loci.

¶ Prima circũstantia cõsiderãda in baptis
mo xpi dr̃ causę. quare. s. voluit xps a ioanne
baptizari cũ in eo nulla fuerit immundicia. Et
ad hoc dicit Ambrosius sup lucã. Baptizat⁹
est dñs nõ mũdari volens sed mũdare aquas
vt ablute p carnẽ xpi que pctm̃ non cognouit
baptismatis vim haberent. r, vt sanctificatas
relinqueret postmodũ baptizandis. Cũ ãt di
cimus xp̃m a ioãne baptizatũ. nõ putem⁹ in
telligendũ de baptismo ꝓprio quẽ ipse post
modũ instituit. sed de baptismo quo baptiza
bat ioãnes. vt ingt Aug⁹ sup ioannẽ. Scõo
xps baptizari voluit vt inquit Bedda. ad ap
probationẽ baptismi ioannis. Tertio voluit
xps baptizari fm Tho. in. iij parte. q. xxxix. vt
nos suo exemplo induceret ad baptismũ. Et
iõ ad hoc q; esset efficacior eius inductio vo
luit baptizari baptismo q̃ manifeste nõ indi
gebat vt hoies ad baptismũ accederent quo
indigebant. Si Xo aliquis quereret cur no
luit xps baptizari baptismo ꝓprio q; erat opti
mus. Dicit Tho. q; baptismus xpi est quoddã
spũale remediũ quo xps nõ indigebat q; a pn
cipio sue cõceptionis gra spũs sancti replet⁹
fuit. ¶ Scõa circũstantia cõsideranda in bap
tismo xpi dr̃ tpis. Mã vt dr̃ Luce. iij. ca. Qñ
baptizat⁹ est erat incipiens q̃si annox trigin
ta. Hoc ãt cõueniẽs fuit. vt ingt sctus Tho.
triplici rõne. Primo rõne predicatõis. qr xps
baptizabat quasi extunc incipiẽs docere r p
dicare ad qõ requirit pfecta etas qualis ẽ tri
ginta annox. Vñ Benedr̃. xli. ca. legit. Q; tri
ginta annox erat ioseph cũ regnare cepisset i
egypto sub pharaone. Sil'r. ij. Regũ. v. ca. dr̃
de dauid. q; triginta annox erat cũ ad regnuz
fuit sublimatus. Et Ezechiel anno trigesimo
cepit ꝓphetare. vt pz Ezechielis. i. ca. Et si qs
obijceret q; deus reuelauit sapiaz danielis pu
eri vel iuuenis. vt dr̃. xiij. ca. eiusdẽ. ergo a fo
tiori debuit manifestari sapientia xpi ante tri
gesimũ annũ qõ factũ fuisset si docuisset ante
illã etatez. Dicendũ q; xps ꝓponebat hoibus
in exemplũ oĩm. r iõ oportuit in eo ostendi il
lud qõ põtit oĩbus fm legẽ cõmunẽ vt. s. in
etate pfecta doceret. Sed sicut dicit Brego.
naczãzenus. nõ est lex ecclesie que raro cõti n
git. sicut nec vna hyrundo ver facit. Aliquib⁹
eni ex quadã speciali dispensatione ꝑz diuine
sapientie rõnem cõcessũ est preter legẽ cõmu
nẽ vt ante pfectã etatẽ officiũ vel presidendi
vel docendi haberent. Sicut fuit Salomon

Daniel ꝛ Jeremias. Scōa rō quare xp̄s baptizari voluit in etate triginta annox fuit legis impletiōis. Jnquit enī Eriſoſt⁹ ſup matthēū Futurū erat vt poſt baptiſmū xp̄i lex ceſſare inciperet. Jdeo hac etate xp̄s ad baptiſmum venit qui pōt oīa pctā ſuſcipe vt lege ſeruata nullus dicat q̄ ideo cā ſoluit qꝝ implere non potuit. Si ergo aliquis q̄reret cur fideles xp̄i laudabiliter baptizanť nō ſolū ante trigeſimū annū ſed ēt in infantili etate ꝛ xp̄s baptizat⁹ eſt tpe prenotato. Rñdet Tho. q̄ vt p̄z ex dictis. xp̄s nō eſt baptizatus indigēs purgatōe nec aliq̄ illi⁹ potuit imminere pp̄ dilationem periculū. Sed cuiuis alij ñ in paruū redūdat periculū ſi ex hac vita diſcedat ſine baptiſmo Tertia rō quare xp̄us voluit baptizari in illa etate dī pfectionis. Datur enī intelligi q̄ baptiſmus parit viros pfectos ꝟz illud Ap̄li ad epheſios. iiij. ca. Donec occurramus omēs in vnitate fidei ꝛ agnitionis filij dei in virū p̄fectum in menſuram etatis plenitudinis xp̄i. Vñ ꝛ ipſa proprietas numeri ad hoc ptinere videť. Conſurgit enī trigenarius numerus ex ductu ternarij in denariū. p ternariū ât intelligiť fides trinitatis per denariū aūt impletō mandato⁹ legis. Et in his duobus pfectio vite xp̄iane conſiſtit. ¶ Tertia circūſtantia conſideranda in baptiſmo xp̄i dī loci. Baptizat⁹ nāq̄ fuit in iordane. vbi difficultas oriť. Cur nō in mari rubro potius voluit baptizari. nā veritas dz rñdere figure. Dz figura baptiſmi p̄ceſſit in tranſitu maris rubri vbi egyptij ſūt ſubmerſi. ſicut pctā delenť in baptiſmo. ergo videť q̄ magꝭ debuit baptizari in mari rubro q̄ in flumine iordanis. Jnſup iordanis interpretať deſcendens. ſed p baptiſmū aligs plus aſcendit q̄ deſcendit. Vñ Matth. iij. ca. dī. Q̄ baptizatus ieſus confeſtim aſcendit de aq̄ igiť videť incōueniens fuiſſe q̄ baptizareť in iordane. Rñdet hiſ ſctūs Tho. vbi. ꝫ. q̄ tranſit⁹ maris rubri prefigurauit baptiſmū q̄ſtū ad hoc q̄ baptiſmus delet pctā. Sed tranſit⁹ iordanis q̄ſtū ad hoc q̄ aperit ianuā regni celeſtis qui eſt principalior effectus baptiſmi ꝛ p ſolū xp̄m implet⁹. Fluuius nanq̄ iordanis fuit p quē filij iſrael in terrā promiſſionis intrauerūt. Baptiſmus ât xp̄i introducit in regnū dei qđ p terrā p̄miſſiōis ſignificať. Vñ dī Joānis. iij. ca. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpū ſctō nō pōt introire in regnū dei. Ad hoc ēt ptinet q̄ helias diuiſit aquas iordanis q̄ erat in curru ígneo rapiendus in celū. vt dī. iiij. Regū. ij. ca. q̄. ſ. trā ſeūtib⁹ p aquā baptiſmi p ígnē ſp̄ūs ſcti ꝟz adit⁹ in celū. Eſt ēt in baptiſmo aſcenſus p pfectā gr̄e que requirit hūilitatis deſcenſum ſm illud Jacobi. iiij. Deus ſuꝑbis reſiſtit. hūilib⁹ ât dat gr̄am ſuā Et ad talē deſcēſū referēdū ē nomē iordanis.

¶ De tribus excellentiſſimis, ſignif que apparuerunt in baptiſmo xp̄i. Capitulum. iij.

TErtium myſteriū contemplandū de xp̄o baptizato dī apparitionis excellentis. Apparuerunt quippe mox vt de aqua exiuit tria excellentiſſima ſigna.

Primum fuit celorum apertio ꝛ patefactio. Secundum ſpiritus ſancti deſcenſio. Tertium paterne vocis auditio.

¶ Primū excellens ſignū fuit celox reſeratō Dicit quidē Matth. iij. ca. Baptizatus autē confeſtim aſcendit de aqua ꝛ ecce aperti ſunt ei celi. Et Marci. i. ca. Statim aſcendēs de aq̄ vidit celos apertos. Et Luce. iij. ca. Jeſu baptizato ꝛ orante apertū eſt celū. Hoc aūt ſm cōmunē doctox expoſitionē intelligendū eſt q̄ circa xp̄m baptizatū tantus ſplendor diuinitus effulſit in aere vt videren̄ apti celi ſic in coruſcatione videť fieri. vt dicit Nichola⁹ de lira. Ratio vo huius claritat̄ celeſtis fuit ſm Tho. vbi. ꝫ. ſ. q. xxxix. tertie partis. Quia xp̄s baptizari voluit vt ſuo baptiſmo cōſecraret baptiſmū quo nos baptizari debebamus. Et iō in baptiſmo ſuo ea demonſtrari debuerūt que ptinent ad efficaciā baptiſmi nr̄i. Circa quā tria ſunt ꝓſideranda. Primo qdē principalis virtus ex qua baptiſmus efficaciā ꝟz que eſt virtus celeſtis. Et iō baptizato xp̄o aptū eſt celū. vt oſtenderet q̄ de cetero virtus celeſtis baptiſma ſctificaret. Scōo conſiderāda eſt fides eccl̄ie ꝛ eius qui baptizat̄ que operat̄ ad efficaciā baptiſmi. Vñ baptizati fidē, pfitent̄. ꝛ baptiſmus dī fidei ſacm̄. p fidē ât inſpicimus celeſtia que ſenſū ꝛ rōnem humanā excedūt. Et ad hoc ſignificandū xp̄o baptizato aperti ſunt ecl̄i. Tertio cōſiderāda eſt circa efficaciā baptiſmi reſeratio ianue regni celeſtis quā intram⁹ baptizati que prius hoi preclusa fuerat p pctm̄. vñ baptizato xp̄o aperti ſūt celi. vt ondereť q̄ baptizatis p̄z via i celū. Morandū vo in hac pte q̄ celū aptū eſt ieſu orante i quo xp̄s dedit exemplū ſm Nicholaum de lira. Q̄ in receptione ſacramentox dz mens nr̄a in deū eleuari. Vel vt deť intelligi

ꝑm Crisosto. sup matthеū. Q hoc ipsum q ꝑ baptismū celū aperiť credentibus est ex virtute oꝝnis xpi. Ideo dr apertū est ei celū. i. oibꝫ propter eū. ¶ Scōm excellens signū qđ apparuit in baptismo xpi dr spūs sancti descensio. Descēdit enim spūs sctūs corporali specie sic colūba in ipsū. vt dr Luce. iij. ca. Hoc No cōuenienter esse factū inquit Crisosto. Ām qđ quid factū est in baptismo xpi ptinet ad mysteriū oīum qui postmodū erant baptizandi. Oēs autē qui baptismo xpi baptizanť spūm sctm recipiūt. nisi ficte accedāt ꝓz illud Mat. iij. ca. Ipse vos baptizabit in spū sctō. Aduertendū tn est in hoc loco. q Augꝰ dicit li. xv. ō trinita. Absurdissimū est dicere q xps cū esset iam triginta annoꝝ accepisset spm sctm. Sed venit ad baptismū sicut sine peccato ita non sine spū sancto. Si enim de ioanne scriptū est q replebiť spū sancto ex vtero matris sue. qđ de hoie xpo dicendū est. cuius carnis ipsa conceptio non carnalis sed spiritualis fuit. Huc ergo. i. in baptismo corpus suū. i. ecclesiaz prefigurare dignatur. in qua baptizati precipue accipiunt spm sanctū. Sciendum ad hoc q vt Augꝰ dicit li. ij. de trini. Spūs sctūs descendisse dr super xpm specie corporali sicut colūba. non q ipsa substantia spūs sancti videreť qui est inuisibilis. neqz ita q illa visibilis creatura in vnitatē persone diuine assumereťur. neqz enim dr q spūs sanctus sit colūba sicut dicitur q filius dei est homo rōne vnionis. dr ergo spūs sctūs descendisse super xpm in specie columbe rōne columbe significantis spm sctm. Quare aūt apparuit in columbe specie tripler rō assignat a sancto Tho. ¶Primo ad significādū dispositionē que requiritur in baptizato que est vt nō fictus accedat. si vult spiritum sctm recipere. hoc aūt denotat columba que est aial simplex astutia t dolo carens. Hn dicitur Matthei. x. ca. Estote simplices sicut columbe. Secō apparuit spūs sanctus in specie columbe ad significandū effectuz proprīū baptismi. qui est remissio peccatorum t reconciliatio ad deum. Columba enim est aial mansuetuz. Et iō sicut Crisosto. dicit sup Matth. In diluuio apparuit hoc aial ramū ferens olīue t cōmunē orbis terraz tranquillitatez annūcians. Et nunc ēt colūba apparet in baptismo liberationez nobis demonstrans. Tertio apparuit spiritus sanctus in specie columbe sup xpm baptizatū ad significandū cōmunez effectum baptismi qui est constructio ecclesiastice vnionis. Colūba enim est aial congregabile t amicabile. vñ t Canticoz. v. dicit de ecclesia. Una est columba mea. ¶Propter dicta necnō t propter sequentia de voce patris audita pleriqz scire cupiunt. vtrum species siue voces in quibus apparuit pater vel filius vel spūs sanctꝰ fint administrate per angelos. Et rndet Alexander de ales in. i. volumine sūme sequendo Augisti. in. iij. de trini. Q oēs apparitiones tam noui q̄ veteris testamenti excepta illa apparitiōe qua filius apparuit in carne per angelos sūt administrate. vñ species t voces p angelos formate sunt. Si aūt quereretur quare spūs sctūs nō formauit illā colūbam vel pater vocē immediate. Rndet Alexā der q hoc pertinet ad excellentiā diuinā t ēt ad excellentiā rationalis creature. Ad excellentiam quippe diuinam pertinet operari p̄ ministrum in his in quibus pōt minister. Ad excellentiam ēt ministri pertinet ministrare creatori in quibus pōt. Hñ cum angeli superiorem habeant deum. Inferiores corporales creaturas pares rationales competit t sibi t creatori vt sint medij in administratōe creaturarum corporalium t rationabilium. Unde etiam sicut dicit Augustinus. In operibus miraculosis sunt ministri angeli q̄ztum ad ea que possunt. vt est preparare materiam. vel hmōi Nam nō oia subiecta sunt potentie angelice. Unde etiam in opere incarnationis fuerunt angeli nuncij. Et etiam in operibus iustificatis sunt angeli medij in his que possunt. vt est excitare intellectū vel affectum. t ēt in generali resurrectione in collectiōe puluez. Cōgruit ergo superiori operari p̄ ministrum. Cōpetit etiam ministro habere auctoritatem respectu eoz que infra ipsum sunt. Unde cum assumiť corporalis creatura irrationalis ad ostendendum presentiam diuinā competit vt administretur p̄ angelicā tanq̄z mediā inter ipsam t suū creatorē. Sed contra ista posset qs obijcere q carnē in qua apparuit xps filius dei nō formauit angelus sed imediate ipe deus ergo colūbā in qua apparuit spūs sctūs nō debuit formare angelus sed imediate ipse deus. Ad hoc dicit Alexander q non est simile q caro illa fuit assumpta in vnitate persone. Hñ xps vniebatur illi carni nobilissima vnione. Nec in illa vnione congruebat vt esset principiuz alia natura q̄z diuina cui vniebať. sed ab eo

moueretur ⁊ formaretur cui vniebaꝫ. Angelus ēt in his que ordinabaꝫ imediate ad reconciliationē humani generis nō debuit esse medius sed solū ille qui debebat eē mediator qui. s. erat deus ⁊ homo. Et iō in formatione corporis xp̄i vel in administratione eoꝝ que in p̄sona xp̄i agebaꝫ nō debuit esse angelus administrator. sed sol⁹ ille qui erat mediator. Ille aūt species in quibus apparuit pater vel spūs sanctus nō fuerūt vnite ei ita vt ex illis ⁊ spū sancto fieret vnū in persona. Nec ordinabaꝫ nisi ad ostendendā p̄sentiā ipsi⁹ dei s. p̄ris vel spūs scti. Vñ mediante alia creatura nobiliori potuit mouere hmōi creaturā assumptā ad ostendendā suā p̄sentiā. s. mediante creatura angelica. Dicit tñ ꝫ difficultas quedā. q⁹ si illas spēs ⁊ voces formauit ⁊ mouit angelus ⁊ vniebaꝫ illis sicut motor. ergo in illis speciebus non poterat vere dici mitti vel apparere spūs sctūs aut log pater sed potius angelus. Soluit hec oia Aug⁹ in. iij. de trinita. q̄ licet angelus esset ille qui formaret voces illas ⁊ species. q⁹ tñ nō in persona sua sed in p̄sona dñi loquebaꝫ. nec p̄sentiā suaz sed p̄sentiā dñi demonstrabat. Ideo dr̄ nō angelus sed spūs sctūs apparere ⁊ pater log q⁹ oia hec fūt ad indicandā p̄sentiā dñi ⁊ ñ angeli. Ex p̄missis insurgit dubitatio quedam. s. qualiter spūs sctūs dicaꝫ esse in illis sēsibilibus creaturis in quib⁹ apparuit. Ad qō ita dicit Alexander. q̄ deus in creaturis irrationabilibus dr̄ esse dupliciter. Vel sic̄ causa in effectu. vel sicut signatū in signo. Sicut cā in effectu dr̄ esse generaliter in oibus creaturis essentialiter p̄sentialiter ⁊ potentionaliter. q⁹ ipe habet esse in eis sicut tenens in esse ⁊ regens eas. q⁹ quelibz creatura q̄ztū ad hoc recipit influentiā a deo. aliter tenderet in nihiluz Sicut aūt signatum in signo dr̄ esse dupliciter Nam est quoddā signū qō est in creatura irrationali a natura. Quoddā ex institutione. Ex natura dr̄ oīs creatura irratōnalis esse signū totius trinitatis q̄ztū ad conditiones penes quas determinaꝫ vestigiū trinitatis que sunt in oibus creaturis. Sicut est vnitas veritas bonitas nālis modus species ⁊ ordo ⁊ hmōi penes que deuenit in cognitionē trinitatis quo ad ea que sunt appropriata p̄sonis. Et hoc mō fit̄ in vestigio vel signo nali impsso a creatore dr̄ esse tota trinitas in oibus creaturis. Ex institutione ēt dr̄ aliq̄ creatura eē signū p̄sentie creatoris. Et ꝑ mō nō dr̄ de⁹ esse in oibus irrationabilibus creaturis. sed i aliquibus. Nā est quoddā signū institutū ad significandū p̄sentiā diuinā quo ad aliquē effectū. ⁊ hoc simpliciter ⁊ nō ad tp̄s sicut ē in sacramentis que instituta sunt ad significandā p̄sentiā diuinā siue spūm sctm̄ q̄ ad aliquē effectū gr̄e. Vñ quotiēscunqz transeunt verba sup elementū ad hoc institutū. eo mō quo institutū est habet rōnem sacr̄i. Vnde sacr̄m baptismi institutū est in aqua vt semp̄ hēat fieri in aqua ⁊ nō in alio elemēto ⁊ sic de alijs Et hoc mō dr̄ deus esse in sacramentis. Alio mō q̄z in creaturis alijs irratiōabilibus. Vñ preter illū modū quo est ibi sicut cā in effectu est ēt sicut signatū in signo ⁊ ad hoc specialit ⁊ ad semp̄ instituto. Est aūt aliud signū institutū ad significandā p̄sentiā diuinā. nō q̄ztum ad oē tempus sed q̄ztum ad aliq̄d tp̄s. Et ꝑ mō dr̄ fuisse spūs sctūs i colūba. flatu ⁊ igne q̄n apparuit sup xp̄m ⁊ sup ap̄los. Non eni columba assumpta signū erat naturale sz institutū a deo siue a spū sctō ad significandā p̄sentiā suā nō semp̄. sed ad tempus. s. q̄ diu mansit sup xp̄m. Et ipsa assumptio ad hoc demonstrandū erat eius institutio. Et q̄diu fuit assumptio. tādiu fuit signū. Erat ergo spūs sctūs in columba sicut signatū i signo instituto siue assumpto ad temp⁹ ad eius p̄sentiā demonstrandā. In xp̄o autem erat deus non soluz sicut in signo. sed sicut vnitus carni vnitate personali ⁊ hoc non ad tempus sed ad sp Et hic est modus singularis qui nō reperitur in alia creatura. Sed nō admittunt que dicta sunt plerique curiosi dicentes. q⁹ cum eque nobilis sit persona spūs sancti sicut i persona filij ergo in eque nobili creatura debuit manifestari spūs sanctus sicut manifestatus est filius. Ad quod ita Rñdet Alexander q⁹ assumptō carnis non ordinabatur soluz ad ostendendā p̄sentiam filij in carne sed ad satisfaciendū p̄o humano genere ⁊ ad reconciliandum humanū genus deo. O portuit autem q⁹ ille qui satisfaceret esset deus ⁊ homo. deus qui poterat ⁊ homo qui debebat. Similiter vt ille qui erat mediator inter deum ⁊ hoiem esset deus ⁊ hō. Et iō filius apparuit vt vnitus illi nature ꝓ q̄ debebat satisfacere. Sed assūptio colūbe siue alterius creature nō ordinabaꝫ nisi ad ostendendā p̄sentiā spūs scti ad testimoniū inhabitationis xp̄i vel ap̄los eius. Vnde

erat in illa creatura vt predixim⁹ ſic̄ ſignatuz in ſigno nō in vnione ꝑſone. Quia ḡ nihil eſt ꝑfecte deo vnibile niſi btificabile ⁊ ꝑ ſoluz eſt ſubſtātia rōnalis ꝑ quā debebat fieri redēptō ⁊ reconciliatio. Jō filius apparuit ſolū in creatura rōnali ⁊ nō quacūqz ſed reparabili. Sz ſignationi ſiue demonſtrationi pure. magis conuenit creatura irrationalis qz rōnalis. ne forte crederet vnita vnitate ꝑſonali ſicut filiꝰ Et iō ſpūs ſctūs apparuit in creatura irrōnali tm̄. Inſup cōgruebat vt ſicut erat diſtinctō ꝑſonaꝝ ita eſſet diſtinctio ſignoꝝ. vñ qz filius apparebat i nā hūana ñ debuit ſpūs ſctūs apparere i illa nec in angelica. qz ñ erat vnibilis ¶ Tertiū excellēs ſignū qō apparuit in baptiſmo xp̄i dr̄ paterne vocis auditio. Audita qppe fuit vox ꝑis dicentis. Hic eſt filius meus dilectus. ſ. nālis. Alij āt ſunt adoptiui in quo mihi bñ cōplacui. i. in quo voluntas mea cōplebit de ſalute generis hūani. Vbi claret q i baptiſmo xp̄i tota trinitas apparuit. vt dicit Nicholaus de lira ſup. i. ca. Marci. Pater in voce. ſpūs ſctūs in colūbe ſpecie. ⁊ filiꝰ in carne. Et ꝑ talē apparitionē trinitatis demōſtratū fuit q baptiſmus quo baptizant fideles cōſecrat in inuocatione ⁊ virtute trinitatis. ſm illud Matth̄. vltimo. Euntes docete oēs gentes baptizantes eos in noīe ꝑis ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcti. Hilariꝰ aūt ſup matth̄. ita pulchre loquit Sup ieſū baptizatū deſcēdit ſpūs ſctūs ⁊ vox ꝑis audita eſt dicentis. Hic eſt filius meus dilectus. vt ex his que cōſūmabant in xp̄o cognoſceremus poſt aque lauacrū ⁊ de celeſtibꝰ partibꝰ ſctm̄ i nos ſpm̄ aduolare ⁊ paterne vocis adoptione dei filios fieri. Notandū Vo h̄ eſt pp vocabulū apparitionis ſm Alexandrū in primo ſūme. Qr apparitio aliqñ dr̄ manifeſtatio facta in aliquo effectu intelligibili oblato ītellectui. Et ſic dr̄ Sapie. i. ca. Apparet āt his qui fidē hñt in illū. Sed̄o apparitō dr̄ manifeſtatio facta in aliqua ſil̄itudine corꝑali oblata imaginationi. Et hoc mō dr̄ Matth̄. ij. ca. Angelus dñi apparuit in ſōnis ioſeph. Tertio dr̄ apparitio manifeſtatio facta in aliqua ſil̄itudine corꝑali ſenſibili oblata viſui. ⁊ ſic viſitatio mō dr̄ appitio. Quarto mō apparitio dr̄ manifeſtatio facta in aliq̄ ſigno ſenſibili repſentato ſenſui ſiue illud ſignū ſit viſibile ſiue audibile. Et hoc modo apparuit pater in voce in nouo teſtamento. Inſup ſciendū vt inquit ſctūs Tho. Qr filius ⁊ ſpūs ſctūs qui ſunt ab alio dicunt nō ſolū apparere ſed etiaz viſibiliter mitti. Pater aūt qr non eſt ab alio apparere quidē ꝑt ſed viſibiliter mitti ñ ꝑt Quis igit̄ tam inept⁹ tā durus aut tā pertinax de cetero preſumat eſſe vt ñ humili corde ſuſcipiat que de ꝑſonaꝝ diuinaꝝ numero origine ⁊ ꝓprietate tradunt̄. de celis ad nos veritas iſta deſcendit. Nec doceri potuit a thalete mileſio vno ex ſeptē ſapientibus aſtrologo ⁊ philoſopho. nō ab eius auditore Anaxima dro. nō ab iſtius diſcipulo Anaximane. non a diſcipulo Anaximanis Anaxagora. ñ ab Archelao diſcipulo Anaxagore. Nō a famoſiſſimo ſocrate ab Anaxagora inſtructo. ñ a Platone diſcipulo Socratis. ñ deniqz ab Ariſtotele auditore Platonis. q oēs ſucceſſiue ſcholam tenuerūt vnus poſt aliū. Nō ab omibus hmōi philoſophis credimus ⁊ ſimpliciter cōfitemur p̄rem filiū ⁊ ſpm̄ ſctm̄ tres ꝑſonas ⁊ vnā eſſentiā qm̄ dignatus eſt deus clemētia ⁊ pietate ſua nobis ꝛ reuelare. O q̄tus error vtiqz deteſtandus illoꝝ qui fabulā narrare nos putant. cū xp̄i myſteria predicam⁹. cuz loquimur de ꝑſonis diuinis. dū ſacrū baptiſma ianuā eſſe celeſtis regni docem⁹. Ecce baptizat xp̄s a ioāne. ⁊ tanta de ſupnis offerunt ſe teſtimonia diuinitatis ſue. Quare letentur cūcti fideles ex aqua ⁊ ſpū ſctō regenerati. ſperantes ꝑ xp̄ianā vitaz indubitanter poſſe ad eternam beatitudinē peruenire. Ad quā nos perducat filius dei qui cuz patre ⁊ ſpū ſancto viuit in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Sermo vndecimus de iciunio fame ⁊ tentatione xp̄i ꝑ prima dñica in quadrageſima.

Ductus eſt ieſus in deſertum a ſpū vt tentaret̄ a diabolo. Scribunt̄ hec Nba Matth̄. iiij ca. Docuit nos exemplo ſuo dñs noſter ieſus xp̄s equo aio ferre queqz ardua ⁊ difficillima ſi enpimus ad regna celeſtia ꝑpe rare. qm̄ vt inquit Gregorius in omelia. Ad magna premia peruenire non ꝑt niſi per magnos labores. Et Hieronym⁹ ad paulinum. Nihil ſine magno labore dedit hec vita mortalib⁹. O b quod doctor gentiū ⁊ vas electionis dicebat Actuū. xiiij. ca. O portet nos per multas tribulationes intrare in regnū celoꝝ. Ait ⁊ ipe redemptor oīm Matth̄. xi. ca. aſſerit Regnū celoꝝ vim patit̄ ⁊ violēti rapiūt illud Nō ſuo modo protulit Seneca in tragedijs

dicēs. Nō ē mollis e terris ad astra via. Igit̄ dei filius postq̄ baptizatus est desertū petijt vbi quadraginta diebus ⁊ noctib⁹ ieiunauit. Et cū esuriret aggressus ē illū Sathanas. varijsq̄ tentationū prelijs cū credidit superare qđ cū facere nequisset cōfusus abscessit ⁊ xpo dño angeli mīstrabant. Quare vt hec oia clarius intelligant. nosq̄ ꝓmptiores reddamur ad penitentie crucem tollerandū atq̄ aiosius cōfligam⁹ cū hoste maligno. In presenti sermone de ieiunio fame ⁊ tentatiōe xpi dicem⁹ vbi tria mysteria inducimus contemplanda. Primum dicitur abstinentie.

Secundum pugne.

Tertium victorie.

¶ Quare xps conuersatus est inter homines ⁊ quare non semper duxit austeram vitam ⁊ cur voluit ieiunare. Capitulum.i.

Primū mysteriū contemplandū dr̄ abstinentie de quo dicit Mattheus. Ductus est iesus in desertū. qđ. s. ꝫ glosa est inter hierusalē ⁊ iericho scđo lapide distans a iericho iuxta aquas ab heliseo sanatas. ⁊ arabes stāt ibi. Et inde discurrebant ⁊ occidebant transeuntes. Juxta qđ dns scripsit parabolā de illo qui iter faciebat a hierlm in iericho. Luce. x. ca. Et mō dr̄ quarantana. Ductus āt iesus in illud desertū a spū sancto vt dicit Brego. in omelia. qđ expresse Lucas ca. iiij profitet. Jngt eni. iesus plenus spū sctō egressus est a iordane ⁊ agebat a spū in desertū. Et cū ieiunasset quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus postea esurijt. Lucas āt dicit. ⁊ nihil mānducauit illis diebus. Vbi ꝓ ampliori intelligentia tria dubia oriuntur.

Primum est de xpi conuersatione.

Secundum de xpi manducatione.

Tertium de xpi ieiunatione.

¶ Primū dubiū est de xpi ꝓuersatione. q̄re. s. nō fuit semp in deserto ⁊ solitudie sed voluit inter hoies ꝓuersari. Ad qđ rndet scūs Tho. i iij. pte. q. xl Q. ꝓuersatio xpi talis debuit cē vt ꝓueniret fini incarnatōis sm quā venit i mūdū. Venit āt in mūdū. Primo qdē ad manifestandā veritatē. sic ipe dicit Joānis. xix. ca. In hoc natus sū ⁊ ad hoc veni in mūdū vt testimoniū phibeā veritati. Et iō ñ debebat se occultare vitā solitariā agens sed in publicū ꝓcedere publice predicando. Vñ Luce. iiij. ca. dixit illis q volebāt cū detinere. Quia ⁊ alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei q̄ iō missus sū. Scđo venit xps in mūdū ad hoc q̄ hoies a pctō liberaret. sm illud. i. ad Thimoteū. i. ca. Xps iesus venit in hūc mūdū pctōres saluos facere. Et iō vt Crisosto. dicit Licet in eodē loco mancndo posset oēs ad se attrahere vt eius predicationē audirent ñ tñ hoc fecit. prebens nobis exemplū vt pambulemus ⁊ requiramus perecūtes sic̄ pastor ouez pditā ⁊ medicus accedit ad infirmū. Tertio venit xps in mūdū vt p ipsū habeamus accessū ad deū. vt dr̄ ad Romanos. v. ca. Et ita familiariter cū hoibus cōuersando conueniens fuit vt oibus fiduciā daret ad se accedēdi. Ex hoc dr̄ Matth. ix. ca. Factū est discūbente eo i domo ecce publicani ⁊ pctōres venientes discūbebant cū iesu ⁊ discipulis ei⁹. Sup q̄ verba Hieronym⁹ ait. Videant pctōres publicanū. a pctis ad meliora conuersū locū inuenisse pnie. Et ob id ēt ipsi nō desperent salutē. Sz ꝰ dicta posset aliqs arguere ostendens q̄ xps debuit solitariā agere vitā. Primo q̄ oportebat ipsū ostendere se non solū hoiem sed ēt deū. Sed deū nō cōuenit cū hoibus cōuersari dr̄ eni Danielis. ij. ca. Exceptis dijs quoꝝ nō est cū hoibus conuersatio. Et philosoph⁹ dic̄ in. i. politice. Q. ille qui solitarius viuit aut ē bestia. s. si hoc ꝓpter sevitiā faciat aut ē de⁹ si hoc faciat ꝓpter contemplandā veritatez ergo videt̄ q̄ nō debuit xps cū hoibus cōuersari sz solitari⁹ viuere. Scđo debuit xps vitā pfectissimā ducere pfectissima āt est vita contemplatiua. Ad vitā āt cōtemplatiuā marie competit solitudo sm illud D scc. ij. ca. Ducā eū in solitudinē ⁊ loquar ad cor eius. ergo videt̄ q̄ xps debuit solitariā ducere vitam. Tertio cōuersatio xpi debuit esse vniformis. q̄ sp in eo debuit apparere qđ est optimū. sed q̄q̄ xps solitaria loca querebat turbas declinans vt Remigi⁹ dicit sup matthcū. Tria refugia legit dns habuisse. Montē ⁊ desertū ad quoꝝ alterum quotiēscūq̄ a turbis comprimebat̄ cōdescēdebat. ergo semp debuit solitariā vitā agere. Ad primū argumētū rndet sctūs Tho. Q. xps p humanitatē suā voluit manifestare diuinitatē. Et iō cū hoibus conuersando qđ est ꝓpriū hois manifestauit diuinitatē suā predicando ⁊ miracula faciendo ⁊ innocenter ⁊ iuste inter hoies conuiuendo. Ad scām argumētū dr̄ q̄ vita cōtemplatiua simpliciter est melior q̄ activa que occupatur circa corpales actus. Sed vita activa sm quā

aliquis predicando ⁊ docendo ꝺtẽplata alijs tradit est pfectioꝝ q̃ vita que solũ contemplatur. qꝛ talis vita presupponit abundantiã cõtemplationis. Et ideo xp̃s talẽ vitam elegit. Ad tertũ ℞o dicimus q̃ xp̃s voluit dare exemplũ predicatoribus qui non semp ẽnt esse in publico. Ad hoc assignari possunt tres rõnes. qꝛ xp̃s q̃ꝝ se retrarit a turbis. ¶Prima ratio fuit ꝓpter coꝛporalẽ quietẽ. Vñ scribit Marci. vi.ca. q̃ dñs dixit discipulis. Venite seoꝛsũ in desertũ locũ ⁊ requiescite pusillũ Erant eni qui veniebant ⁊ redibant multi ⁊ nec spaciũ manducandi habebant. Scẽa rõ fuit ꝓpter oꝛonem. Hinc Lucas ca. vi. inqt. Exijt in montez solus oꝛare ⁊ erat pnoctans in oratione dei. Vbi dicit Ambrosius. q̃ ad precepta virtutis suo nos informat exemplo. Tertia rõ quare xp̃s q̃ꝝ retrarit se a turbis fuit vt doceret fauoꝛẽ humanũ vitandũ. Vñ sup illud Matth. v.ca. Videns iesus turbas ascendit in montẽ vt ꝓ hoc q̃ nõ in ciuitate ⁊ foꝛo sed in monte ⁊ solitudie sedit. erudit nos nihil ad ostentationez facere. ⁊ a tumultibus abscedere maxime cũ de necessarijs oporteat disputare. ¶Scõm dubiũ est de xp̃i manducatione cur videlicet xp̃s nõ semp austeram vitã duxit. vt ioãnes baptista. nec semp ieiunauit sed manducauit ⁊ bibit etiã cũ publicanis ⁊ pctoꝛibus. Ad qõ ita rñdet sctus Tho. q̃ cõueniẽtissimũ est cũ quis cũ alijs cõuersatur vt se illis in cõuersatione cõformet ꝟm illud. i. ad Corin. ix. ca. Oĩbus oĩa factus sum. Quare xp̃s ꝑuersans cũ hoĩbus ꝓpter illoꝝ salutẽ. voluit sicut ceteri in cibo ⁊ potu se hr̃e Sicut eni licita ⁊ laudabilis est vita illi⁹ qui a consoꝛtio hoĩm segregatus abstinentiã seruat. ita ⁊ vita alterius qui in societate posit⁹ mãducat ⁊ bibit. Mã abstinẽtia cibi ⁊ potus ñ ꝓ se ptinet ad salutẽ ꝟm illud ad Romanos xiiij. ca. Regnũ dei nõ est esca ⁊ potus. ¶Tertiũ dubiũ erat de xp̃i ieiunatione. Cur voluit in deserto xp̃s ieiunare. Mõ est dicendũ q̃ ad refrenandã sensualitatẽ que erat pfecte obediens rõni. nec ad eleuationẽ mentis que erat vnita deo pfecte. nec ad virtutes acquirẽdas que erant oĩs in ipso. Ergo ieiunauit ꝓpter nr̃m exemplũ. Vñ Crisosto. sup matthẽũ inquit. Vt discas q̃ magnũ bonũ est ieiuniũ ⁊ qualiter statutũ est aduersũ diabolũ. ⁊ q̃m ꝑ baptismũ ñ lasciuie sed ieiunio oꝛtz intẽdere ipse ieiunauit non eo indigens sed nos instruens. Quare autem tanto numero ieiunauit. Ratio est ꝟm Crisostomũ. Ne mino⁹ videaꝝ moyse ⁊ helias qui tot dieb⁹ ieiunauerũt. nec vlterius pꝛotrarit. ne diabolus ipsuꝫ sup hoc aliquid existimaret dum eximios pꝛophetarũ in quantitate dierum superaret. Sꝛ hic querunt nõnulli cum xp̃s nil comederet illis quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ⁊ non esurierit. A quo facta fuit illa sustentatio vt nõ esuriret. Et ad hoc dicere possumus q̃ tribus de causis potest aliquis non sentire famẽ. ¶Primo ex redundantia glorie anime in coꝛpus ꝟm q̃ datur coꝛpori aliqua q̃litas gloꝛiosa per modũ habitus vel dispositionis vt sit impassibile ⁊ sic erit in beatis per modũ habitus immanentis. Vñ Apocalip. vij. ca. dicitur. Non esurient neq̃ sitient amplius. Et sic potuit fuisse in xp̃o. vt sicut dim fit gloriã anime redundare in coꝛpus q̃ꝛtum ad claritatẽ in transfiguratione ꝑ modum dispositionis transeuntis ⁊ non imanentis. ita agere poterat q̃ꝛtum ad impassibilitatẽ humidi a calore. Scõo põt aliquis nõ sentire famẽ ex aliqua virtute cibi preassumpti fortificantis humidũ radicale ⁊ specici virtutẽ. ⁊ ℏ siue illa virtus sit nãlis illi cibo sicut erat in ligno vite. vel supnaturaliter data. sicut in cibo data helie. iij. Regum. xix. ca. In cuius fortitudine ambulabat quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus. Sic potuit esse in xp̃o q̃ preassumpsisset aliquẽ cibũ cui talis virtus fuit diuinitus data. Tertio põt contingere q̃ aliquis nõ sentiat famẽ ex suspensione actionis caloris nãlis ꝑ virtutẽ deitatis immediate ita q̃ vita remaneat. nulla ex superioribus causis existente. Et hoc fuit diuine virtuti solũ in xp̃o cui⁹ esse diuinũ erat esse existere illius hoĩs. Si ℞o diceret q̃ ex quo xp̃s ñ esuriebat ieiunãdo nõ pꝛebuit exemplũ penalitatis ⁊ patientie. Rñdemus q̃ hoc nõ sequit qꝛ postea esurijt. Insup sicut martyres ꝓpter excessũ diuine dilectionis ⁊ conformationẽ voluntatis diuine ⁊ expectationẽ glorie q̃ꝛum non sentiebant toꝛmenta nec tñ minus merebant aut dabant ex emplũ patiẽtie. Ita hic xp̃s. sed oĩs dubitatio soluit qꝛ postea esurijt. Contemplare nunc fidelis aia illũ qui animantibus cunctis alimẽta prestat ⁊ vitam pꝛo tuo amoꝛe fame ac siti q̃ꝛ sepius laboꝛantez. ⁊ cõpatere illi atq̃ inspice diligenter qd precipue tribus vicibus iuenit ad comedendũ siue bibendum. Esurijt

equidē post iciuniū ⁊ añ ministeriū angelox nō habuit nisi lapides. Esurijt adhuc ī via dū ex herbania descendens, pergebat hierusalez ⁊ nō inuenit nisi folia ficus. Vt scribit Matthei. xxi. ca. Tandē sitiuit i cruce. ⁊ oblata fuit oi eius spongia aceto plena. que si ad sensuz mysticū referamus cū cōtinuo xps esuriat, ⁊ sitiat salutē nr̄am. Plerigz illi lapidea corda oī duritie plena p̄sentant. nec illū timēt nec diligunt vt vel timore vel amore abducanť a vitijs. Alij Xo folia sibi ⁊ bona Xba sine fructibus p̄bent. sicut faciebant pharisei q̄s redarguit Matth. xv. ca. dicens. Ypocrite bñ d̄ vobis ꝓphetauit Isaias. Populus inquit h labijs me honorat cor aūt eox longe est a me. Mōnulli insup acetū ei porrigūt ad bibendū bi sūt qui vel mūdano amore inebriati. vl̄ vana sapientia ⁊ curiositate decepti nō solū non corrigūt sua delicta. sed quod grauius est detrahūt xpo ⁊ impia verba siue blassema temere loquunť de deo. Aiunt qñq. Si xps in cruce voluit mori. qd nobis imputeť sibi. Si deus erat cur nō absq ignominia sue crucis indulsit humano generi. Et filia sacrilegis buccis publice resonātes erga xpm nulla pietate moueť. O pessimū genus hoim. O mentes negligentissime O deniq ingratissimi peccatores. Sustinuit saluator nr̄ ab vtero virginis vsq ad patibulū crucis tot labores. tot cruciat⁹ ⁊ penas vt q̄tum nos diligebat cognosceremus. Post Xo exactos quadraginta dies iciunij sui voluit pro nobis peccatoribus esurire.

¶ De tentatione xpi quare. s. diabolus tentauit cum. qualiter apparuit. ⁊ cur xps voluit tentari. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝓtemplandū in h sermone dr̄ pugne. ō q̄ Matthеus ita segť Accedens tentator. s. diabol⁹ vt p̄z Luce. iiij. ca. dixit ei tē. Vbi tria dubia sunt declarāda. Primum dicitur inductionis.
Secundum apparitionis.
Tertium rationis.

¶ Primū dubiū declarandū dr̄ inductionis quo. s. motiuo diabol⁹ inducť est vt tentaret xpm. virtus nāq cius demonibus nota erat dr̄ enī Luce. iiij. ca. Exibāt aūt demonia a multis clamantia ⁊ dicentia q̄ tu es filius dei. ⁊ increpans nō sinebat ea loqui q̄ sciebant ipsum esse. xpm. Mirū ḡ videť q̄ diabolus xpm tentauerit. nā tentare est experimentum sumere qđ nō fit nisi de re ignota. Ad qđ rñdet sctūs Tho. iij. pte. q. xli. Q̄ sicut Aug⁹ dicit. ix. libro de ci. dei. Xps tm̄ innotuit demonibus q̄tuz voluit nō p id qđ est vita eterna sed p quedā trālia sue virtutis effecta. ex quibus quandā cōiectura habebant xpm esse filiū dei. Sed q̄ rursus in eo quedā signa būane infirmitatis videbant. nō ꝓ certo cognoscebant esse filiuz dei. Et iō diabol⁹ eū tentare voluit. Vnde ait Crisostō⁹. Q̄ audiens diabolus in xpi natiuitate angelū pastoribus annūciantē. angelorum multitudinē iubilantē. ioānē digito demonstrantē. p̄rem in baptismate testificantē. spm̄ sctm̄ in colūbe spē descendentē ⁊ nūc quadraginta diebus ⁊ noctibus iciunantē eū esse dei filiū suspicatus est. Sed postmodū videns eū esurisse ipsū esse dei filiū plurimū dubitauit. Mō enim credebat posse dei filiū esurire. Et Hilarius sup matthеum dicit. Tentare xpm diabolus nō fuisset ausus nisi in eo ꝓ esuritionis infirmitatē que sunt hois recognosceret. Et Brego. exponens illud. Si filius dei es. i. quit. Quid sibi vult talis sermonis erorsus. nisi q̄ cognouerat dei filiū venturū cē. sed ve nisse ꝓ infirmitatē corpis nō putabat. ¶ Secundū dubiū declarandū dr̄ apparitionis. q̄liter. s. apparuit xpo diabolus in hac tentatiōe Et ad hoc dicit glosa. O ia q̄ de xpi tentatiōe hic dicunť. corporeis sensibus cōpleta sūt. Et fm̄ quosdā creduť ꝙ tentator ille fuit lucifer. primus petōr ⁊ maxim⁹ tentator. iuxta illud qđ saluator nr̄ dixit Joānis. xij. ca. Venit enī princeps mūdi huius ⁊ in me non hz quicq̄. ¶ Tertiū dubiū declarandū dr̄ rōnis. Quare s. xps tentari voluit. Ad qđ assignanť tres p̄cipue rōnes. Prima fuit pp nr̄am instructionē. Instruxit quippe nos vt sciremus paratā esse nobis diaboli pugnā a q̄ null⁹ quātūcūq sctūs immunis existit. Jō Hilarius sup matthеū ait. In sanctificatis maxime diaboli tentamenta crassanť q̄ victoria magis est ei exoptanda de sctis. Et sapiens. Eccleſiastici. ij. ca. inquit. Fili accedens ad seruitutē dei sta in iusticia ⁊ timore ⁊ ꝓpara aiam tuā ad tentationē. Et Aug⁹ Jō fausto. Null⁹ ē hō tāta iusticia p̄ditus cui n̄ sit necessaria tentatio vel ad ꝓficiendū vel ad ꝓbandū. Et Greg. xxiij. moza. Vsus nr̄i itineris nequaq̄ pagit̄ sine munere tentationis. Hic tū oriť difficultas qm̄ xpus tentationi se exposuit. Cū ergo eius tentatio sit nr̄m exemplum videť ꝙ etiam alij debeant se ingerere ad tentationes suscipiēdas. quod

tñ videt esse periculosũ cũ potius tentationũ occasiões vitare debeam⁹. Ad hoc rñdet scũs Tho. q⁹ duplex est tentatiõis occasio. Vna quidem ex pte hois puta cũ aliquis se pctõ ꝓpinquũ facit occasiones peccandi nõ euitans. Et talis occasio tentationis est vitanda. sicut dictũ est Loth Benes. xix. ca. Ne steteris in oi regione circa sodomaz. Alia Xo tentationis occasio est ex pte diaboli qui semꝑ inuidet ad meliora tendentibus ⁊ talis occasio nõ est vitanda. qñ vt inquit ℙaulus. i. ad corinth. x. ca. Fidelis de⁹ q ñ patiẽ vos tentare supra id qõ potestis. sed facit cũ tentatione ꝓuentum Et hac Xo tentatione cũ dei adiutorio deuicta corona victoriꝫ daẽ. Vñ Jacobi. i. ca. dr. Beatus vir qui suffert tentationẽ qñ cũ probat⁹ fuerit accipiet coronã vite quã repromisit deus diligentibus se. Scda rõ quare xps voluit tentari fuit ꝓpter tentatoꝝ consolationem vt. s. tẽtatis consolationẽ daret. Fuit quidẽ tentatus statim post baptismuz qñ. s. a patre filiꝰ fuerat appellat⁹. ⁊ spũs sctũs in colũbe specie manserat sup eũ ⁊ celi sibi visi sũt aperiri ⁊ diebus quadraginta ⁊ noctibus ieiunauerat vt daret intelligi q⁹ si aliquis tentatur ꝓpter hoc nõ est minus dei filiationẽ dignus nec sua penitentia deo est min⁹ accepta Tertia rõ quare xps tentari voluit fuit ꝓpter diaboli confusionẽ vt ipse dolo inuidia ⁊ malicia plenus. s. superatus a christo confusus abiret. sicut apparebit in sequentibus.

¶ Qualiter christus superauit omnes diaboli tentationes ⁊ de modo illarum tentationũ.

Capitulum. iij.

Certiũ mysteriũ contemplanduz de dño iesu christo dr victorie. Vicit nanqz diabolũ qui spiritualẽ hoiem nõ statim de peccatis grauibus tentat. sed paulatim a leuioribꝰ incipit vt ad grauiora ꝓducat. Jccirco de triplici vitio conatus est christum tentare.

Primo de gula.

Secundo de inani gloria.

Tertio de auaricia.

¶ Primo tentauit christũ de gula dicens. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. ℏ Micro⁹ ita logt. Vane agis demon si filius dei est decipi nõ poterit. si purus hõ lapides i panẽ cõuertere nõ valebit. Tñ mꝛta fuit astutia diaboli qz cogitabat intra se. Si faciat qõ suadeo cognoscã ipsũ esse deũ. Si ñ faciat adducã eũ ad ꝓsumptionẽ faciẽdi. Nec tentauit eũ de cibis delicatis sed tm̃ necessariis. qz arbitrabat eum virũ bonũ qui tñ si purus hõ fuisset nõ deus ꝓsumens lapides in panes ꝓuertere vt corꝑali suę fami subueniret. ob banc inordinationẽ vitiũ gule incurreret. At xps q de⁹ ver⁹ erat lapides i panes cõuertere noluit qõ vtiqz facere potuisset. qz miracula fienda erant ad vtilitatẽ fideliũ nõ ad instantiã diaboli. nõ enĩ diabolus supplicat sed tentat. Anno Xo sequenti pia mater impetrauit q⁹ aquã in vinũ conuerteret in chana galilee. Rñdit itaqz diabolo xps vt sic dubius remaneret atqz deuictus. Scriptum est Deutero. viij. ca. Non in solo pane viuit hõ. sed in oĩ verbo qõ ꝓcedit de ore dei. qõ põt intelligi ō verbo predicato quo aia viuit, per gr̃az vt sit sensus. Sic panis ẽ cib⁹ corꝑis ita cib⁹ scripture ẽ cibus aie. Vñ ⁊ xps dixit. Joãnis. ca. vi. Verba que ego locut⁹ sũ. vobis spũs ⁊ vita sunt. tante efficacie verba xpi fuerũt tanqz grauiũ doctissimeqz, plata vt nesciret diabol⁹ aut cõtradicere aut replicare. Quare ꝓcessit ad id in quo spũales viri qñqz deficiunt vt. s. aliqua ad ostentationẽ operenr qõ ptinet ad inanẽ gloriã. Jdeo scõo de hoc vitio ipsũ tentauit. Jnquit nanqz Matthe⁹ tunc. s. finita priori tentatione assũpsit eũ diabolus. Quod põt dupliciter intelligi. Vno mõ q⁹ supra se acceperit. Et sic vt dicit Grego. Mens hoc refugit humana. ⁊ hoc audiẽs expauescit. sed nõ est mirũ q⁹ ꝓmisit se fic a diabolo assumi. si consideret q⁹ ꝓmisit se a mẽbris diaboli. s. ex eius instigatõe flagellari ⁊ crucifigi. Alio mõ põt intelligi ꝑ cõcomitationẽ qñ dicendo venias mecũ. sic Matth̃. xvij. ca. Assũpsit iesus petrũ iacobũ ⁊ ioãnẽ. Et Lucc. xviij. Assũpsit duodecim discipulos ⁊c. diabolus itaqz assũpsit xpm vel primo mõ vt dictũ ẽ. Et ſm Crisosto. Agebat cũctum in se erat vt ab oĩbus videret. Et xps diabolo nesciente faciebat vt nemo illũ videret. Vel assumpsit eũ scõo mõ in sctãm ciuitatẽ. i. hierlm que sic noiaẽ qz diuino cultui erat deputata. Et statuit cũ sũꝑ pinaculũ templi. Quidã dicũt q⁹ pinaculũ erat locus eminens siue pulpitũ vbi lex promulgabatur. Nicholaus Xo de lira dicit. Q⁹ erat tectum templi qõ erat desup planũ qz sic fiebãt tunc domus palestinoꝝ. Dixit ergo diabolus xpo. Si filius dei es mitte te deorsũ. Scriptũ est enĩ. s. in ps. Angelis suis deus mandauit ō te vt custodiãt te in oĩbꝰ vijs tuis. q⁹ scriptura

fm Augustinū de mēbris dr nō de xpo. Allegauit xo diabolus scripturā. qm̄ in priori pugna fuerat a xpo p scripturā cōclusus. Sz ipe deus incarnatus iterū sibi rndit. Scriptū est Deuterono. vi. ca. Mō tentabis dnm deū tuū Dnm qs tentat cū habet nāli auxilio vel rōne quid faciat. t tñ cōmittit se periculo. vt experiat an deus possit vl velit liberare. Mitte re itaqz se deorsū periculū erat fm naturaz. t miraculū facere tunc nō erat expediēs. ¶ Tertio diabol⁹ tentauit xpm de auaricia. ꝓduxit quidē tentationē ad id qō iā nō est spūaliū virtuz sz carnaliū. s. vt diuitias t glām mūdi cōcupiscāt vsqz ad contēptū dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit. Si filius dei es. nō ār in tertia que nō pōt spūalibus cōuenire Sequit ergo euangelista. Iterū assūpsit eum diabol⁹ in montē excelsū. q fm aliquos distat a loco quarantane siue ieiunij duobus miliaribus. Et ostendit ei oīa regna mūdi. fm Crisosto. Non est intelligendū q videret ipsa regna vel ciuitates vel aurū vel argentuz. Sed partes in quibus vnūqōqz regnū vel ciuitas posita est. Diabolus ḡ digito demonstrabat. t vniuscuiusqz regni honorē t statū xbis exponebat. Vel fm Rabanū ostendit qz vanitatē pompe mūdane quā ipse diabolus diligebat qz speciosa sit t desiderabilis xbis demōstrauit. vt ad amandam illā ipsuz induceret. Vel fm Origenē ostendit ei quō ipe p diuersa vitia regnabat in mūdanis. in quibusdā. s. p superbiā. in quibusdā p auariciā. i quibusdaz p luxuriā. vt exemplo multitudinis posset ad cōsentiendū facilius inclinari. ¶ Prima expositio magis consonat littere scti euāgelij. ¶ Propterea vt scribit Lucas. iiij. ca. diabolus dixit O ia mihi tradita sunt t cui volo do illa. Mēdax est qui est mendax t pr̄ mendacij. qz vt inquit Dauid in ps. Dñi est terra t plenitudo eius orbis terraz t vniuersi q habitant in eo Et iterū. Tui sunt celi t tua est terra orbis terre t plenitudinē eius tu fundasti. Mendacio itaqz suo satagebat diabolus xpm seducere. Et subdidit. hec oīa tibi dabo si cadēs adoraueris me. Tūc dixit ei ihesus. vade sathana. s. sz Hiero. in infernū q pat⁹ ē tibi t angelis tuis Scriptū est enī. Dnm deū tuū adorabis t illi soli seruies. Non dixit hec verba exprobrati ua in prima t scda tentatione. sed in ista qz h diuinū vsurpare volebat honorē. Tunc reliqt eū diabol⁹ t ecce angeli accesserūt t ministrabant ei. Reliquerāt enī angeli ipsū ihesū vt dicit Nicholaus de lira ad tps vt diuinitas ei⁹ diabolū magis lateret t vt cōuenientius locū tentādi haberet t vt victoria ipsius xpi excellentior appareret ex hoc q solus ipsū deuincere ret. Et ideo victo tentatore t pre cōfusione recedēte accesserūt angeli t ministrabant ei sic vero dño ꝓprij sui. Ex quo appet diuinitas xpi qz nulla natura est supra angelicaz nisi diuina. Credunt ār ministrasse illi etiā cibū naturalē. sicut fecerūt helie. Insup cibarūt illum spūali delectatione collaudando t benedicendum sanctū nomen eius. qō t nos semper benedicamus in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo duodecimus de dulcissimo admirādoqz spectaculo transfigurationis xpi.

Vritis montē excelsū. Scribunt hec verba Matthei. xvij. ca. Rem grandē atqz mirabilē opatus est xps in sua transfiguratione iocunda. Ad cuius spectaculū delectabile nō oēs apostolos voluit adesse. Tū qr secreta nō sunt oībus reuelanda. tū qr dñt a maioribus in alios derivare sicut fit i celesti ierarchia. vt refert Dionysius. Tū etiā vt Damascen⁹. dicit. Ne iudas indignus interuenisset qui nec sol⁹ repellend⁹ erat ne ad invidiā indignationēqz ꝓuocaret. Admissi sunt xo tres. ¶ Petrus ꝓpter ꝓrogatiuā feruoris fidei. Joānes ꝓpter excellentiā virginitatis t Jacobus ꝓpter prioritatē martyrij. qr ꝑmus sustinuit martyriū propter xpm. vt pz Actuū. xij. ca. Mis reuelata sunt altissima mysteria xpi que nullus valeret ingenio ac ꝓprijs sensibus cōprehendere Que tū postmodū ab eis predicata sunt t ab euangelistis descripta ad vtilitatē t eruditionē nostram. ¶ Propterea vt mens nra illustret veritatis splendore. t dnm xpm pio venere mur affectu. in presenti sermōe de triplici sublimi excelsaqz dignitate saluatoris nri. dicem⁹ quā tribus discipulis prenoiatis in sua transfiguratione monstrauit.

¶ Prima dr claritatis.
Secunda superioritatis.
Tertia equalitatis.

¶ De claritate corporis xpi in transfiguratione in qua monstrata fuit discipulis dignitas eius. Capitulum i.

Prima sublimis t excelsa dignitas dñi ihesu xpi tribus aplis demonstrata dicit

claritat⁹. vt eni ingt Matthe⁹. Transfigura/
tus est añ eos. nō q mutauerit liniamēta cor/
poris vel amiserit pristinā formā ⁊ faciem vt
Hiero⁹ ait. ,sed ,ppter claritatis vultus eius
immensitatē de qua dr̄. Resplēduit facies ei⁹
sicut sol ⁊ vestimenta eius facta sūt alba sicut
nix. Placuit āt sibi sic transfigurari ⁊ clarita
tē ostendere. qm̄ prenūciata passione sua disci
pulis vt scribit Matth. xvi. ca. illos induxit
ad sue passionis sequelā dicens. Si quis vult
post me venire. s. meā doctrinā ⁊ facta sequē
do abneget semetipsū. i. affectū humanū non
solū meā passionē nō impediendo sed ēt me i
hoc imitando. ⁊ tollat crucē suā. i. paratus sit
in aio voluntarie crucē portare in qua crucifi
gat ignominiose ſm Micholaū de lira. Q por
tet āt ad hoc q aliquis directe ꝓcedāt in via
q finē aliqualiter precognoscat. Et precipue
qñ via est difficilis aspa ⁊ laboriosa. finis Vo
iocund⁹. Cū g xps p suā passionē ad hoc que
nerit vt gloriā obtineret nō solū aie quā ha
buit a principio cōceptionis sed etiā corporis
ſm illud Luce vltimo ca. Q portuit pati xpm
⁊ ita intrare in gloriā suaz. Ad quā ēt pducit
eos qui vestigia sue passionis sectant. Jō cō
uenies fuit vt discipulis gloriā claritatis oste
deret. cui suos electos ꝓfigurabit. Vnde pau
lus ad philipenſ. ca. iij. dicebat. Saluatorē ex
pectam⁹ dñm ihesū xpm qui reformabit corp⁹
humilitatis nre cōfiguratū corpori claritatis
sue. Sed vt pars ista lucidius explanetur tria
erunt dubia declaranda.

Primū vtrū claritas illa quā xps ostendit in
facie fuit in eius corpore sicut in subiecto.

Scōm vtrū illa claritas fuit gloriosa.

Tertiū vtrū p claritatē cōuenienter significe
tur gloria corpoz beatorum.

¶ Ad primū dubiū rndet Alexāder in. iij. vo
lūie sūme. Q claritas illa fuit in corpe xpi tā
q in subiecto nō tm̄ in aere circūstante. Ingt
eni Lucas. ix. ca. Facta est dū oraret ſpēs eius
altera. i. alterata vt dicit glosa. qō nō pōt esse
nisi fieret imutatio circa ipsam. Aliter tm̄ erat
claritas in veste. ⁊ aliter in corpore. q in corpe
erat ab exteriori vt dicēt. ⁊ ita vt in subiecto.
sz i veste ab exteriori. s. a supfuso splēdore facie
Nō āt q re claritas fuit i corpe sic in subiecto
nō in veste. q vestis nō erat glorificabilis. sz
bn̄ erat glorificabile corpus. ⁊ pp hoc ad osten
dendā gloriā que erit in futura resurrectione
que erit in corpe sic in subiecto. sic debuit esse
claritas illa in transfiguratione. ¶ Ad scōm
dubiū rndet sctus Tho. iij. parte. q. xlv. Q cla
ritas illa quā xps assumpsit in transfiguratō
ne fuit claritas glorie q̄tū ad essentiā. non tm̄
q̄tum ad modū essendi. Claritas eni corporis
glorioſi deriuat ab aie claritate. vt Aug⁹ dic̄
in epistola ad dyoscorū. Similiter claritas cor
poris xpi in transfiguratōne deriuata est a di
uinitate ipsius vt Damascenus dicit ⁊ a glo
ria aie eius. Q eni a principio ꝓceptionis glo
ria aie nō redundaret ad corpus ex quadā dis
pensatione diuina factū est. vt in corpe passi
bili nre redēptionis expleret mysteria. Nō tm̄
p hoc adempta est ptās xpo deriuandi gliam
aie ad corpus. Et hoc idē fecit q̄tū ad clarita
tem in transfiguratione. aliter tm̄ q̄ in corpe
glorificato. Nā ad corp⁹ glorificatū redūdat
claritas ab aia sicut quedā qualitas pmanēs
corpus afficiens. Vñ fulgere corporaliter nō
est miraculosū in corpe glorioso. Sed ad cor
pus xpi in transfiguratione deriuata est cla
ritas a diuinitate ⁊ aia eius. nō p modū qua
litatis imanētis ⁊ afficientis ipsū corpus. sed
magis p modū passionis transeuntis sicut cū
aer illuminat a sole. Vñ ille fulgor tūc in cor
pore xpi apparens miraculosus fuit sicut ⁊ ꝑ
ipsū q ambulauit sup vndas maris. Ex quo
nō tenet opinio bugonis de sctō victore qui
dixit. Q xps assūpsit dotes claritatis in trans
figuratione. agilitatis ambulando sup mare.
Subtilitatis egrediendo de clauso virginis
vtero. q dos noiat quandā qualitatē immā
nentē corpori glorioso. sed miraculose habuit
ea que pertinent ad dotes. Et est simile q̄tuz
ad animā de visione qua paulus vidit deum
in raptu. Illa ergo claritas fuit claritas glorie
modo dicto. sed nō corporis glorioſi. Jdeo in
quit Bedda sup. xvij. ca. Actbei. In corpe
mortali ostendit nō immortalitatē sed clari
tatē similē future immortalitati. Sz propter
dicta querunt nōnulli. An solum xpi corpus
fuit transfigurabile. nam scribitur de moyse
Exodi. xxxiiij. ca. Q apparuit facies eius cor
nuta ex cōsortio sermōis dñi ex maximo splē
dore. Et. ij. ad Corinthios. iij. ca. dr̄. Q nō po
terant filij israel intendere in faciē moysi pp
gloriā vultus eius. Insup de btā virgine dic̄
glosa sup illo verbo Matth. i. ca. Non cogno
scebat eam donec peperit filium suuz primo
genitum. quia ioseph mariam facie ad faciem
videre nō poterat. Quare videtur q corpus
moysi ⁊ virginis fuit trāsfiguratū. Ad ꝑ dic̄

Alexander in.iij.vbi.s.q; aliter fuit silitudo glorie in facie moysi.in btā virgine ⁊ in corpe xpi. In facie nāq; moysi ⁊ btē virginis fuit silitudo claritatis q̄ erat alterius generis simpliciter q̄; claritas glorie. Sed in corpore xpi fuit claritas q̄ erat eiusdē generis cū claritate glorie.⁊ si nō simplicit tñ fm partē. Et hoc est qr radius claritatis in facie moysi fuit a psortio dei quē habebat spūaliter in mente. Silit radius claritatis in facie virginis erat ex cōsortio dei quē ñ solū habebat spūaliter in mēte.sed ēt corporaliter in ventre. Sed in corpe xpi fuit claritas ex vnione cū diuinitate ⁊ aīa in pte supiori btā. Et pp hoc nulla alia ostensio claritatis debuit dici transfiguratio sicut ista.qr soluz illa q̄ est in expressa silitudine ad gliam dz dici transfiguratio. Et si ad hoc diceret q; claritas moysi fuit maior claritate xpi eo q; nō poterat precipi nisi velaret.ergo magis fuit ostensiua claritatis glie. Rñdet Alexander.q; nō fuit copiosior claritas glie moysi q̄; claritas corporis xpi. Mā q; claritas faciei moysi nō possz videri fiebat ñ qr maior eēt sed qr offēdebat ⁊ disgregabat visū. Sicut ēt videmus de claritate solis q̄ pp̄ h nō pōt videri. Sed claritas apparens in facie xpi erat delectans visū ⁊ cōfortans.sic claritas glorie q̄ cōfortat ⁊ corroborat visū. Vñ Apocalip. xxi.ca. Claritas ciuitatis supne cōpar iaspidi ꝯ claritas demisset ⁊ delectat aspectū. Sz his obijci pōt.qr dr q; claritas corpis xpi fuit silis claritati solis q̄ videri nō pōt.g̃ nec ita videri potuit claritas corporis xpi. Rñdemus q; claritas corporis xpi dr silis claritati solis.qr sol excedit in lumine oēs planetas. Tñ glosa dic Matth.xvij.ca. Resplenduit facies ei⁹ sicut sol plus certe q̄; sol sed nō habuit exemplum maius cui cōpararet. Si vo aliqs q̄reret cur nō cōparata fuit claritas illa claritati Iaspidis sic solis. Dicim⁹ q; lz claritas iaspidis sit delectabilis nō tñ ita est oibus nota sicut claritas solis. Ad tertiū iā dubiū est deuenicndū an.s.p claritatē ꝑueniēt significet glā corpm btōr. Et videt q; nō. Mā claritas nō solū est corporū glorificatoꝝ imo ⁊ cōis aliorꝝ corporū. Cōuenientior āt est ostensio facta p ꝓprietates ꝓprias sicut per agilitatē impassibilitatem ⁊ subtilitatē q̄; p cōmunes. Ad h ita pulchre dicit Alexander. q; cū sint quattuor propietates fm quas ostendit glorificatio corporū ipsa claritas est principalis ad quā cōsequunt cetere. Naturā eni lucis cōsequit subtilitas.vñ lux p naturā hz subtilitatē ad penetrandū corpora marie corpora transparentia sicut pz in lapide cristallino q penetrat a luce. Silit ad ipsā consequit agilitas.vñ motus vel mutatio eius fit quasi subito. Silit ad ipsā consequit impassibilitas.vñ ctiā nullum inquinamentū patit ab alijs. Quia ergo claritas presuppouit oēs alias ꝓprietates q̄ sūt corporū glorificatorū ⁊ nulla illaꝝ ponit oēs alias. Ideo cōuenienter fit ostensio glorificationis corporū p claritatē. Iccirco dns in euāgelio Matth.xiij.ca. Significans gliam resurrectionis nō multiplicat verba.sed pfecte integre ⁊ totaliter significat p claritatē cū dicit Justi fulgebūt sic sol in regno patris eorum.

¶ De apparitione moysi ⁊ helie qui cum xpo reuerenter loquebant exhibendo illi tanq̄; vero deo reuerentiam ⁊ honorē. Capitulum.ij.

Secūda sublimis ⁊ excelsa dignitas dñi iesu xpi apl'is demonstrata.dr supioritatis. Quia eni vt ait Crisostom⁹. Alij dicebāt eū esse heliā. Alij Jeremiā aut vnū ex ꝓphetis.ideo capita prophetaꝝ induxit vt differētia appareat inter seruos ⁊ dñm ostendendo q; nō erat helias neq; moyses.sed illis supiorimo ⁊ dñm sc angeloꝝ ⁊ hoium manifestaret Ecce ingt Matthcus. Apparuit illis moyses ⁊ helias cū eo loquētes. Pro clariore vo h ꝓptis intelligētia tria sūt hic dubia declarāda. Primū q̄lit apparuerūt ibi moyses ⁊ helias. Scōm quo discipuli cognouerunt illos. Tertium quid loquebantur.

¶ Ad primū dubiū diuersimode rñdet a multis. Quidā eni dicūt.q; moyses ⁊ helias non apparuerūt ibi vere sed imaginarie. Alij vo q; angeli ꝓ psonis coꝝ in assūptis corporib⁹ in ipsoꝝ.s.moysi ⁊ helie silitudine apparuerūt Hec fuit fictio qr illud angeli fecerūt ⁊ de intentione coꝝ qō ipsi psonalit fecissent. Sic ēt dr. dñs locutus est ad moysen q̄; angelus in psona dñi loquebat. Nonnulli āt asserūt q; apparuerūt ibi moyses ⁊ helias vere. Sed apparuit moyses in suo corpore reassumpto ad tpūs. Hoc videt dixisse Aug⁹ in li. de mirabilib⁹ sacre scripture. Nec mirū est q; ꝓ tā magna re ad tpūs resurrexerit ⁊ realiter venerit. Alexander āt in.iij.dicit. q; apparuit ibi helias in corpe ⁊ aīa. moyses vo in aia tñ. Vt eni ingt Aug⁹ ad paulinū in li.d cura ꝓ mortuis agenda. Alij sūt būanaꝝ limites rerum.

Alia diuinarum signa virtutū. Alia sunt que naturalit. Alia q̄ mirabiliter fiūt. Apparitio itaq; aiaꝝ post mortē ſm limites rerū non est possibilis. sed solū ſm signa diuinaꝝ virtutū siue solū ſm diuinā potentiā ⁊ nō ſm rerum naturā. Aia igit moysi apparuit ibi vere ꝑ diuinā potētiā. Sicut dicit Aug⁹. q̄ aie martyrū ꝓ diuinā potentiā possūt hoibus apparere. Et de cōfessore felice refert ipsū apparuisse ciuibus nolanis pie a se dilectis cū a barbaris nola oppugnabat. Sed tunc restat questio qñ ſi aia moysi tm̄ fine corpe apparuit cū ipsa sit insensibilis quō potuit apparere aspectibus apl̄oꝝ. Ad qō dicendum q̄ substantia spūalis apparet sensui duobus modis. Uno mō ꝓ corpus assūptū sicut apparet angelus. Alio mō ꝓ solā similitudinē corporis quā facit in sensū ⁊ ꝑ quā imutat sensū. Sicut enim angelus potestatē habz supra corpora vt sibi corpus possit assumere ⁊ apparere sensui ꝓ illud. Ita hz potentiā vt possit aliquā corpis silitudinē in oculo efficere ⁊ ꝑ illā oculus immutare vt ab oculo ꝓ illā ꝓcipiat. Sicut ergo mediante corpore pōt facere silitudinē q̄ cōprehendit ita ⁊ sine corpore. Sic aia sctā que gloriosa est hz istā potentiā. ⁊ hoc mō potuit aia moysi apparere oculis corporalibus apl̄orū sine corpis assūptione. ¶ Ad scām dubiuz rndet Ambrosi⁹. q̄ discipuli cognouerūt moysen ⁊ heliā ex habitu verbis ⁊ interna reuelatione. qui vt pie credi pōt q̄ primuz ibi apparuerūt postea ad pedes iesu humiliter ⁊ reuerenter dixerūt. Adoramus te xp̄e ⁊ bñdicim⁹ tibi qui venisti ꝓ crucē ⁊ passionē tuā redimere genus humanū. ¶ Ad tertiū Xo dubiū dicit Lucas. q̄ loquebant de excessu quē cōpleturus erat in hier'lm. Et vocat excessū passionē eius. Primo ꝓpter excedentē pauptatem quia nō habuit in cruce vbi reclinaret caput. Scō ꝓpter excedentē humilitatē ⁊ obediētiam. Tertio propter excedentē penalitatem. Quarto propter excedentem charitatē. quib⁹ virtutibus veluti quattuor gēmis exornant quattuor cornua crucis. O q̄ affabilis erat ex vtraq; pte collocutio illa. O q̄ benigna erat vox saluatoris. dum moysi ⁊ helie apostolis audientibus loquebat. Tunc petrus prorupit in mediū ⁊ dixit. dñe bonum est nos hic esse. si vis faciamus hic tria tabernacula. tibi vnū moysi vnū ⁊ helie vnuz. Et vt dicit Lucas ēt ⁊ Marcus. Nesciebat petrus quid diceret. Primo q̄ ibi ꝑpetuo esse cupiebat tanq̄ si in visione claritatis corporis xp̄i beatitudo cōsisteret cū beatitudo essentialiter consistat in visione clara ipsius diuinitatis. licet aspectus humanitatis xp̄i faciat ad premiū accidentale quo scti maxime delectant. Petrus āt in illa transfiguratione nō vidit diuinā essentiā sic paul⁹ in raptu. sed tm̄ eius humanitatē in forma gloriosa. Scō nesciebat qd diceret qz sine passione xp̄i se regnare putabat. Ideo scūs Effrem in quodā sermōe xp̄m ita introducit loquentē. Petre si hic manserim⁹ verba prophetaꝝ qs adimplebit vt illud. Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos ⁊ dinumerauerūt oia ossa mea. Si hic manserim⁹ cirographū ade qs diuidet. qs debitū soluet. Si hic manserimus q̄ dixi tibi. quō fient. Ecclesia sup te quō edificabit. claues celoꝝ qs accipiet aut quē ligabis vel solues. hec ille. O q̄ suauis q̄ue iocunda erit visio diuinitatis. qñ ita delectabat corpetri aspectus humanitatis. petebat tria fieri tabernacula. vnū ꝓ xp̄o in quo ipse cohabitaret aliud ꝓ moyse in quo iacobus pmaneret. tertiū pro helia in quo morabat ioānes. O petre oblitus videris proximoꝝ tuoꝝ ⁊ oim'q scripti sunt in libro vite nō ꝓ tā paucis deus factus est hō. nō tā exiguus erit numer⁹ electorū. Sed indulgendū est tibi qz pre nimia dulcedine postulas quod fieri nō dz. Propterea ipso ita loquente. Ecce nubes lucida obūbrauit eos. Ubi ſm doctoꝝ sniam trinitas ꝓsonarū diuinaꝝ apl̄is illis fuit demonstrata. q̄ pater apparuit ibi in voce. filiꝰ in carne. ⁊ spiritus sctūs in specie nubis lucide. Quare aūt in baptismo apparuit in specie colūbe ⁊ i trāsfiguratione in specie nubis lucide. dicit Alexander in. i. fūme. Q̄ apparitio spūs scti fuit ad ostensionē plenitudinis gratie ⁊ veritatis que fuit redundans in xp̄o in baptismo. ergo apparuit in specie colūbe ꝓpter fecunditatez que attendit in colūba in quo significat fecūditas gr̄e in xp̄o ad regenerationē ⁊ sacramētoꝝ sctificationē. In trāsfiguratōe Xo apparuit in nube lucida. ad significandū plenitudinē veritatis redūdātis in xp̄o ꝓ modū doctrine. Mā plenitudo veritatis in xp̄o fuit sic̄ nubes ex q̄ generata ē pluuia doctrine. Et dr nubes illa fuisse lucida. qz de plenitudine veritatis eius accepim⁹ lumē fidei ⁊ doctrine. Hiero⁹ Xo sup matthēū dicit de petro. De frondibus āt tentoriis querebat tabernaculū. sed

nubis lucide operiꝫ vmbraculo. vt discat in re surrectione nō tegmine domoꝝ sed scti spūs gloria sanctos esse protegendos.

¶ De equalitate pris ⁊ filij demonstrata in voce quā audierūt discipuli. Capitulum.iij.

Certia sublimis ⁊ excelsa dignitas dñi ie su xpi apl'is demonstrata dr equalitatis Audierūt nāq; vocē pris dicentē. hic est filiꝰ meus dilectus in q̄ mihi bñ cōplacui ipsū audite. De hac ita scribit Petrus.ij. epl'a ca.i. Nō eni indoctas fabulas secuti notā facimꝰ vobis dñi nri iesu xpi virtutē ⁊ presentiā. sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiēs eni a deo pre gl'iā ⁊ honorē voce delapsa ad eū huiuscemōi a magnifica gl'ia. hic est filiꝰ meus dilectꝰ in quo mihi bene cōplacui ipsū audite. Et hanc vocē nos audiuimus de celo allatā cū essemus cū ipso in monte sctō. Qualis eni pr talis filius. Eternus pater eternus filius. Immensus pr imensus filius. Increatus pr increatus filius. Omipotens pater omipotens filius. Sed pro declaratione huius ptis tria sunt hic dubia declaranda.

Primū vtrum processio verbi in diuinis cōgrue dicatur generatio.

Scōm vtrū pater possit dici principiū filij.

Tertiū vtrum filius sit alius a patre.

¶ Ad primi dubij solutionē notanda sūt tria theologica documēta fm doctrinā sci Tho. i.parte.q.xxvij. Primū documentū q̄ processio in diuinis non est accipienda fm q̄ est in corporalibus vel p motū localē. vel p actionē alicuius cause in exteriorē effectū. vt calor a calefaciente in calefactū. Sed fm emanationez intelligibilē. vt pote verbi intelligibilis a dicente qō manet in ipso. Est ergo processio illa ad intra ñ ab extra. Erquo id qō ꝓcedit tali processu intelligibili. nō est diuersū ab eo a q̄ ꝓcedit. Immo q̄to pfecti⁹ ꝓcedit tanto magis est vnū cū eo a quo ꝓcedit. Manifestū est enim q̄ q̄to aliqd magis intelligiꝫ tanto cōceptio intellectualis est magis intima intelligenti ⁊ magis vnū. Mā intellectus hz boc q̄ actu intelligit fm q̄ fit vnū cū intellecto. Vñ cū diuinū intelligere sit in fine pfectionis necesse est q̄ verbū diuinū sit pfecte vnū cū eo a quo ꝓcedit absq; diuersitate. Scōm documentū q̄ noie generationis duplicit vtimur. Vno mō cōiter ad oia generabilia ⁊ corruptibilia. Et sic generatio nil aliud est q̄ mutatio de nō ee ad esse corruptioni opposita. Et vtriusq; subiectū est materia. ⁊ sic nō ponitur in diuinis. Scōo mō generatio dr ꝓprie in viuentibus. Et sic generatio significat originē alicuius viuentis a principio viuente pūcto. ⁊ hoc ꝓprie dr natiuitas. Non tñ oē hmōi dr genitū sed ꝓprie qō procedit fm rōnem filiitudinis. Vñ pilus nō habet rōnem geniti ⁊ filij. sed solum qō procedit fm rōnē filiitudinis nō cuiuscūq; Mā vermes qui generant in aialibus nō hñt rationē filiationis licet sit filitudo fm genus Sed requirit ad rationē talis generatiōis q̄ ꝓcedat fm rōnem filitudinis in natura ciusdē speciei. Sic hō ꝓcedit ab hoie. ⁊ equus ab equo. In viuentibus q̄ q̄ de potentia in actū vite ꝓcedunt. sic sunt hoies ⁊ aialia generatō vtrāq; generationē includit. Si aūt sit aliqō viuens cuius vita nō exeat de potētia in actū ꝓcessio si qua in tali inuenit excludit oīno prima rationē generatiōis. Sed pōt habere rōnem generatiōis que est ꝓpria viuentiū. Sic ergo ꝓcessio verbi in diuinis hz rōnem generatiōis. ꝓcedit eni p modū intelligibilis actionis q̄ est operatio vite ⁊ a principio cōiuncto ⁊ fm rōnem filitudinis. qz conceptio intellectus est filitudo rei intellecte ⁊ in eadē nā. qz deo idē ē intelligere ⁊ esse. Vñ ꝓcessio verbi in diuinis dr generatio ⁊ ipsū ꝓcedēs dr filius. Si aūt aliquis quereret. quare ꝓcessio verbi in telligibilis in nobis non dr generatio sicut in diuinis. Rñdet q̄ intelligere in nobis nō est ipsa substantia intellectus. vñ verbuz qō fm intelligibilē operationē ꝓcedit in nobis non eiusdē nature est cū eo a quo procedit. Jō nō proprie ⁊ cōplete cōpetit ibi rō generationis. Sed intelligere diuinū est ipsa substantia intelligentis. Quare verbū procedens procedit vt eiusdē nature subsistēs. Et pp̄ h ꝓprie dr genitū ⁊ filius. Tertiū documentū q̄ in diuinis sūt due ꝓcessiones. s. verbi ⁊ amoris. Mā ibi vt dictū est nō est processio nisi fm actionem que nō tendit in aliqō extrinsecū. sed manet in ipo agente. hmōi aūt actio in intellectuali nā est actio intellectus ⁊ actio voluntatis. ꝓcessio aūt verbi attendit fm actionē intelligibilem. fm aūt operationē voluntatis inuenit in nobis quedā alia processio. s. amoris fm quā amatū est in amante. sicut per conceptionem verbi res dicta vel intellecta est in intelligēte. Jsta aūt ꝓcessio amoris in diuinis nō dr generatio sic dicit Athanasius. Spūs sctūs a pre ⁊ filio nō factus nec creatus nec genitus. Rō

est q; hec est dña inter intellectũ ⁊ voluntatez q; intellectus sit in actu p hoc q; res intellecta est in intellectu ſm suã silitudinẽ. Voluntas ãt fit in actu nõ p hoc q; aliqua silitudo voliti sit in volente sed ex hoc q; volũtas hz quandã inclinationẽ in rẽ volitã. Processus ergo q; attendit ſm actionẽ intellectus est ſm rõnẽ silitudinis. Et iõ ꝓcedit hr̃e rõnẽ generationis q; oẽ generãs generat sibi sil'e. ꝓcessio ãt que attendit ſm actionẽ volũtatis nõ considerat ſm rationẽ silitudinis sed magis ſm rõnem mouentis ⁊ impellentis in aliquid. Et iõ qõ ꝓcedit in diuinis p modũ amoris non ꝓcedit vt genitũ vel vt filius sed magis ꝓcedit vt spũs quo noie quedã vitalis motio ⁊ impulsio designat. ꝓut aliquis ex amore dr̃ moueri vel impelli ad aliquid faciendũ. ¶ Scõm dubiũ erat vtrũ pr̃ possit dici principiuz filij. Ad hoc dicit Augusti. in. xiij. de trini. Pater est principiũ totius deitatis. Sctũs Ño Tho. i. pte. q. xxxij. dicit. Q; hoc nomen principiuz nihil aliud significat q̃ illud a quo aliquid ꝓcedit. oẽ eni a quo aliquid ꝓcedit quocũq; mõ dicimus esse principiũ. Cũ ergo pr̃ sit a quo ꝓcedit alius sequit̃ q; pr̃ sit principiũ. Sed ꝯ ꝟ triplicit̃ obijcit̃. Primo q; principiũ ⁊ causa idẽ sunt ſm phm Sed nõ dicimus pr̃em esse cãm filij ne incurram⁹ errorẽ Arrij: qui dixit filiũ ꝓcedere a pr̃e sicut effectus a cã. iõ q; esse primã eius creaturã. Et spm̃ sctũ ꝓcedere fiẽ creaturã vtriusq;. Et ſm hoc neq; filius neq; spũs sctũs esset verus deus qõ est ꝯ veritatez ⁊ fidẽ. ergo sicut nõ dicimus patrẽ esse cãm filij ita neq; principiũ. Scõo obijcit̃. q; principiũ dr̃ respectu principiati. ergo filiꝰ esset ꝓncipiatus ⁊ p ꝯsequens creatꝰ qõ est falsissimũ Tertio obijcit̃. q; hoc nomẽ principiũ a prioritate sumit̃. Sed vt ingt Athanasius. In hac trinitate nihil prius aut posterius nihil maiꝰ aut minus. ergo pr̃ nõ dz dici principiũ filij. Ad primã obiectõz rñdet sctũs Tho. q; Bre ci vtunt indifferenter in diuinis noie cãe vel noie ꝓncipij. Sz latini doctores nõ vtũt noie cãe sed solũ noie ꝓncipij. Rõ est q; principiũ est cõius q̃z cã. primus eni termin⁹ vel ẽt prima ps rei dr̃ principiũ sed nõ cã. ꝟ nomẽ g; cã videt importare diuersitatẽ substantie ⁊ dependẽtiã alicuius ab altero qõ non importat nomẽ ꝓncipij. In oibus eni cãe generibus sp inuenit̃ distantia inter cãm ⁊ illud cuiꝰ est cã ſm aliquã ꝓfectionẽ aut virtutẽ. Sz noie ꝓncipij vtimur in his que nullã hmõi differentiã hñt sed solũ ſm quendã ordinẽ. Sic̃ cũ dicimus punctũ esse principiũ linee. Vel ẽt cuz dicimus primã partẽ linee esse ꝓncipiũ linee Ad sedam obiectionẽ dicit prefat⁹ doctor. Q; apud grecos inuenit̃ de filio vel spũ sctõ dici q; principienk. Sed hoc nõ est in vsu latinoꝝ q; licet attribuamus pr̃i aliquid auctoritatis rõne principij. nihil tñ ad subiectionẽ vel minorationẽ quocũq; mõ ptinens attribuim⁹ filio vel spũi sctõ vt vitetur ois erroris occasio. Ad tertiã obiectionẽ rñdemus. q; licet ꝟ nomen principiũ q̃tũ ad illud a quo imponit̃ ad significandũ videat prioritate sũptũ. nõ tñ significat prioritatẽ sed originẽ. ¶ Tertiũ dubiũ erat vtrũ filius in diuinis sit alius a pr̃e. ⁊ arguũt quidã q; ñ. nã ſm grãmaticos Ali⁹ est relatiuũ diuersitatis substantie. si g; filius est alius a pr̃e videt q; sit a pr̃e diuersus qõ ẽ ꝯ sniam doctoꝝ. Ingt eni Aug⁹. vij. de trini. Cũ dicimus tres psonas non diuersitatez intelligere volumus. Et Ambro. in. i. de trinita. Pater ⁊ filius diuinitate vnũ sũt. nec est ibi substantie dña neq; vlla diuersitas. Et Hilarius in li. de trini. In diuinis psonis nihil est diuersũ nihil alienũ nihil separabile. g; filius non est alius a pr̃e. Verũtñ ꝟriũ videt esse. q; Aug⁹ in li. de fide ad petrũ ait. Vna est essentia pr̃is ⁊ filij ⁊ spũs sci. in qua nõ ẽ aliud pr̃ aliud filius aliud spũs sctũs. q̃uis psonaliter sit alius pr̃ alius filius alius spũs sctũs. Ad intelligendã itaq; veritatẽ dicit sctũs Tho. i. pte. q. xxxi. Q; ex verbis inordinate prolatis incurrit̃ heresis. Ideo cũ de trinitate loquimur cũ cautela ⁊ modestia est agendũ. q; vt Aug⁹ dicit in. i. de trini. Nec periculosius alicubi erratur. nec laboriosius aliqd queritur nec fructuosius inuenit̃. Oportet ãt in his q̃ de trinitate loquimur duos errores oppositos cauere. inter vtrunq; temperate procedentes. s. errorẽ Arrij. qui posuit cũ trinitate personarũ trinitatẽ substantiarũ. Et errorẽ Sabellij qui posuit cũ vnitate essentie vnitatẽ psone. Ad vitandũ ergo errorẽ vitare debemus in diuinis nomẽ diuersitatis ⁊ differentie ne tollat̃ vnitas essentie. Possumus ãt vti noie distinctionis propter oppositionẽ relatiuã. Et sic si q̃s inueniret nomẽ diuersitatis vl' dr̃e sumendũ est p distinctione. Ne ãt tollat̃ simplicitas diuine essentie. vitandũ est nomen separatõnis vel diuisionis q̃ est totius in ptes. Ne tollat̃

equalitas. vitandū est nomē disparitatis. Ne tollat similitudo. vitandū est nomē alieni vl discrepantis. Ad vitandū errorē Sabellij vitare debemus singularitatē ne tollat cōicabilitas essentie diuine. Vñ Hilarius li. de trini. Patrē t filiū singularē deū predicare sacrilegiū est. Debemus ēt vitare nomen vnici ne tollat numerus psonax. Dicimus tñ vnicum filiū qr nō sunt plures filij in diuinis. non tñ dicim⁹ vnicū deū qr pluralitas deitatis cōis est. Vitamus nomen cōfusi ne tollat ordo nature a psonis. Vñ Ambrosi⁹ li. i. de trini. Nec cōfusū est qō vnū est nec multiplex esse potest qō indifferens est. Vitandū est ēt nomē solitarij ne tollat consortiū triū psonarū. Ad argumentū Xo dicendū. q hoc nomen ali⁹ masculine sumptū importat distinctionē suppositi. vñ filius est alius a pre. s. est aliud suppositū diuine nature sicut ē alia psona t alia ypostasis. Est ergo filius alius a patre sed non diuersus neqz altenus. Quia eni in diuinis est distinctio sm psonas nō ār sm essentiā. Dici m⁹ pr est alius a filio sed nō aliud. Et econtrario dicimus q sunt vnū sed nō vnus. Equalē igit deo pri dei filiū predicamus de quo dixit vox paterna vt supradictū est. hic est filius meus. s. naturalis. Alij ār sūt adoptiui in q̄ mihi bñ cōplacui. i. in quo diuinū bñplacitum cōplebit de redēptione mūdi. Audientes ista discipuli ceciderūt in faciē suā. qr sm Hiero. sup matheū. Humana fragilitas conspectū maioris glorie nō sustinet. Ab hac ār fragilitate sanātur hoies p xm̄ eos in gloriā inducēdo. Dō significat p hoc q accessit t tetigit eos dixitqz illis. Surgite nolite timere. qui leuantes oculos neminē viderūt nisi solū iesū. e. s. q moyses t helias reducti fuerāt voluntate diuina ad loca vñ fuerant abducti. Descendentibus ār illis de monte precepit iesus ne alicui visionē dicerent donec resurgeret a mortuis filius hois. Que ꝓhibitio facta est sm doctores. ne alij audiētes xm̄ eis apparuisse i forma gloriosa scandalizarent postea videtes ipsū patitā ignominiose. Ecce q̄t modis añ t post resurrectōz suā saluator nr allicere corda hoīm ꝓcurauit ad supne felicitatis desideriuz. t tñ mortales mihi ñ nisi trāsitoria bona ista atqz terrena sūmo studio adipisci conant. Ipe dei filius deus verus t glīosus viā sūmi boni nos docuit. Ipse ad regnū celorum nos inuitauit. Ipse in sua transfiguratione tribus aplis claritatē corpis delectabilē t oi suauitate repletā videri fecit. vt spretis mūdalibus rebus sup na gaudia feruētius affectarent. Ad que nos pducat ipse qui est benedictus t laudabilis in secula seculorx. Amen.

¶ Sermo tertiusdecimus de innocentia xpi in quo confutat blasphemia eorx qui dicūt xm̄ sua culpa iudeis exosum fuisse.

DEccatū non fecit nec dolus inuētus ē in ore ei⁹. Verba sūt ꝓncipis aplorx prima sua epla ca. ij Iniqtas quorūdā hoim puersorx vsqz adeo ivaluit vt cum audiunt pijssimū saluatorē nr̄m iudeis ꝓcurātib⁹ ignominiose crucis tormētū subijsse. ñ sine ipsi⁹ culpa factū fuisse ꝓbare fateant. detestant passionis ei⁹ mysteria q ꝓ nobis dignatus est mori. Et vt ingt Petrus Tradebat iudicāti se iniuste q petā nr̄a ptulit in corpe suo sup lignū vt peccatis mortui iustitie viuamus. O bijciūt ār nobis illi neqz qō non videt verisile iudeos ita accendit ita frequenti ta hostilit ꝺ xm̄ fuisse cōmotos nisi aliqd reprehensione dignū deprehendissent. Neqz pilat⁹ ꝺ iustitiā hoiez sctm̄ veluti sedicios⁹ t reū cū sceleratis cōdēnasset ad mortez. Quā obrē vt hmōi pditissimus error penitus extinguatur decreui de innocētia xpi in h̄ sermōe disserere ꝺ stēdāqz xm̄ iesū dei t virginis filiū innocēni passū. ñ ꝓ aliqō ei⁹ petm̄ qr ab oi labe penitus fuit immunis ꝓut verba ꝓpsita dicunt in quib⁹ de innocentia xpi locuturi triplici ratione principali ꝓbare illā contendemus.

Prima ratio dr gre plenitudo.
Secunda malicie consuetudo.
Tertia exemplorx multitudo.

¶ De plenitudine gratie xpi qua illius anima fulgebat omni mundicia t sanctitate.

Capitulum. i.

PRima rō q̄ ꝓbamus innocentiā xpi dr gre plenitudo. Fuit nāqz aia eius plena gra. Vñ scribit Joannis. i. ca. Verbū caro factū ē t habitauit i nobis. Et vidim⁹ gliaz ei⁹ gliaz q̄si vnigeniti a pre plenū gre t veritatis Quare vt dixim⁹ i supiorib⁹ nec peccauit nec peccare potuit. Sciēdū tñ sm theologorx doctrinā t ꝑcipue Alexādri de ales in. iij. volūmine sūme. q in christo distinguit triplex gratia

Prima dr vnionis.
Secunda capitis.
Tertia singularis sanctitatis.

¶ Prima est gra vnionis de qua dicit Aug⁹ Maior gra nō pōt cogitari q̄z q filius hois fit filius dei. Nō huius gre est qr nō est possibile ipsi creature humane p donū cōditionis nature. q̄ eleuet t disponat ad diuinā vnionem. Et iō necessaria est ei gra que eleuet t disponat ipsā ad vnionē deitatis. hanc āt graz dicimus vnionis que in xpo fuit pfectissima fm rōnem cause finalis. Maz vltimus effect⁹ gre est nos vnire deo. Sed in alijs a xpo talis vnio fit per cognitionē t amorē. In xpo Vo nō solū p cognitionē t amorē. sed ēt in vnitate psone. vt sic idē filius qui t filius dei. t hec est maior vnio q̄ possit esse vel excogitari. Vñ iste est effectus plenissimus qui possit esse gre ¶ Scōa gra que est in xpo dr capitis fm quā est caput ecclesie ēt fm humanā naturā. Vñ ad Ephesios. i. ca. dicit aplus. Ipsū dedit caput sup oēm ecclesiaz que est corpus eius. hec Vo gra fuit in xpo plena fm rōnem cause efficientis. Mā sicut quedā luminaria pficiunt suo lumine solum t nō hñt ptātem influendi suū lumen alijs. sicut patet de carbone. Quedam Vo nō solū retinent suū lumen in se. sed ipsū influunt t illuminat alia corpora. Sicut patet de flāma. Ita gra xpi radiat ab ipso ad alios. non āt gratia in alijs sanctis. sed tm̄ pficit ipsorum aias. nec habent potestatem influendi ipsam. Et propter hoc sicut lumen in flāma dr lumen plenū. lumen Vo in carbone dr semiplenū. ita gra in xpo fm quā est caput debet dici gratia plena. In alijs Vo sanctis respectu eius gratia semiplena. Vñ Hugo in li. de sacramentis ait. Sicut spūs hois mediante capite ad mēbra descendit viuificanda. sic spūs sctūs p xpm̄ venit ad xpianos cuius plenitudo qdē exīstit i capite. pticipatio Vo i mēbris. Notandū tm̄ h q̄ influentia gre a deo est dupliciter sine medio t p medū. Sine medio xps fm q̄ deus imediate est dator gre auctoritate t i. ppria rōne efficiēt̄. p mediū xps fm q̄ hō est dator gre multis modis. Est eni mediū p modū fidei. p modū meriti. p moduz desiderij siue oronis. t p modū dispositionis Est eni xps primo mediū p modum fidei, put ipse cōsiderat in fide. Mā fides q̄ de ipso siue de deo hoie est disponit imediate aiaz ad graz imo impossibile fuit sine fide illa aliquē gratū esse deo. Propter hoc dixit pater Matth. iij. t. xvij. ca. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bñ cōplacui. Ibi glosa. i. p ipsū alij mihi placēt. Et Aug⁹. Sine fide mediatoris nullꝰ vnq̄ placuit deo. Siliter xps est quoddā mediū p modū meriti qr p passionē suā meruit a patre vt daret gra oibus credentibus in ipsū t amantibus ipsū. Adhuc p modū desiderij ē quoddā mediū. qr oibus credentib⁹ orat graz t desiderat. Vñ Joā. prima sua canonica ca. i. Aduocatū habem⁹ apud deū t patrez dñm nr̄m iesū xpm̄. Ipe q̄ ē mediū sicut aduocat⁹ t orās vt det nobis gra. Insup est mediū per modū dispositionis q̄tū ad nam. qr tota humana nā añ incarnationez erat digna odio t reprobatione p pctm̄ originale. Sed cum fuit hūana nā assūpta a filio dei in vnitate psone disponebat rōne predestinatoz ad gram dispositione cōgruitatis siue dignitatis. Sicut ergo p vnū hoiem fuit lapsa. ita p vnū hoiem deū. s. xpm̄ per vnionē cū deitate fuit disposita ad iustificatōz. ¶ Tertia gra que est in xpo dr singularis sanctitatis que fuit in eo plena fm rōnē cause formalis plene informās aiaz xpi t plenissime oēs vires eius q̄tum ad oēs actus ipsaz. qr in ipsa aia xpi est gra cognitōnis t veritat̄ oim. Et hec pficit q̄tū ad actū rōnis. Et pficit q̄tum ad actū cōcupiscibilis qui est amor bonitatis. Et ēt pficit q̄tum ad zelum irascibilis. In alijs Vo scīs licet inforet fm excellentiā ad vnū actū ñ tū ad oēs actus. Et cū in alijs sctis sit preeminentia respectu alicuius doni. In xpo tū est preeminentia respectu oium donoz. qr non hz gram ad vnū actū gre tm̄. sed ad oēs. Et hoc ē qd dicit Aug⁹. Qr accepit graz totaliter t vniuersalit. Vñ comparatio gre xpi ad gras aliorum fm plenitudinē t pfectionē est. fm q̄ cōparat figura circuli ad figuras alias angulares. Circulus eni ē capacissima figura respectu aliaz ita gra xpi capacissima est. Capax quippe est ois actus cuiuslibet virtutis qd nō est in alijs gratijs sctoz. Contra ista posset quis arguēdo dicere. Qr in xpo ñ fuit plenitudo gre. Mā in xpo hoie nō fuerūt oēs virtutes. Sed non est plenitudo gre sine plenitudie oim virtutū ergo in ipso non fuit plenissima gra. Maz in ipso nō fuit liberalitas t magnificentia qr he virtutes hñt actū suū circa diuitias quas xps ptēpsit. Scōo nō fuit in ipso tēperantia t cōtinentia. qr he sūt p̄ concupiscentias prauas q̄ i xpo ñ fuerūt. Tertio fm phm in. vij. ethi. Virtus diuidit p̄ quendā heroicū siue diuinū habitū qui attribuit hoibus diuinis. hoc autem

maxime cōuenit xp̄o. ergo ñ habuit virtutes
sed aliquid altius virtute. Mis ñdet sanctus
Tho. iij. p̄te. q. vij. ℚ fic gr̄a respicit essentiaz
aie. ita virtus respicit eius potētiā. Vñ opor
tet q̄ sicut potentie deriuant ab eius essentia
ita virtutes sint deriuatōes quedā gr̄e. Quā
to ā aliq̄ principiū est pfectius tanto magis
imprimit suos effectus. Vñ cū gr̄a xp̄i fuerit
pfectissima consequens est q̄ ex ipsa processe
rint virtutes ad pficiendū singulas potētias
aie q̄tum ad oēs aie actus. Et ita xp̄s habuit
oēs virtutes. Ad illud ℣o q̄ inducebatur ō
liberalitate. dicendū q̄ liberalitas t magnifi
centia cōmendant circa diuitias inq̄tū aliqs
nō tm̄ existimat diuitias q̄ velit eas retinere
pretermittēdo id q̄ fieri oz. Ille ā minime
diuitias extimat qui penitus eas contēnit t
abijcit propter pfectōnis amorē. Et iō in hoc
q̄ xp̄s oēs diuitias contempsit. ostendit in se
summū gradū liberalitatis t magnificentie.
licet ā liberalitatis actū exercuerit fm q̄ sibi
cōueniens erat faciendo pauperibus erogari
que sibi dabant. Ad illud ℣o q̄ tangebat de
temperantia dicit sctus Tho. ℚ licet xp̄s con
cupiscentias prauas non habuerit. ꝓpter hoc
tm̄ nō excludit quin habuerit temperantiaz. q̄
tāto pfectior est in hoie q̄to magis prauis
concupiscentijs caret. Vñ fm p̄bm. vij. ethi.
Tempatus in hoc differt a cōtinente. q̄ tēpe
ratus nō hz prauas concupiscentias quas cō
tinens patit. vñ sic accipiendo cōtinentiā sic
philosophus accipit. ex hoc ipso q̄ xp̄s habuit
oēm virtutē nō habuit continentiā que non
est virtus sed aliquid min⁹ virtute. Ad aliud
insup q̄ dicebatur de habitu heroico. Ñdet
tur. q̄ habitus ille heroicus vel diuinus non
differt a virtute cōiter dicta. nisi hz pfectiorē
modū inq̄tū. s. aliquis est dispositus ad bonū
quodā altiori mō q̄ cōmuniter oibus com
petat. Vñ per hoc non ostenditur q̄ christus
non habuit virtutes. sed q̄ habuit eas perfe
ctissime vltra cōmunē modū. sicut etiaz ℙlo
tinus posuit quendā sublimem modū virtu
tum. quas esse dicit purgati animi. Sed ad
huc dubitaꝫ de fide spe t penitentia que non
videntur fuisse in christo. Nam fides est cum
visiōe enigmatica. Christus ℣o videbat sine
enigmate. Et spes est expectatio future beati
tudinis que nō habetur. Ipse ā iam beatitu
dinē habebat t nō expectabat eā. ℙPenitētia
est virtus q̄ cōmissa cū emendatiōis ꝓpposito
plangimus t odimus q̄ xp̄o ꝓuenire nō pōt
Ñdet ad hoc Alexander de ales q̄ sūt que
dam dona gratuita cū impfectione. Quedaz
que ñ dicūt impfectionē. Fides ergo est donū
gratuitū cū impfectione. Nam assentit veri
tati quā nō videt. hoc q̄ dico assentire verita
ti pfectionis est. Sed hoc q̄ dico quā non vi
det impfectionis. Spes etiā habet summo bo
no illud expectando. Expectare impfectōnis
est. sed habere sūmo bono perfectionis. Sic
penitentia est donū gratuitū cū impfectione.
penitentia nanq̄ consistit in detestatione ma
li q̄ cōmissū est. detestatio mali dicit pfectio
nem. sed q̄ cōmissū est dicit impfectionē. Cū
ergo in ipsa gr̄a que est plena imo plenissima
sicut est gr̄a xp̄i nulla sit impfectio. patet q̄ ñ
debuerūt in ipso esse dona gr̄a cū impfectio
ne. rōne sue pfectionis. Et ꝓpter hoc nec fi
des in rōne fidei nec spes in rōne spei. nec pe
nitentia in rōne penitentie debuerunt esse in
xp̄o. q̄ sub rōnibus istis dicunt impfectionē.
Sed illud solū q̄ erat perfectū in istis donis
fuit i xp̄o. In ipso eni fuit assensus prime ve
ritati q̄ est pfectionis in fide. Sed illud q̄ ē
imperfectionis nō fuit in ipso. s. cognitio eni
gmatica. Sic iter in ipso fuit maxime q̄ est p
fectiōis in spe. s. adhesio cū summo bono. sed
non cuz illa unperfectione que est expectatio
boni q̄ non habet. Sic etiam q̄ est pfectio
nis in penitentia fuit maxime in ipso. q̄ nun
q̄ aliquis tātū potuit detestari peccatū q̄tū
ipse detestabat q̄n nunq̄ aliquis habuit tan
tam oppositionē voluntatis ad malū. Semp
ergo q̄ est perfectionis gratie t plenitudinis
est in gratia absoluta siue singularis sanctita
tis ipsius xp̄i. ergo in ipso fm pfectionez oēs
virtutes. oñes gratie gratis date t oia dona
spūs sancti. Verūtamen aliqui dubitant an
in xp̄o fuerit donū timoris. q̄ Joānes prima
sua canonica ca. iij. dicit. ℙPerfecta charitas
foras mittit timorē. pfectissima aūt charitas
fuit in xp̄o. quare videret q̄ nō fuerit in ipso
donū timoris. Contrariū tn̄ habet p Isaiam
qui ca. xi. ita dicit de xp̄o. Requiescet sup euz
spūs timoris dñi. ℙPropterea notanda sunt
verba sct̄i Tho. in. iij. parte. q. s̄. posita. vbi ait
q̄ timor respicit duo obiecta. quoz vnū ē ma
lū terribile. Aliud est ille cui⁹ ptāte malū pōt
inferri. In xp̄o fuit timor dei nō quidē fm q̄
respicit malū separationis a deo p culpā. nec
fm q̄ respicit malū punitōis p culpa. sed fm

q respicit ipsā diuinā eminētiā ꝑput.s.aia xpi quodā affectu reuerentie mouebat in deum a ispū scto acta. vñ ad Hebreos. v. ca. dr. Exauditus est pro sua reuerentia. hūc āt affectū reuerētie ad deū xps ꝑfectissime habuit plenissimē. Joānes ergo cū dicit. Q; ꝑfecta charitas foris mittit timorē. loquit de timore fm q respicit obiectū qđ est malū. Quare fm theologos fniam t veritatis doctrinā. Xpus oi virtute oiq; sanctimonia preditus fuit. Erat totus dulcis. totus modestus oibus būfaciēs t neminē iniuste ledens. Et vt inquit Jsaias liij. ca. Vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras. t attritꝰ est ꝓpter scelera nostra.

¶ Q; non est mirandum si iudei persecuti sūt christum qui semper malefacere consueuerūt

Capitulum. ij.

Secunda rō qua probamus innocentiaz christi dr malicie cōsuetudo. ¶ Populus nanq; iudeoz paucis dūtaxat exceptis cōsueuit esse malus a generatione in generationez. Non est igit mirū si innocentē filiū virginis crucifigi ꝓcurauit. Et ne iudei cōquerant de nobis quasi vellemus ipsos falso condēnare. ꝓducamꝰ in mediū veteris testamēti scripturas que apud eos ēt oi veritate fulgere credū tur. Exod. xxxij. ca. t Deuteronom. ix. ca. dixit deus moysi. Cerno q ꝑplus iste dure ceruicis sit. Et Nume. xi. ca. Durus est murmur ꝑpli quasi dolentiū pre labore ꝺ deū. Et Numeri. xiiij. ca. quasi conqueri visus est deus dicens. Vsq; quo detrahet mihi ꝑplus iste. Et Numeri. xvi. ca. Murmurauit ois multitudo filiorum israel. Et egressa ira a dño percussi sunt quattuordecim milia hoim. Et Numeri. xxij. ca. Locutus est ꝑplus cōtra deū t ait. aia nra nauseat sup cibo isto leuissimo. Et Deutero. ix. ca. dixit moyses. Contēptistis imperiū dñi dei vri t nō credidistis ei neq; vocē eius audire voluistis sed semp fuistis rebelles. Et Judicum. ij. ca. scribit. Fecerunt filij israel malu; in cōspectu dñi t seruierunt baalim ac dimiserunt dñm deū patrū suoz q eduxerat eos de terra egypti t secuti sunt deos alienos. Et infra. Jratus dñs ꝺ israel tradidit eos in manꝰ diripientiū q ceperūt eos t vēdiderūt hostibꝰ q habitabant p girū. Et Judicū. iij. ca. Filij israel habitauerūt in medio chananei t ethei t amorrei t ueui t iebusei t fereczei t duxerunt vxores filias eoz. ipsiq; filias suas eoz filijs tradiderūt t seruierūt diis eoz fecerūtq; malū in ꝓspectu dñi t obliti sūt dei sui seruientes baalim t astaroth. Jratusq; contra isral dñs tradidit eos in manꝰ regis mesopotamie t seruierūt ei octo ānis. Et Judicū. iij. ca. Addiderūt filij israel facere malū in ꝓspectu dñi post mortem Aoth. Et tradidit illos dominus in manu Jabin regis chanaan. Et Judicū. vi. ca. Fecerūt filij israel malū in ꝓspectu dñi q tradidit eos in manu madian septē annis t oppressi sūt valde ab eis. Et Judicū. x. ca. Filij israel ꝑtis veteribus noua iūgentes fecerūt malū in ꝓspectu dñi. t seruierunt ydolis baalim t astaroth t diis syrie ac sidonis t moab t filioz amon t philistim. dimiserūtq; dñm t nō colebant eum. Contra quos iratus dñs tradidit eos in manꝰ philistinoz t filioz amon. afflictiq; sūt t vehemēt oppressi p ānos decē t octo. Et. ij. ¶ Paralipome. xxiiij. ca. ¶ Principes iuda dereliquerūt tēplū dñi seruierūtq; sculptilibꝰ. t facta est ira dei ꝺ iudā. mittebat eis ꝓphetas vt reuerterentꝫ ꝗs illi audire nolebant. Et. i. Hesdre. ix. ca. ¶ Peccauimus dñe grauiter vsq; ad die hanc t ꝓ iniqtatibꝰ nris traditi sumꝰ ipsi t reges nri t sacerdotes nri in manibus regū terraz in gladiū t in captiuitatē. Et. ij. Hesdre. ix. ca. ¶ Patres nri supbe egerūt t indurauerūt ceruices suas t nō audierūt mādata sua. Et Judith. vij. ca. ¶ Peccauimus cū pribus nris iniuste egimꝰ iniquitatē fecimꝰ. Et Jsaie. i. ca. cōquerit deus dicēs. Filios enutriui t exaltaui ipsi āt spreuerunt me Cognouit bos possessorē suū t asinus presepe dñi sui. Jsrl āt ñ cognouit me. ꝑplus me ñ intellexit. ve gēti peccatrici ꝑplo graui iniqtate semini neq; filijs sceleratz dereliquerūt dñm blasphemauerūt sctm̄ isrl abalienati sūt retrorsū. Et Jsaie. xxx. ca. ¶ Pplus ens ad iracūdiā ꝓ uocās ē t filij mēdaces filij nolētes audire legē dei. Et Jeremie. v. ca. Audi populе stulte q nō habes cor q hūres oculos nō videtis t aures nō auditis. Et Jeremie. vij. ca. Nō audierūt me ingt deus nec inclinauerūt aurē suā. Jz abierūt in prauitate cordis sui mali. Et Jeremie. xvij. ca. ¶ Populus pessimus qui nolnit audire verba mea. t Baruth. ij. ca. Mulitudo hec maruma conuertetur in minimaz. populꝰ est enim dura ceruice. Et Ezechielis. ij. ca. Filij dura ceruice t indomabili corde sunt ad quos ego mitto te. Et Ezechielis. viij. ca. Jniquitas domus israel t iuda magna est valde Quid ad hec t multo plura q̄ omittimꝰ iudei

poterunt respondere. aut quomō excusare va
lebunt iniquitatē ipsoꝝ. tot tantisqꝫ vocibus
predicatā. Sicut in quolibet tēpore erga dēū
ingratissimi sunt reperti. sic dum in propria
venit ⁊ homo factus est eum non receperunt
imo sibi vsqꝫ ad mortem fuerunt infesti. Qui
tamen obloqui adhuc de xpo presumūt. argu
untqꝫ contra nos dicentes ipsū fuisse culpabi
lem ⁊ peccatorem potissimū propter tria.
¶Primo propter offensionem.
Secundo propter violationem.
Tertio propter indignationem.
¶Primo iudei dicunt xpm fuisse culpabilez
propter offensionē. Quia predicauit iudeis. il
los offendendo. hoc āt fieri nō debuit. qm̄ vt
Augustinus dicit in libro de agone xpiano. in
hoie iesu xpo se nobis ad exemplū vite prebu
it filius dei. nos Vo debemus vitare offensio
nem nō solū fideliū sed etiam infidelium. ſm
illud. i. ad Corin. x. ca. Sine offēsiōe estote iu
deis ⁊ gentibus ⁊ ecclesie dei. Quare videtur
qꝫ ipse xps in sua doctrina vitare debuit offē
sionē iudeoꝝ. Ad hoc respondet sctūs Tho.
iij. parte. q. xlij. Qꝫ salus multitudinis est pre
ferenda paci quorūcunqꝫ singulariuꝫ bonum.
Ideo qm̄ aliqui sua peruersitate multitudinis
salutem impediūt nō est timenda coꝝ offen
sio a predicatore vel doctore. Scribe āt ⁊ pha
risei impedichant salutē populi. tum qꝛ repu
gnabant xpi doctrine p quā poterat audienti
bus esse salus. tum etiā qꝛ prauis suis moribꝫ
vitā alioꝝ corrumpebant. Et ideo dns nō ob
stante offensione coꝝ publice veritatē quā illi
odiebant ⁊ coꝝ vitia arguebat. Vñ Matth.
xv. ca. discipulis ei dicentibus. Scis qꝛ iudei
audito hoc verbo scandalizati sunt. Respō
dit. Sinite illos cecī sunt ⁊ duces cecorum. Qꝫ
Vo apl's dicat. Sine offensione estote. Rñ
dendū. Qꝫ hō sic dꝫ esse sine offensione oibus
vt nulli det suo facto vl dicto minus recto oc
casionē ruine. Si tñ de veritate scandalū ozit
vtilius scandalū nasci pmittit qm̄ veritas reli
quat. ¶Scōo iudei dicunt xpm fuisse pecca
torē ⁊ legis trāsgressorē pp violationē. qꝛ sab
bata violabat. Preceptum quippe erat vt nil
operis tūc fieret. Ipse Vo dixit languido quē
sanauit in probatica piscina vt tolleret lectuꝫ
suū. Joānis. v. ca. Et cōsensit discipulis qui i
sabbato spicas euellebant excusando eos. vt
habet Matth. xij. ca. Ergo in hoc peccauit ⁊ ꝺ
legē fecit. Ad hoc rñdet sctūs Tho. in. iij. pte.
q. xl. Qꝫ xps in oibus ſm legis precepta cōuer
satus est. in cuius signū etiā voluit circūcidi.
circūcisio enī est quedā ꝓtestatio legis inplē
de. Qꝫ āt curauit in sabbato languidū cui di
xit vt tolleret lectū suū nō fuit ꝺ legē. ¶Primo
qꝛ p preceptū de sanctificatione sabbati non
interdicit opus diuinū sed humanū. Quāuis
enī deus die septima cessauerit a nouis creatu
ris cōdendis. q̄tū ad earū principia. semp tñ
opatur in rerū cōseruatione ⁊ gubernatione.
Itaqꝫ miracula que xps faciebat in sabbato
nō erant opa humana sed diuina. Vñ ipse di
xit Joānis. v. ca. Pater meꝰ operat vsqꝫ mō
⁊ ego operor. Scōo xps nō fecit ꝺ legē. qꝛ illo
precepto de sabbato sctificādo nō, phibentur
opera que sunt de necessitate salutis corpalis
Vñ Luce. xiij. ca. dixit. Vnusqsqꝫ vrm nō sol
uet sabbato bouē suū aut asinū a psepio ⁊ du
cit adaquare? Et infra. xiiij. ca. Cuius vestruꝫ
asinus aut bos in puteū cadit ⁊ nō ꝓtinuo ex
trahet illū die sabbati. Manifestū est autē qꝫ
opa miraculosa que xps faciebat ad salutem
corporis ⁊ aīe ptinebant. Tertio nō fuit legis
transgressor xps qm̄ illo precepto nō, phibent
opa q̄ ptinēt ad dei cultuꝫ. Vñ dixit Matth.
xij. An nō legistis in lege quia sabbatis sacer
dotes in tēplo sabbatū violant. ⁊ sine crimine
sūt. Et Joānis. vij. ca. dixit. Circūcisionē hō
accipit i sabbato. Qꝫ āt xps palitico mādauit
vt lectū suū sabbato portaret ad cultū dei pti
nebat. i. ad laudē virtutis diuine. falso g obij
ciebant iudei dicentes Joānis. ir. ca. Non est
hic homo a deo qui sabbatū nō custodit. Sili
ter discipuli nō fecerūt ꝺ legē cū spicas colle
gerunt in sabbato qꝛ sic facere coegit illos ne
cessitas. ꝓpterea iudeis murmurantibus re
spōdit xps. An nō legistis qd fecerit dauid qñ
esurijt ⁊ qui cū eo erant. Quō intrauit in do
mū dei ⁊ panes propositionis comedit. licet i
lege preceptū fuisset qꝫ panes illos sacerdotes
soli comederent. Imminēte tñ necessitate da
uid sctūs predictos panes sine pctō comedit.
sicut pz. i. Regū. xxi. ca. ¶Tertio iudei dicunt
xpm fuisse reprehensibilē pp indignationem
Indignabat enim ⁊ irascebat verbis qꝫ ⁊ fa
ctis molestabat phariseos ac illoꝝ sequaces.
Loqbat illis cōtūeliose ⁊ eiecit flagello emē
tes ⁊ vendentes de templo. Ira āt opponitur
mānsuetudini vt patet per ph̄m in. iiij. ethico.
Et vt inquit Jacobus. i. ca. Ira enim viri iu
stitiā dei non operatur. Ex quo videt qꝫ xpus

nec iustus nec mãsuetus fuit ergo peccator t culpabilis multũ. Ad qõ rñdemus ſm doctrinã theologoꝝ q in xpo nõ fuit ira que est vitium. sed ira p zelũ a ratione imperata. Nam vt dicit Aristo. Nõ irasci vbi t qñ oportet videtur insipientis esse. Ira ergo que transgreditur ordinẽ rõnis est cõtra iusticiã t mãsuetudinẽ. nõ ira que est ſm rõnis imperiũ. Locut⁹ itaq; est xps cõtumelioſe phariseis amore iusticie t veritatis. Siliter ,ppter zelũ eiecit oẽs ementes t vendentes de templo. in q̃ etiã suam diuinitatẽ declarauit. Vñ Iero⁹ sup mattheũ ait. Inter oia signa q̃ fecit dñs h videt esse mirabilius q vnus hõ t illo tpe tõ temptibilis potuerit ad vnius flagelli verbera tantã eijcere multitudinẽ. Igneũ eni qdã t fidereũ radiabat ex oculis eius t diuinitatis maiestas lucebat in facie. Et Origenes dicit sup ioanẽ. hoc esse maius miraculũ eo q̃ aqua cõuersa est in vinũ eo q illic subsistit inaiata materia. hic xo tot millũ hoim domanꝫ ingenia. Nihil ergo ꝫ xpm loq dñt iudei maligni. sed agnoscere prauitatẽ t duritiã cordis coꝝ

¶ Q: sepenumero mali psequunt bonos propter odiũ t inuidiam ac propriũ amorẽ. ita iudei psecuti sunt xpm. Capitulum. iij.

TErtia rõ principalis qua probamus innocentiã xpi dr exemplorũ multitudo. Sunt nanq; in promptu exempla plurima in scripturis diuinis t humanis. in quibus ostẽdit q̃z sepenumero qui mali fuerũt t pestilentes. innocentibus t bonis ac iustis aduersati fuere. Nõ factũ cõperimus triplici de causa.

Prima propter odium veritatis.
Scõa propter inuidiã alicne felicitatis.
Tertia propter satisfactionem cupiditatis.

¶ Prima cã quare multi sceleratibus hoies iustis t bene viuentibus fuerũt aduersati. fuit odiũ veritatis. Nam q; illi vt debebant veritatem loquebanꝫ odio sunt habiti. Inquit eni Terẽtius. O bsequiũ amicos veritas odiũ parit. t Iero⁹ ad occeanũ. Ita se hz natura vt amara sit veritas. vitia xo dulcia existimenꝫ. Sz quõ ings hoc est credibile vt veritas odienda sit cũ Lactantius dicat in. i. li. diuinaruz insti. Nullus est suauior aĩe cibus q̃z cognitio veritatis. Et rñdet dñs Bonauen. in ,plogo p mi libri sniaruz. Q: duplex est effectus veritatis. Primus est illuminare t q̃rtũ ad istuz nemo ipsã odit. q; oẽs nãliter illuminari desiderãt. Scõus effectus est arguere t hũc hz in malis manifestãdo eni mala redarguit illa facientẽ Ex quo mali odiũt veritatez. Vñ saluator nr Joãnis. iij. ca. dixit. O is q, male agit odit lucẽ Et vt veniamus ad rẽ est exemplũ Isaie innocentis q pp veritatẽ fuit serra secatus. de quo ingt Iero⁹ in ,plogo i isaiã. Isaias i hierlm nobili genere ortus est. ibiq; ,pphetauit sub manasse rege. sectus in duas partes occubuit Manasses idolatra fuit. t Isaiã auũ maternũ ſm hebreos vel affinẽ suũ eiectũ extra ciuitatem hierlm circa piscinã siloe serra ligneа p mediũ secari fecit. De Jeremia insup diximus in sermonibus de timore diuinoꝝ iudicioꝝ. qualiũ grauissimas pp veritatẽ passus ẽ psecutiones t iniurias. tandez lapidatus est. Vñ Iero⁹ in prologo in Jeremiã dicit. Jeremias anathothites q est viculus tribus ab hierlis distans miliaribus apud taphnas in egypto de ppl'o lapidibus obrutus occubuit. Jacet xo in eo loco sepultus quo dudũ pharao rex habitauerat. Et qñ postulatione sua defugatis ab eodẽ loco serpentibus. egyptios a tactu aspidũ facit esse securos Magna eus ibi religione egyptij veneranꝫ. hec Iero⁹. Daniel pp veritatẽ leonibus deputatus fuit in quoꝝ lacu pmansit sex diebus. Ad quẽ adductus est p angelũ Abacuc vt cibaret eũ. vt scribit Danielis vltimo ca. Joãnes baptista q; arguebat herodẽ ,ppter herodiadẽ quã tulerat fri suo philippo vroꝛẽ vt refert Marc⁹ ca. vi. In vinculis positus est t capite truncatus. Anaxagoras apud Athenienses reus factus ẽ q; dixit solẽ esse lãpadẽ ardentẽ. negãs vtiq; esse deũ. vt dicit Aug⁹ li. xviij. de ci. dei Socrates propter veritatis patrociniũ venено perijt. Cicero vt scribit Plutarcus quartũ t sexagesimũ agens annũ. iussu Marci antonij ,ppter philippicas quas ꝫ cũ scripserat capite t dextera trũcatus est. Sed Lactanti⁹ defendere volens vex cultũ xpi aduersus deos falsos gentilũ. Ciceronẽ reprehendit q; in rebus diuinis timuit veritatẽ sua eloquẽtia ptegere. Ingt eni li. ij. sic. Cũ intellexisset Cicero falsa esse q̃ hoies adorarẽt multaq; dixisset q̃ ad euersionẽ religionũ valerẽt. subdidit illa nõ esse vulgo disputãda. Et infra seqnit Si qd tibi virtutis est Cicero experire ppl'm facere sapientẽ. digna res est vbi oẽs eloquẽtie tue vires exeras. Nõ eni verendũ est ne ti bi in tã bona cã deficiat oro. q; sepe ẽt malas copiose ac fortiꝫ defẽdisti. Sz nunq; Socrati

carcerē times ideoq; patrocinīū veritatis susscipere nō audes. At mortē vt sapiens contēnere debuisti. Et erat multo pulchrius vt ob bñ dicta q̄s ob maledicta morereris. Nec tibi laudis plus philippice afferre potuerūt q̄s discussus error humani generis ⁊ mentes hoim ad sanitatē tua disputatiōe reuocare. hec Lactā tius. Verūtñ ⁊ si cicero nō oia dixit que forte nouit de superstitionibus noxijs gentiliū. Nobis dz esse satis q; Marcus antoniusꝰ illū occidi fecit. qñ vitia illius ⁊ scelera tacere noluit Vt enī tradit Plutarcus Marcus antoniꝰ odio erat cūctis bonis ,pter suā lasciuā vitam versabaī quidē libenter inter aleatores. scorta. mimos ⁊ histriones. Qui tādē ab octauiano supatus Alexandrie vbi fugiens se collegerat anno etatis sue qnquagesimo sexto gladio se peremit. Et ne multa dicamus iniquis ⁊ deprauatis mentibꝰ magis placent adulatores blandi falsa loquentes q̄s q vera dicere q̄cūq; mō conanī. ¶ Scda cā q̄re mali insidiāī bonis illosq; psequunī. est inuidia felicitatis gliene. de hac Xo plene dixi ī quadragesimali de penitentia in sermōe de inuidia. vbi cōmemorandū est q̄lit innocens Abel a frē chaym pemptus fuit vt scribit Beneb. iiij. ca. Et ioseph a frībus venditus ismaelitis vt dr Beneb. xxxvij. ca. Et dauid a saule tentatꝰ occidi vt ponit. i. Regū. xviij. ca. Ibiq; de Furio camillo ⁊ Scipione affricano explicatū est q̄s̄ta iniuste tulerūt eis ab inuidis ciuibꝰ irrogata ¶ Tertia cā q̄re innocentes ⁊ iusti oppressi sunt ab iniquis pp satisfactionē cupiditatis. Exemplū est de naboth de q̄ scribit. iij. Regū xxi. ca. Q; occisus est procurante dolosa iezabele vxore regis Agab eo q; noluit dare vineā suā q̄ erat iuxta palatiū achab regis samarie quare a falsis testibus cōuictus tanq̄s blasphemasset deū ⁊ regē extra ciuitatē lapidatus est De Susanna insup legimus Danielis. xiij. ca. Q; eo q; nō cōsensit in libidinē illoꝝ senū qui erarserant in cōcupiscentiaz eius ,pcurabant illi ignominiosā eiꝰ mortē. q̄ secuta fuisset nisi deus suscitasset spm̄ danielis q senes de falsa criminatione cōuicit. quare ⁊ ipsi lapidati sūt Susāna Xo ō infamia ⁊ morte diuinitus releuata. Dñs igit nr̄ iesus xp̄us vt diximus in superiorib̄ veritatē docebat arguebatq; vitia publica phariseoꝝ. Insup ⁊ turbe seqbanī cū cratq; fama illiꝰ in pp'o fulgētissima. Quare pharisei odiebāt eū ⁊ inuidebāt glie ac fame sue. Insup timebāt ne forte aliq̄ nouitas seqrek ex q̄ indignati romani se suaq; dissiparēt Jō oi hūanitate ac veritate posita q̄ficerūt pilatū vt eū morti traderet. O igit gens crudelissima iudeoꝝ. O crudelitas inaudita. O excogitata malicia. Cōuenerūt aduersus sctū sctōꝝ ⁊ paratū nos sua passiōe saluos facere morte violenta pemerūt. Cuius nomen bene dictōne deuotissime benedicamus laudemusq; in secula seculoꝝ Amen.

¶ Sermo quartusdecimus de sublimitate ⁊ magnificentia crucis in qua xp̄s operatus est salutem humani generis.

HUmiliauit semetip sū factus obediens vsq; ad mortē mortē āt crucis pp qō ⁊ deus exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen qō est sup oē nomen. Doctoris gentiū Xba sūt ista ad Philipen. ca. ij. Pissima verba de cruce xp̄i ,p clamata offendūt aures maliuolas iniq̄rū. ,p quibꝰ ita loquit paulus. i. ad Corin. ca. i. Verbū enī crucis pcūtibus quidē stultitia est his āt q̄ saluī fiūt. i. nobis virtus dei est. Et i fra. Judei signa petūt greci sapientiā querūt Nos āt predicamꝰ xp̄m crucifixū iudeis qdē scandalū. gentibꝰ āt stulticiā. Quia Xo hūani generis redemptio facta est p xp̄m in cruce Indeoꝝ oēs gr̄e ⁊ salutis emanat plenitudo vt letent fideles deuoto corde colentes xp̄m pendentē ī ligno. terreant q; iudei ⁊ increduli oēs In hoc sermone de laudibus crucis xp̄i dicemus. Ad illā vtiq; auctor vite humilis ⁊ mā suetus cōscēdit. vt vñ mors oriebat inde vita resurgeret. De ipsa itaq; bñdicta cruce locuturi tria mysteria ,ponimus contemplanda

Primū dr magnificationis.
Secundum exaltationis.
Tertium adorationis.

¶ De dignitate crucis que colligi potest ex figuris ⁊ reuelatione atq; inuentione ipsius.

Capitulum. i.

PRimū mysteriū cōtemplandū de cruce xp̄i dr magnificationis. diligēter quidē pscrutari debemus q̄s̄ta sit dignitas ⁊ magnificentia crucis. Ad quod poterimus facile deprehēdere si voluerimus de illa cōsiderare atq; inspicere maxime tria.

Primo eius figurationem.
Secundo eius reuelationem.
Tertio eius inuentionem.

Qualiter crux ꝯtū ad materiā figurata fuit.

¶ Primo possumus cognoscere magnificentiā ⁊ dignitatē crucis si cōsideremus eius figurationē. Inuenim⁹ nāq; multa magnalia dei nō sine mysterio i ligno celebrata. q̄ vtiq; lignū illud venerabile crucis in q̄ saluator nr̄ pependit prēmōstrarūt ⁊ figurarūt vt Aug⁹ dicit in sermone de passione. Jn.ij. nanq; ca. Genesis legim⁹. Q; pdurit deus lignū vite i medio padisi cui⁹ fruct⁹ senectutē ipediebat ſm Aug̃ li.xiiij. de ciui. dei. Q̄ ita declarat Micholaus de lira. Ad vitā ingt vniuersalez ꝓtinuādo requirit cib⁹ p quē restituit hūidū depditū per actionē calozis nālis. verūtñ ista restauratio nō fit ſm equalētiā vt dicit pbus in.i. de generatiōe. Quia caro generata ex alimento impurioꝛ est q̄ prima. sicut ⁊ vinū generatū p aq̄ appositionē ꝓ uersionē qꝛ si continuarē talis appositio vinū fieret aquosū ⁊ tandē deficeret species vini. Et eodē mō q̄ caro generata p alimentū impurioꝛ est ⁊ p talez ꝓtinuationē inducit senect⁹ in qua carnes sūt impuriozes ⁊ tandē deficit vita. Ad hoc ergo q; predicta restauratio fieret in Ada ſm equalentiā ⁊ p cōsequēs impediret senectus data fuit sibi edere de ligno vite. Potuit hoc figura esse ligni crucis xp̄i cuius fructus a fidelib⁹ degustatus vitā gr̄e cōpuat in aia. Fruct⁹ eni crucis est dñs ihesus xp̄s ,p nobis pctōrib⁹ crucifixus. Jn. vi. āt ca. Genesis habet. Q; volēs deus tpe diluuij in noe ⁊ filijs eoꝛūq; vxoꝛib⁹ humanū genus saluare precepit archā fieri ō lignis leuigatis. potuisset nāq; de⁹ absq; tanta inundatione aquaꝝ in aliq̄ mōte aqs disco opto vel alia via saluos facere illos. Voluit tñ vt id fieret in archa lignea ad denotandū q; i lignea cruce erat humani generis salus ,pcurāda. Scribit ad hoc Exodi.iiij.ca. Q; cū de⁹ clementissimus misit moysen ⁊ aaron ad pharaonē ,p liberando ppl̄o suo. cū allegassz moyses inabilitatē suā eo q; impedite ⁊ tardioris esset lingue. dixit dñs ad eū. Aaron loquet ,p te ad ppl̄m ⁊ erit os tuū. tu āt eris in his q̄ ad deū ptinent. virgā quoq; hāc sume in manu tua in q̄ facturus es signa. hec fuit illa virga q̄ uersa est in serpentē coꝛā pharaone ⁊ rursū in virgā rediit vt patet Exodi. vij. ca. Hec fuit virga qua moyses pcussit aq̄s fluminis que mox velut sanguis facte potari nō poterant. hec fuit virga in q̄ cōpleta sūt alia signa que omittamus cā breuitatis. Non est tñ pretereundū silentio id qđ factū est dū opus fuit pugnare ꝯ amalechitas. vt eni scriptura tradit Exodi.xvij.ca. Tunc dixit moyses ad Josue. Elige viros ⁊ egressus pugna ꝯ amalech. cras ego stabo in vertice collis dñs virgā dei i manu mea. Fecit iosue iuxta Xba moysi ⁊ pugnauit ꝯ amalech. Moyses āt ⁊ aaron ⁊ hur ascenderūt sup verticē collis. oꝛauitq; ibi moyses expānis manib⁹ ⁊ secuta ē victoria. Quid in tot prodigijs dei virtute ac potēcia opatis virga illa semp ꝓtecta fuit vsq; ad hanc victoriam nisi vt pfignaret virga crucis xp̄i in q̄ cōsummanda erat hūani generis redemptio ⁊ ptās diabolica superanda. Jn. xv. insup Exodi ca. narrat quēadmodū aq̄ marath fluminis amarissime in dulcedinē verse sūt eo q; moyses posuit ibi lignū qđā qđ ostendit ei de⁹. Et hoc lignū crucis xp̄i pfignauit. qm̄ per xp̄m in eo crucifixū amaritudo peccatoꝝ hoim vertit in dulcedinē quibus dat spes ⁊ fiducia venie cōsequende. Exodi ēt ca. xxvij. fit mentio de archa quā fecit besleel de lignis sethim . in q̄ recondita fuerūt virga in memoriā liberatiōis de egypto. Mānā in memoriā refectionis in deserto ⁊ tabule i memoriā date legis. Et hec archa figura esse potuit crucis de ligno fabricande. in qua reponi debebat saluator mundi Jn ipso nanq; fuerūt tres nature in vna ꝑsona diuina. s. uncreata ⁊ spūalis creata ⁊ coꝛpalis. diuina nā designat p virgā. nā ſm eā ipse dei filius est dei virtus. Spūalis etiā natura xp̄i. s. aia ei⁹ scientissima p duas tabulas legis exprimit in quibus erat lex diuina ꝓscripta. per duas nāq; tabulas duo designant q̄ sūt in aia xp̄i. intellect⁹ videlicet in q̄ erat ois scia. ⁊ voluntas in q̄ fuit ois rectitudo ⁊ bonitas. p mā na Xo denotat nā carnis xp̄i que fuit purissima ab oi labe pcti. Ultimo ad mentē euocandū censeo illud qđ Numeri ca. xxi. ponit. qm̄ misit deus in ppl̄m de ipso male loquentē serpentes ignitos. ⁊ oꝛanti pro ppl̄o moysi dixit dñs. fac serpentē eneū ⁊ pone in pticā eminentē i medio ppl̄i ⁊ quicūq; pcussus fuerit a serpēte respiciat eū ⁊ viuet. ⁊ factū ē ita. Hic serpēs figura fuit xp̄i q̄ in ptica crucis effigend⁹ erat. p cui⁹ intuitū fide ac deuotōe sanamur a moꝛsib⁹ demonioꝝ. Ex dictz clarere pōt q̄z sit excelsa q̄ue sublimis arboꝛ crucis xp̄i. q̄ deputata fuit vt eēt instrumētum in q̄ dei fili⁹ hoim petā sanaret. ¶ Scōo possum⁹ cognoscere dignitatē ⁊ magnificētiā crucis si ꝓsiderem⁹ ei⁹

reuelationē. Innotuit quippe regine Sabbe q̄ in cruce pati debebat dei filius incarnatus qō nō ex vi sui ingenij sed dei reuelatione pre uenit. Sic̄ eni de mysterijs xp̄i ꝓphetico spū sibylle locute sūt. ita hec regina Sabba p̄dixit in ligno xp̄m fore passurū. Qualiter āt hoc factū sit audiamus. Refert mg̃r in historia scholastica. Q̄ regina Sabba vidit in quadā domo salomonis q̄ dicebaꝯ domus saltus lignū quoddā pulcherrimū dixitq̄ salomoni q̄ in illo esset crucifigendus vnus. p̄ cuius mortem regnū iudeoꝝ deleri debebat. Istud āt lignuꝫ vt asserit ioānes belet remanserat in p̄tacta domo. qm̄ cū satis rectū ⁊ pulcherrimū videret nunq̄ potuit alicui opificio deputari. duꝫ āt q̄nq̄ longitudine supabat. aliq̄n Xo breuitate deficiebat. Quare artifices illud dimiserunt. Salomō itaq̄ verba regine Sabbe magnifaciens. lignū ipsū in ꝓfundis terre visceribus iussit sepeliri. In eo āt loco postea ꝓbatica piscina fuit cōstructa. de qua dicit Joannes. v. ca. Q̄ in circuitu iacebat infirmoꝝ multitudo. Angelus Xo dn̄i s̄m tp̄s descendebat in piscinā ⁊ mouebaꝯ aqua ⁊ sanabaꝯ vnus. Que vtiq̄ fiebant nō solū angeli descendentis p̄sentia. sed etiā s̄m aliquos ipsius ligni virtute. Instante āt die qua xp̄s crucifigi debebat. p̄tactū lignū supnatasse miraculose ꝓ bibeꝯ. qō videtes iudei acceperūt ⁊ ex eo crucē dn̄o parauerūt. ¶ Tertio possumus cognoscere dignitatē ⁊ magnificentiā crucis si consideremus eius inuentionē. Nā post xp̄i passionē iterū a iudeis abscondita fuit. ⁊ p annos ducentos ⁊ vltra sub terra latuit. Inuēta Xo fuit ab helena cōstantini matre mō q̄ sequit. Cū eni ipse constātinus vt ecclesiastica testaꝯ historia cū hostibus copiosissime cōgregatis iuxta danubiū manus cōserere deberet. nocte sui exercitus pericula cogitans ⁊ timēs suoꝝ stragem ⁊ sanguinis effusionē oculos ad celū leuauit. Et in somnis vidit ad orientalē ꝑtem signū crucis in celo. ſ. aereo fulgore igneo rutilare. Angelosq̄ astare sibiq̄ dicere Constantine in hoc signo vinces. Qui tali visione ꝓfoꝛ tatus fiducie ipsi⁹ ex auro fecit. ⁊ ante suū exercitū ferri iussit. irruensq̄ in hostes ipsos i fugā ꝑuertit. ⁊ multitudinē maximā interfecit. Scōm quosdā iste cōstantin⁹ fuit p̄ illius cōstantini quē btissimus siluester baptizauit q̄ post victoriā in xp̄m credidit. Et postmodū ab Eusebio papa suscepit sacrum baptisma.

Mortuo Xo eo Cōstantinus filius memoꝛ victorie p̄is quā virtute sc̄ē crucꝭ habuerat helenā matrē suā hierosolymā ꝓ ipa cruce ꝛ uenienda transmisit. Alij Xo tenēt q̄ iste cōstantinus fuit idē quē baptizauit Siluester q̄ post illā victoriā habitā pfecte ñ credidit nec tūc sacrū baptisma suscepit. Sꝫ aliquāto tp̄s interiecto visionē illā petri ⁊ pauli vidit ⁊ sacro baptismate est renatus ⁊ a lepra mūdatus in xp̄m deinceps pfecte credidit ⁊ sic matrem suā hierosolymaꝫ misit vt crucē dn̄i reqreret Cū āt hierosolymā helena venisset. oēs iudeoꝝ sapientes q̄ p totā regionē repti sunt ad se cōgregari p̄cepit q̄s de cruce xp̄i ⁊ passionis loco interrogauit. cōminataq̄ est illis q̄ nisi veritatē patefacerēt. faceret eos oēs igne cremari. At illi timētes tradidērūt quēdaꝫ apud eos multe auctoritatis virū cui nomē erat iudas dicentes. Dic̄o dn̄a iusti ⁊ ꝓphete filius optime nouit legē. ⁊ tibi oīa q̄ ab eo q̄sieris indicabit. Tūc illa oēs dimittens tenuit iudam Cui dixit. mors ⁊ vita apposita sūt tibi q̄ malueris elige. ostēde mihi lignū sc̄e crucꝭ. Qui dū hoc se scire negaret duro est carceri mancipat⁹. Post dies Xo ser extrahi se petijt ⁊ crucem se indicaturū ꝓmisit. Cū ergo extractus venissꝫ ad locū ⁊ ibidē orasset. locus subito cō mouet ⁊ fumus aromatū miri odoris sentit. ita vt miratus iudas ambabus manib⁹ plauderet ac diceret. In veritate xp̄e tu es saluator mūdi. Erat āt i illo loco sic i historia ecclīastica legit tēplū veneri q̄ Adrian⁹ ipator ibidē ꝓstruxerat. vt si quis xp̄ianoꝝ i illo loco adorare voluisset videret venerē adorare. O b q̄ pene oblivioni locus fuerat datus. Regina āt templū fūditus fecit destrui. ⁊ locū arari. P⁹ hoc iudas ꝑcingens se viriliter fodere cepit. ⁊ viginti passus fodiens tres cruces abscondit⁹ reperit quas ad reginā ꝓtin⁹ deportauit Cū āt crucē xp̄i ab illis latronū nesciꝛent discernere eas in ciuitatis medio posuerūt. ibidē gl'iam dn̄i prestolātes. Et ecce circa hoꝛaꝫ nonā quidā iuuenis mortuus defert. iudas feretrū tenuit ⁊ primā ⁊ scōam crucē sup corp⁹ defuncti posuit sed nequaq̄ ille surrexit. Appposita Xo tertia ꝓtinus redijt defunctus ad vitā p⁹ H iudas baptizaꝯ ⁊ q̄riacus appellaꝯ q̄ defūcto hierosolomytanoꝝ epo est ep̄s ordinatus. Cū aūt btā helena clauos dn̄i nō haberet rogauit ep̄m quiriacū vt ad locū ꝑceret ⁊ clauos inquireret. qui dum venisset ad locū ⁊

orasset continuo clauj velut aurū in terra fulgentes apparuerūt. ꝗs ille accipiēs regine detulit. Crucis Xpi ptē helena detulit filio. ptez Xpi argento ornatā reliqt in loco. Clauos insup obtulit filio. Ex quib⁹ vt refert Eusebius cesarienſis frena quib⁹ vteret ad bella cōpo/suit. t ex alijs galeā suā armauit. Gregorius Xpi turonenſ asserit fuisse quattuor clauos. ex quibus helena duos in freno imperatoris posuit. tertiū in imagine cōstātini q̄ rome su/pemínebat vbi locauit. Et quartum in mare adrianū qō vsqz tūc fuerat nauigantiū voza/go ꝓiecit. ¶Patet iā ꝗs excelſa sit gloria crucis qñ vt Crisosto. dicit. Crux de penis latronuz transit ad frontes imperatorum.

¶Qualiter crux exaltata fuit dum xps in illa pependit. t post tpe heraclij imperatoris t in fine in die iudicij. Capitulum ij.

Secundū mysteriū contemplandū de cru/ce xpi dr exaltationis. ¶Potest autem di stingui tripler exaltatio.

¶Prima dr passionalis.

Secunda singularis.

Tertia generalis.

¶Prima exaltatio crucis dr passionalis. tūc siquidē exaltata fuit qñ in ea exaltatus est dei filius. q Joānis. xij. ca. dixit. Ego si exaltatus fuero a terra oia trahā ad meipsū. Sed ꝫ pos set aliqs querere. Cur xps mori noluit in aliq̄ domo siue sub tecto. ſz crucifixus i aere. ad qō rñdemus q hoc cōgruc factū est triplici rōne

¶Primo ratione medictatis.

Secundo ratione cōmunitatis.

Tertio ratione sanctitatis.

¶Primo xps mori voluit in aere rōne medi etatis ad innuendū q sicut aer est medius in/ter celū t terrā. sic ipe fuit mediator inter deū t hoiem. Scribit tñ Aug⁹ li. ix de ciui. dei. Q/dā phi dixerūt mediatores cē inī nos t deuz demones. qñ deus est imortalis t sine oi mi/seria. hoīes miseri t mortales demōes miseri t imortales. Cū ḡ imortale t miserū mediū sit inter imortale t btūm t mortale t miserū. vi/dereī q demones inter deū t hoies debeant esse mediatores. Sed hoc esse nō pōt. q demo nes separant t impediūt accessū ad btitudinē Jō dicit Aug⁹. Alius est medius malus q se/parat amicos sic est diabol⁹. Alius est medi⁹ bonus q reconciliat inimicos. ſ. dñs iesus xps Silit angeli boni nō pñt esse mediatores qñ ipsi sūt imortales t bti quoz neutra, ꝓprietas cōuenit hoī. Oportet ergo q aliqs sit mediator q sit mortalis t btūs. mortalis ad tps. btūs ꝑpetuo. vt eo q mortalis ad tps cōueniat cuz hoīe existente in via. ꝫ hoc q btūs ꝓueniat cū his qui existunt in pria. talis est xps deus hō Jdeo Aug⁹ vbi. ſ. dicit. Querēdus est medi⁹ q nō solū homo verū etiā deus sit. vt hoīes ex mortali miseria ad btām imortalitatez huius medij btā mortalitas interueniēdo perducat Quē neqz nō fieri mortalē oportebat neqz p/manere mortalē. Mortalis quippe factus est nō infirmata Xpi diuinitate. sed carnis infir mitate ꝓcepta. Non āt ꝑmansit in ipsa carne mortalis q resurrexit a mortuis qñ hic ē fru/ctus mediationis eius. vt nec ipsi ꝑ ꝗs libe/randos mediator effect⁹ est. in ꝑpetua carnis morte remanerent piū itaqz mediatorez inter nos t deū t mortalitatē hr̄e oportuit transeū tē. t beatitudinē ꝑmanentē. vt ꝓ id qō transit congrueret mortuis. t ad id qō ꝑmanet trans ferret ex mortuis. Ex his colligimus q xps inq̄tū hō est mediator inī nos t deū. vt dicit Alexander in. iij. Extrema enī sūt deus imor/talis t btūs hō mortalis t miser. Medius est hō mortalis t btūs qui fuit xps q̄tū ad nām humanā. Sed ꝫ hoc argui posset ac mōstrari q xps inq̄tū hō nō sit mediator. Mediū enī dz cōicare cū vtroqz extremoz. Sz xps inq̄/tū hō nō cōicat nisi cū altero. ſ. cū hoībus t nō cū deo. ergo inq̄tū hō nō est mediator. Ad ꝫ rñdet Alexander q mediū dr tripliciter. ¶Pri mo q̄tū ad cōuenientiā nature. Scōo q̄tum ad cōuenientiā ꝓprietatis. Tertio q̄tū ad cō uenientiā ꝑsone. ¶Primo mō est mediū in co/loribus. Et sic nō est mediū inter deū t hoiem qñ nō pōt esse nā media. Scōo q̄tū ad cōue/nientiā ꝓprietatis xps pōt dici medius q̄tū ad humanā nām inter deū t hoiem. qñ hz ꝓ prietates cōuenientes cū vtroqz. cū deo. ſ. bti/tudinē. plenitudinē gr̄e t scie. Et hz alias pro prietates in quibus cōicat cū hoie. ſ. mortali/tatē t alios cōmunes defectus. Cū ergo dr q necessariū est mediū cōicare cū extremis. In/telligendū q deus t hō non sunt extrema ſm suas naturas. ſz q̄tū ad suas ꝓprietates. Vñ deus dicebat extremū rōne sue imortalitatis t btitudinis. hō vo rōne sue miserie t morta litatis. Xps āt q̄tū ad nāz humanā vtriuſqz cōicat alterā, ꝓprietatē. Tertio mō dr xps me dius inter deū t hoiem. ſ. q̄tū ad cōuenientiā persone eo q eius ypostasis est in duabus na/

turis. Vñ dicit Damascenus. q̄ eius ypostasis est ex duab⁹ naturis. qō sic exponit. id est i duabus naturis subsistit. s. diuina ⁊ humana nec mutat diuina in humanā. nec ecōuerso. sz vtraq; in sua pfectione remanet. Xps ḡ q̄ztū ad humanitatē pōt dici mediator dei ⁊ hoim qz licet q̄ztū ad nāz cōiceat cū hoibus solū. rōe tñ psone cōicat cū deo. qm̄ psonaz habet filij dei nō personā creatā aut compositā. sed eternā ⁊ simplicē. ¶ Scōo xps mori voluit crucifixus in aere rōe cōitatis. Quia sicut aer oib⁹ est cōis ita eius passio. Mā passiones alioz sācto; fuerūt ꝑprie. Quia petrus passus est ꝑ pter se. paulus propter se. ita ⁊ ceteri. Xps vo passus est cōiter propter oēs. Eius eni passio fuit cōis illis qui sūt in celo. i. angelis qz sunt reparati. Illis qui sunt in mūdo isto qz p suaz passionē sunt saluati. Vñ ad Collocenſ. i. ca. Apl'us dic. Pacificans p sanguinē crucis ei⁹ siue que in terris. i. hoies. siue que in celis sunt i. angelos. Fuit ēt cōis illis q̄rant in inferno id est patribus inde liberatis. licet nō fuerit cōmunis demonibus ⁊ reliquis dānatis ꝑ diffinitiuā sniam q remanserūt in suis supplicijs desolati. ¶ Tertio xps mori voluit crucifixus in aere rōne sctitatis. vt aerē sctificaret. Sanctificauerat quidē terrā trigintatribus ānis sup eā ambulando. Sanctificauerat aquā in ipsa se baptizari faciendo. Sctificaturus erat ignē spm̄ sctm̄ in specie ignis mittendo. nō restabat nisi vt sanctificaret aerē ñ sub tecto sz in ipso moriendo. Ideo Crisosto. in sermone de passiōe ait. In excelso ligno ⁊ nō sub tecto passus est vt ēt ipsius aeris nā mūdaret. Sed ⁊ ipsa terra sile' būficiū sentiebat decurrentis de latere sanguis stillatōe mundata. ¶ Scōa exaltatio crucis dr̄ singularis. Celebrat quidē eccl'ia soleniter q̄ztū ad officia festū exaltatōis sancte crucis. propter id qō euenit Anno xpi sexcentesimo qntodecio. Illo nanq; tpe ꝑmittente dño suū pp'm flagellari p scuitiā paganoz. Cosdroe rex persarū m'ta regna suo imperio subiugauit. Hierusalē āt veniens ptez sctē crucis quā sctā helena ibi reliquerat tulit secū q; asportauit. Volens autem ab omibus coli vt deus. turrim ex auro ⁊ argento ⁊ interlucentibus gēmis fecit. Et ibidez solis ⁊ lune ac stellaz imagines collocauit. p subtiles etiā ⁊ occ'tos ductus quasi deus aquā desup infūdebat. Et in subterraneo specu equi q̄drigas trahentes in circuitu ibant vt quasi terrā mouerent ⁊ tonitruū simularēt. Filio ergo suo regno tradito in tali phano prophanus residet. ⁊ iuxta se crucem dñi collocās. appellari se ab oibus deū iubet. Et sicut legit in libro mitrali de officio. Ipse cosdroe in throno residens tanq; pater lignū crucis sibi a dextris posuit loco filij. ⁊ gallū a sinistris loco spūs sancti. se vo patrez voluit noiari. Tunc heraclius imperator exercitū copiosū collegit ⁊ cōtra filiū cosdroe iuxta danubiū fluuiū dimicatur⁹ aduenit. Tandē vtrisq; principibus placuit vt ipsi sup pontē soli certarēt. ⁊ qui victor crisset ipe sine damno vtriusq; exercit⁹ imperiū retineret. Decretū etiā exijt vt quicūq; principem suū iuuare presumeret cruribus excisis ⁊ brachijs in flumine mergeret. At heraclius totū se deo obtulit. ⁊ se cruci sctissime devotōne qua potuit cōmendauit. Factū est autē vt deo propitio heraclius victor euaderet. q; cunctū exercitū inimicoz sue ptāti subegit. Cosdroe vo ignorabat exitū belli qz cū ab oibus odiret sibi a nemine intimat. Quare heracli⁹ ad eū pcenit ⁊ in throno aureo eū sedentē repiens. interrogauit an vellet sacrū baptisma suscipere. itaq; vitā cū regno parit cōseruare. Qō cū ille acceptare noluisset ab heraclio est decollatus. Filiū vo suū decem annoz baptizari fecit ⁊ de scō fonte ipsū suscipiens regnū paternū ei dimisit. Turrim vo illam destruens argentum in predam sui exercitus dedit. Aurū vo ⁊ gēmas ad reparandas ecclesias quas tyrānus destruxerat reseruauit. Sacrā igit crucē suscipiens hierosolymā reportauit. Cū āt de monte oliueti descendens per portā qua dñs passurus trāsierat. in equo suo regio ⁊ ornamentis imperialibus ingredi vellet. repente lapides porte descenderūt ⁊ inuicez q̄si esset vnus paries se clauserūt. Sup quo cunctis stupentibus. angelus dñi signū crucis in manibus tenens. sup portā apparuit dicens. Cū rex celoꝝ per hanc portā ad passionē intraret nō cultu regio. sed humili ascllo ingrediens humilitatis exemplū suis cultorib⁹ dereliquit. his dictis angelus abscessit. Tūc imperator se vsq; ad camisiā cruit. depositoq; calciamenta crucēq; dñi cū lachrymis accipiens vsq; ad portā batulauit. morq; porta cunctis patuit redeuntibus lapidibus ad pristina loca diuina virtute. Rex aūt devotissimus in has crucis laudes, prupit. O crux splendidior cunctis astris. mūdi celebris. hoibus multum

amabilis. sanctior vniuersis. que sola fuisti dignā portare talentū mūdi dulce lignū dulces clauos dulcia ferens pondera salua presente cateruā in tuis hodie laudibus cōgregatam. Sicq̄ preciosa crux in suo loco restituit. t antiqua miracula renouant. Mortuus quidam vite restituit. paralitici quattuor curant. Leprosi decem mūdant. Quindecim ceci illuminant. Demones effugant. plurimiq̄ a varijs languoribꝫ liberant. Et ita impator ecclesias reparans. t regijs muneribus dotans ad propria remeauit. ¶ Tertia exaltatio crucis dr generalis. Erit quippe crux in die iudicij exaltata. qr vt cantat ecclesia. Hoc signū crucis erit in celo cū dns ad iudicandū venerit. Et vt ex dictis Crisostomi colligi pōt. Crux in qua saluator nr pependit miraculose reparabit t apparebit sole lucentior. Ipsa insup signa crucis in corpore xpi videbunt ab oibus q̄ i manibꝫ eius pedibus t latere ideo seruata sunt vt in ppetuū sue victorie xps ferret triūphū. Tunc vt ait Hieroꝫ ad heliodorū de cōtemptu mūdi. Tu rusticanus exultabis ac dices. Ecce crucifixus deus meus. Ecce q obuolutus pannis in presepio vagijt. hic ost operarij ac q̄stuarie filius. hic demoniū hns t samarites. hic vestitus coccino. hic sentibus coronat⁹. Cerne manus iudee q̄s fixerat. vide latus romane qō foderas. videte corpus an idem sit quod diceba tis clam nocte sustulisse discipulos.

¶ Qualiter adoranda est crux in qua xps pependit. t alie cruces in quibus non pependit.

Capitulum. iij.

Certiū mysteriū contemplandū de cruce xpi dr adorationis. In quo aperire debemus vtrū cultus latrie sit exhibend⁹ cruci xpi Ad qō rndet Bonauen. in. iij. di. x. Q̄ hic est multiplex modꝫ dicendi. Quidā enī tenent q ipsi cruci debeť honor qui dr yperdulia. Et rō huius est qr ipsa crux fuit instrumentū totius redēptionis humane. In ipsa enī salus t redēptio totius humani generis est facta. t iō oēs boies onr ei esse subiecti subiectione notabili t speciali. t ꝓpterea dicunt debere adorari eā excellentiori adoratione q̄ sit dulia que debeť rationali creature. Quia tamē crux ista nec ē deus nec ipi diuinitati aliquid vnitū. ideo nō est ei cultus latrie exhibendus propter hoc q tenet mediū inter latriam t duliam. adoratio crucis vt dicať yperdulia. Sed qm̄ adoratio sicut allocutio videť esse solūmō inter res rōe capaces. Adoratio enī quedā oro est ad aliqd ordinatū. vñ adorare ē ad aliqd orare. crux āt xpi caret oino rōne. Ideo alij dixerūt eam nō esse adorādā. nec inq̄tū in ea adorať xps. nec aliqua est ei reuerentia exhibenda honoris nisi rōne crucifixi. sicut nec imagini rōne imaginati. Et ideo dixerunt q̄ cruci xpi est cultus latrie exhibendus. t nullus alius nec dulie nec yperdulie. Rez enī insensibilē stultū est honorare cū ꝓ indifferenti habeat honorē t vituperiū. Et hoc innuūt confirmare per Damascenum in ca. de imaginibus vbi dicit. Q̄ nō crucem adoramus sed tipum. i. figurationem Et sic nō videť q crux adoreť inq̄tum est res aliqua sed inq̄tum est signū. Verūtū si consideremus verba Damasceni in ca. de cruce videtur. Q̄ nō solūmodo cruci xpi prout est signū siue inq̄tū tipus est. sed in rōne materie exhibenda sit reuerentia q̄ non solum est veneranda figura sed etiam verum lignū crucis in quo dns pependit. Jn alijs vo crucibꝫ veneranda est solū figura non materia. Ait enī sic. Jpsum quidē preciosū lignū crucis venerabile in quo scipsum pro nobis xpus obtulit vt sāctificatū tactu corporis t sanguinis decenter est adorandū. Et post. Si autē ex alia materia facta est. non materiā adoramus absit sed tipum. vnde si auruz t precioſi lapides fuerint post tipi dissolutionē non sunt adorā da. Ex quo colligiť q aliq̄ sit ipsi cruci reuerētia exhibēda excepta adoratōe latrie. Et huiꝫ signū est qr ecclesia solēnizat in crucis inuentiōe t exaltatione sicut in festiuitatibus sctōꝝ. Et ideo neuter predictorum modoꝝ videť sufficiens. Propterea dicendū q duplici modo exhibeť alicui honor. Aut in obsequiū reuerentie. Et iste est honor venerationis. Aut in testimoniū virtutis t cōplacentie famulatū. Et iste est honor adorationis. vterq̄ āt istoꝝ honorū offerť cruci. Nā crucem adoramus t cruces veneramur. Sed in hoc est dra. Q̄ honor veneratōis exhibeť ipsi cruci tanq̄ instrumēto nre salutis. vñ sicut exhibemus reuerentiā sacris. qr est in eis aliq̄ mō nre salutis causalitas. Sic cruci xpi t clauis eius aliq̄ reuerentia est exhibenda. Et respectu istius honoris bz crux in se aliqd pp qō dz honorari. Honor āt adoratōis offerť ipsi cruci rōne crucifixi. Nemo enī intendit ei placere vel aliqd impetrare abea. sed ei qui in ea affixus fuit. Et sic nō debetur ei nisi adoratio latrie. Sic igiť cruci xpi

duplex honor debet. et vnus est latria. Alius Yo ñ dz dici nec latria neq; dulia. qz ñ est species adorationis. sed vocari pōt honor venerationis. hec Bonauen Multa itaq; sūt crucis preconia pp que a cunctis fidelib⁹ crux venerabilis est colenda. qz hec est scala p quā patet electis aditus ad regna celorum. in quo viuit et regnat in ppetuū xp̄s filius dei qui sit in secula benedictus. Amen.

¶ Sermo quintusdecimus de amore xp̄i exhibitus humano generi qui exprimit mystice in euangelio samaritane.

Hic est vere saluator mudi. Scribunt hec Yba Joānis iiij.ca. Que descripsit euangelista de benignitate miranda saluatoris nr̄i iesu xp̄i exhibita mulieri samaritane. grata iocūdissimaq; debent esse fidelibus cūctis qm̄ in illis mystice ac spūaliter designat amor ardentissimus quē saluator nr̄ dignat⁹ est humano generi demōstrare. O ia equidē q̄ fecit quecq; dixit ab vtero virginis vsq; ad patibulū crucis ad salutē hoim ordinauit. Propterea nanq; deus factus est hō vt perditū hoiem redimeret atq; ad regna celestia reuocaret. Ceu rauit āt q̄tum in se fuit nō solū mulieris samaritane sed insup oim qui sibi adherere volunt hereditatē incorruptā imarcessibilē et incōtaminatā in celis. Quapropter vt ista deuotius attentiusq; cōtemplari possimus. in presenti sermōe pcurremus historiā samaritane sub titulo de amore xp̄i erga humanū genus qō sua benuolētia charitateq; reparauit. sic verba ꝓposita dicūt. hic est vere saluator mūdi. In qb⁹ tres amores distinguere possum⁹.

Primus dr̄ amor peregrinans.
Secundus amor manifestans.
Tertius amor confortans.

¶ Qualit xp̄s peregrinando in pauptate et penalitate quesiuit hoiem lapsū. Capitulum.i.

Primus amor xp̄i hoi lapso monstratus dr̄ peregrinans. Voluit nāq; peregrinādo et discurrēdo q̄rere oues errātes. qō notat in ꝓncipio euāgelij siue i prima pte. Dr̄ nāq; ibi. Venit iesus i ciuitatē samarie q̄ dr̄ sichar Est āt Samaria vt ingt Bedda insignis palestine ꝓuincie ciuitas adeo vt tota regio ciuis ciata samaria dicat. De hac insup ita dic̄ Isidorus. xiiij.li. ethimologiarū. Samaria regio palestine ab oppido quodā nomē accepit qō vocabat samaria. ciuitas quondaz regalis in israel. q̄ nūc ab augusti noie sebastia nūcupat. hec regio inf iudeā et galileā media iacet. Cuius ergo sichar erat in illa regione q̄ antiquit⁹ dicebat sichem vt pz Genes. xxxiij. ca. Jō ait Crisosto⁹. locus ille erat vbi ꝓ Dina Simeō et leui grauē occisionē fecerūt. Sequit Joānes in euangelio iuxta ꝑdiū qō dedit iacob ioseph filio suo. Dicit Nicholaus d̄ lira. q̄ iacob veniens de mesopotamia emit agrū ab emor ꝑncipe Sichez et ibi ad tps habitauit iuxta vrbē Sed pp raptū Dine occisi sūt habitatores illi⁹ ciuitatis. et sic cessat in possessiōe eius. et illū locū dedit ioseph. Dñ Genes. xlviij. ca. dixit iacob. do tibi partē vnā extra fres tuos quam tuli de manu amorre i gladio et arcu meo. Ampliauerat iacob agrū quē emit addens et cōuicinas possessiones iusto bello quesitas. Ibi āt erat fons iacob. s. puteus quē effodi iacob fecerat. Dicit nāq; Aug⁹ in omelia pñtis lectōis Dis puteus fons. sed nō ois fons puteus. vbi enī aqua de terra manat et vsū prebet hauriētib⁹ fons dr̄. Sed si in promptu et supficie sit fons tm̄ dr̄. Si aūt in alto et in ꝓfundo sit ita puteus vocat vt nomē fontis non admittat. In hoc loco sic ait Theophilus. Ex cōmemoratōne fontis et predij edocemur q̄ ea q̄ patriarche ꝓpter fidē quā in deo habebant adepti sunt iudei pp impietatē coz ꝑdiderūt. et eoz loca gētibus tradita sunt. Fatigat⁹ ergo iesus qz hora erat quasi sexta sedebat sic sup fontez discipuli āt ierāt in ciuitatē vt cibos emerēt Sessio illa vt Crisosto. dicit pp laborē facta ē et vt expectaret discipulos. et ꝓpter estū refrigerans corpus apud fontē. dū sic sederet venit mulier de samaria haurire aquā. ſm Nicholaū de lira. Samaria nō est hic nomē ciuitatis. sed gentis vel regiōis. qz illa mulier erat de ciuitate sichem q̄ tunc erat metropolis samaritanoz. vt dicit Josaphus. xi. antiquitatū libro. Dixit iesus illi mlieri. da mihi bibere Rñdit illa. Quō tu cū iudeus sis a me bibere poscis que sū mulier samaritana. Refert Crisosto. Judeū eū extimauit a figura et locutiōe Micho. Yo de lira dicit. q̄ cognouit eū esse iudeū p habitū quē portabat. qz sicut erāt iudei distincti ab aliis in cultu dei et in circūcisione ita et in veste. Quare Yo iudei abominabant samaritanos multipler ratio assignari potest Et prima ſm Crisosto. qz samaritani solū ea que moysi sūt suscipiētes. ꝓphetaz nō multā

curã habebant. Scõa q; samaritani colebant deũ ⁊ ydola ⁊ errabant dicẽtes deũ esse corp⁹ Tertia rõ ꝟ Nicho. de lira. q; samaritani molestias multas intulerũt iudeis in reedificatõne templi ⁊ ciuitatis. vt ꝑ Nesdre. i. ca. Sed in hac ꝑte lra euãgelij dimissa ad pegrinantẽ illũ oculos mentis nre vertamus. Ipse vtiq; deus incarnatus peregrinando ⁊ discurrẽdo aias nras vt pastor sollicitissim⁹ pquisiuit. habuit ãt peregrinatio sua tres cõditiones.

Prima fuit conditio penalitatis.

Secunda paupertatis.

Tertia diuturnitatis.

¶ Prima fuit conditio penalitatis: Volũtarie quippe languores nros tulit doloresq; portauit. Quisnam enarrare sufficiat labores xpi quos tulit vigilando. orando ꝑ pctis ⁊ ingratitudine hoim. sepissime lugendo. ambulãdo. predicãdo. ieiunãdo ⁊ tandẽ passionẽ acerbissimã sustinẽdo. Expgiscere fidelis aia ⁊ intuere regẽ celoꝝ ⁊ dñm nõ solũ hac vice defatigatũ ⁊ sedentẽ sup fontẽ. Sed fatigatũ in presepio angusto. fatigatũ i brachijs maternis dũ fugit herodẽ. fatigatũ in egypto. fatigatuꝫ in ieiunio. fatigatũ in oone. fatigatũ in sudore sanguineo. fatigatũ sub pedibus capientium illũ. fatigatũ in vinculis. fatigatũ in illusionibus. fatigatũ in sputis ⁊ fetidis osculis. fatigatũ in colũna. fatigatũ i cruce. O dura mẽs hoim. O duricies cordiũ nroꝝ. fatigat xps ex amore. patit ex amore. effũdit sãguinẽ ex amore. Adorit ex amore. ⁊ nos eũ qui nos tantum diligit diligere nolumus. Proptercq; Aug⁹ i libro ꝯ gnq; hereses. inducit xpm ita ad hoiez ingratũ loquentẽ. Cũ esses inimicus pris mei recõciliaui te. Cũ inter mõtes ⁊ siluas errares quesiui te. humeris meis portaui te. laboraui. sudaui. caput meũ spinis opposui. manus meas ⁊ pedes clauis obieci. vt te mihi copularez ⁊ tu diuideris a me. ¶ Scõa conditio peregrinatiõis xpi fuit pauptatis dũ eni in hac vita mansit paupertem vitã gessit. Exquo dicebat Matthei viij. ca. Vulpes foueas bñt ⁊ volucres celi nidos filius ãt hois nõ hꝫ vbi caput snũ reclinet. Notãdũ tñ q; qñq; hre voluit cũ aplis aliqd in cõi qõ colligit ex euangelio. vbi dr discipuli aũt abierant in ciuitatẽ vt cibos emerẽt. Sed pp hoc dicit Aug⁹. xij. q. i. in ca. habebat. habebat dñs loculos a fidelib⁹ oblata cõseruans ⁊ suoꝝ necessitatib⁹ ⁊ alijs indigentibus tribuebat. Et sup ps. Cui idẽ Aug⁹ inquit. Habuit dñs loculos sicut dictũ est de quibusdã religiosis feminis q; ministrabant ei de sua substantia futurus erat paulus nihil tale aliq̃ querens ⁊ oia ꝓuincialibus donãs Sed q; multi infirmi ista quesituri erant. magis infirmoꝝ ꝓsonaꝫ suscepit Xps. sublimi⁹ paulus. nunqd ⁊ xpo sublimius. xps q; miseri cordius. Cũ eni videret paulũ ista nõ esse quesiturũ. ꝓuidit ne dãnaret quesiturũ ⁊ ꝓbuit exemplũ infirmo. hec ille. Et licet ita esse firmiter sit tenendũ nihilominus paupertatem semꝑ verbo ⁊ exemplo sublimit cõmendauit

¶ Tertia conditio peregrinatiõis xpi dr diuturnitas. Triginta eteni tribus annis multipliciter patiendo vt predictũ est. aias nras errabundas quesiuit. Nec ardor huiuscemodi sitis de aiabus inueniendis vllo vnq̃ tpe potuit i eo extingui. Sitio dixit Samaritane da mihi bibere. Sitio insup clamauit i cruce. Sitiebat vtiq; nram salutẽ. O iesu bñdicte. O fili dei altissimi. tu sitis salutẽ nostram ⁊ nos totis viribus illam recusamus. Tu preciũ tui sanguinis ꝑ debito nro soluis. ⁊ nos illud cõtenim⁹. Tu pie dolens in cruce clamãs Sitio Sitio Sitio. ⁊ nos obaudim⁹. Et q̃ est nra ingratitudo: que ptinacia: que cecitas: Auctorem vite audire nolumus q; malicia nra nos excecauit. diximus de amore peregrinante.

¶ Qualiter xps ex amore manifestauit homini veritatem sũmi boni. falsitatem mundi. ⁊ sublimitatem dei. Capitulum. ij.

Secũd⁹ amor xpi generi hũano exhibit⁹ dr manifestans. Manifestauit quidem multa samaritane. q̃ insup oibus nobis fecit ac voluit esse nota. ⁊ precipue tria.

Primũ est sũmi boni veritas.

Scõm est mundi falsitas.

Tertiũ est dei sublimitas.

¶ Primũ qõ manifestauit iesus est sũmi boni veritas. Errabat quippe mũdus varijs diuersisq; opiniõib⁹ circa sũmũ bonũ. nec inter phos inuentus est qspiaꝫ q suo ingenio illud valeret attingere. Quinimo cuꝫ de illo varia fuissent locuti. tãdẽ absq; imortalitate concludebant hoiez fieri posse btñ. Ideo inquit Lactantius in. iij. li. diuina. insti. ꝯ tales. Sũmuꝫ bonũ qõ btñ facit nõ põt esse nisi in ea religione atq; doctrina cui spes imortalitatis adicta est. hec ille. Quisnã btñ censeat eũ qui vel voluptate ai siue corporis oblectet. vel igenio ⁊ scia polleat. vl honestate nitescat. vl diuitijs

affluat. vel glia tpali ꝑfulgeat. ⁊ hmõi. cũ oia ista velocissime transeant atq; deficiãt. ¶Pro pterea xps dicebat. Qui biberit ex aqua quaz ego dabo ei non sitiet in eternũ. sed fiet in eo fons aque salientis in vitã eternã. Aqua xpi est dei gra qua mediante acquirit eterna vita Apparet itaq; q fũmũ bonũ esse non põt vbi eternitas deest. ¶Hanc ãt eternitatẽ xps preconizauit cũ dixit Joãnis. ij. ca. Sic deus dilexit mũdũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret vt ois qui credit in illũ ñ pereat sed habeat vitã eternã. Et iterũ. vi. ca. Hec est voluntas ꝑis mei qui misit me vt oĩs qui videt filiũ ⁊ credit in eum non pereat sed habeat vitam eternã. Et. x. ca. Oues mee vocẽ meã audiũt ⁊ ego do eis vitã eternã. Et Matth. xix. ca. Omis qui reliquerit domũ aut agros ⁊c. ꝓpter nomen meũ centuplũ accipiet ⁊ vitã eternã possidebit. Et. xxv. ca. Ibunt hi in ignẽ eternũ. iusti aũt in vitam eternã. ¶Secũdũ q̃ mãifestauit iesus est mũdi falsitas. dũ dixit. Omis qui biberit ex hac aq̃ sitiet iterũ. In hoc siquidẽ decipit mũdus dilectores suos q̃ dũ desiderata bona tpalia largitur. nunq̃z tñ aium satiare mentẽq; quietare põt. ¶Hinc Hiero⁹ ad demetriadẽ virginẽ ita pulchre dicebat. Diuitiaz amor insatiabilis est. expleri nescit. bonoz cupido celerẽ rei habiture finẽ fine fine querunt. ¶Hõ ab re igit xps dicebat samaritane. O si scires donũ dei ⁊ quis est qui dicit da mihi bibere. forsan ⁊ tu petisses ab eo ⁊c. q̃ xps iesus paratus est benigne gram suã concedere oibus illã postulãtibus. Sed mortales miseri q̃nq; cũ deo contendere nõ erubescunt. Cur inquiũt quos dãnandos prescivit creare voluit. Cur nõ omẽs anteq̃z peccarent in gra sua confirmatos impeccabiles reddidit. Cur hoi peccare volenti impedimentũ nõ prestat ⁊ similia. Quib⁹ cõsulimus ista nõ esse querenda. cũ bonus deus oia bñfecerit. sed tñ consideremus. q̃ quisq; ille sit qui saluari velit ⁊ gratiaz dei desiderat nunq̃z sibi denegaꝫ. Volunt gram dei q tpaliũ bonoz amore decepti in illoz fragili breuiq; vsu btõs se putant. Non ꝓcipiũt hi ea q̃ dei sũt. Quinimo inflãmauere indies ad terrena ista ⁊ transitoria bona ꝓcupiscẽda. Hoc mystice apparet in samaritana. q̃ dũ audisset a xpo cõditionẽ aq̃ spũ alis corpalẽ aquã intelligebat ⁊ affectabat. Dicebat eni. dñe da mihi hãc aquã vt nõ sitiã neq; veniã huc haurire. Vbi dicit Aug⁹. Adhuc ista mulier carnẽ sapit. delectata est nõ sitire. ⁊ putabat ꝫ fm carnẽ a dño sibi esse ꝓmissũ. Dederat eni de⁹ aliq̃ seruo suo helie vt p quadraginta dies nec esuriret nec sitiret. Qui hoc potuit dare p q̃draginta dies ñ poterit dare sp⁹? Delectata ĝ tali mũere rogat vt ei aquã viuã daret. Dixit ãt iesus illi. Voca virũ tuũ. i. fm Augusti. presenta intellectũ tuum. sed ꝛaliter intelligendo hoc dicebat xps vt declararet sibi turpitudinẽ suã. Mã cũ illa dixisset se virũ nõ habere. xps illã benigne redarguit reuelando sibi q̃ q̃nq; viros habuisset. post quoz mortem successiue adulteriũ accepisset. ¶Tertiũ q̃ xps manifestauit est dei sublimitas. q̃ nõ ẽ ipse dñs oim aliquid corporeũ ⁊ vile vt falso estimarũt plerici. de quibus diri in primo sermone huius operis. ¶Propterea cõfundit stulticia gentiũ que post idola cucurrerunt. ⁊ ineptia illorum qui vel hoies vel aialia vl celestia corpa deos esse direrũt. Audiant hi oẽs xpm samaritane loquentẽ. Illa nãq; vt Crisosto. ait. A xpo prehensa non contristata est. nec q̃z dimittens fugit sed admiraꝫ magis ⁊ immoraꝫ. diriq; xpo. dñe vt video prophetes tu. patres nri in monte hoc adorauerunt. ⁊ vos dicitis q̃ hierosolymis est locꝰ vbi adorare oportet. iudei quippe dicebant q̃ nõ licebat orare nisi in templo a Salomone cõstructo. Samaritani vo asserebant esse orandũ in monte samarie. fm Micholaũ ō lira. Ille erat mons gariçim in q̃ filij israel bñdixerũt deũ q̃ intrauerũt terrã ꝓmissionis. Et vocabant samaritani Jacob ⁊ patriarchas pres suos. siue q̃ ipsi legẽ moysi tenebant. siue q̃ iacob ⁊ filij eius in partib⁹ illis habitauerũt. siue q̃ ille mons ex hereditate iacob ad eos puenerat. Rñdit itaq; iesus mulieri. Crede mihi mulier q̃ veniet hora q̃n neq; i monte hoc neq; in hierosolymis adorabitis ꝑem vos adoratis q̃ nescitis. nos adoramꝰ q̃ scimus. q̃ salus ex iudeis est. Dicit Criso. Samaritani quidẽ q̃ nesciebant adorabant q̃n localẽ ⁊ corporalẽ estimabant deũ nihil de eo plus imaginantẽ q̃z ō ydolis. ⁊ iccirco cultũ dei cum cultu demonũ miscuerũt. Subdidit xps. Sed venit hora ⁊ nunc est q̃n veri adoratores adorabũt ꝑem in spũ ⁊ veritate. nam ⁊ ꝑ tales querit qui adorent eũ. Spũs est deus ⁊ eos qui adorãt eũ in spũ ⁊ veritate adorare oportet. Mã placuit mulieri ſnia xpi. voluiſſz eni q̃ xps diceret in monte illo esse orandum. Et ꝓpterea dixit. scio q̃ messias venict q̃ dr

xps. cū ergo venerit ille nobis annūciabit oia Dicit ei ihesus. Ego sū qui loqnor tecū. Et continuo venerūt discipuli eius ⁊ mirabant q cū mlíere loquebaf xps. Admirabanf inquit sic p abundantē xpi manſuetudinē ⁊ humilitatē qñ ita pſpicuus exiſtens ſuſtinuit loqui cum tāta benignitate mulieri inopi ⁊ ſamaritane. Relicta ỹo ydria ſua abijt feſtina mulier in ciuitatē dicens. Venite ⁊ videte hoiez qui dixit mihi oia q̄ feci. nunqd ipse est xps? Quare multi de ciuitate venerunt ad illū audientes q̄ ſamaritana referebat. Mā vt dicit Micho. de lira. Samaritani erāt in ſuſpenſo de aduētu xpi de ꝓmo. tum pp impletionē tpis. tuz pp predicationē ioānis cuius predicatio tunc erat famoſa ⁊ de xpo ꝓclamata. Ideo facilī crediderunt verbo mulieris.

¶ Qualiter xps examore confortauit diſcipulos vt predicarent. Capitulum. iij.

TErtius amor xpi generi humāo exhibitus dr confortans. Confortauit ſiquidē diſcipulos vt pro ſalute hoim predicarēt. Et vt eoruz predicatio efficax fructuoſaqz habe retur. tripliciter illam docuit exercendam.

Primo feruenter.

Secundo letanter.

Tertio perſeueranter.

¶ Primo docuit diſcipulos predicare feruēter cū deſiderio. ſ. ſalutis ꝓximi. nā de illa magis dz eſſe predicator ſollicitus q̄z de propria corporali neceſſitate. Hinc eſt q cū xps inſtaret comedēdi voluit benignus ihesus differre vt intenderet p̄dicationi. dans exemplū aliis ſiliter faciendi. Et h̄ ē qđ dr in euangelio. Interea i. anteq̄z veniſſent ſamaritani rogabāt eū diſcipuli eius dicentes. Rabbi manduca. Ille āt dixit eis. Ego aliū cibū habeo manducare quē vos neſcitis. Dic Theophilus ait. Dñs ſciens q ſamaritana totā ciuitatem ad eū attraheret hoc diſcipli is ſignificauit dicēs Ego cibū habeo manducare quē vos neſcitis Et Criſoſto. hoim ſalutē hic cibum vocauit. oſtendens q̄ztū deſideriū hz nr̄e ſalutis. Dicebant ergo diſcipuli adinuicē. Nunqd aliquis attulit ei manducare? Rudes adhuc erāt ⁊ ō cibo corpali putabant xpm loqui. At ipſe ſubdidit. Meus cibus ē vt faciā voluntatē eius q miſit me. ſ. vt pficiā opus eius vt predicando ſamaritanos cōuertā ⁊ in cruce moriendo ac meū ſanguinē fundendo. p petris hoim ſatisfaciā. O ſi videremuſ xpm labia ſua dulciora ſup mel ⁊ fauū aperiētē. audiremuſq̄z ſuauiſſimā vocē eius dicentē. Meus cibus eſt vt faciā voluntatē p̄ris mei q miſit me. pieqz conſiderare vellemus ardorē ſui cordis q̄ feruentiſſime nr̄az ſalutē exoptati vtiqz viſcera nr̄a cōmouerent. Nō ſi nō fieret duriores petris imaniores beluis ⁊ indomitis feris crudelioresq̄ merito cenſendi erim⁹. Dicebat ergo diſcipulis expoſt. Nōne vos dicitis q adhuc q̄ttuor menſes ſunt ⁊ meſſis venit. quaſi dicat licet tps meſſis corporalis adhuc diſtet. tñ tempus meſſis ſpūalis inſtat. Dicit āt meſſis collectō frugū. ⁊ ad ſiſitudinē huius meſſis ſpūaliter dr vocatio hoim ad fidē. p quā cōgregabunt hoies in dñi horreū. Dñ ſequit. Ecce dico vobis leuate oculos vr̄os ⁊ videte regiōes q iā albe ſunt ad meſſem. hoc dicebat pp ſamaritanos venientes ad ipſū iā diſpoſitos ad credēdū. ¶ Scōo docuit diſcipulos predicare letanter vt. ſ. cōſideratione premij nō euitarent p̄dicandi labores. Sicut eni ſamaritani iā erāt diſpoſiti ad credendū p predicationē xpi. ita etiā xps videbat multitudinē gentiū p totuz mūdū cito cōgregandā in horreū eccleſie p p̄dicationē apoſtoloz. ex qua predicatione meruerunt premiuz eterne vite. Et hoc eſt q dr. Et qui metit mercedez accipit. in pñti eni eſt prima meſſis p quā hoies adducunt ad fidē. ⁊ in hac meſſe meſſores fuerūt apli. Ultia ỹo meſſis erit in iudicio qñ colligent fideles ītra horreū gl̄ie. ⁊ tunc meſſores erūt angeli. Et iō ſequit. Qui cōgregat fructū. ſ. multitudinē fideliū reponendā in vitā eternā. q̄ pacto iudicio reponent in horreo gl̄ie p miſſerių angelorū. Et q̄ xps locut⁹ eſt de meſſe ſpūali p ſiſitudinē meſſis corporalis. iō oſtēdit in q̄ eſt ſiſis ⁊ in quo diſſimilis. Ad cuius intellectū ſciēdū q apud iudeos erat ꝓuerbiū de hoc q qñ aliquis multū laborabat in re aliqua ⁊ alius reportabat fructū dicebaf ꝓuerbialiter. Vnus ſeminat ⁊ alius metit. quaſi diceret. vnus laborat ⁊ alius gaudet. Et ſic aliquando contingit de meſſe corporali. que ab vno aliquando ſeminatur. ⁊ ab eius hoſte irruente colligitur. De meſſe ỹo ſpūali ſic eſt. q alij ſeminauerunt ⁊ alij meſſuerunt. q̄ patriarche ⁊ ꝓphete antiqui ſemnauerunt prima ſemina fidei ſed apoſtoli meſſuerūt. inq̄ztū populū ad perfectionē fidei reduxerunt. Verūtū vteqz reportat gaudium. q̄ tam prophete antiqui q̄z etiā apli pp merituz laboris ſui recepti ſunt

ad celeste gaudiū. Et in hoc nō tenet ꝓuerbiū de messe corporali de qua nō gaudet seminās si ab alio metat. Et hoc ē qđ dr vt t qui seminat sil gaudeat t qui metit. s. ꝓphete t apli. i hoc eni vebo verū est. i. prouerbiū ecclesie pro tanto hz locū in proposito. qr alius est qui seminat. s. patriarche t prophete. t alius est qui metit. s. apli. Ideo sequit. Ego misi vos mete re. i. ad pfectionē fidei adducere. qđ vos nō laborastis ꝓphete eni t pattiarche multū laborauerūt in denūciando aduentū xpi t arguendo infidelitatē ppli. propterea subdit. Alij laborauerūt t vos in laborꝫ eoꝝ introistis. qr s. ꝓphetias ab alijs ꝓnunciatas predicabitis

¶ Tertio docuit xps discipulos predicare pse ueranter. qr mansit ipse cū samaritanis duos dies. Dicit nāq in euangelio. Ex ciuitate āt illa. s. Sichar multi crediderūt in eū samaritanoꝝ ꝓpter verbū mulieris testimoniū phibētis qr dixit mihi oia quecūq feci. Istud testimoniū videbat efficax ex duobus. Primo qr dicebat ꝑ honorē suū ex celo veritatis. Scđo qr ostendebat eū scire talia q̄ nō poterat scire via humana. Verūtn qr hoc testimoniū non fuit nisi quedā psuasio ad credendū. qr pfectio fidei ipsoꝝ facta est p xpm. Ideo subiungitur Cū igit venissent ad illū samaritani rogabāt eū vt ibi maneret t acquieuit petitioni eoꝝ Et multo plures crediderunt in eū ꝓp sermonē eius q̄z a principio. t plericq dicebāt mulieri. qr iam nō pp loquelā tuā credimus. ipi eni audiuim⁹ ab ipso. s. qui est deus t hō. t scim⁹ firmū credendo qr hic est vere saluator mūdi Cui ꝓ tot innumeris būficijs hūano generi collatis omēs debitas gras psoluamus. vt sic mereamur ingredi regnū celorum. Amen.

¶ Sermo sextusdecimus de mirabili resurrectione laçari.

Tatim prodiit qui fuerat mortuus. Scribuntur hec Xba Joānis. xi. ca. Et si oia mirabilia que fecit xps mentes nras in admiratōnes pducere debeant. id tn pre ceteris efficit stupenda resurrectio laçari. Ideo Aug⁹ in omelia ita inquit. Inter oia miracula q̄ fecit dns laçari resurrectō precipua predicat. Sed si attendim⁹ qs fecerit. delectari debemus potius q̄z admirari. Ille suscitauit hoiem q fecit hoiem. plus est hoiem creare q̄z resuscitare. hec ille. Quia Xo in tanto miraculo t fides roborat dū potentia diuinitatis xpi ostendit. t spes ad immortalitatē subleuat. Ideo in pnti sermōe de laçaro resuscitato dicemus. de quo tria erunt mysteria contemplanda.

Primū dr infirmitatis incurabilis:
Secundum mortis indubitabilis.
Tertium resurrectionis mirabilis.

¶ De infirmitate incurabili laçari ꝓ qua curanda miserunt sorores eius nunciū ad iesuz.

Capitulum. i.

Primū mysteriū ꝓtemplādū de laçaro resuscitato dr infirmitatis icurabilis. Hoc vtiq cōtinet in. i. pte euangelij vbi sic scribit euangelista. Erat quidā languens laçarus. dicit Nicholaus de lira. Q infirmitas eius erat mortalis eo q languebat. deficientibus quasi viribus t vie nature curari nō poterat. Sequit lra A Bethania de castello marthe t marie sororū eius qr in illo castello iacebat infirmus. Erat āt Bethania iuxta hierlm quasi stadijs qndeci. Maria āt erat que vnxit dnm vngue to t extersit pedes eius capillis suis cuius frater laçarus infirmabat. Verū āt hec maria fuerit illa peccatrix de qua scribit Lucc. vij. ca. varie loquunt doctores. Hiero⁹ eni t Crisosto. dicūt istā fuisse aliā. Nō illa dr peccatrix. hec sctā t honesta. t pp hoc nomē illius tacet istius āt nomē hic exprimit t ambe vnxerunt xpm. Sed illa fecit hoc ex pctō q̄z suoꝝ cōpunctiōe. ista ex deuotione. Brego. Yo t Aug⁹ dicūt ꝑiū. vñ in li. de psensu euangelistaꝝ dicit Q ista maria bis vnxit dnz. sumēs argumētū qr. Joānes dicit hec vnxit i pterito exprimēs vnctionē pedū. t in sequēti ca. explicat scđam vnctionē capitis. pma āt vnctio fuit ex contritōe quā lucas narrat diffuse t hic breuiter petit. Scđa Yo vnctio fuit ex deuotiōe. huic opinioni adheret sctā mr eccl'ia. vt pleni⁹ posui i quadragesimali. Ergo ad laçaz redeam⁹ Miserunt quidē sorores eius curationē fratris desiderātes ad iesū dicētes. Dne ecce quē amas infirmat. Queret hic aliquis cur nō iuerunt ipse psonaliter. Ad hoc ita Crisosto. ingt. Ideo nō iuerūt ad xpm sicut centurio t regulus qr vehementer confidebant de xpo ꝓpter multā familiaritatē quā habebant ad eum t qr a luctu detinebāt. Theophil⁹ Yo ait. Mulieres erāt quas nō decet de facili domū exire Hoc Hiero⁹ in epla ad Eustochium docet. Rarus ait tibi sit egressus in publicū martyres tibi querant in cubiculo. Distabat itaq

a Bethania xps p dictā. postq̄z eni iudei voluerunt cū lapidare ex eo q̄ dixerat. Ego t pr̄ vnū sumus ipse de manib⁹ eox euadēs abijt trans Jordanem ad quē non iuerunt sorores laçari rōnibus predictis. sed miserūt nec dixerūt veni. q̄ amāti sufficit nūciare necessitatē amici. Audiens āt ihesus dixit eis. s. rndendo p nunciū. Infirmitas hec nō est ad mortē. sed p gloria dei. vt glorificet filius dei p eā. Nō est per hoc intelligendū vt doctores sancti declarant q̄ laçarus sm opinionē quorundā hereticox non fuit vere mortuus. q̄ sic destrueret veritas euangelij. cū tamen infra xps dicat. laçarus mortuus est. Sed p tanto dr̄ Infirmitas hec nō est ad mortē. q̄ nō tendebat ad mortē ibi sistendo propter resurrectionē. Hic Theophilus dicit. Ipsa mors nō erat ad mortem. sed potius ad miraculū. quo facto crederent hoies in xpm t vitarent veram mortem Jdeo dixit. sed pro gloria dei tc. q̄. s. in resurrectione laçari manifestari debebat virtus t potentia diuinitatis que erat in xpo qui verus homo erat ac verus deus. Vt āt audiuit q̄ infirmabatur. Tunc quidē mansit in eodē loco scilicet trans Jordanē duob⁹ diebus expectando. vt refert Crisosto⁹. vt laçarus moreretur t sepelirē esset q̄z quatriduanus añ q̄z illuc accederet ad maiorē certitudinē miraculi.

¶ De morte laçari t de verbis xpi cum apostolis anteq̄z iuissēt ad laçarum suscitandum.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝓtemplandū de laçaro resuscitato dr̄ mortis indubitalis. nā indubitanter laçarus mortuus est. qō xps discipulis voluit sapientissime ꝓpalare. Dixit eni eis. Eamus iterū in iudeā. Dicūt ei discipuli. Rabbi nūc querebant te iudei lapidare t. tu iterū vadis illuc. quasi dicāt ñ est tibi nec nobis securū. Rndit iesus. Nōne duodecim hore sunt dieī si qs ambulauerit in die nō offendit q̄ lucē h⁹ mūdi videt. Si āt ambulauerit in nocte offendit. q̄ lux nō est i eo. Hic sm aliq̄s appellat se diē. t duodecim apl̄os. xij. horas. ac si dicat. hore sequunt diē t nō dies horas. Sic t vos debetis sequi voluntatē meaz nō ego vestrā. Et ideo si voluntatē meaz qui sū dies secuti fueritis nō offendetis. si āt voluntatē vram q̄ē nox secuti fueritis offendetis Vel aliter pōt intelligi sm Nicholaū de lira. Nōne duodeci hore sūt dieī. nō debetis credere q̄ iudei pseuerēt in volūtate me lapidandi q̄ sic hore mutabiles sunt sic t affectus hoim quinimo sepius in die mutat cor hois q̄z hore Et iō si qs ambulabat in die. i. sctē iuste t pacifice nō offendit. Et sm primā expositionē. q̄ ambulat in die. i. mecū q̄ sū lux mūdi facies diem gre. nō offendit. i. securus dz esse q̄ lucem h⁹ mūdi videt. i. me ipsū. Si qs āt ambulauerit in nocte. i. sine p̄sentia mea offendit. postq̄z sic dixit reuelauit mortē laçari noie somni exprimens illā. Laçarus ingt Amic⁹ nr̄ dormit sed vado vt a sono excitē eum. Hic Aug⁹ ait. Q̄ āt dixit dormit verū dixit. dño dormiebat hoibus mortuus erat qui eū suscitare nō poterāt. Illā dñs tanta felicitate excitabat de sepulchro q̄z tu excitas dormientem de lecto. Dixit ergo dormit sm potentiā suā. hanc āt cāz sui itineris vt dicit Nicholaus de lira. assignauit vt assecuraret discipulos. q̄si dicat ñ debetis timere q̄ nō vado ad disputandū cū iudeis. sed ad laçarū suscitandum. At discipuli respondere. Dñe si dormit saluus erit. i. ex quo dormit signū est sue curationis. nō est necessariū q̄ vadas illuc. Nōdū eni erant assecurati ad plenū p verba xpi. q̄ adhuc erant infirmi t impfecti. Sed graue videt nōnullis q̄ discipuli crediderint dñm velle ire tā longā viam ad hoiem excitandum. ¶ Pro quibus ita refert Crisosto. Istud dicemus q̄m extimabant hoc enigma esse q̄lia multa loquebat. q̄ et erāt rudes t in timore positi male capiebāt Verba xpi Jdeo instabāt ne rediret in iudeā. Tūc manifeste locutus est dicens. Laçarus mortuus est t gaudeo nō. s. de morte eius absolute. sed pp vos vt credatis t in fide cōfirmemini. q̄m nō erā ibi t tū mors illi⁹ mihi nota fuit. Sed camus ad eū. Dixit thomas. s. alijs discipulis. Eamus t nos t moriamur cū eo. ꝓtulit hec verba tho. sm aliq̄s ex quadā desperatōe. Vl sm alios ex amore t dilectione. q̄si diceret melius est nobis cum illo mori q̄z sine illo viuere. Venit q̄ ihesus t inuenit eum quattuor dies iā in monumēto habentē. Quattuor dies dicē ad ostendēdū certitudinē mortis. q̄ licet sint aliquē infirmitates latētes quib⁹ videt aliq̄s mortuus ad tps hoc tū non durat p quattuor dies. Dicit et in monumēto. s. in ira reclusus q̄ dato q̄ fuisset ibi positus viu⁹. nihilomin⁹ in tanto tpe fuisset ibi mortuus. Multi āt ex iudeis venerant ad martha t mariā vt cōsolarent eas de fre suo. Sed quō ingt Crisosto. iudei consolabantur dilectas a xpo. cum iam

statuissent q̄ si qs xp̄m p̄fiteret extra synagogā fieret. Sed pp calamitatis necessitatē aut quasi nobiles has mulieres reuerētes eas cōsolabant. aut q̄ hi aderant qui nō mali erant multi enī ex ipis credebāt. hec ille. Martha ḡ vt audiuit q̄ venit iesus. ipsa enī habebat cura domus. Et iō p̄imo est ei nūciatus aduentus xp̄i p aliquē qui illū p̄euenerat ⁊ occurrit illi reuerenter ⁊ deuote. Maria āt domi sedebat cū iudeis qui ad eas venerant. Dixit ergo martha ad iesuz. Dñe si fuisses hic frater meus nō fuisset mortuus. Ex hoc apparet q̄ credebat ipsū potuisse p̄seruare ffem suū a morte tñ imp̄fecte credebat q̄ videt innuere q̄ non posset xp̄s tātum absens q̄ztū p̄ns. Subdidit martha. Sed ⁊ nūc scio q̄ q̄cūq̄z poposcris a deo dabit tibi deus. Videt p hoc q̄ nō fuisset hñ edocta de eius diuinitate q̄ nō diuisset q̄cunq̄z poposcris. sed quecunq̄z iusseris fient. Dixit illi iesus. Resurget frater tuus. hoc illa intellexit de resurrectione futura. ꝓpterea rñdit. Scio q̄ resurget in resurrectōne in nouissimo die. loquebat āt de resurrectiōe generali ſm Crisosto. vt q̄ audierat multa a xp̄o de resurrectōe loquente. Vel q̄ erat de secta phariseox qui resurrectionē confitebant ex verbis scripturarū. Dixit ei iesus explicans intentionē suā ō resurrectione ꝓpinq̄. Ego sū resurrectio ⁊ vita. Sū. s. vita p essentiā ꝓpter qō suz cā vite oibus viuentib⁹ ⁊ possū dare vitā mortuis. Quia qō est tale p essentiā est cā oīm aliox q̄ sunt p participationem vt habet. ij. Methaphi. Qui credit in me ēt si mortuus fuerit viuet. Et ois q viuit ⁊ credit in me nō morietur in eternū. credis hoc? Non petit q̄si ignorans sed querens eius cōfessionē ad meritū. q̄ ore fit cōfessio ad salutē. Ait illi vtiq̄z dñe. p Yba eni xp̄i erat in fide instructa. plenius in fide q̄z ante qō patet ex eius sequenti cōfessiōe. Ex q̄ primo exprimit xp̄i dignitas sacerdotalis ⁊ regia cū dr. Ego credidi q̄ tu es xp̄us. i. vnctus. vnctio debebat regibus ⁊ sacerdotib⁹. Secō explicat xp̄i diuinitas cum sequit filius dei. s. nālis. Tertio ponit incarnationis veritas cū subditur. qui in hūc mūdū venisti. nō per loci mutationē. sed p carnis assumptionē. Et cū h̄ dixisset a xp̄o edocta abiit ⁊ vocauit mariā soroꝛē suā silentio. Crisosto. ait. Ideo occulte soroꝛē vocat. q̄ si sciuissent iudei xp̄m aduenire recessissent ⁊ ñ fuissent testes miraculi. Dixit itaq̄z Martha sorori. Magr̄ adest ⁊ vocat te. Nō est credendū hoc loco martham fuisse mentitā. cū dixit vocat te. q̄ nō fuit ab euāgelista expressū cū id euangelista fecerit pp brevitatē Vt aūt maria audiuit martham surrexit cito ⁊ venit ad xp̄m. qui nondum venerat in castellū sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei martha. iudei ergo qui erant cū ea in domo ⁊ cōsolabant eā secuti sunt eā dicentes. q̄ vadit ad monumētū vt ploret ibi. maria ḡ cuz veniſſet vbi erat iesus videns eū cecidit ad pedes ei⁹ ⁊ dixit ei. Dñe si fuisses hic frater meus nō fuisset mortuus. At iesus vt vidit eā plorantē ⁊ iudeos q venerant cū ea plorantes infremuit spū ⁊ turbauit semetipsū ⁊ dixit. vbi posuistis eū? Dic dic Bedda. Non oia dixit maria que Martha protulerat. quia cōsueto hoim more pre lachrymis non oia que voluit proferre potuit. Et de xp̄o ait Crisosto. Marie loquenti nihil xp̄s loquit. neq̄z ea dicit que sorori dixerat. Turba eni aderat multa ⁊ non erat tempus illox verbox. Sed condescendit ⁊ humiliat humanā naturā denudans. Infremuit ergo spū ⁊ turbauit seipsū. Dic Nicholaus de lira. Fremitus consurgit ex indignatione. Iste ergo xp̄i fremitus ꝓcedebat ex indignatione eius ꝑ diabolū per cuius suggestionem mors intrauit in mundū. quē erat cito debellaturus. Turbatio āt illa procedebat ex cōpassione laçari ⁊ sororꝛ eius. Sciendū tñ q̄ iste passiones ⁊ cōsimiles non fuerunt in xp̄o vitiose sed magis virtuose. q̄ non erant peruertentes iudiciū rōnis sed magis sequentes ⁊ p ipsū excitate. Aduertendū insup p̄o eo q̄ xp̄s dixit. vbi posuistis eū. q̄ ſm Augustinuz in li. de verbis dñi. Nō locū sepulti ignorare credi dz sed fidem populi approbare volebat. Vt autem duxerunt ei veni ⁊ vide ⁊ iter versus monumentū cepit. lachrymatus est iesus Lachrymabat quidez ex cōpassione ⁊ pietate tanq̄z verus hō. lachrymabat ēt vt pie cōsiderare possumus pp ea q̄ quintadecima futura die ventura erant sup eū. Itaq̄z intra semetipsuz flendo dicebat. O laçare mi dilecte ego plorando ad tuū monumentū accedo. Et. xv. die sequenti magdalena cū mulieribus ⁊ matre mea bñdicta ō cruce depositū plorādo me ad monumentū nouū adducent. O laçare mi ego hodie cruā te a faucib⁹ mortis ⁊ qntadecima die ego ꝓ salute hoim illi⁹ ptāti me subdā. O laçare mi aia tua exaudiet vocē meā de inferis ⁊ corpi vniet. ⁊. xv. die clamabo i cruce

ingrati hoies nō audient me vocantē. iudei ät videtes rpm flere dicebät. Ecce quō amabat laçarū. Quidä insup ex ipsis dicebät. Nō potuit hic qui aperuit oculos ceci nati facere vt hic non moreret.

¶ Q: quinqz sunt conditiones que ostendūt certitudinem miraculi in resurrectione laçari

Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū contēplandū ō laçaro resuscitato dr resurrectionis mirabilis. in quo quinqz sunt consideranda que faciunt ad miraculi certitudinē t magnificentiam.

Primū est sepulchri descriptio.
Secundum lapidis amotio.
Tertium xpi oratio.
Quartum laçari vocatio.
Quintum subita resurrectio.

¶ Primū cōsiderādū est sepulchri descriptō vt ät dixit textus euangelij. Jesus rursus fremens in semetipso venit ad monumentū. i. peruenit siue applicuit. Fremitus ät ille t idignatio fuit pp iudeos de illo iniq murmurantes. Erat ät spelūca t lapis suppositꝰ erat ei. Spelūca vt dicit hic Bedda ē rupis vocata. ¶ Secūdū psiderandū dr lapidis amotio. dixit gdē iesus tollite lapidē. Crisosto. hoc dixit vt eos testes faciat miraculi. Ñūdit Martha. dñe iā fetet q̄triduanus est. sm Theophilū hoc martha tanqz diffidens dicit. veluti ipossibile credens posse frem suscitari ob diex diuturnitatē. Vel sm alios. hec verba nō sūt despatiōis sed potiꝰ admiratiōis. Dixit illi iesus. Nōne dixi tibi qñ si credideris videbis gliaz dei. i. gloriosā ei virtutē in suscitatione frīs tui. Tulerūt ergo lapidē ad pceptū xpi. ¶ Tertiū psiderandū est xpi oro. Voluit quidē orare vt cōfunderet maliciā iudeox q sibi imponebät q facicbat miracula virtute demonū. Quare eleuatis oculis sursū dixit. Pater gras ago tibi qñ audisti me. Deus eni pr celestis magnificentissimus est. Et iō ex gratx actiōe de preritis ad pstanda bñficia sequētia, puocat. hoc vtiqz est, ppriū magnifici vt habeat. iiij. Ethi cox. Subiūxit i oratione xps. Ego aūt sciebā q sp me audis. sed pp pplm q circunstat dixi. vt credant q tu me misisti. Sciēdū h q orare patrē puenit xpo rōne bñanitatis in q̄ minor est pr nō rōe diuinitatis in q̄ est ei eqlis. ¶ Quartū psiderandū est laçari vocatio. postqz eni sic orauit clamauit voce magna. laçare veni foras Dicit hic Theophilus. Altius clamauit vt gētiū ora refrenet fabulantiuz in tumulis esse aias defunctox. Clamat igit qsi aduocans de longinq. Vel sm Nicho. ō lira. Clamauit voce magna q si dixisset in silētio. possent aduersarij dicere q verba magica, ptulisset. ¶ Quartū psiderādū dr subita resurrectio. Stati nāqz, pdijt q fuerat mortuus ligatus manus t pedes institis. t facies sudario erat ligata. hic declarat virtꝰ diuina. nō solū suscitando mortuū sed ēt faciēs exire ligatū. In h insup apparet certitudo miraculi inqz tū exiuit laçarꝰ eo mō q̄ fuerat i sepulchro positꝰ. Dixit eis iesus Soluite eū. Fecit hoc vt accedētes de prope t tangētes ex visu t tactu essent testes miraculi subiūxit xps. Et sinite abire. vt ostendat vere suscitatꝰ p opa vite. cuiusmodi est ambulatio t comestio t silia. Multi ḡ ex eis q venerant ad mariā t martha t viderāt q̄ fecit iesus crediderūt in eū. Quidam ät ex ipsis abierūt ad phariseos t direrūt eis q̄ fecit iesus. Dicūt doctores alij q id fecerūt bono ẓelo moti. volentes ex miraculo viso refrenare irā cox p iesuz täqz irrationalē. Alij vo asserunt. q ex malignitate moti fuerūt ad h. qz ex visis signis bonī t electi cōuertunt. mali obdurant. Et hoc magis videt ex lra sequenti. vbi agit de cōgregatione phariseox ad tractanduz de morte xpi. Exprimur sic eē in pplo xpiano in q̄ multi audientes enarrari exquisita opa xpi. afficiunt spuali leticia. pleriqz vo illa deridere solēt. t qō grauius est negāt t impugnāt veritatē, pphetax aplox martyx doctoxqz testimonio cōprobatā. Mendaciū inquiūt est q laçarus resurrexit. O stulti. O tardi corde ad credendū. vos mēdaces estis vos filij diaboli. q euāgeliste ioāni virgini dei electo acqescere recusatis. Ipse vtiqz laçari resuscitati texuit historiā q oia oculate pspexit. Ergo oī infidelitate deposita. demus gras xpo nro redēptori q fiē laçarū quatriduanū suscitauit a monumento ita in fine seculi resuscitari faciet omēs boies mūdi vt in eternū dānent iniqui. Justis vo tribuat premiū vite eterne. Amen.

¶ Sermo decimusseptimus de pijssima passione saluatoris nostri iesu xpi.

Oremus ante dominū q fecit nos qr ipe est dñs dr. Ad passionē nos inuitantis, pphete illuminati verba sunt ista ꝙ xciiij. Nescio quid flebili ac pictate t cōmi-

seratione magis dignū cōmemorari pōt. q̄z abiectissima passio mortiq̄z acerbissima iesu xpi filij dei. Utiq̄z oi fera crudelior. durior q̄z petris censeri dz. quisq̄s ille sit. q ad tanti mysterij memoriā nō cōpungit. Si eni absq̄z lachrymis nō solū narrari vel dici. imo nec excogitari pñt que de morte Cesaris aut Pompei magni aut Hectoris troiani. aut Darij persarū regis. vel Alexandri macedonis. alioq̄z regū vel imperatoꝝ cōscripta sunt. q̄to magis moris regis regū plangentibus oculis ad memē est reuocanda. Accedit ad hoc q ille q pcm̄ nō fecit. nec dolus inuētus est in oꝛe eius mortuus est. p nobis debitoribus mortis. vt nos redimeret. vt nos saluos faceret. vt nos ad patriā celestē reduceret. in ligno crucis pependit. Cōpatiendū itaq̄z illi est qui tā dura p nobis tulit tormenta. ne in die iudicij cum venerit in gloria maiestatis sue inueniemur ingrati in cōspectu eius. Mā vt quidā deotus ait. Hodie xps de cruce sic alloquit vnūquēq̄z. Vide hō q̄ p te patior. vide penas quibus afficior. vide clauos quibus confodior. nō est dolor sicut quo crucior. cū sit tantus dolor exterior. intus tū dolor est granior. tā ingratū dū te experior. Deponamus igit duritiā ai. i duamusq̄z viscera pietatis t deuotione qua possum⁹ xpm in cruce passū pariter lugeam⁹. Nec vile aut muliebre putādū est hoc officiū exoluere. quinimo t piū t laudabile fore exempla luculentissima manifestant. Scribit nāq̄z Beneſ. l. ca. Q̄ ioseph ruit sup faciē pris sui defuncti flens t osculans eū. Et Genesis. xxv. ca. Qualiter abrā fleuit Sarā vxorē suā defūctā. Et. ij. Regū. i. ca. Quō dauid plāxit sup Saul t Jonatha interfectos in prelio. Et ij. Regū. iij. ca. Quēadmodum dauid leuauit vocē suā t fleuit sup tumulū abner quē Joab t abisai interfecerāt. Et. ij. Regū. xviij. ca. dr adhuc de dauid. Q̄ cū audisset mortē filij sui absolon. flebat dicens. Absolon fili mi. fili mi absolon. Et Numeri. xx. ca. Laudat populus qui mortuo Aaron fleuit p triginta dies. Et i. Regū. xxviij. Samuel mortu⁹ est planxitq̄z eū oīs populus. Et. ij. Machabeoꝝ. xx. ca. ponit. Q̄ postq̄z iudas Machabeus cecidit t occisus fuit in prelio fleuit eū oīs populus planctu magno. Narrat et Justinus. Q̄ cū nūciatum fuisset Alexandro vxorē darij quā detinebat captiuā in partu mortuā fleuit ex hūanitate. Insup q dū Alexāder expost examine corpus darij inuenit quē sui interfecerant fudit lachrymas. Quis ergo absq̄z gemitu audire pōt q ille q oibus pstat vitā est mortu⁹ in cruce. O xpiani oēs. O viri O mulieres. O iuuenes. O senes. O virgines. O vidue. O nupte. O pie matres. O ppli cuncti nobis oibus dicit ecclesia verba in themate ꝓposita. Ploremus añ dñm affixū patibulo crucis q ipse est dñs deus nr. Ad quē ploratū possum⁹ deo ꝓpitio peruenire. si diligēter voluerim⁹ ac fideliter considerare ignominiā crucis dñi nr̄i iesu xpi. Jecireo in pñti sermōe d ipa passione dñica tria mysteria ꝓponem⁹ ꝓtēplāda Primum dr voluntatis.

Secundum humilitatis.

Tertium acerbitatis.

¶ Q̄ xps ex ardentissimo amore volens passus est. t de voluntatis eius qualitate.

Capitulum. i.

Primū mysteriū ꝓtemplandū de passiōe iesu xpi dr voluntatis. Ad cuius claram explanationē tria dubia occurrūt enucleāda. Primum vtrum xps passus sit ex voluntate aut ex necessitate.

Scōm vtrū in xpo fuerūt plures voluntates

Tertiū vtrū in xpo fuit ꝛrictas volūtatū.

¶ Ad primū dubiū dicere debemus q xps ex voluntate passionē sustinuit. Hoc vtiq̄z probamus abunde. dr eni p Jsaiā. liij. ca. O blatus est q ipse voluit. Et Damascenus ingt. Nihil coactū in xpo sed oia volūtaria. voles esuriuit volens sitiuit volens mortu⁹ est. Insup passio xpi fuit bona t meritoria ergo voluntaria. Nā Aug⁹ li. i. cōfessionū ait. Nemo inuitus bñ agit etiā si bonū est quod agit. Et hec sntia confirmat. xx. q. iij. ca. presens cleric⁹ Nullū bonū nisi voluntariū. Et. xv. q. i. ca. nō est. Voluntariū sibi militē elegit. xps. Quare t ipse voluntarie passus est. Dicit nanq̄z Alexander de ales in. iij. volumine sūme sequēdo Damascenū Hilariū t Hugo. in li. de sacramentis. Q̄ alit fuit potentia patiendi in xpo q̄z sit in nobis in statu miserie t in adā in statu innocentie. Nam in statu innocentie fuit potentia patiendi sine necessitate t sine volūtate. quare Adam impassibilis erat ex virtute divine protectionis nō ex sua nā. In statu miserie est potentia patiendi cū necessitate t sine voluntate. In dño iesu xpo fuit potētia ad patiendū nō tū indisposita. vt in adā nec cū necessitate vt in nobis. sed cū dispositione

ad patiendū ⁊ cū voluntate potente ꝓhibere passionē. Nā cū sit duplex potētia. s. actiua ⁊ passiua. potentia actiua in nobis ē solū subiecta volūtati. potētia passiua nō ⁊ seqnit cōditionē nature. In dño Xo iesu potentia passiua sic ⁊ potētia actiua fuit subiecta voluntati vt esset, dña sui actus ⁊ sue passiōis. vt sic̄ voluntas nra hz dñiuz sui actus potēs ꝓhibere eū vel educere. ita xpi volūtas dñium habuit ⁊ potens fuit ꝓhibere passionem a potentia patiēdi assūpta vel ipsā educere in actū patiēdi. Notādū tū hic fm Tho. iij. pte. q. xiij. arti. iiij. q aia xpi pōt dupliciter ꝓsiderari. Vno mō fm ꝓpriā virtutē ⁊ nām. Et ꝟ mō sic̄ nō poterat mutare corpa exteriora a cursu ⁊ ordine naturē. ita ēt nō poterat imutare ꝓpriū corpꝰ a nāli dispositione. q aia xpi fm ꝓpriā nām hz determinatā ꝓportionē ad suū corpus. Alio mō pōt ꝓsiderari aia xpi hz q est instrumētū vnitū verbo dei in psona. ⁊ sic subdebat eius ptāti totaliter ois dispositio proprij corporis Quia tū virtus actiōis nō ꝓprie attribuitur instrumēto sed principali agenti. iō talis potentia attribuit magis ipi Xbo dei q̄z aie xpi Dicimus ista ꝛcludentes q potuisset xps ꝓhibere passionē sed pati voluit vt ꝓ nobis satisfaceret. Et vt ingt Tho. iij. pte. q. xlvi. quia passio illa assūpta fuit volūtarie pp finez liberationis hoim a pctō. Jō tantā quātitatē doloris assūpsit q̄ essz ꝓportiōata magnitudini fructꝰ eius q inde seqbat Sed arguūt pleriq̄z ꝺicta asserētes xpm de necessitate fuisse passū. ¶Primo ex pte nra q ꝓ eiꝰ passionē liberati sumꝰ. fm illud Joānis. iij. ca. Sic̄ moyses exaltauit serpentē in deserto sic oportet exaltari filiū hois vt ois q credit in eū nō pereat sed habeat vitā eternā. qō quidē de exaltatione i cruce intelligit.. Scō ex pte ipsiꝰ xpi q ꝓ hūilitatē passionis meruit gl'iam exaltationis. iuxta illud Luce vltimo ca. Nec oportuit pati xpm ⁊ ita intrare in gl'iam suā. Tertio ex pte dei cuius diffinitio circa passionē xpi fuit prenūciata in scripturis ⁊ pfigurata in observātia veteris testamenti. fm q dr Luce. xxij. ca. Filꝰ quidē hois vadit fm qō diffinitū ē de eo Et Luce vltimo ca. Nec sūt verba q̄ locutus sū cū adhuc essem vobiscū. qm̄ necesse est impleri oia q̄ scripta sūt in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. ⁊ qm̄ scriptū ē. qm̄ oportebat pati xpm. ⁊ resurgere a mortuis. ¶Pro declaratione istoꝝ notande sūt de necessario tres distinctiones. ¶Prima est Alexandri in. iij. sūme q ait. Q: fm Arist. v. methaphi. Necessariū dr quattuor modis fm quattuor genera cāꝝ Est enī necessitas fm cāz formalē fm q dr calidū de necessitate calefacit. siue patiens de necessitate patit. Et est necessitas fm cām mālē hz q dr. q calidū in sūmo necesse est fieri ignē fm q diceret q passibile i sūmo necesse ē pati Et est necessitas fm cām efficiētē q̄ vocat necessitas fm violentiā fm q dr q lapidē fortis impulsū necesse ē moueri. Et est necessitas hz cām finalē fm q dr q serrā necesse est esse ex ferro ⁊ calibe eo q est ad diuidendū dura ⁊ solida. In dño ḡ iesu xpo fuit necessitas ad moriendū fm rōnem cause finalis solū. Dr enim dr ad Galathas. iiij. ca. Misit deus filiū suū vt nos redimeret. Ista redēptio nō potuit eē nisi p satisfactionē. nec satisfactō nisi p passionē. Mō ār fuit in xpo necessitas ad moriendū fm rōnem cause efficientis. q nulla cā creata poterat eū cogere ad moriendū. Neq̄z necessitas fm rōnez cause mālis q illa est necessitas contracta ex vitio ꝓpagatiōis in nobis. neq̄z necessitas fm rōnem cause formalis q illa nō pōt ꝓhiberi nec est voluntaria. Et de xpo dicit Joānes Damascenus. Q: passiones ⁊ si hz legē nature fiebant in eo nō tū coacte sed voluntarie. Scā distinctio. q est necessitas immutabilitatis ⁊ necessitas coactionis vel ꝓhibitionis. Necesse fuit xpm mori necessitate immutabilitatis. q imutabiliter voluit mori. necessitate Xo coactionis vel ꝓhibitiōis minīe Tertia distinctio fm Anselmū in. ij. li. cur deꝰ hō in ca. xvij. Q: est necessitas precedens q̄ cā est vt sit res. Et est necessitas sequēs quā res facit. peecedens ⁊ efficiens est necessitas cū dr celū volui q necesse est vt voluaī. Sequēs Xo ⁊ q̄ nihil efficit sed fit. Cū dico te ex necessitate log cū loḡris. Cū enī ꝟ dico significo te nihil facere posse vt dū loḡris nō loḡris, non q aliqd te cogat ad loquēdū. Nā violētia nālis cōditionis cogit celū volui. te Xo nulla facit necessitas log. Sed vbicunq̄z est precedēs necessitas est ⁊ sequens. nō autem vbi sequens ibi statim ⁊ precedens. ¶Possumus nanq̄z dicere necesse est celum volui quia voluitur. Sed non similiter est verū. iccirco te loqui q necesse est vt loquarīs. Ista sequens necessitas currit p oia tpa hoc mō. Quicqd fuit necesse est fuisse. Quicqd est necesse est esse. Quicqd futurū est necesse est cē futurū. Si vis ḡ oium

que xp̃s fecit ⁊ q̃ passus est verā scire necessitā
tez. scito oia ex necessitate fuisse. qz ipse voluit
voluntatē Xo cius nulla precessit necessitas.
Quare si nō fuerūt nisi q ipe voluit. si nō vo
luisset nō fuisset. Ex his oibus deprehendim⁹
qz xp̃s passus ē volūtarie. Et qcqd ō necessita
te dr̃ a sua volūtate bñdicta depēdet. ¶ Secū
dū dubiū erat vtrū in xp̃o fuit voluntatū plu
ralitas. Ad qō rñdet scūs Tho. iij. pte. q. xviij
Ar. qdā posuerūt in xp̃o eē vnā solā volūtatē
Sz ad ꝟ ponēdū diuersimode moti eē vident
Apollinaris eni nō posuit nām intellectuales
in xp̃o sed qō verbū esset loco aie vel loco intel
lectus. Vñ cū volūtas sit in rōne vt pbus dic
in. iij. de Aia. sequebaꝫ qz in xp̃o nō esset volū
tas humana. ⁊ ita in eo nō esset nisi vna volū
tas. Macharius āt patriarcha anthiocenus.
⁊ Cyprus Alexandrinus. ⁊ Sergius cōstan
tinopolitan⁹. ⁊ quidā coꝝ sequaces. posuerūt
in xp̃o vnā volūtatē q̃uis ponerent duas na
turas fm ypostasim vnitas. qz opinabaꝫ qz
humana nā in xp̃o nunq̃ mouebaꝫ. pprio mo
tu sed solū fm qz erat mota a diuinitate. vt pz
in epla synodica Agathonis papc. Et iō in se
xta synodo apud cōstātinopolim celebrata de
terminatū est oportere dici qz in xp̃o sint due
voluntates. vbi sic legit. ¶ Predicamus duas
volūtates nāles in xp̃o ⁊ duas opationes. Et
ꝟ necessariū fuit dici. Manifestū ē eni qz fili⁹
dei assūpsit humanā nāz pfectā. ad pfectionē
āt nature humane ptinet volūtas q̃ est nālis
potentia sicut ⁊ intellectus. Vñ necesse est di
cere qz filius dei humanā voluntatez assūpsit
in humana nā. p assūptionē eni humane natu
re nullam diminutionē passus est filius dei in
his que ptinent ad diuinā nām cui competit
voluntarez hr̃e. Quare necesse est dicere qz in
xp̃o fuerūt due volūtates. vna diuina. alia hu
mana. Hoc tenet mgr̃ sniaꝝ in. iij. di. xvij. Et
Joānes Damascenus. ceteriqz scti doctores.
qz Xo vt ingt Tho. Filius dei sicut predictuz
est humanā nām assūpsit cū oibus q̃ ptinent
ad pfectionē ipsius nature. In nā autē
nā includit ēt nā aialis. sicut in specie includit
genus. Vñ oportet qz fili⁹ dei cū humana nā
assūpserit ēt ea q̃ ptinēt ad pfectionez nature
aialis inter q̃ est appetitus sensitiu⁹ q sensua
litas dr̃. Et iō oportet dicere qz in xp̃o fuit sen
sualis appetit⁹ siue sensualitas. Sensual tas
āt siue sensualis appetitus inq̃tuz natus est
obedire rōni dr̃ rōnalis p participationez vt
pz p pbum in. i. ethicoꝝ. Et qz volūtas est in
rōne. pōt dici qz sensualitas sit volūtas p par
ticipationē. Quantū ēt ad rōnem volūtas in
xp̃o plurificaꝫ nō rōne potentie q vna est. sed
rōne actus. Quare dicit Damascen⁹. duplex
est hois voluntas. Una nālis que vocaꝫ the
lesis. Alia rōnalis que vocaꝫ bulisis. ¶ Prima
dr̃ thelesis. i. simplex voluntas q̃ a magistris
vocaꝫ voluntas vt nā. hec repudiat ea q̃ sunt
nature ꝟria ⁊ que sūt fm se mala puta mortē
⁊ filia. Scōa voluntas dr̃ bulisis. i. consiliati
ua que vocaꝫ voluntas vt rō. hec illud qō vo
luntas refugere pōt vt nā eligit vt rō ex ordi
ne ad finē. Sicut ēt in aliquo hoie sensualita
tis eius ⁊ volūtas absolute siue vt nā p̃sidera
ta refugit vstionē. quā tñ volūtas fm rōnem
eligit, ppter finē sanitat̃. Quare fm dicta di
stinguimus in xp̃o voluntatē multiplicē. s. diu
inā humanā. Et hanc diuidimus in volūta
tem sensualitatis ⁊ voluntatē rōnis. Et volū
tatē rōnis adhuc dicimus aliā prout conside
reꝫ vt nā. aliā, put considerar̃ vt rō. ¶ Tertiū
dubiū erat vtrū in xp̃o fuit voluntatū ꝟrietas
Et ad ꝟ rñdet Alexander in. iij. sūme. Ar. xp̃s
dr̃ habuisse diuersas volūtates tribus modis
¶ Primo iuxta duas naturas diuinā ⁊ hūanā
dicunt in xp̃o diuerse volūtates diuina. s. ⁊ hu
mana. Scō mō fm hūanā nām dicunt i xp̃o
diuerse volūtates. volūtas. s. rōnis ⁊ volūtas
sensualitatis. Tertio mō dicunt in xp̃o fm rō
nem diuerse voluntates qz rō hz quandā vo
luntatē. vt nā est vnibilis corpi ⁊ hz volunta
tē. vt rō est conformis diuinitati. ⁊ fm hoc di
cerenꝫ i xp̃o diuerse volūtates. volūtas nālis
⁊ volūtas rōnis. Volūtas diuina in xp̃o erat
vt ipse dolores ⁊ passiones ⁊ mortez paterer̃.
nō qz ista essent a deo volita fm se. sed ex ordi
ne ad finē humane salutis. Voluntas rōnis
erat vt voluntas diuina impleretur. volun
tas autez sensualitatis nāliter ista refugiebat
Sic̃liter voluntas vt nā ista repudiabat tā q̃
nature ꝟria. Verūtñ licet iste fuerint volūta
tes diuerse nō tñ ꝟrie. Nā hec voluntas sen
sualitatis ꝟria volūtati rōis. nec volūtas hu
mana ꝟria volūtati diuine. nec volūtas nālis
ꝟria volūtati rōnis. qz fm Damascenū. Con
traria nata sunt fieri circa idē. voluntas autē
moriendi ⁊ viuendi nec fm idē in xp̃o. qz vnū
circa sensualitatē. aliud circa rōnē. Ex quo in
gt Tho. vbi. s. Ar. neqz voluntas diuina neqz
volūtas rōis in xp̃o impediebat aut retardabaꝫ

p volũtatẽ nãlem. neq; p voluntatẽ sensualitatis. Siliter ãt nec ecouerso voluntas diuina vl voluntas rõnis refugiebat aut retardabat motũ nãlis volũtatis ⁊ motũ sensualitatis. ¶Placebat eni xp̃o ſm voluntatẽ diuinaz ⁊ ẽt ſm voluntatẽ rõnis. vt volũtas nãlis in ipso ⁊ voluntas sensualitatis ſm ordinẽ sue nature mouerent. ¶Hinc ostẽdit magnitudo doloris xp̃i patientis. qm̃ ſm Tho. iij. parte. q. xlvi ¶In alijs patiẽtibus mitigat tristicia interior ⁊ etiã dolor exterior ex aliqua cõsideratiõe rõnis p quandã derivationẽ seu redundantiã a superioribus viribus ad inferiores. qõ in xp̃o patiente non fuit. ¶Vnicuiq; eni virtũ ꝓmisit agere qõ est sibi ꝓpriũ. Quare in illa voluntatũ diuersitate nulla cõtrarietas est ponenda. Et si obijceret per id qõ scribit Lucas. xxij. ca. ¶Factus in agonia ꝓlixius orabat. Sed agonia videt importare quandã impugnationẽ ai in cõtraria tendentis. quare videret q; in xp̃o fuerit voluntatũ ꝓrietas. ¶Rñdere possumus ſz Damascenũ in. ij. li. ¶Q agonia nõ fuit in xp̃o q̃tũ ad partẽ aie rõnalem. ſm q; importat cõcertationẽ voluntatũ ex diuersitate rõnũ procedentẽ. puta cũ aliquis ſz q; rõ ꝓsiderat vnũ vult illud ⁊ ſm q; considerat aliud vult ꝓtinus hoc eni cõtingit pp debilitatẽ rõnis q̃ nõ pot diiudicare qd sit simpliciter melius. qõ i xp̃o nõ fuit. qz p suã rõnem iudicabat simpliciter esse melius q; p eius passionẽ implere voluntas diuina circa salutẽ humani generis. Fuit tñ in christo agonia q̃tum ad partẽ sensitiuã ſm q; importat timorẽ infortunij vel mali imminentis. ¶Inspiciamus ergo iesũ benedictuz orantẽ illũq; auribus cordis audiamus dicentẽ. ¶Pr̃ si possibile est transeat a me calix iste. verũtn nõ mea sed tua voluntas fiat. Et cõsiderantes voluntatem eius sensualitatis volũtatẽq; rõnis nãlez. cõpatiamur illi. Scõm eni has volũtates mouebat ad oẽs penas. ad oẽs iniurias. ad oẽs cõtumelias. ad oẽs pcussiões ad oẽs passiones refugiẽdas cũ tristicia ⁊ dolore inexplicabili. atq; intra se dicere potetat. heu me dolentẽ nimiũ. Ego q̃si agnꝰ mãsuetus q nemini nocui captus ero hic ad modicũ tanq; sceleristus ⁊ latro. Ego speciosus forma pre filijs hoim velut leprosus appebo. Ego q meos discipꝰos tãtũ dilexi vt ⁊ pedes illis lauerẽ. ⁊ ab eis ⁊ ab alijs amicꝭ inter verbera ⁊ cruciatus relinquar. Ego qui carnẽ de virgine sũptã spũ sctõ coopante retinco. liuoribus ⁊ plagis implebor. Ego qui gloriosus hierosolymã intrauj acclamãtibꝰ cunctꝭ bñdictꝰ q venit i noie dñi. cõfusus ⁊ abiectus ex ciuitatẽ deducar onerat; ꝯuissima cruce. Ego q coram turbis miracula feci publice coram pplo in medio latronũ crucifigar. Cõfodiẽt manꝰ mee ⁊ pedes in ligno. ⁊ a plãta pedis vsq; ad verticẽ nõ erit in me sanitas. Ego q vitã oibꝰ liberalit dono vt pctores viuificẽ vita ꝓbaor Q pr̃ mi ⁊ qs vnq; talia passus ẽ. O mr̃ mea ⁊ p te marie ꝓtristabor. Bravis erit mihi filio tuo dilecto ignominia crucis. ſz ꝯuior vox lamẽtatiõis tue. ¶His ⁊ hmõi cogitatõibꝰ intẽtus pijssimꝰ iesus ñ solũ i oratione ſz vsq; ad exitũ aie vehemẽtissime affligebat. Altera ẋo ex pte dũ volũtatẽ eiꝰ diuinã volũtatẽq; rõnis q̃ vt rõ ꝓsiderat intuemur ad gras illi exhibẽdas obligatissimos nos inuenimꝰ. Flagrabat gppe desiderio estuatissimo queq; dura q̃q; asperrima p salute humani generis tollerare ẋõ ꝓcludebat dicens. Fiat voluntas tua. Voluisti o pr̃ eterne vt in virginis vtero mihi copularẽ hũanã nãz ⁊ cõplacui tibi. Voluisti vt corpus mũdissime ꝓceptũ penalitatibꝰ hũane vite i alijs ex pctõ debitis ⁊ necessarijs volũtarie subijcerẽ ⁊ obediui tibi. voluisti vt paupez vitã laboriosã q; gererẽ ⁊ ñ ꝓdixi tibi. Vis vt p redẽptiõe mũdi meũ sanguinẽ fũdã? Vis vt ad manꝰ iniquoꝝ deveniã? Vis vt hãc mihi patã de, ꝓximo ignominiosã passionẽ sustineã? Vis vt i cruce ꝓfixus pẽdeã? Vis vt ibi ex violentia illatarũ passionũ morar? Fiat volũtas tua. O charitas inflãmatissima iesu xp̃i filij dei. O amor oia vincẽs patũ se offerebat oia ppeti vt regni celestis ianuã nobis aperiret ¶Q passio xp̃i fuit abiectissima rõne loci tẽporis ⁊ consortij. Capitulum. ij.

Secundũ mysteriũ ꝓtẽplandũ de passiõe dñi nr̃i iesu xp̃i dr̃ hũilitatis. voluit qp̃pe eligere passionẽ ⁊ mortẽ ꝓtemptibilẽ ex humilitate. qõ ostendimus triplici rõne.

¶Primo ratione loci.
Secundo rõne temporis.
Tertio rõne consortij.

¶Primo fuit contemptibilis ⁊ abiecta satis passio ⁊ mors christi rõne loci. qz in ciuitate famosa ⁊ celeberrima hier̃m q̃ erat diuino cultui deputata. Quare ãt ibi ⁊ nõ in bethleem vbi natus fuit. in naçareth vbi nutritus erat pati voluit. assignantur plures rationes. ¶Pr̃i ma quidẽ qz hier̃m erat locus a deo electꝰ ad

sacrificia sibi offerēda q̄ quidē figuralia sacrificia figurabant xp̄i passionē q̄ est verū sacrificiū. Hz illud Apl'i ad ephesios. v. ca. Tradidit semetipsū oblationē ⁊ hostiā deo in odorem suauitatis. Vñ Bedda dicit in quadā omelia q̄ appropinquante hora passiōis dñs appropinquare voluit loco passionis. s. in hierl'm. q̄ uenit añ quinq; dies pasce. ficut agnus paschalis ante quinq; dies pasce. i. in decima luna ſm preceptū legis ad locū immolationis ducebaṫ. Scōa rō quare in hierl'm pati voluit ē. q̄ virtus passionis eius ad totū mūdū diffūdēda erat. ideo in medio terre habitabilis pati voluit. Vñ dr̄ in p̄s. Deus āt rex nr̄ ante secula operatus est salutē in medio terre. s. hierl'm que dr̄ esse terre vmbilicus. Tertia rō fuit q̄ hoc maxime cōueniebat hūilitati ei⁹. vt. s. sic turpissimū genus mortis elegit. ita ēt ad eius humilitatē ptinet q̄ in loco tā celebri cōfusionem pati nō recusauit. Quarta rō est vt ostēderet a principibus ppl'i ortā esse iniquitatē occidentiū xp̄m. Et ideo in hierl'm vbi morabanṫ voluit pati. Vñ dr̄ Actuū. iiij. ca. Cōuenerunt in ista ciuitate aduersus puerū sctūm. tuū iesū quē vnxisti. herodes ⁊ pontius pilat⁹ cū gentibus ⁊ ppl'is israel. Sed posset aliquis querere cur xp̄s nō in templo vbi sacrificia offerebanṫ passus est aut i ipa ciuitate sed extra portā. Ad q̄ rñdet sctūs Tho. iij. parte. q. xlv q̄ hoc factū est triplici rōne. Primo quidē vt veritas responderet figure. Nā vitulus ⁊ hircus qui solēnissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebanṫ extra castra cōburebanṫ. vt precipit̄ Leuitici. xvi. ca. Et h̄ est q̄ dixit Paulus ad hebreos. xiij. ca. Quorū aialiū inferṫ sanguis p̄ pctō horum corpa cremabanṫ extra castra. propter q̄ ⁊ iesus vt sanctificaret suū ppl'm extra portā passus est Scōa rō est ppter exemplū vt. s. nos instruēret exire a mundana cōuersatione. Vñ ibidē Apl'us subdidit. Exeamus igit̄ ad eū extra castra improperiū eius portantes. Tertia rō vt Crisosto. dicit in sermone de passiōe. Voluit dñs pati nō sub tecto ñ in tēplo iudaico. ne iudei subtraherēt sacrificiū salutare ne putarēt p̄ illa tm̄ plebe oblatū. Et iō foras ciuitatē foras muros vt scias sacrificiū eē cōe q̄ totius terre est oblatio q̄ cōis est purificatō. Sz adhuc dubitaṫ cur xp̄s nō i hebron vbi adā fuit sepultus. sed in monte caluarie voluit crucifigi. cū passio eius fuerit medicina p̄ pctō Ad. Ad q̄ rñdet Hiero. sup matthēū dicēs. Quidam exponūt caluarie locū in quo sepultus ē adaz. Et ideo sic appellatū q̄ ibi antiqui hois fit conditū caput. fauorabilis interpretatio ⁊ mulcens aures ppl'i nec tñ vera. Extra vrbem eni ⁊ foris portā loca sunt in quibus truncantur capita damnatoꝝ ⁊ caluarie. i. decollatoꝝ sumpsere nomen. ꝓpterea āt ibi crucifixus ē iesus. vt vbi p̄ius erant aera damnatoꝝ ibi erigerenṫ vexilla martyrij. Adā Vo sepultuꝫ iuxta hebron in libro iesu filij naue sepultum legim⁹. Et hoc ponit̄ Josue. xiiij. ca. vbi sic habeṫ. Nomē hebrō anteā vocabaṫ cariatharbe Adaz maxim⁹ ibi in terra enachim situs erat Igit̄ xp̄s magis crucifigend⁹ erat in loco cōi damnatoꝝ q̄z iuxta sepulchrū Ade. vt ostenderet q̄ crux xp̄i nō solū erat in remediū p̄ pctō personale Ade sed ēt p̄ pctō totius mundi ¶ Scōo fuit cōtēptibilis ⁊ abiecta passio xp̄i rōne tp̄is. q̄ passus est in die solēni pasce q̄n ex oi iudea ppl'i ad hierl'm cōfluebant. Et vt doctores declarāt paschale festū apud iudeos incipiebat a vespa diei in qua luna erat. xiiij. Dies āt festiuus apud eos incipit a vespera vnius diei ⁊ durat vsq; ad vesperā sequentis diei. vt p̄z Leuitici. xxiij. ca. Et sic dies solēnis pasce erat luna. xv. ꝓpter q̄d cūdē diē quē ioānes noiat añ diē festū pasce. pp̄ distinctiōz nālez diex. Marcus noiat primū diē azimoꝝ q̄ a vespera precedentis diei incipiebant comedere azima. Erquo Hiero⁹ Bedda Aug⁹ ⁊ doctores theologi di. xi. dicūt q̄ xp̄s fecit cenam luna. xiiij. ⁊ passus est luna. xv. Erat aūt equinoctiū q̄ vt ingt Aug⁹ in li. questionum noui ⁊ veteris testamēti. Tūc voluit dñs passione sua mundū redimere ⁊ reformare q̄n eū creauerat. i. i egnoctio. Et tūc dies sup nocte increscit q̄ p passionē saluatoris a tenebris ad lucē pducimur. In li. Vo. xviij. de ciuita. dei. Idem Aug⁹ refert q̄ passus est xp̄s. viij. kalē das aprilis. Si Vo quis q̄z q̄reret. Cur xp̄s pati voluit in etate iuuenili nō in infantili vel i senectute sua. Rñdet scūs Tho. iij. pte. q. xlvi. q̄ passio xp̄i subiecta erat eius voluntati. voluntas āt eius regebaṫ diuina sapientia q̄ oia q̄uenienter disponit. Idco ad mouendū tp̄s iuuentutis elegit. q̄ sic voluit. Vñ Aug⁹ exponēs illud ioānis. xiij. ca. Sciens iesus q̄ venit eius hora vt transeat ex hoc mūdo ad p̄z ingt. Tantū fecit q̄tū sufficere iudicauit. Venit hora eius non necessitatis sed voluntatis.

Quarē āt sic voluit āssignāt tres rōnes. ℙ Prima quidē vt ex hoc magis suā dilectionē cōmēdaret q̄ vitā suā ꝓ nobis dedit q̄n erat in pfectissimo statu. Scōa q̄ nō cōuenebat vt in eo appareret nature diminutio sic nec mor bus. Tertia vt in iuuenili etate moriens t resurgēs. futurā resurgētiū qualitatē in seipso p̄monstraret. ¶ Tertio fuit contēptibilis t abiecta passio xp̄i rōne cōsortij. q̄ crucifixi fu erunt cū eo duo latrones. vnus a dextris. alī a sinistrīs. B āt vt ingt scūs Tho. iij. pte. q. xlvi. Alia rōne factū est q̄tū ad intentionē iudeorū. Alia vo q̄tū ad dei ordinationē. Q̄tum eni ad intētionē iudeox vt dicit Erisostom⁹. duos latrones crucifixerūt iudei vt eox suspitionis fieret particeps. sed nō ita euenit. nam de illis nil dr. xp̄i āt crux vbiq̄ honorat. Reges diademata deponentes assumūt crucē in purpurīs in diadematib⁹ maxis in mēsa vbiq̄ terrax crux emicat. Q̄tū vo ad dei ordinationē christus cū latronibus crucifixus est. ℙ Primo vt dicit Hiero⁹ sup matth. Sicut pro nobis maledictū crucis factus est christus. sic ꝓ oīm salute inter noxios quasi noxius crucifigit. Scōo vt ait Leo papa in sermone de passione. duo latrones vnus ad dexterā alius ad sinistrā crucifigunt. vt in ipsa patibuli specie demonstraret illa que in iudicio ipsius oīum hoīm facienda est descriptio. Tertio sm Hilariū duo latrones leue ac dextere affiguntur oēz hūani generīs diuersitatē vocari ad sacrm passionis dñi ostendentes. Sed q̄ ꝓ diuersitatē fideliū atq̄ infideliū fit oīm scōm dextrā t sinistrā diuisio. vnus ex duobus ad dexteram situs fidei iustificatione saluat. Quis igit excogitare possit quātā cōfusionē passus ē xp̄s dū visus est denudatus in cruce int duos latrones pendere. preceſſerant in eo tanta preconia laudū dñica elapsa. diffusa erat fama eius sctitatis atq̄ doctrine t miraculox nomen latissime erat vulgatū. ℙ Postmodū vo velud sediciosus t blasfemus patibulo stabat affixus Quare pretereūtes blasfemabāt cū dicentes. Alios saluos fecit scipsū saluū facere nō pōt Siliter t latrones qui erāt crucifixi improperabāt ei. Et licet lucas dicat q̄ vnus ex eis dixerit. Memento mei dñe ꝛc. Quare videret q̄ ambo sed vnus blasfemauerit. Tū Aug⁹ dicit in li. de cōsensu euāgelistax. q̄ possum⁹ intelligere matthēū posuisse pluralē numerū ꝓ singulari. cū dixit. latronel improperabant ei. vel vt refert Hiero⁹ primum vterq̄ blasfemauit. deinde visis signis vnus cox credidit.

¶ Q̄ passio xp̄i fuit acerbissima ex parte aie t corporis t virginis matris. Capitulum. iij.

Ertiū mysteriū cōtemplandū de flebili passione saluatoris nr̄i iesu xp̄i dr̄ acerbitatis. Fuit quidem passio illa acerbissima t dolorosa nimis t hoc ex triplici parte.

ℙ Primo ex parte anime.
Secundo ex parte corporis.
Tertio ex parte matris virginis.

¶ ℙ Primo fuit passio xp̄i acerbissima ex parte aie. Vt eni ingt scūs Tho. iij. pte. q. xlvi. ar. vi in resp̄onsiōe ad quartū argumē. Voluit xp̄s ꝓ amissione vite corporalis que tante fuit dignitatis t precipue ꝓpter vnionē q̄ corpus istud erat vnitū diuinitati. q̄ de eius amissione etiā ad horā magis essz dolēdū q̄z de amissione alterius hois p q̄tūcunq̄ tempus. Vñ ℙ Phus dicit in. iij. ethicox. Q̄ virtuosus plus diligit vitā suā q̄tō scit eā esse meliorez. t tñ eā exponit ꝓpter bonuz virtutis. Et sil'iter xp̄s vitā suā maxime dilectā exposuit ꝓpter bonum charitatis. scōm illud Jeremie. xij. ca. Dedi dilectā aiam meā in manibus inimicorū eius. Voluit ēt xp̄s ꝓ peccatis oīm hoīm q̄ dolor excessit oēm dolorē cuiuslibet cōtriti. tū q̄ ex maiori sapientia t charitate processit ex quibus dolor contritionis auget. tū ēt q̄ ꝓ oīm ꝑctis simul doluit. Vt aūt ista clarius intelligant notanda sunt hic tria theologox documenta. ℙ Primū scōm scm Tho. iij. pte. q. xv Et dñs Bonauen. in. iij. di. xvi. Q̄ aiaz in corpore constitutā dupliciter contingit pati. Vno mō passione corporali. Alio mō passione aiali ℙassione quidē corpali patit ꝓ corpis lesionē Eū eni aīa sit forma corpis. consequens est q̄ vnū sit esse aie t corporis. Et iō corpe pturbato p aliquā corpeaz passionē. necesse est q̄ aia p accidens pturbet. s. q̄tū ad esse qō hz in corpore. Quia ergo corp⁹ xp̄i fuit passibile t mortale. necesse fuit vt ēt eius aīa passibilis esset. ℙassione āt aiali pati dr̄ aīa scōm ꝯopationē que vel est propria aie. vel est principalius aie q̄z corporis. Et q̄tuz criaz scōm intelligere t sentire dicat hoc mō aīa aliquid pati. tñ ꝓpriissime dicunt passiones aie affectiones appetitus sensitiui que in xp̄o fuerūt sic t cetera q̄ ad nām hois ptinēt. Sciendū tñ q̄ hmōi passiones aliī fuerūt in xp̄o q̄tū in nobis q̄tū ad tria ℙrimo q̄tū ad obiectuz q̄ in nobis plerūq̄

ferunt ad illicita. qđ nō fuit in xp̄o. Scđo q̄ntū ad pr̄incipiū. qz hmōi passiones frequēter in nobis pr̄eueniūt iudiciū rōnis. Tertio q̄ntum ad effectū. qz in nobis q̄lz hmōi motus non sistūt in appetitu sensitiuo sed trahūt rōnem qđ in xp̄o nō fuit. qz motus nāliter hūane carnī cōuenientes. sic ex eius dispositiōe in appetitu sensitiuo manebāt q; rō ex his nullo mō impediebat facere q̄ cōuenichant. Scōm documentū est iuxta sniam ioānis Damascēni. Q; magnitudo doloris pōt dupliciť ꝓsiderari Est enī magnus dolor q magis est ꝑ nām patientis. Sed est maior q est ꝑ nām z ꝑ volūtatē. Maior igiť fuit dolor in xp̄o q̄ꝫ i ceteris patientibus in hac vita qz magis fuit ꝑ nām patiētis eo q; cū corp⁹ fuerit optime aie illi cōueniens vt prędictū est. aia maxime voluit in se paratione ab illo. Si Vo cōsidereť magnitudo doloris ſm q; dr̄ ꝑ voluntatē patientis. ß est dupliciť. Nam est volūtas nālis z voluntas rōnalis. Primo mō fuit maximus dolor in xp̄o. Scđo mō nō fuit dolor i xp̄o. qz nūq̄ꝫ fuit martyr ita informatus charitate q mori desideraret sicut xp̄s. Exquo vt dicit Alexander in. iij. sūme. Delectatio erat in voluntate vt est rō. Et passio in volūtate vt ē nā. Quare in eadē aia erat dolor z gaudiū. Nec dolor supueniens discōtinuauit gaudiū. nec dolor intensus fecit gaudiū esse min⁹ pfectū. Nā dolor passionis in xp̄o z gaudiū fruitiōis nō sūt affectiones ōrie. qz nō sūt respectu eiusdē. nec oīno eodē mō insūt eidē. Tertiū documentuz q; xp̄s simul erat viator z cōprehensor. ita q; nec viatoris cognitō impediebat cōprehensoris cognitionē. nec affectō affectionē. Et illud fuit in xp̄o singulare pp officiū mediatoris q̄ debebat experiri z diuina z hūana. Vñ sicut simul z semel poterat pfecte cōuerti ad deū z cōuerti ad nos ita q; vna illaꝝ cōuersionū alterā nō impediebat nec retardabat. Sic potuit aia xp̄i simul z semel gaudere in deo z cōpati corpe suo ita q; nec dolor a gaudio nec gaudiū a dolore pateret aliquā diminutionē siue remissionez. Si āt aliqs quereret quō potuit xp̄s simul esse viator z cōprehensor cū viatori cōpetat moueri ad finez btitudinis cōprehensori āt in finē qescere q̄ cōuenire eidē non pñt. Rñdet sctūs Tho. iij. pte. q. xv. Q; impossibile est moueri ad finē z qescere in finē ſm idē. sed ſm diuersa nihil prohibet. Sicut aliquis nō simul est sciens q̄ꝫ tum ad ea que iam nouit z adiscens q̄ꝫ tū ad ea q̄ nō nouit. Qualiter Vo xp̄s fuerit simul viator z cōprehēsor ſm diuersa pōt sic intelligi. Nā aliquis dicit viator ex eo q; tendit in btitudinē. cōprehēsor autē ex hoc q; beatitudinē obtinet. ſm illud. i. ad Corinthios. ix. ca. Sic currite vt cōprehendatis. Mois autē beatitudo pfecta cōsistit in aia z corpe. In aia quidē q̄ꝫ tuz ad id qđ est ei ꝓprium. ſm q; mens videt z fruit deo. In corpore Vo ſm q; corpus resurget gloriosū z incorruptibile. Xp̄s āt ante passionē ſm mentē plene videbat deuz. z sic habebat btitudinem q̄ꝫ tum ad id qđ est ei ꝓprium. Sed q̄ꝫ tum ad alia deerat ei beatitudo qz z aia eius erat passibilis z corpus passibile z mortale. Et iō fiť erat cōprehensor in q̄ꝫ tum habebat btitudinē aie ꝓpriā z simul viator in q̄ꝫ tum tendebat i btitudinē ſm id qđ ei de beatitudine deerat.

¶ Scđo fuit acerbissima passio xp̄i ex parte corporis z hoc triplici ratione.

¶ Primo rōne viuacitatis.
Secundo rōne generalitatis.
Tertio rōne diuturnitatis.

¶ Primo rōne viuacitatis. Nā vt dicit dñs Bonauen. in. iij. di. xvi. Erat in xp̄o maxima cōplexiōis equalitas z viuacitas sensus. Vñ qz nullus potuit ei equari nec i equalitate cōplexiōis nec in viuacitate sensus. Dolor illi⁹ fuit oīm dolorꝫ acutissim⁹. Confirmat ħ scūs Tho. iij. pte. q. xlvi. dicens. Q; xp̄s ſm corpus erat optime cōplexionat⁹. ex eo q; corp⁹ illud fuerat formatū miraculose opatōe spūs sci. Sicut z alia que p miracula facta sūt fuerunt alijs potiora. vt Crisosto⁹ dicit de vino in qđ xp̄s aquam cōuertit in nuptijs. Et iō i eo maxie viguit sensus tact⁹. ¶ Scđo ex pte corpis fuit dolorosissima christi passio rōne generalitatis. A planta enī pedis vsq; ad verticē non fuit in eo sanitas. passus fuit in oībus mēbris z in oībus sensibus. In capite passus ē pungētiū spinaꝝ coronā. arundis pcussionē. z capillorꝫ depilationē. in facie passus est sputa fetidissima alapasq; derisorꝫ. in manib⁹ z pedib⁹ passus est fixionē clauorꝫ. in ore passus ē amaritudinē fellcari z mirrati vini. in toto corpe passus est flagella verberantiū illū ad colūnaz ligatū. ¶ Tertio ex pte corpis fuit grauissima passio xp̄i rōe diuturnitat⁹. Nā licet ab vtero virginis in qualibet etate pauperē vitā gerēs passionibus. laboribus. vigilijs. peregrinationibus. predicatōib⁹ z hmōi sctm illud corpus

exposuerit. verūtn̄ in vltimis charitate feruē
tissim⁹ voluit pl⁹ solito laboriosissimis penis
insudare. Nā qnta feria parata cena post esū
agni pascalis. lauit pedes discipulox ante pe
des illox genuflex⁹. Ibi mirū in modū semet
ipsū afflixit. dū tetigit proditorē. dū illū a suo
pctō q̄tū in se fuit studuit reuocare. dū exor
natissimo sermone ꝓ suo transitu discipulos
cōfortauit. Deinde hymno dicto ad montem
oliuax se cōtulit. nō petijt locū quietis. nō in
trauit aliquā domū. ad locū se cōtulit oronis
vsq ad noctē mediā orauit ad patrē. pp vehe
mentē aī anxietatē sanguine⁹ sudor carnē vir
gineā madefecit. Irruerūt post hoc in eū tur
be furentes t ceperūt ipsū. ligauerūt manus
innocētis q̄ tactu suo vinifico infirmos cura
uerāt. Posuerūt t in collo funē violenter tra
bētes agnū illū māsuetissimū q nemini vnq̄
nocuit. Duxerūt eū ad annā socerū cayphe co
rā q̄ crudeliter seruus vnus alapā dedit in fa
ciē in quā desiderant angeli ꝓspicere. aufuge
rūt ab eo discipuli eius. t ipse solus absq̄ con
solante erat in medio eox q ꝓcurabāt ei⁹ mor
tē. A domo anne ꝓcessit ligatus tanq̄ latro t
sedicios⁹ ad domū cayphe. Ibi falsas accusa
tiones audiuit. ibi multiplicit velut reus a pon
tifice corā aliis seniorib⁹ fuit examinat⁹. Ibi
tandē derelictus in manus ministrorum vsq
mane iniurias. cōtumelias. blasphemias. clamo
res. ꝓcussiones. derisiones q̄ passus est. O iesu
fili dei bñdicti. O saluator pijssime. t qs tibi
ñ cōpatiat. Quis tā ferreus tāue ab hūanita
te alienus. vt nō ꝓpungat. ¶ Tertio fuit acer
bissima passio xpi ex pte matris virginis. Di
ligebat nanq̄ mrez illā amore incredibili. ma
gis quidē diligebat q̄ diligebat. q. dilexerat
eā ab eterno. tū q. magis distincte cognosce
bat virtutes eius q̄ ipa cognosceret virtutes
filij. tū q. capacius erat cor xpi ad diligendaz
virginē mrez q̄ ecōuerso. Recogitabat ergo
xps dū pendebat in cruce quāta charitate ipz
cōcepit in vtero dū dixit. Ecce ancilla dñi fiat
mihi fm verbū tuū. Quāto amore nouē men
sib⁹ ipsū gestauit. quāta leticia ipz pepit. quā
ta pietate pannis inuoluit. pauitq̄ lacte. quā
ta solicitudine ad egyptū dedurit. quāto labo
re nutriuit. quāta dulcedine mētis t oris tot
ānis filū mi asserēs illū vocauit. Et hec oia xpi
mētē ad mrīs amorē inflāmabāt deinde inspi
ciebat eā d cruce mestā. facies squalidā. sparso
crine. lugētes oculos leuātē ad crucē. audiebat
q̄ vocē illius flebilē t dolorosā ingeminantē
O fili mi bñdicte. O lumē oculox meox. O
agne māsuetissime. O vas virtutum t gre. vi
deo te patientē in cruce t aīa mea pp te patiē
in meo corpe. video clauos cōfodientes man⁹
t pedes tuos. t aīa mea cūfossa ē dolozis acu
leo. O fili mi quis mihi det vt moriar tecum.
Quid faciā q̄ me vertar? Ad quē ꝓfugiā? Tu
mihi pr̄. Tu mihi frater. Tu mihi filius carus
eras. Tu mee delitie. Tu mee diuitie. Tu oīne
bonū meū. Heu me dolētē orbatā filio dulcis
simo. filio sanctissimo. filio sapiētissimo. filio
amorosissimo. filio pulcherrimo filio florētis
tissimo. His t hmōi q̄relis pulsabat aures fi
lij mr̄ illa serissima. Quare xps t si nō ore po
terat corde sic aut sliter rūdere asserens illud
Jeremie. xv. ca. Ve mihi mr̄ mea q̄re genuisti
me virū rixe. virū discordie in vniuersa terra:
Nō feneraui nec fenerauit mihi qsq̄. O mēs
maledicunt mihi. Itaq̄ ex mīs aspectu atq̄
cōpassione imenso dolore. mens illa pia beni
gnissimi iesu feriebat. Et vndiq̄ abūdabāt in
eū angustie t afflictiones. ex q̄rū vehemētia cū
clamore valido emisit spm̄. Deprecemur g̃ eū
vt pticipes nos efficiat passiōis t mortis sue:
ita vt meritis ipsi⁹ habeam⁹ vitā illā quā sua
morte recuperauit. In qua regnat glorios⁹ ꝓ
infinita secula seculox. Amen.

¶ Sermo decimus octauus de gloriosa resur
rectione iesu xpi que sufficientissime humano
generi declarata fuit.

SUrrexit non est hic
Verba sunt angeli ad mlieres de
uotas loquentis originaliter Mar
ci. xvi. ca. t in euāgelio hodierne so
lēnitat⁹. Placuit redemptori nostro dño iesu
xpo ita luculenter suam resurrectionē hoibus
reuelare. vt nemo deinceps dubitare q̄at ipsū
eē regē gle. oīm creaturax celi t tre dñm atq̄
imortalis vite largissimū donatorē. Notā qp
pe fecit nobis viā celest⁹ regni vt resurgēs adi
pleuit nos leticia cū vultu suo. Quia No in le
ctione scti euāgelij describit illa q̄ mlieribus
pijs ad monumētū cūtib⁹ de xpo iā suscitato
facta ē declaratio. Jō ad eruditionē nr̄am de
manifestatōne xpi resurgētis aliq̄ decurrem⁹
Cōsiderabimus āt illā precipue q̄tū ad tria.
Primo q̄tum ad mulieres.
Secundo q̄tum ad angelos.
Tertio q̄tum ad discipulos.

¶ Qualiter xpi resurrectio manifestata fuit mulieribus deuotis visitantibus monumentum. Capitulum.i.

PRimo consideranda est manifestatio resurrectonis xpi q̃tũ ad mulieres de qb⁹ dr̃. q cũ preparassent aromata venerũt ad monumentũ. vbi tria sunt dubia declaranda.

Primũ quare venerunt.

Secundũ qñ venerunt.

Tertiũ ad quid venerunt.

¶ Primũ dubiũ q̃re venerũt. Ad qđ dicim⁹ q mote fuerũt vt venirẽt ⁊ vngerent corpus iesu ex pietate ⁊ beniuolẽtia q̃ ad xpm afficiebant. Maria nã qz magdalena m'ta suscepat a xpo bñficia. Ab ipsa ciecerat septẽ demonia Sozorẽ suã martham a fluxu sanguinis liberauerat. Fratrẽ suũ laçarũ quatriduanũ suscitauerat. cã qz semp dulciter excusauerat tã apud phariseũ qui dicebat ipsã imundã q̃z apud sozorẽ q̃ dicebat eã ociosã. q̃z apud iudã q eã ꝓdigaz appellabat. Maria ãt. s. iacobi minozis mr̃. ⁊ maria Salome. s. filia xpm tã qz nepotẽ tenerrime diligebant. Mã Anna tres habuit viros. s. Joachim. Cleopham ⁊ Salome. ⁊ de istis tribus viris habuit tres marias quas duxerũt tres viri. s. Joachim. Alpheus ⁊ Zebedeus. Maria q̃ nupsit ioseph pepit xpm virgo imaculata quẽ de spũ scto cõcepit. Maria que nupsit Alpheo habuit q̃ttuoz filios. s. ioseph iustũ. Jacobũ minorẽ. Simonẽ ⁊ iudaz. Maria vxor zebedei duos habuit filios Jacobuz maiorẽ ⁊ Joãnẽ euangelistã. Iste ergo mulieres non leuitate ductę sed amoze scto deuicte emerũt aromata vt venientes vngerent corp⁹ illud qđ in sepulchro exaie iã reliq̃rant. Quoz ãt ad hoc cõmẽdari merito dñt. qñ virtuosã amicitiã ad xpm se hr̃e monstrarunt. Pauci quippe sunt q amicũ diligũt in vita cuz vt in pluribus accidat verificari illud Ouidij dictum li.ij. de ponto. Vulgus amicitias vtilitate probat. Pauciores inueniunt q amicos diligunt in morte. Quinimo psepe filij parẽtibus aduersant. vxores viris ⁊ viri vxoribus vt salutẽ impediũt morientiũ. aut negligẽter illã ꝓcurãt. Paucissimi ẽ reperiri pñt q diligant post motẽ. Quare quilibet mortu⁹ dicere põt illud Psalmiste. Obluioni datus sũ tanq̃ mortuus a corde. Iste ãt mulieres prestantissime xpm dilexerũt in vita. qz sequebãt eũ predicantẽ. vt p3 Luce. viij. ca. Dilexerunt in morte qz sociauerũt eũ in cruce pendentem vñ Joãnis. xix. dr̃. Stabãt ãt iuxta crucẽ iesu mr̃ ei⁹ ⁊ sozoz mris ei⁹ maria cleophe ⁊ maria magdalena. Dilexerũt ĩsup p⁹ morte iõ vngucnta parauerũt ⁊ ad sepulchrũ dñi ꝓperarũt. Sed plerique querũt. Cur virgo sacratissima q̃ pre ceteris xpm dilexit ñ visitauit sepulchrũ filij cũ his tribus mulierib⁹. Ad qđ rñdemus q hoc potuit eẽ multiplici de cã. Prima est qz parasceue ⁊ sabbato tm fleuerat q p nimia debilitate subsistere nõ valebat. Vñ sm Bernardũ oportuit q de loco passionis inter manus discipulo ꝛ tanq̃ semiuiua ad domũ ꝓpriã deferrẽ. Hic Aug⁹ in quodã sermõe ingt. Illa quippe pia mr̃ imani dolore exulãs ⁊ pectora delicata ꝓtudẽs ita ipsa viscera oiaq̃ fatigauerat mẽbra vt iã viribus deficiens vix puenire potuisset ad xpi funus. Scda cã ⁊ precipua fuit qz ipa sciebat filiũ die tertia resurrecturũ. Mã si de sua resurrectõne discipulos crebro fecerat certiores q̃to magis de illa cũ sua dignissima mre psepe ꝓtulerat. Jccirco prestulabat illum auidissima in loco oronis. ⁊ forte illa hora q̃ m'ieres ciuitatẽ exiere. filiũ viderat vl' colloq̃bat cũ eo. ¶ Scõm dubiuz declarandũ. Qñ mulieres ad sepulchrũ venerũt Mã marcus dic̃. Valde mane vna sabbatoꝛ veniũt ad monumẽtũ orto iaz sole. Matthe⁹ vo scribit. Vespe ãt sabbati q̃ lucescit in prima sabbati venit maria magdalena ⁊ altera maria videre sepulchrũ. Et Joãnes dic̃. Vna ãt sabbati venit maria magdalena cuz adhuc tenebre eẽnt ad monumẽtũ. Et Lucas inquit Vna ãt sabbati valde diluculo venerũt ad monumentũ. Ad istoꝛ cuidentiã primo notãdũ. q sabbatũ in scriptura triplicit accipi cõsueuit. Aliq̃n ꝓ tota septimana. Vñ Lucas. xviij ca. Jeiuno bis in sabbato. i. in septimana. Aliq̃n accipit sabbatũ ꝓ die septima ꝑz illud Exodi. xx. Memẽto vt diẽ sabbati sctifices. Aliq̃n sumit ꝓ q̃cũq̃z die septimane cũ istis noibus numeralibus prima scda tertia q̃rta qnta sexta. ita q dies imediate sequens sabbatũ dicebat ꝑma sabbati ⁊ sequẽs scda sabbati ⁊ sic de reliquis. Scõm notandũ vt refert Nicho⁹ de lira. q ab illa hora q̃ xps fuit sepult⁹ nõ potuerũt mulieres emere aromata ad vngendũ xpm vsq̃z ad vesperã diei sequentis. qz solẽnitas sabbati incepta erat ab hora sepulture. in q̃ nõ licebat aliqd emere vsq̃z ad vesperã sequẽtis diei. s. sabbati de quo Joãnis. xix. dr̃. Erat q̃ppe magn⁹ dies ille sabbati. ⁊ tunc

emerũt aromata ⁊ ꝑparauerũt vt dic̃ Lucas ꝓpter noctẽ de primo iminẽtẽ. sed in mane se quẽti venerũt. Tertiũ notandũ ſm Auguſti. de ꝓſenſu euãgeliſtaꝝ q̃ veſpa duob⁹ modis accipit. Vno mõ ꝑ fine diei ⁊ principio noctꝭ Alio mõ ꝑ fine noctꝭ ⁊ principio diei. Et iſto vltimo mõ loquit Mattheus cũ dicit. Veſpe ãt ſabbati q̃ luceſcit in prima ſabbati. Si vo velimus dictũ matthei accipe primo mõ tunc illud qõ dicit Veſpe ãt ſabbati. referẽ ad mulierũ ꝑparationẽ. q⁹ tũc veſpe ſabbati vt ꝓdictũ eſt ꝓparauerunt ſe ad veniendũ. licet ꝓ noctẽ nõ veniſſent. Illud ãt qõ dicit Joãnes. Cũ adhuc tenebre eſſent. Et illud qõ dicit Lucas. Valde diluculo. Et illud qõ dicit Marc⁹ Valde mane. Intelligendũ eſt q̃ qñ mulieres inceperũt iter erat valde mane ſeu diluculũ. ⁊ tenebre ẽt erãt. q⁹ neq; ꝓfecte dies neq; ꝓfecte nox. Sz cũ puenerũt ad monumẽtũ iã ſolerat ortus. Sol ãt põt intelligi oriri dupliciter. Vno mõ ꝑfecte qñ ꝓmo egredit ⁊ apparet ſup terrã. ⁊ ſic nõ accipit hic. Alio mõ qñ lux eius incipit apparere. ſ. in aurora cũ ab oriẽte albeſcere incipit. vnde valde mane ⁊ tenebre ⁊ diluculũ ⁊ orto ſole accipiunt ꝑ eodẽ. ¶ Tertiũ dubiũ declarandũ Ad qd mulieres venerũt. Ad qõ rñdet. q⁹ mos erat iudeoꝝ vngere corpora defũctoꝝ vt ꝓſeruarẽt a fetore ⁊ putrefactiõe Iſte ergo ſctẽ mulieres neſcientes q⁹ corpus xpi corrũpi nõ poterat illud ex deuotõe vngere decreuerũt. Ad hoc ãt clarius intelligendũ cõmemorãda eſt ſnia doctoris nri Riccardi de media villa i ſuo. iiij. di. xliij. vbi ait. Q⁹ oia corpa incinerabãt excepto corpe xpi ⁊ corpe virginis mris q̃ incinerata nõ fuerũt. De corpore xpi certiſſimũ eſt. de corpe mris credere piũ eſt. Sicut enĩ culpa originalis in aĩa inducit debitũ ſeparationis aĩe a ſuo corpe ꝑ ſeparationẽ ſui a deo ꝑ culpã ita vitiuz fomitis in carne inducit debitũ incinerationis eiuſdẽ. vñ ſic oẽs ex debito ꝑter xpm mortui ſũt vel morient ita oibus corpib⁹ hũanis ꝑter corp⁹ xpi ⁊ mris ſue icineratio debet. Q⁹ enĩ bta virgo pctm originale ꝓtraxerit vel ſi ab illo ꝑſeruata fuerit ꝓhere tñ debuiſſet. q̃propi fuit in ea debitũ moriẽdi. tñ fomes in ea nũq̃ aliquẽ actũ habuit. ⁊ ꝑ ſcõam ſctificationẽ totaliter fuit ſublatus ab ea. Hoc vo qõ dr de incineratõe corpoꝝ cõi curſu nature ꝓcedat q̃ ẽ q⁹ oia generabilia ⁊ corruptibilia reſoluent in id de q̃ facta ſunt. Hũana vo corpa de terra facta ſũt. ſicut pz Geneſ. ij. ca. O b qõ Job. xiiij ca. dr. Ademẽto q̃ſo q⁹ ſicut lutũ feceris me ⁊ i puluerẽ reduces me. Ea vo in q̃ corpora reſoluunt hũana dicunt cineres pp antiquã conſuetudinẽ qñ mortuoꝝ corpora cõburebant. Nõ fuit igit incinerabile ſine in puluere reſolubile corpus xpi. q⁹ in illo vitiũ fomitis nũq̃ fuit Et ſi obijceret q⁹ reſurrectio eius fuit exẽpluz reſurrectionis nre. q̃ debuit eſſe a cineribus. Rñdere poſſum⁹. q⁹ reſurrectio xpi fuit exemplũ reſurrectiõis nre. q̃ntũ ad eius eſſentiã. ſ. a morte in vitã nõ ãt q̃ntũ ad oĩa accidẽtia. Sz adhuc difficultas oꝝit de illis q̃ iminente iudicij tpe iuenient viui q̃ ſtatim morient ⁊ reſurgent. quõ illoꝝ corpa incinerabunt cũ incineratio nõ fiat ſubito. Ad qõ rñdet Riccardus Q⁹ corpa illa incinerabunt ꝓ ignẽ q̃ ꝓcedet faciẽ iudicij. Licet q̃ mulieres in fide xpi deficerent. tñ vehementiſſima erat pietas ⁊ deuotõ illaꝝ q̃ nec timore iudeoꝝ nec terrore milituz q⁹ ad ſepulchri cuſtodiã fuerãt deputati. nec i ſup difficultate rei retardabant. q⁹ ad corpus xpi vngendũ oẽm diligentiã adhiberent. dicebãt ãt ad inuicẽ. Quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio monumẽti. Erat qppe magn⁹ valde Mattheus vo dicit. Aduoluit ſarũ magnuz ad oſtiũ monumenti. Vbi ait Nicho. de lira q⁹ monumẽtũ illud erat factũ ad modũ cuiuſdã domũcule in cui⁹ medio erat ſepulchrũ. ⁊ i domũcula erat qõdã oſtiolũ ad habendũ illuc ingreſſũ. Sepulchrũ ãt erat clauſũ grandis lapidis ad os aduolutione. Sigilli appoſitõne ⁊ militum deputattione.

¶ Qualiter angelus amouit lapidẽ a monumento ⁊ ſedebat ſup illum ⁊ q̃z congruuz fuit mulieribus apparere. Capitulum. ij.

Secundo cõſideranda eſt manifeſtatio reſurrectõnis xpi q̃ztum ad angelos. Vbi tria ſunt dubia declaranda.

Primũ vtrũ angelus amouit lapidẽ ab oſtio monumenti.

Secundũ vtrũ idem angelus ſedit ſup lapidẽ qui ſedebat in dextris.

Tertiũ vtrũ congruũ fuit angelũ mulieribus ſic apparere.

¶ Ad primũ dubium pz reſponſio ex dictis Mattheꝰ. q⁹ ait. Ecce terremot⁹ factus eſt magnus. angel⁹ ãt dñi deſcẽdit de celo ⁊ accedẽs reuoluit lapidẽ ⁊ ſedebat ſup cũ. Motio iſta ⁊ reuolutio lapidis facta fuit poſt xpm iã ſuſcitatũ vt oẽs doctores affirmant. Cauſa vo

huius reuolutionis fuit vt vacuū ostenderet sepulchrū a q̄ clauso xp̄s resurgens exiuerat. Nec hesitandum est q̄ angelus potuit ꝛ mouere terrā ꝛ reuoluere grandē lapidē. cum sit sntia Augustini in.iij.de trinita. Et scti Tho.i. p̄te.q.cx. Et Nicholai de lira super isto passu matthei. Q̄ q̄zuis materia corpalis nō obediat angelis ad nutū sed soli deo q̄ ois informatio materie vl̄ ē a deo imediate vl̄ ab aliq̄ agēte corpali.nō ā̄t imediate ab angelo. Verūtū oia corpa obediūt angelis ad motū localē. q̄ nā corpalis nata ē moueri imediate a nā spūali fm locū. Ꝺ̄ ꝛ pbi posuerūt suprema corpa moueri localiter a spūalibus substantijs. Ad scām dubium dicēdum q̄ licet matthe⁹ dicat angelū sedere sup lapidē. ꝛ marc⁹ sedere i dextris.tñ nō est p̄rietas.q̄ potuit eē q̄ idē angelus primo visus est sedere sup lapidē. postmodū visus ē sedere in monumēto. Vel fm Augusti.de cōsensu euāgelistaꝝ. forte fuerūt duo ꝛ mattheus logt̄ de vno.marc⁹ de alio. Lucas Ꝺ̄o dicit. Ecce duo viri.i.angeli apparentes i specie virox̄ steterūt secus illas. Ista apparitio potuit esse p⁹ primā ꝛ scām. dū circuirēt monumentū intrantes ꝛ exeūtes. post q̄z ꝛ dū sola magdalena remāsit vt dicit Joānes ꝛ iclinata ,pspiceret ad monumētū. vidit duos angelos in albis sedētes. vnū ad caput ꝛ vnū ad pedes vbi positū fuerat corpus iesu. Facile enī est angelis sic apparentibus vt dicit Nicho. de lira sup lucā mutari de sessione in stationē ꝛ ecōuerso. Ad tertiū dubiū dicim⁹ q̄ cōgrua fuit angeli apparitio de q̄ Marcus scribit p̄cipue q̄z̄tū ad tria. Primo q̄z̄tū ad aspectū q̄ viderūt eū iuuenē. Scōo q̄z̄tū ad sitū q̄ sedētē in dextr̄. Tertio q̄z̄tū ad amictū q̄ cooptū stola candida. Primo viderūt eū mulieres iuuenē. ad innuendū fm glosā q̄ oēs in etate iuuenili resurgemus. Et vt sic familiari⁹ illas alloqueret instar angeli thobie. de q̄ dr̄ Thobie v.ca. Egressus thobias inuenit iuuenē stantē splēdidū ꝛ q̄si precinctū ad ambulādū. Scōo viderūt eū sedentē in dextris q̄ cōgrue factū est. Nā vt ingt Brego.in omelia. Quid p sinistrā nisi vita pñs. qd Ꝺ̄o p dextrā nisi vita ppetua designat. Quia ḡ redēptor nr̄ iā pñtis vite corruptionē tranferat recte angelus qui nūciare ei⁹ vitā phennē venerat in dextera sedebat. hec ille. fm Ꝺ̄o Beddā corpus xp̄i fuit in monumento situ q̄ ei⁹ dextera ps respiciebat plagā meridianā. Tertio viderunt eū cooptū stola candida q̄z̄tū ad amictū. Ista ā̄t vestis fm glosā nō erat corpea. sed quedā resplendentia ex virtute spūali angeli ad similitudinē vestis. Q̄ ā̄t sic apparuit moralis ē rō q̄ sic color albus ꝛ candidus est color pulcherrimus ꝛ purissimus. ita post resurrectionē erimus candidi ꝛ glorioſi. Vel vt Brego. dicit i omelia. Stola cādida cooptus apparuit q̄ festiuitatis nr̄e gaudia nunciant. Candor enim vestis splendorē nr̄e denūciat festiuitatis. Sz plerīq̄z querūt cū tā ex etate iuuenili q̄z ex fulgore ꝛ luminosa presentia delectabilis ꝛ iocūda fuerit angeli apparitio. quō mlieres timore cōcusse fuerūt. Ad q̄s sacri doctores rñdēt. Q̄ hec est differentia inter apparitionē boni ꝛ mali angeli. Nā malus terret ꝛ nō cōfortat Bonus aū̄t subita visione terret tñ imediate cōfortat. Sicut patet ō angelo q̄ apparuit danieli. de quo ipse dicit ca.x. Q̄ cū stupefactus esset ad visionē angeli. angelus cōfortauit eū ꝛ dixit sibi. Noli timere vir desideriorū pax tibi cōfortare ꝛ esto robustus. Eodē mō iste angelus bonus mulieres a principio terruit pp rē grādē ꝛ insolitā'tñ imediate cōfortauit eas dicens. Nolite expauescere. iesū queritis naçarenum crucifixum. surrexit. non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum.

¶ Q̄ mulieres ꝓuenienter fuere nūcie resurrectōis que xp̄m resuscitatū viderūt. Et cur ō petro fit specialis mentio. Capitulum.iij.

Tertio ꝓsideranda est manifestatio resurrectionis xp̄i q̄z̄tū ad discipulos q̄ subdidit angelus. Ite dicite discipulis eius ꝛ petro q̄ precedet vos in galileaz. Vbi tria sunt dubia declaranda.

Primū vtrū fuit cōueniēs vt xp̄i resurrectio a mulieribus notificaretur discipulis.

Scōm cur de petro facta fuit specialis mētio

Tertiū vtrū de mulieres xp̄m a mortuis iam suscitatum viderunt.

¶ Ad primū rñdemus q̄ mulieres cōgrue fuerūt nūcie resurrectiōis. Nam sicut fuit ordo dānationis ꝛ mortis humani generis sic debuit esse ordo denunciatōnis repationis vite ꝛ beatitudinis. Per mysteriū nanq̄z mali angeli mulier fuit primus nūcius mortis ꝛ peti. q̄n. s. dedit viro de pomo ꝛ comedit. Mulier itaq̄z per mysteriū boni angeli est primus nūcius vite ꝛ gratie. annuncians resurrectionez xp̄i p quā redempti sumus ꝛ viuificati. In ꝺ̄ insup erigit spes mulieb̄ris sex⁹ ne de futura

resurrectione desperet. Si enī mulieres facte sunt resurrectionis nūcie. ergo ⁊ ipse cū viris resurgēt. Nec̄ audiendi sunt q dicūt illas in sexu virili resurrecturas. ꝺ̄ quos loquit Aug⁹ li.xxij.de ciui.dei.⁊ doctores theologi illuz sequunt in.iiij.di.xliiij.vbi catholice tenetur. q oēs resurgent.sed viri in sexu virili.mulieres in sexu femineo. qz hoc exigit nā indiuidui ⁊ cōgruit pfectioni speciei.⁊ erit occasio laudādi sapiam dei. Nō enī oīm indiuiduoꝝ natura eundē exigit sexum.sed nā quozundā exigit masculinū.⁊ quozundā nā femineū. Et vt ibi dē refert Aug⁹ ca.xvij. Mēbra feminea non erūt accomodata veteri vsui sed nouo decori. quo nō alliciant aspicientes ꝓcupiscentia que nulla erit.sed dei laudeꝫ sapientia atq̄ clemētia. Et iterū.nō erit ibidē libido que confusionis cā est.nā priusq̄ peccassent nudi erāt viri ⁊ femina.vñ ⁊ post resurrectionē nō erit op⁹ vestibus ,p tegumēto.sed tantū amicti erunt lumine sicut vestimento. ¶ Secundū dubiuz fuit.cur de petro facta est specialis mētio. Ad qō dicunt doctores. Primo propter principalitatē quā tenebat inter apl̄os. de qua in suo sermone plene dictū est. Ideo tanq̄ principali dī q sibi denūciēt. Scōa rō Hieronymi vt tolleret ab eo mā desperationis qz indignum se iudicauit discipulū dum ter negauit mg̃m Sed ꝓ penitentiā veniā obtinuit ⁊ gratiam. Tertia rō ſm Brego.in omelia. ad amouendam ab illo verecundiā ⁊ erubescentiā. nā ex eo q ter vocaliter negauerat xp̄m cū quo mori se promiserat. verecundabat inter discipulos apparere. Subdidit āt angelus. Quia precedet vos in galileā.ibi eū videbitis sicut dixit vobis. Ista visio ñ fuit die qua resurrexit. Sz qñ vndecim discipuli vt refert Matthe⁹ abiere in galileaz in montē.ſ. Thabor. vt dicē Micholaus de lira.ibi vbi transfiguratus fuerat coram paucis.petro.ſ.iacobo ⁊ ioāne. cōpletaz resurrectionē suā manifestauit vniuersaliter oibus suis discipulis. Vñ probabiliter credit q illa fuit manifestatio quaz describit Apl̄us.i.cozin xv.ca. Deinde visus est plusq̄ quingentis fratrib⁹ simul. Matthеus tñ nō exprimit nisi.xi.apl̄os.qz iudas erat mortuus ⁊ isti erāt principales discipuli christi. Scōm Vo moralem intellectum Galilea christo suscitato recte congruit. Nam galilea interpretatur transfiguratio scōm Beddam ⁊ Bregorium in omelia. vt designetur q in resurrectione facta est transfiguratio de mortalitatē ad immortalitatem q̄ztum ad corpus. de passibilitate ad impassibilitatem q̄ztum ad animam. de miseria ⁊ penalitate ad eternam gloriam ⁊ felicitatem q̄ztum ad vtrunq̄z. Dum enim christus in hac vita erat voluntarie defectus nostros assumens. patiebatur q̄ztum ad corpus defectum mortalitatis. q̄ztum ad animā passibilitatis'. q̄ztum Vo ad vtrunq̄z patiebatur multiplicem miseriā ⁊ penalitatē que oia in resurrectione deposita sunt. Hinc Leo papa in sermone inquit. Post passionez xp̄i ruptis vinculis mortis.infirmitas in virtutem.mortalitas i eternitatē.cōtumelia trāsiuit in gloriam. Et vt Bregozius in omelia refert.nos resurrectionis eius gloriam leti videbimus.si a vitijs in virtutuz celsitudinem transmigramus. ¶ Tertiū dubium erat vtrū ille sancte mulieres quibus angelus xp̄i resurrectionē manifestauit viderunt christū suscitatum. Et q sic apparet ex dictis euangelistarum. Inquit enī marcus. Surgens iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene a q̄ ciecerat septem demonia. Et matheꝰ dicit. Q; audito ab angelo nouo de resurrectione. exiere cito de monumēto ⁊ in timore ⁊ in magno gaudio currētes nūciare discipulis. Ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Ille āt accesserūt ⁊ tenuerūt pedes eius ⁊ adorauerūt eū. Vbi aducrtendū q post q̄z angel⁹ de resurrectione vt dictū est mulieres instruxerat. ipse cōsternate mente abire ceperūt. Et cū nōdū plene capaces essent tāti mysterij. putabāt forte xp̄i corpus a iudeis fuisse sublatū ⁊ in aliquo vili loco collocatum. Quare magdalena que christum ardentissime diligebat anteq̄z aliquid diligentius scrutaretur. ipsuz sublatum pro certo esse supponēs.petro ⁊ ioanni nunciare cucurrit.vt scribit ioannes dicens. Tulerunt dñm de monumento ⁊ nescimus vbi posuerunt eum. Illi Vo venerūt ad monumentū.⁊ ioannes cucurrit ,citius petro ⁊ inclinauit caput ad sepulchrum. viditq̄z posita lintheamina nec tñ intrauit illud. Petr⁹ Vo postea veniens intrauit in illud. viditq̄z posita lintheamina ⁊ sudariū capitis stans ad ptē. deinde ioānes intrauit ⁊ vidit ⁊ credidit qō dixerat magdalena.ſ. dñm esse sublatuz de monumento. Nondū enī sciebant scripturas q oportebat eū a mortuis resurgere. post hoc āt discipuli contristati ad propria redierunt.

Et magdalena cū his mulieribꝫ ad sepulchrū redierūt.a quo illis duabus recedentibus.maria stabat ad monumentū foris ploras.t dū sic fleret inclinauit se t ꝓspexit in monumentū.Scōm eni Brego. Amāti semel aspexisse nō sufficit.qz vis amoris multiplicat affectuz inquisitiōis.Et tūc vidit duos angelos sedētes vnū ad caput t vnū ad pedes vbi posituz fuerat corpus iesu.dicūt ei illi.Mulier qd ploras? dicit eis.Tulerūt dñm meū t nescio vbi posuerūt eū.Cū hoc dixisset ꝓuersa vidit iesū stantē t nesciebat qz iesus eēt t dixit ei iesus. Mulier quid ploras? Quē qris? O bone iesu desideriū aie sue Cur interrogas quid ploras quē queris. Ipsa paulo ante oculis viderat te spem suā suspendi in ligno t tu nunc dicis qd ploras. Ipsa die tertia ꝓcedēte viderat manꝫ tuas quibꝫ sepe būdicta fuerat t pedes ꝗs lachrymis rigauerat clauis affigi.t nūc tu dicis qd ploras. Nūc insup corpus tuū sublatū extimat.ad qđ vngendū vt se quodāmō ꝓsolarē veniebat.t tu dicis qd ploras.quē qr̄s. Tuipse scis qz te solū qrit.te solū diligit.ꝓte oia cōtēnit.t tu dicis quē qris.Tu cā qrele.Tu cā ploratus Tu cā dilectā discipulā totā ad te attraxisti.At illa existimās qz hortulanus eēt.dixit ad eū. Dñe si tu sustulisti dicito mihi vbi posuisti eū t ego eū tollā.O admirabilis mulieris audacia.O maria.si forte corpus iesu positū est i atrio principis sacerdotū vbi aplōrū princeps calefaciebat se ad ignē.qd factura es ego eū tollā.Sed si in platea foret cū multitudine iudeoz.qd nūc ageres? Ego eū tollā.O cōstantia.O ardor inflāmatissime quo mens magdalene liqfiebat. Absolute ꝓmittit. ego eū tollā.Dicit ei iesus.Maria Hec siquidez vox penetrauit aiam eius.Cognouitqz iesū t dixit.Rabonni.magister.t cucurrit ad pedes eius.Cui iesus.Noli me tangere. nōdū enim ascendi ad ꝑrem meū.s.scōm tuū iudiciū infidele ac si apte dicat.Tibi non ascendi.qz ñ credidisti ꝓfecte me equalē ꝑri.Vel forte hoc ait: vt illā hūiliaret ne nimis ꝓsumeret qz ipsū resuscitatū prima oīm cōspexisz.distulitqz ei concedere tactū donec scēa vice cū alijs appareret.Et addidit dñs marie dicens.Vade ad frēs meos t dic eis.Ascendo ad patrē meū t ꝑrez vr̄m.deū meū t deū vr̄m. Statimqz disparuit. At t magdalena in fide solidata aio iocūda egrediēs hortuz.pgebat vt iussa dñi t mgri ꝓficeret.Cūqz festia rediret socias suas in itinere infra sepulchrū t hierl'm adinuenit quibꝫ xp̄m in specie hortulani se vidisse narrauit.Cūqz festino gressu versus hierl'm pariter irent.ecce iesus occurrit eis dicēs.Auete Iste āt accesserūt t tenuerūt t pedes ei⁹ t adorauerūt cū adoratiōe latrie.in fide iā roborate.Tūc ait illis iesus.Nolite timere.Ite nūciate fratribus meis vt eant in galileā.ibi eni me videbunt. Vocat āt discipulos fratres amantissimus princeps.tū vt ostendat se surrexisse in carne generis nr̄i.tū vt ad sui amorē magꝫ eos accendat.t ad fiduciā societatis sue ac visionis corroboret t cōfirmet. tū Xo vt filios eterni ꝑris t xp̄i se nosceret coheredes. O hꝫ almi regis benignitas q relictus in bello pauidos suos formidosos t fugitiuos socios cum euasit noiat frēs t nouitatē celestē in suo corpore ostendere repromittit. Et sic dr̄ Joānis xx.ca. Venit maria.s.cū alijs marijs ānūciās discipulis qz vidi dñm.t hec dixit mihi.Curramus igit̄ t nos fide ac deuotōne ad xp̄m oi studio requirendū.q ad se euntes nō eijcit foras.concedens illis t in ꝓsenti gr̄am t in futuro gloriam sempiternam.Amen.

¶Sermo decimusnonus de ascensione salua toris nr̄i iesu xp̄i qñ videntibus discipulis celos ascendit.

Assumptus est in celum t sedet a dextris dei. Scribunt hec verba originaliter Marci vltio ca.t in euangelio ꝓsentis solēnitatis. Jocūdissimū nouū ascensionis iesu xp̄i filij dei merito excitare dz mētes nr̄as. subleuareqz oīm corda ad ardentissime desiderādū bonū illud sūmū ac copiosuz.qđ cū quisqz acqsierit nūqz amittet. Neqz amplꝫ excusare se hoies ꝑñt si se ignaros ꝓmisse felicitatis dicant. Cuz ipse iesus nō solū verbo sed expientia facti ostēderit clarū ad superos iter. Dē Micheas prędixit ca.ij. Ascendit pandēs iter añ eos. Profecto res clarissima t admirāda fuit.dū xp̄us q̄dragesima die postqz surrexit a mortuis.videtibus discipulis ei⁹ alijsqz deuotꝭ q̄plurimis t būdicta mr̄e.de mōte olivueti celū cōscendit. Quapropt vt hec oia cūctꝭ innotescāt. ad xp̄i ascēsionē dirigam⁹ aium t ꝟba. De q̄ in ꝑnti sermone tria mysteria ꝓponim⁹ ꝓtemplāda.

Primū dr̄ dignitatis.
Secundum congruitatis.
Tertium qualitatis.

¶ De dignitate ⁊ preeminentia xp̄i que notatur per hoc q̄ sedet a dextris dei. ⁊ quid p dexteram intelligit. Capitulum. i.

Primū mysteriū cōplandū de ascensione xp̄i dr̄ dignitatis. q̄ ascendit ⁊ sedet a dextris dei. i. pēminet oībus creaturis ⁊ angelis ⁊ hoibus. Juxta illud qō scribit ap'lus ad Ephesios. i. ca. Constituit illum sup omnē principatū ⁊ ptātem ⁊ supra oē nomen quod noiat siue in hoc seculo siue in futuro. Sed p clariore huius partis intelligentia tria sunt ħ dubia declaranda.

Primū vtrū xp̄o conueniat sedere ad dexteram patris.

Secundū vtrū sedere ad dexteram patris, cōueniat xp̄o fm q̄ homo.

Tertiū vtrum alijs a xp̄o cōueniat sedere ad dexterā patris:

¶ Ad primū dubiū arguunt quidā q̄ nō conuenit xp̄o sedere ad dexterā patris. neq; bene aiunt ita de xp̄o loquentes. Primo nullū corporale cōpetit deo qui spūs est. Sed dextera ⁊ finistra sunt differentie positionū corporaliuz ergo nō cōueniūt deo. Scdo si filius sedet ad dexterā. ergo pater ad finistrā. sed dextera nobilior est finistra. ergo pr̄ sedet in parte ignobiliori. Tertio stare ⁊ sedere sunt oppositā. sed Actuū. vij. ca. stephan⁹ vidit iesū stantē a dextris virtutis dei. ergo nō sedet. Sed ꝫ sic arguētes prius opponam⁹ testimōia scripturarū. deinde soluem⁹ obiecta. In simbolo nāq; ap'lox dr̄. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei pr̄is oipotētis. Et in simbolo patrū. Ascēdit in celū sedet ad dexterā pr̄is. Et ad ephesi. i. ca. scribit. Constituens illū ad dexterā in celestibus. Et ad Colocenses. iij. ca. Xp̄us est in dextera dei sedens. Et ad Hebreos. i. ca. Sedet ad dexterā maiestatis in excelsis. Et. x. ca. Sedet in dexterā dei pr̄is. Et ad Romanos. viij. ca. Xp̄s iesus est ad dexterā dei qui etiaz impellat p nobis. Et Marci. xiij. Luce. xxij. Matth̄. xxvi. Erit filius homis sedens a dextris virtutis dei. Hoc predixit Dauid ps. cix. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Q: ät hec verba de xp̄o dicant patet ex eo q̄ Paulus ad hebreos. i. ca. ait. Ad quē aūt angeloruz dixit aliq̄n deus. sede a dextris meis: Et xp̄us Matth̄. xxij. dixit. Quō dauid vocat eū in spiritu dñm dicēs. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Et si iudei negarent testimonium pauli ⁊ xp̄i asserentes. verba ista de alio nō de ipso xp̄o affirmari debere. statim incredulitatem eox conuincimus p doctores ipsox. Nā Rabbi Jonathā apud hebreos probatissim⁹ in sua translatione chaldaica ait. Dixit dominus verbo suo. Et Rabbi Joden super illud psalmi. xvij. Dedisti mihi protectionē salutis tue ⁊ dextera tua suscepit me. Inquit. In futurū deus sctūs ⁊ benedictus cōuertere faciet regem messiā ad dexterā suam. Sicut scriptū ē. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis Istud insup tenet Rabbi moyses addarsan. Pro solutione igit obiectox notāde sūt tres veritates. Prima veritas q̄ ħ nomen dextera in scripturis inuenit de deo dictū. Vñ Exodi xv. ca. Dextera tua dñe magnificata est in virtute dextera tua pcussit inimicū. Et ps. xv. Delectatōes in dextera tua vsq; in finē. Et ps. xx. Dextra tua iueniat oēs q̄ te oderūt. Et ps. xlvij Justicia plena est dextera. Et ps. cxvij. Dextera dñi fecit virtutē dextera dñi exaltauit me. Et ps. cxxxvij. Saluuz me fec dextera tua. Et Isaie. xlviij. ca. Dextera mea mensa est celos. Et Abacuc. ij. ca. Circūdabit te calix dextere dñi. Scda veritas. Q: cū dicimus xp̄m ad dexterā pr̄is sedere nō intelligimus p dexteraz aliqd corporale. Sed locutio est metaphorica quales ⁊ alie cū dicimus oculos dñi. brachiū dñi ⁊ filia. p q̄ designant spūales ꝓpietates siue opatōes diuine. Hinc Damascen⁹ in. iij suax sniax ait. Non locale dexterā pr̄is dicimus. qualiter eni qui incircūscriptibilis est locale adipiscet dexteraz. Tertia veritas q̄ noie dextere intelliguntur tria. s. gloria diuinitatis beatitudo ⁊ iudiciaria ptās. Exq̄ fm Aug⁹. li. de simbolo ⁊ Damascenū. Sedere ad dexterā patris nil aliud est nisi cū pre hre gloriam diuinitatis ⁊ beatitudinē ⁊ iudiciariā ptātem ⁊ hoc incōmutabiliter ⁊ regaliter. Vñ Damascenus inquit. Dexterā patris dicimus gloriam ⁊ honorē diuinitatis in qua dei filius extitit ante secula vt deus ⁊ pr̄i consubstantialis Scōm Xo Tho. iij. parte. q. lvij. Nec prepositio ad vel in cū dicimus ad dexterā vel in dextris. solā distinctionē psonalē importat ⁊ originis ordinē. nō ät gradū nature vel dignitatis. q̄ nullus est in diuinis psonis. q̄ fm Athanasiū. trēs psōe coeterne sibi sūt ⁊ coeqles. Et sic soluimus primū obiectū ostendentes q̄ nō dr̄ dextera corporaliter de deo. Ad scōm Xo rñdet Aug⁹ in li. de simbolo. In illa beatitudine oia dextera sunt. q̄ nulla est ibi miseria.

Dcrūtū vt ingt Tho. vbi. s. nullo mō pōt dici q; pr̄ sedeat ad dexteraz filij vel spūs scti q; filius z spūs sctūs trahūt originē a pre z non ecōuerso. Sz spūs sctūs ꝓprie pōt dici sedere ad dexterā pris vel filij ꝟz sensū predictū. Verūtū ꝟm quandā appropriationē attribuit filio equalitas. Vñ Aug⁹ ait. In pre est vnitas in filio equalitas. in spū sctō vnitatis equalitatisq; conexio. Cōfirmat hanc sniam Alexāder i. iij. sūme vbi ait. Sedere ad dexterā pris importat distinctionē psonaꝝ z equalitatē ꝑsone ad psonā in gloria z honore. sed sic se hz spūs sctūs ad pr̄em ergo ei cōuenit sedere ad dexterā pris. Sed ō equalitate dupliciter loq possumus. s. ꝓprie vl̄ ꝑ appropriationē. ꝟm q; ꝓprie sumit nō dicit aliud equalitas in diuinis nisi diuinā essentiā vel virtutē q; nō ē maior in psonis in vna q̄z in alia sed vna eadem in qua cocquanꝫ psone. hoc mō est vna equalitas in diuinis psonis sicut vna essentia. Alio mō sumit equalitas in diuinis ꝟm appropriationē z sic appropriat filio. Ad scām obiectū dicimus q; visio stephani fuit codez mō q; xps auxiliū sibi prestare iā erat paratus. Vñ Hiego. in omelia ingt. Sedere iudicantis est. stare vo pugnantis vel aduuantis. Stephanus g; in laboze certaminis positus stantē vidit quē adiutoꝛē habuit. Sed hunc post ascensionem Marc⁹ sedere describit. q; post assūptiōis sue gl'iā iudex in fine videbit. ¶ Secūdū dubiuz erat vtrū sedere ad dexterā pris cōueniat xpo ꝟm q; hō. Et ad hoc dicūt sctūs Tho. z Alexāder q; cū noie dextre intelligaꝫt tria supradicta. s. gl'ia diuinitaꝫ btitudo z iudiciaria ptās hec prepositio ad quendā ad dexterā accessuz significat. in quo designaꝫ ꝓuenientia cū q̄dā distinctōne. qō pōt esse triplicit. ¶ Primo vt sit cōuenientia in nā z distinctio in psona. Et sic xps ꝟz q; filius dei sedet ad dexterā pris q; hz eandē nām cū pre. Vñ gl'ia diuinitatis btitudo z iudiciaria ptās cōueniūt essentialit filio siē z pri z hē eē in eq̄litate pris. Scdo pōt intelligi ꝟm graz vnionis q; ipostat ecōuerso distinctionē nature z vnitatē suppositi siue psone. Et ꝟz h xps ꝟz q; hō est filius dei. z ꝑ cōsequens sedet ad dexterā pris ꝟm equalitatē honoris in q̄tū eodē honoze veneramur ipsū filiū dei cū eadē natura assūpta. hūanitas qdez xpi ꝟm ꝏditionē sue nature nō hz gloriam vl̄ honoꝛē diuinitatis quā tū hz rōne psone cui vnitur. Vñ Damascenus ait. In gloria diuinitatis dei filius existens ante secula vt deus z pri cōsubstātialis sedet cū glorificata ei carne eius. Adoraꝫ eni vna ypostasis vna adoratione eius cū carne eius ab oi creatura. Tertō pōt intelligi ꝟm q; hō ꝟm cōditionē nature. z hoc ꝟm gram habitualē q; abundantioꝛ est in xpo pre oibus alijs creaturis. in tū q; ipsa natura hūana in xpo beatioꝛ est z sup oēs alias creaturas hīs regulā z iudiciariā ptātez. z sic esse in equalitate pris nō ptinet ad ipsaz nām humanā xpi ꝟz solū ad psonā assumentē. Similomin⁹ sic ꝟm q; hō sedet ad dexterā patris. ꝟm Augustinū in bonis paternis potioꝛib⁹ ꝑ ceteꝛ creaturis. q; oēs alias creaturas precellit i beatitudine z iudiciaria ptāte vt ꝓdictū ē ¶ Tertiū dubiū erat vtꝝ alijs a xpo ꝓueniat sedere ad dexterā pris. Mā Aug⁹ dicit in li. ō simbolo. Sedere ad dexterā est habitare i ciꝫ btitudine. Sed oēs electi sūt bti. ergo oēs sedent ad dexterā. Qō cōfirmari potest ꝑ illud Matth. xxv. Statuet ouces quidem a dextris. Cōtrariū tū videt eē ex eo q; Aplus ad hebre os. i. ca. ait. Cui aliqñ angeloꝝ dixit. sede a dextris meis: quasi dicat nulli. Rñdet ergo scūs Tho. Qꝝ xps sedet ad dexterā pris inq̄tū ꝟm diuinā naturā est in equalitate patris. Scām humanā vo est in excellenti possessione bonoꝝ diuinoꝝ pre ceteris creaturis. qō nulli boi vel angelo cōuenit. Sedere ergo in dextera ñ significat simpliciter esse in btitudine. sed habere beatitudinē cum quadā dominatiua potestate z quasi ꝓpriā naturalē. qō soli xpo cōuenit. ¶ Potest tū dici q; ois beatus z si non sedeat sit tū ad dexterā dei cōstitutus. Consideremus itaq; ex his que dicta sunt q̄z sta est gloria filij virginis beate. quē adorant angeli. cui oēs obediunt creature. in cuius noie flectitur oē genu. Vbe stultis gentibus ipsū despicientibus. Vbe duris iudeis in eū nō credentib⁹ Vbe malis xpianis illū nō sequentibus. Hic est ille iesus qui ꝓ nobis carnē assumens de⁹ z hō trigintatribus annis cū hoibus habitauit. Hic est ille qui affixus pependit in ligno in medio latronū spinis coronat⁹. hic qui tertia die surrexit a mortuis. Hic qui regnabit i eternum cuius regni non erit finis ꝟm angeli sententiam Luce. i. ca. Hic est deniq; de quo dum ascenderet ad celos angeli dixerunt tanta preconia. Nam postq; nube rectus videri desijt discipuli intuebantur in celum suspensis vultibus z erectis luminibus. Et ecce duo

viri.i.angeli in specie viroꝝ apparentes iuxta illos in proximo.s.aere in vestibus albis in signū solēnitatis ⁊ leticie qui ⁊ dixerūt vt habet Actuū.i.ca. Viri galilei cur statis aspicientes in celū quasi admirantes ⁊ stupidi de hoc qđ vidistis.⁊ quasi tristes ⁊ desolati de hoc qꝫ magistri vestri presentiā corporalē pdidistis. hic iesus qui assumptus est a vobis in celum ⁊ ascēdere potuit.qz opus ꝰ patre sibi impositum cōsūmauerat.nec contristemini. qz sic veniet quēadmodū vidistis eū euntem in celum O felix regnuz qđ non deficiet.O rex inclyte qui ⁊ seruos tecuz regnare promittis.O gens sancta amicoꝝ tuoꝝ qui vocē tuā dulcissimā erunt audituri. Venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a constitutione mundi.Tu igit rex glorie xpe.Tu patris sempiternus es filius.Tu ad dexterā dei sedes in gloria pris.Juder crederis esse venturus. Te ergo quesumus tuis famulis subueni ꝙs pretioso sanguine redemisti.

¶ Ascensio xpi congrue celebrata est respectu tpis persone ⁊ termini. Capitulum iij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de ascēsione xpi dr congruitas. Congrue nāqz conuenientissimeqz facta fuit ascensio illa.Et hoc triplici respectu.

Primo respectu temporis.
Secundo respectu persone.
Tertio respectu termini.

¶ Primo fuit congrue ascensio xpi celebrata respectu tpis.Quia die quadragesimo.post qz vite auctor a mortuis surrexit ascendit ad celos.potuisset quidē antea ascendisse. Sed sic differre voluit vt veritatē resurrectionis probaret.difficilius eni erat,pbare veritatē resurrectionis qz passionis. qz a prima die vsqz ad tertiā vere probari poterat mors. Sed ad veram resurrectionē ,pbandā plures dies requirebant.Et hoc est qđ dr Actuū.i.ca. Prebuit seipsū viuū post passionē suā in multis argumentis p dies qđraginta apparens ⁊ loquēs de regno dei. Hinc Leo papa in sermone de ascensione inqt.Quadragenarius hodie dierū cōpletus est numerus sacratissima ordinatione dispositus.⁊ ad vtilitatē nre eruditiōis impensus vt dū a dño i hoc spacio mora presentie corporalis extendit.fides resurrectiōis documentis necessariis muniretur.Et iteruz in eodem sermone ait. Non hi dies qui inter resurrectionē dñi ascensionēqz fluxerūt ocioso tranſire discursu.sed magna in eis cōfirmata sunt sacramenta.magna sunt reuelata mysteria. In his metus dire mortis auferꝫ ⁊ nō solū aie sed etiam carnis immortalitas declaratur. In his p insufflationē dñi infūdit apostolis spūs sctūs. ⁊ beato petro supra ceteros post regni claues ouilis dñici cura mandatur In his duobus discipulis tertius in via dñs iungit comes ⁊ ad omnē nostre ambiguitatꝭ caliginē detergendā pauentiū vel trepidātiū tarditas increpat.flāmā fidei illuminata corda concipiūt.⁊ que erant tepida reserāte dño scripturas efficiunt ardētia.hec ille. ¶ Scōo fuit congrue ascensio xpi peracta respectu psone. vbi a doctoribus querit.An fuit conueniens xpm ascendere. Et posset quis arguendo dicere qđ nō. Primo qz Plus dicit in.ij. de celo ⁊ mundo, Illa que optimo mō se hnt possident suū bonū sine motu.Sed xps optimo mō se habuit ⁊ fm diuinā naturā qz ē sūmū bonū ⁊ fm humanā qz erat optime glorificatus.ergo nō cōueniebat illi aliquis motꝰ. Sed ascensio est quidā motus quare videt qđ non debebat ascendere.Scōo oē quod mouetur mouet propter aliquid melius.sed xpꝰ nō fuit melius esse in celo qꝫ in terra nec qꝫtū ad aiam nec qꝫtum ad corpus.qz vbiqz eque beatus.ergo non debebat ascendere. Tertio si pꝰ resurrectionem suam fuisset cum hoibus conuersatus vel gloriosus regnasset in terra multo plures cū sequerent qꝫ mō. ergo debuit no biscū manere ⁊ nō ascendere in celū. Pro declaratione veritatis ⁊ dozū solutione. Rndet sctūs Tho.iij.parte.q.lvij. Qꝫ locus dz esse ,proportionatus locato. Xps āt per resurrectionē vitam immortalē ⁊ incorruptibilē inchoauit locus Ꝺoin quo habitamus est locus generationis ⁊ corruptionis.sed locus celestis est locus incorruptiōis. Jō cōgruenter xps ad locuz illū se trāstulit. Ad primū g dicit Tho. Qꝫ deꝰ est qui possidet suum bonū sine motu qz oino imutabilis est. Quelibet āt creatura ē aliquo mō mutabilis fm Augusti.viij.sup genesim ad lram. Et qz natura assūpta a filio dei remā fit creata.nō est incōueniens si ei aligs motus attribuat. Ad scōm rndet sctūs Tho. Qꝫ xpo ascendenti nihil accreuit qꝫtū ad ea que ſūt ō essentia glorie.siue fm corpꝰ siue fm aiam. Tñ accreuit aliquid qꝫtū ad loci decentiā quod ē de bene esse glorie.non qđ corpori eius aliquid aut pfectionis aut conseruationis acquireret

ex corpe celesti. sed solūmō p quādā decentiā hoc āt aliquo mō ptinebat ad eius gl'iam. Et de hac decentia gaudiū qōdā habuit. nō qdē q tunc de nouo gaudere inciperet qñ in celuz ascendit. sed qz nouo mō gauisus est sicut de re impleta. Ad tertiū argumentū dr q licet p/sentia corporalis eius fuisset subtracta nō tñ diuinitatis. Adest insup semp nobiscū in sacramento altaris licet nō videat oculis corpalibus. Ob qō Matth. vltimo. dū ascendēdo discipulos reliquebat dixit. Ecce ego vobiscū sū oībus diebus vsqz ad consūmationē seculi Fuit cū aplis assistendo eis in operibus miraculosis. qz vt dicit Marcus vltimo ca. Predicauerūt vbiqz dño cooperante t sermōe confirmante sequentib⁹ signis. Assistit nobiscū existendo vt dictū est in sacro eucharistie vbi est xps totus. Assistit ēt eccle semp ipsā dirigēdo p occultos instructus spūs sci vt sic non deficiat fides petri. Propterea Augustin⁹ in sermōe de ascensione ita pulchre loquit. O ia charissimi que dñs iesus xps in ħ mūdo sub fragilitate nr̄a miracula edidit nobis ꝓficiūt Qui dū humanā cōditionē fideribus impotauit. credentibus celū patere posse monstrauit. Et dū victorē mortis in celestia eleuauit: victorē eiusdē mortis q̄ sequeremur ostendit Ascensio ergo dñi catholice fidei cōfirmatio fuit vt securi imposterū crederemus miraculi ipsius donū. cui⁹ in pñti pcepissemus effectū. t fidelis qsqz cū iā tāta pceperit p ea q̄ agnoscit praestita discat sperare ꝓmissa. ac dei sui ꝓterita pñtiqz bonitate q̄si futuror⁹ teneat cautionez hec Aug⁹. Tertio ascencsio xpi fuit congrue celebrata respectu termini. qz ascēdit sup oēm creaturā tā spūalē q̄z ēt corporalē. Ex q̄ Apls ad ephesios. iiij. ca. ait. Qui descendit ipse est t q ascendit sup oēs celos vt impleret oia fm Nicholaū de lira sup hoc passu ñ est intelligēdū q ascenderit totaliter sup celū empirreuz vbi nullus est locus nec creatura aliq̄. Sed q ascenderit ad ptem dignioꝛē celi empirrei. qō est locus btōr t celū suprēmū. locus āt ille debēt ēt substantijs spūalibus fm quandā congruentiā qz ille substātie sūt supreme in ordine substātiarz. Et tñ xps ascēdit sup oēs substantias spūales t supra oēs ordines angelor nec est incōueniens corpus xpi ꝓponi substātijs spūalibus. cū spūs simplicit nobilior sit oi corpe Quia vt ingt sctus Tho. Licet corpus istud ꝓsiderando ꝓditionē nature corporee sit infrā substantias spūales. Cōsiderando tñ dignitatē vnionis qua est psonaliter deo ꝓiunctū excellit nobilitatē t preeminentiā oim substātiarum spūalium t oim angelorum.

¶ Qualiter xps ascendit cum potestate t magnificentia videntibus patenter discipulis.

Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū cōtemplandū de ascensione xpi dr qualitatis. In quo pscrutari debemus qualiter xpus ascendit. Ad qō dicimus qz ascendit tripliciter.

Primo potenter.
Secundo magnifice.
Tertio patenter.

¶ Primo ascēdit potenter vbi tres difficultates oriunt. Primo vtrū ascēdere ꝓueniat xpo fm diuinā nām. Ad hoc ita rñdet sctus Tho. vbi. s. q li fm duo pōt notare. s. ꝓditionē ascēdentis t cām ascensionis. Primo mō nō pōt ꝓuenire xpo fm ꝓditionē diuine nature. tū qz nihil est diuinitate altius q̄ possit ascēdere. tū qz ascensio est motus localis q diuine nature nō cōpetit q̄ est imobilis t inlocalis. Sed per hūc modū cōpetit xpo fm humanā nām q̄ cōtinet loco t motui subiacet. Ita qz xps ascēdit in celū fm q hō nō fm q de⁹. Si vo li scom dicat cām ascensionis cum xps ex virtute diuina in celū ascenderit. dicim⁹ q ascendit fm q de⁹. Scōa facultas vtrū ascendit ꝓpria virtute. Ad illud Tho. dic. Q: cū in xpo sit duplex natura diuina. s. t humana fm vtrāqz accipi pōt ꝓpria virtus. Xpus ergo ascendit ꝓpria virtute diuina. de virtute vo humana distinguit Tho. q hoc pōt dupliciter accipi. Vna quidem est virtus nalis que ꝓcedit ex principijs nature t hac xps nō ascendit. Alia āt virtus est glorie fm quā xps in celū ascendit. Cuius quidē virtutis rōnez qdā accipiūt ex nā gnte essentie q̄ est lux vt dicūt quā ponūt cē de cōpositione corpis humani t p eā elemēta ꝓxia cōciliari in vnū. Ita q in statu huius mortalitatis nā elemētaris in corpib⁹ hūanis dñāt. Et iō fm nām elementi predominātis corp⁹ hūanū nāli virtute deorsū fertur. In statu āt glorie predominabit nā celestis ꝛ cuius inclinationē t virtutē corpus xpi t alia sctōr corpora ferunt in celū. Alij vo assignant rōnem predicte virtutis ex parte eie glorificate ex cuius redundantia glorificabit corpus. vt dicit Aug⁹ ad dioscorum. t. xrij. li. de ciui. dei. Erit enim tanta obedientia corpis glorioſi ad aiaz

beatam: vt vbi volet spiritus ibi erit ptinus corpus: licet ergo ascēdere sursum sit ꝓtra naturā humani corporis scōm statū presentis vite tñ nō erit ꝫ naturā corporis gloriosi cui⁹ tota natura erit oio subiecta spiritui. Tertia difficultas est An corpus xpi ⁊ qōcūqz gloriosū possit localiter moueri in instāti.cū in tali motu operet uirtus diuina. Ad ꝟ rñdet Alexāder ⁊ Tho. q licet virtus diuina sit infinita q̄ztū est ex parte operantis. tamen effectus illi⁹ virtutis recipitur in rebus ſm capacitatem earū ⁊ dispositionē. Corpus aūt non est capax ut in instāti localiter moueat quia oportet q cōmisceat se spatio ſm cui⁹ diuisionē dividit tēpus vt dr. vj. phisicorū Verūtñ licet corpus xpi nō fuerit motū in instāti de terra ad celū nihilominus motus ille fuit satis velox atqz festin⁹ dū eadē dic de terra euolauit ad ēpirreū. qō est supra oēs celos. Refert enī Rabi moyses maximus phūs. q glibet circulus cuiuslibet plane te habet tātū spatiū q̄ztū posset aliqs ire ō via plana in quingentis annis. Et distantia inter celū ⁊ celum. i. inter circulū ⁊ circulū est similiter vt dicit via quingento⁊ annorū. ⁊ ideo cum sint septē celi erit ſm ipsū a cētro terre usqz ad cōcauū celi saturni qō est septimum celum via multo⁊ miliū anno⁊. i. tātū spatiū q̄ztū de uia plana aliquis iret in multis milib⁹ annis si tātum viueret: ita tñ q iter vnus cuiuslibet dici sint quadraginta miliaria. Ꝺō si uerum est non uit deus. Clarū tñ cē pōt q satis longa distantia ē a terra usqz ad celū empirreū quia corpora celestia sol ⁊ luna cū excedant in quātitate oīa elemēta tñ ita pua uidenť ¶ Secūdo ascendit xps magnifice cū tripudio ⁊ lētitia angelorū. Si enī beatissimi spūs illi alios sanctos ad celū euntes cuz exultatione recipiunt. q̄zto magis regi regū sese oēs obsequiosos reuerentissimos ac iocūdissimos exhibuerūt. Ex illis uti qz fuerūt duo illi de quibus ditimus in primo misterio: q astiterunt iurta discipulos in vestibus albis. Sed hoc loco interponēdam duco Bregorij sententiā qui in omelia iquit. Querendū est qdnā sit q nato dño angeli apparuerunt ⁊ tñ nō leguntur in vestibus albis apparuisse. Ascendente aūt missi angeli in albis vestibus legunť aparuisse: In albis vestibus gaudiū ⁊ solennitas mētis attendiť. quia magna tunc solennitas angelis facta est cū celū deus hō penetrauit. Quia nascente dño videbatur diuinitas humiliata: ascendēte uero ē humanitas exaltata. Albe eteni vestes exaltationi magis congruūt q̄ꝫ humiliationi. In ascensione ergo eius angeli i albis vestibus videri debuerūt. qa q in humanitate sua apparuit deus humilis in ascēsione sua ostensus est deus sublimis. hec ille. Ad triūphum iam xpi redeamus ⁊ cogitemus q̄ꝫ stupendum q̄ꝫqz mirabile fuit spectaculum illud: qñ cū glorificata carne sua regna celestia penetrauit: Superauerat hostes terruerat demones: ⁊ ꝑdam innumerabiliū sanctorū eduxerat de inferno: ꝑstrauerat mortē quā sua morte destruxit: ⁊ ad patris dextrā sessurus ꝑficisceba. Nō talis nec tantus fuit illo⁊ triūphus quo⁊ historia romana meminit quia iam perijt memoria co⁊ cū somtu: sz ihs xps in eternū permanet. Rem grandē plerīqz putant dū legunt uel audiūt: q Cesar post tot victorias ⁊ finem bello⁊ ciuiliū mortemqz Pompei: dū redijt ad urbē ſm Suetonium vno mense sed interiectis diēb⁹ quinquies triū phauit. Primo de Gallia ⁊ britānia. Secundo de egypto. Tertio ō farnate ⁊ ponto. Quarto ō iuba ⁊ africa. Qinto ⁊ vltimo ō hispania Alii nō sine maxima uoluptate cōmemorant que ō q̄ꝫpluribus ad co⁊ laudē cōscripta sunt que ob reipublice libertatem: hostes rebelleſqz Romano⁊ domuerūt. Scribit nanqz Plinius in libro de viris illustribus. ⁊ Eutropius li. iij. q Arilius metellus dictus macedonicus a deuicta macedonia philippū macedonie regē circa tempora quibus carthago euersa est durit ad vrbē: ⁊ triumphās ante currum vinctū trahi fecit. Metellus filius eius dict⁹ creticus secundū Orosiū ⁊ Eutropiū quia Cretā romano populo subiugauit: reuersus romā triumphauit. Papirius qui lucius papirius cursor ſm Titūliuium quia samnitū duriciā pcliis fregit ⁊ adeo clare cuncta gessit q Eutropius ⁊ Orosius dicant q romani hūc Alexandro magno ducē parē cē putabant si asia domita in Europā arma tēptasset. Romā rediēs post debellatos hostes triūphauit. Papirius filius eius consul adhuc ō samnites qui Aquloniā ciuitatē co⁊ cepit expugnauitqz aliā ciuitatē illo⁊ fortissimā ꝼz Titūliuiū: post romā rediēs triūphauit. Octauianus ut refert Orosius ⁊ Eutropius victor rediens ab oriente cū triplici triūpho vrbē ingressus tunc primū qz rēpublicā auxerat: Augustus salutatus est pro bus impator ſm Rufinum in annalibus romano⁊uz qui vicit Alamanos: germanos: go-

thos ⁊ sarmathas. ob qđ electus fuit impator postq̃z supauit bello ℙroculū ⁊ Bonosū. ꝺs ipe duces miserat ad ꝓsidiū galliarū. at illi imperatores se dixerant pacata ꝓuincia ⁊ occisis illis in ꝓlio romā rediens quinq̃z diebus gloriose triūphauit. Maz inter alia spectacula qđ nunq̃z prius factū fuerat totū circū in specient silue fecit cōseri arboribꝰ ac per diuersos aditus structiones mille. ceruos mille. Apros mille. Leones centū. centū q̃z libicos immisit leopardos. ⁊ q̃tquot alias vivas feras habere potuit ⁊ omnia concessit diripieda populo. Scipio africanus vt ponit Titus liuius post victū hannibalem domitāq̃z Carthaginem: vbi romam attigit triūpho omniū clarissimo capitolium honestauit quē sequebantur captiui omnes romani qui ad quattuor milia erāt de manibus hostium liberati. Scipio frater eius post multa per cuz feliciter gesta domita asia quare vt scribit ℙlinius libro de viris illustribus asiaticus dictus est triūphauit. Cuius triumphus oculoꝝ spectaculo maior q̃z affricani fuit. Mā portauit consul triumphans ducenta viginti quattuor signa militaria hostiuz simulacra: captorum hostium: oppidorū ⁊ vbiū centum triginta quattuor. Aurcas coronas ducentas triginta quattuor. Vasa aurea ⁊ argētea numero infinita. principes vbium ⁊ duces trecentos viginti sex cū quibus ⁊ adolescentem filiū Antiochi pretulit ante se: fuerunt ⁊ alij quibus triumphi gloria concessa fuit quos omittim⁹ ne tedio auditores afficiamus. Illud tñ sciendum q⁹ triumphus erat honor maximus qui dari poterat a romanis. nam erat triplex notabilis leticia triumphātis. Erat prima q⁹ cum ad vrbem triumphalis ciuis rediret ei cum effusa leticia occurrebat popul⁹ vniversus. Erat scda leticia q⁹ triūphantis curruz ꝑcedebant manibus post terga ligatis captiui omnes. Tertia leticia erat maxima: quando triumphans lauro coronatus indutus aurea veste ascendebat curruz aurcum triumphalē tractū a quattuor albis equis. Sicq̃z dux pompaticius preeunte senatu i capitolio: albos thauros sacrificabat ioui. multaq̃z alia fiebant ad gloriam ducis triumphantis. Attamen omnia illa vana fuerūt frivola ⁊ transitoria ludisq̃z puerorum comparanda. Erigamus ergo mentis nostre oculos ad regem regum beatorum ducē invictissimū iesum xp̃m ascendentem ad celos. ⁊ ꝓsidrem⁹ cū quali milicia celū ingredit ⁊ quot innumeri angeli ei ꝓcedunt obuiam. quātaq̃z sit in celis cōmotio. O festū trāscendēs oēm exaltationē sublimē ⁊ gloriā quoꝝcunq̃z impatoꝝ ⁊ regū qui fuerunt ab initio mundi ⁊ qui erunt vsq̃z in finē. Ducebat xp̃s secū oēs animas sctās quas eduxerat de inferno. q⁹ nulla ante ipsum ad empirreū puenerat. ducebat ⁊ sanctos resuscitatos q in corpe ⁊ anima ip̃m feliciter sequebantur. Ducebat insup ⁊ alias coꝝ iustoꝝ ⁊ paruuloꝝ fideliū q̃ in his quadraginta diebus ꝓ ꝓpijs corporibꝰ per mortem discesserāt. de quibus omnibꝰ aliquj tenēt q⁹ a resurrectione xp̃i vsq̃z ad ascensionē ei⁹ fuerunt in paradiso terrestri. Alij vero aliter opinant. s. q⁹ xp̃m associabāt inuisibiliter in ꝟ mūdo cū hymnis et laudibus. Et vtrūq̃z est possibile licet nō sit auctoritate firmatū. Ibi nō erat opus curru quē equi traherent: Vbi corpus q̃druplici dote claritatis agilitatis ipassibilitatis ⁊ subtilitatis p semetipm mirabiliter ferebaf in celum. Et qñ dicit q⁹ nubes suscepit cū ab oculis coꝝ. intelligendū ē fm omes doctores. q⁹ nubes illa nō ꝓbuit adminiculū xp̃o ascēdenti p modū vehiculi. ſz apparuit in signū diuinitatis. ſz q⁹ glia dñi apparebat sup tabernaculū in nube. puto aūt nubē illā fuisse lucidā aspectu decorā: angelico ministerio formatā: ⁊ ad xp̃m reuerētissime ꝓductā. Mā ⁊ nubes illa de qua dicit numeri. ix. ca. q⁹ operuit tabernaculū ⁊ fm q⁹ movebaf vel stabat ita facicbāt filij isrl. movebaf angelico ꝓsidio. vt ingt Michola⁹ de lira. Nubes insup in qua spūs sctūs apparuit in transfiguratione xp̃i lucida fuit. vt scribit matthei. xvij. ca. ¶ Tertio xp̃s ascēdit patēter. q⁹ voluit a discipulis videri in manifesto. Vbi aducrtēdum q⁹ ipa die ascēsionis bis apparuit discipulis. ℙrimo apparuit undecim apostolis recūbentibꝰ in cenaculo: oēs cni tā apli q̃z alij discipli necnō ⁊ mulieres habitabāt in illa pte birlim q̃ dicebaf mello. s. in monte syon. vbi david cōstruxerat sibi palatiū ⁊ erat ibi cenaculū grāde stratū in q̃ dñs ꝑcepit sibi parari pasca. Et in illo cenaculo tūc xp̃iani apli habitabāt. Ceteri aūt discipli ⁊ mlieres habitabāt circū quaq̃z p diuersa hospitia. Cū ergo in isto cenaculo comederēt dñs eis apparuit ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊ duritiā cordis: ⁊ officiū ꝓdicādi cōmisit ⁊ formā baptismi instituit atq̃z gram miraculoꝝ contulit: vt ꝓz Marci ⁊ matth. vltimo ca. Deinde fuit cū eis familiarissime pransus. vt dr Actuū. j. ca. vt p effectū

domestiōis ſm Brego. veritas pateſceret cor nis. Et in his omnib⁹ credendū ē matrē ſuam ſanctiſſimā affuiſſe. Mā vt habet Actuū.j.ca. Poſtq̄ xp̄s aſcēdit reuerſi ſunt diſcipli in do mum vbi manebāt cū mulierib⁹ t mr̄e ihesu et fratrib⁹ ei⁹. Iſta aūt regreſſio denotat q̄ inde erierāt. Refectiōe aūt cōpleta p̄cepit eis vt in montē oliueti verſus bethaniā irent. Alig di cunt q̄ xp̄s iuit cū eis:ex eo q̄ lucas ait. Edu rit illos foras in bethaniā. Alig vero tenēt q̄ poſtq̄ dixit vt irēt ad montē oliueti diſparuit ab eis:t itex in mōte apparuit. Erat aūt mōs ille ſm Nicholaū de lira ex hierlm in via cūdi Ihesus bethaniā. Ibi aliq̄diu ſtetit xp̄s cū bñ dicta mr̄e t diſcipulis ſuis ſicut amici valefa ciētes ſolent figere gradū. Ibi diſcipulos do cuit q̄ nō erat cox noſſe tēpora vel momenta q̄ pater poſuit in ſua ptāte:cū peterēt. Si in il lo tpe reſtituendū eēt regnū iſrl. Ibi p̄cepit eis ne diſcederēt a hierlm quouſq̄ reciperēt ſpm ſanctū: Ibi tandē poſt multa blanda t cōſola toria verba bñdixit eis. Die quidē contēplari poſſumus q̄ dū diriſſet O mater mea bñdicta O genitrix ſuauiſſima O dilecti mei diſcipuli Ecce completa ſunt oīa. Tēpus ē vt reuer tar ad eū qui me miſit. Igit ſuſcipite bñdictio nez meā q̄ oīes cadētes in terrā adorauerūt eū t bñdictione accepta genua tenebāt in ter ram defixa: aſpiciebāt q̄ faciem in quā angeli deſiderant p̄ſpicere. At ihesus ad orientē reſpi ciēs forte ingeminādo bñdicta ſis mater mea bened cti vos diſcipuli mei:eleuatis manibus paulati paulatim ferebat in celū. O noua p̄di gia: O miracula inaudita. Ille q̄ de virgine na tus mortē tulit abiectiſſime crucis non ſolum ſurrexit a mortuis t ſuā reſurrectionē ſignis euidētiſſimis cōprobauit. Sz poſt hec omnia palā t hora nona vt credit viſibiliter a mōte oliueti ad celos progredit. Currite gentes vn diq̄ t adorate illū q̄ ē rex regū t dns dñantiū Poſtq̄ vero videri amplⁱ nō potuit regreſſi ſunt apli t ceteri in hierlm laudātes t bñdicē tes deum in gaudio t letitia. Amen.

¶Sermo vigeſimus de ſpū ſctō q̄ miſſus eſt apoſtolis in ſigno viſibili ignea⁹ linguarum.

Spiritus ſctūs quē

mittet pater i noīe meo ille vos do cebit oīa. Verba ſunt redemptoris nr̄i originaliter iohānis. xiiij. ca. t in euāgelio p̄ſentis ſolēnitatis. Ampliſſimū donū hodierna die collatū fuit humano gene ri cū ſpūs ſctūs viſibiliter miſſus ē in apl̄os fun datores militātis eccl̄ie. Per illos enī in xp̄m credidit mūdus. Per ipos deleta fuit penitus t extincta pernicies idolatrie: q̄ oēs q̄ſi popu los inuolucbat:p ipſos deniq̄ via regni celox mortalib⁹ facta fuit nota. Tanta quippe virtu te ex alto p̄diti ſpū ſctō cooperāte fuere vt ſic pſalmiſta refert. In omnē terraz exiuit ſonus eox:cū fructu t vtilitate omniū gentiū,atq̄ in fines orbis terre verba eorum. Propterea vt tāti miraculi memores ē poſſim⁹ in p̄ſti ſer mone de ſpū ſctō in apl̄os miſſo erim⁹ verba facturi:de q̄ tria ꝓponim⁹ myſteria ptēplāda. Primum dicitur cognitionis.

Scōm miſſionis.

Tertium operationis.

¶Ex vi nature ſpūs ſcūs ñ ē cognoſcibilis: ſz tm̄ p reuelationē:t q̄liter ſpūs ſctūs ē de⁹ ꝓcedens a p̄re t filio ipis coeq̄lis. Capitulum.j.

Primū myſteriū cōtēplandū de ſpū ſan cto dicit cognitiōis In q̄ notāde ſunt tres theologox veritates. Prima q̄ nullⁱ⁹ via tor pōt cognoſcere ꝓpria vi nature tertiā pſo nam in diuinis quā dicim⁹ ſpm ſctm̄. Vñ hi larⁱ⁹ in li. de trini. ait. Mō putet hō ſua intelli gentia ſacramentū generatiōis t ꝓceſſiōis ſe poſſe ꝓſeq. Et Dionyſius in li. de diuinis. no. Mō eſt audendū dicere aliquid nec cogitare de ſupſubſtantiali occulta diuinitate ꝑter ea q̄ di uinitus nobis ex ſacris eloquijs ſunt expreſſa. Et de h̄ paul⁹ prime ad Corinthios ca.ij. dixit. Loquimur dei ſapientiā quā nemo p̄ncipū huius ſeculi nouit.s.phox ſcōm glo. Scōa ve ritas q̄ nobis reuelatū eſt in diuinis eſſe tertiā pſonā ꝓcedentē p modū amoris que dicit ſpiritus ſanct⁹. Mā in veteri ac in nouo teſta mento fit mentio de ſpū dei. Vñ Bened.j.ca. dicitur. Spirit⁹ dñi ferebat ſup aq̄s. Et. vj. ca. Mō ꝑmanebit ſpirit⁹ me⁹ in homine. Et. xlj. Numquid inuenire poterim⁹ talē virū q̄ ſpiri tu dei plen⁹ ſit. Et Judicū. iij. ca. Fuit i eo ſpi ritus dñi t iudicauit iſrl. Et. xi. ca. Fact⁹ ē ſup Jepte ſpūs dñi. Et primi Regū. x. ca. Inſiluit ſuper ſaulem ſpiritus domini t prophetauit. Et ꝑs. xxxij. Verbo domini celi firmati ſunt: t ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Et ꝑs. l. Spiritum ſanctū tuum ne auferas a me. Et ꝑs. ciij. Emitte ſpiritum tuū t creabuntur. Et ꝑs. centeſimo. xlij. Spiritus tuus bonus dedu cet me in terraz rectā. Et Sapiētie primo ca.

Spūs dñi replevit orbē terrarū. Et .xij.ca. Quā bonus ⁊ suauis ē spūs tuus in nobis. Et Isaie.xj.ca. Requiescet sup eum spūs dñi. Et xlj.ca. Dedi spiritū meū super eū. Et.xlvij.ca. dūs misit me ⁊ spūs eius. Et .lxj.ca. Spiritus dñi super me. Et Joelis.ij.ca. Effūdam spiritū meum ⁊ dabo prodigia in celo ⁊ in terra. Eodē ca. Effundā spūm meū sup omnē carnē ⁊ ꝓphetabunt filij vestri ⁊ filie vestre. Et Mat thei p̄ ca. Inuenta est in vtero habens ō spiritu sancto. Et .ij.ca. Baptiçabit vos spiritu sācto. Et.xij.ca. Qui dixerit verbū ꝯ spiritū sanctū non remittet ei. ⁊ vltimo ca. Euntes docete gentes baptiçātes in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Et Luce p̄ ca. Spiritu sctō replebit er vtero matris sue. Eodē ca. Spiritus sanctus superueniet in te. Eodē ca. Repleta est spiritu sancto elisabeth. Et .ij.ca. Spūs sanctus erat in eo. Et iij.ca. Descendit spūs sanctus corporali specie sicut columba in ipsū. Et Johannis.xx.ca. Accipite spiritū sanctū. Et Actuum p̄ ca. Accipietis virtutem superuenientis spūs sancti in vos. Et.ij.ca. Repleti sunt oēs spiritu sancto. Et.x.ca. In nationes gratia spiritus sācti effusa est. Et.vj.ca. Elegerunt stephanū plenū fide ⁊ spiritu sancto. Et .viij.ca. Imponebant manus super illos ⁊ accipiebant spiritū sanctū. Et ad Romanos.v.ca. Charitas dei diffusa est ī cordibus vestris p̄ spiritū sanctum. Et secūda petri p̄ ca. Spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Et iohes prime suc canonice. v.ca. Tres sūt qui testimoniū dant in celo pater uerbū ⁊ spiritus sanctus. ¶ Tertia veritas q̄ spiritus accipit multipliciter. ℣Primo ꝑ substantia aie. vnde Actuū. vij.ca. Dñe ibu accipe spiritum meum. Et iobis.xix. In manus tuas dñe cōmēdo spiritū meū. Secundo accipitur ꝑ vento ut ibi iobis.iij.ca. Spūs vbi vult spirat. Tertio ꝑ aere ut in p̄s. Os meū aperui ⁊ attraxi spiritū. Quarto ꝑ āgelo ut ī p̄s. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto ꝑ deo. Jobis iiij.ca. Spūs ē deus. Sexto ꝑ tertia p̄sona ī trinitate: Sed aduertendū ſm Bonauen. in p̄ di.x.q̄ spūs ī substantia spirituali dr̄ dupliciter scilicet a spiritualitate ꝯ corpulentiā. Et sic substantia rationalis vl̄ intellectualis aut eius potentia interior dr̄ spūs. Vel a spiratione ⁊ sic amor vel affectus dr̄ spūs. ℣Primo modo cōuenit tori trinitati: ⁊ sic est nomē absolutū. Secundo modo ꝓuenit illi psone que ꝓcedit vt amor. Spirari.n. in spūalibus est solius amoris. Et qñ amor pōt spirari recte ⁊ ordinate ⁊ sic est purus: vel indirecte ⁊ īmunde. ⁊ sic est libidinosus. Jdeo illa psona q̄ ē amor nō tñ dr̄ spūs ſz spūs scūs. Mō sic filius dr̄ scūs q̄ generatio ē mor naturalis circa quē ñ attēdit̄ sanctitas vel puritas: sicut attēdit̄ circa amorē voluntatis. Albertus aūt in cōpendio theologie dicit q̄ spūs scūs multa habet noia. Dicit̄. n. spūs a spirando actiue eo q̄ spiret vbi vult. Et sic ꝓuenit tribus psonis: sed spiritus scō per appropriationē. Alio mō dr̄ spūs a spirando passiue eo q̄ spirat̄. Et hoc mō ꝓprium est spiritui scō qui procedit per modū spirationis. non solū aūt dicit̄ spūs ſz addit̄ scūs quia sanctus idē est q̄ mūdus vel firmus vel sine terra Que cōueniunt nō solum ei quo ad se sed in comparatione quo ad nos. Nā per gratiā spūs sancti a peccatis mundamur. in bono firmamur a terrenis seperamur. Insuper spiritus sanctus vocatur nexus vnitas ⁊ amplexus. ⁊ hoc ꝓut cōparatur ad patrē ⁊ filiū: Itē dicitur donū dei altissimi. quia omne donū ab ipso fluit Dicit̄ fons viuus quia sitientibus gratiam largitur Dicitur ignis quia affectū accendit. Dicit̄ charitas nō solū quia ē amor patris ⁊ filij: sed ga nos amantes facit. Dicit̄ spiritalis vnctio. ga omnes tribulationes mūdanas suaues facit ⁊ iocūdas. ſz illud. In labore reqes ī estu tēperies. Dicitur dextre dei digitus. q̄ sicut omnes corporales res digito demonstrant̄. ita per spiritū sanctū oñdunt̄ res spirituales oculo spirituali. Dicit̄ paraclitus quia consolationes celestes mentibus instillat. Dicit̄ magistroꝝ optimus. q̄ intellectū ad cognitionē dei ⁊ sui ipius illuminat. Est itaq̄ spiritus sanctus ut colligitur ex dictis Augustini in li. de trini. deus tertia persona in trinitate ꝓducta a patre ⁊ filio per modū voluntatis: Deus nāq̄ ē sume simplex ut ꝑz.xij.methaphi. vbi phūs dicit: q̄ deus ē actus purissimus absq̄ aliqua cōpositione. ergo oñe qđ est in deo est de⁹. Et per ꝓsequēs scientia sapientia intellectus cognitio volūtas ⁊ amor dei est deus. Constat aūt q̄ spiritus sāctus est amor patris ad filiū: Deus eni pater p intellectū suum cognoscit essentiā suā cē infinite bonitatis: ergo eque amat amore infinito Sicut ergo qua se ipsū cognoscit cognitio est filius. ita amor quo se ipsū amat est spiritus sāctus. Sed contra predicta tres inueniunt̄ hereticoꝝ opiniones damnate. ℣Prima fuit opinio Arrij q̄ ut dicit scūs Tho. in.iiij. sume contra

gentiles ca.xvj. docuit filiū ⁊ spiritū sanctum ee creaturas: filiū tn maiorē spū sancto: ⁊ filiū minorē patre: quē errorē quātū ad spiritū scm secutus ē Macedoni⁹ q de pfe ⁊ filio recte sen sit: q vnius ciusdē substātie sint. Sz h de spū sco credere noluit creaturā ee ptestans. Vnde qdā Macedonianos scmi arrianos vocat: eo q cū arrianis in pte conuiūt ⁊ in pte differunt ab eisdē. Quos tn oēs puicim⁹ testimonio scri pturax sanctax: ex qbus verissime colligimus q spiritus sctus ē de⁹. Nā nulli tepluz pstruit ⁊ pfecrat nisi deo: vñ in ps. dicit. Dns in tēplo sancto suo. Sz tepluz deputat spiritui sco. Dic eni apl⁹ pme ad Corinthios. vj. ca. An nescit⁊ qñ membra vra tepluz sunt spūs sti: g spūs san ctus ē de⁹. Insup pzehēdere oia pfunda dei nō ē alicui⁹ creature: sz spūs sctus pzehendit oia pfunda dei igit nō ē creatura: dr eni pme ad Corinthios. ij. ca. Quc dei sūt nemo cogno uit nisi spūs dei. Itē de⁹ locut⁹ ē p pphas: vñ Numeri. xij. ca. scribit. Si qs fuerit iter vos p pheta dñi in visiōe apparebo ei vel p somniū loquar: ad illū. Sz spūs sctus locutus ē p pphe tas: g ē de⁹. Nā Actuū pmo scribit. Oportet impleri scripturā quā pdixit spūs sctus per os dauid. Et fa'ſDetri. j. ca. Spū sctō ispirati locu ti sunt sancti dei hoies. Itē interi⁹ docere pro pnū opus dei ē. vñ in ps. Qui docet hoiem scie tiam. Sz h est opus spūs sti: g est de⁹. Nā ioā nis. xiij. ca. dicit. ſParaclitus aūt spūs sanct⁹ quē mittet pr in noīe meo ille vos docebit oia Adhuc Quox ē cadē opatio oportet eandē ee naturā: ē aūt cadē opatio filij ⁊ spūs sti: nam xps loquit in scis. Jō paulus fe ad Corinthios vlti. ca. dicebat An experimentū queritis ci⁹ q in me loquit xps. Spūs scūs etiā loquit: iuxt illud Matth. x. ca. Nō eni vos estis q loquimini sz spūs pris vestri q loquit in vobis. Ergo cadez est natura filij ⁊ spūs sancti ⁊ p pseques patris Amplius Esse vbiqz ē ppriuz dei q dicit Jere mie. xxiij. ca. Celū ⁊ terrā ego impleo: hoc spiri tui sco puenit fz illud Sapietie pmo ca. Spūs dñi repleuit orbē terrax: ergo ē de⁹. ſPreterea Actuū. v. ca. petrus dixit. Anania cur tēptauit satbanas cor tuū mētiri te spūi sco. Et postea subdit. Nō es mentit⁹ hoibus sz deo: g spirit⁹ sctus ē de⁹. ſPaul⁹ etiā in pma ad Corinthios ca. xij. ita scribit. Nemo pōt dicere dns iesus nisi in spū sancto: divisiones xo gratiax sūt. idē aūt spūs. Et divisiones ministrationū sūt. idē aūt dns. Et divisiones opationū sunt: idez xo deus q operat oia in oibus. Unicuiqz aūt dat manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidez p spiritū dat pmo sapietie. Alij aūt pmo scien tie sm eundem spiritū. Alteri fides in eodem spiritu. Alij gratia sanitatum in vno spiritu. Alij opatio virtutū. Alij pphetia. Alij discre tio spirituū. Alij genera linguax. Alij interpre tatio sermonū. Hec aūt oia opatur vnus atqz idē spūs dividēs singulis put vult. In quibus verbis manifeste exprmit spiritū sanctū ee deū Secūda opinio dānata de spū sancto q nō pcedit a filio sz a solo patre. Quc sm Tho. pma pte. q. xxxvj. inuenta fuit a Nestorianis vt pz in quodā simbolo damnato ab Ephesina sino do. ſPropterea in simbolo patrum dicit. Et in spm sctm dnm ⁊ viuificantē q ex patre filioqz pcedit. Athanasius etiaz hoc retulit cū dixit. Spūs sanctus a patre ⁊ filio nō fact⁹ nec cre atus nec genitus sz pcedens. Idipm pfitetur Cirillus in epla sua quā sinodus calcedonēsis recepit. Idē fatet didimus in libro de spū sctō Augustinus etiā sic asserit sup ioānem. ⁊ in li bris de trini. Sz greci ꝯ hoc instāt. ſPrimo q xps de spū sctō loquēs cū a patre pcedere di xit: nulla mentione facta de filio. vñ ioannis xv. ait. Cū venerit paraclitus quē ego mittam vobis a patre spm veritatis q a patre pcedit.

Secūdo q: ioānes Damascenus dicit. Spiri tum sanctū ex patre dicimus ⁊ spm patris no minam⁹. Ex filio aūt spm nō dicim⁹: spm xo filij noīamus. Tertio spūs sanctus pfecte pce dit a pfe ergo supfluū est q pcedat a filio. Sz ad pmum respondet sanct⁹ Tho. prima pte. q. xxxvj. ⁊ in. iij. summe ꝯ gentiles ca. xxv. Q⁹ p pter vnitatē ētie qd in scripturis de vna p sona dicit de alia oportet itelligi nisi repugnet pprietati psonali ipius: etiā si dictio exclusiua adderetur: sz eni dicat Matthei. xj. ca. Nemo nouit filiū nisi pater: nō tn a cognitiōe filij vl ipe fili⁹ vl spūs scūs excludit. Vñ et si diceret in cuāgelio q spiritus sanct⁹ nō pcedit nisi a patre nō per hoc remouētur quin pcederet a filio: cū hoc pprietati filij non repugnet. Nec est mirū si dns spiritū sanctū a patre pcedere dixit de se mentionc non facta: quia oia ad pa trem referre solet a quo habet quicquid ha bet. Sicut cū dicit Joānis. vij. ca. Mea doctri na non est mea sed ei⁹ qui misit me patris. Et multa huiusmodi in verbis dñi inueniuntur ad cōmendandā in patre auctoritatē pncipij nec tn in verbis allegatis omnino obticuit ee

se spiritus sancti principiū. Cum dixit eū spm veritatis t se pus dixerat veritatē. Preterea spūs scūs a filio mittit scm illud Joānis.xv. ca. Cū venerit paraclit⁹ quē ego mittā vobis: sz mittēs auctoritatē hz aliquā in missū. Oportet ergo dicere q fili⁹ habeat aliquā auctoritatem respectu spiritus sancti:non aūt dominij vel maioritatis:sz scōm solū originē. Sigs aūt objiceret q fili⁹ mittit a spū sctō qr dicit Luce.iiij.ca.q dns dixit in se implctū illud Jsaie Spūs dñi sup me euangeliçare pauperib⁹ misit me. Respondere possum⁹ q filius a spiritu sancto mittit km naturā assumptā. Spūs aūt sctūs nō assumpsit naturā creatā:vt scōm eaz possit dici missus a filio. vel fili⁹ habere auctoritatē respectu ipius. Relinquit ergo q respectu psone eterne filī⁹ sup spm sanctū auctoritatem habeat. Ad scōm obiectū de Damasceno dicit sctūs Tho.q in hoc nō ē audiend⁹ cuius a quibusdā dicat q sicut nō pcitē spm scm ee a filio:ita etiā nō negat ex vi verboz illoz. Ad tertiū de pductione perfecta patris dicit sanctus Tho. q p hoc q spūs sanct⁹ pcedit a pfc.nō soluz nō est supfluū dicere q pcedat a filio sz omnino necessariū: qr vna ē virtus patris t filij. Et quicqd est a patre necesse est esse a filio nisi pprietati filiatiōis repugnet nō eni filī⁹ est a scipo sz sit a pfc. Jgit pater et filī⁹ sunt vnū principiū spūs sci ppter vnitatem diuine virtutis:t vna pductione pducūt spm scm:sicut etiā tres psone sunt vnū principiū creaturc:t vna actione creaturā pducūt.

¶ Tertia opinio de spū scō dānata fuit aliquoz q dixerūt:q spūs scūs nō sit equalis patri aut filio. Arguebant vo sic. Dare se totū sine sui diminutione est summe potētie: hoc aūt pōt pater:hoc pōt filius:nō aūt spūs sctūs: nō eni pōt generare filiū sicut pater: nec pōt spirare spiritū scm sicut pater t filī⁹ ergo nō ē illis eqlis. Ad hoc rndet Alexander in pmo volumie summe:q sicut eadē est potētia filij qua potuit generari que est in patre q potuit generare. Sic eadē est potētia spūs sci q pōt dari.i. spirari q pris t filij q possunt dare.i.spirare. Vñ Aug⁹.li.o maximū ingt. Absit vt ideo sit potētior pater filio qr creatorē genuit pater: filius nō genuit creatorē. Neqz eni nō potuit sz non oportuit.i. nō ex impotētia fecit sz q sibi non conueniebat. Similiter potest dici in pposito. Si vo qrat vtz artata siue ligata sit potentia pducendi in psona spūs sci: ppter hoc q nō pōt exire in actū pducendi psonaz sicut potest in patre t filio. Dicendū q non imo ex summa pfectiōe ipi⁹ potētie ē: qr nō pōt exire in actū huiusmodi:qr nō pgrueret. Vñ Anselmus in monologion ait. Qui potest qō sibi nō pdest t nō debet:tantomagis aduersitas t puersitas pñt in illū. Sctūs vo Tho.pma ptc. q.xlij.dicit.q sicut cadē essentia que in patre ē paternitas:in filio est filiatio:ita cadē est potētia qua pater generat t qua filī⁹ generat. Vñ vez est q quicqd pōt pater pōt filī⁹. Nō tñ sequitur q possit generare:nā generatio significat relationē in diuinis: habet ergo candē potentiā quā pater:sz cū alia relatiōe:qr pater habet eā vt dans. Et h significat cū dicit pr pōt generare:filī⁹ aūt habet eā vt accipiens.t hoc significat cum dicitur potest generari. Idem dicendū est de spiritu sctō respectu pris t filij.

¶ Quid sit missio in diuinis: et qualiter spūs sctūs mittit inuisibiliter t visibiliter: t de congruitate tempis quo spūs datus fuit apostolis in signo visibili. Capitulū.ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de spiritu sancto dicitur missionis. In quo tres considerationes faciemus.

Prima dicitur quidditatis.
Secunda qualitatis.
Tertia temporalitatis.

¶ Prima psideratio dr quidditatis: vbi quid sit missio in diuinis ē aperiendū. Ad qō ita ait Ricardus in pmo di.xv. Missio ē psone emanantis vel emanationis psone p aliqd sibi appropriatū actu vel habitu manifestatio. Nam missio respectu missi:duo habet ex suo intellectu emanationē t manifestationē p effectum. Vñ Aug⁹.iuj.li.de trini.ingt. Mitti ē cognosci esse ab alio. Et qr pater a nullo ideo nunqz dicit missus. Sed vt ista clarius habeātur tria in hac ptc dubia sunt aperienda.

Primū vtz sit ponere missionē in diuinis.
Secūdū vtz missio sit qd increatū vel creatuz
Tertiū vtrū missio dicat de deo ab eterno vel ex tempore vel vtroqz modo.

Ad primum dubiū rndet scriptura sancta. Dicitur eni ad Balathas.iiij.ca. Misit deus filium suū. Et ibidē: Misit de⁹ spm filij sui in coda vestra. Et Joānis.iij.ca. Nō eni misit deus filiū suū in mundū vt iudicet mundū. Et.vj. ca. Misit me viuens pater. Et.viij.ca. Qui misit me verax ē. Et Joānis xvj.ca. Cuz venerit paraclitus quē ego mittā vobis. Ex quib⁹ t si

milibus patet q̄ filius missus est etiam t spūs scūs. Contra hoc tñ quidā obijciūt. Primo q̄ qui mittit ab aliq̄ discedit ab eo t ad aliquē locum de nouo vadit: sz in diuinis nō pōt esse loci mutatio cū deus sit vbiq̄: ergo in diuinis ñ pōt esse missio. Scūdo omne qđ mittit separatur a mittente: sed in diuinis nō est ponere separationem vnius psone ab alia: ergo nec missionez Tertio nihil pertinens ad inferioritatē t supioritatem dicit de vna psona respectu alterius. Vnde dicit Damascenus: q̄ filius ℈m q̄ deus nō dicit obediēs vel inobediēs patri: subiectorum eni est hoc. Cū ergo ille q mittit inquātū huius sit inferior q̄z ille qui mittit: t ille q mittit sit superior: nō dicunt huiusmodi noīa mittere t mitti de vna psona respectu alteri⁹. Ad soluenda huiusmodi obiecta: notandū est ℈m Bonauentu. in ꝑmo di. xv. q̄ missio in his inferioribus habet respectū ad tria. s. ad principium: ad terminum: t ad missum. Ad principium siue ad mittentē missio habet sub triplici habitudine compari: videlicet vt ad dantē esse t sic mittitur radius a sole. Vt ad dantē virtutē sic mittit iaculū a ꝓiectore. Et vt ad dantē inrisdictionē t sic mittit nūcius a ꝓceptore. Scōm omnē hanc cōpationē est missio in diuinis: q̄ spūs scūs mittitur a patre t filio tanq̄z habēs esse t virtutē t auctoritatē in operando in eis Et ideo missio secūdū hunc respectū cōpletissime ē in diuinis. Similiter ad terminū sub tertia habitudine cōpatur. Mittit enim aliqd alicubi vbi videlicet quietatur vt lapis mittitur deorsum. Mittitur etiā aliquid alicubi vt a q̄ habeatur: sicut aliqs mittit alicui donū. Mittitur insup ad aliquid q̄ opēt: t sic mittit filius vel spūs scūs vt alicubi inhabitandū: vt alicubi ad possidendū vt donū ad aliqd. s. ad effectū cōferendū. Et iō missio per cōpationē ad terminū reperit cōpletissime in diuinis multomagis q̄z in creaturis. Si aūt loquamur de missione in cōpatione ad missum. Sic in his inferioribus ponit triplicē ꝓditionē impfectionis. s. sepationem: subiectionē: t mutationem: q̄ qdē non sunt in diuinis. Est tñ aliqd pfectiōis ibi istis correspōdēs. Et rō huius patet sic. In istis inferioribus separatur missus a mittente: nā cum mitto aliquē Romam q̄ roma distat a me ille quē mitto separat a me. In diuinis ℣o q̄ demittēs ē vbiq̄ nulla ē distantia: ideo nulla separatio: loco tñ huius ē missi a mittēte egressio siue emanatio. Similiter in his inferioribus ē in misso subiectio ꝓpter differentiā mittentis ad missū: q̄ missus differt a mittēte in substantia. Sz in diuinis nō ē substātialis dīa. Et iō oīa sūt cēlis nobilitatis in misso t mittēte. Sic etiā in his inferioribus ē in misso mutatio ꝓpter distantiā missi a termino. Quia ℣o in diuinis missus nulli loco abest: ideo nō ē ibi mutatio: sz alicuius effectus de nouo ꝓductio. hec Bonauētura. Scūs ℣o Tho. ꝑma pte. q. xliij. cādē sentētiā ꝓfirmās vt asserit: q̄ in rōe missionis duo iportant: quoz vnū ē habitudo missi ad euz a q̄ mittit. Aliud ē habitudo missi ad terminū ad quē mittit. Per hoc aūt q̄ aliquis mittit ostendit ꝓcessio quedā missi a mittente vel ℈m impium: sicut dñs mittit seruū: vel ℈m ꝓfiliariū: vt si cōsiliarius dicat mittere regē ad bellādū. Vel ℈m originē vt si dicat q̄ flos mittitur ab arbore. Ostendit etiā habitudo termini ad quē mittit vt aliquo mō ibi esse incipiat vel q̄ prius ibi omnino nō erat quo mittitur. Vel q̄ incipit ibi aliquo mō ee q̄ prius ñ erat Missio ergo diuine psone cōuenire pōt scōm q̄ iportat ex vna pte ꝓcessionē originis a mittente. Et ℈m q̄ iportat ex alia parte nouū modum existendi in aliquo. Sicut filius dicit esse missus a patre in mundū scōm q̄ incipit cē in mūdo visibiliter per carnē assumptā: t tñ anteā in mundo erat: vt dicit Joānis ꝑmo ca. Non ponit ergo missio in diuinis q̄ sit ℈m motū locale. Quare nec ibi ē sepatio sed sola distinctio originis. Neq̄z potest cē minoratio cū nō sit a ꝓncipio mittente: aut ℈m ipertū aut scōm consiliū: q̄ imperās ē maior t cōsiliās sapientior. Et vt ꝓdictū ē missio illa nō iportat nisi ꝓcessionez originis q̄ ē ℈z eqlitatē. Scōm dubiū fuit vtrz missio sit qd creatū vel increatum. Ad qō ita rñdet Alexander in ꝑmo summe. Q̄ missio siue dicat actiue de pre respectu filij: siue de patre t filio respectu spūs scti. Siue dicat passiue de filio vel spū scto ē qd increatū t idē qō de nā ꝓcessio spūs scti ē ipe spūs scūs ꝓcedēs. et sanctificatio spūs scti ē ipe spūs scūs sanctificans. Sz missio spūs scti ē ei⁹ ꝓcessio a pre et filio ad sanctificādū creaturā: vtrūq̄z aūt ē qd increatum qđ est spūs scūs: ergo missio q̄ spūs scūs est missus est quid increatū. Et cadē rōe missio qua filius mittitur t qua pater mittit. Tertiū dubiū fuit vtrūz missio dicatur de deo ex tempore vel ab eterno. Et rñdent doctores theologi q̄ dicit ex tpe. Veruntñ Alexander in ꝑmo summe dicit q̄ in missiōe duo fūt. Est

enim ibi principale significatū qō ē qd increatum. Et ē ibi aliqō cōnotatū .s. effectus in rōnali creatura qō est quid creatum. Nam missio ē ꝓcessio alicui⁹ ꝑsone manifestata in creatura: vel manifestatio ꝓcessionis eterne facta rōnali creature: rōne ergo connotati qō tēporale ē dicit missio tpalis. Sed sanctus Tho. in ꝑma parte vbi s dicit q in his que important originē diuinax ꝑsonax ē quedā dā attendē da. Quedā enī in sua significatione importāt solā habitudinē ad principiū vt ꝓcessio t eritus. Quedā vo cū habitudine ad principium determināt ꝓcessionis terminū. Quox quedā determināt terminū eternū: sicut generatio t spiratio: nā generatio ē ꝓcessio diuic ꝑsone in naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta imꝑtat ꝓcessionē amoris subsistētis. Quedam vo cū habitudine ad principiū importāt terminū tēporalē: sicut missio t datio. Mittit enī aliqd ad hoc vt in aliquo sit t datur ad hoc vt habeat. ¶Persona aūt diuinā haberi ab aliqua creatura vel eē nouo modo existendi in ea est qōdam tpale. Vñ missio t datio in diuinis dicuntur tpaliter tm. Generatio aūt t spiratio solū ab eterno. ¶Processio aūt t exitus dicūtur in diuinis eternaliter t tpaliter. Nā filius ab eterno ꝓcessit vt sit de⁹: tpaliter aūt vt sit hō scōm promissionez visibilem: vel vt sit in hoc scōm missionem inuisibilem.

De tempore die t hora missionis spūs sancti

¶Secūda ꝑsideratio de missione spūs sancti dicit tēporalitatis. In qua quo tpe missus fuit apostolis pōderare debem⁹. Nā quinqgesima die post xpi resurrectionez mysteriū istud fuit celebratū. Et hoc quidē congrue factū esse constat. Tū q in veteri testamēto sic fuerat figuratū: dū quinquagesima die postq̄ moyses cduxerat filios isrl de egypto: descēdit de⁹ in igne in monte synai. Sic t quinqgesima die postq̄ xps traxerat patres de inferis: descendit spūs sanctus in linguis ignis. Tuz etiā vt q in iubileo beneficia populus accipiebat data fuisse multo copiosiora in xpm credentib⁹ a spū scō noscant. Vt enī colligit ex. xxv. ca. Leuitici. numero quinquagenario annox in iubileo debita remittebant. Ita spūs sancti gratia in apostolos descendentis penitentib⁹ peccata t debita remittunt. Similiter in illo iubileo serui donabantur libertati. Ita nūc spūs sctūs liberat a seruitute dyaboli in spem glorie filiorū dei. Adhuc in illo iubileo recuperabātur hereditates amisse. Sic spūs sanctus est pign⁹ hereditatis nre. Venit etiaz spūs sctūs in die dñica vt esset dies renouationis que fuerat t creationis. Dñica nāq̄ die creatus ē mūdus. Hora adhuc qua spūs sctūs in apl̄os descendit fuit tertia: vt patet ex auctoritate ecclesie q̄ cantat in hymno. Dū hora cūctis tertia repēte mundus intonat: orantib⁹ apl̄is deū venisse nūciat. Idipm habet ex verbo petri Actuz. ij. ca. Fuit aūt ista hora cōueniēs. Tū q spūs sctūs est tertia in trinitate ꝑsona. Tū q primi parentes dicunt in hora tertia pdidisse gr̄am: vt ponit in cōpendio theologie li. ꝑmo. vñ ꝓueniens fuit q eadē hora apl̄is redderet. Tū etiaz vt insinuet q in tertio tpe gr̄a dei copiose in mundū effusa ē. Nā genus humanū sub triplici statu decurrere ponit a doctoribus. ¶Primus legis nature ab adam vsq̄ ad moysen. Secundus fuit legis scripte: a moyse vsq̄ ad christuz Tertius legis gratie: a xpo vsq̄ ad cōpletū numerum electox ¶Tertia cōsideratio de missione spūs sancti dicit q̄litatis. Dupler ē missio spūs sancti: vna inuisibilis q̄ mittit in mentez ad sanctificandū creaturaz: t ista missio fit ad inhabitationē creature rōnalis. Alia ē missio visibilis sicut apparuit sup xpm in colūbe specie: t sup apl̄os in linguis ignis. Qui spiritū sanctū inuisibiliter habere cupit opus ē vt se ꝓformet apl̄is in quib⁹ septē ꝓditiones describuntur fuisse. ¶Prima cōditio fuit qa erāt anmo quieti. Et hoc ē qō dicit Actuū. ij. ca. Duz cōplerent dies pentheco stes. i. dies requietōis Illud enī festū erat ad requiē deputatū. Ideo dixit deus p Isaiā ca. lx. Sup quez requiescet spūs meus nisi sup humilē t quietū. Secundo erant apl̄i dilectione uniti: qō notat cū dicit. Erant oēs pariter. Erat quidez eis cor vnū t anima vna. Sicut enī spūs hois nō vinificat mēbra corpis nisi vnita. Sic nec spūs scūs mēbra spūalia. Tertio erant apl̄i loco secreti: de hoc subdit in codē loco. s. in cenaculo. Quarto erant oratione assidui. ideo subdit. Erāt ꝑseuerantes vnanimiter in oratione: de illis cantat ecclesia. Orantib⁹ apl̄is deum venisse nunciat Quinto erant humilitate ꝓditi ex eo q scribit qa erāt sedētes. i. humiles: Sexto erāt pace cōiuncti qa erant in hierl'm q̄ interpretat visio pacis. Septimo erāt cōtemplatiōe erecti: p hoc q dicit: q: receperūt spm scm in supiori cenaculo. Qualiter aūt missio illa visibilis in apl̄os fuerit cōpleta declarat Actuū. ij. ca. vbi dicit.

Factus ē repente de celo son⁹ tā q̄ aduenientis
ſpūs vehementis ⁊ replenit totā domū vbi
erant ſedentes. Nicholaus de lira. ſedentes. i.
manētes eo modo quo dr̄ in Deuteronomio ca.
i. Sediſtis in cades barne mlto tpe. i. mālisti⁹
Mā apl̄i tūc erant in or̄one q̄ nō fit ſedēdo ſz
magis flectendo genua vel ſtando. Inſup luce
vltimo xp̄s dixerat eis. Sedete in ciuitate: ad ē
mancte quousq̄ induamini virtute ex alto. Et
apparuerūt illis diſpartite lingue tanq̄ ignis
ſeditq̄ ſup̄a ſingulos eor̄ ⁊ repleti ſunt oēs
ſpū ſctō. Sz poſſet aliq⁹ querere an apl̄i ante
iſtā diē acceperāt ſpiritū ſanctū. Et rndēt doc-
tores q̄ ſic ſz nō in tanta copia. Cū enī fuerūt
vocati ad xp̄i ſequelā ⁊ apoſtolatū receperunt
ſpiritū ſanctū ad ꝓpriā iuſtificationē ⁊ pſonā
lem pfectionē. Quando aūt miſit eos ad predi
candū ante ſuā paſſionē tūc receperūt ſpiritū
ſanctū ad infirmor̄ curationē: ⁊ miraculorum
operationē. Dedit nāq̄ ptātem illis curādi lan
guores: ejiciēdi demones. Sicut p̄z Matthei
x. ca. Sz q̄ inſufflauit ⁊ dixit eis. Accipite ſpi-
ritū ſanctū: tunc receperūt cū ad peccatorum re
miſſionē ⁊ ſacramentor̄ miniſtrationē. Et vt
refert Auguſtin⁹. iiij. li. de trini. Flatus ille cor
poreus ſubſtātia ſpūs ſancti nō fuit ſz demon
ſtratio p ꝓgruā ſignificationē non tm̄ a patre
ſz a filio ꝓcedere ſpm̄ ſcm̄. Et ſpūs ſctūs ibi ñ
accipit ꝓut ē tertia in trinitate pſona: ſed pro
dono ſpūs ſcti: vt ſit ſenſus. Accipite ſpiritum
ſanctū. i. donū ſpūs ſancti ꝓut exponit Phi-
lippus de monte calerio in cuāgelio Joannis
Iſta xo die apl̄i receperūt ſpm̄ ſcm̄ ad baben
dam intelligentiā ſcripturar̄ vt declarabim⁹
in ſequēti myſterio. ⁊ noticiā omniū linguarū
ad audaciā ⁊ fortitudinē: ad omniū meritorum
plenitudinē: ad ꝑdicationē euangelij: ad tolle-
rationē martyrij: ad ꝓuerſiōes populor̄ ⁊ coro-
ſcationē miraculor̄. Ergo repleti ſunt nō ſolū
plenitudie ſufficiētie ſz ēt plenitudie redūdātie
¶ Qr̄ apl̄i faciēte ſpū ſancto loquebant varijs
linguis ⁊ acceperūt ſcientiā diuinar̄ rer̄ atq̄
fortes facti fuerunt vt non timerēt cruciatus
neq̄ mortem. Capitulum. iij.

Certū myſteriū ꝓtemplandū de ſpū ſctō
dicit operatiōis. Inter cetera quippe ſtu
penda que in apl̄is ē operatus: ſunt precipua
⁊ ſingulariſſima tria.
Primum fuit locutio.
Secundum illuſtratio.
Tertium fortificatio.

¶ Primū opus mirabile fuit locutio: nā fa-
tim fecit illos loqui idiomata oim gentiū que
tñ antea nō didicerāt. Et ſz q̄daz dicere volu
erunt: q̄ apl̄i lingua ꝓpria loquētes intellige-
bantur ab audientib⁹ ac ſi eor̄ idiomata ꝓfer
rent. Tñ verior ē ſententia illor̄ q̄ tenēt q̄ ipi
apl̄i varia linguar̄ genera p ſpiritū ſanctū di-
dicerūt. Vñ eccleſia de ipis cantat. Linguis lo
quūtur omniū turbe pauent gentilium: muſto
madere deputant quos ſpiritus repleuerat.
Et Actuū. ij. ca. ſcribit. Ceperunt loqui variis
linguis ꝓut ſpūs ſcūs dabat eloqui illis. Erāt
aūt in hierl̄m habitātes iudei viri religioſi. i.
in cultu diuino deuoti ſcōm Nicholaū de lira
ex omni natione que ſub celo ē: q̄ conuenerant in
hierl̄m rōne feſti. Maz iudei captiuati p Sal-
manaſar regē aſſiriorū nō redierūt in iudeam
Similiter captiuati per regē chaldeor̄ nō re-
dierūt oēs: q̄uis haberēt licentiā redeundi ſz
remanſerunt multi amore filior̄ quos genue-
rant ibi ⁊ poſſeſſionū quas acq̄ſierant. Multi
adhuc captiuati p Anthiochum regē grecorū
⁊ diuerſis gentibus venditi remanſerūt. Ve-
runtñ alīq⁹ eor̄ magis deuoti ꝓpter reuerētiā
templi aliq̄n in hierl̄m maxime in ſolennitati
bus magnis quar̄ vna erat ſolēnitas pēthecoſ
tes. Et dicitur penthecoſtes a pentha q̄ eſt
quinq̄ ⁊ coſte q̄ ē decē. Quinq̄geſima nanq̄
die a paſcha celeberrima erat apud iudeos in
memoriā beneficij legis date que fuit data in
monte ſynai quinquageſima die vt ſupius ta
ctum eſt: poſtq̄ filij iſrl̄ egreſſi ſunt de egypto
Facta igit̄ hac voce. ſ. ſpūs vehementis vel vē
ti vel tonitrui que ab alijs audita fuit: vel apo
ſtolorū ⁊ alior̄ cū eis exiſtentiū dcū voce mag̃
laudantū q̄ prius timore ducti nō audebāt lo
qui: ꝓuenit multitudo ⁊ mēte ꝓfuſa eſt. i. ſtupe-
facta: quoniam audiebat vnuſq̄ſq̄ lingua ſua
illos loquētes: dicebāt aūt cū admiratiōe. Nō
ne ecce oēs iſti qui loquuntur galilei ſunt: Et
quomodo nos audiuimus vnuſq̄ſq̄ linguam
noſtram in qua nati ſumus. Parti ⁊ Medi ⁊
Helamite ⁊ q̄ habitant meſopotamiā Judeā
⁊ Capadociā Pontum ⁊ Aſiam: Frigiam et
Pamphiliā. Egyptū ⁊ partes libie que ē cir-
ca cirenē ⁊ aduene Romani. Et dicunt hic ro
mani aduene poti⁹ q̄ alij: tū quia a remotio-
ribus ptibus venerunt: tū q̄ mare tranſierant.
Judei quoq̄ ⁊ ꝓſeliti. i. ꝓuerſi de gētilitate ad
iudaiſmū. Cretes ⁊ arabes audiuimus eos lo-
quētes noſtris linguis magnalia dei. Alij aūt

irridentes dicebant q̄ musto pleni sunt. ꝑ quibus cantat eccl̄ia. Musto madere deputāt q̄s spūs replecrat. Tñ petrus veritatē rei ꝑ scripturas declarauit. Et illa die apposite sunt .v. baptiçate ⁊ ad numerū fideliū congregate aie circiter tria milia. Scōm opus mirabile qō spiritus sc̄us in ap̄lis fuit opatus. Illustratio dr̄ Mā intellectū coꝛ illuminauit. vt de diuinis q̄ ad salutē sūt necessaria nihil penit⁹ ignoraret: hoc ꝓmiserat eis xp̄s cū dixit Joānis. xiiij. ca. Paraclit⁹ aūt spūs sc̄tus quē mittet pater in noīe meo ille vos docebit oia ⁊ suggeret vobis oia quecunq; dixero vobis. Et. xvj. ca. Cū venerit ille spūs veritatis docebit vos omnē veritatē. Et Luce. xxj. ca. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiā cui nō poterūt ꝓdicere aduersarij vestri. Res ē ꝓfecto stupēda q̄ tā celeriter absq; doctore spūs sc̄ti sola p̄sentia noticiā apostoli plenissimā acceperūt de oibus que a moyse ⁊ ꝓphetis fuerāt cōscripta. Hinc Hieronym⁹ ad Paulinū ait. Pharisei stupēt in doctrina dñi ⁊ mirant in Petro ⁊ Joanne quō legerint sciant cū litteras nō didicerint. Quicqd enim alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege dñi meditatio tribuere solet: illis spūs sc̄tus suggerebat ⁊ erant iurta qō scriptū ē docibiles deo. Quinimo de secretis diuinis magis fuerunt illuminati q̄s ꝓphete veteris testamenti: ⁊ in maiori plenitudine gratiā spūs sc̄ti receperūt: atq; donum ꝓphetandi excellētius habuerūt. Ap̄ aūt ap̄li ꝓphetie munere fuerūt predicti: ꝑ Actuū ij. ca. v. ca. vj. ca. xj. ca. xiij. ca. xxvij. ca. Tāta aūt fuit in illis vis doctrīe q̄ in oēs gētes ⁊ nationes mūdi ꝑ eos lux veritatis effulsit. Tertium opus mirabile qō spūs sc̄us operatus ē in apostolis dicit fortificatio: q̄ corda coꝛ adeo fortificauit: vt nullo timoꝛe: nullaq; cōminatione a xp̄i predicatione retardarent. Ideo in sermone qui legit in officio ap̄lorum. Gregorius ait. Scriptū ē: spūs dñi ornauit celos: ornamenta eni celoꝛ sunt virtutes ꝓdicantiū. Que videlicet ornamēta Paulus enumerat dicens. Alij dat per spm̄ sermo sapientie. Alij sermo scientie scōm eundē spm̄. Alij fides in eodem spū. Alij gratia sanitatū in vno spū Et infra. Quot sunt bona ꝓdicantiū tot sunt ornamēta celoꝛ. Hinc rursus scriptū ē. Verbo dñi cēli firmati sunt ⁊ spū oris eius omnis virtus eoꝛ. Verbū eni dñi ē filius patris. Sz cōsidē celos videlicet sanctos ap̄los vt tota sit trinitas ostendatur operata repente de sancti spūs diuinitate adiungitur. Et spū oris eiꝰ omnis virtus coꝛ. Ē cloꝛ igit̄ virtus de spiritu sumpta ē q̄ mūdi huiꝰ potestatib⁹ cōtraire nō p̄sumerēt nisi eos sancti spūs fortitudo solidasset. Quales nanq; doctoꝛes sc̄tē ecclesie ante aduētū huius spūs fuerint scimus: ⁊ post aduentū illius cuius fortitudinis facti sunt cōspicimus. Certe ipe pastoꝛ eccl̄ie Petrus quā te debilitatis quāteq; formidinis ante aduentum huius spiritus fuerit ancilla ostiaria reḡsita dicat: vna enim mulieris voce percussus: dū mori timuit virā negauit. Et tunc Petrus neganit in terra: cū latro ꝓfitebat in cruce. Sz vir iste tante formidinis qualis post aduentuz spūs exist̄at audiam⁹. Fit ꝓcuꝛ⁹ magistratū atq; senioꝛ: cesis denūciat ap̄lis ne in noie ielu log debeāt. Petrus magna auctoꝛitate rūdit. Obedire oportet deo magis q̄s hoībus. Et rursum. Si in ꝓspectu dñi iustū ē vos potius audire q̄s deū: iudicate: libens beatus Andreas ꝑ cutoꝛib⁹ suis rūdit. Tāto eni ero regi meo acceptioꝛ quāto ꝑ eius noie fuero ꝓmanēs in tormentis ꝓstantioꝛ. Nō eni possum⁹ que audiuimus ⁊ vidimus nō loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu ꝓfilij quoniā digni habiti sunt ꝓ noie ielu cōtumelia pati. hec ille. Securus ⁊ gaudēs ad crucē ꝓperauit Petr⁹ ita ⁊ frater eius Andreas: q̄ spūs sc̄us erat in eis. Sic ⁊ apostoli ceteri mortē violentā letanter tulerūt: q̄ spūs sc̄tus oēm ab eis timoꝛē eicerat. Hec tm̄ ap̄lis hec fortitudo supnaturaliter tributa est. Quinimo ⁊ sanctis vt sic dicaz innumeris: confessoꝛib⁹: virginib⁹ ⁊ martyꝛib⁹ Quisnā fecit tpaliū bonoꝛ contēptoꝛes cos q̄ xp̄m nudū nudi secuti sūt nisi spūs sc̄us? Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei vigilantes oꝛantes: ⁊ carnē durissimis ieiunijs disciplinis ⁊ verberib⁹ affligētes: nisi spiritus sanctus? Quis deniq; fecit martyres aio intrepido tot illata tormēta ⁊ exq̄sitissima cruciatuū genera ꝑpeti nisi spūs sc̄us? Ubi admirari plurimū simul ⁊ in fide cōsolidari debem⁹ dū supdicta oia in seru fragili mulieꝛ inueniri cōspicimus. O vere stupenda virt⁹ spūs sc̄ti q̄ tot hoīes supra hoīes eleuauit. O gra dei electi copiosissime dispensata q̄ terrenos hoīes celestes effecit. O fons indeficiens bonitatis dei ad quē cuncti mortales cōfugere securi debent quoniam vt inquit Cyprianus in epistola ad Donatum. Profluens largiter spūs nullis finibus premit: nec vllis cohercentib⁹ claustris

intra certa metaꝫ spatia refrenatur. Manat ingiter: erubescat affluenter: nostrū tātū pectꝰ sitiat ⁊ pateat. Quātum illuc fidei capacis affe rimus tātū inde gr̄e unundātis hauriꝫ. hec ille. Supplici corde igiť postulemꝰ vt pijssimꝰ deus spiritu sc̄o suo replcat corda nostra. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶Sermo vigesimus primus de beatitudie sanctorū in quo confutatur fatuitas hominū mū danorum qui nō credūt aliquid de vita futura

Merces vestra copiosa ē in celis. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matth. v.ca. Tanta est quorundā stultitia vt arbitrentur nulla esse bona preter ea que in presenti vita a pijssimo deo visibus humanis conceduntur. Nil credunt: nil cogitant. Nihil deniqꝫ sperant: de futura celestis regni heredi tate. Somnium putant imo fictionem ⁊ fabulam: quicquid sc̄m oēm veritatē de sanctorū beatitudine proclamatur. Mi omnē diligentiā adhibent: vt corporeis sensibus in suis delecta tionibus voluptuosis satisfiat. Animam vero virtutibus honestisꝫ moribus instruere ⁊ ne gligunt ⁊ contemnunt. Propterea equum ē censui si in p̄senti sermone de beatitudine verba fecero. Nam illam cuncti desiderare debēt que merito preponenda est oibus que ab homine precio haberi solent: de hac quilibet iustꝰ atqꝫ fidelis asserit illud Sapientie ca. vij. Preposui illā regnis ⁊ sedibus: ⁊ diuitias nihil cē diri in comparatione illius: nec comparaui illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatiōe illius harena est exigua: ⁊ tanq̄ lutum estimabitur argentum in conspectu illius'. Super salutem ⁊ speciem dilexi eam: ⁊ proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius: venerunt aūt mihi oia bona pariter cum illa. Vt igitur dispona mus ea que tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisqꝫ laudes mirificentissimas complectamur que copiosa merces a nostro salvatore merito nuncupatur: de ipsa tria mysteria principalia proponemus contemplanda.

Primum dicitur beatitudinis desiderium.
Secundum beatitudinis subiectum.
Tertiū beatitudinis obiectum.

¶Qꝫ beatitudo est bonum qō cuncti desidera re debent. Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum di citur beatitudinis desiderium: in quo inducenda est cunctorum mens vt ad beatitudinem di rigant cordis affectum: illamqꝫ viribus totis conentur adipisci. Maꝫ ⁊ de hoc ita pulchre loquitur Seneca ad Lucillum. Ad summū ingt bonum ⁊ propositum totius vite tue respice. Illi enim consentire debet quicquid agimus: ideo peccamus quia de partibus vite omnes deliberamus de tota vero nemo desiderat. Errant consilia nostra quia non habent quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat: nullus sinus certus est: hec ille. Sed ut pars ista lucidior fiat opus ē, vt ad tria dubia respōdeam⁹.

Primum vtrum homini conueniat agere ꝓpter finem.
Secundum vtrum finis humane vite sit beatitudo.
Tertium vtrū beatitudo sit bonū desiderabile

¶Ad primū dubium respōdet sanctus Tho. p̄ma ꝙ. q. j. ꝙ actionū que ab homine agunt: ille sole ꝓprie dicuntur humane que sunt pro prie hois inquantū ē homo: differt aūt hō ab alijs irrationalibus creaturis in hoc ꝙ ē dūs suoꝝ actuū qō sit p̄ rationē ⁊ volūtatem. Ille itaqꝫ actiones ꝓprie humane dicuntur que ex voluntate deliberata ꝓcedunt. Alie vero non proprie humane sunt sicut dū mouet pedēm vel fricat barbam alijs intentus ⁊ similia: hꝫ sint hominis iste actiones sc̄de non sunt propter finꝫ ex quibus homo nec mereri potest nec demereri. Sed prime actiones ad finem sunt dirigende. Inquit namqꝫ p̄bus in. ij. phisicorꝫ Finis est principium in operabilibus ab hoic Et in. ij. Ethicoꝝ asserit. Fine omnes operantur. Et iterum in. ij. Phisicoꝝ. Non solū intellectus hꝫ natura agit ꝓpter finē. Et in. ij. Methaphisice. Qui infinitū faciūt auferūt naturā boni. Cū itaqꝫ finis sit qui mouet agentē ⁊ hꝫ in executione sit posterior tamē p̄ior est in intentione agentis ⁊ habet rationē cause: ꝓptea ad hoicm spectat vt agat ꝓpter finꝫ. Ad secundum dubiū respondet Ricardus in. iiij. di. xlix. ꝙ vltimus finis humane vite est beatitudo vt ait Augꝰ. li. viij. de cuitate dei. Finis boni appellatur quo gsqꝫ cum peruenerit beatus ē. Et idē. li. xix. de ciui. dei. Illud ē finis boni ꝓpter qō appetēda sūt cetera: ipm aūt ꝓpter ipm. Et. xxij. li. de ciui. dei. Finis ingt nr̄ est pueuire ad illud regnū cuiꝰ nullus finis ē. Et apl'us ad Romanos. vj. Habetis fructum vr̄m in sanctificatione: finē vo vitaꝫ eternam

Sed hic oritur difficultas quoniam cum beatitudo sit in ipso deo. & btitudo ē finis hūane vite etiā erit finis omniū creaturaꝝ. Nam vt inquit Dionysius in li. de diuinis noibus. Deus puertit oia ad seipm tangz ad vltimū finē Ad qō dicit Tho. ꝑma qe. q. j. q. sicut colligitur ex dcis Aristo. ij. phisicoꝝ. t. v. methaphisice. Finis dicit dupliciter. s. vel eⁱ terminus in q̄ id ē ipa res in qua ratio boni inuenit vel vsus siue adeptio illius rei. Sicut si dicam⁹ q̄ motⁱ corpis grauis finis ē vel locus inferior vt res vel hoc qō ē esse in loco inferiori vt vsus. Et finis auari ē vel pecunia vt res: vel possessio pecunie vt vsus. Si ergo loquamur de vltimo fine hoīs quātū ad ipam rem que ē finis. Sic in vltimo fine hoīs oia creata pueniūt: q⁹ deus ē vltimus finis hoīs t omniū aliaꝝ rez. Si aūt loquamur de vltimo fine hoīs quantū ad consecutionē finis. Sic in fine hois nō communicant creature irrationales. Mā t bō t alie creature rōnales ꝓsequunt vltimū finē cognoscēdo t amando deū: qō nō cōpetit alijs creaturis que adipiscunt vltimū finē inquantū participant aliquā similitudinez dei scōm q⁹ sunt vel viuūt vel etiā cognoscūt scōm instinctum nature: lz nō p rōnem vel intellectū. Ideo magister ꝑma di. ij. dicit. Fecit deus creaturā rōnalem vt summū bonū intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: t possidēdo fruerctur. Quare vt Augustinus docet in li. lxxx iij. q. Non cadit in aliqua rōne carētia vt btā sint. ¶ Tertiū dubiū fuit vtz btitudo sit bonū desiderabile. Et posset quis arguere q⁹ nō: naz nullū bonū incognitū, ē desiderabile: hoc patet Quia bonū apprehensum ē obiectū appetitus vt ingt Aristoteles in. iij. de aīa. Ideo Augⁱ. li. x. de trin. ca. i. ait. Firmissime nouimus amari nisi nota nō posse. Sz beatitudo est bonū incognitū ergo nō est bonū desiderabile. ¶ Philosophi quidē multo subtiliter elaborarūt vt de beatitudine ac summo bono cognitionē inuenirent. Et vt Lactantius scribit in principio ꝑmi libri diuinaꝝ institutⁱ. Neqz adepti sunt qō volebant et opam simul atqz industriā perdiderunt: hoc ideo dixit. quia vt recitat Augⁱ. li. xix. de ci. dei. Marcⁱ varro notauit ducētas octogintaocto fallas opiniones de beatitudie quas phi suo ingenio adinuenerūt Augⁱ. etiā in. xiij. de trini. asserit quosdā posuisse beatitudinē in voluptate corpis: quosdā i voluptate animi: quosdā in alijs rebus puta in diuitijs vel honorib⁹: t huiusmodi: vt etiā scribit Aristoteles in ꝑmo ethicoꝝ. De his ad hoc ita loquitur Lactantius li. iij. diuina. instit. Epicur⁹ summuz bonū in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate corpis. Caliphon et Dinomachus cirenaici honestatē cū voluptate iunxerunt. Diodorus in priuatione doloris summū bonū posuit. Hieronymus in nō dolendo. ¶ Peripatetici aūt in bonis animi t corporis t fortune. Erilli summuz bonū ē sciētia Zenonis cū natura cōgruēter viuere. Quorūdam stoicoꝝ virtutē sequi Aristot'. in honesta te ac virtute summuz bonū collocauit: hec ille Sz infra de Epicuro ita sequit. Epicuri disciplina multo celebrior sp fuit q̄z ceteroꝝ: nō q⁹ veri aliqd auferret: sed q⁹ multos ad populare nomē voluptatis inuitat. Nemo eni nō in vitia pronus est. ¶ Propterea vt ad se multitudinem ꝓhat apposita singulis quibusqz moribⁱ loquit. Desidiosū vetat lras discere. Auaꝝ populari largitione liberat. Ignauū ꝓhibet accedere ad rēpublicā: pigrū exercere: timidū militare. Cōstat itaqz ex his q̄z erronea fuerit philosophoꝝ mens circa beatitudinē agnoscēdā. Sz preter illos adhuc ꝓfirmare possum⁹ q⁹ btitudo nō est cognoscibilis p verba pauli q ꝑme ad Corinthios. ca. ij. ait. Oculus nō vidit t auris nō audiuit nec in cor hois ascēdit q̄ preparauit deus his qui diligūt illū. Sz ista de beatitudine sic ¶ Paul⁹ locutus ē. Ergo tale bonū ē qō a nobis ꝓcipi minime pōt t ex ꝓsequenti neqz desiderari. At in ꝓriū ē sentētia Augustini q li. x. de ciui. dei. ca. j. ait. Omniū certa sentētia ē qui rōne quoq̄ mō vti possunt beatos eē oēs hoīes velle. Et in. xiij. de trini. Ad appetēdum beatitudinē natura cōpellit cui sūme bonus t imutabiliter beatus creator hoc indidit Et de hoc Aristo. in primo ethicoꝝ sic scripsit bene enunciauerunt dicentes bonum esse qō oēs appetunt. Et in. iij. thopicoꝝ. Maxime bonum oēs maxime appetunt. ¶ Pro amouenda igit omni ambiguitate notanduz ex dictis Ricardi in. iiij. di. lxxxix. Et Tho. ꝑma qe. q. v. q⁹ beatitudo potest accipi tripliciter.

¶ Primo in suo esse generali.
Secundo in suo esse speciali.
Tertio in suo esse specialissimo.

¶ Primo potest beatitudo accipi in suo eē generali inquantū est bonū qōdam sufficientissimum t sic ē oibus nota. Quilibet enim scit qd est bonum t quid est sufficientissimuz. Et hoc

modo omnes beatitudinē appetunt. Nam sic appetere beatitudinē nihil est aliud q̄z appetere vt voluntas satiet q̄ quilibet vult. Et hoc est q̄ Boetius dixit i .iij. de consolatiōe. Omnanq̄z mortaliuz cura q̄z multiplicium studiorū labor exerceat: diuerso gdem calle ꝓcedit: ad vnū tñ beatitudinis finē nitit peruenire. Et sumit hic vnus finis ſm Beraldū oddonis sup primū ethicoz nō secundū speciem opimonis sed ſm ꝓportionē. Nā sicut leuia habent vnū finē ſm speciē nature. s. locū surſum. Et grauia habeant aliū finē ſm speciē nature. s. locum deorſum. tamen grauia t lenia habent vnū finē ſm ꝓportionem nature. Eo q̄ ita se habet locus deorſum ad ḡuia. sicut loc⁹ surſū ad leuia Ita t oēs homines tēdūt ad vnū finē ſm proportionem opimonis. eo q̄ ita se habet pecunia a d auarum in qua opinatur se fieri posse vnū sicut delectatio libidinis ad luxuriosum. q̄ in sua luxuria putat constare beatitudinem. Omnes quippe appetunt qcquid etiā indebite appetunt tanq̄z cōsummatū bonū. Secūdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inq̄ntū scilicet consistit nō in bonis presentis vite. sed in clara dei visione t perfecta eius dilectione t gaudio qō habetur de dei bonitate presenti per clarā eius visionē t perfectam dilectionez Et hoc modo beatitudo nō fuit nota philosophis. quā tñ post q̄z xp̄us dei filius venit i mūdū omnes q̄ volūt agnoscere desiderare t acgrere valēt Ipse qdē q̄ lux fuit t splendor oīs veritatis viā nobis summi boni oñdit. Ipse clamauit Matthei .iiij. ca. dicēs. ¶Penitentiā agite appropiquabit regnū celoz. Et. v. ca. Maior ces vestra copiosa est in celis. Et. vj. ca. Nolite thesauriçare vobis thesauros i terra thesauriçate vobis thesauros i celo. Et iohānis. xvij. ca. Hec est vita eterna vt cognoscāt. s. facie ad faciē te verū deum: t quē misisti iesum xp̄m filiū tuū. Et cōpletis humane redemptionis misteriis quadragesima die postquam surrexit a mortuis videntibus discipulis eleuatus est t ascēdit ad celos. Iccirco Lactantius libro. vij. diuinaz istitutio. ait. ¶Pater. n. vester ac dominus q̄ condidit firmauit q̄z celū q̄ libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtibus: mari circūdedit: amnibusq̄z distinxit. t qcquid ē in hoc mūdo mirabile conflauit ac pfecit ex nihilo. p̄spectis erroribus hominū: ducē misit q̄ nobis viā iustitie panderet. Hūc sequamur oēs: hūc audiamus: huic deuotissime pareamus. qm̄ solus ut ait Lucretius veridicis hominū purgauit pectora dictis t finē statuit torpedinis at q̄z timoris ostenditq̄z bonum sūmū quo tendimus oēs quid foret: atq̄z viā mōstrauit limite paruo: quo possemus ad id recto cōtendere cursu. Nec tñ oñdit sed ēt pcessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. Tertio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissimo ꝓut. s. ē actualiter in beatis cuius magnitudinē explicare nequaq̄z possum⁹ quia nulla sensibilis experiētia quarūcunq̄z delectationū p̄sentis vite minimā ptē illius dulcedinis pōt designare. Et oculus non vidit nec auris audiuit: neq̄z humanum cor excogitauit vnq̄z q̄z ingens sit illa supna felicitas. Hinc Bregori⁹ in omelia ingt. Si cōsideremꝰ fratres charissimi que t quāta sunt que nobis promittuntur in celis vilescunt animo omnia que habentur in terris. Terrena nāq̄z substantia supne felicitati cōparata: pondus ē nō subsidiū. Tempora lis vita eterne vite cōparata: mors est potius dicenda q̄z vita. Hinc i trāsitu beati hieronymi scribit hec verba Augustinus ad Cirillum eo die et hora qua hieronym⁹ sanctissimus ex hac luce migrauit. dū Iponie i cellula mea gescens de gloria beatoz cogitarē vellēq̄z de illa tractatū breuē cōponere cōpulsus ꝑcibus nostri seueri quondā venerabilis Martini cp̄i turonensis discipuli: charta calamo pugillariq̄z susceptis: volūi ep̄lam scribere sanctissimo hieronymo destinandā: vt qd ipse in re tā difficili sentiret: rūderet. Cūq̄z iam scribēs salutatio nis exordiū hieronymo p̄sentarē: inefabile subito lumē: cū inaudita odoz fragrantia cellulā in qua stabā intrauit: hora iam cōpletoꝝ. Ad quā visionē pp rei tā admirabilis nouitatez perterritus esse cepi. Cunq̄z quidnā id esset attentius cogitarē de luce vox insonuit dicēs. Augustine Augustine qd queris: putasne breui imittere vasculo mare totū: Modico ꝉcludere pugillo terraz orbem: Celū firmare ne suos exerceat mot⁹ Infinite rei qs iērit finis: imensa qua mensurā metieris: ¶Poti⁹ totū mare in artissimo clauderet vasculo: potius orbē terrarū paru⁹ teneret pugillus: potius a motu cōtinuo celū desisteret: q̄z gaudioz t glorie gbus beatoz anime fine fine potiunt minimā particulā itelligeres: nisi ꝺ igo experiētia doceris: discurre ad hoc breue tpis spatiū t talia satage opa exercere vt postmodū ibi que hic aliqualiter itelligere cupis in eternū habeas. In-

rrogauī vero mihi gs nam esset q talia tam grauissime loqueret. Respōdit benigne: hiero/nymi illi⁹ pbyteri cui epłaz scribere cepisti suz anima q in hac hora in bethlecm carnis onere depositō iocūda t gliosa pgo ad regna celoꝝ: post q t alia mlta q mecū ptulit a meis oculis lux disparuit. Quanto igit min⁹ beatitudinis supne sublimitas pōt pbendi tanto ardenti⁹ est a nobis eroptanda.

¶ Qz beatitudo consistit in aia: in intellectu vi delicet t in voluntate. Capitulum.ij.

Ecūdū mysteriū ptēplandū dr beatitudi/nis subiectū: i q tria dubia sūt absoluēda. Primū vtrū beatitudo sit act⁹ aie tm. Scōm vtz sit actus intellectus t voluntatis. Tertiū vtrū sit pncipali⁹ in actu volūtatis qz intellectus. ¶ Ad primum dubiū rndet Ricar dus in.iiij.di.xlix. q beatitudo est act⁹ aie tm. Mā beatitudo ē nobilissimū qō in hoie possit esse: nec in creaturis infra hoies cōuenire pōt. Oportet g q psistat in actu ppio homini: nō q̄umaz sz nobilissimo. Actus aūt hois ppius nō est nisi ille q est hominis p illā formā q hō est: hoc ē aūt aia intellectiua. Nobilissim⁹ ergo act⁹ hominis ē ille q sibi puenit scōm aiam in/tellectiuā: siue sit cognitio siue dilectio. Ex quo damnat opinio illoz q dixerūt aiam sine coz/pore btāz esse nō posse. Mā vt ingt Tho ꝑma scōe. q.iiij. loquēdo de beatitudine pfecta q in dei visione psistit: sine corpe aia pōt esse beata: qm intellect⁹ ad sui opationē nō indiget corpe nisi ppter fantasmata in qbus intelligibilē ve ritatē ptinet: diuina aūt essentia p fantasmata videri nō pōt. Vnde cū in visiōe diuine essen/tie pfecta hois beatitudo psistat: nō dependet beatitudo hois a corpe: quare t ipm corp⁹ ad p fectionē btitudinis nō requirit. Sciēduz tñ q ad pfectionē alicui⁹ rei dupliciter aligd ptinet Vno modo ad pstituēdā essentiā rei. sicut aia requirit ad pfectionē hois. Alio mō regrit ad pfectionē rei id qō ptinet ad bñ esse ei⁹: sic pul chritudo corpis t velocitas ingenij ptinet ad pfectionē hois. Quāuis g corp⁹ pmo mō ad p fectionē btitudinis hūanc ñ ptincat: ptinet tñ scdo mō. Quare quāto aia pfectior erit in sua natura: pfecti⁹ habebit suā ppriā opationē in q̄ psistit felicitas: h Vo erit cū suo corpi ipa btā reunict: Propt illā aūt vnionē nō erūt homi ni necessaria exteriora ista bona: qz corp⁹ ex cō iūctiōe sui ad aiam erit gloriosū ac impassibile Maz vt scribit dñs Bonauētura in suo.iij.di. xxviij. Cōtingit aligd cē beatū triplicit. s. p cēn tiā: t p pmaz influētiā: t p quādā redundātiā Beatū p cēntiā ē solus deus. Beatū p primaz influentiā ē solus rōnalis spūs. Beatū deniqz p quādā redundātiā ē corp⁹ hūanū in qō gau diuz glie redundat ex ꝑiunctiōe sui ad āiam be atā. Et licet corpus hūanū nō sit ad imaginez dei p se: tñ vnitū ē aie q est ad dei imaginē: t ra tione illi⁹ ē btitudinis cōparticipabile. Si Vo aliqs istaret ꝺ dicta de exterioꝝ bonis quia videt ꝓriū. Mā cib⁹ potus diuitie t regnū erte rioza bona sunt t hec pmittunt beatis. Vnde luce. xxij. xps dixit. Edatis t bibatis sup mēsaz meā in regno meo. Et matth. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo. Et matth. xxv. Possi dete paratū vobis regnū: g t ista ad beatitudi/nez exigunt. Rndet Tho. q oīa ista methapho riee sunt intelligēda: sm q in scripturis solent spūalia p corpalia designari. Sicut p cibū t po tum intelligit delectatio btitudinis: p diuitias sufficiētia qua sufficit hoi de⁹: p regnū exalta/tio hois vsqz ad cōiunctionē cū deo. Secundū dubiū fuit vtz btitudo sit act⁹ intellect⁹ t vo/luntatis simul. Et licet quidā tenēāt q cēntia beatitudinis vite hūane in soli⁹ intellect⁹ actu cōsistat ita q nullo mō in actu voluntatis. Tñ Ricardus in.iiij. vbi ꝺ dicit. q beatitudo consi stit in actu volūtatis t intellect⁹ simul. Cuius rō ē: q cēntia btitudinis vite hūane cōsistit in pfecta vniōe aie rōnalis cū deo. Hec aūt vnio includit vnionē aie cū deo sm, oēm sui poten/tiā p quā vnibilis ē cū eo imediate. Potentia aūt aie rōnalis nō tñ ē intellect⁹ sz volūtas: et p quālibet illaz vnibilis ē cū deo imediate. Si cut enī de⁹ sub rōne qua summū vez: ē imedia tum obiectū intellect⁹ btōruz ita sub rōne qua summū bonū ē imediatū obiectū volūtat⁹ coz Quāuis enī ipo imediate nō frueret nisi ipm imediate videret: tñ imediatū obiectū volūtat⁹ coz nō ē ipa visio summi boni: sz ipm summū bonū. Mō enī volūt summū bonū, ppter illaz visionē sicut ppter finē: sz volūt ipam visionē ppter ipm summū bonū sicut ppter vltimuz finē. Ipsuz g summū bonū pmo t imediate ē ab ipsis volitū: g ē volūtatis coz imediatū ob iectū. Ergo pfecta vnio aie cū deo in qua beati tudo psistit ē p intellectū t volūtatē. Itaqz in actu vtriusqz simul psistit. Et si obijceret q au ctoritates cōtrarium nolentib⁹ eas intelligere cōtrarium sonare vident: puta q in visione di cūt beatitudinē psistere. Rndet Ricardus, q

semp includunt cõcomitantẽ dilectionẽ. Maz consũmata dei dilectio inseparabiliter cõcomitatur clarã eius visionez. ℙropterea Aug⁹. li.j. de trini.ca. penultio dicit. ℚz visio est summũ premiũ ꝛ ipsa ẽ act⁹ intellect⁹. Et in.j.li. de doctrina xpiana idẽ dicit. Hec ẽ summa merces vt perfruamur dco: summa merces est beatitudo ꝛ fruitio ẽ act⁹ volũtatis que visionẽ cõcomitatur. ¶ Tertiũ dubiũ erat vtruz beatitudo principalius ꝓsistat in actu volũtatis q̃z intellectus. Et rñdet Ricard⁹ q̃ sic. primo quia sicut inter habitus vie charitas est donum principalius ſm Augusti.xv.de trini.ca.xviij. Ita inter habitus patrie charitas patrie est doñũ principalius. Sed in patria nobilio: habitus habet nobiliorẽ actum. Ergo dcũ perfecte diligere q̃ est actus charitatis ꝑfect⁹ est actus nobilissimus anime. cũ ergo in nobilissimo actu principalissime consistat beatitudo: ꝛ diligere sit actus voluntatis: principalius ꝓsistit in actu voluntatis q̃z intellectus. Secũdo probaꝫ q̃ beatitudo ꝑncipalius ꝓsistit in actu volũtatis q̃z intellectus er eo q̃ voluntas est nobilio: potẽtia q̃z sit intellectus. Mã Bernardus in li. de libero arbitrio dicit rõnem esse quodãmodo pedissequaz voluntatis. Et Anselm⁹ in li. de conceptu virginali: doñiũ totiꝰ regni anime attribuit volũtati. Et Aristotcles in. vij. poltice. ca. v. potentia qua eligimus principalio: est. Adhuc id probatur quia voluntas in suo actu cogi non potest nec circa ea que sunt ad finẽ necessitari. Intellectus aũt cogi potest ꝛ circa ea que sunt ad finẽ necessitari. Insuper magis potest transformare animã volũtas q̃z intellectus ꝛ suũ obiectũ respicit sub rõne nobilioꝛ. Bonũ cni est obiectum voluntatis. Ens obiectũ intellectus. Ratio aũt bonꝝ est pfectio: q̃z sit ratio entis. Tertio probatur quia deus est vltimus finis marime sub ratione qua bonũ: qõ patet quia ex hoc q̃ creature ordinantur in ipsum vt in finẽ maxime est in eis ratio bonitatis: sicut per hoc q̃ ipsum respiciũt vt exemplar: maxime est in eis ratio veritatis. Sed deus sub ratione qua summum bonũ est voluntatis obiectũ sub ratione qua summum ens vel verũ est intellectus obiectum: ergo voluntas magis respicit dcũ sub ratione finis q̃z intellectus. Sed deus sub ratiõe qua vltimus finis est beatificans: ergo sub ratiõe qua est beatitudinis obiectũ: principalius tẽdit volũtas in ipm q̃z intellect⁹. Et sic ꝓsistit btitudo principali⁹ in actu volũtatis q̃z itellect⁹

¶ ℚz beatitudo nõ potest esse in bonis presentis vite. Capitulum.iij.

Tertium mysteriuz contemplandum dicitur beatitudinis obiectũ: in quo tria sunt dubia absoluenda.

ℙrimum vtrũ beatitudo sit qd creatum.
Secundum vtrum beatitudo possit amitti.
Tertiũ vtz beatitudo possit i hac vita haberi.
¶ Ad primum dubium respondet Ricardus vbi supra. Et thomas. prima sc. q. iij. ℚz beatitudo vite humane dupliciter põt accipi. Uno modo pro illo bono in quo perfecte ꝛ plenarie requiescit humana vita. Alio modo pro perfecta quiete hũane vite in illo bono que consistit in perfecta hominis coniunctione cũ illo bono ℙrimo modo beatitudo accipitur ꝑ beatitudinis obiecto ꝛ sic beatitudo est quid increatũ s. ipe deus. Beatitudo aũt scõo modo accepta est aliqd existens in beato tanq̃z eius vltimata ꝛ plenaria perfectio: ꝛ sic est aliquid creatũ. ¶ cnm enim beatitudo consistat in visione dei: videre dcũ ẽ actus creature videntis. ¶ Secundũ dubium fuit vtz beatitudo possit amitti. Et ad ℔ dicimus ex sentẽtia sancti Tho. prima sc. q. v. ℚz beatitudo potest tripliciter considerari.
ℙrimo in sua imperfectione.
Secundo in sua generali ratione.
Tertio in sua speciali restrictione.
¶ ℙrio potest beatitudo cõsiderarꝫ in sua imperfectione: prout. s. beatitudo est illa imperfecta qualitas que in hac vita haberi potest siue sit felicitas contẽplatiua sine sit actiua: hec qdẽ amitti potest licet nõ de facili: sicut patet in felicitate contẽplatiua q̃ amittit vel per obliuionem: puta cũ corrũpitur scientia ex aliqua egritudine vel etiã per aliquas occupationes. quibus totaliter abstrahitur aliquis a ꝓtẽplatiõe ℙatet etiã idẽ in felicitate actiua: volũtas cni hominis transmutari põt vt in vitiuz degeneret a ℞tute. Ideo ꝓhus dicit in primo ethicoꝝ aliquos esse in hac vita beatos nõ simpliciter: sz sicut hoics quoꝝ natura mutationi subiecta ẽ. Scõo põt beatitudo ꝓsiderari in sua generali rõne ꝛ sic btitudo nõ põt amitti. Cũ cni sit pfectũ bonũ ꝛ sufficiẽs oportet q̃ desideriũ hois q̃teꝛ: ꝛ oẽ malũ excludat. Naturaliter aũt hõ desiderat rtinere bonũ qõ habet et q̃ eius rtinendi securitatem obtineat. Alioquin necesse est q̃ vel timore amittendi vel dolore de certitudine amissionis affligatur. Requiritur ergo ad verꝫ beatitudinẽ q̃ homo certã opinionẽ

habeat bonum quod habet nunq̃ se amissu/
rum: que qdem opinio si vera sit: ꝓsequẽs est q̃
beatitudinẽ nũq̃ amittet. Si aũt falsa sit: hoc
ipsũ est quoddã malũ. s. falsã opinionẽ habere
Mã falsũ ẽ malũ intellectus. sicut uerũ ẽ bonũ
ipsius. vt dicit in. vi. ethicoꝝ. Mõ ergo iã erit
vere beatus si aliq̃ malũ ei inest. Tertio põt
beatitudo cõsiderari in sua speciali restrictio/
ne inquãtũ. s. ꝓfecta beatitudo cõsistit in visi/
one diuine essentie. Et sic beatitudo nullo mõ
põt amitti neq̃ ex pte videntis neq̃ ex parte
dei. neq̃ etiã ex parte alicuius alterius agẽtis.
Mõ ex parte videntis. q̃ impossibile ẽ q̃ aliqs
videns diuinã essentiã velit eã nõ videre: Rõ ẽ
qm̃ oẽ bonũ habitũ quo quis carere vult: aut
ẽ insufficiẽs ⁊ querit aliquid sufficiẽs loco eius
aut habet aliq̃ incõmodũ annexũ ꝓpter q̃ i
fastidiũ venit. Visio aũt diuine essentie replet
aiam oibus bonis: ⁊ nõ habet aliq̃ icõmodũ
adunctũ. Quare ꝓpria voluntate nõ põt bea
tus beatitudinẽ deserere. Sil̃iter beatus non
põt beatitudinẽ pdere deo subtrahẽte. qa cum
subtractio beatitudinis sit quedã pena nõ po
test talis pena a deo iusto iudice ꝓuenire nisi
ꝓ aliqua culpa que cadere nõ põt in eũ q̃ dei
essentiã videt: cũ ad hãc visionẽ de necessitate
sequaꝝ rectitudo volũtatis. Mõ põt etiã bea/
titudo amitti ex pte alicuius alterius agentis
quia mens deo cõiuncta sup oĩa alia eleuaꝝ. ⁊
sic ab huiusmodi cõiũctiõe nullum aliud agẽs
põt ipsã excludere. Est ergo beatitudo ꝓfectio
cõsũmata que oẽm defectũ excludit a btõ. Et
ideo absq̃ mutabilitate adducat eã habẽt: fa
ciente hoc virtute diuina que hoiem subleuat
in participationẽ eternitatis trãscẽdẽtis oẽm
mutationem. Iccirco male dixit Origenes se/
quens quoꝝndã platonicoꝝ errorẽ q̃ post vl
timã beatitudinẽ bõ põt fieri miser. Tertium
dubiũ fuit vtrũ beatitudo possit haberi in hac
vita. Et ad hoc respondemus q̃ nõ: loquendo
de lege cõi: ⁊ hoc ꝓpterea qa dñs noster iesus
xps fuit viator ⁊ cõprehensor. Quare Ao in
hac vita qs beatus esse nõ potest assignari pos
sunt tres rationes precipue.

¶ Prima dr insaciabilitatis.

Scõa penalitatis

Tertia mortalitatis

¶ Pria rõ dr isaciabilitatis. Vt enĩ igt dñs
Bonauentura di. v. iiij. libri. Btitudo ẽ finis
satiãs appetitũ. Sz bona presentis vite nõ sa
tiant appetitus: non diuitie: non delitie: nõ ho
nores: nõ fama: non gloria: nõ quecũq̃z defide
rabilia ⁊ delectabilia excogitari possunt: vt do
cet experientia. Ergo nec in huiusmodi bonis
btũs qs reputari dz. Tho. Ao. i. pte. q. ij. dicit.
Impossibile ẽ beatitudinẽ hois cẽ in aliq̃ bo/
no creato. qa beatitudo ẽ bonũ pfectũ q̃ tota
liter quietat appetitũ: alioquin nõ cẽt vltimus
finis si adhuc restaret aliquid appetẽdũ. Obie
ctũ aũt volũtatis ẽ vniuersale bonũ sicut obie
ctũ intellectus ẽ vniuersale vex. Ex quo patet
q̃ nihil põt quietare voluntatẽ hois: nisi bo/
nũ vniuersale: qđ nõ inuenitur in aliquo crea/
to: sed solũ in deo. quia omnis creatura habet
bonitatẽ participatã. Vnde solus deus volun
tatẽ hois implere põt. Ideo dauid in psal. di/
xit: Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Et Au
gu. li. i. cõfessionũ. Fecisti nos dñe ad te ⁊ inge
tũ ẽ cor nrm donec quiescat in te. Et in. viij. li.
Redite inquit prevaricatores ad cor ⁊ inhere
te ei qui fecit vos: state in eo ⁊ stabitis: gescite
in eo ⁊ qeti eritis. Quo itis i aspera? quo itis?
bonũ q̃ queritis ab illo est. Quia igit̃ aia eo
imago dei ẽ quo eius capar ẽ ⁊ pticeps cẽ
põt. vt scribit Aug. xiiij. de trini. Iccirco nulla
creatura aie capacitatẽ implere valet. Scõa ra
tio cur in hac vita nõ possit qs cẽ beatus dici
tur penalitatis. vt enim ait Tho. ꝑma Fe. q. v.
Beatitudo excludit omne malũ. Vita aũt pre
sens multis malis ⁊ penalitatibus subiacet q̃
vitari ñ possũt. Et ignorãtie ex parte itellect⁹
⁊ inordinate affectionis ex parte appetitus: ⁊
multiplicibus laboribus: calamitatibus ⁊ crũ/
nis ex parte corporis. quõ igit̃ in tot fluctuati
onibus beatũ se credere qspiã dz. Inquit Job
ca. xiij. Mõ natus ẽ muliere breui viuens tpe
repletur multis miserijs. Et Hieronymus ad
heliodoꝝ. Vbiq̃z luctus: vbiq̃z gemitus ⁊ plu
ruma mortis imago. Et Boetius li. ij. de con/
solatiõe. Quã multis amaritudinib⁹ humane
felicitatis dulcedo respersa est: quc ⁊ si fruenti
iocunda cẽ videaꝝ tñ quo munus cũ velit abi
re retineri nõ põt. Et Seneca i tragediis. Mul
la sors lõga ẽ: dolor atq̃z voluptas inuicem ce
dunt. Nemo vtiq̃z reperit̃ q̃ diutius in quo/
cunq̃z sit statu delectari possit ⁊ absq̃z turbati
one vel animi vel corporis pertrãsire. Memo
ingt Seneca vbi. ẽ. ꝓfidat nimiũ scõis. Nemo
desperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Moli
huic trãgllitati ꝓfidere: momẽto mare cuerti
⁊ eodẽ die vbi luserũt nauigia sorbẽt. Quisnã
felicior iudicari potuisset ¶ Policrato tyranno.

Samiox. de ipso quippe refert Tullius in ti. de finibus bonox ⁊ malox. Et idē confirmat Valerius de mutatōe morx ⁊ fortune q̄ adeo sibi fortunā obsequiosā habuit q̄ oia desiderata ꝓficiebat. Ad moderādā igit fortune inuidiā. sūpto e manu annulo quē pretiosū possidebat in mare iecit. Sed inopinate illū repē te recuperauit. Mā post dies paucos a piscatoribus piscis captus q̄ annulū sorbuerat tyranno donatus est. Accidit tandē q̄ aduersus Darū ꝑsax regem duxit exercitū. ⁊ q̄ Oruthes prefectus Darij illū acie fuderit cepitq̄ ⁊ in sūmo megalensis montis vertice suspendi insserit. Et relictus auibus lacerandus. qui vbiq̄ felicissime in terra virerat in aere miserrime expirauit. Mutant oia q̄ sūt in hoc mūdo. ⁊ nihil est stabile. nihil firmū. nihil deniq̄ tutū. Jō sapiens Ecclīastes. ij. ca. dicebat. Vidi in oibus vanitatē ⁊ afflictionē spūs ⁊ ai ⁊ nihil ꝓmanē sub sole. ¶ Tertia rō q̄re in pūti vita nullus pōt cē btūs dr̄ mortalitatis. Oēs quippe ad mortē tendim⁹ cui⁹ manus potentissimas nullo ingenio. nulla vi. nulla arte. nullo precio euitare valemus. Instat cernicibus nr̄is. Si qs igit dixerit aliquē btm̄ eo q̄ diuitijs affluat statim respondebo. Nō sic. nō sic qr diuites moriūt. Si qs affirmauerit aliū cē btm̄ eo q̄ oibus delitijs huius seculi ꝓfruat. Ad hoc respondebo. nequaquā sic est. qr post breuē hanc vitā oēs boies morient. Si qs beatū reputauerit cū q̄ orbi vniuerso dñaretur. Clamabo ⁊ ego q̄ nec regna siue impia btm̄ hoiem reddunt. qm̄ ⁊ principes ⁊ reges ⁊ purpurati ⁊ ipatores oēsq̄ dñi morient. Et iō cū Lactantio cōcludimus dicente. iij. li. Sūmus bonū q̄ btōs facit non pōt esse nisi in ea religione atq̄ doctrina cui spes imortalitat⁹ adiuncta est. Igit demus operā ne decipiamur tpalium bonox suauitate. atq̄ mundū audacter sub pedibus habeamus. coq̄ tm̄ vtamur vt sic tandē pueniamus ad fruitionē illā beatā. ad quā nos ꝓducat iesus filius dei q̄ cū ꝑe ⁊ spū scō viuit ⁊ regnat i secula seculox. Amē

¶ Sermo vigesimussecundus de gaudijs beatox qui letabunt ex visione dei ⁊ dotatione corpox atq̄ habitatione in celo empirreo.

EXultabunt sancti in gloria. Illumiati ꝓphete ẏba sūt ista originalit ps. cxlix. Licet arta sit via q̄ ducit ad vitā q̄tum ē ex pte virtuosox actuū. Nihilomin⁹ facillima atq̄ suauis ex cōsideratōe futuri premij. Jngt eni Origenes sup epl'as pauli. Spes futurox laboribus requiē parit. Hinc Hieronym⁹ Eustochiū virginē in epla ad eandē cōmonet. vt allicientes blanditias seculi ad q̄ mens hūana cōit inclinat, paradisi recordatōe ꝓculcet. Ait ē. Quotiens te vana seculi delectat ambitio. Quotiēs ibi videris aliqd gloriosū. ad padisū mente transgredere. ⁊ esse incipe q̄ futura es. Egredere q̄so paulisp de carcere corpis tui ⁊ pūtis laboris mercedē añ oc'os depinge. quā oculus nō vidit ⁊ auris nō audiuit. nec in cor hois ascēdit. hec ille. Jccirco vt in via dñi expediti⁹ fortiusq̄ bñ viuendo ambulem⁹. decreui in pūti sermone de gaudio btox verba facere. Nō vtiq̄ q̄ sit immensum ostendem⁹ marime propter tria.

¶ Primo propter dei visionem.
Scōo ꝓpter corporis dotationem.
Tertio ꝓpter loci habitationem.

¶ Qualiter potest videre essentiā diuinā hō vel angelus. ⁊ quō ñ oēs vident illaz equalit ⁊ q̄ta sit in illa visione iocunditas ⁊ delectatio.

Capitulum i.

PRimo ostendamus q̄ sit copiosuz gaudium beatox ꝓpter dei visionē. de qua tria sunt consideranda.

¶ Primū dr̄ possibilitas.
Secundū inequalitas.
Tertium iocunditas.

¶ Primū considerandū dr̄ possibilitas. Vbi inuestigandū est. vtz possit qs hō vel angel⁹ videre deū in sui essentia siue facie ad faciem Et pro pte vera ⁊ affirmatiua dicimus q̄ sic. Mā vt dicūt doctores in. iiij. di. xlix. Et ē de hac glosa sup illud ps. Ostendā illi salutare meuz Tota merces ē visio ⁊ ad hoc facit auctoritas Apli qui. i. ad corn. xiij. ca. ait. Videmus nūc p speculū i enigmate. tūc āt facie ad faciē. Et iterū ibi. Nunc cognosco ex parte. tūc cognoscā sicut ⁊ cognitus sū. Et xps Matth. v. ait. Beati mūdo corde qm̄ ipsi deū videbunt. Et Matth. xviij. ca. Angeli coz semp vident faciē ꝑis mei q̄ est in celis. Sed nōnulli arguūt ꝓtendentes ꝓbare q̄ nulla creatura pōt videre diuinā essentiā. Et hoc tripliciter. ¶ Primo auctoritate. Scōo rōne. Tertio exemplo. ¶ Primo ꝓbant auctoritate. Mā scribit Joānis. i. ca. Deū nemo vidit vnq̄. Que verba sic ꝓsequit Aug⁹ ad paulū de videndo deū. qm̄ sicut

nã incorruptibilis ita ꝛ nã inuisibilis. Et. Cri
sosto. sup ioãnẽ exponens dictũ ꝑallegatũ in
gt. Idipsũ qõ deus est nõ solũ ꝓphete sed nec
angeli viderũt nec archangeli. Qõ eni creabi
lis nature est qlẽ videre poterit qõ increabile
est. Et apl̃us. i. ad Thimotheũ vltimo ca. dic̃
de deo. Solus hz imortalitatẽ ꝛ lucẽ habitat
inaccessibilẽ quã nullus vnq̃z videre potuit. sz
neq̃z põt. Et Dionysius li. de mystica theolo
gia ait. Deus inuisibilis est ꝛ incognoscibilis
oẽm sensũ superans ꝛ oẽm intellectuz. Scõo
arguũt rõne. Mã cognoscentis ad cognitum
oportet esse ꝓportionẽ. cũ cognitũ sit ꝑfectio
cognoscentis. Sed nulla est ꝓportio creature
ad creatorẽ. qz in infinituz distant. ergo nulla
creatura põt videre diuinã essentiam. Tertio
istud videt posse ꝓbari exemplo. Maz Exodi
xxxiij. ca. habet. Qualiter dũ loq̃ret deus moy
si cui apparebat ī signo vel subiecta creatura
Moyses dixit. Ostende mihi gloriã tuã. id ẽ
fm Nicholaũ de lira. Ostende mihi teipsum
sic videris in gloria. Et dns rñdit ei. nõ pote
ris videre faciẽ meã. Mõ videbit me hõ ꝛ vi
net. Et infra. Posteriora mea videbis. faciez
ãt meã videre nõ poteris. Pro solutione pre
dictoꝝ ꝛ intelligentia veritatis notare debe
mus tres catholicas ꝓpositiones sequentes.
Alexandrum de ales in. i. volumine sũme. Et
Bonauẽturã in suo. i. di. iij. Et Tho. i. pte. q.
xij. Prima veritas. Q̃ essentia dei videri non
põt oculis corpalibus. qz deus incoꝛporeus ẽ
vñ nec sensu nec imaginatione videri põt sed
solo intellectu. Et si diceret q̃ deus põt videri
ab hoie visione imaginaria. qz dr̃ Ysaie. vi. ca.
Vidi dñm sedentẽ sup solioz excelsũ ꝛ eleva
tũ. vt visio imaginaria a sẽsu originẽ hz. qz fã
tasia ẽ motꝰ factꝰ a sensu fm actũ. vt dr̃. iij. ō
Aia. ergo deus sensibiliꝛ visione videri põt.
Rñdet Tho. q̃ in visione imaginaria non vi
det ipsa dei essentia. sed aliqua forma in ima
ginatione formata repꝛesentans deũ fm ali
quẽ modũ sikitudinis. put i scriptura diuina
pres sensibiles methaphoꝛice describuntur.
Scõa ꝓpositio. q̃ nullus hõ vel angelus põt
videre diuinã essentiã visione intellectuali ꝑ
pria vi nature. Rõ est fm Tho. in. iij. sũme cõ
gentiles. qz qõ est superioris nature ꝓpriũ. nõ
põt cõsequi nã inferioꝛ. nisi ꝑ actionẽ superio
ris nature cuius est ꝓpriũ. Sicut aqua ñ põt
esse calida nisi ꝑ actionẽ ignis. Videre ãt deũ
ꝑ ipsã essẽtiã diuinã est ꝓpriũ nature diuine
Operari eni fm ꝓpriã formã ẽ ꝓpriũ cuiusli
bet operantis. nulla ergo intellectualis substã
tia põt videre deũ vl̃ diuinã essentiã nisi de h
faciẽte. Et hoc est qõ dr̃ ad Romanos. vi. ca.
Bña dei vita eterna. qz videre diuinã essẽtiã
cõuenit intellectui creato ꝑ gratiã non ꝑ nãm
Tertia ꝓpositio. Q̃ videntes ꝑ essentiã deuz
licet apprehendant essentiã diuinã. nõ tñ illã
cõprehendunt. vident nanq̃z essentiã diuinã
infinitã. sed mõ finito. nam illud cõprehendi
dr̃ qõ ꝑfecte cognoscit. ꝑfecte autẽ cognoscit
qõ tm̃ cognoscit q̃ntũ cognoscibile est. Vñ si
illud qõ est cognoscibile ꝑ scientiã demonstra
tiuã opinione teneat. ex aliqua rõne ꝓbabili
concepta. non cõprehendit. puta si hoc qõ est
triangulũ habere tres angelos equales duob⁹
rectis aliquis ꝑ demonstrationẽ cognoscat cõ
prehendit illud. Si Vo aliquis opinionẽ eius
accipiat ꝑ hoc q̃ a sapientibus ꝛ philosophis
ita dr̃. nõ cõprehendit ipsũ. qz non ptinget ad
illũ perfectũ modũ cognitionis quo cognosci
bile est. Nullus ãt intellectus creatus ptinge
re põt ad illũ ꝑfectum modũ cognitionis di
uine essentie quo cognoscibilis est. Quia cum
essentia diuina sit infinita infinite cognoscibi
lis est. ꝛ intellectus creatus nõ põt illã infini
te cognoscere. In tm̃ eni aliquis intellectꝰ cre
atus diuinã essentiã ꝑfectius vel minus ꝑfe
cte cognoscit in q̃ntũ maiori vel minori lumi
ne glorie ꝓfundit. Cũ ergo lumen glorie in
quocũq̃z intellectu creato receptũ. nõ possit cẽ
infinitũ. Impossibile est q̃ aliquis intellectus
creatus deũ infinite cognoscat. Probantur
ista ꝑ Augustinũ q̃ in li. de cognitõne vere vi
te ait. Deus est spũs incõprehensibilis. Et in
xij. li. de ci dei ca. xviij. inquit. Quicqd scia cõ
prehendit scientis apprehensiõe finit. Et idẽ
ad paulã de videndo deum. Aliud est videre.
Aliud totũ videndo comprehendere. videt q̃
necessariũ presens sentit. Cõprehendit qõ ita
videt vt eius nihil lateat cuius fines conspici
pñt. Vñ cũ deus sit infinitus nulli creature ẽ
cõprehensibilis. Quis igit̃ nõ admiret parii
ꝛ collaudet infinitã celsitudinẽ sũmi dei. quẽ
licet tot milia miliũ angeloꝝ ꝛ hoĩm clare vi
deant ꝛ intelligant sũme bonũ. sũme felicem.
sũme glorioſũ. sũme sapientẽ. sũme pulchruz.
sũme delectabilẽ. sũme desiderabilẽ. sũme po
tentẽ. sũme iustũ. sũme clemẽtẽ. sũme dñantẽ.
sũme regnantez. ꝛ sil̃ia. Tñ in his excedit ad
huc incõparabiliter cognitõz illoꝝ. Soluẽda

ergo iam sūt obiecta. Et ad auctoritates atq; exemplū dicim⁹. Q; deus in sui essentia videri nō pōt visione corporali. neq; ꝓpria visione intellectuali. Sed tali visione videri pōt cū adiutorio ipsius dei illuminantis t eleuantis intellectū creatū ad suā beatā visionē. Nec sic ēt videri pōt a creatura visione cōprehensionis vt iā est predictū. Ad rōnē q̄ in ōriū adducta fuit Rñdet Tho. q̄ ꝓportio dr̄ dupliciter. Uno mō certa habitudo vnius quantitatis ad alterā. Alio mō quelibet habitudo vnius ad alterū hoc mō scō pōt esse ꝓportio creature in deū inq̄ntū se hz ad ipsū vt effectus ad cām aut potentia ad actuz. Et sm hoc intellectus ꝓportionatus esse pōt ad cognoscendū deū. Et vt clarius loquar. Alia est ꝓportio sm quantitatē vtputa est proportio aque in duobus vasis ciusdē cōtinentie. t sic nō est ꝓportio inter deū t creaturā. Est alia ꝓportio sm quandā attingentiā siue ordinis cōueniētiā. t sic est ꝓportio inter guttulā aque t aquā oceani etiaz si esset infinita. hoc mō ē ꝓportio inē intellectū creatū angeli vl̄ hois t ipsū deū. Erquo Aug⁹ dicit li. xiiij. de trinita. Eo aia imago dei est quo eius capax est t particeps esse pōt. ¶ Secūdū cōsiderandū de btā visione dei dr̄ inequalitas. licet eni tot milia miliū angelox t hoim videant essentiā dei. tñ nō oēs equaliter vident. Uñ saluator nr̄ Joānis. xiij. ca. dixit. In domo p̄ris mei mansiones multe sunt. vbi glo. i. diuersa premia meritox. Hec aūt inequalitas sm Tho. vbi. s. erit p hoc q̄ intellectus vnius habebit maioiē virtutē seu facultatē ad videndū deū q̄z alius. Facultas Uo videndi deū vt dictū est nō cōpetit intellectui creato sm suā nām. sed p lumē gl'ie qđ intellectū in quadā dei formitate cōstituit Uñ intellectus plus participās de lumie glorie pfecti⁹ deū videbit. Plus aūt participabit de lumine glorie q̄ plus hz de charitate. Quia vbi est maior charitas ibi est maius desideriū t desideriū quodāmodo facit desideratē aptū t paratū ad susceptionem desiderati. Uñ qui plus hz de charitate perfectius eū videt t cū maiori beatitudine. Si Uo aliquis obstaret ex verbo Joānis qui. i. canonica. ca. iij. ait. Videbimus eū sicuti est. sed ipe vno mō est. ergo vno mō videbit ab oibus. t sic nō perfectius ab vno q̄z ab alio. Rñdere possumus hz Thox q̄ cū dicimus videbimus eū sicuti est. aduerbiū determinat modū visionis ex pte rei vise vt sit sensus. Videbimus eū ita esse sicuti est. q̄ ipsū esse eius videbimus qđ est eius essētia Mō āt determinat modū visionis ex parte vidētis. vt sit sensus q̄ ita erit perfectus modus videndi sicut est in deo perfectus modus essendi. Quare diuersitas illa videndi nō erit ex parte obiecti q̄ idem obiectū oibus presentabitur. s. dei essentia. Sed erit per diuersam facultatem intellectus non naturalem sed gloriosaz. ¶ Tertiū considerandū de visione dei dr̄ iocunditas. Erit vnicuiq; videnti deū tanta iocunditas t plena leticia vt in illa oē bois desiderium quiescat. nihilq; amplius appetat Ratio est sm Riccardum in. iij. di. xlix. quia vnusquisq; naturaliter appetit suā perfectionem. Secundaria Uo hūani intellectus perfectio cōsistit in pfectione sui actus qui est intelligere. Munq; āt actus intelligendi est pfectus nisi sit respectu nobilissimi intelligibilis t nobilissimo modo intelligēdi. Nobilissimū intelligibile est deus. nobilissimus modus intelligendi est intelligere ipsū in sui substantia Erquo tam amabilis tanq; gratissima est visio illa q̄ si quis proponeret alicui beato. vellet ne per milia milium annox esse in hoc mūdo absq; hoc q̄ videret deū. haberetq; oēs diuitias. oēs thesauros. oēs pecunias. oēs pcciosos lapides. oia iocalia. oia regna mundi. oia delicata cibaria. omnē virorum clarissimorum famā t gloriam. ac desiderabilia queq; q̄ in hoc seculo possūt esse. statim clamaret Discede a me t fine me esse in delitijs visiōis dei que sola incorporaliter excedit quelibz tpalia bona. quelibet tpalia gaudia. quālibet pbōrū scientiam. quālibet regum t Imperatorx preeminentiam. Hinc Aug⁹ li. iiij. de libero arbitrio ait. Tanta est illa pulchritudo iusticie t incōmutabilis lucis eterne q̄ si non liceret in eo morari plusq; vni⁹ diei hora. ꝓpter hāc solā innumerabiles anni huius vite pleni circūfluentia bonorum temporaliū recte meritoq; cōtemnerentur. Et libro. x. de ciui. dei ca. xv. inqt. Illa nanq; beata visio dei tante pulchritudinis visio est t tāto amore dignissima. vt sine hac quibuslibet alijs bonis prediti t abundantē non dubitem protinus infelicissimū dicere. Et aplus. i. ad Corin. ca. ij. Oculus nō vidit t auris non audiuit nec in cor hois ascendit. que preparauit deus his qui diligunt illū Cū aūt experiemur ea admirabimur t letabimur sciētes mlto vberiorē esse felicitatē ipsā

sctō. ꝫ rumor qui insonat nr̄is auribus in hac vita. Sicut factū legim⁹ de regina sabba que venit a finibus terre ad Salomonē audita fama ipsius. vt dr̄. iij. Regū. x. ca. Nec cum cōsiderasset sapiam salomonis vidisset q̄z domū quā edificauerat. t cibos mense eius. t habitacula seruoꝝ t ordinē ministrantiū vestes q̄z eoꝝ t pincernas. t holocausta q̄ offerebat in domo dñi. nō habebat vltra spm̄. Dixitq̄z ad regē. Verus est sermo quē audiui in terra mea sup sermōibus tuis t sup sapia t nō credebā narrantibus mihi donec ipsa veni t vidi oculis meis t ꝓbaui q̄ media ps̄ mihi nūciata non fuerit. Maior est sapia tua t opera tua ꝫ rumor quē audiui. Beati viri tui t bti serui tui hi q stāt coraz te sp t audiūt sapiam tuā. O igit̄ preclarū illū diez cū aia nr̄a ad visiōez illā diuinā attiget. Cōperiet ꝓfecto tm̄ esse illius visionis delectationez q̄ merito dicere poterit. O de⁹ dulcissime bti qui te querunt. bti qui te hñt. bti qui te vident. beati qui habitant in domo tua. beati denicq̄z qui mundo spreto te verū t sūmum bonū desiderant

¶ De origine dotiū corpoꝝ beatoꝝ. t de numero atq̄z conditione illaꝝ. Capitulum. ij.

Secundo ostendimus ꝫ sit copiosū t immensū gaudiū btōꝝ pp corpis dotationem. de quibus dotib⁹ tria cōsideremus.

Primo originationem.
Secundo distinctionem.
Tertio conditionem.

¶ Primo cōsiderem⁹ originationē. vñ. s. erit origo dotium in corporibus btōꝝ. Ad qō ita dicit Riccardus in. iiij. di. xlix. Dotiuz origo erit a deo p creationē vt quidā Xo improbabiliter dicunt. Vñ ꝓ tanto dr̄ q dotes erunt in corpe a btitudine aie p quandā redundātiā q deus illas creabit in corporib⁹ btōꝝ ꝓpter meritū aiaꝝ. qz in via t sibi t corporibus suis gloriā meruerūt. Vel pōt dici ꝓbabiliter. q origo illaꝝ dotiū erit a deo nō tm̄ p creationē sed mediāte btitudine aie. qz sicut dicit Aug⁹ in epla ad dioscoꝝ. Tam potentez fecit deus aiam vt ex eius plenissima btitudine q̄ in fine tpum scis ꝓmittit redundet in inferiorē nāz q̄ est corpus nō btitudo que fruentis t intelligentis est ꝓpria sed plenitudo sanitatis t incorruptionis vigor. Dñs āt Bonauē. in suo iiij. di. xlix. ita posuit. Q̄ est loqui de dotibus corpis in quibus eius glorificatio cōsistit. vel ꝫtū ad dispositionē. vel ꝫtū ad ꝑsūmationē Si ꝫtū ad dispositionē sic dicunt dispositiones q̄ sūt qualitates absolute ipsius corpis q̄ sibi dant a deo in eius reformatione. Si ꝫtū ad consūmationē. sic dico q̄ sunt a gloria aie siue ab aia gl'iosa. Vñ sicut in pñti aia in corpus influit. t p illā influentiā corpus est coloratius. durabilius. virtuosius t agilius ꝫ cū aia separat̄. Sil'iter dico in ꝓposito suo mō q̄ aia gloriosa influēs in suuz corpus oēs dotes istas ad quas dispositōnē habebat p sui reformationē pficit t cōsūmat. ¶ Scdo considerem⁹ de dotibus btōꝝ corpoꝝ distinctionē. distinguunt̄ enī a sctis quattuor dotes ipsū corpus glorioſū pficientes. videlicet ipassibilitas claritas. subtilitas t agilitas. Nō āt hui⁹ numeri t sufficientie assignat a Bonauē. q corpus nr̄m est cōpositū ex quattuor elementis t q̄z elementa sunt impfecta. quadruplicē hz ab eis defectibilitatē. Ab aqua q̄ est elementum humidū t passibile hz passibilitatē t corruptōnē. vñ humidū aqueū corp⁹ corrūpit. A terra que est elementū opacum hz obscuritatē. Ab igne aialitatē q̄z calor consūmit cōtinue. ideo cōtinue indiget ciboꝝ alimonia. Ab aere hz infirmitatē. Aer enim facile immutat̄ t cedit cuilibet impellēti. Q̄m ergo quattuor isti defectus dñt p bona opposita remoueri. Ad hoc q̄ corpus sit pfectū pfectione completa. Ideo quattuor sunt dotes ꝑ corruptionē t passionē incorruptibilitas vel impassibilitas. Contra obscuritatē claritas. Contra aialitatē ꝑualitas. Contra infirmitatē virtus siue penetrabilitas. Hinc Apl'us. i. corinth̄. xv. ca. ait. Seminat̄ in corruptione surget in incorruptiōe. Ecce ipassibilitas. semiat̄ i ignobilitate. surget i gloria. Ecce claritas. seminat̄ in ifirmitate surget in virtute. Ecce subtilitas. seminat̄ aiale surget spūale. Ecce agilitas. Et Aug⁹. li. xxij. de ci. dei. inquit. Abijciet a corporibus nr̄is oīs deformitas. oīs tarditas. oīs infirmitas. oīs corruptio. oīs deformitas p claritatez oīs tarditas p agilitatē. oīs infirmitas p spūalitatē. oīs corruptio p impassibilitatē. videtur itaq̄z sufficiens ista dotiū enumeratio. Nam dotes corporis dicunt nō oēs qualitates. sed qualitates nobiles t principales de nouo sup addite nature. Et q̄z de nouo superaddite dñt accipi fm naturales defectus. t hi fm causas principales q̄ sunt quattuor elementa. ¶ Tertio considerem⁹ de dotibus corporum beatorum conditionem. Prima dos est impassi,

bilitas. Erunt enī corpora illa incorruptibilia ⁊ impassibilia. Sed huⁱᵘˢ impassibilitatis cām diuersimode plerīq ponūt. Dicunt ergo quidam q elementa erūt in corpore glorioso fm substantiā nō fm qualitates. Et iō qr substa/tie nihil est ꝓriū. sed vbi nulla est ꝓrietas nulla est pugna nec dissolutio ex consequenti corpora illa erunt incorruptibilia ⁊ ipassibilia. ſz hoc stare nō pōt vt dicit Bonauentu. q a corporibus glorioſis vt refert Augˢ vitia, detrahunt natura seruabit. Sed qualitates elementares sunt eis nāles ergo manebunt. Si dicas q manent fm essentiā nō fm actū. Cō/tra qr vnūqdq nobilius est qñ est ꝑiunctum actui q̄ qñ non. Alij dicunt q corpora beata erūt impassibilia p hoc q cessabit motus celi quo cessante nihil pōt moueri. Sed articulus iſte exc̄ōicatus est. Nam fm Augusti. si cessaret motus celi adhuc rota figuli posset moueri. Landulfus suo. iiij. asserit q cā impassibilitaſ corpoꝝ brōꝝ est ex hoc q volūtas diuina nō coagit cuicūq cause sebe corrūpēti. Cessā/te enī pīa cā ab actōe cessabit cā sua scōa. Jō nulla cā scōa pōt corrūpere corpora beata qr deus nō coaget illi sicut corpora triū puerorꝝ erant impassibilia ab igne. qr deus nō coagebat igni ad cōburēdū eos. licet coageret ei ad talia cōbustibilia. Si obijcias ꝫ ista qr tūc impassibilitas nō essz dos qr nihil poneret in corpore dotato nisi priuationē actionis diuine. Et scōo qr eodē mō erunt impassibilia corpa damnatorꝝ. qr deus nō coaget igni vt corrumpat ea. Rñdet Lādulfus. q nō oportet q dos sit in dotato. Mā dos nō est in sponsa que dotaſ sed sufficit q ex vote aliquid fiat circa personā dotatā. ⁊ sic ē in ꝓposito. Vel dicere possumus. q ipassibilitas est quedā priuatio passionis. seu potentie recipientis passionē. ⁊ ista priuatio est in corpore dotato. ſ. corpore beato sed est a voluntate diuina. de corporibus Vo damnatis dicit Landulfus q nō habebūt dotem impassibilitatis. tū qr fortissime patient ab igne. tū qr nō daſ eis, p meritis q nō corrūpant ab igne. sed vt cōtinue crucient. Riccardˢ Vo in suo. iiij. vbi. ſ. refert q in impassibilitate ē considerare ⁊ illud qō ponit ⁊ illud qō excludit. Quāuis enī significet negatiuo mō tñ res p cā significata non est priuatio sed habitus. Est enī qualitas in corpe ex redūdantia beatitudinis aie causata. corpus ꝓhibens ab oī passione corruptioni ꝓria. O bmissis itaq doctoꝝ opinionibus varijs de cā impassibilitatis illoꝝ corpoꝝ glorificatoꝝ firmiter ⁊ indubitanter tenere debemus q pretacta corpa nec patient nec poterunt pati nec ab interiori nec ab exteriori. nō a frigore nō a calore. nō a fame. nō a siti. non ab egritudinibus et hmōi quibus molestamur in ꝑsenti vita quotidie Jdeo Apocalipsis. xxi. ca. scribitur. Absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorū ⁊ mors vltra non erit neq luctus neq clamor. Erit itaq ibi sanitas sine infirmitate. iuuentˢ sine senectute. vita sine morte. Scōa dos corporū beatoꝝ dr̄ claritas. de hac scribit Sapiētie. iij ca. Fulgebunt iusti. ⁊ Marci. xiij. ca. Fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Sūt nihilo minus in hac parte tres theologoꝝ ꝓpositiones attendende. ſ Prima est dñi Bonauenture ⁊ Landulfi. q dicunt q corpora beatorum erunt luminosa ⁊ colorata. Colorata quidem ꝓpter nām quattuor elementoꝝ ⁊ coꝝ qualitates ex quibus. constabit corpus humanum. Sed luminosa rōne luminis superadditi. naz ⁊ noctiluca de die apparet colorata. de nocte lucida. Sil'iter carbo per sui naturā alicuius coloris est igne ār adueniente efficit luminosus ⁊ tñ nihilominˢ est coloratus. qr est ibi lux materie terrestri incorporata. Sic corpus resurgens per nām suā habebit colorē ⁊ claritas luminis superinduet ipsū sicut ignis carbonez. Scōa ꝓpositio fm Riccardū q lux elementaris ⁊ lux corpis glorificati nō sunt eiusdē speciei. sed lux est q̄si quedā imitatio illiˢ sicut lux spūalis aie. nō est eiusdē speciei cū spūali luce glorie. sed est quedā imitatio illiˢ. Sil'iter lux solaris eiusdem speciei nō est cum luce corporis glorificati. sed vna ē quedā similitudo seu imitatio alterius. Et licet dicaſ Mattb. xvij. ca. de xpo. Resplēduit facies eius sicut sol. tñ glosa ibi dicit plus certe q̄ sol. sed nō habuit exemplū maius cui cōpararet. Tertia ꝓpositio est q lux corporis xpi eiusdē speciei est cuz luce que post resurrectionē erit in alijs corporibus glorificatis. Jdeo Apl'us dixit. Reformabit corpus humiliatis nre cōfiguratū corpori claritatis sue. Tñ erit differentia inter lucem corporis xpi ⁊ lucē alioꝝ. Et inter se etiā differunt lux vnius corporis glorioſi a luce alterius. fm magis ⁊ minus. qō notauit apl'us dicens. i. ad Corinthios. xv. ca. Alia est claritas solis. Alia claritas lune. Alia claritas stellaꝝ. Stella enī differt a stella in claritate. sic ⁊

resurrectio mortuoꝝ. Nã sic dicit magr sentẽ. in lra. Claritas corpoꝝ est differens ſm differentiã gloríe aiaꝝ. qr ex claritate beatitudinis aíe claritas redundabit in corpus. Vñ ſm ꝓportionẽ qua btitudo aíe xpi excedit btitudiez cuiuslibet alterius aíe sic lux corporis xpi excedit lumẽ futuꝝ in quocũq; alio corpe. Tertia dos corpoꝝ btõꝝ erit subtilitas. vbi dic Ricardus de media villa ex mente pbi. Qꝛ res triplici de cã est penetratiua. Aut ꝓpter quantitatẽ paruitatẽ. marie ſm latũ ⁊ ꝓfunduz. Vñ acus q̃uis longa penetratiua est. Aut pp raritatẽ ⁊ sic aer est penetratiuus. Aut pp actiue virtutẽ magnitudinẽ. Et sic vinũ est penetratiuũ multo magis q̃z simplex aqua q̃tũcunq; tenuis. Quapropter aqua cũ modico vino bibita magis refrigerat ſanũ q̃z si p se bibaꝫ qr vinũ facit eã ad loca corpis penetrare. ſm primã cãz penetrandi nõ attendit subtilitas corpoꝝ btõꝝ qr in debita quantitate resurgent. Nec ẽt ſm cãz ſcõam qr tota materia que est necessaria ad essentiã coꝝ resurget in eis. Vñ quidã errauerũt dicentes. q̃ corpora gloriosa erũt rariora aere vel vento. quẽ errorẽ vt ponit Brego. in moralibus tenuit. Eutices cõstantinopolitane vrbis epus. Igit subtilitas illoꝝ corpoꝝ erit ſm tertiã cãz. p virtutẽ nãq; btitudinis aíe erit in beatis corporibus tãta magnitudo virtutis actiue q̃ p eam multo efficaci⁹ poterũt penetrare q̃z ignis vl aer. vñ Anſel. in li. de ſil'titudinib⁹ int principiũ ⁊ medium de ãlibet btõ dicit. q̃ intãtũ erit fortis vt ẽt si velit terrã cõmouere possit. Quarta dos corpoꝝ btõꝝ erit agilitas. de q̃ Sap. iij. ca. ſcribitur. Tanq̃z ſcintille in arundineto discurrẽt ſ. beati volabũt ⁊ nõ deficient. Ad qõ intelligendũ dicit Landulfus q̃ tria ꝛcurrũt ad agilitatẽ. ¶Primũ est potẽtia aíe motiua. Duplex eni motus est in nobis. Vnus q̃ est ſm clementũ predominans quo mouet deorſũ. ⁊ iste motus nõ inest sibi p aiam. Alius est motus progressiuus cuius principiũ est aia. qui mot⁹ tripliciter differunt. ¶Primo qr vnus est ab aia ſ. ꝓgressiuus. Alius ãt nõ. Scõo qr mot⁹ primus ẽ ad vnũ tm̃ co q̃ sequit granitatẽ. ſcõs põt esse ad diuersa ꝟz diuersã apprehenſionẽ ſensus quã sequit aia. Tertio qr in primo motu granitas q̃ est principiũ ciuſ nõ põt desistere. ſed in scõo motu põt aia desistere. ꝟz nihilominus aia potentiã nõ solũ ad motũ progreſſiuũ organice ſed ad mouendũ corpus nõ organice. Dicit aũt aia mouere organice qñ mouet vnã partẽ mediante alia. sicut mouendo cor mouet alia mẽbra ⁊ sic fit motus ꝓgressiuus. Mouet eni imediate vnã partẽ. mediante illa mouet aliã. ⁊ sic mouet totus hõ successiue. Dicit ẽt mouere nõ organice mouẽdo totũ simul. Et sic aia beata poterit corpus subito mouere licet nõ in instanti de loco ad locũ Scõm qõ occurrit ad agilitatẽ erit multiplicatio ſpirituũ purissimoꝝ. tũ qr ſpũs vitales erunt purissimi ⁊ vigoroſissimi. tũ qr corpus replebit aliq̃ purissimo elemento. ſ. purissimo aere vt nõ sit vacuũ qr non erunt tunc feces. Tertiũ qõ cõcurrit ad agilitatẽ erit remotio oĩs indiſpoſitõnis q̃ est in neruis ⁊ in corpe. ⁊ oĩs ponderoſitas q̃ nõ est de essentia nature. Et tũc aia poterit mouere faciliter tale corp⁹ vel motu ꝓgressiuo vel totuz simul. Si dicas quõ stabũt corpora in celo empirreo. Rñdeo q̃ ambulabũt ⁊ mouebunt subito ꝓlibito. si q̃ stabũt credit q̃ stabunt erecta. licet eni corpori inq̃tum corpus est magis cõpetat sedere vel iacere. Tñ inq̃tũ est instrumẽtũ aie magis cõpetit sibi stare ꝓpter pticipationẽ ad operandũ. Vñ Stephanus vidit ieſũ stantem a dextris dei Actuũ. vij. ca.

¶ Q̃z ingens erit leticia btõꝝ ex eo q̃ habitabunt in celo empirreo. Capitulum. xj.

Tertio ostendimuſ q̃z sit copioſũ gaudiũ btõꝝ pp loci habitationẽ. qr habitabũt i celo. vbi tria dubia merito declaremus.

Primũ vtrũ ſcriptura sacra celi ꝓductionez recte denunciet.

Scõm vtrũ celũ sit vnũ vel plures.

Tertiũ vtrũ celũ sit locus btõꝝ.

¶ Ad primũ dubiũ oritur ambiguitas ⁊ quidem non parua. qñ Geneſis. i. ca. ſcribit. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. vbi asserit ſcriptura celũ prima die creatũ. Deinde sequitur. vocauit deus firmamentũ celum quod cõfirmat scõa die factũ. Ad hoc rñdet Tho. i. p. te. q. lxviij. primo ſm Criſoſto. qui asserit q̃ moyses sũmarie dixit qõ deus fecit ꝑmittens In principio creauit deus ⁊c. postea p partes explicauit. sicut ſi quis dicat hic artifex fecit hanc domum. ⁊ postea subdatur. primo iecit fundamenta. scõo erexit parietes. tertio supposuit tectum. Et sic non oportet nos aliud celum intelligere cum dicit. In principio creauit deus celum ⁊ terraz. Et cum dicit q̃ scõa die factum est firmamentũ. Secũdo põt dici

aliud esse celū qđ legit in principio creatum t qđ legit scđa die factū. t ꝑ diuersimode. Nam ſm Augusti. Celū qđ legit prima die factum est nā ſpūalis in formis. Celū āt qđ legit scđa die factū est cclū corporeū. ſm Xo Beddaz t Serabiū. Celū qđ legit prima die factū est celū empirreuz. Firmamentū Xo qđ legit scđa die factū est celū fidereū. Damascenus Xo dicit q celū prima die factū est qđđā celū spericum sine stellis. de quo philosophi loquuntur dicentes ipsū esse nonā sperā t primū mobile qđ mouet motu diurno. ¶ Per firmamentū Xo factū scđa die intelligit celū fidereū. ¶ Secundū dubiū fuit vtrū celū sit vnū vel plures Et q sit vnū probari posset qr dr celū in singulari Genesis.i.ca.vbi.s. Sed hec obiectio debilis est qm scriptura sepius celos nomat in plurali. Vñ Deuterono.xxxiij.ca. Audite celi que loquar. Et.ij. Regū.xxij.ca. Inclinauit celos t descendit. t Job.xv.ca. Celi non sunt mūdi in cōspectu eius. Et ps.ij. Qui habitat in celis irridebit eos. Et ps.xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt. Et ps.xlix. Annūciabūt celi iusticiā eius. Et ps.lxxxviij. Tui sunt celi t tua ē terra. t Sapientie.ix. Que in celis sūt qs inuestigabit. t Ysaie.xlv. Rorate celi desup. t Ezechielis.i. Aperti sunt celi t vidi visiones. Et ad Hebreos.i. O pera manū tuaz sūt celi. Vñ videt ergo Tho.i.parte vbi.s. Ad circa hoc videtur esse quedā diuersitas inter Basiliū t Crisosto. Crisostomus eni dicit nō esse nisi vnuz celū. Et q pluraliť dr.celi celoz. hoc est ꝓpter proprietatē lingue hebree in qua consuetū est vt celū solū pluraliť significet. Sic sūt multa et noia in latino q singulari carent. Basilius āt t Damascenus dicūt plures esse celos. Sz hec diuersitas magis est in voce q̄ in re. Nā Crisosto⁹ vnū celū noiat totū corpus quod ē supra terrā t aquā. nā et aues q volāt in aere dicunť pp hoc volucres celi. Sed qr in isto corpore sunt multe distinctiones ꝓpter hoc Basili⁹ ponit plures celos. Ad distinctionē ergo celoz sciendā cōsiderandum est q celum tripliciter dr in scripturis. Quq eni dr ꝓprie t nāliter. t sic dr celū corpus aliqđ sublime t luminosū actu vel potentia t incorruptibile p nām. Et ſm hoc ponunť tres celi. Primū totaliter lucidum quod vocant empirreū. Secū duz totaliter dyafanū quod vocant celū aqueum vel cristallinum. Tertium partim dyafanum t partim lucidum actu quod vocant celum fidereum. Et diuidit in octo speras. s. speram stellarū fixarum t septem speras planetarum que ſnt dici octo celi. Scđo dr celū p participationē alicuius proprietatis celestis corporis. s. sublimitatis t luminositatis actu vel potentia. Et sic totū istud spatiū qđ est ab agl vsq̄ ad orbem lune. Damascenus ponit vnū celū noians illud aereū. t sic ſm eum sunt tres celi. aereū. fidereū. t aliud superius de quo intelligit q apl̄us legit raptus vsq̄ ad tertium celum. Sed qr istud spatiū cōtinet duo elemēta ignis t aeris. t in vtroq̄ coz vocat inferior t superior regio. Ideo istud celū Rabanus distinxit in quattuor. suprēmā regionē ignis noians celū igneū. Inferiorē Xo regionē celum olimpiū ab altitudine cuiusdā montis q vocatur olimpus. Suprēmā Xo regionē aeris vocauit celum ethereum propter inflāmationem. Inferiorem Xo regionē celum aereum. Et sic cū isti quattuor celi tribus superioribus connumerant fiunt in vniuerso ſm Rabanū septem celi corporei. Tertio dr celum methaphorice. t sic q̄q ipsa sancta trinitas dr celum ꝓpter eius spūalē sublimitatem t lucem. Quq et spūalia bona in quibus est sctoz remuneratio propter eorum eminentiā celi nominanť. Quq Xo tria genera supernaliū visionū. s. corporalis. imaginarie. t intellectualis. tres celi noiantur. de quibus exponit Aug⁹ q paulus est raptus vsq̄ ad tertiuz celū. ¶ Tertium dubiū fuit vtrum celum sit locus beatorum. Et q sic patet ex testimonio scripturarū Jngt eni saluator nr̄ Matth. v.ca. Bti pauperes spū qm ipsoz est regnū celoz. Et.vi.ca. Merces vr̄a copiosa est in celis. Et.xxij. ca. Erūt sic angeli dei i celo. Et paul⁹ Actuū.xiiij ca. O porter nos p mltas tribulatōes intrare in regnū celoz. t ¶ Petrus.i.epl̄a ca.ij. Bñdictus de⁹ t pr̄ dñi nr̄i iesu xp̄i qui regenerauit nos in spem viuā. p resurrectionē iesu xp̄i filij sui t dñi nr̄i in hereditatē incorruptibilē t incōtaminatā in celis. Et etiā ecclesia cantat Baudent in celis anime sanctorum qui xp̄i vestigia sunt secuti. Et iterum in officio vnius martyris. Jste est qui contempsit vitam mundi t peruenit ad celestia regna. Et Macrobius super somnium Scipionis. Sic habeto omnibus qui patriam seruauerint iuuerint auxerint certū esse in celo diffinitū locum vbi beati euo sempiterno fruanť. Et Lucretius ō quo refert Lactantius li.vij. Cedit idē

retro de terra qđ fuit ante in terrā. Sed quod missū est ex etheris oris. Id rursū celi fulgentia templa receptant. Cōueniūt itaq; in hoc oēs viri sapientes q; beati habitabūt in celo. Theologi ẏo explicant illud fore celū empirreū. qđ ſm Tho. i. pte. q. lxvi. dr empirreum. i. igneū non ab ardore sed a splendore. Qualiter ẏo accedit ad leticiā sanctor esse in illo celo satis constare pōt ex his que dicunt in sermone de aie rōnalis admirandis prerogatiuis. Igit dicere possumus cū ꝓpheta. Beati q habitant in domo tua dne in secula seculor laudabunt te. Ibi erit ex oi parte quies t delectatio. t sci oēs eterna pace fruent. Ad quā nos pducat dei t virginis filiꝰ iesus xps qui viuit t regnat in secula seculor. Amen.

¶ Sermo vigesimustertius de eximia nobilitate t prestātia aie rōnalis tam corpori vnite q̄z a corpore separate.

ECce omnes aie mee sunt. Dei viuentis verba sunt ista originalii Ezechielis. xviij. ca. Dolendū ꝓfecto est de multitudine hominū pereuntiū. q cōcupiscentias pravas insequentes. virtutibus ieiuni oi vitiorū turpitudini sese dederunt. Vi equidē obliti excellētie ac dignitatis aiarum suarū defluunt luxuria. t delicate atq; molliter viuūt abhorrētq; parcitatē. continentiā. sobrietatē. t quicqd est qđ viros bonos deceat. Fidei ẏo documenta irrident. doctrinā euangelicā spernunt. de regno celor desperāt. negant atq; penas inferni. Talibus āt erroribus inuoluūt. qm̄ de aia rōnali minus bene sentiunt. qñq; affirmātes aias nō reperiri. Aliqū t illas nō multe nobilitatis fore suadentes. Interdū ẏo t eas cuz suis corporibus improbe satis contendentes corrumpi. Quos quid aliud dixerim nisi pecora imundissima atq; indomitas feras imo q; buscūq; belua imanissimis deteriores. Inq; eni Dauid in ps. Nō cū in honore esz nō intellexit cōparatus est iumentis insipientibus t similis factus est illis. Nam sūmus ille pr q sapientia sua condidit oīa. minuit hoiem paulominus ab angelis. coronans glorie t honore dum intellectiuā aiam illi dedit. q̄ de re vt aperiant mentes cunctor ad aie verissimā cognitionē illamq; vnusquisq; studeat bonis t sanctis moribus exornare. decreui in presenti sermone de ipsa aia verba facere. de qua tria mysteria proponimus contemplanda.

¶ Primū dr diffinitionis.
Scōm productionis.
Tertiū separationis.

¶ Quid sit aia q̄ nō ē corpus nec ex semie causata. t q̄ vna sola est in hoie. Capitulum. i.

¶ Primū mysteriū cōtemplādū de aia dr diffinitionis. in quo quid sit aia declaremus. Dicit eni Albertus in cōpendio theologie. q; a quibusdā aia diffinit vt spūs. A quibusdā vt aia. A quibusdz ẏo vt spūs t aia. Inq̄tum considerat vt spūs diffinitur sic ab Augustino in li. de motu cordis. Aia est substantia incorporea intellectualis illuminationis a primo vltima revelatione ꝓceptiua. vltima dr. q; mediantibus angelis percipit. Ex qua diffinitione cognoscimus. q; spūs humanus qui est aia. inter oēs creaturas immediate post angelos illuminationis divine sit perceptiuus. Inq̄tuz aia diffinit sic a Remigio Aia est substantia incorporea regens corpus. Et ab Aristote. in. ij. de aia dr. Aia est endelechia. i. actus siue forma corporis organici phici potentia vitā habentis. Ex quibꝰ verbis datur intelligi. q; aia vnibilis est corpori nec oi sed soli organico vel phisico. i. naturali ad susceptionē aie rōnalis disposito. Inq̄tū aūt spūs t aia. diffinit ab Augustino sic. Aia est oim similitudo. q̄ diffinitio data est p comparationē ad creaturas. Aia eni ex sui nā ad suscipiendas oim rerū similitudines tam corporaliū q̄z spūaliū apta est. Et ſm Augustinuz li. de spū t aia multplicit noiatur. s. Aia. mēs rō. spūs. sensus. memoria. volūtas. Aia dr inq̄tū aiat corpꝰ siue viuificat. Mens inq̄tū recolit. Ratio cum rem iudicat. Spūs dū spirat. vel q; spūalem naturā habet. Sensus dū sentit. Memoria dum recordat. Volūtas dū consentit. Nec noia diuerse sunt aie non pp essentie pluralitatē sed pp effectuū multiplicitatē t operationē. sed ꝓ huius ptis intelligētia pleniori quattuor sūt dubia absoluenda.

¶ Primū vtrū sit aia.
Scōm vtrū aia sit corpus.
Tertiū vtrū aia causet ex semine.
Quartū vtrū in hoie sit vna sola aia.

¶ In primo dubio expugnanda est t oīno reprobanda pditissima opinio illor qui tenent aiaz nō esse asserentes nō nisi corpora aut corporales substantias reperiri. Quos nos conuincere possumus triplici lumine.

Primū dr testificatiōis.
Scōm operationis.
Tertiū figurationis.

¶ Primū lumen quo ostendit q aia sit dr testificatiōis. Testat quidē oēs tā diuine q humane scripture aiam esse. atq de illa sublimit sp loquunt. De hac itaq scribit sapiēs Ecclesiastici ca.ij. Fili in mansuetudine serua aiam tuā. Et.iiij.ca. Humilia coīā deo aiam tuam Et eodē ca. Nō confundaris p aia tua dicere verū. Et.x.ca. Qui multis vtitur verbis ledit aiam suā. Et.xxx.ca. Qui cuz fure participat ledit aiam suā. Et.xxxiiij.ca. Timentis deum btā ē aia illi⁹. Et.li.ca. Laudabit vsq ad mortē aia mea dñm. Et Sapiētie.i.ca. In maliuolā aiam nō intrabit sapia. Et eodē ca. O s qui mentit occidit aiaz. Et Ecclīastici.xxx.ca. Miserere aie tue placens deo. Eiusdē.xxxvij. ca. A psiliario malo serua aiaz tuā. Et Cantico. i.ca. Nū quē diligit aia mea vidistis. Eiusdē iij.ca. Quesiui quē diligit aia mea. Et.vi. ca. Aia mea liquefacta est vt dilectus est locutus Et Judith.viij.ca. Humiliemus illi aias nr̄as Et Job.x.ca. Tedet aiaz meā vite mee. t Thobie.xij.ca. Qui faciūt pctm hostes sūt aie sue. Et Deuterono.iiij.ca. Custodite sollicite aias vr̄as. Et Josue.ij.ca. Eruat aias vr̄as o mortē. Et Abacuc.ij.ca. Qui incredul⁹ est nō erit recta ei⁹ aia. Et.i. Regū.ca.xxvi.scribit. Magnificet aia mea i oculis dñi. Et.ij. Regū.xiiij ca. Nō vult deus pire aiam. Et.iij. Regū.xix. Tolle aiam meā. Et.iiij. Regū.i.ca. Noli despicere aiaz meā. Et ps.vi. Aia mea turbata ē valō. Et.vij. Ne qñ rapiat vt leo aiaz meā. Et xv. Nō derelinq aiaz meā in inferno. Et.xx. Erue a framea deus aiaz meā. Et.xxiij. Ad te dūe leuaui aiam meā. Et.xxxij. Aia mea susti net dñm. Et.xli. Quēadmodū desiderat cerus ad fontes aquaruz ita desiderat aia mea ad te deus. Et.lxij. Sitiuit in te aia mea. Et ps.lxxi Aias paupr̄ saluas faciet. Et saluator nr̄ dixit Matth.vi.ca. Aia plus est q esca. Et.x.ca. Nolite timere eos q occidūt corpus aiam aūt nō pnt occidere. Et.xvi.ca. Quid p deest hoi si vniuersū mūdū lucret aie Vo sue detrimentū patiat aut quā dabit hō cōmutationē p aia sua Et.xxvi.ca. Tristis est aia mea vsq ad mortē Et Luce.ij.ca. Btā virgo i suo cātico ita cecinit. Magnificat aia mea dñm. Et Simeō virginē eodē ca. sic allocutus est. Tuā ipsi⁹ aiam ptransibit gladius. Et Jacob⁹. v.ca. ait. Qui cōuerti fecerit pctōrem ab errore vie sue saluabit aiam eius a morte. Et.i.ca. In māsuetudine suscipite insitū Vbū q pōt saluare aias vr̄as. Et Petrus.i.epla ca.ij.ingt. O bsecro vos tāq aduenas t pegrinos abstinere vos a carnalib⁹ desideriis q militāt aduersus aiaz In sacris Vo canonib⁹ sepissime fit mentio o aia. sic pz.xxiij.di.ca. Qui epus. Et.xi.q.iij.ca. placuit.ca.absit.ca. nolite timere.ca. audi. Et xiij.q.ij.ca.tps.ca. hūc.ca.fatendū.ca.aie defūctoz. Et.xvi.q.i.ca.in canonibus. Et.xxi.q.i.in ca.relatio. Et.xxiij.q.iiij.ca. ipsa pietas.ca. q xps.ca.displicet. Et.xxiiij.q.iij.ca.si habes. Et xxvi.q.vi.ca.agnouim⁹. Et.xxx.q.i.ca.ad limina. Et.xxxij.q.ij.ca.q Vo.si illud.ca. moyses. Et.xxxiij.q.ij.ca.aio nē. Et de pe.di.i.ca. resuscitatus.ca. voluissent. Et di.ij.ca.charitas.ca. ergo. Et di.iij.ca.pōt.ca.figs.ca.qd g̃. Et di.v ca.cōsideret. Et de cōse.di.ij.ca.reuera. Et di. iiij.ca. Si baptiçata. Et de maio.t obe.ca.solite. Et de sūma tri.t fi.ca.firmiter. Et de pe. t re.ca.cū infirmitas. Et o renūci.ca.nisi cū prīdē. Et de cele.missa.ca.i quadā. Et de decimis ca.cū nō sit in boie. In clemētina Vo de sum. tri.t fi.ca.dānant illi q dicūt aiam nō esse formā corpis. Mā Aristo. viij.methaphisi. dicit. Q dra sumit de forma rei. Sed dra cōstitutiua hois ē rōnale qō dr de boie rōne aie intellectiue seu intellectiui principij. vt ingt Tho. i.pte.q.lxxvi. ergo aia ē hois forma. Ad gentiles iā veniamus qui nālis rōnis lumine illustrati magnificentissime de aia sūt locuti. Ingt Licero in paradoxis. Dei⁹ t mr̄ oim nā dedit tibi aium quo nihil pōt esse prestanti⁹ nihil diuinius. Et idē in li. de nā deoz. Quid eē pōt in rerū nā boie melius. in eo enim solo est rō qua nihil pōt esse prestantius. Et idē in li. de repub. Vt mūdū deus eternus regit sic fragile corpus aius sempiternus mouet. Et Plato in Thimeo. Deus virtutibus aiam preire iussit ipsā q dñaz nr̄i corporis fore voluit. qō ipsa tuet. Et Salustius in iugurtino. Vt genus hūanū cōpositū ex corpore t aia ē. ita res studiaq omia nr̄a alia corporis alia aī nāz se quunt. Et Ouidius i li. o remedio amoris. vt corpus redimas ferrū patieris t ignes. Vtq aio valeas quicq tollerare negabis. Et ne singulos repetamus dicta cōcludimus. Q oēs scti. oēs eruditi viri. oēs denicq phi t stoici t peripatetici ac alij quicunq aiam esse t docēt t cōfitētur. ¶ Secundū lumen quo ostēdim⁹

q̄ sit aia dr̄ opatōis. vt eni scribit Alexander de ales in.ij. volumine sūme. Videm⁹ quedaz corpora q̄ nō nutriūt neqz augent neqz generant nec mouent motu volūtario vt lapides. Quedā q̄ nutriūt augent ⁊ generant vt plante. Quedā que vltra hec mouent ⁊ sentiūt vt aialia. Quedā āt q̄ agunt rōne. Si ergo principiū harū opationū esset corporeitas. inueniret tunc in oib⁹ corpibus. ergo illud a quo iste operationes ꝓueniunt erit aia. Et sic in plantis est aia vegetatiua. in aialibus bruti aia sensitiua. in hoibus vo aia intellectiua. Quisnā nō miret q̄ta sit hūani ingenij ꝓspicacitas. q̄z stupenda intellectus sublimitas. q̄ue admirabilis vigor rōnis. Et vnde ꝓuenit nisi ex aiā sapientia. vt volantes aues p aera habitantes. i aquaz ꝓfundis pisces. ⁊ discurrētes p nemora ferocissimas bestias hō ad suū vsū pducat Nō prodest aquilis altus volatus. nō leonib⁹ fortitudo. nō elephantibus magnitudo. non venenositas draconibus ⁊ serpentib⁹. nō cervis agilitas. nō deniq̄z marinis beluis latitudo. vastitasq̄z aquaz. cū ab hoibus artificijs pene innumeris capiunt. Quid de artiū inuētione exercitationeq̄z dicemus. Inspiciamus agriculturā lanificiū architecturā fabrefactiuam ⁊ reliquas in quaz effectibus deprehendit aliquid in hoie esse vltra corpus. Que antiqui vulgares cū prius talia nō fuissent experti illos qui ea primo in aliq̄ ꝓuincia facere docuerunt. crediderūt esse deos. Isis Inachi filia regis argiuoz ⁊ sozor foronei nauigās in egyptū q̄rās quasdā egyptijs dedit ⁊ ō agricultura multa eos docuit. post mortē in numero deaz recepta est. Saturnus vt recitat paulus in historia romanoz. Jouē filiū e grecia fugiens in ciuitate q̄ ex eius noīe saturnia dicta ē. haud ꝓcul ab vrbe rudes pplos domos edificare. terras incolere. plantare vineas docuit. atq̄z humanis moribus viuere cū antea semiferi glandiū nūmodo alimentis vitā sustentarent. Et aut in speluncis aut frōdibus virgultisq̄z contextis casulis habitarent ab indocili ⁊ rustica multitudine deus est appellatus. Romulus q⁹ vrbē fūdauit vallauitq̄z muro apud paludē capre. nusq̄z cōparuisset anno regni trigesimonono ad deos transisse creditus est ⁊ quirini noīe consecratus. De liberalibus aūt disciplinis grāmatica. logica. rhetorica. arismetrica. geometria. musica. astrologia illaq̄z rectoribus ꝓlixior esset sermo habendus. Sz vt cōplectamur oia succincte. tantus in illis ē decor humane vite. tanta intellectus ꝓfectio. tanta loquendi ⁊ viuendi moderatio. tāta deniq̄z cognitio rerū. vt q̄ illis inueniūt imbuti sūma veneratione celebrent a cunctis. O detestabilē errorē. o dānabilē cecitatē. O deniq̄z fatuitatē pestiferā eoz qui tanta. vt sic dicam aiaz facta mirabilia contuent ⁊ aias non esse tenent. Pro quibus Aug⁹ li. x. cōfessionū ait Eūt hoies mirari alta montiū. ingentes fluctus maris. altissimos lapsus fluminū. oceani ambitū. ⁊ giros siderū. ⁊ relinquūt seipsos nec miranť. Et in principio li. de spū ⁊ aia inquit. Am̄ dictū est mihi vt meipsū cognoscā susti nere ñ possū vt me habeā incognitū. Magna nanq̄z negligentia est nescire qd illud sit q̄ celestia tā ꝓfunde cogitamus. nālia tā subtili indagatione inuestigamus. ⁊ de ipso quoq̄z creatore nr̄o tā ꝓfunda desideramus scire nec ē res peregrina nec longe querenda. animus q̄ ista sapim⁹ sed est semp nobiscū adest. tractat loquit ⁊ intus nescitur. Datū est illi taz ingētiū rerū scire secreta ⁊ seipsū cognoscere non pōt. hec ille. ¶ Tertiū lumen quo ostendimus q̄ sit aia dr̄ figurationis. Ipsa quippe corporis humani figura ad celos erecta. designat aliqd esse in hoie qō ad celos tendere debeat. Hinc Ouid⁹ in.i. methamorpho. dicit. Pronaq̄z cū spectent aialia cetera terrā. O s homi sublime dedit celūq̄z videre. Jussit ⁊ erectos ad sidera tollere vult⁹. Et Bernardus super cantica ait. Corporis staturā ideo deus dedit hoi rectaz. vt corporea rectitudo exteriozis vlioziscq̄z figmēti. hoiem interiorē rectitudinis sue formande moueret ⁊ decor viui deformitatē argueret ai. hec Bernardus. Ex quibus concludimus q̄ in numero creaturaz reperit aia rōnalis ad imaginē ⁊ similitudinē dei creata cuius prestantiā ex his que amodo dissere mus vnusquisq̄z percipere pōt. ¶ Secundus dubiū absoluendū est vtrū aia sit corpus. Ad qō respondemus sequentes in hac parte doctrinā fidei ⁊ sacre theologie. Q⁹ anima ē spiritualis substantia. Aristo. vo in.ij. phicoruz dicit q⁹ vltima formarū nālium ad quā termi natur consideratio phie naturalis. s. aia hūana est quidez separata. sed tñ in materia. Qō ex hoc probat. Quia homo ex materia generat hoiem ⁊ sol. Separata quidē est fm virtutem intellectiuā. q⁹ virtus intellectiua nō est virtus alicuius organi corporalis. sicut virtus

visiua est actus oculi. Intelligere enī est actꝰ qui non potest exercerī per organum corporale sicut exercetur visiꝯ. Sed in materia est inꝯtum ipsa aia cuius est hec virtus est corporis forma ꝛ terminus generationis humane. Sic ergo phus dicit in.iij. de aia. Q intellectꝰ est separatus. qꝛ non est virtus alicuius organi corporalis. Exquo apparet ineptia illorum qui vt dicit Tho. i. parte. q. lxxv. Imaginationem transcendere non valentes sola corpora dicebant esse ꝛ qđ nō est corpus nihil esse. Cōtra istos est auctoritas scripture. Ecclesiastes vltimo ca. vbi sic habet. Reuertatur pulvis i terram' suā ꝛ spūs redeat ad deū qui dedit illū Augꝰ in sup li. xix. de ciui. dei. cōmendat Varronem qui hoiem nec aiam solā nec solum corpus. sed aiam simul ꝛ corpus esse arbitrabat. Et si obijceret q mouentis ad motū oportet esse aliquē contractū. cōtractus āt nō est nisi corpoꝛ. ergo cum aia moueat corpus videt q sit corpus. Rsidet Tho. vbi. s. q duplex est cōtractus. s. quantitatis ꝛ virtutis. Primo mō corpus nō tangit nisi a corpore. Scōo mō corpus hz tangi a re incorporea que mouet corpꝰ Sed adhuc plericꝫ instant q aiam nullus videt. quō ergo est dū a corpore separat a nemie conspicit. qd ꝯ est si nō videt nō sentit nō audit. neqz quo se cōferat scimus. Ad hoc rñdet Gregorius in. iiij. dialogoꝝ li. q aia est illa spūalis substantia cuius virtute qđiu est in corpore. corpus viuit. corpus sentit. oculi vident. aures audiūt. ꝛ tñ ipsa corporeis oculis nō videt. Idem dicimus de angelis de demonibus ꝛ de ipso altissimo deo. q illoꝝ effectus negare nō possumus quos oculis inspicimus ꝛ manibꝰ contrectamꝰ ꝛ cuiꝰ sint spūales substantie corporeis sensibus nō subijciunt. Hic Lactantius li. vij. diuina. instit. de deo loquens aliq̄ deducit exempla quibꝰ quinci pñt hi q nihil cē volūt nisi qđ vidēt. Quia ingt deus ab hoīe videri nō pōt ne qs eū putaret ex coipso deū nō esse qꝛ mortalibus oculis nō videt inter cetera suoꝝ instituoꝝ mirabilia fecit etiā multa quoꝝ vis quidē apparet. ipsa āt nō videntur. sicut est vox odor ventus vt harū reꝝ argumento ꝛ exemplo ēt deū licet sub oculis nō veniret. de sua tñ vi ꝛ effectu ꝛoperibꝰ certeremus. hec ille. Pari mō ꝛ aie virtutem stupendissimasqz opatōes vt diximus in precedenti dubio contuentes aiam esse deprehendimus substantiā spiritualem nobilissimā. Et vt Augustinus refert in li. de immortalitate aie. Nihil absurdius dici potest q̄z tantūmodo ea esse que oculis conspicimus ꝛ ea non eē que intelligentia subsistere iudicamus. Tertium dubiū absoluendū est. vtrum aie causentur ex semine. ꝛ possz quis arguere q sic. Primo qꝛ Genesis. xlvi. ca. scribitur. Cuncte aie que ingresse sunt cum iacob in egyptū ꝛ egresse sunt de femore illius. Sed nihil egredit de femore hominis nisi inꝯtum causatur ex semine. ergo aia intellectiua causatur ex semine Scōo homo generat sibi simile fm speciē. sed species humana constituitur per aiam rōnalem. ergo aia rationalis est a generante. Tertio inconueniens est dicere q deus cooperet peccantibus. sed si aie rationales causarentur a deo. deus interdum cooperaret adulteris. ex quorum illicito coitu proles interdū generat. Ad habendā huius veritatis noticiā. sanctꝰ Tho. i. parte. q. cxviij. ita dicit. Q impossibile est virtutem actiuam que est in materia extendere suā actionem ad producendum imaterialem effectum. Manifestum est autem q principiū intellectiuū in hoīe est principium transcendens materiā. habet enim operationem in q̄ non cōmunicat corpus. Et ideo impossibile est q virtus que est in semine fit productiua intellectiui principij. Similiter etiā qꝛ virtus que est in semine agit in virtute aie generātis fm q anima generantis est actus corporis vtens ipso corpore in sua operatiōe. In operatione āt intellectus non cōmunicat corpus. Vnde virtus intellectiui principij ꝓut intellectiuū est non potest ad semen peruenire. Et ideo phus dicit in li. de generatione aialiū. Relinquit intellectus solus deforis aduenire. Similiter etiā aia intellectiua cum habeat operationē fine corpore est subsistens ꝛ ita sibi debet esse ꝛ fieri. Et cū sit imaterialis substantia nō pōt causari p generationē. sed solū p creationē a deo. Ponere ꝯ aiaz intellectiuā a generāte causari nihil aliud ē q̄z ponere eā nō subsistentē. ꝛ p consequens corrūpi eā cū corpe. Et ideo hereticuz est dicere q aia intellectiua traducat cum semine. Ad primuz Vo quod adducebat in oppositum dicenduz. q in auctoritate illa ponitur per synodochen pars ꝓ toto. i. aia pro toto homine. Ad scōm Vo respondemus. q homo generat sibi simile inꝯtū p virtutē seminis eius disponit illa mā ad talem formā siue ad susceptionez talis

forme. Ad tertiū ãt rñdet. q in actione adulteroꝝ id qđ est nature bonū est ⁊ huic cooperat deus. qđ Ño est inordinate volũtatis malum est ⁊ huic deus non cooperat. Hec Tho.

¶ Quartū dubiū declarandū vtꝝ in hoie fit vna sola aia intellectiua vel plures ꝑ essentiã differentes. Ad ꝟ rñdet Augꝰ in li. de ecclesiasti. dogma. Mecꝝ ingt duas aias esse dicimus in hoie sic Jacobus ⁊ alij Siroꝝ scribũt. vnã aialẽ qua aiatur corpus ⁊ imixta sit sanguini. Alterã spũalẽ q̃ roni ministret. Sed dicimus vnã ⁊ eandẽ esse aiam in hoie q̃ ⁊ corpus sua societate viuificat. ⁊ semetipsã sua rõe disponit. Et ꝛ gdã dicere voluerũt. q in embrione primo preexistat aia vegetatiua. qꝛ Aristo. dicit in li. de aialibus. q embrio prius est aial q̃ hõ. Et deinde supra aiam vegetatiuã supuenit alia aia q̃ est sẽsitiua. ⁊ supra illã iterũ alia q̃ est intellectiua. ⁊ sic eẽnt tres aie in hoie. Tñ hoc improbat Tho. i. pte. q. lxxvi. ⁊. cxviij affirmans. Qꝝ cũ generatio vnius semp fit corruptio alterius. necesse est dicere q tam in hoie q̃ in alijs aialibus qñ pfectior forma aduenit fit corruptio prioris ita tñ q sequẽs forma ꝟ quicqd habebat prima ⁊ adhuc amplius. Quare cũ aia intellectiua creat ⁊ infundit a deo sit est sensitiua ⁊ vegetatiua corruptis formis ꝑ existentibus. Multa essent ꝟ loco dicẽda q̃ ne tedio auditores afficiamus silentio preterimꝰ Ostensũ iã ex dictis est. q qlibet aiam creatura excellẽtissimã cognoscere ꝟ eã q̃ sp mũdã ⁊ imaculatã seruare. Mã si tanta diligẽtia corruptibile corpus gubernamꝰ q̃to magis rõnalẽ aiam oi studio a qbuscũq vitijs tueri tenemur. Heu heu ingt Bernardus. abstergit caliga ⁊ ptẽnt aia. Paucissimi quippe reperiunt q nõ magis ꝑ corpore q̃ pro aia subeant quoscunq labores.

¶ De productione aie rõnalis que nõ ab angelis sed a deo ꝓducta est de nihilo conuenienter vnita corpori organico. ⁊ de nouo creata ⁊ infusa. Capitulum. ij.

Secũdũ mysterij de aiacõtemplãdũ dr ꝓductionis. In quo adhuc quattuor dubia sunt enucleanda.

Primũ vtrũ aia sit producta ab angelis.
Scõm vtrũ aia sit ꝓducta de substantia dei.
Tertiũ vtrũ oẽs aie fuerũt simul create.
Quartũ vtꝝ deꝰ debuit aiam rõnalẽ tali corpori vnire. ¶ Pro primi dubij planiore intelligẽtia. gdã arguũt ꝓbãtes ꝟ ꝛ Vitatẽ. q aia rõnalis ꝓducta ẽ ab angelis. Primo qꝛ maior ẽ ordo in spũalibꝰ q̃ ꝟ corpalibꝰ. ꝟ corpa inferiora ꝓducũt ꝑ corpa superiora vt Dionysius dicit. iiij. ca. de diui. no. q̃ inferiores spũs q̃ sũt aie rõnales ꝓducunt ꝑ spũs superiores q sunt angeli. Scõo pfectũ est qõ põt sibi sile facere. sed spũales substãtie sũt multo magis pfecte q̃ corpales. cũ q̃ corpa faciant sibi silia ꝟ specie mlto magis angeli poterũt facere aliquid infra se ẽm speciẽ nature. s. aiam rõnalẽ. Sed ꝛ istos ita loquentes est auctoritas glose sup illo verbo ps. Qui finxit figillatim corda eoꝝ q̃ ait. Creat deus aias singuloꝝ ꝑ se de nihilo Et iõ ingt Tho. i. pte. q. xci. q cũ aia rõnalis ꝓducat in esse ꝑ creationẽ non põt ꝓduci nisi a deo. qꝛ ẽm Augusti. in. iij. de tri. nec boni nec mali angeli pñt esse creatores alicuius rei. Et rõ sumi põt ẽm Tho. vbi. s. qꝛ solius ꝑmi agẽtis ẽ agere nullo ꝑsuppposito. cũ sp agẽs scõm ꝑsupponat aliqd a primo agẽte. Qꝝ ãt agit aliqd ex aliq̃ ꝑsuppposito agit trãsmutando. ⁊ iõ nullũ aliud agẽs agit nisi trãsmutãdo. ꝟ solꝰ deus agit creando. Et qꝛ aia rõnalis non põt ꝓduci ꝑ transmutationẽ alicuius materie. iõ nõ põt ꝓduci nisi a deo imediate. Ad primũ argumentũ rñdet Tho. q corpa ideo producunt corpora qꝛ agũt ꝑ transmutationẽ materie. Ad scõm Ño argumẽtũ rñdet latius. i. pte. q. xlij. vbi ait arti. v. in rñsione ad. i. ar. q aliqd pfectũ ꝓticipans aliquã nãm facit sibi sile nõ quidẽ ꝓducendo illã nãm absolute sed applicando eã ad aliquid. Mõ eni hic hõ põt eẽ eã nãe hũane absolute qꝛ sic esset eã sui ipsius Sed est eã q natura hũana sit in hoc hoie generato. Et sic presupponit in sua actiõe determinatã mãm ꝑ quã est hic hõ. Sed sic hic hõ participat hũanã nãm. ita qõcunq ens creatũ participat nãm essendi qꝛ solus deus ẽ suũ esse. Nullũ ergo ens creatũ põt ꝓducere aliquod ens absolute. nisi incẽtũ esse causat in ꝟ Et sic oportet q ꝓintelligat id ꝑ qõ aliqd est hoc actiõe qua facit sibi sile. In substantia ãt immãli nõ põt preintelligi aliqd ꝑ qõ fit hoc Quia est hoc ꝑ suã formã ꝑ quã hꝫ esse. Substãtia ergo immãlis nõ põt ꝓducere aliã substãtiã immãlẽ sibi silem q̃tũ ad eius esse. ꝟ q̃tũ ad aliquã pfectionẽ supadditã. Sic̃ si dicam⁹ q supior angelus illumiat inferiorẽ. vt Dionysiꝰ dicit. Ex quo apparet q nullũ ens creatum potest creare aliquid nisi presupposito aliquo quod repugnat rationi creationis.

¶ Secundū dubiū ꝓpositū fuit vtrꝫ aīa sit' ꝓducta a deo de substātia dei. ⁊ vt refert Augꝰ in. vij. sup genesim ad lrāz. Et in libris ꝺ Faustū. Et in li. de duabus aiabus. Pristillianiste Manichei ⁊ gnostici heretici tenuerūt aiam fore de substātia dei. Euripides ēt pbus teste Tullio in qstionibus tusculanis dicebat aiam deū esse. Ipse adhuc Tullius in prefato libro dixit. Mūanus aīus ex diuina mente cōceptꝰ cū nullo alio nisi cuꝫ ipso deo cōpari pōt. Seneca ad hoc scribēs ad lucillū ingr. Nihil est aliud nr̄a rō q̄ pars diuini spūs i corpꝰ nr̄m imersa. Idē ꝓfessus est Macrobius sup somniū Scipionis. Contra q̄s oēs Augꝰ in li. de origine aīe ait. Nō aliter audiendi sunt q̄ hereticī q aiam deū esse dicūt. Mā si sic esset nec in melius nec in peius labi posset. Et vt scribit Tho. i. pte. q. xci. Dicere aiam esse de substātia dei manifestā improbabilitatē cōtinet. Nam aīa būana q̄nq̄ ē intelligēs in potētia ⁊ sciaꝫ quodāmō a rebus acq̄rit ⁊ hꝫ diuersas potētias q̄ oia alicna sunt a dei nā q est actus purꝰ ⁊ nihil ab alio accipiens ⁊ nullā diuersitatem hꝫ in se. Sed plerīq dubitant qr Genesis capitulo scribit. Formauit deus hoiem de limo terre ⁊ inspirauit in faciē eiꝰ spiraculū vite ⁊ factꝰ est hō in aiam viuentē. Sed ille q spirat aliqd a se emittit. ergo aia qua hō viuit est aliqd de substātia dei. Ad hoc rñdet Tho. qꝺ inspirare nō est accipiendū corporaliter. Sed idē est deuꝫ inspirare qō spm̄ facere nō de substanta sua sed de nihilo. nā ⁊ hō corpaliter spirans non emittit aliqd de substantia sua sed de nā extranea. Iccirco firmiter ꝓfitemur vt i supioribꝰ diximus. q aia ꝓducta est in esse a deo de nihilo. Qua veritate imobiliter pfistente reprobat opinio illoꝝ qui dixerūt aiam fore ignem. Hanc tenuit Democritus vt ait Aristo. in. i. de aia. In libro āt ꝺ vita ⁊ morte Aristo. legit Heraclitū semp affirmasse deos oēs ex igne esse. ⁊ ex igne vniuersa cōstare ⁊ aiam fauillā esse stillantis essentie. Zeno insup ⁊ Leucippus idē ꝓfitebant ꝺm Tullū in qstionibꝰ tusculanis. Idē affirmabat Iparchꝰ put scribit Macrobius in. i. li. sup somniū Scipiōis. Fuerunt huiꝰ opinionis somnia. q aia presente corpus calear ⁊ recedēte frigescit. Et forte sic opinantes ignei erant ⁊ humoribus colericis affluentes. Sed qd referemus de alijs q dixerūt. q aia sit aer seu ventus. hoc docuit Diogenes ꝺꝫ Aristo. in. i. de aia. Anaximanes insup nō tm̄ aīas sꝫ deos ⁊ quecūq̄ alia dicebat ab aere genita. vt cōmemorat Augꝰ li. viij. de ci. dei. ꝺ ꝺꝫ Pliniū iuenit horologiū. At ⁊ hi aerei sanguinei sq̄ humoribus abundātes credi rōnabiliter pñt. Errauit adhuc Thales melesius q vt scripsit Tullius in li. ꝺ nā deoꝝ. dixit deū ex aqua cūcta formasse. ideoq̄ ⁊ aiam aquā esse. Contra quē ⁊ reliquos prenoiatos phos errat ꝓpria Augusti. q in li. de quātitate aīe ait. Nō ex his notis vsitatisq̄ naturis aīa facta est q̄s istis corporeis sensibus tangim⁹. Nā neq̄ ex terra neq̄ ex aq̄ neq̄ ex igne neq̄ ex aere neq̄ ex his oībus neq̄ ex aliquibus cōiunctis hoꝝ cōstare aiam puto. Quare abiectis phoꝝ erroribus sequamur dicta catholicoꝝ tenētes vt scribit in cōpendio theologie. q aia est spūalis substantia ⁊ rōnalis ad viuificandū corpus humanū de nihilo creata. Ereata est inq̄ aia pfectibilis ⁊ impfecta q̄tū ad sciam ⁊ virtutes. pfectissima tm̄ est q̄tū ad nales potentias. quantitatē hꝫ nō diffusiuā sed potestatiuā ⁊ virtualē. Et qr ē simplex nec augmenti nec detrimenti est susceptiua. Et nec in corpore maiori maior. nec minori minor reperit. Est ad imaginē dei facta capax virtutꝫ vel vitij suspectibilis pene vl premij arbitrio libera. potentijs ⁊ habitibus ⁊ affectionibus decorata. Caret pondere figura ⁊ colore. passibilis est ⁊ mutabilis. Eo magis est quo capax est eternitatis. Eo recta quo appetens est bonitatis. Eo beata q̄ particeps est diuinitatis.

¶ Tertiū dubiū fuit vtrū oēs aie fuerāt simul create. Et pbi auidā cū Platone asserētes. q aie intellectiue accidat vniri corpori ponētes eā esse eiusdē cōditionis cū substantijs spūalibus q̄ corpori non vniunt. tenuerūt oēs aias hoim simul a principio cū angelis fuisse creatas. Quā opinionē sequens Origenes dixit. q oēs aie fuerūt cū angelis create ⁊ ad suggestionē dei tenebraꝝ rebellauerunt deo. quare datū est illis corpus loco carceris vt ibi puniantur. post separationē Xo ab illo sic purgate ad celos redeunt. Sed profecto ex oi parte impia est atq falsissima opinio ista. Nā vt inquit Tho. i. parte. q. cxviij. Si accidentaliter conueniret anime vniri corpori sequeretur q homo qui constituit ex ista vnione esset ens per accidens. q etiam aia būana nō sit eiusdē nature cū angelis ipse diuersus modꝰ intelligendi ostendit. Nō enī intelligit accipiendo a sensibilibus ⁊ conuertendo se ad fantasmata.

Angelus Xo nō sic. Nā vt scribit in cōpen/dio theologie. Intellectus diuinus cognoscit seipsū. Intellectus angeli cognoscit res p̄ species cōcreatas Intellectus Xo hūan⁹ cognoscit p̄ species abstractas a rebus pricularibus p̄ sensus prius cognitis. Et precipue in quattuor differūt pmarie angelus t aia. Primo differūt penes esse nāle. qz aia est vnibilis corpori ēt actu sepata. angelus nō. Scōo differūt penes esse logicū. i. diffinitionē. qz aia rōnalis est. sed angelus intellectualis. Aia enī apprehendit inquirendo t cōferendo. angelus āt intuendo. Tertio differūt penes esse methaphisicū. i. separū a mā t motu. qz angelus non hz passibilitatē nisi respectu superioz. Aia Xo respectu inferioz qz immutat a sensibilibus. Quarto differūt penes esse theologicū. qz aia vertibilis est a bono in malū t ecōuerso. angelus Xo nō qz manet in eo ad qō se conuertit. siue bonū siue malū. Insup̄ fidē est t totam scripturā sacrā ponere nullā aiam debere dānari. Quare in hoc acceptanda est sententia Augusti. g in li. de eccliasticis dogmatib⁹ ait Credendū est t firmiter tenēdū. q̄ aie nō sūt ab initio create vt Origenes finxit. nec cū corporibus seminant. vt Luciferani t Cirillus t quidā latinoz affirmant. Sed a deo aiam creari simul t infundi in corpe cōposito t formato. Si Xo obijceret q̄ deus cessauit a creatione rerū. qz vt scribit Genes ca. ij. Cessauit ab oi ope qō patrarat. Rndet Tho. vbi. s. q̄ de⁹ dr̄ cessasse die. vij. nō quidē ab oi ope. cū dicat Joānis. v. Pater meus opat vsq; mō t ego opor. Sed cessauit a nouis rerū generibus t speciebus cōdendis. Nā vt idē Tho. ponit. i. pte. q. lxxiij. Post opa ser diez a deo mīta facta sunt. t fiunt a deo quottidie. sic̄ noua individua in qualibet specie. t noue spēs q̄ frequēter apparent in aialibus ex putrefactione generatis. t noua miracula ac noue aie. Tñ nihil ex his factū est nouū quin aliqualiter in operibus sex diez precesserit aut pertiterit. Siue māliter sic̄ de costa Ade formauit mulierem siue causaliter sicut individua que nunc generant precesserūt in primis individuis suarum specierum. Species ēt noue si q̄ apparēt pertulerūt in quibusdā actiuis virtutib⁹. sicut q̄ aialia ex putrefactione generata ,pducant ex virtutibus stellarum t elemētorum quas a principio acceperunt. etiā si noue species taliū aialiū ,p ducātur. aut quedā precesserūt p̄m filitudinē sicut aie que nunc creant. ideo nihil nouū sub sole Ecclesiast. i. ca. Q̄ō de aiab⁹ de nouo creatis intelligi etiā pōt. eō q̄ aia Ade in operibus illis ser dierū creata fuit cui oēs alie que ,pducunt figillatim similes sunt. Sed ad hoc orit difficultas de aia primi hois an. s. fuerit creata simul cū corpe vel ante corpus. Et Augustin⁹ sup Genesim ad lram videt senture q̄ creata fuit ante corpus cū angelis. sed hoc nō dicit asserēdo. Et in li. de ecclesiasticis dogmat. expresse p̄riū asserit. Scūs Xo Tho. i. parte. q. xci. dicit. Q̄ cū aia vniat corpori vt forma. t fit nāliter pars hūane nature esse nō pōt q̄ fuerit ante corp⁹ creata. Nā deus primas res instituit in pfecto statu sue nature p̄m q̄ vniuscuiusq; rei species erigebat. Aia āt cuz sit pars humane nature nō habet nālem pfectionem nisi p̄m q̄ est corpori vnita. vñ non fuisset cōueniens aiam sine corpore creari. ¶ Quartus dubiū ,ppositū fuit vtrū deus debuit aiam tali corpori vnire. Est quidē vt apparet corpus humanū passibile corruptibile mortale debile saris t imbecille. Supatur a corporibus celestibus in impassibilitate in splendore in decore. A hinc in visu. a cane t vulture in odore. a porco in auditu. a simia in gustu t aranea in tactu. a volucribus in agilitate t huiusmodi Si aia nobilissima est creatura cur corpori tā infimo deus illā copulauit? Ad q̄ rndet Bonauentu. in. ij. di. xvij. Q̄ hoc cōuenienter factum est quattuor rōnibus.

Prima qz sic requirebat ordo hois in se.

Scōa qz sic requirebat ordo hois ad creaturā inferiorem.

Tertia qz sic requirebat ordo hois ad creaturam parem.

Quarta qz sic requirebat ordo hois ad finem

¶ Primo requirebat ordo hois ad se vt aia tali corpori vniretur. Nā homo cōditus fuit vt natus multa cognoscere nō solū cognitione intellectiua sed etiā sēsitiua. ideo debuit ei dari corpus multiforme vt diuersa organa diuersitati sensuū deseruirent ad diuersa obiecta cognoscenda. Quia etiā conditus fuit in vertilitate arbitrij vt potens viuere in iustitia t mori p culpaz. Dari debuit ēt ei corpus q̄ nō tñ esset abile ad viuendū sed etiā possz fieri abile ad corrumpēdū siue moriendū. Jō corpus illud non debuit esse celeste sed elemētare. ¶ Scōo requirebat ordo hois ad creaturam inferiorē vt tale corpus sibi daret. Quia

enim corporales nature inferiores facte sunt vt deseruirent creature rōnali. hinc est q̄ debuit fieri rōnalis creatura taliter cōposita q̄ obsequiū creaturarū inferiorum esset ei vtile. Quare non debuit corpus hois tā ex natura superiox corpox q̄ ex natura elementox cōstitui. ¶ Tertio sic regrebat ordo hois ad creaturā parem. Sicut enim facta est vna creatura rōnalis prope deū ⁊ in loco suprēmo. s. celo empirreo. sic debuit fieri alia rōnalis creatura in loco infimo. s. in terra. Et ideo corpꝰ eiꝰ debuit institui ex natura tali habitationi cōuenienti. ¶ Quarto ordo hois ad finem requirebat vt tale corpus haberet. Debebat quidem hō subici deo per abiectionē humilitatis vt sic ascenderet vñ angelus ceciderat per electionē. Ideo ei dari debuit corpus in quo pulueren se reputans deo per oia subiaceret. Et si obiceret q̄ perfectioris forme debet esse perfectius susceptibile. Sed aia intellectiua est p fectissima aiarum. Cū oīm aliox aialium corpora habeant nāliter insita tegumenta puta pilox loco vestium. ⁊ vnguiū loco calciamentox habeant etiā arma nāliter sibi data sicut vngues dentes aut cornua. ergo videt q̄ aia intellectiua nō debuerit vniri corpi impfecto tanq̄ talibus auxilijs priuato. Ad hoc rñdet Tho. i. parte. q. lxx vi. arti. v. in responsione ad quartū argu. Q̄ aia intellectiua q̄ est vniuersaliū cōprehensiua hz virtutez ad infinita. Et iō nō potuerūt sibi determinari a nā determinate extimationes nāles vel ēt determinata auxilia vel defensionū vel tegumentox sicut alijs aialibus quorū aie habent apprehensionez ⁊ virtutē ad aliqua particularia determinata. sed loco horū oīm hō nāliter hz rōnem ⁊ manus que sunt organa organox q̄ p eas hō pōt sibi preparare instrumenta infinitox modox ⁊ ad infinitos effectus. Cūcta ḡ que sunt in hoie tā ex parte aie q̄ ex parte corporis q̄ ēt ex parte vtriusq̄ bñ optimeq̄ disposuit sapientissimus artifex ille deus. Ob q̄ qd Cicero in li. de legibus dicebat. Aial hoc prouidum sagax multiplex. acutū memoria. plenū rōnis ⁊ cōsilij quē vocamus hoiem preclara quadā conditōe genera tū esse a deo cōstat. Et Bernardus in sermōibus inqt. ¶ Parū ne tibi videtur hoc. cogita qualē te fecit. nēpe sm corpus egregiā creaturā. sm aiam magis imaginem creatoris insignē. rōnis pticipem. btitudinis eterne capacē. ¶ Porro ambo sibi coherere fec artificio incomprehensibili ⁊ sapientia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante ñ fuit. nec spes retributionis fuit. nec ideo fecit q̄ bonox nostrorum eget.

¶ De aia separata que imortalis est ⁊ perpetua ⁊ de locis ad que aie transferuntur postq̄ exeunt de corporibus. Capitulum. iij.

¶ Ertiū mysteriū de aia contemplandū de separatōis. ¶ Propter transgressionē qui dē primox parētū mors in oēs filios adā decreto dei iuste desciit. Quare ⁊ aiam a corpe suo separari necesse est. De qua i hac pte quatuor dubia declaremus.

¶ Primū vtr aia a corpe sepata sit imortalis.
Scōm vtr aie sepate trāsferant ad aliq̄ loca
Tertiū vtr loca faciāt ad delectationē vel penam aiabus separatis.
Quartū vtrū aie exeant de locis ad que transferuntur.

¶ Primū dubiū est vtrū aia a corpe separata sit immortalis. Mā pleriq̄ temere affirmare nō erubescunt. Q̄ aie simul cū corporibus morianť. In quox psona inquit sapiēs Ecclesiastes. iij. ca. Vnus interitus est hoim ⁊ iumentox ⁊ equa vtriusq̄ conditō. Sicut morit hō sic ⁊ illa moriūť. Contra ꝗs ē auctoritas fidei ⁊ oīm sapientū doctrina. Apparet āt imortalem aiam atq̄ incorruptibilē ex tribus.

¶ Primo ex generali cōfessione
Secundo ex euidenti rōne.
Tertio ex clara exemplatione.

¶ Primo apparet q̄ sit immortalis aia ex generali cōfessione. Id nāq̄ cōfitenť ⁊ predicāt phi. poete. doctores. imo ⁊ quilibet magno ⁊ excellēti ingenio viri. quox dicta in hoc loco inseramus. Auerrois sup. xi. Metaphisice ita dixit. Aia manet post mortē ⁊ finis, psperitatis eius erit si iungať primo motori. Et Auicenna. v. pte nāliū. Cū aia liberabiť a corpore ⁊ ab accidentibus corpis tūc potest cōiungi intelligērie agēti. Et tūc inueniet i ea pulchritudinē intelligibilē ⁊ delectatōz ꝑhennē. ⁊ vocat intelligentiā agentē deū. Balien⁹ in li. de spmate. Sic lumē solis qō ē incorruptibile separať ab acre ⁊ ab oi oculox intuitu. sic fine sui corruptōe sepať a corpe aia. ¶ Plato fz macrobiū i li. saturnaliū. ⁊ Augelliū i li. noctiū actax libx scripsit ō imortalitate aie quē Tullius trāstulit in latinū. denoiauitq̄ illū a phedone ꝺdā socrati ⁊ platoni dilecto. ibi sic ait. ¶ Perfect⁹ ⁊ purgatus hinc exiens habitabit cū deo

Idē in thimeo. Aia est imortalis ꝛ ſm q̄ vicerit passiones vel victa fuerit premiabit vl̄ punicꝫ post hanc vitā. Macrobius sup somniū Scipionis. Sic habeto oibus qui patriā seruauerint. iuuerint. auxerint certū esse in celo definitū locū vbi bti euo sempiterno fruant. Lactantius li. vij. diui. institutionū aduersus gentes dicit. q̄ quidā cōsuluit Apollinē mileſiū vtrū aia maneat post mortē. qui rndit. Aia q̄diu vinculis detinet in corpore corruptibiles passiones sentiens mortalibus cedit doloribus. Cū Vo post humanā solutionē velocissimā post solutū corpus inuenit oino e terra ferī. nunq̄ senescens. ꝛ manet in eternū. Lucretius vt ibidē Lactanti⁹ refert. dixit. Cedit idē retro de terra q̄ fuit ante in terrā. Sz q̄ missū est ex etheris oris. id rursū celi fulgētia templa recceptant. Iterū Lactantius ibi de Fe recide. Immortales esse alias fercedes diſputauit. hec Vo ꝓpria est in nr̄a religiōe doctrina. Ergo Diccarcus cū Democrito errauit q perire cū corpe ac dissolui argumentatus est. Quintilianus ita retulit. Si qs sciat qs sit finis bonor̄. q̄ vera felicitas. nunq̄ sibi videbitur premitura morte perire. Et Ouidius li. iij. methamorphoſios. Vltima semp expectāda dies hoi dicitq̄ btūs. Ante obitū nemo supremaq̄ funera dz. Saluſtius in li. de repub. Ingenia ꝛ egregia facinora fiē aia imortalia sunt. Valerius maximus li. ij. ca. i. Asserit morē fuisse gallor̄ mutuare pecūias vt eas reciperēt apud inferos. Seneca ad lucillū ita scribit. Si trāquille volumus viuere in expedito habenda est aia vt siue illā insidie siue egritudines petant. qd aliud debeo nisi vt ercat exhortari ꝛ cū oibus eā bonis emittere? Vade inq̄ vade fortiter. vade feliciter. nihil dubitās en rerū nā q̄ te generauit expectat. ꝛ locus iſte melior ꝛ tutior. Videm⁹ ad Alexandrū ita loquit. Nos nō sumus bui⁹ mūdi incole sed aduene. nec ita in orbē terrar̄ venimus tanq̄ in eo cōsistere libeat. sed transire. ꝓperamus eni ad patriū larem nullis delictor̄ ponderib⁹ p̄grauati. Tullius in q̄stionibus tuſculanis clamat. Nō est lugēda mors quā imortalitas cōsequit. Idē in li. de senectute inducit Cathonē ꝓferentē cū Publio scipione ꝛ Bayo lelio Ego ingt prēs vr̄os viuere arbitror ꝛ ea qdē vita q̄ē sola vita noianda. Mā dū sum⁹ inclusi in his ꝓpaginibus corpis munere quodam necessitatis ꝛ graui ope pfungimur. Est enim celestis aius ex altissimo domicilio depressus ꝛ q̄si demersus integrū locū diuine nature cōnitatiq̄ p̄riū. Sed credo deos imortales spirasse aios in hūana corpa vt cēnt q terra viterent. quiq̄ celestiū ordinē ptēplātes imitarēt cū vite mō atq̄ cōstantia. Nec solū me rō impulit vt ita crederē sed nobilitas ēt sūmorum phor̄ ꝛ auctoritas. demonstrabunt mihi preterea q̄ Socrates supremo die vite de immortalitate aior̄ disseruisset. Is q esset oim sapiētissim⁹ oraculo apollinis iudicat⁹. Quid mīta sic mihi cōsuasi sic sentio cū tanta sit celeritas aior̄ memoria preteritor̄. futuror̄ prudentia tot artes. tot scie. tot inuenta nō posse eā nāq̄ res ipas cōtineat esse mortalē. ¶ Secūdo apparet q̄ aia sit imortalis ex euidenti rōne que multiplex assignari potest.

Prima dr̄ cessationis.
Scōa superationis.
Tertia operationis.
Quarta inclinationis.
Quinta perfectionis.
Sexta ordinationis.
Septima iustificationis.
Octaua remunerationis.
Nona assimilationis.
Decima resurrectionis.
Undecima orationis.
Duodecima comparationis.

¶ Prima rō ex q̄ colligit q̄ sit imortalis aia dr̄ cessationis Cessat quidē in ea mā cū sit substantia simplex ꝛ ñ sit cōpoſita ex mā ꝛ forma Dñs Aug⁹ in. vij. sup genesim ad lr̄am ait. Q̄ aia nō est facta ex mā corpali neq̄ ex mā spūali. Et hoc manifestū est ſm Tho. i. pte. q. lxv precipue ex rōne hūane aie inq̄ztū est intellectiua. Mā oē qd recipit i aliq̄ recipit p modū recipientis. Sic āt cognoscit vnūqdq̄ ſm q̄ forma eius est in cognoscente. Aia āt intellectiua cognoscit rem aliquā in sua nā absoluta puta lapidē inq̄ztū ē lapis absolute. Est q̄ forma lapidis absolute ſm rōnē ꝓpriā formalez in aia intellectiua. Quare ꝛ ipsa aia intellectiua est forma absoluta ꝛ non cōpoſita ex mā ꝛ forma. Mā si sic esset cōpoſita. forme rerū reciperent in ea vt indiuiduales. ꝛ sic non cognoſceret nisi singlare vt accidit in potentijs sensitiuis q̄ recipiūt formas rer̄ i organo corpali Materia eni est principiū indiuiduatiōis formar̄. Relinquit ergo q̄ aia intellectiua ꝛ ois intellectualis substantia cognoscens formas

absolute. caret compositioue materie ⁊ forme
D is ät corruptio procedit a conditione mate
rie. licet ens sit incorruptibilis ⁊ ingenita ꝟz se
vt dr̃.i. Phicoꝝ. tñ est cã corruptionis co q̃ i
potentia ad multas formas nec satisfit appe
titui suo p aliquã formã corpoꝝ iferioꝝ. Vñ
licet mã ꝑprie non corrumpat p se nec forma
p se sed solũ cõpositũ. tñ corruptionis hui⁹ cã
est mã. Cũ igit vt dictũ est aia nõ sit cõposita
ex mã ⁊ forma q̃ tunc non diceret aia sed ani
matũ. ergo patet q̃ aia est incorruptibilis. Et
vt ingt Tho. vbi. s. dato q̃ aia esset cõposita
ex mã ⁊ forma. tñ adhuc oporteret ponere eaz
incorruptibilẽ. non ens inuenit corruptio nisi
vbi inuenit cõtrarietas. Benerationes nãq
⁊ corruptiones ex ꝯrijs in cõtraria sunt. Vñ
corpora celestia q̃ ñ hñt materiã ꝯrietati sub
iectã incorruptibilia sunt. In aia ät intellecti
na nõ pot esse aliqua cõtrarietas. recipit enim
fm modũ sui esse. ea Ro q̃ in ipa recipiuntur
sũt absq; ꝯrietate. Mã intelligit ignẽ ⁊ aquã
absq; ꝯrietate. Rones quidẽ ꝯrioꝝ in intelle
ctu nõ sunt contrarie sed est vna sententia cõ
trarioꝝ. Impossibile est ergo q̃ aia intellecti
va sit corruptibilis. ¶ Scda rõ qua ostendit
q̃ aia sit imortalis dr̃ superationis. Superat
aia intellectiua ⁊ excedit nobilitatẽ ⁊ dignita
tem quoꝝcũq; corpoꝝ tã elementariũ q̃z cele
stiũ. q̃ ꝓbat ex dictis oim sapientũ. Inquit
Aug⁹ in libro de libero arbi. D is aia oi corpe
est nobilior seu melior. Et idẽ li. octuagintatri
um questionũ. D is aia melior est oi corpore.
⁊ idẽ in li. d̃ duabus aiabus. Aia luce ista quã
hoies veneranꝝ melior est q̃nquidẽ illa intelli
git mẽte. hec sensu corporis innotescit. Et idẽ
viij. de ci. dei. ca. xv. D i corpori preferunt aie.
Et in li. soliloquioꝝ. Quicquid celi ambitu cõ
tinet inferius ab aia hũana est. ⁊ Crisosto. in
li. de lapsu mundi. Quanto ait celũ terra pul
chrius tanto aie pulchritudo oẽz formã q̃uis
pulcherrimi corporis superat. Ad idẽ est glo
sa ca. cum sit. de etate ⁊ qua. ordi. Et. xij. q. i. ca.
precipimus. Et cõfirmat. xxiiij. q. iij. ca. si ha
bes. Et de peni. ⁊ re. ca. cũ infirmitas. Et. C. d̃
sacrosanc. cc. l. sancimus. Et Aristo. in princi
pio li. de aia docet qualiter scia de aia q̃tũ ad
bonitatẽ ⁊ honorabilitatẽ est ꝓponenda alijs
scientijs nãlibus que sũt de numero bonoruz
honorabiliũ. ppter nobilitatẽ subiecti q̃ ẽ aia
intellectiua. Iterũ in. i. de aia ait. Aia ät aliqd
melius esse ⁊ antiquius. i. nobilius impossibile
est. Impossibilius antẽ adhuc intellectu. s. esse
aliquid nobilius. rationabilissimũ eni esse ha
bet ⁊ nobilissimũ fm naturã. Ex his arguitur
sic. D mne q̃d non subijcit motui celi est incor
ruptibile. Nam motus celi est cã generatiõis
⁊ corruptionis. sed aia nõ subijcit motui celi.
nã nullũ minus nobile pot agere in mai⁹ no
bile nec illud destruere. Sic itaq; cũ aia rõna
lis que est spũs nobilior sit celo q̃d est corpus
nõ subijciet celo. Insup hoc demonstrari pot
Quia tanto creatura est nobilior q̃to magis
appropinquat deo. vñ creature que sunt tñ
⁊ solũ habent esse sunt in infimo gradu nobi
litatis. Creature que habent esse ⁊ viuere sũt
illis nobiliores. Multo digniores Ro sũt cre
ature que hñt esse viuere ⁊ sentire. Quib⁹ oi
bus preponunt creature q̃ hñt discernere ⁊ i
telligere. Cum ergo celi habeant tñ esse. se
quit q̃ incõparabiliter illis sit excellẽtior aia.
Pot adhuc aia inclinationes corpis ex influ
entijs corporũ celestiũ reprimere ⁊ refrenare.
Quare cũ nec a celo causet nec illi subijciatur
erit p consequẽs incorruptibilis. ¶ Tertia rõ
ostendens aiam esse immortalẽ dr̃ operatiõis
Cuiuslibet nãq; substantie corruptibilis ope
ratio sua duratõne debilitat ⁊ deficit vsq; ad
vltimũ defectũ qui est corruptio vel mors. Sz
operatio aie sua duratione inualescit ⁊ ꝓficit
q̃ vt scribit Job. xij. ca. In antiquis est sapiẽ
tia ⁊ in multo tpe prudentia. ideo apparet q̃
aia sit immortalis ⁊ incorruptibilis. ¶ Quar
ta rõ qua ꝓbat q̃ aia sit immortalis dr̃ inclı
nationis. D es quidẽ hoies nãliter inclinant
ad desiderandã vitã ppetuã ⁊ btitudinẽ. sed
impossibile est appetitũ nãlem esse frustra ex
ij. methaphi. vbi dicit Aristo. desideriuz nãle
nõ est frustra. Et in li. de celo ⁊ mũdo. Natura
nõ facit aliq̃d factũ vanũ. Igit necesse ẽ po
nere aiam imortalẽ. Hec est rõ Tho. in. ij. ꝯ gẽ
tiles ca. lxx viij. Et in. i. pte. q. lxxv. ¶ Quinta
rõ dr̃ pfectionis. Ad pfectionẽ nãq; vniuersi
requirit diuersus gradus creaturaruz. Vnde
Brego. in. iiij. dialoguz. dicit. Tres vitales
spũs creauit oipotens deus. Vnuz qui carne
tegit ⁊ cum carne mozit. hic est iumentoruz ⁊
aliũ irrationaliũ. Aliũ qui carne ñ tegit nec
cũ carne mozit. hic est angeloꝝ. Et tertiũ qui
carne tegit ⁊ non cum carne mozit. hic est ho
minũ rõne predictoꝝ. Apparet ergo q̃ ad p
fectionẽ vniuersi ponenda est aia immortalis
¶ Sexta rõ dr̃ ordinatõnis ⁊ hoc refertur ad

diuinã sapientiã. Sapientis nãqz est ordina re bona ad bonum ꝛ optima ad optimũ finẽ Si ergo deus oia ordinauit ad hoiem videtur ꝙ homo post deũ sit oim creaturarũ finis. Fi nis ãt nobilior est principio. Cũ ergo mũdus sit ꝑpetuus q̃ztũ ad substantiã vt patet de ele mentis ꝛ corporibus celestibus: ergo ꝛ anima erit perpetua. Hanc rõnem Lactantius tan git li. vij. diui. insti. vbi ait. Si hoim cã factus est mundus ꝛ ita factus est vt esset eternus. s. q̃ztum ad substantiam: cur ipsi quoz causa fa ctus est non sunt sempiterni. Ãt nõnulli deo nostro ingratissimi negare nõ ꝓfundũtur ad hoium vtilitatẽ cũcta que in celo ꝛ que in ter ra sunt esse ordinata. Qui audire debent illud qõ scribit Deuterono. iiij. ca. Solem ꝛ lunam ꝛ oia astra celi creauit dñs deus in ministeriũ cunctis gentibus. Et Dauid loquens ad deũ cũ admiratiõe dicebat. Quid est homo ꝙ me mor es eius: aut filius hois qm̃ visitas eum. Minuisti eum paulominus ab angelis gloria ꝛ honore coronasti eũ ꝛ ꝓstituisti eũ sup opa manuũ tuaz. Oia subiecisti sub pedibus eius. oues ꝛ boues vniuersas insuper ꝛ pecora cam pi. Volucres celi ꝛ pisces maris. Et de hoc Augs adhuc ita loquitur. Omnia dñe sub pe dibus hois subiecisti vt solus homo sup oia tua tuus esset totus. Exteriora nanqz ꝙ corpo re cuncta creasti. Ipsuz Xo pro aia aiam pro te vt tibi soli vacaret te solum amaret ꝛ posi deret ad solatiũ. Lactantius autẽ li. vij. diui. insti. prius eleganter suadet mũdũ sine causa factũ nõ esse. Demũ ꝛ proprer hoiem a deo cõ ditũ confitetur. Inquit ergo sic. Cũ mundus oẽsqz partes eius vt videmus mirabilis ratõ gubernet: cũ celi temperatio ꝛ equalis in ipsa varietate cursus astroz luminũqz celestiũ: tẽ poz constans ac mira descriptio: terraruz va ria fecũditas: plana campoz munimẽta. ꝛ ag gerics montiũ: viriditas vbertasqz siluarum fontiuni saluberrima eruptio. Fluminũ opor tuna inundatio. Maris opulenta ꝛ copiosa interfusio: ventorũ diuersa ꝛ vtilis aspiratio. terra ceteraqz oia rõne fũma constent. Quis tam cecus est vt existimet sine cã esse facta in quibus mira dispositio ꝓuidentissime rõnis elucet. Deinde sequit Lactantius insinuans ꝙ non nisi propter hoiem cuncta sint facta ꝛ ait. Quis est eni tam ineptus vel taz ociosus vt aggrediatur aliquid facere frustra ex quo nullã vtilitatẽ nulluz comodũ speret. ꝙ domũ edificat nõ ideo edificat vt tantũmodo dom fit sed vt in ea possit habitari. Qui nauem fa bricat non ideo insumit operam vt tñ nauis appareat sed vt ea nauiget. Item qui vas ali qõ instituit ac formar nõ proptera id facit vt tñ fecisse videat sed vt vas illud effectum ca piat aliquid necessariũ. Similiter cetera que cunqz fiunt nõ vtiqz in supuacuũ sed ad vsus aliquos vtiles laborantur. Mundus ergo a deo factus est non vtiqz propter ipsũ mundũ Necqz eni aut caloze solis aut lune aut aspira tione ventoz aut humore imbriũ aut alimo nia frugũ cum sensu careat indiget. Sed ne il lud quidẽ dici põt ꝙ deus propter seipsũ fecit mundũ. qm̃ põt esse sine mundo sicut fuit an tea. Et his oibus que in eo sũt quecqz generan tur deus non vtit. Apparet ergo animantiuz cã mundũ esse cõstructũ. qm̃ rebus his quib constat animates fruunt. Rursus ceteras ani mantes hois cã esse factas ex eo clarum est ꝙ hoi seruiunt ꝛ tutele atqz vsibus ei date sũt qm̃ siue terrene sunt siue aquatiles nõ sentiũt mundi rõnem sicut hõ. hec Lactanti. Vt ãt breuius hanc ptẽ decurramus. Hugo in li. de arra sponse sic ad hoiez dicit. Respice vniuer sũ mundũ istũ ꝛ considera si aliquid in eo sit qõ tibi nõ seruiat. ois natura ad hunc finẽ di rigit cursum suuz vt obsequijs tuis famuleꝛ: tuisqz necessitatibus ꝛm affluentiã indeficiẽ tez occurrat. hoc celũ hoc terra hoc mare hoc aer cũ his que sũt in eis vniuersis explere nõ cessant. hec Hugo. Res est ꝓfecto ab oibus ponderanda ꝙ pijssimus oim pr deus tot in numeris bñficijs tot amplissimis muneribus tot abundantissimis gratijs voluerit aiaz rõ nale dotare. Ipsi corpus organicum mirabili opificio ertructũ cum sensib copulauit. Ipsi celos ꝛ sidera firmamenti clementaqz oia ꝛ er illis composita seruire iussit. Ipsi angelos ad custodiã deputauit. Ipsi leges ꝛ ꝓcepta bene viuendi instituit. Et cũ nec sic suũ creatorẽ agnosceret: misit vnigenitũ filiũ suũ qui viaz veritatis illã doceret qui errantẽ ad semitam vite ꝓduceret: ꝙ deniqz illã sanguine suo pre cioso redimeret. Quis igit tã egregiã tã insi gnẽ tã ꝓclarã tãqz deo charissimã creaturã ad imaginẽ ꝛ suã similitudinẽ formatã mortu rã audeat affirmare. Aperi oculos tuos o aia tanto decore redimita. O aia tanta diligentia a tuo creatore custodita. O aia tanto labore a iesu filio dei ꝛ virginis quesita: tanto dolore

recupata: tanto deniq; precio redempta ⁊ con
fidera in teipsa sapientiã dei qui ñ ab re circa
te tanta dignatus ẽ operari. ¶ Septima rõ q̃
ostendimus q̃ aia sit immortalis dr̃ iustifica
tionis. Clamant oẽs scti iustissimũ esse deum
fiẽ p̃z in sermone de iusticia dei in quadrageſi
mali nr̃o. Et vbi esset iusticia dei si aia cũ cor
pore moreret. qñquidẽ tot mala in p̃senti rema
nent impunita. Sz ꝓfecto nõ sine pena trãsi
bunt impij qui in suis malis ⁊ iniquitatibus
prosperanr̃ qz in futura vita eqssimus ille de⁹
reddet vnicuiq; ꝑm opa sua. vt latius dixim⁹
in pretacto sermone. Mõ glorient̃ petõres in
malicia sua: qm̃ de illis ingt in p̃s. lxxvij. Da
uid. Consũmetur nequicia petõr̃. Et p̃s. xxxi.
Multa flagella petõris. Et sapiens ꝓuerbio.
v. ca. Iniquitates sue capient impiũ. Nam ⁊
Seneca in tragedijs hoc ipsũ profitet. Ingt
ãt sic. Nõ quisq; fecit patit auctorẽ scelus re
petit. Et Plato in fedrone dixit. Est in reue
ra defuncto⁹ aias extare: ⁊ bonis melius esse
malis ãt deterius. ¶ Octaua rõ qua deducit
immortalitas aie dr̃ remunerationis. Hoc spe
ctat ad clementiã ⁊ benignitatẽ dei. qui sicut
nullũ malũ ipunitũ: ita nec vllũ bonũ irremu
neratũ relinquit. Hoc ãt esset si aia periret cũ
corpore qm̃ amici sui qui corpora eor̃ ⁊ volũ
tarijs castigatiõibus ⁊ illatis passionibus ob
tulerunt nullã inde reportassent mercedẽ. In
tueamur quid apli: qd ꝓfessores: qd virgines
qd ⁊ martyres egerint ꝓ dei amore. ⁊ inde cõ
cludamus q̃ si mortua foret illor̃ aia dei ma
nus vacua esset a munere liberalitatis. Errã
uerunt in solitudinibus illi. in speluncis: in ca
uernis: in scissuris petrarum ⁊ montium affli
gentes carnem vigilijs: ieunijs: genuflexioni
bus: verberibus ⁊ disciplinis. Alij ludibria ⁊
vincula experti sunt. Alij lapidati sunt. Alij
capite cesi. Alij flammis adusti. Alij sagittis
vulnerati. Alij in mare ⁊ fluminibus demersi
Alij exquisitissimis cruciatibus necati vt deo
gloriam ⁊ honorem impenderent. Nunquid
sine retributiõe laborauerunt incassũ: O pie
tas dei benedicti. O charitas p̃ris eterni. Jpe
vtiq; diligentibus se bona inuisibilia prepa
rauit que oculus nõ vidit ⁊ auris nõ audiuit
Et ꝓpterea saluator nr̃ Matth. v. ca. suos dis
cipulos cõfortabat dicens. Bti estis cũ male
dixerint vobis hoies ⁊ ꝑsecuti vos fuerint ⁊
dixerint oẽ malũ aduersus vos mẽtientes ꝓp
me. gaudete ⁊ exultate qm̃ merces vr̃a copiosa
est in celis. ¶ Nona rõ dr̃ assimilationis de q̃
sic dicit Aug⁹ in li. de spũ ⁊ aia. Immortalis ẽ
aia: ne a sui creatoris filitudine discrepare vi
deat. Non eni poterat esse imago ⁊ filitudo
dei si vllo mortis termino clauderet. ¶ Decia
ratio dr̃ resurrectionis. Est articulus fidei q̃
mortui resurgent. Et de hoc diffuse scripsi in
quadragesimali in sermone de resurrectione
generali. Quia itaq; erit resurrectio que fiet
ꝑ vnionẽ aiarum ad sua propria corpora vir
tute diuina. Et q̃ xp̃s surrexit a mortuis. Et
alij post mortẽ miraculose redierunt ad vitã
necesse habemus confiteri q̃ aia sit imortalis
¶ Undecima rõ dr̃ ofonis. Dicat ecclesia pro
defunctis ⁊ suffragia facit, ꝑ aiabus in purga
torio penale debitũ exoluentibus. Jgit aia est
imortalis. ¶ Duodecima rõ dr̃ comparatio
nis. Comparando quippe aiam que est vltia
forma ad primã mãm ponenda est aia incor
ruptibilis. Nam fiẽ esse intelligibile est ꝑma
nentius q̃ esse sensibile. Sic ⁊ recipiens esse i
telligibile est ꝑmanenti⁹ q̃ recipiens esse sen
sibile. Sed recipiẽs eẽ sensibile est incorrupti
bile ꝑm suã substantiã. s. mã prima. ergo mul
to fortius intellect⁹ possibilis qui ẽ receptiu⁹
formar̃ intelligibiliũ. ¶ Tertio apparet q̃ sit
imortalis aia ex clara exemplatione. Sũt tria
exempla lucidissima q̃ oñdunt aiam esse imor
talẽ in qbus tanq; in splendidissimo speculo
glibet tante rei veritatẽ inspicere põt.
Primũ exemplũ dr̃ tollerationis.
Scõm apparitionis.
Tertiũ erauditionis.
¶ Primũ exemplũ dr̃ tollerationis, vt enim
scribit Cicero in questiõibus tusculanis. Me
mo vnq; sine magna spe imortalitatis se pro
patria offerret ad mortẽ. Dc martyribus cla
rũ est q̃ mortẽ non timuerunt quã vitare po
tuissent si xp̃m relinq̃re voluissent. Sz ad phi
losophos veniam⁹. Recitat Augusti. li. i. dc ci.
dei. ca. xxij. Q̃ quidã phus Theobrctus noie
lecto Platonis libro de imortalitate aiar̃. de
muro se precipitẽ dedit. itaq; iterfecit semet
ipsũ. Et Lactantius li. iij. diui. instit. ait. Multi
ex his qui eternas esse aias suspicati sunt tã
q̃ in celũ imigraturi sibipsis manus intulerũt
vt Cleantes vt Crisippus vt Empedocles ⁊
Zeno. Et ex romanis Catho qui fuit in omni
vita sua socratice vanitatis imitator. ⁊ q̃ dc
cathone fit mentio. Sciendũ q̃ multi fuerũt
fic nominati. Mã fuit quidã catho censorin⁹

de quo fit mẽtio in libro ō amicitia. ⁊ in questionib⁹ tusculanis a Ciceronc. Et a Plinio in li. de viris illustribus. Et a Valerio in rubrica de studio ⁊ industria. Hic fuit eloquentissimus litteris grecis ⁊ latinis eruditꝰ multaqꝫ fecit magnifica ꝓ republica ⁊ consulẽdo ⁊ preliando. Qui vt scribit in speculo gestorũ mũdi tedio duplicis quartane affectus vt beatiore vita frueret semetipsũ interfecit. Fuit ⁊ alius Catho filius supradicti vir bellicosus. qui vt scribit. Frontinꝰ cũ in bello ꝑ macedonie regem pugnaret equo prolapsus cũ se recollegisset animaduertit gladiũ cecidisse e vagina quẽ fortiter recuperauit ⁊ vulneratis hostibꝰ ad suos rediit. Nõ exemplũ adeo romanos animauit ad preliũ ⁊ macedones terruit vt ipsi macedones vincerent. Fuit alius marcus catho filiꝰ supradicti ⁊ nepos censorini q consul in affrica diẽ clausit extremum. Catho ãt vticensis qui ⁊ portius fuit filius precedentis marci cathonis q vticensis dr̃ eo q ꝓ in vtica libie ciuitate se occidit. cã No fuit vt non subijceret cesari. qm̃ ipse pompeianas partes secutus fuerat. Mã vt ait Tullius in. i. de offi cijs. Mors turpitudini ac seruituti anteponẽda est. Ex hoc arguũt quidã probantes q aia sit imortalis er auctoritate Aristo. in. iij. ethicoꝝ. qui ait. q fortis dz se exponere morti pro salute patrie. ⁊ hoc fm̃ iudiciũ nãlis rõis. Sz nisi aia esset incorruptibilis non deberet hoc appetere. qz nõ esset simpliciter non cadit sub appetitu. Sed ꝑ hoc nõnulli obijciunt dicentes q etiã si aia moreret cum corpore adhuc velle sustinere mortẽ ꝓ liberatione prie ⁊ pro republica esset fm̃ iudiciũ rectũ rõnis. Nam melior est modicus actus virtutis intẽsus q̃ vita vitiosa vel cũ actu remisso ꝓ magnũ tẽpus. ergo fortis debz se exponere ꝓ bono virtutis. Et qz ipse est pars cõitatis cuius bonũ cõmune nãliter est magis diligendũ q̃ bonũ priuatũ. Et ista videt fuisse opinio Scoti quã improbat Landulfus in suo. iiij. di. xlij. Quia sicut lex ⁊ rõ naturalis prevalet oi legi ⁊ rõni maxime create. Ita bonũ entitatis naturalis prevalet oi bono cuiuscunqꝫ virtutis. vñ longe videt q sit eligibilius habere esse ꝑpetualiter ⁊ nõ virtuosũ esse moraliter non dico vitiosũ esse sed non virtuosũ q̃ habere esse morale ad modicũ tempus ⁊ postea habere ꝑpetuũ non esse. Similiter puto eligibilius habere ꝑpetuã entitatẽ incorruptibilẽ sine gloria patrie q̃ habere gloriosum esse ꝓ vnũ diem ⁊ postea ꝑpetuo anihilari. ⁊ tũ maius est bonuz patrie q̃ bonũ virtutis. hec Landulfus. Ricardus etiã de media villa in. iij. di. xxxiij. ita scribit. Si aia moreret cũ corpore vt falso quidam fuut opinati. homo nõ deberet velle sustinere mortẽ pro liberatione patrie. Primo qz fm̃ Augusti. in. i. de libe. arbi. Quisqs recte aliquid eligit appetendũ necesse est vt melior fiat cũ ad id puenerit qõ elegit. Melior ãt cẽ nõ posset qui nõ esset. Sed si aia moreret cum corpore hõ ꝓ mortẽ totaliter desineret esse excepta mã prima. Ergo moriendo voluntarie ꝓ liberatione patrie melior nõ esset. ⁊ sic non esset electio recta Scõo nõ debet hõ' voluntarie intermittere actũ virtutis alicuius nisi vt liberius vacet exercitio maioris virtutis. Sz multo magis esset ꝑ rõnem rectã eligere illud ad qõ sequeret ꝑpetua impossibilitas operandi fm̃ quãcunqꝫ virtutẽ. q̃ ad tempus intermittere actus vnius virtutis nõ ꝓpter exercitiũ alterius virtutis. Sed si aia moreret cum corpore hõ eligendo mori. eligeret illud ad qõ sequeret q amplius in ꝑpetuũ fm̃ virtutem opari non posset. Ista causa exercitij dicta sũt ⁊ vt silentiũ imponat̃ his qui dicunt non esse sufficiens immortalitatis argumentũ. q illi ō quibus mentionẽ fecimus superius ⁊ reliqui qui patriã dilexerũt imo ⁊ martyres qui xp̃m confessi sunt mortẽ nõ horruerunt. ¶ Scõm exemplũ in quo lucet aie immortalitas dr̃ apparitionis. de apparitiõe aiaꝝ diximus in sermone de transfiguratione ieſu xp̃i benedicti. ideo tantũ id nunc asserim⁹ q volente deo ad consolationẽ viuoꝝ sepius aie separate diuersimode apparuerũt. In legenda sancte Lucie scribit q orante ipsa cũ matre iuxta sepulchꝝ sancte Agathe. Luciã somnus arripuit viditqꝫ agathã in medio angelorũ gẽmis ornatam stantem ⁊ dicentem sibi. Soror mea lucia qd a me petis qõ ipsa poteris prestare continuo matri tue. Mã ecce per fidem tuã sanata est. Euigilans lucia ita inuenit. Mã passa fuerat eius mater annis multis fluxũ sanguis. Hieronym⁹ in vita pauli primi heremite narrat qualiter Antoni⁹ longe positus a cella pauli vidit angelos aiam eius deferentes qui morcurrẽs inuenit corpus pauli flexis genibus in modũ oratis erectũ ita vt ipsũ viuere extimaret. Sz cũ ipsũ mortuũ did.icisset dixit. O serã aia qõ gerebas in vita in morte mõstrasti. Cũ

aūt non haberet vnde sepulturā faceret vene
rūt duo leones ⁊ foueā parauerūt: sepultoq;
eo redierunt ad siluā. Ambrosius refert de be
ata agnete q̄ eius peracto martyrio cū paren
tes eius octaua die iuxta tumulū vigilarēt vi
derunt chorum virginū vestibus fulgentibus
radiantē inter quas viderunt beatā agnetez
simili veste fulgentē ⁊ a dextris ei⁹ agnū can
didiorē niue stantē: quibus illa ait. Videte ne
me quasi mortuā lugeatis: sed cōgaudete me
cū ⁊ congratulamini. q̄ cū his oībus lucidas
sedes accepi. ℙ Propter quā visionē ecclesia ce
lebrat festū agnetis scōo. Constantis aūt vir
go filia constantini lepra grauissima laborās
cū hanc visionē audisset tumulū eius adijt: ⁊
ibi dū oroni insisteret: obdormiuit. viditq; be
atā agnetē sibi dicentē. si in xp̄m credideris cō
tinuo liberaberis. ad quā vocē cuigilans per
fecte se sanatā inuenit. q̄ baptismū recipiens
sup corpus btē agnetis basilicaz fecit ⁊ ibi in
virginitate pmānsit. In vita sanctaz Rufine
⁊ secunde ponit qualiter apparuerūt cuidā
matrone noie plantille he due sorores fuerūt
virgines romane: parētibus clarissimis geni
te. Asterio. s. ⁊ aurelia que nupserūt armenta
rio ⁊ verino: q accusauerūt eas q̄ xp̄iane eēnt
tpe Valeriani imperatoris ⁊ capte ac tradite
donato prefecto post multa verba iussit rufi
nā prius cedi. qō videns soror clamare cepit
ad iudicē. Quid est q̄ sororē meā glorificas ⁊
me inhonoras. Tandē post mltā vtriq; illa
ta tormenta ducte fuerūt in siluā in via corne
lia ab vrbe roma miliario decimo in fūdo qui
vocatur bureco: ibiq; ruffina capite truncat.
Secunda pcutit ⁊ earū corpora feris vorāda
linquunt. Deniq; ℙ Plantilla matrona in cui⁹
prędio hoc factū est vidit eas in visu sedentes
gēmatas in thalamo ⁊ dicētes sibi: ℙ Plantilla
desine a flagicijs ydoloz ⁊ crede i xp̄m ⁊ veni
in prędiū tuū ⁊ corpora nr̄a sepeli qō illa fecit
Brego. in. ij. dialogoz libro affirmat de sctō
Būdicto q̄ dū moraret apud montē cassinuz:
nocte quadā dū p fenestrā cellule conspiceret
⁊ oraret vidit fusā lucē desup cunctas noctis
tenebras effugasse. Subito aūt totus mundus
velud sub vno solis radio collectus añ oculos
eius adductus est. ibiq; aiam germani epi ca
puani ad celū deferri vidēs. Cōperit aūt post
ea q̄ illa hora migrasset a corpore. De sanctis
geruasio ⁊ pthasio geminis fratribus q̄ mar
tyrio coronati fuerunt in ciuitate mediolani
scribit Ambrosius in sermōe q̄ legit in officio
matutinali festiuitatis eoz: qualiter cū eoruz
corpa trecentis annis ⁊ vltra latuissent ab eo
reperta sunt mō qui sequit. Quodā nāq; qua
dragesimali tpe ipsi in oroni posito: nec apte
vigilanti nec integre dormienti apparuerunt
duo pulcherrimi iuuenes vestibus candidissi
mis. i. colobio ⁊ pallio induti caligulis calciati
secū manibus extensis orantes. qua visiōe ela
ta rogauit dominum vt cum ludificari non
sineret. si Xo aliquid visio illa expeteret boni
iterum appareret. Simili modo canente gal
lo orantes secum iuuenes apparuerūt. Tertia
Xo nocte nō dormienti sed stupenti cū tertia
sibi apparuerunt ꝑsona que fil⁹ is paulo ap̄lo
videbatur fm q̄ in pictura prospexerat illisq;
tacentibus ap̄lus sibi dixit. Iste fūt qui nihil
terrenū desiderantes monita mea sunt secuti:
quoz corpora in eo reperies loco in quo stas
duodecim pedū altitudine terre coopertā ar
cham reperies: ⁊ ad caput coz libellus in quo
ortus eoz continet ⁊ finis. Ita cni sepelierat
illa corpora philippus quidā xp̄ianus. Conuo
catis ergo vicinis coepiscopis: ipse ambrosi⁹
pnoz terre fossoz accessit. Et ois ,put dixerat
sibi paulus i illa visiōe inuenit. Corpora Xo
ita sunt repta ac si ipsa hora ibidē fuissent po
sita. Insuper ⁊ odor mirabilis inde flagrabat:
mltaq; ibi miracula illoz meritis comissa sunt
Et vt ingt Aug⁹ li. xxij. de ci. dei. In illis die
bus ipso presente ⁊ imperatore ac multitudine
gēnū: cecus quidā ad corpa martyrū geruasij
⁊ prothasij lumen recepit. In hac inuentione
pax inter longobardos ⁊ romanū imperiū re
formata fuit. Ideo Bregorius papa in intro
itu misse cantari instituit. Loquet dn̄s pacez
in plebē suā. De pre Xo beato Francisco nar
rat dn̄s Bonauentura. q̄ hora transitus eius
minister fratrū tūc tpis in terra laboris augu
stinus noie in extremis laborās cū iā din pdi
disset loquelā audiētibus qui astabant subito
clamauit ⁊ dixit. Expecta me pr̄e expecta ecce
iā venio tecū. Querentibus aūt fratrib⁹ ⁊ mi
rantib⁹ cui sic loqueret. btm̄ frāciscū eunte in
celū se videre asserunt. Statiq; ℔ dicto ⁊ ipse fe
licit requeuit. Eadē hora epo assisinati qui ad
oratoriū michaelis archāgeli ℔ deuotōe acces
serat in monte gargano btūs franciscus iocū
dus apparens mundū se dixit relinquere ⁊ ad
celū cū exultatōe transire. Mane surgens eps
socijs narrauit que vidit. Et assisiū rediens cū

perquisiſſz ſollicite certitudinaliter cōperit. q̄ ea hora qua ſibi p̄ viſionē innotuit beatus pater ex hac vita migrauit. Inueniunt̄ t alie huiusmodi appartiones quas longuz eſſet enarrare. Ex quibus cogimur indubitanter tenere q̄ aīa ſit immortalis. ¶ Tertiū exemplū dicit exauditiōis. Quiſnā non videat t per experientiam comprehendat quot t viri t mulieres qui in ſuis neceſſitatibus ſctōrum t ſanctarū precipue virginis immaculate matris dei implorāt patrociniū: exaudiātur. Taceamus miracula que ſup hoc indies in eccleſia clareſcūt Oculos tñ cordis t corporis cōuertamus ad ſacra templa q̄ in dei t celoruz regine aliorūq̄z honore p orbem conſtructa ſunt. Cur nō miremur in tantarū imaginū aliarūq̄z rerū aſpectu in quibus indicant̄ q̄ hoies in tribulationibus poſiti interuenientibus ſanctis liberati fuerunt. Sunt in italia eccleſie deuotiſſime virginis noie dedicate. Sancta maria de martyribus apud melfictū in Apulia. Sācta maria de caſali apud Brunduſiū. Sancta maria de angelis apud Aſſiſiū. Sancta maria de loreto apud Rachanetū. Sancta maria annunciata Florentie. Et alie ſic vulgo noiate. in q̄bus cernunt̄ in imaginibus cereis t argēteis aliiſq̄z rebus oblatis būficia ſuſcepta ab illis qui ſe virgini cōmendarunt. Quid rōnes que rimur? Quid pbor ſententias exquirum⁹? cū ipſi effugere nō valeamus tā varia tāq̄z luciditſſima immortalitatis aīaz exempla. ¶ Secundū dubiū principale fuit vtrū aie ſeparate tranſferant̄ ad aliqua loca. Et circa hoc triplex inuenit̄ opinio falſa quorundā. Prima eoz q̄ dixerunt aias tranſire de corpore in corpus: ita q̄ cū ſeparat̄ ab vno vnit̄ alteri t poſt ea alteri vſq̄z ad corpa beſtiaz. Et hec opinio aſcribit̄ ipſi Platoni. de q̄ ita ſcripſit Aug⁹ li. x. de ciui. dei ca. iij. Platonē aias hoim poſt mortē reſolui vſq̄z ad corpora beſtiaz dixiſſe certiſſimū eſt. Sed mirandū eſt ꝓfecto platonē talia fuiſſe locutū: de quo Valeri⁹ in rubrica de ſtudio t induſtria inquit. Plato cūctoz mortaliū ſapientiſſimus habebat̄ adeo q̄ ſi a celo iupiter deſcendiſſz nec elegantiori nec beatiori facundia eſſet vſurus. Refert adhuc de ipſo Apuleius in li. de vita Platonis. q̄ cum Ariſton p̄ eius ad ipſū inſtruendū deferret ad Socratē nocte precedēte viderat in quiete doctor ſocrates q̄ pullus odoris t candoris crimij vociſq̄z ſonoris ipſius volabat in ſinū poſtmodū de ſinu eriens cantando volabat i celū. Luz mane vidiſſet puerū ſibi adductū dixit ſomnū cōpletū eſſe. Quid plura? vt ſupi⁹ cōmemoranimus de imortalitate aīaz copioſe diſſeruit. Quō igit̄ ad tantā inſaniā deueniſſe credendus eſt vt circulationē illā aiaruz poſuerit: niſi forte diterim⁹ q̄ vt hō errare potuit ac ſibimet ꝑdicere. Tñ quicqd ſit ō eo opinionē iſtā impiiſſimam expugnare debemus Ingt eni Riccardus in. iiij. di. xliij. q̄ ꝑ illā ñ tñ eſt ſcriptura ſacra imo omis philoſophia. Dñ Ariſto. i. i. de aīa redarguit pithagoricas fabulas dicentes quālibet aiam qlibet corp⁹ poſſe ingredi ex eo q̄ videt vnūquodq̄z corp⁹ hr̄e ſpeciē t formā ꝓpriā. Et. ij. de Aia dicit q̄ nō cōtingit aiam accipe qlibet corpus. q̄ vniuſcuiuſq̄z actus aptus natus eſt fieri in ꝓpria mā. Et inde ē vt ponit Tho. i. pte. q. cxvij q̄ aia ſepata ſua nāli virtute nō pōt mouere aliq̄d corp⁹. Et licet corpa obediāt angelis ad motū localē nō tñ obediunt aie ſeparate. Nō q̄ angeli ſunt ſubſtantie ſpūales quarū virtutes nō determinant̄ ad aliqua corpora t ſunt nāliter a corpibus abſolute. Et iō diuerſa corpora eis obedire pñt ad motū. Sed cū alicui⁹ ſubſtantie ſpūalis ſepate virtus motiua determinet̄ nāliter ad mouendū aliq̄d corpus ñ poterit illa ſubſtantia mouere corpus maius ſed minus. Dñ cū aīa ſm ſuā nām determinetur ad mouendū corpus cuius eſt forma nullū aliud corpus ſua nāli virtute poteſt mouere. Quare merito condēnant̄ hi qui fallacijs demonū facile credunt dū ipſi quorundā viuoz corpa obſidentes ſimulant ſe eſſe aias defunctoz. Fuerūt ciuſmōi deluſiōes q̄ꝑplurime diebus meis ſicut ſcripſi in libro de timore iudicioz dei de illa q̄ neapoli obſeſſa fuit t q̄ꝑplurimos in erroꝛē ducebat: dū diabolus qui loq̄bat ꝓ eā fatebat̄ ſe aiaz comitis iacobi piccinini. Anno inſup dñi. M°.cccc°.xl. In partibus terre ydronti t terre bari multi ſic obſeſſi aiebant ſe eſſe aias quorundā qui diebus illis ex hac vita migrauerant. In vrbe predicante me ibi Anno dñi. M°.cccc°.lxxiij. decapitat⁹ fuit quidā iude⁹ eo q̄ aliū de ſuo genere interfecerat. p⁹ paucos vo dies puella q̄dā hebrea log cepit nūc in ꝑſona vni⁹ illoz nūc i ꝑſona alteriuſ. Et dū ābor ptes ꝓcurrerēt ad nouū ſpectaculū apiebant mlta ſecreta dom⁹ illoz rūdebantq̄z adiurogata ſic faciebāt dū viuerēt hortabant̄q̄z ſuos vt ſe inuicē pacificarēt

Multaq; confinxerũt mendacia pollicentes iudeis eternã salutẽ. Tandẽ demones illi reliquerũt puellã: t sic cessauit rumor exortus in plebe. Scõa falsa opinio fuit aliox q crediderunt aias separatas latitare in sepulchris suorũ corpox seu in locis vbi ossa vel cineres suorum corpox seruarent. Ideo de xpo vt scripsimus in sermone de resurrectione laçari ingt Theophil⁹ altius clamauit vt refrenaret ora gentiliũ fabulantiũ in tumulis latitare aias defunctox: quare alta voce dixit. Laçare veni foras quasi aduocaret de longinquo. Non est igit opinio illa vera neq; vllo pacto admittẽda. Tertia falsa opinio est quorundã qui dixerunt q aia nõ est in locis corporalibus sed corporaliũ similibus siue in requie siue in doloribus: q aia separata nõ dependeat a loco corporali. Sz huic opinioni obstat tota theologox turba qui oẽs in hanc sententiam cõueniunt: videlicet: q aie post mortem sunt in aliquib⁹ receptaculis. Nam vt ingt Riccardus in. iiij di. xlv. Sicut angeli qui sunt spũs sunt in aliquibus corporalibus locis nõ circũscriptiue sed diffinitiue: sic t aia separata non obstante q sit spiritus. Et q̃uis aia separata non magis conueniat cum vno loco quã cũ alio ratione sue essentie cum ex loco natura eius nõ dependeat: tamen ꝓpter operationes quas in loco exercere debet vel circa eam debent exerceri magis sibi cõuenit vnus locus q̃ alius. Ex quo duplex illi locus debetur. Primus penalis. s. infernus. de quo ait Seneca in tragedijs. Ingens vorago faucibus vastis patet. Latũq; pandit oribus populis iter. Sunt xo in inferno quattuor mansiones. Prima inferior ĩ qua sunt aie damnate pro solo peccato mortali actuali que puniuntur pena sensus. de hoc dicitur in tragedijs Senece. Ipsaq; morte peior est mortis locus. Scõa mansio in q̃ sunt aie ꝓ solo peccato originali damnate que puniuntur tm̃ pena damni. Tertia mansio est in qua de lege cõmuni purgantur aie que decesserunt in charitate conferentes secũz aliquod purgabile. Quarta xo mansio est in qua requiescebant aie que decedebant cũz charitate que nihil purgabile secum portabant: vel que portauerunt t purgate erant. hec ante xpi aduentũ dicebatur sinus abrahe. Quia eni abraham primus ab infidelibus separauit se t fidei signaculũ distinctiuũ accepit. Ideo locus requiei qui debebat aie ꝓpter fidez charitate formataz sinus abrahe dictus est. Post xpi xo aduentũ quarta ista mãsio vacua est: qm̃ apta est ianua celi merito passionis xpi: t aie decedentes in charitate nihil purgabile secuz ferentes statim euolãt. Vnde patet q nõ cũdẽ locũ intelligimus mõ sinũ abrahe cũ rogamus aias in illũ deferri: cum eo qui ante xpi aduentũ sinus abrahe dicebat. Scõus locus qui debet aiabus separatis est locus delectabilis celũ videlicet empirreũ. de q̃ suo loco abunde dicemus. Propter que omia vt ponit Lactantius li. iij. diuina. insti. Esse inferos Zenostoicus docuit: t sedes quidẽ pioz ab impijs esse discretas. Et illos quidẽ quietas ac delectabiles incolere regiones. Mos xo penas luere in tenebrosis locis t ceni voraginibus horrẽdis. Et Seneca in tragedijs inducit thesum dicentem. Quisq; placide potẽs dñsq; vite seruat in vacuas manus. Et in cruentuz mitis imperiũ regit. Animeq; parcit longa ꝓ mensus diu. Felicis eui spatia vel celuz petit Vel leta felix nemoris helisij loca. Scõm oẽs poetas helisij campi pioz apud inferos sunt in quibus vt ipsi dicunt bonorum sedent aie. ¶ Tertiũ dubiũ principale fuit. vtrũ loca faciant ad delectationẽ vel penã aiabus separatis. Et ad hoc ita rñdet Riccardus vbi. s. Q̃ receptacula corpalia aiarum in aliquo augẽt delectationẽ earum vl̃ afflictionẽ. Celũ enim empirreũ q̃uis in nullo augeat aiaz beatarũ delectationẽ essentialẽ in aliquo tñ auget delectationẽ accidentalem in q̃ntum ille aie locũ illum plus q̃ alia diligunt: presentia autẽ rei dilecte aliquã causat delectationẽ. Ratio aũt quare illũ locũ pre ceteris diligunt triplex est. Vna quia sciunt locum illũ sibi esse deputatũ a deo quem sũme diligunt. Alia q̃ in illo ꝓpter excessum nobilitatis sue nature sup alia corpora expressius q̃ in alijs locis refulgere tanq̃ in effectu diuinã bonitatez conspiciũt Tertia q̃ illius loci sublimitas luminositas t imobilitas suã spũalez sublimitatẽ t luminositatẽ t quietis ppetuitatẽ expressius q̃ qualitates alioz loco: repsentant. Vnusquisq; aũt ceteris paribus plus diligit illud qõ ẽ magis repsentatiuũ sue nobilitatis. Receptacula ẽt damnatoz in aliquo augent coz afflictõnem q̃ locũ illũ odiunt triplici de causa. Prima q̃ sciunt ipsum sibi foze deputatũ a diuina iustitia quam odiunt. Alia q̃ illius loci vilitas est obligationis sue ad penam perpetuã

rememoratiua seu repsentatiua. Tertia q̄ est contentiu⁹ ignis illius quo affligunt. Ex hoc Tho.i.pte.q.lxiij. dicit q̄ locus nō est penalis angelo aut aie quasi afficiens alterando nām: sed q̄si afficiens voluntatē xp̄istando dū angelus vel aia apprehendit se esse in loco nō cōuenienti. Receptaculū āt in q̄ purgant aie in aliquo auget eaꝝ afflictionē nō q̄ ipsū odiāt volūtate deliberatiua cū sint in charitate ꝛ sciant illū sibi esse assignatū ad tps a diuina iustitia quā diligūt ad eaꝝ purgationē. Sz q̄ ipm nāli motu voluntatis refugiūt sub rōne qua suā obligationē ad penā q̄uis tpaneā repzesentant ꝛ sub rōne q̄ ignē ptinet q̄ affligūtur.

¶ Quartū dubiū p̄cipale fuit vtrū aie separate exeant aliq̄n de locis ad q̄ trāsierūt. Et q̄dā dicunt q̄ nō. ex eo q̄ Job. vij. scribit. Qui descendit ad inferos nō ascēdit. Insup Aug⁹ li. de cura ꝓ mortuis agenda ait. Si in rebus viuētiū interesset aie mortuoꝝ me piam mē nulla nocte desereret q̄ me terra mariq̄ secuta est vt mecū viueret. Si g̃ exirent aliq̄n de receptaculis suis aliq̄n interessent rebus viuentium. Alij ꝑtū, pbāt ex eo q̄ vt scribit Matth. xvij ca. in transfiguratione saluatoris nr̄i moyses apparuit cū helia. Ob q̄ Aug⁹ li. p̄tacto ait. ad viuos aliq̄s mitti ex mortuis. ꝓpo hac ambiguitate remouēda rñdet. Riccard⁹. q̄ aliq̄n aias exire de receptaculis suis dupliciter pōt intelligi. Vel ꝓ diuinā potentiā: vel ꝓ nām p̄priā. Primo mō de inferno ꝛ de celo exeunt alique aie non in ppetuū sed ad tps nec de lege cōi sed ex aliqua speciali cā. Sic ēt ō purgatorio aliq̄ exeūt ad modicū tps añ expletiones pene suę post cuius expletionē illuc amplio nō reuertunt. In iudicio āt oēs aie tam existētes in celo q̄z in inferno exibunt fm cōem legē de nūe iusticie ad cadē iterū loca cū suis corporibus reuersure ꝛ in eis in ppetuum pmansure Per nām Yo ,ppriā dixerūt quidā nō posse aias de suis receptaculis exire affirmantes q̄ aia humana nullo mō est mobilis fz locū nec p se nec p accidens. Et si ponat alicubi p substantiā suā nūq̄z movebit de vbi ad vbi. Sed articulus iste excōicatus est a dño Stephano epō parisiensi. Ideo fm Riccardū dicendū ē q̄ de suis receptaculis exire possent aie que vellent nisi ,phiberent a superiori virtute. Sz de lege cōi exire ,phibent ille q̄ sūt in purgatorio ante expletā penitentiā. ꝛ ille q̄ sunt in inferno ante iudiciū. Ille Yo que sūt in celo exire nolunt vsq̄z ad tps resurrectōis resūptionis. s. corpoꝝ suoꝝ. nisi aliq̄n videant placere deo ex aliq̄ speciali cā. Vñ videt aliquibus q̄ oēs descenderūt de celo in obitu btē virginis marie pp eius reuerentiā: ꝛ cū ea iterū ascenderūt in celū. Ab Augustino ergo dicunt aie nō posse interesse rebus viuoꝝ p ,ppriā nām q: eaꝝ virt⁹ nō pōt ꝓportionari virtuti qua ꝓ hibent. Jō p hec dicta soluunt oēs ꝓplexitates. Si igit nō habem⁹ hic ciuitatē manentez Si tā felix iocundaq̄z bñfacientib⁹ habitatio disposita est. Si regnū celoꝝ pacifice possidē dū nobis ,pmittit contēnam⁹ infima hec atq̄z terrena. Et queramus que sursū sunt vt sic ꝓuenire possim⁹ ad regionē illā opulentissimā btōꝝ in qua deus bñdictus viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo vigesimusquartus de ꝓceptōe btē marie virginis de q̄ varie sunt opiniones doctoꝝ: licet festū ab ecclesia celebret.

Mondū erant abyssi ꝛ ego iā ꝓcepta erā. Sapientis verba sūt ista originaliter ꝓuerbioꝝ viij. ca. ꝛ in epla hodierne festiuitatis. Ob singularē ꝛ ꝑcipuā reuerentiā quā totus mūd⁹ ad virginē gloriosissimā gerit festū ꝓceptionis eius annuatim p terraꝝ orbē solēniter celebrat. Sunt enī tot innumera amplissimaq̄z beneficia meritis ꝛ intercessione illius pijssime matris a deo p̄re ipsiusq̄z filio ꝛ spū sctō nobis exhibita vt merito ad eā colendā laudandā honorandāq̄z oibus viribus obligemur. Ipsa nos ,ptegit ab hoste maligno. Ipa iratū deū pp excrescētes mortaliū iniquitates sepissime placat. Ipsa nomē eius inuocantib⁹ ꝓsidia liberalissime ꝓstat. Et nō ē q̄ se absōdat a caloꝝ charitatis ꝛ benivolētie sue. Qua ,ppter vt hodierna die ꝓceptiōis illius dignitas agnoscat de ipsa in p̄nti sermone quedaz perpulchra dicemus: audientes auribus cordis virginē benedictā dicentē verba in themate posita. Mondū erant abyssi ꝛ ego iam ꝓcepta eram. In qbus triplicē virginis conceptionē distinguemus.

Prima dr̄ diuinalis.
Scōa supernalis.
Tertia maternalis.

¶ Q: deus ab eterno concepit virginē in sua mente oibus puris creaturis preferendam.

Capitulum j.

Prima virginis illibate conceptio dr oi uinalis.qñ.s.ab eterno deus cõcepit illã in sua mẽte. Ad qõ intelligendũ scire debem⁹ q ꝓpositũ cordis dr cõceptio.vñ cũ quis deliberat aliquid facere dicere solet ita cõcepi aio Sic deus ante cõ aliquid crearet in sua voluntate firma ⁊ icõmutabili ꝓposuit creare vnã puellã virginẽ sanctissimã q̃ esset filij sui vnigeniti futura mr:spũs sci camera:porta paradisi ac celi regina. Sed hoc loco querenduz est vtrũ beata virgo fuit ꝓducta ante oẽm creaturam. Nam de ipsa ecclesia dicit illud Eccle fiastici.xxiiij.ca. Ab initio ⁊ ante secula creata sum. Et iterũ in epla huius solemnitatis inducitur virgo dicens illud Prouerbioꝝ.viij.ca. Dñs possedit me ab initio viaruz suarũ añ cõ quicq̃ faceret a principio. Ab eterno ordinata sum ⁊ ex antiquis ante cõ terra fieret. Nec dum erant abyssi ⁊ ego iam cõcepta erã. Nec duz fontes aquarũ eruperant.nec dũ montes graui mole constiterant. Ante oẽs colles ego parturiebar. Que verba ita sonare videnr q ipsa producta fuerit ante productionẽ quarũcunq̃ rerũ. Et si diceretur q ipsa loquit cõtũ ad esse qõ habuit in mente diuina non in proprio genere.neq̃ sic erimus de veritate declarati cũ fm doctrinã dñi Bonauẽture in.i.di. i. Oia que nunc sunt queq̃ fuerunt a deo producta ⁊ ꝓducenr vsq̃ in finẽ fuerunt ab eterno in deo fm causatiuã potentiã ⁊ fm filitudinis presentiam que tñ habent ex tpe actualem exister̃tiã. Elementa itaq̃ ⁊ corpora celestia angeli ⁊ hoies ⁊ cuncta que sunt fuerunt in mente diuina ante cõ essent:ergo non magis hoc competit virgini dignissime cõ reliquis creaturis. Et si dicimus q virgo fuit in ꝓprio esse vel genere ante oẽm creaturã tunc irridere nos possent fidei ⁊ religionis nostre aduersarij:cum btã virgo nata fuerit ex Joachim ⁊ anna ser̃ta etate mundi: que iesum peperit eadem etate ⁊ ab vrbe condita anno septingentesimo quinquagesimo octo. Ideo in hac pte inducimus sniam Augustini.xij.libro confessionũ vbi ait.q aliquid dr prius altero quattuor modis. Primo eternitate sic deus pcedit omnem creaturã. Scõo origine sicut sonus precedit cantum. Tertio tpe sic flos precedit fructũ Quarto electione vel dignitate. sic aliquis peligit fructũ magis cõ florem. Virgo igit fuit prior oi creatura excepta natura creata sui'dilectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a simili dixit de xpo ioãnes baptista Joãnis.i. ca. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est fm diuinitatez :de xpo dicimus genitũ nõ factũ: fm humanitatẽ Xo dũ xpm cõcepit virgo ioãnes in vtero matris agebat sertũ mensem. Quare Bregorius in omelia exponit ante me factus est.i.mihi prelatus in dignitate. Et si obijceret q angeli sunt prestãtiores ⁊ digniores hoibus cum sint intellectuales substantie quõ virgo sanctissima angelicam sublimitatẽ excederet põt. Ad hoc rñdere possum⁹ ex dicti dñi Bonauen.i.i.di. xliiij.in questiõe vtrũ deus potuit virginẽ facere melioꝛẽ. Q beata virgo põt considerari triplicit Primo cõtũ ad statum nãlis condutionis: ⁊ sic fuit paulominus ab angelis minozata. Angelus enim fm suã essentialem nãm potior est virgine. Scõo cõtũ ad gram conceptionis q̃ data est ei vt cõciperet xpm esset q̃ verissima eius mater. Et cõtum ad hoc transcendit dignitatẽ oim creaturarũ:oim hoim: oimq̃ angelorum. Nam in illo vno consensu cum dixit. Ecce ancilla dñi:plus meruit consentiendo in conceptionẽ xpi cõ oẽs creature siue angeli siue hoies in oibus suis actibus motibus ⁊ cogitationibus. Et quidẽ oẽs quicunq̃ meruerunt nihil plus potuerunt mereri nisi fm diuersos status gloriã felicitatis eterne. Hec ãt virgo illo glorioso consensu meruit primatum orbis:dñm vniuersi:extinctionẽ fomitis ⁊ oim gratiaꝝ:donoꝛũ ⁊ virtutũ plenitudinẽ sceptrũ regni sup oẽs creaturas:fecunditatez in virginitate. ⁊ maternitatez vnigeniti filij dei. ⁊ vt adoret in regno celoꝝ adoratione dulie digniorꝛ. Tertio põt considerari btã virgo cõtũ ad excellentiã glorificationis:q vt ecclesia cantat. Exaltata est sctã dei genetrix sup choꝛos angeloꝝ ad celestia regna. Ipsa nãq̃ fuit illud indiuiduũ singulare qõ ⁊ si nõ in nã in gra tñ ⁊ gloria oibus angelis est prelatũ Dignitas ãt gre ⁊ multo plus dignitas glie incõparabiliter transcedit dignitatẽ nãe. Nam ⁊ hoc seruat adhuc in demonib⁹ in quib⁹ dona nãe manẽt integra ⁊ splendidissima cũ tñ ipsi vilissimi ⁊ turpissimi abiectissimi pp culpam habeant:magnificata,ergo fuit a deo tã p̃clare virgo illa delicatissima vt preter filiuz eius nulla creatura possit exequari. O femina sup oia ⁊ ab oibus bñdicta:preelectũ ⁊ dignissimũ vasculũ fabricatũ a primo artifice:crariũ

diuinoꝝ charismatū. Elegit te deus ⁊ ꝓelegit vt in tabernaculo tuo deus ⁊ hō nouē mēsibꝰ habitaret. Audeo dicere q̄ pp virginē in mēte diuina conceptā p mlta annoꝝ milia añq̄ nasceret humanū genus fuit ꝓseruatū in ee Constat enī q̄ ꝓ prima transgressione Adā ⁊ eua nō solū mortis sed annihilationis exterminiū meruerūt. Et diuina vltio q̄ acceptōez ꝓsonaꝝ ignorat. sic nec culpā angelicā sic nec humanā dimisisset impunē. Sed pp precipuā reuerentiā quā ad virginē habebat q̄ eaz ab eterno sup oēs creaturas nō vniendas deo q̄ creande erant dilexit ꝓseruari fūr ꝓthoplausti nec in nihiluz redacti. Nō est q̄ hec puella erat in lūbis Ade fm rōnem seminalē: ⁊ potētia ꝓducēde puelle erat ipressa in primis parentibus donec in actū educeret. De ea āt debebat nasci iesus qui in adā erat solū fm corpulentā substantiā de virgine educendꝰ ⁊ de nulla alia. Indulsit ergo deus primis parentibus nec eos annihilauit: q̄ sic nō fuisset nata beata virgo ⁊ p ꝓsequens nec iesus siue deus carnē humanā vestisset. Ergo p istā nobilem creaturā saluauit deꝰ primos parentes de prima transgressione: ⁊ Noe de diluuio: ⁊ Abraham de cede regū: Isaac de ismaele: Jacob de esau. Populū iudaicū ō egypto: ō manu pharaonis: ō mari rubro: de ptātē diuersoꝝ regū tyrānoꝝ: de Nabuchodonosor ⁊ captiuitate babilonica: Dauid ō leone: ō Golia ⁊ ō Saul Et breuiī oēs indulgentias ⁊ liberationes factas in veteri testamēto ñ dubito deū fecisse nisi ꝓ hꝰ amore puelle ⁊ reuerētia quā deꝰ abeino ꝓordinauit suis cūctis opibus ꝓponēdā. Cq̄ angeli a principio cognouerunt xp̄m de virgine nasciturū. Capitulum.ij.

Secūda ꝓceptio virginis admirande dr supnalis. Cōceperūt q̄dē illā angeli dū a ꝓnº sue btitudinis cognouerūt xp̄m icarnādū ⁊ ex cōsequenti de virgine nasciturū. Ad qō plene intelligendū dicit sctūs Tho. i. pte. q. lvij. q̄ in angelis est duplex cognitio. Vna nālis fm quā cognoscūt res tū p existentiā suaz tū p species innatas ⁊ hac cognitōe mysteria grē cognoscere nō pūt q̄ ex pura dei volūtate dependent. Si enī vnus angelus non pōt cognoscere cogitatōes alterius ex volūtate eius dependentes multo minus potest cognoscere ea que ex sola dei voluntate dependēt. Est āt alia angeloꝝ cognitio que eos beatos facit q̄ vident verbū ⁊ res in verbo: ⁊ hac quidē visione cognoscunt mysteria gratie ⁊ quidē omia nec equaliter oēs: sed fm q̄ deus eis voluerit reuelare: ita tū q̄ superiores angeli pspicatius diuinā sapientiā cōtemplantes plura mysteria ⁊ altiora in ipsa dei visione cognoscūt que inferioribus manifestant eos illuminādo. Et hoꝝ etiā mysterioꝝ: quedā a principio sue creationis cognouerūt: quedā Ño post modū fz q̄ eoꝝ officijs cōgruit. Quare ⁊ mysteriū incarnationis in generali sumptū oibus reuelatuz est a principio sue beatitudinis. Cuius rō est q̄ hoc ē quoddā generale principiū ad qō oia eoꝝ officia ordinantur. Oēs enī sunt administratorij spiritus in ministeriū missi ꝓpter eos qui hereditatē capiunt salutis. vt dr ad Hebreos ca.ij. qō quidē fit p incarnatiōis mysteriū. Vnde oportuit ō hoc mysterio oēs a principio cōmuniter edoceri. de hoc sic dic Augº li. v. sup Genesim ad litteraz. Sic fuit incarnationis mysteriū absconditū a seculis i deo vt tū innotesceret principibus ⁊ ptātibus in celestibus. Loquendo tū de sacramento incarnationis q̄tū ad specialeꝫ conditōes. Sic nō oēs angeli a principio de oibus sūt edocti: imo quidā etiā superiores angeli post moduz didicerunt. vt refert Dionysius. vij. ca. de celesti ierarchia. Ñ paulus ad Ephesios. iij. ca. dicebat. Mihi āt oim sanctoꝝ. i. apl'oꝝ mi nimo data est gr'a hec in gentibus euangelica re inuestigabiles diuitias xp̄i ⁊ illumiare oēs que sit dispensatio sacramenti. i. redemptōis q̄ xp̄m facte que dispensabilis est gentibus sic ⁊ iudeis fm glo. Nicholai de lira. absconditi a seculis in deo q̄ oia creauit vt innotescat principibus ⁊ ptātibus in celestibus p ecclesiam multiformis sapientia dei fm prefinitionē seculoꝝ quam fecit in xp̄o iesu dño nr̄o. hec ibi. Hoc loco dicit Nicholaus de lira q̄ angeli sancti non cognouerūt ad plenū mysteriū xp̄i incarnati extendendū ⁊ dilectionē vsqz ad vocationē gentiū: donec predicātibus apl'is fuit impletū. Quia ante habuerūt tm̄ simplicē noticiā que pōt dici abstractiua inq̄tum est rei non presentis. Sed q̄n fuit impletū habuerūt noticiā experimentalem siue intuitiuā. Sicut astrologꝰ p motū celi certitudinaliter cognoscit eclipsim futurā tū adhuc perfectius eam cognoscit q̄n videt eā actu existentē. Alij Ño dicūt q̄ angelis innotuit mysteriū xp̄i de vocatione gentiū simplicit ⁊ oi mō p ecclesiā. i. p predicationē apl'oꝝ qō tū q̄tuz ad hoc antea

nullo mō cognouerant. Quicquid sit negare nō possum⁹ q̄ a principio sue btitudinis vt ē predictū reuelationē habuerūt de xp̄o de virgine nasciturο. ¶Puto nanq̄ q̄ post illā solennissimā victoriā quā habuerunt de lucifero t sequacibus suis dū plenā btitudinē obtinuissent. Quia angelox ruentiū sedes erāt vacue benigne rex celox excelsus de⁹ suo mō oībus dixerit. O astra matutina. O mee creature nobilissime. Gaudete t exultate qm̄ ex hoīb⁹ saluādis iuxta vnius cuiusq̄ merita vīi ordines pficient t implebunt ruine. Ad id xo exequē dū dō venerit plenitudo tpis. Sponsā accipiam puellā vnā virginē t plenaz gr̄a in cuius vtero spū sctō cooperante incarnabit filius meus vnigenitus t dilectus. Sonuit hec vox cū ingenti leticia in mentibus angelox qui p multa annox milia virginē pijssimā prestolātes miro illā colebant affectu: nec angelis tm̄ innotuit virgo dei filiū in suo vtero gestatura. Sed insup multis patrib⁹ patriarchis atq̄ ꝓphetis quibus incarnationis mysterium fuit diuinitus reseratum.

¶ Q̄ beata virgo absq̄ infamia culpā originalem contraxit a qua fm opinionē aliquox preseruata fuit. Capitulum.iij.

Certia cōceptio virginis sacratissime dī maternalis: qñ cōcepit eā mr̄ sua. Et qm̄ ceptionis officiū publice fit in ecclesia. Scire plerīq̄ cupiūt: vtrū btā virgo fuit cū petō originali concepta. Et vt clare oia denudent tria sunt in hac parte notanda. ¶Primū q̄ ceptio pōt dupliciter sumi. Vno mō ꝓ cōmixtiōe seminū in copula viri t mulieris. Alio mō pro animatioue que fit dū aīa simul creat t infundit̄ a deo in corpore tā formato. Scōm notandū q̄ petm̄ originale duobus modis habetur. s. formaliter t radicaliter. Accipiendo cōceptionē primo mō: virgo nō habuit originale formalit. q̄ originale formaliter est in aia t solū cuiuslibz petī est aia subiectū vt declarat Frāciscⁿ de marone i suo. iij. ¶Petr⁹ de cādia t sctūs Tho. iij. parte. q. xxvij. Sicut eni virtus est qualitas spūalis ita et vitiū. Tertium notandū q̄ radicaliter t in cā petm̄ originale est in carne. Vnde doctores theologi dicunt q̄ petm̄ originale est infectio quedā in aia contracta ex eius vnione ad carnē concupiscibilit seminatā. vt eni ait Franciscus de marone in suis sermonibus. Sicut corpus qō induit̄ sordido vestimēto ingnat̄ ab eo. sic spūs rōnalis qñ induit̄ corpore infecto p concupiscentiam genito dī maculari. Et sicut in veteri testamēto fuit lex posita Leuitici. xiiij. ca. q̄ quicunq̄ intraret domū leprosam efficeret imundā: ita aia ex eo q̄ intrat corpus quasi domū leprosā efficit imunda. Et vt ingt ¶Petrus de candia Cōtrahere originale competit hoibus ꝓpter demeritū primi pentis t diuinū decretū libere obligans filios Ade ad penā dāni pro crimine tali. Nec sufficit solū demeritū primi parentis ad hoc q̄ concupiscibiliter ab eo descēdens contrahat petm̄ originale sed requirit diuinū decretū. Sanctissima ergo virgo licet ex honestissimis parentibus carnē ꝓterit. tm̄ caro illa fuit cōcupiscibiliter ꝓpagata. Nec admittenda est illi vulgi falsa fnia q. s. virgo cōcepta fuerit spū scō coopante sine virīi semie t absq̄ viri t mulieris copula. Heretica est t pniciosissima opinio ista licet apparenter videat ad virginis laudē accedere. Sed nō eget deus mendacio nro. Et vt refert Aug⁹ in li. de mēdacio. Mendaciū maxime pniciosū est qō fit in his que ad xp̄ianā religionē ptinent. Et iterum idem Aug⁹ pertractans illud aposti. i. ad Corinthios. xv. ca. Inuenimur falsi testes. ait ¶Perhorrendū est aliquid falsi de deo dicere etiam si ad laudem eius videatur pertinere nō enim minori sed maiori forasse sceleri in deo laudatur falsitas quā vituperetur veritas. Sic damnabiliter cum falsitate virginem laudant qui eam de spiritu sancto conceptam temere predicant. Vidi t ego in plerisq̄ locis depictas imagines Joachi t anne sese osculo obuiantiū inferiusq̄ rubricam sic continentem. Qualiter anna accepto osculo a suo viro Joachim concepit in vtero virginem mariam. Deliramēta sunt ista que t virgini sūme displicent. quare t de peccato originali formaliter sumpto restat veritas differenda. An. s. dū aīa corpori suo fuit vnita originalem maculam contraxit. Et circa hoc diuersimode doctores loquuntur. Ex quo duplex est huiusmodi rei famosa opinio. ¶Prima eoz qui dicunt virginem originale habuisse a quo statim per sanctificationē fuit mundata. Secunda opinio modernoz qui asserunt virginem a petō originali preseruatā. ¶Prima opīnio habet tria. s. Firmitatē: rationū cōgruitatem: t impeccabilitatē. ¶Primo habet firmitatem qm̄ multi sancti deuotissimi clarissimiq̄ doctores illaz docuerunt. Ex quibus aliquos

explicabimus. Infrascripti nãq; oẽs expresse fatent virginẽ in originali conceptam.
Anselmus in libro Cur deus homo.
Beda in omelia sup Missus est.
Cassiodorus.
Hugo in libro de sacramentis:
Alanus in expositione simboli athanasij.
Guilelmus altisiodorensis.
Guilelmus cancellarius parisiensis.
Henricus de gandauo in quodlibetis.
Guilelmus durandi in rõnali diuinor offi.
Et de ordine fratrũ predicatorũ.
Sctũs Thomas de aquino.
Hugo cardinalis in expositione luce.
Albertus magnus.
Petrus de tarantasio q fuit Innoc quintus.
Jacobus de voragine.
Durandus postea epus meldensis.
Herueus generalis ordinis.
Petrus de palude.
Jacobus de lausana epus lausanensis.
Hugo de argentina.
Nicholaus treueth.
Robertus olcoth.
Martinus qui fecit cronicas.
Vincentius qui fecit specula.
De ordine minorum.
Alvarus hispanus.
Joannes de rupella.
Robertus conton.
Alexander de ales.
Bonauentura.
Riccardus de media villa.
Reginaldus archiepus rothomagensis.
Joannes Rigaldi.
Nicholaus de lira.
Beltrandus de turri cardinalis.
Bartholomeus de pisis.
Giraldus oddonis in libro de figuris.
De ordine heremitarum.
Egidius de roma.
Gregorius de arimino.
Bernardus oliueri.
Joannes theotonicus.
Jordanus theotonicus.
Joannes steringacij.
De ordine carmelitarum.
Guido epus maioricensis.
Paulus de perusio.
De collegio canonistarum.
Joannes theotonicus glosator decreti in ca. pronunciandũ de con. di. iij.
Bartholomeus brixiensis. Et Raymundus in titulo de ferijs.
Guilelmus durandi in speculo iudiciali.
Joannes andree in ca conqrelus de ferijs.
Guido archidiaconus in ca. firmissime de cõse. di. iiij.
Bernardus in sup virginis amator precipus in epla ad canonicos lugdunenses reprehendit celebrantes festũ conceptionis. De quo q dã aiũt t forte ficte. q post mortẽ visus est cui dã suo discipulo in veste fulgenti in qua erat macula quedã cui indicauit ꝑ significare macula eius: qr tenuerat virginẽ in pctõ originali conceptã. Scũs Vo Tho. t Bonauentura dicunt q p festũ cõceptionis de virgine celebratũ nõ dar intelligi q in sua ꝓceptõe fuerit sctã aut q fuerit sine originali. Sz qr quo tpe sanctificata fuerit ignorar. celebrar festũ sanctificatiõis eius potius q cõceptionis in die conceptõnis ipsius. ¶ Scõo opinio ista habz rõnum congruitatẽ. Adducunt aũt plures cõgruentes rones quibus ostendit q virgo originale contraxit. Et prima est qr soli xpo filio dei ac ipsius virginis bñdicte conuenit immunitas ab oi pctõ. qõ probar auctoritate sctõr Ingr eni Gregor. li. xij. moraliũ. Nullus sine pctõ est nisi ille qui in hunc mũdũ nõ venit et pctõ. Et Piero. in euangelio filij prodigi. Solus deus est in quem pctm cadere non pot. Et Augs in expositione psalmi. xxx. Xps oẽs peccatores inuenit solus sine pctõ venit. Et idez in li. de nuptijs t cõcupiscentia. Oẽs sub peccato nascimur t p vnũ soluz qui sine peccato natus est liberamur. Et idez in Encheridion Per mediatorẽ qui solus sine peccato natus est reconciliari nos oportebat. Et hanc sentẽtiam idem Augustinus refert li. i. t. ij. contra Julianum. Et li. iij. de baptismo parvulorum Et in li. de fide ad petrũ. Et in li. de perfectione iusticie. Et in epla ad optatum epm. Et in epistola ad Valerium. Ex quibus apparet q cum de solo xpo doctores affirment q fuerit sine pctõ. t virgo munda fuit ab oi culpa mortali t veniali igitur dabitur sibi culpa originalis. Scõa rõ ad hoc insinuandũ est qr xps fuit vniuersalis redemptor: ergo redemit virginẽ sed si nullũ habuisset pctm non fuisset redempta. g aut ipsa habuit originale: aut xpus non fuit vniuersalis redemptor. Hinc Leo papa in sermõe de natiuitate sit. Dns nr iesus xps

mortẽ peccatiq̃ destructor sicut nullũ a reatu liberũ reperit ita liberandis oĩbus venit. Et Hiero⁹ in omelia sup Matthеũ ingr. Notã dũ in genealogia saluatoris nullã sanctaꝝ assumi mulierꝝ sed eas quas scriptura reprehẽdit vt qui pro peccatoribus venerat de peccatricibus nasceṅs oĩm petã deleret. Et ad Romanos.iij.ca.ap'lus dicit. Oẽs enĩ peccauerũt ⁊ egent gloria dei. Et v.ca. ℙer vnũ hoĩem in hunc mundũ pctũ intrauit ⁊ p pctũ mors ⁊ ita in oẽs hoĩes mors ptransiuit in quo oĩes peccauerũt. Tertia rõ quare videtur q̃ virgo originali culpe subiacuit est ꝙ de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nam ⁊ penalitates contraxit ⁊ mortẽ euitare nõ potuit ⁊ si ante xp̃m decessisset non intrasset celum quousq̃ fuisset p xp̃m ianua aperta sed cũ patribus iuisset ad limbũ. ¶ Tertio ista opinio habet impeccabilitatẽ. Non equidez rei sunt habendi nec blasfemi censendi qui de virgine sic loquunt cũ pctũ originale culpa sit ptracta non acta, p cuius deletione ac remissione xpo filio suo omnes ingentes debemus gratias. ¶ Scõa opinio que magis innitit pietati, est illoꝝ qui asserunt virginem ab oi labe culpe originalis immunẽ a qua preseruata fuit. Et vt inquit Franciscus in sermonibus suis. nõ obstante tali preseruatiõne mr̃ dñi dici potest fuisse pctõ obnoxia. Quia q̃cunq̃ aligs defectus conuenit alicui ex sua natura potest ei attribui q̃tũcunq̃ ille defectus ei auferat vt cum dr̃. Oẽs declinauerunt simul inutiles facti sunt. ⁊ tñ hoc de facto nunq̃ fuit verum. qz semper aliqui inuenti sunt boni. Sed ℔ dicit quia q̃tum est ex se ita esset nisi essent diuina gr̃a preseruati. Item dr̃ in ps. Omnis homo mendax. ergo arguit Aug⁹ martyres fuerunt mendaces. Ideo dicendũ q̃ martyres fuerũt mendaces q̃tum erat de se nisi spũ diuino illustrati fuissent veraces. Insuper Job.iiij.ca. scribitur. Ecce qui seruiunt ei nõ sunt stabiles ⁊ in angelis suis reperit prauitatẽ. quoꝝ primũ ad btõs angelos scõm ad malos refert vt exponit Brego. in moralib⁹. ⁊ tñ boni angeli nõ sunt instabiles cũ sint in gr̃a cõfirmati vt patet in.ij. Sniaꝝ. dr̃ ergo istud q̃ q̃tũ est ex se sũt instabiles nisi essent gr̃a cõfirmati. Sic ⁊ btã virgo q̃tũ erat de se ex conditõne nature erat apta nata ꝓtrahere pctũ originale. sed illud nõ cõtraxit ex priuilegio speciali. Ad qõ suadendũ inducuntur infrascripte rationes.

℔rima dr̃ ℨrioꝝ solutio.
Scõa possibilis preseruatio.
Tertia virginis exceptuatio.
Quarta puritatis comparatio.
Quinta honoris exhibitio.
Sexta gratie completio.
Septima diuina reuelatio.

¶ ℔rima rõ dr̃ ℨrioꝝ solutio. Mã rõnes inducte ꝑ prima opinione solui facile pñt. Cuz dr̃ q̃ esse absq̃ pctõ conuenit soli xpo. ergo non virgini. Rñdet q̃ xpo conuenit p nãm virgini nõ p nãm sed p gr̃am. Et ad illud qõ addebat q̃ xp̃s fuit vniuersalis redemptor ergo redemit virginẽ ergo ab originali. Dicit q̃ redemit eã ab originali preseruando. Si qs vo quereret quõ xp̃s potuit virginẽ redimere p̃seruãdo qui nõdũ erat incarnatus cũ aĩa virginis corpori suo vnita fuit. Rñdere possum⁹ q̃ bñficia incarnationis xp̃i cõicata sunt non solũ p̃ntibus ⁊ futuris sed ẽt preteritis. Nam ipse caput est oĩm electoꝝ ⁊ patrũ ⁊ patriarchaꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ veteris testamenti vt docet Alexander in.iij.sũme. qui anteq̃ xp̃us incarnaret er eo q̃ ipsũ fide incarnandũ cognoscebant atq̃ credebant diligebantq̃ ieſũ meruerunt fieri mẽbra eius qui licet nõdũ esset hõ i re erat tñ homo ⁊ deus incarnandus in spe. cuius gr̃a multa illius bñficia fuerũt prestita Sic ⁊ in proposito cũ deus preelegisset virginem sui filij futurã matrẽ merito ipsius filij incarnandi a contagione culpe originalis voluit preseruare. Ad tertiã vo rõnem qua dicebat q̃ virgo de necessitate incurrit penas originali debitas. Rñdem⁹. q̃ penas illas incurrit de necessitate nature que q̃tũ in se erat corrũpere habebat ꝑsonã virginis nisi fuisset ab originali preseruata. Et sicut circũcisio vel baptism⁹ penalitates cõpatiunt. Mã illi quib⁹ p circũcisionem originalis culpa remittebat ⁊ illi quibus p baptismũ nunc dimittit a penalitatibus non liberant. Et sancti patres qui sine aliquo pctõ decedebant trahebant ad limbuz Ita licet beatissima virgo preseruationẽ hãc habuisset. nihilominus penalitatibus ⁊ morti iuste obligata fuit. Mã vt vtar verbis sancti Tho.iij.pte.q.xxvij.arti.i.in rñsione ad tertiũ ar. Beata virgo sanctificata fuit ⁊ nos addimus preseruata a pctõ originali q̃tuz ad maculã psonalem nõ tñ fuit liberata a reatu quo totũ nã tenebat obnoxia. ¶ Scõa rõ qua probatur virginis imunitas ab originali culpa dr̃

possibilis preseruatio. ¶Potuit nãqz deus illã sic preseruare. z si potuit debuit: cũ preelegisset eam suã immaculatã z dilectissimã sponsam. Quare franciscꝰ de marrone in suo. iij. sic scribit. Quanto aliqđ agens est pfectius tanto citius põt suũ effectũ inducere in passũ. deus ãt est agens pfectissimũ. Sed agens nãle effectũ suũ inducit in primo instanti sicut pz qz generatio lucis a sole fit in instanti. Insup qñ aliq potentia põt in duas operationes oppositas si in primo instanti põt in illã ad quã minus inclinat multo fortiꝰ in illã ad quã magis inclinat. Sed potentia volitiua põt in dilectiõz z odiũ. z deus maxie inclinat ad diligendum Sed in primo instanti potuit virginẽ odire g multo fortius potuit ipsã diligere. z hoc preseruando ne inficeret originali culpa. Adhuc legislator qui põt legẽ condere põt in legẽ dispensare z illã destruere. Sed decreto diuino propter actualẽ culpã primoz parentũ factũ est vt oẽs ab eo cõcupiscibiliter descendentes nascerent filij ire. ergo codẽ decreto potuit cũ virgine dispensari vt p nullo instanti fuerit filia ire. Sicut eni potuit deus si originale cõtraxit in prima sanctificatione illã mundare ita eque potuit simul z semel cã sctificando p seruare. Sed renera nõ dubiũ q multa possit facere deus z multoplura q̃ intellectus intelligere. nihilominus nõ nisi ex pietate z singulari deuotõe cogimur acceptare sic fecisse dcũ sicut facere potuit z virgineꝫ adc filiã a pctõ preseruasse. ¶Tertia rõ ad ostẽdendã virgis mundiciã ab originali culpa dr exceptuatõ Sic eni excipit a generalitate mulierũ q̃ztuz ad ꝓceptũ z partũ. qz vt scribit Beneꝺ. xij. ca. Et dictũ fuit eue. In dolore paries filios qõ z ad oẽs alias mulieres spectare cognoscimus. virgo tñ cõcepit sine ruboꝛe z peperit sine doloꝛe. Ita etiã excludit a generalitate mulieruz z viroz q̃ztũ ad nequiciaz pcti. Vñ Augꝰ in li. de correptione z gra inquit. Cũ de peccatis agit nullã de matre dñi volo facere questionẽ qua excepta si oẽs scti z sancte interrogarẽtur si pctm̃ haberent. qd aliud dicerent nisi qõ ioã nes ait. Si dixerimus qz pctm̃ non habemus ipsi nos seducimus z veritas in nobis nõ est Et qz dr q oẽs peccauerũt. Ñdet q ouplex ẽ vniuersalitas. Vna politica. alia logica. In vniuersali logica vna particularis interimit vniuersalẽ. Vniuersali autẽ politice non ꝺicunt ab ipsa distrahentes vnã vel plures particulares vt dicendo oẽs de ista ciuitate sunt sani. oẽs currunt ad spectacula. tñ aliqui sunt infirmi aliqui in domo. Et sic Matth. iij. dr. Exibat ad ioãnem hierosolima z ois iudea z ois regio circa iordanẽ. ¶Quarta rõ faciens ad confirmandã opinionẽ istaz dr puritatis comparatio. Debuit qꝫdẽ virginis puritas superexcedere puritatẽ quarũcunqz aliarũ creaturarũ z angeloz z hoim. Vñ Anselmꝰ li. de conceptu virginali ingt. Decuit vt illius hoiꝭ conceptõ de matre purissima fieret que ea puritate niteret qua sub deo maioꝛ nequit intelligi cui deus pater vnicũ filium suũ sibi equalem decoꝛde suo genitũ ita dare disposuit vt esset vnus idemqz deꝰ z virginis filius. Scũs Tho. in i. senten. di. xliij. arti iij. in rñsione ad tertiũ ar. dicit. ¶Puritas intendit p recessuz a ꝺrio. In rebus ãt creatis nil purius eo qõ est sine contagione pcti qualis fuit puritas beate virginis que a pctõ originali z actuali immunis fuit. Si ergo btã virgo pctm̃ originale cõtraxisset tunc puritas eius non excessisset puritatẽ alioz. Mã angelus creatus fuit sine aliq labe pcti. Sic z aia primi homis z mulieris. ¶Quinta rõ ꝓ hac opinione dr honoris exhibitio. Debet vtiqz filius honoꝛare matrem q̃ztum põt qñ vt inquit Hieroꝰ. parentibus nemo põt reddere qõ tenet. Sed xpus potuit honoꝛare matrẽ illã preseruando ab originali culpa. igit debuit ita facere. ¶Sexta ratio dr gre completio. Fuit equidez in virgine tanta gre plenitudo quãtã capere potuit aliqua pura creatura. Ideo angelus eã dixit plenã gra. Luce. i. ca. Et Hieroꝰ in sermone ad paulã z Eustochium inquit. Ceteris p partes prestat Marie Vo totã se refudit gratie plenitudo. Quare ꝓ nullo instanti defecit illi gra. quod tñ non fuisset si ad modicum originalis culpa habitasset in aia eius. Item vt inquit Franciscus. Ipsa fuit virgo virginũ. Si contrariasset originale virginitas eiꝰ fuisset diminuta. Mã virginitas angeloꝝ que spualis est de qua Hieroꝰ dicit. Semp ẽ angelis cognata virginitas. est maioꝛ virginitate corporali. Et ideo si fuisset virginitas aie marie p originale corrupta non esset par cum virginitate angelica ¶Septima rõ dr diuina reuelatõ. Cepit nãqz celebrari festũ ꝓceptiõis virginis marie reuelatione dei. Mã vt scribit Anselmus cantuariensis dũ quidã venerabilis abbas remẽsis cenobij belsinꝰ noie missus fuisset a Guilelmo

anglox rege in daciã dñ peractis que sibi cõ
missa fuerant: ad angliã redire cuperet ingres
sus est mare vbi postq̃ p spatiũ prosp̃e na
uigauit: vt solet esse. tẽpestas valida cepit na
uigantes terrere. Fatigatis igit̃ nautis nec vl
tra valentibus se iuuare: remis fractis: funib⁹
ruptis: cadentibus velis. spes salutis amittit̃
t nihil sibi nisi subuersionis iudiciũ expectat.
Cumq̃ essent de corpox salute desperati: curã
solũmodo aiax creatori suo magnis clamori
bus cõmendarent t bt̃am genitricẽ dei ma
riã matrẽ miserox in suũ auxiliũ inuocarent:
conspiciũt quendã venerande habitudinis vi
rum pontificali infula decoratũ stantem ꝓri
mũ nauj. Qui aduocans ad se abbatẽ helsinũ
his verbis alloqui cepit. Vis periculũ maris
euadere? Vis in pr̃iã tuã sanus redire? Cũq̃
cũ fletu id solũ desiderare diriss̃et. Tũc ille ait
Scias me a dña nr̃a dei genitrice ad te missũ
vt si meis dictis obtemperare volueris salu⁹
cũ comitantibus ad portũ deuenies. Spopõ
dit ille se factux oia. Cui vir ille. ꝓmitte mihi
q̃ diem conceptionis m̃ris xp̃i solenniter cele
brabis t celebrãdũ predicabis. At helsin⁹. Et
quo inquit die festũ istud erit mihi celebrãdũ
Certo ait ydus decembris vterisq̃ officio na
tiuitatis. excepto q̃ nomen natiuitatis muta
bis in nomen conceptionis. his dictis ille dis
paruit. Et sedata tempestate abbas cum reli
quis applicuit ad littus. Et que viderat quib⁹
potuit notificauit. Statuitq̃ in remensi ceno
bio ipsũ festum celebrari. Sic paulatim exere
scere cepit deuotio xp̃ianox ad conceptionez
virginis excolendã q̃ tũ tpibus istis vt appa
ret vbiq̃ terrax ab oib⁹ preconiçat. Oẽs cle
rici oẽs religiosi de concepta virgine festiue
officiũ dicũt. At t Sixtus quartus pontifex
maximus p suas l̃as ad perpetuã rei memo
riã statuit vt p totã octauã huius sceptõnis
officiũ protendat. concedens eandẽ indulgen
tiã oib⁹ qui misse t horis canonicis adesse cu
rauerint que concedit ꝓ festo t octaua corpis
xp̃i. Planũ iã est q̃ hec opinio scõa indices ro
borat t ꝓficit t magis videtur fore consona
pietati. Et fm sniam Hostiensis alioxq̃ do
ctorũ. Cũ sunt diuersa iura t opiniones non
contra deũ nec ꝑ bonos mores. humaniorj sen
tentia est preferenda ceteris paribus. extra de
transac. ca. fi. vbi glosa sup verbo humaniorẽ
Proniores ingt esse debemus ad absoluẽdũ
q̃ ad condẽnandũ. vt in ca. ex litteris de ꝓba.
t. ff. de accusa. t obligat. l. arrianus. Hecq̃ tñ
vt ex dictis colligi pot festum conceptõnis re
fertur ad transfusionẽ seminis ꝺ quo fuit for
matũ corpus virginis que dr̃ prima cõceptio
hois. qr licet fuerit sine pctõ parentũ virginis
fuit tñ cũ feditate t deordinatõe nature. ꝙt re
fert dñs Beltrandus cardinalis in expositõe
epl̃e sexte ferie quattuor tempox de aduentu
Sed festum illud ordinat ad scõam conceptio
nem fm quã virgo fuit concepta t in esse nãli
humano t in esse spirituali gratioso. i. in ani
matione illius benedicti corporis que fuit diu
post primã cõceptionẽ forsan octogesimo die
Nam dr̃ q̃ corpus masculi animat quadrage
simo die. Femine Xo octogesimo. Et hoc mõ
si fuit de pctõ originali preseruata. de ista cõ
ceptione scõo mõ sũpta facimus ad virginis
laudẽ festũ referentes gr̃as oipotenti deo qui
aduocatam nr̃am tanto priuilegio decorauit.
Si aũt pctm originale contraxit a quo tũ per
sanctificationẽ mundata antecq̃ nata tunc fe
stum sub noie conceptionis ad ipsam sanctifi
cationẽ refertur. Vt Xo iam finez dicendi fa
ciamus conemur virginez affectione singula
rissima t reuerentia qua possumus prosequi
vt sic mereamur ipsa interueniẽte sui filij gra
tiam acquirere t gloriã celestem tandem letã
ter ingredi. Amen.

¶ Sermo vigesimusquintus de sancta nobi
li t digna natiuitate virginis gloriose.

Egredietur uirga de
radice ieſſe t flos de radice ei⁹ ascẽ
det. Isaie prophete verba sunt ista
ca. xi. Dum recolitur memoria na
tiuitatis virginis gloriose debet hũana mens
in magnã leticiam prosilire. Nam ecclesia le
git sermonem sancti Augustini sic dicentis.
Adest nobis dilectissimi optatus dies beate ac̃
venerabilis semp virginis marie. Ideo cũ
sũma exultatione gaudeat terra nr̃a tante vir
ginis illustrata natali. Hec eni est flos campi
de qua ortũ est pretiosũ lilium conuallinz per
cuius partum nã mutatur protoplaustoruz
quo deletur t culpa. Et in antiphona dr̃. Luz
iocunditate natiuitatem beate marie celebre
mus vt ipsa pro nobis intercedat ad dominũ
iesũ xp̃m. Propterea vt ad natiuitatis huius
preconia extollẽda incitemur in hoc sermõe ꝺ
ipsa nascẽte virgine verba faciemus que desi
gnatur noie virge ab Isaia ꝓpheta in verbis

assumptis ꝑ themate. ¶Predixit quippe Ysaias virginē ex progenie dauid oriūdā designatā noīe virge que fuit rectissima sine aliq̄ curuatione ad inania bona ⁊ transitoria mundi. fuit ēt plenissima qz in ea fuit oē foliū sctōrum sermonū ⁊ oēs fructus sctārum operationum ⁊ ois flos sctāꝝ virtutū. Quinimo ex ipsa ꝓdijt flos floꝝ ⁊ fructꝰ fructuū bñdictus iesus filius eius ⁊ dei. Et q̄ hec prophetia sit dicta de xp̄o pz ꝑ translationē chaldaicā q̄ in hoc loco sic hz. Exurget rex de filijs ysai ⁊ messias ō filijs filioꝝ eius. Igit̄ de ipsa nascente virgine tria mysteria cōtemplemur.

¶Primū sanctitatis. Fuit ista natui
Scōm nobilitatis. tas sancta nobi
Tertiū dignitatis. lis ⁊ digna.

¶Q̄ beata virgo fuit in vtero matris sanctificata. ex qua sanctificatione fomes in ea nullum actū habuit ⁊ ab oi pctō p̄seruata.

Capitulum j.

PRimo contemplemur virginis nascentis sanctitatē. Fuit nāq̄ ante sancta q̄z ex vtero nata. Et hz hoc nō tradat in scriptura sacra expresse. verūtū vt dicit scūs Tho. iij. p. te. q. xxvij. Rōnabiliter id credimus qm̄ illa q̄ genuit vnigenitū a p̄e plenū gr̄e ⁊ veritatis. p̄e oīb⁹ alijs maiora gratie p̄uilegia debuit accipere. Inuenimus aūt quibusdā alijs hoc fuisse concessū vt in vtero sanctificarent̄ ergo ⁊ virgini nō fuit negatū. Dictū nāq̄ fuit Jeremie sicut pz eiusdem. i. ca. Anteq̄z exires de vulua sanctificaui te. Et de ioāne baptista dixit angel⁹ Luce. i. ca. Spū sctō replebit adhuc ex vtero matris suc. Sed in hoc loco tres difficultates se offerunt.

¶Prima vtrū beata virgo fuit sanctificata añ animationem.

Scōa vtr̄ fuit mūdata ab infectione fomitis

Tertia vtrū ꝑ sanctificationem in vtero fuit p̄seruata ab oi peccato.

¶Pro prime difficultatis declaratōne Rñdet sctūs Tho. vbi. s. q̄ sanctificatio de qua loquimur nō ē nisi emūdatio ab originali pctō. Sanctitas eni est perfecta mundicia vt dicit Dionysius. xij. ca. de diuinis no. culpa aūt non pōt emūdari nisi ꝑ gr̄az cui⁹ subiectū est sola creatura rōnalis. Et ideo ante infusionem aie rōnalis beata virgo sanctificata non fuit. Et hoc figuratū fuit ꝑ sanctificationē tabernaculi. Exodi vltimo ca. de quo dr̄. ¶Post q̄z cuncta p̄fecta sunt operuit nubes tabernaculum testimonij ⁊ gloria dñi implcuit illud. Tabernaculū virginē significat de q̄ dr̄ in ꝑs. Sctificauit tabernaculū suū altissimus. que sanctificata fuit post q̄z cuncta eius p̄fecta sunt. s. corpus ⁊ aia vel in ipsa animatione si fuerit ab originali p̄seruata. vel statim post ipsā animationē si originale contraxit. Et si obijceret q̄ alij sanctificati sunt ante animationē ergo ⁊ virgo. Mā Jeremie dictū fuit. priusq̄z te formarē in vtero noui te Mō āt infundit aia añ corporis formationē. Similiter ēt de ioanne baptista dic̄ Ambrosius sup lucā. q̄ nōdū inerat ei spūs vite ⁊ iā inerat ei spūs gr̄e. Ad hoc rñdet sctūs Tho. q̄ dñs dicit ante formationez in vtero Jeremiā nouisse noticia predestinationis. sed sanctificasse se dicit cū nō ante formationē sed anteq̄z exiret de ventre. De btō insup ioāne baptista nō est intelligendū q̄ spiritus vite dr̄ aia viuificans. sed fm q̄ spūs dr̄ aer exterius respiratus. vel pōt dici q̄ nondū inerat ei spirit⁹ vite. i. aia q̄z̄tū ad manifestas ⁊ cōpletas operationes ipsius. ¶Scōa difficultas erat an btā virgo mūdata fuit ab infectione fomitis. Et ad hoc inuestigandū sequamur sctūm Tho. qui ait. q̄ circa hoc sunt diuerse opiniones. Quidā eni dixerūt q̄ in ipa sanctificatione btē virginis qua fuit sanctificata in vtero totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidā Xo dicunt q̄ remansit fomes q̄z̄tum ad hoc q̄ facit difficultatē ad bonū sublatus tñ fuit q̄z̄tū ad hoc q̄ facit p̄onitatē ad malū Alij Xo tenent q̄ sublatus fuit fomes q̄z̄tuz ptinet ad corruptionem p̄sone ꝑ quā impellit ad malū ⁊ difficultatē facit ad bonū. Remansit tñ inq̄z̄tū ptinet ad corruptionē nature ꝑ ut. s. est cā traducedi originale pctū in prolem Nōnulli Xo affirmant q̄ in prima sanctificatione remansit fomes fm essentiā sed ligatus fuit. in ipsa āt conceptione filij dei fuit totaliter sublatus. Ad hoz āt intellectū oportet cōsiderare q̄ fomes nihil est aliud q̄z̄ inordinata ꝓcupiscentia sensualis appetitus habitualis tñ q̄ actualis concupiscentia est mot⁹ pcti Dicit āt cōcupiscētia sensualitatis esse inordinata inq̄z̄tum repugnat rōni. qō quidē fit inq̄z̄tū inclinat ad malum vel difficultatē facit ad bonū. Et adeo ad ipsā rōnem fomitis ptinet q̄ inclinat ad malū vel difficultatē faciat in bono. Nō ponere q̄ remansit fomes in btā virgine nō inclinans ad malū est ponere duo opposita simul. Similiter nō est intelligibile q̄

remansit fomes inq̃tū ptinet ad corruptiōez
nature ñ inq̃tū ptinet ad corruptionē psone
Restat ḡ vt dicamus q̄ vel totaliter fomes fue
rit ab ea sublatus p primā sctificationē: vl q̄
fuerit ligat⁹. Posset tñ qs dicere q̄ totaliter
fomes fuit sublatus hoc mō. q̄ pcessū fuit aie
btē virgis ex abūdātia gr̄e descēdētis i ipsā
vt talis esset dispositio viriū aie q̄ inferiores
vires nunq̃ mouerent sine arbitrio rōnis sic
dictū est fuisse in xp̄o quē cōstat pcti fomitē ñ
habuisse. Et sicut fuit in Adā añ pctm̄ p originalē iusticiā itaq̄ q̃tū ad hoc gr̄a sctificatōis
in virgine habuit vim originalis iustic̄ie. Et
q̃uis hec positio ad dignitatē virginis mr̄is
ptinere videat: derogat tñ in aliquo dignitati xp̄i absq̄ cui⁹ virtute nullus a prima dānatione liberatus est: q̃uis p fidē xp̄i aliqui ante
eius incarnationē sint fm spūm ab illa dānatione liberati: tñ q̄ fm carnē aliquis ab illa dānatione liberet nō videt fieri debuisse nisi p⁹
incarnationē eius in qua primo debuit immunitas dānationis apparere. Et iō sicut añ im
mortalitatē carnis xp̄i resurgentis nullus adept⁹ fuit carnis imortalitatē. Ita incōueniēs
etiā videt dicere q̄ ante carnē xp̄i in qua nul
lū fuit pctm̄: caro virginis mr̄is et⁹ vel cuiuscunq̄ alterius fuerit absq̄ fomite q dr̄ lex car
nis siue mēbroz. et iō melius videt dicendū q̄
p sanctificationē in vtero nō fuerit sublatus
virgini fomes fm essentiā sed remansit ligat⁹
nō quidē p actū rōnis sue sic in viris sanctis
q: nō statim habuit vsū liberi arbitrij adhuc
in ventre mr̄is existens: hoc eni speciale priui
legiū fuit xp̄i: sed p gr̄am abundantez quā in
sanctificatione receperat et ēt pfectius p dini
nā ꝓuidentiā sensualitatē eius ab omi motu
inordinato ꝓhibentē. Postmodū Vo in ipa
ꝓceptione carnis xp̄i in qua primo debuit re
fulgere pcti imunitas credendū est q̄ ex ꝓle
redundauerit in mr̄em totaliter a fomite subtractio. Et hoc significat Ezechielis. xliij. ca. vbi
dr̄. Ecce gloria dei israel ingrediebat p viā ori
entalē. i. p btām virginē. et terra. i. caro ipsius
virginis splendebat a maiestate eius. i. xp̄i. Si
āt instaret aliqs q̄ apl'us. ij. ad Corint. xij. ca.
ait. Virtus in infirmitate pficit: et loquit de
infirmitate fomitis fm quā patiebat stimulū
carnis. Sed nihil q̄d ptinet ad pfectionē virtutis fuit btē virgini subtrahendū: ḡ nec̄ fo
mes. Rñdet q̄ infirmitas carnis ad fomitem
ptinens est quidē in sctis viris: pfecte virtut̄
occasio non tñ cā sine qua pfectio haberi non
possit. Sufficit āt in btā virgine ponere pfectā virtutē et abundantiā gr̄e. Nec in ea oportet ponere oēm occasionē pfectiōis. ¶ Tertia
difficultas amouēda erat vtrū p sanctificatio
nem in vtero fuit virgo pseuerata ab oi pctō
actuali. Et de hoc sic loquit sctūs Tho. q̄ illos
quos deus ad aliquid elegit ita preparat et dis
ponit vt ad id ad q̄d eliguntur inueniant idoneci. Beata igit virgo fuit electa diuinitus vt
esset mr̄ dei. Et ideo nō est dubitandū q̄ deus
p suā gr̄am eam ad hoc idoneā reddidit: fm
q̄ angelus ad eā dixit. Inuenisti gr̄am apud
dñm. Ecce concipies ꝛc̄. Nō āt fuisset idonea
mater dei si peccasset aliqñ: tum q: honor parentū redundat in prolem. fm illud Prouerbioz. xvij. Gloria filioz patres coz. Dñ ēt
p oppositū ignominia matris ad filiū redundasset. Tum ēt q: singularē affinitatē habuit
ad xp̄m qui ab ea carnē accepit. Tū q: singulari mō dei filius qui est dei sapientia in ipsa
habitauit: nō solū in aia' sed etiā in corpe siue
vtero. Dicit āt Sapiētie. i. In malivolā aiaz
non intrabit sapientia nec habitabit in corpe
subdito pctis. Et ideo simpliciter fatendū est
q̄ btā virgo nullum actuale pctm̄ cōmisit nec
mortale nec veniale vt impleat q̄d dr̄ Canticoz. iiij. ca. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te.

¶ De nobilitate virginis glorioſe descripta
ab euangelista matthęo: et cōcordia matthęi et
luce in huius descriptione. Capitulum. ij.

Secundo cōtemplemur virginis nascentis nobilitatē. Ipsa quippe fuit nobilis
indiuiduū oibus indiuiduis que in hūana nā
fuerūt aut potuerit generari. Et quidē Mat
theꝰ. i. ca. describit eā natā de quattuordecim
patriarchis: de quattuordecim regibus: et de
quattuordecim ducibus. Exq̄ cū ipsa sit vera
mr̄ xp̄i: et xp̄s sit eius verus filius: oīs nobilitas xp̄i fm carnē ortū habuit a virgine benedicta. Et cū ipse sit vltimus rex: vltimus dux:
vltimus patriarcha populi iudaici: hoc totuz
habuit a virgine būdicta. Quia igit oēs preclaritates: ingenuitates: prefecturas: dignitates et nobilitates q̄ possent esse in aliquo individuo humano fm originē sanguinis describunt euangeliste in hac puella. O portet nos
coz testimonio eā preferre oibus principibꝰ
et principissis: Regibus et reginis: Imperatoribus et impatricibꝰ et oibus ptātibus tribubꝰ

ꝛ linguis. Ecclesia ꝙ sctā dei oia ista cōfide
rās in officijs ita illā extollit. Natiuitas ingt
glorioſe virginis marie ex semine abrahe orta
de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterum
Regali ex ꝓgenie maria exorta refulget. Sed
hic tria oriunt dubia declaranda.
Primū vtrū matthеus potuit genealogiam
xpi describere.
Scōm vtrū ex descriptione hmōi genealogie
nobilitas virginis demonstret.
Tertiū vtrū eadē sit descriptō genealogie xpi
facta p mattheū que ꝛ p lucam.
¶ Ad primū dubiū posset qs arguere ꝙ mat
theus nequiuerit describere genealogiā xpi ꝛ
sue virginis mris. Primo qꝛ Isaie.liii.ca.dr
Generationē eius quis enarrabit. Insup vt
ex Josephi dictis colligimus in.xvij.antiqui
tatū libro. Et Bedda illud refert in sua croni
ca. Cū oēs generationes hebreoꝝ in archiuis
templi secretioribus seruarent. Herodes alie
nigena oēs iussit incēdi: vt sic sua ignobilitas
iudeis minus ꝓtemptibilis esset. Quō igitur
mattheus elapsis iam ānis ferme quadragin
ta deletione hmōi liborꝝ euangeliū scribens
potuit hanc genealogiā agnoscere. Ad qō rn
dem⁹ ꝛ primo ad illud Isaie cū Hieronymo
in omelia sic dicente. In Isaia legimus. gene
rationē eius qs enarrabit? Nō ergo putem⁹
euangelistā ꝓphete esse ꝛriū vt ꝙ ille impossi
bile dixit affatu: hic narrare incipiat: qꝛ ibi de
generatione diuinitatis: hic de incarnationis
est dictū. Verūtn ꝛ istā rnsionē pleriqꝫ indu
cunt sniam Leonis pape in sermōe de natiui
tate xpi vbi ait. In dño nr̄o iesu xpo nō soluꝫ
ad diuinā sed humanā spectat nām qō dictū
est p ꝓphetā. Generationē eius qs enarrabit
Igit nec generatio tpalis xpi ſm carnē est ex
plicabibis. Ad hoc rndemus ex doctrina sctī
Tho.iij.pte.q.xxxi.ꝙ verba ista intelligunt de
nō incarnatōis q ineffabilis est qō ex verbis
sequentibus ipsius leonis pape cōcludit. In
quit enī. Vtrāqꝫ enī nām in vnā cōuenisse ꝑ
sonā nisi fides credat sermo nō explicat. Ad
aliud ꝙ qō obiectū est de cōbustione liborꝝ
in quib⁹ descripta erat origo nobilis iudeorū
Rndet Nicholaus de lira sup Mattheū. ꝙ
mattheus habuit p reuelationē qō nō habuit
p scripturā. Nō aplī ꝛ euangeliste nō minus
fuerūt illuminati imo magⁱ de mysterijs xpi
qꝫ patriarche ꝛ antiqui ꝓphete. Quidā tn di
cūt ꝙ n oēs illi libri cōbusti fuerūt cū ꝛ domi
cō seruarent a multis. Etiā ꝛ aliqui memorie
mandauerant que de hmōi nobilitate didice
rant a proauis. nā ꝛ si Esdras scriba vt Isido
rus narrat in.vi. ethimologiaꝝ li.incēsā legē
a chaldeis dū iudei regressi fuissent in hierl'm
diuino afflat⁹ spū reparauit cūctaqꝫ legis ac
prophetaꝝ volumina q fuerūt a gentibus cor
rupta correxit: quāto magis potuit mattheus
xpi generatōez reterere q spm.s.cū alijs aplis
in linguis igneis descēdētē accepit. Ad scōm
dubiū rndet Nichola⁹ de lira. ꝙ q̄uis ioseph
nō fuerit pr̄ iesu tn dtissima virgo ꝛ ioseph fu
erunt ex eadē tribu: qꝛ mulier nō poterat nu
bere cū viro alterius tribus qn ad ipsā ꝓtine
bat hereditas paterna. vt pz Numeri.xxxvi.
Btā āt virgo maria fuit vnita Joachim pri
suo: ꝛ ideo cogebaꝛ ex lege viro sue tribus nu
bere: ꝓpter hoc ēt iuit cū ioseph in bethlem
ciuitatē dauid vt ꝓfiterer cū eo vt scribit Lu
ce.ij.ca. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū fit eadē de
scriptio xpi facta p matteū q̄ p lucā. Et videt
ꝙ sit diuersa. Nā mattheus dicit ꝙ Jacob ge
nuit ioseph virū marie. Lucas āt dicit ioseph
esse filiū heli vt pz.iij.ca. Ad hoc rndet Aug⁹
li.de consensu euangelistarū dicens. Tres cāe
occurrūt quarū aliquaꝫ euangelista secutus ē
Aut enī vnus euangelista patrē ioseph a quo
genitus est noīauit: Alter Vo vel auū mater
nū vel aliquē de cognatis maioribus posuit.
Aut vnus erat ioseph nālis pater: Alter eum
optauerat: aut more iudeoꝝ cū fine filijs vn⁹
decessisset eius vroꝛē ꝓpinqu⁹ accipiens filiū
quē genuit ꝓpinquo mortuo deputauit qō ē
quoddā genus adoptionis legalis. Et hec vl
tima cā ē verior ſm sctm Tho.iij.parte.q.xxxi
quā ēt Piero⁹ sup Mattheū ponit. Et Euse
bius cesariensis in ecclesiastica historia ab af
fricano historiographo traditū asserit. dicūt
enī ꝙ mathan ꝛ mathat diuersis tpib⁹ de vna
eadēꝫ vroꝛe Esta noie filios, pcrarūt de ma
than nat⁹ est iacob. de mathat heli: ita ꝙ heli
ꝛ iacob fuerūt fratres vterini. Sed de duob⁹
fratribus a dauid diuersimode descenden
tibus. heli aūt accepta vroꝛe mortuus est sine
semine: ꝛ ideo iacob frater eius accepit vroꝛē
fratris sui: vt ei suscitaret semen: ꝛ genuit io
seph ita ꝙ ioleph fuit filius nālis ipsi⁹ iacob
Et sic accepit eū in genealogia mattheus. Et
fuit fili⁹ legalis leui: ꝛ sic accepit cū lucas. Nā
filius qui mō dicto naſcebaꝛ ſm nāz erat fili⁹
generantis: ſm āt legē erat fili⁹ defuncti. Idē

etiã dicit ioannes Damascenus li.iiij.ca.vi. Quare nõ est mirãdũ si aliter xpi genealogiã scribit mattheus qz lucas cũ vterqz pferat veritatẽ. Sñã t si multa noia vel alia dicat lucas q̃ tacet mattheus illud est ꝑm Augustinuz de consensu euangel'. q; mattheus in xpo regiaz instituerat insinuare psonã. Lucas autẽ sacerdotalẽ. Erquo mattheus explicat illos qui regia corona fuerũt decorati. Lucas alios quib9 dignitas sacerdotalis fuit concessa. Mattheꝰ posuit carnales patres. Lucas posuit patres spũales. s. iustos viros qui dicunt ꝓes pp filii tudinẽ honestatis. Mattheus describit genealogiã xpi descendẽdo a dauid t abrahã vsqz ad ioseph: ex eo q; descripsit assumptionẽ nre hũanitatis a deo. Lucas ãt ꝓgressus est ascendendo a ioseph vsqz ad deũ q; descripsit redẽptionẽ nr̃am in deũ que fit per gr̃am adoptõnis. Sed adhuc post oia ista in dubiuz vertit animus qñ vt Hieroꝰ inquit sup Danielem ¶Proaui oẽs t maiores pres dicunt. Cũ igit in generatione xpi multi fuerint patriarche t plures reges quare tñ filiꝰ dauid t abrahã nũcupat. Ad qõ rñdet Hieroꝰ i omelia dicẽs Jõ ãt ceteris ptermissis hoz filiũ nũcupauit q; ad hos facta ẽ de xpo tñ repromissio. Ad Abrahã Inqt. In semine tuo bñdicent oẽs gẽtes. Ad dauid. de fructu ventris tui ponã sup sedẽ meã. Dauid ergo fuit pricipalis inter reges. Abrahã inter patriarchas. Abrahã fuit primus qui fidẽ vnius dei publice confessus. Et i signũ hꝰ accepit circũcisionẽ q̃ fuit signũ distinguens fideles ab infidelibus. Dauid ãt fuit primus rex electus a deo ꝑm voluntatem dñi ad fidelẽ ppl'm regendũ. Dñi dr̃. i. Regũ ca. xiij. Quesiuit dñs vir iuxta coz suũ. Saul ãt licet primo fuerit electus a dño hoc tñ non fuit ꝑm coz dñi sed ꝑm exauditionẽ populi: ꝓpterea dixit deus samueli. Audi vocem populi. s. petentis regem. Et ob hanc causam mattheus nominat ipsum solũ regem cum dicit Jesse autẽ genuit dauid regem: dauid aũt rex genuit salomonẽ. cũ tñ t Salomon rex fuerit t Roboam t manasses: t Josaphat: t Ezechias t reliqui. ¶Preponit Xo dauid ipsi abrahã licet fuerit tpe posterior ꝓpter eminentiam regie dignitatis.

¶ Qz natiuitas virginis fuit digna rõe bonitatis parentũ quibus fuit ꝓ angelũ nunciata.

Capitulum.iij.

Ertio contemplemur virginis nascẽtis dignitatẽ. Fuit equidẽ natiuitas eius dignissima triplici ratione.

¶Primo rõne parentalis conditionis.

Scõo rõne angelice nunciationis.

Tertio rõne diuine reuelationis.

¶Primo apparet dignitas natiuitatis virginis benedicte rõne parentalis conditionis. Habuit nanqz parentes honestissimos t timentes deũ Joachim t annã. Joachim quidem er galilea t ciuitate naçareth: sanctã annam ex bethleem duxit vxorẽ. Ambo autẽ iusti erant t sine reprehensione in oibus mandatis dñi incedebant omnẽqz suã substantiam trifarie diuidebant: vnã partẽ templo t templi seruitoribus impendebãt: aliã peregrinis t pauperibus erogabant: tertiã suis vsibus ꝓprie suaqz familia reseruabant. Et ita ꝓ ãnos viginti prolẽ non habentes vouerũt dño q; si eis sobolẽ concederet eã seruitio dñi mãciparent. Cuius rei gr̃a cũ singulis annis in tribꝰ festis precipuis hierusalẽ frequentarent. In festo encenioz cũ suis hierusalẽ ascendit: t cũ ceteris ad altare accedens oblationẽ suam offerre voluit quẽ videns sacerdos cũ indignatione nimia repulit: t cũ ad altare accedere ꝓsumeret increpauit asserens nõ esse cõuenies maledicto regis obnoxiũ oblationẽ dño legis offrre: nec inter fecũdos infecundũ t q ppl'm dei nõ aurit astare. Joachim ergo sic confusũ se videns ꝓpre pudoze domum redire noluit neq; liter a contribulibus suis qui hoc audierãt tãtũ opprobriũ sustineret: itaqz ad suos pastores secessit. ¶ Scõo appet dignitas natiuitatis virgis rõe angelice nũciationis. Fuit nãqz ab angelo Joachim t ãne mõ qui segt annũciata. vt eni scribit in legẽda natiuitatis. Cũ Joachim Aliquãdiu cũ suis pastoribus moram traxisset quadã die ei soli angelus cuz ingenti claritate apparuit: t de eius visione turbatũ ne timeret admonuit dicẽs. Ego sũ angelus dñi missus ad te vt annũciẽ tibi preces tuas exauditas esse: t elemosinas in cõspectu dñi ascendisse. vidi eni pudoze tuum t audiui sterilitatis opprobriũ ñ recte tibi obiectũ: peccati quippe nõ nature vltor est deus. Et ideo cũ alicuius vterũ claudit ad hoc facit vt mirabilius denuo aperiat t nõ libidinis esse qõ nascit sed diuini foze muneris cognoscat. ¶Omia gentis vestre mater sara nõne vsqz ad nonagesimũ annũ sterilitatis opprobrium ptulit: t tñ Isaac eni repromissa erat omniũ gentium

bñdictio generauit. Rachel ẽt nõne diu sterilis fuit ⁊ tñ ioseph genuit q totꝫ egypti dñuz hũit. Quis fortioꝛ sanſone vel sãctioꝛ samuele: ⁊ tñ hi ambo mres steriles habuerũt. Roni igit ⁊ exemplis crede dilatos diu cõceptus ⁊ steriles partus mirabiliores esse solere: ꝓinde anna vroꝛ tua pariet tibi filiã ⁊ vocabis nomen eius mariã. hec vt vouistis erit ab infantia dño ꝓsecrata ⁊ adhuc ex vtero matris sue spũ sancto plena: nec forinsecus inter populares sed in templo dñi semp morabit. Et fiẽ ex sterili mre ipsa nascet ita mirabilit ex ea filius altissimi generabit: cuiꝰ nomen erit iesus ⁊ p eũ oibus gentibus erit salus. Et tibi hoc signũ cũ gueneris ad aureã hierosolyme portam annã vroꝛẽ tuã obuiã habebis: q̃ de tua tardatione mõ sollicita tunc in tuo conspectu gaudebit. His dictis angelus ab eo discessit Anna ãt cũ amare fieret ⁊ quonã vir suꝰ inisset ignoraret idẽ angelus sibi apparuit ⁊ eadem q̃ viro annũciauerat patefecit: addens q ꝓ signo bierl'm ad aureã portã pergeret: ⁊ ibi dẽ viro suo redeunti obuiaret. Igit iuxta angeli preceptũ ambo sibi inuicẽ obuiantes de mutua visione letati ⁊ de prole promissa securi adorato dño redierũt diuinũ ꝓmissũ bilariter expectantes. Anna ergo concepit ⁊ filiã suo tpe peperit q̃ vocata fuit maria. ¶ Tertio apparet dignitas natiuitatis virginis rõne reuelationis diuine: postq̃z eni in celũ assũpta fuit dies natiuitatis eius aliquanto tpe fideles latuit. Cõtigit ꝙ vt refert ioãnes Beleth ꝙ quidã vir sctũs sedule cõtẽplationi insistẽs singulis annis. vi. ydus septẽbris in oone positus iocũdissimã angelozꝫ solẽnitatẽ audiret in celo. Cunq̃z deuotissime sibi reuelari peteret cur quolibet anno illa tñ die ⁊ nõ alia hũ audiret: diuinũ accepit rñsum q virgo gloriosa maria tali die mũdo fuisset nata. Et iõ hoc manifestaret filijs sctẽ ecclesie vt concordes fierent in hac celebritate celesti curie. Cũ Xo hoc sũmo pontifici ⁊ alijs intimasset hũc diẽ i honoꝛẽ natiuitatis virginis celebrandũ vniuersalit statuere. Gaudeamus igit ⁊ exultemus de tot amplissimis nobis oibus collatis donis. Mã virgo q̃ nata est salutẽ attulit mũdo. Et vt ingt Aug⁹ in sermone. preciũ est in ea illud euc infelicitatis elogiũ de q̃ dr. In tristicia paries filios: q ista in leticia dñm pturiuit: Eua enim luxit ista exultauit: Eua lachrymas: maria gaudiũ in ventre portauit: q illa petõrem: ista edidit innocentẽ. Et iterũ in eodẽ sermõe. Bñdicta tu in mulieribꝰ q̃ vitã ⁊ viris ⁊ mulieribꝰ pepisti Dr generis nri penã itulit mũdo: genetrix dei nri salutẽ attulit mũdo. Auctrix pcti eua: Auctrix meriti maria Eua occidẽdo obfuit: Maria viuificãdo ꝓfuit ¶ Percussit illa: sanauit ista q̃ simul cũ filio collaudet i eternũ ⁊ i secula seculoꝝ. Amẽ.

¶ Sermo vigesimus sertus de annunciatiõe virginis beatissime.

Inuenisti gratiam

apud deũ. Angeli gabrielis reuerentissime virginẽ genitricẽ dei salutantis verba sunt ista originaliter Luce. i. ca. ⁊ in euãgelio pñtis solẽnitatis. Cũ ingenti leticia mentis dies ista est percurrenda in q̃ virgo btã de celo ad suũ vteruz traxit deũ. Hodie nãq̃z melliflui facti sũt celi ⁊ pr eternꝰ ira deposita miam suaz humano generi demõstrauit. Hodie facta est mira illa ineffabilisq̃z vnio diuine ⁊ hũane nãe: ⁊ i vtero virginis habitauit deus ⁊ hõ. Hodie virgo regia de stirpe dauid dei mr effecta officiũ intercedẽdi ꝓ nobis apud suũ dilectũ filiũ suscepit. ¶ Propterea ne tanti bñficij inemores ingratiq̃z simus de annũciatione virginis in hoc sermone dicem⁹. Ipsa gppe inuenit graz nõ solũ p se sufficiẽtẽ: sed ꝓ toto mũdo copiosã ⁊ abũdantẽ deũ in suo vtero dei filio incarnando paranit habitaculũ speciosũ. Hinc deuotus ille Bernardus sup: missus est ait. Virgo regia gẽmis ornata virtutũ geminoq̃z mẽtis ⁊ corpis parit decoꝛe prefulgida specie sua ⁊ pulchritudine sua celi ciuiũ in se pronocauit aspectũ ita vt regis aiam in suã ꝓcupiscentiã inclinaret: ⁊ celestẽ ad se nũciũ de supnis educeret. hec ille. Ergo circa annũciationẽ dignissimã attendere volentes tria mysteria ꝓponimus contemplanda.

¶ Primũ dr angelice missionis.
Scõm mutue collocutionis.
Tertiũ mirabilis conceptionis.

¶ Qr singularissima fuit annunciatio virginis respectu dei; respectu ãgeli ⁊ respectu virgis.

Capitulum j.

Primũ mysteriũ cõtẽplandũ dr angelice missionis. Ingt Lucas. Missus ẽ angelus gabriel a deo in ciuitatẽ galilee cui nomẽ naçareth ad virginẽ desponsatã viro cui nomen erat ioseph ꝺ domo dauid ⁊ nomẽ virgi

nis maria: vbi ponunt tot noia ꝓpria. s. ãgeli missi: virgis ad quã mittebat: sponsi sui ⁊ loci ad oñendã certitudinẽ hystorie vt dicit Micholaus de lira. Quantũ ẽ sublimis predicaꝛ fuit ista missio: ista legatio: nos cõsiderare debemus maxime triplici respectu.

¶Primo respectu dei.

Scõo respectu angeli.

Tertio respectu virginis.

¶Primo inquã cõsideremus huiꝰ legatiõis prestãtiã respectu dei. Quidnã ipo altius qui cũcta precellit q est oẽ bonũ ⁊ oim creaturarũ celi ⁊ terre dñs. ipse vtiqꝫ est deus infinitus: imensus: eternus: oipotens: ineffabilis: deus magnus dñs ⁊ rex magnus sup oẽs deos qui hũano generi lapso subuenire misericoꝛditer volens: de virgine carnẽ disponẽs sumere: ad eã suũ angelũ destinauit. Sed miranꝫ pleriqꝫ ⁊ curiose inquirere satagunt. Cur tã diu ille q clementissimus est cui ꝓpriũ est misereri semp ⁊ parcere continuit in ira misericoꝛdias suas. est quidẽ incarnationis donũ sũme liberalitatis ⁊ ardentissime charitatis. Vñ ⁊ apl'us ad Ephesios ca. ij. ingt. Deus q diues est in mia pp nimiã charitatẽ suaꝫ q̃ dilexit nos cũ essemus mortui pctis conuiuificauit nos in xpo. Charitas ẽ nõ tardat amico subuenire ſm illud sapientis ¶Proverbioꝝ. iiij. ca. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras eni dabo tibi cũ statim possis dare. Quare videreꝫ q̃ statiꝫ post lapsũ debuisset dei filius humanã carnẽ ⁊ nãm assumere. Ad qõ rñdet ſm Alexandrũ in. iij. sũme: ⁊ dñm Bonauen. in. iij. di. i. ⁊ scm Tho. iij. pte. q. i. q̃ nõ fuit cõueniẽs statim ꝓ pctõ incarnari deũ: sed dum venit plenitudo tpis vt dr ad Galath. iiij. ca. Et ẽ triplici rõe

¶Primo ꝓpter pcti punitionem.

Scõo ꝓpter morbi curationem.

Tertio ꝓpter xpi prenunciationem.

¶Primo ꝓpter pcti punitionẽ: voluit qppe deus oñdere hoi quantũ sibi pctm displiceat qõ ꝑ tot annoꝝ milia tã diuturna castigatiõe puniuit. Facilitas eni venie tribuit incentiuũ delinquẽdi. vt notat de vita ⁊ ho. cle. ca. vt clericoꝝ. Et di. xx viij. ca. q. Sunt. Et di. xlv. ca. sed illud. Et di. l. ca. de lapsis. Et di. xcij. ca. puenit Et. i. q. vltima. ca. exigunt. Et. xxi. q. ij. ca. placuit. Et. xxiij. q. iiij. ca. est iniusta. Et. xx v. q. ix. ca. loci. Quare ⁊ si fuisset ex parte dei liberalis bñficiũ si a principio incarnatus fuisset: non tñ fuisset vtilis ex pte hũani generis recipiẽtis eni ex tarditate incarnatõis oñdit grauissima conditio pcti. ¶Scõa rõ quare fuit cõueniẽs vt ñ stati pꝰ pctm xps carnẽ assumeret dr ꝓ morbi curationẽ. Nã q hõ supbiendo peccauerat eo mõ erat liberand⁹ vt hũiliat⁹ cognosceret se liberatoꝛe indigere. vñ glo. sup epl'aꝫ ad Galathas ait. Magno cõsilio factũ est vt post hois casũ nõ illico dei filiꝰ mitteret. Reliqt eni deus hoiem ꝓpriꝰ in libertate arbitrij in lege nãli vt sic viresꝫ nature sue cognosceret vbi cũ deficeret legẽ accepit. Qua data inualuit morbus nõ legis sed nature vitio: vt ita infirmitate sua cognita clamaret ad medicũ ⁊ gr̃e quereret auxiliũ. ¶Tertia rõ illiꝰ dilatõis fuit ꝓ xpi prenũciationẽ. Debebat quidẽ xpi aduent⁹ ob excellentissimã suã dignitatẽ prenũciari ⁊ multo tpe antea ꝓclamari. Vñ ad ẽ ⁊ glo. predicta ingt. Quanto maioꝝ iudex veniebat tanto preconũ series longioꝝ precedere debebat. ¶Secundo ꝓsideremꝰ angelice missionis preeminẽtiã respectu ipsius angeli. de quo apud viros doctissimos tripliciter dubitari solet. Et primo de q̃ ordine fuerit angelꝰ ille. Scõo an apparuit virgini in visione corꝑali. Tertio si fuit cõueniẽs vt angelus virgini annũciaret in ea dei filiũ incarnandũ. ¶Primo de ordine illius angeli varia solet esse opinio. Quidã direruꝫ q̃ fuit ẽ ordine infimo. s. angeloꝝ qꝛ ꝑ illos cõsueuerũt diuina hoibus reuelari. Et hoc videt innuere textus cuꝫ dicit angelus ⁊ nõ dicit archangelus. Sed ad hoc dicimus q̃ q̃uis ꝓprie angeli dicanꝫ illi q sũt in vltimo choro infime ierarchie: tñ large oẽs de quibuscũqꝫ ordinibꝰ angeli nũcupanꝫ. Nã vt Ysidoꝝ testat in. vij. Ethimologiaꝝ libro. Angelus latine nũcius dr. Oẽs ãt vel media te vel imediate diuina nũciant q̃ ab ipso deo priꝰ seraphin reuelanꝫ: ⁊ ipsi illa cherubin manifestant: ⁊ sic gradatim vsqꝫ ad vltimũ ordinem ſm Dionysiũ. Et ꝓptereal; lucas dicat missus est angelus: nõ tñ ita stricte accipit vt nõ potuerit esse de aliq̃ ordine supioꝝ. Hinc Bernardꝰ sup missus ẽ ait. Mõ arbitroꝝ hũc angelũ ex minoꝝibus esse q̃ libet ex cã soleãt ad terras creba legatõe fungi qõ ex eius noie palã itelligi dat: qõ interpretat fortitudo dei: qꝛ ñ ab aliq̃ alio forti ⁊ excellẽti vt solet spũ ſc ab ipso deo mitti phibet. Sctũs ẽ Tho. in iij. scripto sniaꝝ di. iij. Et. iij. pte. q. xxx. dic q̃ ille angl⁹ fuit de medio ordie infime ierarchie q̃ ẽ ordo archangeloꝝ. Qõ cõuenienter videt

esse factū vt saluarek proprietas ordinū: qz ad angelos ptinet dirigere actus alicuius hois q ad ipsū tm pertinent. vñ dicunk minima nunciare. Ad archangelos vo pertinet dirigere actus hois in totā multitudinē redundantes vñ z medij. s. archangeli dicunk quasi principes angeli. Quia ergo cōsensus virginis qui per angelum requirebak erat actus singularis psone redundans in vtilitatē multitudinis: imo totius hūani generis. Ideo credik q fuerit de ordine archangelorz z q fuerit sūmus i illo ordine. Et hoc videk habere firmitatē ex eo q ecclesia cantat. Gabrielē archangelū scimus diuinitus te esse affatū. Alij autē opinātur angelū illum fuisse de ordine seraphin. qm vt Gregorius dicit. Summū angelū venire dignū fuerat qui summū oim nūciabat. Nec incōueniens q p tanta re singularissima singularis nuncius mitteret qui esset oim angelorz excellentissimus. Dictus est autē gabriel: qz vt Grego. dicit in omelia. hoc nomen officio suo congruit. Gabriel enim dei fortitudo noiatur. q dei ergo fortitudinē nūciandū erat qz virtutū dñs z potens in prelio ad debellandas potestates aereas veniebat. ¶ Secundo dubitari solet an angelus ille apparuit virgini in visiōe corporali. Et rñdet Tho. iij. parte q. xxx. q sic. Nam Aug⁹ in persona virginis loquens in sermone ait. Venit ad me quidaz magnus paranimphus xpi nō patriarcha primus: aut pphēta egregius. sed gabriel archāgelus facie rutilans: veste coruscans: incessu mirabilis: que pertinere nō possūt nisi ad corporeā visionē. Hoc autē cōueniēs fuit. Primo rōne similitudinis. qz illud qd annūciabatur erat incarnatio dei inuisibilis. vñ cōueniens fuit vt ad huius rei declarationē inuisibilis creatura formā assumeret in qua visibiliter appareret: cū etiā oēs apparitiōes veteris testamenti ad hanc apparitōz ordinenk qua dei filius apparuit in carne. Scōo fuit conueniēs rōne certitudinis. Ea enī que sunt oculis subiecta certius comprehendimus q̄ ea que imaginamur. Vñ dicit Crisosto⁹ sup Matthēū. q angelus nō in somnis imo visibiliter virgini astitit. Nam qz magnā valde reuelationē ab angelo accipiebat. Egebat tante rei euentus missione solenni. Tertio fuit ꝓueniens vt angelus visibiliter appareret rōne altitudinis. s. propter altitudinē z dignitatē mīris dei que nō solū in mente, sed in corporeo ventre erat dei filiū receptura. Et hō nō solū mens eius: sed et sensus corporei erāt visione angelica delectādi: Et si obijceret q ꝑm Augustī. xij. sup Benesim ad lram. Intellectualis visio est potior z dignior q̄ corporalis: z precipue ipī angelo magis cōueniens. Nam visione intellectuali videtur angelus in sua substantia: visione ātem corporali videk in figura assumpta corporea. Igitk angelus annūcians magis apparere debuisset in visione intellectuali q̄ corpali. Rñdet Tho. vbi. s. q intellectualis visio est potior q̄ imaginaria vel corporalis si sit sola. Sz ipe Aug⁹ dicit q est excellentior, ppheria que habet simul intellectualē z imaginariā visionem q̄ illa que habet alteram tm. Beata vo virgo non solū percepit visionē corporalē sed etiā intellectualē illuminationē. Vñ talis apparitio satis nobilis fuit. Fuisz tñ nobilior si ipsū angelū intellectuali visione in sui substātia vidisset. sed hoc non patiebak status hois viatoris. ¶ Tertio querit si fuit cōueniens vt angel⁹ annūciaret virgini dei filiū in ea incarnandū. Et ad hoc rñdek q sic triplici rōne.

Primo ex parte dei.
Scōo ex parte angeli.
Tertio ex parte virginis.

Primo fuit cōueniēs ex parte dei vt in h seruaret ordo quē ipse statuit quo mediantibus angelis ad hoies diuina pueniūt. Vñ Dionysi⁹. iiij. ca. celestis ierarchie dicit. Diuinū ielu benignitat, mysteriū angeli primū edocti sūt postea p ipsos ad nos cognitionis gra transiuit. Et in eodem libro ait. Diuinas visiones glorioſi patres nri adepti sunt p medias celestes virtutes. Tho. 2a 2e. q. lxxi. inquit. Loquitur de visionibus ꝓpheticis que facte sūt mediātibus angelis. Et si aliquis instaret q virgo mr dei superior erat angelis. Sed vt Dionysius refert ca. vij. celestis ierarchie. Supremis angelis fit reuelatio imediatea deo ergo z ipsi virgini. Rñdere possumus q mr dei superior erat angelis q̄tū ad dignitatē ad quā diuinitus eligebat. Sed q̄tum ad statuz presentis vite inferior erat angelis: qz etiam ipse xps rōne passibilis vite fuit paulominus ab angelis minoratus vt dicit ad Hebreos ca. ij Sed qz xps fuit viator z cōprehensor q̄tum ad cognitionē diuinorz non indigebat ab angelis instrui. Sed mater dei nondū erat in statu comprehensorū. Et ideo de diuino conceptu p angelos instruenda erat. Si vo vlteriꝰ

contra hoc quispiã opponeret dicens q; btã virgo incarnatiõis fidẽ habebat sine qua nullus esse poterat in statu salutis ergo non egebat super hoc ab angelo instrui. Ad hoc rñderi põt q; licet beatissima virgo plenã fidẽ haberet de xpo incarnando tñ qz humilis erat ñ alta de se sentiebat neq; cogitabat se tãti dñi mrem futurã: t propterea erat sup hoc ab angelo instruenda. Scõo fuit cõueniens ex parte angeli. ideo inquit Bedda in omelia. Aptũ humane restaurationis principiũ vt angelus ad virginẽ mitteret partu considerandã diuino: qz prima pditionis humane cã fuit cũ serpens a diabolo mittebat ad mulierẽ spũ superbie decipiendã. Tertio fuit expediẽs ex parte virginis tũ vt ex tali nuncio mens eius eleuaret in dcũ. q: vt inquit Aug9 li. de virginitate Beatior fuit maria concipiendo fidez xpi q̃ concipiendo carnẽ xpi. Et postea subdit. Aduerterna, ppinquitas nihil marie ,pfuisset nisi felicius xpm corde q̃ carne gestasset. Tũ vt essz certior testis huius sacri qñ sup hoc diuinitus erat instructa. Tũ ẽt vt eius puritas ostenderet. Vñ Hiero9 ad paulã t Eustochiũ bñ inqt. Angelus ad virginẽ mittit qz semp est angelis cognata virginitas. Tũ vt volũtaria sui obsequij mũera deo offerret: ad qõ se ,pmptã obtulit dicẽs. Ecce ancilla dñi. Erat eni qõdã spũale matrimoniũ inter deũ t humanã nãz. Et iõ p annunciationem expetebat consensus virginis loco totius hũane nature. ¶ Tertio cõsiderare debemus missionis angelice excellentiã respectu virginis. Ipsa vtiq; sola facta fuit digna portare in vtero regẽ celoz t dñm oim creaturarũ. O b qõ ecclesia sctã sibi dicit Sctã t imaculata virginitas gb9 te laudib9 offerã nel cio: qz quẽ celi cape nõ poterãt tuo gremio ,tuliſti. At t i ,sona ci9 ita cunctos fideles affat. Congratulamini mihi oẽs g diligitis me qz cũ essez parunla placui altissimo t de meis visceribus genui deũ t boiez. Hec est ista pulchra t decora nimis filia hierlm: cui dixit deus illud Cantico9. vi. ca. ¶Pulchra es amica mea suauis t decora. Hec est de qua ibidẽ subsequt. Una ẽ colũba mea: ,fecta mea hec est quã viderũt ,filie ,syon t btissimã ,pdicauerũt t regie laudauerũt eã. O felix puella O celi regina merito qlibet bõ vl angel9 dicere tibi põt illud ¶Prouerbio9 vltio ca. Multe filie congregauerunt diuitias: tu ,supgressa es vniuersas. Ad ipsam solã missus fuit de aula sũmi dei legatus singularis t insignis vt ipsa virgo cõtentaret concipe xpm qui de ipsa carnẽ suscipere cupiebat. Erat ingt euangelista desponsata viro cui nomen erat ioseph t nomen virginis maria. delectabile est illud nomen qõ interpretat stella maris vel illuminãs t dña siue amarum mare qz ipsa fuit stella in sanctificatione: illuminans in conuersatione amarũ mare in filij sui passione: t dña in assũptiõe. Sed in hoc loco circa eius desponsationem aliq̃diu insistere libet. Cur voluit xpus matrem suã virginem desponsari. Et ad hoc assignant plures rationes.

¶Primo ex parte xpi.

Scõo ex parte matris.

Tertio ex parte nostra.

¶Rationabiliter virgo desponsata fuit. primo ex parte xpi. tũ ne ab infidelibus tanq̃ illegitime natus obijceretur. Vnde Ambrosius dicit sup Lucam. Quid iudeis quid herodi posset ascribi si natum viderent ex adulterio persecuti. Tum vt consueto modo eius genealogia describeret q virũ. Ideo Ambrosius vbi s. Qui i seculũ venit seculi debuit more describi. Tum vt partus eius ſm Ignatiũ diabolo celaret. Et lz diabolus virtute sue nature potuisset cognoscere matrem dei non fuisse corruptaz sed virginẽ. prohibebatur tñ a deo cognoscere modũ partus diuini. Nam vt docet Aug9 in. iij. de trinita. Diabolus multa põt virtute sue nature a quibus tamẽ prohibetur virtute diuina. Si autem postmodũ aliqualiter cognouit xpm esse filium dei non obstat qz iam tempus erat vt xps suam virtutẽ diuinam ostenderet. Sed in infantia oportebat impediri maliciam diaboli ne eum acrius persequeret qñ xps nec pati disposuerat nec suam virtutem ostendere: sed in oibus alijs infantibus se similem exhibebat. Similiter t secũdo fuit rõnabile ex parte matris. tum qz per hoc redditur immunis a pena ne lapidaret a iudeis tanq̃ adultera. tum vt ad puerum iesuz nutriendũ haberet ioseph in auxiliuz. Tertio id rõnabile fuit ex parte nra. ¶Primo quidem eo q; testimonio ioseph comprobatũ est xpm ex virgine natum. Vnde Ambrosius dicit super Lucã. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur qui possit delere iniuriam t vendicare opprobriũ si nõ agnosceret sacrm. Scõo p hoc designat vniuersa ecclesia que cũ virgo sit desponsata est vni viro xpo. vt ingt Aug9

li. de sctā virginitate. Et tertio q; mr̄ dñi fuit desponsata ⁊ virgo in psona ipsius ⁊ virginitas ⁊ matrimoniū bonorat̄ ꝫ hereticos alteri hoꝝ detrahentes. Et vt ait Origenes super Matthēū. Btā virgo sponsa fuit ioseph. nō tñ in cōcupiscentiā iūcta. Et vt scribit Matthei. xiij. Erat ioseph faber lignarius. Ideo Crisost⁹ sup Matthēuꝫ inqt. Fabro lignario maria despōsata erat. qm̄ xps ecclesie sponsus oēm salutē hoīm opaturus erat p lignum crucis: Putabat inqt Matthēus fabri filius q; vt dicit Ambro⁹ sup Lucā. Maluit dñs ō suo ortu q̄ de mr̄is pudore dubitari. sciebat enī tenerā esse virginis verecundiā lubricaz famā pudoris: nec putauit ortus sui fidē matris iniurijs astruendā. Dū igit̄ ita essz disposita puella illa cūctis virtutibus redimita q; ⁊ virgo erat ⁊ ioseph desponsata ⁊ tps instabat vt iā mere suos radios de⁹ effūderet sup terraz Angelus gabriel vt puto cū oīm angelorꝫ noticia vocatus est. Cui deus pr̄: vade o angele mi ad virginē in naçareth cōmorantē eāq; meo noie salutando requires illā vt me acceptare velit suū castissimū sponsū cui dilectū filiū meū mihi coequalē ab eterno genitū ita dare dispono vt ex ea natus ex tpe fm carnē meus tñ sit ⁊ ipsius filius. Ipse Ño filius subsecut⁹ est. O angele gabriel conaberis virginē illā instruere q; ipsā elegi mr̄em dulcissimā in cuius vtero nouez mensibus habitabo ⁊ tandē imaculata ⁊ incorrupta pariet deū ⁊ hoiem. Subdidit ⁊ spūs sctūs. Ego illā armariū gr̄e mee instituā ⁊ cōceptioni filij vt sctā sit ⁊ mirabilis cooperabor. O quale tripudiū illa hora fuit in angelicis choris. O quāta letitie cantica dū tota celestis curia benedixit ⁊ gr̄as dedit imortali ⁊ benignissimo deo.

¶ Qualit̄ angel⁹ salutauit virginē: ⁊ q̄re virgo turbata fuit: ⁊ de gr̄a virgis copiosa atq; de supuentōe spūs sct̄i in ipsā. Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū pt̄eplandū circa annūciationē virginis dr̄ mutue collocutiōis In quo tria consideremus.

Primo virgis salutationē q̄lit̄ fuit salutata.

Scōo virginis turbationē q̄lit̄ fuit turbata.

Tertio virgis declaratōez q̄lit̄ fuit declarata.

¶ Primo cōsideremus virginis salutationē q̄lit̄ fuit salutata. Ingressus inqt̄ euangelista angelus ad eā. vbi Bernardus sup Missus est dicit. Quo ingressus i secreto cubiculo vbi clauso sup se ostio orabat pr̄em in absconditō ad eā dicit orantē: suspirantē: lachrymantem Illā si pceptio pcursoris fuit denūciata pr̄i occupato in sacro officio multo pbabili⁹ ē q; cōceptō saluatoris denūciata fuit virgini in deuotiōe feruētissima existēti. Erat āt vt cōiter doctores tenēt tūc hora cōpletorij: ⁊ sacra illa cōfabulatio ptracta fuit vsq; ad noctis mediū. Dixit ergo blanda voce angelus virgini: Aue gr̄a plena dñs tecū bñdicta tu in mulieribus. Vbi iz salutando eā amplissime magnificauerit de eue cōmutatōe: q̄r sic̄ eua oē malū occasionalit̄ induxit hūano generi: ita virgo illo ablato ꝓtulit oē bonū dū dedit nobis deū ⁊ de singulari mō essendi cū ipsa deū atq; de bñdictione in mulierib⁹: nihilomin⁹ illud magnū est cū dixit eā gr̄a plenā. Sed h̄ insurgit dubitatio quō virgo fuerit plena gr̄a cū h̄ sit ꝓpriū xp̄i. de q̄ dr̄ Joānis. i. Vidimus gl'iam eius gl'iam q̄si vnigeniti a pr̄e, plenū gr̄e ⁊ veritatis. Ad qō rñdet Tho. iij. pte. q. vij. Q; plenitudo gr̄e pōt attendi duplicit̄. Vno mō ex pte ipsius gr̄e. Alio mō ex pte hūtis gr̄az. Ex pte qdē ipsi⁹ gr̄e dr̄ esse plenitudo ex eo q; aliq̄s ptingit ad sūmū gr̄e: ⁊ q̄ztum ad essentiā: ⁊ q̄ztū ad virtutē: q. s. hz gr̄am ⁊ in maxima excellentia q̄ pōt bri ⁊ in maxima extensione ad oēs gr̄e effectus ⁊ talis gr̄e plenitudo ē ꝓpria xp̄i. Ex pte Ño subiecti dr̄ esse gr̄e plenitudo q̄n aliq̄s hz plene gr̄am fm suā cōditionē siue fm intensionē ꝓut in eo est intensa gr̄a vsq; ad terminū pr̄fixū ei a deo fm illud ad Ephe. iiij. Vnicuiq; vr̄m data est gr̄a fm mensurā donationis xp̄i siue ēt fm virtutē ingītū s. hz facultatē gr̄e ad oia que ptinent ad suuz statū siue officiuz sicut Apl'us dicebat. Mihi autē oīm sctōrum minimo data est gr̄a hec illuminare hoīes ⁊c. Et talis gr̄e plenitudo nō est propria xp̄o sed cōmunicat̄ alijs per xp̄m. Igit̄ beata virgo dr̄ gr̄a plena nō ex pte ipsi⁹ gr̄e: q; nō habuit gr̄am in sūma excellentia q̄ pōt haberi nec ad oēs effectus gr̄e. Sed dicit plena gr̄a p cōparationē ad ipsā q. s. habebat gr̄am sufficientē ad statū illū ad quē erat electa a deo. vt. s. esset mater dei. Et similiter stephanus dr̄ plenus gr̄a q; habebat gr̄am sufficiētē ad hoc vt esset idoneus minister ⁊ testis dei ad qō erat electus. Et eadē rōne dicendus est de alijs. Marū tñ plenitudinū. vna est plenior alia fm q; aliquis diuinitus est preordinatus ad altiorē vel inferiorē statū. Questione autē. xxvij. tertie ptis ita habet. q; q̄nto aliq̄d

magis appropinquat principio in quolibz ge
nere tanto magis participat effectū illius ꝓn
cipij. Vnde dicit Dionysius. iiij. ca. celestis ie
rarchie. ℣ angeli qui sunt deo ꝓpinquiores
magis participāt de bonitatibus diuinis q̄z
hoies. Xps autē est principiū gratie ſm diui
nitatē quidē auctoritatiue ſm humanitatem
instrumentaliter. Beata autē virgo maria ꝓ
pinquissima fuit xpo ſm humanitatē: q̄ ex ea
accepit humanā nām. Ideo ꝓe ceteris maio
rez debuit a xpo plenitudinē gratie obtinere
Sciendū tamē q̄ in ipsa virgine fuit triplex
pfectio gratie. ¶Prima q̄dez quasi dispositiua
p quā reddebaꝫ idonea ad hoc q̄ esset mater
xpi: z hec fuit pfectio sanctificationis. Scōa
perfectio gr̄e fuit ex presentia filij dei in eius
vtero incarnati z hec fuit pfectio conceptōis
Tertia autē est pfectio finis quā habet in glo
ria. ℣ autē scōa pfectio sit potior q̄z prima z
tertia q̄z scōa patet quidē vno mō per libera
tionē a malo. Mā primo in sua sanctificatiōe
fuit liberata a culpa originali. Scōo in concep
tiōne filij dei fuit totaliter mūdata a fomite
Tertio in sui glorificatione fuit liberata ab oi
miseria Alio mō ꝓ ordinē ad bonū. nā primo
in sua sanctificatione adepta est gr̄am inclinā
tem eam ad bonū. In cōceptione aūt filij dei
confirmata est ei gr̄a confirmans eā in bono
In sui ℣o glorificatione consūmata est eius
gr̄a pficiēs eā in fruitione ois boni. Sed ori
tur hic difficultas an btā virgo habuit aliq̄s
gr̄as gratis datas: puta sapientie z virtutū z
miraculoꝝ ex eo q̄ nō legitur docuisse qō spe
ctat ad sapientiā: aut miracula fecisse. Ad qō
ita dicit sctūs Tho. Non est dubitandū quin
btā virgo acceperit excellenter donū sapiētie
z gr̄am virtutū z etiā gr̄am ꝓphetie. non tñ
accepit vt haberet oēs vsus harū z similium
gr̄arum sicut habuit xps sed ſm q̄ conuenie
bat cōditōi ipsius. habuit nāq̄z vsū sapie in
contemplando ſm illud Luce. ij. ca. Maria āt
conseruabat oia verba hec conferens in corde
suo. Nō aūt habuit vsū sapientie q̄z tū ad do
cendū eo q̄ nō cōueniebat sexui muliebri. Mā
vt dicit Apl̄us. Mulieri docere in ecclesia nō
ꝑmitto. Miraculoꝝ ℣o vsus sibi nō cōpete
bat dum viueret q̄ tunc tpis doctrina confir
manda erat miraculis xpi. Et ideo soli xpo z
eius discipulis qui erant baiuli doctrine xpi
conueniebat miracula facere: propter quod et
de ioanne baptista dicit Joannis. x. ℣ signū
nullū fecit vt. s. oēs in xpo intenderent. Vsuz
autē ꝓphetie habuit virgo vt patet in canti
co q̄ō fecit. Magnificat aia mea dñm. ¶ Se
cundo consideremus virginis turbationē de
qua scribit Lucas. que cū audisset turbata est
in sermone eius z cogitabat qualis esset ista
salutatio. vbi apparet laus virginis: In audi
tu: in affectu: z cogitatu. In auditu laudatur
modestia q̄ audit z tacet. In affectu verecun
dia vnde turbata est. In cogitatu prudentia
q̄ cogitabat qualis esset ista salutatio. Turba
ta est autē de angeli sermone nō de eius visio
ne q̄ñ angelos sepe viderat sed nūq̄z talia lo
quentes audierat. ob nouitatē igit salutatio
nis admirari compulsa fuit. Naz vt Hiero⁹
ait. Iniungit noua legatio angelo z virgo no
uam professa virtutē nouę salutationis bono
rat obsequio. Franciscus de marrone i suo. iij.
di. iiij. dicit. q̄ virgo sanctissima i hac sua tur
batione cogitabat mysteriū incarnatiōis ver
bi q̄ō sibi in salutatiōe extitit reuelatū. Et di
cunt quidā q̄ sibi etiā fuit cū hoc reuelatum
mysteriū passionis filij sui. Alij ℣o tenent z
melius q̄ mysteriū incarnationis in ea cōple
dum fuit sibi reuelatū non tñ modus. s. q̄ vir
go pareret: z ideo timebat ne hoc esset vel fie
ret cū virginitatis diminutione: iccirco de h̄
timebat. Et forte plus appetebat eē virgo q̄z
verbū concipere sine virginitate. virginitas
enī est de numero laudabiliū. verbū ℣o conci
pere est de numero honorabiliū circa qō non
est virtus sed premiuz virtutis. ¶Premiū ℣o
honorabile sed virtus laudabilis: sed virtus ē
magis appetenda q̄z premiū virtutis: q̄ hō
circa virtutē mereť: nō aūt circa premiū: quia
nec est in sua ptāte. ¶ Tertio ꝓsideremus vir
ginis declaratiōez qualiter fuit ab angelo de
clarata z confortata. ne timeas inquit maria
s. de salutatione insolita: cuius causa subdit.
Inueniſti eni gr̄am apud deū non solū ꝓ te
sed ꝓ toto genere humano. Vbi Bernard⁹
ait. Quam gr̄am: dei z hoim pacem: mortis
destructionē z vite reparatōez. Subdidit an
gelus. ecce concipies in vtero z paries filiuz z
vocabis nomen eius iesum: hic erit magnus.
Semper eni fuit magnus deus: sed futurus
erat magnus homo z magnus ꝓpheta. ſm
q̄ dr̄ Luce. vij. ca. ¶Prophetа magn⁹ surrexit
in nobis z filius altissimi vocabit z ipsi⁹ dei
qui solus est altissimus. Nam vt exponit Ni
cholaus de lira sequendo Bernardū. Nōeni

altus est inter creaturas corporales: sed angelus altior: deus solus altissimus. Ista ãt filiatio dei accipit hic p nãm in oibus alijs quãtũ cunqz sctũs est tm̃ filiatio dei p adoptionem. Addidit angel⁹: dabit illi dñs de⁹ sedẽ dauid pris sui ⁊ regnabit in domo iacob in eternuz qõ spualiter intelligendũ est. Nam xps nõ sedit sup thronũ dauid loquẽdo de tpali regno imo istud negauit coram pilato dicẽs. Regnũ meũ non est de hoc mundo: tũ in resurrectiõe sua accepit potestatẽ etiã inqztum hõ sup oẽz creaturã: ꝑm qꝫ ipe dixit Matthei vltimo ca. Data est mihi ois potestas in celo ⁊ in terra. Inqztum enĩ deus nõ accepit aliquã potestatem de nouo siue in tpe. Angelus ergo loquit hic de regno spuali ⁊ celesti qõ figuratũ fuit p regnũ dauid tpale sicut ⁊ celestis hierl'm per tpalem: propterea dixit. Regnabit in domo iacob in eternũ. i. sup electos. Dicit ꝟ Nicholaus de lira qꝫ de domo abraham ⁊ Isaac alii qui fuerũt reprobati sicut Ismael ⁊ Esau. Sz in domo iacob oẽs eius filij a sctis doctoribꝰ inter electos sũt cõputati qz ⁊ si aliqui pecca uerunt tũ egere penitentiã: conclusit angelus de xpo. Et regni eius nõ erit finis. Mã ꝑm qꝫ dicit Nicholaus de lira. Xpus nõ solũ inqztũ deus sed etiã inqztũ hõ regnabit i eternũ sup hoies ⁊ angelos. Dixit aũt maria ad angelum Quõ fiet istud qm̃ virũ nõ cognosco. Iz enim crederet firmiter verbũ angeli implenduz de conceptione xpi qz tũ angelus ad plenũ nõ exprimerat modũ concipiendi. Jõ de hoc q̃fuit allegando virginitatis amorẽ: ꝑm enĩ qꝫ dicũt doctores in. iiij. di. xxx. Btã virgo añq̃ desponsaret ioseph habuit obseruãtiã castitatis virginalis in proposito ex instinctu spũs sci nõ tũ vouerat expresse. Sed cum postea deo ordinante esset ei desponsata qui erat in simili ꝓposito simul emiserũt votũ. Rñdens ergo angelus declarauit moduz concipiendi dicens. Spũs sctus supueniet in te. qõ multiplic ter exponit Tho. in. iij. di. iij. Primo supueniet in te. i. sup possibilitatẽ ⁊ cursũ nature dando fecunditatẽ ⁊ seruando virginitatẽ. Scõo supueniet in te. i. supra id qõ habes de plenitudine eius: qz sicut olim implebit mentẽ nunc implebit ventrẽ. Tertio superueniet in te. i. super de celis veniet: qz oẽ datũ optimũ desursũ est. Quarto supueniet i te. i. supra merita tua ⁊ supra merita oim creaturarũ. Quinto supueniet in te. i. supra oẽs qui ante te fuerũt. Et virtus altissimi. s. dei filius qui est pris sapiẽtia ⁊ virtus vt dr. i. ad Corinthios. i. ca. Obumbrabit tibi. i. sub vmbra carnis latebit: qz sub vmbra carnis latuit virtus deitatis. Jõqz ⁊ qõ nasceẽ ex te sctũ: Sanctũ dicit absolute absqz determinatione: qz si dixisset sanctus deus vel sanctus homo vel aliquid consimile nõ expressisset sanctitatẽ eius complete. qz in eo est sãctitas diuina ⁊ humana ⁊ quicqd sanctitatis potest excogitari in quacũqz creatura eminẽtius est in xpo. Jdeo dicit sanctũ absqz determinatione. Sicut etiã deus dixit moysi Exodi. iij. ca. Ego suz q sũ: sic dices filijs israel Qui est misit me ad vos vt per hoc ostendere tur q plenitudo essendi imo infinitas est propria ipsius dei. Et postea conclusit angelus. Vocabit filiꝰ dei: nõ adoptiuus sicut alij sed naturalis. Et ad maiorez assertionẽ declarat angelus dictũ suũ p exemplũ inquiẽs. Et ecce elisabeth cognata tua ⁊ ipsa concepit filiũ in senectute sua. Et hic mẽsis est sextus illi que vocatur sterilis: qz non erit impossibile apud deũ oẽ verbũ. i. factũ: dicere enĩ dei est facere ꝑm illud ꝑs. Dixit ⁊ facta sunt. Et lz maius sit virginẽ parere q̃s vetulã sterilem: Tũ vt Ambrosius dicit in examcron. Ob hoc multe steriles pepererũt vt partus crederet virginis. Et ideo conceptus elisabeth sterilis inducit non quasi sufficiẽs argumentũ: sed quasi figurale quoddã exemplũ. Et iõ ad confirmationẽ hꝰ exempli sumit argumentũ efficax ex oi potentia diuina. Tempus iaz adest o illibata virgo vt aperias sponso celesti pulsanti vt dei filiũ in tuo vtero leta suscipias vt matrimoniũ diuine ⁊ humane nature tuo sacro consensu ꝓficias. Ecce in celestibus spiritibus tã auidissima est expectatio. Jn patribus in limbo manentibus tot clamores ⁊ gemitus. Jn hoibus viatoribus de deo recte sentientibus tot profũda suspiria vna vox oim: vnus clamor: vna precatio. Angelus gabriel noic oim te precat tibi supplicat vt per cũ iam dicta ⁊ indubitãter ꝓmissa acceptare benigne digneris.

¶ Conceptio xpi fuit miraculosa rõne virgis ⁊ tpis atqz inauditi muneris. Capitulum. iij.

Certiũ mysteriũ cõtemplandũ circa virginis annũciationẽ dr mirabilis conceptionis. Currite gentes vndiqz ⁊ inspicite cordis oculis mariã virginẽ post tanta sibi diuinitus reuelata cũ incredibili humilitate non sine lachrymis genuflexam ⁊ manibus prius

ꝛpāfis facieꝫ ad celū erecta paulatim caput
inclinādo brachiaqꝫ remittendo dicere. Ecce
ancilla dñi fiat mihi ſm verbū tuū. Sup quo
verbo Bernardus ait. Que eſt tam ſublimis
humilitas que cedere neſcit honoribus: inſo-
leſcere neſcit gloria Mater dei eligit ⁊ ancil-
lam ſe noīat. His verbis expletis aduenīte
ſpū ſctō mox verbū in vtero: mox intra vterū
verbū caro concepitqꝫ virgo filiū. Fuit autez
illa conceptio miraculoſa triplici rōne.
Primo rōne temporis.
Scōo rōne virginis.
Tertio rōne muneris.
¶ Primo fuit illa conceptio miraculoſa rōe
temporis qꝛ facta fuit in inſtanti: nꝛa Vo ſuc
ceſſiue ꝟz Damaſcenū. Mā vt inqt Tho. in. iij
di. iij. Et. iij. parte. q. xxxiij. Conceptio xpi fa-
cta fuit virtute diuina que cū ſit infinita effe-
ctū ſuū ſubito ⁊ in inſtanti ꝓducere pōt. Dñ
in illa cōceptiōe quattuoꝛ ſimul ⁊ ſemel facta
fuerūt virtute dei. Primū fuit conuerſio ſan
guinis puriſſimi btē virginis in carnē ⁊ alias
partes corporis xpi. Scōm fuit formatio mē
broꝝ organicoꝝ. Tertiū animatio corporis or
ganiçati. Quartū aſſūptio corpis ⁊ aīc a diui
nitate: ita vt in eodē inſtanti inuentus ſit xps
in ventre virgineo verus homo ⁊ verus deꝰ.
¶ Scōo fuit illa conceptio miraculoſa rōne
virginis. Magnū quippe eſt ⁊ ſupnaturale
vt virgo cōcipiat: Sed vt ait Tho. vbi. ꝯ. Mi
raculū ꝓtingit eſſe duobus modis. Uno mō
qñ neqꝫ agens eſt nāle neqꝫ mā eſt nāliter ꝓ-
portionata ad talē formā vt formatio hois ō
limo terre que eſt miraculoſa tā ex pte agentꝫ
qꝫ patiētis. Alio mō ꝓtingit miraculū qñ mā
eſt nālis: agens Vo ſupnāle: ſicut dū aliquis a
febre ſanaꝫ. Quia ergo mā quā virgo admi-
niſtrauit ad formationē corpis xpi fuit nālis
exq̄ nāliter formari pōt corpus hois ⁊ ꝓpter
hanc mām nālem xps dr nālis filius virginis
Sed virtus formans fuit diuina. Et qꝛ vnū-
qōqꝫ magis iudicaꝫ ſm formā qꝫ mām: ⁊ ſm
agēs magꝫ qꝫ ſm patiēs. Inde ē ꝙ cōceptio
corpis xpi debet dici ſimpliciter miraculoſa ⁊
ſupernālis: ſm qd Vo ex parte materie pōt di
ci nālis. ¶ Tertio conceptio xpi pōt dici mira
culoſa rōne muneris. Conceſſū quidē fuit vir
gini in tali conceptu munus inauditū vt. ſ. plꝰ
poſſet ipſa facere de deo qꝫ deꝰ de ſeipſo Que
dam enim contraria ⁊ ꝓtradictoria inter deū
⁊ virginem videbantur que dum acceſſit deꝰ
ad virginē concordata ſunt. Puta impoſſibi
le erat deū non generare: impoſſibile erat vir
ginē generare. Impoſſibile erat deū generare
niſi deū. Impoſſibile erat virginem generare
deū: Impoſſibile erat deum cum alia perſona
generare: Impoſſibile erat virginem ſine alia
perſona generare. Acceſſit deus ad virginem
⁊ neceſſe fuit virginē generare ⁊ non aliuz qꝫ
deū ⁊ ñ de alio qꝫ ō ſe. Sz deꝰ nō potuit gene
rare niſi deū de ſe. Et tñ virgo deū fecit hoiez
Deus nō potuit generare niſi infinitū: īmoꝛ
talē: eternū: inſenſibilē: iuiſibilē: impalpabilē
ſub forma dei. Sed virgo fecit eū finitū moꝛ
talē: mendicū tempoꝛalē: palpabilē: ſenſibilez
viſibilē ſub forma ſerui ſuppoſitū ſub nā crea
ta. Mirū certe vna puella neſcio quibus blā
diciſ maieſtatē diuinā inclinauit: veſtiuitqꝫ
ſūmū amabile opprobriiſ: anguſtijs: penalita
tibus ⁊ ignominijs: qō totū ꝓ ſalute humani
generis ꝓcreatū eſt. O igit res ſtupenda ⁊ oi
plena pietate Ecce ꝙ pro reconciliatione hu
mana paceqꝫ cōponēda inter oipotentiſſimū
deū offenſū ⁊ reū hoiem inſcrutabilis altitu-
do diuini conſilij matrimoniū contrahenduz
inter dei filiū ⁊ humanā creaturā mira diſpē
ſatione ſtabiliuit. Et qñ conſenſus efficit ma
trimoniū miſſus eſt a patre miſericordiarum
⁊ luminū angelus gabriel ad mundiſſimā vir
ginē que donis ſublimata diuinis incōpabi-
lis erat vniuerſis q̄ tam pie tāqꝫ ſalutari diui
ne diſpoſitiōi in totius nāe humane perſona
ꝓberet conſenſū. O admiranda legatio ⁊ ex
oi parte veneratione digniſſima que nec pri-
mā ſimilem viſa eſt: nec hr̄e ſequentē. Quid
eni maius? Quid ſublimius? Quid deniqꝫ ſa
lubrius humano generi de celo offerri potuit
plane nihil. Dō eni nā nō habuit vſus neſci-
uit: ignoꝛauit rō: mens non capit humana: pa
uet celuz: ſtupet terra: ⁊ ois creatura miraꝫ. Ꝟ
totū per gabrielē marie nūciaꝫ ⁊ ꝙ xpm adim
pleꝫ. Mā i virginis vtero verbū caro factū ē:
Quiſqs igit es q xpiano noie gloriaris myſte
ria huiuſcemodi iuſto ꝓpēde iudicio. Tibi eni
quōdā abiecto: Tibi excluſo a paradiſi ſedib⁹
Tibi ꝓ exilia longinqua moꝛienti: Tibi in pul
uerem ⁊ cinerez reſoluto dū tū nulla eſſet ſpes
viuendi per incarnationē filij dei ⁊ virginis
poteſtas data eſt vt a longinquo ad tuū reuer
taris actoꝛē: recognoſcas ꝓarentē: liber efficia
ris ex ſeruo: de extraneo, pucharis in filiū vt q
ex coꝛruptibili carne nat⁹ es ex dei ſpiritu re-

nascaris ⁊ obtineas ꝑ gr̃am qō nō habes per nām. Demus ergo deo clementissimo gr̃as ⁊ virginē mr̃em pijssimo colamus affectu vt sic puenire possiuꝰ ad pr̃iaz celestē in q̄ viuit ⁊ regnat deus ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo vigesimusseptimus de priuilegijs maternitatis virginis marie pp q̄ ipsa mr̃ p̄stantissima ⁊ singularis merito nūcupat̃.

Unde hoc mihi ut veniat mr̃ dn̄i mei ad me. Elisabet sā ctissime verba sunt ista originalit Luce. i. ca. ⁊ in euangelio hodierne festiuitatis. Die festū visitatiōis glorioſe virginis marie debite celebr̃are volentes pscruta ri diligent̃ debemꝰ quā excelsa supr̃emaqz sit laus eius ex eo ꝙ facta fuit tanti filij dignissima mr̃. Nā elisabeth vetula nō a semetipsa sz spūs scti radio illustrata hoc nō sine admiratione grandi, pclamauit. Statim nāqz postq̄z virgo filiū dei ō spū scō ꝓcepit exurgēs abijt in montana. s. hierm q̄ erat altior galilea cuz festinatōe ꝓp honestatē ne diutius videret in publico ⁊ intrauit in domū Zacharie ⁊ salutauit elisabeth. Ad quā salutationē exultauit infās ioānes ser mēses hūs in vtero mr̃is. Hec vo exultatio vt ingt Augꝰ ad Dardanū potuit esse significatio rei tante. s. ꝙ mulier esset mr̃ dei a maioribus cognoscende nō a puulo cognite. vñ in euangelio nō dr̃ credidit infās in vtero eius sed exultauit. Videmꝰ āt exultationē nō solū paruuloꝝ sed pecoꝝ eē. Sz hec inusitata existit qz in vtero. Et ideo fiē solent miracula fieri facta est diuinitꝰ in infante nō humanitꝰ ab infante. q̄z̄ et potuerit in illo puero acceleratus esse vsus rōnis ⁊ voluntaz vt intra viscera materna iā posset agnoscere: credere ⁊ cōsentire ad qō in alijs puulis etas expectat̃: hec Augꝰ. Qui neutrū determinate asserit sed siue exultatio illa fuerit absqz hoc ꝙ ioannes cognouerit diuinā p̄ntiam siue ꝙ illam cognouerit totū tū ascribit diuio miraculo. Repleta igit̃ fuit elisabeth spū scto ⁊ exclamauit voce magna bñdixitq̄z virginē ⁊ fructū ventris ei⁹. Indeqz Vba ꝓtulit in themate posita in quibꝰ se būliando lz esset virgine antiquior tū qz mr̃ erat virgo xp̄i: indignā se tā vbana salutatōne fatet̃. Propterea itaqz qz ⁊ nos indefficienē visitamur a virgine q̄ blāda est dulcis ⁊ liberalissima cūctis mortalibꝰ mr̃ atqz gr̃e ac misericordie nūcupat̃. Ideo in

p̄nti sermone ō maternitatis eius priuilegijs prestantissimis filio suo interueniente tractabimus. distinguemus autē tria priuilegia.

Primū dr̃ totalitatis.
Scōm veritatis.
Tertiū dignitatis.

¶ Qz xp̄s traxit totā corpulentā substantiā a virgine matre opere spūs scti. Et quare xp̄us non dr̃ filius spūs scti. Capitulum. i.

Primū priuilegiū maternitatis virginis glorioſe dr̃ totalitatis. Alij nāqz filij corpulentā substantiā accipiūt partim a p̄re partim a mr̃e. Filius āt virginis ab ipsa sola. Et qz hoc totū virtuti spūs scti deputat̃. ideo in hac parte tria sunt dubia aperienda.

Primū vtrū efficere conceptionē xp̄i debeat attribui spūi scto.
Scōm vtz xp̄s possit dici ꝓceptus de spū scō
Tertiū vtz xp̄s possit appellari filiꝰ spūs sci.

¶ Ad primū dubiū rñdet Tho. iij. pte. q. xxxij ꝙ conceptionē xp̄i tota trinitas est opata qz vt refert Augꝰ in. i. de trini. Indiuisa sūt opa trinitatis sicut ⁊ indiuisa est essentia trinitat̃ efficere vo cōceptionē xp̄i est qōdā opus diuinū: nō cōe est toti trinitati. Attribuit̃ tñ spiritui scto triplici rōne.

Primo ,ppter cām incarnationis ex pte dei.
Scōo ,ppter cām incarnatōnis ex pte nature assumpte.
Tertio propter terminū incarnationis.

¶ Primo ,ppter cām incarnatiōis ex pte dei Spūs eni sctūs est amoz p̄tis ⁊ filij: hoc āt ex maximo dei amore ,puenit vt filius dei carnē sibi assumeret in vtero virginali. Scōo attribuit̃ cōceptio xp̄i spiritui scto ,ppter cām incarnationis ex parte nature assūpte qz ꝙ hoc dat̃ itelligi ꝙ hūana nā assūpta est a filio dei i vnitatē persone nō ex aliquibus meritis sed ex sola gr̃a que spiritui scto attribuit̃. Unde Augꝰ dicit in Encheridion. Iste modus quo est natus xp̄s de spiritu sancto insinuat nobis gr̃am dei qua homo nullis p̄cedētibus meritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularet̃ in tantā vnitatem persone vt idē ipse esset filius dei. Tertio attribuitur conceptio xp̄i spiritui sancto: qz hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enī terminata est incarnatio vt homo ille qui cōcipiebat̃ esset sctūs ⁊ filius dei: vtrūqz āt horz attribuit̃ spiritui scto. Nam ꝑ ipsū efficiunt hoīes filij dei. Ipse ēt est spūs sanctificatiōis

Sic ḡ alij ꝓ spm̃ sctm̃ sctificanꝫ spūaliter vt sint filij dei adoptiui: ita xps ꝓ spm̃ sctm̃ est i sanctitate conceptus vt esset filius dei nālis.

¶ Scōm dubiū erat vtrū xps possit dici cōceptus de spū sctō. Et q̄ sic pz: qz sic cantamus i vtroqz simbolo. In simbolo apl̄oz. Qui conceptꝰ est de spū sctō. Et in simbolo patrū. Incarnatus est de spū sctō. Et Matth. i. Inuenta est in vtero hñs de spū sctō. Ad qō clare intelligendū dicit Tho. q̄ ꝯceptio nō attribuit soli corpori xpi sed ēt ipsi xpo rōne ipsius corporis. In spū āt sctō dupler habitudo cōsiderat respectu xpi. Mā ad ipsū filiū dei q̄ dr̄ esse conceptus hz habitudinē cōsubstantialitatis Ad corpus āt eius hz habitudinē causę efficiētis. hec āt ꝓpositio de: vtrāqz habitudinē designat. dicimꝰ ḡ xpm ꝯceptū de spū scō hoc mō q̄ efficacia spūs sci referat ad corpus assūptū ꝯsubstātialitas ad psonā assumentē. Et q̄qz dicamus xpm de spū sctō cōceptū nō tñ dicimus ꝓprie corpꝰ xpi de spū sctō ꝯceptū qz nō est cōsubstantiale spūi sctō: sed magis dicimꝰ corpus xpi ex spū sctō. Vñ Ambrosius ait in li. de spū sctō. Nō ex aliquo est: aut ex substantia: aut ex ptāte eius est. Ex substantia sic filiꝰ q̄ a pre ē. Ex ptāte sic ex deo oia quō t i vtero habuit maria ex spū sctō. Notandū adhuc hz Augusti. i Encheridion. q̄ ñ eodē mō dr̄ xps cōceptus de spū sctō t maria virgine: nam de maria virgine māliter de spū sctō effectiue. Ex quo apparet q̄ ꝯceptio xpi habuit tria pri uilegia. Primum q̄ esset sine pctō originali. Scōm q̄ eēt nō puri hois: sed hois t dei. Tertiū q̄ eēt virginis. t hec tria habuit a spū sctō Et tō dic̄ Damascenꝰ q̄ztū ad primū. q̄ spūs sctūs supuenit in virgine purgans ipsā. i. preseruans nc cū pctō originali cōcipet. Quantū ad scōm dicit t virtutē susceptiuā verbi dei tribuēs. i. vt ꝯciperet verbū dei. Quantū aūt ad tertiū subdit fil āt t generatiuaz vt. s. manens virgo posset generare. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū xps possit appellari filius spūs sci. Ad qō ñdet Augꝰ in Encheridion dicēs. natus est xps de spū sctō nō sic filius t de maria virgine sicut filius. Et si diceret q̄ btā virgo dr̄ mr̄ xpi pp māz quā in cōceptōe eius ministrauit ergo videt q̄ etiā spūs scūs possit dici pr̄ eius ꝓpter hoc q̄ fuit principiū actiuū in conceptione ipsius. Et vt dicit Aristo. in li. de generatione aialium. Pater dat principium actiuū in generatione: mr̄ vo ministrat māz

Ad hoc ñdet Tho. vbi. s. q̄ xps cōceptus est de maria virgine materiā ministrante in similitudinē speciei: t ideo dr̄ filius eius. Xps āt ex q̄ hō cōceptus est de spū sctō sic de actiuo ꝓncipio non tñ sm̄ similitudinē speciei sicut homo nascit de patre suo. Vñs vo Bonauen. in. iij di. iiij. dicit. Q̄ ista locutio xps est filius spūs sancti nullo mō est admittenda. tum ꝓpter vitandū errorē circa generationē eternā qua ꝓprium est pris t nō spūs sancti generare: tum ꝓpter seruandā ꝓprietatē circa generationē tempalem que est vt filius assimiletur patri t matri sm̄ similitudinē speciei: sicqz cū pre t matre eiusdē nāe. Xps vo sm̄ q̄ hō nō est eiusdem nature cū spū sctō neqz illi assimilat specifice: ideo nec eius filius poterit esse. Igit virtus spūs sancti fuit in virgine que in ꝯceptione filij sui oēs naturas t partes mūdi vltima pfectione cōpleuit. Et quidem deus in mūdi creatione nihil impfectū ꝓduxit: sed oia erāt pfecta sicut ipse ex nā exigebat. Tñ consūmatio pfectionis vltime vsqz ad partū virginis delata est t soli virgini reseruata. Entia enim appetebant nobilissimū ens. Spūalia nobilissimū spm̃: rationalia nobilissimū rationale: cōceptiones optimū cōceptū. Natiuitates optimū nascibile. Et breuiter oēs creature appetebant optimū. Vis āt oibus existentibus imperfectis: sic prouisū est mūdo de femina sup oibus benedicta que vnico suo partu oibus rerū generibus sūmā t vltimā pfectionē adduxit. Et aduertas q̄ hec puella tantā pfectōnem attulit vniuerso q̄ nō est pfectionis vltrioris capax. Nec deus pōt vltriori pfectiōe ipsū mundū pficere. Et si ipse pater t spiritꝰ sctūs de femina nascerenꝫ nihil orbi accresceret pfectionis: qz quicqd nobilitatis quicquid deitatis t quicqd eternitatis est totū in orbe diffusū est t ꝓductū per virginē in illo eterno supposito qō vgo maria generauit. Nec magnū est virgini q̄ pfectionibus orbis vltimā pfectionē induxit. Cū t ipsi vniuersitaz actori nōnullas pfectiones adiunxerit: puta eterno principio inceptionis principiū. Eternitati diuine tpale ꝓdū. Infinitati imense quātitatē corporeā. Speciei eterne pulchritudinē nouā. Sibi igit soli competit vt virgo concepit xpm sitqz illius admirabilis mater.

¶ Q̄ beata virgo fuit vera mr̄ xpi: t q̄re xps nasci voluit de femina. Capitulū. ij.

Secundū priuilegiū maternitatis virgis

beatissime dr veritatis. ℙro cuius intelligentia clariori tria erūt hic dubia elucidanda.
ℙrimū vtrū xps debuit de virgine nasci.
Scōm vtrū btā virgo aliquid actiue egerit i conceptione corporis xpi.
Tertiū vtrū sctissima virgo fuit vera mr xpi.
¶Ad primū dubiū dicit Tho. iij. pte. q. xxxi. ℚ licet filius dei carnē hūanā assumere potuerit de quacūq mā voluisset cōueniēs tn fuit vt illā assumeret de muliere triplici rōne.
ℙrimo ꝓpter mulierē sexū confortandū.
Scōo ꝓpter veritatem astruendam.
Tertio pp vniuersitatē gnationū adimplēdā
¶ℙrimo fuit cōueniēs ꝓpter mulierē sexū cōfortandū vt cōfortarent mulieres sperarēt qz ipse p xpm debere saluari nō obstante q p cuā tanta oib9 mala ꝓuenerāt. Hinc Aug9 in li. octuagintatrū questionū ait. Hois liberatio in vtroq sexu debuit apparere. Mā q sexus masculinus est nobilior: ideo xps humanā nām in masculino sexu assūpsit. Quia ℣o sexus femineus liberandus erat. Hinc appareret q vir ille de femina natus est. Et idē in li. de agone xpiano inqt. Nolite vosipsos contēnere viri filius dei virū suscepit. Nolite vosipsas cōtēnere femine filius dei de femina natus est. ¶Scōo fuit cōueniens ꝓpter veritatē astruendā vt sic veritas incarnationis nota fieret. Et de hoc sic loquit Aug9 in epla ad Volusianū. Si oipotens deus hoiem vtrūq formatū nō ex materno vtero crearet sed repētinū inferret aspectibus nōne opinionē cōfirmaret errozis vt hoiez verū nullo mō suscepisse crederet t dū oia mirabiliter facit auferret qō misericorditer fecit. Nūc ℣o ita inter deū t hoiem mediator apparuit vt in vnitate psone copulans vtranq nām t solita sublimaret insolitis t insolita solitis temperaret. ¶Tertio fuit cōueniens vt xps de femina nasceret ꝓpter vniuersitatē generationū adimplēdā. Mā primus hō ꝓductus est de limo terre sine viro t femina: Eua ex viro sine femina: Ceteri hoies a viro t femia generant. Dñ t quartus quasi xpo vltimus relinquebat vt ꝓduceret ex femina sine viro. ¶Scōm dubiū eluciandū etat vtrū btā virgo aliquid actiue egerit in conceptione corporis xpi. Ad qō rndet sanctus Tho. q licet qdā velint dicere virginē aliqd actiue esse operatam in conceptiōe xpi. Tn melius t verius videt sibi tenere q in ipa cōceptione xpi nihil actiue opata est: sed solū mām ministrauit; operata tn est anteceptionē aliqd actiue preparando māz vt esset apta conceptui. Rō ℣o quare in cōceptione nihil est actiue opata sumi pōt ex dictis Augustini in. x. sup Genesim ad lram. ℙncipiū nāq actiue in generatione dr rō seminalis. Corp9 aūt xpi in sola mā corporali p diuinā potētiā conceptionis formationisq rōnem de virgine assumptū est: nō āt fm aliquā rōnem seminalē humanā. Insup cū quelibz res sit ꝓpter suā opationē vt dicit Aristo. ij. de celo t mūdo. Natura nō distingueret ad opus generationis serū maris t femine: nisi esset distincta operatio maris ab opatione femine. In generatione aūt distinguit operatio agentis t patientis. Dñ relinquit q tota virtus actiua sit ex pte maris: passiua ℣o ex parte femine: pq nō in plantis in quibus vtraq vis cōmiscet nō est distinctio maris t femine. Quia ergo virgo nō hoc accepit: vt esset pr xpi. sed mr cōsequens est q non accepit potentiā actiuā in ceptōe xpi siue aliqd actiue egerit. ¶Tertiū dubiū erat vtrum btā virgo fuit vera mr xpi. Sic eni dr in scripturis q fuerit mr t xps filius. vñ Luce. i. dixit angelus. paries filiū. Et Luce. ij. pepit filiū. Et ℳatth. ij. Accipe puerū t mrem eius. Et Luce. ij. dixit mr eius ad illū. Fili qd feciſti nobis sic. Et Joānis. ij. ca. Erat mr iesu ibi. Sed forte inquiūt: mr fic nominatur: qz filiū illū in suo vtero ex miraculo genitū educauit t aluit ita q ex pietatis officio nō cōditione aut ꝓprietate nature sic nuncupet. Ad qō rndemus fm Augusti. in li. de eccleſiasti. dog. vbi ait. Natus est fm veritatē nature ex deo dei filius. Natus est fm veritatē nature ex hoie: hois filius: vt nō adoptione nō appellatione: nō nuncupatione: sed nā in vtraq natiuitate nascendo filij nomen haberet. Fuit igit ℣go sctissima vera mr xpi qō ꝓbamus ex dictis sancti Tho. i. pte q. xxvij. Et iij. pte. q. xxxij. Nam ad rōnē vere paternitatis vel maternitatis t filiationis cōcurrunt precipue tria. ℙrimū est generatio viuentiū: vt viuū generet viuū. Et ꝓptereq qz ignis generans nō est gd viuens nō dr pr aut mr ignis generati. Scōm est collatio substantie. Nam faber lignoz non dr pr scamni aut cuiuslibet alteri9 artificij qō ipse fabricat qz non cōicat sibi suā substātiā. Tertiū est materie ꝓparate administratio: ꝓptereq terra nō dr ꝓprie mr hois qz est mā remota. Et quartū addit qō ē

assimilatio in nā specifica. Jō capillus ab hoīe generatus nō dr filius hois qr nō assimilatur hoi specifice. Cū g̃ btā virgo viuens genuerit xp̃m viuentē cōicauitqz ei corpulentā substātiā administrauitqz ad formationē corporis eius mām preparatā t xp̃s ab ea genitus fuit ei similis in specie qr pfectus hō ex aīa rōnali t hūana carne subsistēs: sequit q xp̃s fuit ei⁹ filius t ipsa illius vera mr. Si āt aliqs obijceret q xp̃s ex btā virgine miraculose natus est sed miraculosa generatio nō sufficit ad rōnez maternitatis vel filiationis. Nō eni dicimus Euā filiā fuisse Ade: ergo videt q xp̃s nō debeat dici filius btē virginis. Rndere possum⁹ sm Damascenū in.iij.li. q natiuitas tpalis q̃ xp̃s natus est pp nr̄am salutē ē quodāmō sm nos qm̄ natus ē hō ex muliere t tpe cōceptionis debito. Sup nos āt qm̄ nō ex viri semine sed ex sctō spū t sancta virgine sup xp̄ē cōceptionis. Exquo vt inquit Tho.iij.pte.q.xxxv Ex parte mris nativitas illa fuit nālis sed ex parte opatiōis spūs scti fuit miraculosa. Vñ btā virgo est vera t nālis mr xp̃i. Quis ergo explicare queat quāto affectu filiū illū gestauit in vtero pepit i psepio suoqz lacte pauit vbere de celo pleno. Quis enarrare sufficiat quāto gaudio eius infantilia mēbra cōtrectabat dū inuoluebat pannis t stricta cingebat fascia. Quis isup excogitare valeat q̃z gratissima fuit amboz̄ puersatio amoris pinguedine plena: Cōuiuebant pacifice: Colloquebant benigne. Et virgo ore mellifino fili mi sepius ingeminabat: audiebat rñdentē illū cū oi reuerentia genitrix mea colendissima.

¶ Q̃ btā virgo dei genitrix ē dicēda q̃ meruit pcipe xp̃m cuius insup p̄rogatiue ab hoie ñ possunt cōprehendi. Capitulum.iij.

¶ Ertiū priuilegiū maternitatis virginis illibate dr dignitatis. Alie nanqz mres puri hois: hec hois t dei mr fuit. Sed p huiꝰ partis expeditione iocunda tria adhuc dubia declaremus.

Primū vtrū btā virgo sit dei genitrix appellanda.

Scōm vtrū btā virgo meruit cōcipe xp̃m.

Tertiū vtrū virginis prerogatiue possint ab hoie cōprehendi.

¶ Ad primū dubiū rñdemus q bñ cōgrue ac verissime virginē gloriosā appellamus genitricē dei. Jngt nanqz ioannes Damascenus Theothocon vere sctām mariā predicamus virginez. Et in capitulis Cirilli approbat⁹ in Ephesina sinodo dr. Si qs nō confitet sctām virginē genitricē dei anathema sit. Et scā mr ecclesia in diuinis officijs illā sic crebro noīat In officio misse inducit verficulum Sedulij Salue ait sancta parens enixa puerpera regē qui celū terrāqz regit in secula seculoz̄. virgo dei genitrix quē totus non capit orbis in tua se clausit viscera factus homo. Et in offertorio. Post partū virgo inviolata permansisti dei genitrix intercede pro nobis. Et in vesp̄is Aue maris stella dei mater alma. Et in cōpletorio. Sub tuū p̄sidiū confugimus sancta dei genitrix Et in letanijs. Sctā dei genitrix ora pro nobis. Quare autē sit cōueniens t ppria ista locutio declarat a Bonauen.in.iij.di.iiij. Et a Tho.in.iij.parte.q.xxxv.. qr omne nomē significans in concreto nām aliquā pōt supponere p qualibet ypostasi illius nature. Cuz autē vnio incarnationis sit facta in ypostasi manifestū est q hoc nomen deus pōt supponere ypostasi habente humanā nām t diuinā Et ideo quicqd conuenit diuine nature t humane pōt attribui illi persone. Concipi autez t nasci persone attribuit t ypostasi sm nām illā in qua concipit t nascitur. Cum g̃ in ipso principio conceptionis fuerit humana nā assumpta a diuina persona. cōueniēs est q vere possit dici deū esse conceptū t natū de virgie Ex hoc āt dr aliqua mulier alicuius mater q cum concepit t genuit. Quare t beata virgo vere dicit mater dei q sit mater diuinitatis: sed qr persone habentes diuinitatē t humanitatē est mater sm humanitatē propter cōmunicatōez ydiomatū. ¶ Scōm dubiū erat vtr btā virgo meruit concipere xp̃m. Ad qđ Bonauētura in.iij.di.iiij.ait. q meritū distinguitur tripliciter. Est eni meritū condigni: Meritū congrui: t meritū digni. In merito condigni attenditur equalitas vtputa dū qis p diē vel mensē seruit alicui p conuenienti mercede labore debito finito merct mercedē illaz de condigno. Quantū eni laborauit t quāto tpe tantū sibi debet. In merito congrui attenditur dispositio ad aliquā mercedē consequēdā in futuro puta si Rex vel princeps aliquis p sua magnificentia proclamari fecisset q si quis vno cursu p determiatū spatiū pcederet reliquos currentes lucrareꝰ libram vnam auri: tunc multi hoc audientes ad currendū se preparent. Inter qs esset vnus agilis valde t ad

currēdū plus ceteris expedit⁹ licet nōdū eēnt i cursu: vel p⁹ q̄z currere cepint añq̄z puenirēt ad tminū diceret de isto vno q̄ mereť ꝑmiuz merito cōgrui. At postq̄z puenit ad terminū mereť illud merito non condigni q̄ premium illud excedit laborē sed merito digni. Quia ex quo sic placuit regi vel principi vt qui ad talē terminū currendo ptingeret aurū sibi dareť. Ille qui sic currēdo prius ceteris applicuit ad locū prefixū factus est dignus premio ex liberalitate preparato. Sic in ꝓposito btā virgo nō meruit concipe xp̄m merito condigni q̄m incarnationis bñficiū q̄z tū ad suā substantiā vl' essentiā est supra merita oim hoim t angelorū t ipsius virginis benedicte. Sed q̄ ex benignitate sua diffiniuit de⁹ vt carnē sumeret ꝓ salute hūani generis. t de muliere vna nasceret deus t homo. Beata virgo a principio sue sanctificatōis t toto tpe intermedio vsq̄z ad incarnationē merebať esse mater dei merito cōgrui q̄ ꝓpter excellentiā sanctitatis sue t perfectionē virtutū ad hoc erat magis idonea siue dispositā q̄z relique mulieres que potuerint esse in oī mūdo. At vbi verba illa sanctissima ꝓtulit. Ecce ancilla dñi t suū cōsensū verbo firmauit illico meruit merito digni cōcipere xp̄m t effici mater dei. Tūc siquidē inuenta est excessisse merita oim electoꝝ t marime ꝓpter p̄eminentiā quattuor virtutū q̄ includunť in verbis eius. Prima fuit obedientia dū dixit: ecce. Exhibuit nāq̄z se adeo ꝓmptissimā ad obediēdū deo q̄z tū fieri pōt a pura creatura. Intensissima fuit illius voluntas ad talē obedientiā q̄z tuz intendi potuit: neq̄z tātū intēsa fuit voluntas abrahe dū voluit filiū imolare: aut quorūcunq̄z: qui pro dei obedientia dura t asperrima queq̄z pati nō recusarūt. Secūda virtus fuit humilitas quā expresit se dū subdidit. Ancilla dñi: tūc vtiq̄z tātū respectu dei descendit in nihilū t despectū sui q̄ nulla vnq̄z alia creatura ita viluerit sibiipsi ꝓ deo sicut ipsa. Et licet magna fuit hūilitas abrahe cū dixit Genesis. xviij. ca. Loquar ad dñm meū cū sim puluis t cinis. Et Job cum dixit. xvij. ca. Putredini dixi p̄r meus es mr mea t sorori mea vermibus. Et ioānis baptiste: dū se vocē appellauit: nihilominus humilitas virginis supauit humilitatē! istoꝝ t q̄rūcunq̄z alioꝝ. propterea in suo cantico dixit. Quia respexit humilitatē ancille sue: ecce enī ex hoc beatā me dicent oēs generatōnes. Tertia virtus fuit eius fides quā explicauit dum prosecuta est: Fiat mihi. Tūc siquidē captiuauit oēm intellectū in obsequiū dei: credidit q̄z simpliciter t purissime quecunq̄z sibi fuerant ꝓ angelū intimata. Vnde elisabeth cōmendādo illā dixit. Beata q̄ credidisti q̄m ꝓficient in te q̄ dicta sunt tibi a dño. Quarta virtus fuit charitas q̄ expressa est dū protulit: fm verbū tuū. Dē cor suū: oē esse: oē posse obtulit voluntarie deo. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū virginis prerogatiue possint ab hoie cōprehendi. Ad qd̄ rñdemus q̄ sicut pfectiones diuine oī intellectui sūt incōprehensibiles: sic pfectiones grāꝝ quas virgo suscepit in conceptione filij dei solo diuino itellectui t xp̄i fuerūt cōprehensibiles. vñ credit q̄ ad illā abyssū imperscrutabilē oīm charismatū spūs scti q̄ in btāz virginem descenderunt in hora conceptionis filij dei: intellectus humanus vel angelicus nūq̄z potuerūt attingere. Multo nanq̄z plura opatus est deus in virgine t quidē grandia q̄z ca q̄ scripta sūt aut excogitata. Iccirco Micro⁹ in sermone ad paulā t Eustochiū dū de virginis preeminentia esset dicturus ita locutus ē. Timeo satis t valde ptimesco dū vris cupio parere profectibus ne forte sicut improbus ita t indignus laudator inueniar profecto cū nec sanctitas nec facundia suppetant vt btāz t gloriosā virginē digne laudare queaz. Qm̄ vt verū fatear qcqd humanis dici pōt verbis minus est a laude dei q̄ diuinis t angelicis ē excellentius predicata t laudata preconijs. A ꝓphetis quidē prenunciata. A patriarchis figuris t enigmatibus prefignata. Ab euāgelistis exhibita t monstrata. Ab angelo venerabiliter atq̄z officiosissime salutata. Preterea qualis t quanta esset ab eodem diuinit⁹ declarať cū ait: Aue gr̄a plena tc. Talibus nāq̄z decebat virginē oppignerari muneribus vt esset gr̄a plena: q̄ dedit celis gloriā: terris deū pacē gentibus: finē vitijs: vite ordinē: t moribus disciplinā. hec ille. Propter que oia corā helisabeth deū ipsa magnificauit. que dignať de se nobis dicere illud Ecclesiastici. xxiiij. ca. Ego mr pulchre dilectionis timoris t magnitudinis t scē spei. In me ois gr̄a vie t veritaſ In me ois spes vite t virtutis. Trāsite ad me omnes qui ꝓcupiscitis me t a generationib⁹ meis adiplemini. Spūs enī me⁹ sup mel dulcis t hereditas mea sup mel t fauuz. Ad cā q̄ crebro cōfugiamus vt sua ꝓtectōe liberemur

ab oĩbus malis iminentibus ⁊ bñfaciẽdo mereamur filij eius gr̃am ⁊ tandem gloriã sempiternã. Amen.

¶ Sermo vigesimusoctauus de tribus virtutibus contemplandis virginis gloriose in festo purificationis eiusdem.

Impleti sunt dies purgatõnis marie ſm legẽ moysi. Scribũt hec Xpus Luce.ij.ca. ⁊in euangelio pñtis solẽnitatis Splendor virtutũ gloriose virginis marie miro mõ effundit in celo ⁊ in terra. Vnde de ipsa inqt Ambrosi⁹ in li. de virginitate. Talis fuit maria vt eius vnius vita oium sit disciplina. Propterea quecunq; gesta sunt p eã dñ illuz paruulũ presentauit in templo rõnabiliter facta fuisse indubitant̃ tenẽdũ est. Dõ vt ⁊ nos deorius contẽplari possemus. Sctã mr̃ ecclesia purificationis eius festũ cũ bñdictione candelarũ agendũ statuit. Deferunt̃ Xpo accense candele ille bñdicte: vt innuat̃ q; virgo sacratissima tota sit splendida ⁊ luminosa. Fuit aũt pñtis solennitatis institutor. Sergius papa q a spũ sctõ edoctus voluit vt xpiani singulis annis ad honorẽ genitricis dei hac die totuz mundũ cũ accẽsis ⁊ bñdictis cereis illustrarẽt Inductus Xpo ad id fuit qñ Romani tpe gẽtilitatis ⁊ supstitiosi cultus idolox in kalendis februarij ad honorẽ februe mr̃is martis q deus erat bellox vbẽ de quito in quintũ annũ cũ cereis ⁊ facibus tota nocte lustrabãt vt filius eius illis victoriam de inimicis concederet cuius matrẽ tã solẽniter honorarent. Similiter in februario sacrificabãt februo. i. Plutoni ⁊ ceteris dijs infernalibus p aiab⁹ a ñcessox suox. iõ ei solẽnes hostias offerebãt ⁊ tota nocte laudibus insistentes cuz cereis ⁊ accensis facibus vigilabant. Et qñ difficile ẽ cõsucta relinquere xpiani de gentilitate conuersi adhuc p̃dictas cerimonias obseruabant qua de re Pontifex maximus vt extingueret paganox errorẽ indixit vt bñdicta luminaria ad honorẽ regine celorũ ab oĩbus fidelib⁹ portarent̃. Ipsa nãq; nõ martis sed iesu xpi filij dei dulcissima mater a nobis colenda est cui⁹ meritis ⁊ intercessione innumera: vt sic dicaz: eã inuocantibus bñficia donant̃. Ad cui⁹ laudes explicandas hodierna die incũbere debemus q̃ vagientẽ filiũ ad templũ pdurit ibiq; oĩa pfecit q̃ moyses in lege iubebat. Jn qb⁹ p ipsã laudabilissime gestis triplicẽ eius virtutem pre-ceteris eligimus contemplandã.

Prima dr̃ virginitatis.

Scõa humilitatis.

Tertia liberalitatis.

¶ De ppetua virginitate sancte marie q̃ fuit a ꝓphetis prenũciata ab ipsa voto ꝓfirmata ⁊ semp inuiolabiliter obseruata. Capitulum. j.

Prima virtus excellẽtissima illius felicissime mr̃is quã ꝓtẽplari debem⁹ dr̃ virginitatis. Hec designat̃ in verbis moysi. Nam Leuitici. xij. ca. Ex ordinatione dei moyses dixit. Mulier si suscepto semie pepit imũda erit Jsta ꝓditio si apposita dat intelligere: q; qñq; mulier esset paritura masculũ nõ suscepto semine. Erq̃ doctores dicunt q; signanter moyses fuit ita locutus ad excipiendã mr̃em dei ab imũdicia. Et vt Bernard⁹ ait qz timuit in matrẽ dñi blasfemiã irrogogare. Sed vt virginitatẽ illã ardentius veneremur in hac pte tria dubia sunt aperienda.

Primũ vtrũ virginitas marie fuit ante prenunciata

Scõm vtr̃ Xpitas marie fuit voto ꝓfirmata

Tertiũ vtr̃ virginitas marie fuit sp obs̃uata

¶ Ad primũ dubiũ rñdemus q; placuit altissimo deo p multa añ retroacta secula virginitatẽ marie a suis ꝓphetis ⁊ alijs qb⁹ rẽ tã grãdẽ notã effecit mirabiliꝫ ꝓconçari. Omitto fibillax oracula: Taceo multox pr̃iarchax testimonia. Tñ referã quid in hist̃orijs Jspanie qd in Ecechiele: qd in Jsaia fidelissime scribit̃ In originali libro hist̃orie Jspanice in ca. xl. õ nõnullis incidẽtib⁹ tpe Fernãdi regis. ita habet̃. Cũ apud toletũ qdã iudeus gr̃a ampliãdi vineã suã rupẽ cõminuisset in medio sari concauitas repta ẽ: vbi liber erat folia lignea hñs descript⁹ tribus linguis: hebreis: grecis: ⁊ latinis: scriptura q̃si vnius psalterij videbat̃. Hic liber de triplici mũdo disserebat: ab Ad dã vsq; ad antixp̃m: Principiũ Xpo tertij libri incipiebat a xp̃o sic exordiẽs. In tertio mũdo filius dei nasceꝫ in mũdo ex virgine maria: patiet̃q; p salute hoim. Dõ cũ iudeus ꝓspiceret stati cũ familia sua sacro fõte renat⁹ ẽ. Jn fine Xpo libri erat q; tpe Fernandi regis inueniri debebat. Ad ꝓphetã Ecechielẽ iã veniam⁹ cui virginitas marie reuelata ẽ. vñ ait ca. xliij. Conuertit me ad viã porte sanctuarij exterioris q̃ respiciebat ad orientẽ ⁊ erat clausa. Et dixit dñs ad me: porta hec clausa erit ⁊ nõ apiet̃: ⁊ vir non

trāsiet p eā: qñ dñs deus israel ingressus⁹ est p eam: Vbi Aug⁹ in sermone ait. Mirabilis ꝓphete visio sed mirabilior est ꝓphetie adimpletio. Quid est porta in domo dñi clausa nisi q maria semp erit intacta? Et qd est: hō non trāsibit p eā nisi q ioseph nō cognouit eā? Et quid est sol⁹ dñs intrat ⁊ egredietᵏ p eā nisi q spūs scūs ipregnauit eā? Et qd est clausa erit in eternū: nisi q maria fuit virgo añ partū ⁊ virgo post ptū? Dicat ergo maria. Porta facta sū celi ianua fcā sū filio dei: illi facta sū ianua clausa: q post suā resurrectionē ingressus ē p ostia clausa: p q egressus est ad suos crucifixores. Ad discipulos āt suos clauso ostio cenaculi ingressus est claustra: qui natus de ventre meo: me mfez dimisit intactā. Adimpleuit ventrē meū diuinitate: ⁊ vterū meū nō euacuauit castitate: hec ille. Ysaias Xo satis aperte ca. vij. Xginitatē marie prenūciauit. Ecce ingt virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit⁹ nomen eius emanuel. Sed iudei ꝫ nos arguunt. Primo q in hebreo nō dr virgo sed halma: ⁊ significat puellā absc̄ditā siue sit virgo siue corrupta. Sc̄do q: dr q nomen eius vocabit emanuel. Filius āt virginis vocatus est iesus xps. Et iō aiūt iudei q hec ꝓphetia nō intelligit de xpo ⁊ virgine matre: sed de Ezechia filio regis achaz: qui post dictū ꝓphete natus ē Sed hoc impugnat Rabi salomon p hoc q Ezechias erat. xxv. āno⁹ qñ cepit regnare p⁹ Achaz prem suū imediate. vt habet. iiij. Regū. xviij. ca. Achaz regnauit tm. xvi. annis. vt habet. iiij. Regū. xvi. ca. Ergo in principio regni Achaz anteq̄ diceret ꝓphetia Ezechias erat natus ⁊ erat noue annoz. Et ꝓpter hoc dicit Rabi salomon q hec ꝓphetia est intelligenda de filio Ysaie qui acceperat vxorē iuuēculā ⁊ iam cōceperat de eo. Et q: de puero existente in matris vtero nescit si sit masculus vel femina: ideo Ysaias dabat Achaz signū liberatiōis a duobus regibus illū inuadere volentibus. sicut pz. iiij. Regū. xvi. ca. q vxor sua grauida pareret filiū masculuz. Sed vt refert Micho⁹ ꝺ lira. ista expositio stare ñ pōt q: ca. sequenti dr de puero illo. Et erit extensio alaꝝ eius implens latitudinē terre tue o emanuel. Et loquit de terra regni iudee cui⁹ nūq̄ fuit dñs Ysaias. Et propterea ad litterā intelligit de xpo qui dñat iudee ⁊ oibus que sūt in celo ⁊ in terra. Ad primū Xo obiectū dicit Micholaus de lira q halma i hebreo significat absc̄ditā ita q nō dubitat de integritate illius. Et scribit p h ⁊ nō inueniunt nisi tres ita describte. Puma est rebecca de qua Genesis. xxiiij ca. dr. Puella decora nimis. Sequit. puella q egredietᵏ. in hebreo ponit: halma que egredietᵏ Sc̄da fuit maria soror moysi. de qua dr Exo. ij. ca. Fuit puella. in hebreo ponit halma Fuit halma. Et iste due fuerūt virgines purissime qñ fuerūt sic nomiate. Tertia ergo fuit virgo maria in hac ꝓphetia. Quare halma virginē significat. Ad illud Xo q̄ adducebat de noie emanuel: Rñdent, doctores vt ēt tactū est in sermone de circūcisione: q duplex est nomen s. nature vt homo. ⁊ impositionis vt petrus ⁊ antonius. Emanuel itaq̄ est nomen nature. Jesus Xo nomen impositionis. ¶ Sc̄m dubiū aperiendū: vtrū virginitas marie fuit voto confirmata. Ad q̄ rñdet Ricardus in. iiij di. xxx. Et Tho. iij. pte. q. xxviij. q cū pfectiōis opera magꝫ sint laudabilia si ex voto fiant q̄ꝫ sine voto. virginitas aūt in mre dei precipue debuit pollere. iō pueniēs fuit vt virginitas eius esset ex voto deo consecrata. Verūtñ q: tpe legis oportebat generationi insistere tam mulieres q̄ꝫ viros: q: fm carnis originē cult⁹ dei augebat anteq̄ꝫ ex illo ppō xps nasceret Mater dei nō credit añq̄ꝫ desponsaret ioseph absolute virginitatē vouisse. licet eā in bona fide habuisset. Sup hoc tñ voluntatē suā diuino cōmisit arbitrio. Postmodū Xo accepto sponso fm q: mores illius tpis erigebant sil cū eo votū virginitatis emisit. voluit Xo desponsari ex familiari instinctu spūs scti: confidens de diuino auxilio q nūq̄ꝫ ad copulā carnalē pueniss̄ent. Confirmant ista p magistrū sentē. in. iiij. di. xxx. ⁊ ēt p illud qō scribit. xxvij q. ij. ca. sufficiat. §. Bta maria. Ualdulfus tñ dicit in suo. iiij. q possibile fuit virginē expresse vouisse anteq̄ꝫ desponsaret: ⁊ nihilominus cū vero voto virginitatis potuit cōtrahere. Ita matrimoniū est cōsensus in carnalē copulā altero cōiugū petente. Si ergo constaret p renelationē ipsi femine q nunq̄ꝫ vir ab ea debitū peteret cū vero voto virginitatis: posset stare verū matrimoniū q: nūq̄ꝫ carnalis copula sequeret. Et ita fuit in ꝓposito: q: virgini gloriose fuit reuelatū q nūq̄ꝫ ioseph peteret ab ea debitū: ⁊ forte etiā ipsi ioseph: cū dicat a multis q ipse insup ex instinctu spūs scti virginitatē vouerat. Nō obstante āt tali voto inter mariam ⁊ ioseph verum fuit matrimoniū, vt

refert magister senten. Et. xxvij. q. ij. ca. institutū. Nā vt ingt Ricardus ēt sctūs Tho. duplex est pfectio rei prima. s. t scōa. Prima in ipsa rei forma consistit ex qua spēm sortitur. Scōa consistit in operatione rei per quaz res aliqlit suū finē attingit. Forma āt mrimonij pfistit in q̄dam indiuisibili cōiunctione aioz p quā vnus cōiugū indiuisibiliter alteri fidē seruare tenet. Finis āt matrimonij est proles generanda t educanda. Ad quoz primū pertinet p concubitū coniugalē. Ad scōm p alia opa viri t vroris qui sibi inuicē obsequuntur ad prolē nutriendā. Sic ergo q̄ntuz ad primā pfectionē oino verū fuit matrimoniū virgis matris dei t ioseph qz vterqz consensit in copulā coniugalē: nō aūt expresse in copulā carnalē: nisi sub cōditione si deo placeret. vñ t angelus vocat mariā cōiugem dicens. Noli timere accipe mariā cōiugē tuā. Nō exponēs Aug⁹ in li. de nuptijs t concupiscentia dicit. Cōiunx vocat ex prima desponsationis fide quā concubitu nec cognouerat nec fuerat cogniturus. Quantū vō ad scōam pfectionem que ē p actū matrimonij si hoc referat ad carnalē concubitū p quē proles generat nō fuit istud matrimoniū pſumatū. Habuit tñ illud matrimoniū ēt scōam pfectionē q̄tū ad ,plis educationez. vñ Aug⁹ dicit in li. de nuptijs t concupiscentia. Q ē nuptiarū bonū impletuz est in illis parentibus xp̄i ,ples: fides: sacramētū. prolem cognoscimus ipsū dñm iesū. Fidez qz nullū adulteriū. Sacramētū: qz nullū diuortiū. solus sibi nuptialis concubit⁹ nō fuit. Et si quis obijceret ꝛ ista: qz Iero⁹ ꝛ beluidiuz ait. Joseph marie custos fuit potius q̄z maritus. Dicendū q Iero⁹ accipit maritum ab actu matrimonij cōsumati. Siliter intelligēda sunt verba Hieronymi in Matthēū. vbi ait. Cū virū audieris suspitio tibi non subeat nuptiaz: sed recordare cōsuetudinis scripturarū q̄ sponsi viri t sponse vocant vrores. qō Iero⁹ vocat nuptias nuptialē concubitum Q ia predicta facile teneri pñt: t q virgo vel anteq̄z cū ioseph ꝛheret: vel postq̄z ꝛrit ex dei reuelatione virginitatē vouisset. Et q ioseph illuminatus a deo qui elegit eū tante virginis sponsū t sui filij alumnū virginitatē voto fuerit complexus cum perpendimus ipsius virginis benedicte mores t actus diuinitus regulatos. Jn quadam tamen hystoria sic habetur q beata virgo completo ablactatiōis triēnio ad templū dñi a parētibus fuit perducta vbi remansit cum alijs virginibus t puellis in oī sanctitate seruiens altissimo deo: visitabaq̄z ab angelis frequentius t spiritualibus consolationibus replebaſ. Quartodecimo Xo etatis sue anno pontifex publice denunciauit vt virgines que erant in templo t etatis temp⁹ implessent domū reuerterentur vt matrimonia contraherent: cuius mandato cum cetere paruissent sola virgo maria hoc se facere non posse rñdit: tum qz parentes sui eaz dñi seruitio mancipassent: tum qz virginitatem suam dño ipsa vouisset. Tunc anxiatus pontifex ,p nouitate rei iminente festiuitate iudeoz senioribus cōuocatis: oim vna hec fuit sententia vt dñi consilium quereret. Cū autez oratioi insisterent t pontifex ad consulendū dñm accessisset: mox de loco orato: ij cunctis audientibus vox insonuit: vt quicūq̄z de domo dauid nuptijs abiles cōiugati nō essent: singuli virgas ad altare deferrēt: t cuiuscunqz virgula germinaret t in cacumine eius spūs sctūs in columbe specie consederet: ipse proculdubio esset cui virgo desponsari deberet. Erat inter ceteros ioseph de domo dauid cui cum incongruū videret si vir iam prouecte etatis tā tenerā virginē duceret in vxorē. Ceteris virgas suas afferentibus: solus ipse virgā nō attulit vñ cū nihil diuine voci ,sonū apparet pontifex iterato dñm consulendū putauit: qui rñdit q solus ille virgā suā nō attulit cui virgo despōsari debebat. Jnductus itaq̄z ioseph vt virgam suā ferret: cū hoc fecisset illico germinauit t in eius cacumine columba consedit: quare sibi desponsata fuit virgo: qui in suam ciuitatē bethleem ,pfectus necessaria nuptijs prouidebat: virgo aūt maria ad domū parentū in nazareth reuersa est. Vbi in diebus illis angelus gabriel ei oranti apparuit: t de ca nasciturū dei filiū nūciauit: hec in legenda natiuitatis virginis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum virginitas marie fuit semp obseruata. Ad qō nequā beluidius hereti⁹ ore sacrilego t blasfemo ausus est dicere: q post partū nō mansit virgo: licet fuerit virgo añ ptū t i ptu. Sūpsit āt occasionē erroris qz male intellexit scripturas. Nam in. i. ca. Matthei scribit de ioseph. Non cognoscebat eā donec peperit filiū suū ꝛrimogenitū: Arguit beluidi⁹ t dicit hoc aduerbiū donec cōsueuit determinatū temp⁹ significare quo cōpleto fiat id qō vsqz ad illud

tps nō fiebat: verbū āt cognoscendi ibi ad coi tū refert. Sicut ꝛ Benesis.iiij.ca.dr. ꝙ Adaz cognouit vxorem suā: ergo post partū beata virgo fuit a ioseph cognita. Insup ꝛ iesꝰ noiatur primogenitus: ergo habuit fratres subsequentes. Et hoc ꝓfirmat. qz Joānis.ij.ca.dr. Descendit in capharnaū ipse.s.xps ꝛ mater ꝛ fratres eius. ¶Pro confusiōe heluidij ꝛ veritatis defensione notandū ꝙ illo verbo cognoscebat: ꝙ quidā dixerūt ꝫ nō esse intelligendū de cognitione carnis: sed de cognitione noticie. Dicit eni Crisostoꝰ ꝙ ñ cogouit eā ioseph añq̄ pareret cuius fuerit dignitatis: sed postq̄ peperit tūc cognouit eā: qz ꝙ ipsius ꝓlem specialioꝛ ꝛ dignioꝛ facta fuerit q̄z totus mundꝰ qz quē totus mūdus capere nō poterat in angusto vtero suo sola suscepit. Quidā āt hanc cognitionē referūt ad noticiā visus. Sic eni moysi cū dño colloquētis glorificata est facies vt non possent in eū intendere filij israel. Sic maria claritate virtutis altissimi obūbrata cognosci ñ poterat a ioseph donec pareret. ¶Pꝰ partū Xo a ioseph agnita iuenit specie faciei nō libidinis tactu. Hieroꝰ aūt concedit hoc esse intelligendū de cognitione coitus: sed dic ꝙ vsq̄z vel donec in scripturis qñq̄z significat certū tps. ꝼm illud ad Galathas.iij.ca. ¶Propter transgressiones lex posita est donec venit semē cui ꝓmiserat. Qñq̄z Xo significat infinitū tps ꝼz illud. Donec ponā inimicos tuos ponit ibi donec ꝓ semp. Et ꝼm hunc modū loquēdi euangelista oñdit ꝙ ioseph nō cognouit eā donec pepit id est vsq̄z ad partū ꝛ neq̄z ēt post partū. De eo etiā ꝙ xps dr primogenitus vt ait Hieroꝰ. ꝛ ponit de verboꝛuz sig. in ca. Joseph. Nō post quē alius sed ante quem nullus. Et de eo qō Heluidius referebat xpm videlicet habuisse fratres Hieroꝰ ait. ꝙ quatuoꝛ modis in scriptura fratres dicunt. s. nā: gente: cognatione: ꝛ affectu. vñ fratres dñi dicti sunt nō ꝼm nām quasi ab eadē matre nati sed ꝼm cognationē quasi consanguinei eiꝰ existentes. Detestandꝰ itaq̄z est erroꝛ pniciosissimus heluidij vt ingt Tho. iij. parte. q. xxviij. ¶Primo sicut qz derogat xpi pfectioni q. s. ꝼm diuinā nām vnigenitus est prius tanq̄z perfectus ꝓ oia filius eius: ita etiam decuit vt esset vnigenitus matris tanq̄z pfectissimū germē eius. Scōo hic erroꝛ iniuriā facit spūi sancto cuius sacrariū fuit vterus virginalis in quo carnē xpi formauit. Vnde ñ decebat vt de cetero violaret ꝓ cōmixtionē virilē. Tertio derogat dignitati ꝛ sanctitati matris dei que ingratissima videret si tanto filio cōtenta nō esset: ꝛ si virginitatē que in ea miraculose conseruata fuerat sponte perdere vellet ꝓ carnis concubitū. Quarto insup ipsi ioseph esset ad maximā presūptionē imputandū: si eā quam reuelante angelo de spū sctō deum concepisse cognouerat: polluere tentaret. Quare virginē añ partū: virginē in partu: virginē ꝛ post partū genitricē dei verissime ꝑdicamus. Si xo vlteriꝰ aliquis quereret. Cur voluit xps de virgine nasci. Rñdere possumus ex dictis prefati doctoris sancti Tho. vbi. s. ꝙ hoc factum est triplici de causa.

¶Primo ꝓpter dignitatē patris.

Scōo ꝓpter puritatē filij.

Tertio ꝓpter incarnationis finē.

¶Primo ꝓpter patris dignitatē conseruandā Cū eni xps sit verus ꝛ nālis dei filius: nō fuit cōueniens vt aliū patrē haberet q̄z deū ne dignitas trāsferret i alū. Scōo ꝫ fuit ꝓueniēs ꝓp puritatē filij. Ipse nāq̄z est verbū dei: verbū xo absq̄z oi coꝛruptōe cordis cōcipit ꝛ ex corde absq̄z coꝛruptione ꝓcedit. Vñ vt ostenderet ꝙ illud coꝛpus esset ipsius verbi dei: cōueniens fuit vt de incoꝛrupto virginis vtero nasceret. Tertio fuit cōueniens ꝓpter incarnationis finē. Ad hoc eni venit xps vt hoies renascerent in filios dei nō ex volūtate carnis neq̄z ex voluntate viri. i. nō ex consensu mulieris ꝛ viri sed ex deo. i. ex dei virtute nati sunt. Vñ Augꝰ in li. de sctā virginitate ait. O poꝛtebat caput nr̄m insigni miraculo ꝼm coꝛpus nasci de virgine vt significaret sua mēbra de virgine ecclesia ꝼm spūm nascitura.

¶De tribus legis cerimonijs quas beata virgo seruauit ex humilitate. Capitulum. ij.

Recūda virtus prestantissima quā in virgine bñdicta cōtemplari debemus dr humilitatis. O b illā nanq̄z subiecit se hodierna die triplici cerimonie legis.

¶Prima cerimonia fuit purgationis.

Scōa presentationis.

Tertia oblationis.

¶Prima cerimonia dr purgatiōis. Quadragesimo nanq̄z die a natiuitate dñi venit ad tēplū vt ꝼm consuetudinē legis mūdaret cuz tū sub illa lege nō teneret. Ad qō plene intelligēdū ponderanda sūt ea q̄ scribunt Leuitici. xij ca. vbi sic habet in sententia: ꝙ mulier si susce

pro femine peperisset masculū imunda esset septem diebus: imunda. s. a consortio hoim & ab ingressu templi. Sed completis septem diebus munda quidē effitiebat quo ad consortiū hoim. Sed adhuc vsq; ad trigesimū tertium diem quo ad ingressiū templi imunda erat: tandem completis quadraginta diebus quadragesima die templū intrabat & puerū cū muneribus offerebat. Si Xo femina peperisset duplicabant dies & quo ad cōsortiū hoim & quo ad ingressū templi. Beatissima Xo virgo nullam habuit imundiciā a qua purgarē neq; filiū concepit virili semine: quare nec legi purificationis obligabat: voluit tñ predictā legez humiliter adimplere. Nā vt inqt Tho. iij. pte q. xxxvij. Sicut plenitudo gre a xpo derivat i matrē: ita decuit vt mater humilitati filij cōformarē. Et iō sicut xps lz legi nō esset obnoxius voluit nihilominus circūcisionē aliaq; oncra legis subire: ad demonstrandū humilitatis & obedientie exemplū & vt approbaret legem: & vt occasionē scandali a iudeis tolleret: ꝓpter easdē rōnes voluit & mrem suā implere legis observantias quibus tñ nō erat obnoxia. Ideo Bernard⁹ ad virginē sic deuote loquit. Vere bta virgo nō habes cām nec tibi opus est purificatione: sed nūqd filio tuo op⁹ erat circūcisione? Esto inter mulieres tanq; vna illarū: nā & filius tuus sic est in medio puerorū: hec Bernardus. ¶ Scda cerimonia legis cui se virgo sctā subiecit dr̄ presentatiōis vt eni scribit Exodi. xiij. ca. Locutus est dns ad moysen dicēs. Sanctifica mihi oē primogenitū qd aperit vuluas i filijs israel. Vbi sciendū q de prole nata duplex preceptum tradebatur in lege. Vnū quidē generale q̄tum ad oēs: vt. s. completis diebus purificationis matris offerretur sacrificiū pro filio siue pro filia vt habetur Leuitici. xij. ca. Et hoc quidē sacrificiū erat ad expiationē pcti in quo ꝓples erat concepta & nata: & ctiā ad consecrationē quā-dam ipsius: qz tūc primo presentabat in tēplo Et iō aliqd offerebat in holocaustū: aliqd pro peccato. Aliud erat preceptum speciale de primogenitis tā in hoibus q̄ in iumentis. Sibi eni dns deputauerat oē primogenitū in israel pro eo q ad liberationē ppli isral pcusserat primogenita egypti ab homie vsq; ad pecus: primogenitis filioz israel reseruatis. Et qz xps fuit primogenitus marie virgis mris: vtrūq; fuit factuz circa eū. Primo q̄tum id qd erat speciale & ptinet ad primogenitos. Vnde qd dr̄ Lucas. Tulere illū in hierlm vt sisterent eum i. offerrēt dño: qz omne masculinū adaperiēs vuluam. i. primo nascens sm Micholaū de lira. Cuiusmodi erant primogeniti: sanctū dño vocabit. Scdo factū fuit circa xpm id qd communiter ptinet ad oēs. Et hoc notat cum dr̄ Et vt darent hostiā sm q dictuz erat in lege dñi par turturū aut duos pullos columbaruz Quia Xo dr̄. Vel masculinū adapiēs vuluā patet q loquitur de masculo concepto & nato p aperitionem claustri virginalis: qd non habuit locū in beata virgine: que virgo permansit in conceptu & partu: tñ banc legem ex humilitate voluit obseruare. ¶ Tertia cerimonia cui se virgo subiecit dicit oblationis. Nā obtulere ipsa & ioseph pro dño par turturum aut duos pullos columbarū. Nec erat oblatō pauperum: sed agnus oblatio diuitū. Verūtamē tres difficultates hic oriuntur. Prima an conueniens fuit aliquid offerre deo. Scda quare oblatio fiebat de aliquibus determinate non de oibus. Tertia quare ai alia offerebātur occisa. Pro prima difficultate posset quis arguere isto modo. Nihil est offerendū alicui qd suum est & ipse non indiget. Sed dei erant oia que in sacrificijs offerebātur & illis nō indigebat: qz ad vsum hois illa deputauerat: q̄ non erant deo offerenda. Confirmantur ista qz Dauid in ps. Dñi est terra & plenitudo eius orbis terrarum & vniuersi qui habitant in ea. Et iteruz. Sacrificiū & oblationē noluisti. Et in alio ps. Inducit loquentē deū. Numqd māducabo carnes tauroruz aut sanguinē hircorum potabo. In ꝓrium aūt est illud qd ponit Leuitici. i. ca. Vbi deus dixit oblata oia adolebit sacerdos sup altare in holocaustū & odorē suauissimū dño. Et ꝓpterea scūs Tho. prima 2e. q. cij. dicit. q deus voluit sibi offerri sacrificia triplici rone:

Primo propter mentis ordinationem.

Scdo propter idolatrie excusationem.

Tertio propter figurationem.

Primo voluit deus offerri sibi sacrificia propter mentis ordinationē. Ad hanc ptinet vt oia que quis hz recognoscat a deo. vt dr̄. xvi. q. i. in ca. reuertimini. & ordinet in deuz tanq; in vltimū finē. Et hoc representabat in oblationibus & sacrificijs. Hinc est q Dauid vt scribitur. i. Paralipome. ca. xxix. dicebat. Tua sunt oia & q de manu tua accepimus dedim⁹

sibi. Scõo voluit dꝰ offerri sibi sacrificia ꝓpter ydoloꝝ excusationẽ vt ꝑ honorẽ qui reddebaꝫ deo retraheret ꝑplus a cultu ydoloꝝ Mã ꝓcepta de sacrificijs nõ fuerũt data populo iudeoꝝ nisi postq̃ declinauit ad ydolatriã adorando vitulũ cõflatilẽ. Tertia rõ fuit ꝓpter figurationẽ. Futurus nanq; erat xp̃us qui se offerre ꝓ hoim salute debebat. Ideo oblationes veteris legis xp̃m figurabãt: de quo ficingt apl'us ad Ephesios. v. ca. Tradidit semetipsũ ꝓ nobis oblatiõz ꝛ hostiã deo i odorẽ suauitatis. Et ad Hebreos. x. ca. Xp̃s vnã semel ꝓ pctis hostiã obtulit i sempiternũ. Cõcludimus ergo q; lz dei sint omnia quibus nec indiget: oblationes tñ sibi fieri voluit ꝓpter hoim vtilitatẽ rõnbus predictis. ¶ Scõa difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliqbus determinate ꝛ nõ de oibus. Nam de generibus aialiũ quadrupedũ offerebaꝫ boues oues: capre. Et de auibus turtur ꝛ colũba: ꝛ in mundatione leprosi de passeribus. Quare nõ offerebaꝫ pisces: aquile: leones ꝛ filtia. Et rñdet Tho. vbi. ꝛ. q; hoc fiebat ꝓpter tria.

Propter cõmunẽ abilitatem.

Propter mundiciã ꝛ puritatem.

Propter oblationis singularitatem.

Primo hoc fiebat ꝓpter coẽm abilitatem: q; illa q̃ offerebãt facile haberi poterãt a cõmunitate hoim: non sic leones ãquile vel pisces. Scõo hoc fiebat ꝓpter mũdiciã ꝛ puritatem q; illa aialia mũdu hñt nutrimentũ sicut dicit Rabi moyses. nõ sic gallina ꝛ porcus. Tertia rõ erat ꝓpter oblationis singularitatẽ: vt essz singularis oblatio q̃ fiebat deo: differẽs ab oblatione q̃ fiebat ydolis. Et q; egyptij colebãt oues ꝛ venerabaꝫ hircos eo q; demones in illa forma eis apparebant. Boues ẏo habebant inter res sacras ob reuerentiã ẏ sis quã deã habebãt. Hec fuit soror foronei que nauigans in egyptũ multa egyptios de agricultura docuit. Iccirco offerebaꝫ deo oues: hirci: capre: ꝛ boues. Insup vt ait Rabi moyses: In colũbis meliores sunt pulli: in turturibus meliores maiores. ¶ Tertia difficultas erat quare aialia offerebaꝫ occisa. Ad qõ dicit sanctꝰ Tho. q; hoc fiebat triplici rõne. Primo ꝓpter conformationẽ: q; sic veniunt in vsum hoim. Scõo ꝓpter significationẽ: q; significabant occisionẽ quã pctõr merebaꝫ ꝛ deus misericors ꝓpter humilitatem ꝛ reuerentiam sibi factaz tollerat illũ ꝛ ꝓpter penitentiã indulget sibi. Tertio sic fiebat ꝓpter figurationẽ xp̃i qui occisus debebat imolari. His ergo dimissis redeamus ad oblationẽ factã ꝑ xp̃o. Nam lz ex pauptatis amore pauperũ oblationẽ elegerit tñ vt inquit Tho. iij. pte. q. xxx vij. Turtures ꝛ colũbi figure congruũt. Nam turtur q; est auis loquax predicationẽ ꝛ confessionez fidei significat: q; ẏo est aial castũ significat castitatẽ: q; ẏo est aial solitariũ significat contemplationẽ. Colũba ẏo est aial mansuetũ ꝛ simpler iõ mãsuetudinẽ ꝛ simplicitatẽ significat.

¶ De liberalitate virginis que manifestat in dispensatione munerũ ꝛ cõcessione filij atq; i oẽs eã inuocantes benignola condescensione.

Capitulum. iij.

Certia virtus principalis quã in virgine beatissima contemplari debemus dr liberalitatis: quam deprehendere possmus maxime propter tria.

Primo ꝓpter munerũ dispensationem.

Scõo ꝓpter filij concessionem.

Tertio ꝓpter benignolã condescensionem.

¶ Primo possumus deprehendere liberalitatem virginis benedicte ꝓpter munerũ dispẽsationẽ. Nam ꝛ scribit Matheus ca. ij. Magi obtulerũt xp̃o munera preciosa: aurũ: thus ꝛ mirrham. verũtñ vt pie credit oia pauperibus dispensauit. Neq; putandũ est q; tres reges vilia dona regi regũ porrexissent: lz aliqui hoc velint asserere qui dicũt talia fuisse facta ꝓpter mysticam significationẽ. Alij ẏo consentientes opinioni eoꝝ qui dicũt magna auri pondera fuisse xp̃o donata: fingunt virginẽ illa reseruasse, ꝓ peregrinatione in egypte. Sz reuera qõ prius diximus magis est verisimile atq; credibile virginẽ. s. illam pijssimã cuncta pauperibus distribuisse. ¶ Scõo possumus deprehendere virginis liberalitatẽ ꝓpter filij sui gratiosã cõcessionẽ: qñ videlicet concessit eũ simeoni sancto qui accepit illuz in vlnas suas: de ꝟ sic refert Lucas. Et ecce homo erat in hierlm cui nomen Simeon: ꝛ homo iste iustus ꝛ timoratus expectans consolationẽ isrl ꝛ spũs sanctus erat in eo. ꝟm Micho. de lira hoc intelligit q̃tum ad gratie plenitudinem q; nõ solum habuit gratiam iustificantem ꝓ ut habeꝫ cõmuniter a iustis, sed etiam q̃tum ad illuminationes diuinas ꝛ consolatões speciales. Ideo subditur. Et responsũ acceperat a spũ sancto. s. in orationibus suis deuotz: nõ visurum se mortem nisi videret xp̃m dñi. Tũc

enī erat opīnio cōis apud intelligentes q̄ im
minebat aduētus xp̄i fm signa a patriarchis
t prophetis data. Et ideo simeon de hoc deus
ferentius orabat t in oratione respōsū acce
pit q̄ xp̄m natum videret anteq̄z vitā presen
tem finiret. Et venit in spiritu in templū. i. p
reuelationē spūs sancti vt videret xp̄m sicut
erat ei promissū. Et cum inducerent puerum
iesum ad faciendum que predicta sunt fm le
gem. Et ipse accepit eum in vlnas suas cum
maximo cordis gaudio. fm q̄ dicit Prouer
bio̅z. xiij. ca. Desiderium si compleat delectat
aiam. Intucamur Simeonē a virgine filium
exposcentē: consideremusq̄z q̄z blande q̄z beni
gne q̄zue liberalissime mater illa illum sibi cō
signauit. O simeon accepisti illum in vlnas
tuas. i. in brachia. Quē accepisti: t regem re
gum t dūm dñantium. Quem ad tuum pect9
dulciter deduxisti: filium dei t virginis illiba
te. Quem aspexisti: deum t hoīem xp̄m hūa
ni generis redemptorē. O felicia brachia. O
beati oculi tui qm̄ meruisti tāto priuilegio do
tari. Super hoc Augustinus in sermone p̄e
sentis solennitatis ait. Hec sunt testimonia
tua dñe iesu: anteq̄z tibi sternerentur fluctus
maris: campi cederēt imperanti: anteq̄z vent9
te iubente siluisset: mortui te vocante resur
rexissēt: sol te moriēte palluisset: terra te resur
gente tremuisset: celum te ascendente patuissz
Adhuc manibus matris portabaris: t tā dñs
orbis agnoscebaris. Et propterea simeon be
nedixit deum gratias agendo p̄o tanto bene
ficio t dixit. Nunc dimittis dñe seruuz tuum
fm verbum tuū in pace. i. de cetero dimittes
me ō hac vita transire in cordis quiete. Quia
viderunt oculi mei salutare tuū. Letanter enī
descendere volebat ad limbum patrū: ex quo
videbat saluatorem natū. Quod parasti ante
faciem oīm populorum: id est coram oībus po
pulis quibus mysterium incarnationis t re
demptionis predicatū est p apostolos. Lumē
ad reuelationem gentium: q̄ prius errorum
tenebris inuolucbantur. Et gloriaz plebis tue
israel. Magna est enī gloria iudeis ad xp̄i fi
dem conuersis q̄ xp̄s fm carnem natus est ō
ipsis. Et pater eius. s. ioseph qui meruit voca
ri pater xp̄i eo q̄ nutrici9 eius fuit: t mater. s.
maria que fuit mater eius vera erant miran
tes super his que dicebanť de illo: tunc a Si
meone: t prius a magis t a pastoribus: t a Za
charia t elisabeth. Et restituto puero virgini
bn̄dixit illis simeon. s. virgini t ioseph. Quā
uis enim maria t ioseph essent maiores Si
meone in sanctitate: ille tamē erat maior q̄tū
ad sacerdotis officium ad quem spectat bene
dicere populum. Et non solum benedixit sed
etiam futura predixit. Ecce inquit positus est
hic in ruinam t in resurrectionē multorum in
israel: q̄z. s. in passione xp̄i que futura erāt mul
ti iudei fuerunt excecati a veritate cadentes.
Et multi fuerūt illuminati qui prius erāt sim
plices t ignorantes vt patet de apostolis qui
bus post passionem xp̄i data est intelligentia
scripturarum. fm q̄ dicitur Luce vltimo ca.
Tunc aperuit illis sensum vt intelligerēt scri
pturas. Subsecutus est Simeon: t in signuz
scilicet federis inter boīes t deum cui contra
dicetur a scribis t pharisēis t alijs. Et tuam
ipsius aiam pertransibit gladius. id est dolor
passionis eius pertransibit animā tuam per
compassionē vt reuelentur ex multis cordib9
cogitationes: q̄z virgo tpe passionis in fide
perseuerauit: alij tamen discipuli diuersas flu
ctuationes cogitationū habuerunt quousq̄z
viderūt ipsū a mortuis resurrexisse. ¶ Tertio
possumus deprehendere virginis liberalitatē
ꝓpter benignam condescensionē. Condescen
dit quippe oībus eius presidiuz implorantib9
Ipsa est dulcedo t spes nr̄a vt cantat ecclesia.
ipsa est stella maris q̄ naufragantes in mare
huius mundi ad portuz salutis dirigit. Ipsa
ꝓpinq̄ est valde peccatorībus sicut luna inter
planetas ꝓpinquior est terre: vt accedamus
ad eā confidenter inducit nos deuotus Ber
nardus his verbis. Securū inquit habes o hō
accessum apud deū: vbi habes filiū ante p̄ez:
t matrem ante filium. Filius ostendit patri ci
catrices t vulnera: mater ostendit filio pectus
t vbera. Nec vlla pōt esse repulsa: vbi tot oc
currunt charitatis insignia. Et iterū Bernar
dus. Q̄n misereri non poterit mater oīpoten
tie? Q̄n misereri nollet mat misericordie? Et
idem. Reuolue totaz seriem euangelij t si qd
asperum: si quid durum inueneris in maria
deinceps eam suspectam habeas t ad eam ac
cedere verearis. Igit̄ sub alis eius confugia
mus vt sic tuti esse possimus: t in hoc seculo
filij sui gr̄am mereamur accipere t tandem
gloriam sempiternam. Amen.

¶ Sermo vigesimusnonus de assumptione t
exaltatione virginis sacratissime in qua maxi
ma relucet diuina potentia.

FEcit mihi magna qui potens est. Glorioſe virginis marie verba ſunt iſta originaliter Luce.i.ca. Et ſi oĩa que i virgine benedicta diuina largitas dignata fuit operari magna ſint ⁊ ſtupenda: verũtñ exaltatio illius ſup oẽm celeſtem militiã cunctos in ſtupoꝛẽ ⁊ admiratiõnẽ cõmouere dz. Quid enĩ excogitari mirabilius põt q̃ꝫ q̃ vna mꝫier transcenderit beatitudinẽꝫ quoꝛũcunq̃ citra filiũ hoĩm ⁊ angelorũ cũq̃ locuꝫ in empirreo celo conſcendit: ad quẽ nulla alia pura creatura vllo vnq̃ tpe p̃operare valebit. Hec oĩa tñ cum ingenti leticia deuotioneq̃ ardentiſſima a nobis cõmemoꝛari debent. Hinc Hieronymus in ſermone ad paulã ⁊ euſtochiũ inquit. Hodie glorioſa ſemp virgo maria celos aſcendit. rogo: gaudete: q̃ vt ita fatear ineffabiliter ſublimata cũ xp̃o regnat in eternũ. Regina mundi hodie de terris ⁊ de p̃ſti ſeculo neq̃ eripit. Iterũ dico gaudete: q̃ ſecura ꝺ ſua imarceſſibili gloria ad celi iam puenit palatiũ. Exultate inquã ac gaudete ⁊ letet ois oꝛ bis q̃ hodie nobis oĩbus eius interuentiꝫ bus meritis ſalus aucta eſt. Vobis quoq̃ diligentibus eã honoꝛ ⁊ virtus vna cũ reliquis virginibus ſacris ampliꝰ p̃eſtat ⁊ gr̃a. Iccir co dilectiſſime letamini ⁊ laudate: q̃ ſi deũ oꝛe pphetico in ſctis ſuis laudare iubemur: mnl/ tomagis cum in hac celebritate bt̃ virginis matris eius oportet cũ hymnis ⁊ canticis diligentius extollere ⁊ dignis deo iubilare preconijs ac miſticis honoꝛare muneribus: Hec Hieronymus. Vt aũt mens nr̃a virginis in celum adnolantis myſteria p̃ſcrutari poſſit: ꝺ ipſa in p̃ſti ſermone dicem⁹. In qua tria magna notabimus que fecit deus.

Primũ ꝺ cõſũmationis.

Scõm glorificationis.

Tertũ aſſumptionis.

¶ De felici trãſitu virginis ⁊ de his q̃ occurrerunt in illo. Capitulum.j.

PRimũ qꝺ fecit deus magnũ in virgine matre ꝺ cõſũmationis. Mã p̃ſentem vitam feliciter conſummauit eiuſq̃ tranſitus decoꝛatus extitit multis priuilegijs ⁊ p̃roꝛgatiuis. Ad qꝺ plenius intelligendũ. Primo querimus. quot annis poſtq̃ xp̃s aſcendit ad celos illa mater ſanctiſſima ſuperuixit. Et ad hoc quidã Epiphanius dicit q̃ btã virgo q̃ concepit xp̃m erat annoꝛ quattuoꝛdecim ⁊ in quindecimo ipſũ peperit ⁊ manſit cũ eo annis triginta tribus: ⁊ poſt mortẽ ſupuixit annis viginti quatuoꝛ. Et ſm hoc q̃ obijt erat annoꝛum ſeptuagintaduoꝛ. Aliquibus tñ ,pbabilius videt q̃ duodecim annis vixerit poſt paſſionẽ ſui filij: ⁊ ſic ſeragenaria ſit aſſumpta cũ apl̃i totidem annis p̃edicauerint in iudea ⁊ circa partes illas. ſicut eccleſiaſtica tradit hiſtoꝛia: Scõo videdũ eſt quid virgo fecerit illo tpe vſq̃ ad ſuã depoſitionẽ. Et ad hoc dicunt quidã q̃ remanſit in domo iuxta montẽ ſyon poſita: omiaq̃ loca filij ſui. ſ. baptiſmi: ieiunij paſſionis: ſepulture: reſurrectionis: aſcenſiõis deuotione ſedula viſitabat. Hieroꝰ ãt ad paulam ⁊ euſtochiũ ita ſcribit. Si querit q̃ aſcenſionẽ qd egerit vnũ ,p certo eſt q̃ virgo ſãcta coꝛpoꝛe ⁊ mente q̃manſit. Quis ſane angelus gabriel ac ſi celeſtis paranimphus intactam cuſtodiuit. Et ioãnes apl̃us atq̃ euangeliſta cui xp̃s de cruce eã cõmiſit virgo virginẽ ſeruauit: ſuiſq̃ ei deſeruiuit obſequijs. Non q̃ crimus ille ſctõꝝ chorus apl̃oꝝ eam deſeruerit inter quos poſt reſurrectionẽ intrãs ⁊ exiens familiarius contulit de xp̃i incarnatione tanto ſiquidẽ verius quãto ab initio pleni us q̃ ſp̃m ſctm̃ cũcta didicerat ⁊ p̃ſperabat oculis vniuerſa: lz ⁊ apoſtoli q̃ eundẽ ſp̃m ſctũm oĩa cognouerint ⁊ in oẽꝝ edocti puenerint veritatẽ: hec Hieroꝰ. Tertio inueſtigandũ ẽ an ſit incõueniens de tranſitu virginis acceptare q̃ in libꝛo apocripho qui ioãni euangeliſte aſcribit edocent. Ad qõ ita rñdet Hieroꝰ vbi ſ. Si venerit in manibꝰ vr̃is illud apocriphũ de tranſitu eiuſdẽ virginis dubia ,p certis nõ recipiaris qõ multi latinoꝝ pietatiq̃ amoꝛe ſtudioq̃ legendi carius amplectuntur. Quarto perſcrutari debemus que ſint illa que vt pie tenere poſſumus occurrerunt in virginis felicissimo obitu. Et vt colligitur a ſanctis fuerunt p̃cipue ſex. Primũ fuit virginis conſolatio. Die nanq̃ quadã dũ in filij deſiderium coꝛ eius vehementer accenderet. Angelus cũ multo lumine eiaſtitit ⁊ reuerenter ſalutauit Aue inquit benedicta filius tuus ad te me mittit q̃ et genitricẽ reuerendã expectat: die itaq̃ tertia aſſumeris ad regna celeſtia. cui virgo. Lupio inquit vt filij ⁊ fratres mei apl̃i ad me pariter congregent: vt eos anteq̃ moꝛiar coꝛ poꝛalibus oculis videã ⁊ ab eis ſepeliri valeã ⁊ ipſis p̃ſentibus ſp̃m deo reddam. Iterum

exopto valde vt aīa mea de corpore exiēs: nul
lum spm̄ terrimū videat: nullaq; mihi satha
ne potestas occurrat. Cui angelus. Ecce oēs
ad te congregabunt apostoli qui nobiles tibi
exhibebunt exequias funeris: t in eox conspe
ctu spm̄ exhalabis. Nam qui olim ꝓphetā de
iudea in babyloniā in crine attulit: subito ipe
ꝓcul dubio ad te apl'os adducere poterit i mo
mento. Malignos aūt spūs videre cur metu
is cū eox superbiā tua humilitate contriueris
fiat tū voluntas tua vt ipsos nō videas. His
dictis abscessit angelus. Aiunt aūt nonnulli q
presentauit angelus virgini palmā quā attu
lit e paradiso que nimia claritate splendebat.
Et erat virge viriditati consimilis: sed folia
illius vt stella matutina fulgebant quā ante
pheretrū portandā angelus dixit. Scōm qō
occurrit in virginis obitu fuit apostolox oim
congregatio. Refert nanq; Dionysius in li
bro de diuinis nomibus. Apostolos in dormi
tione virginis euenisse: ac vnūquenq; in lau
dem xpi t virginis sermonem fecisse: loquens
nanq; ad Thimotheū ait. Nos vt nosti t ipe
t multi sanctox nostrox fratruz conuenim⁹
ad visionem corporis vite principis: t que
deum suscepit. Qualiter Ro ibi apostoli vene
rūt colligitur vt puto ex illo libro apocripho
Nam predicante ioāne in epheso celum repē
te intonuit t nubes candida ipsuz sustulit ac
raptum ante marie ianuā collocauit: per cuti
censq; ostium interius introiuit t virginē sa
lutauit: quem illa videns obstupuit: t pre gau
dio lachrymas continere nequiuit. Dixitq; fi
li ioānes memor esto verboz magistri tui q
bus me tibi in matrē t te mihi in filium com
mendauit. Ecce a dño vocata debitum huma
ne conditionis exoluo: t corpus meū tibi soli
cita cura recōmendo. Audiui enim iudeos di
centes. Expectemus viri fratres quo aduscq
illa que iesum portauit subeat mortem t cor
pus eius continuo rapiemus: ac iniectū igni
bus comburemus. Tu igitur banc palmā de
ferri facies ante pheretrum: cum corpus meū
duxeritis ad sepulchrum. Dixitq; ioānes. O
vtinā hic essent oēs apostoli fratres mei: vt
decentes tibi parare possemus exequias ac ex
oluere laudes dignas. Nec illo dicente: oēs
apostoli de locis in quibus predicabant a nu
bibus rapiuntur t ante marie ostium colloca
tur. Qui videntes se ibidem insimul congre
gatos mirabantur dicentes. Que nam causa
est ꝓpter quā hic dñs nos insimul congrega
uit. Ioānes ergo ad eos exiuit t dñam de cor
pore recessurā predixit. Tertiū quod occurrit
in virginis transitu fuit sine dolore consūma
tio. Die nanq; creditur q aīa illa sanctissima
absq; dolore fuerit a suo corpore sepata: vt āt
scribit in libro illo apocripho. Congregatis
apl'is circa horā noctis tertiā: affuit iesus cuz
angeloz t sctōrum multitudine: dixitq; iesus
virgini matri sue. Veni electa mea t ponā in
te thronū meū: q; cōcupiui speciē tuā. Et illa:
Paratū dñe cor meū paratū cor meum: ficq;
marie aīa de corpore egredit: fuitq; tam a do
lore carnis extranea q̄z a corruptōne exiterat
aliena. Quartū quod occurrit in virginis obi
tu fuit xpi t totius curie celestis obuiatio. Et
de hoc ita pulchre loquit Piero⁹ in sermone
ad paulā t eustachiū. Ad eius ꝓfecto exequas
quantū phas est credere famulabant angeli
t vniuerse celoruz congratulabant curie: nec
mirū q; honor maternus eius est q natus ē ex
ea: quē ois celox ordo veneratur t adorat sup
se eleuatū cū patre in sede maiestatis deū. Le
gimus ergo q̄z sepe ad funera t ad sepulturas
quorūlibet sanctoruz angelos aduenisse t ad
exequias eoruz obsequia prestitisse: necnon t
aīas electox vsq; ad celos cū hymnis t laudi
bus detulisse: vbi t vtriusq; serus chori cōme
morant frequenter auditi laudes cecinisse. Et
in terra t qō ꝑspicacius est multo nōnūq̄z lu
mine cosdem resplenduisse. Insup t adhuc vi
uentes in carne ibidē miri odoris fragrantiā
diutius ꝓsensisse. Qō si ad recreandā spem t
corroborandā fidem interdū astantiuz salua
tor noster xps ob merita suox amplius com
probanda: tanta t talia dignatus est exhibere
p suos celi ministros circa defunctos: quanto
magis hodierna die credendū est militiā celo
rum cum suis agminibus festiue obuiā adue
nisse genitrici dei: eamq; ingenti lumine cir
cūfulsisse: t vsq; ad thronū olim sibi etiam añ
mūdi constitutionē paratū cū laudibus t can
ticis spūalibus pduxisse. Nulli dubiū oēz illā
celestē hierlm tunc exultasse ineffabili leticia.
tunc iocundatam esse inextimabili charitate:
tuncq; cū oi exultatione iubilasse: q̄n festiui
tas hec que nobis hodie reuelabit annua: illis
oibus facta est cōtinua: nec imerito. creditur
enī q; saluator oim ipse q̄z tū datur intelligi p
se totus festiuus occurrit: t cum gaudio cam
secuz in throno collocauit: hec Piero⁹. Quin

tū qō occurrit in virginis trāſitu fuit iudeoꝝ
ꝓſecutio: nam vt ſpūs tradidit virgo ſanctiſſi
ma dixit apl̄is dūs. Corpus virginis matris
in vallē ioſaphat deferte ⁊ in monumento no
uo qō ibidē inuenietis illud recōdite: ⁊ me ibi
dē triduo donec ad vos redeā expectate. Sta
timqꝫ apl̄i corpus cum laudibus ſuſceperunt
dūs Ꝟo pheretrū ⁊ apl̄os nube ꝓtexit itaqꝫ
ipſi nō videbant̄ ſed tm̄ vocē audiebāt. Affue
runt ⁊ angeli cū apl̄is ꝓcinentes ⁊ terrā totā
ſonitu mire ſuauitat̄ replentes. Excitati oēs
ad tā dulcē melodiā de ciuitate velocius exe
unt ⁊ quidnā hoc ſit diligenti⁹ ſciſcitant̄. Tūc
extitit q diceret mariā illā m̄rem ieſu efferūt
diſcipuli mortuā: tunc oēs ad arma cōcurrūt
⁊ ſe mutuo hortant̄ dicentes. Venite ⁊ omēs
diſcipulos occidamus ac illud corpuſ qō ſedu
ctorē portauit ignibus cōburam⁹. ¶Princeps
aūt ſacerdotū hec videns obſtupuit ⁊ ira re
pletus ait. Ecce tabernaculū illius quī nos ⁊
genus nr̄m cōturbauit qualē gloriā nūc acce
pit: ⁊ hoc dicens manus ad pheretrū miſit vo
lens illū euertere. Tūc manus eius ambe ſubi
to aruerunt ⁊ pheretro adheſerunt ita vt ad
pheretrū manibuſ penderet ⁊ nimio cruciatu
veratus lamentabilit̄ ciularet. Reliquus aūt
pp̄lus ab angelis que erant in nubibus cecita
te ꝓcuſſus eſt. ¶Princeps Ꝟo ſacerdotū clama
bat dicens. Sancte petre in hac tribulatione
me non deſpiciaſ. Cui petrus. Si in dūm ieſū
⁊ in hanc que ipſū portauit crediderīs ſanita
tis beneficio potieris. Cui rūdit. Credo dūm
ieſū verū eſſe filiū dei: ⁊ hanc ſacratiſſimā ma
trē eius: ſtatimqꝫ a pheretro fuerunt manus
eius ſolute: ſicqꝫ ⁊ ceteri qui fuerant cecitate
percuſſi in xp̄m ⁊ matrē credentes lumen re
cuperarunt. ¶Sextū qō occurrit in virginis
tranſitu fuit corporis ſepelitio. Sepelierunt̄q
dem apl̄i corpus illud ſanctiſſimū iuxta man
datū dūi. Sup hoc ita ſcribit Dioꝝ ad pau
lam ⁊ cuſtochiū. Monſtrat̄ ſepulchrū ciuſ cer
nentibus vobis vſqꝫ ad preſens in vallis io
ſaphat medio: que vallis eſt intra montē ſyon
⁊ montē oliueti poſita quā ⁊ tu o paula oculiſ
conſperiſti: vbi in ei⁹ honore fabricata ē eccle
ſia miro lapideo tabulatu in q̄ ſepulta fuiſſe:
vt ſcire poteſtis ab oībus ibidē habitantibus
predicat̄. Sed nunc vacuū eſſe mauſoleū cer
nentibus oſtenditur: Hec Dioꝝ.

¶Q gloria virginis excedit gloriā quorūcū
qꝫ beatoꝝ angeloꝝ ⁊ hoim xp̄o dūtaxat exce
pto.

Capitulum iij.

Ecūdū qō fecit deus magnū in virgine
bñdicta dr̄ glorificatiōis. Mirū certe q
gloria vnius puelle ſupet oīm btoꝝ ⁊ angelo
rū ⁊ hoim preeminentiā. Ideo Dioꝝ vbi ſ.
ait. Nec eſt dies in qua vſqꝫ ad thronī celſitu
dinē intemerata mater ⁊ virgo ꝓceſſit: atqꝫ i
regni ſolio ſublimata p⁹ xp̄m glorioſa reſedit
Sic itaqꝫ vbiqꝫ confidenter ſctā dei canit ec
cleſia: qō de nullo alio ſctoꝝ phas eſt credere:
vt vltra angeloꝝ vl̄ archangeloꝝ merita trāſ
cenderit: hec Dioꝝ. Quanta Ꝟo ſit gloria
virginis in celo qnqꝫ illi⁹ dignitates declarāt
¶Prima dr̄ maternitatis.
Scōa charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.

¶Prima dignitas virginis dr̄ maternitat̄
Maior nāqꝫ eſt excellentia virginis q̄ ſit mr̄
dei qꝫ ſit dña creaturarū dei. hoc eni dependet
ab illo ſicut ramus a ſua radice. Ergo certitu
dinaliter tenendū eſt: q̄ ipſa eſt ſup oēs ordi
nes angeloꝝ: tanqꝫ ꝓ ſe implens ⁊ continens
vnū integrū ac totalē ſtatū: cui fm̄ rectā rōnē
altera ꝑſona congruere nō pōt: qz ipſe ſtatus
ex ſui rōne ꝓp incōicabilem dignitatē exigit
vnitatē. Sicut eni nullatenus decet plures cē
xp̄os: nec deū plures hoies. Sic nullo mō de
cet dei filiū niſi vnā ſolā matrē nālez hr̄e. Itē
rō nālis aperte ac directe dictat: q̄ mai regis
oīm ē in ſede regia ſup oēs ordines miſtroꝝ ⁊
militū collocāda. vñ qz ē electa i mr̄ez: ē electa
ad dignitatē excedētē dignitatē miſtroꝝ ac fa
muloꝝ. Quia Ꝟo rō materni amoris eſt que
fert̄ in deū vt in ſuū filiū realē: a nullo alio af
fectu cuiuſcūqꝫ qui nō eſt realiter mr̄ dei: ꝓte
rēqꝫ ab ipſa nūqꝫ participari pōt. Nā vt dr̄
ad hebreos. 1. ca. Sicut filius dei xp̄s ſedet ad
dexteram maieſtatis in excelſis: tanto melior
angelis effectus quanto differentius pre illis
nomen hereditauit: qō nomen eſt: vt ſit vere
de⁹ p gr̄am vnionis. Sic ⁊ mater dūi ieſu glo
rioſa tanto melior angelis effecta quanto pre
oībus creaturis hereditauit vt obtineret di
gniſſime mr̄is nomē. Vñ ꝓpheta ait. Eleuata
eſt magnificentia tua ſup celos deus: magni
ficentia eni dei facta eſt virgo maria. Nā ſic i
prima ꝓditōe magnificat⁹ eſt de⁹ qz ō nihilo
tā ſublime vniuerſū ⁊ tā ſublimes angelos cō
didit. Sic quoqꝫ in repatōe nō minus magni

ficatus est: qz de bũana nã infecta ꝑdita ⁊ dã-
nata xp̃m hoiem, ppagauit: ⁊ de muliebri sexu
in ordine rõnabiliũ ſm cõem cursũ in filio ⁊
matrẽ sibi dedit ⁊ toti celesti curie. ¶ Scõa ex
cellentia virginis q̃ magnã eius gloriã mon-
strat: charitas nũcupat. Dões nempe ordines
⁊ status glorie principaliter distinguunt ſm
superiores ⁊ inferiores rões diuini amoris
Nõ enĩ in oi rõne charitatis distingui possũt
cũ oẽs participent illã: nec p aliquã rõnem q̃
nõ fit rõ diuini amoris põt vnus sup alteruz
in maiori ꝓpinquitate seu vicinitate ad deuz
supcollocari. Maternus ergo amor incõpa-
bilit transcendere debet oẽs alias rões amo
ris in deũ: preter illã q̃ est in aia xp̃i: q. ſ. fertur
realiter in deũ tanq̃z in psonã propriã. ¶ Ter
tia virginis excellẽtia magnitudinẽ glorie ei⁹
oĩdens: tranquillitas noiat. Xpi enĩ aspectus
filialis ad matrẽ singularissim⁹ ac amoro sissi
mus ⁊ transcendentissim⁹ esse debet: ita q̃ to
tã celestẽ curiã simul sumptã preter matrẽ nõ
dz aspicere sub tali reuerentia nec sub ordine
talis aspectus seu amoris. Quãto ãt dei aspe
ctus altius fertur in aliquẽ btõz: tanto forti⁹
⁊ altius se p beatitudinẽ imprimit illi: ⁊ tanto
altius conspicit ⁊ suspicit ac acceptat ab eo.
Igit inexplicabile est sub quãta altitudine: la-
titudine: ⁊ itimitate a deo virgo aspiciat. Jõ
er consequenti sup oẽs alios in gloria coro na
tur. Nũ Piero⁹ in sermone de assũptione ait
Mec in mũdo dignior loc⁹ fuit virginalis vte
ri templo in quo dei filiũ suscepit: nec in celis
sublimior regali solio quo mariã marie filius
sublimauit. ¶ Quarta virgis dignitas capa
citas dicta est. ſm enĩ Dionysiũ. Dia inferio
rũ dona in supioribus in tanta excellentia sũt
q̃ quasi nulla cõpatio est nisi sicut est in circũ-
ferentia ad suũ centrũ. Cũ ergo btã virgo su-
pra oẽm ordinẽ sit in tantũ q̃ p se faciat ordi-
nez incõicabilẽ sicut predictũ est: sequit q̃ sup
oẽs inferiores ordines tã angelo z q̃ hoium
simul sũptoz ipsa improportionabiliter est ꝑ
lata. Et quicqd est glorie in oi inferiori glorifi
cata nã tã angelica q̃z hũana: multo preexcel-
lentius est in virgine mr̃e dei: nec dubiuz hoc
reddat alioz btitudo numerosa: multa: ⁊ ma-
gna q̃ hoc nihil facit ad rẽ maioritatis glorie
essentialis seu substantialis Mã in spũalibus
idẽ mai⁹ q̃ meli⁹ reputat. Mã pl⁹ de substan
tiali gloria ẽ in vno seraphin q̃z sit in oib⁹ in-
feriorib⁹ angelis: ẽt si p impossibile ſm nãm
multiplicarẽt in infinitũ. Supaddẽdũ ergo
est q̃ nullus inter puras creaturas ordo in ce
lis tm̃ supat ordinẽ imediate sibi cõiunctum
quantũ gloria mr̃is dei supat oẽ q̃ ei inferi⁹
est. Ad q̃ intelligendũ cõsideremus q̃ in cor
poribus vniuersi supiora cõtinent inferiora ⁊
inertimabiliter plus. ¶ Quinta virginis di-
gnitas q̃ illi⁹ gloriã declarat dr̃ vnitas. Quã-
to enĩ btã magis vniunt cũ deo: tãto glorioso
res sũt in eo. Dões ãt creature simul iuncte nõ
tãtum vniunt deo quãtũ sola btã virgo. Ad
cuius intelligentiã notandũ est q̃ sex sũt gra-
dus vnionis in deũ quibus creature in illum
gradatim ascendunt.

Primus est vnio creationis.
Scõus cognitionis.
Tertius dilectionis.
Quartus glorificationis.
Quintus maternalis conceptionis.
Sextus personalis vnionis.

Primus gradus est creationis. i. p participa-
tionẽ essendi p quã entia cõiũgunt deo vt cãe
efficienti ⁊ exemplari atq̃z finali. Scõus gra-
dus est vnio cognitõis. ſ. p vim intelligendi p
quã intellectualia vniunt deo vt supnãli cre-
dibili: ⁊ vt credito ⁊ credendo. Tertius grad⁹
est vnio dilectõis q̃ amici dei in pñti vita vni
unt illi p amorẽ. Quartus gradus dr̃ glorifi-
cationis. ſ. p donũ glorificationis p visionẽ ⁊
fruitionẽ gl'ie sempiterne p quã aia vnit deo
vt obiecto btifico facilitter viso. Quintus est
vnio maternalis ꝓceptionis p quã btã virgo
est facta mr̃ dei: ita vt vna atq̃z eadẽ esset caro
virginis ⁊ caro xp̃i nõ cõsiderata in rõne diui
nitatis eius. Sextus ãt est grad⁹ psonalis vni
onis q̃ cõpetit xp̃o q̃ fuit de⁹ ⁊ hõ ꝓpter vni-
onẽ nãrũ in psona verbi. In quolibz ãt istoz
graduũ quilibet excedit alteruz in infinitũ. q̃
inferior in sua specie multiplicat⁹ in infinitũ:
supiori equiparari ñ valet. Qõ sic patere põt
Primũ enĩ pz. q̃ esse in infinitũ excedit non
esse q̃ talia infinita nõ entia nõ equivalẽt mi
nimo puncto essendi. Scõm ẽt patet. q̃ infini
ta ñ intellectualia vni intellectui equalere nõ
possũt. Tertiũ sil'iter pz. q̃ oẽs intellectus in-
fideles ⁊ inimici dei nõ equivalẽt vni fideli ⁊
amico dei. vñ Prouerbioz. xvi. ca. scriptũ est
Melior est vn⁹ timẽs deũ q̃z mille filij impij
Qõ qdem verũ est nisi ꝑ quãto quidã ex eis
in dei predestinatione pro tpe futuro habent
vt dei fideles atq̃z amici. Quartũ etiaz patet

Nā quicqd dari pōt citra visionē dei non equalet vni btō: qz oia simul sūpta non facerent vnū btm̄. Quitū ēt pz. Nā illa vnio siue accessus q est p maternalē cōceptionē transcendit oēs inferiores t in infinitū ꝓput in hoc accessu includit maximus amor sibi correspondēs ac plenarie cōsūmans: qz fit cōis amoris gradus cōsūmat in gloria: sic maternus dei amor consūmat i maria. Sextū t vltimū insup pz. Nā gradus vnionis psonalis tante est transcēdētie q reliqui citra ipsū infinities multiplicati ei equalere nō possunt. Ecce q quintus ascensus vnionis in deū. s. p maternalē cōceptionē in infinitū excedit oēs alios precedentes. Ex q manifeste apparet q q̄tū in pñti seculo talis vnio excessit alias vniones in gra tātū nūc in paradiso excedit in gloria.

¶ Q̄ pie credere possumus t verisimiliter debemus tenere virginē a mortuis resuscitatā: assūptā cū corpore t aia in celū. Capitulum. iij.

TErtium qō fecit deus magnū in virgine gloriosa dr assumptio. Vt eni pie credit tertia die post q̄ corpus virginis fuit sepultū duz ibidē cōmorarent apostoli aduenit iesus cum multitudine angelorum ipsosq salutauit dicens. pax vobis. qui rūderunt. Gloria tibi deus qui facis mirabilia magna solus Tūc saluator locutus est dicēs. Surge columba mea tabernaculū glorie: templum celeste: statimq surrexit t de tumulo ab aplis patefacto prodijt. Sicq gloriose cum corpore ad celestia regna perrexit. Et licet hoc non sit nobis certitudinaliter reuelatū: tamen sic habet cōmunis oim sanctorū opinio. Ipsi nāq ad hoc tenēdum congruentissimis rationibus inducunt. Ex quibus nos quinq annotabimus.

Prima dr completionis.
Scōa honorationis.
Tertia sanctificationis.
Quarta perfectionis.
Quinta gratificationis.

Prima rō probans virginē assumptā cū corpore t aia dr completōnis. Creditur nanq q multorum sanctorum sit resurrectio completa q cū aia simul t corpore possident regnū celeste cū xpō. Multo magis hoc cōuenire debz virgini gloriose. Vñ t de hoc Hiero⁹ in sermōe ad paulā t eustochiū inquit. Quō āt vel quo tpe aut a quibus personis sanctissimū corpus virginis a sepulchro ablatū fuerit: vl vbi trās positū: vtrūue resurrexerit nescitur cuius nō nulli astruere velint eā iam resuscitatā t btā cū xpo imortalitate in celestibus vestiri. Qō t de btō ioāne euangelista eius ministro: cui virginī a xpo virgo commissa est plurimi asseruerāt: qz in sepulchro eius vt ferē nō nisi māna inuenit qō escaturire cernit. Verūtū quid horum verius censeat ambigimus. Melius tñ deo totū cui nihil impossibile ē cōmittim⁹: q̄ aliqd temere diffinire velim⁹ auctoritate nra Sicuti t de his q cū dño teste euangelio resurrexisse credunt. Sed vtrū redierint in terre pulueres an nō: certū nō habemus nisi qō legim⁹ qz multa corpora sctōrum qui dormierāt surrexerunt ac venerūt in sctām ciuitatē. s. hierusalez t apparuerūt multis. De quibus ꝓfecto nonnulli doctorum senserūt t in suis reliquerūt scriptis q iā in illis ꝓpetua sit cōpleta resurrectō Vñ t btūs petrus dixisse legit cū de dauid loqueret in testimoniū. Et sepulchrū ingt eius apud vos est: quasi nō sit ansus dicere q ipse aut corp⁹ eius apud vos est: sed tm̄ sepulchrū q̄ cōditus fuerat. Nunc eni aiūt resurrexisse t ipsū cū ceteris sctis. Et iō vacuū remāsisse monumentū: vt nūc btē marie cernit. Qō sane factū t de alijs quibuslibet locis scriptura nr firmare conant q bi iā cū xpo regnent resuscitati in eternā societatē: qō qz deo nō est impossibile nec nos de btā maria factum abnuimus.

Scōa rō probans virginē cū corpore t aia assūptā dr honorationis. Dicit eni Bernard⁹ Sctōrum corpora deus preciosa sublimiū tā gloriose venerabilia reddidit t honore tam mirifico sublimauit: vt t ipsis deputet locus eorū veneratiōi cōgruus t ad ipsa mundus ꝓperet vniuersus. Si ergo marie corpus sup terrā esse dicat cuz nec deuota frequentet visitatione fideliū nec eidē locus deputet honoris: nimirū videbit xpm honorē materni corporis cōtempsisse: cū tñ sup terrā alioꝝ sctōrum corpa sic honoret. Tertia rō dr sanctificationis: vt ei dictū est in precedentibus: qz btā virgo sanctificata fuit anteq̄ nasceret: fomes in ea nūq̄ aliquē actum habuit: t p scōam sanctificationem totaliter ab ea fuit sublatus. Cū ergo vtiū fomitis inducat debitū incinerationis in carne: videtur q corpus virginis a tali debito oino fuerit absoluta: t per consequens nec ei⁹ corpus debuit incinerari. Jsta est ratio Ricardi in. iiij. di. xliij. Vt plene diximus in sermone de resurrectione christi. Quarta ratio dicitur perfectiōis. Sicut enim maria fuit plena

gra pre ceteris puris creaturis: ita debuit esse plena gloria t ita cuz corpore glorificanda añ resurrectionē alioz. De h̄ sic dicit Aug⁹. Si merito pre oibus viuentibus marie donata est gra: morte erit minuenda: Absit: cuz mors alioz sctoz preciosa sit t gloriosa. Quinta rō dr̄ gratificationis. Decuit quippe virginē cū corpe ad glīā deduci: vt filius eus būdictus i oibus grat⁹ maternis būficijs inueniret. Ipa nāqz fuit q̄ filio ex purissimis sanguinib⁹ ei⁹ corpulētā substantiā dedit. Ipsa q̄ nouē mēsi b⁹ vtero suo portauit. Ipsa q̄ illū letant pepit t pannis inuolut ac lacte pauit. Ipsa que in suis necessitatib⁹ eū inuit illiqz quātū potuit studiosissime semp occurrit. Ipsa q̄ eū dulci suū iesū dilexit. Ipsa ḡ digna regnare cū filio assumi debuit ēt cum corpore ad regnū celoz: Quia vt Aug⁹ ait. Putredo t vermis būane est opprobriū conditionis: a q̄ opprobrio cum iesus alienus sit marie nā excipit quā iesus ō ea assūpsisse ꝓbat. Firmiter ḡ credimus q⁹ saluator oīm iesus colendissimā suā mr̄ez voluit in corpe t aia facere gliosā quā nos laudare conemur. Hec siquidē ē p quā ois maledictio soluta est: t celestis būdictio venit in mundū. Hec ē q̄ ꝓ nobis pctōribus infatigabilit̄ intercedit. Hec regina misericordie ad quā confugientes tuti eē valemus. Hanc oēs inuocem⁹ vt p illius merita in hoc seculo impetremus gr̄am sui filij t in futuro perueniamus ad eternam requiem. Amen.

¶ Sermo trigesimus de angelis quoz solennitas i ecclesia celebrat ꝓpter miraculū quod apparuit in monte Bargano.

Angelis suis deus mandauit de te vt custodiant te in oīb⁹ vijs tuis. Illuminati ꝓphete verba sūt ista originaliter psalmo. xc. Debitores sumus fratres charissimi angelis beatis qm̄ volente deo innumera vt sic loquar: būficia nobis p̄stare nō cessant. Quia tm̄ ipsi inuisibiles sūt t immāles substātie: plericqz illos negligūt venerari. O b qō vt būane imbecillitati cōsuleret singulari mō in mōte gargano. Anno dn̄i. ccc⁰. xc⁰. locus inuētus est in q̄ archangeli michaelis alioz qz angeloz iugis memoria vsqz ad cōsūmationem seculi ꝑmaneret. Nam dū quidā pdines noie garganus q ex cuentu suo monti vocabulum dedit infinita pecoz multitudine abundaret contigit vt semel thauz perderet. Quē solicite querens inuenit eundē in vertice montis foribus cuiusdā assistere spelūce: quē cū sagitta appetisset illa velud flamine vēti retorta. eū a q̄ iactata ē mox reuersa pcussit. Turbati ciues t stupefacti. Episcopū Sipontinū quid facto opus essz cōsuluerūt. Qui triduanū indixit ie iuniū: orandū qz deū p̄cepit. Quo pacto sctūs archangelus michael apparuit p visionē epo dicens. Ego sū michael archangel⁹ qui in conspectu dei sp assisto. Volui āt locū illius spelunce mihi dedicandū illo iudicio sagitte cunctis mortalibus declarare: qua visiōe letior factus eps alijs qō viderat enarrauit. Et sic abeo tpe ecclesia ibi cōsecrata fuit ob reuerentiā bti archangeli q̄ vsqz in p̄sentem diē a cūctis fidelibus deuotione precipua frequētat. Quapropter t solennitas angeloz a patribus fuit instituta: quā ex debito t obligatōne p̄cepti mense septēbris oēs celebrare tenent. Quia Xo in tanta festiuitate mens nr̄a ad ipsos angelos colendos precandosqz est inflāmanda. Iccirco de ipsis in p̄nti sermone dicemus: de quibus tria mysteria erūt decurrenda.

Primū dr̄ cognitiōis.
Scōm productionis.
Tertiū missionis.

¶ Qualiter angelus ab hoie cognosci pōt: t quō spūs est incorporeus: q tm̄ pōt in assūpto corpore apparere. Capitulum. j.

Primū de angelis mysteriū decurrendū dr̄ cognitionis. In quo tria dubia ꝓponimus illustranda.

Primū vtr̄ substātie sepate q̄ dicunt angeli possint cognosci ab hoibus viatoribus.
Scōm vtrū angeli habeant corpora sibi naturaliter vnita.
Tertiū vtrū assumunt aliqn̄ corpora.

¶ Pro primi dubij illustratione distinguere possumus triplicem noticiā.

Prima dr̄ ꝓpria t intuitiua.
Scōa cōmunis t effectiua.
Tertia fidelis t reuelatiua.

Prima noticia⁹ dr̄ ꝓpria intuitiua q̄. s. cognoscit angelus in sui substantia sicuti est. Et hac angelus cognosci nō pōt a puris viatoribus vt ingt Tho. i. pte. q. lxxxviij. ex eo q⁹ itellect⁹ nr̄ fm statū p̄sentis vite nihil intelligit nisi cōuertendo se ad fantasmata. Et sic substantias immāles q̄ sub sensu t imaginatione non cadūt primo t p se fm modū cognitōis nobis

expertū intelligere nō possum⁹. Immō ꝛ adā in statu inocētie vt ēt dicit Tho. i. pte. q. xciiij. Intelligere nō potuit substantias sepatas: eo ꝙ illi aie cōpetebat mod⁹ intelligendi p conuersionem ad fantasmata sicut ꝛ nobis. Et lz Plato voluerit ꝙ substantie imāles nō soluz a nobis intelligunt sed sint ēt prima a nobis intellecta. Posuit eni formas imāles subsistētes quas ideas vocabat esse, pria obiecta nr̄i intellect⁹: ꝛ ita primo ꝛ p se a nobis intellecta Sz qz aie cognitio applicat reb⁹ mālibus fm ꝙ intellectui pmiscet fantasia ꝛ sensus. Ideo quāto magis intellect⁹ fuerit depuratus tāto magis pcipit immāliū intelligibilē veritatez. Nichilominus ꝑriū videt sētire in Thimeo. vbi dixit. Inuisibiliū diuinarū potestatū que demones nūcupant: prestare rōnē magis est opus q̄z ferre valeat hois ingeniū. De cōmētatore Yo asserit Tho. ꝙ in. ij. Metaphisice dixit si substātie separate abstracte nō posset intelligi a nobis tūc nā ociose egisset: qz fecisz illud qō est in se nālter intellectū: nō intellectū ab aliq̄. Sed dictū hoc deficit primo qz nō sequit ꝙ si substantie separate nō intelligunt a nobis: non intelligant ab aliquo intellectu: intelligunt ei a seipsis ꝛ a se inuicē. Scōo deficit smia cōmētatoris: qz nō est finis substantiaꝝ separataruz vt intelligantur a nobis. ¶ Scōa cognitio dr̄ cōis effectiua: qñ cognoscit cā p effectū: ꝛ est cognitio quedā generalis: hanc cognitionem habuerunt philosophi de angelis ꝛ precipue Aristotcles in. xi. Metaphisice. qui voluit ꝙ intelligentie moueret speras celoruz ꝛ celestia corpa. ¶ Tertia Yo cognitio dr̄ fidei ꝛ reuelatiua: qñ. s. aliqd cognoscit fide qz sic est certi tudinaliter reuelatū. Hoc mō relictis phoruz vanitatibus atqz erroribus hoim curiosoruz nos firmissime asserimus ꝙ angeli sunt nobilissimi spūs deo bono fruētes: nobis vt infra docebim⁹ benivoli ꝛ affecti: quib⁹ medijs dei secreta ꝛ mysteria gr̄e boibus sunt reuelata. Mali Yo penis eternis iustissime reputati. Si Yo qs quereret vñ hec veritas est exorta Rñdemus. ꝙ ex latissimo campo scripture sacre veteri videlicet nouoqz testamento vbi ō angelis expressa fit mentio. Vñ Geneseos ca. xvi. scribit de Agar dū fugeret esset qz in solitudine: qz affligebat eā Sara dña sua. Cunqz inuenisset eā angelus dñi iuxta fontē aque in solitudine ⁊c. dixit ad illā. Agar ancilla sarai vñ venis ꝛ quo vadis? qui rñdit. A facie dñe mee ego fugio. Dixitqz ei angelus dñi. Reuertere ad dñaz tuā ꝛ būiliare sub manibus illi⁹ Et Genes. xix. ca. Venerūt duo angeli sodomā vespere. Et. xxij. ca. Angel⁹ dñi de celo clamauit dicens. Abrahaz abrahā. Et. xxviij. ca. Vidit iacob in somnis scalā stantē sup terrā ꝛ cacumen illius tangens celū angelos quoqz dei ascendentes ꝛ descendētes p illā. Et. xxxij. ca. Jacob itinere quo ceperat abijt: fueruntqz ei obuiā angeli dñi. Et Exodi. xiiij. ca. Angel⁹ dei precedebat castra israel: ꝛ cū eo pariter columna nubis. Et. xxiij. ca. Mittā angelū meū qui precedat te ꝛ custodiat in via introducat ad locū quē preparaui tibi. Et Numeri. xxij. ca. Cū vidisset asina stantē angelū cecidit sub pedibus sedentis. Et. ij. Regū vltimo ca. Cū extēdisset manū angel⁹ dñi sup hierl'm vt disperdet eā misertus est dñs sup afflictionē ꝛ ait angelo pcutienti. Sufficit nūc contine manū tuā. Erat āt angelus dñi iuxta aream ornā iebusei. Et. iiij. Regū. i. ca. Angelus dñi locutus est ad heliā. Et. xix. ca. Angelus dñi pcussit in castris assirioꝝ. Et Thobie. v. ca. Egressus thobias inuenit iuuenē splendidissimū stantē p cinctū ad ambulandū ꝛ ignorans ꝙ angelus dei esset salutauit eū ꝛ dixit. vñ te habem⁹ bone iuuenis. Et Judith. xiij. ca. Viuit dñs qm custodiunt me angelus eius. Et Ecclesiastici. v ca. Ne dicas coram angelo tuo nō est ,puidētia. Et ꝓs. viij. Minuisti eū paulominus ab angelis. Et. xxvi. Adorate eum oēs angeli eius. Et ciij. Qui facis angelos tuos spūs. Et. cxlviij. Laudate eū oēs angeli eius. Et Baruth. vij. ca. Angelus meus erit vobiscū. Et Danielis iij. ca. Angelus aūt dñi descendit cū açaria ꝛ socijs eius in fornacē ꝛ excussit flāmā ignis ō fornace. Et codē ca. Benedicite angeli dñi dño laudare ꝛ superexaltate eū in secula. Et. xiiij. ca. dixit angelus dñi ad Abacuc. Fer prandiū qō habes danieli in babilonē q est in lacu leonū. Et Malachie. iij. ca. Statim veniet ad tēplū sctm̄ suū dñator⁹ quē vos queritis ꝛ angelus testamenti quē vos vultis. Et Luce. i. ca. Apparuit çacharie angelus dñi stans a dextris altaris incensi. Et codē ca. Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomen naçareth ad virginē desponsatā viro. Et. ij. ca. Angelus dñi stetit iuxta illos. Eodē ca. Facta est cū angelo multitudo militie celestis exercitus. Et. xxij. ca. Apparuit et āgel⁹ dñi de celo cōfortās eū. Et Matthei. i. ca. Angel⁹ dñi ap-

paruit i somnis ioseph. Et.iiij.ca. Accesserũt angeli ⁊ ministrabant ei. Et.xxij.ca. Erunt sic̃ angeli dei in celo. Et.xviij.ca. Angeli eor̃ sp̃ vident faciẽ p̃r̃is mei qui in celis est. Et.xxiiij ca. Mittet angelos suos cu3 tuba. Et.xxv.ca. Cũ venerit filius hois in maiestate sua ⁊ oẽs angeli eius cum eo. Et.xxvi.ca. An putas q; n̄ possũ rogare p̃rem meũ ⁊ exhibebit mihi mo plusq̃ duodecim legiones angelor̃. Et Joannis. v.ca. Angelus aũt dn̄i fm tempus descendebat in piscinã. Et ad Hebreos.i.ca. Cui aliq̃ angelor̃ dixit filius meus es tu. Et Actuũ xij.ca. Angelus dn̄i astitit ⁊ lumen refulsit in habitaculo carceris. Eodem ca. Misit dn̄s angelum suũ ⁊ eripuit me de manu herodis. Et Apocalipsis.i.ca. Significauit deus que oportet fieri cito loquens p̃ angelum suũ seruo suo ioanni. Et.ij.ca. fit mentio de angelo pgami Thatire ⁊ Smirne. Et.iij.ca. de Angelo Sardis: philadelfie ⁊ laodicie. Et.vij.ca. de angelo ascendente ab ortu solis. Et.x.ca. de angelo amicto nube. Et.xij.ca. de angelis preliantibus. Et.xviij.ca. de angelo habente euangeliũ eternũ. Et.xvi.ca. de septem angelis habẽtibus septez phialas ire dei. Et.xviij.ca. de angelo descendente de celo habente potestatem magnã. Et.xx.ca. de angelo descendente de celo habente clauẽ abyssi ⁊ cathenã magnã. Et xxij.ca. ō angelo qui nō pmisit se adorari a ioanne. Ex quibus oibus cogimur cõfiteri esse angelos licet illos p̃ statu isto in sui substãtia videre nō valeamus. De demonibus aũt videre potes que posui in tractatu de timore iudicior̃ dei. ¶ Scõm p̃ncipale dubiũ ꝓpositũ fuit vtr̃ angeli habeãt corpa sibi nãlit vnita Et quidã contendunt probare q; sic. Primo q; Origenes in libro periarchon dicit. Solꝰ dei.i. p̃r̃is ⁊ filij ⁊ spũs sancti vere id ꝓpriũ ẽ vt sine mãli substantia ⁊ absq̃ vlla corporee additionis societate intelligatur existere. Et Bernardus omel. vi. sup cantica ait. Liquet oẽm spm̃ corporeo prorsus indigere solatio Et Aug⁹ in.ij. sup Genesim ad lram. Et i.iij de trini. Et in. viij. de ciuita. dei. Et in li. de ecclesiasti. dogma. videtur asserere. q; angeli habeãt corpora aerea ⁊ subtilissima. Scõo Gregorius in omelia vocat angelũ aial rõnale. oẽ aũt aial habet corpus sibi naturaliter vnitu3 Tertio arguit. quia perfectior est vita in angelis q̃ in animabus. Sed anima non solum viuit sed etiam viuificat corpus: ergo angeli habent corpora sibi naturaliter vnita. Sed contra istos ita debiliter arguentes est ꝺoctrina omniũ theologoruz in.ij. Senten. di. viij. qui sequentes Dionysium ⁊ Damascenum asserunt angelos non habere corpora sibi naturaliter vnita. Et ratio fm Tho. i. pte. q. v. Quia quod accidit alicui nature non inuenitur naturaliter in oibus in natura sicut habere alas q; nō est de rõne aialis non conuenit oi aiali. Cum aũt intelligere nō sit actus corporis nec alicuius corporee virtutis habere corpus vnitum nō est de ratione substantie intellectualis inq̃tum huius. Sed accidit alicui intellectuali substantie propter aliquid aliud sicut aie rationali competit vniri corpori q; est imperfecta ⁊ in potentia existens in genere intellectualium substantiarũ non habens in sua natura plenitudinẽ scientie sed acquirens eam p̃ sensus corporeos a sensibilibus rebus. In quocũ q; ãt genere inuenit aliquid imperfectũ oportet preexistere aliquod perfectũ in genere illo. Sunt ergo alique substantie intellectuales p̃fecte in nã intellectuali nō indigentes acquirere sciaz a rebus sensibilibus. Quare nō oẽs substãtie intellectuales sũt vnite corporibus sed aliq̃ sũt a corporib⁹ separate. Ad primũ ergo obiectũ de sntia Origenis dicit Tho. q; audiẽdus nō est q; vt scribit Hiero⁹ in epl'a ad desideriũ. Origenes melior in bonis peior in malis fuit. Cui⁹ hereses in libris piarchon quos ipse cõposuit maxime inueniri dicunt. Magr̃ in hist̃ia scholastica sup Genesim circa p̃incipiũ. Periarchon ingt ẽ liber in quo Origenes dixit xp̃m adhuc in aere, p demonib⁹ pati debere: sic in terra passus est p̃ hoibus. Aug⁹ No in pretactis locis nō loquit asserendo sed referens opinionẽ platonicor̃ qui ponebant esse q̃dã aialia aerea q̃ demones noiabãt. Dictum adhuc Bernardi intelligendũ est sanc. q; spũs creati indigent corporeo instrumento non sibi naturaliter vnito sed ad aliquid assumpto propter instructionẽ nostram. Ad secundũ de verbo Brego. rñdetur q; ipse vocat angelũ rõnale aial methaphorice, ꝓpter similitudinem rationis. Ad tertiũ inquit sanctus doctor q; viuificare effectiue simpliciter p̃fectionis est. vñ ⁊ deo conuenit. Sed viuificare formaliter est substantie que est pars alicuius nature ⁊ nō hñtis in se integrã nãm specici. vñ substãtia intellectualis q̃ nō est vnita corpori est p̃fectior q̃ ea que est corpori vnita. Hinc

Damascenus ait. Angelus est substantia intellectualis incorporea. Et Dionysius. Angeli sunt spūalia lumina imāles incorporei. ¶ Tertiū dubiū principale fuit vtrū angeli assumāt aliqñ corpora. Et q̄ sic p̄z: q̄ Aug⁹ li. xvi. de ciui. dei. dicit q̄ angeli in assūptis corporibus Abrahe apparuerunt. Tho. Vo ait q̄ nōnulli tenuerūt angelos nūq̄z corpora assūpsisse. Sz oia q̄ in scripturis diuinis legunt de apparitionibus angelox contigisse p̄m imaginatōz Tñ hoc nō videt consonū intentōni sacre scripture. Dm id qō imaginaria visione videt est in sola imaginatione videntis. vñ nō videtur indifferens ab oibus. Scriptura āt diuina sic introducit interdū angelos apparētes vt cōit ab oibus viderent. Sic angeli apparētes abrahe visi fūt ab eo t a tota familia eius: a loth t a ciuibus sodomox visi fūt angeli q̄ venerūt sodomā vespere. Siliter angelus q̄ apparuit thobie ab oibus videbat. Exq̄ manifestū ē ista sic cōtigisse p̄m corporeā visionē q̄ videt id qō positū ē extra videntē. vñ ab oibus videri pōt Tali aūt visione nō videt nisi corpus. Cum ḡ angeli neq̄z sint corpora neq̄z habeāt corpora sibi nāliter vnita: relinquit q̄ assumant aliqñ corpora. Et lz illis nō indigeāt ꝓpter seipsos assumūt tñ illa pp nos: vt familiarit cū hoib⁹ cōuersando demonstrent intelligibilē societatem quā hoies expectāt cū eis habendā in futura vita. Insup q̄ angeli corpora assūpserūt in veteri testamēto fuit qōdā figurale indiciū q̄ verbū dei assūpturū esset corpus humanū. Dēs eni apparitiones veteris testamenti ad illā apparitionē ordinate fuerūt q̄ fili⁹ dei apparuit in carne. Motādū tñ q̄ corpus assūptū vnit angelo ñ quidē vt forme: nec solū vt motori sed sic motori representato p corpus mobile assūptū. Sic eni in sacra scriptura ꝓprietates rerū intelligibiliū sub silitudinib⁹ reruz sensibiliū describunt. Ita corpa formāt fic ab angelis diuina virtute vt cōgruant ad representandū angeli intelligibiles ꝓprietates. Et hoc est angelū assumere corpus. Et si qs obstaret q̄ angeli ñ assumūt corpus de terra vel aq̄ q̄ nō subito disparerēt: neq̄z de igne q̄ cōburerent ea q̄ ptingerent: nec ex aere q̄ aer infigurabilis est ḡ angeli corpa nō assumūt. Rñdet Tho. q̄ lz aer in sua raritate manēs nō retineat figurā neq̄z colorē: tñ qñ cōdensat t figurari t colorari pōt: sicut p̄z in nubib⁹. Et sic angeli assumūt corpora ex aere condensando ipsū virtute diuina q̄tū necesse est ad corpis assumēdi formationē. Sed adhuc oriť hic difficultas ꝓpter ea q̄ docent sacri doctores. Mā corpus assūptū ab angelo videt quasi viuuz t opa vite hūs t tñ ñ est viuū nec hūs opa vite apparet organicatū hūs oculos t nares t alia sensuū instrumēta: t tñ p organa illa angelus minime sentit. In corpore sic assūpto angelus videt loqui: t tñ nō est ꝓpria locutio illa: silit comedit t illa nō est vera comestio. Igit in talibus apparitionibus nō est nisi quedā fictio siue deceptio. Ad hoc rñdet Tho. vbi. s. q̄ sic nō est ꝑ veritatē q̄ in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilib⁹ describunt: q̄ ß non videt ad astruendū: q̄ intelligibilia sunt sensibilia. Sed q̄ p figuras sensibiliū ꝓprietates intelligibiliū p̄m silitudinē quandā dant intelligi: ita nō repugnat veritati sanctox angelox q̄ corpora ab eis assūpta videant hoies viuētes: cū ñ sint. Nō eni assumunt nisi vt p ꝓprietates hois t operuz hois spūales ꝓprietates āgelox t eox spūalia opera designent: qō nō ita congrue fieret si veros hoies assumerēt q̄ ꝓprietates eox ducerent in ipsos hoies: non in angelos. Similiter est dicendū q̄ angeli p organa assumptox corporū nullo mō sentiūt: nec tñ superflue sunt formata. Nō eni ad hoc sunt formata vt p ea sentiant: sed ad hoc vt p huiusmodi organa virtutes spūales angelox denotent. Sicut p oculū denotatur virtus cognoscitiua angeli. t p alia mēbra alie eius virtutes. vt docet Dionysius vltimo ca. celestis ierarchie. De locutione Vo angeli quaz facit in corpore assumpto verū est q̄ nō est ꝓpria locutio: sed aliquid simile locutioni: inq̄tum angelus in corpore sic assumpto formar voces i aere similes vocibus humanis: que voces formant vt p illas dei secreta ad nr̄as aures pueniant. Comestio adhuc angeli nō est vera sed figurativa spūalis comestionis: naz comestio importat sumptionē cibi conuertibilis in substantiā comedētis. Et q̄tuis in corpus xp̄i p⁹ resurrectionē cib⁹ nō cōuerteret sed resolueretur in preiacentē mām: tñ xp̄s habebat corpus talis nature in qō posset cibus conuerti: vñ fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab angelo neq̄z cōuertitur in corpus assumptū: neq̄z corpus illud est talis nature vt in illud possit alimentū conuerti: propterea dixit angelus Thobie. xij. ca. Cū essem vobiscū per voluntatem dei videbar quidem manducare t bibere

Sed ego cibo & potu inuisibili vtor. Fiũt igit oia in assumptis corporibus ab angelis nõ ad deceptionẽ sed potius ad vtilitatem nostram vt ex predictis patet.

¶ Qz deus produxit angelos ex tempore in celo empirreo. Capitulum.ij.

SEcundum mysteriuz de angelis aperiendum, dicit productionis. Jn quo cõsidera re debemus productionẽ eoz quantũ ad tria. Primo quantum ad causam.
Secundo quantum ad tempus.
Tertio quantum ad locum.

¶ Primo ꝓsideranda est angelorũ productio quantũ ad cãm. Vbi queritur an angelus habeat causam sui esse & sit creatꝰ a deo. Et ad hoc rñdet sctus Tho. prima pte. q. xliij. & q. lxj. Qz necesse ẽ dicere & angelos & oẽ id quod ꝑter deum est a deo esse factũ. Si enim aliquid inuenit in aliquo p participationẽ necesse ẽ q causetur in ipo ab eo cui essentialiter ꝓuenit: sicut ferrũ fit ignitũ ab igne: deꝰ aũt ẽ ipm eẽ p se subsistẽs & eẽ p se subsistẽs nõ pot eẽ nisi vnũ. Reliquit g q oia alia a deo nõ sunt suũ eẽ: sed participant esse: quare causant ab vno ente quod pfectissimum est. Et his dicit Aristo. in. ij. methaphisice. Id qõ est maxime ens & maxime verum: est causa omnis entis & ois veritis: sicut id qõ est marie calidũ ẽ causa omnis calidi. Algazeles Avo in eodẽ loco inqt. Jpm eẽ deo maxime cõuenit: qm ipe est origo & principiũ essendi q qõ est a quo ẽ: quicqd ẽ. Qõ cõfirmans Auicenna ait. Omne eẽ est eruberans ab eius eẽ. Quare & Plato in thimeo subdidit: q nostrũ eẽ in cõparatione illius ẽ non eẽ. Hinc Paulus ad Romanos. xj. ca. scripsit. Ex ipo: & p ipm: & in ipo sunt oia. Necesse est ergo angelos a deo eẽ creatos. Sed mirant, quidã ex eo q de his q̃ sunt a deo creata agit Genesis primo: ca. sed nulla mentio fit ibi de angelis: ergo nõ videt q sint creati a deo. Jterũ Aristo. dicit. viij. methaphisice: q si aliqua substantia sit forma sine materia statim, per seipam est ens & vnũ & nõ habet cãm q̃ faciat, eã ens & vnũ. Sz angeli sunt forme imateriales: ergo nõ habẽt cãm sui eẽ. Ad hec respondet Tho. primo sm Augustinuz li. xj. de ciui. dei. q angeli nõ sunt pretermissi in illa prima rez creatione: sz significant noie celi vel lucis. Jõ aũt vel pretermissi sunt vel nominibus reruz corpaliũ significati: qr moyses populo rudi loqbat qui nondũ capere poterat incorpoream naturam. De substantijs vero que sunt forme subsistentes: dicendũ q nõ habent cãm aliam formalẽ sui esse & sue vnitatis: neqz cãm agentem p trãsmutationẽ materie de potentia in actũ: sed bene habent causam producentem totam substãtiã que ẽ ipe deꝰ. ¶ Secũdo consideranda est angelorũ productio quantum ad tempus. qñ. s. fuerunt angeli creati. Et circa hoc tres reperiuntur opiniones. Prima opinio falsa est & hereticа que hoc tenet. q angeli fuerunt producti ab eterno: hoc enim esse non potest: quoniam sic deus creaturas produxit q eas ex nihilo fecit. i. postqz nihil fuerant. Et vt inquit Tho. prima parte. q. xlv. Cũ dicitur aliquid ex nihilo fieri: hec prepositio ex non designat causam materialẽ sed ordinẽ tm. sicut cũ dicit ex mane fit meridies. i. post mane Et si obijceretur q philosophi dicũt. ex nihilo nihil fit. Respõdet Tho. q philosophi non cõsiderauerunt nisi emanationẽ effectuũ particularium a causis particularibus quas necesse ẽ presupponere aliquid in sua actione. Et scõm ꝑ est cõmunis eoz opinio ex nihilo nihil fieri Sed hoc locũ non habet in prima emanatiõe ab vniuersali rerũ principio. Secunda opinio fuit quorũdã doctoz antiq̃. s. q ãgeli fuerũt creati ante omnẽ mundũ corporeũ. Mã Hieronymus hoc videt asserere super epistola ad Titũ. Ait enim sic, Sex milia nondũ nostri tẽporis cõplentur annoz. & quãta tpa: quãta saltsz seculorũ origines fuisse arbitrandũ ẽ in quib angeli: throni & dñationes: ceteriqz ordines deo seruierũt. Damascenus etiã dicit in. ij. li. Quidam dicunt q ante omnẽ creationẽ angeli geniti sunt. vt Theologus dicit. Gregoꝰ. s. naçãzenus, de quo asserit Tho. q tanta est in doctria eius xpiana auctoritas: vt nullus vnq̃z eius dictis calũniã inferre psumpserit sicut nec Athanasij documentis: vt Hieroꝰ dicit. Tertia opinio aliorũ que cãm precedentẽ nõ reprobat: sz qr rõnabiliꝰ fore videt. Jccirco tenet cõmuniter a doctoribꝰ: q angeli simul cũ creatura corporea sunt creati. Angeli enim sunt quedã pars vniuersi qr nõ ꝓstituũt p se vnũ, vniuersum: sz tã ipi q̃z creatura corporea in ꝓstitutione vniꝰ vniuersi ꝓueniũt: qõ apparet, ex ordine vniꝰ creature ad aliã. Ordo enim rez ad inuicẽ ẽ bonũz vniuersi. Nulla aũt pars pfecta ẽ a toto sepata. Mõ ergo ẽ ꝓbabile vt deꝰ cuiꝰ pfecta sũt opa creaturã angelicã seorsuz ante alias creaturas ꝓduxerit. Et hoc refert dñs Bonauen. di. xij. scõi libri q quattuoz a principio fuerunt simul

creata. ſ. angelica natura: celũ empirreũ: materia ꝑma ⁊ tẽpus late illud accipiendo ꝓ qualibet ſucceſſione. Nõ eſt q; debuerunt ꝑma in oi genere rez̃ creari tã in menſuris q̃ꝫ in ſubſtantijs. ¶Primũ in menſuris eſt tẽpus: primũ in ſubſtãtijs corpalibus paſſiuis eſt materia: primuz in ſubſtãtijs corpalibus actiuis ẽ celũ empirreũ. ¶Primũ Ño in ſubſtãtijs ſpũalibus eſt angelica natura. Jccirco quattuor hec credunt fuiſſe ꝑmo creata. ¶Tertio ꝓſideremus angelorũ ꝓductionẽ quãtũ ad locũ: vbi. ſ. fuerũt angeli creati. Et ad ꝫ dicit Strabꝰ ſup illo Ño In principio creauit deus celũ ⁊c. Celũ nõ viſibile firmamentũ hic appellat: ſz empirreũ. i. igneũ qõ nõ ab ardore ſz a ſplendore dicit: qõ ſtatim factũ angelis ẽ repletũ. Jdco Tho. vbi ſ̃ ait: q; cũ vniuerſum ꝓſtet ex creaturis corpalibus ⁊ ſpũalibus: ſic create ſunt ſpũales creature q; ad creaturã corpalẽ aliquẽ ordinẽ habent ⁊ toti creature corporali preſident: vñ ꝓueniẽs fuit vt angeli in ſupremo corpe crearent tã q̃ꝫ toti nature corporee preſidẽtes. Et ſi obijceret q; angeli nõ dependẽt a corpe ꝑm ſuũ eſſe: ⁊ ꝓ conſequẽs neq; ꝑm ſuũ fieri: ergo angeli nõ ſunt creati in loco corporeo. Reſpondet Tho. q; angeli nõ ſunt creati in loco corporeo: ſz vt predictum ẽ in hoc oſtendit ordo eoꝝ ad naturã corporeaz: ⁊ q; ſua virtute corpa cõtingũt. Si hec oia q̃ diximus de angeloꝝ ꝓductioe, vel ad capiendũ difficilia: vel ad plene intelligendũ dura cuiq̃ viderent: tantomagis excitare nos debent ad extollendã totis viribus ſapientiã altiſſimi dei: cuiꝰ opa tã ſtupẽda ſunt ⁊ inſcrutabilia: vt nullo hũano ſenſu ꝓcipi valeãt. ¶Pro quibus dicere poſſumus illud pſalmiſte. Q̃ magnificata ſunt opera tua dñe: oia in ſapientia feciſti. Vniuerſus nãq; mundus iſte ſenſibilis quaſi quidã liber eſt ſcriptus digito dei: ⁊ ſingule creature quaſi figure quedã ſunt: non humano placito ſz diuinitatis arbitrio inſtitute ad manifeſtandã quodãmõ ⁊ ſignãdaz inuiſibilẽ potentiã: ſapientiã: ⁊ bonitatẽ diuinam. Jnter cetera Ño ſuoꝝ inſtitutoꝝ mirabilia angelos cõdidit: quoꝝ aliquos ꝓpter ſuꝑbiaz in quã cruperũt eternis abiudicauit ſupplicijs. Alios vero qui ipſi factori ſuo humiliter adhe ſerunt: plena beatitudine fecit eſſe felices.

¶Qualiter angeli ad nos mittũtur qui hoĩes cuſtodiunt neq; dolent de malis coꝝ quos cuſtodiunt. Capitulum. iij.

¶Ertiũ myſteriũ de angelis manifeſtandũ dicitur miſſionis. Jn quo tria ſunt dubia declaranda.

¶Primum vtrum angeli mittantur.

Scõm vtrũ hoĩes ab angelis cuſtodiantur.

Tertium vtrum angeli dolcant de malis corũ quos cuſtodiunt.

¶Ad primũ dubiũ ſe offert veritas ſcripturarum in quib⁹ angelos mitti ꝓhibet. Et vt ingt Tho. ꝑma ꝑte. q. centeſima. xij. Jlle mitti dicit q; aliquo mõ ab alio procedit vt incipiat eẽ vb prius nõ erat vel vbi prius erat ꝓ aliũ moduz Filius cui aut ſpũs ſctũs mitti dicit vt a patre ꝓcedens ꝓ originẽ. Et incipit eẽ nouo mõ. i. ꝓ gram vel ꝓ naturã aſſumptã vbi prius erat ꝓ diuinitatis preſentiã. Dei cui ꝓpriũ eſt vbiq; eẽ: q; cũ ſit vniuerſale agens virtus eius attingit oia entia: ideo eſt in oibus rebus. Virtus aũt angeli cũ ſit particulare agens nõ attingit totũ vniuerſuz: ſed ſic attingit vnũ q; nõ attingit aliud. Jdeo ita eſt hic qõ nõ eſt alibi. Cum igitur aliqd ẽ fiendũ ꝓ aliquẽ angelũ circa aliquã creaturã corporeã de nouo applicat angelus illi corpi ſua virtute: ⁊ ſic angelus de nouo ibi incipit eẽ: ⁊ hoc totũ ſequit ex imperio diuino. Sed actio quã angelus miſſus exercet: procedit a deo ſicut a ꝑmo principio cuius nutu ⁊ auctoritate angeli operantur ⁊ in deũ reducitur ſicut in vltimũ finẽ. Et hoc facit rõne miniſtri Nã miniſter eſt ſicut inſtrumentũ ⁊ intelligẽs Jnſtrumentuz aũt ab alio mouet: ⁊ eius actio ad aliud ordinat. Jdeo actiones angeloꝝ miniſteria vocant ⁊ ipſi dicunt in miniſteriũ mitti Si Ño aliqs quereret quõ angeli mittunt cuz celũ empirreũ ſit locus ꝓtinens ad dignitatem coꝝ: ſi igit mitterent ad nos dignitati coꝝ aliquid deperiret. Reſpondet Tho. q; celũ illud ꝓtinet ad dignitatẽ angeli ꝑm cõgruentiã quandam: q; cõgruũ eſt vt ſupremũ corporũ nature que eſt ſupra oia corpa attribuatur. Nõ tñ angelus aliqd dignitatis accipit a celo empirreo. Jdeo q̃ actu nõ eſt in illo nihil eius dignitati ſubtrahit. Sicut nec regi q̃ non actu ſedet in regali ſolio qõ cõgruit ei⁹ dignitati. Hinc ſaluator noſter loquẽs de angelis q; mittuntur ad cuſtodiã hominũ dixit. Angeli coꝝ ſp videt faciẽ patris mei q; ẽ in celis. Vbicunq; itaq; ſint vident cẽntiã dei in cui⁹ aſpectu cõpletur gloria ⁊ beatitudo illoꝝ. ¶Secõz dubiũ fuit vtr̃ hoĩes ab angelis cuſtodiantur. Et ſz de hoc dixerim in quadrageſimali noſtro: veruntñ aliq̃

erunt hoc loco nouiter discutienda. Ideirco ꝓ/
suppositō ſm veritatē q̄ vnāq̄z aia angelum
habeat ſui custodē deputatū: xpo dūtaxat exce
pto de quo in sermone de innocentib⁹ dictū ē
Primo sciendū q̄ necessaria fuit homini cu/
stodia angelo⁹ ꝓpter aduersariū liberi arbitrij
Nam vt ingt. Tho. ꝓma ꝑte. q. centesima. xiij.
Homo p liberū arbitriū pōt aliqualiter vita/
re malū: ſz nō sufficienter q̄ infirmatur circa
affectū boni ꝓpter multiplices anime passio/
nes. Similiter etiā vniuersalis cognitio natu
ralis legis q̄ homini naturaliter adest aliquali
ter dirigit hoiem ad bonū: ſz nō sufficienter q̄
in applicādo vniuersalia ꝓncipia iuris ad par
ticularia opa contingit hoiem multipliciter de
ficere. Vñ dicit Sapiētie. ix. ca. Cogitationes
mortaliu⁹ timide t incerte ꝓuidentie nostre.
Secō sciendum q̄ dū hoies pcreunt t multa
peccata labunt̄ nō est ascribendū ad negligentiā
aliquā angelo⁹ sed potius malicie hoīm impu
tandū. Nā sicut hoies a naturali instinctu bo/
ni discedūt ꝓpter passionē peccati: ita etiā dis
cedūt ab instigatione bono⁹ angelo⁹ q̄ fit in/
uisibiliter ꝓpter hoc q̄ hoies illumināt ad bñ
agendū. Tertio sciendū q̄ sicut ꝑsciti ad dāna
tionem t infideles ac etiā antixꝑs nō priuant̄
interiori auxilio naturalis rōnis: ita etiā nō p/
uantur ex interiori auxilio toti nature humane
diuinitus cōcesso. s. custodia angelo⁹ p quā et
si nō iuuent̄ quantū ad hoc q̄ vitā eternā bo
nis operib⁹ mereant̄: iuuant̄ tñ quantū ad hoc
q̄ ab aligb⁹ malis retrahunt̄ quib⁹ t sibiipis, t
alijs nocere possent. Nā t ipsi demones arcen
tur p bonos angelos ne noceāt quantū volūt.
Quarto sciendū q̄ officiū custodie angelice or
dinatur quidē ad illuminationē doctrine sicut
ad vltimū t principalē effectū. Nihilominus
sunt t alij effectus. s. arcere demones t alia no
cumenta tā corporalia q̄z spiritualia ꝓhibere.
Quinto sciendum q̄ circa hominū custodiā in
ter angelos quandoq̄z solet esse pugna siue dis
cordia. Nā vt scribitur Danielis ca. x. Dñ ipe
orasset ꝓ liberatiōe populi iudaici q̄ erat in ba
bilonia: apparuit sibi angelus modo mirabili:
vt patet in textu: dixitq̄z illi iter cetera: noli me
tuere Daniel: q̄ ex die ꝓmo quo posuisti cor tu
um ad intelligendū vt te affligeres in cōspectu
dei tui: exaudita sunt verba tua. Et ego veni
ꝓpter sermones tuos: princeps aūt regni per/
sarum restitit mihi viginti t vno diebus. Re/
fert hic Hieronymus principē regni persarū
esse angelū qui se opposuit liberationi populi
israelitici pro quo Daniel orabat Babiele p
ces eius deo presentante. Quidam tamen dixe
runt q̄ hec resistētia potuit fieri eo q̄ princeps
aliquis demonum iudeos in perfidem ductos
ad peccatum induxerat ꝓpter qō prestabatur
impedimentum orationi Danielis pro eodez
populo deprecantis. Sed Gregorius in. xvij.
moralium libro concordat cū Hieronymo: di/
cit q̄ princeps regni persarū bonus angelus
fuit custodie illius regni deputatus. Ad intelli
gendū ergo qualiter vnus angelus alteri resi/
stere dicitur. Notandū scōm Tho. vbi supra. q̄
diuina iudicia circa diuersa regna t diuersos
homines per angelos exercentur. In suis aūt
actionibus scōm diuinam sententiam regulā/
tur. Contingit quandoq̄z q̄ in diuersis regnis
vel in diuersis hominibus contraria merita
vel demerita inueniuntur: vt vnus alteri sub/
datur aut presit. Quid aūt super hoc ordo di/
uine sapientie exigat cognoscere non possunt:
nisi deo reuelante. Vnde necesse habent super
bis sapientiam dei consulere. Sic igitur inquā
tum de contrarijs meritis t sibi repugnātib⁹
consulunt diuinam voluntatem. Resistere sibi
inuicem dicuntur: non quia sint eorum contra
rie voluntates: cum in hoc omnes concordent
q̄ dei sententia impleatur. Sed quia ea de qui
bus consulunt sunt repugnantia. Cū ergo ar
changelus custos regni persarum procuraret
quantum in eo erat salutem illorum qui erant
in dicto regno: videretq̄z q̄ ex conuersione iu/
deorum. multi de persis conuertebantur: erat
contrarius q̄ populus ille in captiuitate perseue
raret. Alter vero qui presidebat populo iudeo
rum illius populi liberationem procurabat: p
cesq̄z Danielis presentabat deo: omnes tñ dei
voluntatem impleri volebant. ¶ Tertiū dubi/
um erat vtrum angeli doleant de malis eorz
quos custodiunt. Ad qō respondet Tho. vbi s̄
q̄ angeli non dolent nec de peccatis nec de pe/
nis hoīm: qm̄ cū sint perfecte beati dolor in eis
esse nō pōt. Insup vt inquit Aug⁹. Dolor est
de his que contrariantur voluntati. Nihil aūt
accidit in mundo qō sit contrarium voluntati
angelorum t aliorum beatorum: quia volun/
tas eorum totaliter inheret ordini diuine iusti
cie. Nihil aūt fit in mundo nisi qō per diuinā
iusticiam fit aut permittitur. Et ideo simplicit
loquēdo nihil fit in mūdo cōtra voluntatē be
atorū: vt ceni ꝑbus dicit in. iij. ethicorum. Illud

dicit simpliciter voluntariuz qđ aliqs vult in particulari scom q agit:cõsideratis.s. oibus q circũstant:quãuis in vniuersali pfideratũ non eet voluntarũ. Sicut nauta nõ vult absolute piectionẽ merciũ in mari t vniuersaliter cõsiderãdo:sz imminẽte periculo salutis hoc vult vñ magis ẽ hoc voluntariũ qz inuoluntarium Sic ergo angeli peccata t penas hoim vniuersaliter t absolute loquendo nõ volũt: volũt tñ q circa hoc ordo diuine iusticie seruet fm quẽ quidã penis subdunt t peccare permittũtur. Sed oritur hic difficultas ex verbis Ysaie ca. xxxiij. dicẽtis. Angeli pacis amare flebãt. Quã soluit Tho. asserẽs q verba illa tripliciter possunt intelligi. Uno modo fm sensum litteralẽ t sic angeli dicunt nũcij Ezechie qui fleuerunt ppter verba blasfema rabsacis. Alio modo fz sensum allegoricũ t sic angeli pacis sunt apli t alij pdicatores q flent p peccatis hominum Tertio fm sensum anagogicũ: t sic intelligunt angeli beati. Locutio tñ est methaphorica per quã designat q ipi volunt in vniuersali hoim salutẽ vt iã est pdictũ. Ex his oibus depreben dere possumus quãta sit erga hoies dei pietas quãta largitas:quãtaue eius clemẽtia:duz dignatur p angelos suos nos ad patriã supnaz deducere: in qlibet etate nõ cessant angeli cõmodis nostris adesse:nũc infestissimos hostes ne nobis noceant debellando:nunc ad bene viuendũ nos alliciendo:nũc a malis retrahendo nũc ab innumeris periculis liberando. Et tñ nos illis psentibus nõ erubescimus demonuz praua cõsilia: turpesq suggestiones implere: gerere vitã pecudũ:ac omni conatu ad religiones tartareas properare. O anima sordida. O aia tot ignominiosissimis vitijs fedata. Aperi oculos mentis t vide angeluz sp tibi assistẽtem in quouis angulo: in quouis diuersorio: in quouis exercitio. Exhibe illi reuerentiam t a flagicijs desine pfuctis: vsqz ad mortẽ commorabitur tecũ: vt sic appareat si te nolueris corrigere q pater omniũ deꝰ iusto iudicio ipe nitentes t obstinatos a consortio sanctoruz t visione sua priuatos proijcit in ignẽ eternum Lurem. igit demonũ abhorrere pfortia atqz angelor societatẽ omni affectu desiderare vt sic digni efficiamur gra xpi: qua mediãte angelor choris mereamur adiungi in illo felici regno in q deꝰ viuit p infinita secla seculor. Amẽ.

¶ Sermo trigesimusprimꝰ de sancto Joanne baptista precursore dñi nri ihesu christi.

¶ Nter natos mulierum non surrexit maior Joanne baptista. Verba sunt redemptoris nri originaliter Matthei.xj.ca. Sicut sol in lumine reliquos planetas excedit ita laus Joannis baptiste post xpm t virginẽ matrem alior sanctor pconia supat. Nã neqz in veteri neqz in nouo testamẽto inuẽtus est aliquis quacunqz sanctitate t peminentia fulgẽs qui Joanni baptiste valeat cõparari. Quecũqz de ipo dicunt admirandis progatiuis ornãtur: atqz ex omni pte in ipo videt supefluere gratia dei. Hoc nomẽ eius exprimit: q Joannes in quo est gratia interptatur. Vt aũt harum rerum noticiã habeamus in presenti sermone de magnificentijs Joãnis baptiste merito disseremus quo teste saluatore nullus maior surrexit. Qđ vtiqz intelligendũ est de magnitudine virtutis. Nã vt ingt Alexander de ales in. iij. summe. Et Tho. prima parte. q. xlij. Magis t minus in formis spiritualibus nõ dicit sicut in formis corporalibꝰ. Scom enim August. in li. de quãtitate aic: in formis corpalibus dicitur aliqd maius vel minus fm quãtitatem molis vel dimensiuaz. qz sunt materiales. In formis vero spiritualibus ista dicunt fm quãtitatem virtualẽ. Unde ipse Augꝰ in .vj. de trinitate ait. In his q nõ mole magna sunt: hoc ẽ magis esse qđ est melius esse. Melius aũt dicit qđ est pfectius. Sicqz Joannes nõ fuit ceteris maior scom staturã corporis. cũ in hoc sibi plerisqz pstent. Sicut fuit og Rex basan. de quo scribit Deutero. ij. t. iij. ca. q monstrat lectus eius ferreus nouẽ cubitos habẽs. Et Bolias q vt ponitur pmi regũ. xv. ca. erat altitudinis sex cubitoruz t palmo. Et gigantes alijqz multi. Fuit ergo magnus pfectione virtutis t gre: de quo tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur nativitatis.
Secundum sanctitatis.
Tertium sublimitatis.

¶ De quinqz excellentijs nativitatis Joãnis baptiste. Capitulum.j.

Primum mysteriũ contẽplandũ de Joane baptista dicit nativitatis. Fuit quidẽ nativitas eius dignissima t singularis precipue propter quinqz excellentias.

Prima dicitur angelica nunciatio.
Secunda paterna percussio.
Tertia miraculosa generatio.

Quarta iocunda parturitio.
Quinta sancta nominatio!

¶Prima excellentia natiuitat3 Joānis dicit angelica nūciatio. Fuit nāq3 ab angelo annūciata patri suo Zacharie existenti in loco sacro id est in templo t in rebus sacris occupato ad denotādū sanctitatē futurā prolis vt dicit Nicholaus de lira. Erat aūt Zacharias sacerdos vt scribit Luce pmo ca. t forte erat vt incensū poneret. Nā vt habet pmi ¶Paralipomenon. xxiiij.ca. Dauid volēs āpliare cultū dei.xxiiij. sacerdotes instituit quor vnus maior erat q dicebatur princeps sacerdotū. Et hi successiue p ebdomadas seruiebant in tēplo dñi. Sz vtr Zacharias fuit pontifex vel summus sacerdos apud nōnullos vertit in dubiū. Nā Ambrosius t Beda sup Lucā vident dicere q sicco q incensū ponere semel in āno itra sctm sctōrum s. in festo expiationis soli sūmo sacerdoti erat licitū. Et tēpus conceptionis precursoris videt concordare: quia festum expiationis celebratur decima die septembris: t post illud fuit conceptio Joānis circa finē eiusdē mensis: reuerso Zacharia ad domū suā post completionē sui officij. Et sic ab illo tempore vsq3 ad natiuitatē beati Joānis fluxerūt nouē menses qui pertinent periodū a conceptione vsq3 ad natiuitatē. Addūt alij ad declarationē prefate opinionis. q. xxiiij. sacerdotes predicti erant equales in ordine actiā dignitate: nō tn simul sz successiue: q3 ille in cuius ebdomada festū expiationis cadebat erat summus sacerdos toto illo anno. Et ad h confirmandū inducūt illud qđ dicit Joannis. xj. ca. p Caifas erat pontifex anni illius. Zabarias ergo fuit summus sacerdos illo anno co q predictū festū accidit in ebdomada ipsius. Sed vt dicit Nicholaus de lira quia nulla scriptura autētica: nec Josephus nec alij describentes sacerdotiū iudeor mentionē faciunt de sūmo sacerdotio huius Zacharie. Ideo saluo meliori iudicio videtur melius dicendū cū fuisse simplicem sacerdotem: tū q3 ingressus fuit tēpluz ad ponendū incensum tātū qđ licitū erat minoribus sacerdotibus vt dicit ad Hebreos. ix. ca. Tū q3 angelus apparuit ei stans a dextris altaris incensi: qđ fm Hieronymū nō erat intra sanctū sanctor: ad qđ intrare erat officium summi sacerdotis. Et illud qđ dicit de viginti quattuor sacerdotibus: q3 ille erat summus sacerdos t pontifex p annū in cuius ebdomada cadebat expiationis festū videt cē ficticiū. Tū quia hoc in nulla scriptura autentica inuenit. Tū quia summus sacerdos nō presidebat per annū tn sed per totā vitam suā. Et ita cōmuniter factū est vsq3 ad tēpus ¶Machabeor. in quo greci obtinuerūt dñiuz sup iudeos. Et tūc er cupiditate greco3 t ambitiōe iudeorū aliq3 fuerūt amoti de sacerdotio ante mortez t alij istituti. Sicut patet scōi ¶Machabeor. iiij. ca. de Jasone: ¶Menelao t Lisimacho. Et. xiiij. ca. de Alcimo. Et codē modo postea factū ē qn ¶Romani ceperunt iudeis dñari: q3 tūc erat venale sacerdotiū. Vnde dicit Josephus q3 Caifas emit sacerdotiū vni9 anni. ¶Potuit etiā cē q3 iudei inter se ordinauerūt ppter istas pcentiones t ambitiones q3 sacerdotiū vnius duraret tn p annū. Et sic cōcludit q3 Zacharias n fuit pontifex vel summus sacerdos. Ambrosi9 vero t Beda dixerūt cōtrariū nō asserendo sz opinando. Nihilominus Hieronym9 in epla ad Eustochiū ait. Joānes baptista sctās mrez habuit: pontificisq3 filius erat tn nec matris affectu nec patris opib9 vincebat vt in domo parentū cū periculo viueret castitatis. Intrauit itaq3 Zacharias templū vt incensum poneret: t ois multitudo populi erat orans foris q3 nō erat licitū populo ingredi tēplū sz tn atriū. Apparuit aūt illi angelus in visiōe corpali dixitq3 illi: ne timeas Zacharia qn exaudita est oratio tua. Frequēter enī vt dicit Nicholaus de lira deprecatus fuerat deū de aduētu messie t de habenda ple. Et iō angelus vtrūq3 sibi pnunciat dicens. Oratio tua Meliçabeth pariet tibi filiū t vocabis nomē eius Joannē: t erit gaudiū tibi t exultatio. Gaudiū. s. in mente interius: t exultatio exteri9: dicit exultatio quasi extra saltatio. Et h ppie qn gaudiū tātū abūdat in corde qđ nō pōt cōtineri quin ostendat exterius. Et sequit angelus: multi in natiuitate eius gaudebūt. Erit enī magnus cora dño: vinū t sicerā. i. potū inebriatiuū nō bibet: t spiritu sancto replebit adhuc ex vtero matris sue Et mltos filioz israel conuertet ad dñm. i. ad xpm p suā predicationē. Et ipse precedet añ illuz in spū t virtute Helie vt quertat corda patrū in filios: id est patrū veteris testamēti ad discipulos xpi. Quia vt dicit Nicholaus de lira. plures de sacerdotibus t senioribus iudeor q3 docebantur patres populi cōuersi fuerūt p apostolos ad fidē xpi. Subdidit angelus: et incredulos. i. illos qui prius fuerāt increduli ad prudentiam iustorum: que prudentia n ꝑsistit in

operibus legis que nō iustificabat: sz in operibus fidei charitate formate. Sequit angelus. Parare dño plebē pfectā p cuāgelij susceptionem. Secundum aliquos iste angelus qui apparuit Zacharie fuit: ille idē qui apparuit virgini gloriose. Sed istud stare nō potest si tenere volumus opinionē que recitata fuit in sermone de annūciatione virginis benedicte vbi dicitur q̄ angelus ille fuit de ordine seraphin.

¶ Scōa excellentia natiuitatis bti Joānis dr paterna pcussio: vt eni cantat eccl'ia. Ille pmisi dubius supni perdidit pcmptc modulos loquele. Nā vt scribit Luce pmo ca. dixit Zacharias ad angelū: vnde hoc sciam. Ego eni sz senex. vxor mea pcessit in dieb9 suis. Et rndens angel9 dixit ei. Ego sum gabriel q̄ asto añ deū t missus sum loqui ad te t hec tibi cuāgelizare. Et ecce eris tacens t nō poteris loqui vsq̄z in diem quo hec fiant p eo q̄ nō credidisti verbis meis que implebunt in tpe suo. Et erat plebs expectans Zachariam t mirabant q̄ tardaret ipe in tēplo. Egressus aūt nō poterat loqui ad illos. Et cognouerūt q̄ visionē vidisset in templo: t ipe erat annuens illis t pmansit mutus. Sed plerīq̄ scire cupiunt cur Zabarias dubitando plagam incurrit. Ad quod respondent doctores id factum fuisse multiplici de causa. Primo scōm Bedā quoniā discredendo locutus est: ideo silentio plectit: vt tacendo credere discat. Vt eni inquit Micholaus de lira. Tot signa veritatis cōcurrebāt q̄ Zacharias non poterat discredere absq̄z peccato. Quia angel9 vt pdictū ē apparuit ei in sacro loco t existenti in ministerio diuino. Nūciabat etiā ea que ptinent ad cōmunē hoīm salutē t ad dei gloriā. Ex quibus debebat Zacharie constare q̄ erat bonus angelus t per cōsequens q̄ erat verū dictum eius cum mentiri nō posset. Scōo mut9 effectus fuit Zacharias: vt maius miraculum in natiuitate filij apparēt: cū eni in natiuitate Joānis loquela patri redditur miraculū miraculo copulat. Tertio pgruū fuit vt Zacharias vocem amitteret: quando vox nascebat t legi silentiū iponebatur. ¶ Tertia excellentia natiuitatis beati Joānis dicit miraculosa generatio. Nā post cōpletos dies officij Zacharie: cū rediisset ad domū suā concepit Eliçabeth vxor ei9 t occultabat se mensibus quinq̄z: qui vt ait Ambrosius. Partus sui erubescebat eratē nc in senectute vacasse libidini videret. Cōceptio aūt illa miraculosa fuit q: nō fuit p naturā tū vt dicit Micholaus de lira: sz per naturaz gra diuina adiutā. Nā vt dicit Luce pmo ca. Eliçabeth sterilis erat: t tā ipa q̄z Zacharias processerant in diebus suis: id ē transierāt tēpus generandi. Vt eni inquit Plini9 li. vij. de naturali historia: post annū qnquagesimū cessat fecunditas mulierū. Vir vero octogesimo anno generat: hec debēt ita esse vt in pluribē: nā massumissa rex numidarum post octogesimuz sertū filiū genuit. Et Cato censorinus ex filia Salonis clientis sui genuit cū iā trāsisset octoginta annos. De Zacharia t Eliçabeth quinq̄ etatis fuerit determinate nō inuenio. Tantuz euangelica lectio testat q̄ ambo ad generandū inabiles erant. Et de hoc angelus Gabriel dixit virgini gl'iose genitrici dei t saluatoris nri Ecce Eliçabeth cognata tua t ipa cōcepit filiū in senectute sua: t hic mensis ē sextus illi q̄ vocatur sterilis quia nō erit impossibile apud deum oē verbū. ¶ Quarta excellētia natiuitatis beati Joānis dicit iocūda parturitio. De hac ita scribit Lucas. Eliçabeth impletū ē tempus pariendi. sm Micholaū de lira. i. nouē mensiū Notandū tñ hoc loco q̄ vt ait phus. ix. de animalibus. Cūctis aialibus statutū ē tēpus partus: muliere dūtaxat excepta que in diuersis tēporibus parit nā qñq̄z parit in mense septimo qñq̄z mense octauo. Verū frequentior vsum ē humano partui nouē mensium natura dedit. Quedā tñ femine decimo mense pariūt. Quasdam insuper Aristo. dicit mense. xj. peperisse. Cuius sententiā approbat Aulus gelius li. iij. noctiū acticarū dicēs. Feminā bonis atq̄z honestissimis morib9 rome. xj. mēse p9 morte mariti pepisse: factūq̄z fuit iudiciuz tanq̄z marito mortuo postea mulier cōcepisset. Sed cognita causa diuus Adrianus censuit. xj. mensi partū posse edi: requisitis veterū philosophoz ac insigniū medicoz sententijs. Auicenna nono de aialibus dicit mulierē mense. xiij. peperisse. Tñ Eliçabeth de qua loquimur mēse nono cōpleto Joannem peperit. Quem vt dicunt aliqui virgo sacratissima a terra leuauit. Theophilus tñ dicit vt refert Micholaus de lira. q̄ immemorte partu Eliçabeth virgo recessit: tum quia virgines in partu mulierum non solēt adesse. Tū quia alie mulieres iam venerant ad partum Eliçabeth quare obsequiū Marie non erat ei necessarium. Sed cuāgelista nil de hoc scripsit tñ retulit q̄ mense sexto humilis virgo Maria postq̄z Eliçabeth Joannem conceperat vi

sitauit illam: cum qua mansit mensibus tribus
scz vsqz ad tempus partus Eliçabeth ⁊ reuer-
sa est in domum suam. Si enim noluit ibi tem
pore partus adesse: potest ratio verisimilis as-
signari: quia cum consuetudo sit ad mulieres
parturientes pleraszq alias conuenire: virgo
illa modestissima nolens cum tot que munda-
ne erant conuersari inde discessit. Audierunt
autez vicini ⁊ cognati q Eliçabeth peperisset.
Et quia magnificauit dñs misericordiam suã
cum illa id est magnam misericordiam ei fecit
auferendo sterilitatis opprobrium: ⁊ dando ei
tantum ac talem filium sic annunciatum mira
biliter ⁊ conceptum supernaturaliter. Et con-
gratulabantur ei sicut predixerat angelus.

¶ Quinta excellẽtia natiuitatis bti Joannis
dicitur sancta nominatio: vt enim dicit Lucas
Die octauo venerunt circũcidere pueruz ⁊ vo
cabant eum nomine patris sui Zachariam. Et
respondens mater eius dixit. Nequaqz. sed
vocabitur Joannes. Hoc aũt fm Micholauz
de lira fuit sibi a deo reuelatum: quia a marito
non didicit cum esset factus mutus anteqz re-
diret ad eam de templo. Dicebãt vero sui Eli-
zabeth. Nemo est in cognatione tua qui voce
tur hoc nomine. Dõ non est intelligendum p
gente iudeorum sed pro his qui erant de gene
re siue stirpe Eliçabeth ⁊ Zacharie. Innuebãt
aũt patri eius. s. per signa quem vellet vocari
eum. ⁊ postulans pugillarem scripsit dicens.
Joannes est nomen eius id est hoc nomen nõ
ei impono sed impositum est a deo. Et mirati
sunt vniuersi ex mirabili conuenientia patris
⁊ matris in nomine pueri. Apertum est autez
illico os Zacharie ⁊ lingua eius ⁊ loquebatur
benedicens deum. Et factus est timor magn⁹
super vicinos eorum: ⁊ super oia montana iu-
dee diuulgabantur oia verba hec. Et posuerũt
omnes qui audierant in corde suo ¶dicentes.
Quisputas puer iste erit? Etenim manus dñi
erat cum illo: id est virtutis dei operatiua mi-
raculorum in eius annunciatione: conceptiõe:
⁊ natiuitate ostensorum. Ex quibus rationabi
liter concludebatur magnitudo pueri futura
coram deo. Et¶Zacharias impletus est ¶spiritu
sancto ⁊ prophetauit benedicendo deum atqz
prenunciando imminentia sacramenta nostre
redemptionis: atqz futura gesta miranda puc
ri nati. Dicebat ergo: benedictus dñs omniuz
scz per generalem gubernationẽ: deus per cre-
ationem: isrl per specialẽ cultũ ⁊ deuotionem
⁊ beneficioz ¶specialiũ populo isrl exhibitionẽ
quia visitauit. i. visitabit more ¶phetico loqui
tur. Hec visitatio fuit facta in christi natiui-
tate: que erat adhuc futura ⁊ in sua conuersa-
tione. Et fecit redemptionẽ. s. in sua benedicta
passione plebis sue. Et erexit cornu salutis no
bis: id ẽ virtutẽ consequendi salutem eternam
in sua resurrectione: quia resurrexit ad vitam
immortalem: educens sanctos patres de lim-
bo: ⁊ in sua ascensione: quia illos ad celestia in-
troduxit. In domo dauid pueri sui: q ista ad
impleuit xps in carne assumpta de domo Da
uid. Sicut locutus est per os sanctorum qui a
seculo sunt ¶pphetaruz eius: quia sic ¶miserat
p ¶phetas. Salutẽ ex inimicis nostris. supple
consecuti sumus p xpm. de mundo: carne: ⁊ di
abolo. Et de manu omniũ qui oderũt nos. Ad
faciendã misericordiã cũ patribus nris: quia
mysteriũ incarnationis impleuit non propter
nostrã iustificationẽ: sed ¶pter suaz misericor-
diam implendaz quã patribus ¶promisit. Et me
morari testamenti sui sancti. i. pacti firmissimi
qõ habuit cũ patribus veteris testamenti de
xpo venturo: de quo testamento ad modũ me
morantis seu recordantis se habuit quãdo pa
ctum ẽpleuit. Jusurandũ qõ iurauit ad Abra-
am patrem nostrũ daturũ se nobis. Vt sine ti
more de manu inimicorũ nostroz liberati ser-
uiamus illi. In sanctitate ⁊ iusticia coraz ipso
omnib⁹ diebus nris. Et tu puer propheta al-
tissimi vocaberis. Nunc dirigit sermonẽ ad fi
lium natum. ¶Preibis enim ante faciem dñi pa-
rare vias eius. s. per predicationem xpm annũ
ciãdo. Ad dandã scientiã salutis plebi eius in
remissionẽ peccatoruz eoz. ¶Per viscera mise-
ricordie dei nostri id ẽ per intimã ⁊ occultam
dei miam facta sunt hec: un qbus visitauit nos
oriens ex alto. Illuminare bis q in tenebris et
vmbra mortis sedẽt. i. pribus in limbo cristen
tibus: ad dirigendos pedes nros in viã pacis
O Zacharia pr tãti filij de quo tãta miracula
oculis conspexisti. O senex admodũ venerãde
q prolẽ ex te genitã a deo electã nõ dubitasti.
O vir sanctissime q spm scm in tua mẽte p ex-
perientiaz noui luminis suauissimiqz spũalis
gestus sensisti. Et qs explicet iocunditatẽ ⁊ le-
ticiã cordis tui? Quis enarret ¶solationem aie
tue. Mõ mix igit si cãticũ quod iã exposuim⁹
deũ laudando ac benedicendo cecinisti.

¶ De scitate Joãnis baptiste quã demõstrãt
quinqz virtutes illi⁹ ¶cipue ⁊ singularissime.

Capitulum.iij.

Secundum mysterium contemplandū de Joāne baptista dicitur sanctitatis. Quāta enīz sanctitate fuerit preditus colligere possumus precipue ex quinqz.

Primo ex mundi derelictione.
Secundo ex corpis mortificatione.
Tertio ex humili confessione.
Quarto ex feruenti predicatione.
Quinto ex martyrij tollerationē.

¶ Primo apparet sanctitas Joānis ex mūdi derelictione. Nā spū scō afflatus nō puerili leuitate motus in etate tenera: paterna domo relicta: ad solitudines deserti se ptulit. Quapp ecclesia ipm alloquēs ait. Antra deserti tenerī sub annis ciuium turmas fugiens petisti: ne leui saltē maculare vitā famine posses. Mansit aūt ibi absqz hoīm quoruūcūqz puersatiōe vsqz ad tpa sui baptismi siue pdicationis. Nec ē hesitandū q parentes sui passi sint priuari psentia vnici filij: cū scirent ex his q in eius conceptione t natiuitate pcesserāt: puerū illū ad oia eius gesta p spīritū sanctum dirigi t regulari. Sed circa hoc posset aliquis querere vtrū sit pfectior vita solitaria qz socialis. Et quidā fortasse dicerent q socialis: tū quia vt ait Sapiēs Ecclesiastici. iiij. ca. Meli9 ē duos cē qz vnū: q vn9 iuuat ab alio. Tū q Matth. x viij. xps dixit. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati in medio eox sum. Tū etiā quia solitaria vita videt esse contra naturā hois. Nā vt phus dicit in primo politice. Homo ē animal sociale. Sed Aug9 in libro de operib9 monachorū: illos sanctiores esse dicit qui a conspectu hoīm sepati nullius ad se pbent accessum. Ad pleniorē tī intelligentiā t obiectorū declarationem notāda sunt verba sancti Tho. qui sa. 2e. q. clxxx viij. ar. viij. ait: q solitudo nō ē esse tia pfectōis: sz pfectōis instrumentū: nō tī est instrumentū congruū actioni sz ptemplationi Ideo non pgruit religionib9 q̄ sunt ordinate ad opa vite actue siue corpalia seu spūalia nisi forte ad tps exemplo xpi: qui vt dicit Luce. vj. Erat pernoctans in oratione dei. Cōpetit itaqz solitudo religionib9 q̄ sunt ad ptēplationē ordinate. Notandū tī est q illud qō est solitariuz debet esse sibi p se sufficiens. Hoc aūt est cui nihil deest quod ptinet ad rationē pfecti. Et ideo solitudo cōpetit contēplanti q iam ad pfectum puenit. Qō qdem contingit dupliciter. Vno modo ex solo diuino munere: sicut fuit de Joāne baptista: q vt dictū ē: repletus fuit spū scō adhuc ex vtero matris sue. Alio mō p exercitiū virtuosi actus: ad qō exercitiū iuuatur hō ex alioz societate dupliciter. Vno mō quātū ad intellectū vt instruat in his q̄ sūt ptēplanda. Vnde Piero9 dicit ad rusticū monachum. Mibi placet vt habeas sacrū contuberniū: nec ipe te doceas. Scōo quātū ad effectum vt. s. morie affectiones hois reprimantur exēplo t correptōne alioz: quare vita solitaria si debite assumat pteminet vite sociali. Si autē absqz pcedenti exercitio talis vita assumat est periculosissima nisi p diuinā gram suppleatur qō in alijs p exercitiuz acquirit: sicut patet de beatis Antonio t Bñdicto. Et sic quāuis melius fit esse duos qz vnū: dū vnus indiget auxilio alterius: tñ hoc auxilio nō indigēt q sunt p fectionē assecuti. Sicut etiā xps ē in medio eorum q sunt in suo noīe pgregati: ita vt dicitur ptme Joānis. viij. ca. Deus charitas ē t q manet in charitate i deo manet t deus in eo. Solitarie vero viuere pōt dupliciter: aut ppter animi seuiciā t hoc est bestiale. Aut ppter cōtemplationē: dū aliqs a puersatione alioruz se sepat vt liberius vacet rebus diuinis t studio sapientie: ppterea Aristo. pmo politice dixit. q̄ ille q alijs nō cōmunicat ē bestia aut de9. i. diuinus vir. ¶ Scōo apparet sanctitas Joannis ex corpis mortificatione. Nam vt scribit Marcus pmo ca. Erat Joānes vestitus pilis Cameli t cona pellicea circa lūbos eius: t locustas: t mel silueste edebat. Idē habet Matth. iij. ca. vbi Nichola9 de lira ingt. Locuste sunt parua animalia volitantia per modū salt9 et reperiūtur in deserto iudee t frixa cū oleo sūt cibus paupex. Quidā vero putāt locustas hic appellari nō aialia illa: sz gen9 herbax qō vsui humano puenire pōt. Vescebat itaqz Joānes quocūqz mō locuste acciptant cibo non lauto imo tenui t insipido atqz austero. Sumebat etiā mel silueste qō sm Nicholaū de lira reperitur in trūcis arborum. ¶ Tertio apparet sanctitas Joānis ex humilt cōfessione. Nam quādo iudei miserūt ad eū sacerdotes t leuitas vt scribitur Joānis pmo ca. vt interrogarent eū. Tu quis es: nō superbe locutus est qsi de scipo presumens: quāmo humiliter respondit: t pfessus ē veritatē dicens: q: nō erat xps: neqz Helias in psona: neqz ppheta ille videlicet quē ipsi querebāt: sz dixit. Ego vox clamātis in deserto: dirigite viā dñi. Congrue aūt se

vocē appellauit. ¶Primo q̄ vox ordinatur ad verbi expressionē. Voces enī sūt cax que sunt in aia passionū note: vt dicit Aristo. in primo Periarmeniax. Sic Joannes expressit verbū incarnatū. Scōo de rōne vocis est q̄ respectu xpi sit noticia prioris origine tū posterioris. Mā sm rōnez originis prius verbū cōcipit q̄z vox formet. Joānes ergo fuit vox q̄ respectu xp̄i fuit noticia prioris tz cēt t origie posterioz. Tertio vox transit: verbū aūt manet. Joānes ḡ cū dicit se vocē insinuat se trāsituax: xp̄m vo permansuax. Tandē de xpo altra ptulit: de se humilima cū subdidit. Ego baptiço in aqua. Medius aūt vestrū statit quē vos nescitis. Et dicit medius sm Nicholaū de lira. i. cōmuniter viuens inter hoies: quē iudei quantū ad diuinitatem nesciebāt: Subdidit Joannes. Ipse ē q̄ post me venturus est. s. ad pdicandū t mysterium redēptionis cōplendū. Qui ante me factꝰ est. i. mihi prelatus in dignitate cuiꝰ nō sum dignus vt soluā ci⁹ corrigiā calciamēti. ¶Quarto ostendit sanctitas Joānis ex feruēti pdicatione. Mā vt dicit Luce. iij. ca. Factū ē verbuz dñi. i. diuina inspiratio sup Joannē Zacharie filiū in deserto t venit in oēm regionē iordanis predicans baptismū penitentie. Et vt ait Matth. iij. ca. Exibat ad eū hierosolima. i. populus de hierlm. t accipiēt hic ptinēs p cōtēto Et ois iudea. i. multi. Et ē hic quedā figura sz Micho. de lira q̄ vocaī iperbole. i. locutio multum expressiua. Inchoauit aūt pdicationē suā sic t xps dicens. ¶Penitētiā agite: deinde quat tuoz pceptā docuit. ¶Primū docuit phariseos. nā vt scribit Matth. iij. ca. Videns Joannes multos phariseoz t saduceoruz venientes ad baptismū suū: nō tñ credentes sm veritatē vt dic Micho. ō lira. sz magis ad simulatōez t insidiatōez. Er q̄ xps vt p3 Matth. xxj. ca. q̄rēs ō baptismo Joānis an cēt e celo vel ab hoibꝰ cū nō fuissēt pharisei ausi respondere dixit. Quare nō credidistis ei. Idē dicit Josephꝰ in. xix. antiquitatū li. Ipse Joānes dixit illis: pgenies viperax q̄ venenū erroris t ipocrisis a suis pgenitoribꝰ traxerāt. Quis demonstrabit vobis fugere a ventura ira: quasi dicat: tz falsitas vestra lateat in pspectu populi: tñ nō potest latere in pspectu dei: facite ergo fructus dignos penitentie: t ne velitis dicere intra vos patrē habemus Abraam. Vt enī ait Micho. de lira. pharisei de hoc gloriabant q̄ de Abraam descēderāt. Et iō ex pmissiōe facta Abrae sine operibus salutē cōsequi presumebāt. Et ꝫ est manifeste falsum: q̄ nō dicunt filij Abrae ex carnali ppagatione sz magis ex fidei imitatione vt dicit ad romanos. iiij. ca. Et iō q̄ pharisei t legisperiti fidē Abrae de xpo respuerūt ideo nomē filiationis Abrae pdiderūt. Et hoc est qō dicit Joānes. Et ne velitis dicere intra vos p falsā. s. extimatōz patrē habem⁹ Abraā q̄ nō ē sic sm veritatē. Ecōuerso gētiles fidē xp̄i deuote ad pdicationē apl'oz receperūt: iō filij Abrae facti sūt. Et hoc ē qō subdidit Joānes. Dico enī vobis qñ potens est deus de lapidibꝰ istis suscitare filios Abrae. Scōm Nicholaū de lira tenēt aliqui q̄ Joānes demonstrauit illos lapides quos filij isrl de pfundo iordanis attulerūt vt habet Josue. iiij. ca. i memoriā miraculi q̄ dñs in transitu coz aquas iordanis siccauit. Sz p illos lapides Joannes gentiles significauit: q̄ colebant idola de lapidibus facta. Filij ergo Abrae de lapidibus suscitari sunt qñ iudeis p infidelitatē a filiatiōe Abrae recedentibꝰ: gentiles fidē xp̄i recipiētes in locum coz substituti sunt. Et q̄ doctoz veritatis nō solū debet vitia pfidenter arguere sz etiā penā pdicere. Iō subdidit Joannes. Jam enī securis. i. securitas diuini iudicij posita est ad radicē. Omnis arboz q̄ nō facit fructū bonum: excidetur t in ignem mittet. Scōm pceptum docuit turbas: nā vt scribitur Luce. iij. ca. Interrogabant Joānem turbe quid essent facture. At ille respondēs dicebat. Qui habet duas tunicas det vnam nō habenti. quod intelligitur scōm Nichola. de lira qñ tunica eēt superflua. Terciū pceptū docuit publicanos officiales imperatoris: nihil ingt pluscz vobis cōstitutum est faciatis. Hoc aūt dixit quia collectores talū solent esse proni ad plus colligendum q̄z sit eis mandatū: vt quod est amplius remaneat. Quartū pceptū docuit milites cum dixit eis vt scribit Luce. iij. ca. Neminē pcutiatis. s. opprimendo pauperes t eos despiciēdo: neq̄z calūniā faciatis. i. nō imponatis falsum crimē diuitibꝰ t potētibus vt occasionē extorquēdi bona coz habeatis: q̄ p aliā viā a talibus bona recipere nō possunt. Cōtenti estote stipendijs vestris. ¶Quinto ostendit sanctitas Joannis ex martyrij tollerationc. Vt enī scribit Matthei. xiiij. ca. t Marci. vj. ca. Decollatus fuit Joānes iubēte Herode. Hic vt habetur i historia scholastica vxorē frīs sui ¶Philippi abstulit: t Aretbā regē: t Herodē agrippam

t ꝑ philippū in sui inimicitia cōcitauit. Joannes ergo cum de hoc arguebat: qō sibi t herodi molestissimū erat t odiosum. Nā vt ait Terentius. Obsequiū amicos: veritas odium parit. Et Hieronymꝰ in epla ad occeanū inquit: Ita se habet natura vt amara sit veritas. Videns itaq; Herodes q; Joānes eū tā dure redargueret. Et q; ob ꝓdicationē t baptismū ꝫ Josephū magnū populuz cōgregaret: ipm in carcere vinculauit in Macherōta castello arabie: in hoc vxoi placere cupiēs t populi sequētis Joānē dispendiū ptimescēs. Desiderabat aūt ipm occidere sed populū formidabat. Tandem excogitauit dolose t nō sine ꝓfabulatiōe atq; cōsilio herodiadis malignē: vt natalis sui diē cora primis galilee suisq; principibus celebraret. Jsta eni erat ꝓsuetudo apud antiquos. q; principes solēniçabāt die sue natiuitatis: et diē etiā natalis imperij sui in quo coronabantur: quare Herodes ꝓuocatis magnatibus et nobilibꝰ multis: puiuiū illis letissimū atq; lautissimū ꝓparauit atq; saltauit filia herodiadis id est tripudiauit. Et hoc fuit ex dispositōe matris t ipius Herodis: q cū iuramēto ꝓmisit ei dare qō peteret: q ꝓmonita a matre petiuit caput Joānis baptiste. Et cōtristatus ē rex: ficte tñ t ꝑm apparentiā. Nā vt inquit Beda. licet ꝓtristaret in facie letabat tñ in corde. Simulabat aūt ꝓtristationē ꝓpter iusiurandū qō infringere iudicabat illicitū. Sz vt ait Ambrosiꝰ li. de officijs Herodes saltatrici premiū turpiter ꝓmisit: crudeliꝫ soluit: nā vt refert Nicboꝰ de lira. Jn ꝓmissione facta in generali etiā cū iuramēto nō intelligit aliqd illicitū sub obligatione cadere: cuiusmodi erat interfectio Joannis. Et ō hoc plene habet i decretis. xxij. q. iiij. quasi per totū. Missio itaq; herodes speculatore decollauit Joānē in carcere: t allatū ē caput eius in disco: t datū est puelle: t illa tulit mri suc. Discipuli aūt accipientes corꝰ sepelierūt illud in sebaste. vt ponit in. xij. li. histozie ecclesiastice. Herodias aūt caput Joānis in hierlm fecit deferri: t iuxta Herodis habitaculū caute sepeliri. Fuit vero Joānes decollatꝰ circa dies a;imoz anno ꝓcedēte passionē xpi. De q̄ sic loquit Crisosto. Joānes schola virtutū: magisteriū vite: sanctitatis forma: norma iusticie: virginitatis speculū: pudicitie titulus: castitatis exemplū: penitentie via: peccatoz venia: fidei disciplina: Joānes maioz hoie: par angelis legis summa: euangelij sanctio: apostoloz vox silentiū ꝓphetaz: lucerna mūdi: precursoz iudicis: xpi mediatoz: dñi testis: totius medius trinitatis. Et hic tantus dat incestui: tradit adultere: adducitur saltatrici.

¶ De quinq; dignitatibus que ostendunt ꝙ̄ sublimis inter sanctos Joānes baptista.

Capitulum. iij.

Certiū mysteriū ꝓplandū de beato Joanne baptista dicit sublimitatis. Jn quo ꝙ̄ sublimis inter scos sit aperiemus: possumꝰ aūt id facile cōprehendere si ꝓsiderare voluerimus quinq; illius pcipue dignitates.

Prima dicitur sanctificationis.
Secunda cōmendationis.
Tertia celebrationis.
Quarta veneratiōnis.
Quinta glorificationis.

¶ Prima dignitas beati Joānis dicit sanctificationis. Fuit quidē in vtero sanctificatus. Ñi eccl'ia dicit de eo illud Jeremie primo ca. Antequ exires de vētre sanctificaui te. Ob istā sanctificationem purgatus fuit a plaga originalis culpe: vnde si in vtero matris decessisset ad sinū abrae euolasset: cū ceteri vadant in iferum q ibi morium. Fuit insup in vtero matris letificatꝰ: cū tñ ceteri ibi sint cū trifticia. Adultaq; alia spūalia dona ē cōsecutus: quare Babiel predixit patri. Spū sancto replebit adhuc ex vtero matris suc. Secunda dignitas beati Joānis dicit cōmendationis. Quidnā certiꝰ t firmius oñdere ꝓt preeminētiam alicuius ꝙ̄ sententia t laus ex ore diuino ꝓcedēs. Turpe est laudari a malis viris: ꝓ quibus ait Seneca in ꝓuerbijs. Tā turpe est laudari a turpibus ꝙ̄ si lauderis ob turpia. Glorioſuz ergo ē cū quis laudat a sapientibus: a viris gravibus t prestantissimis. Sed sup oia grande ē t inefabile donū duz quis extollit laudibus ab ore diuino. Vtpeni ingt Hieronymus in sermone ad Paulā t Eustochium. Quicqd humanis dici potest verbis minꝰ est a laude dei. Ex his aūt quos deus dignatus est cōmendare nullꝰ tātis laudibus fulget quātis Joānes baptista Dixit eni deus Moc Benchis. vij. ca. Te eniz vidi iustū cora me ex omnibꝰ gentibus. Et de Dauid ꝑ. lxxxviij. Jnueni inquit Dauid seruum meū oleo sancto meo vnxi eū. Et de Job vt ꝑz eiusdē ꝓmo ca. Nūquid ꝓsideraſti seruū meū Job q; nō sit ei silis in terra. Et de Paulo Actuū. ix. ca. Vas electionis ē mihi. Et de centurione Matth. viij. ca. Nō inueni tantaz

fidem in isr'. Et petro dixit xps Matth.xvj. ca. Beatus es Simon bariona. Sed de Joā ne multo plura multaq; maiora locutus ē. nā vt scribit Matthei.xj.ca.dixit iesus turbis de Joāne. Quid cristis in desertū videre tē. vbi cōmendauit eū de quattuor. ¶Primo de solidi/tate fidei t cōstantia eū dixit'. Quid cristis in desertum videre arundinē vento agitatā: qsi dicat.nō.q; Joannes fuit ita cōpositus q nec timore nec fauore a veritate declinabat. Scōo cōmendauit eū ab austeritate penitentie:dum subdidit hoiem mollibus vestitū: quasi dicat non. Tertio cōmendauit eū a claritate noticie dum sequit' pphetā: Etiā dico vobis plusq; pphetam. Et dicitur plusq; pphēta q; nō solum xpm prenuncit venturū t predixit sicut alij pphete sz etiā ipm digito ostendit. Quarto commendauit eū ab auctoritate doctrine dicens. Hic ē de quo scriptū est.s. p Malachiā. Ecce ego mitto angelū meū.i. Joannē qui vitā duxit angelicā ante faciē meā:qui preparabit viā tuā ante te. Amen dico vobis inter natos mulierū nō surrexit maior Joāne baptista. ¶Tertia dignitas beati Joānis dicit' celebrationis De solo nāq; iesu xpo t virgine matre Joanneq; baptista narrantur preconia natiuitatis. Iccirco ecclesia solēniter celebrat natiuitatem eox. Hinc Aug⁹ in sermone q legit' in officio presentis solennitatis ait. ¶Post illū sacrosctū dñi natalis diē nullius hois natiuitatē legim⁹ celebrari nisi solā Joānis baptiste. In alijs enī sanctis t electis dei nouimus diē illū coli quo illos post ꝯsūmationē laborū t deuictū triū/phatumq; munduz in perpetuas eternitates presens hec vita parturijt. In alijs cōsūmata vltimi diei merita celebrant. In hoc etiā pma dies t ipsa hominis initia cōsecrant. ¶Quarta dignitas bti Joānis dicitur venerationis. Voluit nāq; deus concurrentibus miraculis plurimis reliquias corporis eius a fidelib⁹ venerari. Legit' enī in historia ecclesiastica:q; cuz ad tumulū Joannis multa miracula fierent: iubente Juliano apostata gētiles ossa ei⁹ sparserunt. Et cū miracula nō cessarēt:postea collecta t in igne cōcremata in puluerē redegerunt t per agros ventilauerunt. Tandē cineres illi collecti a quibusdā monachis hierosolimā fuere delati:deinde post aliqua tpa ianuā trāsla ti vbi nūc deuote coluntur. Sicut Alexander tertius:t Innocentius quartus:rei veritate cognita suis pulegijs approbarunt. Caput Vo eius tpe Marciani pncipis inuentū est. Duo bus quidē monachis beatus Joannes caput suum in visu manifestauit: qui ad locū ꝓperā tes vbi sepultū tādiu latuerat inuenerūt:illud saccis cilicinis inuolutū:qō postmodū Constā tinopolim: inde ad gallias regnante ¶Pipino est translatum. Vltimo ad vibē deductū t in ecclesia sancti Siluestri honorifice reseruatum Dignus insuper ille quo dñm ostenderat cō/buri nō potuit vt refert magister Joānes Be lerb.qui a fidelibus cōseruatus:postmodum a sancta Tecla de vltramarinis partib⁹ in Mor mandiā delatus est. ¶Quita dignitas bti Jo annis dicit' glorificationis. Credendum qppe est q in celo magna sit gloria eius.t q positus sit in supremo ordine angelorū atq; in sede luciferi collocatus. Nā illa sedes nō fuit reparata per xpm: quia stat ad dexterā patris: nec p virginē quia stat super choros angelox: nec p aliū sanctum:quia vt predictum est. Inter natos mulierum non surrexit maior Joanne baptista. Et sicut magnus fuit meritis t sanctitate:ita magnus ē gloria t felicitate. Cuius patrocinū deuote implorantes sperare possunt illius intercessione consequi in hoc seculo dei gratiam t in futuro gloriaz sempiternam. In qua viuit t regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶Sermo trigesimussecūdus de sancto ¶Paulo apostolo doctore summo gentium.

Vas electionis est mihi.dñi nr̄i iesu xpi verba sūt ista originaliter Actuū.ix.ca. Ad laudes ingentes beati apli ¶Pauli extollendas hodierna die merito est elaborandus. Ipe nanq; sua eruditione mirabili: christi benedicti nomen gentibus patefecit. Ipse sue cōuersionis exemplo peccatoribus ad penitentiam redire volentibus spem de venia consequenda dedit. Ipse vtiq; verbis t factis adeo clare christum a mortuis resuscitatum atq; in dexteram dei patris sedentem ostendit: vt nullus amplius nisi volens de fide christi dubitare queat. Ad ipsum igitur sermonem vertamus qui prius nomine Jesu ardentissimus persecutor: exposit factus est illius defensor acerrimus t predicator eximius: in quo post emendatum delictum tanta superabundauit gratia vt etiam in hac vita mortali ad visionem diuine essentie raperetur. De ipso pissimus iesus

ananie discipulo suo fidelissimo retulit verba in themate posita: In quibus de ꝑ Paulo gloriosissimo tria mysteria ꝓponimus cõtemplãda.
Primum dicitur persecutionis.
Secundum conuersionis.
Tertium visionis.

¶ Qualiter ꝑ Paulus feruebat in psecutionem discipulorum. Capitulum.j.

Rumũ mysteriũ ptemplandũ de ꝑ Paulo dicitur persecutionis. Ipe nãq; validissime ecclesiã xpugnare tẽptauit. Vnde Lucas Actuũ.ix.ca.dicit. Saulus aũt adhuc spirans. i.er vehemẽti spũ ignẽ psecutiõis accendẽs in se t in alios: contra ecclesiam minax in verbis iniuriosis: t cedis.i. in verberib⁹ et flagellis in discipulos dñi accessit ad principẽ sacerdotũ t petijt ab eo epl'as in damascum ad synagogas vt si quos inuenisset huius vie viros ac mulieres vinctos illos perduceret in hierl'm. Sed ꝑ huius partis plenior intelligentia circa septẽ dubitare contingit.
Primo circa nois ꝫmutationem.
Secundo circa superbie occasionem.
Tertio circa temporis dilationem.
Quarto circa mie consecutionem.
Quinto circa liberi arbitrij dispositionẽ.
Sexto circa discipulox distinctionem.
Septimo circa potestatis acceptionem.

¶ Primo dubitaꝫ circa nois mutationẽ. q̃re s.nomen ꝑ Pauli mutatũ ẽ cũ pri⁹ Saulus vocareꝫ. Nã mutatio nois est ꝓhibita. C. de mutatꝫ no.l.i. Sed ad hoc respodet Jo.an.in glo. in ꝓlogo sexti libri decretaliũ. q̃ ler illa loquit de mutatione fraudulenta. Tñ interduz lz mutare nomẽ vt ꝑ mutationẽ nois ostẽdat facta mutatio bois. Sicut iacob vocatus fuit Jsrl' er eo q̃ vidit dñm. vt patet Geneseos.xxxij.ca. Et Simon vocatus ẽ ꝑ Petrus ex ꝓfessione diuinitatis in xpo vt scribit Matth.xvj.ca. Et in romanis pontificibus mutari solet nomen Nã Martinus quint⁹ antea vocatus ẽ oddo de colũna. Eugenius.iiij. Gabriel. Nicholaus quint⁹ Thomas. Calixtus.iiij. Alfonsus. ꝑi⁹ secundus Eneas. ꝑaulus.ij. ꝑetrus. Et Sixtus.iiij. dicebaꝫ Francisc⁹. Rõ vero talis mutationis est q̃ nomẽ debet conuenire rei. sicut patet.xxj.di.ca.cleros. t de ꝓben. t digni.ca.cũ scoz. Et.xvj.q.i.ca.si cupis. Et ista de dona. ꝟ. Est. Tamen de nomine ꝑauli tres opiniones inueniunt. ꝑrima ẽ Origenis qui dicit: q̃ semper fuit bunomius t vocatus sit ꝑ Saul⁹ t ꝑaulus. Secunda est Rabbani q̃ ait q̃ añ ꝓuersionem dictus est Saulus a saule superbo, post ꝓuersionẽ vero dictus est ꝑaulus quasi paruulus a virtute humilitatis. Vñ nomẽ suuz interꝓetando ꝓme ad Corinth. xv.ca. ait Ego suz minim⁹ apl'oz. Tertia ẽ opinio Hieronymi t Bede q̃ asserunt q̃ vocat⁹ fit ꝑaulus a ꝓmo spolio q̃ ꝓtulit eccl'ie. s. sergio paulo ꝑ cõsule quẽ ad fidẽ cõuertit sicut ꝑz Actuum.xiij.ca. Secundo dubitaꝫ circa superbie occasionẽ: quare videlicet ꝑaulus erat ita superbus vt sponte ingereret se ad psequendũ xpm: nazarenũ vocatus accessit ad principẽ sacerdotũ. Et ad hoc dicere possumus q̃ tria erant in illo q̃ bus disponebaꝫ ad extollendum.
Primum nobilitas generis.
Secundum claritas scientie.
Tertium etatis florens.

¶ Primum q̃ erat in ꝑaulo fuit nobilitas generis. Ingt enim Aug⁹ in sermone. Erat aũt ꝑaulus de tribu beniamin. sicut ipse testatur Et ad romanos.xj.ca. ipse ait. Ego israhelita sum ex semine abrae de tribu beniamin. Et q̃ dicit glo. in ca. venerabilis. de ꝓben. t digni. q̃ fuit nobilis: Tribus vero beniamin satis in scriptura magnificaꝫ: tũ quia illi in diuisione terre ꝓmissionis hierl'm fuit distributa: sicut patet Josue.xviij.ca. tum quia habuit bellatores strenuos sicut notaꝫ Judicum. xx.ca. tum etiã q̃ ex illa tribu ꝑm Hiero. fuerũt ꝑ maiori parte inocentes interfecti. Veruntñ plerigz mirari solent ex his q̃ audiũt dñ de se ꝑaulus loquitur. Actuũ nanq; ca.xx. dixit. Ego sũ vir iudeus tharso cilitie natus. Et pe ad Corinth. xj.ca. hebrei sũt t ego. Et Actuũ.xxiij.ca. ꝑharisei inquit sum t filius pharisex. Tñ cum centurio iussisset eũ verberari dixit se ciuẽ romanum: vt habeꝫ Actuũ.ca.xxij. Et idem coram tribuno ꝓfirmauit. Ad q̃ rñdet Nicho. de lira sup.xxij.ca. Actuũ: t sup.iiij.ca. se ad Thimotheũ. q̃ pr ꝑauli a romãis obtinuerat romanã ciuitatẽ: Jõ cũ tribun⁹ diriss. Ego m'ta sũma pecunie ciuilitatẽ hanc adeptus sum. ꝑaulus respondit. Ego autẽ t natus sum. Jccirco Nic. de lira exponẽs illa verba ꝑauli ad Thimotheum. ꝑenulaz quã reliqui troade apud carpum veniens affer tecum t libros ait. Duz esset ꝑaul⁹ in carcere Neronis scribebat Thimotheo vt ferret sibi penulam. Erat autez penula vestis consularis que a Romanis data fuit patri ꝑauli in signũ amicitie cũ ipo t q̃

esset factus cuius romanus quã reseruauerat
Paulus ob memoriã patris: ⁊ in signũ q̃ eẽt
romanus ciuis: si necessitas incũberet hoc ostẽ
dendi. Erat ergo Paulus natione israelita. di
gnitate romanus ciuis: ⁊ religione pharisęus
ob ista diuina magnanimus erat ⁊ audax. Ve
rum vt̃ingt Seneca in li. de quattuor virtuti
bus. Magnanimitas si se supra modũ extollit
facit virũ minacẽ: inflatũ: inquietũ ⁊ turbidũ
⁊ in quasc̃ũq̃ excellentias dictor̃ factor̃ũq̃ ne
glecta honestate festinũ. Scõm q̃ erat i Pau
lo fuit claritas sciẽtie. Dicit nãq̃ de illo Hie
ronymus Cur Paulus apl̃us vas electionis
nẽpe q̃ vas legis ⁊ scripturar̃ sanctar̃ arma
rium est. Et Actuũ. xxj. ca. dixit se eruditus ad
pedes Gamalielis. Et fc ad Corinthios. xj. ca.
ait. nã ⁊ si imperitus sermone: nõ tñ scientia.
Vt aũt ipse ingt. Scientia inflat. Tertium q̃
erat in Paulo erat florens etas. Erat quidem
adolescens. Vnde Actuũ. vij. ca. dicit. Testes
deposuerũt vestimenta secus pedes adolescen
tis q̃ vocabat Saulus. Et si gs obstaret q̃ po
tuerit ille fuisse alter qui sic noiaret: facili puin
ci põt q̃m Actuũ. xxij. ca. Paulus cũ humilita
te ⁊ penitentia loquẽs ad dñm ait. Cũ fundere
tur sanguis stephani testis tui ego astabã ⁊ cõ
sentiebã ⁊ custodiebã vestimenta interficien
tium illũ. Cũ ergo esset in etate florenti moue
batur ardenter ad psecutionẽ discipulor̃. Nã
vt̃ingt Aristo. in. ij. rethorice. Iuuenes sũt cõ
cupiscitiui talia facere quecunq̃ cõcupiscunt.
Ideo valde amant valde desiderant: ⁊ similia.
Et vt̃ vulgariter dicit in iuuenibus ẽ recens ⁊
⁊ buliens sanguis. Tertio dubitatur de Pau
lo circa tẽporis dilationẽ: cur. s. tãdiu distulit
xps vocare illũ ⁊ nõ cum alijs apl̃is. Ad q̃ re
spõdere possum⁹ q̃ sic factũ est ꝓpter tria.
Primo propter xpi potentiam.
Secundo propter xpi sapientiam.
Tertio ꝓpter xpi clementiam.
Primo ꝓpter xpi potentiam vt sic ostende
retur q̃ post mortẽ xps qui surrexit a mortuis
potuit inimicos etiam benigne superare. Se
cundo ꝓpter sapiẽtiã: vt sic innotesceret mul
tiformis sapiẽtia dei: qui varios habet vocan
di ⁊ saluandi modos. Tertio propter clemen
tiam qua voluit vt ois fraudis suspitio tollere
tur cõuertendis gentibus: dũ talis magister ẽ
electus qui non solũ, nõ fuisset de socijs xpi hic
viuentis: imo fuisset acerbissim⁹ psecutor oim
qui inuocabãt nomen eius. Et nullo cõmodo
vel incõmodo tpali timore vl̃ fauore humano
fuit ad fidẽ ꝓuersus ⁊ illius nominis q̃ ante
extinguere nitebat defensor fuit validissimus.
¶ Quarto dubitatur de Paulo circa mĩe cõ
secutionem: quare ꝓsecutus ẽ mĩam dei adeo
vt in actu furibunde ꝓsecutionis xp̃i viderit
⁊ audierit vocantẽ. Et ꝫ Aug⁹ dicat. Si que
ris quare hũc trabat: illũ nõ trahat: noli diiudi
care si nõ vis errare: nihilomin⁹ rectissime pie
tas diuina egit cũ Paulo dum illum ad se taz
mirabiliter traxit ꝓpter tria.
Primo ꝓpter çelum.
Secundo ꝓpter meritum.
Tertio ꝓpter exemplum.
Primo ꝓpter çelum quo mouebat Paul⁹
ignorãs in tali psecutione q̃z grauiter offende
bat: putabat nãq̃ sacrificium se offerre deo si
xp̃i nomẽ deleret. Hoc ipe confirmat p̃me ad
Thi. p̃mo ca. vbi ait. Gratias ago ei q̃ me con
fortauit in xpo iesu dño nr̃o: q̃ fidelẽ me exisi
mauit: ponẽs in ministerio qui prius fui blas
femus ⁊ psecutor. Sed mĩam ꝓsecut⁹ sum ga
ignorãs feci in incredulitate. Et ad Galatbas.
p̃mo ca. ingt. Audistis enĩ ꝓuersationẽ meã in
iudaismo q̃m supra modũ psequebar eccleſiaz
dei ⁊ expugnabã illã: ⁊ ꝓficiebaz in iudaismo
supra multos coetaneos meos in genere meo.
abundantius emulator exister̃s paternar̃ mea
um traditionũ. Vt ingt Nichola⁹ de lira su
per hoc passu. Apud iudeos erant aliqua tra
dita patribus a moyse. s. que scripta sunt in le
ge. Et aliqua erant tradita a patribus alijs mi
noribus q̃ vocabant traditiones senior̃. vt p̃z
Matth. v. ca. ⁊ ambar̃ traditionũ erat apl̃us
çelatissimus ante suã ꝓuersionem. Scõo misc
ricorditer actũ fuit cũ Paulo ꝓpter meritũ
nã ẽm Augusti. in sermone. dũ Stephanus la
pidaret in oratione quã fecit p̃ his qui ad ei⁹
necem insistebant singulariter orauit p̃ Pau
lo quẽ ꝓspiciebat cõtra se plus ceteris corde ⁊
aĩo desciure: nõ enĩ poterat manu illũ lapidi
bus duris ferire. quia nõ spectabat nisi testib⁹
aliquẽ lapidare: tñ paul⁹ illor̃ retinẽs vestimẽ
ta aniabat, eos vt viriliter extingueret innocẽ
tem. Tertio remissionẽ ⁊ gr̃am inuenit Pau
lus ꝓpter exemplum: vt sic in ipo. tanq̃ in spe
culo clare peccatores intuerent magnitudinez
mĩe dei. De hoc p̃ne ad Thi. p̃mo ca. ita scri
pſit. Fidelis sermo ⁊ omni acceptione dignus
q̃ iesus xps venit in hunc mundũ saluos face
re peccatores quor̃ p̃mus ego sum. Sed ideo

misericordiā ꝓsecutus sum vt in me ꝑmo ostē deret xps iesus oēm pacientiā ad informatio/ nem eox q̄ crediturī sunt illi in vitā eternam. ¶Quīto dubitaꝫ circa liberi arbitrij dispositi onē:an videlicet fuit libex arbitriū cius violē tatū. Ad qō intelligendū notanda est illa sentē tia dñi Bonauē.in.ij.di.xxv.de qua plene dixi in quadragesimali de penitētia sermone ꝑmo. q̄ aliud est voluntatē induci:aliud voluntatez mutari:aliud volūtatē cogi. Tūc enī induci di citur qñ aliqua ꝓsuasio ei fit qua disponiť vt ad aliqō appetibile inclineť: q̄ si valde intēsa ē nomē coactionis sortiť:quāuis nō sit vera co/ actio. Tūc aūt voluntas mutať qñ ipa nolente vim potenti virtute affectio ei ūmittiť in ꝓriū t de nolēte fit volēs:ita q̄ vna affectio expelli tur t ꝓria inducit. Sicut cū deꝰ amatorē tpa/ liū facit tpaliū ꝓtēptorez. Tūc aūt volūtas di citur cogi qñ intelligiť ipsaz inuitā aliquid vel le t repugnāte actu voluntatis deliberatiuo: aliena virtute mouētc t repugnātia manente ad aliquid inclinari nolēdo. Nolūtas igiť cogi nō pōt ab aliquo:sed induci ab agente creato: t mutari valet ab agente increato. Quare et liberū arbitriū ¶Pauli nō fuit coactū:sed bene imutatū:t de nolente factū ē volens. ¶Sexto dubitatur circa discipulox distinctionē. Naz dicit q̄ ¶Paulus ꝓsequebatur discipulos. Ex hoc querunt aliqui:qui erant isti discipuli. Et dicit Nicholaus de lira q̄ erant oēs credētes in xpm. Nā discipuli aliquando dicunť duode cim apl'i:sicut ibi Matthei.xix.ca: Assumpsit iesus duodecim discipulos suos ꝛc. Aliquādo septuagitaduo. sicut Luce vltimo. Duo ex dis cipulis, ibant ipsa die ꝛc. Aliquādo oēs fide/ les: nā vt Eusebius tradit in historia ecclesia/ stica.t habeť insup Actuū.xj.ca. Anteq̄ eccl'ia cōgregareť Antiochie: oēs credētes discipuli noīabantur. At vbi credentiū numerꝰ ibi mul tiplicatꝰ fuit:xpiani noiari ceperūt. ¶Septio dubitať circa potestatis acceptionē. Quō cuz iudei nullā haberēt potestatē ¶Paulus potuit a principe sacerdotū ullā impetrare. Ad qō re/ spondet Nicholaus de lira.q̄ iudei habebant potestatē subdelegatā a romanis ꝑ criminibꝰ in legē cox cōmissis. Nā Stephanū more iu diciario lapidasse dicunť:qñ testes depositi ve stibus lapidabāt eū. Et in hoc seruabant ordi nez iudicij in lege statutū q̄.ſ. testes cēnt ꝑmi apidatores. Dū itaq̄ ¶Paulus videbat q̄ fie bant per apostolos tumēs antiquā legē in qua nutritus erat euacuari: ira succensus litteras ipetrauit:aduocauitq̄ famulos t socios nego cij sui. Eamus inqt fratres camus cōcito gres su'in damascū:inueniemus ibi illos destructo res nostrax traditionū:ligabimus eos afflige musq̄ verberibus t iciunijs atq̄ in hierl'm p ducemus. O ¶Paule quid cogitas? O ¶Paule quid loqueris? O ¶Paule cur tanto indiscreto feruore moueris? Tu capere ꝓponis t cris ca ptus. Tu ꝯ discipulos paras manū. Et deꝰ ma nu sua te trahet ad gremiū discipulox. Et no men xpi confundere fatagis:t nescis adhuc q̄ in breui ꝓ noīe illo paratissimus cris ligari t mori:non est consiliū contra dñm.

¶De ꝓuersione ¶Pauli t septē mirabilibus q̄ concurrerunt in illa. Capitulum.ij.

Secundū mysteriū ꝓtēplandū de ¶Paulo dicitur ꝓuersionis. Fuit quippe cōuersio eius miranda t singularis maxime ꝓpter se ptem que ibi cōcurrerunt.

¶Primum fuit illustratio.
Secundum ꝓstratio.
Tertium allocutio.
Quartum excecatio.
Quintum visitatio.
Sextum illuminatio.
Septimum confortatio.

¶Primū qō ꝓcurrit in ꝓuersione ¶Pauli dici tur illustratio. Dicit enī Actuū.ix.ca. Cuz iter faceret contigit vt appꝛopinquaret damasco ¶Remigius inquit. Damascus est ciuitas me tropolis sirie quā edificauit Damascus Me/ lieçer seruus Abrac. Sequitur textus. Et subi to circūfulsit eū lux de celo. De ista luce posset quis asserere q̄ fuerit irrūpentis auroꝛe vel so lis oriēti t huiusmodi. Sz ꝑfecto ipse ¶Pau lus: cuius fuit ꝓditiōis t quo tpe visa fit aper tissime declarauit. Actuū.xxvj.ca. Loquēs nā qz cum Agrippa dixit: dum irem Damascuz cū potestate t ꝓmisso principū t sacerdotū die media in via vidi o rex supra splendoꝛez solis circūfulsisse me lumē t eos q̄ mecū crāt. Actu/ um vero ca.xxij. dixit q̄ lux illa fuit copiosa.

¶Scōm qō concurrit in ꝓuersione ¶Pauli dī ꝓstratio. Cecidit enī in terraz vt pz Actuū.ix. ca. Et ca.xxvj. ¶Paulus retulit. Omnesq̄ nos cū cecidissemus in terrā quare videť q̄ t socij eius fuerunt ꝓstrati versus faciē scōm glosaz

¶Tertiū qō in tali ꝓuersione cōcurrit dī allo/ cutio: nā audiuit vocē loquentē idioma hebꝛe um vt scribiť Actuū.xxvj.ca.t dicentē. Saule

saule cur me persequeris. Hec vox fuit primo reprehensiua eo q̄ Saulus psequebat xpm in membris suis. Scdo fuit instructiua. Querenti enī qs es dñe: rñdit xps. Ego sum iesus naçarenus quem tu psequeris. Vbi nota q̄ qr ex luce sūma & ex alto situ celi in q̄ t̄i q̄ fibi apparebat & crinde saulū & ci⁹ socios terribiliter ꝓsternē te: aperte sc ingerebat ei maiestatiuū & oipotē tem. Jdeo suā humilē originē scōm quaz fuit naçarenus. i. in naçareth cōceptus & nutritus ei in sua reuelatione specialiter exprimit: vt ostendat q̄ ille idē q fuit inter iudeos humilis est ad celos in tāta gloria tanq̄z dei filius exaltatus. Propterea xps subdidit: durū est tibi cōtra stimulū calcitrare. i. potētiori te incōpabiliter resistere. Tertio vox illa & allocutio fuit pcepti ua. Tremens quippe Paul⁹ ac stupens de cognita xpi potestate ac maiestate: tot⁹ cōpunct⁹ dixit. Dñe quid me vis facere? quasi dicat ex nunc paratus sum tibi in oībus obedire. Cui christus. Surge & ingredere ciuitatē & dicetur tibi quid te oportcat facere. Socij aūt stabant stupefacti: audiētes quidē vocē neminē aūt videntes. Hic aliq̄tisp immorandū ē: qm̄ Actum. xxij. ca. Paulus dixit. Et qui mecū erant lumen quidē viderūt: vocē tm̄ nō audierūt ci⁹ q̄ loquebat mecū: videt q̄ hic fit aliqua cōtradictio quia prius dicit q̄ audierūt vocē: postea Paulus affirmabat cōtrariū asserēs q̄ vocez nō audierūt. Ad hoc ita loquit Beda sup act⁹ apl̄oruz: q̄ cōfusum vocis sonū: nō aūt articulataz eius distinctionem audierūt. Et cōsimiliter viderūt lucē a xpo irradiantē: nō aūt sui corpis formā & faciē. Paul⁹ vero & vidit xpm & distincta verba ci⁹ audiuit. ¶ Quartū q̄d cōcurrit in illa puersione dicit corporis excecatio Surrexit aūt Saul⁹ de terra apertisq̄z oculis nihil videbat. Ad manus itaq̄z socij trahentes illū introduxerūt Damascū. Et erat ibi tribus diebus nō videns & nō māducauit neq̄z bibit In hoc triduo ait Beda Paulū orationi vacasse: fuisseq̄z raptū vsq̄z ad tertiū celū. Idē refert Nicholaus de lira sup scōa epl̄a ad Corinthios ca. xj. Sunt aūt Bede venerabilis Ybahuiusmodi: apparet q̄ p triduū quo creatus lucis grām expectabat nō ocijs torpebat: sz diuina potius illustratione sublimatus archana celestia rimabat. Estq̄z nisi fallor credibile: q̄ cotpe mysteriū euāgelice dispēsatōis edoct⁹ fuerit de q̄ ipe gloriat ad Galathas dicēs. Neq̄z enī ego ab hoīe accepi illud neq̄z didici: sed per reuelationē iesu xpi: hec ille. ¶ Quitū q̄d cōcurrit in puersione Paulī fuit eius visitatio. Nā instruxit xps ananiā vt Paulū visitaret: scribitur cni Actuū. ix. ca. sic. Erat aūt quidā discipulus Damasci noīe Ananias hic vt habetur Actuū. xxij. ca. erat de iudeis ad xpm cōuersus scientia & vita famosus. Et dixit adillū in visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego dñe. Et dñs ad eū. Surge vade in vicū qui vocat rectus: & quere in domo iude Sauluz noīe tharsensem. Ecce enī orat & vidit id est sibi reuelatū est: vir ananiā noīe: nā reuelatio fuit facta Paulo nō solū de psona sed de ꝓprio noīe: introeuntē et imponentē sibi manū vt visū recipiat. Timēs Ananias respondit: dñe audiui a multis de viro hoc quāta mala sctis tuis fecerit in hierlm & quare huc se ꝓtulit? Cui deus. vade Ananiaq̄ vas electionis ē mihi: vt portet nomē meū corā gentibus & regibus. Ego aūt ostendā illi quanta oporteat cū pati ꝓ noīe meo. Et abijt Ananias & introiuit in domū & imponens ei manum dixit. Saule frater dñs iesus ad te me misit qui apparuit tibi in via qua venicbas vt videas & implearis spiritu sancto. ¶ Sextū q̄d ꝓcurrit in cōuersione Paulī fuit illuminatio. Confesti nāq̄z ceciderūt tanq̄z squame ob oculis eius & visuz recepit: & surgens baptiçatus ē ¶ Septimū q̄d ꝓcurrit i illa puersiōe fuit ꝓfortatio. Cū accepisset cibū ꝓfortatus ē duplici cōfortatione. s. corpis & spūs. Nō patet q: ꝓtinuo ingressus in synagogas predicabat iesum & iudeos viriliter cōfundebat. Hec oia facta sunt eodē anno quo christus passus est & Stephanus lapidatus: nam christus octauo kalendas aprilis passus est. Stephan⁹ eodē anno tertio die augusti lapidatus est. Paulus Vo octauo kalendas februarij puersus ē. Et vt refert Micholaus de lira: nō statim post baptismū suuz iuit de Damasco in hierusalem: sicut ipse dicit ad Galathas primo ca. Sed pri⁹ abijt in arabiam: qua lustrata predicando reuersus ē Damascum. Et in ista reuersione voluerunt cum iudei capere: & per murum euasit submissus in sporta: deinde iam tribus annis a sua conuersione occursis ascēdit in hierusalē videre Petrum & mansit apud eum diebus tribus. Vbi sunt o Paule dure comminationes tue? Vbi cōtumelioſa verba quibus discipulos afficiebas? Vbi cathene quas deferebas vt vinctos illos in hierusalem perduceres? Mutat⁹ es in altez vir. Hec vtiq̄z ē mutatio dextre excelsi.

Fact⁹ es euāgelica tuba:xp̄i preco ⁊ inuictissimus miles religionis xp̄iane. Nō times labores:nō horres pericula:nō vitas plagas:nō fugis mortez. Tu ꝓ xp̄o vt fe ad Corinth.ca.xj. patet fuisti in laborib⁹ plurimis. Tu in carceribus abundātius. Tu in plagis supra modu⁹ ⁊ quāta ꝓstantia:quātauc fuit ei⁹ aie fortitudo. Audeis quinquies quadragenas vna minus accepit. Refert Nicholaus de lira sup̄ passu. q̄ Deutcrono. xxv.ca. cōmittit iudicib⁹ vt ꝓ minoribus culpis ꝓ quibus mors nō est inferenda imponāt plagas ⁊ verbera:ita tñ q̄ quadragenariū numerū ictum nō excedāt. Sapientes vero iudeox ad ꝓtendendū pietatē ordinauerunt: q̄ de illo numero aliquid minuere tur plus vel min⁹ ꝓut rōnabiliter videretur rōne delicti vel ꝓditionis verberandi: ⁊ sic de alijs circūstantijs. Quia xo Paulus erat eis odiosus subtraxerūt de dicto numero quinquies vnū ictū ꝓ vice qualibet. Ter virgis cesus fuit. sicut patet Actuū. xvj. ca. Semel lapidat⁹ fuit in ciuitate lichaonia: vt ponitur Actuum. xiiij. ca. Ter naufragiū fecit. Et ne singula repetemus ꝓ xp̄o in vbe maxima capitis trūcatione glorioſum martyriū consūmauit.

¶ De raptu Pauli in quo vidit essentiā dei: ⁊ de conditionibus illius, raptus. Capituluz. iij.

Ertium mysteriū ꝓtēplanduz de Paulo dicit visionis, Voluit quidē benign⁹ de⁹ ex ꝓuilegio speciali cōcedere Paulo vt in suo raptu diuinā essentiaz videret: de quo ipe ita scribit fe ad Corinthios. ca. xij. Scio hoiem in xp̄o ante annos quattuordecim siue in corpore siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit raptū huiusmodi hoiez siue in corpore siue extra corpus nescio de⁹ scit q̄m raptus ē in paradisum ⁊ audiuit archana dei que ñ lz homini loqui. Pro quox verbox declaratione notāde sunt septē theologice veritates. Prima veritas scōm Nicholaū de lira sup̄ isto passu. Qz raptus ꝓprie iportat quādam violentiā alicuius rei ꝫ motū naturalem sibi: q̄ pōt esse dupliciter, Uno modo quātū ad terminū motus vt si lapis mouear sursum Alio modo quātū ad modū motus vt si lapis per impulsum violentū ferat deorsum velociꝫ natus est moueri. Sic aia hois dicit rapi in id q̄ ē ꝓter naturā. Uno modo quātū ad terminū rapt⁹ puta q̄ rapit ad penas. Alio mō quātū ad modū hoi ꝓnaturalē. Et sic lz aia nata sit moueri in deū: tñ modus ꝓnaturalis fm statū vite ꝓsentis ē q⁹ in cognitionē diuinam ascendat ꝑ cognitionē sensibiliū ⁊ sic vtēs sensibus: iō q̄ ducit in cognitionē diuinox a sensibus abstractā dicit rapi: inquātū hoc fit ꝓter modū sibi ꝓnaturalē. Post resurrectionē xo q̄ erit in corpore glorioso op⁹ intellectiue nullo modo impediēte raptus nō, habebit ibi locū ¶ Scōa veritas q⁹ Paul⁹ in raptu vidit eētiam diuinā: sicut determinat Aug⁹. ad paulā de videndo deū: ⁊ in. xij. sup̄ Genesim ad lr̄az q̄ ⁊ verba apli designāt: dicit cni se audiuisse ineffabilia verba q̄ non lz hoi loqui: huiusmoi aūt vident ea que ꝓtinent ad visionē beatorum que excedit statū vie: fm illud Isaie. lxiij. Oculus nō vidit de⁹ absq; te q̄ ꝓparasti diligentibus te. Quare spernēdi sunt illi qui dixerunt Paulū non vidisse ipam dei eētiā: lz quādaz refulgētiā claritatis ipi⁹. ¶ Tertia veritas lz Tho. ha fe. q. centesima. lxxv. q⁹ diuina eētia videri ab intellectu creato nō pōt nisi ꝑ lumen glorie: q̄ tñ dupliciter ꝓticipari pōt. Uno mō per modū forme immanētis ⁊ sic beatos facit sanctos in patria. Alio mō ꝑ modū cuiusdam passionis trāseuntis: ⁊ hoc modo lumē fuit in Paulo q̄ fuit raptus. Et iō ex tali visiōe nō fuit simpliciter beatus vt fieret redūdantia ad corpus: lz solū fm quid. Et sic nō fuit beat⁹ habitualiē lz solū habuit actū beatox. ¶ Quarta veritas q⁹ noie tertij celi pōt intelligi aliqd corporeum: ⁊ sic tertiū celū est empirreū q̄ dicit tertiū respectu celi aerei ⁊ celi siderei: vel respectu celi siderei: ⁊ respectu celi aquei siue cristallini, Et dicit raptus ad tertiū celū: nō q⁹ rapt⁹ sit ad videndū simlitudinē alicui⁹ rei corporee sed ꝓp̄ q⁹ locus ille est ꝓtēplatiōis btōx., Ubi ergo dicit se raptū q⁹ de⁹ ostendit ei vitā in q̄ videndus ē in eternū. Et q⁹ visio dei nō potest eē sine delectatiōe: ꝓpterea nō solū se dicit raptum ad tertiū celū rōne contēplationis lz ēt in paradisum recte delectationis consequētis. ¶ Quita veritas q⁹ Paul⁹ in raptu fuit a sensibus alienat⁹. Nā vt inqt Aug⁹. xij. sup̄ Genesiz ad lr̄az. Nisi ab hac vita gsq; quodāmō moriaꝫ siue omnino eriens de corpe siue auersus ⁊ alienat⁹ a sensibus in illā nō subuehitur visionē. Nō est fm Tho. q⁹ oportet cū intellectus hois elcuaꝫ ad altissimam dei eētie visionem: vt tota mentis intentio illuc aduocet ita ſ. q⁹ nihil intelligat aliud ex fantasmatib⁹: sed totaliter feratur in deuz. Non enim per aliqd fantasma pōt dei eētia videri quinimmo nec

per aliquam speciem intelligibilem creatã: qz essentia dei in infinitũ excedit nõ solũ oĩa corpora quorũ sunt fantasmata: sed ẽt oẽm intelligibilẽ creaturã. Ideo impossibile est qꝫ hõ in statu vie videat deũ ꝑ essentiã sine abstractõe a sensibus. Metandũ tñ qꝫ aĩa xpi in statu vie videbat diuinã essentiam absqꝫ abstractiõe a sensibus. nam intellectus illius aie erat glorificatus ꝑ habituale lumen glorie quo diuinaz essentiã videbat multo amplius qꝫ aliquis angelus vel hõ. Erat ãt viator & dispẽsatiue patiebaf nõ ꝓpter aliquẽ defectuz ex parte intellectus. Ideo nõ est similis rõ de eo & aliis viatoribꝰ. ¶ Sexta veritas qꝫ paulus post ꝙ̃ cessauit videre deũ ꝑ essentiã memor fuit illoruz que in illa visione cognouerat ꝑ aliꝙ̃ species intelligibiles habitualiter ex hoc in eius intellectu relictas: sicut ẽt abeũte sensibili remanẽt aliqne impressiones in aia quas postea cõuertens ad fantasmata memorat. Vñ nec totam illam cognitionẽ aut cogitare poterat aut verbis exprimere: hec Tho. fa fe. q. vbi supꝛ arti. iiij. in rñsione ad tertiũ argu. ¶ Septima veritas qꝫ Iz aia pauli fuerit a fantasmatibus & sensibiliũ perceptione abstracta: nõ tñ fuit ita a corpore sepata vt ei nõ vnirek quasi forma. Iz de hoc dubitari possit ꝓpter ipsꝰ apli verba qui ait: siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. Hoc ãt vt Hieroꝰ ait in ꝓlogo sup Danielẽ. quidã intelligere voluerũt qꝫ aplus ignorabat an corpus eius fuerit raptũ simul cũ aĩa vel nõ. Sed Augꝰ. xij. super Genesim ad lram dicit. qꝫ aplus sciuit se fuisse raptũ fm aiam & nõ fm corpus: nescinit tñ qualiter aĩa se haberet ad corpus. Vñ post lõgam inquisitionẽ: Augꝰ concludit dicens. Restat forsasse vt hoc ipsũ eũ ignorasse intelligamus. vtrũ qñ in tertium celũ raptus est in corpore fuerit aĩa: quõ est aĩa in corpe cũ corpus viuere dr: siue vigilantis: siue dormiẽtis: siue in extasi a sensibus corpis alienati: an oĩno de corpore exierit vt corpus mortuũ iaceret. Sz vt idẽ Augꝰ post modũ refert dubitante aplo quis vrm inde certus esse potuit. vñ qui sup hoc loquit magis cõiecturaliter qꝫ ꝑ certitudinẽ loquit. Ex his apparet qꝫ reprehensibiles inueniunt hi qui bonorũ tpaliũ falsa veneno saqꝫ dulcedine decepti: alienã vitã felicitatẽ qꝫ ꝓmissã: aut negant aut acquirere nolũt. O qꝫ magna multitudo dulcedinis tue deus. O iocunda facies tua & decora nimis. O beati q habitant in domo tua. O stẽdisti te paulo doctori gentiũ: sicut & moysi primo doctori iudeorũ. Voluisti vt ille a te electus nõ solũ audita sed visa referret. Et vnde in ea tantus feruor tanta constantia: tanta solicitudo: tãta diligẽtia: tanta deniqꝫ patiẽtia: nisi qz te viderat in via cui te exhibuisti fm humanitatẽ lz imensa luce rutilantẽ. Et tandẽ ad tertiũ celum rapto demonstrare dignatus es diuinitatẽ tuã. clamat paulꝰ. Cupio dissolui & esse cũ xpo. Et mihi viuere xps est & mori lucrũ ad ℙhilippen. i. ca. Cur o paule nisi qz illa est vera vita illa qeta: illa tranquilla: illa pacifica: illa delicioſa: illa perpetua: illa deniqꝫ oĩbus bonis repleta q̃ sequit post motẽ ꝓ xpo: & ad quã puenire nõ possũt nisi qui moriunt cũ xpo. Hanc paulus predicauit: hanc desiderauit: hanc tandẽ glorioſe adeptꝰ est. Ad quã nos ꝙducat iesus filiꝰ dei q viuit & regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo trigesimus tertius de primatu sãcti petri apli & de illius eximijs virtutibus atqꝫ de ipsius petri et pauli martyrio.

Tu es petrus Verba sũt redẽptoris nri originaliꝫ ℳatth. xvi. ca. & i euãgelio pñtis solẽnitatꝭ. Rutilantia fi dei xpiane miracla satꝭ i vrbe maria claruerũt Int q̃ illud vnũ ꝑmirãdũ fuit ꝓuersio vide licet gentiũ Romanorũqꝫ ciuiũ facta ꝑ aplorum petri & pauli predicatiõnẽ. Erant ibi tot superstitiones noxie: tot ad ydola vana & ad demones sacrificia: tot extructa artificio mirabili templa falsorum deorum & alia huiusmodi: que oĩa petro & paulo predicãtibus defecerũt Ibi nunc colit crucifixus deus & homo verus qui sedet ad dexterã patris. Ibi sacra templa dei veri & virginis matris: aplox: martyrum virginum & confessorũ a cunctis fidelibus frequentantur. Ibi sedes petri a cunctis fidelibꝰ regibus & principibus deuotione precipua honoratur. O b quod leo papa in sermone festiuitatis hodierne ita eleganter romam alloquitur. O mnium quidem sanctarum solennitatum charissimi totus mundus est particeps: & vnius fidei pietas exigit vt quicquid pro salute vniuersorum gestum esse recolitur: communibus vbiqꝫ gaudijs celebretur. Veruntñ hodierna festiuitas preter illam reuerentiam quam toto terrarum orbe promeruit speciali & propria nostre vrbis exultatione veneranda est vt vbi precipuorũ apostolorũ glorificatꝰ ẽ

exitus: ibi in die martyrij eoꝝ sit leticie principatus. Isti sunt enim viri p quos tibi euangeliū xpi roma resplenduit: ⁊ que prius eras magistra erroris: facta es discipula veritatis. Isti sunt sancti patres tui vereq; pastores: qui te regnis celestibus inserendā multo melio⁹ multoq; felicius condiderunt q̄z illi quorū studio prima meniū tuorū fundamenta locata sunt: e quibus is tibi nomen dedit qui te fraterna cede fedauit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam puererunt vt sis ciuitas sacerdotalis ⁊ sācta: ⁊ p sāctā beati petri sedem caput totius orbis effecta latius presidens religiōe diuina q̄z dominatōne terrena. Quāuis enim ius imperij tui terra mariq; distenderis: minus tñ est qō tibi bellicus labor subdidit q̄z qō pax xpiana subiecit: hec Leo. Vt aūt tanto⁹ beneficiorū veritatē plenius agnoscam⁹ de ipso aplorum principe petro principaliter: ⁊ demū de ipso ⁊ paulo in hoc sermone verba faciem⁹. Dicere quidē possumus cū xpo verba ꝓposita. Tu es petrus. i. inter apostolos confessor fidei singularissimus qui ⁊ vbi ⁊ toti mūdo lumen euāgelicū ꝓtulisti: vbi de ipso sanctissimo petro tria mysteria ꝓponimus contemplanda.

¶Primū dr̄ pcminentie.

Scōm refulgentie.

Tertiū patientie.

¶Q̄z beatissimus petrus princeps aplor̄ fuit ⁊ dignissimū caput ecclesie. Capitulum. j.

PRimū mysteriū contēplandū de beato petro dr̄ pcminentie: In quo cōsiderem⁹ dignitatē cius ex eo q̄ fuit princeps ⁊ caput aplor̄: qō ꝓbare possumus tripliciter.

¶Primo rōne testificationis.

Scōo rōne ordinationis.

Tertio rōne exercitationis.

¶Primo probamus petrū fuisse aplor̄ caput ⁊ principem rōne testificationis. Ita q̄p testificant canones sacri. Sic patet. xxi. di. ca. i. §. horuz discretio. ⁊. ca in nouo. ⁊. l. di. c. q⁹ tua. ca. hi q. el. ij. ca. ꝓsiderādū ca. fidelior. lxxix di. ca. oportebit. lxx. di. in illis. i. q. i. ca. cos. iij. q. vi. ca. dudū. vij. q. i. ca. mutationes. viij. q. i. ca. si petrus. xxiiij. q. i. ca. rogamus. Et de electōe ca. fundamēta li. vi. Et q⁹ papa canonice electꝰ ē successor petri vt pz. xxi. di. ca. in nouo testamento. Et. ix. q. iij. ca. aliorum. Idco est caput ecclesie vt dr̄. xcvi. di. ca. constantinus. Et est vicarius xpi vt ponit extra de transla. epi. ca. inter corporalia. ⁊ ca. licet. Et i clementina Romani principes: de iureiuran. Et gerit vicem dei in terris. vt habetur extra de transac. ca. quanto. ¶Scōo probamus petrum fuisse apostolorum ⁊ totius ecclesie caput rōne ordinationis. Sic vtiq; statuit xp̄s vt postq̄z ipse conscenderet celū: petrus curam gereret ecclesie sancte. Vnde sibi dixit Matth. xvi. ca. Tibi dabo claues regni celorum: ad designandum q⁹ omēs alij quibus potestas ligandi atq; soluendi concedenda erat: dependentiam haberent ab ipso: vt scribitur. xxiiij. q. i. ca. manet. ca. quodcūq;. Insuper Luce. xxij. ca. dixit xp̄s benedictus. Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua. s. finaliter ſm Nicholaum de lira. Non enim rogauit vt petrus non caderet: sed vt in casu non remaneret. Idco sequit Et tu aliqñ conuersus. i. de peccato ad gratiā: confirma fratres tuos. Quod dr̄ ei q⁹ ecclesia erat sibi committenda. Impletum Xo id fuit qñ: vt dr̄ Joannis vltimo ca. ter xp̄s illi dixit Pasce agnos meos. ¶Tertio probamus petruz fuisse aplis ceteris ⁊ ecclesie prelatum rōne exercitationis. vt eni scribitur Actuū. i. ca. Primus sermonē fecit in electione matthie. Et Actuum. ij. ca. post susceptum spm̄ sctūm primus populo predicauit. Ideo Anacletus preallegato ca. in nouo testamento ait. Petr⁹ primus ad fidem populum virtute sue predicationis adduxit. Et post ascensionē xpi primū miraculū factum fuit per petrum associatum cum ioanne: cum dixit claudo. Argentuz ⁊ aurum non est mihi: quod autē habeo hoc tibi do. In nomine iesu surge ⁊ ambula: propter que omnia non est ascribenduz superbie q⁹ petrus sit passus in cathedra exaltari. Cum humilitate quippe honorem⁹ sue dignitati a xpo vt predictum est institute libenter suscepit. Nam vt colligitur ex itinerario clementis. Postq̄z beatus petrus Anthiochie predicauit: populumq; illum ad fidē conuertit. Theophilus princeps ciuitatis illius domuz suam in basilicam fecit consecrari. In cuius medio excelsam cathedram fabricauerunt ⁊ petrum vt ab oībus videri ⁊ audiri posset: exaltauerūt In qua sedit honorifice temporibus congruis annis septem. Sed postmodum veniens Romam anno scōo imperij Claudij in romana cathedra sedit ānis viginti quinq; ⁊ vltra De primo Xo honore ecclesia festum celebrat quia tunc primo prelati ecclesie ceperunt loco potestate ⁊ nomine sublimari. Ex quibus om

nibus deprehendere possumus q̄z reprehensibilis sit multorum ignorantia: temeritas ⁊ malicia qui prelatos ecclesie precipue pontificem maximum: despectos: viles: contemptibiles q̄z inspicere vellent. Nam vt de papa loquar ipe a nemine est iudicandus nisi a fide deuiet vt patet. xl. di. ca. si papa. Et debet quandoq̄z ornat⁹ corona ⁊ vestib⁹ pciosis ppło se mōstrare ad honorem ⁊ gloriam xpi q̄m pape Siluestro ⁊ eius successoribus Imperator Constātinus dedit palatium suum lateranense ⁊ coronam capitis ⁊ vestimenta imperialia. xcvi. di. ca. Constantinus. Et lz beatus petrus nō legatur cū tanta magnificentia sedisse: tamen id fuit q̄ persecutio recens ⁊ ingentissima impugnabat ecclesiam. Quod patet q̄ ⁊ ipse vt infra dicemus iubente Nerone crucifixus fuit. Vnde Ysidorus in li. de vita ⁊ obitu sanctorum ait. ¶Petrus post q̄z anthiochenam fūdauit ecclesiam sub Claudio Cesare contra Simonem magum Romam pergit. ibiq̄z predicans euangelium vigintiquinq̄z annis: eiusdē vrbis episcopatum tenuit. Et trigesimo sexto anno a passione dñi a Nerone vt ipse voluit crucifixus est.

¶ De abiectione rerum temporalium ⁊ confessione xpi atq̄z penitentia petri: quib⁹ tanq̄z preciosis gemmis anima eius decorata fuit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de petro apostolo dicit refulgentie. Refulsit nanq̄z ⁊ virtutibus claruit: atq̄z ob sue vite sanctitatem ⁊ perfectionem signis pluribus ⁊ miraculis coruscauit. Et oib⁹ alijs dimissis tres in hac parte virtutes eius prestantissimas considerem⁹.

¶Prima dī bonor̄ tpalium despectio.
Scōa iesu xpi filij dei confessio.
Tertia pcti cōmissi amara deploratio.

¶ Prima beati petri virtus a nobis considerāda: dī bonor̄ temporalium despectio. Vt enim scribitur Matthei. iiij. ca. Ambulans iesus iuxta mare galilee: vidit duos fratres simonem qui vocatur petrus ⁊ andream fratrē eius: mittentes rhete in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hominū. At illi continuo relictis rhetibus secuti sunt eum. Sed a quibusdam queritur vtrum sit magis sm virtutē possidere diuitias q̄z illas relinquere. Et plerīq̄z paupertatem dāmantes arguūt. ¶Primo q̄ nullus debet exponere se periculo. Sed qui paupertatem sectatur exponit se periculo spirituali ⁊ corporali: ergo non licet relictis oib⁹ pauperem vitam gerere. Nam sapiens ¶Proverbior̄ ca. iij. dicebat. Me forte egestate compulsus furer ⁊ piurē nomē dei mei. Et ecclesiastici. xxvij. ¶Propter inopiā mlti deliq̄rūt. Et Ecclesiastici. vij. ca. Sicut ptegit sapia: sic, ptegit ⁊ pecunia. Et Aristotcles. iiij. Ethicorum Videtur quedam perditio ipsius hominis eē corruptio diuitiarum q̄ per has homo viuit Sunt ⁊ de hoc alie auctoritates quas inuenies in sermone de contemptu diuitiarum. Secundo arguitur contra paupertatem. quia sm Aristo. in. ij. Ethicorum. Virtus consistit in medio: sed ille qui omnia dimittit per voluntariam paupertatez non videtur in medio cōsistere: sed magis in extremo: ergo nō agit virtuose. Tertio arguitur q̄ vltima perfectio hominis in beatitudine consistit. Sed diuitie cōferūt ad btitudinem. dī eccli Ecclesiastici. xxxi. Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et Aristo. dicit in. i. Ethicor̄. q̄ diuitie organice deseruiūt ad felicitatē: ergo reliquere oia ⁊ viuere in paupertate non est sm virtutem. Quarto arguit. nā dare elemosinā est actus virtutis ⁊ deo gratus: sed paupertas excludit elemosinarū largitionē: ergo videt q̄ pauptas non spectat ad virtutē. Contra ista est auctoritas ¶Piero. q ait ꝯ Jouinianū. Legunt pluri mi philosophor̄ diuitias non tm̄ ꝓtempsisse sed etiā abiecisse quasi impedimentū sapie ⁊ virtutis. Et de his Lactantius li. i. diuinarū insti. inqt. Nam ⁊ abiecisse quosdā res familiares suas ⁊ renunciasse vniuersis voluptatibus constat. vt solam nudāq̄z virtutē nudi expeditiq̄z sequerentur. Et Seneca in li. de moribus ita sequitur. Multis ad philosophandum obstitere diuitie: paupertas aūt expedita secura est. Et de Socrate ¶Piero⁹ ad paulinū notauit illud q̄ ponit. xij. q. ij. ca. Olia cpi. §. socrates. Socrates ille Thebanus bō quondam ditissimus cū ad philosophandū Athenas ꝓgeret: magnū auri pondus proiecit: nec putauit se posse simul ⁊ virtutem ⁊ diuitias possidere. Ad primum itaq̄z obiectum respondet Tho. 2a 2e. q. clxxxvi. q̄ ille qui omnia dimittit ꝓpter xp̄m non exponit se periculo: neq̄z spūali neq̄z corporali. Spūale enim periculum ex paupertate prouenit q̄n non est voluntaria q̄ ex affectu congregandi pecunias

quē patiunt illi qui inuoluntarie sunt paupe res:incidit hō in multa pcā. Iste āt affectus deponit ab his q voluntariā pauptatē sequū tur. Magis āt dñatur his qui diuitias possi dent. ¶ Corporale etiā periculū nō imunet illis qui intentione sequendi xp̄m oia relinquunt. diuine prouidentie se cōmittentes. Vñ Aug⁹ dicit li. de sermone dñi in monte. Querentib⁹ regnū dei t iusticiā eius nō oz subesse solicitu do ne diuitie sibi desint: ꝓpterea saluator nr̄ Luce. xxij. ca. dixit discipulis suis. Qñ misi vos sine sacculo t pera t calciamentis nunqd aliqd defuit vobis. Ad scōm argumentū rñ det sctūs Tho. q mediū Vturis fm pbum in ij. Ethico. accipit fm rōnē rectā nō fm quā titatē. Illā milo crotonien⁹ vnū bouē come debat in die nō grauatus ex eo: hic fortissim⁹ erat t robustissimus valde. Alius autē frusto panis fm sue nature conditionē sustentat: nō accipit ergo mediū virtutis inter istos duos: vt. s. supaddat cui sufficit frustū panis t dein de diminuat miloni vt tātū vn⁹ quātū alt̄ co medat. Sed accipit mediū fm q dictat rō vi delicet q vnusquisq comedat fm q requrit conditio complexionis sue. Ideo quicqd fieri pōt fm rōnem rectā est vitiosū ex magnitudi ne quantitatis: sed magis virtuosū. Esset aūt preter rōnem rectā si quis oia sua cōsūmeret in intemperantia: lasciuia: conuiuijs t huius modi vel absq; vtilitate. Est Vo fm rōnē rectam q aliquis diuitias abijciat vt contēpla tioni vacet atq; vt xp̄m pfecte sequat. Ad ter tiū qō obijciebat rñdet sctūs Tho. q duplex ē fortitudo siue felicitas. Vna quidē pfecta quā expectam⁹ in futura vita. Alia āt imperfecta fm quā aliqui dicunt in hac vita beati. ¶ Pre sentis Vo vite felicitas est dupler. Vna qui dem fm vitā actiuā. Alia fm vitā ꝓtemplati uā. vt pz q Aristo. in. x. Ethico. Ad felicita tē vite actiue que consistit in exterioribus opa tionibus diuitie instrumentaliter coadiuuāt q; vt pbus dicit in. i. Ethico. Multa opera mur q amicos: q diuitias: t ciuilē potentiam sicut q quedam organa. Ad felicitatē āt contē platiue vite diuitie nō multū opantur: sed ma gis impediunt inq̄tū sua solicitudine impe diunt aī quietē que maxime necessaria est cō tēplationi. Et hoc est qō pbus dicit in. x. Ethi co. q ad actiones multis opus est: speculāti Vo nullo taliū. s. exterioꝝ bonoꝝ. Ad futurā Vo btitudinē ordinatur aliquis q charitatē ad quā efficaciter pducit voluntaria paupras ¶ Propterea xp̄s dixit Matthei. xix. ca. Vade t vende oia que habes t da pauperibus t ha bebis thesaurū in celo. Ad quartū argumētū rñdet Gregorius sup Ezechielem. Q; illi qui ex possessis rebus subsidia egentib⁹ ministrāt in bonis que faciunt sacrificiū offerūt ex eo q aliquid deo immolant t aliquid sibi reseruant. Qui Vo nihil sibi reseruant: offerūt holocau stuz qō est maius sacrificio. Et si diceretur q ille relinquens oia t viuens in paupertate libe ralis esse nō pōt: cū liberalitas in datione pe cunie consistat. Rñdet Franciscꝰ in suo tra ctatu de virtutibus q paup pōt esse liberalis habitu genito ex actibus interioribus q; si ha beret gratis daret. Cuius signuz est quia subi to potest homo priuari bonis fortune: sed nō bonis virtutis.

¶ Q; ¶ Petrus confessus est xp̄i diuinitatem.

¶ Scda virtus petri a nobis cōsideranda dr̄ iesu xp̄i filij dei confessio. Cum enī vt scribit Matthei. xvi. ca. interrogasset discipulos xp̄s Quē dicūt homines eē filiū hois t illi dixerunt. Alij heliā. Alij Jeremiā. Alij ioānē baptistā aut vnū ex pphet̄. In Jeremia dicit Micho⁹ de lira fuit excellens patientia in aduersis. In helia zelus veritatis. In Joānē austeritas vi te. Subdidit xp̄s. Vos autem quē me esse di citis. Rñdens petrus dixit. Tu es xp̄us filius dei viui. At iesus ait illi. Beatus es simon bariona. i. filius ioanna. Bar idem est q filiꝰ iona ponitur ꝓ diminutionē pertracta media fillaba ꝓ ioanna. Sequitur. q; caro t sanguis nō reuelauit tibi. i. homo mortalis nō docuit te istam veritatem sed pater meus. Et ego di co tibi: q; tu es petrus. i. confessor petre vere que xp̄s est. Et super hanc petram quā confes sus es. s. super xp̄m edificabo ecclesiam meaz Sed hic oritur difficultas vtrū confessio fidei iesu xp̄i sit ad salutem necessaria. Et ad hoc di cit sanctus Tho. Ia. 2e. q. iij. q. cōfessio fidei ca dit sub preceptis affirmatiuis que non obli gant ad semper sed pro loco t tempore: t fm alias circūstantias debitas fm quas oportet actuz humanū limitari ad hoc q sit actus vir tutis. Confiteri ergo xp̄m non semper nec in quolibet loco est de necessitate salutis: sed ali quo loco t tempore: q̄. s. per omissionez hui⁹ confessionis subtraheretur honor debit⁹ deo vel etiam vtilitas proximis ipendēda: puta si aliquis interrogatus de fide taceret: t ex hoc

credereť vel q̄ non haberet fidem: vl̄ q̄ fides nō esset vera: vl̄ alij p̄ eius taciturnitatē auerterent a fide. Si aūt turbatio infidelium oriat de confessione fidei manifesta absq; vtilitate fidei vel fideliū: nō est laudabile in tali casu fidem publice confiteri. Dñs dñs dicit Matth. vij. ca. Nolite sctūm dar̄ canib⁹ neq; margaritas vestras spargere añ porcos ne cōuersi dirumpant vos. Sed si vtilitas aliqua peueniret vel adesset necessitas: tunc cōtempta turbatione infideliū dz homo fidē publice confiteri

Vtrum petrus negando xp̄m peccauit.

¶ Tertia virtus beati petri a nobis cōsideranda dr̄ peti cōmissi amara deploratio. Postq̄ eni xp̄s vt hō nōdū in gr̄a confirmat⁹ ter pre timore negauit: cum respexisset in eum pijssimus iesus: vt scribitur Luce. xxij. ca. Egressus foras fleuit amare. Sed in hoc loco diligenter est p̄scrutandū an petrus negando xp̄m peccauit mortaliter. Et quidā inuenti sūt qui dicere voluerunt q̄ nō: ex eo q̄ nō negauit xp̄m ex timore sed amore nolens ab eo segari. Sciebat eni q̄ si dixisset se esse discipulū xp̄i statim fuisset electus t separatus ab eo. Ista opinio falsa est a cunctis doctoribus improbata. Mā sctūs Tho. 3a 3e. q. xxv. ar. xij. siue vltimo argumē. ij. expresse dicit: petr⁹ negando xp̄m peccauit mortalit. Brego. insup in omelia de ipo ait. dū mori timuit vitā negauit. Hiero⁹ sup Matthēū. Rabanus sup Matth. t Brego. iij. moralū idē confirmant. s. petrū in illa negatione graviter deliquisse. Et leo papa in sermone de passione ita refert. Ob hoc āt hesitare p̄missus est petrus vt in eccl̄ie p̄ncipe remediū penitentie recōderet: t nemo auderet d̄ sua virtute cōfidere. Crisosto. insup in sermone sic loquit. Jccirco diuine ꝓuidentie secretū p̄misit vt primus ipse laberet petrus q̄ erga pctōres durioē sniam ꝓprij casus intuitu tēperaret: petr⁹ eni orbis terrarū doctor t mgr̄ peccauit t venā impetrauit: vt hec indulgentie norma t regula iudicantibus p̄beret: hec Crisosto. Ex his dictis claret petrū a pctō excusari non posse. Verūtn oriť difficultas non parua ex verbis leonis pape in sermōe de passione sic ad petrū loquentis. Vidit in te dñs n̄ fidē victā: nō dilectionē auersā sed constātiā fuisse turbatā. Sed pctm̄ esse non pōt cū dilectione t charitate: ergo minime petrus peccauit qui dilectionē t charitatem non perdidit. Ad hoc rñdet sanctus Tho. vbi supra. q̄ charitas amittit dupliciter. Vno mō directe per actualē contēptū: t sic petrus charitatem non amisit. Alio mō indirecte q̄n quis cōmittit aliquid ꝑriū charitati ꝓpter aliquā passionē ꝓcupiscentie vel timoris: t hoc mō petrus ꝑ charitatē faciens charitatē amisit sed eā cito recuperat dū lachrymas contritiōis effudit. Neq; tanta fuit deformitas eius culpe quanta pro illa penitentie plenitudo. Nec solum pro peccato cōmisso ploravit: Quinimo fertur q̄ sp in sinū sudariū portabat quo crebro fluentes tergebat lachrymas. Quia q̄n dulcedinis t locutionis t penitentie dñi memor erat pre nimia amoris suauitate lachrymas continere n̄ poterat.

¶ De martyrio petri t pauli q̄s cōsideratur respectu temporis: respectu cause t respectu modi. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de beato petro dr̄ patientie. in quo innuemus patientiam illius in tolleratione martyrij: de q̄ tria considerabimus.

Primo dubietatem.
Scōo causalitatem.
Tertio modalitatem.

¶ Primo considerabimus dubietatē: an petr⁹ t paulus passi sint eadē die. Et quidā dixerūt q̄ eadē die reueluto anno. Sed contra istos ē auctoritas vniuersalis eccl̄ie que in oratione sic deū deprecat. Deus qui hodiernā diē apl̄orū tuorū petri t pauli martyrio consecrasti: da ecclesie tue corū in oībus sequi p̄ceptū p̄ quos religionis sumpsit exordium. Et Dionysius qui corū interfuit ꝓmartyrio vt inferius dicet narrat qualiter eadē die simul t āno passi sūt Idem refert leo papa in sermone. Hiero⁹ Xo in libro de viris illustribus inquit. Anno Neronis scōo paulus romā vinctus mittit t per bienniū in libera manens custodia aduersus iudeos disputauit. deinde a nerone dimissus euangeliū in occidentis partibus predicauit. Quartodecimo Xo neronis anno eodē die q̄ crucifixus est petrus capite truncatus est. Et in hoc concordant pariter oēs sancti. Et lz eadem die passi fuerint: ordinauit tn̄ Brego. vt ipsa die specialius quo ad officiū fieret solennitas petri t in sequēti die cōmemoratio pauli. tū q̄ eadē die fuit dedicata ecclesia scti petri. tū q̄ maior est dignitate. tū q̄ prior est cōuersione: t prior vbem intrauit. ¶ Scōo considerabimus causalitatē: qua. s. ex causa petrus t

paulus innocentes ⁊ sancti ad violentā mor-
tem cōdēnati fuerūt. Ad qō rñdere possumus
q⁹ tria cōcurrerunt q̄ illos bonos ⁊ oi sctitate
fulgentes coegerunt ad mortē.
¶Primū fuit romanor̄ supbia.
Scōm Neronis seuicia.
Tertiū Simonis magi malicia.
¶Primū fuit romanor̄ supbia. nā xp̄ianos p-
secuti sunt: nō q⁹ xp̄m predicabant. sed q⁹ ipsū
sine senatus auctoritate deificatū aiebant: qō
ipsi de noie fieri ꝓhibuerant. vt scribit in hi-
storia Ecclesiastica. Nā cū pilatus quadā vice
ad Tiberiū epl̄as de xp̄o misisset: ipseq̄ Tibe
rius eius fidē a romanis recipi assentiret: sena
tus oīno respuit: ex eo q⁹ ñ sui auctoritate de⁹
vocat⁹ fuit. Et ly Titus liuius in ꝓhemio di
cat in laudē romanor̄. Ceterum aut me amor
negocij suscepti fallit: aut nulla vnq̄ respubli
ca: nec maior: nec sanctior: nec bonis exemplis
ditior fuit: nec vnq̄ ciuitatē tā sero auaricia
luxuriaq̄ imigrauerūt. Tñ nescium aut noluit
ipse Titus liuius agnoscere romanor̄ supbiaꝫ
q⁹ se deos extimabant: ⁊ vt Aug⁹ dicit in prin
cipio primi li. de ci. dei. Hoc qō dei est affecta
bant amabantq̄ sibi in laudibus dici: parce-
re subiectis ⁊ debellare superbos. Et vt predi
ctū est nolebant vt qs ꝓ deo coleret absq̄ illo
rū licentia ⁊ auctoritate. Scōm qō ocurrit vt
apostoli scti violenta morte extingerent: fuit
Neronis seuicia. Ipse tūc romanis imp̄abat:
qui vt Horosius Eutropius ⁊ reliqui scripto
res romanor̄ rerū tradunt flagicios̄issimus ⁊
iniquissimus fuit. De quo etiam Joannes de
Saberijs in policratone li. i. ita ait. In tanta
mole imperij oēm perosus est gravitatē: phi-
losophiā psequens q̄si maiestatis imperij ini
micā. Et nobiliora ingenia veritus se cōsilijs
subdidit histrionū. Cū Xo eēt oīz auarissim⁹
adeo vt nulli quodcūq̄ officiū delegaret: quin
ꝓsequeret: nosti quid mihi opus est: aut illud
subij ceret. Qui oībus ꝓest oībus indiget hi
strionib⁹ ⁊ mimis pecunias infinitas eroga-
re non grauabat. Singulos ꝓut quibusq̄ pla
cuerat amplissime dignitat⁹ noie sublimabat
Alios patricios: alios senatores dicere hos il
lustrium spectabiliūue noibus illustrabat. hec
ille. Qui aliter appellari solet policratus: ⁊ fu
it natione angelicus. Et ne vitijs neronis diu
tius imoremur: illud tantū afferamus in me-
diū: q⁹ anno etatis sue. xxxij. Eutropiū fugiēs
ad quartū ab vrbe lapidē semetipsū interfecit
Tertiū qō cōcurrit vt sanctissimi petr⁹ ⁊ pau-
lus martyrio coronarent̄ fuit Simonis magi
malicia. Hic vt scribit in itinerario clement⁹
serpentes eneos faciebat moueri: statuas ene
as lapideasq̄ ridere ⁊ cantare: multaq̄ huius
modi exercebat veneficijs ⁊ incantationibus
magicis: ꝓpter que neroni charissimus erat
Victus tñ ⁊ supatus q̄sepe ab apl̄is petro ⁊
paulo virtute xp̄i: cū tentass volare: vt leo pa
pa testat: orante paulo ⁊ petro imperante an-
gelis sathane vt cū relinquerēt: quē ꝓ aera fe-
rebant continuo corruit: fractisq̄ cruribus
expirauit. Qua de re iratus Nero dedit eos i
manibus paulini viri clarissimi: ⁊ paulin⁹ tra
didit eos in custodia mamortini sub cura mi-
litū ꝓcessi ⁊ martiniani. Quos milites petr⁹
ad fidē xp̄i cōuertit: ⁊ cōperto q⁹ xp̄iani essent
capite cesi sunt. ¶Tertio cōsideremus moda-
litatē: quo. s. mō petrus ⁊ paulus martyrio co
ronati sūt. Et in hoc standū est Dionysio ari-
opagite q⁹ de hoc scribt i epl̄a ad Thimotheū
Nā post multa signa ⁊ ꝓdigia q̄ dñs ꝓ suos
apl̄os dignatus fuit opari: petrus tanq̄ alie
nigena iussus est crucifigi: paulus Xo q⁹ ciuis
erat romanus capitalē sniam subijt: qua lata
dicit Dionysius. O frater mi thimothee si vi
disses agones consūmatiōis ipsor̄ defecisses
quidē ꝓe trisitia ⁊ dolore. Quis ñ fleret illa
hora qñ ꝓceptū sentētie egressū est in eos vt
petrus crucifigeret ⁊ paulus decollaret. Vi-
disses tunc turbā iudeor̄ ⁊ gentiliū ꝓcutiētes
eos ⁊ erpuentes in faciē ipsor̄. Adueniēte ā
terribili tpe cōsūmatiōis ipsor̄ cū separarēt
ab inuicē: ligauerūt colūnas mūdi non vtiq̄
absq̄ fratrū gemitu ⁊ ploratu. Tunc ingt pau
lus petro. ¶Dax tecū fundamentū ecclesiar̄ ⁊
pastor ouiū ⁊ agnor̄ xp̄i. ¶Petrus aūt ad pau
lū ait. Vade in pace ꝓdicator bonor̄ media
tor ⁊ dux salutis iustor̄. Cū autē elongassent
eos ab inuicē secutus sū magistrū meū. Non
eni in eodem vico occiderunt eos. hec Diony
sius. ¶Petrus igit̄ perductus ad passionis lo-
cum crucifixus est habens pedes sursuz ⁊ ma
nus deorsū. vt Leo ⁊ Marcellus testant̄. Tūc
petrus vt scribit Egisippus de cruce dicere ce
pit. Te dñe imitari optaui: sed rectus crucifigi
nō vsurpaui. Tu semp rectus ⁊ excelsus ⁊ al-
tus. Nos primi hois filij q⁹ caput suū demer-
sit in terrā: cuius lapsū significat speciel gene
rationis humane. Sic eni nascimur vt proni
in terram videamur effundi. Inter hec ⁊ sīlia

verba gras agens deo t fideles cōmendans spm emisit. Tūc marcellus t apuleius frēs discipuli eius eū de cruce deposuerūt t diuersis cōdientes aromatibus sepelierūt. ¶Paul⁹ Xo cū ad locū passiōis duceret in porta hostiensi fm Dionysiū matrona quāda noie plantillā obuiā habuit q flēs oronib⁹ suis se cōmendabat. Cui paul⁹. Vade plantilla eterne salutis filia: cōmoda mihi velū q caput tuū tegis t inde oculos meos ligabo t postmodū illud tibi restituā: qō illa libenter effecit. Cū āt ad locum passionis venisset ad orientē versus t manib⁹ in celum extensis orauit cū lachrymis t gras egit. post hec valefaciens fratribus suspexit i celū muniens frontē t pectus suū signo crucis oculosq suos de velo plantille ligauit: t vtrū q genu in terrā defigens absq tristicia t cōpulsione collum extendit: t sic decollatus est. Morq caput ei⁹ a corpore criliēs iesus xps bebraice clara voce insonuit. De eius Xo vulnere vnda lactis vsq in vestimenta militis emanauit: t postea sanguis effluxit. In aere lux imensa emicuit: de corpore odor suauissimus spirauit: percuciente āt carnifice t amputante caput pauli: tunc in ipso ictu paulus explicuit velū t collegit sanguinē ppriū t inuoluit cū illaq bona apparuit plantille tradiditq velū cū sanguine. Et reuerso militi carnifici dixit plantilla: vbi dimisisti magistrum meū paulū? ¶Ñdit miles cū socio iacet ibi extra vrbem in valle pugilū t velo tuo velata ē facies eius. Ipsa aūt rīdens ait. Ecce nūc intrauerunt petrus t paulus induti veste preclara t coronas fulgentes habebant in capitib⁹ suis. Et protulit velum sanguine cruentatū t monstrauit eis: propter quod opus q̄plures crediderunt dño t facti sunt xpiani. Asserit etiam Dionysius apostolos ibi apparuisse: attende inquit miraculum. Vide prodigium frater mi Thimothee die victumationis illoz ¶Nam presens fui in tpe separationis eorum: post mortem autē illorū vidi eos ad inuicem manu ad manū intrantes portas vbis t indutos veste luminis t coronis claritatis t lucis ornatos. hec Dionysius. Cui de his rebus loquenti plena est adhibenda fides. tum qz ex gentili t philosopho sūmo factus fuit nō abre pauli discipulus. tum qz sapientia t virtute pollebat. tum qz ppter xpm t ipse non fine causa passionē sustinuit. Igit queramus cum dei adiutorio quantū possumus sctoz imitari vestigia: vt sic societatis eoz participes mereamur esse in illo felicitatis regno in quo pax sūma est. Ad qō nos pducat clemētia xpi qui viuit t regnat in secula seculoz. Amen.

¶Sermo trigesimusquartus de sctō andrea apl'o frē simonis petri t in passione socio.

Frat autem andreas frater simonis petri vnus ex duob⁹ qui audierant a ioanne t secuti fuerant iesum. Scribuntur hec verba Joannis i.ca. Celebre nomen beati andrce per terrarū orbem latissime diffusum est. quoniam nō solum in hac vita virtutibus plurimis floruit t in regno celesti fulget gloria mirabili sed insuper patrociniū eius exposcentibus petita bñficia impetrare non cessat. ¶Placuit autē prouidentie diuine vt ex ossibus eius ptinue mā na scaturiat vt tali signo ad eius deuotionem cuncti fideles ardentius inflāmēt. Et ls corpus eius a maximilla christo amabili vxore Egee: vt dicemus apud patras fuerit reconditū: tū inde fuit constantinopolim delatum. ¶Postremo ad ciuitatē Amalfie fuit deductū vbi nunc sacrū illud pignus honorabiliter cōseruat. Quapropter vt in solēnitate eius illis laudibus reficiamur statui in pñti sermone de ipso apl'o gloriosissimo verba facere atq quantū potero cum dei adiutorio suā preeminentiā explicare. Ad eius Xo cōmendationē assūpta sunt verba ppposita in quib⁹ triplicez excellentiā bti andree curabimus enarrare.

¶Prima dr diligentia.
Scōa obedientia.
Tertia patientia.

¶Qualiter btūs andreas fuit diligens quer sando cū bonis t audiēdo verbū dei atq alijs cōmunicando q audiuit. Capitulum.j.

¶Prima excellentia beati andree dicitur diligentia: quaz consideremus precipue q̄tū ad tria.

¶Primo q̄tū ad conuersationem.
Scōo q̄tū ad auditionem.
Tertio q̄tū ad cōmunicationem.

¶¶Primo cōsideremus diligentiā btī andree q̄tum ad conuersationē. Fuit quippe diligēs t solicitus conuersari cū ioāne baptista: dum eni famā eius sanctitatis accepit: postmodū eundē t vidit t predicantē audiuit: factus est discipulus eius vt refert Joannes. i.ca. Et in hoc exemplū nobis dedit: vt q̄tuz possumus

bonoꝝ virorum consortia semper expectam? Hinc sapiens ℙrouerbioꝝ.xiij.ca.ait. Qui cū sapientib⁹ gradiť sapiens erit.amicus stultoꝝ similis efficiť. Et Dauid in ꝑs.xvij. Cum sancto sctūs eris:⁊ cū viro innocente innocēs eris: ⁊ cum peruerso peruerteris. Et.xxviij.q.i.ca.sepe malorum.dř. Sepe malorum consortia etiam bonos corrūpunt:quanto magis eos qui ad vitia proni sunt. Et.xxiij.q.iiij.ca.qsqs Quō incorruptus poteris ꝑmanere qui corruptis sociaris. Et de hoc inquit Seneca in.iij. de ira. Sumunť a conuersantibus mores. Et idem ad lucillū. Cū his conuersare qui te meliorem facturi sunt. Illos admitte quos tu potes facere meliores. Et iterū ad eundē. Nulla res magis aīum induit honestate:nullaq̄ dubios ⁊ inclinatos ad praua magis ad rectū reuocat q̄ bonoꝝ assidua conuersatio. Et idem in.iij.de ira.non tm̄ valitudini ꝓfuit sana regio salubrisq̄ celū q̄tum animis parū firmis conuersatio melioris:quō intelliges si feras mā suescere videris conuictu nostro. Et Ysidor⁹ in.ij.li.soliloquioꝝ. Vita malos:caue iniquos Sed aliqs obijcere ꝙ hoc pōt:qm̄ xps cum publicanis ⁊ peccatoribus conuersabať:ita ⁊ scti viri feciſſe ꝓbati sunt. Ad qō declarandū audienda sunt verba Augusti.in sermōe de verbis euangelij q̄ ponunť.xxiij.q.iiij.ca.a malis ibi sic logť. A malis semp corde diſiungimini Ad tps caute corpore copulamini: duob⁹ modis nō te maculat malus si ei non cōsentias:⁊ si redarguas:hoc est nō cōunicare:nō cōsentire. Cōunicať quippe qn̄ facto eius consortiū volūtatis vel approbatōis adiūgiť. Necq̄ enī ꝓsētiētes sitis malis vt nō approbetis:neq̄ negligentes vt nō arguatis. Et eadem sententia cōfirmať predicta cā ⁊ questione.ca.ita ca.si quis.⁊ ca.recedite. Igiť cōuersatio xpi cū peccatoribus ex qua ipſi boni fieri poterant ⁊ ob quā familiarem se illis exhibebat laudabilis erat ⁊ ex radice charitatis procedens. Sili ter apli inter ydolatras cōuiuebant vt eos ad veram religiōē cuocarent. Sicut de andrea legimus q̄ consistens in Achaya postq̄ suscepit spm̄ sctm̄ eā totā ecclesijs impleuit:effugatq̄ ydolatrie peste: pplos ad xpi fidem conuertit. Petrō quoq̄ Egee ꝓcōsulis sacro baptiſmatis fonte regenerauit. ¶ Sedō consideremus diligentiā beati andree q̄tum ad audi tionem. Voluit enī attentius audire ioannez de xpo loquentē atq̄ dicentē. Ecce agnus dei ecce qui ſtollit peccata mūdi. Quo audito secutus est ieſum cū alio cōdiscipulo:dixit Xs illis ieſus.quid queritis. At illi rnderūt ei. Rabbi vbi habitas.dixit eis.venite ⁊ videte: venerūt itaq̄ ⁊ viderūt ⁊ manserunt apud eū die illo. vt ꝑ Joannis.i.ca. Quantū āt ꝓfit vnicuiq̄ audire verba ⁊ doctrinā xpi:iz dixerim in quadrageſimali nr̄o in sermōe de verbo dei:tū ad huc expedit aliquo exemplo id aperire. Scribiť enī Actuū.ij.ca.q̄ predicante,petro audiētes verba eius cōpuncti sunt corde ⁊ dixerūt ad petrū ⁊ ad reliquos apl̄os. Viri fratres qd faciemus.petrus aūt ait ad illos penitentiam agite ⁊ baptiçeť vnuſquiſq̄ vr̄m .Qui ꝙ receperunt sermonē eius baptiçati sunt:⁊ apposite sunt in illa die aie circiter tria milia. Et vt inquit Jeremias ca.xxiij. Verbū dei sicut malleus conterens petras.i.corda dura. ℙredicatione insup apl̄oꝝ crediderūt oēs gentes duz in oēm terram exiuit sonus eorū: qz vt dř ad Romanos.viij.ca. Fides ex auditu: auditus aūt per verbū xpi. ℙropterea sapiens Ecclesiastici. vi. ℙrouerbiorū .iij. ca.ait. Si dilexeris audire sapiens eris. Et Aristo.in.i.Metaphisi. Auditus deseruit disciplinę:ideo aīalia que carent auditu sicut apes ⁊ muſce non obediūt voci hois:nec sūt disciplinabilia.quare nil ita aios hoim ad bene beateq̄ viuendū dirigere pōt sicut auditus verbi. ¶ Tertio cōsideremus beati andree diligentiā q̄tum ad cōicationem dū xpm̄ agnouit statim illuminationem suā cōunicare,,pcurauit fratri suo petro. Nam vt scribiť Joannis.i.ca. mox eo inuento dixit ei. Inuenim⁹ messiā: ⁊ adduxit eum ad ieſum:cui et xps benigne seipſū manifestauit dixitq̄ illi. Tu es simon filius ioanna tu vocaberis cephas qō interpretať petrus. Voluit ergo ādreas bonū salutis cē sibi soli: ,pcurauit ⁊ illud pro fre suo petro. Sic ⁊ nos si cupimus regnare cū xpo:,primis opem ferre tenemur. Inquit nanq̄ sapiens Ecclesiastici.xvij.ca. Vnicuiq̄ mandauit deus de,prio suo. Sed mirū certe quō non ꝓfundunť ⁊ erubescunt in semetipſis hi qui xpiano noīe decoranť.oia tū ad,ppriū amorem reflectunt:dū ꝙ se loquentē audiūt:adhuc Ciceronem gentilem. Retulit ipse in oratione,p quinto ligurio: hoies ad deos nulla re ,ppius accedunt q̄ salutem hoibus dando. Et in questionibus tuſculanis. Que melior est in hoim genere nā q̄ eoꝝ qui se natos ad hoies adiuuandos ⁊ con

seruandos arbitrantur. Sed quō aliene saluti intendēt qui ꝓpriam negligunt? Heu heu q̄z pauciſſimi ſunt qui nō magis inuigilent ꝓ corporis beneficio q̄z ꝓ aie atq̄z conſcientie tranquillitate.

¶ Qualiter btūs andreas rōnabiliter obediuit xpo eū vocanti ſimul cū petro qō ſatis ſtulte quidā improbare ſunt auſi. Capitulum.ij.

Secunda excellentia beati andree dr̄ obedientia. Nox eni vt ipſum atq̄z fratrez eius petrū xp̄us vocauit: relictis oibus ſecuti ſunt cū. vt ſcribit Matthei.iiij.ca. Erant eni piſcatores t xp̄s dixit eis. Venite poſt me faciam vos fieri piſcatores hoim. Habuit aūt iſta obedientia tres conditiones mirificas.

Prima dr̄ rationabilitas.

Seda ſocietas.

Tertia velocitas.

¶ Prima conditio illius obedientie rōnabilitas dr̄. Fuit nanq̄z rōnabile obedire xpo qui deus erat qui imperauit ventiſ t mari t facta eſt tranquillitas magna: vt dr̄ Matthei. viij. ca. Qui curauit infirmos: illuminauit cecos: mundauit leproſos: demones a corporib⁹ obſeſſis eiecit t mortuos ſuſcitauit. Ad quem accesſerunt poſt ieiuniū angeli t miniſtrabant ei vt dr̄ Matthei.iiij.ca. Veruntū vt refert Hiero⁹ ſup Matthēū Arguit in hoc porphirius t Julianus auguſtus vel imperitiam hiſtorici mentientis vel ſtulticiā eox qui ſtatim ſecuti ſunt ſaluatorē q̄ſi irrationabiliter quēlibet vocantē hoiem ſunt ſecuti. Sed certe fulgor ipſe t maieſtas diuinitatis occulta que in hūana facie relucebat Ex primo ad ſe venientes trahere poterāt aſpectu. Si eni in magnete lapide virtus hec eſſe dr̄. vt ānulos t feſtucas ſibi copulet quanto magis dñs oīm creaturarū ad ſe trahere poterat q̄s volebat: hec Hiero⁹. Sed Porphirius pfatus ſacrileguſ t blaſſemus xp̄m vocantē pſumit culpare aſſerens ex malicia piſcatores ruſticos t indoctos ad ſe ſequendū vocaſſe. Nā cū illi⁹ facta t geſta fraude t deceptōne vt ipſe falſo aſſerit fuerint plena: voluit eos habere comites q̄s facile erat decipe. O verba oi execratione digna. O falſitas ab oibus exhorrenda. Nō fuit deceptor xp̄s in q̄ ois gr̄e plenitudo ſupabūdauit: ois pfectio ſcitatis emicuit: ois deniq̄z ſplendor virtutis effulſit. Sed iō pauper nō diuites t potētes: piſcatores nō philoſophos ad ſe vocauit: vt in cōuerſione mūdi fienda ꝓ eos virtus diuina clarēſceret: t veritas ꝓ eos predicanda diuine gr̄e nō hūanis fauoribus aſcriberet. Jccirco paulus.i.ad Corinthios.i. ca.inqt. Que ſtulta ſūt mūdi elegit deus vt cō fundat ſapientes: t infirma mūdi elegit deus vt cōfundat fortia. Et mūdi ignobilia t cōtemptibilia elegit deus t ea q̄ nō ſunt vt ea q̄ ſūt deſtrueret vt nō gloriet oīs caro in cōſpectu eius. Sup hoc paſſu ita dicit Aug⁹. Si doct⁹ eligeret fortaſſe iō ſe diceret electū: q: ſua doctrina eligi meruit. Dñs aūt nr̄ ieſus xp̄s volens ſuperbox frangere cerui ces nō queſiuit ꝓ oratorē piſcatorē. ſed de piſcatore lucratus eſt imperatorē. ¶ Seda conditio illius obedientie dr̄ ſocietas. Habuit eni ſecū obedientez t ſociū fratrē ſuū petrū. Simul quidem vocati ſūt t inſimul vocantē ſecuti. Hinc Criſoſto. ſup Matthēū ait de ipſis. Erant habitatiōe ciues: dilectione cōcordes: artificio pares: fraternitatis pietate coniuncti: nō ſimul eos vocauit: ne boies ita coniunctos diſſimilis vocatō ſepararet: hec ille. Sciendū tñ q̄ cōiunctio fraternitatis aliq̄n hz diſparitatē ſicut in cayn t abel: quox vnus deo gratus fuit: alter exoſus vt pz Geneſis.iiij.ca. Jſaac etiā hereditatem obtinuit: Jſmael xo frater eius illam amiſit: ſic̄ ſcribit Geneſis.xxi. ca. Et ad Galathas iiij.ca. Eice ancillā t filiū eius: nō eni erit heres filius ancille cū filio libere. Jacob inſuper amabilis fuit deo. non ſic Eſau frater de quibus Malachie.i.ca. dixit deus. Jacob dilexi: eſau odio habui. Q̄nq̄z aūt copula fraternitatis habet paritatē. vñ Valerius maximus li. i. recitat de poliſtrato t Pipoclide philoſophis. q̄ fuerunt eodē die nati: eiuſdēq̄z preceptoris: Epicuri ſectā ſecuti: patrimonij etiam poſſidendi alendiq̄z ſchole cōmunione cōiuncti: eodēq̄z momento tpis vltima ſenectute extincti. Sic cognatio petri t andree parem in multis habuit conditionē. nā fuerūt ab eodez artificio vocati: dicit nāq̄z Matthēus. iiij. ca. Ambulās ieſus iuxta mare galilee vidit duos fratres ſimonē qui vocat petrus t andreā fratrē eius mittentes rhete in mare: erant eni piſcatores. Et ait illis. Venite poſt me tc̄. Fuerunt eidem officio deputati. ſ. apoſtolatui xp̄i Vñ Luce. vi. ca. t Matthei. x. ca. ſcribit. Elegit duodecim quos aplos noiauit. ſimonem quē cognominauit petrū t andreā fratrē eius Fuerunt inſup eodē priuilegio dotati in miraculoz opatione. vñ Matthei. x. ca. dr̄. conu

catis ieſus duodecim diſcipulis eiꝰ: dedit illis ptātem ſpirituū immundoꝝ vt eijcerent eos ⁊ curarent oēm languorē ⁊ oēm infirmitatē. Nomina aūt duodecim apl'oꝝ ſunt hec. primus ſimon q dr̄ petrꝰ ⁊ andreas frater eius. Vltimo fuerūt eodē genere martyrij coronati: q; ambo crucis ſuppliciū ptulerunt. Ideo eccleſia cantat. Andreas xpi famulus dignus dei apl'us: germanus petri ⁊ in paſſione ſociꝰ

¶ Tertia ꝓditio illiꝰ obediēte dr̄ velocitatis. Obediuit qppe andreas ſtati ſine mora ſine dilatōe. Sed h̄ tpe mortales miſeri aures hn̄t ⁊ nō audiunt: vocāt ad penitentiā ⁊ tn̄ vix e mille conuertit vnus. Eoꝝ vo rn̄ſio eſt vel tacita vel expreſſa. Reuertemur ad dn̄m in ſenectute. Reuertemur ad dn̄m in infirmitate. Reuertemur ad dn̄m poſt aliquos annos. O petrōes duri: O petrōes excecati: nolite differre: nolite procraſtinare. hodie inquit Dauid i ps̄. Si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vr̄a: hodie inquit nō cras: de futuro quidem nil certū habemus: preſens tm̄ tpus nr̄m eſt. Dū tps habemus ait paulus ad Galatas vi. operemur bonū. Et ſapiens Eccleſiaſti. v. ca Ne tardes conuerti ad dn̄m ⁊ ne differas de die in diem: ſubito eni venit ira illius ⁊ in tpe vindicte diſperdet te. O q̄z grandis eſt numerus peccatū. O q̄z magna multitudo dei mādata ſpnentiū. Vocat oēs benignꝰ pr̄ tā dulciter: ⁊ hoies ingrati ei obedire poſtponunt.

¶ Propter dicta Grego. in omelia ita pulchre loquit̄. Audiſtis frēs chariſſimi q ad vnius iuſſionis vocez petrus ⁊ andreas relictis rbe tibus ſecuti ſunt redemptorē. Nulla vo hūc facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo ꝺ premio eterne retributionis audierant ⁊ tn̄ ad vnū dn̄i preceptū hoc qō poſſidere videbātur obliti ſunt. Quanta nos eius miracula videmus. Quot flagellis affligimur? Quantis minarū aſperitatibus deterremur? ⁊ tn̄ voc̄atem ſequi contēnimus. In celo iam ſedet qui de conuerſione nos admonet. Jam iugo fidei colla gentiū ſubdidit. Jā mūdi gloriā ſtrauit Jam ruinis crebreſcentibus diſtricti ſui iudicij ꝓpinquū denunciat diē. Et tn̄ ſuꝑba mēs nr̄a nō vult hoc ſponte deſerere qō quottidie perdit in vita. Quid ergo frēs chariſſimi: qd i eius indicio dicturi ſumus q ab amore pn̄tis ſeculi: nec preceptis flectimur: nec verberibus emendamur. hec ille.

¶ Qualiter btūs andreas iubēte Ægea crucē martyriū paſſus eſt. Capitulum. iij.

Tertia excellentia bti andree dr̄ patiētia hec illū violentā mortē aio conſtanti tolerare fecit: non eni aufugit illata ſupplicia: ⁊ ꝓ xpo martyriū pati n̄ recuſauit. de illo tamē tria ſunt conſideranda.

Primo illius martyrij cauſa.
Scdo illius martyrij modus.
Tertio illius martyrij gloria.

¶ Primo conſideranda eſt de martyrio ſcti andree cā. quare. ſ. paſſus eſt. Non equidem paſſus eſt ꝓpter aliqō ꝓpetratū flagiciū aut leſe maieſtatis crimen: hue qōcūq; pctūm adhuc minimū. Sed q; ydolatriā deteſtabat̄ ⁊ Egeā ꝓconſulē redarguebat: crucisq; myſteria efficaciſſime cōprobabat. Ab ipſo Ægea iniquiſſimo cruci fuit adiudicatus. In ciuitate nāq; patras Ægeas xpianos ad idolorū ſacrificia cōpellebat: cui occurrēs andreas dixit. O potebat vt tu qui iuder hoim eſſe meruiſti: iudicem tuū qui eſt in celo cognoſceres ⁊ agnitū coleres ⁊ colendo aium tuū a falſis dijs penitus reuocares. Cui Ægeas. Tu es andreas q ſupſtitioſā predicas ſectā quā romani principes exterminare iuſſerunt. Ad quem andreas. Romani principes nōdū cognouerūt quō dei filius veniens docuerit idola eſſe demonia Cui Ægeas. iſta vana ieſus veſter predicans crucis patibulo eſt affixus. Rndit andreas ꝓ reſtauratione nr̄a nō ꝓ ſua culpa crucis patibulū ſponte ſuſcepit. Et ſatis copioſe crucis fructū ⁊ gloriā atq; triumphū coā oibus explicauit. Quare indignatus Ægeas vt idolis ſacrificaret cū cōminādo requiſiuit. Et cū cōminaret̄ multa terribilia ꝑ illū facturū niſi ſue iuſſioni pareret. Andreas audacter reſpōdit. Quicqd tibi videt̄ in ſupplicijs maius excogita. Tanto eni ero regi meo acceptior quanto fuero pro noie eius in tormentis conſtantior.

¶ Scdo conſiderandꝰ eſt de martyrio andree modus. Māq; Ægeas iuſſit illū a vigintiuno boibus cedi ⁊ ceſuz manibus ⁊ pedibus cruci alligari vt ſic longiorē recipet cruciatū. Cūq; ducerēt ad crucē fscrus eſt cōcurſus ppl'orū vicentiū. Innocens ſanguiſ eius ſine cā dāna tur: quos tn̄ roganit apl'us ne ſuū martyrium impedirēt. Videns āt andreas a longe crucē ſalutauit eā dicēs. Salue crux preciosa q̄ decorē ⁊ pulchritudinē de mēbris dn̄i mei ſuſcepiſti: diu deſiderata: ſolicite amata: ſine intermiſſione queſita. Securus ⁊ gaudens ad te venio

ita ⁊ tu exultans suscipias me discipulū eius
q pependit in te: qz amator tuus sp fui ⁊ desi-
derauī amplecti te. Accipe me ab hoib⁹ ⁊ red
de me mgrō meo: vt p te me recipiat q p te me
redemit. Et hec ac similia dicens exuit se ⁊ ve
stimenta carnificibus tradidit. Sicqz cum m
cruce vt iussū fuerat suspenderūt. Jn q̄ biduo
viuens. xx. milibus hoim astantū predicauit
¶ Tertio consideranda ē de martyrio andree
gloria. Admīte quidē turba Egee mortē ⁊ di
cente: viruz sctm̄ mansuetū ⁊ piū nō debere
ista pati venit vt ipsū deponeret. Quē videś
andreas dixit. Quid ad nos tu venisti Egea
Si p penitentia ipsā cōsequeris. Si āt vt me
deponas scias q ego viuus de cruce nō descē
dā: iam eni video regē meū q me expectat. Et
cū vellent cū soluere nullo mō potuerūt ad eū
ptīngere. Videns āt andreas q vellent eū de
cruce deponere orauit vt scribit Aug⁹ in li. de
penitentia: ⁊ dixit. Me pmittas me dñe descē-
dere viuū de cruce: sed tps est vt cōmēdes ter
re corpus meū ⁊ resurrecturū seruet ⁊ reddat
⁊ ipz quoqz meritū sui laboris recipiat. Terre
illud cōmendo vt me ampli⁹ vigilare nō opor
teat ⁊ libere ad te fontez indeficientis gaudij
tendere anxiantē iā nō retrahat: hec ⁊ sīlia co
loquente: splendor nimius de celo veniens di
midia hora eū circūdedit: ita vt nullus euz vi-
dere posset. Et abscedēte lumine spīs cū lumie
simul tradidit. Maximilla Xpo tulit corp⁹ ei⁹
⁊ optimo loco cū aromatib⁹ sepeliuit. Egeas
āt anteqz̄ domū rediisset arreptus a demone i
via coram oibus expirauit. Felix igit ⁊ glorioſ
simus fuit illius martyrij finis: dū andreas p
illud meruit secreta scandere celi: vbi cum xpo
fruit eterna pace in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo trigesimusquintus de amore dul-
cissimo dñi nri iesu xpi quē habuit ad ioannē
euangelistam.

Dilectus meus mihi

⁊ ego illi. Joānis euangeliste Xba
sunt ista originaliū Canticoz. ij. ca.
Immensa beatissimi euāgeliste io
annis preconia oēm supant dicendi facultatē
Quisnā tā eloquens reperit tā ornatus in ex
plicando: tāqz potens in psuadendo vt ei⁹ in-
numeras: vt sic dicā: laudes effari queat: Tū ⁊
si nō quātū sibi debeť quātū nos possumus il
lius prerogatiuas tenemur extollere dignas.
Colendus quippe est ab oībus ⁊ singulari de-
uotione honorādus cui deť filius tā precipuā
dilectionē exhibuit quē ita charissimū habuit
cui deniqz tanta contulit bñficia. Vt aūt ha-
beat mens nra lumen intelligentie q̄ ioannis
sublimitatē pcipiat de ipso in hoc sermone di
cemus: quē ⁊ merito fundabim⁹ in amore illo
dulcissimo quo eū xps p ceteris aplis voluit
ornare: de quo ipse verba in themate posita
dicit. Dilectus meus mihi ⁊ ego illi. Jn qui-
bus verbis tria mysteria de illo amore ꝓponi-
mus contemplanda.

Primū dr supationis.
Scōm ostensionis.
Tertiū conclusionis.

¶ Qz xps dilexit ioannē amore precipuo ⁊ fz
q hō ⁊ fm q deus ⁊ de differentia amoris ei⁹
⁊ petri: ⁊ qz rōnabiliter xps eū ita dilexit.

Capitulum. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de amo-
re quo xps ioannē dilexit dr supationis
Supauit nanqz amor ille amorem aliorū dis
cipuloz. Vñ Joānis. xiij. ca. scribit. Erat re-
cūbens vnus ex discipulis ei⁹ in sinu iesu quē
diligebat iesus. Et. ix. ca. Cū vidisset iesus ma
trē ⁊ discipulū stantem quē diligebat. Et. xx.
ca. vna sabbati maria magdalene venit mane
cū adhuc tenebre essent ad monumentū ⁊ vi-
dit lapidē sublatū a monumento. Cucurrit q̄
⁊ venit ad simonē petrū ⁊ ad aliū discipulum
quē amabat iesus. Et. xxi. ca. Conuersus petr⁹
vidit illū discipulū quē diligebat iesus sequē-
tem. Ecclesia Xpo cantat illud Bedde. Hic est
ioannes qui priuilegio amoris precipui ceteŕ
altius a dño meruit honorari. Sed vt partez
istā clarius expediamus tria dubia proponi-
mus disputanda.

Primū vtrū xps dilexit ioannē fm q deus.
Scōm vtrū xps plus dilexit ioannē qz petrū.
Tertiū vtrum xps debuit ita intense ioannez
diligere.

¶ Ad primū dubiū posset quis arguendo re-
spondere. q xps nō dilexit ioannē fm q deus
sed tm̄ fm q hō: probatur: qr cuz amor sit pas
sio ⁊ nulla passio cadit in deo: ideo deus nihil
amare potest. Sed contra est auctoritas scri-
pture que deū diligere amareqz in plerisqz lo
cis testať. Vnde Dauid in ps. cxlvi. ait. Dñs
diligit iustos. Et sapiens Proueŕbioz. iij. ca.
Quem eni diligit deus corripit. Et Sapien-
tie. xi. ca. diligis oia que sunt. Et Ecclesiastici
xlv. ca. Dilectus deo ⁊ hominib⁹ moyses. Et

Malachiaſ.i.ca. Dilexi vos dicit dñs. Et paulꝰ ij. ad Corinthios.ix.ca. Hilarē enī datorē diligit deus. Et Joānes.i.ſua canonica ca.iiij. Sicut deus dilexit nos ⁊ nos debemus inuicem diligere. Et ſaluator nr Joānis.iij.ca. deus dilexit mūdū Et.xiiij.ca. Qui diligit me diliget a pr̄e meo. Eodē ca. Si quis diligit me ſermonē meū ſeruabit ⁊ pr̄ meus diliget eū. Et.xvi. ca. Ipſe enī pr̄ amat vos. Ergo vt qd ſentiendū eſt de amore dei ad creaturas inueſtigare poſſumus. Notande ſūt in hac pte tres theologoꝝ propoſitiones. Prima fm Bonauen. di.xxxij.tertij.⁊ Tho.i.pte.q.xx.q̄ neceſſe ē ponere amorē in deo: qr̄ i quocūq; ē volūtas vel appetitus oportet eſſe amorez: ille tñ amor in deo ñ eſt paſſio. Nā amor ⁊ gaudiū ⁊ delectatio fm q̄ ſignificat actus appetitus ſenſitiui comitat aliq̄ tranſmutatio corpis ⁊ maxime circa cor: qđ eſt primū principiū motus in aīali. Scām Bo' q̄ predicta ſignificāt actū appetitus intellectiui nō ſunt paſſiones. Et ſic ponunt in deo fm effectū: nō fm paſſionis defectū. Odit enī cōmunicando iuſte penā ei quē odit ablq; ſui tranſmutatione: diligit creaturā illi ſua bñficia plus minuſue tribuendo: idem ſemp eodē mō ſe habens. Vñ pbus. vij. Ethicoꝝ dicit. deus vna ⁊ ſimplici opatione gaudet ⁊ eadē rōne ſine paſſione amat. Sciēdū adhuc q̄ in paſſionibus ſenſitiui appetitꝰ eſt p̄ſiderare aliqd qđ ē māle. ſ. corpalē trāſmutationē: ⁊ aliqd qđ eſt formale: id. ſ. qđ ē ex pte appetitus: ſic in ira vt dr̄ in. i. de Aia. Māle ē accenſio ſanguinis circa cor: vel circa aliquid huiuſmodi. Formale Vo appetitus vindicte Sed rurſus ex pte eius qđ formale eſt in quibuſdā paſſionibus deſignat aliq̄ impfectio: ſicut in deſiderio qđ eſt boni nō habiti: ⁊ in ira q̄ triſticiā preſupponit. Quedā Vo nullā impfectionē dſignāt vt amor ⁊ gaudiū. Cū ergo nihil horꝝ deo cōueniat fm id qđ eſt māle i eiſ illa q̄ impfectionē importāt ēt formaliter deo cōuenire nō pñt niſi methaphorice p ſimilitudinē effectus. Que āt formalit impfectionē nō importāt de deo ꝓprie dicunt vt amor ⁊ gaudiū ſiñ paſſione tñ vt eſt predictū. ¶ Scōa Vitas q̄ deus oia q̄ ſunt amat. Nā vt inqt Tho. vbi ſupra. Oia exiſtentia inq̄ntum ſunt: bona ſunt. Ipſū enī eſſe cuiuſlibet rei ꝓdā bonū ē: ⁊ ſimiliter quelibz pfectio ipſius: cuz g̃ voluntas dei cā ſit oīm rerū: oportet q̄ intantū aliqd habeat eſſe aut qđcūq; bonū inq̄ntū eſt volitū a deo. Cuilibz g̃ exiſtēti deꝰ vult aliqđ bonū. vñ cū amare nil aliud ſit q̄z velle bonū alicui: manifeſtū eſt q̄ deus oia q̄ ſunt amat: nō tñ eodē mō ſic nos: qr̄ enī voluntas nr̄a nō eſt cā bonitatis rei ſed ab ea mouet ſic ab obiecto. Amor nr̄ q̄ bonū alicui volumus nō eſt cā bonitatis ipſius: ſed ecōuerſo: bonitas eius vel vera vel extimata ꝓuocat amorē q̄ ei velimus ⁊ bonū cōſeruari qđ hz ⁊ addi qđ non habet ⁊ ad hoc opemur. Sed amor dei eſt ꝓfundēs ⁊ cauſās bonitatē in rebus. Ex his apparet q̄ deus ēt petōres amet. Nā nihil ꝓhibet vnū ⁊ idē fm aliqd amari ⁊ fm aliud odio haberi: deus peccatores inq̄ntū ſunt nature quedā amat. Sic enī ⁊ ſūt ⁊ ab ipſo ſūt: inq̄ntū Vo petōres non ſūt: ſed ab eſſe deficiūt: ⁊ hoc in eis a deo nō ē vñ fm hoc ab ipſo odio habent. Oriť tñ difficultas an deus diligat creaturas irrationāles qm̄ cū duplex ſit amor cōcupiſcentie. ſ. ⁊ amicitie: illas amore cōcupiſcētie nō diligit: qr̄ nullius extra ſe eget: nec amore amicitie: qr̄ ñ pōt ad res irrationales haberi. vt pz. viij. Ethico. ergo nullo mō illas amat. Ad hoc dicit ſctūs Tho. q̄ deus ꝓprie loquendo nō amat creaturas irrationales amore amicitie: qr̄ amicitia ñ pōt haberi niſi ad rōnales creaturas in quibꝰ contingit eſſe reamationē ⁊ cōicationem in opibus vite quibꝰ ꝓtingit bñ euenire vel male fm fortunam vel felicitatem: ſicut ⁊ ad eas proprie benuolentia eſt. Creature autem irrationales non poſſunt pertingere ad amandum deum: nec ad cōmunicationē intellectualis ⁊ beate vite qua deus viuit. Sed diligit illas amore concupiſcentie inq̄ntum ordinat eas ad rationales creaturas ⁊ etiam ad ſeipſum non quaſi eis indigeat ſed pp ſuam bonitatez ⁊ noſtram vtilitatem: concupiſcimus enim aliqd ⁊ nobis ⁊ alijs. ¶ Tertia Vitas q̄ deus ñ oia equaliter diligit. Nam vt inquit Auguſtinus ſuper Joannem. Omnia diligit deus que fecit ⁊ inter ea magis diligit creaturas rationales ⁊ de illis amplius que ſunt membra vnigeniti ſui: ⁊ multo magis ipſum vnigenitum ſuum. Notandum tamen q̄ cum amare ſit vel le bonum alicui: duplici rātone poteſt aliquid maius vel minus amari. Vno modo ex parte ipſius actus voluntatis qui eſt magis vel minus intenſus. Et ſic deus nō magis quedā q̄z alia amat: qr̄ oia amat vno ⁊ ſimplici actu volūtaſ ⁊ eodē mō ſe habēte. Alio mō ex pte ipſiꝰ boni qđ quis vult amato. Et ſic dicimur

aliquē alio plus amare: cui volum⁹ maius bonum ꝯuis nō magis intensa voluntate. Et hō necesse est dicere q deus q̄dā alijs magis amat. Luz eni amor dei sit cā bonitatis rerū nō esset aliqd aliud melius si de⁹ nō vellet vni maius bonū ꝯ alteri. Sed nō nulli ꝓpter ea q̄ dicta sūt arguūt q deus nō dz velle bonū magꝭ vni ꝯ alteri. Mā vt scribit ad Romanos ij.ca. Nō est acceptio ꝓsonarū apud deum: qō verbū ponit. xxxij. q. iiij. ca. sicut. Et ō con. di. iiij. ca. nec quenꝯ. Et de prebendis ca. venerabilis. Et de iudicijs ca. nouit. Ad qō rñdet Alexād⁹ de ales in. ij. volumine sūme. q ꝓsonax acceptio cadere nō pōt in liberali gratuita t voluntaria distributione quoꝝcūqz bonoꝝ sed tm̄ in debita t necessaria dispensatiōe. Si eni qs ex ꝓpa liberalitate largiri vellet aliquā pecunie quantitatē non pōt ꝓsonax acceptor censeri: qz potius vni ꝯ alteri dederit: cū neqz in eo q accepit neqz in eo q nō recepit meritū aut precesserit aut existat vt sibi prefata pecunia doneť. Sic t de⁹ bonitate sua diuersa atqz disparia creaturis cōtulit dona: sine ꝓsonarū acceptione. Quare aūt excellentius cōdiderit angelos ꝯ homines: homines ꝯ bruta: leones ꝯ formicas: aglas ꝯ passeres t silia: nō interest nr̄a diiudicare: sed potius multimodā sapiaz illius extollere: bonitatēqz affluētissimā cōmēdare. ¶ Scōm dubiū fuit vtrū xp̄s magis dilexerit ioannē ꝯ petrū. Et q sic. pz ex predictis. Tñ posset quis obijcere q deus illos magꝭ diligit qui ipsū magis diligunt: sed petrus magis diligebat xp̄m ꝯ ioānes. vñ Joannis ca. xxi. dixit iesus petro. Simon ioannis diligis me plꝰ bis. Quod nō sic quereret dñs nisi sciret q petrus plus ceteris ipsū amaret: vt dic̄ glosa. ergo videtur q xp̄s magis debuit petr̄ diligere ꝯ ioannem. Ad hoc respondet Bonauentu. di. xxxij. tertij libri. ℣ hic est triplex modus dicendi quorum vnus facit ad explicationem alterius. ꝓmus est fm Augustinū super Joānem. viij. ait. q est dilectio in signo exteriori t in effectu interiori. Si loquamur ō dilectione in signo exteriori magis diligebat xp̄s ioannē q maiorē ei familiaritatem exhibebat. Si ℣ loquamur de dilectione ꝯtum ad interiorē effectū qui est effectus grē: sic magis diligebat petrū: qz maius munꝰ grē illi dederat. Et si tu obijcias. q de⁹ illi debebat maiora ſiḡ dilectōis oñdere quē magis diligebat fm veritatē. Rñdet Augꝰ q ꝓ ioannē t petr̄ significat duplex vita. ꝓ petrū activa q̄ transit ꝓ ioannē ꝓtemplativa q̄ manet. Vñ petro dictū est. Sequere me. de ioāne ℣o dr̄ Sic eum volo manere. Et qm̄ activa laboriosior t fructuosior. Contēplativa ℣o purior t iocūdior ad significandā dr̄az huiꝰ duplicis vite familiarius se exhibebat dñs ioānī ꝯ petro. In cuius rei signū cōmisit ei matrē custodiendā: petro ℣o pastorālē curā. Et ex hoc dicit Augꝰ q petrꝰ erat melior: sed ioānes felicior. Aliꝰ ē modus dicendi fm Bernardū. q petrus dilexit feruentius t diligebat fortiꝰ. Joannes ℣o diligebat dulcius t diligebat familiariꝰ. Tertius ℣o modus dicendi est. q petrus magis diligebat deū in proximis. Joannes magis i se. Vñ petrus accepit curā regiminis. ioānes grām cōtemplationis. Jdeo ꝓmus Petrus efficacior̄em habuit grām ad laborē actionis: ioannes efficaciorem ad grām contemplationis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū xp̄s debuit ita intēse diligere ioannē. Ad qō rñdemus q tria cōcurrerūt in ioanne que illum adeo amabilem xp̄o fecerunt.

ꝓmū fuit etas.
Scōm virginitas.
Tertiū amabilitas.

ꝓmū qō fuit in ioanne quo xp̄s illū dilexit amore precipuo fuit etas. Secutus eni fuit saluatorē oim in etate tenera. Mā ls Piero⁹ dicat ad paulā de domitione Blesille. Nunqꝯ est sera puerſio. Et Seneca in tragedijs: nūqꝯ sera est ad bonos mores via. Tñ res est ad modū gratissima deo boiqz satis vtilima ab inceunte t adolescenti etate bñ beateqz viuere. Jdeo Trenox. i. ca. Jeremias ait. Bonum est viro cū portauerit iuguz ab adolescentia sua. Sicut ioannes dū esset adolescens vocatus a xp̄o cū iacobo suo fratre reliquit oia t illū ꝓtinus fuit secutꝰ. Sciendū tñ in hac pte q triplex fuit vocatio ioānis fm Nicho. de lira in ꝓlogo in Joannē. ꝓmo qñ vocatus fuit ad xp̄i noticiā aliqlē. Scripsit nā ipse. i. ca. Erat aūt andreas frater simonis petri vnus ex duobus qui audierant a ioanne t secuti fuerunt eū. s. xp̄m. Nomen itaqz alterius discipuli tacuit: qz mos est scribentiū tacere ꝓpias laudes: t de se sicut de alio loqui: qō ioānes vt pz in plerisqz locis discipulū se tm̄ noiando obseruauit: ita t hic nomen suū nō expressit: tñ probabiliter creditur q ipsemet fuerit cum andrea: qz circūstātias loci t temporis describit

qñ oĩa pñtialiter vidit. Scõa vocatio fuit ad xpi familiaritatẽ. de qua sic scribit Hiero⁹ in prologo in Joannẽ. Hic est ioannes euangelista vnus ex duodecim discipulis dei qui virgo electus est a deo: quẽ de nuptijs volentem nubere vocauit dñs. Nuptie iste fuerunt ẽm cõmunẽ opinionẽ vt refert Nichola⁹ de lira. ille de quibus fit mentio Joannis. ij. ca. q̃ facte sunt in chana galilee: qõ probabile est. tum q̃ nõ legitur xp̃m alijs nuptijs interfuisse. tũ q̃ mater iesu erat ibi tanq̃ in nuptijs nepotꝭ sui. Tertia vocatio fuit ad apl'atum: qñ vt dr Matthei. iiij. ca. Relictis rhetibus t patre p⁹ xp̃m cuꝫ fratre suo iacobo abijt. ¶ Scõm qõ fuit in ioanne quare t xp̃s illũ singulariter dilexit fuit eius virginitas: hãc qppe xp̃s sũme colit t amat maxime propter tria.

Primo ,ppter similitudinem.

Scõo propter magnitudinem.

Tertio ,ppter pulchritudinem.

Primo diligit xp̃s virginitatem ,ppter fiĺitudinez. Est quippe similitudo amicitie causatiua. Jdeo oẽ aial diligit simile sibi. virginitas vo singulariter effulsit in xpo t in matre ei⁹ virgine benedicta: quare t virgines amat. Propter qõ Hiero⁹ ad filiã mauricij. de cõmendatione virginitatis ita scribit. Vt virginitatis meritũ pateat t q̃ digna sit deo manifestius possit intelligi illud recogitet q̃ dñs t saluator noster cũ ,ppter humani generis salutem hoiem dignaret accipere: no aliũ q̃ virginalem elegit vterũ: virgineꝫ habuit matrẽ: virgo mansur⁹ in se viris: t in matre feminis virginitatis pbuit exemplũ: hec ille. Scõo diligit deus virginitatẽ propter magnitudineꝫ Est quippe virginitas ipsa opus magnũ t arduũ: iõ virgines amorem ostenduut ad xp̃m ardentissimũ: dum rem tam grandẽ pro ipso aggrediunt. Jdeo Hiero⁹ ad sacras virgines de continentia virginali ait. Grande est t im mortale t pene vltra naturã corpoream superare luxuriã t concupiscentie flammaꝫ adolescentie facibus estuantẽ. animi virtute restringere: viuereq̃ contra humani generis legem. despicere coniugij solatia: dulcedinẽ cõtemnere liberoꝝ: t quecũq̃ pñtis vite cõmoda sunt ,p nihilo spe future beatitudinis cõputare: hec Hiero⁹. Tertio diligit xp̃s virginitatẽ ,ppter pulchritudineꝫ. Ipsa nãq̃ pulchrã t decoraꝫ facit aiaꝫ. O b qõ ecclesia cãtat. O q̃ pulchra est casta generatio cũ claritate. ¶ Tertium qõ fuit in brõ ioãne causa vt diligeret a xpo amabilitas nũcupat. Amauit ipse xp̃m plusq̃ oia tpalia bona: plus q̃ patrẽ: imo plusq̃ seipsum qõ ostendit qñ cunctis dimissis ipsũ solũ hre voluit pfem dñm t magistruꝫ. Inquit nanq̃ Seneca ad Lucillum. Si vis amari: ama. Et Marcialis cocus. Miraris q̃ nullus amet te Cecilianc: iõ: q: amas nullũ: dilige carus eris: decipiunt ,pfecto hi q a; xpi amore sunt penitus alieni: t presumũt aspirare ad illã felicitatem: q̃ nõ nisi diligẽtibus ipsũ est repromissa. ¶ Qualiter xp̃s ostendit amorẽ suũ ioãni cõuersando secũ familiariter atq̃ exaltando illũ t cõmendãdo sibi virginẽ mrez. Capitulum ij.

Ecundũ mysteriũ cõtemplandũ de amore quo xp̃s ioannẽ dilexit dr ostensionis

In multis nanq̃ ostendit xp̃s se ioannẽ diligere: t precipue in tribus.

Primo in conuersatione.

Scõo in exaltatione.

Tertio in recõmendatione.

¶ Primo ostendit xp̃s ioannẽ se diligere in cõuersatione familiari atq̃ benigna. Ipsum nanq̃ habere voluit cũ petro t iacobo in resuscitatõe puelle. vt scribit Marci. v. ca. Jpm cũ prefatis duxit in montẽ Thabor. vbi transfiguratus est. vt pz Matthei. xvij. Ipsũ etiaꝫ ac petrũ t iacobũ habere voluit in sua societate dũ ad orandũ iminente passione processit: vt dr Matthei. xxvi. ca. Ipsũ veniq̃ in cena permisit recũbere supra pectus suũ sacratissimũ. vt asserit euangelij sui ca. xiij. ¶ Secũdo ostendit xp̃s ioannẽ se diligere in exaltatione Cantat nãq̃ ecclesia de ipso in epla pñtis solennitatis illud qõ scribit Ecclesiasticꝰ. xv. ca. Exaltauit illũ apud proximos suos. Nam vt ait paulus ad Ephesios. iiij. ca. Xp̃s dedit q̃dam quidem apostolos: quosdam autem prophetas: alios vo euangelistas: alios auttem pastores t doctores ad cõsummationem sanctorũ in opus ministerij. in edificationẽ corporis xp̃i. Sed ioãnes fuit apl'us cũ apl'is vnus ex duodecim. sicut notat Matthei. x. ca. Fuit virgo cũ virginibus vt predictũ est. Fuit ,pphetа cum ,pphetis. Vñ Hiero⁹ ꝯ Jouinianũ li. i. ait. Vidit in pathmos insula in qua fuerat a Domitiano principe ob dñi testimoniũ relegatus: apocalipsim infinita futuroꝝ mysteria continentẽ. Apocalipsis idem est q̃ reuelatio quia ibi prophetico lumine scripsit ea que futura erant: prout sibi fuerunt diuinitus re-

nelata. De hoc propterea Apocalipsis. i. ca. ipe inquit. Beatus qui legit ⁊ qui audit verba ꝓphetie huius ⁊ seruat ea que in ea scripta sūt. De hoc Hiero⁹ in ꝓlogo in Apocalipsim ait Cū ꝓp verbū dei ⁊ testimoniū ihesu xp̄i ioannes exilio in pathmos insulā portaret: illic ab eodem apocalipsis prostensa describitur. vt sicut in principio canonis. i. libri geneseos incorruptibile est principium prenotatū: ita et incorruptibilis finis ꝑ virginē in apocalipsi redderet dicens. Ego sum alpha ⁊ o: initium ⁊ finis. Et in epl'a ad paulinū Hiero⁹ ita scribit. Apocalipsis ioannis tot habet sacramenta quot verba: parū dixi ⁊ pro merito voluminis laus ois inferior est. In singulis eni Ybis multiplices latēt intelligentie. Fuit ioānes cū doctoribꝰ doctor: ꝑdicando ⁊ scribendo epl'as canonicas. Et vocant canonice sm Beltrandū. i. vniuersales: qz vniuersalē ecclesiā instruunt. Nō eni fuerūt misse ad aliq̄s ꝑticulares ecclesias. sic epl'e pauli. Vel vocant canonice i. regulares: qz fidē ⁊ mores astruūt. Fuit martyr cū martyribus. Nā de Epheso ductus est romā ligatus ⁊ ibi flagellatus ⁊ tonsus ante portam latinā missus fuit in doliū feruentis olei: ꝓpter qō tanq̄ de ipsius martyrio festū facit ecclesia sexta die Maij: lz de dolio sanus exiuerit ⁊ illesus. Et quanq̄ martyriū morte ꝑficiat: nihilominus volūtarie ⁊ prompto animo ioānes ea pertulit que nāliter solent inferre mortem: a qua preseruatus fuit diuino miraculo. Preterea exiliū est mors quedā ciuilis. vt dicit Nicholaus de lira sup. xx. ca. Matth. Et vt legit in ecclesiastica hist̄oria. Joānes fuit in pathmos insulā relegatus ⁊ metallo dānatus: vt ibi fossitan secreta marmorū vel terram foderet: aut alijs similibus deseruiret. vt ait Aymo sup Apocalipsim. Q̄ aūt vere fuerit martir confirmari pōt ex verbo xp̄i Mathei. xx. ca. dicentis ad iacobū ⁊ ioānē. Calicē quidē meū bibetis. vbi amaritudo passionis designat. Fuit adhuc beatissimus ioānes cuz euangelistis euangelista figuratus in Ezechiele p aquilā. qm̄ sicut aquila est ceteris auibꝰ acutioris visus: ita ipse i diuinis maius lumē intellectus accepit q̄z ceteri. Quare de ipso Augꝰ ait. Si altius intonuisset totus mūdus eum nō intellexisset. Et Gregorius super Ezechielem. Joannes per hoc q̄ in principio verbum: vidit etiam semetipsum transiit. Si eni se nō transisset verbū in principio nō vidisset Ipse nāq̄ ineffabilē illā verbi diuini generationē expressit cū dixit. In ꝓncipio erat verbū Que vo in eius euangelio mirāda cōtinēt longum esset retexere. ideo illa in hoc loco pretermittimus. tm̄ concludimus q̄ ioannis euāgeliū alijs merito est preferendū. Ideo Augꝰ li. x. de ciui. dei ca. xxix. ait. Initiū sancti euangelij cui nomen fm ioannē. quidā platonicus sicut a sancto sene simpliciano: qui postea mediolanensi ecclesie presedit ꝑs: solebamus audire aureis litteris conscribendū: ⁊ ꝑ oēs ecclesias in locis eminentissimis ꝓponendū esse docebat. ¶ Tertio xp̄s ostēdit se diligere ioānē in recōmendatiōe. dū eni pendebat in cruce ⁊ matrem illam pijssimā querelantem audiret: inspiceretq̄z mestam ⁊ lachrymantē dixit illi. O mulier ecce filius tuus. deinde discipulum ioannē est allocutꝰ. Ecce inquit mater tua. O singulare donū: de quo Ambrosiꝰ ait. Auctor humani generis in cruce pendens pietatis officia diuidebat. Persecutionez apl'is: pacem discipulis: corpus iudeis: patri spiritum: virgini paranimphū: latroni paradisum: peccatoribus infernū. xp̄ianis penitentibus veniā leganit. Et Crisosto. in sermone de passione. Tu o ioannes sancte ad hoc eligeris, vt ministres ⁊ obsequaris marie ea dilectione qua filius: ea obedientia qua discipulus: ea subiectione qua minister ⁊ famulus: petro cōmendatur ecclesia: tibi maria: illi tumultuosa negotia: tibi pacifice ⁊ quieta. Et petrus Damianꝰ in quodā sermone. Cōmiserat dñs petro claues ecclesie: delegauit ioanni custodiaz marie Maria mater xp̄i: Ecclesia mater xp̄ianorum dicit dñs petro. Tibi dabo claues regni celoz Munquid beata maria celum non fuit in cuius vtero tota diuinitatis plenitudo permansit? Hic archangelo gabriel ad custodiaz matris dñi socius est datus, vt ⁊ ille intactam virginem inuisibiliter custodiret: ⁊ iste fozinsecus fragilitati femineē obedientie' sue ministerium exhiberet. Quantoq̄z familiarioz cum matre verbi conuersatur: tanto vicinioz verbo inuenitur. Et qm̄ ab ipsa veritate marie dictus est filius: quadā speciali gratia frater est saluatoris: hec ille.

¶ Qualiter ioannes miraculis coruscauit: ⁊ quid tenendum: an sit mortuus: qui tamen in celo est glorioſus. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ꝓtemplandū de amore q̄ xp̄s ioannem dilexit: dicit conclusionis

In fine amor ille iesu xpi conclusus ac termi-
natus est precipue in tribus.
Primo in miraculosa corruscatione.
Scdo in felici consumatione.
Tertio in superna glorificatione.
¶ Primo quidē amor xpi ad ioānem exhibi-
tus conclusus fuit in miraculosa corruscatiōe:
ēplurimis eni signis ⁊ miraculis claruit Ro
me vt predictū est positus in dolio ferventis
olei: diuino miraculo illesus seruatus est: non
tñ ꝓpterea nō meruit coronā martyrij. Vñ
Aug⁹ in li. de nuptijs ⁊ concupiscentia ingt.
Nō impar meritū est in ioāne qui nō est pas-
sus ⁊ in petro qui passionē sustinuit: post occa
sionē Domitiani dum ab insula pathmos re
dijt epheſū: Drusianā deuotissimā dñaz que
mater erat pauperū ⁊ ioānis hospita: reperit
mortuā ⁊ in pheretro positā quā deferebant
vt sepeliret. depositō xo pheretro dixit illi.
Dñs me⁹ iesus xps suscitet te drusiana. Sur-
ge ⁊ vade in domū tuā ⁊ para mihi refectio-
nem. Satim illa surrexit ita vt sibi videret ꝙ
de somno excitasset eam. Ibi Cratonē pbum
⁊ duos ditissimos iuuenes conuertit ad xpm vi
so miraculo ꝙ gēme q̄ sparse erāt in puluere
orante apl'o fuerunt reintegrate. Ibi iuuenez
qui mortuus efferebat: ad preces matris susci
tauit a mortuis. Orante apl'o templū diane a
quo oēs exierant: corruit. ⁊ diane imago peni
tus destructa fuit. Venenū sibi ꝓpinatū ab
Aristodemo ydolox pontifice: qō ⁊ duos bi-
bentes prius extinxerat facto signo crucis abs
q̄z aliq̄ nocumento bibit: illosq̄z mortuos oro
ne sua ⁊ tunica eius ab Aristodemo sup cor-
pora posita reuocauit ad vitā. Hec ⁊ alia plu
rima fecit vt latius scribit in Ecclesiastica hi
storia: et vt narrat Ysido⁹ in li. de vita ⁊ obitu
sctōx: quare asiā ecclesijs repleuit: ⁊ pplos ad
fidem xpi cōuertit. ¶ Scdo amor xpi erga io-
annē cōclusus fuit in felici cōsumatione. Vñ
cū senuisset in operibus bonis essetq̄z annox
nonagintanouē: anno videlicet imperij Tra-
iani scdo: apparuit ei dñs dicēs. Veni dilecte
mi ad me: qz tpus est vt in mensa mea cū tuis
fratribus epuleris: dñica itaq̄z veniente die
vniuersus ppl's conuenit in eccl'ia q̄ fuerat ipſi⁹
noīe fabricata: q̄ a primo pulsox cantu predi-
cauit: hortans oēs vt in fide essent stabiles ⁊ i
mādatis dei feruentes. Post hec foueā q̄dra
rā iuxta altare fieri fecit ⁊ terrā extra eccl'iam
iactari: descendēsq̄z in foueā expansis ad cū
manibus dixit. Inuitatus ad cōuiuiū tuū dñe
iesu: ecce venio grās agens qz dignatus es me
ad tuas epulas inuitare. Cunqz oratiōne finisset
tanta lux sup eū emicuit vt nullus in eū respi
cere potuit. Recedente āt lumine nil aliud in-
uentū est nisi mānna. Exquo plerīq̄z dubitare
solent vtrū ioānes fuit mortuus. Et quidā di
cunt ꝙ nō: sed qō translatus fuerit simul cum
aīa ⁊ corpe ad empirreū celū ⁊ gloriā beatorū
sic ēt si nō peccasset Adam fuissent absq̄z mor
te translati hoies cū aīa simul ⁊ corpe ad cele-
stez illā patriā. Sed hec opinio ideo videt sta
re nō posse: qz xps adhuc virginē matrē a lege
mortis excipere noluit: cū statutū sit hoib⁹ se-
mel mori. Alij xo opinant ipsū in paradisuz
terrestrē translatū esse. Tpe xo antixpi inde
educet ⁊ fideles confirmans ac eis predicans
ab ipso antixpo occidet. Vñ Theophilus dic
Xps nō negauit ioannē morituꝝ. Mā quicqd
orit morit. Sed dixit volo eū manere vsqz ad
finē mūdi: ⁊ tunc ꝓ me martyriū patiet. Nō-
nulli xo tenent eū esse defunctū ⁊ aīam eius
cū ceteris apl'is in celestibus regnis gaudere
cū xpo. Corpus xo eius in loco quidē hoibus
ignoto: deo āt cognito reseruari. Sic de moy
si corpe credendū ē. Pōt qdē deus in aliq̄ sibi
noto loco nobis āt ignoto: aut p angelox mi-
nisteriū: aut p aliū modū corpori dilecti sui ex-
hibere honorē ꝓut decet tm̄ suū dilectū hre
Quare āt diuina ꝓuidētia corpus dilecti sui
iudicauerit occultandū: nō est nobis discutie
dū sed int diuina secreta cōnumerandū. Sūt
⁊ alij qui dicunt ipsū adhuc viuere ⁊ dormire
latenter sub terra: Ad qō mouent triplici rōe.
Primo qz xps dixit de ipso: sic eū volo mane-
re donec veniā. Exquo exijt sermo inter frēs
ꝙ discipulus ille nō morit. Scdo aiunt isti ꝙ
est simile de moyse q̄ viuit sub terra: tū qz se-
pulchrū eius nō inuenit. Tum qz in transfigu
ratiōe xpi cū helia q̄ mortuus nō est viuus ap
paruit. Tertio suā opinionē roborant qz in se
pulchro ioannis mānna scaturire vt ad modū
arenule sicut i fōtib⁹ fieri ꝓsueuit qō cuenire
asserunt flatu ⁊ anhelitu dormientis. Sed ista
sic opinantibus obuiat Aug⁹ dicens. cur xps
eius discipulo quē pre ceteris ꝓ magno mune
re dilexit: tā longum donauit somnū cum bea
tum petrū per ingentis martyrij gloriam one
re carnis absoluerit: Ad verbum autem xpi
sic eum volo manere dicit ꝙ intelligendū est
qz ioannes non debebat sequi xpm moriendo

morte violēta. Ideo cū diriſſet ꝑetro ſequere me.ſ.p martyriū ad me venies. ꝑetrus interrogauit xp̄m de Joāne:hic aūt quid. At ieſus dixit.Quid ad te:tu me ſequere. Iſtū ſic volo manere donec veniā:nō ad iudiciū: ſz ad aiam eius de corpe educēdā. Vñ in euangelio ſcribitur nō dixit ieſus nō morit. De moyſe falſum eſt q̄ viuat. Mā Deuterono.vltimo.ca.ſcribit Mortuus ē moyſes ſeruꝰ dñi in terra moab iubente deo ⁊ ſepeliuit eū in valle terre moab ꝓtra fogor: ⁊ nō cognouit hō ſepulchrū eius vſq̄ in preſentē diē. Moyſes centum viginti annoꝝ erat q̄n mortuꝰ eſt:nō caligauit oculus eius:nec dentes illius moti ſunt. Fleuerunt eū filij iſrl̄ in campeſtribus moab triginta diebus. Et Joſue ca.j.ſcriptū eſt. Factū ē vt poſt mortē Moyſi ſerui dei loquerē dñs ad Joſue filium Iſum miniſtrum Moyſi ⁊ diceret ei. Moyſes ſeruus meꝰ mortuꝰ eſt:ſurge ⁊ trāſi iordanē iſtū tu ⁊ oīs populus tē. Qualiter aūt apparuit in tranſfiguratione xp̄i:diximus plene in ſermone de ipſa tranſfiguratiōe:⁊ quare ſepulchrum eius abſconditū fuit ſcripſi in ſermone de blaſſemia in quadrageſimali noſtro. ne.ſ.iudei circa corpꝰ eius idolatriā exercerēt. De māna ibi ſcaturiēte dicit Augꝰ. q̄ pōt cē a deo vt moꝛs Joānis ſic pciosa cōmendetur. Tenet itaq̄ Augꝰ. q̄ Joānes ſit mortuꝰ ⁊ aia eius a ſuo corpe ſepata. Idē videt ſentire Hieronymꝰ q̄ in ꝓlogo in Joānem ait. Hic ē Joannes qui ſciens ſupueniſſe diē receſſus ſui:cōuocatis diſcipulis ſuis i epheſo p multa ſignorum experimenta promens xp̄m: deſcendit in defoſſum ſepulture ſue locū: factaq̄ oratione poſitus eſt ad patres ſuos tā extraneus a dolore mortis q̄ a corruptione carnis inuenitur alienꝰ. Et ſi qs obſtaret q̄ in his verbis Hieronymꝰ dicit Joānem extrancū a dolore mortis:ergo videt q̄ non ſit mortuus. Rñdemus q̄ nō ita ſonant verba Hieronymi. Mā in ꝓlogo in apocalipſim idē ita ſcripſit. Hic ē Joannes qui ſciēs ſupueniſſe ſibi diez egreſſiōis de corpe:cōuocatis in epheſo diſcipulis deſcēdit in defoſſum ſepulture ſue locū: orationeq̄ cōpleta reddidit ſpm̄ tā a dolore mortis factꝰ extraneꝰ q̄ a corruptione carnis noſcitur alienus. Dicit ergo q̄ ſciuit ſupueniſſe diē egreſſionis de corpe:⁊ q̄ reddidit ſpm̄:per que verba expreſſe fatē illū eſſe mortuū. Ideo cuz aſſerit eū factū extraneū a dolore mortis: denotat q̄ in ſepatione anime a ſuo corpe nullū ſenſit dolorem. Inſup ⁊ q̄ eius corpus ſit ab incineratōe ꝓſeruatū vl̄ abſcōditū icorruptū vſq̄ in diē iudicij. Vl̄ vt magis pie credere poſſumꝰ itez aīe reunitū atq̄ ōlatū ad celū empirreū vbi cū xp̄o ⁊ virgine matre gloria tā aie q̄ corporis gaudet. ¶ Tertio amor xp̄i ad Joannē concluſus fuit in ſupna glorificatione. Sicut enī magnuz fecit eū meritis in eccha militāte:ita magnificauit eū in beata gloria. Sz q̄ illius menſuram inueſtigare nō poſſumꝰ tm̄ id cōſideremus q̄ beatiſſimū Joānis gloria ꝑeminet magnitudini ⁊ potētie quorūcunq̄ regū ⁊ imperatoꝝ huius mūdi: q̄n Joānes in eternū viuit glorioſus cū xp̄o: illoꝝ vero memoria perijt cū ſonitu. Quidnā amplꝰ de diuitijs: delitijs:de magnificētijs:d̄ pōpa:de famulatu de fama:de pſtātia illoꝝ ipatoꝝ q̄ tpe Joānis euangeliſte clariſſimi fuerūt in orbe. O infelix humana ꝑditio. O labilis humane vite decurſus. Impauit Tiberius poſt Octauianū ānis vigintitribꝰ:quo regnāte anno vt puto quintodecimo ſui imperij: Joānes factus ē apoſtolus xp̄i:⁊ nihilominus mortuꝰ ē. Gayus galligula poſt ipm̄ impauit annis fere quattuor et mortuus ē. Claudius ſucceſſit huic ⁊ cū imperaſſet annis fere quattuordecim mortuus eſt veneno extinctꝰ fraude vroꝛis. Nero ſumpſit imperiū regnauitq̄ annis tredecim: menſibꝰ octo:⁊ ſcipm interficiens mortuꝰ eſt. Balba illi ſucceſſit ⁊ dū imperaſſet menſibus ſeptem ab Ottone occiſus mortuus eſt. Otto inuaſit imperiū ⁊ metu vitellii ſe occidens mortuꝰ eſt Vitellius impare volēs a militibus Veſpaſiani pugnando occiſus ē. Fuitq̄ impiuz Balbe Ottonis ⁊ Vitellij circirer mēſes decē ⁊ octo ſicut ꝓdictū eſt mortui ſunt. Veſpaſianꝰ i imperiuz ſublimatus cū imperaſſet annis decem mortuus eſt. Titus filius eiꝰ imperauit annis duobus ⁊ mortuꝰ eſt. Domitianus frater Titi impauit annis quindecim:menſibꝰ quinq̄: qui edificauit templū Panthcon: ⁊ Joannez i doliū ferucntis,olei iuſſit poni. Anno xp̄i nonageſimoſexto:tandē a ſuis cubicularijs occiſus ē. Nerua ſecutꝰ ē q̄ impauit anno vno:mēſibus quattuor ⁊ mortuꝰ eſt. Traianꝰ impium ſuſcepit ⁊ cū regnaſſz annis decē ⁊ nouē:⁊ mēſibus ſex mortuꝰ ē. Quidcr his remāſit niſi cineres ⁊ vermes. At Joānes vſq̄ ad ſcōz Traiani annū impauit vitijs vt ab eo diſcederent regnauit in decore virtutū:ſeruauit,ꝑcepta ſui dilecti magiſtri::cōtempſit mundū ſpreuit ter-

p i

rena: tpalia quecq; deiecit: tulit patienter aduersa. Et tandē in senectute bona migrauit ad celos. Ibi nūc fruit eterna pace. Ibi exultat cum angelis sanctis. Ibi possidet omne bonū ciusq; memoria facta ē sēpiterna. Ibi deniq; p suis deuotis iterpellare nō cessat. Quē deprecemur oēs vt p nobis intercedat apud xp̄m dn̄m oim̄ t suā benignissimā matrē quatenꝰ in hoc seculo digni efficiamur gr̄a dei. t in futuro beatitudinem illā possideamꝰ que ē ipe deꝰ: qui viuit t regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigesimussertus de sancto Jacobo maiore filio Zebedei t fr̄e Joānis cuāgeliste.

Vidit alios duos fratres Jacobū Zebedei t Joānez fratrē eius in naui cū Zebedeo p̄re eoq; reficientes retia sua t vocauit eos. Scribunt hec verba originaliter Matthei. iiij. ca. In toto terraq; orbe beatissimus ap̄lus Jacobus colit a cūctis fidelibꝰ deuotiōe feruentissima: qñ sicut meritis apud dn̄m magnꝰ inuentus ē: ita ei patrociniū expetentibus benignus ac liberalissimꝰ inuenit. Ipe ē q Jacobꝰ maior vocat sicut t alter minor qō iō fit q; prior illo a xp̄o vocatus ē. Insup ad maiorē familiaritatē admissus fuit vt p̄dictū est de Joāne cuāgelista: t inter ap̄los primꝰ martyriū suscepit: celestēq; regnū intrauit. Quia Xo ecclesia festū illiꝰ solenniter celebrat: decet nos quantū possumꝰ cū dei adiutorio laudibꝰ eius insistere quē iō xp̄s ad ap̄latum assumpsit vt clarus fieret virtutibꝰ atq; signis. Quare de ipso in presenti sermone dicemꝰ de quo tria mysteria p̄ponimus contemplanda.

¶ Primū dicit diabolice superationis.
Secundū virtuose tollerationis.
Tertiū gratiose auxiliationis.

¶ Qualiter beatꝰ Jacobꝰ superauit diabolicas artes: t quō pōt diabolꝰ humana corpa molestare t visibiliter apparere ac transfigurare se in angelum lucis. Capitulum. j.

Primū mysteriū p̄explandū de beato Jacobo dicit diabolice supationis. Mā diabolicas artes xp̄i virtute deuicit: vt enī scribit Matth. x. ca. Conuocatis ihesus. xij. discipulis suis dedit illis ptātē spirituū immūdoꝝ vt eicerēt eos: qualiter Xo Jacobus demones expugnauit ex legenda ipius colligere possumꝰ. vbi sic habet. Post ascensionē dn̄i dū Jacobus p iudeam t samariā predicasset in hispaniā tandē venit: sz dū ibi nil p̄ficere se videret t tm̄ nouē ibi discipulos acquisiuisset duos ex illis causa predicandi ibi reliquit: t alios septē secū assumens iterq; in iudeā abijt. Cū ergo ibi verbum dn̄i p̄dicaret: magus qdaz noie Hermogenes ad instantiā pharisecoq; discipulū suū noie Filetum ad Jacobū misit vt ipm Filetus coram iudeis puinceret q; sua predicatio falsa ēt: at vbi ille Jacobū vidit audiuitq; docentē atq; inspexit sig̃ t miracula q̄ dn̄s faciebat p eū corde cōpūctꝰ ad Hermogenē rediit p̄testās se discipulū Jacobi velle fieri p̄suadēs vt idē Hermogenes faceret. Sz pterea indignatꝰ Hermogenes arte sua magica ita cū īmobilez fecit vt se nullatenus mouere possz dicēs. Videbimus si Jacobꝰ tuꝰ te saluet. Dō cū Filetus Jacobo puerū nūciasset: misit ad cū Jacobus sudariuz suū dicēs. Accipiat sudariū t dicat: dn̄s erigit clisos: dn̄s soluit cōpeditos. Statimq; vt de sudario tactus ē solutꝰ a vinculis magicis artibus Hermogenis insultauit: t ad Jacobuz pperauit. Itq; Hermogenes demones aduocauit p̄cipiens vt ipz Jacobū vinctū cū Fileto ad se adducāt. Qui venientes ad Jacobū i aere vllulare ceperūt dicētes. Jacobe ap̄le miserere nobis q; satis ardemus. Dimitte nos Hermogenes t mox vt ad te venimꝰ angelus dei nos molestare nō cessat. Quibꝰ Jacobꝰ. Dimittat vos angelus t aq; Hermogenē redite cūq; ad me vinctū adducite sed illesum. Dō illi p̄tinus cōpleuerūt vinctūq; adduxerūt ad Jacobum: quē a Filcto fecit exsoluti: nō sinens diabolos illi nocere. Dixitq; illi: perge quo vis t tua vtere libertate: q; nemo inuitus bene agit. At ille mutatus in alteq; virū veniā humiliter postulauit. Acceptoq; p timore demonū baculo Jacobi perrexit ad domū t oēs libros artis magice ad ap̄lm cremandos adduxit. Quos tamē Jacobꝰ in mare proijci fecit. Itaq; Hermogenes de cetero ap̄lo adherēs virtutibꝰ plurimis floruit. Propter ea que dicta sūt tria dubia de demonibus sunt aperienda.

¶ Primum vtrum demones possint humana corpora molestare.
Scōm vtrū possint hoibus visibiliter apparere.
Tertiū vtrū peccet q adorat diabolū cū se trāsfigurāt in angelum lucis.

¶ Ad primū dubiū dicimus: q; cū permittit deꝰ possunt demones humana corpa multimode perturbare etiā t mortē inferre. Dō exemplis clarissimis demonstramꝰ. Scribit nanq; Thobie

vj.ca.q; Sara fuit ſucceſſiue tradita ſeptez viris quos oēs occidit demoniuz. Et Job.ij.ca. Egreſſus ſathan a facie dñi percuſſit Job vlcere peſſimo a planta pedis vſqz ad verticē ei⁹. Et Matth.xv.ca. Filia chananee male a demonio vexabaſ. Et Matth.xvij.ca. Xp̄s eiecit demonium a puero q lunaticus erat: t ſepe cadebat in ignē t crebro in aquā: t curatus ē puer ex illa hora. Et Luce.xj.t Matthei.xij. Erat ieſus eijciens demoniū t illud erat mutū: t cū eiecisſet demoniū locutus ē mut⁹. Criſo⁹.aut. Q; demon fecerat illū hoiem mutū: ſurdū: t cecum. Ideo demone abiecto ſanatus ē. In vitiſpatz legit de beato Antonio. q dum in quodā tumulo latitaret multitudo demonū adeo illum laceravit q a diſcipulo ei⁹ quaſi mortu⁹ inuentus eſt: ab eoz inde aſportatus humeris proprijs: cū nocte ad ſe redijſſet a pfato diſcipulo ad eundē locum aſportari ſe fecit. Qui cum ex dolore proſtratus iaceret ex virtute animi ad conflictum demones excitabat: quem illi iterum verberibus crudeliſſimis affecerunt. Tūc ſubito ſplendor marim⁹ ibi apparuit: t demones cunctos fugauit. Antoni⁹ aūt ꝓtinuo ſanatus eſt. Ibiqz xp̄m adeſſe intelligens ait. Vbi eras bone ieſu: vbi eras? Quare a principio nō affuiſti vt me adiuuares t vulnera mea ſanares. Cui dñs: Antoni hic eram ſz expectabam videre certamē tuū. Nūc aūt quia viriliter dimicaſti in toto orbe faciā te nominari. De ſancto Dominico ſcriptū eſt in ſua legenda q exiſtente ipo Bononie cū frēs iā ad dormiendū iuiſſent: quidā puerſus a diabolo verari cepit: qō cuz frater Ranerius lauſanenſis magiſter eius audiſſet: beato Dominico ſtuduit indicare qui ad eccl'iam ante altare ipſum portari pcepit: vbi cū vix a decē fratrib⁹ fuiſſet adduct⁹ btūs Dñicus diabolo dixit. Adiuro te miſer vt dicas mihi quare veras creaturā dei t quō huc itraſti. Qui rñdit: vero illū q; heri bibit in ciuitate fine licētia nō adhibito ſigno crucis. Qō poſtmodū cōpertuz eſt vex fuiſſe. Ad oratione Xo beati Dominici campana ad matutinum pulſante: diabolus ab illo diſceſſit. Refert Ambroſi⁹ qui paſſionē beate Agnetis deſcripſit q filius prefecti volens illi vim inferre t violenter illā opprimere: prefocatus a diabolo expirauit. In vita etiā ſanctoz Simplicij Fauſtini t Beatricis habet q Lucreti⁹ prefectus q ipſaz beatricē ſororē Simplicij t Fauſtini renuentē idolis ūnolare precepit ſuffocaria diabolo arreptus ē p tres horas veratus mortuus eſt. De Zoroaſtre vero bactrianoruz rege qui qū natus ē riſit vt ait Solinus t Auguſtinus li.xxj.de ciui. dei t magicas artes inuenit ſm Iſidoz li.octhimo. viij.ſcōm aliquos tenet q lz bello fuerit a Nino deuict⁹: tū q demone quē importunus frequentabat occiſus eſt. Sufficiant iā que dicta ſunt: ad intelligendum q nīſi deimanu poteſtas diaboli arceaſ: multimoda poteſt humānis corporib⁹ nocumēta inferre. Quandoqz Xo ſinit illū de⁹ talia facere vel ad ſue glorie manifeſtationē ſicut cuenit in illis q verati ſuo noīe t ſanctoz meritis liberanſ. Vel ad bonorū exercitationē atqz illorum pacientie cōmendationē: ſicut factū eſt in Job t Antonio. Vel ad iniquoz vindictaz t punitionē ſicut cōtigit illis quos demoniuz interfecit. Nā vt inquit Tho. ꝑma pte.q.cxiiij. arti.j. demones impugnant hoies dupliciter. Vno modo inducēdo ad peccatū t ſic nō mittuntur a deo ſed aliquādo pmittunt ſcōm dei iuſta iudicia. Aliqñ impugnant homines puniendo t ſic non tñ permittuntur: ſed etiam mittuntur a deo: pena enim refertur in deum ſicut in primum actorem. Et tamē demones ad puniendum miſſi alia intentione puniunt qz mittantur. Nam ipſi puniunt ex odio vel inuidia: mittuntur aūt a deo propter eius iuſticiam. Et licet poſſint vt iam tactum eſt humana corpora ledere: non tamen tanta eſt illorum poteſtas vt valeant corporis liniamēta in mēbra brutorum animalium transformare: de q materia plene dictum eſt in tractatu de timore iudicioruz dei in ſermone de bello demonū t hominum. ¶ Secundum dubiū fuit vtrum demones poſſint hominibus viſibiliter apparere. Et ad hoc reſpondeo q: ſinente deo apparent qñqz in aſſumptis corporibus: qō etiam ex illis que diebus noſtris cuenerunt probare poſſumus. Nam anno dñi. Mcccclxvij. dum eram apud Albēgam in prouincia ianue affui examinationi quarundam mulierum que malefice putabantur: audiniqz ex ore illarum qualiter demones familiares habebant qui eis apparere conſueuerunt in humana effigie t multa veriſimilia de eorum cōmercio retulerunt. In puicia ſancti Franciſci apud nocceriā fuit alia mulier Santucia noīe que multa ſecreta hominū reuelabat. Conſtruxerat Xo ſibi domūculam extra cōem habitationē in pdio ſuo in q duo ſui filij cōmorabāt in tētoriis vt ve-

mentib⁹ ad matrē vendercēt vinū ⁊ alia neces/saria. Quidā aūt rusticus dū pecuniā in pāno ligatā perdidisset ad eā se ꝓtulit. Jbiq; hospi/tatus vt mane a Santucia de sua pecunia in/formaret. Media nocte audiuit extra tuguriū Santuciā cū alio loquētē: ille diabol⁹ erat: naz surrexit rusticus ⁊ caute explorans q̄ nā hec ꝑ/rent: vidit Santuciā denudatā: audiuitq; illā dicentē: vbi ē pecunia huius rustici. Ad q̄ ꝙba audiuit diabolū respondentē: Iz illū oculis nō videret. ¶Pecunia isti⁹ ē in vētre porci sui q̄ ce/cidit dū erat in stabulo ⁊ porcus ibi comedens cū aliis imundicijs illā deglutiuit: dicas tū ei q̄ vxor eius furata ē vt⁹ sic discordia semineť inter vxorē ⁊ ipm. Statim rusticus inde discef/sit ⁊ concito gressu ad ꝓpria festinās porcuz suū interfecit: in cuius visceribus pecuniā per/ditam inuenit: deinde perusiū se ꝓtulit malefi/cam accusauit: q̄ ad iudiciū deducta: ⁊ de suis cōuicta sceleribꝰ igne crēata ē. ¶Tertiū dubiū fuit vtrum peccet q adorat diabolū cū se trāsfi/gurat in angelū lucis. Ad qō ita dicit dñs Bo/nauen. in. iij. di. ix. ar. j. q. vj. q̄ honor latrie pōt aduersario xp̄i duplicit exhiberi: aut simplicit aut sub cōditiōe. Si simpliciter dico q̄ nō pōt esse sine peccato: offertur enī cultꝰ latrie alteri q̄z deo: ⁊ iō est ibi ꝑccatū idolatrie: nec excusa/tur rōne ignorātie. Habet enī hō triplex adiu/toriū ꝑ qō pōt errorē deuitare. ¶Primū ē reme/dium admonitionis sacre scripture q̄ dicit q̄ multi venturi sunt in noīe xp̄i mēdaciter. Se/cundū ē remediū sctē orationis qua ad deū de/bet hō recurrere vt cor ei⁹ illuminet. Tertium est suspensio credulitatis sue. Nō enī debet hō oi spūi credere Iz ꝓbare si ex deo sunt. Qui enī cito credit in talib⁹ leuis ē corde: ⁊ fortassis in/flatus in corde ad tales visiones ⁊ reuelatiōes idoneū se eē existimat: vñ tales apparitiones potius sunt formidāde q̄z desiderāde. Narrat enī de quodā sctō patre q̄ cū ei diabol⁹ in spe/cie xp̄i apparuisset: ille clausis oculis dixit se in hac vita nolle xp̄m videre. At diabol⁹ ei⁹ hu/militate confusus statim euanuit. Econtra de pluribus dicit̄ q̄ se ad visiones idoneos repu/tauerunt ⁊ desideraucrūt q̄ in multas insani/as ⁊ errores ꝑcipitati sunt. Et ideo si simplicit adorat qs xp̄i aduersariū nō excusat a peccato etiā si credat ipsū eē christū. Si etiā adoret sub conditione hoc pōt eē duplic ter: aut q̄ est illa conditio habitualiter aut actualiter ꝑsiderata tunc oppositā. Si actualiter sic ñ adorat ipz luci/ferum: sz magis christū qa nō stat ofo nisi stan/te ꝓditiōe ⁊ ad cū referť adoratio ad quē refer/tur adorationis ipletio vel intētio. Si aūt illa ꝓditio sit sub ꝓditiōe habituali ꝑ mō nō suffi/cit ad vitandū peccatū idolatrie respectu hui⁹ apparitiōis siue trāsfiguratiōis: sufficit tñ re/spectu sacramenti altaris. Nā talis trāsfigu/ratio ē insolita. Et ideo nō debet ad eā precipi/tanter seq adoratio: sz cū maturitate ⁊ prouia oratiōe. Sz ꝓsecratio hostie ē ꝙsueta: iō sufficit q̄ adorans i habitu hāc habeat ꝓditionē vide/licet si ꝓsecratio sit debito mō facta. Nñ pauci vel nulli fideles in hac adoratiōe peccāt. Om/nes enim accedunt cū conditione ista.

¶De felici martyrio beati Jacobi ad qō con/currit sanitas paralitici ⁊ conuersio Josie atq; sepulture miraculosa dispositio. Capitulū. ij.

Secundū mysteriū ꝓtēplandū de btō Ja/cobo dicit̄ virtuose tolleratiōis. Nā pro christo martyriū capitis obtrūcatione sustinu/it: circa qō tria ꝓuilegia ꝙsidcremus.

¶Primū fuit paralitici sanatio.

Scōm Josie conuersio.

Tertiū sepulture dispositio.

¶Primū ꝓuilegiū fuit paralitici sanatio. Cū enī iussu Herodis ad decollandū duceret qdā paraliticus in uia iacens ad eū clamauit vt si/bi sanitatē cōferret. Cui Jacobus ait. In noīe ies'u christi, ꝑ cuiꝰ fidē ducor ad decollādū erur/ge sanus: ⁊ bñdic creatorē tuū: q̄ statim sanus fact⁹ surrexit ⁊ dñz bñdixit. ¶Scōm ꝓuilegi/um fuit Josie conuersio. Is enī funem in collo eius miserat illūq; trahebat: q̄ viso miraculo paralitici ad pedes Jacobi se ꝓstrauit ⁊ veniā petēs xp̄ianū fieri se postulauit: qō cū vidisset Abiachar pontifex sibi dixit: nisi nomē christi maledixeris cuz ipso Jacobo decollaberis. Cui Josias. Maledict⁹ tu: nomē aūt dñi nr̄i ies'u christi sit bñdictū in secula. Tūc Abiachar os eius pugnis cedi iussit ⁊ missa de eo legatione ad Herodē ipetrauit vt cū Jacob decollaret. Cū aūt decollari deberēt Jacobus a spiculato/re lagenā aque petijt ⁊ ibidē Josiam ꝓtin⁹ ba/ptiçauit: ⁊ statim capitis obtrūcatione marty/rium ꝓsūmauit. Decollatus ē aūt beat⁹ Jaco/bus. viij. kal'. aprilis. in annūciatione domīe et viij. kal'. augusti. in cōpostellā trāslatus: ⁊ ter/tio kalēdas ianuarij sepult⁹: q̄ sepultura eius fabricata fuit ab augusto vsq; ad ianuariū ꝓ/longata. Statuit tñ eccl'ia vt festū ei⁹. viij. kal' augusti tpe. s. magis ꝓgruo celebraret. ¶Tertiū

priuilegium fuit sepulture dispositio. vt enim refert Joānes Beleth. decollato Jacobo discipuli corpus eius nocte tumore iudeox rapientes naui illud imposuerunt: t sepulturā diuine pudētie cōmittētes nauim sine remige cōscenderūt. Et angelo dñi duce in galiciam in regno lupe applicuerunt: Erat ibi regina fic dicta Lupa noie t merito vite: deponētes ergo corpus de naui sup quendaz magnū lapidem illud posuerunt: qui lapis mox vt cera corpori cessit t in sarcophagū corpori se mirabiliter coaptauit. Ingredientes igit discipuli ad Lupā dixerunt. Dñs ihesus xps mittit ad te corp⁹ discipuli vt quē noluisti suscipe viuum suscipias nūc defunctū. Et narrantes ei miraculū qualiter. s. illuc sine remige aduenissent locū eius sepulture cōgruum petierunt. Que dum regina audisset vt prefat⁹ Joānes Beleth dic eos in dolo ad quendā virū crudelissimū destinauit: vt eius sup hoc consensum haberēt. Qui eos cepit t in carcerē reclusit. Luz aūt ille discūberet angelus dñi apparuit t eos libere abire p̄misit. Qui ad reginā redeūtes itez petierunt locū sepulture p corpe beatissim Jacobi. quibus illa rndit. Accipite boues quos habeo in tali monte t plaustrū iungite ac corpus dñi vestri deferte: t locum sicut voluerutis edificate. Hoc aūt Lupa dolose dicebat. Sciebat enim boues cē thauros indomitos t siluestres. Et iō putauit q nō posset iungi nec applicari: vel si iungerent huc illucz discurrerent t sic currum dissiparent t corpus ejicerent t ipsos necarent. Sed nō est sapiētia cōtra dcū. Naz illi dolū non cogitātes montē ascenderūt: t draconem quendā ignē spirantē t in eos irruentem cruce oppositā p mediū ventrē scindunt: facto etiā sup thauros signo crucis velut agni ptinus mānsuecerūt. Et eos iungētes corpus sancti Jacobi cū lapide super quē positū fuerat in curru posuerunt. Boues aūt sine alicuius regimine corpus in mediū palatiū Lupe adduxerunt. Qō illa videns t stupens credidit t xpiana facta: oia que petierūt tribuit t palatiū in ecclīam sancto dedicās magnifice ipsam dotauit t in bonis operibus vitā finiuit.

¶ Qualiter beatus Jacobus gratiosus ē t benignus bis qui implorant eius patrocinium.

Capitulum. iij.

Ertium mysteriuz ptemplandū de beato Jacobo dicit gratiose auxiliationis. Res mira ē pfiderare cū pmpte cū abunde cūue celeriter Jacobus in celo beatus suis deuotis t suffragia illius exposcētib⁹ frequēter occurrat Omissis tū multis que dici possent. tria in hac parte stupenda miracula exponemus. ¶Primū est de quodā Bernardo mutinense q dū capt⁹ t catheuat⁹ in pfundo turris posit⁹ esset t sp beatū Jacobū inuocaret apparuit ei sanct⁹ Jacobus dicēs. Veni sequere me in galiciā. Ille vo vinculis ad collū suspensis ad summitatē turris ascendit: t inde fine aliqua lesione saltū vnū fecit cū turris seraginta cubitox altitudinem possideret. Secundū miraculū fuit de triginta viris de lotharingia: q circa annum dñi. M. lxx. ad sanctū Jacobū pperantes oēs vno excepto fidē sibi mutui seruitij pmiserūt. Vn⁹ igit infirmatus a cunctis relinquit t a solo illo q fidē nō pmiserat ad pedē montis sancti Michaelis custodit. Sz aducspascēte die moritur: viu⁹ aūt pter loci solitudinē t defuncti mortē t iminētis noctis caligine: t gētis barbare feritatē timuit valde. Sz statim sanctus Jacobus in specie equitis sibi apparēs t eū cōsolans ait. Trade mihi hūc mortuū t tu ascende post me super equū. Sicq illa nocte ante solis ortū dietas quindeciz pagentes ad montez gaudij q ē dimidia leuga circa sanctū Jacobū puenerunt. Ibiq sanctus Jacob⁹ vtrūq deposuit: pcipiēs vt canonicos sancti Jacobi ad sepelīēdū pegrinū mortuū cōuocaret ac socijs suis diceret q pter fidē violatā eox pegrinatio nil valeret. Qui iussa cōpleuit t socijs ea q̄ sanctus Jacobus dixerat intimauit. Tertium miraculū de eo legitur de quodā theotbonico g cū filio suo circa annū dñi Millesimūnonagesimum ad sanctuz Jacobū pgens: t in vbe Tholosana gra hospitādi diuertens ab hospite inebriatur t ab eo in malis ciphus argenteus absconditur. Mane igit exeūtes quasi latrones insequit eos: t q ciphū fuissent furati eis obiecit. Qō cū inuentū fuisset iudici accusant. Data vo sentētia oia q̄ habebāt hospiti dant t vnus eox ad suspēdiū iudicat. Sed cū pater pro filio t filius pro patre mori vellet: tādē filius suspendit: t pr̄ merēs ad sanctū Jacobū pgreditur. Igit post trigintaser dies rediēs ad corpus filij sui diuertit: lamentabiles voces emittens. Et ecce filiꝰ suspensus cepit consolari eū dicēs. Dilectissime pater noli flere qm̄ hucusq sanctus Jacobus me sustētauit t celesti dulcedine refocillauit. Qō pater audiens ad vbem cucurrit: t venientes populi pegrim filiū inco

lumem deposuerūt ⁊ hospitē suspēderūt. Sūt ⁊ alia miracula in ei⁹ legēda posita q̄ causa brevitatis dimittim⁹. Retulimus tñ ista tria vt sic inflāmenť ad beati Jacobi devotionē oēs illi q̄ sepenumero in hac vita tribulatōib⁹ agitanť: habeāt btm̄ Jacobū advocatū ⁊ ñ decrit eis auxiliū de celo. In quo ipe gl'iosus cū xp̄o letatur p infinita secula seculo⁹. Amen.

¶ Sermo trigesimusseptim⁹ de scō Matthęo apostolo ⁊ euāgelista q̄ xp̄m secutus est in obedientia: paupertate: ⁊ patientia.

Argens secutus est cū. Scribunť hec ẋba Matth. ix. ca. ⁊ in euangelio p̄sentis solennitatis. Grauissima ē iactura illo⁹ q̄ toto affectu divitijs huj⁹ seculi sese dederūt Temporalia quippe oia trāsitoria sūt ⁊ cito deperēūt. Propterea ingt Dauid in psalmo. dormierūt somniū suū ⁊ nihil invenerūt oēs viri divitiar⁹ in manib⁹ suis. Saluberrimū itaq̄ ⁊ ab oibus acceptandū salutaris nostri ē documentum. qui Matthei. vj. ca. dixit. Nolite thesauriçare vobis thesauros in terra. Thesauriçate i celo vbi nec fures timenť neq̄ fims formidať. Audiuit hec verba sanct⁹ Matthe⁹ ⁊ vocatus a christo calcatis oibus hui⁹ mūdi bonis apostolica⁹ vitā seruanit. Tamen vt p cuz gesta magnifica cōprehēdam⁹. in hoc sermone conabimur laudes eius deprom̄ere sub titulo de xp̄i sequela. Notabim⁹ aūt principaliť tria in ḡbus ipe secut⁹ ē xp̄m ducē ⁊ caput omniū.

Primū fuit obedientia.
Scōm paupertas.
Tertium patientia.

¶ Qz beatus Matthęus obediuit xp̄o vocanti. Et qualiter in oibus obediendum est deo ⁊ quare obedientia sit homini prestanda: Et de septem obedientie gradibus. Capitulum. j.

Primū in quo Matthe⁹ secutus fuit xp̄z est obedientia. Erat ipse natione iude⁹ vt Hiero⁹ asserit in ꝓlogo in Matthęū. officio publicanus. i. curā hñs de publicis actib⁹ scōz Nicho. de lira. Erāt enī tunc iudei tributarij Romanor⁹. Et illi q̄ colligebāt tributū romanis mittendū dicebanť publicani. Huiusmodi cōmuniter sunt campsores ⁊ pecuniar⁹ numeratores. Vidit ergo ihesus illū sedentē in tholoneo. Et tholoneū ꝓnūciat penultima ꝓducta Dixitq̄ illi. Sequere me. Confestim obediuit Nō replicauit: nō causam exegit: nō ꝑdixit: nō deniq̄ passus est morā. In hoc xp̄o quantum potuit se fecit cōformē q̄ patri eterno est facta obediens vsq̄ ad mortē. vt dicit ad Philip. ij. ca. Sz vt obedientie virtus clarior eluceſcat in hoc loco tria dubia se ingerūt declaranda.

Primū vtrū deo sit in oibus obediendū.
Scōm vtrū hoi sit obediendū.
Tertium qualiter est obediendum.

¶ Ad primū dubiū arguūt quidā sic. Nihil ē faciendū ꝑ virtutē: sz inveniunť quedaz precepta dei ꝑ virtutē: ergo deo nō ē in illis obediēdum. Precepit nāq̄ abrae vt occideret filiuz innocentē. sicut patet Geneſis. xxij. ca. Et iudeis vt furarenť res egyptior⁹. vt ponit Exodi. xij. ca. qd fuit ꝑ iusticiā. ⁊ Osee vt acciperet mulierē adulteraī qō ē ꝑ castitatē. Sz sanctus Tho. 2a 2e. q. ciiij. ad hoc ita rñdet: Qz sicut deus nihil operat ꝑ naturā: q̄ hoc est natura vnuſ cuiusq̄ rei qō in ea deus opatur vt dicit Aug⁹ xix. de ciui. dei. ⁊ ēt glo. ad romanos. xj. ca. opatur tñ aliqd cōtra solitū cursum nature. Ita ēt deus nihil pōt precipere ꝓtra virtutē: q̄ in hoc principaliter cōsistit virtus ⁊ rectitudo voluntatis humane q̄ dei voluntati cōformeť ⁊ ei⁹ sequať impiuz q̄uis sit ꝑ virtutis modū. Secundū hoc ergo preceptum Abrae factū q̄ filium innocentē occideret nō fuit ꝑ iusticiā: quia deus ē dñs mortis ⁊ vite. Similiter nō fuit cōtra iusticiā q̄ mādauit iudeis vt res egyptior⁹ acciperēt: q̄ eius sunt oia: ⁊ cui voluerit dat illa. Vñ. xiij. q. v. ca. dixit dñs. dicit. Nec israelite furtū fecerūt sz deo iubenti ministeriū exhibuerūt. Nec fuit ꝑ castitatē preceptū Osee factum: q̄ ipe deus ē humane generationis ordinator. Et ille ē debitus modus vtendi mulieribus quē deus instituit. Concordat his dñs Bonauen. in suo ꝓmo di. xlvij. vbi ait. q̄ deus nō pōt precipere malū manēs malū. ex eo q̄ illud quod precipit sp ē bonū: lz q̄nq̄z aliqd esset malum anteq̄z ab ipo preciperetur. Justū itaq̄ et debitum ē in oibus obedere deo cui ois creatura famulatur. Ipsi nāq̄ obediūt oēs angeli sol ⁊ luna ⁊ oia fidera celi. Insensibilia elementa ⁊ cuncta q̄ in celis ⁊ in terris reperiuntur. Quantomagis eius impio subiacere tenēť hō cui tot innumera largitus est beneficia: ⁊ ꝓpi obedientiam pollicēť eterna premia. ¶ Scōm dubiū fuit vtrū homini sit obediendū. Ad qō ita rñdet scūs Tho. vbi s. q̄ sicut actiones rer⁹ naturaliū ꝓcedūt ex potētijs naturalibus ita

etiam o
na volu
vt super
nes p et
nitus. N
periorem
et vi auc
re aūt p
ficut ord
ora in re
motion
ex ordi
riores
dirit a
sublim
restas
tentie
obedi
cū deu
⁊ relig
q̄ vnu
precep
q̄ de
licēat
endū e
ture ir
consili
pceder
diat s
ni q̄ s
tez de
etas
tes n
quid
gener
pter d
Mdcl
bona
tas u
nis v
dient
volun
deū a
mo n
Mdcl
tia v
caro
etatu
ostet
vitis
epi

etiam opationes humane procedũt ex humana voluntate. Oportuit aũt in reb⁹ naturalib⁹ vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones p excellẽtiã naturalis virtutis collate diuinitus. Vñ etiã in reb⁹ humanis oportet q̃ superiores moueant inferiores p suã voluntatẽ ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. Mouere aũt p rõnem ⁊ voluntatẽ ẽ precipe. Et ideo sicut ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subdi motioni superiorũ. Ita etiã in rebus humanis ex ordine iuris naturalis ⁊ diuini tenent inferiores suis superiorib⁹ obedire. Hoc ẽ q̃ aplus dixit ad Roma.xiij.ca. Omnis aĩa potestatib⁹ sublimioribus subdita cẽ debet. Nõ eni ẽ potestas nisi a deo. Sz plerique obijciunt huic sententie cõtẽdẽtes ꝓbare q̃ nõ debet hõ homini obedire: nã videt hoc cẽ ꝺ ordinationẽ diuinã cũ deus hoiem condiderit in libertate arbitrij ⁊ reliquerit illũ in manu ꝓsilij sui: quare videt q̃ vnusquisq; suo cõsilio ⁊ volũtate nõ alteri⁹ precepto se regere debet: Ad hẽ ita rñdet Tho. q̃ de⁹ reliquit hoiem in manu cõsilij sui: nõ q̃ liceat ei facere omne qđ vult sz q̃ ad id qđ faciendũ est nõ cogit necessitate nature sicut creature irrationales: sed libera electione er ꝓprio consilio ꝓcedente. Et sicut ad alia facienda dz ꝓcedere ꝓprio consilio: ita etiã ad hoc q̃ obediat suis superioribus. Exquo obedire homini q̃ superior ẽ in his q̃ spectãt ad suaz ꝓsperitatez debitũ ẽ ⁊ laudabile. Imo obedientia cunctas virtutes morales excellit. Nã inter virtutes morales tãto aliq̃ potior ẽ q̃ẽtomagis aliquid ꝓtẽnitur vt deo inhereat. Sunt aũt tria genera humanoꝝ bonoꝝ q̃ hõ põt ꝓtẽnere ꝓpter deum: quoꝝ infima sunt exteriora bona. Media sunt bona corpis. Suprema aũt sunt bona aĩe. Inter q̃ quodãmõ precipua ẽ voluntas inquãtũ. s. p voluntatẽ hõ oibus alijs bonis vtit. Et iõ p se loquẽdo laudabilior ẽ obedientie virtus qua qs ꝓpter deũ ꝓtẽnit ꝓpriã voluntatẽ q̃z alie virtutes morales que ꝓpter deũ aliqua alia bona ꝓtẽnunt. Jõ Brego. vlti mo moralium exponẽs illud ꝓmi regũ. xv. ca. Melior ẽ obedientia q̃z victime ingt. Obedientia victimis iure ꝓponit: q: p victimas aliena caro: p obedientiã vero voluntas ꝓpria mactatur. Quantũ Vo obedientia sit grata deo: ostendunt nobis exempla ꝓbatissima. Nã in vitis patrũ narrat: q̃liter abbas Paulus precepit discipulo suo Joãni vt afferret ei fumuz boum quo idigebat. At ille ait: In loco vbi fimus ẽ habitat leena. Cui abbas. Si venerit super te alliga eã ⁊ duc tecũ. Fuit Joãnes ⁊ iuenit leenã irruentem sup eũ q̃ voluit eã tenere sz ipsa aufugit. Joãnes Vo sequebat eã dicẽs Abbas meus precepit vt alligataz ducã te ad cũ: mor bestia substitit: ⁊ tenens eã reuertebat ad monasteriũ. Qũ cũ vidisset abbas ne forte discipulus inde extolleret dixit ei. Sicut tu insensibilis es ita insensibilẽ bestiã adduxisti: solue ⁊ dimitte eã vt pergat ad locũ suũ. Refert adhuc Brego. ij. dyalogoꝝ li. qualiter Maurus missus a sancto Benedicto vt succurreret placido puero quẽ rapuerãt aque p spatiũ sup aquas ambulauit ⁊ puerũ eduxit saluũ: qũ sanctus Benedictus obedientie merito deputauit ¶ Tertiũ dubiũ fuit qualiter ẽ obediendũ. Ad qđ scõm Bernardũ dicimus q̃ septẽ sunt gradus obedientie. quoꝝ ꝓmus est obedire libenter quẽ gradũ ipse ait nõ põt ascendere q̃ volũtatem precipientis suã nõ fecerit. Jũ xp̃s Joãnis iiij. ca. dicebat Meus cib⁹ ẽ vt faciã voluntatẽ ꝓris mei q̃ misit me. Et hoc Bernardus ait. Quisq; occulte satagit vt qđ vult ipse hẽ ei prelatus iniũgat: ipse se seducit si forte sibi q̃si de obedientia blãdiat. Nec eni in ea ipse ꝓlato sz magis ei ꝓlat⁹ obedit. Et idẽ Bernard⁹ in sermonib⁹. Maiorẽ ingt gram mereť q̃ paratũ se exhibet añ mandatũ q̃z q̃ obedire satagit post mandatũ. Scõus gradus obedientie ẽ obedire simplicit. Adultos eni videm⁹ post precipientẽ ꝺ impiũ multas facere q̃stiões ⁊ sepi⁹ ingemina re: q̃re hẽ fieri debeat: q̃s valet hẽ adimplere: et huiusmodi: unde murmuratio: excusatio: simulatio: impossibilitas: aduocatio amicorum. Tamen de vero obediente dicitur in p̃s. In audi tu auris obediuit mihi. Et Bernardus ad fratres de monte dñi ait. Verus obediens stult⁹ fiat vt sit sapiens. ad hec omnis eius sit discretio: vt in hoc nulla ei sit discretio. Tertius gradus obedientie est obedire hilariter: Hilarem enim datorem diligit deus vt dicitur 2e ad Corinthios. ix. ca. Ideo Bernardus ait. Serenitas in vultu: dulcedo in sermonibus multũ colorant obedientiam obsequentis. Nubilosa corporis compositio: ⁊ facies tenebris tristicie obfuscata deuotionẽ ab animo recessisse significãt. Quartus gradus ẽ obedire velociter Dictũ fuit Zacheo Luce. xix. Festinans descẽde. Apli ihesup Petr⁹ ⁊ Andreas. Jacob⁹ ⁊ Joãnes ac ipe Mathe⁹ a xp̃o vocati ꝓtinuo se-

cuti sunt eū. Quintus gradus est obedire viriliter in rebus videlicet arduis ⁊ duris. Unde Bernardus ait. Mementote fratres christi qui ne perderet obedientiā perdidit vitā. Sextus gradus est obedire humiliter. Uñ saluator Luce. xviij. ait. Cū oia benefeceritis que precepta sunt vobis: dicite serui inutiles sumus qđ debuimus facere fecimus. Septimus gradus est obedire persuerāter: qz vt dicit Matth. x. ca. Qui aūt perseuerauerit vsqz in finē hic saluus erit. Igit beatus Matthеus obedientiā cōplerus est dum imediate post christū abire cepit. Suscepit tñ illū hospitio ⁊ in sua domo paravit conuiuiū: discūbente Yo christo: ecce multi publicani ⁊ peccatores venientes discūbebant cū iesu ⁊ discipulis eius. videntes aūt pharisei dicebāt discipulis. Quare cū publicanis ⁊ peccatoribus māducat magister vester? quasi dicat: vos estis fatui qz talē mgrm segmini. At iesus audiens ait: nō est opus valentibus medicus: sed male habentibus. Medicū se vocat aiarum. s. de quo in ps. dicit. Misit verbū suū ⁊ sanauit eos. Deinde christus addidit. Euntes discite. i. diligenter cōsiderate illud qđ scribitur Osee. vj. ca. Quid est misericordiā volo ⁊ nō sacrificiū: quasi dicat: si hanc scriptutā diligenter consideretis inuenietis me facere secm ipsam: ppter qđ cōcludit. Non enī veni vocare iustos sed peccatores ad penitētiā. s. nā ⁊ si aliquos iustos vocauerit ad augmentū gre vt Petrū ⁊ Andreā. ⁊ consimiles: tñ peccatores vocauit sp ad penitentiā. O pietas iesu christi benedicti. O verba dulciora super mel ⁊ fauum O deniqz fiducia ⁊ spes indubitabilis languētium aiax. Non veni inquit vocare iustos sed peccatores. Expgiscimini ad vocē tā: blandaz tā suauē: tāqz benignā. Surgite o peccatores a vitijs: deponite tam sordes illox: vocat vos christus: obedite illi: ⁊ cum Matthеo sequimini cum qui de se dixit. Qui sequitur me nō ambulat in tenebris.

¶ Qz beatus Matthеus secutus fuit christuz in pauptate que data fuit aplis sub precepto quam ipsi diligenter obseruauerunt mēdicantes.

Capitulum. ij.

Secundū in quo Matthеus secutus fuit christum est pauptas altissima: nā cūctis diuitijs paupibus dispensatis nihil de cetero possedit ppriū. Pauptatē itaqz voluntaria m pfessus ē: vt ad celi diuitias pueniret. Mendicando igit sibi victū quesiuit: ⁊ elemosinis bonorum virorū se sustētauit. Sed in hac parte tria sunt dubia explananda.

Primum vtrū paupertas fuit a christo data aplis sub precepto.

Scm vtrū apostoli vitam paupercm voluntarie duxerunt.

Tertium vtrum sit licitum mendicare.

¶ Ad primū dubiū respondem⁹ scm doctrinam scripture atqz sanctox qđ christus precepit aplis vt cēnt paupes. Uñ Ambrosi⁹ exponens illud Luce. x. ca. Nihil tuleritis in via inquit. Qualis debet eē q cuāgeliçat regnuz dei preceptis apostolicis designat: vt sine virga sine pera. Et glo. sup illo verbo Actuū. iij. ca. Argentum ⁊ aux nō ē mihi. hoc dixit Petr⁹ paralitico: memor illi⁹ precepti dominici: noli possidere aurū. Et Aug⁹ in li. de mirabilibus sacre scripture. In excusatiōe elemosine ⁊ paupertatis pfessiōe dixit paralitico. Surge ⁊ ambula: magistri preceptū seruās dicentis: nolite possidere aux. Et Bernard⁹ ad frēs de mōte dñi. Cū diues ēet xps paup p nobis factus ē Et q voluntarie dedit preceptū pauptatis ipe eiusdē in se metipso nobis formā dignatus ē demonstrare. Et Piero⁹ ad Eustochiū. Disci puli fine calciamentox oncre: ⁊ vinculis pellū ad predicationē noui euangelij destinant. Et milites vestimētis iesu sorte diuisis: caligas ñ habebat quas tollerēt: neqz enī habere potcrat deus qđ pbibuerat in seruis. Et Crisosto. omelia vltima super Matthеū. Si bonū esset aux hoc vtiqz dedisset aplis xps quib⁹ ineffabilia tribuit dona. Nūc aūt nō solū nō dedit sz habere pbibuit. ¶ Scm dubiū fuit vtx apli preceptū datū de pauptate impleuerunt. Et q sic patet qz scribit Matth. xix. qualiter petrus dixit xpo. Ecce nos reliquim⁹ oia. Et Matth. iiij. ca. dicit. cōtinuo relictis oib⁹ secuti sūt eū. Eusebi⁹ in pmo li. ecclesiastice historie refert. q post ascensionē xpi cū Abagarus rex sanat⁹ a thadeo aplo precepisset dari ei aurū ⁊ argentum: ille nō accepit dicēs. Si nra reliquimus quō accipiemus altena? Et de hoc Piero⁹ ad Aggeruthiā ita scribit. Nemo aplis pauperior fuit: ⁊ nemo tm pro dño dereliqt. Et idē ad Petriadē virginē. Apostolici fastigij ē pfecte qz virtutis oia vendere ⁊ pauperib⁹ distribuere: ⁊ sic leuē atqz expeditū cū christo ad celestia subuolare. Et idē ad Helbidiā. Dis pfecta cē ⁊ in pmo stare fastigio dignitatis? fac qđ fecerunt aplі: vende oia q̄ habes ⁊ da paupib⁹: ⁊

sequere saluatorē ⁊ nudā solāq; crucē sola sequ
ris. ¶ Tertiū dubiū fuit vtr̄ sit licitū mendica
re. Ad qđ rñdem⁹ scōm Tho. fa fc. q. clxxvij.
Ar quadruplici de causa posset quis mendica
re. Primo causa cupiditatis: dū qs mendicat
vt thesauriçet vel vt sic viuat de mendicitate:
q victū posset acgrere laborando. Vñ lex ciui
lis imponit penā validis mēdicantib⁹: q nō ꝓ
pter humilitatē vel vtilitatē vel necessitatem
mendicāt. Scōo pōt qs mēdicare causa humi
litatis. Mā actus mēdicatōis hz quandā abie
ctionē sibi cōiunctā: vñ illi abiectissimi vident
inter hoīes eē qui nō solū sunt paupes sed in
tātū egentes q̄ necesse habēt ab alijs victū acq
rere: ¶ scōm hoc humilitatis causa alig lauda
biliter mendicāt. Vñ Hiero⁹ in epla ad Occe
anum cōmendat fabiolā de hoc q̄ optabat vt
suis diuitijs pauperibus effusis ꝓ xp̄o stipes
acciperet. Qđ beat⁹ Alexi⁹ pfecit q omnib⁹ su
is dumissis ꝓpter xp̄m gaudebat se etiā a suis
seruis elemosinā accepisse. Beatus insup Frā
ciscus in sua regula ita dixit. Fratres nihil sibi
appropriēt nec domū nec locū nec aliquā rem
sz tanq̄ pegrini ⁊ aduene in pauptate ⁊ humi
litate dño famulantes: vadant ꝓ elemosina cō
fidenter: nec oportet eos verecūdari q̄ dñs ꝓ
nobis se fecit pauperem in hoc mūdo: hec ille.
Vbi aduertendū q̄ dñs iesus xp̄s mendicauit
vt sic in hoc humilitati suc nobis preberet crē
plum. Vñ Bernardus sup. ij. ca. Luce ait. Vt
te dñc ꝓ omnia nostre paupertati ꝓformares
⁊ oēs vite humane calamitates susciperes q̄si
vnus in turba paupeꝝ stipē ꝓ ostia mendica
bas. Quis me dabit illarum buccellaꝝ men
dicatarū participem fieri ⁊ illius diuini edulij
reliquijs saginari. Tenet Bernard⁹ q̄ in illo
triduo q̄ xp̄s se separauit a matre ⁊ a Joseph
ex elemosinis vixit. Et gl. sup illo ẏbo psalmi.
Ego aūt mendicus sum ⁊ paup: ingt. Hoc di
cit xp̄s de se ex forma serui. Mendicus nanq;
fuit quia petēs ⁊ paup. i. sibi nō sufficiēs: quia
mundanas copias nō habebat. Et Hiero⁹ in
quadā epla. Caucas ne dño tuo. s. xp̄o mēdicā
te alienas diuitias congeras. Tertio pōt quis
mendicare causa necessitatis. Sicut cū aliqs ñ
potest aliq̄ habere vnde viuat nisi mendicet.
Quarto pōt aliqs mendicare causa vtilitatis
cū. s. aliqs intendit ad aliq̄ō vtile pficiendū: qđ
sine elemosinis fideliū facere nō pōt. Sicut pe
tuntur elemosiue pro cōstructione pontis vel
ecclie: vel quibuscūq; alijs opibus q̄ vergūt in
vtilitatē cōem: sicut scholares vt possint vaca
re studio sapientie. Ex his apparet q̄z sit teme
raria siue dānabilis illoꝝ sentētia q religiosos
dānant eo q̄ mendicādo elemosinas quibus
sustentant acgrunt cū id laudabiliter fiat. Mā
elemosine religiosis iō tribuunt vt liberius re
ligiosis actibus insistere possint quoꝝ cupiūt
se fieri pticipes: q tpalia subministrāt. Huius
modi aūt actus sunt oratiōes: discipline: ieiu
nia: officia diuina: celebratō missaꝝ: studiū scri
pture sancte: predicatio euangelij ⁊ huiusmōi.
Vt ergo iā ad Matthеum apl̄m redeam⁹: de
ipso nō solū legimus q̄ reliquerat oia: sz etiam
ex post oblata sibi munera copiosa cōtemꝑ sit
Mā predicans in ethiopia i ciuitate q̄ dicit va
daber duos magos noie Zaroes ⁊ Arfarat ibi
reperit: q ita hoīes suis actibus dementabant
vt quoscūq; vellēt mēbroꝝ officio ⁊ sanitate
priuare viderent: q in tātā supbiā ruperunt
vt se quasi deos ab omnibus facerent adorari.
Matthеus aūt apl̄us predictā ciuitatē ingres
sus ⁊ aput Eunuchum candacis regine quem
Philippus baptiçauerat hospitatus ita ma
gorum prestigia detegebat: q̄ q̄quid ipsi facie
bant hoībus in pniciem: hoc ipe cōuerteret in
salutem. Eunucho aūt sanctū Matthеū inter
rogāte: quō tot linguas loqueret ⁊ intelligeret
exposuit ei Matthеus quō spū sco descēdente
oim linguaꝝ scientiā apl̄i recepissent: vt sicut
illi q̄ ꝓ supbiā turriz vsq; in celū edificare vole
bant pre confusione linguarū cessarūt ab edifi
cio: sic apl̄i ꝓ oim linguaꝝ scientiā turrim nō
de lapidibus sz de virtutib⁹ cōstruant: ꝓ quaz
oēs q̄ crediderint celū ascēdant. Tūc venit qui
diceret magos illos cū duob⁹ aduenisse draco
nibus qui ignē sulfureum ex ore ⁊ naribꝫ euo
mentes cunctos hoīes occidebāt. Apl̄us autē
signo crucis se muniens ad eos securus exijt.
quē mox vt dracones viderūt ante eius pedes
ꝓtinus dormierunt dixitq; magis. Et vbi est
ars vestra. Excitate eos si potestis. Ego autez
nisi dñm rogassem q̄ō in me cogitaueratis in
ferre in uos protinus extorsisset. Cū aūt popu
lus cōueniisset: in noie iesu precepit draconib⁹
vt abirent. Et nullū ledentes ꝓtin⁹ abierunt.
Cepitq; populo de gloria paradisi terrestris
magnū sermonē cōtexere a qua ꝓpter peccatū
electū hoīem dixit: sz per xp̄m in paradisum ce
lestē reuocatū. Et cū hec populo loqueret. Ecce
subito tumultus exortus ē in quo regis filius
plāgebatur mortu⁹. Quē cū magi suscitare nō

possent suadebant regi q̄ in deor̄ p̄fortiuz ra-
ptus esset. Et ideo simulacrū t templū sibi con
stitui oportere. ¶Predictus aūt Eunuchus ma
gos custodiri faciens: apl'm aduocauit: q orati
one fusa cū ꝓtin⁹ suscitauit. Quapp Rex no-
mine Egippus hoc viso p vniuersas suas pro
uintias misit dicēs. Venite t videte deū in ef-
figie hois latētez. Venerūt igit cū coronis au-
reis t diuersis sacricioꝝ generib⁹ volentes si-
bi sacrificare. Quos Matthеus cōpescuit di-
cens. Viri quid facitis? Ego deus nō sum: sed
seruus dñi nostri iesu xp̄i. Itaq̄z t munera ac
ceptare noluit. Illi ergo de auro t argēto q̄ si
bi attulerant ipso iubente eccl'iam magnā fa-
bricauerunt quā infra triginta dieꝝ spatiū cō
sūmarūt. Rex aūt Egippus cū vxore sua t oi
populo baptiçatus ē. Epigeniā quoq̄z filiā re-
gis apl'us deo dicatā plusq̄z ducētis virgini-
bus prefecit. ¶Patet itaq̄z q̄sto amore beatiss-
mus Matthеus paupertatē in omni sua vita
fuerit prosecutus qui oblatum sibi thesaurum
accipere recusauit.

¶Qualiter beatus Matthеus secut⁹ fuit xp̄z
in patientia quā habuit: equo animo ferendo
illatā sibi mortē: ob quā Hitarcus dei iudiciū
non cuasit. Capitulum.iij.

Ertiū in quo beatus Matthеus secutus
est xp̄m fuit patientia. Nam forti animo
mortē violentam p xp̄o sustinuit de qua tria
consideremus.
¶Primo causam.
Secundo modum.
Tertio iudicium.
¶Primo consideremus causam: quare Mat
theus coronatus est martyrio. Et hec assignat
Ira t indignatio Hitarci regis. de quo sic scri
bit in legēda. Mortuo rege Egippo huic ei suc
cessit q de alicuo genere erat t Epigeniā virgi
nem cōcupiscens: dimidiū regni sui apl'o pro-
misit si eā sibi in suū cōiugiū faceret ꝓsentire.
Cui apl'us rñdit vt iuxta morē p̄decessoris sui
die dñica ad eccl'iam ꝓueniret: t presente Epi
genia cū ceteris virginibus q̄s bona sint iusta
cōiugia audiret. Qō rex cū gaudio adimpleuit
putans q̄ Epigenie vellet coniugiū psuadere.
Matthеus itaq̄z virginib⁹ t oi populo cōgre
gatis de bono mr̄imonio diu locut⁹ a rege plu
rimū ē laudatus: credēs q̄ ꝑ iō diceret vt vir-
ginis animū ad ꝓsensuz mr̄imonij ꝓuocaret.
Deinde ip̄erato silētio sermonē repetijt dicēs
Cū bonū sit mr̄imoniū si saluo federe teneat.
bene scitis astantes q̄ si regis sponsaz aliquis
seruoꝝ vsurpare presumeret nō solū regis of-
fensam sz mortē insup mereret: nō q̄ vxorem
duxisse ꝓbatur sz q̄ sponsaz dñi sui accipiens
ei⁹ mr̄imoniū violasse ꝓuincit. Ita t tu rex sci
ens Epigeniā eterni regis spōsaz effectā t sa-
cro velamine ꝓsecratā: quō poteris sponsam
potētioris te tollere t tuo mr̄imonio copulare
Hec verba odij t indignatiōis ꝑ apl'm fomi-
tem ministrarūt. Hitarci animū iflāmarūt ad
idiscretā t irrōnabilē iracundiā: hec denicz il-
luz furibundū recedere coegerūt. Scō cōside
remus de morte apl'i sanctissimi Matthei mo
duz. Recedēte quidē hitarco ab eccl'ia: apl's in
trepid⁹ t ꝓstans ad patientiā oēs t ꝓstantiam
ꝓfortauit: t Epigeniā corā se ex timore ꝓstra
taz cū ceteris virginib⁹ bñdixit. ¶Post missarū
aūt solēnia Rex speculatorē misit q iuxta alta-
re Matthеū stantē t expansis in celū manib⁹
orantē misso a tergo gladio interfecit t marty
rez cōsecrauit. O mors p̄ciosa in ꝓspectu dñi
O mors fructuosa q̄ vitā in meli⁹ cōmutauit
O felix trāsitus in q̄ Matthe⁹ tā breui spatio
ad celestia regna migrauit. O beata passio cui
reddit merces infinita. Quisnā explicet q̄sta
fit beati Matthei gl'ia in celo t in terra. Ala
ci⁹ vtiq̄z cū angelis t sctis oībus fruit eterno
bono. Corp⁹ vo apud Salernū trāslatū a cū-
ctis fidelib⁹ honorificentissime venerat. Euā
gelū insup ei⁹ p̄ ceteris magis in eccl'ia fre-
quentat: sicut t psalmi Dauid: t epistole ¶Pau
li. vt ex hoc peccatorib⁹ ad penitētiā redire vo
lentibus cōsequēde venie spes indubia p̄beca
tur. Nā Dauid peccato luxurie ccidit ¶Pau
lus superbia intumuit. Et Matthe⁹ auaricie
deditissimus fuit. Qui tñ oēs ꝓpter penitētiā
exaltari meruerūt ēt in eccl'ia militāte. ¶Ter-
tio ꝓsiderem⁹ de morte apl'i iudiciū q̄ punitus
fuit Hitarcus arrogantissim⁹ t insan⁹. Mor
tuo qdez apl'o populus ad palatiū Hitarci in
censur⁹ oia ꝓperabat. Sz ꝓsbyteri t diacones
impetū mitigantes apl'i martyriū cuz gaudio
celebrarunt. Rex vo cū nec per matronas ad
Epigeniā directas nec p magos posset eaz ali
quatenus ūmutare tota domū ei⁹ igne copio-
so vallauit vt ipam cū ceteris virginib⁹ cōcre-
maret. Apl'us aūt eidez apparēs oēm ignē ab
ei⁹ domo excussit: q erūpens regis palatiū in-
uasit: t solo rege cū vnico filio vix euadēte cū-
cta cōsumpsit. Statimq̄z fili⁹ eius a demōe ar
reptus p̄is crimia ꝓfitens ad sepulchruz apl'i

pperauit. ꝓDater ꝙo turpissim⁹ leprosus effectus est. Qui cū curari nō posset manu ꝓpria gladio se pcmit. ꝓDopul⁹ aūt fratrē Epigenic ab apl'o baptizatū regē cōstituit. q per annos lxx. regnauit. ⁊ filiū suū sibi substituēs xp̄ianuz cultū magnifice amplauit. ⁊ totā Ethiopie ꝓuinciā replenit ecclesijs. Oremꝰ igit dūm iesuz xp̄m vt p merita ⁊ intercessionē bti Matthei apl'i ⁊ euāgeliste trahat corda nr̄a ad se vt cuz sequi valeamꝰ in operib⁹ virtuosis. Sicqz red damus nos dignos gr̄a sua ⁊ tandē gloria illa perenni in qua viuit ⁊ regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigesimusoctauus de beato Thoma apl'o qui ꝟ fuerit ex duodecim vn⁹ qō ad suā gloriā accedit: tū inuentus est triplicī pre conio decoratus.

ꝓThomas vnus ex

duodecim. Scribunt hec verba Johannis. xx. ca. Quāuis, bt̄ō Thome ad gloriā ingentē accedere videat eo q duodecim apl'oz numero illū dñs copulauerit. Verūtñ bene ē vt recogitemus ea que in apl'atu egerit digna laude. ꝓDarum quippe imo nihil eēt apostolici fastigij accepisse honorem: nisi q ad apl'atus officiū spectāt impleren tur. ꝓDropterea in hoc sermōe de sancto Thoma dicturi aliqua enarrabūm⁹: ex quib⁹ cū verum apl'm re ⁊ noīe cognoscem⁹. Qz eni vn⁹ ex duodecim fuerit patet satis ex verbis euangelij tam Joānis. xx. ca. in themate: qz etiā Matthei. x. ca. Igit referamus qd in eo cōmendabile reperitur. Et licet illius preconia multa sint nos tū de tribus dūtaxat dicemus.

ꝓPrimum dicitur confirmatio.
Scōm predicatio.
Tertium passio.

¶ Qualiter Thomas fuit in fide ꝓfirmat⁹ videndo xp̄m: vbi declarat quō corp⁹ glorificatū sit palpabile: ⁊ an Thomas tetigit xp̄m: ⁊ quō de eodē pōt esse fides ⁊ visio. Capitulum. j.

ꝓPrimū preconiū beati Thome dicit ꝓfirmatio. Fuit eni de resurrectione xp̄i ⁊ illi⁹ diuinitate mō singulari cōfirmat⁹. Cū eni vidisset apl'os recitantes resurrectionē xp̄i q eis apparuerat ipa resurrectōis die illo absēte credere noluit. Hecqz absentia illa casualis fuit: sz ex diuina, puidētia vt esset occasio iterate apparitionis iesu xp̄i ad ipm reducendū ⁊ nos in resurrectionis fide confirmandos. ꝓput Grego. asserit i omelia. Et licet dicat Luce vltimo .c. q duo discipuli eūtes in Emaus cognito dño in fractione panis redierūt in hierlm ⁊ inuenerunt cōgregatos vndecim: inter qs oportuit q numeraret Thomas: qz Judas iā erat extinct⁹ Tñ vt ait Beda. potuit cē q Thomas dū illi in colloquio de apparitione xp̄i existerēt exiuit ab apl'oz collegio: Et in isto interuallo antecz rediret ad eos xp̄s apparuit decē apl'is in cenaculo cr̄ūtib⁹ absente Thoma. Narrātib⁹ ergo illis visionē xp̄i resuscitati. Thomas rūdit. Nisi videro in manib⁹ ei⁹ fixurā clauoz ⁊ mittā digitū meū in locū clauoz ⁊ mittā manū meā in lat⁹ ei⁹ nō credā. Hic Crisō⁹ ait Sicut sim pliciter qlitercūqz credere facilitatis ē: ita multum inuestigare ē grossissime mētis. ⁊ per hoc Thomas accusat. Alijs eni grossior existens cazq est ꝓ sensum grossissimū. s. tactū qrebat fidez ⁊ negz oculis credebat: vnde nō sufficiebat dicere: nisi videro: sz addidit: ⁊ mittā digitū meū in locū clauoz ⁊ mittā manū meā in latus ei⁹ nō credā. Sz post dies octo dū crāt oēs vnde cim ꝓgregati apparuit illis iesus. Vbi Crisō. ingt. Nō statiz xp̄s apparuit sz post dies octo vt interim Thomas a discipulis ammonitus attēdat in maius desideriū ⁊ fidelior fieret in futuruz. Stans ergo iesus in medio dixit eis. ꝓPax vobis: deinde dicit Thome. Inser digitum tuuz huc ⁊ vide manus meas: ⁊ affer manum tuā ⁊ mitte in latus meū: ⁊ noli esse incredulus sed fidelis. Considerem⁹ qīta fuit benignitas iesu xp̄i q non expectauit q⁹ interrogaretur a Thoma sz ex sua mīa quasi eū preueniens inuitat ad se cognoscendū. Rūdit Ro Thomas iā in fide ꝓfirmatus: dñs me⁹ ⁊ de⁹ meus. Cui christ⁹ dixit. Quia vidisti me Thoma credidisti: beati qui nō viderūt ⁊ crediderunt. Sz vt predicta sine aliquo erroze intelligañ opus est vt tria dubia declarem⁹.

ꝓPrimum vtrū corpus glorificatum palpabile sit a tactu nō glorificato.
Scōm vtrū Thomas tetigit corpus christi.
Tertiū vtrū de eodē possit cē fides ⁊ visio.

¶ Ad primū dubiū dixerūt aliqui q corp⁹ glorificatū est intāgibile. qō ꝓbare ꝓtēdunt quia Bregorius in Omelia inquit. Corrumpi necesse est qō palpatur: sed gloriosum corpus est incorruptibile: ergo et impalpabile. Insuper Crisostom⁹ in Omelia ait. Dignum est quererе qualiter corp⁹ incorruptibile tāgibile fuit mortali manu sz ne tymultuer, descēsiōis cuiz

fuit. Tñ ꝺriũ ꝓbari potest. Nam Luce vltimo ca. xps dixit aplis. ¶Palpate & videte. Et Bregorius in omelia. ¶Palpabile fuit ꝑ veritatem nature & subtile ꝑ effectũ spũalis potẽtie. ¶Preterea in corpe glorioso erit veritas ossis & carnis. Caro ẽ mollis & os durũ: sed durũ & molle sunt obiecta tactus: ergo corpus glorioſum est tangibile. Ad habendã huius veritatis expressam noticiã. sciendũ scõm doctrinã Bonauẽ. in. iiij. di. xlix. q cũ dico tangibile duo dico. s. q pot imutare sensum & hoc ẽ pfectionis. Et qõ nõ pot latere tactũ nr̃m: & hoc ẽ impfectionis. Et q remanebit qõ ẽ pfectionis & tollet qõ est impfectionis. Ideo dicendũ q corpus glorioſum pot se ꝓbere tangibile & pot nõ prebere siue latere. Et hoc ꝫ scõm diuersas cõditiones Mã tangi pot q pot ipellẽti resistere cũ sit corpus verũ nõ vanũ vel fantasticũ: latere potest q pot penetrare orgaũ tactus. ¶Primũ ꝫ ꝑ veritatẽ nature. Scõm ꝑ effectũ spũalis potẽtie. Et hec duo cõtraria sunt in nobis ſꝫ nõ in corpe glorioso. Et ad illud qõ obiciebat q qõ palpatur ẽ corruptibile. Dicendũ q verũ ẽ de co qõ ẽ tactus subiectũ ſꝫ illud nõ erat in corpe dñi: iõ condescẽsiõis fuit. ¶Scõm dubiũ erat vtrum Thomas tetigit xp̃m. Et quidã dicunt q ñ ex eo q qñ vidit ĩmediate credidit: & prerogatiua ñ fuit ausus tãgere tãtũ dñm: nõ xps dixit ei. Quia vidisti me Thoma credidisti: nõ dixit q me tetigisti. Alij aũt asserũt q Thomas tetigit xp̃m vt sic verbis eius obediret q dicebat ei. Infer digitũ tuũ huc. Et qñ xps postea retulit: q vidisti me: accipit visus ꝑ tactu. Mã visus ꝓpter suũ nobilẽ modũ cognoscẽdi trãsfertur multotiẽs ad actũ aliaꝝ potẽtiaꝝ sensitiuaꝝ. Vñ Aug⁹. nõ ait tetigisti sed vidisti me qñ generalis quodãmodo sensus ẽ visus. Mã & ꝑ alios quattuor sensus noiari solet: velut cũ dicimus audi & vide q̃ bene sonet olfa & vide q̃ bñ oleat. Busta & vide q̃ bñ sapiat. Tange & vide q̃ bñ caleat. Vñ & hic dñs dicit Infer digitũ tuũ huc & vide manus meas: vbi nil aliud ait q̃ tange & vide: cũ tñ ille oculos in digito nõ haberet. Ergo siue intuendo siue etiam tangẽdo xps ei dixit: q vidisti me Thoma credidisti: q̃uis dici possit: nõ ausum fuisse discipulum tangere xp̃m: ſꝫ offerret se illi tangendum. ¶Tertiũ dubiũ fuit vtrũ de codẽ possit cẽ fides & visio. Mã aplꝰ ad hebreos. xj. ca. ait Fides ẽ substãtia rez sperandaꝝ argumentuz nõ apparentiũ. Et Aug⁹ sup Joãnem. Fides est virtus qua creduntur q̃ nõ videñ. Tamen xps dixit Thome. Quia vidisti me credidisti. Insuper fides beate virginis magnopere cõmendat. Cui Eliçabeth dixit. vt scribit Luce. j. Beata q̃ credidisti qñ ꝑficient in te ea que dicta sũt tibi a dño. Et Aug⁹ li. ō virginitate ait Beatior fuit Maria cõcipiẽdo fidẽ xp̃i q̃z cõcipiendo carnẽ xp̃i. Materna ꝓpinquitas nihil marie ꝓfuisset nisi felici⁹ xp̃m corde q̃z carne gestasset. Humilomin⁹ ipsa vidit xp̃m nascẽtem de se virgine: vidit illũ morientez: vidit a mortuis iã suscitatũ: vidit ascendentẽ in celuz & credidit. Igit aligd pot cẽ visuz & creditum. Ad hoc rñdet Bonauẽ. in. iij. di. xxiiij. q visio & fides nõ possunt cẽ de codẽ vno & codẽ respectu: ſꝫ bene diuersis respectibus. Mã qñ aligd ita videt ex vna parte q ex alia lateat: scõm id qõ latet pot cẽ creditũ: ſꝫ ex pte altera videat. Cum ergo in xpo videret vel a Thoma vel ab aplis: vel ab ipsa virgine matre illud qõ ad eius corpus & humanitatẽ spectabat tñ diuinitas eius sensum & visum latebat. Et in hoc marie virginis ullibate fides extollit: qñ videns in filio tantã humilitatẽ: credidit tñ sp illius diuinitatem. Et hoc ẽ qõ Bregoꝰ in omelia dixit de Thoma. aliud vidit & aliud credidit: vidit hoiem & cõfessus ẽ deũ. Fuit itaq̃z in fide solidatus a qua ceciderat sicut & ceteri.

¶Qualiter Thomas aplus predicauit populis diuersarũ ꝓuinciarũ loquẽs idiomata coꝝ varia: & quõ inter ceteros cõuertit indos ad fidem christi. Capitulũ. ij.

Secundũ preconiũ beati Thome dicit predicatio. Mã fidẽ & gloriã christi ardentissime predicauit. Circa tamen predicationẽ ei⁹ tria sunt videnda.

¶Primum quibus gentibus predicauit.
Scõm quo idiomate.
Tertium qua efficacia.

¶Primum videndum est quibus gentibus Thomas predicauit. Ad qõ ita ait Isidor⁹ in li. de vita & obitu sanctorum. Thomas discipulus christi ac similis saluatori: audiendo incredulus: videndo fidelis fuit: hic euangeliuz predicauit ¶Parthis: Medis: & Persis: Ircanis q̃z: & Bragmanis. Et intrans orientalem plagam: & interna gentium penetrans: ibi predicationẽ suã vsq̃z ad ultimũ sue passionis ꝓduxit hec ille. In ci⁹ aũt legẽda ponit q ꝑdicauit in india vbi nomẽ xp̃i plurimũ exaltauit. Sũt & prenoiate ꝓuincie longe lateq̃z diffuse in qbus

habitant populi innumerabiles. Vt enī ingt Jsidorus.xiiij.ethimolo.li. Jn parthia sunt regna decē t octo porrecta a Caspio littore vsq; ad terras scitax. Et vt refert Plinius li.v.de naturali hīstoria. Est enī parthia multis rebꝰ pdigiosis t monstruosis miranda. Nā sūt ibi bestie feroces:pardi:tigri:linces:aspides t serpentes. Bens etiaz dura ē t crudelis victuq; parca. Media insup ē regio opulēta mltis fluminibus irrigua: ciuitatibꝰ t oppidis preclara:multoz populoz dña. Persida ctiā amplissima t valde populosa in qua primū scōm Jsidō. vbi s orta ē ars magica. Ad cā gdē nēbroth post confusionē linguax abijt:ibiq; persas ignē colere docuit. Hircania ē regio in Asia sub iugis caucasi montis cōstituta habēs mltas gentes: istius hircanie populos deuicit Joannes hircanus filius Simonis sūmi sacerdotis tpe machabeoz a qbus deuictis Joānes hircanꝰ noiatus ē: vt dicit magister in hīstoria scholastica in pncipio hīstorie euāgelice. Sz omnibꝰ his dimissis de india loquamur: de qua ita refert Jsidorus vbi s. India vocata ab indo flumine quo ex pte occidentali claudit:hec a meridiano mari porrecta vsq; ad ortū solis: t a septētriōe vsq; ad montē caucasū pcenit:habēs gentes multas t oppida. Jnsulā q; caproba nem gemmis t elephantibꝰ refertam. Crisam t argircā:auro argēto q; fecūdas. Tilem quoq; arboꝛē folijs nunq; carentē habet t fluuios Bangen t Jndū t Hippanē illustrantes indos. Terra indie fauomo spū salubꝛrima ī anno bis metit fruges. Vice hyemis estatē patit Bignū aūt tincti coloꝛis hoies:elephantes in gentes. Admonocꝛon bestiā:pstratū auē. Cinamomū piper t calamuz aromaticum mittit t ebur:lapides quoq; pciosos Berillos:Crisopassos:Adamantē:Carbunculū: t alios diuersi generis. Jbi sunt t mōtes aurei qō adire ppter draconēs t grifos t imensoz hominum monstra iposibile ē. Predictas itaq; puincias beatus Tho. aīas xpo lucrifaciēdas lustrauit.

¶ Scōz qō erat videnduz quo idiomate Tho. aplus predicauerit iā referamus. Et ad ꝫ plenius itelligendū nōnulli scire cupiūt: vtrū apli p donū linguax loquebanť linguis oīm gentium. Et lz de hoc dixerim in sermōe de spiritu sancto:tn aliqua alia erūt hic inferenda. Jgit pbari posset lz apparenter:q apli nō loquebā tur oībus linguis. Primo q illud qō diuina virtute oībus concedit optimū ē in suo genere:sicut dns cōuertit aquā in vinū bonū vt dr Joānis.ij.ca. Sz illi q habuerūt gram linguarum melius loquebanť in ppria lingua. Naz dicit Hiero. exponēs epam ad hebꝛeos non esse mirandū q epa illa maiori relucet facundia q; alie.cū naturale sit vnicuiq; plus in sua q; in aliena lingua valere. Ceteras enim epas aplus pegrino id est greco sermone cōposuit:hanc aūt scripsit hebꝛaica lingua:ergo videť q aplus nō loquebať idiomata alioz p donū gratie gratis date. Scōo arguit:q natura nō facit p multa qō pōt fieri p vnū. Multo minꝰ deus q ordinatius q; natura opať. Sed poterat deus facere q linguam vnā loquētes sci discipuli ab oībus audirenť. ergo videť q nō habuerūt scientiā loquendi oībus linguis. Certio oēs gratie deruanť a christo in corpus cuiꝰ qō est eccla fm illud Joānis pmo de plenitudine eius oēs accepimus. Sz de christo nō legitur q fuerit locutus nisi vna lingua:ergo videtur q discipuli ciꝰ nō acceperūt ad hoc gratiam vt oībus linguis loquerenť. Sed in ꝓriū est glosa Brego. Actuū.ij.ca.q; ait. Spūs scūs sup discipl'os in ignecis linguis apparuit t eis oīm linguax scientiā dedit. Rndet ergo scūs Tho. fa fe.q.clxxvj. q pmi discipli xpi ad hoc fuerunt ab ipso electi vt p vniuersum orbē fidem eius predicarent. Nō aūt erat cōueniens vt qui mittebanť ad alios instruendos indigerent ab allijs instrui qualiter alijs loquerentur vel qualiter q; alij loquebanť intelligerent: pertim q isti q mittebanť erant alterius gentis scz iudee. Erāt etiā pauperes t ipotentes nec de facili a pncipio reperissent q eoz verba alijs fideliter interpretarenť: vel verba alioz eis exponerēt:maxime q ad infideles mittebantur. Et iō necessariū fuit vt sup hoc eis diuinitus puideret per donū linguax: vt sicut gentibus ad idolatriā declinantibꝰ introducta ē diuersitas linguax:ita etiā q; erāt gentes ad cultum vnius dei reuocande:ꝺ huiusmodi diuersitatē remedū adhiberet p donū linguax. Ad pmū ergo dicendū q sicut scribit pme ad Corinth. xij.ca. Manifestatio spūs datur ad vtilitatem Et iō sufficienter t Paulus t alij discipuli fuerunt instructi diuinitus in linguis oīm gentium:quantū requirebat ad fidei doctrinā. Sed quantū ad quedā que supadduntť humana arte ad ornatū t elegantiā lectionis:apostolus instructus erat in ppria lingua nō aūt in aliena Sicut etiā in sapiētia t scientia fuerant suffici

cinter ĩstructi quantũ requirebat doctrina fi/dei:nõ aũt quantũ ad oĩa que p scientiã acquisitaz cognoscunt:puta de cõclusionib⁹ arisme/trice vel geometrie. Ad scõm argumẽtũ rñdet q ꝗuis vtrũqz fieri potuisset.s.q. p vnã liguã apli loquẽtes ab oĩb⁹ intelligerẽt: aut q oĩbus ipi loqrent:tñ ꝓueniẽti⁹ fuit q ipi oĩb⁹ liguis loquerent:q: hoc ptinebat ad pfectionẽ sciẽtie ipsoz p quã intelligere nõ solũ log:sz intellige/re possent ea que ab alijs dicebant. Si aũt oẽs vnã coz linguã intellexissent:hoc vel fuisset p scientiã illoz q eos intelligerẽt: vel fuisset ꝗsi quedã illusio dũ alioz verba aliter ad alioꝝ/aures pferrent ꝗs ipi ea ꝓferrent. Et ideo glo. Actuũ.ij.ca.dicit q maiori miraculo factũ est q apli oĩm linguaz generib⁹ loquerentur. Et ¶Paulus dicit ꝑme ad Corinthõ.xiiij.ca. Gratias ago deo q oĩm vestrũ linguas loquor. Ad tertiũ dicendũ q xps in ꝓpria psona vni soli/genti predicaturus erat.s.iudeis. Et iõ ꝗuis ipse sine dubio pfectissime haberet sciẽtiã oĩm linguaz: nõ tñ oportuit q oĩbus linguis loq/retur. Et vt refert Aug⁹ sup Joãnẽ. Cũ t mõ spũs sctũs accipiat nemo loquit linguis oĩm gentiũ qr iã ipsa eccl'ia linguis oĩm gentiũ lo/quit:in qua q nõ ẽ nõ accipit spm̃ sctm̃. ¶Ter/tiũ qõ inuestigandũ ẽ de pdicatione Thome: q̃ efficacia verbũ dei seminauerit. Et lz fructũ attulerit sua predicatio copiosum in oĩbus ꝓ/uincijs t regnis supius notatis.Tñ qd i india fecerit audiam⁹. ¶Peruenit nãqz ad ciuitatem quandã in qua rex filie sue nuptias celebrabat Cũ Xo cr aspectu:er gestu t vultu agnosceret vir grauis integer t deo deuot⁹a rege licet in/fideli requirit vt sponsum t sponsam bñdicat quod apl'us adimpleuit dicẽs. Da dñe adole/scentulis his bñdictionẽ tue dextere: t in cozũ mentib⁹ semina semen vite. Abcũte apostolo: in manu iuuenis ẽ repertus ram⁹ dactilis ple/nus de quib⁹ sponsus t sponsa dulciter come/derunt:statimqz dormierũt t somniũ similiter habuerũt: videbat etenim eis q rex gẽmatus eos amplecteret t diceret. Apl'us me⁹ bñdixit vos vt eterne vite participes sitis. Euigilanti/bus t mutuo sibi somniũ reuelantib⁹: apls ad eos ingredit dicens eis. Rex meus mõ vobis apparuit et me clausis manuis huc addurit vt sup vos bñdictio mea fructificet:habeatis car/nis itegritatẽ q̃ ẽ oĩm regina virtutũ t fruct⁹ salutis ꝑpetue:virginitas soror ẽ angeloz pos/sessio bonoz:victoria libidinũ:fidei triũphus: expugnatio demonũ: eternoz gaudioz acqsi/tio hec t sil'ia illo referẽte duo angeli apparue/runt dicentes eis. Nos sum⁹ angeli vobis ad custodiã deputati. Si apl'i monita seruauerit⁊ offeremus deo oĩa vota vestra. Eos igit apls baptiçauit t de fide diligenẽ eos docuit. ¶Post/modum Xo sponsa noĩe pelagia sacro velami/ne cõsecrata martyriũ passa ẽ. Et sponsus no/mine Dionysius illi ciuitati in epm ordinatus deinde cũ Thomas indiam circuiret: multos sanauit debiles t infirmos:multosqz cõuertit ad dñm. Et vna die ad predicationẽ eius ba/ptiçati sunt nouẽ milia viroz exceptis mulie/ribus t parvulis.

¶Qualiter beatus apl'us Thomas glorioso martyrio vitam consũmauit. Capitulum.iij.

TErtiũ preconiũ beati Thome dicit passio Mõ recusauit pati ꝓ xpo quecũqz dura t exquisita supplica. Maz iratus ꝑ eũ rex indie ex eo q vxorẽ eius t vxorẽ carissi cognati sui con/uertit ad fidẽ:iussit afferri ardẽtes laminas fer/reas t apl'm stare nudis pedibus sup eas: sed nutu dei ꝓtinus ibi fons erupit:t eas extinxit Tunc rex eũ in fornacẽ ardẽtez misit q̃ sic refri/gerata est vt die altera san⁹ inde exierit t ille/sus. Deductus tandẽ est vt sacrificaret idolo. Flectens aũt genua dixit. Ego adoro:sz nõ ido/luz. Ecce adoro sz nõ metallũ. Adoro aũt dñm meũ icsum christũ: in cuius noie precipio tibi demon q in eo latitas vt simulacrũ ipsuz cõmi/nuas:statim quasi cera liquefactũ ẽ. Tunc oẽs sacerdotes mugitũ dederũt. ¶Pontifex aũt tem/pli elevans gladiũ apl'm transuerberauit. Alij vero lanceis illũ trãsfixerũt. Xpiani aũt corp⁹ eius tulerũt t honorifice sepelierũt. Anno tñ dñi. ccxxx. corpus illud in Edessam ciuitatem trãslatũ est Alexandro ĩperatore ad Siriorum preces hoc faciente. In illa aũt ciuitate nullus hereticus:nullus iudeus:nullus paganus po/test viuere:nec tyrãn⁹ aliqs ibi nocere. ¶Post/ꝗ Agabarus rex illius ciuitatis epl'az manu saluatoris scriptã accipe meruit: nã siqñ gens aliqua ꝑ ciuitatẽ illã insurrexerit infans bapti/zatus sup portã ciuitatis stans epl'az illã legit t ea die tã saluatoris scriptura ꝗs apl'i Thome meritis hostes aut fugiũt aut placant. Verũ/tñ ꝗuis longo tẽpore duraverit nibilominus postea ciuitas illa capta fuit a Sarracenis et ꝓphanata:sublato bñficio ꝓpter abundantiã peccatorum. Igit sicut fuit vnus ex duodecim Thomas in hac peregrinatiõe:ita t nũc ẽ vn⁹

et illis sedens sup sedē in gloria regni celorum quē deprecemur vt sua interuentione nos xpo cōmendet. Qui est benedictus t laudabilis p infinita secula seculorum. Amen.

¶Sermo trigesimusnonus de sancto Jacobo dicto iusto t minore filio Alphei t fratre dñi nostri iesu christi.

Memoria eterna

erit iust⁹. Verba sūt Dauid in psalmo centesimo.xj. Omnis gloria hominū iniquox cito extinguit t euanescit velut fum⁹: de qbus in ps dicitur. perijt memoria eox cū sonitu. Justi aūt vt scribitur Sapientie.v.ca. in ppetuū viuēt: t apud dñm ē merces illox. Mā peracto breui cursu hūius labilis vite pmiū suscipiūt eterne beatitudinis in qua omni malo semoto bonū oē reperitur. ¶Propterea dauid in ps.xxxvj. dicit. Justi hereditabunt terrā. s. viuentiū. t inhabitabūt inseculū seculi sup eā. Hinc beatus Jacobus Alphei filius iusticie se totuz accomodauit. Qui pptерea nō solū exaltatus ē in regno celox: verum etiā in eccīa militāte a cunctis fidelibus deuotissime honorat. Cū xo hodierna die immineat eius festiuitas colendissima equū ē vt eius laudibus insistamus: de quo appropriate dicunt verba ppositā: in qbus de iusticia illi⁹ tria mysteria occurrunt contemplanda.

¶Primum dicitur originationis.
Secundum determinationis.
Tertium consūmationis.

¶Qualiter beatus Jacob⁹ fuit in iusticia t sācitate singularis: tū ppter inclinatiōem: tū ppter exemplū christi: tū ppter sanctificationez in vtero. Capitulum.j.

¶Primum mysteriū contēplandū de iusticia beati Jacobi dicit originationis. In quo videndū est vñ originē habuit iusticia scti Jacobi. Et sumit iusticia large p virtute vel sanctitate. Et ad hoc dicim⁹ q tria fuerunt q̄si principia radicalia insticie vel sanctitatis ei⁹. ¶Primum fuit naturalis inclinatio.
Scōm exemplaris speculatio.
Tertium specialis sanctificatio.

¶¶Primū radicale principiū iusticie t sanctitatis beati Jacobi dicit naturalis īclinatio inclinabat quippe ipsum ad virtutes ipa natura sed vt id melius declarctur. Querunt pleriq vtx virtutes insint homini ab ipsa natura. Et loquimur de virturibus moralibus t acquisitis nō aūt de infusis t theologicis Et q sint a natura ꝓbari pōt ex dictis sanctox t philosophox. Inqt eni Bernardus: nullū vitiū naturale ē: ois aūt virtus naturalis ē. Et Damascenus in.iij. naturales sunt in nobis virtutes et equaliter insunt oibus. Et Aug⁹ in.iij. de libro arbi. omne vitiū eo ipo q vitiū ē cōtra naturaz ē. Et Tho. ꝑma.ij.q.lxiij. arguit sic. Illud dicit nobis eē naturale quod ie st nobis a natiuitate. Sz virtutes quibusdā insunt a natiuitate. dicit eni Job.xxxj.c. Ab ifantia creuit mecū miseratio t de vtero egressa ē mecū. Igit virt⁹ inest homini ab ipa natura. Et Biraldus oddonis super.ij. ethicox arguit hoc mō. Natura nō deficit in necessarijs vt docet phus. Sz virtutes sunt homini necessarie q: sine ipis nō pōt assequi suū finē. Sole inquit Macrobius de somno scipionis faciūt virtutes beatum. Et Sene. ad Lucillū sola virtus ad beatā vitā efficax ē. Et Aristo. in. vij. policite. felicitatē sine virtute ipossibile ē existere. ergo natura prouidit homini de virtutibus: cōtrariū ad hec videtur ꝓbari posse. Mā Seneca ad Lucillū ait: nō dat natura Xtutē ars ē bonū fieri. Et Ari. ij. ethicox. boni vel mali natura nō sum⁹. Ad hec ūllud qō ē bonū a nā cōmune ē oib⁹ hoib⁹ t nō tollit p peccatū q: etiā in demonib⁹ bona nature manent integra. Sz virt⁹ nō inest omnibus hominib⁹ t abijcitur per peccatuz: ergo nō est a natura: insup ex his que insunt a natura nec laudamur neqz vituperamur ſz Aristo telē in.ij. ethicox. ſz ꝓpter virtutes laudamur pro quibus virtuosis redditur honor: ergo virtutes nō sunt a natura: vt ois cesset pplexitas audiēda ē rñsio Thome vbi s t Ricar. de media villa in suo.z. dist.35. Q circa scientias t virtutes triplex fuit opinio. ꝑma fuit platonitox q ſm Dama. in.z. suo. ca. xiij. dicebāt scientias t virtutes eē totaliter ab intrinseco: ita q preexisterēt in aia naturaliter. ſz p disciplinā t exercitium ipedimēta scie t virtutis tollunt q̄ adueniunt anime ex corporis grauitate. sicut ferrum clarificatur per limationē. Sed ꝓtra hāc opinionē est ois philosophia tenēs cū Aristo. Q anima nostra a principio: est sicut tabula rasa in qua nihil est depictum. Secunda opinio fuit Auicen. qui dixit q scientie t virtutes essent totaliter ab extrinseco scilicet ex influentia intelligentie agentis. Sed hec opinio stare non potest quoniam sic nullus virtuosus esset laude dignus. Tertia est opinio Aristo.

rctis in.ij.ethicorum quam sequūtur theologi. Q; virtutes insunt hoi ab ipa natura ſm aptitudinē nō ſm pfectionē. Vnde Beraldus oddonis vbi supra ait. Q; virtus ē a natura sicut ab inchoatiuo q; illō qō se habet ad virtutem in ratione causa; primordialiū ē inchoatiuuz virtutis. Sz natura aīe sic se habet ad virtutē in ratione materie pfectibilis p virtutē. Itē in ratione principalis forme inclinātis ad virtutem tanq; ad sequelā sibi debitā q; natura aīe naturaliter inclinatur ad felicitatē suā p virtutem acquisibilē. Tertio se habet natura aīe ad virtutē in ratione cause efficientis quia efficit illas operationes ex quibus generatur virtus q; mediante ipa generant virtutez. Quarto se habet in rōne cāe finalis q; natura aīe finis ē virtutis acquisite. Ex q̄ pz q; natura aīe se hz ad virtutē moralē aliquo mō in rōne quadruplicis cāe t p pseques q; est ei; inchoatiuū. Secundo dicit Biraldus q; virtus ē a doctrina tanq; ab excitatiuo t ,puocatiuo: q; oē ostensiuum hoi qō ,pucnit ex virtute t mali ,pueniētis ex vitio t iuris: t debiti: t naturalis legis q; bus te necessariū ē vitiū euitare t seq virtutez ē excitatiuū t ,puocatiuū hois ad virtutē: ℞o ſm Aristo.j.ethi.facit moralis doctrina. Tertio sic virtus ē a natura tanq; ab inchoatiuo animi doctrina tanq; ob excitatiuo ita ē a consuetudine tāq; a pfectiuo: t sic soluunt obiecta Ad illud ℣o qō inducebaī de natura q̄ nō deficit in necessarijs dicendū q; nō sequit ex hoc q; ōbeat dari virtutē necessariā hz sufficit q; dedit oia necessaria ad uirtutē acquirendā: sicut ñ dat panē necessariū hūane vite hz dat oia necessaria ad panē acquirendū: hz pp dicta posset aliquis dubitare si virtus ē a natura ſm aptitudinē t dispositionē siue inchoationē: vñ est q; in pluribus hoies currūt ad malū. vñ.xij.q.j.c.j. dicit ois etas ,pna ē ad malū ab adolescētia. Insup nec oēs virtuosi inclinant equaliter ad singulas virtutes: p quibus dicit Aristo.j. ethico. multis quidē delectabilia aduersant ad inuicē q; nō naturalia sunt. Et Terenti?: quot hoies tot sētētie su? cuiq; mos. t Horatius in epl'is dicitq; nō oēs cadē ūmittant amantq; Et Ouidius li. de arte amādi. Spectorib? mores tot sunt quot in vrbe figure. Et Persius Mille hoim species t rex discolor vsus velle suū cuiq; ē nec voto viuit vno. Et Licero i li. de fato. In naturis hoim dissimilitudines sūt Igit ex tanta diuersitate t inequalitate videt q; virtutes nō sint a natura qm̄ si sic esset oēs ad illas equalit inclinarent. Ad hoc ita pulchre Rñdet Tho. vbi s. Q; aliqd dicit hoi naturale dupliciter. Primo ex natura specici. Secūdo ex natura indiuidui. Illud enī qō ,pucnit ei hz aīam rōnalē est ei naturale ſm naturā specici eo q; vnūqōq; habet speciem ſm suā formam Forma ℣o hois ē aīa rōnalis. Illud aūt quod ,pucnit homini ſm determinatā corpis cōplexionem est ei naturale ſm naturam indiuidui. Indiuiduaī nanq; vnūquodq; ſm materiam hz ergo quātū ad naturā indiuidui ex dispositione corpis aliqui sint dispositi vel melius vel peius ad quasdā virtutes. Vnde vnus habet maiorē aptitudinē ad scientiā: alius ad fortitudinem: alius ad tēperantiā t h?moi: tñ quātū ad naturam specici oēs ad virtutes equaliter inclinant inquantū in voluntate est quidā appetitus naturalis boni qō est ſm rationē. Sic ergo beatissimus Jacob? ratiōe preditus a natura ipa cōmouebatur vt vitam eligeret virtuosam. Secundum radicale principiū iustitie t sanctitatis beati Jacobi fuit exemplaris speculatio: habuit quidē ante oculos exemplū saluatoris nri ihesu xpi q; de se ipo dixit Joannis. viij.ca. Ego sum lux mūdi qui sequit me non ambulat in tenebris. Fuit enī Jacob? iste vn? ex duodecī aplis ipius ihesu xpi vt pz Matth. x.ca. dictus vero fuit Jacobus minor ad differentiā Jacobi zebedei q hz natus posterior fit Jacobo alphei: tñ vocatiōe fuit prior: videtur enī illa prioritas tēporis quandā secū trahere dignitatē. Ob id pontifices maximi cū de predicatoz t minoz ordinib? insimul mentionē aliquā faciūt sp predicatoz ordinē pponūt q; vt dicit glo. in.ca. Quia ex eo. de pactis li.vj. ordo pdicatoz prius fuit ab ecclia approbatus q̄ ordo minoz. Et sic in tertu sepius inuenimus prepositū pdicatoz ordinē siue pdicatores vt pz i.c. quorundā de electione. li.vj. Vbi pponunt in lra pdicatores minoribus t minores heremitanis. Idez habet in ,ca. cū ex eo: de excessibus prela. t de priuilegijs in ca. in his. Et in clemētina dudū de sepulturis. Ad Jacobuz iā redeūdo dicim? cū minorē vocatū nō q; minoris sanctitatis extiterit q̄ alter Jacob?, q; in sanctitate vt videbit aplis ceteris ē pponēd? Nā vt pleriq; dicūt frater dñi noiatur pp prerogatiuā t excellentiā sanctitatis ob quā p ceteris aplis h ierosolymis ē epus ordiatus vt scribit. lxvj. di. in. ca. porro. Verūtñ sunt t alie

cause preter istã quibus ipse dñi frater ẽ nũcupatus siue q3 ex sorore virginis erat natꝰ siue q3 xpo similimus esse phibebat. Ob qđ iudei capere volentes xpm signũ petierũt a iuda vt oscularet eũ ne decepti iacobũ cepissent. hoc ẽt testat Ignacius in epla ad ioannẽ euangelistã sic dicens. Si licitũ est mihi apud te ad hierosolyme partes volo ascendere vt videã illũ venerabilẽ iacobũ qui cognominat iustꝰ quẽ referunt xpo iesu similimũ facie vita ⁊ mõ cõuersationis ac si eiusdẽ vteri frater esset geminus. Quem dicunt si videro: videro ⁊ ipsum xpm fm oia corporis liniamenta. ¶ Tertium radicale priuilegiũ iusticie btĩ iacobi dr̃ specialis sanctificatio: vt eni colligit ex dictis Hieronymi in li. de viris illustribus ⁊ egesippi q fuit apl'o3 contemporaneus fuit btũs iacobꝰ in vtero mris sanctificatus. Ex qua sanctificatione consecutus est mũdationẽ ab originali culpa debilitationẽ fomitis ⁊ pseruationez a peccato mortali. Et lz dicat q in morte xpi oẽs apostoli peccauerint. Forte ab ista generalitate iacobus excipit. Nam videtur q fidem resurrectionis xpi nunq̃ amiserit. Inquit. n. Hieroꝰ in li. de viris illustribus. Qui votũ vouit se nõ comesturũ donec videret dñm a mortuis surrexisse. Ipsa aũt die resurrectionis apparuit ei dñs ac eis qui erãt cũ eo ⁊ dixit ponite mensam ⁊ panem: deinde panẽ accipiens benedixit ⁊ dedit iacobo dicens: surge frater mi comede q3 filius hois a mortuis resurrexit Et hoc est qđ asserit paulus. i. ad Corinthios xv. ca. deinde visus est iacobo. Concurrerunt ita in illo oia tria predicta pp q̃ iuste sctẽ mũdissimeq3 viuere inuentus est. Cuius scitatẽ admirabilẽ explicabimꝰ in sequenti mysterio ¶ Qualiter btũs Jacobus fuit virgo purissimus qui carnẽ suã mortificauit ⁊ orationi assiduus fuit. Capitulum ij.

Secundũ mysterũ contemplandũ de iusticia btĩ Jacobi dr̃ determinatiõis. vbi determinandũ est in quo precipue ipse iustus ⁊ sanctus fuit existimatus. Et dicimus q singulariter in tribus.

¶ Primo in virginitatis obseruatione.

Scõo in carnis mortificatione.

Tertio in orationis exercitatione.

¶ Primo quidẽ in virginitatis obseruatiõe vt ait Hieroꝰ in libro de viris illustribus. Jacobus in ppetua virginitate pmansit. In hoc sequẽs redẽptorẽ mũdi qui virgo de virgine nasci dignatus est. Nec audiendi sunt illi qui virginitati detrahunt: asserentes illã aut nullius aut parui forte pmij: qm̃ vt Hieroꝰ ingt i epla ad filiã Mauritij de cõmendatione virginitatis. Quisqs pudicitiã aut nullius pmij aut pui forte existimat: certũ est illuz aut ignorare aut nõ voluntariũ eiꝰ ferre laborẽ. Quis nã non consideret: nõ de virgine natũ xpm: vt virginitatis amplitudinẽ sic mortalibus ostẽderet. Hinc Hieroꝰ ad filiã Mauritij vbi. s. ait. Vt illustrius virginitatis meritũ clareat ⁊ q̃digna sit deo manifestius possit intelligi illud recogitet q dñs ⁊ saluator nr̃: cũ ꝓpter humani generis salutẽ hoiez dignaret accipe nõ aliũ q3 virginalẽ elegit vterũ: virginẽ habuit mrem: virgo mansurus: in se viris: ⁊ in mre feminis: virginitatis prebuit exemplum. hec ille. Sed de virginitatis preconijs alio loco copiosius disseremus. ¶ Scõo btũs Jacobus iustus ⁊ sanctus valde visus est in carnis mortificatione. Nã vt Hieroꝰ refert li. de viris illustribus. Vinũ ⁊ sicerã nõ bibit: carnes nũq̃ comedit ferrũ in caput eius nõ ascendit oleo nõ est vnctus: balneo nõ est vsus. Ex quibus verbis apparet ipsũ in cunctis curam corporis neglexisse. Faciebat quidẽ hoc ne leui saltem maculare vitã famine posset. Pctã nãq3 venialia ⁊ si charitatẽ ñ extinguãt illiꝰ tñ feruorẽ diminuũt. Ideo ⁊ scti viri adhuc in gra cõfirmati euitare illa totis viribus studuerũt Et vt ingt Tho. 2a 2e. q. xlvij. ar. vij. ad vltimũ argumentũ. Quãuis p pctm̃ veniale gra non tollat̃ p quã est hoi salus: inq̃tum tñ veniale disponit ad mortale: vergit in detrimentũ salutis. Huius rei gra: queri3 a multis an pctm̃ veniale sit cõmittendũ vt ꝓmo subueniat ne mortale incurrat. Et vt refert Tho. quidaz dixerũt q sic. Sed hoc implicat ꝓdictoria. Si eni cõmittendũ est iam nõ ẽ malũ neq3 pctm̃ Nã pctm̃ ẽt veniale nõ põt esse eligibile. Cõtingit tñ aliqd ꝓpter aliquã circũstantiã non esse pctm̃ veniale: qđ illa circũstantia sublata: pctm̃ veniale esset. Sicut verbum iocosum est pctm̃ veniale: qñ absq3 vtilitate dr̃. Si aũt ex cã rõnabili ꝓferat nõ est ociosũ neq3 pctm̃. Quare si pctm̃ veniale remaneret pctm̃ nõ deberet fieri vt ꝓmo liberaret a pctõ mortali: dicimus ista vt exẽplo btĩ Jacobi vnusqsq3 quãtũ põt conet cũ dei adiutorio venialia pcta effugere ac declinare. ¶ Tertio btũs Jacobus iustus ⁊ sctũs ab oibus ꝓbatus est pp oronis

frequentatōz. Vt enī tradit Hieroⁿ li. de virⁱ illustribus. Totiens in oīone genua flectebat vt calos in genibus fiĕ calcaneis videreⁱ hīe. Ob nimiā āt sanctitatē suā solⁱ inter apl̄os pmittebaⁱ in sctā sctōz intrare: nō quidē imolationis cā: sed oīonis. Tante ēt reuerentie in pplo extitit vt fimbriā vestimenti eius certatim tangere cuperent. Hic primⁿ inter apl̄os missā celebrauit Hierosolymis. Vñ de cōse. di. i. ca. iacobus. ita dr̄. Jacobus frater dñi cui primū credita est hierosolymitana eccl̄ia: tradidit nobis misse celebratōez. i. ordinē celebrā di misse. Nō nō est intelligendū de oībus misse solennitatibus t ordinationibus: sed de aliquibus. Cūm vt scribit Hugo li. ij. de sacramētis. Introitū in missa posuit Celestinⁿ. Gl̄ia in excelsis deo. decreuit cōciliū: vt ponit de cōse. di. i. ca. de hymnis. Vñs vobiscū. dr̄ ex antiquissimo vsu. Collectas ordinauit Grego. t pr̄ nr̄. Grego. t sic a diuersis vident diuersa t multa addita.

¶ Qualiter beatus Jacobus propter veritatem quā predicabat martyrio coronatus est.

Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū ptemplandū de iusticia bti Jacobi dr̄ cōsūmationis. Consūmata quippe fuit dū violentā mortē pro xpo non horruit: de qua consideremus tria. videlicet. Causam.

Penam.

Vindictam.

¶ Primo cōsideremus de morte Jacobi violenta cām. Et hec fuit libera atq; publica predicatio veritatis. Hec est nanq; illa veritas quā deus in nobis diligit: q; ipse veritas est. ad Ro. iij. ca. Est āt deus verax. De hac ingt Isaias. xxxiij. ca. Qui loquit veritatē in excelsis habitat. Et sapiens Sapie. iiij. ca. Mō contradicas verbo veritatis vllo mō. Hec est q̄ cōsuetudini iure preponit. de q̄ Aug⁹ di. viij. ca. veritate. ait. Cedat cōsuetudo veritati. Et eadē di. c. Si cōsuetudinē. subdit vsus qui veritati est ꝑius abolendus est. Idē cōfirmat i ca. qui cōtempta. t in ca. consuetudo. Hec est quā Zorobabel tā amplissime cōmendauit coram Dario persaz rege. Nā vt colligt ex. iij. li. Esdre ca. iij. dū, ppofita fuissz coīa Dario questio. Quid ō tribus fortius videreⁱ. Rege vino t muliere. Vnus rūdit q; rex: q; cū hō ꝑsit ceteris aiantibus: rex preest hoī t ad nutū eius oia disponunt. Quidā aliⁿ pretulit vinū eo q; vinū ai fortitudinē supat. Zorobabel ꝙo mulierē vtroq; fortiorē asseruit. Nā regibus t his qui vitē plantant mulieres dñant. Et ꝑ mulieribus hoies cuiuscūq; status aias ponere nō formidant. Sup hec āt oia veritatē dixit cē fortiorē: quā ois terra inuocat: t celū bñ dicit: t manet in eternū. Propter hāc āt veritatē ꝓferendā hortatus est xps discipulos: vt mori nō ptimescerēt: dixit enī Matthei. x. ca. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹: aiam āt nō pñt occidere. Sed vbe nobis: nos sumus in quos fines seculoz deuenerūt. Ab oībus ꝑ maiorī pte veritas cōculcat. Cūcta mēdacijs: dolo: fraude: deceptiōib⁹: t falsitatib⁹ fedata cernunt. vbiq; adulationes: iusticiā t veritatē deijciūt. Nō est hec doctrina phoz. Ingt Aristo. iiij. Thopicoz. t. iiij. Ethicoz. ꝑ se mēdaciū prauū t fugiendū est: verū āt t bonū t laudabile est. Sed mūdi redēptor veritatē nos⁹ excolere docuit. q; ipse est veritas t vita. Hinc t btūs Jacobus illā suo sanguine defendere nō recusauit. dū enī vt Egisippus refert: Judei requisiuissent eū vt ꝺ xpm predicaret i die solēmi pasce. ascendens supra pinnaculū tēpli voce magna rūdit. Quid me interrogatis de filio hois. Ecce ipse sedet in celis a dextris fūme virtutⁱ: vivos t mortuos iudicare ventur⁹ Que verba t fiducia iudeos in tantū leserūt: vt exclamantes dicerēt. O o t iustus errauit: interficiamus eū ¶ Scōo cōsideremus de morte iacobi penā. Statim qdē ascendentes iudei ꝑcipitauerūt eū: deinde lapidauerūt. Ipse ꝙo sup genua, pcūbens dicebat. Rogo dñe dimitte eis: q; nesciūt quid facūt. Quidā ꝙo sacerdos exclamauit parcite queso qd facitis⁹ ꝑ nobis hic orat: iustus: quē lapidatis. Tunc vnus partica fullonis arripiens valido ictu caput eius impetijt t cerebꝝ excussit. Taliq; martyrio migrauit ad dñm. Anno trigesimo epat⁹ eius. Sepultusq; est ibidē ꝑpe tēplū. Cū autē ppl̄us mortē eiⁿ vindicare t malefactores capere ac punire vellet ꝑtinⁿ au fugerūt ¶ Tertio ꝓsiderem⁹ de morte Jacobi vindictā. Nā iudei t pp̄ bñ petūt principalius q; xpm occiderūt diuina vltione pcussi fuerūt: quoꝝ desolationē ac destructionē ciuitatis narrauimus i tractatu ō timore iudicioz dei. Hūc ꝙo sufficit intelleriss ēt tū btūs Jacobⁿ deo celi fuerit gratus quē in ꝑ seculo tot virtutibus pollere fecit t futuro eterno bono donauit. Ad q̄s nos pducat clementia xpi. Qui est bñdict⁹

z laudabilis in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadragesimus de laudibus fidei xp̃iane: que verissima ꝓbat extra quã nullus consequi põt eternã salutẽ. In festo sctorum Philippi z Jacobi recitandus.

Time credite: verba sũt redẽptoris nr̃i. Joãnis. xiiij. ca. z in euangelio p̃ntis solennitatis: decepti pleriqz a suo debili parui ssimoqz ingenio nolũt acceptare illa q̃ deus nobis sua benignitate reuelauit. Reputãt quippe stultũ fore ac satis leue si credant pure z simplicit altissima fidei xp̃iane mysteria. Cõtra quos loquit scriptura oñdens q̃z sit laudabile, q̃qz vtile z meritorium credere diuinis absqz inquisitione curiosa vel ꝯdictione. Scribit nãqz Genesis. xv. ca. Credidit abrahã deo z reputatũ est ei ad iusticiam. Et. ij. Paralipo. xx. ca. Credite i dño deo vro z securi eritis. Et Ecclesiastici. ij. ca. Qui timetis deũ credite illi z nõ euacuabit merces vra. Et ad Romanos. x. ca. Corde enĩ creditur ad iusticiã. Et Marci vltimo ca. Qui crediderit z baptizatus fuerit saluus erit. qui vo nõ crediderit cõdẽnabit. Et Joãnis. i. ca. Dedit eis ptãtem filios dei fieri bis qui credunt in noie eius. Et. xij. ca. Sic deus dilexit mũdũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret: vt oĩs q credit i illũ non pereat sed habeat vitã eternã. Et. vij. ca. Qui credit in me sicut dicit scriptura flumia de ventre eius fluẽt aque viue. Et. viij. ca. Si nõ crediderit is moriemini in pctõ vro. Et. xi. ca. Qui credit in me ẽt si mortus fuerit viuet. Et. xx. ca. Beati qui nõ viderunt z crediderũt Et vltimo ca. Credentes vitã habeatis in nomine eius. Et Luce. ij. ca. Elisabeth a spũ sctõ mota dixit imaculate virgini. Beata q̃ credidisti. Et lz ista sufficerent ad extinguendã neqciã hoim elatoꝝ. verũtñ ostendem⁹ in p̃ti sermone fidei nr̃e clarissimã veritatẽ. Hanc predicauerũt philippus z iacobus aplqz ceteri. hanc didicerũt a xp̃o: hanc denqz ꝓprio sanguine defenderunt. Neqz dari põt alia fides preter istã in qua sperari posset eterna salus. Vna inquit textus in ca. firmiter. de sum. tri. z fi. ca. est fideliũ vniuersalis ecclesia extra quã nullus oino saluaf. Et aplus ad Ephesios. v. ca. ait. Vnus deus vna fides q̃. s. credit xp̃m deũ z hoiem de virgine natũ saluatorẽ mũdi. Qz aũt ista fides verissima sit z indubitata ꝓbare possumus triplici rõne.

Prima dr̃ mũdialis acceptationis.
Scõa passionalis tollerationis.
Tertia diuinalis magnificationis.

¶ Qz fides xp̃i vera sit ostendit eo q̃ mundus totus illã acceptauit mediante predicatione aplorum qõ fieri nõ potuisset absqz virtute dei z miraculis euidentibus. Capitulum. j.

Prima rõ qua ꝓbat q̃ vera sit fides xp̃i dr̃ mũdialis acceptatõis. Non eni absqz virtute dei fides ista acceptata fuit in toto terrarũ orbe a populis: a philosophis: a regibus z imperatoribus. Clarũ quippe est q̃ ante p̃dicationẽ aplorum mũdus totus superstitionibus variis noxijsqz erat imersus. Et vt in sermone scõo huius operis diximus. Alij colebant ꝓ deo celestia corpora. Alij elementa insensibilia. Alij corruptibiles hoies ac mortales. Alij bestias z serpentes. Alij denqz idola vana surda z muta. O b qõ z innumera flagicia perpetrabãt atqz ritus detestabiles obseruabant. Maz vt inquit Eusebius panphili li. i. de euangelica preparatione. Perse matres ꝓprias nephandis nuptijs cognoscebãt. Scite carnibus vescebant humanis. Massagete z derbices propinquos z affines suos senectute confectos miserrimos putantes interficiebant imolando ipsos idolis: denqz comedebant. Tibareni senio res: suos viuos precipitabant. Et vt tradũt Manethus historicꝰ Egyptius z Apollodorus: z Philo qui fenicũ scripsit historiã. Et Dionysius alicarnasea vir romane historie ac italice peritissimus: ita paterne vnicũ filiũ dilectum: mater filiã demoni tãqz ouem sacrificabant. O ia tũ ista z similia predicatione apostolorum penitus sunt deleta. O missis autez ceteris. Nõne philippus apostolus Scitarũ gentes ad xp̃m cõuertit? Ipse quidẽ illis euangelium xp̃i per annos. xx. feruentissime predicauit. Vbi quattuor mirãda fecit. Primo draconẽ expulit: naz cũ aial illud imanissimũ sub statua martis lateret indeqz exiuisz interfecisset qz filiũ pontificis z duos tribunos: iussu bti philippi in locũ desertũ descendit: nulliqz de cetero nocuit. Scõo idolum martis cõfringi iussit: z loco eius crucẽ xp̃i erexit quã oẽs fideliter adorauerunt. Tertio oẽs morbidos flatu draconis pfecte sanauit: z illis tribus mortuis vite beneficium restituit: qui oẽs crediderũt in xp̃m z baptizati sunt. Quarto hereses ebionitarum qui carnem xp̃i fantasticam dogmatizabant extinxit. Erant autẽ

lli due filie sacratissime virgines p quas dñs multos ad fidē cōuertit. Notādū tñ hoc loco q fuit alius philippus vnus ex septē diaconi bus de quo scribit in actibus apl̄oz. de quo dicit Iero⁹ i martilogio q octauo idus Ju lij signis ⁊ virtutibus inclitus apud Cesaream requieuit: iuxta quē filie ei⁹ tres tumulate sūt nā quarta apud ephesū requiescit. Primus ḡ philippus ab isto differt: q ille fuit apl̄us iste diaconus. Ille quiescit apud Jeropolim. Iste apud Cesaream. Ille habuit duas filias ꝓphetissas. Iste ḡttuor: lz hystoria ecclesiastica videatur dicere q fuit philippus qui habuit quattuor filias ꝓphetissas. Sed in hoc magis Iero. est credendum. De philippo itaq apl̄o ita scribit Ambrosius in li. de vita ⁊ obitu sctōz Philippus gentilibus predicat xp̄m: barbarasq gentes vicinasq tenebris ⁊ mari occano cōiunctas ad scie lumen fideiq portū deducit: demū in Jerapoli frigie prouintie vbe crucifix⁹ lapidatusq obijt simulq cū filiab⁹ suis ibi requiescit. Diximus iam conuersionē Scitarū aliarūq gentiū factā predicante philippo apl̄isq ceteris. Nō vtiq sine deo adiuuante ꝓfici minime potuisset. vt eni scribitur Marci vltimo ca. Apl̄i predicauerunt vbiq dño cooperante ⁊ sermone confirmāte sequētibus signis. Nō cōfirmasset deus illoz sermonē: neq signa fuissēt secuta: nisi fides quā predicabant vera fuisset. Propterea Aug⁹ li. xxij. de ci. dei ingt. tria esse magna ⁊ p̄m naz incredibilia. Primū est xp̄m dei filiū de virgine ⁊ natū passū ⁊ in cruce mortuū atq in sepulchro positū: resurrexisse tertia die: ⁊ q̄dragesima post q̄z surrexit ad celos ascēdisse. Dū philosophi: stoici: Epicuri ⁊ reliqui audiebāt Athenis paulū ista predicantē. Alig dicebant eū semiuerbiū. id est seminatorē verborū. Alij No addebāt: annūciatorē nouoz demoniorū id est nouaz sciaz videt esse. vt dr Actuū. xvij ca. Scōm magnū ⁊ incredibile est totū mūdū credidisse illud primū. Nā vt ps oēs nationes relictis superstitionibus idolatrie crediderunt in xp̄m. Nō ēt confirmari pōt: q Roma abiecta idolatrie spurcicia xp̄m cōfessa est ⁊ vsq in presens illū crucifixū adorat. Neq vt quidā aiunt indocta plebs suasioni apl̄oz consēsit: quinimmo ⁊ philosophi clarissimi ⁊ ciues honoratissimi ⁊ reges ⁊ principes ac sapiētissimi viri xp̄m sunt venerati. Tertiū magnū ⁊ p̄m nām incredibile est mūdū totū primū incredibile credidisse: predicatione apl̄oz. qui neq pollicebant talia bona: neq voluptati faucbant: neq vitā talem tuendā dicebant Sed predicabant mūdi cōtemptū: passionuz tollerantiā: ⁊ mortis violente desiderū: nō in pulchritudine ⁊ elegantia oronis: nō in viribus apl̄os attraxerunt vt crucifixo iesu xp̄o diuinū exhiberent honorē. O res admodū stupendissima. O inuicta virtus oipotentis dei duodecim simplices hoies a xp̄o electi potuerūt in oēs pp̄los ⁊ nationes veritatē cuāgelicā disseminare. Aut igit miraculis ⁊ signis fidē quā predicabāt vt infideles illā acceptarent confirmauerunt. Et sic apparet q in eis tanq̄ fidelibus nuncijs eterne vite effluxit diuina gra. Aut si absq miraculis id fuit effectū: ⁊ hoc vtiq miraculū pmaximū erit censēdū: vt simplici psuasioni apl̄oz crediderit totus mundus: rem primā tā grandē ⁊ vt predictū est p̄m nām incredibilē. Sed quidā insensati obijciūt nobis. q si ideo est vera fides xp̄i q ab oibus nationibus fuit suscepta: pari mō dicere possumus q secta Magumethi iā q̄si vbiq dilatata fuerit a deo: ⁊ per consequens Magumethani pñt sperare futurā salutem. Ad hoc rñdemus Primo q secta illa multa continet stulta ⁊ irrationabilia ⁊ preter illa q̄ vitā Magumethanoz voluptuosā ⁊ brutalē oñdunt: id maxime est attendendum: videlicet q illoz brutudo adhuc i voluptate finiet. Nā vt asserunt: promisit deus seruantibus legem Magumeth paradisū. i. hortū deliciarū aqs preterfluentibus irrigatū: in quo sedes habebunt ꝓpetuas: nec frigore aut estu aliquo affligent: oibus ciboz vescent generibus Sericis vestimentis ois coloris induent: ⁊ virginib⁹ speciosissimis cōiungent. In delicijs oibus ac cubabunt: quibus angeli pincernarū more cū vasis aureis ⁊ argenteis ministrabūt offerentes eis vinū lac ⁊ mel: dicentes. comedite ⁊ bibite in leticia. Tria nanq flumina. s. lactis ⁊ mellis ⁊ vini optimi aromatici cos habere dixit Magumeth in paradiso: ⁊ q angelos pulcherrimos sūt visuri adeo magnos q ab vno oculo angeli vsq ad celū sit spatiū vnius diei Contra quas fatuitates ingt Auicēna. ix. methaphisice. ca. vij. lex nra quā dedit magumethus oñdit dispositionē felicitatis ⁊ miserie q̄ sūt p̄m corpus. Sed est alia ꝓmissio q̄ appēdit ab intellectu. Segr. Sapiētib⁹ mlto magis fuit cupiditas ad ꝓsequendū bāc felicitatē q̄z

corpoꝛ:que q̃uis darec eis tñ nō attenderūt nec appꝛeciati sunt cā cōparatione felicitatis q̃ ē cōiuncta ꝓme veritati. Scōo lex illa multo veneno cōmixta est. Nā asserit in suo alcorano Mdagumeth q̄ moyses fuit magnus ꝓpheta:sed xp̄s maioꝛ t sūmus ꝓpheta ꝗ natus er maria virgine virtute dei absq; hois semie Sed venenū imiscuit:qꝛ xp̄m nō vere passum nec vere resurrexisse dixit:sed aliū q̃dā hoiez sibi simile hoc egisse vel passū esse docuit. Tertio ipse maximus fuit deceptoꝛ q rudes ꝑplos facile puertere potuit. Nam secutus Epicuri doctrinā cū finxisset mꝫta falsa:sibi credētib⁹ indulget oēz lasciuiā. De epicuro q̄ppe sic ait Lactantius li. iij. diuinaꝝ instit. Epicuri disciplina multo celebꝛioꝛ semp fuit q̃z ceteroꝝ:nō qꝛ veri aliq̄d affert:sed qꝛ multos ad populare nomen voluptatis inuitat. Nemo eni non in vitia ꝓnꝰ ē. ¶Preterea vt ad se multitudinē cōtrahat: opposita fingulis quibusq; moꝛib⁹ loquit desidiosū. Vetat lr̄as discere:auarū populari largitione liberat:ignauū ꝓhibet accedere ad rēpublicā:pigrū exercere:timidū militare. hec ille. ¶Dari mō magumeth sequentib⁹ illū ad luxuriandū t fornicandū libcrā licentiā largit. Fuit āt tpe bonifacij quarti t Heraclij imperatoꝛis ex gente arabū qui vt aiūt ꝑsilio cuiusdā Sergij mōachi apostate: mꝫta calliditate t astutia decepit arabes. deiñ vsq; ad tpa nr̄a:nescimus q̄ iudicio dei:maximā oꝛbis partē coꝛrupit. Cui nihil efficacius obijcere possū q̃z sua deliramēta que in libꝛis sarracenoꝝ inueniunt descripta. In alcoꝛano quippe Mdagumethus ait. Laus eius fit q trā fire fecit seruū sub vna nocte ab oꝛatoꝛio bellaruz que est domus Mecque vsq; ad oꝛatoꝛiū remotissimū q̄ est domus sctā in hierl'm quam benedixirimus. Expositio huius sententie est ili.q dr̄ arabice halmaeris: qđ latine interꝓtat in altū ascendere. Et iō vulgariter dr̄ scala Mdagumeth. Ibi inducit magumeth qui ō se loquens dicit ridendas ac detestandas fatuitates. ¶Pria q̄ cū dormiret t ilecto iuxta vꝛem in Mecqua in arabia apparuit ei gabriel angelus t dixit ei. Surge t veni post me. cuiꝰ surrexisset t venisset ad portā domus vidit q̄ gabriel tenebat ꝑ habenas quandā bestiā cui nomen erat Alboꝛath q̃ erat grandioꝛ asino: t habebat faciē hois:t crines de perlis: pectꝰ de smaraldo:caudā ō rubino:oculos clarioꝛes sole:pedes t vngulas ad modū camele:Sellaz pꝛecioſā de perlis t auro. Et erat illa bestia circūdata angelis qui custodiebant eā. Et cū dixisset angelus Mdagumeth ascende t equita. bestia stare nolebat. Cui dixit angelus. Alboꝛath sta in pace:qꝛ nunq̄z talis hō eqtauit sup te nec equitabit. Tunc bestia interrogauit. qs est iste:t gabriel rñdit. Hic est magumeth dei nuncius t ꝓpheta magnus. vt hec audiuit bestia stetit t Mdagumeth eqtauit: t gabriel tenuit sibi scandile siue staffā. Scōa fatuitas q̄ alboꝛath cōfestim ire cepit cito t suauiter: t passus eius ita magni erāt q̄ inter vnū passū t alium erat tantū spatij q̃tum posset hō longi⁹ ꝓꝑijs oculis respicere a remotis. Tertia fatuitas q̄ sic associatus ab angelo puenit ad templū in hierl'm: t inuenit oēs ꝓphetas sctās ibi quos deus fecerat crire de sepulchꝛis vt honoꝛarent ipsū Mdagumeth: qui salutauerunt eū gaudentes t amplexantes. Quarta fatuitas q̄ exeuntes templū angelos ostendit ei quandā scalā que durabat a terra vsq; ad pri mū celū t erant gradus illius de lapidibus ꝓciosis t angeli circūdabant eā. Tūc gabriel dixit illi. Ascēde magumeth: t ascēdit: t gabriel t alij angeli associabant eū. Cumq; ascendisset inuenit in via vnū angelum ita magnū q̄ tenebat caput suū supꝛa celū t pedes eius i abyssū Et erat factus ad modū galli: cui deus ostēdebat qñ erat oꝛādū. nā veniebat ad eū q̃dā vox de celo dicens. Tu creatura q̃ deo es obediens lauda deum. Et mox ille angelus dicebat alta voce. Bñdicat deus rex sctissimus. quo dicto: galli qui sunt in terra cantabant. Quinta fatuitas q̄ vidit quendā aliū angelū cuius medietas erat ignis t medietas nix: nec ignis destruebat niuē: nec ecōtra. qui ēt laudabat deū oꝛans q̄ sic in eo cōiunxerat ignē t niuē sic cō iungeret coꝛda gentiū q̃ ipsi deo essent obedientes. Sexta fatuitas q̄ puenit ad celū lune qđ erat totū ferreū. Et cū pulsaret gabriel ad portā: venit qdā angel⁹ ita magn⁹ q̄ ipe bēbat in longitudinē spatiū itineris hois ꝑ mille ānos t tantūdē in latitudine. Et portis aptis ab isto angelo Mdagumeth intrauit. Septima fatuitas q̄ cū intrasset ibi vidit angelos qui habebant facies hoim t coꝛpoꝛa ad modū vaccaꝝ t alas ad modū aquilarū. Et erant in numero septuaginta milia capitū. Et quodlibet caput septuaginta milia coꝛnua. Et quodlibet coꝛnu septuaginta milia nodoꝝ: t inter vnuz nodū t aliū erat spatiuz itineris hois ꝑ q̃dra-

ginta annos. Et in quolibet predictoꝝ capitū erant septuaginta milia facies. Et quelibet facies habebat septuaginta milia ora. Et qlibz os septuaginta milia linguas: ⁊ quelibet ex illis linguis sciebat septuaginta milia loquelaſ ⁊ laudabāt deū septuaginta milibus bonis in die. Octaua fatuitas q puenit ad scōm celuz qō erat eneū. inde ad tertiū qō erat argenteuz postea ad quartū qō erat aureū. Et i hoc vidit septuaginta milia angeloꝝ: qui oēs habebant facies aquilaꝝ. Et quelibet ala habebat septuaginta milia pennas. ⁊ qlibet penna habebat in longitudine septuaginta milia cubitorum Nona fatuitas q postea puenit ad quartum celū qō erat totū de perla: ⁊ hic vidit vnū angelū qui totus erat de igne: ⁊ habebat septuaginta milia brachia. Et in quolibet septuagita milia manus. Et in qualibet manu septuaginta milia digitos. Deinde venit ad sextū celū qō erat de smaraldo. ⁊ ad septimū qō erat de rubino. Et tandē ad octauū qō erat de topacion: ⁊ hic inuenit deū q dixit qlit elegerat eū ⁊ ordinauit ei legez ⁊ oīa q debebat facere. Et tandē rediit p candē viā vsqz ad finē scale ⁊ equitauit Alborath ⁊ venit ad domū suā ⁊ inuenit vxorē suā in lecto q dormiebat: narrauitqz ei oīa q gesta fuerāt. Ecce qualibꝰ figmētis diabolicis vsus est magumeth: in quibus nil ꝓgruū: nil rectū: nil rōnabile: nil deniqz verisimile inueniſ. Sed ⁊ fidei nr̄e decora mysteria honestissima ⁊ vera ac rōnabilia sunt. Mā vt inqt Scotus in prologo primi libri sententiaꝝ. Quid rōnabilius q3 deū sup oīa diligere ⁊ ꝓximū sicut seipsū. De deo āt nil credimus qō aliquā impfectōz iportat: imo qcqd de illo dicimus attestaſ pfectioni diuine: sicut patet de trinitate psonarū: de incarnatione verbi ⁊ hmōi. Ob qō Augꝰ li. ij. ō ci. dei. ca. xxviij. ait. Nihil turpe aut flagicioſū spectandū imitandūqz ꝓponiſ: vbi veri dei aut pcepta mādanſ aut miracula narranſ: aut dona laudanſ: aut bñficia postulanſ. Quicqd igit magumeth fecit vt sua secta reciperet malicia ⁊ dolo cōpleuit. Nō sic apli ō quibꝰ iā pdictū est: q tpalia bona oino spnenda: vitia detestāda: sequēdas virtutes: desiderandāqz futurā vitā suaserūt ¶ Q vera est fides xpi ex eo q ꝓ pilliꝰ ꝓfessiōe tot hoies ⁊ mulieres morte violentā forti aio tulerunt. Capitulum. ij.

Secunda rō q probaſ q vera sit fides xpi dr̄ passionalis tollerātiois. Pro ista qp pe fide tot milia miliū vtriusqz sexus martyrium pati vsqz ad mortē constantissime voluerunt. In quibus tria sunt consideranda.

Primū est numerositas.
Scōm bonitas.
Tertiū nouitas.

¶ Primū qō est considerandū in his qui pro xpo martyriū passi sūt: dr̄ numerositas. Mā si pauci essent forassis quis diceret illos fuisse delusos: Sed quō illos numerare valebimus cū psecutio xpianoꝝ facta fuerit p orbē a tot imperatoribꝰ successiue. Mā vt inquit Augꝰ li. xviij. de ci. dei. Quidā voluerūt decē fuisse persecutiones ecclesie. Prima fuit Neronis. Secūda Domitiani. Tertia Traiani. Quarta Antonini. Quinta Seueri. Sexta Maximini Septima Decij. Octaua Valeriani. Nona Aureliani. Decima Diocletiani ⁊ Maximiani. Sub quibus innumerabiles viri ⁊ mulieres ꝓ cōfessione fidei exquisitissimis cruciatibus afflicti: morte forti aio tulerunt. Et vt refert Hieroꝰ in martilogio. Tpe diocletiani ⁊ maximiani intra vnū mensē decē ⁊ octo milia xpianoꝝ martyrio coronati sūt. Si igit in ore duoꝝ vel triū testiū stet oē verbū. vt dr̄ Deuterono. xix. ca. Et Matthei. xviij. ca. Et extra de testibus ca. licet. Quāto magis standū erit veracissimo testimonio sctoꝝ martyrū. Propterea ingt Hieroꝰ in questionibus ad belbidiā. Triumphus dei est passio martyrū: ꝓpi noie cruoris effusio ⁊ inter tormenta leticia. Cū enī qs viderit tanta constantia stare martyres atqz torqueri ⁊ in suis cruciatibus delectari: odor noticie dei disseminaſ in gentibus ⁊ subit tacita cogitatio q nisi verū esset euangeliū nūqz sanguine defenderet. ¶ Scōm qō est cōsiderandū in his q ꝓ xpo martyriū passi sūt: dr̄ bonitas. Nō eni erāt vitioꝝ amatores aut tpalium bonoꝝ auidi: qñ vt apparet vitā ꝓpriā cōtēnebant. Ideo suspecti esse de mendacio aut falsitate nō pñt. Mā vt inquit Lactātius li. i. diuina. insti. Volūtas fingendi ac mētiendi eoꝝ est q opes appetūt: qui lucra desiderant. que res procul a sctis viris fuit. Et vt ait Hieroꝰ ad palmachiū. Si iocando passi sunt credanſ iocando locuti. ¶ Tertiū qō est cōsiderandū in his qui ꝓ xpo passi sūt: dr̄ nouitas Mā nō erant a teneris annis educati in fide xpi: sed ꝓ maiori parte mlti ex eis nouiter ad fidē cōuersi: letissimi ad martyriū cōuolabant Hoc āt fieri nō potuiſz absqz iteriori auxilio

diuine gre: ꝛ exteriozibus signis: miraculis ac reuelationibus. Que Cornelius tacitus negare nō audens q̄ gentilis erat: xp̄ianos genus maleficū appellauit. Sed reuera oia illa nō maleficio imo dei virtute fiebāt. Quisnā nō mirer Tiburtū ꝛ Valerianū nobiles Romanos in gentilitate nutritos a Cecilia virgine ad ħ inductos fuisse vt mortē p̄ xp̄o subire nō formidarēt. Quid de Romano dicem⁹ q dū sp̄ido la coluisset: militiāq̄ exercuisset: a btō laurentio martyre baptiçari popoſcit. Dū eni iussu Decij laurētij scorpiōib⁹ cedebāt: is roman⁹ clamādo dixit. O laurēti video ante te iuuenē pulcherrimū stantē ꝛ mēbra tua cū lintheo extergentē: adiuro te ergo p dñm nō me derelinquas sed festina me baptiçare. Solutus ℣o laurētius ꝛ in custodia reclusus hypoliti. Romanus afferens vceū cū aqua ad pedes laurētij, pcidit: ꝛ sacrū ab eo baptisma suscepit. Dō vbi Decius cōperit: fustibus iussit cū cedi deinde decollari. Hipolitus ipse insup qui carceres custodiebat a btō laurentio cū oi sua familia baptismū suscepit. Qui postq̄ laurētij corp⁹ sepeliuit: venit i domū suā: vt i ei⁹ legēda narraꝛ: ꝛ dans pacē suis ꝛ ancillis suis oēs sacro altaris q̄ō Justinus p̄sbyter obtulerat cōmunicauit. Post q̄ō appoſita mēsa prius q̄ cibū sumerēt: venientes milites cū rapuerunt ꝛ ad Cesarē adduxerūt. Cui Decius. Nunqd tu magus effectus es q corpus laurētij sepeliſti? Cui hipolitus. Nec feci non quasi magus sed vt xp̄ianus. Cōtra quē tyrannus deseuiēs fecit eū fustibus cedi: ꝛ pectinibus laniari. Et cū inter tormenta semp xp̄m cōfiteret. Deci⁹ oēm familiā eius adduci fecit: iussitq̄ concordiā de xp̄o loquentē q̄ nutrix erat hipoliti tādiu plūbatis cedi quousq̄ sp̄m emiſit. Tandē hipolitus cū oi familia extra portā tiburtinā adductus fuit: vbi in conſpectu hipoliti oim capita amputata fuerūt. Hipoliti ℣o pedes ad colla indomitoꝝ equoꝝ ligati sunt: atq̄ sic p cardos ꝛ tribulos tādiu tractus est donec sp̄m exhalauit. Eoꝝ āt corpora Justinus p̄sbyter rapuit ꝛ iuxta corpus sancti laurentij sepeliuit. Si oia hmōi vellem⁹ exprimere: longissimis, pfecto sermonibus foret vtendū. Sz pauca hec q̄ cōmemorauim⁹ ideo dicta sūt: vt appareat veritas fidei: quā illis tribus cōfiteri nil aliud erat nisi dira supplicia ꝛ mortē exquirere. Et tū vt predixim⁹ innumerabiles quodāmodo sunt inuenti: qui martyres torq̄bank: relicto gentilitatis errore publica voce xp̄ianos se asserēres: ad mortē vltro tendebāt

¶ Q̄ fides xp̄i vera esse probaꝛ ex eo q̄ deus illā cōtinuis miraculis magnificat etiam tpi bus nr̄is.

Capitulum. iij.

Ertia rō qua ꝓbaꝛ q̄ vera sit fides xp̄i ꝺ̄ diuinalis magnificationis. Magnificata q̄ppe ē fides ista ab oipotēti deo in opib⁹ miraculosis. Et antiqs dimissis: ꝓferam⁹ ea q̄ quottidie oculis nr̄is ꝑspicimus: que in trib⁹ generibus distingui possunt.

Primū ꝺ̄ odorationis.
Scōm scaturitionis.
Tertiū conditionis.

¶ Primū genus miraculoꝝ que quottidie videmus ꝺ̄ odorationis. Mā qui baptismi lauacro sunt regenerati odore quodā suauitatis ab infidelibus distinguunt. Ipsi ℣o infideles q non sunt baptiçati fetore quodā intollerabili oleurpant. Testor deū ꝛ angelos eius: q̄ dū semel Brunduſij pectoris dolorem incurrissem Quidā medicus iudeus non vocatus ad me venit: qui q̄ primū intrauit cellulā in qua iacebā in lectulo: fetore suo lita turbauit stomachum meū vt viderer cuomere velle oia viscera ꝛ intestina: nec quiescere potui donec a me licentiatus discessit. Quid plura? Audiui ego a q̄plurimis ꝛ fidedignis. Q̄ in castello sancti petri prope Rhodum quod milites sancti ioannis hierosolymitani tuent: sunt canes ferocissimi qui in die ligantur: in nocte ℣o soluuntur ꝛ extra castellū liberi dimittuntur: hi si xp̄ianum aliquē inueniunt nullā ei molestiam inferunt. Si ℣o aliquē turcū aut sarracenum reperiūt latratibus ꝛ morsibus vsq̄ ad mortē insequunt. Ex odoratu quippe xp̄ianos ab alijs discernunt. Sed non est omittenduz quod experimur de sanctoꝝ reliquijs in quibus tanta est odoris fragrantia vt merito cōfiteri cogamur ossa illa felicia sic a deo reſerata: cū suis aiabus tandē glorificanda. ¶ Secundū genus miraculoꝝ ꝺ̄ scaturitionis. Vtiq̄ ħm nām fieri non possunt vt ex aridis ossibus ꝛ inaiatis: liquor ꝓfluat indefinenter quod tū fieri negare nō possumus. Nam ꝛ si non oim tū multoꝝ sctōꝝ corpora manna scaturiūt. Sicut sci Nicholai apud Barū. Sci Andree apud Amalfiā. Sci Matthei apud Salernū. ¶ Tertiū genus miraculoꝝ dicit conditionis. Vnde est hec conditio in vero ligno crucis vt in igne proiectū ꝛ si inflāmetur

nunc̄z tñ cōburaṫ si ponaṫ in aq̄ nō natet sed submergaṫ nisi ex miraculo dei. De spīna corone dñi adhuc a plerisq̄z accepi q̄ rodi in parasceue floret. De colūna que est in sctō petro in vrbe maxima testimōia de visu referre possumus: q̄ ibi verati'a demone liberanṫ. Aiunt quidē illā esse in qua dū ihesus predicabat in tē plo in hier'm quiescere solebat Jn Apulia ꝑ pe pulignanū est ecclesia in qua corp⁹ scti viti regescit: in q̄ illi q̄ morsu rabidoꝝ canū timēt interire absq̄z vlla medicina liberanṫ. In ciuitate Brūdusij reseruaṫ adustū corpus sancti Theodori martyris cū veneratione ꝛ deuotione pp'li. Tempore Xo siccitatis cū ꝓcessiōib⁹ ꝛ letanijs s'corp⁹ illud extrahiṫ: ꝛ sepissime imo eodē die pluuia de celo descendit. Sunt ꝛ alia multa hmōi in religione nr̄a xp̄iana propter q̄ merito dicere possumus. Q̄ nō est alia natio tā grandis que habeat deos appropinquātes sibi sicut adest nobis deus nr̄. Jgiṫ letent fideles qui credūt in xp̄m: q̄ nō ambulant in tenebris: sed habebūt lumen vite: in p̄nti per gr̄az ꝛ in futuro ꝑ gl'iam sempiternā. Amen.

¶ Sermo quadragesimus primus de singulari electione sancti matthie qua ad apostolatū assumptus est.

Annumeratus est cū vndecim ap'lis. Scribunṫ hec verba Actuū. i. ca. ꝛ in ep'la hodierne festiuitatis. Cupientes laudib⁹ bti matthie insistere: bñ est vt illius electionē qua ad ap'latuz fuit assūptus pscrutemur. De ipa quippe copiose loquiṫ ep'la presens: in q̄ multa pulchria ꝛ notabilia cōtinenṫ. In oibus tñ q̄ ibi ponunṫ: matthie sanctitas eximia demonstraṫ. Ipse enim ap'latum obtinuit nō aliqua elatione cōmotus: sed ab apostolis orantibus ꝛ deo reuelante vocatus. Jccirco vt ista omia deuotius meditari possimus tria mysteria de electione huius ap'li beatissimi proponimus contemplanda.

Primū dr̄ causalitatis.
Scōm qualitatis.
Tertiū vtilitatis.

¶ Qualiter ꝓpter pctm̄ desperationis iudas dānatus fuit: ꝛ de grauitate pcti desperatiōis Et cur apostoli locū iude voluerunt supplere.

Capitulum. j.

Primū mysteriū ptemplandū de electōe matthie dr̄ causalitatis. Fuit nāq̄z talis electionis cā vt numer⁹ duodenarius ap'loꝝ impleret. Aliaz ex casu ꝛ preuaricatione Jude vndecim tñ remanserant ap'li. Sz vt ps ista melius intelligaṫ: tria erūt hic dubia declarāda Primū quare iudas dānatus fuit.
Scōm vtrū desperatio sit maximū pctōꝝ.
Tertiū cur ap'li numerū duodenariū voluerūt supplere.

¶ Pro primi dubij explanatione sciendū q̄ multa fuerunt grauissima pctā iude. Primū fuit pctm̄ ingratitudinis. Mā xp̄s fecit eū suū discipulū ꝛ ap'm sibiq̄z familiarē: cui multaz benignitatē ondit. Ipse Xo illū impie ꝓdidit Sed quedā hic oriṫ difficultas. An iudas fuit elect⁹ a xp̄o. Mā Lucas ca. vi. ait. Vocauit s. xp̄s discipulos suos ꝛ elegit duodeci ex ipis quos ꝛ ap'los noiauit. Et inter istos annumeraṫ iudas. Joānis Xo ca. xiij. xp̄us dixit. Bti eritis si feceritis ea. nō de oibus vobis dico: ego scio quos elegerim. vbi videṫ dicere q̄ nō elegisset iudā. Ad q̄ dicendū. q̄ iudas electus fuit ad ap'latū fm tps. Et hoc dr̄ Luce. vi. ca. vbi. s. sed nō fuit electus ad finalē gr̄am ꝛ gloriā. Et hoc exprimiṫ a xp̄o supius Joānis. xiij ca. Si qs Xo vlteri⁹ quereret. Cur xp̄s elegit iudā ad ap'latū quē sciebat futurū ꝓditorem. Rūdemus q̄ tūc erat idoneus. vñ sic non debuit intermittere creationē luciferi ꝛ alioꝝ q̄s sciebat fore dānandos: ita nec assūptionē istiꝰ ad ap'latū. Jnsup xp̄s id facit vt nobis exēplū patientie daret: dū iudā tollerauit ꝛ illi tanta beniuolentie signa ondit. Scōm pctm̄ iude fuit auaricia. q̄ vt dr̄ Joānis. xij. ca. Fur erat ꝛ loculos hns. Fecerat ipse xp̄s cōseruatorē elemosinaꝝ q̄ sibi donabanṫ. Ille Xo furto surripiebat decimā partē vt quidā dicūt. Et iō ꝑ decima ptē quā in vnguento amiserat ꝑ triginta denarijs dñm vendidit. Tertiū pctm̄ iude fuit ꝓditio. q̄ xp̄m signo osculi tradidit. nā vt dr̄ Matthei. xxvi. ca. dedit signū bis q̄ xp̄z capere volebāt dicens. Quēcūq̄z osculatus fuero ipse est tenete eū. Quartū pctm̄ iude fuit p̄ suptio q̄ p̄sū pfit osculari faciē illā in q̄ desiderāt angeli ꝓspicere. Quintū pctm̄ iude fuit simulatio. dū dixit Quc Rabi. cū tñ illi mortē ꝓcuraret. Sextū pctm̄ fuit obduratō. q̄ nullo obsequio: nullis blandicijs: nullis cōminatiōibus voluit a suo malo ꝓposito resistere. Septimū pctm̄ dr̄ desperatio. q̄ abiēs laqueo se suspendit. Hyno solo pfecta fuit dānatio iude Si eni nō desperasset ꝛ pniam veram egisset

vtiqz post tot cõmissa flagicia: ꝑ tot enormia mala: post tot nephanda facinora: dei fuisset mīam cõsecutus. O inestimabilis pietas bñdicti dei: displicent illi qcũqz pctã: sed sup oia desperationẽ abhorret. Et sumo hic desperationẽ quã cõcomitat impenitentia finalis: ꝑ bamus qõ dicimus. nã Hiero⁹ ad Rusticum monachũ ingt. Nihil sic offendit deũ sicut cor impenitẽs. Solũ desperatõis crimẽ est qõ venią cõsequi nõ põt. Et Leo papa de pe.di.iij. ca. inter oia. iudã sic alloquit. Sceleratior oib⁹ o iuda et infelicior extitisti quẽ nõ pnia revocauit ad dñm: sed desperatio traxit ad laqueum.

¶ Scõm dubiũ fuit vtrũ desperatio sit maximũ pctõz. Ad qõ rñdet Tho. ſa. 2e. q. xx. q. peccata q̃ opponunt virtutibus theologicis sunt ſm suũ genus alijs pctis graviora. Cũ eni virtutes theologice habeant deũ ꝑ obiectũ: pctã eis opposita important directe et principaliter auersionẽ a deo. In quolibet aũt pctõ mortali principalis rõ mali et gravitas est ex hoc q̃ auertit a deo. Si eni esse posset cõuersio ad bonũ cõmutabile sine auersione a deo: cuius esset inordinata nõ esset pctũ mortale. Et iõ illud qõ primo et ꝑ se habet auersionẽ a deo est gravissimũ inter pctã mortalia. Virtutibus aũt theologicis opponunt infidelitas: odiũ dei et desperatio. Inter q̃ odiũ et infidelitas si desperationi cõparent inuenient ſm se quidẽ. i. ſm rõnem ꝓprie speciei graviora. Infidelitas. n. ꝓuenit ex hoc q̃ hõ ipsã dei veritatẽ ñ credit. O diũ dei prouenit ex hoc q̃ volũtas hois ipi diuine bonitati ꝓriat. Desperatio ãt ex hoc q̃ hõ ñ sperat se bonitatẽ dei participare. Ex quo ꝑz q̃ infidelitas et odiũ sũt ꝑ se deũ ſm q̃ in se est. desperatio aũt ſm q̃ eius bonũ participat a nobis. Vñ maius pctũ est ſm se loquendo nõ credere dei veritatẽ vel odire deũ q̃ nõ sperare cõsequi gr̃am et gloriã ab ipso. Sed si cõparet desperatio ad ista duo ex pte nr̃a: sic desperatio est periculosior: q̃ ꝑ spem revocamur a malis: et introducimur in bona ꝓsequẽda: et ideo sublata spe in effrenata hoies labũt vitia et a bonis opibus retrahunt. Vñ glosa sup li. Numeroz ait. nihil est execrabilius desperatione: quã qui hz et in generalibus bui⁹ vite laboribus: et qõ prius est in fidei certamine cõstantiã pdit. Et Isido⁹ li. de sũmo bono ait. ¶ Perpetrare flagiciũ aliqõ⁹ moris aie ẽ: sed desperare est descẽdere in infernũ. hec ille. ¶ Peccato itaqz desperationis ꝓudas obrutus et ab apl'atu cecidit et hereditate celesti priuatus est

¶ Tertiũ dubiũ fuit Cur cadente iuda voluerunt apli ꝑ electionẽ matthie numerũ duodenariũ cõplere. Ad qõ rñdemus q̃ apli xpi debebant esse duodecim ꝓpter tria.

¶ Primo ꝓpter electionem.
Scõo ꝓpter predicationem.
Tertio ꝓpter figurationem.

¶ Primo propter electionẽ. Nam rps elegerat duodecim vt predictũ est: ergo cadente iuda numerus ille vacuus remanebat. Et sicut in natura nõ datur vacuũ: ita nec in ecclesiastica ierarchia siue in ecclesia triũphante siue militante. ¶ Propterea cadẽte lucifero et ceteris angelis eũ sequentibus: successit loco eoz humana natura. Ideo Aug⁹ in Enchiridion ait. illud qõ ponitur in. ij. Sententiaz. di. x. Superna hierl'm mater nostra: ciuitas dei: nulla ciuium suorum numerositate fraudabitur: aut ẽt vberiore forasse copia regnabit. Necz eni nu merũ immundorũ spirituũ nouimus: in quorum locũ succedentes filij catholice matris q̃ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderũt sine vllo tpis termino permanebunt. hec ille. Sic a simili in locũ a rpo preordinatũ a quo iudas ceciderat: aliquis alius erat reponendus. Scõo apli debuerũt esse duodecim ꝓpter predicationẽ. Naz ipsi predicaturi erant fidem trinitatis in quattuor partes mũdi. s. orientẽ: occidentẽ: meridiẽ: et septẽtrionem. multiplicato aũt ter in quattuor constituit duodecim. ſm etiã ¶ Ptolomeũ in. ij. quadripartiti. Duodecim sunt ꝓuincie principales mũdi: circa mediũ habitationis: ſm q̃ sũt duodeciz signa celi. Tertio apli debuerũt esse duodecim ꝓpter figurationẽ. nã numer⁹ iste in veteri testamento fuit multipliciter figuratus. ¶ Prima figura fuit in duodecim ducib⁹. de quibus dixit deus abrahe. Sup' hismael exaudiui te. Ecce bñdicã ei et augebo et multiplicabo eũ valde: duodecim duces generabit: et faciã illũ in gentẽ magnã. Isti duces figurarũt apl'os q̃ duxerũt nos ad deũ. Scõa figura fuit in duodecim patriarchis filijs iacob et patribus totiꝰ ppli a iacob descendentis: quorũ noia ponunt Genes. xlix. ca. Isti apl'os duodecim prefignarũt: q̃ ipsi fuerũt precipui filij dñi nr̃i iesu xpi: ex quodã speciali dilectionis munere: qui pres vocari pnt totius ppli xpiani. Tertia figura fuit in duodecim fontibus aquaz. de quibus dr̃ Exodi. xv. ca. Venerunt

filij israel in helim: vbi erāt duodecim fontes aquarū. Apl'i nāq; fontes fuerunt de quibus hausta fuit aqua sapie salutaris. Quarta figura fuit in duodecim vitulis oblatione in dedicatione altaris past cōpletū tabernaculū. de q bus scribit Numeri. vij. ca. Vi figura fuerūt apl'orū qui obtulerūt dño corpa i martyrio ad ecclesie catholice dedicationē. Quinta figura fuit in duodecim explozatozibus missis a moyse ad explorandū terrā ꝓmissiōis. sicut habet Numeri. xiij. ca. Apl'i tāq; vere cōtemplatiui ꝛ p cōtemplationē iuerūt primi ad priam celestem vt dicerent id qō ponit ad Philipenses iij. ca. Nra cōuersatio in celis est. Sexta figura fuit in duodecim viris q de mandato dñi tulerunt duodecim lapides ō medio iozdanis alueo: qñ iozdanis cōuersus fuit retrozsum sic scribit Josue. iiij. ca. Vi prefignarūt apl'os q portarūt duodecim articulos i symbolo ab eis cōposito. Septima figura fuit i duodeci leun culis in throno Salomonis de quibus fit mē tio. iij. Regū. x. ca. Vi apl'os denotabant qb⁹ a deo dictum fuit Matthei. xix. ca. Sedebitis sup thronos duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Octaua figura fuit in duodeciz bob⁹ sustinētib⁹ mare eneū vt pz. iij. regū. vij ca. Apl'i quidē fuerūt ꝑmi mistri baptismi qō ꝓ mare eneū figurari pōt. qb⁹ dixit xps Matthei vltimo ca. Euntes baptiçate oēs gentes Nona figura fuit in duodecim iugi boū in q bus arabat heliseus. vt scribit. iij. Regū. xix. ca. Heliseus figurat xpm qui interpretat de⁹ meus saluator q arat agrū suū. i. ecclesiā duodeci apl'is quoꝝ ēt apl'icā vitā suadet aliosꝫ acipere ꝓ imitationem dicens Matthei. xi. ca. Tollite iugū meū sup vos. Decima figura fuit in duodecim ꝓphetis q recte cōuenit apl'is q fuerūt ꝓphete noui testamenti. Numerus insup duodenarius celebratus fuit a Romanis q acceperūt a grecis legē duodeci tabulaꝝ sicut nos accepimus ab apl'is legē duodecim articuloꝝ fidei. Nā vt notat. ff. de origine iuris. l. ij. §. exactis. Romāi miserūt decē viros ad grecos ꝓ copia illarū legū habenda: q̄ vocant leges duodecim tabulaꝝ. Igit̄ a spū sctō edocti apl'i moti fuerūt: vt videbimus ad electionem matthie: vt sic in eis esset numerus duodenarius perfectus.

¶ Qualiter singularis fuit' ꝛ sctā electio matthie respectu eligentiū: respectu modi eligēdi: respectu electi. Capitulum. ij.

SEcūdū mysteriū cōtemplādū de electōe Matthie dr̄ qualitatis. In q̄ videbim⁹ qualiter electio illa fuit debite iuste ꝛ sanctissime celebrata: triplici respectu.

Primo respectu eligentium.
Scōo respectu modi eligendi.
Tertio respectu electi.

¶ Primo inq̄ fuit debite celebrata respectu eligētiū. Electores eni fuerūt magne auctoritatis: q: fuerūt apl'i qui sunt principes mūdi. ianitores ecclesie: ꝛ iudices seculi. Ad ipsos ḡ nō ad alios spectabat talis electio: q ad hāc ꝓficiendā: cōsulte: vt apparebit cōuenerūt. Nā vt inqt Bonauen. in suo. i. di. xi. Sicut q̄ttuor fuerūt cōcilia principalia prīm: de qbus dr̄. xv di. ca Canones. ita q̄ttuor fuerūt ꝓcilia apl'oꝝ in primitiua ecclesia. Primū fuit ad electionē matthie. Scōm ad electionē septē diaconoꝝ Actuū. vi. ca. Tertiū ad nō imponēda legalia gentibus. Actuū. xv. ca. Quartū ad tollerāda legalia ad tp̄us. Actuū. xv. ca. ¶ Scōo electio illa fuit debite celebrata respectu modi eligendi. Inchoata quidē fuit ab exhortatiōe salutifera: dū petrus apl'oꝝ princeps exurgens in medio: vbi erat turba hoim fere centū viginti dixit. Viri frēs oportet implere scripturā: quā ꝑdixit spūs sctūs ꝓ os Dauid de Juda: q fuit dux coꝝ. q cōprehenderūt iesū: q cōnumerat⁹ erat in nobis: ꝛ sortit⁹ est sortē misterij huius Et accipit hic sors ꝓ pte sm Nicholā. de lira Et hic quidē possedit agrū. i. possideri fecit de mercede iniqtatis. Quia triginta denarios q bus iniq̄ vendiderat xpm in tēplo ꝓiecit. Et quib⁹ principes sacerdotū emerūt agrū ꝓ sepultura peregrinoꝝ. vt habet Matth. xxvij. ca. Alij āt dicūt q̄ iudas fuit ibi sepultus ꝛ sic possedit agrū illū. Sed vt dicit Nicho. de lira hoc nō est verisīle: q: principes sacerdotū erāt intenti circa mortē xpi ꝓcurandā: pp qō nō ita cito emerūt illū agrū. Nec ēt ager ille empt⁹: statim fuit ꝓ sepultura dispositus: ꝛ sic videt fuisse tp̄s intermediū. Judas āt cadēs die q̄ ꝓiecit argenteos videt se suspendisse: pp qō expositio prima melior videt. Sequunt verba petri. Et suspensus. s. iudas: crepuit medius: ꝛ diffusa sunt oia viscera eius. Et notū factū est oibus habitantibus hierl'm. s. cnozme factū in de: ita vt appellaret ager ille lingua coꝝ Agel demach. hoc est ager sanguinis. Sciendū hoc loco sm Nicho. de lira. qō ille due dictiones ageldemach: agrū sanguis: in latinū significā

tes:nō sunt ꝓprie hebraice: sed magis syriace Tñ lingua hebraica ⁊ syriaca sunt valde proꝓinque. vt dicit Hiero⁹ in prologo galeato. Judei aūt notabiliter lr̄ati magis vtebant̄ lingua syra ⁊ hebraica . vñ ⁊ libri eoꝝ q sunt ex bibliā: ꝓ magna parte scripti sūt in syro idiomate lr̄is tñ hebraicis:qō de facili pōt fieri:qr lr̄e hic ⁊ ibi sunt eiusdē numeri ⁊ soni: differētes tñ in caracteribus. Subdidit petrus. Scriptū est enī in libro psalmoꝝ.fiat habitatio eorum deserta:⁊ non sit qui inhabitet in ea. Et ep̄atum eius accipiat alter. Notandū qō verbū illud fiat habitatio eoꝝ deserta. ponit ꝑs. lxviij. Et illud qō sequit. Ep̄atum eius accipiat alter.scribit.cviij.vteraz tñ psalmus intitulat a David tanḡ ab auctore. Cōiunxit aūt petrus istas duas auctoritates simul: qr loquuntur de pena,ꝓ morte xp̄i inflicta.prima loquit de pena sacerdotū mortē xp̄i ,ꝓcurantiuz. In penā enī mortis xp̄i templū ⁊ ciuitas hier'm fuerūt destructa ꝓ Romanos ⁊ sacerdotes ꝓtim interfecti ⁊ partim captiuati. Et hoc ē qō predixit David.fiat cōmoratio.i.habitatō eorum deserta. Si Ño loquit de pena iude ,pditoris. Et hoc est qō dicit. Ep̄atum eius accipiat alter. Conclusit itaqz petrus dicēs.oportet ergo ex his viris qui nobiscū sunt congregati oī tpe q̄ intrauit ⁊ exiuit inter nos dñs iesus incipiens a baptismate ioānis vsqz in diem q̄ assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri: vnum ex his. Et statuerunt.s.elegerūt duos: Joseph qui vocabatur barsabas:qui cognominat⁹ est iustus.⁊ Matthiā:fm aliqs iste barsabas fuit ille qui cum paulo ad ap'latum assumptus fuit. de quo fit mentio.Actuū.xiij.ca. Sed Nichola⁹ de lira sup.i.ca.⁊.iiij.ca.Actuuz ap'loꝝ:asserit alium fuisse. Mā iste cognominat⁹ est barsabas. Ille Ño barnabas. Iste barsabas fuit filius alfei. ⁊ sic de galilea oriūdus. Ille Ño barnabas dr̄ cyprinus.i.de cypro natus. de quo mentionē facit Hiero⁹ in li.de viris illustribus. Consequent ap'li ,psecuti sūt electionē Matthie cuz oꝝone deuota. Mā orantes direrunt. Tu dñe qui corda nosti oīm ostende quem elegeris ex his duobus: vnū accipe locū ministerij huius ⁊ ap'latus:de quo preuaricat⁹ est iudas: vt abiret in locū suū:⁊ dederunt sortes eis. Quidaz dicūt vt Hiero⁹ ⁊ Bedda.ꝙ hec sortes tales fuerūt q̄les ille quaꝝ i lege veteri creberrim⁹ vsus erat. de quibus scribit Prouerbio.xvi. Sortes mittunt̄ in sinum: sed a dño temperā tur. Exquo inquit Nicholaus de lira. Quod vti sortibus est ex vario euētu seu dispositiōe alicuius rei sensibilis ,ꝓposite terminare aliquod dubiū vel incertum. Sicut ex festucis ,ꝓpositis:ꝙ hoc ꝙ aliquis accipit breuiorem vel longiorem:seu in proiectione tarillorum: ꝙ ħ ꝙ aliquis proiecit plura vel pauca puncta: vel ex consimilibus aliquod dubiū inter homines determinatur. Et si hoc fiat ad alicuius rei diuisionem inter homines vt per hoc determinetur quis:quā partem accipiat vocatur sors diuisoria Si autem hoc fiat ad aliquid determinate agendum: vocatur sors consultoria. Si Ño fiat vt precognoscatur aliqō futuruz contingens vt inquit Tho.ka fe.q.xcv.ar.iij. vocatur sors diuinatoria: vti sorte diuisoria licitum est dūmodo non adsit ibi'aliqua superstitio: puta inuocatio demonis vel expectatio euentus rei ab influentia planctarum ⁊ similia. Sortibus Ño consultoriis ⁊ diuinatoriis maxime in electionibus prelatoꝝ ecclesie abstinendū est. vt scribit.xxvi.q.ij.ca.nō stati. ca.hi qui.ca.nō exemplo. Et de sortilegijs per totum.nec obstat qr in electione Matthie vsi sunt sortibus. Quia vt ait Bedda.priuilegia paucoꝝ cōmunē legē nō faciunt. Et apostoli in hoc moti fuerūt ex familiari consortio spūs sancti ⁊ sine aliqua superstitione. ¶Tertio fuit illa electio debite celebrata respectu electi.q fuit Matthias rectus:simpler: probus: mundus:iustus:innocens:impollutus. Cecidit enī sors sup̄ illuz. Et factus est duodecimus ap'lis impleuitqz numerū illū. Notandum hoc loco ꝙ Dionysius qui fuit Pauli discipulus: videtur aliud sentire de sorte illa q̄ ceteri. Aut nanqz sic in libro Ecclesiastice ierarchie de diuina sorte que super Matthiam cecidit. Alij quedam alia direrunt non religiose sicut arbitror. Adeā aūt intentionē ⁊ ipse dicā. Videtur enī mihi eloquia diuina sortē noiare theorticū quoddā donū, demōstrans illi theorti cō choro:a diuina electione susceptum:hec ille In quib⁹ verbis innuit ꝙ illa sors nihil aliud fuit nisi quidam splendor ⁊ radius sup Matthiam diuinitus emissus:per quem ipse ostendebatur in apostolum assumēdus. Sed re vera esse pōt vtrūqz: ⁊ ꝙ ap'li vsi sunt sortibus ne a lege discreparent in qua'sūmus sacerdos sorte querebatur. Et ꝙ radius emicuerit sup Matthiam. Qui apostolicam dignitatem cū

tanta deuotiõe ac intentiõe recta tã ex pte sui q̃z ex pte aplox fuit assecutus. O q̃z miserabilis est rpum hox condictio. O q̃z deflendꝫ ecclesie status. O q̃z lugenda xpiane religiõis iactura. qm̃ dignitates ecclesie q̃z sepe cõferũtur indignis: nihil vtiq̃z est qõ magis officiat ecclesie dei: q̃z q̃ indigni assumunt plati ad regimen aiax. Sed de h̃ satis dictũ est in sermone de ambitione in quadragesimali nr̃o.

¶ Qualiter btũs Matthias predicauit constanter veritatẽ euangelicã sequentibꝫ signis ob quã martyrij coronã accepit. Capitulũ. iij.

TErtiũ mysteriũ contẽplandũ de electiõe Matthie dr̃ vtiliratis. fuit nanq̃z electõ illa t assumptio vtilis ꝓpter tria.

Primo ꝓpter veritatis predicationem.

Scõo ꝓpter miraculox opationem.

Tertio ꝓpter martyrij tollerationem.

¶ Primo fuit vtilis assumptio Matthie ad apostolatũ pp veritatis euangelice ꝓdicatõez Nã ꝓdicauit euangeliũ xpi in Macedonia t i iudea de q̃ sic scribit in q̃dã legenda: q̃ treuerj inuenit: Matthias de tribu iuda t in ciuitate bethlee illustri ꝓsapia oriũdus fuit. Qui lr̃is traditus oẽm in breui legis t ꝓphetax sciam apprehendit: lasciuiã q̃z abhorr̃s pueriles annos mox maturitate vincebat. Informatus q̃z aius eius ad virtutẽ. vt esset ad intelligẽtiã habilis: ad mĩam facilis: in ꝓsperis nõ elatus in aduersis ꝓstans: t in trepidis satagebat: vt qõ sensu ꝓceperat ope cõpleret: t ozis doctrinã manus opatõe mõstraret. Hic cũ p iudeã ꝓdicaret t corã pontifice accusarẽ in multis. Rndit de obiectis: q̃ crimina dicitis nõ oportet me cũcta dicere: qm̃ xpianũ cẽ n̄ ẽ criminis sed gr̃ie. Cui põtifex. Si tibi dant inducie vis penitere. t ille. absit vt a veritate quã semel inueni p apostasiam digrediar. Constantissime itaq̃z xp̃m predicando magnificauit. ¶ Scõo fuit assumptio vtilis pp miraculox opationẽ multa nanq̃z miracula p illũ opatus est deus. Nã i macedonia quandã potionẽ toxicatã q̃ visu cũctos priuabat quã sibi dederũt in noie xp̃i bibit t nullã lesionẽ incurrit. Et cũ illa potio q̃z plures alios excecasset ille singulis manũ imponens oẽs in xp̃i noie illuminauit: multa q̃z alia signa fecit ꝓpter q̃ multi crediderũt in xp̃m. ¶ Tertio fuit vtilis assumptio matthie pp martyrij tollerationẽ. Nã lz aliqui dicant q̃ post multa bona opa in pace quieuit. tñ creditur q̃ martyrio fuerit coronatus: de quo ẽt diuersa narrant. Nam quidã asserũt eũ fuisse lapidibus obrutũ. Alij fuisse crucifixũ. Nonnulli vo securi more romano percussum. Potuit esse q̃ oia concurrerint t q̃ fuit cruci affixus t cũ non cito extingueret q̃ fuerit lapidatus t ante q̃z spm̃ exhalaret q̃ fuerit securi percussus. Huius corpus rome in ecclesia sancte marie maioris sub lapide porfirico sepultum esse perhibetur. Et ibidem caput eius populo demonstratur. Quidam vo aiunt q̃ corpus illud de iudea romã deinde treuerim fuit trãslatum. anima vo cum angelis t sanctis gaudet in celis vbi fruitur eterno bono. Ad quod nos perducat ille Jesus filius dei qui cum patre t spiritu sancto viuit t regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quadragesimussecundus de gloria beati Bartholomei apostoli que magna ostẽditur ex triplici eius excellentia.

MAgna est gloria ei⁹ Scribunt hec verba psalmo. xx. Licet ingentissima sit gloria sanctox quam habent in regno celorum: tñ t illa qua in ecclesia militante illustrantur admirabilis est t copiosa. Vbiq̃z nanq̃z t quotidie nomen illorum sanctũ t venerabile predicatur atq̃z de q̃splurimis per anni circulum festiuitas in ecclesia celebrat. Hodie vo celebris memoria recolitur beati apostoli bartholomei quem omnes fideles deuotissime venerantur. Hic vnus fuit ex duodecim apostolis quem aiunt nonnulli ex nobilibus parentibus ortum. i. rege indie t cum diutino detentus errore idolorum fuisset tandem audita fama t sanctitate ac miraculis Jesu xp̃i in iudeam abijt: vbi ad xp̃m conuersus perpetuo ei adhesit t post susceptũ spiritum sanctũ euangelium feruentissime predicauit. Merito igitur in hoc sermone de ipsius gloria tractare debemus: quam dixit magnã illuminatus ꝓpheta propter triplicem eius excellentiam.

Prima dr̃ idolatrie destructio.

Scõa martyrij tolleratio.

Tertia corporis conseruatio.

¶ Qualiter beatus bartholomeus predicans in india idolatriã extinxit. Et de idolatrie diffinitione originatione t graui offensione.

Capitulum. j.

PRima excellentia bti bartholomei ostẽdẽs magnitudinẽ glorie ei⁹ dr̃ idolatrie

destructio. Mā in india idola destruxit ⁊ populos ad xp̄m cōuertit. Accessit quidē ibi ad templū in quo erat idolū noie astaroth in quo quidā demon habitabat qui se languentes curare dicebat. Sed cū templū languentib⁹ plenū esset. Et nullū ab idolo rūsū hre possent ad aliā ciuitatē prexerūt: vbi aliud idolū noie berith colebat. Et interrogantibus cur sibi astaroth rūsum nō daret. Rūdit berith. Deus vr cathenis igneis constrictus nec respirare nec loqui audet ab illa hora qua ap̄lus dei bartholomeus indiā intrauit. Dicūt illi quis est iste bartholomeus. Et demon rūdit. Amicus est dei oipotentis. Et iō venit in istā ꝓuinciā: vt oēs deos indie euacuet. At illi. dic nobis signa eius vt eū inuenire possimus. Quibus demō ait. Capilli eius nigri ⁊ crispi. Caro eius candida: oculi grandes: nares eq̄les ⁊ directe: barba ꝓlixa bīs paucos canos: statura eq̄lis: induit pallio albo qō ꝓ singulos angulos gēmas hz purpureas. Viginti sex ānis sūt ex q̄ vestes ⁊ sandalia eius nec veterascūt nec sordidant. Cencies flexis genibus p diem orat ⁊ cencies p noctē. Angeli cū eo ambulant qui nunq̄z eū fatigari nec esurire ꝑmittūt. Semp eodē vultu ⁊ alio letus ac hilaris ꝑseuerat. O ia preuidet: oia nouit: oim gentiū liguas intelligit. Et qō vobiscū loquor ipse iā nouit: ⁊ qñ queretis eū si vult oñdet se vobis si aūt nō vult nō poteritis inuenire. Rogo aūt vos vt cū eū inueneritis rogate eū ne huc veniat ne angeli sui hoc mihi faciant qō socio meo iam fecerunt. Cū ergo p duos dies solicite querentes eum minime inuenissent quadā die quidā demoniacus exclamauit dicens. Ap̄postole dei bartholomee: Incendunt me oones tue. Cui ap̄lus obmutesce ⁊ exi ab eo: ⁊ statim liberatus est. Qō audiens rex regionis illius polemius cū haberet filiā lunaticā misit ad ap̄lm rogans vt ad se veniret ⁊ filiā suā sanaret. Ad quā cū ap̄lus venisset ⁊ eam cathenis ligatā videret qz accedētes ad illā morsibus lacerabat: iussit eam solui. Et cū ministri ad eam accedere nō auderent dixit. Ego demoniū qui in ea erat iā ligatū teneo ⁊ vos timetis. Et statim soluta ⁊ liberata est. Tunc rex camelos auro ⁊ argento ⁊ lapidib⁹ preciosis onerauit ⁊ ap̄lum inquiri faciens eū nullatenus inuenire potuit. Mane autem sequenti apparens apostolus cum solo rege in cubiculo dixit ei. vt quid me cum argento ⁊ auro tota die quesisti. Ista munera sunt necessaria his qui terrena requirūt. Ego nihil terrenū nihil carnale desidero. Tūc sanctus bartholomeus cepit eum mīra de mysterio nostre redemptionis docere ostendens inter cetera xp̄m vicisse diabolū per mirabilem congruentiam: potentiam: iusticiam: ⁊ sapientiam: congruū enim fuit vt qui filium virginis. i. adam factum de terra dum adhuc esset virgo vicerat a filio virginis vinceretur. Ꝑtenter quoq̄z ipsū vicit cū de sua dñatōe potēter eiecit: quā diabolus ꝓ deiectione primi hois vsurpauit. Et sicut alicuius victor tyrānni comites suos mittit vt eius titulos vbiq̄z erigant ⁊ tyranni deiciant. Sic xp̄s victor nūcios vbiq̄z mittit vt diaboli cultum euacuent ⁊ xp̄i statuant. Juste quoq̄z diabolum vicit qz iustum est vt qui comedentem hoiem vincēs detinebat: iciunante hoie victum hoiem amplius nō teneret. Sapienter autem illū superauit dum ars diaboli deludit arte xp̄i. nam dū xp̄s in deserto iciunauit anhelabat diabolus illū agnoscere si deus esset ⁊ ex hoc cogitabat ꝙ si non esuriret post quadraginta dies deus erat. Si vo esuriret ꝙ homo esset ⁊ tunc ipm vt primū hoiem per cibum deuinceret. Sed cognosci deus non potuit quia esuriuit nec vinci quia eius tentationi non cessit. Cum ꝑ eidem sacramenta fidei predicasset dixit regi ꝙ si baptizari vellet deum suum cathenis ligatum sibi ostenderet. Sequenti ergo die iuxta regis palatium dum pontifices idolo sacrificarēt cepit clamare demon ac dicere. Cessate miseri sacrificare nobis ne peiora me paciamini qui cathenis igneis ab angelis iesu xp̄i ligatus sum. Statimq̄z omnes miserunt funes vt simulachrum euerterent sed non potuerunt. ap̄lus autez demoni precepit vt inde exiens idolum ipsum cōminueret: qui statim exiens oia idola templi per seipsum confregit Deinde fusa oratione ab ap̄lo omnes infirmi sanati sunt. Apostolus aūt templum deo dedicauit ⁊ demonem in desertum abire precepit. Tunc angelus dñi ibidem apparuit ⁊ templum circūuolans in quattuor angulis signuz crucis digito suo sculpsit dicens: hec dicit dñs Sicut vos oēs ab infirmitate vestra mundani. Jta ⁊ templum hoc ab omni sorde mundabitur ⁊ habitatorem eius quem apostolus in desertum locum abire precepit prius vobis ostendam quem videntes ne timeatis. Sed quale signum in lapidibus his sculpsi tale in

vultis frontibus imprimatis. Tūc ostendit eis
erbiopē nigriorē fuligin: facie acuta: barba ꝓ
lixa: crinibus vsq; ad pedes protensis: oculis
igneis vt ferrū ignitū scintilla emittentibus
flāmas sulphureas ex oculis ⁊ ore spirantē ca-
thenis igneis vinctū retro manibus. Et dixit
ei angelus: qm̄ iussionē aplī audisti ⁊ de tēplo
oīa idola cōfregisti soluā te vt vadas in talez
locū vbi nullus hō moraī ⁊ ibidez sis vsq; ad
diē iudicij. Ille āt solutus cū magno strepitu
⁊ vlulatu disparuit. Angelus āt dñi in celum
cunctis videntibus euolauit. tūc rex cū vxore
⁊ filijs oiq; ppl'o baptiçat⁹ est ⁊ relicto regno
apl'i discipulus est effectus. Sed vt predicta
clarius intelligaī ⁊ ne credaī falsa esse atq;
ꝓficta: tria i hac pte ō idolatria sūt declarāda
Primū qd est idolatria.
Scōm vñ ortum habuit.
Tertiū verū sit grauissimū petōx.
Ad primū dicim⁹ ꝼz sniaz Isidori li. viij. etbi.
⁊ scti Tho. ha ꝑe. q. xciij. Qx idolatria ē cult⁹ q
soli deo debeī exhibit⁹ creature. Mā idolatria
idolox seruit⁹ siue cultura interptaī. latria. n.
grece latine seruitus dr̄ q ꝯtū ad verā religio
nē attinet nō nisi vni ⁊ soli deo debeī: hāc sic
impia supbia siue hoim siue demonū sibi exbi
beri iubet vel cupit. Ita pia hūilitas vel hoim
vel angelox scōx sibi oblatā recusat: ⁊ cui de-
beī ostendit: sic paul⁹ ⁊ barnabas fecerūt de qb⁹
scribit Actuū. xl. ca. Qx cū listr' ꝑp miracula q
fiebāt vellēt ipis ppl'i diuinū honorē tribuere
⁊ dare thura: dicētes dij siles facti hoib⁹ de-
scenderūt ad nos. Et vocabāt barnabā iouez
paulū Xo mercurū: qr ipe erat dux verbi. Illi
eō scissis tunicis suis exilierūt in turbas clamā
tes ⁊ dicētes: viri qd hec facitis: ⁊ nos mortales
sum⁹ siles vobis hoies. Igit idolatria dr̄ a la-
tria ⁊ idolo. Idolū āt est simulacrū: qō hūana
effigie factū ⁊ cōsecratū est: iurca vocabuli in-
terpretatōz. Idos enī grece formā sonat: ⁊ ab
eo ꝑ diminutōz: idolū deductuz qō apud nos
formulā facit. Igit oīs forma vel formula ido
lū se dici exposcit. Quidā Xo impite dicunt
idolū ex dolo sūpsisse nomē eo q diabol⁹ crea
ture cultū diuini nois inuerit. Dicunt insup
idola sil'acra. Mā sil'acra a sil'itudine nūcupāt
eo q manu artificis ex lapide aliaue mā eorz
vultus imitant q̄x honore fugunt sil'acra di-
cta: vel ꝑ eo q sūt fict'a vl' ꝑ eo q simulata at
q; cōficta. Simulacra prim⁹ ex luto fecit bis
mahel ꝼz hebreos. ſm Xo gentiles prim⁹ fuit
ꝓmetheus. Dicit Xo referūt q fuit cetrops
Fuit āt ꝓmethe⁹ ipe Jacob fr̄ athlantis astro
logi de quib⁹ multa logt Aug⁹ li. xviij. de ci.
dei. ca. viij. Hic ꝓmethe⁹ primus dictus ē fe-
cisse hoies: tū q de rudibus fecit doctos: tā q
legit fecisse hoim imagines q̄s arte quadā de-
ambulare faciebat. Ctrops Xo fuit ille qui
metu plagax egypti vt dicit mgr̄ in historia
scholastica: fugit in greciā ⁊ cōdidit athenas:
⁊ primus bouē imolauit ioui. ¶ Scōm qō de-
clarādū: vñ ortū habuit idolatria: ⁊ ad hoc as
signari solent tres originales cause.
Prima dr̄ inordinata affectio.
Scōa naturalis delectatio.
Tertia negligens cōsideratio.
Prima cā fuit inordinata affectio quā tāgit
Lactantius li. i. diuinax instt. ⁊ Isido. vbi sup̄
Mā fuerūt quidā virū cōditores aut viri for
tes: quib⁹ mortuis hoies qui eos dilexerūt si-
mulacra finxerūt: vt haberent aliqō ex imagi
nis cōtemplatione solatiū. Et vt recitat mgr̄
in historia scholastica a Nino orta sunt idola
mō qui sequit̄. Mortuo siquidē belo pr̄c: nin⁹
in solatiū doloris fieri fecit imaginē pr̄is sui:
cui multā exhibebat reuerentiā: hinc hoies re
gionis vt ei adularent ⁊ nōnulli timore ducti
diuinos honores imagini exhibere ceperunt.
huius exēplo plures charis suis mortuis ima
gines dedicare ceperunt. Et sicut ab idolo beli
cetera traxerunt originē: sic ab eius noie: noia
generaliter acceperūt. Sicut enī belus dictus
est ab assirijs: sic ⁊ alie nationes ſm idiomata
⁊ linguax varietates: alie bel: alie baal: alie ba
alim: alie belfegor: alie belcebuch: eorum idola
vocauerūt. Diophantus Xo lacedemonū au
eto: libros scripsit antiquitatū. xiiij. In quib⁹
ait. Sirofanē egyptiū familia substantia locu
pletē: filiū genuisse quē velud enormis substā
tie successorē: ineffabili vltra q̄s paternitas ex
igebat affectu diligebat: is dū aduersus fortu
ne in cursibus rapeī pr̄em insupabili affecit
mero:e. Qui filij simulacrū in suis edibus in-
stituit: vniuersa Xo familia in dñi adulatione
aut coronas plectere aut flores iferre aut odo
ramenta simulacro succendere cōsueuit. Mō-
nulli ēt seruox culpabiles dñi furiā cuitantes
ad simulacrū, pfugi veniā merebanī: hec ⁊ hu
iusmodi facta sūt p⁹ diluuiū. Mā vt ait Tho.
vbi. s. arti. iiij. in rñsione ad scōm articulū. In
prima etate non fuit idolatria pp̄ recentem
memoriā creationis mūdi ex q adhuc vigebat

cognitio vnius dei in mente hoīm. Jn. vi. etiā
etate idolatria est exclusa: p virtutē ⁊ doctrinā
xpi qui de diabolo triumphauit. Scōa cā ori-
ginalis vñ ortū habuit idolatria fuit nāli de-
lectatio. hō enī nāliter de representatione de-
lectat: iō hoies rudes a principio videtes' p di
ligentiā artificū imagines hoīm fieri diuini-
tatis cultū eis ipenderēt. Quidā insup p quā-
dā nefariā artē imagines quasdā cōstituebāt
q̄ virtute demonū aliqs certos effect⁹ hēbant
vñ putabāt i ipīs imaginibus esse aliqd diui
nitatis ⁊ p ꝓnīs diuinū cultū illis exhibebant.
Et hec fuit opinio hermetis termegisti. vt
Aug⁹ dicit in. viij. de ci. dei. Tertia cā origina
lis vñ orta est idolatria dī dei inconsideratio
Negligentes qdē hoies ad ꝓsiderādā excellē
tiā dei veri: gbusdā creaturis pp aliquā excel
lentē virtutē diuinitatis cultū exhibuerūt. sic
dicim⁹ in sermōe de simplicitate dei ⁊ i sermo
ne de aia. vñ Lactanti⁹ li. i. diuina. insti. ait. il-
los q̄s deus impiti ⁊ insipientes tā q̄z deos ⁊
nūcupant ⁊ adorāt: nemo est cā incōsideratus
q nō intelligat fuisse mortales. Quō g̃ ingt ali
qs dij crediti sunt nimirū q̄ reges maximi ac
potentissimi fuerūt: ob merita suarū virtutuz
aut munez aut artiū repertarū: cū chari fuis-
sent his qbus imperauerāt in memoriā sunt
cōsecrati: qō si qs dubitet res eoz gestas ⁊ fa
cta ꝓsideret q̄ vniuersa tā poete, q̄z histozici ve
teres ꝓdiderūt. hec ille. Cū g̃ singulis dijs sta
tue dedicarent: demones hoibus errantibus
colendos se exhibuerūt in idolis dando rīsa ⁊
aliq̄ que videbant hoībus mirabilia faciendo
¶ Tertiū qō erat declarādū vt⁹ idolatria sit
grauissimū pcō⁹. Et ad hoc rīdet p glo. sup
xv. ca. Leuitici q̄ ait. O ē pctm̄ imunditia ē aie
Sed idolatria maxia. Aduertēdū tñ ꝑm Tho.
q grauitas alicuius pcti pōt attendi duplicit
Uno mō ex pte ipi⁹ pcti: ⁊ sic pctm̄ idolatrie
est grauissimū. Sicut enī in terrena republica
grauissimū esse videt q aliquis honorē regiū
alteri impendat q̄z vero regi: q̄ q̄tum in se, ē
totū reipublice pturbat ordinē: ita in pctis q̄
ō deum cōmittunt: que tñ sunt maxima: gra-
uissimū esse videt q aliquis honorē diuinum
creature impendat: q̄ quantū in se est facit ali
um deum in mundo minuens principatū di-
uinū. Si Xo obijceret q pessimū optimo op-
ponit vt dī. viij Ethi. Sed cultus interior q
cōsistit in fide spe ⁊ charitate est melior: q̄z cul
tus exterior. ergo infidelitas desꝑatio ⁊ odiū
dei que opponunt cultui interiori sūt grauio
ra pcta q̄z idolatria q̄ opponit cultui exterio-
ri. Rīdere possum⁹ ꝑm Tho. Q̄ idolatria pre
supponit interiorē infidelitatē ⁊ adijcit exte-
rius indebitū cultū. Si Xo sit exterior tm̄ ido
latria absq̄z interiori infidelitate addit culpa
falsitatis. Scōo pōt attendi grauitas pcti ex
parte peccantis: sicut grauius est pctm̄ eius q
peccat scienter q̄z qui peccat ignoranter: ⁊ ꝑm
hoc grauius peccant hereticiq scienter corrū
punt fidē quā acceperūt q̄z idolatre ignorant
peccantes. Et sil'r ēt aliqua alia pcta pōt esse
maiora pp maiorē contēptū peccantis. Cōtra
pctm̄ igitur idolatrie predicauit efficacissime
btūs bartholomeus qō in prouincia indie vt
predictū est virtuose deleuit.

¶ Qualiter in albano maioris armenie btūs
bartholomeus passus est martyriuz de cuius
passione varia est opinio q̄ tñ facile cōcordat.

Capitulum. ij.

Decūda excellentia btī bartholomei ostē-
dens magnitudinē glorie illius dī mar-
tyrij tolleratio. Transiuit quippe ex hoc mun
do glorioso martyrio coronatus. Mā post q̄z
rex polemi⁹ sacrū baptisma suscepit vt ponit
in legenda oēs temploz pontifices congrega
ti ad astragē regē fratrē eius cōuenerūt. Et ō
deoz suoz amissione ⁊ templi subuersione: ⁊
regis p artē magicā deceptione ō apl'm sunt
cōquesti. astrages ergo rex indignatus mille
viros armatos ad capiendū apl'm destinauit
qui cū adductus fuisset corā eo dixit ei rex. Tu
ne es ille q euertisti frem meū. Cui apl'us. ego
illū nō euerti: sed ꝓuerti. cui rex. sicut tu fecisti
frem meū deū suū relinquere ⁊ tuo credere: sic
⁊ ego te faciā deū. tuū reliquere ⁊ meo sacrifi
care. cui apl'us. Ego deū quē colebat frr tuus
ligaui ⁊ ligatū occidi: ⁊ vt simulacrū frangeret
coegi: si sic poteris facere deo meo poteris me
ad simulacrū adorandū ꝓuocare: sin aūt deos
tuos cōminuā ⁊ tu crede deo meo: hec illo di-
cente nunciat regi: q deus suus baldach ceci-
disset ⁊ cōminutus fuisset: qō rex audiens pur
purā qua indutus erat scidit. Et apostolum
fustibus cedi iussit atq̄z interfici. de genere āt
passionis huius apostoli tripler extat opinio
Prima eorum qui dicunt q fuit crucifixus.
Scōa eorum qui asserunt q fuit excoriatus.
Tertia alioz qui tenēt q fuit capite truncat⁹
¶ De prima opinione loquitur sic beatus do
rotheus. bartholomeus indis predicauit qui

euāgeliū ſm mattheū in ꝓpria eoꝝ lingua eis tradidit. Dormiuit in albano ciuitate magne armenie crucifixus deoꝛſū habens caput. De ſcōa ⁊ tertia opinione ita ſcripſit Theodoꝛus abbas ⁊ doctoꝛ precipuus apl'us dei Bartholomeus primū in licaonia predicauit postmodū in india ad vltimū in albano vrbe. ſ. maioris armenie. Vbi primo excoꝛiatus. Tandem capite plectus ibidē ſepultus eſt. Sed cōtrarietas iſta facile ſolui pōt: vt dicaꝫ q̄ primo crucifixus fuit deinde anteq̄ꝫ in cruce moꝛeꝛet: depositus: excoꝛiatus fuit. Et postremo capite trūcatus: cuius coꝛpus xp̄iani tulerūt ⁊ honorifice ſepelierūt. Rex aūt Astrages ⁊ temploꝝ pontifices a demonibus arrepti mortui ſunt Rex Vo polemius in eꝑm ordinaꝫ ⁊ viginti annis officiū episcopatus laudabiliter implēs plenus virtutibus in pace quieuit. Sed mirari forte quis poſſet quō bartholomeus in albano maioris armenie ſit paſſus: cū in india predicando idoloꝝ cultū euacuauerit. Ad qō rñdeo: q̄ verisimile eſt q̄ rex astrages armenie regno preſidebat. Vñ vt ait Iſido. xiiij. Etbi. li. armenia ſita eſt inter taurū ⁊ caucaſū a capadocia vſq̄ ad caſpiū mare protenſa hūs a ſeptētrione Cerannos montes ex cuius collib⁹ Tigris fluuius naſcit ⁊ in cuius montibus archa poſt diluuiū ſediſſe perhibet: hec eſt terra ararach in quā fugerūt filij Senacherib: q̄ ipſū in templo dei ſui oꝛantē interfecerūt. vt ſcribit. iiij. Regū. xix. ca. Ex quibus colligim⁹ q̄ armenia in die ſit cōtigua: ad quā rex astrages deduci fecit apl'm bartholomeum.

¶ Qualiter coꝛpus apl'i conſeruatū eſt mirabiliter q̄ ꝓiectū in mari deuenit ad inſulā liparitanā. Et inde collectis oſſibus que a ſaracenis fuerūt diſperſa: delatū fuit beneuentuꝫ vbi deuotione ſingulariſſima veneraꝫ.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia bti bartholomei gl'iaꝫ eius manifeſtans dē coꝛporis conſeruatio: placuit quidē altiſſimo deo coꝛp⁹ apl'i ſui mirabiliter conſeruare oſſiūq̄ eius curā gere re ſpecialē. Et hoc tripliciter.

Primo in proiectione.
Scōo in diſperſione.
Tertio in veneratione.

¶ Primo deus mirabiliter cōſeruauit coꝛp⁹ apl'i in ꝓiectione: dū eni pagani viderent pp ſignoꝝ frequentiā coꝛpus eius plurimū venerari: indignati loculo plūbeo impoſitū i mare precipitauerūt. Et de h̄ ita ſcripſit btūs Theodoꝛus ſupradictus: mota eſt cū impetu de regionibus armenie archa cū quattuoꝛ aliorum martyrū archis q̄ ſil'r dū ſigna oꝛarent cū ea fuerant in mare ꝓiecte: ⁊ p tātū ſpatiū maris quattuoꝛ his precedentibus ⁊ tanq̄ꝫ miniſtris ob ſequiū quodāmodo apl'o facientibus: venerunt in partes ſicilie in inſulā q̄ lipparis nuncupaꝫ: ſic̄ ēpo hoſtienſi qui tunc pñs erat reuelatū fuit: venit ad pauperculā theſaurus ditiſſimus: venit ad ignobilē preciosiſſima margarita: venit ad meſtam ſplendidiſſimū luminare. Alijs ergo quattuoꝛ ad diuerſas terras euntibus ſcīm apl'um in dicta inſula reliquerunt. Et cū predictos quattuoꝛ martyres apl'us retroſū reliquens vnū. ſ. papinū in ciuitate ſicilie milas: Aliū Vo luciano noie meſſinā tranſmiſit: reliquos Vo duos i calabriā direxit: gregoriū quidē in ciuitatē colūpnā: achaciū aūt in ciuitatē q̄ chale vocaꝫ. Qui vſq̄ hodie ſuffragijs ſuis ſplendent. Suſceptus eſt ergo btūs apl'us cū multis hymnis laudibus ⁊ luminaribus ⁊ templū ſibi magnifice fabricaꝫ. ¶ Secundo deus mirabiliter cōſeruauit coꝛp⁹ apl'i in diſperſione. āno quippe dñi. cccxrri. Saraceni ſiciliā inuadentes lipparitanā inſulā vbi coꝛp⁹ ſcti bartholomei quieſcebat vaſtauerūt ac eius ſepulchrū confringentes oſſa ipſi⁹ diſperſerūt. Illis aūt poſtea inde recedentibus apparuit apl'us cuidā monacho dicens. Surge collige oſſa mea q̄ diſperſa ſunt. Cui ille. q̄ rōe oſſa tua colligere aut aliquē honorē tibi exhibere debemuſ cū nos deleri permiſeris nec auxiliū nobis impenderis. Cui ille: p multū tps meritis meis dñs huic pplo pepcit. Sed coꝛrūptis nimis inualeſcentibus ⁊ vſq̄ ad celum clamantibus iam pro eis nō potui veniā obtinere. Sed cū monach⁹ diceret: quō inter tot alioꝝ oſſa ſua quoq̄ inueniri poſſent ait: nocte ad ea colligenda ibis. Et ea q̄ vt ignē ſplēdentia videris ꝓtinus hec leuabis: q oīa vt dixerat inueniēs: apl'i oſſa leuauit. Et ſup quandā nauē conſcendens beneuentū ea tranſtulit

¶ Tertio deus conſeruat mirabiliter coꝛpus bartholomei in veneratōe. Vult equidē illud a fidelib⁹ deuotiſſime veneraꝛi: nā lz ſingulis diebus anni eccleſia in qua oſſa illa felicia ſūt repoſita a fidelibus frequenteꝫ. veruntā in feſto ipſius ſcti innumerabilis ſi dici pōt xp̄ianoꝝ multitudo ad candē confugit: vbi ēt epi oēs ſuffraganei abbates ⁊ alij ad laudandum

deū in suo sancto ꝓueniunt. Baude O bñuen
tana ciuitas: ditata tāto munere ad deū ꝑces
tuas ꝓfidenter effunde: sperans indubitanter
Bartholomei meritis ipetrare qō petis: non
ab re disponit sapientia dei: vt ex lipparitana
insula sacrū hoc pignus ad te deferret. Igitur
Bartholomei p̄sidiū indesinenter iploza: vt
p̄ intercessionē illi⁹ liberet te de⁹ ab omni ma/
lo t in sua gratia ꝓseruet.

¶Sermo quadragesimusterti⁹ de victoria
quā habuerūt sancti apl'i Simon t Judas in
qua ostenditur virtus dei que erat in illis.

FOrtes facti sunt
in bello. Doctoris gentiū verba sūt
ista ad hebreos.xj.ca. Si⁹ abs qz vlla
ꝺdictione predicassent apl'i fidē xp̄i
facile fuisset psuadere gentib⁹ vt in illū crede/
rent. Sz, p̄fecto vbiqz durissimā resistētiā inue
nerūt. Ob quā opus fuit illos nō nisi forti aio
docere euangelicā virtutem. Omissis aūt alijs
Simonē t Judā inspiciam⁹ q psarū populos
ab idolatriē supstitione reuocarūt. Ipi nanqz
multa viriliter egerūt ad expugnādos verita
tis inimicos. Quos tū coopante deo potentis
sime debellarūt: verūtū vt ista facilius capiāt
in p̄ti sermone de victoria sctoꝝ Simonis t
Jude dissere⁹. Fuerūt quippe victores t for
tes in bello: ita vt aduersarij turpissime cōfusi
deficerēt: bi aūt tripliciter distingui possunt.
Primi fuerunt diaboli.
Secundi magi.
Tertij idolorum pontifices.

¶Qualiter Simon t Judas deuicerunt dia/
bolos. Et vtrū demones habeant sciētiā futu
roꝝ ꝓtingētiū. Et quō habēt ꝓphetas falsos
atqz qualiter veritatē fatentur: quam odiunt.

Capitulum.j.

PRimi aduersarij Simōis t Jude quos
deuicerūt fuerūt diaboli: dū eni in pfidez
applicuissent. Baradach dux regis babilonie
cōtra indos ad p̄liū ꝓfectu⁹: nullum a dijs
suis potuit habere rñsum pgētes aūt ad fanū
ꝓme ciuitatis rñsum ibidē habuerūt. Et pp
apl'os q venerunt dij rñdere nō possent. Tunc
dux eos ingri fecit. Et inuentos q nā cēnt vel
p̄ qua re venissent inq̄siuit. Qui rñderunt. Si
genus q̄ris hebrei sum⁹. Si cōditionē seruos
ihesu xp̄i nos cē fatemur. Si cām: salutis vre cā
hanc venim⁹: qbus dux rñdit. Cū felix reuersus
fuero audiā vos. Cui apl'us: mō magꝰ ꝓgruū est
recognoscere illū cui⁹ ope possit⁹ vincere: vel cer
te rebelles placatissimos inuenire. Quib⁹ dux
dijs nr̄is potentiores vos video: finē belli vo
bis rogo predicite. Cui apl'us: vt deos tuos men
daces cē cognoscas iubem⁹ illis ad q̄sita dare
rñsa: ut dū dixerit q̄ ignorāt ꝓbem⁹ eos p oia
cē mēdtos. Tūc fantastici: grāde bellū dixerūt
futuꝝ t multū ppl'um hic ide ruituꝝ. Tūc apo
stoli ridere ceperūt: dixit eis dux: me timor iua
sit t vos ridetis. Cui apl'us: noli timere: ga par
huc nobiscū itrauit. Et cras hora dici tertia le
gati indoꝝ ad te veniēt: t tue se ptāti cū pace
subijciēt. Tūc pontifices risuz leuauerūt: t du
ci dixerūt. Ad ꝟ isti secuꝝ te reddere volūt: vt
dū icaut⁹ fueris ab aduersarijs occuper⁹. Cui
apl'us: nō dixim⁹ tibi expecta vnū mēsez ſz vnā
diē t cras i pace victor existes. Tūc dux vtroſ
qz custodiri fecit: vt ex rei exitu veraces hono
rarent t mēdaces p̄ crimie punirent. Cū g in
crastinū qō apl'i ꝑdirāt euenisset t dux pōti
fices intēdere vellet, ꝓhibuerūt apl'i ne ꝟ fieret
cū ipi nō irruētes occidere: ſz mortuos viuifi
care missi cēnt: itaqz demonū fallacia ab apl'is
vera narrātib⁹ fuit detecta. Tū vt ps ista cla
rior fiat tria ꝟ loco erūt dubia disputāda.

Primū vtꝝ i demōib⁹ sit ꝓcognitō futuroꝝ.
Scōm vtꝝ a demōib⁹ cē possit aliq̄ ꝓphetia.
Tertiū vtꝝ demones per se vel per alios pos/
sint veritatem fateri.

¶Pro primi dubij explanatiōe aduertēdū q
gdaz incōsiderate direrūt demones oia futu
ra p̄scire. Et ꝟ ꝓtendūt ꝓbare. Primo p simi
le: q⁹ astronomi t mathematici p cursuz astro
rum p̄cognoscūt t dicūt multa futura: t vide
mus q⁹ in multis vera dicūt: g̃ si maior ē itelli
gētia t cognitio in demonib⁹: vr q⁹ ipi futura
p̄sciant. Scōo id oñdit ab effectu: q⁹ magi t di
uini p pacta cū demonib⁹ multa ꝟa ꝓdicūt: t
nō p̄ti nisi p reuelationē demonū: g̃ vr q⁹ ipsi
futura p̄cognoscāt. Sz ꝺ sic asserētes ē auctas
Jsai.ca.xlj. vbi dr̄ ānūciate q̄ vētura sunt i fu
turū: t sciem⁹ q⁹ dij estis. t itez Aug⁹. xxvj. q.
j.ca. futura. aut. futura p̄scire soli⁹ dei ē q in sui
ꝓtemplatiōe illa qñqz angelos videre facit. Et
Hiero⁹ sup illo ꝟbo Danielis qō direrūt sa
piētes babilonis Nabuchodonosor. Rmo quē
tu rex q̄ris q̄uis ē nec repit qsq̄ q idicet illū: ex
cept⁹ dijs q̄x nō ē cū hoibus ꝓuersatio. Jngt.
Cōfitent magi ꝓfitent arioli t oīs scia secular⁹
litterature p̄sciam futuroꝝ nō cē hois: ſz dei:
ex, q̄ ꝓbat ꝓphas dei spū locutos q futura ce

cinerũt. ℙreterea si demones ꝑscirẽt oĩa futura tũc scirent qd cras vnus quisq; debeat velle vel cogitare. Sꝫ hoc ẽ falsũ: qz quãto aliquid ẽ magis ꝓsẽs alicui tanto certus ẽ ei. sꝫ volũtas vniuscuiusq; sibi ꝑtior ẽ q̃z alii. ergo certior ẽ sibi q̃ velle debeat q̃z alii. sed nullus certitudinaliter scit quid debeat cras velle vel cogitare: ergo multo minus nec alia creatura. ℳistinguendũ ergo ẽ ſm Bonauenturã in. ij. di. vij. ō futuris. ℳam illoꝝ triplex genus reperitur. Quedam enĩ sũt futura que hñt cãm determinatã ⁊ infallibilem. vtpote sunt illa que attenduntur circa motum corporum superiorum: in quibus est determinatio. ⁊ omnis impedimẽti remotio. Talia possunt certitudinaliter sciri non solũ a deo sed a creatura. Et hoc in sua cã sicut tempus eclipsis solis ⁊ similia. Quedã futura sunt que hñt cãm determinatã sꝫ tñ fallibilẽ. vtpote sũt illa que sũt sꝫ iferiorẽ naturã. que ideo hñt cãm determinatã qz i tẽtio nature mouet determinate ad vnũ. Ideo vero fallibilẽ qz multiplicit põt occurrere ipedimẽtũ. Sicut si ager seminatus si terra pinguis ẽ: ⁊ bona dispositio superioꝝ corpoꝝ afferũt piguẽ fructũ. Et hec futura ꝑsciri possũt a creatura tñ fallibiliter pp impedimẽta q̃ posſẽt cucnire. aut tẽpestatũ aut brutoꝝ ⁊ locustarũ ⁊ hmõi. Quedam aũt sũt futura q̃ hñt cãm idcterminatã ⁊ fallibilẽ. Sicut sũt ea que sunt a volũtate nostra. que idcterminata ẽ eo q̃ est ad oppositа. fallibilis ẽt qz possũt ẽt volẽti ꝑficere occurrere multa ipedimẽta. Et talia ñ pñt certitudinaliter sciri ab aliqua creatura: sꝫ solũ a deo vl̃ p reuclationẽ diuinã. Ratio est. qz cognitio creature pendet ex re. Quoniã igit̃ res incerta est ⁊ in se ⁊ in sua cã. iõ creatura nõ potest. illã certitudinaliter noscere aut ꝑscire: diuina aũt cognitio nõ depẽdet a re aliq̃ imo oĩa q̃ nouit ſm modũ sue veritat̃ nouit. Et qz veritas sua ẽ certissima certissime cognoscit ꝓtingentia vt ntĩa. Et sic̃ certissime nouit ita põt certitudinaliter demõstrare ⁊ reuclare. Jõ hec ꝓcognitio futuroꝝ vl̃ dei ẽ vl̃ a deo. Et ideo cũ talia futura predicunt̃. preditio dicit̃ diuinatio. Et qz demones supbi maxime desiderãt honorari vt deus maxime conãtur oñdere hoc i se hre. Et ideo dicere q̃ demones p se ipsos futura cõtingẽtia ꝑsciant certitudinaliter hoc ẽ eis attribucre quod dei est. Jdeo est ibi infidelitas ⁊ infidelitati frequẽter annexa ydolatria Jdeo diuinatio ẽ prohibita. Nã vt san. Tho. ſa. ſe. q. lxxxv. ait. si quis futura cõtingentia prenoscere aut prenũciare quocũq; modo presumpserit nisi deo reuelante manifeste vsurpat quod dei est. Et ex hoc aliqui dicunt̃ diuini ſm Jsido. li. viij. etbi. q̃si deo pleni. diuinitate enim se plenos simulant. ⁊ astutia quadam fraudulentie hominibus futura cõiectant: diuinatio ergo non dicit̃ si quis prenunciet ea q̃ ex necessitate eucniunt. vel ut in pluribus que humana ratione cognosci possunt ℳeq; ẽt si quis futura aliqua contingentia deo reuelãte cognoscat ⁊ nunciet. tũc. n. ille ñ diuinat. i. qõ diuinũ ẽ facit: sꝫ qõ diuinũ ẽ suscipit. Tũc. n. solũ dicit̃ diuinare q̃ sibi ĩ debito mõ vsurpat ꝑnũciationẽ futuroꝝ euentuũ. unde ℳieronymus sup Lucã dicit q̃ diuinatio semper i malã ptẽ accipit̃. qz nõ dicit̃ ab ordinata participatione alicuius diuini. sed ab idebita vsurpatione. hec tho. sequit̃ Bonauentura. q̃ quãuis demones nõ possint p seipsos futura cõtingentia scire certitudinaliter. Tamẽ frequenter vera predicunt. hoc autem est quatrupliciter ſm Augu. in tertio super genesim ad litterã. Aut enĩ sensus vl̃ ingenij acrimonia. aut multa experientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena doctrina. Sensus acrimonia vt quãdo videt̃ diligenter ⁊ considerant ad quid inclinat̃ affectio nostra. vl̃ que sunt inducentia vel retrahentia Experientia tẽpoꝝ. qz ex talibus viderũt accidere talia dolosa cautela quando ꝓponunt aliquid facere ⁊ predicũt. Aliena doctrina quãdo iusto dei iudicio ꝓmittũt̃ addiscere ab angelis ℳe astrologis ergo q̃ frequenter vera predicunt tenendũ ẽ. q̃ hoc solũ est coniecturando sue ſm legem astroꝝ. siue ſm diabolica cõmertia. Scõm legem astroꝝ vtpote q̃ dñat̃ stella que hẽt ipressionẽ super diuersos humores disponẽs ſm hoc hominẽ ad diuersos mores ⁊ affectiones. Secundũ diabolica cõmertia. vt q̃ volũt viz astroꝝ vltra protendere q̃z ad illud sup quod possũt. Tunc. n. nisi diabolus adesset ita frequenter falsum sicut verũ diccrent. licet frequenter falsa predicãt ⁊ decipiãt̃. ℳic Augu. li. v. de ci. dei. c. vij. ait. nõ in merito credit̃ cũ astrologi mirabiliter multa vera ñdẽt occulto instinctu fieri spũum nõ bonoꝝ quoꝝ cura ẽ. falsas ⁊ noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus atq; firmare. Similiter ⁊ malefici siue diuini: q̃q; vera predicunt. que precognosci in suis causis naturaliter possunt. Futura vero contingentia ñ

certitudinaliter sed ex coniectura quandoq; pnunciãt. ¶ Secundũ dubiũ fuit vtrũ a demonibꝰ cẽ possit aliqua ꝓphetia. Ad quod respõdet Tho. ſa fe. q. clxxij. q. ꝓphetia iportat cognitionẽ quãdam procul exñtem a cognitione humana. Manifestuz est aũt q; intellectus superioris ordinis: aliqua cognoscere potest que sunt remota a cognitiõe intellectus inferioris Supra intellectũ aũt humanũ est nõ solũ intellectus diuinus: sed etiã intellectus angelox bonorum ⁊ malorum: ſm nature ordinem. Et ideo quedã cognoscunt demones sua naturali cognitione que possunt hoibus reuelare. tãq; remota a cognitione hoñ. Simpliciter autez ⁊ maxime remota sunt: que solus deus cognoscit. Et ideo prophetia ꝓpꝛie ⁊ simpliciter dicta fit solum per reuelationẽ diuinã. Sz etiaz ipsa reuelatio facta p demones põt ſm qd dici ꝓphetia: vñ illi qbus aliquid per demones reuelaꝫ: nõ dicũtur in scripturis prophete simpliciter sed ꝓphete falsi siue idolox fictio siue cum aliqua alia adictione. Vñ Augꝰ. xij. super Benesim ad litteram ait. Cũ malus spũs arripit homies in hac vita: aut demoniacos facit aut arrepticios: aut falsos ꝓphetas. Notãdũ q; demones ea que sciunt hoibus manifestant non quidẽ per illuminationẽ intellectus sed p aliquã imaginariã visionẽ aut etiã visibilter colloquendo. ¶ Tertiũ dubiũ fuit vtrũ demones per se vel per alios possint veritatẽ fateri. Et videtur q; non. Nam dicit Joannis. viij. ca. de diabolo: mendax, est ⁊ pater eius. ſ. mendacij. Et. xxij. q. v. ca. cauete fratres. Omnes q amãt mendaciũ filij sunt diaboli. Cũ ergo diabolus sit veritatis inimicus: ergo illam cõfiteri refugit. Ad quod rñdemus: q; lz diabolo veritas sit exosa tñ, illam quandoq; predicat ⁊ cõfitetur propter tria.

Primo propter coactionem.

Secundo propter accusationem.

Tertio propter deceptionem.

¶ Primo diabolus veritatẽ fatetur propter coactionẽ: qñ cogitur ab ipso deo. Sicut factũ legimus quando clamans in idolis sanctorum apostolorum virtutem ⁊ gratiam suis cultoribus significabat. Sic etiã in virtute xpi a sanctis demones interrogati sepe in obsessis corpoꝛibꝰ vera respõdent licet inuiti. ¶ Sedo diabolus veritatem fatetur propter accusationez dum. ſ. hominũ peccata ad confusionem illorũ accusat. Nam licet deus hominũ peccata cognoscat: vult tamen vt diabolus illa declaret ad maiorem peccãtiuz exprobrationẽ. Ille Vo hostis malignus tunc veritatem quã odit propter odium animarum fatetur.

¶ Tertio diabolus veritatẽ loquitur propter deceptionẽ. Nam vt inquit Tho. vbi supra intellectus ad falsum deducitur propter apparẽtiam veritatis: sicut voluntas ad malũ p apparentiam bonitatis. Interdum igitur diabolus veritatẽ ostendit: vt sic falsitas eius securius acceptetur. Hinc christus nõ sinebat loqui demones qui erant in coꝛpoꝛibus obsessis: ⁊ dicebant ipsum esse christum: ne miscerẽt veris falsa. vt dicit Nicholaus de lira super primo ca. Marci. Et. iiij. ca. luce. Dicta sũt ista vt sciamꝰ vera esse que de apostolorum victoria premisimus qui deo reuelante imminentem futuram pacem illi duci predixerunt cum tamen demones contrarium mentiendo suasissent.

¶ Qualiter Simon ⁊ Judas deuicerunt magos. Et qui dicuntur magi: atq; de dria miraculoꝛ dei ⁊ scoꝛ a miraculis magoꝛ. Cap. ij.

Secundi aduersarij Simonis ⁊ Jude qs ipsi deuicerunt fuerunt magi. Et hic tria considerare debemus.

Primum qui dicuntur magi.

Secundum Quo magorum miracula apparẽtia a veris miraculis distinguunt.

Tertiũ qualiter hi apostoli magos superarũt

¶ Ad primũ respondet Jsidorus. viij. li. Ethi. magi sunt qui vulgo malefici vocantur ob facinorum magnitudinem: hi ⁊ elementa concutiunt turbant mentes hominuz ac sine vllo veneni haustu violentia tamen carminis interimunt. vnde ⁊ Lucanus. Mens hausti nulla sanie polluta: veneni incãtata periit. Magoruz autez primus Zoroastes rex batrianorum fuit de quo Augustinus libro. xxj. de ciuitate dei ait. Qz quando primo natus est risit: hunc postremo Ninus rex assiriorum, interfecit: licet pleriq; teneant illum a demone suffocatum. Artem vero, magicaz multa post secula democritus ampliauit: quando ⁊ Hipocratis medicine disciplina efflorꝰit: hec autez vanitas magicarum artium: ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis seculis inualuit. Nec mirum de magorum prestigijs qñ in tantum prodiere maleficorum artes vt

etiã Moyse similimis signis resisterent vertẽ tes virgas in draconcs aquas in sanguinẽ. hec Isidorus. Sz vt Aug⁹ li.x. de ciu. dei. ca. viij. asserit: facicbãt illi veneficijs ꝛ incantatiõib⁹ magicis qbus sunt angeli mali. i. demones de diti. Moyses aũt tãto iustus quãto potẽtius dei noie q fecit celũ ꝛ terrã cos facile superabat. Deniqz in tertia plaga deficiẽtib⁹ magis de/cez plage p Moysen magna mysteriorũ dispẽ satione cõplete sunt. hec Aug⁹. Quãta ẋo sit virt⁹ demonũ cũ a deo pmittunt siue ad delu/dendũ humanos sensus: siue ad operandũ licet fm naturã effectus mirabiles siue etiã ad cor/pora vexandũ ꝛ molestandũ dixi plenc: In tra ctatu de tũnore iudicioꝝ dei. Verũtñ hic nar/rabo qõ supiorioꝛib⁹ dieb⁹ legi in quodã libro nouiter cõfecto q vocat fortalitiũ fidei. In re/gno francie: cum iudei maleficijs vterent: acci dit semel q iudeus quidã crudelissim⁹ factus ẽ amicus cuiusdã ministri iusticie. Quadã ve/ro die rogauit eũ instantissime vt vnius hois daret ei cor fingens se illo egere p medicina. Et colorãdo factũ suũ dixit. Qꝛ qdã hõ habat viginti coronas auri si cũ sanaret. Et q ipe da ret sibi decẽ illaꝝ si ei tribueret cor supradictũ. Ille tũ ex cupiditate: tũ amicitia pmisit. Extra henscz illud cor a quodã xpiano: quem iusticia erigẽte: in partes diuiserat tradidit vxori sue custodiendũ dicẽs ei. q decẽ coronas esset rece pturus p illo: quas sibi iudeus pmiserat se da turum. Cũ ergo mulier illa cognouisset iudeuz illũ relatu multoꝝ fore maleficũ durc reprehẽ dit maritũ. Ille ẋo econtrario eã arguebat di cendo: q ipsa faceret eũ perdere decẽ coronas ꝛ alia pmissa. Tãdẽ deduxit virũ mulier vt iu deo cor porci tribueret. Adimpleuit vir quod vxor psuluit: iudeus ẋo cor hois christiani cre dens se accepisse tradidit illi decem coronas. Quo facto: iudeus hilaris suis vtẽs maleficijs sepeliuit cor illud in quodam campo latissimo. In quo post paucos dies cõgregata ẽ inume/rabilis multitudo porcoꝝ: nõ solũ domestico/rum sed etiã siluestriũ. Et tanta fuit lis ꝛ prelium inter eos: q oẽs mutuo rabidis morsib⁹ se dilacerantes occiderũt: sic vt nec vnus rema neret viu⁹. Qõ factũ a rege francie q tunc erat cognitũ iudeo capto apta ẽ veritas: q sic fuisz factũ de hoib⁹ xpianis illius prouincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. Profecto nisi manu dei diabolica potestas cõpescereturꝛ multa incredibilia mala malefici opera diabo/lis cooperantibus exercerẽt. Scõm quod erat considerandum quomodo discernuntur mira cula demonũ a miraculis veris. Et dicũtur il/la miracula largo modo qz̃ esse possint mira opera non tamen miracula. Idco dñs Bona/uen. in. ii. dist. vij. ait. Qꝛ differũt illa a miracu/lis veris.

Primo ex parte principalis agentis. Nam in miraculis diuinis operatur agens potẽtie in/finite ꝛ supra naturã. In miraculis demonuz operatur virtus nature multipliciter adiute: p naturas alias.

Secundo differũt ex parte finis quia miracu la dei fiunt ad vtilitatẽ hominuz ꝛ diuinã gloriam sed magorum siue demonũ: ad deceptio/onem ꝛ gloriam vanam.

Tertio differunt ex parte facti: quia demones faciũt huiusmodi vilia ꝛ inutilia. s. ranas ꝛ ser pentes: quia hec de faculi producuntur operati one nature: non aũt possunt facere ea in quib⁹ natura succumbit sicut facit deus. s. illuminare cecũ a natiuitate: resuscitare mortuos ꝛ hmõi.

¶ Tertium considerandũ qualiter Symon et Judas magos superarũt. Et de hoc ita scribit in legenda. Qꝛ in persida erant duo famosi ma gi. s. Jares ꝛ Arfaxath quos Matthcus fuga uerat de ethiopia. Cum vero apostoli per Ba radach corã rege adducti fuissent. Et presenti/bus illis magis dixisset Baradach. Isti o rex sunt dij latẽtes in effigie hominũ: ẽso inuidie magi cõmoti dixerũt: illos malignos cẽ ꝛ con tra regnum subtiliter cogitare: dixit eis Bara dach. Si audetis cũ eis confligite. Cui magi. Si vis videre quia nobis presentib⁹ loqui nõ poterunt veniant huc viri eloquentissimi et si coram nobis loqui ausi fuerint: nos per oia impitos probabis. Cum aũt plurimi adducti essent cõtinuo corã magis ita muti facti sunt: vt nec nutibus quidem qõ loqui non poterant indicarent: dixeruntqꝫ magi ad regem: vt scias nos deos esse pmittemus eos loqui sed ambu lare non posse. Iterũqꝫ reddemus eis gressum Sed faciemus eos apertis oculis nihil videre Qui cum hec oia fecissent duxaduocaros illos turpiter confusos ad apostolos duxit. Quibus apostoli idolorũ cultuz dissuadentes vt in xpm crederent monuerunt. Quod cum illi ex corde se facturos promisissent apostoli signo cru/cis in frontibus eos munierunt. Et statim li/beri ab omni molestia: ad regem coram magis iterum ingressi sunt. Quare irati magi multi/

tudinem serpentū aduenire fecerūt Statimq; ad iussum regis venientes apli pallia sua de serpentibus ipleuerūt t i magos ꝓiecerūt dicentes. In noīe dñi non moriemini. sed a serpētibus lacerati doloꝝ vestroꝝ mugitus dabitis. Cuꝫ ergo magi sic cruciarentᵘ: rex t ceteri rogabant apostolos. vt eos a serpentibus occidi ꝑmitterent. Quibus apostoli respondere se missos reducere a morte ad vitā nō āt a vita ꝑcipitare in mortē. Cū aūt magi i malicia ꝑseuerassent ab apostolis sani dimissi inde aufugerūt. ¶ Post hoc filia cuiusdā ducis ex fornicatione cōcepit t filiū parturiens: quēdā sanctum dyaconē infamauit. Cū autem parentes puelle dyaconē occidere vellent. Aduenientes apostoli infantē adduci fecerūt: qui die illa natus fuerat. Et coꝝ dyacone interrogauerūt dicētes dic infans. In nomine domini si iste dyaconꝰ hoc ꝑsumpsit. ad hec infans iste inquit dyaconus castus t sanctus est nec vnq̄ carnem suam coinquinauit. Cum aūt parentes instarent vt apostoli quererēt quis actor huiꝰ sceleris fuisset. Responderūt apostoli. Nos innocentes absoluere decet: nocentes vero perdere non debemus. Manserunt post hec t alia multa apostoli i eodē loco per annum t tres menses. In quo spatio plusq̄ septuaginta millia hominū exceptis patuulis cū rege t principibꝰ baptizati sunt.

¶ Qualiter Simon t iudas debellarūt pōtifices ydoloꝝ patientes mori potius q̄ statuā solis adorare. Capitulum tertium.

Ertij aduersarij Simonis t Jude quos ipsi debellarunt fuerūt ydoloꝝ pōtifices Cum enim deuenissent ad quādam ciuitatē nomine suamay: inuenerunt ibi magos superius nominatos qui pontifices ydoloꝝ t populū contra apostolos concitauerunt. capientes vero ipsos ad templū solis dedurerūt: vt aut eos sacrificare cōpellerent aut penitus necarent. Facto autem silentio apostoli dixerunt vt sciatis q; hec ydola plena sunt demonibns. ecce eis ꝑamus vt exeant t singula simulacra cōfringant. Statimq; de simulacris exierunt t confractis illis cū diris vocibus abscesserunt. Quod videntes pontifices in apostolos irruerunt t eos trucidauerunt. In ipsa āt hora cū nimia serenitas esset tanta fulgura extiterunt: vt templum ipsum trifarie scinderet t illi duo magi i carbōes ictu fulguris verterētur. Ꝛer autem coꝛpora apostoloꝝ ad vrbem suam tranꝛtulit t in honorem coꝝ ecclesiā mire magnitudinis fabricauit. Notandum q; de beato simone i pluribus locis inuenitur q; crucis patibulo fit affixus. Quod etiam Jsidorus libro de obitu apostoloꝝ. Et cusebius in historia ecclesiastica t bedda super actᵘ apostolorū. Et magister Joānes beleth i summa sua testatur. Cuꝫ enim vt aiunt in Egypto ꝑdicasset ierosolymā rediit. Et post mortem Jacobi minoris in episcopū ierosolymitanū ab apostolis vnanimiter est electus. Et ante mortem suam triginta mortuos suscitasse narrat. Cū autem ecclesiam ierosolymitanā per annos multos rexisset t centesimum atq; vigesimū annū etatis ageret; tempore traiani iperatoris Atticus consularis ipsum cruci affigi iussit: omnibus q aderant t ipso iudice admirantibus. Q̄ centum viginti annoꝝ senex crucis supplicium ꝑtulisset. Non nulli vero dicunt sicut est rei veritas. Q̄ non fuit simon chananeus qui fuit crucifixus: Sed fuit alius filius cleofe. Q̄ etiā cusebius cesariensis episcopus in sua cronica testat. Idem dicunt Jsidorus t bedda i suis cronicis. Nā Jsidorus t cusebius quod prius dixerunt postmodū in cronicis correxerūt. Quod patet etiam per beddam: qui se hoc sensisse redarguit in ꝛretractionibus suis. Laudemus igitur dominū in sanctis suis quibus tanta gratiam contulit: vt cunctis inimicis ꝑbissime consternatis ad celoꝝ regna gloriosi migrauerit. vbi cū christo letantur: Qui viuit t regnat in secula seculoꝝ amen.

¶ Sermo q̄dragesimusquartus de sacris ad mirandisq; stigmatibus serafici Francisci.

Ego enim stigmata domini iesu in coꝛpore meo porto. Doctoris gentiū verba sūt ista ad galatas vltimo. c. Elegit pater omniū deus btm̄ franciscū q nō solū euāgelica doctrina viteq; ꝓfectiōe: ꝛ mirabili signo stigmatū excitaret hominū corda ad desideriū eterne vite. Duobus quidem annis picturam crucis in manibus pedibus t latere visibiliter tulit. Et sicut apostoli virtute magna reddebāt testimonium resurrectiōis ihu xpi. ita frāciscus in se ipso in ꝓprio suo coꝛpore xpm̄ resuscitatum luculentissime demonstrabat. Sz plerique dum hec audiunt vel credere nolunt franciscū signo crucifixi fuisse insignitū: vel quid leue t non admirandum id asseuerant. Quapp vt no

uitas tante rei cū deuotione fidelibus innotescat: reprimaq; temeritas curiosor̄ i hoc sermone de sacris francisci stigmatibus tractare decreui. Ostendā autem consignationem frā cisci: nō nisi inter dei mirabilia magna fore deputandā: ob quod conuenientissime sāct⁹ iste sublimis verba ꝓposita dicere potest. In quibus de stigmatibus ipsis tria misteria ꝓponimus contemplanda.

¶Primum dicitur veritatis.
Secundum sublimitatis.
Tertium congruitatis.

¶Q̄ nō est fictio quicquid dicitur de stigmatibus francisci: cū veritas tante rei multiplici ter confirmetur. Capitulum.j.

¶Primū misterium contemplandum dicitur veritatis. In quo speculari libet an sit verum q̄ sanctus franciscus habuit stigmata in suo corpore virtute diuina t supnaturali impressa. Ista posset aliquis dicere multa fuisse ab exquisitis ingenijs conficta t i scriptis tradita: que tamen sunt penitus a veritate aliena: Iccirco Aug⁹. li. xviij. de ci. dei. c. xiij. iquit. Fabule facte sūt de minotauro q̄ bestia fuerit inclusa labozintho: quo cum intrassent hoīes ĩtricabili errore ide exire nō poterant. De centauris q̄ equor̄ hominūq; fuerint natura coniuncti. De cerbero q̄ sit triceps inferior̄ canis. De frixo t helle eius sozore q̄ vecti aricte volauerūt. De gozgone q̄ fuerit crinita serpentibus: t aspicientes cōuertebat i lapides. De bellozofonte q̄ equo pēnis volante sit vectus qui equus pegasus dictus ē. De ansione vel arione q̄ citbare suauitate lapides mulserit t attraxerit. De fabio dedalo t eius Icaro filio q̄ sibi coaptatis pennis volauerūt hec ille. Si igr̄ ista t alia hui⁹ exogitari potuerunt quid mirū inquiūt icreduli si de frācisco aliquis fingēdo t mēriendo dixerit q̄ in manibus pedibus t latere plagas: quasi crucifixus habuit. Sed tales incredulos nos facile cōuiñcere possumus dum veritatem stigmatū francisci ex tribus ad lucem deducimus.

¶Primo ex ecclesie auctozitate.
Secundo ex testium sanctitate.
Tertio ex miraculor̄ claritate.

¶Primo probamus veritatem stigmatū frācisci ex ecclesie auctozitate. Nam vt xps dixit Matthei. xviij. c. Qui ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus t publicanus. Igit̄ pontifices t cardinales de illis stigmatibus clarū p̄hibent testimoniū. Nā dñs bonauen. cardinalis ep̄us albanensis vir exime sāctitatis legēdā sci francisci eleganter scripsit: in qua diffuse loquitur de stigmatibus illis. Dñs Rayner⁹ cardinalis de viterbio cōposuit hymnuz qui incipit. plaude turba paupcula: vbi de stigmatibus sequentē versiculum iterposuit. vili contentus tegmine sco calescēs flamine vicit algoze caumata xp̄i dum gestat stigmata. Dñs tho. cardinalis de capua edidit hymnuz qui incipit. In celesti collegio. Et hymnū q icipit. decus moz dur minor̄: t in hoc de stigmatibus ita inquit. Regis signū ducē dignū insignit manu latere. Bñdictus papa duodecim⁹ bullā fecit de stigmatibus sacris in qua statuit vt frēs minores publice in eccl'ia officium stigmatū ānuatim possent celebrare. Micholaus papa tertius in extrauagāti q̄ pomr̄ in scr. decretaliū t incipit. Exijt qui seminat rē. dū regulā beati frācisci in multis extolleret postea ita subdidit: hec est cui attestāte paulo nullus de cetero dz̄ē molest⁹ quā xps suis sacris stigmatibus cōfirmari volēs institutorē ipsius passionis sue signis nōbiliter insignivit. Alexander papa quartus p suas aplicas lr̄as francisci stigmata cōprobauit. ¶Pruma eius bulla i cipit: grande ac singulare miraculū. Scōa. Si noue letitie militātis ecclesie. Tertia. Benigna diuine opatiōis volūtas. In hac ita de stigmatibus loquit̄. iocūda dñice passionis insignia i ciusdē sancti corpe dū adhuc vitali spiritu foueret manus celestis opator⁹ impressit. Et itez ibidē in manibus eius t pedib⁹ expssa vndiq; simulitudo clauor̄ de subiecto ꝓprie carnis excreuit vel de materia noue creationis accreuit De isto Alexandro dicit dñs bonauē. i legēda maiori. dñs Alexāder quart⁹ dū publice pdicaret coram multis fratrib⁹ t audiēte me asserut se sacra illa stigmata dū scūs viueret ꝓpjs oculis ꝓspexisse. Brego. papa non⁹ q btūz frācis cū catbalogo scōr̄ ascripsit i bulla q̄ icipit Cōfessor dñi gl'iosus. q̄ dirigit̄ vniuersitati vr̄e: ñ idigne duxim⁹ exp̄mēdū videlicet q̄ scūs francisc⁹ dū adhuc vite spatiū pcurreret pūctis t postq̄ felicit̄ cōsūmauit manib⁹ latere t pedib⁹ spē stigmatū diuinitus extitit ĩsignitus. Hic Breg. antiphonā fecit q̄ cātat̄ i vesp̄is t de stigmatib⁹ clare sic loquit̄. plāge turba paupercula ad patrē clama pauperuz boc lugubre suspirū p̄ frācisce suscipe: t ꝓde xp̄o stigmata lateris pedū manuūq;: vt nobis reddat ora

nis tāti pfis vicariū. Insup grego. pfatus añ. q̄z btm̄ frācisc̄ catbalogo scōr ascriberet scrupulū i corde hūit: quo ad vulnus laterale. Mocte xo quadā sicut tdē pōtifex post referebat cū lachrymis btūs frācisc̄us q̄dā facies ptēsa puritie ei i sonis apparuit. Et hesitationē corpdis redarguēs: eleuauit brachiū dextrū deterit vulnus: fialāq; poposcit: q̄ ponecta videbaī sāguine ex latere defluēte ipleri. Ex tūc vt inquit bonauētura ad illud sacrū miraculū tāta cepit deuotiōe affici r emulatione feruere: vt nullo mō pati posset q; aliqs pfulgētia illa signa: superba pſumeret impugnatiōe fuscare: qn cū seuera icrepatiōe ferret. Et vt ipse bonauētura testaī. viderūt stigmata illa ex familiaritate quā cū viro scō hēbant alig cardinales: laudes sacroz stigmatū pfis r hymnis ac antiphonis quas ad ipsius ediderūt honorē veracit iferentes q tā xbo q̄z scripto phibuerūt testimoniū xhitati. ¶ Scdo pbam⁹ veritatē stigmatū frācisci ex testiū multiplicitate. ¶ Preter eni pōtifices r cardinales ecclie scē de qbus dixim⁹: fuerūt r alij q̄plurimi q r dū scūs viueret r post q̄z volauit ad supos stigmata illa viderunt. nā vt dns bonauētura refert cernēs xpi seruus q; stigmata carni tā luculēter ipressa socios familiares latere nō possent: timēs nibilomin⁹ publicare dñi sacramētū i magno fuit posit⁹ dubitationis agone: vtr q̄ viderat diceret vl taceret. Cōpulsus tū cōsciētie stimulo qbusdam ex fratribus intimioribus sibi cū multo timore seriē retulit visionis pfate. Isti fuerūt frater Illuminatus: frater Leo: frater Rufinus: frater pacificus: r alij eius socij de quibus dicit bonauentura: q; iz cēnt, ppter sāctitatē pcipuā viri per oia fidedigni: tamē ad omne dubiū āmouendū: sic esse: ac se vidisse tactis sacrosanctis uramēto firmauerūt. Viderūt etiā in morte illa signa mirifica pluſq̄z qnquaginta fratres: virgoq; deo deuotissima clara cū ceteris sororibus suis r seculares innumeri ex qbus q̄plurimi r osculati sunt ex deuotionis affectu: r cōtractauerūt ad testimonij firmitatē. Et in. c. de trālationibus. siue transitu tanti⁹ pfis ita scribit bonauētura. Audito transitu patris r fama diffusa miraculi accelerans populus confluebat ad locū: vt id cerneret: oculis carnis: quod a ratione dubiū omne repelleret r affectioni gaudiū cumularet. Admissi sūt itaq; cues assisinates q̄plurimi ad stigmata illa sacra contemplanda oculis r labijs osculā da: vnus autem ex eis Hieronymus nomine miles litteratus prudens coram omnibus mouebat clauos statimq; manus, pedes r latus manibus suis cōtractabat pp quod testis huius veritatis cōstans effectus ē. ¶ Tertio, pbamus veritatē stigmatū francisci ex miraculoz claritate. Multa quippe miracula operatus ē deus: post q̄z illa signa francisco donauit. Nam ut scribit bonauētura in. c. de stigmatibus. circa montem aluerne grandinis violenta tēpestas fructus terre cōsuetudinarie deuastabat. Sed post illam apparitionē felicē non sine icolarum admiratione grando cessauit vt celestis illius visionis excellentiaz r stigmatū ibidem impressorum virtutem serenata preter morem ipsa celi facies declararet. In pximitia reatina pestis inualuerat valde grauis: que boues r oues omnes sic cōsumebat crudeliter q; nullum poterat remediū adhiberi: vir autem qdā timens deum nocte fuit per visionem cōmonitus vt ad heremitoriū fratum festinanter accederet: r loturam manuum ac pedū famuli dei francisci: qui tunc temporis morabatur ibidem acceptam: super aialia cuncta respargeret mane itaq; surgens venit ad locū loturaq; huius per socios sancti viri latenter obtēta: oues r boues languentes ex ea respersit. Statimq; aialia languida r in terra iacentia recuperato vigore surgebant cōtinuo: r tanq̄z nul mali sēsissent ad pascua festinabant. Sicq; factum est vt ad virtutem mirandā aque illius q̄ sacras plagas contigerat: omnis pſus plaga cessaret. Apud bilerdā ciuitatem catalonie accidit virum quendam nomine ioannem: btō franciſco deuotum: quodam sero per quandam incedere viam: in qua pro inferenda morte latitabant insidie non quidem ipsi: sed alteri cuidam qui videbatur similis eius: r tunc erat in cōitatu ipsius. Exurgens autē quidā ex insidijs cū hoste suum hunc esse putaret tā letaliter eū plagis plurimis gladiauit vt nulla pſus superesset spes recuperāde salutis. Siquidē primo inflicta percussio humex cū brachio pene totū abscinderat. Et ictus alius sub mamilla tā tam reliquerat aperturā: vt flatus inde procedens circa ser candelas simul iunctas extingueret. Cum igitur iudicio medicorum ipsius impossibilis esset curatio pro eo q; putrescētibus plagis ex eis fetor tā intollerabilis exhalaret: vt ēt ipsa eius vxor vehementer honeret nullisque iam humanis iuuari posset remedijs.

Cōuertit se ad beati patris patrocinium quā-
ta poterat deuotione poscendū. Et ecce astitit
quidā i habitu fratris minoris p fenestram vt
ei videbat ingressus: qui vocans eū ex noīe di-
xit. Quia fiduciā in me habuisti ecce dñs libe-
rabit te. A quo cū eger qui esset inquireret. frā
ciscū ille se cē respondit. Et statim vulnerū illi⁹
ligaturas resoluit suisq; manibus tetigit. Ad
cuius cōtactū mox pristine datus ē sanitati. q̄
facto beatus pater abscessit. Et ipse sentiens se
sanatū t in vocē diuine laudis t bti franciſci
letanter crumpens vocauit vxorē. At illa cele-
rius currens t starc iā videns quem sepelien
dum credebat in crastino cum esset stupore p
territa vicinia totā clamore cōpleuit. Accurrē
tes aūt sui cū illū crederent tanq̄ freneticum
in lectulo reponere: t ille ꝯ renitens assereret.
t ostenderet se sanatū: tanto sunt stupore atto
niti: vt q̄si sine mente omnes effecti fantasticū
esse crederent quod videbant Quia quē paulo
ante conspexerāt plagis atrocissimis laniatū
t totū iā marcidū: plena cernebāt incolumita-
te iocundū. Ad quos ille qui factus fuerat san⁹
nolite timeꝛ inquit. nolite credere inane qō cer
nitis: q; scūs franciſcus mō a loco recessit t il-
laꝝ sacraꝝ manuū tactu me integre ab omni
plaga curauit. Quo miraculo viso omnes deū
pariter laudauerunt. Cōcludit ergo dñs bona
uentura dicens. Digne quidē beatus pr̄ carne
iā mortuus t viuens cū xp̄o. pūctie sue ostensio
ne mirabili: t manuū suaꝝ palpatione suaui
vulnerato letaliter viro sanitatē cōcessit cū il-
luis in se stigmata tulerit: q miseriorditer mo-
riens t mirabiliter surgens vulneratū genus
humanū t semiuiuū relictū plagaꝝ suaꝝ Vtu
te sanauit Ecce quod ex omni parte relucet ve
ritas stigmatū franciſci que a viris prestantiſ
simis t sanctitate, mira fulgentibus: vt patu-
it tam multipliciter comfirmatur.

¶ Qō ex ipressione stigmatū triplici decorat
sublimi prerogatiua franciſcus. La.ij.

Secundū misteriū contemplandū de ſti-
gmatib⁹ illis sacris dr̄ sublimitatis. In
quo diligenter perscrutari debemus: q̄
sublimis inter sanctos franciſcus fuerit effe-
ctus propter stigmata sibi data. Et hoc tripli-
ci ratione.

¶ Primo ratione operis excedentis.
Secundo ratione similitudinis excellentis.
Tertio ratione glorie resurgentis.

¶ Primo apparet sublimitas t prerogatiua
franciſci ratione operis excedentis. Quia de⁹
in corpore illo fecit opus supernaturale natu-
rā excedens. Ad quod clarius intelligendum
tres difficultates erunt absoluende.

¶ Prima vtrum stigmata franciſci potuerunt
esse a natura vel artificio
Secunda vtrum stigmatizatio franciſci annu
meranda sit inter maxima miracula dei.
Tertia vtꝝ illud miraculum fuit permanens
aut pertransiens t successiuū
Ad primam difficultatem dicimus q franci-
sci stigmata non fuerunt a natura neq; ab ar-
te: q; a virtute oīpotētis dei. Ꝺō colligere pos
sumus ex his que dicta sunt in precedentibus
testimonio gregorij t alexandri atq; alioꝝ. Sz
fortius id ostendimus triplici ratione.

¶ Primo ratione materie
Secundo ratione forme.
Tertio ratione vite.

¶ Primo rōe materie., nā stigmata illa impssa
fuerunt in materia dura in loco ossoso t neruo
so vbi non facit casum imaginatio. Ꝺō ꝓpte
rea dicimus q; plerīq; ꝓtendere satagunt po-
tuisse fieri q̄ ex vehementissima imaginatione
passionis xp̄i franciſcus illas plagas habuerit
q; vt dicit Aucēna i sexta pte naturaliū ima-
ginatio fortis pōt corpus trāsmutare. Sed hꝰ
nō est intelligendū in oībus. Vnde tho. in ter
tia pte. q. iz. disputās vtꝝ aia xp̄i būit omnipo
tentiā respectu ꝓprij corporis i respōsione ad
tertiū argu. ait q̄ imaginationi si fit fortis na
turaliter obedit corpus quantū ad aliqua. pu-
ta quantū ad casū de trabe in alto posita quia
imaginatio nata ē eē principiū motus localis
vt dicit tertio de aīa. Similiter etiā quantum
ad alterationem: q̄ est fm calorē t frigus. t alia
ꝓsequētia eo q̄ ex imaginatiōe ꝓuenire sūt
ꝓsequi passiones aīe fm quas mouet cor. t sic
p cōmotionē spirituū totū corp⁹ alterat. Alie
vero dispositiones corporales que nō hūt na-
turalē ordinē ad imaginationē: nō trāsmutan
tur ab imaginatione quātūcūq; sit fortis. pu-
ta figura manus vl̄ pedis: vel aliqd simile. hec
tho. Maīa igit̄ illa ossiū t neruoꝝ corpis frā
ciſci nō hēbat dispositionē vt p imaginationē
illo mō transmutareꝰ. Scōo ostēdimus q̄ sti
gmata fuerūt supnaturaliter t diuia virtute
corpori franciſci depicta rōne forme: nō. n. tm̄
erat apertura in manibus pedib⁹ t latere. Sz
in manibus t pedibus videbanꝰ claui dei arti
ficio fabrefacti. De quibus ita dicit bonauē.

in.c.de stig. In manibus eius ⁊ pedibus appa
rere ceperūt signa clauoꝝ ipsoꝝ capitibus in
teriori parte manuū ⁊ superiori pedū apparē
tibus: ⁊ eoꝝ acuminibus exūtib⁹ ex aduerso.
Erantq; clauoꝝ capita in manibus ⁊ pedib⁹
rotūda ⁊ nigra. Ipsa vero acumina oblonga
retorta ⁊ repcussa. que de ipsa carne surgētia:
carnē reliquā excedebāt. Si qdē repcussio ipsa
clauoꝝ sub pedibus adeo ꝓminēs erat ⁊ ex ꝓ
tensa: vt nō solū plātas solo libere applicari ñ
sineret. vexꝝ etiā intra curationē circualē ip
soꝝ acuminū faciliter imitti valeret digit⁹ ma
nus. sicut ⁊ ab eis ipse accepi qui oculis ꝓpriis
ꝓspererūt. Et in.c.de trāsitu mortis honauen
tura ita sequit. Cernebant̄ qdē i mēbris illis fe
licibus claui ex eius carne virtute diuina miri
fice fabrefacti: ficq; carni cidē vniti q̄ dum a
pte qualibet premerent̄ ꝓtinus q̄si nerui cōti
nui ⁊ duri ad partē oppositā resultabant. Si
quis igit̄ ꝓsideret illoꝝ clauoꝝ ꝓdictionē faci
le deprehendet stigmata illa dei sola potentia
fuisse formata. Tertio ostēdimus q̄ stigmata
frāciſci fuerūt miraculosa rōe vite. non.n.po
tuisset p̄ naturā viuere duobus annis beatus
franciſcus plagatus in q̄nq; locis spasmosis.
ex qbus ꝓtinuo fluebat sanguis cū dolore ve
hemētissimo: nō solū corporis imo ⁊ cordis ex
memoria passionis dñice. Neq; usus ē ꝓ toto
tpe illo aliquo vnguēto vel medicina. Sz tm̄
pānis restringebat sanguinē emanantē: que
sexta feria libere ꝓdire sinebat. Et qō ad hoc
miraculū auget erant ille plage odore fragran
tissime: ex qbus nulla vnq̄ putredo vel īmun
ditia cāta fuit. Scōa difficultas erat vtr̄ sti
gmatiçatio frāciſci ānumerāda sit iter maria
miracula dei. Et vt hoc melius intelligat audi
enda ē sīa sci tho. i. pte. q. cētesima. v. ar. vlti.
vbi ait q̄ nihil pōt dici miraculū ex cōparati
one diuine potētie. q: qcunq; factū diuīe po
tētie cōparatū ē minimū. Vñ Aug. in epla ad
volusianū inquit. ī rebus mirabiliter factis to
ta ratio facti ē potētia f ciētis. q̄. s. ē eadem ⁊
qua vniuersa miracula fiūt. Sed dr̄ aliqd mi
raculū p̄ comparationē ad facultatem nature
quā excedit. ⁊ iō fm q̄ magis excedit faculta
tē nature. fm hoc dr̄ maius miraculū. Excedit
autē aliquid facultatē nature tripliciter. ¶ Pri
mo quantū ad substātiā facti sicut q̄ duo cor
pora sint simul vel q̄ sol retrocedat aut q̄ cor
pus humanū glorificet̄ qō nullo modo natu
ra facere pōt. ⁊ ista tenēt summū gradū in mi
raculis. Scōo aliqd excedit facultatē nature ñ
q̄tū ad id qō fit sed quantū ad id i quo fit. Si
cut resuscitatio mortuoꝝ ⁊ illuminatio ceco
ꝝ ⁊ similia. pōt.n. natura causare uitā: sed non in
mortuo. pōt prestare visū: sed nō in ceco. Et h̄
tenēt scōm locū i miraculis. Tertio excedit ali
quid facultatē nature quātū ad modū ⁊ ordi
nē faciēdi. Sicut cū aliquis subito q̄ virtute
diuinā a febre curat: absq; ꝓsueto ꝓcessu na
ture in talibus. Et cū statim mare cōdensat̄ in
pluuias virtute diuina absq; naturalibus cau
sis. sicut factū ē ad preces samuelis ⁊ helie. Et
hec tenēt infimū locū in miraculis. Quelibet
tm̄ hoꝝ hñt diuersos gradus ꝓm q̄ diuersimo
de excedūt facultatē nature. hec tho. Cū itaq;
stigmatiçatio frāciſci sit opus tale quale neq;
natura fecit. neq; facere pōt. vr̄ q̄ ꝓpter sub
stantiā facti sit cōnumeranda iter maria mira
cula dei. Tertia difficultas an miraculum sti
gmatiçationis fuit permanēs vel pertrāsiēs ⁊
successiuū. Mā in illuminatione ceci quāuis po
tentia visiua miraculose det̄ tm̄ post acceptā il
lā potētiā cecus naturaliter videt ita q̄ mira
cula amplius nō ꝓmanēt. licet illuminatio fue
rit miraculosa. Stigmatiçatio franciſci mira
culosa fuit: dū stigmata illi sunt ipressa. Sz mi
raculū idē ꝓmansit. q: semp videbat̄ res super
naturalis. videbant̄ q̄ppe manus ⁊ pedes con
clauati cū illis ꝓdictionibus que supius posite
sunt. Et erāt illi claui separati a carne mouebā
turq; in vulneribus illis. nec poterāt inde ex
trahi ꝓp repcussionē: Ferē quippe q̄ dū corp⁹
sancti trāsportaret̄ a sancta maria de angelis
versus assisiū: dclatū fuit ad monasteriū sācti
Damiani: in quo morabat̄ virgo feruētissima
clara: q̄ accipiens manū corporis iam defuncti
pre deuotione nimia: illam osculabat̄. tentauit
aūt ex vulnere clauum extrahere neq; potuit
qō ⁊ demū dimisit.

¶ Secūdo apparet sublimitas ⁊ prerogatiua
frāciſci ꝓpter stigmatiçationē ratione simili
tudinis excellētis. Ipse quidē similis factus ē
filio dei. Notandū tm̄ q̄ tripler similitudo pōt
distingui. ¶ Prima dicit̄ personalis ⁊ oīmode
idēptitatis q̄ ē p cōuenientiā oīmodā in natu
ra. ⁊ sic vna persona est alteri similis in trinita
te vt dicit dominus bonauētura in. ij. di. xvta
⁊ hoc nō pōt cōuenire alicui creature neq; hj.
mane neq; angelice. vnde in psal. dirit prophe
ta: deus quis similis erit tibi: quasi. d. nullus. e
Secunda ē similitudo proportionalis. dicta ꝑz

ꝓportionē. Sicut cōueniūt ⁊ similes sunt nauta ⁊ auriga: hoc modo anima assimilat deo inquantum in ea vna: sunt tres potentie realiter distincte: sicut in vna essentia diuina tres personc. Similiter omnia que sunt a deo assimilantur ei vt dicit tho. prima parte. q. v. inquātū sunt entia: vt primo ⁊ vniuersali principio totius esse. Tertia ē similitudo corporalis ī manibus pedibus ⁊ latere miraculose signatis: ⁊ hoc vsq; nunc cōuenit soli frācisco de quo sic scribit bonauētura. Descēdit āgelicus vir frāciscus de monte secum ferens crucifixi effigiez nō in tabulis lapideis vel ligneis manu figuratam artificis: sed in carneis membris descriptam digito dei viui. Et itez de eo dicit. Dextrū quoq; latus quasi lancea transfixum rubea cicatrice obductū erat: quod sepe sanguinē sacrum effundens tunicā ⁊ femoralia in tanta copia respergebat: vt postmodū fratres socij: ea lauantes: pro tempore indubitanter aduerterent: q; sicut in manibus ⁊ pedibus: sic ⁊ ī latere famulus domini expresse haberet impressam similitudinē crucifixi. Tertio apparet sublimis prerogatiua francisci ꝓpter eius stigmatizationem: ratione glorie resurgentis. Nam sicut de martyribus refert Augustinus li. xxij. de ci. dei q; resurgent cū cicatricibus que ad ornatum facient ⁊ decorem corporum: non ad aliquam deformitatem. Ita pie tenere possumus q; franciscus cū illis signis cum quibus ex hac vita discessit ad vitā immortalē resurget.

¶ Q; stigmata fuerūt impressa francisco satis congrue respectu persone loci ⁊ modi.

Capitulum tertium.

TErtium misterium contemplandu; de stigmatibus beati francisci dicitur congruitatis: licet enim inuestigabiles sint vie dei nihil tamen ab eo fieri arbitrandum est nisi in pondere numero ⁊ mensura. Iccirco dum frāciscum voluit consignare conuenienter ac rationabiliter id effecit: potest autem colligi congruitas tal' stigmatizatōis ex triplici respectu.

Primo respectu persone.
Secundo respectu loci.
Tertio respectu modi.

¶ Primo quidem congrue sunt ulla stigmata impressa francisco respectu persone. Elegit q; dem deus illum vt temporib⁹ istis nouissimis verbo ⁊ exemplo ad regnū celeste homines inuitaret cōfirmaretq; doctrina sua in fide que iam pene vbiq; defecerat. Quis igitur illu; audire recuset: Quis ei de immortali vita docēti non credat dum videt in illo corpore regē eterni admirandum vexillū. Propterea inquit bonauentura alloquens sanctum franciscū. Eya nunc strenuissime miles christi ipsius fer arma inuictissimi ducis: quibus munitus insigniter omnes aduersarios superabis. Fer vexillū regis altissimi: ad cuius intuitū oēs pugnatores diuini exercitus animentur. Fer nihilominus sigillum sūmi pontificis christi: quo verba ⁊ facta tua tanq; irreprehensibilia ⁊ auctētica merito ab omnibus acceptentur. Ita. n. ꝓpter stigmata domini iesu xpi que in corpore tuo portas: nemo tibi debet esse molestus quin potius quilibet xpi seruus debet esse deuotus. Jam p hec signa certissima: nō duobus aut tribus testibus ad sufficientiam: sz ꝫplurimis ad superabundantiā cōprobata testimonia dei in te ⁊ per te credibilia facta nimis: omne tollunt infidelibus excusationis velamen. hec bonauentura. Quare aūt alijs a francisco nō fuerūt stigmata data non est nostrū inuestigare sed nouit ille qui fecit: cuius opera cūcta optima sūt cēlenda. ¶ Secundo colligit cōgruitas stigmatum francisci respectu loci: impressa quidē fuerunt in loco conuenienti. s. in mōte aluerne: vt sic deprehendi posset operis magnitudo. Maz grandia facta in montibus celebrata legūtur post diluuium requieuit archa in montib⁹ armenie: vt scribit genesis. viij. c. In monte bethel stetit abraā egressus a patria: vt ꝑz genesis. xiij. c. In monte galaad stetit iacob fugiēs laban. genesis. xxxiij. c. In monte synay moyses legē accepit. Exodi. xx. c. In monte garicziz filij israel adorauerunt dominū qñ primo intrarūt terrā ꝓmissionis: et Paralipo. vj. c. In monte moria edificatū fuit templum salomonis. iij. Reg. lx. c. In mōte thabor trāsfiguratus est xps. matthei. xvij. c. De monte oliueti ascēdit ad celos. Act. i. Et ne singula cōplectamur: In monte aluerne ꝓsignatus fuit signis passionis franciscus. Ille siquidē mons separatus est ab alijs: ad innuendū q; franciscus penitus fuit alienus ab amore mundano. Est insuper eleuatus ad significandū q; beatus frāciscus eleuat⁹ erat ad contemplationē diuinorum ⁊ amorem bonoz celestium. Et ad hoc ille mōs in plerisq; locis apertus: vbi scissure videtur: quasi violenter: non naturaliter facte: possibile esset: vt tempore illo ita cueniret: q; petre ille scisse sunt: patiēte in cruce iesu filio dei. ¶ Ter

trio colligitur congruitas stigmatum francisci respectu modi qui exprimitur a bonauentura dum ait. Fidelis reuera famul⁹ t minister xpi franciscus: biennio anteq̃ spiritum redderet celo: cum in loco excelso seorsum qui mons aluerne dicitur quadragenarū ad honorez archangeli michaelis iciuniū inchoasset superne contemplationis dulcedine abundantius solito superfusus ac celestium desiderioz ardentioze flamma succensus supernaz cepit imissionum cumulatius dona sentire. Dum igitur seraphicis desideriozz ardoribus sursum ageretur in deum t affectus: cōpassiua tenericudine transformaretur in eū: cui ex charitatis nimia crucifigi complacuit: quodā mane circa festum exaltationis sancte crucis in latere montis orans: vidit quasi speciē vnius seraph. sex alas tam fulgidas q̃z ignitas habentē de celorum sublimitate descendere qui volatu celerrimo ad aeris locum viro dei ꝓpinquum peruenies: non solum altus: sed t crucifixus apparuit. Adanus quidem t pedes habens extensos t cruci affixos. Alas vero sic miro modo hinc inde dispositas: vt duas supra caput crigeret: duas ad volandum extēderet: duabus vero reliquis totum corpus circūplectendo velaret. Hoc videns vehementer obstupuit: mixtūq̃z doloꝛi gaudium mens eius incurrit: dum t in gratioso christi aspectu sibi tam mirabiliter q̃z familiariter apparentis: excessiuam quandam concupiebat letitiam t dira conspecta crucis affixio ipsius animā cōpassiui doloꝛis gladio pertransibat. Et infra sequitur. disparens igitur visio post archanum ac familiare colloquium mentē ipsius seraphico interius inflāmauit ardore. Carnem vero crucifixo conformi exterius insigniuit effigie: tanq̃z si ad ignis liquefactiuā virtutem preambulā: figillatua q̃dam esset impressio subsecuta. Ex his luculenter apparet q̃z digna q̃z singularis q̃z ve stupēda fuerit impressio illoz stigmatum: nec titubare quispiā debet de apparitione christi: qui i spē seraphin t veluti crucifixus videri voluit: quoniaz huiusmodi apparitio ꝓueniebat tali misterio. Mouo quippe modo crucifigēdus erat fr̃anciscus: ataq̃z ardore seraphico debebat inflāmari. Quare vt discipuli cuntes i emaus viderunt illum in spē peregrini: t magdalena quasi hortulanum insperit: t stephanus veluti stantem a detris dei agnouit: t paulus ingenti lumine decoratus intuitus est: ita franciscus regem celorum t dominum glorie velu ti crucifixum sibi apparentem adorauit. O felices oculi qui meruerūt adhuc i hac vita mortali tali visione gaudere. O aures beati fr̃anciscique a redemptoꝛe mundi vigilanter vocari se perceperunt. O corpus omni munditia repletum: in quo mirabiliter christi vulnera sunt renouata: hec igitur sunt illa stigmata: speculuz imortalitatis: spes vite future: firmitas fidei: t domini nostri iesu xpi validissimū testimonium: hec sunt que tota mentis deuotione a cunctis fidelibus sunt colenda. Hec sunt que fr̃anciscus offert t ostendit christo: dum ꝓ fidelibus intercedit. Mater quidem dei ostendit pectus t vbera: filius latus t vulnera: t franciscus sua sacra stigmata. Quibus intercuncientibus: cum inuocantibus impetrat croptata beneficia: t tandem gratiam in presenti t i futuro gloꝛiam. Amen.

¶ Sermo quadragesimusquintus de tribus excellentijs beati francisci.

Vidi alterz angelū ascendentem ab ortu solis habentem signū dei viui: t clamauit voce magna. Scribūtur hec verba apocalipsis. vij. c. preclarissima beati fr̃anciscī preconia excedūt quidē multūq̃z supereminēt oēm humani eloquij facultatē. Abundauit quippe i eo gratia saluatoꝛis nr̄i quē pr̄ misericordiaz t luminū tā larga dulcedinis benedictione preuenit q̃ sicut ex vite ipsius decursu luculenter apparet n̄ solū de mundialib⁹ tenebris eduxit in lucē: sz t perfectis effecit virtutū prerogatiua t meritū celebrē: nec nō preclaris circa eū crucis ostensis misterijs insigniter demōstrauit illustrē. Az ergo in precedēti sermone franciscū mira laude fuerumus ꝓsecuti: ex eo q̃ signa crucifixi biennio tulerit: nihilominus offerūt se q̃z multa meroatu digna de ipso adhuc disserēda: hec vero a ioanne sunt designata i Ybis assumptis ꝓ themate: in qbus triplex excellētia sancti fr̃ancisci exꝑmitur vel continetur.

Prima dicitur diuinalis missionis.
Secunda virtualis perfectionis.
Tertia singularis magnificationis.

¶ Qr̄ btūs fr̃anciscus fuit missus a deo: qō ꝓbatur quinq̃z rationibus. Capitulū. j.

Prima excellētia br̄i fr̃anciscī dr̄ diuinalis missionis q̃ exprimit a ioāne cum dicit vidi alterū angelum scilicet beatum franciscuz

dei nunciū: amabilē christo: imitabilē nobis: ⁊ admirabilem mūdo. Ipse quidē fuit a deo missus vt hoies excitaret ad desideriū supernoꝝ: neꝝ diaboli suggestione aut spirituū ⁊ humorū melanconicoꝝ abundantia motus: sed spū sancto afflatus tres ordines ordinauit: abrenūciauit mūdo: parētes reliquit: ⁊ christū studuit imitari. Qꝫ aūt deus franciscū elegerit veluti nouū apostolū: qui vitā euāgelicaꝫ renouaret ꝓbari pōt ex quinqꝫ.

Primo ex prophetica p̄nunciatione.
Secundo ex speciali vocatione.
Tertio ex multiplici visione.
Quarto ex auctentica testificatione.
Quinto ex mundi commotione.

¶ Prīo probari pōt q̄ beatus franciscus fuit electus a deo cuius auctoritate: tā sanctas noūitates indurit: ex ꝓphetica p̄nūciatiōe. Mā de ipso per multa antea secula ꝓphetauit sibylla: que fuit tpe regis Priami ⁊ troiani belli: que dū p̄dixisset christū ventuꝝ in mundum atqꝫ p illū aplos eligendos: tandē btōꝝ dominici ⁊ francisci p̄nunciauit aduentū. Inquit ergo sic. in vltima etate humiliabit deus ⁊ humiliabit ꝓles diuina: iungetq̄ humanitati deitas: iacebit in feno agnus: ⁊ puellari officio educabit deus ⁊ homo. Signa p̄cedēt apud iudeos: mulier vetustissima. s. helisabet pueꝝ cōcipiet Boetē. s. stellaꝫ orbis mirabit: ducatū pstabit ad ortū. s. xp̄i. Hic bīs penes. xxxiij. s. annos: eliget sibi de piscatorib⁹ delectis numeꝝ duodenariū: vnūqꝫ diabolū. s. iudā. Nō in gladio: bellouc eneadē vrbē. s. romā regesqꝫ subijciet. Sed in hamo piscatoris deiectione ⁊ paupertate superabit diuitias: ⁊ superbiā conculcabit: morte propria mortuos suscitabit: ⁊ cū mactabit viuet ⁊ regnabit. Et cū ꝓsūmabit oia fiet resurrectio: bonos iudicabit ⁊ malos. huic q̄tuor animalia surgēt i testimoniū. s. quattuor euāgeliste. nomē agni in tuba cōcinēt serētes iustitiā legemqꝫ irreprehēsibilē. s. euāgelium: cui ꝺicet a bestia. s. antichristo. Et surget stella mira. s. paulus quattuor habens animaliuꝫ imaginē. Eritqꝫ in tuba mirabili dānatos illuminabit. hic gladiabit: moriēs illustrabitur porro gloriosus exitus eius. Erit autem bestia horribilis ab oriēte veniēs. s. magumeth: cuiꝰ rugitus vsqꝫ ad gentes punicas audiet. Segt postea Sibylla dicēs de btō dominico ⁊ francisco. stelle quoqꝫ due ꝓsimiles prime insurgēt contra ipsam ⁊ non obtinebunt vsqꝫ duꝫ veniat abhominatio: ⁊ voluntas altissimi consumetur. Insuper abbas Joachim vir eximie sanctitatis ⁊ ꝓphetico spiritu clarens in quodaꝫ suo libello ita dixit. Erunt duo viri vnus hinc alius inde qui duos ordines interpretant vnus italus de thuscia. Alter hispanus de hispania primus columbinus: secundus corninus. Et sequitur. ordo enim columbinus per mare aglonare transibit vsqꝫ ad nouissima tpa durabit: asperā pascua gustabit: regina austri p̄tegēt ⁊ fouet eū in amaritudine sua: flumē eufraten transibit vndam ⁊ impetum eius sua predicatione mitigabit. Aspera reducentur in planum in sermone eius. Terra salsuginis id est egypti ad dominum conuertetur per ipsuꝫ In eadem terra secure euangeliū predicabit: multe gentes per ipsum ordinem ad dominuꝫ conuertentur. gens idolatra cuius lingua ignorabit: que de finibus terre veniens missa a deo in adiutorium terre ꝓmissionis: ⁊ vt ipsa cognoscat deum patrem omnipotētē ⁊ filiū eius vnicum dominum nostrum ad fidem catholicam conuerteť. futuꝝ est enim q̄ ordo columbinus viriliter se opponet contra mortis angelum. Et ꝓtra eum predicādo plures ⁊ maxima multitudo de filiis ipsius ordinis martyrio ad deum trāsibunt. Sicut dictum est per Dauid ꝓphetā. Posuerūt mortalia seruoruꝫ tuoꝝ escas volatilibus celi carnes scōꝝ tuoꝝ bestiis terre: gaudebūt in cāticis suis id ē p̄dicationibus oēs tribus terre: ⁊ gens immunda machometi qui remanebūt: ⁊ qui residui erūt ad dominū cōuertenť. hec ille. Qui etiā in expositione Jeremie i ꝓlogo. c. p̄ multa filia locutus est. Et qō ore ꝓphetauit demonstrauit operc. Mā depingi eū fecit in ecclesia sci Marci de venetiis: cū stigmatibus sup ostiū sacristie: sicut hodierna die cernētibus pz. Itē ō beato frācisco multa predixit Cirillus abbas mōtis carmeli: cui ab angelo dū celebraret delate fuerunt due tabule scripte litteris grecis: in q̄bus multa erant de beato francisco ventura.

¶ Secūdo probari potest q̄ beatus frācisc⁹ fuit electus ⁊ vocatus a deo: er speciali vocatione. Dum enim adolescentibus in domo parentum adhuc cohabitans: ad hoc egressus semel vt inquit Bonauentura ad meditandum in agro: cum deambularet intra ecclesiam quandam sancti Damiani: que minabatur pre nimia vetustate ruinam: ⁊ instigante se spiritu eandem cā orationis intrasset prostra-

tus ante ymaginē crucifixi non modica fuit in orando spūs consolatione repletus. Cunqz lachrymosis oculis intenderet in dñicam crucez voceꝫ de ipa cruce ad se miro quodāmodo delapsam corporeis audiuit auribus ter dicentem: Francisce vade repara domū meā que vt cernis tota destruitur. Ad cuius stupende vocis cōmonitionē mirificam: vir dei primū qui dem perterritus: debinc gaudio t admiratiōe repletus ptinus exurrexit totum se recolligēs ad perficiendum mādatū de reparāda materi alis ecclesie denuo: ꝛ principalis intentio ybi ad eam ferretur quā xps suo sanguine acquisiuit: sicut cum spūs sctūs edocuit: t ipe postmodum fratribus sibi familiaribꝰ reuelauit. Verūtū collecta pecunia ad eccl'iam illam se cōtulit: t duz sacerdos pecuniā recusaret accipe in quandā fenestrā illā iecit: t in dicto loco cuz sacerdote pfato aliq̄diu morā cōtraxit. ¶ Tertio ꝓbari pōt. Q̄ beatꝰ Franciscus fuit electꝰ t vocatus a deo ex multiplici visione. ¶ Prima visio ostensa fuit cuidā sacerdoti noīe Silucstro ciuitatis assisij: hic a principio puersionis Francisci cū ꝓpter nouitatē rei viā Francisci fratrūq̄z suoꝝ humano spū abhorreret ne peri clitaret ꝓ temeritate iudicij: lumine fuit supne gre visitatꝰ: videbat nāq̄z in somnis totā assisij ciuitatē a draccone magno circundari: ꝓ cuiꝰ magnitudine nimia tota regio videbat exterminio subiacere: ꝓtuebat post h̄ crucē quādā aurcam ex ore ꝓcedentē Francisci cuiꝰ sūmitas celos tangebat: cuiusq̄z brachia protensa in latuz vsq̄z ad mūdi fines videbāt extēdi. Ad cuius ēt aspectū prefulgidū draco ille tecer t horridus penit⁹ effugabat: hoc dū sibi tertio monstraret diuinū estimās esse oraculū: viro dei t fratribus suis ꝓ ordinē enarrauit ac nō multo post mundū relinquēs btō Frācisco voluit adherere: cuiꝰ vite sctitas in ordine autēticā reddidit cā quā in seculo habuerat visionē. Ex huius ꝙo visiōis auditu vir dei nō in gl'ia ē elatus humana: ꝛ bonitatē dei recognoscēs: fortius aīatus ē ad hostis antiq fugandā versutiā: t gl'iam crucis xpi predicandā. Scda visio demōstrata fuit Innoc. papc. iij. de qua refert Bonauen. q dū btūs Frācisc⁹ cū socijs ꝓponeret adire pñtiam sūmi pontificis ꝓ pfirmatione regule obtinenda: xps vicariū suū ꝓ visionem cōmouefecit: vt supplicāti pauperculo et placitū daret auditū t benignuz pberet assensum: vidit nanq̄z in somnis pontifex ipe romanus lateranensez basilicā ruine fore iā prima quā quidā hō pauperculꝰ t despectꝰ ꝓprio dorso submisso ne caderet sustētabat. Cū igit dei famulꝰ suis cōparuisset cōspectibꝰ: vere ingt h est ille: q ope t doctrina xpi sustētabit eccl'iam vñ precipua deuotiōe repletus: petitioni eius se ꝓ oia inclinauit: atq̄z illuz speciali sp amore dilexit. Tertia visio fuit illa de qua scribitur in vita sctī Dominici. dū eni ipse ad vbē ꝓ pfirmatione sui ordinis se ꝓtulisset nocte oās: vidit in spū christū in aere exūtez t tres lanceas in manu tenentē: atq̄z ꝑ mundū eas vibrantē Cui velociter benigna mater occurrēs. Quid nā vellet facere ingsiuit: t ille ecce totꝰ mūdus tribꝰ vitijs est fedatꝰ. supbia. s. auaritia: t luxuria. Et tō bijs lanceis volo ipm perimere: tunc virgo ad eius genua ꝓcidēs ait: fili dulcissime iustitiā tuā digneris tpare cū mia: peccatores sustine lōganimitate tua: habeo eni fidelē seruum t pugilē strennuū q vbiq̄z discurrēs mūdum expugnabit t tuo dño subiugabit: aliūq̄z seruū sibi in adiutoriū dabo: q secū similiter decertabit. Tūc illa sctm Dominicū xpo pñtauit obtulit ēt sctm Frācisc'ū: ds xpo vultu placido cōmēdauit. Sāctus ergo Dominicꝰ socium suū in visione sua diligenter ꝓsideras quē añ non viderat: in crastino in eccl'ia inuentum: ex bijs q̄ nocte viderat sine indice cognouit: t in eius amplexꝰ t oscula sctā ruēs ait: bñ es socꝰ meꝰ bñ pariter curres mecū: visionē quoq̄z pdictaz sibi p ordinē enarrauit. Et ex tunc factū ē eis cor vnū t aīa vna in dño. ¶ Quarto ꝓbari potest q btūs Frācisc⁹ fuit vocatꝰ a deo ex autētica testificatōe. Dñs papa Gregoꝰ nonus in ꝓsa quā fecit de btō Frācisco q incipit. caput draconis vltimū sic dicit: vex de xpi latere nouus legatꝰ mittit i cuiꝰ sacro corpe vexillū crucis cernit. Et dñs Alexander papa quartus in priuilegio de stigmatibꝰ ita ait: postq̄z dei filiꝰ victor mortis ad patrē vñ descēderat vehiculo ꝓprie maiestatis ascēdit mirifice fortitudinis viros in pfirmationē sanctoꝝ diuersis tēporibꝰ suscitauit. Inter alios aūt diebus nr̄is almꝰ christi pfessor apparuit Frācisc⁹ signis t virtutibꝰ glorioſus: q clarissimus pie viuēdi meritis t exēplis: fecūdauit eccl'iam t caligātia presentis etatis tpa fulgoris sui lampade illustrauit: viam pfecte iustitie parans in deserto altissime paupertatis quā ipse currens alacriter t exultans: cōtra carnē nudam t demones veluꝺ gigas traxit post se de inferorum fauci

bus: ⁊ transdurit ad dñm populũ humlẽ bonorum operũ sectatorẽ. ¶ Quinto ꝓbat ꝙ beatus Franciscus fuerit a deo missus ex mundi cõmotione: nisi eni illũ elegisset deꝰ: nõ potuisset in toto terraꝝ orbe ⁊ ita cito tantaꝝ facere cõmotionẽ: nã ad sui sequelam attrarit boies graues ⁊ sapiẽtes. Sicut fuerunt frater Bernardus de quinta valle: miles de assisio: frater Rufinus canonicus eccl'ie maioris de assisio. frater angelꝰ de reate miles ⁊ doctor ⁊ alij q̃ plurimi. Et illud mirandũ est ꝙ suo tpe in capitulo generali cõuenerũt vltra quinqꝝ milia fratrũ. hoc ita refert Bonauen. in legenda in ca. de ꝓfectu ordinis ꝓcessu tpis multiplicatis iã fratribꝰ cepit eos pastor solicitus in loco scẽ ☙Marie de portuncula ad generale capitulum cõuocare: vbi ꝛ oĩm necessarioꝝ esset penuria fratrũqꝝ multitudo vltra quinqꝝ milia cõuenirent: aliqñ diuina tñ opitulãte clemẽtia: ⁊ victꝰ sufficiẽtia suberat ⁊ salus comitabaꝫ corporea ⁊ spũalis tocũditas affluebat: insup ad sui deuotionẽ induxit oẽm romanã curiã: ⁊ ꝓlatos reuerendissimos eccl'ie sancte dei. Innocẽtius papa dedit sibi de penitẽtia ꝑdicãda mãdatũ approbauit regulã ⁊ laicis oĩbus fratribꝰ: qui seruũ dei fuerant comitati: fecit coronas parvulas fieri: vt verbũ dei libere predicarẽt: sicut recitat Bonauen. in legenda in. ca. de instĩ. religionis. Et vt cantaꝫ in primus vespis eiꝰ festi cepit sub Innocẽtio cursumqꝝ sub honorio ꝓfecit glorioſum: succedẽs his Bregorius magnificauit amplius miraculis famosum.

¶ Dõ quinqꝝ preclarissimis virtutibꝰ: quibꝰ floruit btũs Frãcisc̃us. Capitulum. ij.

Secunda excellẽtia btĩ Francisci dicit virtualis ꝓfectionis: floruit quidẽ virtutibꝰ preclarissimis. ꝓpterea dixit Joãnes illũ ascẽdere. Et reliquis omissis: quinqꝝ dũtaxat ĩ hac parte virtutes eius: deuote ꝓsiderabimus.

Prima dicitur pietatis.
Secunda paupertatis.
Tertia austeritatis.
Quarta humilitatis.
Quinta pacientie.

¶ Prima virtus btĩ Francisci ꝓsideranda dicitur pietatis: pijssimus nanqꝝ fuit pauperibꝰ ⁊ egenis nõ solũ postq̃ xp̃m ꝓfecte induit. Sz etiã dũ in habitu viueret seculari. iõ de ipo sic refert dñs Bonauẽ. Jnerat nãqꝝ iuuẽcis Frãcisci precordijs diuinitus indita quedã ad pauperes miseratio liberalis que secũ ab infantia crescens tanta cor ipius benignitate repleuerat: vt iã euangelij nõ surdus auditor omni ꝓponeret se petẽti tribuere: maxime si diuinum allegaret amorẽ. Cũ ãt semel negotiatõis intẽtus tumultibus pauperẽ quendã ꝓ amore dei petentẽ elemosinã ꝓter morem solitũ vacuũ repulisset: statim ad cor reuersus: cucurrit post ipm ⁊ elemosina illi clementer ipensa: ꝓmisit dño deo ꝙ nũqꝝ extunc ꝑ dũ adesset possibilitas petentibꝰ ꝓ amore dñi se negaret. Quod vsqꝝ ad mortẽ indefessa pietate obseruans copiosa in deum dilectionis ⁊ gratie incrementa ꝓmeruit. Quid plura: ex pietate militẽ quendã generosuꝫ ⁊ pauperẽ se nudato vestiuit: ⁊ postq̃ seculo renũciauit totiꝰ humilitatis amator se trãstulit ad leprosos cratꝝ cũ eis diligentissime seruiens oĩbus ꝓpter deũ: lauabat ipsorũ pedes: ligabat vlcera: educebat putredinẽ ⁊ sanies abstergebat osculabaꝫ etiã ex mirãda deuotione vlcerosas plagas ipsorũ euangelicus medicus mox futurus. ¶ Secunda virtus btĩ Francisci ꝓsideranda dicit paupertatis voluntarie quippe ꝓpter xp̃m paupertatẽ ardentissime cõplerus ẽ: hanc publice ꝓfessus est: dum seculo ⁊ patri renũciauit: coram epo assisij: nam dum pater eius tẽtasset eũ vt facultatibus renunciaret paternis: ad episcopũ ciuitatis ambo se cõtulerũt. Jbi adolescens Franciscus depositis omnibꝰ vestimentis restituit ea patri. Jnuẽtus est aũt tũc sub vestibus delicatis cilicium ad carnẽ habere nudus vero manẽs patrem sic allocutus est: vsqꝝ nunc vocaui te patrem in terris: ãmodo aũt secure dicere possuꝫ pater noster qui es in celis: apud quẽ oẽm thesaurum reposui ⁊ oẽm spei fiduciã collocaui. Jnsup vt asserit Bonauen. nemo tam auri q̃ ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodiendi solicitior vllus: q̃ iste huius euangelice margarite. Tunica corcula ⁊ femoralibus contentus fuit vsqꝝ ad mortẽ. Christi aũt iesu paupertatem ⁊ matris frequenter cum lachrymis reuocabat ad mentem: inde hanc virtutum asserens esse reginam quia in rege reguꝫ ⁊ in regina matre ipsius tam prestãter effulsit. Jn regula vero fratrum minorum ipsos ad paupertatis obseruantiam aiauit cũ dixit: fratres nihil sibi approꝑient nec domũ: nec locum: nec aliquã rem. Sed tanq̃ pegrim ⁊ aduene in ꝟ seculo: in panpertate ⁊ humilitate dño famulantes: vadant pro elemosina confidenter: nec oportet eos verecundari: q; dñs pro nobis se

fecit pauperē in hoc mūdo. Hec est illa celsitudo altissime pauptatis: q̄ vos charissimos frēs meos heredes ⁊ reges regni celoꝝ istituit pauperes rebus fecit virtutib⁹ sublimauit cui dilectissimi fratres tota inherentes nil aliud ꝓ nomine dñi in perpetuū sub celo hr̄e velitis: hec in regula prefata. Et vt asserit Bonauen. mandabat dirui aliq̄n dom⁹ erectas: aut fratres ex inde amouerī: si aliqd in eis ꝓciperet qō ratiōe appropriatiōis vel sumptuositatis ꝑrium cēt euangelice pauptati. ¶ Tertia virtus ꝓsiderāda in beato Francisco dicit austeritatis: miro quippe mō suo corpori vt illud spiritui subderet austerus fuit. Ideo de ipō sic sequit Bonauentura attendens cui illud apli verbū: g aūt sunt xpi carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ pcupiscentijs: vt crucis armaturā iugiter suo ferret in corpe: tanta discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat: vt vix necessaria sumeret sustentationi nature. Difficile nāq; fore dicebat necessitati corpis satisfacere ⁊ ꝓnitati sue nō parere: ꝓpter qō cocta cibaria sanitat̄ tpe vir admittebat ⁊ raro. Admissa Vo aut cōficiebat cinere: aut cōdimēti sapore admixtione aque vt plurimū reddebat insipidū: de potu vini qd dicā cū ⁊ de aqua dū sitis extuaret ardore vix ad sufficientiā biberet. Et lz ita suū corpus ꝓtinue macerarer: tñ extra dū hospitaretur in alicuj⁹ domo ꝓformabat se in cibo et potu: alijs ne singulis reputaret. De illi⁹ vero dormitione refert Bonauen. Nuda hum⁹ vt frequentius: lectus erat: lassato corpusculo. Et sepius sedens ligno vel lapide ad caput posito dormiebat. Omitto ei⁹ disciplinas: Vbera tūsiones pectoris: suspiria: lachrymas ⁊ relīqua q̄ bus corpusculum illud continue cruciabat.

¶ Quarta virtus ꝓsiderāda in btō Francisco dicit humilitatis. nō eni in tanto virtutuz cumulo vt de se presumebat: nō ptēnebat alios: nō verba iactantie dicebat imo vt ait Bonauentura. Dim virtutū custos ⁊ decor humilitas copiosa viruz dei vbertate repleuerat. In ꝓpria quidē reputatōe nihil erat: nisi peccator cū in Vitate speculū cēt ⁊ splēdor oimode sanctitatis: stultū ꝓinde iudicabat mūdanis extolli fauoribꝰ. Baudebat de opprobrijs ⁊ de laudibus tristabat: generali vero cedens officio. Buardianū petijt cui⁹ volūtati p oīa subiaceret: dicebatq; socijs. Ita diligēter nouicio vnius hore obedirē si mihi Buardianus daretur sicut antiquissimo ⁊ discretissimo fratri: subditus enī prelatū suū nō hoīm ꝓsiderare debet sz illū ꝓ cuius est amore subiectus: quāto aūt ptēptibilior ꝑsidet: tāto magis humilitas obedientis placet: sunt q̄z alia plurima de illius humilitate a Bonauētura descripta: que in legēda poteris inuenire. ¶ Quinta virt⁹ in beato Francisco ꝓsiderāda dicit patiētie: a principio nāq; sue ꝑuersiōis dū ciues assisij cernerēt eū facie squalidu⁊ ⁊ mente mutatū: ac ꝓ hoc alienatum putarēt a sensu: luto platea⁊ : ⁊ lapidibus ipetebāt: ⁊ tanq̄ insano ⁊ demēti clamorosis vocibus insultabāt: famulus aūt dñi nulla fractus aut mutat⁹ iniuria: vt surdus in omnibus ptransibat: de hoc, sic dicit in rñsorio: dū pater hūc ꝓsequit latens dat locū ire. Constāter post aggreditur in ꝑplicū prodire Squalenti vultu cernit putat insanire luto saxis impetitur. Sed patiens vir nititur vt surdus ptransire: deinde toto tpe vite suc cūctos labores: omnes ptumelias: quascunq; egritudines mente hilari semper tulit. Et vt inquit Bonauentura in. ca. de patiētia ipsi⁹ ⁊ transitu morris in legenda maiore: ad hoc ꝓ varias ⁊ diuturnas ac q̄tidianas egritudines deductus ē vt consumptis iam carnibus quasi sola cutis ossibus coheret. Cunq; durius corpus augeretur doloribus illas suas angustias: non penarum censebat nomine: sed sororū. Cum aūt semel grauius solito: doloꝝ vigeretur aculeis. Quidam frater simplex dixit ad cum frater Francisce ora dñm vt mitius tecum agat: manum enim suam plus debito: super te grauare videtur. Quo audito vir sanctus cum eiu latu exclamans ait: nisi noscerem in te simplicē puritatem tuum ex nunc abhorrerem consortium: qui ausus fueris circa me diuina iudicia reprehēsibilia iudicare. Et proiciens se in terram: ossa debilia duro casu collisit. Et deosculans humū. Gratias ingt tibi ago dñe de⁹ de omnibus doloribus meis. Teq; mi dñe rogo: vt centuplum si tibi placuerit addes: quia hoc erit mihi acceptissimum: cum tuc sancte volūtatis adimpletio: fit mihi consolatio superplena: videbat ꝓpterea fratribus ꝙ quasi alteruz Job viderent: cui cuz languor cresceret carnis crescebat simul ⁊ vigor mentis.

¶ Qualit de⁹ magnificauit sctm̄ Frācisc̄ū ꝑ cipue in quinq; ꝓgatiuis. Capitulum. iij.

Certia excellentia bri Frācisci dicit singularis magnificatōis: voluit deus magn⁹ ⁊ excelsus suū seruū decorare licet in multis vt

patuit in sermone precedenti de stigmatib⁹ sa
cris: precipue tñ in quinq⁹.
Primo in intellectus illustratione.
Secundo in creaturaꝝ condescensione.
Tertio in felici consūmatione.
Quarto in solenni canoniçatione.
Quinto in miraculoꝝ cōuiscatione.
¶ Primo magnificauit illū dēus intellectus illustratione. Nā vt asserit Bonauen. in legen da. in. ca. de intelligentia scripturaꝝ et spiritu pphetie. Quāuis Franciscus nō habuerit sa crarū lrarum peritiā: p doctrinā eterne tñ lu cis irradiat⁹ fulgoribꝰ: scripturaꝝ ꝓfūdo mi ro intellect⁹ scrutabat acumine. Interrogatus senis a quodam religioso viro theologie sacre doctore de gbusdā questionib⁹ difficilimis tā ta claritate doctrine diuine sapientie patefacie bat archana: vt vehemēter stuperet vir ille pe ritus. t cū admiratiōe referret: vere theologia sancti patris istius puritate ac ꝓtēplatōe tā q̄ alis in altū subuecta est aglą volans: nr̄a vero scientia venter gradit sup terram: lz eni impe ritus eēt sermone: scientia tñ plenus cnodabat dubia questionū: t absc̄dita ꝓducebat in lucē Claruit etiā in ipso spūs ꝓphetie: vt t preui deret futura: t cordiū cōtueret occulta: absentia quoq⁹ velut presentia cerneret: t se presentem absentib⁹ mirabiliter exhibeā. Apud celanum supplici deuotione a milite quodā inuitat⁹ ad prandiū benignū hospitē familiariter monuit vt cito ꝓficiscer t domus sue disp̄oneret. Quod cū ille diligenter fecisset intrauerūt tandem ad mensam t incipientib⁹ alijs māducare: hospes subito spm̄ exhalauit iux verbū dois dei repē tina morte sublat⁹: dū semel fatigatus t lassus equitaret sup aselluz. essetq⁹ in itinere cum fre Leonardo de assisio: frater ipe Leonardus ce pit dicere intra se humanū aliqd passus nō de pari ludebāt parentes huius t mei. En ipse eq tat t ego pedester asinū eius duco: hec illo co gitante ꝓtinus de asino descendit vir sanctus t ait. Nō frater ꝯuenit vt ego equitē tu veni as pedes q̄ nobilioꝝ t potentioꝝ me in seculo fuisti: obstupuit frater t ad pedes ei⁹ ꝓuolut⁹ humiliter veniā petijt. ¶ Secundo magnifica uit dē⁹ btm̄ Franciscū in creaturarū obedientia t cōdescēsione. Apud aretiū viuus viro dei fu it oblat⁹ lepuscul⁹: q lz in terra positus cū pos set q̄ vellet effugere vocāte eū patre benigno in sinū ill⁹ ꝓpero cursu saltauit. Nō cū pluri oc effecisset instu p̄is a fratrib⁹ delatus est ad loca solitudinis tutioꝝ: modo ꝓsimili in insu la lacus pulmi cunicul⁹ quidam capt⁹: t viro dei oblatus: cū ceteros fugeret manib⁹ suis et sinu se domestica securitate cōmisit. Aput lacū reatinū eidē ad heremū de aretio ꝓperāti: pi scatoꝝ vnā ex deuotiōe obtulit auē fluuialem: quā cū libenter suscepta aptis inuitaret mani bus ad recessum nec illa vellet abire: erectis in celū oculis in oratione diuti⁹ pmansit. Et q̄si aliunde post horā reuersus ad se iterato dulci ter mandatū auicule fecit vt dēū laudatura re cederet. Suscepta itaq⁹ cū benedictione licen tia: gestu corporis quoddā pretēdens gaudiuz aduolauit. Alio tpe ambulās cū quodā fratre p paludes venetiaꝝ: iuenit maximā auiū mul titudinē residentiū t cantātiū in Ygultis: qui bus visis dixit ad socium: sorores aues laudāt creatorē suū nos itaq⁹ in mediū ipaꝝ cuntes laudes t horas canonicas dño decantemus: cūq⁹ in medio eaꝝ intrassent nō sunt aues cō mote de loco: t q̄ pp garritū ipaꝝ in dicēdis horis se mutuo audire ñ poterāt: ꝑuersus vir sanct⁹ dixit ad aues: sorores aues a cantu cessa te donec laudes t horas canonicas psoluam⁹. At ille ꝓtinus tacuerūt: tādiu in silētio psisten tes q̄diu dictis horis t laudibus persolutis a scō dicantādi licētiā receperūt. Dāte aūt viro dei licētiā cis statim cantū suū more solito re sumpserūt. Eidē senis infirmo fasian⁹ gdaz de nouo captus: a nobili quodā trāsmissus est vi uus: q ꝓtinuo vt vix scīm audiuit t vidit: tāta illi amicabilitate cohesit vt nullo pacto patere tur ab ipso disiungi. Nā plurib⁹ vicib⁹ extra locellū terraꝝ in vinea posit⁹ vt abiret si vellz rapido sp̄ cursu redibat ad patrem: tanq̄ si ab eode fuisset omni tpe educat⁹: deinde cuidam collatus viro: qui ex deuotione seruum dei vi sitare solebat: velut sibi molestū foret a pij pa tris absentari ꝓspectu escā recusauit omnino. Reportatus tandē ad famulū dei statiz vt cō sperit cundē: quibusdā hilaritatis pretensis ge stibus auide manducauit. Cū ex ꝓtinuo factu infirmitatē oculorū incurrisset grauissimā con suluerunt medici: vt pateret sibi per coctura re mediū subueniri assensit vir dei vocatusq⁹ ve nit cirogicus instrumentū ferreū igni submit tens ad faciendum coctura. At xp̄i seruus cor pus proprium iā horroze concussuz confortās sicut amicum cepit igne alloqui dicens: mi fra ter ignis virtuosum pulchrum t vtilem te cre auit altissimus esto mihi in hac hora propitius

esto curialis: precor magnū deū qui te creauit vt tuū mihi calorē temperet. Oratione finita ꝛignē fignē crucis edidit ac deinceps intrepidus perfistebat. profundatū est crepitans ferrū in tenera carne: ꝛ ab aure vsqz supciliū coctura ꝓtracta. Statim sctūs ad fratres dixit. laudate altissimū quia vere dico vobis: nec ignis ardorē sensi: nec carnis vllū dolorez. Et cōuersus ad medicū. Si nō est inquit caro bñ decocta imprime iterū. Stupefactus medicus miraculū ertulit dicens. dico vobis fratres: vidi mirabilia hodie. ¶ Tertio magnificauit deus btm̄ Franciscū in felici consūmatōe. nō eni silentio preterire debemus quāta deuotōe quanto feruore transijt Franciscus in hoc mūdo ad p̄rem. de quo sic scribit Bonauē. q ānō vigesimo a sua ꝓuersione cū fuisset multis infirmitatibus molestatus tulisseqz biēnio stigmata illa sacra ad sctām mariā de portiuncula se portari popposcit: quo cū fuisset ꝓductꝰ sup nudā humū se totū nudatū in spūs feruore ꝓstrauit. Decubans sic in terra saccina veste depositā: faciē solito more leuauit in celum ꝛ intendens illi glorie totus manu finistra dexteri lateris vulnus ne videret obtexit. Et ait ad fratres. ego qō meū est feci: qō vr̄m est xp̄s edoceat. Illachrymantibus aūt socijs sancti vnus ex eis quē vir dei guardianū suū esse dicebat votū ipsius diuina inspiratione cognoscens festinus surrexit. Et acceptā cū corda ꝛ femoralibus tunicā pauperculo xp̄i obtulit dicēs. hec tibi tanq̄ paupi cōmodo ꝛ tu illa suscipias obediētie sctē mandato. Gaudet ex hꝭ vir sctūs: q̄ fidē tenuisse dñe pauptati vsqz in finē se vidit: palmasqz leuatas ad celū xp̄m suum benedixit: sicqz indutus habitu vili: ffres assistentes cōsolatorijs verbis. ꝓ sua morte demulcens paterno affectu ad diuinū est hortatus amorē. Et post benedictionē datā adiecit valete filij oēs in timore dñi ꝛ pmanete in eo semp. Ego ad deū ꝓpero: cuius gr̄e vos oēs commendo. Jussitqz euangeliorum sibi codicem apportari: ꝛ euangelium fm ioannem. s. ante diem festum pasce sibi legi popposcit. ipse Vo prout potuit in huius psalmi vocem prorupit. voce mea ad dñm clamaui: ꝛ ad finē vsqz, cōpleui inquiēs. me expectant iusti donec retribuas mihi. Tandē cunctis in eū expletis mysterijs obdormiuit in dño. Fuitqz ministro terre laboris ꝛ epo assistinati exūti in mōte gargano: eius transitus diuinitus reuelatus ꝛ diffusius videre poteris in legenda. Transijt aūt venerabilis p̄r ex huius mundi naufragio anno dñice incarnationis. M̄. cc. xxx. quarto nonas octobris die sabbati in sero: sepultus ē in die dñico. ¶ Quarto magnificauit deꝰ beatū franciscū in solēni canoniçatione. cū eni pastor ecclesie gregorius nonus nō solū ex miraculis auditis post mortē francisci: verū etiam ex experimentis in vita ipsius oculis visis ꝛ manibus p̄ctatis sctitatē eius mirabilē: plena fide certificatus agnosceret: ac p hoc in celis glorificatū a deo nullatenus dubitaret: catha lago sct̄oꝝ ascribendū statuit. Qua de re seruatis oibus que fieri debent in canoniçatiōe sct̄oꝝ ꝛ examinata cā p cardinales ad hoc deputatos veniens psonaliter ad ciuitatē assisij cū maximis que longū foret enarrare solēnijs beatū patrem canoniçauit. ¶ Quinto magnificauit deus btm̄ franciscū in miracul oꝝ cōmu scatione. Et omissis illis que ipso viuente dignatus est deus eius meritis operari: aliqua hic inseramus celebrata post mortē. In castro pomarico in montanis apulie posito: defūcta est puella quedā parētibus vnica ꝛ predilecta inuocauit m̄ plena fide franciscū cui deuotissima erat. Apparuit illi in visu franciscus dixitqz. noli flere q̄ qō postulas obtinebis. Statim illo disparēte: filia eius viua ꝛ incolumis videntibus cunctis surrexit. In ciuitate nocerie filius primogenitus cuiusdā petri ex infirmitate mortuus inuocato btō frāciſco redijt ad vitā. Cuiusdam vbis rome notarij puerulus: vix septēnis matrē ad ecclesiaz sancti eum tempꝰ puerili more sequi desiderans: dū remanere domi cōpelleret a matre per fenestram palatij se proiecit: ꝛ vltima quassatione collisus continuo expirauit. mater Vo que nōdū longe discesserat ad sonitu corruentis celeriter redijt: filiūqz reperiens extinctū: suis clamoribus totaz excitauit vicinia ad lamentū: frater Vo quidā Rao noie patrem induxit: vt puerum sancto francisco cōmendaret: qō cum factum fuisset: statim coram oibus surrexit incolumis puer. In ciuitate capue: puer quidā in flumen cecidit: vbi cum diu stetisset a natatore q̄dam inuentus fuit sub sabulo. Edurit tandez illū extra extinctum atqz defunctum. inuocato Vo a suis ꝛ a populo circunstante btī franciſci noie incolumis puer surrexit petijtqz se ad ecclesiam beati franciſci deduci vt gratias illi deuotus exoluerat cuius se nouerat virtute

mirabiliter suscitatū. In ciuitate suessa: repente domus quedā corruit ⁊ vnum absorbuit iuuenē ac interemit. Amotis xpo post spatiū ignis ⁊ lapidibus: mortuus inuentus est. At mater doloris vocibus exclamabat. sctē francisce redde mihi filiū meū. sic ⁊ ppli qui aderāt: bti pris presidiū flagitabant. Sed cū nō esset vox neqz sensus: cadauer posuerūt in lectulo ad sepeliendū ipsū: die crastinū expectantes: mater xpo fiducia hīs in dño cōtinue btō francisco filiū cōmendabat. Et ecce circa mediā noctis horā exurgens sanus iuuenis in laudis verba prupit. In castro posis qō in cāpania posituz est. Sacerdos qdā thomas noie ad repanduz accessit ecclesie molendinū: deambulās āt incaute secus extrema canalis: subito casu cauiloso ligno intrusus est: cuius impulsu voluit molendinū. Cū igit cōsertus iaceret in ligno ⁊ sup os ipsius qz supinus erat aquaz impet⁹ inundaret corde tm: qz lingua nō poterat scm franciscū flebiliter inuocabat. p magnū xpo spatiū sic illo iacente: ac de vita ipsius socijs iam penitus desperatis in ꝑiā partē molā cū violentia reuoluerūt. Et sic eiectus sacerdos palpitans volutabat in aque meatu. Et ecce quidā fr minor cū magna suauitate arreptuz per brachiū extra flumen eduxit dicens. Ego sum franciscus quē vocasti: ille sic liberatus nimis obstupuit volensqz pedū ipsius deosculari vestigia hunc atqz illuc anxi⁹ discurrebat: querēs a socijs vbi ē ille: quo abijt sctūs. Qua via discessit: sicqz grās egit deo ⁊ suo seruo francisco Iuuenis quidā de burgo celani incautus in puteū cecidit q quasi passus quattuor aquarum cōtinebat: accurrētibus āt alijs vt eū iuuarēt post longū spatiū dimissis vnus p funē in puteū puerū respexit in aquaz supficie residētē extractus tandē de puteo dixit oibus qui astabant. Qū subito cecidi bti frācisci patrocintū inuocaui. Qui corruenti mihi statim pntialit affuit ⁊ manū porrigens leuiter apprehendit nec vnq̄ defuit donec vna vobiscū de puteo me eduxit. In sabinensi dioceſi vetula quedā octogenaria erat cuius filia moriens lactantē infantulū dereliquit. Cū igit annus pauperula plena cēt inopia: ⁊ vacua lacte: nullaqz cēt mulier q̄ sitienti paruulo lactis stillicidiuz iuxta qō exigebat necessitas erogaret: q̄ se verteret vetula penitus ignorabat. debilitato xpo infātulo: nocte quadā oi hūano destituta subsidio ad bti pris francisci auxiliū implorandū se cōuertit: affuit statim innocentis amatoꝛ etatis Ego inquiens sū frāciscus o mulier pone mā mas tuas in ore puerili qz abundanter tibi lac dns dabit. Impleuit anus scti mandatum ⁊ statim octogenarie mā me lactis copiā effuderunt: qō factū innotuit multis taz viris q̄ mulieribus: q oēs deū pariter laudauerunt: ⁊ ne oia distincte pcurramus: cū auditoꝛ laboꝛe cōcludo cū dño Bonauentura dicente. poꝛro vir iste btūs mirandis virtutū signis in vita claruit: ⁊ die a tranſitus sui vsq̄z in pītis p diuersas mūdi partes preclaris miraculoꝛum ꝓdigijs diuina se potentia glificāte coꝛuscat nā cecis ⁊ surdis: mutis ⁊ claudis: idropicis ⁊ paraliticis: demoniacis ⁊ leprosis: naufragijs ⁊ captiuis ipsius meritis remedia cōferuntur oibusqz morbis necessitatibus ⁊ periculis subuenit: sed ⁊ multis mortuis p ipsū mirifice suscitatis innotescit fidelibus magnificētia virtutis altissimi cui est honoꝛ ⁊ gloria p infinita secula seculoꝛ. Amen.

¶ Sermo quadragesimussertus de sancto ludouico ordinis minoꝛ epō tholosano.

Oasisol refulgens

sic iste refulsit in tēplo dei. Scribūt hec verba originaliter Ecclesiastici. ca. Qui mundū condens mirabili sapientia celos diuersis ornauit sideribus ipse ecclesiam suam sanctoꝛ varietate voluit decoꝛare. Et vt ostenderet viam salutis oibus patere posse: elegit de quolibet statu aliquos q electoꝛ numero ascriberent. Iccirco ⁊ beatuz ludouicū eximiū confessoꝛē suum fecit meritis ⁊ gloria copiosum: is est qui iam beatus cum xpo nunq̄ deserit eos: qui patrociniū eius exposcunt. Cuius profecto intercessione vt apparebit in sequentibus innumera vt sic dicaz beneficia summo patre petita impetrantur. ¶Propterea in presenti sermone ad eius laudes ingentes exprimendas omni studio est elaborandum. De quo conuenientissime dici possunt verba in themate prepositа. In quibus triplicem splendoꝛem sancti ludouici distinguemus.

¶Primus dr nobilitatis.
Scdus sanctitatis.
Tertius claritatis.

¶ Qualiter sctūs Ludouicus magnificat ex nobilitate sue originis eo q̄ fuit filius primo genitus: regis caroli: regis sicilie.

Capitulum.j.

Primus splendor sancti ludouici dr̃ nobilitatis. fuit quidē nobilis genere caroli regis sicilie filius primogenitus prout testat̃ pontifex maximus ioānes. xxij. in bulla canonizationis. Verūtñ hoc loco videndū est vtz nobilitas sanguinis t carnalis originis: sctis ad laudem sit ascribenda. Et q̄ sic probat̃ suffi cientissime: qñ qui vitas t gesta sctōz scripserunt semp illoz nobilitatē pri⁹ notificare voluerunt. Dñ Matthеus. i. ca. genealogiaz xp̄i texere conatus est dicens. Liber generationis iesu xp̄i fili dauid fili abraham tc̄. Et ecclesia cantat sic de virgine mr̃e. Matiutas glorioſe virgis marie ex semie abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterū: Regali ex q̄ genie maria exorta refulget. de infrascriptis t sequentibus sctis ita habeť. Nicholaus ex nobilissimis parentibus originē duxit. Vincentius nobilis genere sed nobilior fide. Ambrosius filius p̄fecti rome. Alexius fuit filius eufemiani viri nobilissimi t in aula imperatoris primi germanus nobilissimus genere. Bernardus ex nobilissimis parentibus ortus est. Egidius ex stirpe regia genitus. Hieronym⁹ eusebij viri nobilissimi filius. Clemens ep̄us ex nobili romanoz prosapia ortus. Lucia virgo siracusana nobilis genere. Anastasia nobilissima romana. Paula fuit nobilissima matrona romana. Agatha ingenua mente t corpore. Maria magdalena a castro magdalo denominata: clarissimis est orta natalibus vt pote ex stirpe regia descendentibus. Cristina nobilissimis parentibus orta. Catherina costi regis filia: clara claris orta natalibus. Et ō ioseph ab arimathia scribitur Luce. xxiij. Et Marci vltio ca. Venit ioseph ab arimathia nobilis decurio. Quare videť q̄ nobilitas carnis facit ad extollentiā ēt sctōz. Ex parte altera videť probari posse q̄ nobilitas parui aut nullius valoris existat. Nā ap'lus. i. ad Corin. i. ca. dixit. Ignobilia t cōtemptibilia mūdi elegit deus. Ad idē facit ca. cū fm. de prebendis t dignitatibus. Ad qō ego rñdeo. Q̄ ex verbis ap'li non dať intelligi q̄ nobilitas nō sit ornamentū eorum qui illam habent: sed tñ q̄ de⁹ non elegit nobiles t doctos viros sed piscatores t simplices: vt sic magis nota fieret virt⁹ diuina dū per illorum predicationem in xp̄m crederet mundus. Sed notandum q̄ tria hominū genera reperiuntur.

Primi sunt nobiles origine sed nō virtutib⁹
Scōi sunt nobiles non origine sed virtutib⁹.
Tertij sunt nobiles t origine t virtutibus.
Primi quidem satis obscuri sunt infames t reprehensibiles. pro quibus Claudianus dicit
Degenerant homines vitijs funtq̄ minores
Et Seneca in tragedijs. Qui genus iactat suum aliena laudat. Et Ouidius libro de ponto
non census nec clarum nomen auorum. Sed probitas magnū ingeniūq̄ facit. Hinc Tullius in inuectiua contra salustiū dicebat. Ego maioribus meis virtute mea preclusi: vt si prius noti non fuerant a me accipiant initium memorie sue. Tu Vo tuos q̄z turpiter offendisti: vt si fuerant egregij ciues in oblivionem venerint. Quare noli mihi antiquos viros obiectare. hec ille. inueniuntur multi qui flagicijs t de decore affecti gloriantur sic de nobilitate parentum. Alij Vo vitijs sordentes de patrie nobili conditione letanť. Contra quos est exemplum quod refert Joannes solobrensis in policratone de anatharsistita. hic cum viderat̃ ab archico quoniam scita foret: mihi inquit dedecus patria. Tu Vo patrie at etiam temistocles vt scribitur a Cicerone in libro de senectute: fertur serifio cuidam in iurgio respondisse: cum ille diuisset. Nō cum sua sed patrie gloria splendorem assecutum. nec Mercle inquit. Si ergo serifius esset ignobilis: nec tu si athenicnsis esses clarus vnq̄z fuisses. Alij dicunt nec ego serifius si essem nobilis. Et saluo meliore iudicio vtrunq̄z stare potest: scilicet nobilis t ignobilis. nam si dixerimus ignobilis: potest esse sensus nec ego cum virtutibus meis essem ignobilis si essem serifius in patria. s. humili natus. Et si dicamus nobilis potest intelligi sic: nec ego qui scilicet in patria gloriosa sum natus: si essem serifius scilicet vitiosus essem nobilis. Secundi sunt nobiles: t si non origine tamen virtutibus: q de suorum parentum humilitate confundi nō possunt. nā vt inquit Hieronymus ad cellantiam. Sola apud deū libertas est non seruire peccatis t vera nobilitas claruz esse virtutib⁹
Et Cassiodorus in epistolis. hec est indubitata nobilitas que moribus probat̃ ornata. Et Juuenalis. nobilitas sola est atq̄z vnica virt⁹.
Et Aristo. in. iiij. politice ingenuitas est virt⁹
Et Seneca ad lucillum. aius nobilez facit cui ex quacunq̄z causa lz supra fortunam surgere.
Et Claudian⁹. exaltat virt⁹ nobilitando gen⁹

Et licꝫ vt refert Seneca in tragedijs. nobiles nō sunt mihi aui nec altis inclitū titulis genꝫ sed clara virtus. Et in decretis di. xl. ca. nos dr nos qui presumus nō ex locoꝝ vel generis dignitate sed moꝝ nobilitate innotescere debemus: nec vbium claritate sed fidei puritate.

¶ Tertij sunt nobiles ꝛ origine ꝛ virtutibus qui inter boies splendent: vt sol in firmamēto celi. Satis vtiqꝫ decorat boiem nobilitas sanguinis cū nobilitate bonoꝝ moꝝ. Quisnā ñ magnificet sctñ ludouicū qui regis ꝛ regine filius formosus corpe diuitijs affluens. Etate florens ingenio acutus: ac quibuslibet ꝛpalibꝫ bonis affluens: vitia sprexit: terrena calcauit: ꝛ xp̄m ihesū bñ beateqꝫ viuendo quesiuit. Jsta tñ in sequenti spendore diffusius exp̄imētur.

¶ Qualiter sctūs ludouicus spreto mūdo ꝛ tē porali regno: vitā spūalē elegit ꝓmanēs vsqꝫ in finē in virginitate. Capitulum. ij.

Secundus splendor sctī ludouici dr sctitatis. quanta Xo fuerit sctitas eius deprehendere possumus precipue ex tribus.

Primo ex mundi despectione.

Scōo ex speciali exercitatione.

Tertio ex virginitatis dilectione.

¶ Primo deprehendim⁹ q̄ grandis fuit sanctitas ludouici ex mūdi despectione: nā vt inquit Joānes. xxij. in bulla canoniçationis. cōsiderans sctūs iste. q mund⁹ totus sit positus in maligno q̄qꝫ cū cōcupiscentia sua transit: ipsū fugiendo descruit totaliter ꝛ cōtempsit. nā rediens de catalonia. votū qđ fecerat de intrando ordinē minorū in conuentu sctī francisci de monte pesulano voluit adimplere: sed cū frates timore patris ipsum recipere nō auderent: votū ipsū ibi publice iterauit. Et cuꝫ a bonifacio papa predecessore ipsius ioānis requireret q̄ assensum prestaret ꝓuisioni de se facte: ecclesie tholosane: rndit se hoc facturuꝫ nullatenus quo aduscꝫ votū qđ fecerat adimpleret. Cuius deuotōi annuente pontifice habitū ordinis minorū suscepit in pūtia generalis ministri: qui fuit postea ioānes eps portuē ꝛ. atqꝫ flexis genibus fecit ꝓfessionē q̄ facto ꝓuisionē de se factā ecclesie tholosane accepta uit mādatisqꝫ apostolicis obediuit: itaqꝫ habitu sctī francisci vestitus: pontificalē dignitatem suscepit. Quē habitū sp vsqꝫ ad mortē detulit ſm tñ cōdecentiā ep̄alis gradus. Et in hoc minoꝝ ordinis excellentia demonstrat: cuius habitū deferre nō erubuerunt tot insignes ꝛ celebratissimi viri: vt sctūs ludouicus de quo loqmur. Et alij plurimi q nō sūt omittēdi. Mā vt habemus in cronicis ordinis: ferdinand⁹ Rex castillie dimisso regno nepoti suo intrauit hunc sctñ ordinē mortuusqꝫ est frater minor sepultus colibre. Rex iacobus in regno arragonie mortuus est cū habitu fratꝝ minorū ꝛ sepultus barchinone. In eodem regno Rex alfonsus mortuus est cū habitu ꝛ sepultus hilerde. Federic⁹ rex insule ficilie mortuus est cuꝫ habitu ꝛ sepultus messane. Robertus rex ficilie frater sctī ludouici p tres dies ante mortē suscepto habitu ꝛ facta professione sepultus est neapoli in sancta clara. Btūs Henricus rex cipri virgo purissimus factus frater minor obijt cum habitu ꝛ sepultus est nicosie Tanta quidē est xp̄ianoꝝ deuotio ad habituꝫ bti francisci vt q illū in vita nō ferūt sepenumero cupiant hr̄e in morte ꝛ sepultura. Ob quā cām pontifices sūmi spū scō edocti deuotionē hanc ampliare volentes spūalibus gratijs sic deferētes habitū donare voluerūt. Mā vrbanus quartus concessit remissionē quarte partis peccatoꝝ moriētibus cū habitu fratrū minorū: bulle habent ianue ꝛ in monte pesulano. Sixtus ꝛ Micholaus quartus ꝓcedit remissionē quarte partis. Idem facit Clemens tertius bulle habent ianue: perusij: mediolani ꝛ venetijs: dicta sūt hec ad extollendā ꝓmerito humilitatē habitus ordinis minoꝝ quē btūs ludouicus tanto ardore ac deuotione gestauit

¶ Scōo deprehendim⁹ q̄ sublimis fuit sctitas beati ludouici ex spirituali exercitatione. vt eni testat supranoiatus Joānes. xxij. sanct⁹ iste in etate eristēs tenera religiosissime educatus est. dū Xo quartūdecimū attigit annū: ductus fuit in cataloniā cū duobus suis fratribus: datus obses ꝓ liberatione pris: vbi tam feruenter dedicauit se studio q infra septēnū quo imbi obses fuit sub disciplina fratrū minorū: quos secū habebat in socios in primitiuis sciētijs ꝛ sacra pagina sic ꝓfecit. q vir dei pollens ingenio de predictis scientijs nō solū publice ac priuate subtiliter disputare valeret sed solēniter clero ꝛ pplo ꝓponere verbū dei vt putarē hec scia infusa sibi magis diuinit⁹ q̄ humanitus acquisita: oratioꝝ erat assidu⁹ missas audiebat deuote. In magnis Xo festiuitatibus cū preparatiōe multa corpus sūmebat dñicum. factus aūt sacerdos diebus quasi singulis celebrabat. audiētie vbi dei insisteba ꝛ

attente. Mira Vo compassione ad pauperes ferebat: quibus largius taz priuatas q̃z publicas elemosinas faciebat. vñ factus eps tholosanus p vnum suū familiarē secretariū mandauit. q̃ de suoz quantitate redditū quantū sibi sufficeret p moderatis expensis retineret volens q̃ totū residuū in sustentandis pauperibus poneretur: q̃q̃z prelatus tam magnus esset ac filius tanti regis. Cū aūt iret parisius pauperi quē quasi nudū reperit multū compatiens: absconditē cappā cōtulit: quā portabat sibiq̃ fecit secrete aliam apportari. Viginti quinq̃ pauperes in sua domo reficiebat quotidie: quoz ipse aquam manibus infundebat aliaq̃ seruitia mense ministrabat: visitabat multotiens hospitalia pauperum z infirmis prompto aio subueniebat: pontificatus officium exercebat cū diligentia: missas dicendo assidue: ordines deuotissime celebrando. Clericos quibus de beneficijs ꝓuidere volebat examinando de articulis fidei: vita z moribus diligenter iudeos z gentiles inducebat sedulo ad baptismū ac quosdā eoz de sacro fonte leuauit. ¶ Tertio deprehendim⁹ quanta fuerit sanctitas beati ludouici ex virginitatis dilectione floruit quippe virginitate purissima. ō qua Joānes. xxij. in bulla sepi⁹ notata ait. Castitatis amor a puero affecerat eius mentem adeo q̃ ob ipsius fidā custoditā: mulierū consortia vitabat oīno: in tantū q̃ nisi forsan cuz matre z sororib⁹: solus cū sola: nullo vnq̃z tpe loquebat: verba inhonesta horrebat audire: z loquentes talia grauiter arguebat fratres nō minus q̃z duo z interdū quattuor in sua iacebāt camera in sue testimoniū nitide puritatis Cum ap̄lo etiam paulo sobrietate cibi z pot⁹ corpus suū castigabat assidue seq̃z frequenter manu sua q̃q̃z aūt alicuius confocij cum cathenis ferreis disciplinans vestiendo pro camisia rudē staminea z deferendo ad nudam carnē ꝑ cingulo cordā grossā: ipsā carnem in seruitutem spūs redigebat.

¶ Qualiter sanctus ludouicus migrauit inuenis ex hac vita: quē Joannes. xxij. canonizauit: qui z plurima eius miracula narrat.

Capitulum. iij.

¶ Tertius splendor sancti ludouici dr̄ claritatis. voluit nanq̃ deus ipsum triplici claritate nitescere.

Prima dr̄ felicis consūmationis.
Scōa ecclesiastice canonizationis.
Tertia miraculose corruscationis.

¶ Prima claritas dr̄ felicis consūmationis. refert de ipso Joannes. xxij. hec verba. gloriosus iste sctūs ad deū fontez viuū quēlauide fitierat migraturus infirmitate decūbens vltima deuotissime sūpsit: dñicum corpus q̃z uis satis debilis de lecto exiens in occursū dñi salutoris: quo reuerenter suscepto osculataq̃z cruce in silentio diutius mansit. Tandē in eus diuinis completis ministerijs aia illa sancta carne soluta in celū ascendit: cuius facies post mortē pulchrior q̃z ante apparuit. Ipsūq̃z intuentibus non mortuus sed dormiens videbat. In ipsa aūt sui transitus hora. Quidam frater minor deuot⁹ officio predicator in oratione existens in quodam loco remoto nesciens de obitu eius: vidit aiam ipsius multitudine angelorz in celū deferri dicentiū. sic fit seruiēti deo in mūditia z puritate. Fuit āt totius vite sue cursus vigintitriū annoz z sex mensiū Transiuit ex hoc mūdo in loco q̃ brundula dr̄ anno dñi. M. cc. lxxxix. quartodecimo calēdas septēbris media nocte: ferie scōe infra octauā assumptionis beate marie virginis. Et sepultus in regia ciuitate marsilie in ecclesia fratrū minoz. ꝓut ipse iā dū viueret ordiauit. Propter hec oia z illā que dicenda erunt audienda sunt verba grauissima Joānis. xxij. Ait. n. laudet magnifice deus noster cuius dextera huic epo contulit stelliferū regium diadema. Applaudant z ipsi celi ciues quorum cetibus sctūs iste sole splendidior est insertus. Lanāt quoq̃z altisone francie sicilie z vngarie regna de quorū orto cādoris nuci flos erupit. Quorum vitis germinat dulcē vuam cuius liquor celū letificans: abunde effundit in calice sūmi regis. Letet insup ciuitas tholosana tāto dita ta presule: que apud deū aduocatū habet sedulum z patronū. Sed z fratrū minorū ordo cōspicuus: noue laudis canticū promere nō desistat: in aula celesti tam preclarū alūnū festine diuinis cōspectibus representans hec igit.

¶ Secūda claritas ꝙua deus splendere fecit beatum ludouicū dicit ecclesiastice canonizationis. ioānes quidē secundus ipsum cathalogo sanctoz ascripsit seruatis oibus que requirunt in canonizatione sanctoz. Mā predecessores sui. s. bonifacius octauus cuius tempore beatus ludouicus ex hac luce migrauit. Et bñ dictus vndecimus. Et clemens quintus interueniente morte id complere non valuerunt.

¶ Tertia claritas dñ miraculose cōuscatiōis nāq; vt prefatus Joānes.xxij. asserit magnis miraculis deus sanctū ludouicū post ei⁹ obi/ tum clarū fecit. quorum aliqua certis ꝓbata testimonijs ad declarandā hui⁹ scti gloriam ipse narrat. que etiā nos hoc loco duxim⁹ in/ serenda. Quedā duox annox puella duobus mensibus passa febres expirauit. facto Vo voto ꝙ patrē isti sancto mox suscitata est ⁊ vbe/ra matris iurit. Quidā puer quinq; annorū febribus extinctus. facto voto ꝙ patrē eius ad vitam redijt sanus ⁊ absq; febribus. Quedaq; puella annox septem ꝙ dies aliquos febrib⁹ cruciata tandē expirauit. facto Vo voto per suos ad dictū sctm: recuperauit spm ⁊ reuixit Quedā puella nobilis que ex casu ad terrā de nutricis brachijs per septem annos passa fu/ erat surditatē ad inuocationem huius scti ad plenū extitit liberata. Quidā qui post fortem febrem loquelā ꝙ mensez perdiderat: ad sepul chrū sancti huius delatus illam recuperauit. Quedam mulier cū ex partu quodā violento de puero mortuo ⁊ in eius vtero transuersato cōtracta in manibus ⁊ pedibus ac femoribus biēnio pmāsisset. facto voto ad istū sctm: ꝙ si eā suis meritis adiuuaret. toto tpe vite sue vi sitaret ecclesiā vbi corpus sctī iacebat. subito cepit dormire. Et expergefacta repperit se sa/ natā. Mulier quedā ꝙ octo ānos morbo epi lentico fatigata emisso voto ꝙ singulis annis sepulchrum scti visitaret mox extitit liberata Monialis quedā post longā febrē quā passa fuerat dolorē incurrerat in oibus mēbris suis in tantū ꝙ diebus duodecim non nisi alieno adiutorio de lecto poterat se mouere. Jnuoca to Vo huius scti patrocinio sana ⁊ icolumis est effecta. Cum homo quidam qui miraculis huius sancti detrahere nitebat euersionē faci ei ⁊ oculox turpiter incurrisset: ficq; manens per duos dies huic sancto cū oi deuotiōe qua poterat se vouisset ad sepulchrū eius veniens ⁊ offerens caput cere anteq; exiret ecclesiā re/ perit se sanatū. Dec inquit Joānes.xxij. sunt mirabilia solus altissimi quibus ⁊ q̄plurib⁹ alijs mirificare voluit sanctū suū ac toti mū/ do reddere venerandum. Jgit ⁊ nos deprece/ mur illū vt sua interuentione optineamus dei grām ⁊ tandem gloriam sempiternā. Amen.

¶ Sermo quadragesimusseptimus de sancto thoma de aquino ordinis predicatorum.

Dedit illi scientiam sanctox. Scribunt hec Vba ori ginaliter Sapientie. x. ca. Obli/ gatur xpiana religio colere ac ve nerari deuotione precipua sanctuz thomā de aquino qui sua eruditione mirabili singularis/ simaq; doctrina ecclesiā dei magnopere deco rauit. Nam tpibus nostris null⁹ est adeo sapi ens ⁊ doctus qui sancti thome prefidio non indigeat: vt eni in hoc sermone clarius explicabimus de rebus tam humanis q̄z diuinis: tanta docuit: tantaq; scripsit. ꝙ quilibet in q̄/ cunq; facultate peritissimus: sancti thome li/ bros legendo doctior fieri possit. Qua de re ō scientia eius dissere re equū est ac rōnabile quā magis illi a deo infusā q̄z humanitus acquisi taz pie fateri possum⁹: in qbus triplicē excellē tiam scie sctī thome proponim⁹ extollendam.

¶ Prima dñ sublimitatis.
Secūa vtilitatis.
Tertia sanctitatis.

¶ Qualiter sctūs thomas fuit doctor theolo gie: ⁊ ō ipsius theologie ac q̄z scientie laudib⁹

Capitulum. j.

Prima excellentia scientie sctī thome dñ sublimitatis. Mā doctor fuit sacre theo logie que dignitate sua preponit cunctis sciē tijs naturalibus ⁊ moralibus. Sed ꝓ intelligē tia plenioze huius partis: tria dubia sunt ab/ soluenda.

¶ Primū vtrū theologia sit scientia.
Secūm vtrū sit alijs scientijs dignior.
Tertiū vtz scia in generali supta sit extimāda

¶ Ad primū dubiū rñdet Tho. i. parte. q. i. ¶ theologia scientia est. Sed sciendū ꝙ dupler est genus sciaz. Quedā eni sunt que ꝓcedūt ex principijs notis: lumine nālis intellectus. sicut arismetrica: geometria: musica ⁊ hmōi. Quedā Vo que procedunt ex principijs not lumine superioris scientie: sicut pspectiua ꝓ/ cedit ex principijs notificatis ꝙ geometriam. Et musica ex principijs notis ꝙ arismetricaz. Et hoc modo sacra doctrina est scientia: q ꝓ/ cedit ex principijs notis lumine superioris sci entie: que. s. est dei ⁊ beatox. Vñ sicut musica credit principia, tradita ab arismetrica: ita sa/ cra doctrina credit principia reuelata a deo. Sed obijcere quis pōt. ¶ theologia non sit scientia. nam vt inquit Aristo. in prin. metha phisice. experiētia singulariū est: ars Vo uni-

uersaliū: fit ãt ars cū ex multis experimentis in intellectu vna fit de silibus acceptio. Sed doctrina theologie pro magna parte non est vniuersaliū: sz singulariū. tractat eni de gestis abrahã isaac ⁊ silibus: ergo nō est ars vel scia Ad hoc ita rñdet Alexãder de ales in.i.sūme. Q vniuersale dr q̃ttuor modis. Jn predicando vt hō. Jn exemplando vt forma sotularis ad multos sotulares. Et vita iob ad vitã multoz hoim. Jn significando vt iacob ad significandū iustū qui p̄bit cū Rachele ⁊ lya q: exercet se in vita actiua ⁊ cōtemplatiua. Jn causando vt deus cã vniuersalis oim rerum. Et xp̄s cã vniuersalis reparationis hoim. ſm p̄ ḡ dicēdū. Q est vniuersale in scriptura sacra bz eni snias generales. vt ibi: initiū sapientie timor dñi. bz snias particulares. vt que propo nunt hystorice in quibus q̃tū ad sensū exteri orem est vniuersale scdo mō dictū. ſ. in exemplando. vt verbi gra. Jn litterali hystoria abrahe ⁊ iob: qō narrat est singulare. Sed adhuc i scriptura narrat vt exemplar sit vite ⁊ cōuersationis bonoz. Hinc ad Romanos. xv. ca. ait ap̄lus. Quecunq; scripta sunt ad nr̄az doctrinã scripta sunt. q̃tum Xo ad sensū interiorem ⁊ spūalem est vniuersale tertio mō in particularibus sententijs. ſ. vtile in significãdo: qz est signū rei vniuersalis ad multa. Q tū Xo ad vtrū qz sensum interiorē ⁊ exteriorem siue in sententijs particularibus siue generalibus ſm q fit reductio ad deū qui est cã vniuersalis conditionis reruz: vel ad xp̄m qui est vniuersalis cã reparationis. Vniuersale est quarto modo in causando. ſm ergo hunc modum ⁊ distinctionē est dicere doctrinã sacraz esse rerū vniuersaliū. ¶ Secundū dubiū fuit vtrū theologia sit alijs scientijs dignior. Ad qō rñdet Tho. vbi supra. q sic. nam cū ista sciētia q̃tuz ad aliquid sit speculatiua ⁊ practica oēs alias transcendit: tã speculatiuas q̃ practicas. Speculatiuaz eni sciētiaz vna altera dignior dr. tum ꝓpter certitudinē: tū propter dignitatē materie. Et q̃tum ad vtrunq; hec scientia alias scientias speculatiuas excedit. ſm certitudinē quidem: qz alie scientie certitudinē nõ bñt ex naturali lumine rõnis hũane que potest errare. hec aũt scientia certitudinē habet ex lumine diuine scientie que decipi nō potest. Scdm dignitatē Xo materie: qz ista sciētia est principaliter de his que sua altitudine rationem transcendunt. Alie Xo scientie considerant ea tm̄ que ratōni subduntur. Practicarum Xo scientiarum illa dignior est: que nō ad vlteriorem finez ordinatur sicut ciuilis militari. Nam bonum exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. finis autem theologie siue doctrine sacre: inq̃tum est practica: est beatitudo eterna: ad quam sicut ad vltimum finez ordinantur omnes alij fines scientiarum practicarum. Franciscus Xo de mayronis in li. ō veritatiꝫ dionysij quem scripsit ad instãtiã regis Roberti. super librum de mystica theologia ait. Omnes scientie ancillantur theologie ⁊ aliquo modo subalternantur. Sed notã dum q quattuor modis vna scientia dicitur alteri subalternari. Primo modo qz efficiens sub efficiente: vt quia principium sub principio: ponendo q principia sunt cause cōclusionuz effectiue. Et sic subalternatur musica arismetrice ⁊ perspectiua geometrie: quia conclusiones superiorum sunt principia inferiorum. Et ista dr propria subalternatio. Secūdo mō qz materia sub materia: ⁊ qz subiectū sub subiecto. Sicut phisica subordinat methaphisice Quia corpus mobile quod est subiectum phisice continetur sub ente quod est subiectū methaphisice. Tertio modo qz forma sub forma. vt pote qz modus agendi sub modo agendi. Et sic omnis alia scientia subordinatur logice qz ipsa tradit modum sillogiçandi ⁊ demonstrandi vniuersis. Quarto modo quia finis sub fine: frenefactiua equestri: quia finis illiꝫ est propter finem istius. Alie ergo scientie nō subalternantur theologie primo modo: quia eius principia non sunt communia. vtpote articuli fidei. Nec secundo modo quia subiectum eius est singularissimum. Nec tertio modo quia non procedit p regulas quas alijs scientijs tradat. Sed quarto modo quia fines aliarum sunt propter finem istius: melius tñ dicitur subordinatio q̃ subalternatio. hec frã ciscus. ¶ Tertium dubium fuit vtrū scientia in generali sumpta sit magnificienda. Et vt refert Tho. iij. parte. q. ix. scientia large accipitur pro qualibet cognitione intellectus. sunt ergo nonnulli qui scientiam reprobant viroſq; doctos aspernantur. Contra quos duo ad laudem scientie merito duxim⁹ inspicienda. Primum in quibus scientia reperitur cū decore ⁊ ornamẽto marimo. Secundū quantã humano generi scientia attulit vtilitatem. Accedit quidez primo ad cõmendationē ⁊ extollentiã

scientie. q̄ ipsa reperit in deo ⁊ in quibuslibet ab eo productis electisq̄ creaturis. De condi tore si quidē oim aiunt theologi in rebus diui nis exercitati: q̄ sicut bonus est eternus immē sus incōmutabilis ⁊ beatissimus. Ita ⁊ omia sciens. Scientia tū vt ponit Tho. i. pte. q. xiiij non est in eo qualitas vel habitus: sed actus purus: ⁊ substantia: qm̄ nō per aliud a se intel ligit. Et q̄uis alia a se cognoscat: tñ vt scripsi mus in sermone primo de timore iudiciorum dei. intellectus ille diuinus infinitus nō reci pit aliūde pfectionem: cui⁹ pfectio est sola di uina essentia. Quo fit vt materialia imateria liter diuisibilia indiuisibiliter ⁊ mlta vnitiue cognoscat: q̄ ipse immaterialis est simplex ⁊ vnus. vñ qualis est ipse: talis ⁊ cognitio eius. Et ne in his diutius īmoremur: in deo est scia qua cognoscit seipsū. Et quicquid est in reb⁹ creatis siue in celo siue in terra siue in mari. quinimo sapia sua condidit tam variaſ distin ctas ordinataſq̄ rex naturas vniuersa consti tuens in pondere: numero: ⁊ mensura. nouit oia anteq̄ esset qui numerat multitudinē stel laꝝ ⁊ gutullas oceani. Sed taceamus stupen da que dici possent de scia dei. Et ad alios ver tamus sermonē. Fecit ille artifex sapiētissim⁹ angelos a sue creationis primordio: tanta lu ce scientie preditos: vt intellectuales substan tie spūales mentes ⁊ immaterialia lumina a sanctis intelligentieq̄ a philosophis nuncu penat. At ⁊ hoi primo hoc donū amplissimum tradit fuisse tributū: q̄ rerū oium propter ipz conditaꝝ cognitionē acceperit vt mgr sniarū refert di. xxiij. fi li. cunctisq̄ aiantibus noia sm suā ꝓprietatē designauit. Mō est pretereū dum silentio. q̄ dū verbū caro factū est ⁊ habi tauit in nobis. aiaz de nouo creatā plenā scia ⁊ gra sibi vinculo indissolubili copulauit: omi ignorantia secluſa. vt diximis in sermone. v. hmōi opis. Apostoli insup militantis ecclesie fundatores cū litteris opaz nō desisset: ⁊ ad predicationē euangelij foret destinādi a spū sancto illuminati sunt: vt sic doctiores effecti euangelicā tubā sonarent. Inde moti patres antiqui statuerūt: vt nullus officiū predicatio nis exerceat: nisi sit apprime eruditus ⁊ doct⁹ sicut in quadragesimali scripsi in sermone de verbo dei. Cur ergo non erit extollenda scia. cur non studiose querenda. Cur non a cunctis mortalibus auidissime exoptāda. facit aūt ad eius cōmendationē preter illa que cōmemora uimus. q̄ oēs hoies nā scire desiderant. vt dicē Ari. Et oēs ducimur ⁊ trahimur ad cognitio nis ⁊ scie cupiditatē ꝑm q̄ ait Cicero. Pro pter que hoia Plato in thimeo dixit. Sciētia est diuina dei: quo nil maius diuina magnifi centia humano generi cōmodauit. Scdo per scrutari debemus. quanta sit scie altitudo sub limis ex vberrima vtilitate quā cōtulit huma no generi ⁊ in dies afferre nō desinit: ⁊ in pri mis a iuris consultis viris clarissimis initiuz sumendi duxi. ipsi nanq̄ legibus ab eis cōdi tis: ex quibus insimul collectis tā grandia vo lumina cōplenī genteſ populosq̄ instruxerūt vt humanā celibēq̄ vitā excolerent. Quisnā hoies rōne prestantes: nō existimet brutis de teriores vitioseſq̄ pecudibus: si passionibus vitiosis nō ꝓsentur. Jō lex prodit vt appetit⁹ norius sub iuris regula limitet. q̄ quā genus humanū vt honeste viuat: alterū nō ledat: ius suū cuiq̄ tribuat informat. ficut ponit in ꝓ logo decretaliū. sūmo igit ingenio facte sunt leges vt scribit. di. iiij. ca. facte sunt autē leges vt earū metu humana coherceat audacia. tu taq̄ fit inter improbos innocentia. Ciues pa cifice viuant: maiores minoribus fauorē im pendant: minores maioribus reuerentiā exhi beant: pares paribus ꝓcordiā donent. Et oēs imortali deo pie religioseq̄ famulet. De ipis Xo medicis quid referemus: nō tacet scriptu ra sacra dignitatē eoꝝ: dū sniā illa grauissima sapientis oblectat. Honora inquit medicū: p pter necessitatē eni creauit altissimus. Et itez disciplina medici exaltabit caput illius: ⁊ in cō spectu magnatoꝝ collaudabit altissimus. De terra creauit medicinā: ⁊ vir sapiens non ab horrebit illā. Que Xba ponunt Eccle. xxxviij ca. Profecto corpora nra aie intellectiue in strumenta ⁊ organa delicata a quibus exeunt tanta morboꝝ mala psepe medicoꝝ presidio curata: gratissime sanitati reddunt: et que sa na sūt ⁊ robusta ne in graues egritudies in cidant preseruant. Sed his oibus mai⁹ est q̄ theologoꝝ opera factum esse nemo sane men tis ambigit. Mōne apostolorum predicatōne idolatrie pernicies que totum pene vastaue rat orbez vndiq̄ est eiecta. Insuper tot insur gentes hereses quis expugnauit quis euertit quis penitus suffocauit: nisi virtus ⁊ sapien tia eorum qui se doctrine firmiter dedicarūt. Audeo dicere q̄ si doctores vtriusq̄ lingue grece. s. ⁊ latine hereticoꝝ venenatas fraudes

oppugnassent: xpiana religio foret extincta. Omitto quanta facta sint ab inquisitoribus hereticę prauitatis: precipue predicatoꝝ ⁊ minorum ordinuꝫ contra perditissimas hereses manicheoꝝ: arrianoꝝ: legardoꝝ: fraticellorũ aliorũq; quorũ vocabula causa breuitatis sub ticemus. Et vt partẽ istã breuius expediam⁹ dicim⁹. Q; scia viros doctos reddit in vtroq; seculo gloriosos. Mã Socrates magnũ nomẽ adeptus est. de quo Tullius in questionibus tusculanis ait. Socrates primus phiam vocauit e celo quã locauit in vbibus introduxit in domos ⁊ coegit de vita ⁊ moribus rebusq; bonis ⁊ malis querere. Et Piero⁹ contra iouinianũ dicit de socrate. Hunc oium phoꝝ secte tanq; sapientie ⁊ virtutis vnicũ fontem venerant. Js tñ vt Valerius meminit de his q humili loco nati clari euaserunt. Matre obstetrice patre marmorario genitus est. cuius nomen splendet, ppter sciaꝫ. Demostenes insuper princeps oratoꝝ grecie humilimos habuit genitores. Aulus gelius etiã li. ij. noctiuꝫ acticaꝝ refert q; phedon cuius nomen plato illũ librum diuinũ de immortalitate aie dedit. seruus fuit emptus a cebe sozatico. cuius socius fuit in phie disciplinis. ex p⁹ phus illustris fuit. Menippus fuit seru⁹ postea phus. Popilius seruus thefastri pipatetici. postea phus. Perseus cenonis stoici seruus phus. Diogenes cinicus seruus ⁊ ex seruitute in libertatẽ venit tãdẽ phus. Epictetus seruus postremo phus. qui oẽs ex phis, ppter peritiã litterarũ gloriam sibi amplissimã⁹ vendicarunt. Nec solum ipsi qui doctrina pollẽt clarissimi habent. Quinimo ciuitates ⁊ regna in quibus lr̃aruꝫ studia frequentant miro fulgent decore. Dñ Aug⁹. xviij. li. de ci. dei. ait. q̃uis athenienses in grecia plurimũ claruisse fateat. Etiam salustius romanus historicus plus tñ fama q̃ re ipsa. Nam loquens de illis. athenienſiũ ingtes geste sicut ego existimo, satʒ ample magnifice fuere. verũ aliquanto minores q̃ fama feruntur. Sed q; prouenere ibi scriptoruꝫ ingenia per terraꝝ orbem athenienſium facta per marima celebrantur. Jtaq; eorum qui fecerunt virtus tãta habetur quantũ verbis potuerũt extollere preclara ingenia. Accedit hunc ciuitati non parua etiam ex litteris ex phis gloria. q; ibi potissimũ talia studia viguerũt. hec ille. Jn regno Vo celoruꝫ viri docti fulgebũt quasi splendor firmamenti ⁊ quasi stelle in p̃petuas eternitates. vt dr̃ Danielis. xij. ca. iõ Piero⁹ asserebat. Discamus in terris quorũ scientia nobiscum perseuerat in celo. magna itaq; scientie ⁊ doctrine est excellẽtia. Jn qua singularis inuẽtus est beatus Thomas. Neq; tñ viribus ingenij ⁊ exercitij illam acquisiuit. sed munere diuino post factam quidem ꝓfessionẽ suã in ordie predicatoꝝ. Frater Johannes Theutonicus magister ordinis ipsum secum parisiuꝫ duxit. deinde coloniam. Vbi sub fratre Alberto magistro i theologia eiusdem ordinis florebat studium generale. Studio aũt vacans oi̇̃ni ⁊ silentio quantũ poterat adeo se dabat. vt vocarent eum fratres bouem mutũ. Cum aũt magister Albertus libꝝ dionysij de diuinis nominibus legeret quidam studens tardus ingenio. ad sanctũ thomam se contulit vt ei lectionem repeteret. qõ sanctus tho. libenti aĩo fecit non sine admiratione illius. qui mox magistro perspicacitatẽ ingenij sancti thome reuelauit. Contigit aũt illis diebus dictũ magistrũ disputare quãdã questionẽ difficilem. quã cum frater thomas collectã scripsisset in cedula. ⁊ quidam studẽs casu ipsam ante eius cellulã inueniens magistro alberto ostendit. qui mãdauit magistro studentiũ vt questionẽ satis difficilem ei committeret de qua in crastino responderet. quã ex obedientia suscepit. Et ad orationẽ confugit atq; i crastino ita rñdit vt diceret ei magister frater thoma. Tu non videris tenere locum respondentis sed determinantis. fecitq; sibi quattuor argumenta tam subtilissima vt crederet oĩno illum conclusũ. Ad que cum frater thomas sufficiẽtissime respondisset. dixit magister albertus. Nos vocamus istuꝫ bouẽ mutũ: sed ipse talẽ mugitũ dabit: qui sonabit in toto mundo. Tandem cũ in breui plurimũ ꝓfecisset factus fuit baccalarius parisiñ⁹. Et ibi parisius gradũ magisterij cũ humilitate suscepit. Omni quippe tpe dñ legere vl̃ disputare debebat orare solebat deum ⁊ hanc orationẽ dicebat. Creator ineffabilis qui de thesauris tue sapientie nouem angelorꝝ ierarchias nosti. ⁊ eas supra celũ empirreũ miro ordine collocasti atq; elegãtissime partes vniuersi dispositi. Tu inq; qui verus fons luminis diceris atq; supereminens principium infundere digneris super intellectus mei tenebras lumen clariatis ⁊ iusticie duplicem in q̃ natꝰ sum remoueas priuationẽ tenebraꝝ. pcipiñ. s.

ꝛ ignorantiam. Qui linguas infantiū facis
disertas linguā meā crudias ꝛ in labijs meis
grām ꝛ bñdictionē infundas. Da mihi intelli
gendi acumē: addiscendi facilitatem: retinen
di capacitatem: interpretandi subtilitatem: lo
quendi grām copiosam: ingressum instruas:
progressum dirigas. Egressum compleas per
xpm dñm nrm. Amen. Dum itaqꝫ gradū ma
gisterij deberet suscipere: ꝛ oroni feruenter i
tenderet aliquantulū obdormiuit. Apparuit
aūt illi sic dormienti angelus confortans euꝫ
vt magisteriū acceptaret. ꝓponeretqꝫ in suo
examine illud publice. Rigans montes de su
perioribus tuis: in fructu operum tuoꝝ satia
bitur terra.

¶ Qualiter doctrina sancti Thome est satis
vtilis: eo ꝙ est copiosa facilis ꝛ merito sapien
tibus ꝛ insipientibus grata. Capitulum. ij.

Secunda excellentia scie scti Thome dr̄
vtilitas. Profuit nanqꝫ mirū imodū ec
clesie dei: eo ꝙ nō tñ fuit in se sciens. sed alios
docuit predicando ꝛ legendo: ꝛ vt ꝓpetua fie
rent que docebat scribendi officiū accepit. Eiꝰ
aūt scripta triplicē habent conditionem.
Prima dr̄ copiositatis.
Scōa facilitatis.
Tertia gratiositatis.

¶ Prima cōditio eoꝝ que sctūs thomas scri
psit dr̄ copiositatis. Scripsit nanqꝫ copiose: tā
ea que spectant ad nālem vel ēt moralē phiam
Sed sup oia res diuinas abūdantes notauit.
Scripsit sup quattuor libros sententiaꝝ. sum
mā theologie quā in tribus voluminibus cō
pilauit. Sūmā contra gentiles. opus sup q̄t
tuor euangelia. Et preter hoc aliā postillā su
per euangelia. Sup epłas pauli. sup Ysaiam
sup Jeremiā. sup cantica. sup iob. sup magnā
partē psalterij. Compendiū theologie. questi
ones de veritate. qōes de quolibet. qōes ō aia
sup dionysiū de angelica ierarchia. ꝛ de diui
nis noib⁹. sup boetiū ō trinitate. ꝛ ebdomadi
bus. ꝛ de duabus naturis. contra auerrois de
vnitate intellectus. ꝓ guilelmū de sctō amore
qui dicebat religiosos mendicantes nō labora
tes manibus nō posse saluari. Scripsit etiam
officiū de corpore xpi. Et q̄plura opuscula de
diuersis materijs vt in hoc videat de eo tam
stupendū miraculum. Q: vnus homo modico
tpe: tot potuerit subtilitates qōnum ꝛ profun
ditates tam subtiliter penetrare stilo tam cō
posito ꝛ succincto discurrere. Que i tot volu
minibus reduxit in scriptis. vigintiquinqꝫ
anni fluxerunt inter eius magisteriū ꝛ obituꝫ
Obijt nanqꝫ anno dñi. M.cc.lxxiiij. pontifi
catus gregorij. x. anno. iiij. Et vite sue anno
lxxxvuj. septima die marcij. hora matutinali
Vt igit̄ vbertatꝫ doctrine sancti thome ma
gnificemus dicere possumus. Q: si oēs libri
phie ꝛ theologie perirēt. Et illi quos thomas
scripsit soli reperirent̄: nunqꝫ lux scientie ꝛ ve
ritatis posset extingui. ¶ Scōa conditio eoꝝ
que thomas scripsit dr̄ facilitatis. hꝫ enim do
ctrina illa quandā claritatē ꝛ ordinē ita suauē
vt absqꝫ mlta difficultate imbibi valeat. Me
qꝫ ꝓpterea est paruipendenda: q̄ cū facilitate
fit tradita: cū in quolibet genere siue docendi
siue dicendi a cunctis viris doctis facilitaſ ex
tollat̄. Inquit eni Cicero li. de oratore. Is est
eloquens qui alta humiliter: humilia grauit
ꝛ mediocra temperate dicere pōt. In eodem
insuper libro magis comprobare videt̄ snias
graues absqꝫ ornatu: q̄ fucata ⁊ba sine snia
ait ergo. Quid est tam furiosū q̄ verboꝝ vel
optimoꝝ atqꝫ ornatissimorū sonitus inanis
nulla subiecta snia: nec scientia. Sunt nōnulli
qui gloriant̄ si id qō docent aut persuadent:
ꝓpter inusitata verba: aut confusas ꝛ implici
tas rones: sub auditoribus cum labore intelli
gant̄. Contra quos aulusgelius. li. x. noctium
atticaꝝ ita scribit. Verbis vti nouis ꝛ icogni
tis durius est: q̄ verbis sordentibus. Rome
quidā celebratus homo in causis cū apud pre
fectū vrbis verba faceret. Et dicere vellet: ino
pem quendā miserō victu vinere ꝛ furfureuꝫ
rodere panē vinūqꝫ fetidum potare. hic ingt.
Eques romanus: apludam edit: ꝛ flores bibit
que verba cunctoꝝ astantiū alios prouocarūt
ad risū. ille ei legerat: apludā veteres rusticos
frumenti furfureū diriſſe. atqꝫ flores audierat
prisca voce significare vini fecem uitiacij ex
pressam. primū verbū legerat in plauto. scōm
apud ceciliū in polimenis: q̄ sibi ad ornamēta
oronum seruauerat. dixim⁹ ista vt oñdam⁹
q̄ sit laudabile snias subtilissimas cuꝫ oi qua
fieri potest facilitate explicare: sicut sanctus
thomas fecisse probat̄. ¶ Tertia conditio do
ctrine scti thome dr̄ gratiositas. Est quippe
vniuersaliter grata doctis pariter ꝛ indoctis.
Quod verū esse ego expertus sum in predica
tionibus quas feci in oibus fere italice ciuita
tibus. nā fauente deo vbiqꝫ ad me audiendū
populi in mltitudine copiosissima cōuenerūt

Quibus pro maiori parte sancti thome: & dñi bonaventure dubia & questiones de diuersis occurrẽtibus rebus declaraui. Accepi nãq; a patre meo sancto francisco documentũ vt annunciarẽ vitia & virtutes: de quibus nemo vt abundanti⁹ vel melius: vt sic dixerim: thoma disseruit. De gestis Xpi saluatoris nostri iesu xpi: & gratia ac preeminentia virginis matris nullus eo diffusius atq; dulcius locutus est. Quod ipsius benignissimi iesu testimonio indubitabili fuit comprobatũ. Nam dum prefatus sanctus in conuentu neapolitano tertiam partem scriberet: nocte quadã ad orandum sicut consueuerat ante pulsationẽ orologij ad ecclesiam in capellã sci nicholai descendit. Et dũ ibi oraret ante imaginem crucifixi. frater dñicus de caserta conuersus: qui erat sacrista: vir vtiq; magne deuotionis & sanctitatis. sanctũ doctorem curiosius obseruans: vidit ipsum miro modo in oratione suspensum. Et corpore eleuatũ a terra. audiuitq; a crucifixi imagine procedere vocem dicẽtem sibi. thoma vera de me scripsisti: quam mercedem p̃ labore tuo recipies? Qui respõdit dñe teipsũ Quid referam de quattuor euãgeliorũ Matthei. s. marci luce & ioãnis declaratione. inspiciatur opus illud: qõ recte catbena aurea nuncupatur: in quo ipse tam ordinate collegit doctorum tam grecorum q̃ latinorũ sententias quas ipse prosequendo pro clariore intelligentia mirabiliter ampliauit: non mirũ igitur: si ego qui minimus sum predicatorum ecclesie dei: tanti doctoris obseruauerim documenta siue predicando siue predicabiles sermones scribendo: p̃m gratiã a dño mihi datam: cum vt predixi videaq; satis proficere ad veritatis illustrationem atq; consolationem fidelium: sci thome doctrinã sequendo.

¶ Qualiter sctũs thomas: nõ solũ fuit doct⁹ sed virtutibus ornatus: qui mundo spreto religiosus effectus: munde vixit: & vitam felicit consũmauit. Capitulum. iij.

TErtia excellentia scientie sci thome dr̃ sanctitas. paruq; quidẽ est imo nihil multa scire: multa cognoscere: multa docere: nõ solum nature secreta: & proprietates elementor̃ astrorũq; motus: sed etiã fidei rudimẽta: nisi bene beateq; viuatur. Jdeo beatus iacobon⁹ dicere solebat. Scientia acquisita mortal si data ferita si non sera vestita de core humiliato. sanctus Xo Augustinus in principio conuersionis sue. dum audiuit famam antonij magni. vt scribitur in libro confessionum exclamando dixit. Surgunt indocti & rapiunt regnum celorum. Nos autem cum nostris doctrinis demergimur in profundum: que omia considerans thomas glorioſus dedit operam vt simul cum doctrina fulgeret in ipso sanctitas vite. Potest Xo sanctitas eius potissime ex tribus monstrari.

Primo ex mũdi despectione.
Scõo ex religiosa conuersatione.
Tertio ex finali consũmatione.

¶ Primo monstrat sanctitas thome ex mundi despectione. despexit quidem mundum & omnem pompam eius vt xpm̃ lucrifaceret: q̃liter Xo id expleuerit: audiamus ea que in ei⁹ legenda scribuntur. Nic nanq; ex nobili prosapia dominorum de aquino originem duxit patre landulfo: & matre theodora nuncupatis dum Xo mater puerulum nondum natum gestaret in vtero. Quidam heremita bonus re & nomine dei reuelatione ei predixit: qualiter filium esset paritura quem thomam vocarent: & qui ordinem fratrum predicatorum esset ingressurus: in quo ita proficeret: q̃ suo tempore tam in scientia q̃ in virtute: vix parem haberet. nato igitur infante cum ingenti parentum letitia quod heremita predixerat iam visum est fuisse impletum. dum quintum attigisset annum missus fuit a parentibus ad monasterium montis casini vt ibi sub specia li vita imbueretur litteris & moribus. abbas monasterij videns in puero post paruq; tempus ingenij subtilitatem: consuluit patri suo domino landulfo vt eum neapolim mitteret ad studendum. Sicq; factum est. & ibi neapoli sub magistro martino grammatice: & sub magistro petro de hibernia logice operaq; dedit. adultus autem ordinem predicatorũ intrauit quod vt mater audiuit que erat in rocca sicca: festina neapolim accessit: vt filium in seruitio domini confortaret. fratres Xo propositum eius ignorantes timentesq; ne filiuq; materna pietate turbaret: ipsum romam miserunt. at ibi mater eam secuta est. quem fratres inde fugauerunt: parisius tentantes illuq; destinare de quo mater turbata ad filios suos qui erant cum imperatore in castro aque pendentis misit nuncium specialem: mãdans eis q̃ thomam suum filium: fratrem ipsorũ: quẽ fratres predicatores fugabant q̃rerent: ita vt

eū in suis haberent manibus: qui obtenta ab imperatore licentia p vias miserunt famulos tandē cōtigit illos predictū frem suū iuxta cu iusdā fontis irrigua quiescentē: cuz quattuor fratribus dicti ordinis inuenire: quē cōfestim matri transmiserunt. ipsa ℣o eū custodiri fecē in carcere: vsqz ad filioꝝ aduentū. Et interim vt expireꝝ voluntatē eius: monuit eū ꝛ mone ri fecit: vt habituz deponeret. Ad qō thomas nunqz consensit. In carcere sic existens: bibliā totā legit ꝛ textum sententiaꝝ ꝛ cōpilauit tra ctatū fallatiaꝝ. Et quandā suā sororez ad dei seruitiuz induxit: que monacha sti benedicti facta est: venerunt tandē fratres sui: qui tenta uerunt eū verbis suasionis: iniurijs: ꝛ lacera tione habitus: a suo sancto proposito remoue re: nec valuerunt: introduxerunt postmodum pulchram puellā ornatā habitu meretritio vt eū molliret. Quā expulit indignanter. Et in tactus remanens signo crucis se muniens cū lachrymis obdormiuit: tūc duo angeli apparu erunt sibi: ꝛ stringentes ipsū in lūbis dixerūt. Ex parte dei te cingim⁹ cingulo castitatis qō nulla possit diabolica impugnatione dissolui itaqz verbo virginitatis donū in se confirma tum accepit: stetit p bienniū carceratus: quem vltimo mater dissimulata custodia abire per misit: de fenestra castri p funē vbi parati erāt fratres predicatores: quē susceptū cū gaudio: neapolim duxerunt. ¶ Scdo monstratur san ctitas beati thome: ex religiosa conuersatione a principio quippe vsqz ad finē adeo laudabi liter ꝛ sancte cōuersationis fuit: vt nihil in eo reprehensibile potuerit inueniri. fuit equidez humilis deuotus: pius: sobrius: temperatus: ꝛ virgo purissimus: non solū corpore: sed etiam mēte. frater raymūdus seueri: qui parisius in confessione: thomā audiebat: iurauit. q⁹ in se ptem annis quibus fuerat secū in studio ꝛ au dierat eum in confessione. q⁹ nunqz consensit in aliquā cogitationē carnalem. Quidā alius frater petrus nomine: qui in extremis confes sionem suā audierat: generale in predicatione sua ad pplum testimoniū referens sue laudis dixit. Q⁹ sua confessio fuerat sic pura ꝛ mūda a carnis cōtagione sicut cōfessio vnius pueri paruuli. Idem testatus est frater bernardus socius ei⁹ qui eum adhuc in confessione audi uerat. Cui puritati tota vita sua testimoniuz phibuit veritatis que sic fuit virtutū actibus dedita vt nullus contrarijs moꝛib⁹ possit esse collapsa. naz verisile de eo cōptū ē. Q⁹ noctur no tpe hūane deputato quieti: post breuē som num in oꝛone prostratus: impetrabat qō dictando vel scribendo docebat. Et preter illud tempus modicū qō somno vel refectioni pro valitudine corporis indulsisset: reliquū temp⁹ oꝛoni lectioni dictamini: vel scribendis volu minibus occupabat: vt nullū tempus esset va cuū: quod non foret sancta actione repletum. ¶ Tertio monstraꝝ sanctitas beati thome ex finali cōsūmatione vt eni Ouidius in li. me thamoꝛphosios decinit. vltima semp expectā da dies hoī: dicigz beatus: ante obitū: nemo su premaqz funera. Felix itaqz transitus thome vltimiqz diei consūmatio fuit: mō qui sequit. Cum sūmus pontifex gregorius decimus ge nerale cōciliū induxisset celebrare lugduni ad qō greci cōuenire debebant mandauit fratri thome vt contra erroꝛes grecoꝝ de quibus erant in concilio cōuincendi opus quod fece rat de mandato sui predecessoꝛis vrbani pape ad conciliū secum deferret. Quod cum execu tioni vellet mandare. frater paulus de aquila existens neapoli: vidit in somnis nocte prece dente diē quo dictus doctoꝛ debebat iter arri pere: btm̄ paulum ingredientez scholas dicti doctoꝛis: cui cū occurreret interrogauit ipsuz si bene exposuerat suas eplas: qui dixit ei bñ exposuisti. Sed tempus est vt mecum venias ad patriaz. vbi melius intelliges. Et trahens ipsum p cappam videbatur ipsuz secū ducere quē thomas libenter sequabatur: tunc frater paulus clamans in somnis dicebat: succurrite fratres q⁹ frater thomas recedit. Et cū dicto clamoꝛe euigilans oīa alijs frībus enarrauit ipse ℣o sanctus thomas iter inchoans iuit p campaniā versus romā. Infoꝛmatus autē in itinere diuertit ad monasterium fosse noue quod cuz ingrederetur dixit. hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo qm̄ elegi eam. Cum ℣o cepisset grauius infirmari petijt sa cramenta ecclesie: cunqz deportatum fuissent illa accepit ꝛ post modicum cum laude ꝛ bene dictione dei sancta illa aīa faciliter discessit a coꝛpoꝛe que ab angelis ad superos fuit delata ipsum ℣o corpus in eodem monasterio sepul tum honorificentissime: ad cuius exequias multi nobiles ac religiosi tam predicatoꝛes q̄z minoꝛes ac alij conuenerunt: nec defuit ibi virtus diuina in miraculoꝝ operatione quando superioꝛ dicti monasterij patiens in

oculis cõmendanſcz ſe thome liberatus eſt. Et gdã frater petrus: ĝrtanã patiens: meritis huiꝰ ſanitatẽ recepit. ſiccz ⁊ alij plurimi bñficia ſanitatis impetrarũt. igit hunc ſctũ pio veneremur affectu. qui nũc in celis cũ xp̃o letatur p infinita ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadrageſimuſoctauus de ſancto nicholao famoſiſſimo confeſſore

In diebus ſuis placuit deo. ex lib. eccleſiaſtici aſſumit mr̃ hec verba ſctã eccleſia originaliter ibi .xliij. ca. deſcripta. maxĩmo otio ſũmoczꝫ ſtudio vnuſqſqz laborare dz vt placeat in oĩbus vijs ſuis altiſſimo creatori nr̃o qm̃ eos qui ſtudent ſuã volũtatẽ implere ⁊ in hoc cõplacere maieſtati ſue: nõ ſolũz in futura immortali vita. verũetiã ⁊ in pñti ſeculo: ſublimiter magnificat ⁊ exaltat. quiſnã explicare queat quanta ſit beatiſſimi nicholai gloria. nõ ſolũ in illa ſocietate ſctõꝝ vbi par ẽ pfecta: ⁊ poſſeſſio ſecura indeficiẽtis boni ſed adhuc in eccleſia militante: vbi. ſpe currimus ad hereditatẽ ꝓmiſſã. vbiczꝫ ꝓfecto celebre eſt nomẽ ſctiſſimi nicholai. vbiczꝫ illiuſ miracula fulgẽt vbiczꝫ tãdẽ a fidelibꝰ deuotõe ſingulariſſima colit: qz vero eiꝰ hodierna die feſtũ celebrãt. equũ cẽ cenſui ad eiꝰ ingentes ampliſſimaſczꝫ laudes ꝓrandas cũ dei adiutorio oẽm dare operaz. de quo dicunt verba in themate poſita qꝫ in diebus ſuis placuit deo. Et lz hoc fuerit ꝓpꝫ plurimas virtutes ſuas tñ ex illis tres ꝓcipuas colligemus quas explicare ſigillatim curabimus.

Prima dr̃ prudentia ſpũalis.
Scda miſericordia ꝓximalis.
Tertia obſeruantia paſtoralis.

¶ Qualiter btũs nicholaꝰ placuit deo ꝓpter prudentiã ſpũalem qua ſpreuit terrena ⁊ celeſtia concupiuit. Capitulum.j.

Prima btĩ nicholai virtus q̃ placuit deo dr̃ prudentia ſpũalis. de hac dixit ſapiẽs Prouerbioꝝ .iij. ca. In oi poſſeſſione tua acquire prudentiã. Et .xvi. ca. acquire prudentiã qꝫ precioſior eſt argento. Et xp̃s Matthei x. ca. Eſtote prudẽtes ſicut ſerpentes. eſt autẽ hec prudentia vt docet Ariſto. in. vi. Ethico. Recta rõ agibiliũ: qua hõ in quibuſcũqz agẽdis finẽ cõſiderat: atqz ad illũ media cõueniẽtia accomodat ⁊ diſponit. qz vt Boetius ingt in. ij. de cõſolatione. qõ ante oculos ſitũ eſt nõ ſufficit intueri. rerũ exitus prudentia metitur tñ vt ait Tho. ſa fe. q. xlvij. triplex prudentia diſtingui poteſt.

Prima eſt falſa.
Scda vera.
Tertia perfecta.

¶ Prima eſt prudentia falſa ꝓ ſimilitudinẽz dicta que in malis ⁊ peccatoribus reperitur. ⁊ de hac xp̃s Luce. xvi. ca. dixit. filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatiõe ſua ſũt ⁊ paulus ad Romanos. viij. ca. Prudentia carnis mors eſt. Cũ eni prudens ſit qui bñ diſponit que ſunt agenda ꝓpter aliquẽ bonũ finem. Ille qui ꝓpter aliquẽ malũ finẽ aliqua diſponit congruentia illi fini habet falſã prudentiã inquãtũ illud qõ accipit ꝓ fine. non eſt verũ bonum ſed ſm̃ ſimilitudinẽ. ſicut dr̃ aliquis bonus latro. hoc eni modo poteſt ſm̃ ſimilitudinem dici prudens latro. qui ꝓuenientes vias inuenit ad latrocinandũ. ¶ Scda eſt prudentia vera. ſed imperfecta. q̃ inuenit vias accomodas ad finẽ bonum ſed eſt imperfecta dupliciter. Vno modo qz illud bonũ quod accipit ꝓ fine nõ eſt cõmunis finis totius humane vite. ſed alicuius ſpecialis negocij puta cũ aliquis adinuenit vias accomodas ad nauigandũ vel negociandũ dicit prudens nauta vel negociator. Alio modo prudentia dr̃ imperfecta qz deficit in principali actu prudẽtis. puta cũ aliquis bñ cõſiliat ⁊ recte iudicat de his que pertinent ad totam vitam. ſed nõ efficaciter percipit. ¶ Tertia eſt prudentia vera ⁊ pfecta. Et hec eſt que recte conſiliatur ⁊ recte iudicat ad bonum finem totius vite ac etiam p cipit. Et hec in ſolis bonis reperitur. de hac dicit ſapiens Prouerbiorum. i. ca. Prudentia ſeruabit te vt eruaris a via mala. hec autez in pauciſſimis reperitur. qm̃ oẽs ꝓ maiori pte ſolliciti ſunt de terrenis ⁊ tpalibus bonis. de quibus dr̃ Baruth. iij. ca. Exquiſierũt prudẽtiam q̃ de terra eſt. Et de celeſtibus aut nulla aut modica eſt illis cura. Mi ſunt qui in die iudicij videntes electos ⁊ amicos dei affluere oi bonorum copia. Et ſeipſos conſiderãtes eternis foze deputatos ſupplicijs dicẽt illud Sapientie. v. ca. Nos inſenſati vitam illoꝝ eſtimabamus inſaniam: ⁊ finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios dei ⁊ inter ſanctos ſoꝛs illorum eſt. Propterea beatus Micholaus prudẽtiam veram ſpiritualem ⁊ perfectam ſectatus eſt. nam ex

diuitibus ⁊ sanctis parentibus originē duxit
Cuius pater epifanius mater ioāna ex ciuita
te patere ciues cū in primo iuuentutis sue flo
re cum genuissent cōtinenter viuentes celibē
vitam durerunt. Hic prima die dū balnearet
erectus stetit in pelui. insup quarta ⁊ sexta fe
ria semel tm̄ suggebat vbera. Factus autez iu
uenis alioz iuuenū deuitans lasciuias eccle
siarū potiꝰ terebat limina. Et quicqd ibidē de
sacra scriptura itelligere poterat memoriit re
tinebat. Parentibus Vo defunctis non cogi
tauit vxorē ducere non multiplicare diuitias
nō satisfacere corporis voluptati: sed qualiter
tanta diuitiaz copiam: nō ad laudē humanā
sed ad laudem dei dispensaret: vt sic thesauri
çaret thesauros in celo: iuxta preceptū saluber
rimum nr̄i saluatoris Matthei. vi. ca. Nolite
inquit thesauriçare vobis thesauros in terra
vbi fures effodiūt ⁊ furāt: thesauriçate vobis
thesauros in celo quo fur nō appropiat neq
tinea demolit. Ad bona igit sempiterna dedi
cauit aiuz ⁊ p illis adipiscendis oēz adhibuit
diligentiam.

¶ Qualiter sctūs nicholaus ex misericordia
subuenit ciui pauperi qui tres filias nuptui
tradidit ꝓpter elemosinā quā nicholaꝰ fecit.
Capitulum. ij.

Secunda bti nicholai virtus: qua placuit
deo: dr̄ misericordia proximalis. de hac
redemptor mūdi dixit. Matthei. v. ca. bti mi
sericordes qm̄ ipsi misericordiā consequentur
Hanc Hieroꝰ cōmendanit in ca. qui clemen
tiam. lxxxvi. di. vbi ait. Qui clementiā non hz
nec indutus est viscera misericordie q̄uis spi
ritualis sit nō adimplet legez xp̄i. Et Ambro.
eadem di. ca. in singulis inquit. Misericordia
cōmunis est vsus: iō cōmune preceptū oibus
officijs: omnibus etatibus necessaria: ⁊ ab
oibus deferenda. Non publicanus: nō miles
excipit: non agricola: ñ vbanus diues ⁊ pau
per oēs in cōmuni admonenr̄: vt cōferant nō
habenti. Hanc misericordiā in se fuisse btūs
nicholaus apertissime demonstrauit: dum ele
mosinā indigenti ⁊ in extrema necessitate po
sito ꝓuicinio suo benigne tribuit: habebat ille
tres filias virgines q̄s pre inopia, pstituere co
gebaꝫ vt sic infami caꝫ cōmertio aleret. Qō
vt ad aures viri sancti deuenit scelus abhor
ruit: ⁊ massam auri panno inuolutā in domū
eius p fenestram clam ꝓiecit clamq; recessit.
Mane surgens hō massā auri reperit: ⁊ deo
gras agens primogenite nuptias celeb: auit.
Inde ad aliq̄s dies fil̄e opus: dei famulus egit
Qō rursū ille reperiēs ⁊ in laudes imensas ꝓ
rumpens de cetero vigilare ꝓpposuit: vt sciret
quis esset qui sue inopie subuenisset. ꝓpost ēt
paucos dies duplicatā auri massam in domū
proiecit. Ad cuiꝰ sonitū ille excitatur: ⁊ nicho
laum fugientē insequit taliq; voce alloquitur
siste gradū teq; aspectui non subtrahas meo.
Et accurrens velotius Nicholaum hunc esse
cognouit. Mox humi prostratus osculari vo
lebat pedes eius: q̄ ille refugiens ab eo petijt
ne factū alicui quādiu viueret reuelaret. In
hac Vo elemosina obseruauit Nicholaꝰ tres
illius conditiones necessarias.
Prima conditio qr fuit prompta.
Secūa qr fuit copiosa..
Tertia qr fuit secreta.
Prima conditio illius elemosine fuit, pmpta
qr non multis precibus data vel impetrata.
Inquit Seneca libro de beneficijs. Ingratū
est beneficium quod diu inter dantis manus
befit. Et idem. Nulla res carius emitur q̄z
que precibus empta est. Et lz deo grata sit ele
mosina que datur pauperibus illam petenti
pus. Gratissima tamen est conspectui suo cū
tribuitur pauperi: ⁊ egeno: pre verecundia pe
tere non audenti. Ex hoc ait Ambrosius li. i.
de officijs. Sunt multi qui malunt miseria ta
cite egestatis astringi q̄z publica petitione
confundi: bi querendi sunt ⁊ adiuuandi: vt p
hoc amplius gaudeant: q̄ pauptati ꝓsulant ⁊
pudori. Secūa cōditio illius elemosine fuit co
piosa. qm̄ tantū dedit quantū sufficere iudica
uit ꝓ puellis virginibus maritandis. Fm con
stitutionē Thobie. qui. iiij. ca. ait. Si multum
tibi fuerit abundanter tribue. Tertia condi
tio fuit secreta. qr obseruauit documentū sal
uatoris nostri qui Matthei ca. v. dixit. Cū fa
cis elemosinā noli tuba canere sicut ipocrite
faciunt. o quanta tepiditate his tpibus ducū
tur mortales in quibus charitas non solū fri
guit. Sed vt videt penitus est extincta: oēs q̄
sua sunt querunt oēs tm̄ seipsos diligunt: qui
re vera etiā gentiliū voce cōfundi merito pos
sunt. inquit Seneca ad lucillū. nō potest q̄q̄
beate degere: qui se tm̄ intuet qui oia ad vtili
tates suas puertit: alteri viuas oportet: si vis
viuere tibi. Et idē in li. de beata vita. Vbicū
q; homo est beneficio locus est. Et Ouidius
libro de ponto. Regia crede mihi res est suc-

currere lapsis. Cōueniens hoi hoiem seruare voluptas: sed preter voces ⁊ documenta paganorum: assunt nobis xpi ⁊ sanctoꝝ monita pariter ⁊ exempla: inter que vnum qō de btō nicholao iam predixim⁹ notabile valde est ac singulare.

¶ Qualiter beatus nicholaus obseruauit officiū boni pastoris: circa regimen aiarum promotus ad tpalē dignitatē ex voluntate dei.

Capitulum.iij.

Tertia virtus qua placuit deo almus cōfessor nicholaus dr obseruantia pastoralis: obseruauit qdē officiū pastoris boni circa curā ⁊ regimē aiaꝝ: qō ostēdim⁹ tripliciter. Primo in sua promotione.

Scō in pauperū subuentione.

Tertio in populi doctrinatione.

¶ Primo ostendim⁹ btm nicholaū fuisse pastorē bonū in sua promotione. non enī promotus fuit ad epalem dignitatē prece vel precio vt fieri solet tpibus his malignis: sed cum humilitate acceptauit onus regiminis vocatus ad illud ex dispensatiōe diuina. hodierna Xo die nullus ꝓmouet inuitus: imo ecclesiastica beneficia ⁊ dignitates non nisi importune petentibus dispensant. Ex quo facti sunt hoies ambitiosi: ⁊ dū suscipiunt cathedrā pastoralē non nisi de terrenis ⁊ transitorijs curant. Sz audiant id qō Crisō⁹ scribit di.xl.ca. multi infi. Quicūqz desiderauerit primatū i terra inueniet confusionē in celo: nec inter seruos xpi computabit qui de primatu tractauerit. Ad btm itaqz nicholaum redeuntes cōsideremus qualiter epalem honorem suscepit defuncto qdem epo mirree ciuitatis: vbi ipse morabatur cōuenerunt epi cōuicini illi ecclesie de epo prouisuri. Aderat inter eos quidā magne auctoritatis epūs. ad cuius electionē oim sniа dependebat. cum ergo cunctos iciunijs ⁊ orationibus insistere monuisset: nocte illa vocē audiuit dicentem sibi: vt hora matutinali fores ecclesie obseraret: ⁊ quē primū ad ecclesiā cui nomē est nicholaus: venire conspiceret ipsū in epm cōsecraret. hoc ergo ⁊ alijs reuelans epis ammonuit vt oēs orōni insisterent ⁊ ipse pre foribꝰ excubaret. Et ecce hora matutinali quasi a deo missus ante oēs ad ecclesiā nicholaus ꝑuenit: quē apprehendēs epūs dixit ei: qō tibi nomē est: ille vt erat colūbina simplicitate ꝓplenus. inclinato capite inquit vestre sanctitatis seruus nicholaus: quem in ecclesia ducens lz plurimuz renitentem: in cathedra collocauit: neqz in hoc reprehensibilem ipsum quispiam iudicet qui passus est in cathedra collocari cū agnouerit hoc ex dei voluntate prouenisse. Et cum ab episcopis ibidem congregatis rationabiliter cogeretur. Nam vt scribitur. viij. q. i. ca. in scripturis. Si is qui valet oiporentis dei oues pascere renuit: ostendit se summum non amare pastorez. Acceptato itaqz a nicholao pontificatus officio sectabatur in omnib⁹ humilitatem: morū grauitatem: pernigilabat in oratione corpus macerabat: mulieruz vitabat consortia: affabilis in suscipiendo: efficax in loquendo: alacer in exhortādo: seuerus in corripiēdo. Et vt in cronicis legitur. fuit tempore constantini secundi filij constantini magni. Et iulij pape qui congregauit sinodum apud niceam trecentoꝝ decez ⁊ octo patrū ꝺ arrium de qua scribit. xv. dis. ca. canones. Et ibi fuit nichola⁹: cius tpe floruerūt Eusebius epūs vercellensis. Illaris epūs pictauiensis. Antonius magnus. ⁊ Machariꝰ. ¶ Secundo ostendimus beatissimum nicholaum fuisse pastorem bonum in pauperum subuentione. naz vt dicit Hiero⁹ ad nepotianū ⁊ ponit in decretis. xij. q. ij. ca. gloria. Gloria epi est pauperū opibus ꝓuidere ignominia sacerdotis est ꝓprijs studere diuitijs. Et i ca. aurū. xij. q. ij. Ambro. ait. aurū hz ecclesia nō vt seruet sed vt eroget. Ex ꝫ sctissimus nicholauꝰ de pauperibus specialiter curā suscepit ob qō pijssimus deus mensurā tritici ab eo suscepti miraculose suppleuit. Quodā nanqz tpe totam prouinciam sancti nicholai: fames valida pertulit: ita vt oibus deficerent alimenta. Audiens autez vir dei naues onustas tritico applicuisse portui illuc statim ꝓficiscitur. Et rogans nautas vt saltem in centū modijs per quālibet nauē fame periclitantibus subuenirēt. cū illi respō dissent non audemus pr: qz mensuratū alerā drie oportet in horrea imperatoris nos reddere sanctus inquit facite nūc qō dico. Et vobis in dei veritate promitto ꝙ nullā minorationez habebitis apud regiū exactorē. Qō cū feciss̄et ⁊ eandē mensurā alexandrie quā acceperant reddidiss̄et ministris imperatoris miraculum referunt: ⁊ deū in suo famulo magnifica laude attollunt. frumentū autem vnius cuiusqz indigentiam vir dei distribuit ita vt miraculose duobus annis non tm ad victum sufficeret sed etiam abusum seminis abundaret.

¶ Tertio oñdimus btm̃ nicholaũ fuisse pastorem bonũ in populi doctrinatione. nõ enī neglexit populũ sibi subiectũ pascere cibo spũali quinimo cum regio illa idolis deseruisset. adhuc post cõuersionẽ ad xp̃m populus nephan de diane adhuc deseruiebat. Et sub quadam arboꝛe illi consecrata quosdã ritus gentiũ exercebat: quem ritum de oibus finibus vir dei expulit ipsãq; arboꝛẽ pcidi mandauit. Tandẽ in perseuerantia bonoꝝ operum feliciter ad xp̃m migrauit. Et vt scribitur in eius legẽda ante aïe exitum angelos ad se venientes vidit Et dicto psalmo. In te dñe speraui vsq; i manus tuas dñe cõmendo spũm meum: tradidit spiritum. anno dñi. ccc. lxiij. vbi apud terrigenas celestis audita est melodia. Coꝛpꝰ itaq; honorifice in tumba marmorea repositũ fuit: qõ tandem barũ translatũ fuit. anno dñi. M. lxxx vij. O igit felix aïa nicholai: que peracto huius breuis tpis cursu: tandẽ celestia regna petiuit. ibi cõgaudet xp̃o & oibus electis p infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quadragesimus nonꝰ de tribus. priuilegijs beati stephani prothomartyris: que cooperante xp̃o cum gloriosum fecerũt.

VIdeo celos apertos & iesum stantem a dextris virtutis dei. Scribuntur hec verba Actuũ vij. ca. & in epla' presentis solẽnitatis: in tribulatione positis ac laboꝛantibus q̃buscunq; pro diuino amoꝛe: nunq; deest auxilium supne gratie: qua fit: vt quecunq; ardua & difficillima nõ solũ nõ molestẽ: sed equo aio ac iocundissimo ferant. nihil enī terribiliꝰ est moꝛte: quã tñ amici dei etiam violentaꝫ passi sunt pro xp̃o gaudentes. Ecce in promptu occurrit nobis exemplũ stephani prothomartyris: qui in etate florenti lapidationis martyriũ patientissime tollerauit: cui cum ex debito teneamur honoꝛem quem possumus exhibere: vt sic valeamꝰ interueniẽtibꝰ eius meritis vite ipsiꝰ imitatoꝛes fieri: hodierna die ad illũ sermonẽ vertemꝰ: qui vidit xp̃m stantẽ a dextris dei paratissimũ ad eũ adiuuãdũ: put ipse retulit in verbis a nobis p̃missis. In q̃bus tria bti stephani p̃uilegia distinguemꝰ: q̃ cooperante xp̃o eũ celeberrimũ glorioſissimũq; ostendũt.

¶ Primũ dr̃ gratie.
Scõm victorie.
Tertiũ glorie.

¶ Qualiter btũs stephanus fauente diuina gr̃a' superauit: superbiam: auaritiaz: & luxuriã

Capitulum. j.

PRimũ p̃uilegiũ beati stephani dr̃ gr̃e de quo sic dr̃ Actuum. vi. ca. stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo. Fuit equidez in eo gr̃a: qua tria principalia peccata ad que cetera reducuntur superauit. ¶ Primũ fuit superbia. Scõm auaritia. Tertiũ luxuria. de quibꝰ Jo. prime canonice. ca. ij. ait. Omne qõ est in mũdo concupiscentia carnis est: aut concupiscentia oculoꝝ: aut superbia vite. Superbiã nãq; superauit p̃ virtutẽ humilitatis. Luxuriã per virtutẽ castitatis. & auaritiã p̃ virtutez paupertatis. ¶ Primo fuit humilis in honoꝛe sibi ab ecclesia exhibito. Vnde vt scribit Actuũ. vi. ca. Ipse fuit vnꝰ imo p̃mꝰ ex septẽ diaconibꝰ ab ap'lis ordinatꝫ in misteriũ. Cũ enī excresceret multitudo credentiũ ap'li decreuerunt eligere septẽ: qui p̃essent administrationi tpali vt ipsi vacarent verbo diuino. Et elegerũt stephanũ virũ plenũ fide & spũ sctõ: & philippuz & ꝓchoꝛũ: & nicanoꝛẽ: & timonẽ: & ꝓmenam: & nicholaũ aduenã anthiocenũ. In qua electiõe & honoꝛe sibi exhibito stephanus humiliter se cõtinuit qõ quantũ sit laudabile cũ quis in dignitatibꝰ & honoꝛibus nõ tumescit. p̃z ex verbo sapientis: qui ca. iij. Ecclesiastici ait. Quanto maioꝛes humilia te in oibus: qõ Cicero in primo de officijs elegãtissime retulit. In rebꝰ inquit etiã prosperis superbia fugienda est & arrogantia. nã vt aduersas res sic & secundas imoderate ferre leuitatis est. Scõo beatus stephanus superauit luxuriã p̃ virtutẽ castitatiz nã dr̃ de eo q̃ fuit vir boni testimonij & mundissime fame. hoc Xo expleri nõ põt absq; auxilio diuine gr̃e: qz vt ait Augꝰ in li. de agone christiano. Inter oia xp̃ianoꝝ certamina: duriora sunt p̃elia castitatis. vbi quotidiana pugna & rara victoria. Tertio superauit auaritiã p̃ virtutẽ paupertatis. nã fuit plenus fide. Sup que verba inquit Augꝰ. qui verã fidẽ habent de deo: nõ cupiũt in his miserijs diuites fieri Sed plerigz obstinatione voluntaria in suis peccatis cõmoꝛantes excusare suã prauitatez satagunt asserentes nõ posse virtuose viuere: quia ipsis deus non porrigit gratiam suam: q̃ bus respondemus q̃ gratiam ad salutẽ necessariam deus non denegat: nisi his qui illaz habere nolũt. Jdeo Cipꝛianꝰ in epla' ad donatũ

ait.profluens largiter spūs nullis finibus premit:nec vllis coercentibus claustris intra certa metaꝫ spatia refrenat: manat iugiter exuberat affluenter:nr̄m tū pectus sitiat ⁊ pateat quātum illuc fidei capacis afferimus tātū inde gr̄e mundātis haurimus. hec ille. Igit vt inquit Aristo.in lib.de causis. prima cā inest oibus rebus fm dispositionē vnā non tū oēs eā recipiunt fm eādem dispositionem: q̄re ⁊ aliqui gr̄am nec in minimo hñt q̄ illā br̄e cōtemnunt: ⁊ loquor de gr̄a gratum faciente: quidā gr̄am hñt seruātes in charitate diuina mādata. Alij aio feruentiores q̄ṡ primi ad obseruātiā consiliorꝫ ascendūt:quare gr̄a maior esse pōt in vno q̄ṡ in alio. vnde Aug⁹ ad dardanū ait. Jn quibus habitat deus non equaliter habitat. Et idem ad bonifaciū gr̄a meret augeri.qō fm Alexandrū in tertio intelligendū est de magnitudine ⁊ augmento fm quātitatē virtualē. nō fm quātitatem dimensiuā.

¶ Quare vicit btūs stephanus cū adiutorio dei tria prelia in quoꝫ quolibet affuit sibi diuinū auxilium. Capitulum.ij.

SEcūdū priuilegiū btī stephani dr̄ victorie.vicit equidē cū adiutorio diuino malos hoīes cū persequentes:mos nanqꝫ maloꝫ est bonis ⁊ virtuosis molestiā inferre. q̄ fm philoꝫ sniam c̄ria simul stare non possunt:sed mutuo se expellunt vt docet Aristo.x.methaphisice ⁊ in predicamentis. Sicut calidū non stat cū frigido:aut albū cū nigro siue tenebra cū lumine.iō.xxiij.q.iij.ca.qui fm carnē.Hieros ait.Qui fm carnē natus est psequebatur spūalē:nunc̄ Vo spūalis carnalē psequit sed ignoscit quasi rustico: surrexerunt ergo viri magni ꝯ stephanū ,pcurantes mortē eius:interueniente triplici prelio.

¶Primū fuit disputationis.
Scōm accusationis.
Tertiū cōminationis.

¶ Primū fuit prelii disputationis.ō quo dr̄ surrexerūt aūt quidā de synagoga que appellabatur libertinoꝫ a regione sic nominatoꝫ fz Micholaū de lira. ⁊ cirenensiū a cirene ciuitate.⁊ alexandrinorūz ab alexandria metropoli egypti ⁊ coꝫ qui erant a cilicia ⁊ asia: q̄ sūt regiones ,ppinque iudee.disputantes cū stephano in quo prelio datus est sibi spūs sētūs qui sibi facundiā ministrauit.fm xp̄i ,pmissū qui Luce.xxi.ca.dixit. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiam cui nō poterūt resistere aduersarij vri Ex hoc dr̄ de stephano. nō poterant resistere sapientie ⁊ spiritui qui loquebat̄. ¶ Scōm p̄lium fuit accusationis. videntes eni iudei q̄ disputando succubuerunt callide submiserūt duos falsos testes:qui eū in iudicio accusarēt dixerūt q̄ṡ eum blasfemasse deū moysen tabernaculū ⁊ templū:que oīa potentissime confutauit. Et dum loqueret affuit sibi diuinū auxiliū qm̄ intuentes in eū oēs qui erant in consilio viderunt faciem eius tanq̄ṡ faciem angeli quibus ipse declarauit magnificando deum, legem moysen:⁊ templū de deo dixit:ipsū fuisse locutuz patribus qui est deus glorie. de moyse.q̄ amicus dei fuerit.de lege q̄ fuerat a deo data ō templo q̄ instructū fuerat ex diuino precepto. ¶ Tertiū prelii fuit cōminationis.nā cū stephanus fuisset multa locutus q̄bus iudei c̄dicere non valebant: audientes q̄ dicebant̄:dissecabant cordibus suis ⁊ stridebant dentibus in eum. Tunc videns imminere sibi de prorimo mortē:intendens in celum vidit gloriā dei ⁊ ait. Ecce video celos apertos ⁊ iesū stantē a dextris virtutis dei. Hic dubitatur a quibusdā vtrum visio beati stephani fuerit mētalis aut imaginaria vel corporalis Aliqui dicūt q̄ṡ fuit mētalis tm̄: ita q̄ ex gr̄a speciali fuit concessū stephano videre non solum humanitatē xp̄i sed etiā deitatē. Sicut ⁊ paulo de q̄ dic̄ Aug⁹ ad paulā de vidēdo deū q̄ṡ sibi fuit concessū videre diuinā essentiam eo q̄ erat doctor gentium ⁊ moysi qui fuit doctor iudeoꝫ. Et hoc videt̄ dicere quedaz glo. sup locū istū que talis ē. quidā electoꝫ adhuc in hac vita detenti mūdato cordis oculo videre meruerunt gloriam dei: vt hic stephanus ⁊ paulus ad tertiū celum raptus. Sed hoc dictū non videtur sufficiens.quoniam vt doctores dicunt visio diuine essentie non est cōcessa alicui in vita presenti: vtenti sensibus exteriorib⁹ nisi hoi xp̄o.vnde ⁊ paulus non dicit deū sic vidisse:nisi in raptu ab istis sensibus. stephanus autem non videt tunc fuisse raptus sed magis vtens sensibus: nam loquebat iudeis audientibus.Alij opinantur. q̄ṡ fuit visio imaginaria: ita q̄ in eius imaginationem fuerunt effigies diuinitus formate ad repr̄esentandum deum:⁊ hoiem xp̄m. sicut legitur de Ysaia ca.vi.q̄ṡ vidit dn̄m sedentem super solū ⁊ mente cognouit significatum illius:ita ⁊ stephanus habuit visionem imaginariam: ⁊ agnouit significatum illius repr̄esentationis

Et sic ē̃tum ad hoc fuit nō soluz imaginaria visio sed etiā mentalis sicut visiones ꝓphetarum. Et nō est dubiū ꝙ potuit sic fieri: sed ex mō loquendi scripture videt ꝙ fuerit corporalis qz dr. intendens in celū vidit gloriam dei. Propter qō aliqui dixerūt ꝙ visus stephani fuit a deo fortificatus in tantū ꝙ vidit iesum existentem in celo empirreo celos acucie visus penetrando: sed istud nō videt posse stare: qz sic visus fuisset extramittendo ab oculo: t nō intus suscipiendo ab obiecto quod improbat phūs li. de sensu t sensato. Propter qō vt refert Nicho⁹ de lira sup hoc passu probabiliuſ videt dicendū ꝙ a corpe xpi existentis in celo fuit imutatus oculus stephani ad visionē humanitatis xpi. nā in ptāte eius est ꝙ corpus eius sic videat a longe sicut de prope. Et forte idem est de quolibet alio corpore glorioso. qz totaliter est subiectū aīe ꝓpter qō videt ꝙ ad nutū eius possit imutare visū indifferenter a longe t de prope. Sicut in ptāte eiuſ est ꝙ imutet visū t videat in propria vel in aliena effigie. deitatē Xo videre nō potuit isto mō: sed sicut in visione imaginaria formaī in virtute imaginatiua aliqua effigies ad representandū deū vt dictū est. Ita exterius pōt diuinitus formari ad imutationē corporaliſ oculi sicut suo mō fit in apparitōe angelox qñ apparent in corporibus assumptis que corporaliter videnī: ita aliqua effigies corporalis nō a deo assumpta: sed formata pōt ipsū representare oculo corporali. Et sic probabiliter absqz vlla ꝺdictione potest dici. Qz sic fuit in visiōe stephani. mentali tñ cognouit ꝙ illa effigies non erat ipsa deitas nisi tm̄ representatiue. Et huic mō dicendi concordat lra cū dicit. Ecce video celos apertos. si igit visio pretacta stephani fuit corporalis: tunc tria ibi fuerunt miracula. Primū qz vidit celos apertos. qō sm Nicholaū de lira intelligendū est. non ꝙ celi fuerunt diuisi cū sint incorruptibiles: sed qz fieclare vidit ac si nullū esset obstaculū inter medium. Scōm miraculū fuit qz vidit iesū in gloria patris: cū sm naturā impossibile sit vt corpus glorificatū i sua gloria ab oculo corporali nō glorificato videri possit. Tertiū miraculū fuit qz cū corp⁹ xpi sit i celo empirreo. videdo ipsū vidit vltra celū fidereū aereū t cristallinū Impossibile est autem sm naturam ꝙ oculuſ corporalis in tanta distantia possit videre. Si insuper visio stephani fuit mentalis vt predictum est. tunc factum est vt eius mens esset a deo illuminata ad notitiā glorie dei t dñi iesu xpi filij sui. ꝙ nihil aliud posset vel vellet desiderare: nec mortez quā oēs naturaliter timēt t fugiunt timeret sicut t facto ostēdit. Judei autē cum audissent eum talia dicentem: continuerunt aures suas sm glo. ne audirent blasfemantē. Sic eni falso extimabant ipsum blasfemare. Quare educentes eū extra ciuitatem lapidabant: t testes deposuerunt vestimenta sua vt celerius interficerēt: ad pedes adolescētis qui vocabat saulus: postea Xo fuit paulus vas electionis. ipse aūt lapidatus: vulneratus cruore perfusus. non dicebat heu me dolentē nō heu me iuuenē: nō heu me qz morior absqz culpa: relinquo mūdū: parentes desero t amicos: morte violenta occisus: non hec vel similia loquebat. Sed alo hilari: facie ad celū directa. dūc inquit iesu accipe spm̄ meum: t ne sta tuas illis hoc pctm̄. quod cum dixisset obdormiuit in dño. vbi glo. pulchre dictuz est obdormiuit t non mortuus est: qz obtulit sacrificiū dilectionis: t obdormiuit in spe resurrectiōis

¶ Qz beatus stephanus dr primus martyr t qualiter multis miraculis coruscauit: qui tam plene beatificatus est in celis. Capitulum. iij.

Tertiū priuilegiū beati stephani dr gtic. adeptus nanqz fuit ꝓpter eius merita copiosa triplicem gloriam.

Prima dr specialis honorationis.

Scōa miraculox operationis.

Tertia plene beatificationis.

¶ Prima gloria dr specialis honoratōis: Est enim in ecclesia dei inter martyres prim⁹ cui⁹ festum imediate post natiuitatē dñi celebrat. Sed pleriqz dubitare solent: quō stephanus primus martyr dicatur: cum ante ipsum etiā alij martyres predicentur. nam abel martyr: innocentes martyres: ioānes baptista martyr non ergo stephano priozitas martyrij debet. Ad quod respondemus ꝙ ideo primus martyr dicitur. quia ipse prius ceteris passus est: post noui testamenti consūmationem que facta fuit: quando omnino cessarunt legalia dū xp̄s dixit consūmatum est. etiam quia primus euolauit. nam alij lz martyrium fuissent passi ante ipsum: nihilominus quia nondum erat aperta ianua non euolauerunt. Dicitur insup primus martyr quia passus est propter fidei defensionem t confessionem. Innocentes qp pe passi sunt pro xp̄o sed nondum illum confi

teri poterant. Joannes baptista passus est qr arguebat herodem. abel propter inuidiaz fratris. stephanus autem quia xp̃m predicabat filium dei regem regum ⁊ dominũ dominantium. Notandum tamen q̃ beatus stephan⁹ passus fuit die qua eius inuentio celebratur. inuentum nanqz fuit tunc corpus eius anno dñi cccc.xvij. honorij principis anno septimo mutauit tamen ecclesia festiuitates vt festum passionis eius cum ampliore deuotione celebraretur immediate post natiuitatem dñi qr passio eius dignior est q̃z inuentio. ¶ Secũda gloria beati stephani dicitur miraculorũ operationis. dicit enim Augustinus li.xxij. de ciuita. dei. beatum stephanum innumeris miraculis coruscasse ⁊ mortuo ser suis meritis suscitasse multosq̃z curasse a variis languoribus Et vt ibi refert: flores de altari sancti stephani assumpti cuiusdam mulieris cece oculis inpositi sunt que continuo lumen recepit. quidã insuper nobilis marcialis nomine: cum infidelis esset ⁊ nequaq̃z conuerti vellet: cum plurimum egrotaret gener suus valde fidelis ad ecclesiam beati stephani venit. Et de ipsis floribus qui super altare erant accipiens ad caput soceri latenter posuit. Super quos cum ille dormisset protinus ante diluculum clamauit vt ad eccl̃m mitteretur: cum autem eps abesset sacerdos ad eum venit: ⁊ cum se credere diceret baptizatus est. Qui q̃dm vixit hoc verbum semper in ore habuit. Xpe accipe spm ritum meũ: cum tũ ignorarem: hec fuisse verba vltima sci stephani. ¶ Tertia gloria dr plene beatificationis. hanc habet in regno celorum dñm clare videndo: tenendo: atq̃z fruendo: ibi factus est in pace locus eius ibi possessionẽ hz opulentam: ibi coronatur aureola: que datur doctoribus: virginibus: ⁊ martyribus de qua plenius in sermonibus de virginibus dissere mus. O igitur felix iuuentus beati stephani: que morte ⁊ martyrio fuit in melius cõmutata. O preciosa ⁊ delicata tollerantia. O dulces lapides torrentis quibus tam grande premiũ eterne vite stephanus ipe promeruit. mortuꝰ fuit pro xp̃o ⁊ ecce in eternuz regnat cũ xp̃o q̃ est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus de innocentibus occisis ab herode ascalonita qui xp̃m puerulũ extinguere nitebatur.

Surge et accipe puerum ⁊ fuge in egyptũ. angeli ad ioseph loquentis verba sunt ista originaliter Matthei. i. ca. ⁊ in euangelio pñtis festiuitatis iniquitas male mentis herodis impij ⁊ crudelis xp̃m ihesũ in cuna vagientem psequi cepit. Nam volens illũ perimere alios paruulos occidi iussit credens in numero eoz xp̃m preludere. Qua de re beatissimis illis innocentib⁹ ecclesia sctã honorẽ debituz tribuit statuẽs hanc solẽnitatẽ ad eoz reuerentiã a fidelibus celebrandã. vt ãt mens xpiana pcipe valeat quanta sit obligatio nra ad filiũ virginis diligendũ qui in qualibet etate pro nobis pati non recusauit. in pñti sermõe decurrem⁹ ea que de illius peregrinatione in egyptum ⁊ pueroz interfectione euangelica tradit historia. vbi tria mysteria se offerunt contẽplanda

¶ Primũ dr xp̃i peregrinatio.
Scõm herodis malignatio.
Tertiũ innocentiũ coronatio.

¶ Qualiter ioseph monente angelo fugit cuz iesu ⁊ virgine mre in egyptũ. Capitulum. j.

Primũ mysteriũ cõtẽplandũ dr xp̃i peregrinatio. Et hoc notaꝫ in prima pte euãgelij. cũ dr. Angelus dñi apparuit in somnis Joseph dicens. Surge ⁊ accipe pucrum ⁊c. Ad quoz verboz explanationẽ mitiorẽ tria sunt hoc loco dubia disceptanda.

¶ Primũ vtrũ xp̃s habuit angelum ad sui custodiam deputatum.
Scõm cur angel⁹ apparuit ioseph in somnis
Tertiũ quare in sua fuga xp̃s egyptũ petijt.

¶ Ad primũ dixerunt aliqui q̃ xp̃s habuit angelum ad sui custodiam. nam Luce. ij. scribit q̃ angelus annunciauit pastoribus xp̃i natiuitatem qui potuit esse angelus eius custos. Et Luce. xxij. c. dicit. Ecce apparuit ei angelus dñi confortans eum. vbi Bedda ait. In testimoniũ vtriusq̃z nature angelus eum confortasse ⁊ angelus ei ministrasse describit. Insup xp̃s ihesus sm humanam naturam ⁊ passibilitatis statum fuit paulominus ab angelis minoratus. vt docet mgr̃ sententiaꝫ in. i. di. xvi. Vnde q̃ztum ad hoc videbatur angelico indigere presidio. Adhuc angelica custodia facit ad anime dignitatez. Vnde Hiero⁹ sup. xviij ca. Matthei. Magna inquit est dignitas animarũ vt vna queq̃z ab ortu natiuitatis sue in sui ꝓfectũ ⁊ custodiam habeat angelũ specialiter

deputatum. Aia aũt xpi cũ sit nobilissima nõ debet tanta dignitate priuari. Sed ꝓrium tenent Doc. in. ij. sniaꝝ. di. xi. vbi dicit dñs Bonauen. Q; xps nõ indigebat angelo custodiente: q; aduersarius ñ poterat opprimere ꝑ violẽtiã corpus diuinitati vnitũ: nec poterat seducere ꝑ astutiã intellectũ plenarie a Verbo illustratũ: nec poterat allicere ꝑ blãditias affectũ plenitudine gr̃e confirmatũ. Ideo xps nõ indigebat angelo bono: nec q̃ntum ad corporis defensionẽ: nec q̃ntuz ad eruditionẽ rõnis: nec q̃ntum ad incitationẽ affectionis. nõ competebat etiam ipsi xpo br̃e angelũ custodem: q; custodia in custodiente respectu custoditi dicit presidentiã quandã. Et q; angeli xpo dño suberant: ideo nullũ officiũ presidentie ipsis angelis respectu xpi cõmitti debebat. Quicqd aũt de scripturis allegatũ est in ꝓrium: de angelis administrantibus & seruientibus ipsi xpo nõ de presidentibus est intelligendũ: nũq̃ enim sic minoratus est xps ab angelis vt aliquis angelus auderet ei presidere: cũ ita bene sit adorandus xps in cruce & in sua infirmitate sicut cum apparebit in sua virtute. Cum Vo dicebatur ꝙ angelica custodia facit ad hois dignitatem. Dicendũ ꝙ custodiri ab angelis ita dicit dignitatẽ in aia respectu aliaꝝ creaturarũ que non cõmittunt angelice custodie: vt tũ dicat imperfectionẽ respectu angeloꝝ beatoruz qui aliena custodia nunq̃ egent. Et q; aia xpi ab instanti sue conceptionis erat ꝑfecte beata angelũ custodientẽ nõ debebat habere: sed bñ ministrantẽ non vnũ tm̃ sed ẽt plures. ¶ Secundũ dubiũ fuit. Cur angelus apparuit ioseph in somnis. Ad qõ rñdet Criso9 i omelia dicens. Ideo non apparuit manifeste sicut pastoribus q; valde fidelis erat: pastores indigebant quasi rudes. virgo indiguit q̃si de maritis instruenda. Silr̃ zacharias indiguit añ prolis conceptionẽ visione mirabili. Ut remigius aliã rõnez assignat moralẽ dicens. ꝑ hꝰ ꝙ angelus in somnis apparuisse dr̃: mystice designat: q; illi qui a curis terrenis & secularibus negocijs requiescunt: ꝑfrui angelica visione merenr̃. Dixit ergo angelus sic apparens ioseph. accipere puerũ & matrẽ eius. nõ dicit accipe matrẽ & puerũ eius q; vt dicit Criso9. nõ ꝓpter matrẽ puer natus est sed ꝓpter puerũ mater preparata. Et notanter dixit mr̃em ei9 nõ coniugẽ tuã: sicut ante q̃z xpm̃ peperisꝛ vt ostenderet matris xpi virginitas. vt ponit Hilarius sup Matthеũ. ¶ Tertiũ dubiũ fuit cur in sua fuga xpus egyptũ petijt. Ad qõ rñdet euangelista. vt impleret tngt qõ scriptũ est ꝑ ꝓphetã. Ex egypto vocaui filiũ meũ. in super Isaias. xix. ca. ita ꝓphetauit. ascendet dñs super nubẽ leuẽ & ingrediet egyptũ & mouebuntur simulacra egypti a facie eius. Narrat magister in historia scholastica. ꝙ ea nocte xps cũ matre intrauit egyptũ qua precepto suo exiuerant filij israel. Et sicut tunc non fuit domus in qua nõ iaceret mortuus angelo percuciẽte sic ipo ingrediente nõ fuit templũ in quo idolum non corruerit. de egypto Isidor9 in. xiiij. ethimologiaꝝ libro. ita scribit. egyptus prius arca dicebaꝛ deinde egyptus vocata ab egypto danai fratre ibi regnante. hec ab oriente syrie est & mari rubro conuncta. Ab occasu libiam bz: aseptẽtrione mare magnum. Regio celi imbribus insueta & pluuiaꝝ ignara. nilus solus circũfluens eam irrigat & inundatione sua fecundat. vnde multã terrarũ partem fenum alit. Ceterozũ quoqz negocioꝝ adeo copiosa vt impleat mercibus suis etiã orbẽ terrarũ. Jam ad pijssimã Jesu matrẽ redeundũ est que egyptũ petere a ioseph monita fuit. retulit forte illi sponsus ioseph castissimus excitatus a somno. O virgo digniss̃ima fugiam9 repente q; ab angelo didici ꝙ herodes tuũ q̃rit extinguere filiũ. quisnã explicet quãtus timor virgineã mentẽ inuaserit. quãtusue dolor percusserit cor eius benignũ. puto nãqz ꝙ mox filiũ in brachijs suscipiens lachrymantibus oculis cũ ioseph sene puella iter ad deserta direxit. Contemplare nũc fidelis aia. quot noctes durerunt insomnes. quot vicibus fitis estuabant ardor. quoticns & absqz cibo ꝓnoctarunt in heremo. Compatere aia mea creatori tuo ꝑ te peregrinãti. Compatere ioseph qui tantũ laborat ꝑ viribus vt necessitatibus mr̃is ac filij succurrat. & q̃qz ꝓpter solitudinem loci qõ querit inuenire nõ põt. Compatere & virgini sacratissime que nunc terretur nũc pauet nunc filiũ inter vbera stringit nũc faciem eius lachrymis rigat nunc adorat nũc eius assumptas deplorat penalitates.

¶ De dr̃a herodis ascalonite: & aliozꝝ q sic vocati sũt. Et ãre nõ eodẽ anno q̃ natus est xps fuerũt innocẽtes occisi. Et de herodis seuitia

Capitulum. ij.

Secũdũ mysteriũ ꝓtẽplandũ in euãgelio dr̃ herodis malignatio. ad qõ bñ expla-

nandū tria de herode consideramus.
Primo differentiā.
Scōo sufferentiā.
Tertio malitiā.
¶Primo considerem⁹ differentiā. vt enim colligimus ex hist⁹ria scholastica. Tres fuerūt herodes. Primus ascolonita sub quo natus est xp̄s. Scōus antipas qui decollauit Joānē ⁊ fuit filius herodis ascalonite. Tertius dict⁹ est agrippa qui iacobū occidit ⁊ petrū incarcerauit ⁊ iste fuit nepos antipatis. primus fuit innocentū interfector. ¶Scōo consideremus sufferentiā. non enim eo ipo quo delusus fuit a magis pueros occidi mandauit. sed post aliquod tempus vt dicit Nichola⁹ de lira super Matthēū. cū vellet oēs pueros bethleem interficere ne xp̄s sibi incognitus euaderet. ipedit⁹ est ab executione huius facti. eo q̄ a cesare augusto per epistolā fuit citatus. filioꝝ accusationibus respons⁹r⁹. eundo āt romā ⁊ manēdo in curia ⁊ redeundo ad iudeā. apposuit annum ⁊ plus ⁊ ideo fere post duos annos ad regnum suū reuersus ⁊ in regno confirmatus. q̄ sniam p̄o se contra filios habuit. tunc perfecit necem puerorū p̄ius in mente conceptā.
¶Tertio consideremus herodis malitiā. tanto nanq̄ furore succensus fuit neq̄ herodes q̄ vt perderet xp̄m omnes pueros qui crāt in bethleem ⁊ in oibus finibus eius occidi mandauerit ab imatu ⁊ infra. id est ab infantibus duorum annorum. vsq̄ ad pueros quinq̄ annorum. Cui assertioni fidem facere videntur quedā ossa innocentū adeo grādia q̄ puerorꝝ duos annos būtuum esse nō possunt. nisi dicerimus corpa tūc maioris quātitatis fuisse. vel ab imatu ⁊ infra. i. ab infātibus duoꝝ ānorū vsq̄ ad pueros vnius noctis. vt eni ait Aug⁹ in sermōe. Timebat herodes ne puer cui astra famulabātur spem suā infra etatē vel supra paulo transformaret. tūc adimpletū est quod dictum est per Jeremiā prophetā. vox in rama audita est ploratus ⁊ vlulatus multus rachel plorās filios suos. vbi Hieronymus ait q̄ āt dicitur in rama nō putemus nomen loci esse qō est iuxta gabba. Sed rama excelsuz interpretat. vt sit sensus. vox in excelso audita ē longe lateq̄ dispersa. vnde Crisos⁹ super hoc loco ait. ploratus fletum paruulorū oñdit. vlulatus aūt matrū significat lamentū. Et q̄ in euangelio dicitur rachel plorans filios suos. fm Nicholaū de lira methaphorice ē intelligendum quasi rachel sit mater bethleem rone sue sepulture: q̄ ibi sepulta est vt habet Genesis. xxxv. ca. Hinc Hiero⁹ super Matthēū ait. Queri quomodo rachel filios alteri⁹ tribus. s. filios bethleez quasi suos ploret. Rñdemus breuiter q̄ sepulta fuit iuxta bethleez in effrata ⁊ materni corpusculi hospitiū nomen matris accepit siue qm̄ iuda ⁊ beniamin qui ō rachele natus est due tribus iuncte erant. Et herodes preceperat non solū in bethleez interfici pueros sed in oibus finibus eius. vnde p occisionē bethleem: intelligimus multos etiā de beniamin fuisse occisos. o quale edictū irrationabile ⁊ crudele. o q̄ lugubris ⁊ flebilis executio. o q̄ iniusta ⁊ iniqua occisio. Rapiebātur paruuli quidā a pectoribus matrū: quidā in cuna iacentes: quidā blande parentibus alludentes: quidā vbane in domibus perambulātes: ⁊ sine vlla pietate: vel, pijcicbanť ad muros: vel fericbanť gladio: vel strictis in gutture manib⁹ suffocabanť: vidisses tūc in terra iacere cadauera paruuloꝝ: vidisses ⁊ terrā paruuloꝝ sanguine madefactā: vidisses matres in qualibet domo sparsis crinibus tam horrēdum flagitiū: singultibus lachrymis: ⁊ vlulatibus acclamantes.

¶Q̄ innocentes patiendo p̄o xp̄o meruerūt decorari corona martyrij. Capitulum. iij.

Ertiū mysteriū p̄templandū de innocentū coronatio. ipsos vtiq̄ hac die honorat ecclesia: qñ in celis coronā būt martyrij. Sed circa hoc triplex reperit dicendi modus
¶Primus est eoꝝ qui tenent paruulos istos occisos nihil meruisse: eo q̄ in eis nondū erat expeditus rōnis vsus nec voluntarie p̄o xp̄o patiebanť. Cōtra quos est auctoritas vniuersalis ecclesie: que illos martyres noiat ⁊ appellat. vñ dicit in oone. Deꝰ cuius hodierna die preconiū innocentes martyres: nō loquendo sed moriendo: confessi sunt. Et Aug⁹ in sermōe hodierne festiuitatis ita pulchre logť. Hodie fres charissimi natalem illoꝝ infantū colim⁹ quos ab herode crudelissimo rege interfectos esse euangelij textus eloquit. Et ideo cū sūma exultatione: gaudet terra nr̄a celestiū mulitum ⁊ tantaꝝ parens fecunda virtutū. Ecce ꝓpha nus hostis nunq̄ beatis paruulis tantū p̄odesse potuisset obsequio quantū p̄o fuit odio nā sicut sacra pūtis dici festa manifestāt: quātū ō beatos paruulos iniquitas abūdauit. tātū in eis gr̄a diuine būdictionis effulsit. Brā

es o bethleē terra iuda que herodis regis īma nitatē in puerorum extinctionē perpessa es: q̄ sub vno tempore candidataz plebem imbecil lis infantie deo offerre meruisti: digne tñ illo rum natalem colimus quos beatus eterne vi te mundus edidit q̄z quos mundo maternoz̄ viscerū partus effudit. hec Aug⁹. qui merita innocentū elegantissime perorauit. ¶ Scōus modus dicendi est alioz̄ qui tenuerunt. q̄ in innocentibus miraculose accelerat⁹ fuit vsus liberi arbitrij: ita q̄ voluntarie passi sunt. Sz cum hoc nō inueniat in scripturis expressum neq̄z a doctoribus affirmatū: non est a vobis ita leuiter acceptandū. q̄ vt Iero⁹ refert in epla ad paulinum. Quod de scripturis sanct̄ auctoritatē non habet eadem facilitate contē nitur qua probat. Et propterea est tertius mo dus dicendi fm Tho. ha pe.q.cxxiiij. Q̄ mar tyrij gloriā quam in alijs ,ppria voluntas me retur illi paruuli occisi per dei gr̄am sunt asse cuti. nam effusio sanguinis propter xp̄m vicē gerit baptismi. vnde sicut pueris baptiçatis p gr̄am baptismalē meritū xp̄i operat ad glo riam obtinendā. Ita in occisis propter xp̄m: meritū xp̄i operat ad palmā martyrij obtinē dam. Et hoc est quod Aug⁹ dicit in quodā ser mone: quasi alloquens innocentes. Ille inquit de vestra corona dubitabit in passione ,p xp̄o qui etiam paruulis baptismū prodesse nō exti mat: non habebatis etatē qua in xp̄m passurū credederetis: sed habebatis carnē in qua ,p xp̄o passuro passionem sustineretis. hec ille. Cum itaq̄z viderimus hos paruulos felicissimos ce licolas esse factos: q̄ propter xp̄m passi sunt. eos ita veneremur vt etiā pro dño iesu xp̄o si mul cum eis pati non timeamus. Qui pro se laborantes exaltat in fine t beatos facit in re gno glorioso celoz̄: in quo viuit t regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus primus de beato georgio martyre qui fortis fuit in bello tem porali ferali t passionali.

Fortis fuit in bello

Scribunt hec verba originaliter Ecclesiastici. xlvi. ca. Baudet in celis beatissimus georgius qñ legitime certauit in terris. Corona quippe victoribus datur vt inquit Aug⁹ in omelia. t ꝑ paulus expressit. i. ad Thimo. ij. ca. Non coro nabit inquit nisi qui legitime certauit. quāta vo fuerit georgij probitas t ānimi fortitudo declarat Ambrosius in prefatōe vbi ait: Be orgius fidelissimus miles xp̄i dum xp̄ianitat̄ professio silentio tegeretur: solus inter christi colas dei filium est confessus: cui t tantā fidei constantiam gratia diuina concessit: vt tyran nice potestatis precepta contemneret t innu merabiliū non formidaret tormenta penarū. hec ille. verūtñ vt virtutum eius t sanctitatis excellentiam diffusius explicemus in presenti sermone curabimus aperire. in quibus bellis inclitis hic preliator fortis inuentus est t vi ctoriosus. nam lz verba proposita de iosue di canturad litterā: tñ appropriate cōuenire pos sunt scō georgio xp̄i militi inuictissimo. Qui fortis fuit in triplici bello.

Primo in bello temporali.
Scōo in bello ferali.
Tertio in bello passionali.

¶ Qualiter beatus georgius miles fuit stre nuus. Et an sit licitum militare: atq̄z de duo decim conditionibus quas habere debent hi: qui volunt laudabiliter militiam exercere.

Capitulum. j.

Primo beatus georgius fuit fortis in bel lo tpali. deseruiuit quippe laudabiliter exercitto militari. vñ interrogatus a datiano pside: vñ esset aut quo noie vocaret. Rñdit ge orgius vocor ex nobili capadocū prosapia. pa lestinaz xp̄o fauente deuici: sed oia deseruī: vt seruire possim liberius deo celi. Sed i hac pte quereret aliqs: vtrū petñ sit militare. Ad qō rñdet Aug⁹ li. de verbis dñi. Et ponit. xxiij. q. i. ca militare. Militare inquit nō est petñ: sed ꝑpter predā militare petñ est. Et idē ad Bo nifaciū. t no. xxiij. q. i. ca. noli. Noli extimare neminē deo placere posse: q̄ armis bellicis mi nistrat. In his erat scrūs dauid cui dñs tam grande perhibuit testimoniū. In his etiā plu rimi illi⁹ tpis iusti. In his erat ille centurio q dño dixit. Non sū dignus vt intres sub tectū meū. Et idē ꝯ manicheos. t habet. xxiij. q. i. ca. quid culpat. xp̄s tributa cesari monet reddi q̄ propter bella necessaria militi stipendiū prebe tur. Et de hoc ita scribit. xxiij. q. i. ca. paratus i fi. Mā si xp̄iana disciplina oia bella culparet: hoc potius consiliū salutis petentibus in cuā gelio diceret: vt abijcerent arma seq̄z oino mi litie subtraherent. dictū ē āt eis. neminē cōcus seritis. Estote contēti stipendijs vestris. Qui

bus ꝓpriū stipendiū sufficere precepit debere militare vtiqz non prohibuit. glo. sup illo verbo concusseritis. Concutere est aliquid petere vltra debitū rōne officij alicuius. Notanduz tñ ꝙ volēs debite t laudabiliter exercere: duo decim debet conditiones habere.

Prima dr laicalis status.
Scōa virilis sexus.
Tertia dispositum corpus.
Quarta affectus iustus.
Quinta animus magnus.
Sexta prouium exercitium.
Septima victus sobrius.
Octaua promptum obsequium.
Nona fidelitas firma.
Decima prudentia circūspecta.
Undecima misericordia benigna.
Duodecima superna confidentia.

¶ Prima conditio dr laicalis status. nam clericis t alijs ad cultū diuinuz deputatis interdicit vsus t officiū artis militaris. Sicut pz xxiij.q.viij.ca.i. vbi dr. Cū petrus qui primꝰ apl'oz malem gladiū vellet exercere vt magistrū a iudeoz iniuria defenderet: audiuit. conuerte gladiū tuū in vaginā. Idē confirmatur cadē cā t qōne. ca. cū a iudeis. ca. nō pila. ca. clerici. ca. quicunqz. Et di. l. ca. clericum. dr. Non conuenit militibꝰ ecclesie militare seculo. Nō est fm Tho. ka fe. q. xl. q. i militari arte multa est inquietudo ꝓria clericali officio: ita ꝙ non sunt compatibilia. ꝓpterea dixit apl'us. ij. ad thim. ij. ca. Nemo militans deo implicet se negocijs secularibus vt ei placeat cui se ꝓbauit. Nō dictū ponit. lxxx. di. ca. cōsequens. Et xvi. q. i. ca. sunt nōnulli. Et. xxi. q. iij. ca. placuit Et. xxiij. q. viij. ca. reprehēsibile. t extra ne cle. vl' mo. ca. multa. t ca. sed nec. Notandū tñ fm Tho. t Alexandrū de ales in. iij. voluie sūme. qz clerici nō possint nec debeāt pugnare manu: pñt tñ in casu pugnare nutu: iussu: vel auxilio. sicut ꝓbat. xxiij. q. viij. ca. igit. t ca. scire nos oportet. t ca. oi timore. in ca. hortatu dr Hortatu t precibꝰ adriani romani vbis epi Exhortatus carolus rex bellū ꝯ longobardos suscepit. Et in ca. vt pridē habetur. ꝙ beatus gregorius ciuibus tuscie mandauit. vt contra ongobardos arma pararent t militibus stipendia decreuit. Nec solum pugnare: sed etiā arma deferre interdictū est clericis. vt patet ō vita t hone. cle. ca. clerici. vbi dr. Clerici arma portantes excōmunicentur. glo. tamen ibi dicit. Et si transitum faciunt per loca periculosa tunc possunt portare arma: ad terrorem latronū: lz percutere nō debeant nisi vim vi repellendo cum moderamine inculpate tutele.

¶ Secunda conditio eius qui militiaz habet debite exercere dicit virilis sexus. qui eni vult militare vir esse debet: non mulier. eo ꝙ mulieribus conditio non est apta bellicis artibus. sunt nanqz mulieres pauide: timide: molles t delicate: nec sufficiunt ferre labores qui requiruntur in preliantibus. Verūtamen quādoqz inuente sunt alique multeres bellicose t strenue satis. Judith quidem vidua vt scriptura sctā tradit. truncauit caput holofernis. ¶ Dan thasilea amico regina in auxilium troyanorū venit. multaqz in bello cum suis puellis egit strennue ac viriliter dimicando. De thamiri massagetarum regina scribunt iustinus t oro sius. ꝙ non muliebriter quando cirus bellum sibi intulit: aduentu hostium territa est. nam cum prohibere ipsos transito araris fluminis posset transire permisit: sperans sibi facilioē victoriam inter terminos sui regni: t hostibꝰ fugam difficiliorem obiectu fluminis. Et cuz cirus flumē pertransisset firmasset qz aliquantisp castra: simulato metu. quasi fugiēs instructa castra vino epulisqz deseruit. Quod cum regine denunciatum foret. adolescentulum filium ad sequendum eum cum tertia parte copiarum misit. Adolescens autem rei militaris ignarus cum venisset ad castra tanqz ad epulas: nō ad prelia omissis hostibus prorupit ad crapulas. cirus autem ꝑ exploratores edoctus nocte reuertitur cunctosqz cum regine filio interfecit. At virago thamiris: perdito vnico filio t militantium magna parte. non lachrymis sed hostiuz sanguine cogitat iniurias vindicare. simulata igitur diffidentia ꝓpter vulnus recenter acceptuz. cirum semper refugiebat quousqz hostem in insidias traxit vbi dispositis in insidijs inter montes ducenta milia persarū cum rege deleuit. adeo ꝙ nec tante cladis nuncius superfuerit. ciriqz caput amputatū in vtre humano sanguine pleno reponi iussit: dicens. satia te sanguine humano quē triginta ānis sitisti. sanguinē sitisti: sāguinē bibe. Narrat insup Valeriꝰ maximꝰ. li. ix. rubrica de ira dicens. ꝙ semiramis assiriorū regia cū ei circa cultū capitis sui occupate: nūciatū esset babilonia defecisse altera ꝑte crinium adhuc solura protinus ad eā expugnandā

cucurrit:nec prius decorē capillorꝫ in ordinez
qꝫ tantā vrbē in ptātem redegit:quo circa sta
tuta est i babilo.nec posita illo habitu quo ad
vltionē exigendā celeritate precepti tetendit.
Sed cuz ista rara in mulieribus sint reperta
respectu tot bellorꝫ: que gesta sunt in mundo
non sunt trabenda in consequentiā. ¶ Tertia
conditio illius qui militiā virtuose hz exerce-
re dr dispositū corpus. Non enī licet militiaz
assumere his quibus corpora sunt delicata:qz
vt inquit Hiero⁹ ad demetriadem virginem
Statim corpa delicata franguñ. oportet er-
go milites esse robustos: vt ferre possint famē
sitim:frigus:calores:t similia. Ideo Vegeti⁹
li.i.de re militari ait. Mūqꝫ credo potuisse du
bitari aptiorē armis rusticā plebem que in la
bore nutrīt:solis ardorem patiens: vmbre ne-
gligens: balneorū nescia: deliciarum ignara:
simplici aio:paruo contenta: duratis ad oēm
malorum tollerantiam membris: cui gestare
ferrum:ducere fossam:onus ferre:consuetudo
de rure est. Et Seneca ad lucillum ait. Mullū
laborem recusant manus que ad arma ab ara
tro transferuntur.quisnam explicet quot labo
ribus quatiuntur. ¶ Persepe hi qui ad bella se
conferunt:si quis homo scire velit legat cesa-
ris:pompei:scipionis:lucilli: marci antonij:t
aliorum gesta:imo interrogent eos qui nostris
temporibus sub his qui in rebus bellicis floru
tissimi fuere militauerunt.dicant ipsi quot no
ctes duxerunt insomnes:quot diebus non gu
stauerunt panem:quotiens exigente necessita-
te asperrima frigora:calorēqꝫ intensos pertu
lerunt. Recitat frontinus de re militari scipi-
onem emilianū in itinere cum amicis ambu-
lantem accepto pane vesci solitum. ¶ Quar-
ta conditio dr affectus iustus.militandū qui-
dem est p iusticia.s.pro patria vel vtilitate rei
publice.nā vt ait Tullius li.i.de officijs. Bel
lum ita suscipiat vt nihil aliud nisi pax queri
videat:non debet miles finem suū constituc-
re lucrū temporale.aut propriū cōmodum: sed
cōmune bonū. ¶ Propterea Valerius li.iiij.ru
brica de abstinentia cōmendat:curiū qui con-
sul factus cōtra samnites ab ipsis auro devin
ci tentatus est.nam dū scamno sederet ligneo
legatis samnitū vt erat se spectandū prebuit:
qui paupertatē eius mirati magnum pondus
auri publice missū benignis vbis hortati sūt
recipere.rifit ille t ait. caꝫ vobis t mihi sup-
uacuū.metallū in patriā reportare: nō enī hīc
aurū mihi pretiosū existimo sed aurū hūtibus
imperare. ¶ Quinta conditio dr animus ma
gnus.vt eni inquit Salustius in catillinario.
Semper in bello his maximū est periculū qui
maxime timent audacia,p muro habeñ.ex hoc
Seneca li.iij. de qōnibus nālibus ait. Null⁹
pnitiosior hostis est:qꝫ quē audacē anguste fa
ciunt. Et Vegeti⁹ li.i.de re militari ait. Hoc ē
in quo totius rei publice salus consistit: vt ti-
rones non tm corporalibus: sed etiā animis
prestantissimi eligañ. Et quidē cauēdū est ne
dubitantem formidantēqꝫ exercitū ad pugnā
publicam aliqñ perducas. Et ibidē Vegetius
sequit. Ipsa die qua certaturi sunt milites qd
sentiāt diligenter explora.nam fiducia vel for
mido ex vultu: verbis:incessu:moribus cernit
t noueris te oportere differre si exercitati bel-
latores metuunt dimicare. ¶ Sexta conditio
est prestū exercitū.sm eni q̄ ait Cassiodorus
li.i.epistolarꝫ. Ars bellandi si non preludit:cū
fuerit necessaria non habeñ. Ex hoc Vegeti⁹
refert. In omni prelio: nō tā multitudo t vir
tus:qꝫ ars t exercitiū solet prestare victoriam
hoc vtiqꝫ declarant nobis exempla. Scribit
Frontinus li.iiij. de re militari. q̄ domiti⁹ cor
bulo duabus legionibus t paucissimis auxi-
lijs disciplina coreptis pantbos substrauit.
Alexander macedo quadraginta milibus ho-
minū iam ante a philippo patre discipline as
suefactis:orbem terrarꝫ agressus innumeras
hostiū copias supauit. Cirus bello aduersus
persas.xiiij.milibus armatorū innumerabilē
exercitū fudit. Lucullus aduersus mitridatem
t tigranem cū quindecim milibus armatorū
hostiū innumerabilem multitudinē inhabilē
debellauit. Epaminundas dux thebanorum
quattuor milibus hominū ex quibus quadrin
genti tm equites erant lacedemoniorꝫ exerci-
tū viginti quattuor miliū peditū:equitū miliū
sexcentorꝫ vicit. Hinc est q̄ Vegeti⁹ ait. Nul
la alia re videmus populū romanū orbē sube
gisse terrarū nisi armorꝫ exercitio disciplina
castrorꝫ vsuqꝫ militie. ¶ Septima cōditio dr
victus sobrius.debent milites esse sobrij t tē-
perati:neqꝫ licet eis incōtinenter t lasciue vi-
uere.propterea Valerius maximus.li.ij.de di
sciplina militari cōmendat Quintū cecilium
metellū qui aduersus iugurtā a romanis mis
sus.oia que vires possent effeminare bellātiū
de exercitu remouit. Et Frontin⁹ li.i.de re mi
litari scipionis continentiā magnificat dicēs

Scipio africanꝰ in hispania cū inter captiuas eximie forme virgo nobilis ad eum esset perducta: que oim oculos in se conuertebat sūma custodia habita spōso reddidit. Insuperq; aurum quod parentes eius redempturi: captiuā scipioni attulerant eidem sponso pro nuptiali munere dedit. Qua multiplici gra vniuersa gens victa imperio populi romani accessit.

¶ Octaua conditio dr promptū obsequium nihil vtilitatibus est ita necessarium: sicut prompta obedientia: qñ vbi non est obedientia: non est ordo. Et vbi non est ordo: ibi confusio. Ideo Augꝰ li. v. de ciui. dei. narrat illud qđ ponit Valeriusꝰ. qualiter mallius torquatꝰ consul missus ꝓ tusculanos precepto edixit. ne quis extra ordinez pugnaret in hostem: qui cū oraturus rei gra in pretorio esset: filius eius i castris remanens: a tusculanoꝝ duce iniurijs fuit prouocatus ad iram a quo tandē audiuit Tu ipse cōgredere mecū: vt mō iam hic euentu cernatur: quantū latinus eques prestet romano: qui verbis ꝓuocatus atq; imperij patris oblitꝰ ad bellū ingredit ⁊ hostē interfecit spolijsq; detractis ad patrē accessit dicens. vt me pater oēs tuo sanguie natū referant: hec spolia capta ex hoste ceso porto: quod vt pr̄ cognouit consilio conuocato cū morti tradidit. sic inquiens. Qñ neq; imperiū ꝓsulare: neq; maiestatē paternā veritus aduersus edictum nr̄m extra ordinē pugnasti: quantū in te fuit disciplinā militarē qua stetit vsq; ad hāc diē res romana soluisti: meq; in eā necessitatē adduxisti: vt aut reipublice mihi: aut mei meoꝝ q; obliuiscendū sit: nos potius nostro delicto plectemur: q̄ respublica tanto suo dāno nr̄a peccata luat. mādauit igit lictori vt ipsū morti traderet: qr tutius erat ipsum interficere: q̄ rempublicā militari disciplina carere. ¶ Nona conditio dr fidelitas firma. debent milites esse fideles etiam inimicis: dū eis quicq; promittitur. Vnde Augꝰ. xriij. q. i. ca. noli ait. fides qñ promittitur etiā hosti seruāda est. Et de hoc satis cōmendant antiqui romani: qui etiaz suis inimicis fidelissimi erant. Vnde valerius. li. vi. rubrica de iusticia. dicit camillo falistos obsidenti. ludi magister liberos falistoꝝ tandē ambulandi cā extra murū eductos: tradidit dicens. repetendis obsidibus necessario ciuitatē imperata facturā. camillus non solū spreuit perfidiam sed etiam restrictis post terga manibus: magistrum virgis agendum: ad parentes tradidit: sic adeptus beneficij victoriam: quā fraude non concupierat. nam falisti ob hanc iusticiā se ei sponte dederunt. multa etiā valerius refert de fidelitate romanoꝝ ac de fide publica. ¶ Decima conditio dr prudētia circūspecta. debent milites magis prudentie q̄ viribus corporis inbercre: qr ingenium superat vires. Et maxie prouidentia illis vtē dū est. qr vt dicit Valerius de disciplina militari. Nihil tā turpe inducit in milite q̄ dicere: non putabā. eo q cū oīs error emendationē recipiat. crror qui in bello committit emendationem non recipit sed errorē martis statim sequitur penitentia. ¶ Vndecima cōditio dr misericordia benigna. decet quippe milites esse clementes atq; benignos qñ crudelitas vtiū est satis ꝓrium humane conditioni. Ideo Augꝰ li. i. de ci. dei. dicit de romanis. q; amabant sibi in laudibus dici. parcere subiectis ⁊ debellare superbos. Et li. v. laudat clementiā marci marcelli. Egregiꝰ inquit romani nois marcus marcellus. qui siracusas vrbem ornatissimā cepit. fertur eam prius fleuisse ruiturā ⁊ ante eius sanguiné suas illi lachrymas effudisse. gessit ⁊ curā pudicitie etiā in hoste seruā de. nam priusq; oppdiū victor iussisset inuadi constituit edicto. ne quis corpus liberum violaret. Quod exemplū ponit a valerio li. v. rubrica de humanitate ⁊ clementia. ¶ Duodecima conditio dr superna confidentia in deo nanq; fiducia militū est collocanda. qr vt dixit iudas machabeus. ij. Machabeoꝝ. iij. ca. Mō in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. Cū his itaq; conditionibus vt valerius refert disciplina militaris est precipū decus ⁊ stabilimentū imperij ⁊ tenacissimū vinculū ⁊ pacis tutela firmissima. Et de hac ait Ambrosiꝰ li. i. ō offici. illud qđ no. xxiij q. iij. ca. fortitudo. Fortitudo q̄ bello prīā tuet a barbaris vel domi defendit infirmos vel a latronibus socios plena iusticia est. Igit̄ btissimus gregorius militie tpali laudabiliter deseruiuit quousq; ad spūalem militiam longe meliorem se transtulit.

¶ Qualiter draco est aial terribile ⁊ quō btūs gregorius occiso draconc conuertit populum ad fidem xp̄i. Capitulum. ij.

Secundo btūs gregorius fuit fortis in bello ferali. dū. s. feram pessimā draconē ingentem virtuosissime superauit. tamē vt pars ista clarior sit tria consideremus.

¶Primū est draconis conditio.
Scōm draconis offensio.
Tertiū draconis occisio.

¶Primū qō considerare debemus est draconis conditio. Inquit enī Jsidorus li.xij.ethi. draco maior est cunctis serpentibus: siue oīb⁹ aiantibus que sunt sup terrā qui sepe a spelūcis abstractus ferī in aerem cōcitatq; ꝓpter eū aer. Est āt cristatus ore paruo ꝫ artis fistulis vim āt non in dentibus sed in cauda habz gigniī āt in ethiopia ꝫ in india.i ipso incēdio iugis estus. Et vt refert ¶Plini⁹ li.viij.de nāli historia.ca.xiij.draco.xx.cubitoꝝ.magnitudie nascīt apud ethiopes. Et ca.xij.asserit. Q; int elephantes ꝫ dracones perpetua est dimicatō Mā draco cauda constringit elephantē ꝫ cadere eū facit sed non impune:qz dū interficit elephantē interficīt casu ei⁹. Sup illū autez locū Jeremie.xiiij.ca.attraxerunt ventū sicut draconcs. Piero⁹ ait.draco est aial valde sitibundum in tantū q; vix pōt in aqua satiari. Et iō apperit os vento vt sic extinguat ardorē sitis vnde cū videt nauim in mari ꝫ maxim⁹ est vētus ꝫ velū:vt ibi hauriat ventum frigidū volat ad velū.ꝫ qñq; ꝓpter magnitudinem corꝑis ꝫ ꝓpter fortē eius impetū subuertit naue.m.ꝫ naute qñ vident appropinquare draconem:qō ꝓcipiūt ex tumore aque: statim dꝰponunt velū ꝫ sic euadunt. Idem dicit Solinus addens q; ethiopes vtunī sanguine draconis ꝫ feruorem estus:vescunī etiā carnibus eius ꝫ diuersos morboſ. Sciunt enī separare venenum a carnibus eius.nam solū habet venenū in lingua ꝫ in felle. Et ideo amputant ei liguā ꝫ fel:que receptiua sunt veneni.ꝫ sic abstracto veneno vtunī corꝑe reliquo tā in medicina qz in cibo.ꝫ hoc videī tangere Dauid cū dicit Dedisti eū escā populis ethiopū. Addit ¶Plinius q; vi veneni semp erigīt eius lingua. ꝫ qñq; ex calore veneni inflāmat aerē ita q; videī spirare ex se ignē. Aliqñ etiā emittit:dum sibilat flatū cōtagiosū. Et inde corrumpīt aer ꝫ inficīt ꝫ morbus pestilens inde generaī. in mari qñq; habitat:qñq; in fluminibus natat in speluncis ꝫ antris latitat:raro dormit.imo semp vigilat:aues ꝫ bestias deuorat.,acutissimū habet visū vñ a remotis videt predā suā. Et lz vera sint ista oia.tū quo ad magnitudiez nescio an draco reliquos serpentes superet. Mā ¶Plinius pretacto li.viij.ca.xiij.inquit. Adegastenes scribit in india serpētes ī tantā magnitudinē adolescere vt solidos hauriant ceruos thauroscz. Aulusgeli⁹ insup li.vi. noctiū atticaꝝ ait. Tubero in historijs scriptū relīgt bello primo punico. Attiliū regulū considē in africa castris apud bragudam flumen positis prelīū grande atqz acre feciſſe aduersus vnū serpentē in ullis locis stabulantē:inusitate immanitatis:cūqz magna totius exercitus cōflictione balistis atqz catapulis:diu oppugnatū eiusqz interfecti longū coziū:pedes centū ꝫ viginti romā misisse: sed quicquid sit negari nō pōt magnitudo ꝫ imanitas draconū sicut pz nō solū relatu sapientū:verū ēt expientia rexgestaꝝ. ¶Scōm qō ꝓsiderare debem⁹ est draconis offensio. inuenit quidē georgius draconem quendā populos grauissime offendentē. nam dū peruenisset ad prouinciā libie:ad ciuitatē que fileita dicebatur se conferebat. Et vt scribit Jsidorus.xiiij.ethimo.li.Libia cirenensis in partes africe prima est:a cirene vrbe metropoli:que est in eius finib⁹ nuncupata.huic ab oriente egyptus est:ab occasu syrtes maiores ꝫ trogodite:a septētrione marc libicum: a meridie ethiopia ꝫ barbaroꝝ varie nationes ꝫ solitudines inaccessibiles:que etiā basiliscos serpentes creant. Juxta igiī ciuitatē prętactā fileitā erat stagnuz instar maris:in quo draco pestifer latitabat:qui sepe populū contra se armatū in fugā vertebat:flatuqz suo ad muros ciuitatis accedēs plurimos occidebat:quapropter compulsi ciues duas oues ąttidie sibi dabant:vt ita eius furorē sedarent. Luz ergo iā oues pene defecissent:inito consilio ouem cuz adiuncto hoīe tribuebant. Cum ergo sorte filij ꝫ filie oīm darenī ꝫ sors neminē exciperet: Quadā vice filia regis vnica sorte est deprehensa:ꝫ draconi adiudicata: hanc dū pater liberare ñ posset ꝓpter furorē pplī:induit eam vestibus regalib⁹ ꝫ amplexatus eā cū lachrymis ꝫ singultibus ad locū deputatū accedere dolens dimisit. Nec incredibile videri dz:potuisse draconē ciuitatē vnā ita grauiter obsidere:vt cogerenī ciues hoīm corꝑa sibi tradere:qñ certū est:nescimus quo dei iudicio:ciuitates ꝫ gentes a minimis aialibus fuisse deletas. Refert nāqz ¶Plinius li.viij.de nāli historia. A cuniculis suffossū i hispania oppidū A talpis in thessalia.a ranis ciuitatē in gallia pulsā.a locustis in africa. ex giaro cicladū insula amidios a muribꝰ fugatos.in italia amidas a serpentibus deletas. citra cinamulgos

ethiopes late deserta regio est a scorpionibus ⁊ solipigis gente sublata. ¶ Tertiū qđ cōfidere debemus est draconis occisio. dū eni btūs georgius appropinquasset ad locū: in quo puella draconē prestolabat: forte ligata vel aliquo mō pstricta. iterrogata qđ ibi sola faceret: cur ue amarissime fleret. illa factū retulit. Cui beatus georgius. noli inquit timere: q̄ ego te in xp̄i noīe adiuuabo. Et dū hec loquerent. Ecce draco veniēs caput de aqua leuauit. Tūc georgius equū ascendens ⁊ signo crucis se muniēs draconē ꝑ se venientē audacter aggredit: ⁊ lā ceā fortiter vibrans: ⁊ se deo cōmendans: ipz grauiter vulnerauit: ⁊ ad terrā deiecit. dixitq; puelle: proice zonā tuā in collū draconis: nihil dubitans filia. Quod cū fecisset: sequebat eaz velut mansuetissimus canis. Cū ergo pplus ciuitatis terreret nimiū: a btō georgio confortatus est. Et cū fidē xp̄i plurimū cōmendasset Rex ⁊ oēs populi baptiçati sunt. beatus aūt georgius euaginato gladio draconē occidit: quē extra ciuitatē efferri precepit. Baptiçati sunt aūt illa die viginti milia hoīm: exceptis parvulis ⁊ mulieribus. Rex aūt in honore beate marie: ⁊ beati georgij ecclesiam mire magnitudinis construxit.

¶ Qualiter beatus georgius forti aio tulit sevissimos cruciatus: ⁊ tandē capitis obtruncatione: martyr effectus est. Capitulum. iij.

Tertio beatus georgius fuit fortis in bello passionali. nā ꝓpter xp̄m asperrimos cruciatus tormentaq; inmanissima passus est. ideo ab eccl'ia martyriū eius venerabiliter celebratur. De quo in martyrologio sic scribitur In persidē ciuitate diospoli: passio sācti georgij martyris: cuiꝰ gesta passiōis: ⁊ si inter apocrifas cōnumerat scripturas tū illustrissimuz eius martyriū ecclesia dei inter coronas martyrū venerabiliter honorat. Fuit autem vt ponitur in eius legenda matyrio coronatus imperantibꝰ diocletiano ⁊ maximiano. Suo tpe sevissima erat persecutio xp̄ianorum. Beatus itaq; georgius militari habitu abiecto: publice se xp̄ianum verbo ⁊ opere demonstrabat. Qua de re datianus preses: cōtra eū indignatus: iussit euz in eculeū leuari: ⁊ mēbratim corpus eius vngulis laniari. Appositis insuper ad latera facibus patentibus viscerū intimis sale plagas eius fricari iussit: sed cum in fide cōstans ⁊ imobilis permaneret: nocte xp̄i dulci visione confortatus est. videns Ño datianꝰ ꝙ eum superare non posset quendā maleficū aduocauit: qui bis venenū bibenduz georgio ꝓpinauit. Quod vtiq; signo crucis facto: sine lesione bibit: quare magus ille ad xp̄m conuersus: xp̄ianum fieri se postulauit. Quē mox iuder decollari fecit: sequēti die iussit georgiū poni in rota: bis acutis gladijs vndiq; circūsepta. Sed statim rota frangitur ⁊ georgius inuenitur illesus. tunc iratus iussit eum in sartaginē plumbo liquefacto plenam proici: qui remisso signo crucis in eaz intrauit: in qua stetit sicut in recenti balneo ⁊ delectabili. Extractus inde a pside monetur blandicijs: vt xp̄o relicto sacrificet idolis. At georgius ad templū pergere petijt simulans velle idolis imolare. Cūq; ibi maxima multitudo populi conuenisset orauit georgius dñm: vt templū cū idolis dissiparet. statim ignis de celo descendens templū cum idolis ⁊ sacerdotibus concremauit. Cunq; post hec datiano presentaret. vxor datiani xp̄ianam se dixit. Que iussu viri per capillos suspensa ⁊ flagellis durissimis cesa emisit spiritum. Tandem georgius capitis abscisione martyriū consūmauit. felix autez aia eius ad celos conscendit vbi in eternum dei iocunda visione letabitur atq; cum xp̄o ⁊ sanctis eius gaudebit in delicijs paradisi. Amen

¶ Sermo quinquagesimus secundus de beato marco euāgelista: qui leoni ꝓpter dignas illius animalis conditiones: merito assimilat

Facies leonis a dextris ipsoz quattuor. Scribunt hec verba Ezechielis. i. ca. Iz oēs euangeliste loquantur de xp̄o: Tamen q̄ matthcus circa eius humanitatez versatur. vt habens faciem hominis prenunciatus est a ꝓpheta. ⁊ q̄ Lucas xp̄i exprimit sacerdotium faciez bouis habere dr̄ quod est aial imolatitiū fm antiquā legem. qm̄ Ño Johannes diuinitatez xp̄i altius intonauit velud habēs faciem aquile designatur. Marcus aūt xp̄i regnum ⁊ resurrectionem ardenter ꝓnuncians: leoni aialium regi: merito assimilatur. Dicuntur Ño hi quattuor euangeliste: quattuor aialia. q̄ fm Jsidorum in. vi. etbi. li. Per quattuor mundi partes: fides xp̄iane religionis eorum predicatione disseminata est. animalia autem dicta sunt. qm̄ propter animam hominis predicatur euangelū xp̄i. Cum igit

hodierna die festū beati marci ab ecclesia eccle
bre. laudes illius explorari volentes triplicez
eius excellentiā: sm tres leonis conditiones
z proprietates explicabimus.
¶Prima dr vivacitatis.
Scda animositatis.
Tertia gratiositatis.
¶Qualiter beatus marcus multos populos
vivificauit: euangeliū scribendo: predicando
z obseruando. Capitulum.j.
¶Prima excellentia beati marci dr vivaci
tatis. z hec denotat in ,pprietate seu cō
ditione leonis q filiū dormiente excitat z vivi
ficat ¶Illā vt scribit Isidor⁹.xij.ethi.li. Cū ca
tul⁹ leonis nascit: tribus die⁹ z trib⁹ noctib⁹
dormire fert. tūc deinde pris fremitu vel rugi
tu veluti tremefactus cubilis locus suscitare
dr catulū dormiente: sic q̄tum ad hoc beatis
simus marcus multos petōres z in petis mor
tuos excitauit z vivificauit. Et hoc tripliciter
¶Primo legem euangelicā predicando.
Scdo legem euangelicā obseruando.
Tertio legem euangelicā describendo.
¶Primo beatus marcus vocauit multos ad
vitā legē euangelicā describendo. Et hic tria
dubia erunt declaranda.
¶Primū vtrū lex euangelica oēm aliam legem
superet z excedat.
Scōm vtrū quattuor debuerūt esse legis euā
gelice principales scriptores.
Tertiū vtrū btūs marcus in descriptione sui
euangelij potuit errare.
Ad primū dubiū rndeo sm Nicholaū de lira
in prologo sup Matthеū. q̄ cuiuslibet legis
cōuenienter date sunt quattuor conditiones.
¶Prima est vitia extirpare.
Scda mores seu actus hoīm ordinare.
Tertia inducere ad felicitatem.
Quarta lucide tradere veritatem.
In his quattuor conditionibus: lex euangeli
ca excedit oēm aliā legē z diuinā z humanaz
vt patebit p singula discurrendo. ¶Prima igr
conditio legis est. q⁹ debet vitia extirpare. Ad
hoc enī leges date sunt vt quos priuata casti
gatio cohibere nō potuit metu penarū que le
gibus infligunt a maleficijs retrahant. Vñ i
,plogo decretaliū dr. ió ler prodit: vt appetit⁹
noxius sub iuris regula limitet. Et. di. iiij. ca.
facte sunt Isidorus ait. Facte sūt aūt leges vt
ea⁹ metu humana coherceat audacia: tutaq̄
sit inter improbos innocētia: z in ipsis impro
bis formidato supplicio refrenet nocendi fa
cultas. ¶Propter hoc dicit apl'us. i. ad. Thimo.
i. ca. Justo nō ē lex posita sed iniustis z ñ sub
ditis impijs z peccatoribus sceleratis z cōta
minatis patricidis z matricidis homicidis z
fornicarijs masculo⁹ concubitoribus plagia
rijs mendacibus z periuris. In hac aūt extir
patione vitio⁹ lex humana inuenitur defecti
ua q: non punit omia mala. cuius rō est q: lex
cōitati ,ponit obseruanda. In cōitate autez
pauci inueniunt virtuosi z perfecti: z plures
imperfecti z defectuosi. ió sicut pueris aliqua
permittuntur: que nō pmitterent viris perfe
ctis: ita in legibus que cōitati seruande impo
nunt: aliqua mala minora pmittunt vt maio
ra euitent. Sicut lex ciuilis meretrices i ciuita
tibus permittit: ne res publice propter imper
fectionē multitudinis: que castitatem difficile
obseruare pōt: dissentionibus que propter li
bidinē insurgerent conturbet. vñ dicit Aug⁹
li. de ordie. Aufer meretrices a ciuitatib⁹ oia
conturbabis libidinibus. verūtñ ista mala q̄
bono modo auferri nō possunt: relinquit diui
no iudicio punienda. vñ Aug⁹. i. de li. arbi. ait
Lex ista que regendis ciuitatib⁹ fertur: multa
cōcedit atq⁹ impunita relinquit: que per diui
nam prouidentiā vindicantur. Similiter lex
mosayca diuinitus data: aliqua tñ mala per
mittit: sicut permisit dare libellum repudij. vt
habetur Deuteronomi. xxiiij. ca. ne vxores in
terficerent. Et dare ad vsuram extraneis ne
fratres proprios grauarent. Ratio hui⁹ fuit
quia lex illa data fuit populo dure ceruicis z
imperfecto: ideo sunt eis permissa aliqua ma
la minora vt euitentur maiora. ¶Propter qō
saluator Matthei. xix. ca. dicit iudeis de per
missione libelli repudij. Ad duritiā cordis ve
stri permisit vobis dimittere vxores vestras
sic ergo patet. q⁹ tam lex humana q̄ mosayca
permittit aliqua mala: z q̄tum ad hoc est im
perfecta. Sed lex euangelica nullum malum
permittit tanq̄ perfectissima: sed omia exclu
dit z punienda predicit: propter quod legisla
tor euangelicus iesus xp̄s dicit Matthei. xij.
ca. Dico aūt vobis: q⁹ de oi verbo ocioso: mlto
grauius de nociuo: quod locuti fuerint hoies
super terrā: reddent rationē in die iudicij. Et
si de verbo multo magis de facto. Secūdo ad
legem pertinet mores seu actus humanos ad
bonum ordinare. vñ dicit phus. ij. ethi. Intē
tio cuiuslibz legislatoris ē ciues facere bonos

in hoc aũt inuenit lex humana defectiua q̃ ō actibus exteriorib⁹ tm̃ ordinat: lex ãt diuina ordinat actus interiores. Siliter lex mosayca in hoc deficit. q̃ vt habet in glo. sup epla ad ℙhilippenses. iij. ca. ℙrohibebat manu nō aium. qō dupliciter pōt intelligi. Vno mō erronee. Et sic intelligebant doctores iudeorum dicentes voluntatē malā nō esse petm̃: nisi aliquo mō exeat in actū. vt pz p Josephū. xiij. li. antiquitatū. Et qñ arguebat ꝯ eos. q̃ scriptū est Exodi. xx. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui rñdebant sic. q̃ hoc ꝓcepto nō prohibet cōcupiscentia vitiox: sed manifestatio exterior quasi dicat. nō cōcupisces. i. signa cōcupiscentie nō facias. vt p amplerus ⁊ oscula ⁊ cōsilia Sed hoc manifesto pz falsū. q̃ actus exterior nō hz malitiā vel bonitatē moralē: nisi inq̃tū ꝓcedit ab actu interiori. de sen. excō. ca cū voluntate. Alio mō intelligit ꝓdictuz verbū. s. q̃ lex vetus prohibebat manū nō aium: recte ⁊ bñ videlicet q̃ lex vetus in paucis prohibebat aium ⁊ cōcupiscentiā interiorē. videlicet in vitio: mechie ⁊ auaritie tm̃. Et adhuc lz ꝓhibet in istis concupiscentiā: nō tñ transgressoribus infligebat aliquā penā. Et ideo in talibus inuenit impfecta: lex ãt euangelica tāq̃ pfectissima: generaliter ꝓhibet ꝓcupiscentiā malā ⁊ concupiscentibus indicit penā infligē daz. ℙropter qō saluator Matthei. v. ca. ait. audistis q̃ dictum est antiquis non occides. Qui ãt occiderit reus erit iudicio. Ego ãt dico vobis: q̃ omis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Et eodem modo dicit de alijs preceptis. Tertio ad legem ꝓtinet ad felicitatem hoies adducere. verūtñ lex humana nō adducit: nisi ad felicitatē politicā: que est tranquillꝰ ⁊ pacificus status ciuitatis in vita morali. Sz ad felicitatē que post hanc vitā habetur ordinat lex diuina: q̃ felicitas illa: nō habet nisi p gr̃am sui. q̃ dr̃ ad Romanos. vi. ca. gr̃a dei vita eterna. hanc ãt gr̃am lex mosaica nō dabat sed ad ipsam disponebat. ꝓpter qō dr̃ ad Hebreos. vij. ca. Neminē ad pfectū adduxit lex Sed hanc pfectionē a xp̃o dandā expectabat fm q̃ scribit Joānis. i. ca. Lex p moysen data est gratia ⁊ veritas p ihesū xp̃m facta est. ℙropter qō saluator in principio euāgelice doctrine dicit Matthei. iiij. penitentiā agite appropinquabit enī regnum celorum. Quarto ad legem ꝓtinet veritatē plane ⁊ lucide tradere. cuius ratio est. q̃ lex ꝓponitur multitudini intelligenda ⁊ seruanda. in multitudine ãt sunt plures deficientes ingenio: ⁊ pauci subtiles ⁊ ingeniosi: propter qō lex que multitudini ꝓponitur debet veritatē plane ac lucide tradere Jn hoc aũt inuenitur lex humana defectiua: q̃ ibi inueniunt multe obscuritates ⁊ perplexitates: q̃ patet per legū multitudinē ⁊ varietatē ⁊ mutationē: ⁊ aliquax arrogationez. vt patet intuenti iura canonica ⁊ ciuilia. Similiter in hoc deficit lex mosayca: q̃ in velaminibus ⁊ figuris tradidit veritatē de agendis ⁊ credibilibus: in cuius signū moyses velata facie loquebat ad populū. vt habet Exodi. xxiiij ca. ideo apostol⁹. i. ad Corinthios. x. ca. dixit. Oia in figura contingebāt illis. Sed lex euāgelica in hoc inuenitur pfecta q̃ veritas que in veteri testamento latebat occulta per euidentiam facti facta est manifesta. Jn cuius sigñū in passione dñi quando mysteria noue legis fuerunt impleta: velū templi scissū est ꝓmedium. vt dicitur Luce xxiiij. ca. propter quod dicit saluator Joannis. xvi. venit hora cuz iaz non in parabolis loquar vobis: sed palam de patre annunciabo vobis. ℙropter predicta quattuor dicit. psalmo. xviij. lex dñi. i. lex euāgelica: que est dñi nostri ihesu xp̃i immaculata: quia nullū vitium permittit: conuertens animas: quia actus interiores anime perfecte ordinat ⁊ disponit. testimonium domini fidele: quia ad felicitatem promissam efficaciter perducit: sapientiam prestans parvulis: quia veritatem omnibus lucide tradidit: facit insup admirabilis legis dignitatem legislatoris excellentia. Nam preest omnibus qui leges tulerunt. imo cunctis angelis ⁊ hominibus ceterisq̃ creaturis celi ⁊ terre. vt enim tradit Jsidorus. v. ethimo. li. multi fuerunt legis auctores. nam forōneus grecus: rex primus: leges iudiciaq̃ constituit. Mercurius termegistus primus leges egyptijs tradidit. Solon primꝰ leges atheniensibus dedit. Ligurgus primus lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate cōfinxit. Numa pompilius qui romulo successit in regnuz primus leges romanis edidit. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset decem viros legibus scribendis creauit: qui leges ex libris: solonis: in latinum sermonem transtulerat: duodecim tabulis exposuerunt. Fuerunt autem hi. Apius: Claudius: Benutius: Veccrius: Julius: Manilius Sulpitius: Sectius: Curatius: Romul⁹: ℙo-

stumius. Supradicti tñ cēs dño iesu xpo nec in minimo valent cōparari: Moyses vo gentis hebree primus oium diuinas leges sacris lris explicauit verūtamen q̄uis vetus t nouū testamentū sint a deo data. Tñ vetus fuit datum mediantibus angelis. vnde Actuū. vij ca. Stephanus dicebat iudeis. accepistis legē in dispositione angeloz. Sed nouū testamentum dedit per seipsum xps deus p nobis incarnatus. propter quod Aug⁹ in li. de sermōe dñi in monte exponens illud Matthei. v. Et aperiens os suum dicit. tunc aperuit os suum qui in lege veteri aperiebat ora prophetarum Et hoc est quod ait apostolus ad Hebreos. i. ca. Multipharie multisq̄ modis olim deus loquens patribus in prophetis. nouissime diebus istis locutus est vobis in filio quem constituit heredem vniuersorum per quem fecit t secula. ¶ Secundum dubiū fuit vtrū legis euangelice debuerunt esse quattuor principales scriptores. Et dicimus q̄ sic. Et hoc ꝓpter figuram sacramenti: q̄ iste quaternarius fuit in veteri lege multipliciter figuratus. Primo in quattuor fluminibus de paradiso exeuntibus de quibus scribitur Geneſis. ij. ca. Secūdo in quattuor patriarchis principalibus: a quibus denominata ē coria thabeer. i. ciuitas q̄ttuor que antea dicebatur Ebron. vt patet Josue. xiiij. ca. Quia quattuor magni patriarche sunt ibi sepulti cū vxoribus. s. adam cum: abraam sara: isaac t rebecca: iacob t lia. Tertio in quattuor circulis arche testamenti Exodi. xxv ca. Quarto in quattuor pedibus mense ꝓpositiōis. Exodi. xxv. ca. Quinto in quattuor cornibus altaris holocausto: uz. Exodi. xxvij. ca. Sexto in quattuor ordinibus lapidum rationalis. Exodi. xxviij. ca. Septimo in quattuor deambulatorijs domus salomonis. iij. Regū vij. ca. Octauo in quattuor ventis mortuos viuificantibus. Ezechielis. xxxvij. ca. Nono i quattuor facibus q̄ apparuerunt in rota vna Ezechielis. i. ca. Decimo i quattuor fabris cornua hominū deijcientibus. zacharie. i. ca. Undecimo in quattuor quadrigis per orbem discurrentibus. zacharie. vi. ca. Duodecimo in q̄ttuor animalibus oculatis ante t retro. Apocalipsis. iiij. ca. que requiez non habebunt die ac nocte dicentia. Sctūs sctūs sctūs dñs deus omnipotens: cui est honor t gloria in secula seculorū. Amen. ¶ Tertium dubium fuit vtrū beatus marcus euangelium scribendo potuit errare. Et ad hoc respondemus. q̄ nō. tum q̄ illud quod scripsit a spū sancto accepit. tum q̄ t a petro apl̄o ꝓncipe multa didicit. vñ de ipso ita refert Hiero⁹ in ꝓlogo in Marcum Marcus euangelista dei electus t petri in baptismate filius: atq̄ i diuino sermōe discipul⁹ sacerdotū in israel agens ſm carnē. leuita cōuersus ad fidem xpi euāgeliū in italia scripsit ostendens in eo qd t generi suo deberet t xpo hec Hiero⁹. Ubi ostendit beati marci auctoritatē: cū ad officiū scribendi euangeliuz. dicit eum a deo electū t assumptū insup t cuz a petro eruditū asserit: enarrans deinde statū eius ante conuersionem q̄ ad sacerdotes t leuitas pertinebat scire preteritas scripturas veteris testamenti: que de xpo testimoniū perhibent vt dicit Nicholaus ō lira in prologo in Marcum. Dū itaq̄ cum petro romā venisset: t petrus ibi euangelium predicaret: rogauerūt fideles qui erant rome beatū marcū: vt euangelium ad perpetuā memoriā deberet conscribere. qō ille fecit. scripsitq̄ euangeliū greco sermone. Et postmodū aquilegie iterū scripsit illud sermone latino: qō vsq̄ hodie in aquilegiensi ecclesia oñduur. t deuotione congrua reseruatur. In hoc aūt apparet q̄ spūs sanctus erat in eo: q̄ cum fuisset hebre⁹ linguis tamē oim gētiū loquebat: quare nec errare neq̄ mēturi poterat: q̄ spūs sanctus spūs est sapiētie t veritatis. ¶ Sēdo beatus marcus vocauit multos ad vitam legem euangelicam predicādo. Nam videns petrus ipsū in fide constantem aquilegiā illum destinauit. vbi verbū dei predicās innumeras gentiū multitudines ad fidem xpi conuertit. Tandē hermogenā ciuē aquilegiensem quē conuerterat romā ad dnm petrum adduxit: quem petrus aquilegiensem episcopū consecrauit. Ille vo aquilegiam reuersus cum aquilegiensez ecclesiā optime gubernasset. Tandē ab infidelibus captus martyrio coronatus est. beatus vo marcus alexādriam iussu petri petijt. Et vt dicit filo discipulissimus iudeoz in primo ingressu eius maxima multitudo in fide xpi t deuotione: t continentie obseruatione adunata est. Deinde iuit egyptum: vbi idola destruxit: maximā multitudinem conuertit: t virtutes multas fecit. venit cirenem t pentapolim: vbi cecos illuminauit: mortuos suscitauit: quos baptizauit: t in fide xpi confirmauit. ¶ Tertio beatus marcus vocauit multos ad vitam legem euange-

licam obseruando. hic terrena oia spernit: celestia desiderat: virtutes amplectit: vitia detestatur: t deum diligit super omia. vt diximus in primo dubio. hanc marcus ꝓfessus indefinenter vsq; ad mortem coluit t seruauit: ꝓ hac insuper policez sibi amputauit. vt Hieronymus refert in ꝓlogo in Marcū. ne ad ordinem sacerdotij posset humano iudicio promoueri. Verū tū dispositio dei t auctoritas sācti petri preualuit qui ipsum alexandriā epīscopū destinauit. Notandū tamen hic qꝫ vt dicit Nicholaꝰ de lira super. xviij. ca. Matthei. nō est amputandū aliquod membrum vt euitetur peccatū. tū quia per hoc non excludit concupiscentia interior in qua viget peccatū. tum qꝫ per aliam viam potest melius obuiari peccato per rationem t liberum arbitriū cohercendo membrū a peccatorū exercitio. Et sic dicit manus abscidi: inquantū prohibetur ab illicito actu: qꝫ manus abscissa non potest aliquid agere. Et eodem modo exponendū est de alijs membris. Qꝫ autem marcus amputauit sibi policem: potuit esse qꝫ id fecerit instinctu spiritus sancti. vt dicit Nicholaus de lira in prologo in Marcum.

¶ Qualiter beatus marcus cōparatur leoni: ꝓpter magnanimitatē quā habuit intollerāda martyrij: t diuinis consolationibus sibi factis. Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati marci dī animositas que leonis proprietati recte conuenit. Nam vt refert ꝓlinius. leo est aīal aiosum satis t audax: qui maxime in periculis apparet glorioſus vnde cum persequit a canibꝰ t venatoribus non latitat nec se occultat: sed sedet in campis vbi videri possit t ad defensionem se parat. vnde vbi virgultum siluasqꝫ penetrauit acerrimo fertur cursu: valde reputans turpitudinem absconsionem: nō enim se abscondit eo qꝫ timeat: sed solum ne timeatur Quando vulneratur mira obseruatiōe nouit primo se tangentem: etiā i quantalibet multitudine: primū percussorem. Et cum quis telū miserit t cū nō tetigerit correptū, raptatūqꝫ sternit: sed nequaqꝫ ipsum vulnerat siue ledit que oia ex animi generositate proueniunt. sic beatus marcus inter tormentorum supplicia fuit imperterritꝰ cuius passio fuit valde acerba. ꝓmo qꝫ fuit bis per ciuitatem fune ligato ad collum eius tractꝰ. Cū enī in solēnitate paschali missā celebraret: conuenerūt illuc oēs t funē in collo eius misso ipsum per ciuitatem trahebant dicentes. Trahamus bubalū ad loca buculi: erat enim locus extra ciuitatem alexandrie iuxta mare: qui sic vocabatur. Secundo fuit toto corpore laceratus: t carnes eius in terrā fluebant. Tertio fuit sanguine cruentatus: nā t illo lapides rigabant. Quarto fuit in carcere reclusus: ibiqꝫ vsq; mane dimissus Meruit tamen in hoc duro prelio multiplicē consolationē. ꝓma fuit diuina confortatio nam ipse dīs iesus xp̄s cum visitauit confortauitqꝫ dicens. ꝓax tibi marce euangelista meus: noli timere qꝫ ego sum tecū vt eruā te. Scōa fuit angelica apparitio. nam angelus ad eum in carcerem venit: t ipsum consolatꝰ fuit dicens. Ecce nomen tuum in celo scriptū est: sociusqꝫ factus es supernarū virtutū: mane igitur facto trahebant eum sicut prius dicentes. trahamus bubalū ad loca buculi: ille aūt dum traheret gratias agebat dicens. In manus tuas dñe cōmendo spūm meum. Et hec dicens. spiritum exhalauit. cum āt pagani corpus vellent cōburere: subito aer turbatur: grando excitur: tonitrua intonant: fulgura coruscant: ita vt quilibet euadere niteretur. Xpiani vo corpus eius rapuerunt: t in ecclesia cū omni reuerentia sepelierunt.

¶ De gratitudine leonis per exempla declarata: in qua sibi beatus marcus assimulat cuiꝰ presidio respublica venetox sustentat: ciusqꝫ gloria in dies augeꝫ. Capitulum. iij.

Tertia excellentia beati marci gratiositas nuncupatur. Et in hac cum leone cōuenit. nam est animal homini satis amicabile vt inquit Isidorus. xij. libro circa hominem leonum natura est. vt non nisi lesi nequeant irasci. patet enim eorum misericordia exemplis assiduis prostratis enim parcunt. Captiuos obuios repatriare permittunt hominem non nisi in magna fame perimunt. ꝓlinius autez li. viij. de naturali historia refert. qꝫ leo est animal valde gratus cognoscens t diligēs benefacientem. nam quantū spectat ad amiciriam demonstratur exemplo mentoris. de quo ita refert mentor siracusanus. in siria leone obuio: suppliciter voluntate attonitus pauore cum refugiēti vndiqꝫ sese fera opponeret t vestigia lamberet adulanti similis animaduertit in pede eius tumorez vulnusqꝫ. Et extracto surculo liberauit cruciatu. ꝓdictura casū hunc testatur siracusis. De recognitione

Xo bificij a leone suscepti sic sequitur Plinius. Helpis samnis natione in affrica delatus mane t iuxta littus' cōspecto leone hiatu minari:arborem fuga petijt. At leo procūbēs ad arborē:hiatu quo terruerat miserationem petebat. Os enim morsu auidiore inbeserat dentibus eius:cruciabatq; inedia: quare helpis timore depositio descendit de arbore t leonem audiuit: liberauitq; eū ab illo impedimēto esse de ipsius ore euulso. Traduntq; q̄dā nauis ea in portu stetit:retulisse grām venatq; agregando. Aulusgelius Xo li.v.noctiū acticarum stupendissimū inducit exemplū de leonis gratitudie. Appion inquit litteris homo multis preditus narrat:se rome vidisse: grām leonis exhibitam.androdo cuidā erat ipse seruus viri cōsularis: qui ad bestias damnatus fuit:inter quas aderat leo vnus terribilis valde.hic vt androdū vidit procul repente quasi admiratus stetit:ac deinde sensitu atq; placide:tanq; noscitabundus ad hoiez accedit. Tū caudā more atq; ritu adulantiū canū: clementer t blande mouet:hoisq; sese corpori adiūgit. Cruraq; eius t manus:propria exanimati metu lingua leuiter demulcet. androdus inter illa blandimenta amissū recuperat animuz paulatimq; oculos ad contuendū leonē refert Tum quasi mutua recognitione facta:letos t gratulabundos videns hoiem t leonē. Quere res in cū oēs in admiratione traxisset: eductq; androdus:atq; cesari presentatus requiritur. Cur sibi leo taz familiarē se prebuisset. At ille Cū inquit affricam pro cōsulari imperio meo dño obtineret. Ego ibi iniquo cotidianis verberibus ad fugā suz coactus:t vt mihi a dño terre illius preside tutiores latebre forent: in camporū t arenarum solitudines concessi:ac deficiente cibo consiliū fuit:morte aliquo pacto querere. tum sole medio rapido t fragāti specū quandā nactus remotā latebrosq; in eam me rapio t recondo:neq; multo post ad eandē specū venit hic leo: debili vno t cruento pede gemitus adens t murmura dolorem cruciatumq; vulneris cōmiserantia:atq; illic primo aspectu pauere cepi. Sed postq; introgressus leo mitis t mansuetus accessit: t sublatū pedem ostendere mihi t porrigere quasi opis petende grā visus est:ibi ego stipem ingentē vestigio pedis eius berentē euulsi:cōceptāq; saniē vulnere intimo expressi: atq; detersi cruorem. Ille tunc mea opera t medela leuatus. pede in manibus meis posito recubuit t quieuit. atq; ex eo die triennū totum ego t leo in eadem specu eodemq; victu vitimus nam quas venebatur feras mēbra opimiora ad specum mihi suggerebat:que ego ignis copiam non habens sole meridiano torrens edebam. Sed vbi me vite illius ferme iam pertesum est leone in venatum profecto. reliqui specum t viam fere tridui permensus a militib⁹ visus apprehensusq; sum. Et ad dñm ex africa romam deductus. is me statim rei capitalis damnandum vandumq; ad bestias curauit. intelligo autem hunc quoq; leonem me tunc separato captum. gratiam nunc mihi beneficij t medicine referre. quibus auditis androdus. a pena solutus t leo libertati donatus fuit. Postea inquit appion videbamus androdum t leonem loco tenui reuinctuz vrbe tota circum tabernas ire. donari ere androdum floribus spargi leonem. omnesq; fere vbiq; obuios dicere. hic est leo hospes hominis. hic est homo medicus leonis. Ad sanctum marcum iam redeamus qui q̄ sit gratus deuotis suis experientia ipsa declarat. veneti quidez anno dñi. cccc. lxvi. corpus eius de alexandria venetias transtulerunt. vbi ecclesia in honore sancti marci mire pulchritudinis fabricata est. ibiq; sacrū illud pignus recondutum. Et licet a cunctis fidelibus beatus marcus veneretur tamen veneti illum deuotione singularissima colunt. illum suum apud deum habent intercessorem precipuū. illum protectorem t patronum eorum benignissimū predicant t confitentur. quibus q̄ sit ipse benignus: q̄q; gratus illius ciuitatis celsitudo manifestat cui recte conuenire potest illud psalmiste dictum. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Quam suis meritis beatus marcus exaltat in dies: p̄ fidio igitur marci gloriosissimi ad quod veneti semper confugiunt: liberant a grauissimis malis t meritis illius eoz status immobilis conseruatur. Ob quod petrus damianus in sermone dicit Beata es o alexandria triumphali huius sanguine purpurata. Felix t tu italia corporis huius thesauro diues effecta. Gaudeant itaq; t letentur veneti: qui apud celestem regem beatum marcum habent solicitissimū intercessorem sperantes indubitanti per illius suffragia non solum tpalem gloriā ampliare sed acquirere dei gratiam in presenti t in futuro vitam eternam. Amen.

¶Sermo quinquagesimus tertius de beato Luca euangelista q vt bos vel vitulus figurat: eo q̄ a sacerdotio incipit ẓacharie. Et xp̄i genealogiā p̄ sacerdotes descr̄ibit.

Lucas medicus

charissimus salutat vos. verba sūt doctoris gētium in epl̄a ad colocenses. iiij. c. In ordine q̄tuor euangelistarū: p⁹ matheū ⁊ marcū ponit beatus lucas. De quo ita inquit Isidorus lib. vj. ethimo. lucas greci sermonis eruditissimus euangeliū in grecia scripsit sub theophilo cp̄o: initiās a sacerdotali spū dicens. fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidā noīe ẓacharias: vt manifestaret christū post nativitatē carnis: ⁊ predicationē euangelij hostiam fuisse effectū ꝓ salute mundi: ipse est enim sacerdos de quo dictū ē i psalmis. Tu es sacerdos in eternū sm ordinē melchisedech: vbi. n. xp̄s aduenit sacerdotiū iudeoꝝ obmutuit: lex ⁊ ꝓphetia cessauit. hec ille. Cum ergo hodierna die huius euangeliste memoriā dignissimā sancta eccl̄ia celebret rōnabile est vt laudes eius nō taceamus: p̄sertim vtiq̄ de ipso multa narrari que fidelibus cūctis ob rei magnitudinē iocūda gratissimaq̄ esse debent: quibus etiā ⁊ nos dicimus verba pauli in themate posita: vbi de bto luca tria laude digna ꝓponuntur misteria a nobis contemplanda.

Primū dicitur qualitatis
Secundum virtuositatis.
Tertium vtilitatis.

¶De gente ⁊ patria ac exercitio bti luce atq̄ qualiter ad medicos est recurrendum. qui infirmos ad confessionē inducere nouerit. ⁊ de salario medicoꝝ. Capitulum. j.

Primū misteriū a nobis cōtēplandum dñ q̄litatis qd cōtinet in verbis apli q̄ ait. lucas medicus: osidens q̄lis ꝓditionis extiterit: anteq̄s xp̄i discipulis iungeret. Sed hieronymus in ꝓlogo i actus apl̄oꝝ latius id exponit dicēs. lucas natiōe syrus: cuius laus in euāgelio canit: apud anthiochiā medicine artis egregius: ⁊ apl̄oꝝ xp̄i discipulus fuit. Et in ꝓlogo in lucā ait. lucas natione syrus anthiocensis: arte medicus: vbi ꝓditionē eius denotat quantum ad tria.

Primo quantum ad gentem.
Secundo quantum ad patriam.
Tertio quantum ad exercitū.

¶Primo hieronymus denotat ꝓditionē bti luce quantū ad gentem: q̄ dicit eū natione syrum: est aūt syria vt Isidorus dicit. xiiij. li. ethi. que ab oriente fluuio eufrate: ab occasu mari mauro ⁊ egyptio terminat tangens a septētrione armeniā ⁊ capadociam: a meridie sinum arabicū. Situs eius ponectus in immensā lōgnitudinē: i lato angustior: hz enim in se ꝓuintias comagenā: feniciā: ⁊ palestinā cuius pars est iudea: absq̄ saracenis ⁊ nabatheis. Et vt multi verissime tradūt: est syria regio speciosissima: fertilissima frugibus: ⁊ fructibus armentis ⁊ pcudibus: equis asinis ⁊ camellis utilissima. In cedris in speciebus aromathicis ⁊ metallis munitissima ciuitatibus ⁊ castris. Irrigua nobilissimis fluuijs ⁊ lacub⁹ atq̄ stagnis habēs nobiles portus maris: ⁊ hoc pcipue in palestinis maritimis ⁊ fenicijs. Ex hoc itaq̄ beatus lucas originem duxit. ¶Secundo hieronymus denotat ꝓditionē beati luce quantū ad patriam: que fuit anthiochia: de hac ita dicit Isidorus li. xv. ethi. sclentus vnus ex pueris alexandri: post mortem cuius̄dē occupato regno orientis: vbē in syria condidit: cāq̄ ex anthiochi patris sui noīe anthiochiā nūcupauit: ⁊ fieri caput instituit. ¶Tertio denotatur conditio beati luce quantū ad exercitū: quia erat medicus artem exercēs medicine: medicina autez vt inquit Isidorus li. iiij. ethimo. est que corporis vel tuetur vel restaurat salutem: cuius materia versat in morbis ⁊ vulneribus. Et dicit medicina a mō id est a temperamēto: vnde ex huguitionē medicina quasi modicina: huius artis auctor aut repertor apud grecos phibetur apollo: hanc filius eius esculapius laude vel opere ampliauit. Sed postq̄ fulminis ictu interijt interdicta fertur medēdi ars: ⁊ ars simul cum auctore defecit: latuitq̄ p annos pene quingentos: vsq̄ ad tps artaxersis regis persarum: tunc cam reuocauit in lucē ipocrates asclepio patre genitus. In insula choo. Sz q: de medicis loquimur tria occurrunt in hac parte dubia soluenda.

Primum vtrum medici vocandi sint ab infirmis ad eoꝝ sanitatem ꝓcurandam.
Secundū vtrum medici teneantur infirmos ad confessionem inducere.
Tertium vtruz medici possint ꝓpter infirmorum curam pecium recipere.

¶Primum dubiū vtr̄ medici vocādi sint vt infirmorum sanitatem ꝓcurent. Et quidaz dicunt q: non. Nam deus est qui sanat ⁊ qui oc

cidere põt ⁊ viuificare: vnde sapiens Eccleſiaſtici. xxxviij. c. inquit. q deo eſt oīs medela. Et meſue in ꝓlogo. ſanat ſolus languores deus. Et iacobus. v. c. ſue canonice, infirmatur quis in vobis inducat preſbyteros eccleſie: ⁊ orent ſuper eum: vngentes cū olco in noīe dñi: ⁊ oratio fidei ſanabit infirmū: ⁊ alleuiabit eū dñs. Et iob. v. c. increpationē dñi ne reprobes: qz ipſe vulnerat ⁊ medeť: percutit ⁊ manus eius ſanat. Et btā agatha dicebat. medicinā carnalē corpori meo nunq̄ exhibui: ſed habeo dñm q ſolo ſermone reſtaurat vniuerſa. Sed contrariū ꝓbari põt ꝑ auctoritates ⁊ exēpla. Inquit enīz ſapiens eccleſiaſtici. xxxviij. c. da locū medico: ⁊ enim dñs illū creauit: ⁊ nō diſcedat a te qz opera eius ſunt neceſſaria. ⁊ itez ibi. bonora medicū: ꝓp neceſſitatē eni creauit illū altiſſimus. Et itez ibidē. altiſſimus de terra creauit medicinā: ⁊ vir ſapiens nō abhorrebit illam. ⁊ Aug̃. in regula dicit. ſi nō eſt certū de infirmitate alicuius fratris medicus ꝓſolať. Et. xxiij. q. viij. c. de thiriis. §. ſeq. gratianus ait. Quis certiſſime ſciamus neminē vltra terminū ſibi a deo prefixum eſſe victurū: oibus tū languentibus nō incōgrue medemur. Sancti viri iſuper vſi ſunt medicinalibus. nā legimus de ioanne euangeliſta: q̄ exiſtēs in balneis videns cherintū hereticū dixit ſocijs. fugiamus hinc ne balnea corruant in q̄bus cherint⁹ filius diaboli lauatur. Et de hoc habeť. xxiij. q. i. c. oīs. Sanctus inſuper germanus epūs capuan⁹ ad balnea infirmitatis cā acceſſit vt refert grego. in. viij. dyalogorū lib. ſic ⁊ alij ſancti medicinaz nō recuſarūt: quare ad oēm dubietatē amouēdā dicendū eſt. q̄ deus oēs infirmitates ⁊ ſolus ſanat effectiue: tū ſepius agēs p cauſas ſecundas ſiue mediantibus cauſis ſecūdis effectum ſanitatis inducit. Operať quidē deus mediantibus cauſis ſecundis nō de neceſſitate: ſed vt ſeruetur ordo ſue ineffabilis ſapiētie: quamuis igiť preter naturā operari ſemp poſſet ſi vellet tū id raro facit tuz iudicat hoc humane ſaluti expedire. ſi quis igitur medico indigens: cuz poſſet illum habere: expectaret a ſolo deo ſanitatē graviter peccaret: q̄ tētaret deū niſi ſup hoc haberet familiare ꝓfiliū ſpūs ſancti: ſicut habuit btā agatha: erat. n. experta diuinā benivolentiā: vt dicit tho. fa fe. q. lxxxvij. articulo i. in rōne ad tertiū ar. Et ſic patet q̄ lz a deo ſit ſemp ſalus expetenda: ꝓcipaliter tū q̄ medicus eſt inſtrumentū dei ⁊ artifex nature q̄rē dus eſt ⁊ ꝓfulendus atq̄ iurta ipſius documēta ſubueniendū egrotis. Hinc caſſiodorus. vi. lib. epl'aꝝ. epl'a. xviij. ait. inter vtilimas artes: q̄s ad ſuſtentandam humane fragilitatis indigentiā diuina clementia tribuit: nulla videť preſtare aliqd ſimile ei: qō põt auriliatrix medicina cōferre: ipſa. n. morbo periclitantib⁹ materna gr̄a ſemp aſſiſtit: ipſa ꝓtra dolores ꝑ noſtra imbecillitate ꝓſurgit. Et ibi nos nitiť ſubleuare: vbi mille diuitie nulla poteſt dignitas ſubuenire. Juriſperiti palmites habenť q negocia defendūt ſingulorū: ſed quanto glorioſi⁹ eſt defendere vel depellere qō mortē videatur inferre: ⁊ ſalutem egrotanti ꝓmittere: de qua coacti fuerant ceteri deſperare. hec ille. ¶ Secundum dubiū fuit vtrū medici teneanť infirmos ad ꝓfeſſionem inducere. Ad qō rñdeo q ipſi tenenť ſeruare illud qō ſcribiť extra de penitentiis ⁊ remiſſionibus. c. cū infirmitas. vbi ſic habeť. cum infirmitas corporalis nōnunq̄ ex peccato ꝓueniat: dicente dño languido quē ſanauerat. vade ⁊ amplius noli peccare ne deterius tibi contingat. pūti decreto ſtatuimus ⁊ diſtricte precipimus medicis corporū: vt cuz eos ad infirmos vocari ꝓtigerit: ipſos ante omnia moneant ⁊ inducāt: vt medicos aduocent aiaꝝ: vt poſtq̄ fuerit infirmo de ſpirituali ſalute ꝓuiſum: ad corporalis medicine remediū ſalubrius ꝓcedať: cū ceſſante cā ceſſet effectus. vbi dicit io. an. in nouella q̄ ſignanter dicit decretalis nōnunq̄. q̄ nō ſemp ſed aliq̄n. vnde. vii. q. i. gregorius ait. cū pculſio corporalis imineť: vtrū ꝑ vindicta vel purgatione cōtingat iudiciū dei in hoc ignoratur. cōſtitutio igitur illa medicis iniūgiť ex precepto in quacunq̄ infirmitate ſiue mortali ſiue nō mortali Sed dubiū eſt an ſufficiat medicis tū admonere infirmos q̄ vocent ꝓfeſſores quibus cōfiteanť: an etiā requirať q̄ ita inducāt vt etiā ſe quať effectus. ſ. q̄ infirmus ꝓfiteať: alꝫs medicus derelinquat eū. Et de hoc videť ſentire hoſtien. q̄ ſic: ſed dura videť talis opinio cum in piculo ꝓſtitutis quantūcunq̄ ēt obſtinatis ſit ſubueniendū ſm ordinē charitatis. nec textus hoc dicit. ideo petrus de palude dicit q̄ tenenť medici tū ad monendum. ¶ Tertium dubiuz fuit vtrum medici pro infirmoꝝ cura poſſint ſtipendium ſiue ſalarium recipere. Ad quod reſpondetur ex dictis augu. xiiii. q. v. c. non ſanc. q̄ ſic. quia vt dixit chriſtus luce. x. c. dignus eſt operarius mercede ſua: nec ex hoc q̄ medicus

accipit ⁊ petit salarium dicitur vendere scientiam suā vel sanitatē: que spūalia sunt sed locat operas suas ꝓ suo labore habito: tunc vel prius in studendo. nam vt scribit. x. q. ii. c. precarie. Nemo de suo cogit facere beneficiū. Qui autem sancti medici cosmas ⁊ damianus nil susceperint cum curabant infirmos: hoc ideo fecerunt ne viderentur vendere gratiam sanitatum: quia non virtute ⁊ industria humana: sed infusione diuina docti fuerant illam artez ⁊ miraculose sanabant. Sicut etiam helisęus ꝓpheta post naaman curatum a lepra nil temporale accipere voluit. ⁊ giecęi qui ex auaritia precium occulte accepit sine scitu helisei: lepra percussus est vt scribitur. iiii. regum. v. c. Licet igitur moderatū salariū medicis petere ⁊ accipere: quod intelligendū est ab his qui possunt: nam pauperibus nō valentibus soluere, grati debent mederi: ⁊ non se ab eo⁹ cura subtrahere: q⁹ hoc cēt indirecte occidere: mortē enim ꝓ bāt languentibus inferre qui hanc cum potest nō excludit vt dicit Simach⁹ papa. lxxiii. di. c. i. dirimus omnia supradicta tū ad laudē medicoꝝ de quoꝝ numero sanctus lucas fuisse p̄dicatur: tum etiā vt ⁊ superstitiosos dānemus qui dum possunt in suis infirmitatibus medicoꝝ auxilio sanari illos negligunt ⁊ contēnūt: tum insuper vt medicis pauperes ⁊ ipotentes ad soluendum cōmendatos efficiamus.

¶ De virtutibus sancti luce in quo nullū peccatū. s. mortale fuit post conuersionē ad xp̄m: quoniam in eo erat spiritus sanctus: ob quod pscuerauit in scitate vsqꝫ ad mortē. Cap. ii.

Secundū mysterium a nobis contēplāduz de beato luca dī virtuositatis. fuit quidem virtuosus: ideo paulo ⁊ ceteris charissimus: quia cicerone teste. Nihil est amabilius virtute. Quantum verō ⁊ virtuosus ⁊ sanct⁹ extiterit beatus lucas: ondit Hieronymus i ꝓlogo in lucā dicens. Qui lucas discipulus apostoloꝝ fuit q paulū secutus est vsqꝫ ad cōsūmationem eius per martyriū. s. in vbe roma seruiens dño sine crimine: nam neqꝫ vxorem vnqꝫ habens neqꝫ filios: septuagita quattuor annoꝝ obiit in bithimia plenus spiritu sancto: ex quibus verbis colligimus tres conditiones virtutum beati luce.

Prima dicitur puritatis.
Secunda veritatis.
Tertia firmitatis.

¶ Prima conditio dicitur puritatis q⁹ virtutes eius fuerunt sine aliqua admixtione alicuius peccati. Nam inquit Hiero. q⁹ seruiuit domino sine crimine: hoc est sine peccato mortali saltem post conuersionē suā ſm Micholaū de lira. Sed plerīqꝫ dubitant vtrū beatus lucas fuit vnus de septuagintaduobus discipulis christi: vt enim ait damasus papa. lx viii. di. c. Loquēpi. Non amplius qꝫ duos ordines inter discipulos dñi eē cognouimus: id est. xii. apostoloꝝ ⁊ septuagītaduoꝝ discipuloꝝ. Et anacletus papa. xxi. di. c. In nouo testamēto. dicit. videntes autem ipsi apostoli messem esse multam ⁊ operarios paucos: rogauerunt dominū messis vt mitteret operarios in messez suā vnde ab eis electi sunt septuagintaduo discipuli. Et de his dicitur luce. x. c. designauit dñs ⁊ alios septuagintaduos: sicut deus accepit ō spiritu moysi: ⁊ dedit septuagintaduobus viris qui regerent populum cū moyse: vt dī Numeri. xi. c. iste etiam numerus figuratus fuit i septuagintaduabus palmis quas inuenerunt filii israel in deserto. Exodi. xl. c. insuper ille numerus conueniebat septuagintaduabus linguis in quas mundus diuisus est: quibus prędicandum erat euangelium xp̄i. Modo de luca varia est opinio. Nam quidam asserunt euz fuisse discipulum apostoloꝝ ⁊ non domini: ita q⁹ domino prędicanti non adhesit: sed post resurrectionem eius ad fidem venit. Alii autē referunt ipsum fuisse vnum de septuagintaduobus discipulis: quoniā dum narrat apparitionem christi factam duobus discipulis euntib⁹ in emaus nomen vnius. s. cleophe explicat: alterius vero tacet: quod ex humilitate fecit: q⁹ ipse fuerat secundus. Et istud communiter tenēt a doctorib⁹. Et quāuis dicat Hiero. ipsuz discipulū apl̄oꝝ fuisse: hoc est: q⁹ paulo in oib⁹ tribulationibus semp adhesit: ⁊ ab eo nūqꝫ discedēs eidē in p̄dicationib⁹ subsidiū fuit: de q⁹ scōe ad Timotheū. iiii. c. Paulus dixit: lucas ē mecū solus. s. tanqꝫ adiutor ⁊ defensor. ⁊ pe ad Corinthios. viii. c. Ordinatus est. s. lucas ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a vobis. ¶ Secunda conditio virtutum beati luce dicitur veritatis fuerunt quippe in eo virtutes vere: quia charitate informate: quod probatur qm̄ fuit plenus spiritu sancto. Sed hic insistendum est ⁊ disputādū. Vtqꝫ absqꝫ charitate possit eē aliqua vera virtus. Et q⁹ sic videt. nam ꝓsper in li. sententiaꝝ ait. oīs virrtus ꝓter charitatē po

test esse cōis bonis ⁊ malis. Et Piero. xxviij. q. i. §. Ex his inquit virtutibus romani pme/ruerunt imperiū. Nā virtutis est bonuz actū ꝓducere: ⁊ h̄ fieri potest sine charitate. Quis enim antiquoꝝ romanoꝝ gesta virtuosa non reputabit: de quibus tanta laude digna narrā/tur: ⁊ tamē cū infideles eēnt ⁊ ydola colerēt absq; charitate talia facere potuerūt: ex quib⁹ ali/qua exempla delegemus ex multis valerium publicolam Aug⁹. li. v. de ci. dei. de pauptate cōmendat. Is vt valerius recitat li. iiij. finito regio imperio in vrbe initiū ꝓsulatus accepit ⁊ tres ꝓsulatus acceptissime rexit ⁊ tante fuit paupertatis q; patrimoniū eius ad impensas exequiarū defecit. De catone vticēsi ferr̄ q; flo/ruit tanta rigiditate: vt vitia hominum rigide expugnaret ⁊ condēnaret ꝓut refert Boetius li. i. de ꝓsolatione: ⁊ Salustius in catilinario. Quid dicemus de iustitia bruti. de constantia mucij: de ꝓtinentia scipionis: de fidelitate mar/cij regulꝰ: ⁊ de magnanimitate pauli emilij: ac reliquis virtutibus quibus floruerūt antiqui romani vtiq; sine charitate tales virtutes com/plectebaur̄. Sz ꝓtrariū ꝓbari pōt: qm̄ Aug⁹. i glosa ad romanos aīt illud qō notar̄. xxviij. q. i. c. oēs. §. ex his. vbi dicit agnitio eterne ⁊ incō/mutabilis veritatis. Falsa virtus est etiā i op/timis moribus: ⁊ loquit̄ de cognitione ñ solu: intellectiua: sed affectiua que iuncta ē charita/ti. Respōdet ergo scūs tho. 2a 2e. q. xxiij. ⁊ pri/ma 2e. q. lxviij. Ad virtutes morales ꝓut sunt operatiue boni in ordine quantū ad finē q; nō excedit facultatem naturalē hois possunt per opera humana acquiri: ⁊ sic acquisite sine cha/ritate esse possunt: ⁊ sic fuerunt in multis gen/tibus. Scōm aūt q; virtutes sūt opatiue boni in ordine ad vltimu finē supernaturalē: sic pfe/cte ⁊ vere habēt rationē virtutis: ⁊ nō possunt humanis actibus acqri sed a deo infundunt̄. Et huiusmodi virtutes morales: sine charita/te esse nō pñt. Quare sole virtutes ifuse sūt p/fecte ⁊ simpliciter dicende virtutes: quia bene ordināt hominē ad finē vltimum simpliciter. Alie vero virtutes acqsite sūt sm quid virtu/tes nō antē simpliciter q; ordināt oēz ad alt/quē bonū finē particularem nō ordinatum ad bonū vniuersale. ¶ Tertia cōditio virtutū bti luce dr firmitatis. Nam firmiter in illis perse/uerauit: qō nō multi faciunt. Inquit enim Hie/ronymus ad lucianū heremitam. Cepisse mul/toꝝ ē: ad calcē Xo pucnisse paucoꝝ. Btūs ve/ro lucas in via ⁊ lege dñi ꝓficiens iuit de vir/tute in virtutē. Et vt supius dictū ē. lxxiiij. an/num etatis agēs genit in pace. Sed hic dubi/tant nōnulli de numero annoꝝ beati luce: qm̄ Piero. in ꝓlogo in actibus apl'oꝝ alr dicit: vi delicet. Q. lxxiiij. annos etatis agēs in bithi/nia de seculo noscit emigrasse. Miruz ergo q; Piero. ibi dixerit q. lxxiiij. ānoꝝ: hic q. lxxiiij spūm deo dederit. Ad qō rñdēt quida. q; Pie/ro. in ꝓlogo in actus apl'oꝝ computat oēs an/nos sue etatis. In ꝓlogo Xo in luca cōputat annos sue ꝓuersionis ad fidē catholicā: sed h̄ nō videt verisile: qm̄ ante ꝓuersionem fuit ar/te medicus: ⁊ puer. x. annoꝝ nō pōt illam artē scire neq; exercē: q; tñ oporteret dicere sz ustos ⁊ ꝓpterea vt inquit Nicholaus de lira. Alij as/seruerūt ⁊ melius q; varietas illa annoꝝ nō fu/it ex obliuiōe vel ignauia hieronymi. sz potius vitio ⁊ defectu scriptoruz. Igit̄ aut. lxxiiij. aut lxxviiij. annoꝝ erat dū quieuit in pace. Sepul/tus aūt fuit in bithinia. De bithinia refert sic Isidorus li. xiiij. ethi. Bithinia ex pōti exordio ad partē solis occtis aduersa tracie iacet: mul/tis antea noibus appellata. Nā prius bebricia dicta: deinde migdonia: mox a bithino rege bi/thinia nuncupata. Ipsa ē ⁊ maior frigia nico/media vrbs in ea est: vbi hānibal fugiēs vene/ni haustu animā exhalauit. hec Isidorus. Tpe Xo cōstantini ossa bti luce in cōstantinopolim sunt trāslata: deinde vt ferr̄ in italiā deducta: ⁊ padue in eccl'ia scē iustine collocata: brachiuz vero eius oñdit̄ i scā maria maioꝝ in vrbe.

¶ Quantū ꝓfuit eccl'ie dei beatus lucas scri/bendo euangeliū ad quod induxerūt eū volun/tas diuina vtilitas eccl'ie ⁊ falsitas hereticoꝝ.

Capitulum. iij.

Pertium mysteriū a nobis contēplandū de beato luca dr vtilitatis: vberrimum quippe fructum attulit eccl'ie dei nō solum p/dicatione sua qua multos populos attraxit ad christū sz etiā euangelij descriptione. Dc q; ita scripsit paulus 2e ad corinthios. viij. c. Cuius laus est in euangelio per omnes eccles as: qō sz aliqui exponāt de beato barnaba vt dicit Ni/cholaus de lira qui fuit comes peregrinatiōis apl'i cuius laus est in euangelio ab eo predica/to tñ communiter verbum illud de sancto lu/ca alij asserunt intelligendum: cuius laus est in euangelio ab eo descripto: ad illud vero scribē/dū tria induxere eum.

Primū dei voluntas.

Secundum ecclesie vtilitas.
Tertium hereticoꝝ falsitas.
¶ Primū fuit voluntas dei ⁊ instigatio spūs sancti: vnde Hiero. in prologo ait. Cum iam scripta essent euangelia per matthеū quippe i iudea: per marcū in italia: sancto instigāte spū lucas in achaye partibus scripsit euangelium: vnde enim inquit Aug⁹. voluit dñs duos testes habere de visis. s. matthеum ⁊ ioannē. Et duos de auditis. s. marcū ⁊ lucam. Et qm̄ testimoniū qđ est de visis firmus ē ⁊ certus q̄z illud qđ est de auditis: ideo duo euangelia q̄ sūt de visis ponunt extrema: ⁊ alia duo que sunt de auditis ponunt media: vt hec media tanq̄z infirmiora ab illis extremis que sunt certiora hinc inde fulciantur ⁊ roborent. Merito ꝑpterea inualidum est marci ⁊ luce testimoniuz: qr audita non visa referūt: cū illi a quibus audiciunt fuerint qui cū xpo ꝑuersati fuerant ⁊ veritatis defensores falsa nequaq̄z dicere potuissent. Et hoc est q̄ lucas ait in ꝓlogo sui euangelij. sicut tradiderūt nobis qui ab initio ipsi viderunt ⁊ ministri fuerunt sermonis. Credit insuper absq̄z dubio q̄ beatus lucas de multz a virgine virginū instructus fuit. nam ipsa cō seruabat omnia conferens in corde suo: vt illa postmodum scriptoribus referaret. vñ glo. ibidem ait. Dia q̄ de dño vel a dño facta vel dcā cognouit in memoriā recondebat vt cum tps predicande vel scribende incarnationis aduenisset sufficienter vniuersa ꝓut eēnt gesta posset explicare querentibus. Et bernardus assignans rationē quare angelus annūciauit beate virgini conceptū helisabeth inquit. ideo cōceptu helisabeth nunciat marie: vt dū nunc saluatoris nunc precursoris edoceť aduentꝰ rerum tps ⁊ ordinē tenens ipsa postmodū melius scriptoribus predicatoribus euāgelij resceret veritatē que plene de oibus a ꝓncipio celitus fuit iustructa mysterijs. Credit igit q̄ euāgeliste cā de multis interrogabant ⁊ ipsa eos certificabat. Et ꝑcipue tenet de beato luca q̄ ad eā tāq̄z ad archā testamēti recurrit: ⁊ ab ea didicit multa q̄ ipsi virgini soli ostabāt. Sicut mysteria annunciationis natiuitatis ⁊ huiusmodi de quibus lucas solus tractat. ¶ Secundus qđ indurit beatum lucā ad scribendū euāgeliū fuit vtilitas ecclesie. Nam lz matthеus ⁊ marcus vera scripsissent tamē aliqua de xpo omiserant: quoꝝ notitia est valde vtilis: imo necessaria. sicut agnoscere xpi ꝑceptionem natiuitatē cū laudibus ⁊ ingenti lumine ab angelo annunciatā ⁊ huiusmodi que p lucā fuerūt suppleta vt sic quattuor euangeliste i describendo veritatē euāgelij in multis ꝑcordarēt i nullo discordarent: ⁊ tamen singuli aliqua ꝓpria dicerent. ¶ Tertiū qđ indurit beatū lucam ad scribendū euangeliū fuit hereticoꝝ falsitas vt enim refert nicholaus de lira. Quidā pseudo euāgeliste sub noie discipuloꝝ xpi vtpote thome ⁊ matthie scripserūt euāgelia iserētes hēses vt sub noie discipuloꝝ xpi faciliꝰ seducerēt simplices q̄ꝝ falsitas ex descriptōe euāgelij luce deprehenditur: sicut ꝓ alia euangelia a matthеo marco ⁊ ioanne descripta. Et vt Hiero. asserit in ꝓlogo in Actus apl̄oꝝ. postq̄z lucas in achaye partibus euangelium scribēs grecis fidelibus incarnationem dñi fideli narratione ostendit cūdēq̄z ex stirpe dauid descendisse mōstrauit sibi nō imerito scribēdoꝝ apl̄oꝝ actuū potestas ⁊ mysteriuz datur. In ꝓlogo ad hoc in epl̄a ad hebreos Hiero. lucā cōmendat de illius epistole traductione. ait enim hanc epistolam ferť apl̄s ad hebreos ꝓscriptā hebraica lingua misisse. Cuius sensum ⁊ ordinem retinēs lucas euāgelista post excessū bti pauli apostoli greco sermone cōposuit. Tandē Hieron⁹. ad paulinū lucā ita extollit. actus inquit apostoloꝝ nudam quidē videret sonare historiā ⁊ nascentis eccl'ie infantiā texere. Sed si nouerim⁹ scriptorē eoꝝ lucā esse medicū: cuius laus est i euangelio animaduertimus pariť oīa ῥba i. illius aic languētis esse ꝓmedicinā. Et in ꝓlogo Actuum apl̄oꝝ ita Hiero. sequit. lucā ita diuina subsecuta est gratia vt nō solū corporibus sed etiā animabus eius ꝓficeret medicina. Salutat ergo lucas fideles ⁊ credentes in xpm. i. eternam illis oibus salutē croptat quos istruit ⁊ monet doctrina exemplo ⁊ euāgelio scripto vt dñm iesum verbis ⁊ factis ꝓfiteantur: qui a mortuis resurgens videntibus post discipulis ascendit in celū vbi cum suis angelis sanctis ac beatissimo luca viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.
¶ Sermo quinquagesimusquartus de beato laurentio martyre qui probatus a deo triplici igne inuentus est sine iniquitate.

IGne me examinasti ⁊ non est inuenta in me iniquitas. Scribuntur hec ῥba psalmo xvj. Satis superq̄z pia est passio beati laurencii

tij que ab ecclesia cū grandi veneratione cele/
bratur:nā inter martyres facit ipsum singula/
rē in iciunio q in vigilia eius statuit iciunan/
dū:in officio adhuc ipsū honorat dū p octauā
de ipso laurentio:sicut t de stephano singulis
canonicis horis eius memoriā facit festumq
illius solēniter obseruandum ac sanctificandū
cunctis fidelibus sub precepto iubet. ¶Propte/
rea in matutinis legit sermo venustissimus bti
augustini qui ait. Cū oēs btōs martyres quos
nobis tradidit antiquitas honorificentia di/
gna veneremur:pcipue tū btm laurentiū mar
tyrē debemus tota deuotione suscipe.hec ille.
Merito itaq hodierna die huius martyr' lau
dibus est incumbēdū:vt sic valeant efficacius
ad illius reuerentiā corda fideliū inflammari.
Quapp de ipso Nba facturi de illius examina
tione t pbatione facta p ignē dicemus.nā in
troducit quasi ad deū loquens laurētius gl'io/
sus in verbis premissis in themate in quibus
triplicē ignē pbationis t examinationis sue
distinguemus ostēdentes q nō fuit in illo in/
uenta iniquitas qui se totū ardentissime obtu
lit saluatori nostro iesu xpo patiens quecunq
dura t seuissima illata sibi supplicia.
¶Primus ignis dicitur diuine dilectionis.
Secundus ignis primalis miserationis.
Tertius ignis tirānice psecutionis.
¶Qualiter btūs laurentius examinatus fuit
igne diuini amoris:t de perfectione diuine di
lectiōis t magnitudine illius precepti:atq de
inductiuis ad amorē dei. Capitulum.j.
¶Primus ignis ī q examiat' ē t pbat' iuēt'
ē absq ōfectu inigrat' btūs laurtēius dī
diuine dilectionis:amor enim dei ignis est de q
dicebat xps Luce.xij.c. Ignē veni mittere ī ter
rā:t qd volo nisi vt ardeat. Et de isto mystice
dixit deus leuiti.vj.c. Ignis in altari meo sēp
ardebit:hic ignis amor dei intelligit:q'iugiter
ardere dz in altari.i.in aia: que aia alta ē eo q
ad imaginē t dei similitudinem creata. Altare
quippe quasi alta res interpretatur:dum ergo
ignis diuini amoris in aia est succensus facit
temporalia cuncta contēnere t deū sūmū bo/
nū diligere super oīa vitāq pītem oī periculo
mortis libenter exponere:sic factū legimus
in beato laurentio vt videbit in sequētib' qui
nec tormēta timuit nec mortē acerbissimā hor
ruit:de q sic inqt Ambro.in sermone hui' dici.
fortissimū martyrē seuissima psecutoris flāma
supare nō potuit q:lōge ardētius veritat' radi
js mens ei' accēsa feruebat. Sz ℞ loco cū loq/
mur de dilectiōe dei tria erunt dubia soluēda.
¶Primū vtrū possit aliqua creatura deū perfe/
cte t totaliter diligere.
Secundū quare preceptū de dilectione dei di/
citur primū t maximū.
Tertiū que sunt illa que incitāt nos vt diliga/
mus sup omnia deum.
¶Ad primū dubiū rūdet tho.fa fe.q.xxiiij.q
pfectio dilectionis pōt dupliciter intelligi vno
modo ex parte diligibilis:alio modo ex parte
diligentis. Ex parte diligibilis perfefecta ē di/
lectio:cū aliquid diligitur quantū diligibile est
deus aūt tm diligibilis est quantum est bonus
bonitas aūt eius est infinita vnde infinite di/
ligibilis est:nulla aūt creatura pōt eū diligere
infinite cū quelibet virtus creata sit finita. vñ
per hunc modū nulla creatura pōt deū perfe/
cte t totaliter diligere. Secundo perfectio dile
ctionis pōt ꝓsiderari ex parte diligentis:t sic
dicitur esse perfecta qñ aliquis ꝫm totū suum
posse diligit:qō quidem cōtingit in dilectione
dei tripliciter. Uno mō sic q totū cor hominis
actualiter semp ferat in deū. t hec est pfectio
dilectionis prime que non est possibilis in hac
vita in qua impossibile est pp humane condi/
tionis infirmitatē semp actu cogitare de deo
t moueri dilectione ad ipsū. Secundo ꝓtingit
vt homo ꝫm suū posse diligat deū:ita vt omne
suum studiū deputet ad vacandum deo t reb'
diuinis pretermissis aliis nisi quantū necessi/
tas vite presentis requirit:t ista ē pfectio dile
ctionis:que est possibilis in via non tū est cōis
omnibus nec oēs obligant ad illā. Tertio ꝓtin
git vt hō ꝫm suū posse diligat deū sic q habi/
tualiter aliqs cor suū ponat in deo:ita.s.q ni/
hil cogitet vl velit qō sit diuine dilectioni ꝯriū
t hec est perfectio cōis oibus possibilis ad quā
oēs tenent. Ex his ꝯcludimus cū dño bonauē
tura in tertio di.xxvij. Q perfectio charitatis
t dilectionis diuine que ī hac pīti vita ex par
te hominū diligentiū deum exigit tm vt exclu
dat oēm affectū ꝯriū nō aūt omnē affectum
extraneū. ¶Secundū dubiū fuit quare prece/
ptū de dilectione dei dicit primū t maximū:si
cut dixit xps matthei.xxij.c. Ad quod rūdem'
q hoc est multiplici ratiōe. ¶Prima q dilectio
dei est vita aie:vnde Deuteronomi.iij.c. dicit
Elige tibi vitam vt tu viuas t semen tuū:dili
gas dīm deū tuum. Et ioānes prima Canoni
ca.c.iij. Qui nō diligit manet in morte. t Apo

calipsis.iij.c.dr de illo.qui sine dei dilectiõe putat se viuere habẽs virtutes alias:nomen hẽs q̃ viuas ⁊ mortuus es.Secunda rõ est q̃ oẽs virtutes absq̃ amore dei sunt imperfecte:nec põt aliquis sine dei amore simpliciter virtuosus teneri:ideo apls ad Romanos.xiij. dixit. plenitudo legis ẽ dilectio.⁊ greg.i homel.igt.nõ hz aliqd viriditatis ramꝰ bõi opis si ñ mãserit i radice charitatis.Tertia rõ ẽ q̃ dilectio dei dũ ẽ i corde rõalis creature faẽ eã ꝓmptã fortẽ ⁊ expeditissimã ad q̃cũq̃ ardua ⁊ difficillia toleranda.ió Brego.in Homelia ait.Amor dei nunq̃ est ociosus:operaꝫ enim magna si ẽ.Si aũt operari negligit amor non est.Et Hiero. ad custochiũ ita scribit. Amemus xpm ⁊ eius semp queramus amplexus:⁊ facile videbiꝫ oẽ difficile breviaq̃ putabimus vniuersa que lõga sunt:⁊ iaculo illius vulnerati p horaq̃ mõẽta dicemus.heu mihi q̃ incolatus meus ꝓlongatus ẽ.Quarta ratio ẽ q̃ dilectio dei magis vnit aiam cũ deo q̃s quelibet alia virtus. vnde apls prie ad Corinthios.vj.c.dicit. Qui adheret deo vnus spũs est cũ deo.⁊ Hugo in li.de arra spõ.dicit. Scio aia mea q̃ dũ aliũ diligis in eius similitudinẽ transformaris.⁊ Augu.sup ioannẽ inqt.Talis est vnusquisq̃ qualis est dilectio sua:si dcũ diligis deus es: si hominẽ hõ:si terram terra.Quinta rõ q̃ dilectio dei magis letificat ⁊ delectat aiam q̃s quecunq̃ virtus.⁊ vt inquit apls ad Romanos.viij. c.Diligentibus deũ oia cooperanꝫ i bonũ:q̃ i pspitate ⁊ aduersitate sẽp sũt i leticia.iõ btus iacobꝰ de tudecto dicebat,. Amore diuino amore,amore che nõ sey amato amore la tua amicitia e piena di delicia nõ cade may in tristicia lo cor chi te ha assagiato. Tertiũ dubiũ fuit q̃ sunt illa que nos incitant vt diligamus deum super oia:⁊ hꝫ sint mlta tñ nos dicemꝰ de gnq̃.

Primũ est scriptura.
Secundum est factura.
Tertium creatura.
Quartum gratia.
Quintum amicitia.

Primum est ipsa scriptura:vnde Deuteronomi.vj.c.scribiꝫ.Audi israel dñs deus tuꝰ vnꝰ est:diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo: ex tota anima tua ⁊ ex tota fortitudine tua.Et eiusdem.xj.c.Ama dñm deũ tuũ.⁊ Matthei. xxij.Marci.xij.⁊ Luce.x.Diliges dñm deum tuum ⁊ primũ tuũ sicut teipsum.In his duobus preceptis tota lex pendet ⁊ prophete. Secundum quod nos inducit vt diligamus deum est factura quia ipse fecit nos. Si enim naturaliter amat filius patrem a quo habet partem corporis sui:quanto magis amare debet deum qui corpus ⁊ animam fecit.Jõ sapiens Ecclesiastici.vij.ca.ait.In tota anima tua dilige eum qui te fecit. Nam si diligenter quis attendat quantum est beneficium quod illi deus tribuit dum corpus dedit vtiq̃ dignum amore censebit.Quot enim sunt membra in corpore tot dei beneficia inueniuntur ⁊ magna. Et pro minimo membro plus debetur homo amare deum q̃s ament eum multi pro cunctis beneficijs que ab eo receperunt. Si quis enim amiserit oculum:quantũ amaret eum qui sibi restitueret. Et si quis meruisset amittere eum:quantum diligeret illum qui sibi oculum conseruaret. Non minus ergo amandus est qui eum ab initio dedit ⁊ datum conseruauit cum sepenumero vtendo illo contra deum eum amittere meruerit homo. Sic referre possumus de singulis membris. Et si tantum amandus est qui dedit ꝯcorpus:quanto fortius qui dedit animam. Clamant igitur omnia que in homine sunt a deo facta. Ama deum. Clamant oculi:ama deum. Clamant aures:ama deum. Clamat lingua:ama deum.clamant dentes:ama deuꝫ.clamant manus:ama deum.clamant pedes:ama deum.clamat ratio ama deum.clamat memoria:ama deum. clamat intellectus:ama deum. clamat voluntas ama deum:quia ab ipso sunt omnia.Ob quod Bernardus inquit. Valde omnino mihi amãdus est per quem sum:viuo ⁊ sapio. Tertium quod nos inducit vt diligamus deum est omnis creatura.ait enim de hoc Augu.lib.x.cõfessionũ. Celum ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt: ecce vndiq̃ mihi dicunt vt te amem: nec cessant dicere omnibus vt sint inexcusabiles. Ꝺupliciter dicunt creature nobis vt deum amemus.vno modo ostendendo cuꝯ dignissimum amore nostro.Bonitas enim vniuersitatis creaturarum ostendit creatorem esse optimuꝫ:⁊ iõ amore dignissimum.Alio modo dicunt nobis vt amemus deum exhibendo nobis tot innumera beneficia.Mã terra ⁊ fructus eius aqua ⁊ pisces maris. Aer ⁊ volucres celi. Ignis ⁊ claritas solis: ⁊ splendor stellarum ⁊ lune: ⁊ omnia alia que homini prestant:non cessant suo modo homini dicere.Ama deũ:ama deuꝫ ama deum:qui cuncta ad vsum tuum ordina-

uit. Quartū qō nos inducit vt diligamus deū est gratia. s. nobis tributa: cū deus p nobis incarnatus trigintatribus annis cū cibus puersando pati pro nobis voluit famē: sitim: frigꝰ: calorē: & tandem subijt iugum grauissime crucis in qua sanguinem fundens morte preciosa genus humanum redemit. Mā si puerulum ipsum in presepio nascentē inspicimus: audimꝰ illum dicentē. amor tuus o aia facit me deū celi carne vestituꝝ hoc vili loco teneri. Si pānis inuolutum vel vagientez in cuna: aut herodis iram pegrinando in vlnis matris fugientē miramur. Mor & ipse rīdet. O aīa mea amor tuus ad hec oia me compellit. Si singulos eius actus subtiliter meditamur oēs ab amore ardentissimo emanare videmꝰ. Quid plura vincula: sputa: ludibria: verbera: cōtumelie: derisiones: flagella: corona spinea: crux: claui: spongia: lancea. nōne suo modo sonum faciunt amoris. O insensibilis rōnalis creatura. O mens ferrea omni adamante durior. O deuqz ingratissima aīa quā nō inflāmant nō adurūt xpi iesu amoris incendia. ꝓpter hec oia bernardus i li. de diligendo deū ait. Quid retribuā dño p oībus que retribuit mihi. in primo opere me mihi dedit: i secūdo se & vbi se dedit me mihi reddidit: datus ergo & redditus me p me debeo & bis debeo. Quid deo retribuā pro sc: nā etiā si me miles rependere possem quid sum ego ad dñm. Et idem super Can. Super oia reddit te mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti: opus redemptionis nostre hoc amorē nostruꝝ facile vendicat: totū sibi hoc inquam est quod nostrā deuotionē & blādius allicit & iustiꝰ exigit & artius stringit & afficit vehementius. Et iterum in sermonibus Bernar. dicit. O duri & idurati filij adam quos nō emollit tāta benignitas tā ta flāma tā ingēs ardor amoris tā vehemens amator: qui p vilibus sarcinulis tā preciosas merces expendit. Quintū p nos icitat ad amorē dei & amicitia. dc solo quippe deo certi cē valemus: & si cū diligimꝰ nobis sit fidelis & verus amicus. Alij vero amici inueniunt triplici ter infideles. ¶Primo qz aliqñ nō amāt lz amēt sed nō sic ē de deo qui ¶Prouerbioꝝ. viij. c. ait. Ego diligētes me diligo. & dc hoc xps dixit io ānis. xvij. c. Qui diligit me diligeť a pre meo: ego diligā cū. Scōo qz multi sunt amici tpe p speritatis & in aduersitate deficiūt: ideo sapiēs Ecclesiasticꝰ. vj. c. ait. ē amicus sm tps suū: & ñ pmanebit in tēpore tribulationis. Sed non sic est i deo de quo dr in psalmo. Juxta ē dñs his qui tribulato sūt corde & quāuis amicos suos & eoꝝ vtilitatez flagellari sepe permittat: illos tñ nunqz deserit quos in tribulatione ꝓfortat. Certo pleriqz amant amicos dū viuūt sed in morte inimici efficiuntur: mortuos expolian tes & bona eoꝝ pauperibus dispensanda tanqz lupi rapiētes. Sed deus spūm a corpore exeuntem ad se suscipit: illūqz delicijs ac diuitijs eterne vite facit participē. Cōsiderans oia su pradicta beatus laurentius patriā. s. hispaniaz & parentes reliquit: terrena oia calcauit spreuit qz hereditatem: cū filius fuisset vt aiunt nobilissimi ducis: atqz beatū sixtū papā secutus romā vsqz peruenit: ibi a bto sixto factus est archidiaconus: qui tanto fidei ęlo ductus fuit: vt nec cōminatōes nec ꝟbera dura nec ignis i cēdiū horreret. Jō Ambro. i hmōc sic scripsit ō illo. ardebat extrinsecus martyr laurentius tirāni scuientis incendijs: sed maior illū intrinsecus christi amoris flāma torrebat.

¶Qualiter beatus laurētius ꝓbatꝰ fuit igne ꝓmalis miserationis: & an possit elemosyna dari absqz charitate: & si fieri potest dc illicite acquisitis: & quomodo pōt causare spiritualez effectum. Capitulum. ij.

Secundus ignis quo examinatus est & ꝓbatus inuentus absqz crimine beatꝰ laurentius dicit ꝓmalis miserationis: nam ad primos misericors fuit: quibus thesauros ecclesie dispensauit: nā vt recitat in legēda. Tē pore beati sixti philippus iperator: & filius suꝰ noie philippus fidē xpi receperāt: & ecclesiam sublimare plurimū intendebāt. Regnauit aūt iste philippus anno millesimo ab vrbe cōdita: vt millesimus rome ānus xpo potꝰ qz ydolis dicaret: q annus millesimus fuit a romanis cū ingēti ludoꝝ & spectaculoꝝ apparatu celebratꝰ. Erat āt cū philippo iperatore miles qdā noie decius: quē misit in galliā vt eā rebellātē ipe rio romano subiugaret. Qui pergens cū exercitu ꝓspere cūcta gessit: victoriqz ad. vrbē redibat. audiēs imperator eius aduentū honorare cū vo. ēs eidē a roma vsqz veronā obuius iuit nec videri dz cuiqz durū hoc qō dicit dc verona: quasi vellet eā nouam forte ciuitatē: quoniā vt in cronica ricobaldi scribit tpe tarquinij p sci quinti regis romanoꝝ: condite fuerunt in italia agallie vrbes. s. mediolanū bixia verona vincentia. decius igitur ambitione imperij papilionē imperatoris latenter introiuit & dor

mientē dñm ingulauit.attraxit autē exercitus
ꝫ illos qui cū imperatore venerant prece pcio
ꝫ muneribus:atq; cum eis ad vrbē gradu cito
ꝓperauit.audiens hoc philippus iunior vehe
menter extimuit:ꝫ totum thesaurum patris ꝫ
suum btō fixto ꝫ sancto laurentio cōmendauit
vt si ipsum a decio interfici cōtingeret thesau
rum ipsū ecclesijs ꝫ pauperibus erogarēt:nec
te moueat q; thesauri quos laurentius dispen
sauit:nō dicunt thesauri imperatoris sed eccle
sie q; potuit cē q; cum ipsis thesauris philippi
aliquem etiā thesaurum ecclie dispensauit:vel
forte ideo dicuntur thesauri ecclie q; philipp⁹
eos reliquerat ecclesijs dispensandos. Senat⁹
ergo obuiā decio ꝓcessit ꝫ ipsū in imperium
ꝓfirmauit: ne vero ꝑditorie sed ẓelo ydolatrie
dñm suū occidisse videret xp̄ianos cepit crude
lissime persequi adeo vt multi martyrio coro
narent inter quos et philippus iunior annu
meratus fuit:post hoc oblatus est decio bea
tus sixtus tanq; qui xp̄m coleret ꝫ imperato
ris thesauros haberet:tūc decius in carcere re
cipi ipsū iussit donec per illata tormēta ꝫ the
sauros ꝑderet ꝫ xp̄m negaret.beatus autē lau
rentius ipsū ꝑsequēs:post cū clamabat:quo ꝑ
grederis sine filio pater:quo sacerdos sancte si
ne ministro ꝓperas. Tu nunq; sine ministro
sacrificium offerre ꝓsueueras.Quid in me dis
plicuit paternitati tue:nunqd degenerē me ꝓ
basti:experire certe vt; idoneum minist̄ū cle
geris cui cōmisisti dominici sanguinis dispen
sationē.Cui btūs sixtus dixit:nō ego te desero
fili neq; te derelinquo:sed maiora tibi debent
ꝓ fide xp̄i certamina:nos quasi senes leuio
ris pugne cursum recipimus:te aūt quasi iuue
nem manet glorioſior de tirāno triumphus.
post triduū me sequeris sacerdotem leuita:de
ditq; ei oēs thesauros precipiens vt ecclesijs ꝫ
pauperibus erogaret . Qui xp̄ianos diligēter
die ac nocte quesiuit ꝫ vnicuiq; ꝓut opus fue
rat ministrauit oēsq; pauperibus dispensauit
ideo ecclesia cantat de eo id psalmiste qō pon
tur.ij.ad Corinthios.viij.c.dispersit dedit pau
peribus iustitia eius manet in seculum seculi.
Que verba ponderanda sunt dispersit enim dō
q; pluribus cōdiuisit ꝫ nō vni:dispersit ꝫ non
auare retinuit:dedit ꝫ nō vendidit dedit libe
re sine spe mercedis lucri aut cōmodi aut obse
quij temporalis dedit nō dandum post mortē
dereliquit pauperibus.s.xp̄i nō parentibus nō
diuitibus:ideo iustitia eius manet in seculū se
culi:q; merces iustitie eius est eterna:vt expo
nit nicholaus de lira. Sed quia hoc loco elemo
syna btī laurentij tam sublimit̄ magnificat li
bet tria de ipsa dubia disputare.

¶Primum vtrū elemosynā dare sit actus cha
ritatis.

Secundum vtrū elemosyna fieri possit de illi
cite acquisitis.

Tertium vtrum elemosyna corporalis habeat
spiritualem effectum.

¶Ad primum dubium posset quis dicere ar
guendo.Q; actus charitatis nō potest cē sine
charitate:sz largitio elemosyna; potest cē sine
charitate:igit nō erit actus charitatis.naz pri
me ad Corinthios.xiij.c.apl's dixit.Si distri
buero in cibos paupertum oēs facultates me
as charitatem aūt nō habuero nihil mihi pro
dest.Ad hoc rñdet tho.ſa ſc.q.xxxij.Q; aliqd
dicit esse actus virtutis dupliciter:vno modo
materialit sicut actus iustitie est facere iusta :ꝫ
talis actus pōt cē sine virtute:nā multi nō ha
bentes habitū iustitie operant iusta:vel ex na
turali rōne:vel ex timore:vel ex spe aliquid adi
piscendi.Alio modo dr aliqd esse actus virtu
tis formaliter sicut actus iustitie est actio iusta
co modo quo iustus facit.s.prompte ꝫ delecta
biliter.Et hoc modo actus virtuz non est sine
virtute.ſm hoc ergo dare elemosynā materia
liter pōt esse sine charitate.dare vo elemosy
nam formal'r id est ꝓpter deum delectabil'r ꝫ
prompte ꝫ omni co modo quo delectet:nō est
sine charitate elemosyna quidez est opus quo
datur aliqd indigēti ex cōpassione ꝓpter deū.

¶Secundū dubium fuit vtrū elemosyna fieri
possit de illicite acquisitis.Ad hoc rñdet Tho.
vbi supra.q; aliquid potest dici triplicit illicite
acquisitum.Vno modo illud quod illicite ab
alio accipitur ꝫ debetur ei:nec potest ab eo qui
accipit retineri:sicut contingit in rapina furto
ꝫ vsuris ꝫ de talibus cum homo teneatur ad
restitutionem elemosyna fieri non potest.Se
cundo modo est aliquid illicite acquisitum :q;
ille qui acquisiuit retinere nō potest:nec tamē
debetur ei a quo acquisiuit.s.q; contra iustitiā
accepit ꝫ alter contra iustitiam dedit . Sicut
contingit in symonia in qua dans ꝫ accipiens
contra iustitiam legis diuine agit:vnde nō de
bet fieri restitutio ei qui dedit. Sed debet i ele
mosynas erogari:ꝫ eadem ratio est i similibus
in quibus scilicet datio ꝫ acceptio est contra le
gem.¶Tertio modo est aliqd illicite acqsitum

non quidem quia ipsa acquisitio sit illicita: sed quia id ex quo acquiritur est illicituz. Sicut patet de eo quod mulier acquirit per meretriciuz ⁊ hoc ꝓprie vocatur turpe lucrum. Quia enz mulier meretricium exercet turpiter agit ⁊ cõtra legem dei. Sed in eo q̃ accipit non iniuste agit nec contra legem vnde licite retineri potest ⁊ de eo elemosyna fieri: nõ tamen sit de tali lucro oblatio ad altare. iuxta illud Deuteronomi. xxiiij. c. Non offeres mercedem prostibuli in domum dei tui: tum propter scandalũ: tũ propter sacroz reverentiã. ¶ Tertium dubiuz fuit vtrum elemosyna corporalis habeat spiritualem effectum. ⁊ arguitur q̃ non. Nam effectus non est potioz sua causa: sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus: non ergo elemosyna corporalis habet spiritualem effectuz Secundo multiplicata causa multiplicat effectus. Si ergo elemosyna corporalis causaret spiritualẽ effectũ: sequeretur q̃ maioz elemosyna magis spiritualiter proficeret. Nõ est cõtra id quod saluatoz dixit Luce. xxj. c. de vidua ponente duo era in gaçophilatiũ. Videt tho. vbi supza: q̃ elemosyna corporalis põt triplicit cõsiderari. Uno modo ſm suam substantiam ⁊ ſm hoc non habet nisi corporalem effectum in quantum. ſ. supplet corporales defectus proximoz. Alio modo potest considerari ex parte cause eius inquantum. ſ. aliquis elemosynam dat ꝓpter dilectionem dei ⁊ proximi. Et quantum ad hoc affert fructum spiritualem: vnde sapiens Ecclesiastici. xxix. c. ait. Elemosyna viri gratiam hominis quasi pupillã conseruabit Tertio potest considerari ex parte illius cui datur: ⁊ sic habet spiritualem effectum inquantũ scilicet ꝓximus cui per corporalem elemosynã subuenitur mouetur ad orandum pro benefactoze. Ad primum itaq̃ argumentum dicẽdũ q̃ ratio illa ꝓcedit de corporali elemosyna ſm substantiam. Ad secundum vero dicitur q̃ vidua que minus dedit ſm quantitatem plus dedit ſm suam proportionem: ex quo pensat i ipsa maioz charitatẽ affectꝰ: ex q̃ charitate elemosyna corporalis spiritualem efficaciã hẽt. Igit beatus laurentius ex hoc maxime cõmẽdatur quia totus charitate succensus thesauros pauperibus dispensauit. Nec obstat q̃ sui nõ erãt quos si voluisset potuisset pro se retinere: cum etiam si semper illos possedisset: adhuc distribuisset pauperibus ꝓpter diuinum amoꝛem.

¶ Qualiter beatus laurentius examinatus est igne tirãnice persecutionis ⁊ de gratia constãtia ⁊ gloria beati laurentij. Capitulũ. iij.

Certus ignis quo examinatus est beatus laurentius: ⁊ nõ est inuenta in illo iniquitas impaciẽtie: dicitur tirãnice persecutionis: nam decius persecutus est cum vsq̃ ad mortem: quam ipse letanter ꝓ xp̃o suscepit: de hac tamen illius persecutione considerare debemus tria.

Primo gratiam.
Secundo constantiam.
Tertio gloriam.

¶ Primo consideremus gratiam quam deus contulit beato laurentio in miraculis faciẽdis ⁊ conuertendis gentilibus. venens nanq̃ ad domum cuiusdam vidue que multos christianos in domo sua absconderat: quaz longus dolor capitis detinebat: imposita manu super caput eius eam a dolore capitis liberauit ⁊ pauperum pedes lauans omnibus elemosynã dedit. Eadem nocte in domo cuiusdam christiani veniens quendam cecum ibi repperit ⁊ facto signo crucis eum illuminauit: vnde ecclesia cantat de eo. Laurentius bonuz opus operatꝰ est: qm̃ per signum crucis cecos illuminauit. Cum autem beatus sixtus decio nollet consentire nec ydolis imolare ipsum decollari precepit accurrens autem beatus laurentius post ipsuz exclamabat. noli me derelinquere pater sancte q̃ thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi. Tũc milites audiẽtes thesauros laurẽtium tenuerunt. ⁊ perthemio tribuuo tradiderunt. Ipse autem decio cum presentauit. Qui tradidit cum Valeriano prefecto vt aut thesauros prodat ⁊ sacrificet ydolis: aut diuersis cum interire faciat supplicijs ⁊ tormentis. valerianus autem cuidam vicario nomine hipolito in custodiã eũ tradidit: quem ille cũ multis alijs in carcere reclusit. Erat autez ibi in custodia quidam gentilis nomine lucillus qui plorando lumen oculorum amiserat. Cui beatus laurentius lumen se restaurare promisit: si in xp̃m crederet ⁊ baptismum susciperet: at ille se baptiçare instantius postulauit. Accipiens ergo laurentius aquam dixit ei: omnia i cõfessione mundanꝫ. Cunq̃ illum de articulis fidei interrogasset diligenter. Et ille omnia se credere confessus fuisset: aquam super eius caput effudit ⁊ ipsum in christi nomine baptiçauit. Sta-

tumq; qui cecus fuerat lumen recepit. Quapro
pter multi ad cum cecꝫ veniebãt: ꝛ ab eo illum
nati redibant. Interrogatꝰ ab hipolito de the
sauris: ita respondit q ipsum ad fidem cõuer
tit ꝛ cum omni familia baptiçauit. Secundo
consideremus beati laurentij constantiaꝫ quã
habuit in tormentis: post omnia quidẽ supra
dicta mandauit valerianus ad hipolitũ vt lau
rentium presentaret: cui laurentius ait: ambu
lemus parirer quia mihi ꝛ tibi gloria prepara
tur. ad tribunal igitur ambo veniunt ꝛ fit ite
rum inquisitio de thesauris: laurentius autez
triduo indutias petijt: quas valerianus eidem
sub hipolliti pollicitatione cõcessit: in hoc tri
duo laurentius pauperes claudos cecos ꝛ ali
os collegit: ꝛ cos in palatio salustiano coꝝ de
cio presentauit dicens. Ecce isti sunt thesauri
eterni qui nunquam minuuntur sed crescunt:
qui in singulis disperguntur ꝛ in omnibus in
ueniuntur. horum enim manus thesauros in
celum deportauerunt. Valerianus presẽte de
cio dixit. Quid variaris per multa: iam nũc sa
crifica ꝛ magicam artem depone. Cui lauren
tius. Quis debet adorari qui factus est an qui
fecit. Iratus decius iussit cum scorpionibus ce
di: ꝛ omne genus tormentorum ante ipsum af
ferri: quem cum sacrificare iuberet vt hec tor
menta euaderet. respondit infelix: has epulas
semper optaui. Tunc iubente decio nudus fu
stibus ceditur ꝛ ardentes lamine ad latera ap
ponuntur. Dixitq; laurentius. Domine iesu
christe deus de deo miserere mihi seruo tuo
quia accusatus non negaui: interrogatus te do
minum confessus sum. Dixitq; ei decius. scio
q per artem magicam tormenta deludis: me
tamen deludere non valebis. Jussitq; euꝫ plũ
batis durissime cedi: laurentius autem orauit
dicens. Domine iesu christe accipe spiritũ meũ:
tunc audiente decio vox insonuit: Adhuc
multa certamina tibi debentur. Tunc decius
furore repletus dixit: viri romani audistis de
mones istum sacrilegum consolantes: qui nec
deos colit nec tormenta metuit: nec iratos pri
cipes erpauescit. Jussitq; iterum eum scorpio
nibus cedi. Subridens autem laurentius gra
tias egit: ꝛ pro astantibus eroꝛauit: eadem ho
ra romanus in xpm credidit. Reclusus pꝰ hec
iterum laurentius in custodia hipolti: nocte se
quenti laurentius ad decium adducitur. cui de
cius: aut inquit dijs sacrificabis aut nox ista i
te cum supplicijs expendet. Cui laurẽtius nec
nox obscurum non habet: sed omnia in luce
clarescunt. Dixitq; decius: asseratur lectus fer
reus vt requiescat in eo: contumax laurentius
ministri ergo cum eruentes super craticulam
ferream extendunt: ꝛ prunis suppositis eũ cuꝫ
furcis ferreis compressserunt. Dixitq; lauren
tius valeriano. discе miser: q carbones tui mi
hi refrigerium: tibi autem eternum supplicium
prestant: quia ipse dominus nouit q accusatꝰ
non negaui cum: interrogatus christum cõfes
sus suꝫ: assatus gratias ago: dixitq; hilari vul
tu ad decium. Ecce miser assasti vnam partem
gira aliam ꝛ manduca. deinde subdidit: grati
as ago tibi domine quia ianuas tuas ingredi
merui: ꝛ sic spiritum emisit. Confusus decius
cum valeriano ambulauit in palatium tiberij
relicto corpore super ignem. Quod hipolitus
mane rapuit ꝛ cum iustino presbytero in agro
verano conditum aromatibꝰ sepeliuit. ¶ Ter
tio consideremus gloriam quam assecutus est
beatus laurentius post susceptum martyrium
ꝛ illa que in celis est ꝛ nobis est inperscrutabi
lis obmissa tantum ad eam dirigamus mentẽ
quam tribuit illi deus in sua ecclesia militante
fecit quidem deus sanctum suum martyrẽ mul
tis miraculis coruscare: de quibus pro deuo
tione nostra aliq; pauca narremus. Refert gre
gorius turonensis. ℣ dum quidam sacerdos
quandam ecclesiam sancti laurentij repararet
ꝛ trabes quedam nimium breuis esset. rogauit
beatum laurentium vt qui pauperes foueraꝛ
tuc inopie subueniret. Que subito sic excreuit
vt pars non modica abundaret. Quam par
tem sacerdos minutatim incidit ꝛ multas in
de infirmitates sanabat. Quidam insuper pre
sbyter nomine Santulus beati laurentij eccle
siam a longobardis incensaꝫ reparare volens
artifices multos condurit. Quadam autem
vice dum quid eis apponeret nõ haberet pre
missa oratione respexit in clibanum ꝛ ibidem
candidissimum panem inuenit. Sed cum vir
ad vnius prandij esum tribus personis suf
ficere videretur laurentius artifices suos no
lens deficere sic predictum panem multiplica
rifecit q in alimentum decem dierum op era
rijs cũctis suffecit. Sũt ꝛ alia huiꝰ sci miracu
la que causa breuitatis omittimus. agiꝫ deuo
tiõe qua possumꝰ btm laurẽtiũ deprecemur vt
sua intercessione nos dignos efficiat q̃ mediã

te peruenire valeamus ad illam gloriam sempiternam in qua ipse letatur cum domino iesu xpo. Cui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusquintus de sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sacte dei.

QUIDristus purgauit peccata ipsius et exaltauit i eternū cornu eius. Sapiētis verba sūt ista originaliter Ecclīastici. xlvij.c. Ex omni parte resonant laudes crimie augustini doctoris prestantissimi. Tanta ex verbo illax copia est vt non nisi longissimis orationibus explicari queant: verūtamen ne in solēnitate ipsi⁹ ab eius deuotione mens nostra iciunet aliqua de ipso patre celebratissimo breuiter disseremus. Gaudent quippe breuitate moderni. vt notat ff. qd metus cau. l. i. C. de appellationibus. l. amplioē. §. in refutatoriis. Colligemusqz aliqua ex multis que sancti augustini et merita et gloriam exprimunt verba sapientis in themate i qb⁹ tria mysteria de brō augustio distiguem⁹.

Primū dicitur conuersionis.

Secundum cōmendationis.

Tertium magnificationis.

¶ De cōuersione beati augustini et de his que induxerunt eum ad heresim et de errorib⁹ manicheorum. Capitulum. j.

PRimū mysteriū declarandū de brō augustino dicitur conuersionis de quo dicitur. xps purgauit peccata ipsius. hoc vtiqz factum fuit: dū relicta vanitate phox: abiectaqz impiissima heresi manicheox in christuz perfecte credidit et sacrū baptisma suscepit ad qō plenius intelligendum tria in hac parte dubia proponemus.

Primum que fuerint cause augustinū ad heresim manicheox inducētes.

Secundū qui sunt manicheox errores principales et detestandi.

Tertium que fuerunt media ad penitentiaz et conuersionem augustini cooperantia.

¶ Ad primū dubium rndemus qd fuerint tres cause precipue que induxerunt augustinum in errores manicheox.

Prima dicit intellectus existimatio.

Secunda affectus inordinatio.

Tertia cordis obduratio.

¶ Prima cā fuit existimatio intellectus: habuit nanqz ex dono nature tantā ingenij sublimitatē tantūqz itellectus acumen vt videat qdāmodo ipossibile qō ipse de se i Vitate fateret. Ait eni sic in li. pfessionū. Oēs libros artiuz qs liberales vocāt tūc negssimus cupiditatū iniquax seruus p me ipsū legi et itelleri qscūqz legere potui. Quicqd. n. ē de arte disserendi et loquēdi. Quicqd de dimēsionibus figurax et de musicis et de numeris sine magna difficultate nullo hominū tradēte itelleri. Scis tu dne deus meus qd celeritas intelligendi et discēdi acumē donū tuū est: sed nō ide sacrificabā tibi: ideo sic pcludit qm nō se humiliabat deo neqz scripturis sanctis prebere volebat assensū. Et vt bernardus super cantica asserit. Superbo loco veritas non videt. Et sup illud Jeremie. xlviiij. arrogantia tua et superbia cordis tui decepit te. glo. ait. omnis hereticus arrogans quia superbia facit hereticum nō ignorantia. Bre go. insuper dicit: Tanto a dei luce superbi lōge sunt quanto apud se humiles nō sunt. Ad hāc itaqz dementiā superbi deueniunt vt intellectum eox minime limitatū arbitrent: credūtqz illum propria vi attingere posse omnia intelligibilia. Sic et augustinus putabat se absqz deo suo intellectu omnia penetrare: ob quod flebat eum deus ruere in tenebras errorūz: vnde in lib. cōfessionum loquens ad deum dicit. tumore meo separabar a te et nimis inflata facies claudebat oculos meos. Et iterum in eodem libro. instituī animū intendere in scripturis sacris: sed visa est mihi scriptura indigna quam tuliane dignitati comparārem. Tumor enim mentis fugiebat modum eius. Illa antē erat que cresceret cum paruulis: sed ego dedignabar esse paruulus et tumidus fastu grandis mihi videbar. ¶ Secunda causa que induxit augustinum in errores fuit affectus inordinatio. iclinauerat qppe affectū suū iordiate ad ista temporalia bona ad diuitias ad gloriaz vanam et similia. Nam de cartagine romaz et de roma mediolanum perrexit: vt rethoricā venderet illaz scilicet legēdo et sue cupiditati et glorie satisfaceret: vnde ipse ait in lib. confessionū Docebam artez rethoricam et victoriosam loquacitatem victus cupiditate vendebam. Et iterum in eodem libro. Eralabant nebule de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis et obnubilabant cor meum vt non discerneretur serenitas dulcedinis a caligine libidinis: Multi enim tāto ardore ad hec tēporalia

inflammāt vt omnino ceci facti in varios labant errores. hij ꝫ iterdū christianos suo ore sefore dicant: tñ in corde nil credūt de vita futura: nec penas timēt. neqꝫ desiderāt gloriā sempiternā. ¶ Tertia cā q̄ induxit Augustinū i errores dicit cordis obduratio: vocatus namqꝫ a deo multotiens ⁊ tactus gratia illius nolebat aperire cor suū: imo claudebat illud. vnde in libro cōfessionū dicebat. Vocasti me ⁊ nō erat qui rūderet tibi dicēti mihi. Surge q̄ dormis ⁊ erurge a mortuis: ligatus eni cram nō alieno ferro sed mea ferrea volūtate. Volutabat q̄ Augustinus in perditissimis erroribus manicheox nccnō ⁊ alioꝝ. Nam ad has nugas adductus est vt arborē fici plorare diceret: cuꝫ ab ea ficus vel foliū tolleret.

¶ Secundū dubiū fuit: q̄ sunt manicheoꝝ errores principales ⁊ detestandi: ⁊ ad hoc dicimus q̄ sunt tres.

Primus est contra principij veritatem.
Secundus p̄ incarnationis xp̄i veritatem.
Tertius contra legis antique bonitatem.

¶ Primus error manicheoꝝ ē cōtra p̄ncipij vnitatē: nam vt dicit in.c.i. de summa trinitate ⁊ fide catholica. vnum vniuersoꝝ principiū Dō Ari. ⁊ phi. viij. phisicoꝝ. vnum mouens: ⁊ in libro de causis vnam primā causaꝫ: ⁊ in. xij. metaphisice. vnum principē appellat. Sed Augustinus cōscribit in li. de natura boni. manicheī duo principia ponūt vnum mali aliud boni: vnus ſm eos princeps lucis est. Cuius habitatio regio lucis super ista visibilia. Alter ē princeps tenebrarum et aduerso: cuius habitatio est regio tenebraꝝ: ⁊ vteꝫ princeps habꝫ populū suū ⁊ a principio tenebraꝝ dicunt esse corruptibilia ⁊ mutabilia. Iste error valde ꝓtu melioſus ē: ⁊ creatori ⁊ creaturis. Creatori qp pe quia magnā partē sui regni ⁊ glorie sue aufert ei dominū creaturarū visibiliū alteri tribuit. Creaturis etiam cōtumelioſus est: quas retrahit a domino tā honorabili ⁊ subdit eas tam vili seruituti: vt est seruitus diaboli. Sed vt appareat huius erroris falsitas subdemus auctoritates ⁊ rationes quibus initur vt sic debilitas eius facilius corruat. Arguunt ergo primo manichei. q: matthei. vj. c. dixit xp̄s. nemo pōt duobus dñis seruire: vocans diabolū dominū eo q̄ ipse sit dominus mundi: vt ipsi aiunt: ergo ipse est deus vel creator ipsius. Sz argumentū nō ꝓcludit. cū reges gentiū dominentur. luce. xxij. sed tamē nō sunt dij vel creatores. Secundo arguunt q: matthei. vij. c. scribitur. nō potest arbor bona fructus malos facere. Ex quo inferunt: ergo mala nō possunt cē ab eodē principio a quo sunt bona. Ergo sunt duo principia vnū bonoꝝ: aliud maloꝝ. Quibus rūdemus q̄ ꝛz arbor bona nō faciat malū fructū: tñ nihil ꝓhibet fructū quē arbor bona bonū ꝓduxit posse putrefieri ⁊ corrumpi: ⁊ nemo adeo fatuus est vt cū videt diuersa pira in arcba vel in mensa: quoꝝ alia putrida sūt: alia sana q̄ ꝓpter hoc nō credit ea non posse cē ex eadem arbore: nec aliquis credat duas mulieres nō posse habere vnā matrē: eo q̄ vna virgo alia corrupta. Sic nihil ꝓhibet diabolū cē bonū creatione ⁊ factū a deo: malū Vo sua voluntate. ¶ Tertio arguunt manichei q: ioānis viij. c. scribitur. vos ex patre diabolo estis: ergo diabolus est creator illoꝝ: quibus verba illa sic dicta sunt. Respōdet q̄ nō sequitur: nam pater dicitur aliquis alterius: vel q: ab eo habet substantiā: vel quia ab eo habet mores suscipiendo eius doctrinā: vel imitando vitā: ſ̄ secundo modo diabolus erat pater phariseoꝝ ¶ Quarto arguunt ioānis. xiij. christus dixit de diabolo. venit enim princeps mundi huius ⁊ in me nō habet quicqꝫ. diabolus ꝓnceps mū di vocatur: ergo mundus est ab eo. respondet q̄ nō omnes principes sunt dij vel creatores: ꝓterea ipse princeps erat vsurpatione: vnde iudicio a mundo erat ciciendus: ſm illud ioānis xij. Nunc iudicium est mundi: nunc princeps mundi huius eicietur foras. ¶ Quito arguunt quia ioānis. xviij. dixit xp̄s. regnū meū nō est de hoc mundo. ergo xp̄s nō est rex huius mundi: ergo mundus est regnum diaboli. Respondetur q̄ regnū xp̄i fideles vocant: qui nō sunt de hoc mundo: quia nō sunt dediti mundanis sunt tamē in mundo sed quasi exulātes ⁊ eternum regnū dei desiderantes. ¶ Sexto arguūt quia apl's ꝙa ad corinthios. iiij. c. ait. deus huius seculi excecauit mentes infideliū: diabolus ergo deus huius seculi est. Respōdetur q̄ diabolus nūcupatione deus est vel dñs ⁊ non ſm veritatē. Nam ⁊ venter deus vocat ad philipenſ. iij. c. quoꝝ deus venter est: tamen venter nō est creator: ostendendum est igit manicheis q̄ omnia sunt creata ab ipso deo visibilia ⁊ inuisibilia. Scribit nāq; matthei. vj. c. Respicite volatilia celi ꝛc. Et subditur pater vester celestis pascit illa: ergo cibus corruptibilis q̄ aues pascuntur a patre celesti est. Et matthei. v. c. di

citur de pane celesti. pluit super iustos ⁊ iniu-
stos: ergo pluuia est ab eo. Et matthei. viij. c.
scribitur de xpo q vēti ⁊ mare tanḡ dño obe
diebant ei. ⁊ ioannis. i. c. Omnia per ipsū facta
sunt. ⁊ itex ibi. In ppria venit ⁊ sui eum non
receperunt. Sed nō erant per gratiā sui: cum
essent mali: ergo sui erant per creationē. Item
mutauit aquā in vinū corruptibile. ioannis. ij.
c. ergo ⁊ corruptibilia sunt ab ipso. Et apls ad
romanos. ij. c. ait. ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso
sūt omnia. Et prime ad Corīthios. x. c. Ex deo
oia. ⁊ ad Ephesios. ij. c. ipsi⁹ factura sumus. ⁊
eiusdem. iij. c. In deo qui creauit oia. ⁊ ad col-
locenſ. iij. In ipso condita sunt vniuersa que
sunt in celo ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia. Et
ad Hebreos. i. c. Initio tu dñe terrā fūdasti: ⁊
opera manuū tuax sunt celi. ⁊ Actuuz. ij. c. di
citur. Tu fecisti celū ⁊ terrā. ⁊ eiusdē. xvu. c. de
us qui fecit mundū ⁊ omnia que in eo sunt. ⁊
apocalipsis. x. c. iurauit per viuentē in secula se
culox qui creauit cēlū ⁊ terram mare ⁊ oia q̄
ī eis sūt. mouenſ itaq manichei absq vlla ra
tione docentes multas fatuitates. ¶ Secun-
dus error manicheox est contra incarnatiōis
xpi veritatem: dicunt enim xpm non habuisse
veram humanā naturā. Sed contra istos est
scriptura sacra: que christum affirmat deum ⁊
hominē: hominē xo perfectū ex aia rationali
⁊ humana carne subsistentē: atq vex redem-
ptorē mundi affirmat qui nos redemit precio
so sanguine suo. ¶ Tertius error manicheox
est cōtra legis antique bonitatem. dicunt enim
patres veteris testamenti fuisse dānatos quia
legunt aliqū peccasse. Sed similiter dicendum
foret de petro ⁊ paulo qui aliqū peccauerunt.
qō ipsi negant. Sed nos ꝓbamus testimonijs
noui testamenti qō ipsi recipiunt, antiquos pa
tres bonos fuisse atq saluatos: nam legit mat
thei. viij. c. Multi ab oriente ⁊ occidente veni-
ent ⁊ recumbēt cū abraam isaac ⁊ iacob in re-
gno celox: ergo abraam isaac ⁊ iacob sunt i re
gno celox. Item matthei. vij. c. in transfigura
tione dñi apparuerunt moyses ⁊ helias cū co
loquentes: si damnati fuissent in transfigurati
one illa nō affuissent. Insuper luce. xvj. laçarus
mortuus portatus est ab angelis in sinū abrae
Tenēt adhuc manichei legē veterē datam esse
a principe tenebrarum ⁊ malam esse. Cui erro
ri occasionem dedit primo legis grauitas. Vi
sum est enim aliquibus nō fuisse deū benignū
qui tam graue onus populo imposuerit. Ad
quod dicendum q corda iudeorum erecta e-
rant per presumptionem. Iam dicebant Exo
di. xviii. ca. Non deest qui impleat: sed deest
qui iubeat. Et Exodij. xxiiii. capi. Respondit
vniuersus populus simul cuncta que locutus
est dominus faciemus. ideo humiliandi erant
graui onere legis: vt ad auxiliū gratie curreret
Secundo dedit occasionem huic errori iusti-
tia qua puniebant criminosi. vnde dicunt non
fuisse deum benignū qui legem tā crudelez de-
dit. Ad quod dicendū q cum principium sapi
entie sit timor dei: vt scribit Prouerbiox. i. c.
pfectio vero sapiētie sit amor dei. prima lex de
buit inchoare a timore malos acriter puniēdo
secūda lex debuit sapientiā perficere cuz amo-
re multis amonitionibus ⁊ promissionibus ⁊
beneficiorum exhibitionibus incitando. Ter-
tio huic errori occasionem dedit verbum apo
stoli ad romanos. vi. c. vbi ait. nunc soluti su-
mus a lege mortis: ⁊ vocat ab apostolo lex ve
tus lex mortis. Ad quod dicendū q lex mortis
fuit suis transgressoribus: sed lex vite fuit intē
tione dantis: sed lex mortis vitio transgre-
dientis. vnde subdit ibi apostolus. Quid ergo
dicemus: lex peccatuz est absit. Sunt ⁊ alii ma-
nicheorum errores ridendi: quos cā brevitatz
omittimus. Siquis autem de illis plenius edo
ceri velit legat sūmam de virtutibus ⁊ ibi ma
teriā istā bene copiosoq digestam inueniet.
¶ Tertium dubium fuit. Que fuerunt media
ad penitentiam ⁊ conuersionem augustini' co-
operantia. Et dicimus q tria: primuz fuit pie
matris lachrymosa oratio. Secundū ambrosii
facunda predicatio. Tertium exemplorum ꝓ-
uocatio. Primum fuit pie matris lachrymosa
oratio. Ipse nāq in ꝓuntia africe ciuitate ve
ro cartaginensi ortus honestis parentibus ge
nitus est ex patre. s. patritio: matre vero moni
cha nuncupata: hec religiosa valde: ⁊ in christi
amore fundata plurimū flebat pro filio: ⁊ ipsū
ad vnitatē fidei reducere satagebat. Quadam
autem vice ⁊ ipse in libro pfessionū testat: ma-
ter illa sancta vidit se stare in quadam line li-
nea lz tristem: ⁊ quidam ei pulcherrimus iu-
uenis astitit ⁊ causam tante tristitie requisuit
Que cum diceret perditionē filii mei augusti-
ni deploro. Ille respondit: esto secura: quia vbi
tu, ibi ille: ⁊ ecce continuo filium suum iuxta se
stare vidit: hec post dum augustino retulisset.
Ille ait falleris mater non tibi sic dictum est.
Sed vbi ego ibi tu, econtra illa dicebat. Non

fili mihi dictum est vbi ille ibi tu. Sdd vbi tu ibi ille. Rogabat ergo sedula mater quasi importuna quendam episcopum vt pro suo filio intercedere dignaretur. Cui tanta quodāmodo importunitate deuictus prophetica voce respondit: vade secura quia impossibile est vt filius tantarum lachrymarum pereat. De ipsa itaq; referre possumus illud quod christus in sermone qui legitur in festo beati iacobi maioris dixit. non sentiebat inquit illa sicut cetere matres que corpus natorum amant animam autem contēnunt. Desiderant enim illos valere in hoc seculo: t non curāt qd in alio sint pasturi. Alii militias filiis prouident alii honores t nemo filiis prouidet dominum: perditionez illorum cum magno precio cōparant: t salutez illis nec dono accipere volunt. Si vident illos pauperes tristantur t suspirant. Si autem viderint peccantes nemo tristat: vt ostendāt q; corpor sunt parentes non animarum. hec ille. Secundum medium qō concurrit ad penitentiā t conuersionē augustini fuit ambrosii facūda predicatio. Cum enim augustinus apud cartaginē multis annis rethoricā docuisset occulte matre nesciente romā venit: t ibidem multos discipulos congregauit: his temporibus mediolanenses a synaco prefecto romanorum petiere sibi doctorē i rethorica destinari. Erat ibi tunc presul vir dei ambrosius t ad precēs mediolanensium illuc mittitur augustin⁹: mater autem eius quiescere non valens cuz multa difficultate ad eum venit: t ipsum iam nec vere manichēum: nec vere catholicum reperit. Cepit autem augustinus brō ambrosio adherere t eius predicationes frequenter audire. Erat.n. in p̄dicatione satis suspensus ne quid ꝓtra ipsā manicheoꝝ heresim vel pro ipsa diceret. quadā vice ꝓtra illū errorē ambrosi⁹ diuitius disputauit t ipsū aptis rōnibus t auctoritatibus ꝓfutauit: ita vt error a corde augustini penitus pelleretur. Tertium medium qō concurrit ad penitentiā t ꝓuersionē augustini dī exemploꝝ ꝓuocatio t inflāmatio. Cum.n. sicut ipse narrat in li. ꝓfessionū tam via xpi sibi placeret sz per ipsā angustā adhuc ire pigeret animū dñs in mentem eius vt ad simplicianuz in quo lucebat gratia diuina pergeret vt sibi estus suos conferenti ꝓferret quis esset aptus modus ambulandi in via dei in qua alius sic alius sic ibat: displicebat enim ei quicquid agebat in seculo pre dulcedine dei t decore dom⁹ eius quā dilexit. Simplicianus autez cepit eū hortari ipse quoq; cepit seipsum hortari ac dicere. Quot pueri t puelle intra ecclesiā deo seruiunt. tu nō poteris q; isti t iste: an vero isti t iste in seipsis possunt t non in deo suo: quid in te stas t non stas: proice te in eum t recipiet te sanabit te. Inter hoꝝ colloquia memoria victorini in medium venit: vnde exhilaratus simplicianus narrat. Qualiter idem adhuc gentilis ob sui sapientiam rome qō maximum erat tunc statuam meruisset. Et qualiter se sepius christianum dicebat: cui cum simplicianus diceret: non credo nisi videro te in ecclesia: ille iocando dicebat: nunquid parietes faciunt hominem christianum: tandem dum ad ecclesiaz venisset t ci tāq; verecūdo occulte lib vbi erat symbolum fidei ad legendum datus fuisset: ille in altum ascendit t alta voce pronunciauit. Tunc etiam ab africa quidam amicus augustini nomine pontianus superuenit t vitā t miracula ipsius magistri antonii qui nuper i egypto sub Constantino imperatore defunctus fuerat recitauit. hoꝝ exemplis augustinus vehementer exarsit: ita q; socium suum alippium tam vultu q; mente turbatus iuasit t fortiter exclamauit. Quid patimur quid audim⁹. Surgunt indocti t celū rapiunt t nos cum doctrinis nostris in infernum demergimur: t accurrens in quendam hortum sub quadaz ficu se, p iecit vt ipse narrat in li. confessionum t amarissime flens lamentabiles voces dabat. Cum autem amarissime fleret audiuit vocem dicentē sibi. Tolle lege: aperuit cōz statim codicē apostolicū t coniectis oculis ad primū cap. legit. in quimuni dñm iesum xp̄m. t statiz ab eo oēs dubitatis tenebre diffugerūt: interim autem taz vehementissimo dolore dentiū torq̄ri cepit: vt fere ad credendam opinionē cornelii phi succēderetur q; summū bonū aie in sapientia: sūmū vero bonū corporis in nullū sentiendo dolorē posuerat. tam vehemēs autē ille dolor fuit q; etiam loquelā amisit. Quo circa vt in li. cōfessionū refert in tabulis cereis scripsit vt oēs p eo orarēt vt dolorē illū deus mitigaret: ipse vero cum aliis genua flexit t subito sanum se sē sit. insinuauit ergo per litteras sancto viro ambrosio votum suum vt moneret quid sibi de libris sanctis legendum esset: quo acrior fieret fidei xp̄iane: at ille iussit Ysayam ꝓphetam eo q; euangelii t vocationis gentium pronunciator apertior videatur. Cuius principium cum

augustinus nō intelligeret totum aliud tale cē arbitrans distulit vt illud relegeret cum i scripturis sanctis magis exercitatus esset. Aduenientе vero paschali tempore augustinus cum esset annoꝝ triginta cum filio suo a deo dato puero valde ingenioso: quem augustinus i sua adolescentia duꝝ adhuc gentilis ꝛ philosophꝰ esset genuerat: necnō cum alippio amico suo sacrum baptisma suscepit: de hac augustini conuersione scripsit sanctus datius epūs mediolanensis li. i. sue cronice. c. x. de quo datio gregorius memmit in libris dialogoꝝ. Tunc in illo baptismate ambrosius cepit. Te deum laudamus. ꝛ augustinus rūdit. te dōm confitemur. Et sic ipsi duo hūc hymnū alternatim cōposuerūt: ꝛ vsqꝫ i finē decātauerūt: ꝓtinus aūt i fide catholica mirabilr ꝓfirmatus spē omnē quā hēbat i hoc seculo dereliqt: ꝛ scholis quas regebat abrenūciauit. o miranda dextere dei excelsi mutatio que augustinū nō solum de tenebris eduxit in lucē sed illū luminare grande in sua ecclesia prefecit.

¶ De humili penitentia ꝛ singulari doctrina atqꝫ integritate vite beati augustini. Cap. ij.

Ecundum mysteriū declarandū de beato augustino dicit cōmendatio. Cōmēdatur quidem maxime de tribus.

¶ Primo de penitētie humilitate.
Secundo de doctrine singularitate.
Tertio de vite integritate.

¶ Primo cōmendatur de penitentie humilitate. nam ꝫ peccata grauia amarissime deflerit: tamen ex ipsa humilitate de peccatis q̄ nos minima reputamus in li. ꝓfessionum deo se dolenter accusat. Sicut de eo q̄ cū puer cēt ludebat ad pilā cū ad scholas ire deberet. Itez de eo q̄ ꝛ volebat legere vel addiscere nisi vi a parētibus vrgeretur. Itē de eo q̄ fabulas poetarum sicut fabulā ence cū adhuc esset puer libenter legebat: ꝛ didonē mortuā ꝓpter amorē plorabat. Item de hoc q̄ de eclario vel mensa parentum aliqua furabatur vt pueris ludētibus daret. Item de eo q̄ in ludos puerorum fraudulentas victorias exercebat. Item de eo q̄ pira de quadam arbore vicina vince fuc cū esset annoꝝ sexdecim furatus fuerat. Accusat etiam se de eo q̄ aliquando nimis libenter canē vidit currentē. Et de eo q̄ per agrū trāsiēs venationem libenter ꝓsperit: ꝛ de eo q̄ domi existens aranceas muscas suis retibus capientes nimis attente prosperit. Ideo autē de his coram domino confitebaꝫ vt ipse dicit. Quia aliquando a bonis meditationibus auertunt ꝛ orationes iterrūpunt. Si qs Vo feruorē cōpunctiones deuotionē ꝓtritionem augustini penitentis plene scire desiderat legat libros cōfessionum qui vndiqꝫ resonant liquefactionez cordis ipsius. Secūdo cōmendatur augustinꝰ de doctrine singularitate. Q̄ singularis ꝛ excellentissimus fuerit in doctrina ostendūt nobis libri quos cōposuit: sed ad eius gloriaz accedit alioꝝ sanctoꝝ doctoꝝ testimonium: qui de augustino loquentes ipsum copiosissimis laudibus attollunt. Vnde ꝓsper in li. de vita cōtēplatiua inquit Augustinus eps acer erat ingenio: suauis eloquio: secularibus litteris peritꝰ: in ecclesiasticis laboribus studiosus: in quottidianis disputationibus clarus: i omni sua actione compositus: in questionibus soluēdis acutus: in conuincendis hereticis circunspectus: i expositioe fidei nostre catholicus: in explanandis scripturis canonicis cautus. Quem i libellis meis pro possibilitate mea sum secutus. Et anselmus in prologo monologioñ. nihil potui inuenire me dixisse qō nō catholicoꝝ patrum ꝛ maxime beati augustini dictis cohereat. Et policrates libro. ij. c. xviij. narrationis auctorē magnū teneo augustinum. Et possidonius. augustinus sapientie lumen prefulgidum ꝓpugnaculum veritatis omnes ecclesie doctores tam ingenio q̄ scientia vicit. Incomparabiliter florens tam virtutum moribus q̄ influctia doctrinarum. Hugo in didascolō. lib. iiij. ꝛ Isidorus lib. vj. ethimo. De nostris apud grecos origenes in scripturarum labore tam grecos q̄ latinos operū suoꝝ numero superauit: denicq; hieronymus scr milia librorꝝ eius legisse fatet: horꝝ tamen omniū studia augustinus ingenio ꝛ scientia sua vicit. nam tanta scripsit vt diebus ac noctibus non scribere quisq̄ valeat libros suos: sed nec legere quidem occurrat. Et egesippus in ꝓlogo libri de floribus paradisi. Inter magnos ꝛ egregios catholice doctores ecclesie preclarum fuisse ꝛ esse augustinum quis ignoret: quem cū diuina ꝛ humana eruditione mirabilem omnes orthodoxi in toto terrarum orbe veneranꝫ: precipue cum apostolice sedis antistites scripta eius sua probabili auctoritate firmantes: tanto maiore studio semper ampleri sunt: quanto ampliore solatio eis vsuros se fuisse testantur. Et cassiodorus, i prologo sup psalteriū. Ad augustini facundis-

simi patris ꝓfugi opulentissimā lectionē: quo circa memor ifirmitatis mee mare ipsius quorundā psalmoꝝ fontibꝰ ꝓfusū: diuia misericordia largiente in riuulos vadosos compēdiose breuitatis deduxi vno codice tot diffusa cōplectens quot ille in decades qndecim mirabiliꝫ explicauit. Sed vt quidā de homero ait. Tale est de eius sensu aliquid subripere quale hercules clauā de manu tollere. Est.n. lr̄arum omniū egregius magister decurrēs tanq̄ fons purissimus nulla fece pollutus. Sed in integritate fidei perseuerās: nescit hereticis locū dare: vnde se possint aliqua colluctatiōe defendere. Totus catholicus: totus ortodoxus inuenit: t i ecclesia dñi suauissimo nitore resplēdēs: supni luminis claritate radiat. Et haymo in cōmentario super secūda epl̄a ad Corinthios: sm brūz augustinū: necesse ē ad altiora conscendere: t ꝓfundiora scrutari: qui in lucidandis questionibus oēs doctores excellit. Et utiq̄ haymo ibidem. Sicut sol in lumine excedit oēs planetas ita augustinus omnes excessit in sacris exponendis scripturis. Et volusianus cui augustinus epl̄as scripsit. Legi dei deest quicquid augu. cōtigerit ignorare. Et grego. in epl̄a ad innocentiū prefectū africe. Q̄ expositionē sancti iob vobis trāsmitti voluistis: vestro studio cōgaudemus: sed si delitioso cupitis pabulo saginari: beati augustini cōpatriote vestri opuscula legite: t ad cōparationē illius similaginis nostrū furfurē nō queratis. Et idem in registro legit̄ q̄ brūs augustinus nec cū sorore habitare ꝓsensit dicēs. Que cū sorore mea sunt sorores mee nō sūt. docti q̄ viri cautela magna nobis dz cē istructio. Et Micro. in li. de duodeciz doctoribus. Augustinus epūs volans per mōtium cacumina: quasi aquila multa celoq̄ spatia terrarūq̄ situs t aquaq̄ circulū claro sono ꝓnunciauit. Et idē in epl̄a ad augustinuz. duobꝰ libellis tuis eruditissimis: t oīs eloquētie splendore fulgentibꝰ respōdere non potui. Certe quicquid dici potuit: t assum ingenio t de scripturaq̄ hauriri fontibus a te positum ē atq̄ discretum: sed queso reuerētiā tuam parūper patiaris me tuū laudare ingeniū. Sunt t alia tam hieronymi q̄ alioꝝ doctoꝝ testimonia de laudibus augustini que nos breuitatis causa pertrāsimus. ¶ Tertio cōmendat̄ augustinus de vite integritate: post cōuersionē quidē integerrimā vitā atq̄ sanctissimā duxit: nā e mediolano discedens assumptis secum nebridio t cuodio t matre ad africā remeabat. Dz cum essent apud hostiā tiberinā: pia mater eiꝰ defuncta est: post cuius mortē reuersus est augustinus ad agros ꝓpios: vbi cū his qui sibi adherebāt iciunijs t orationibus deo vacabat scribebat libros t indoctos docebat. Fama aūt eius vbiq̄ defundebat̄ t in oībus libris suis t actibus admirabilis habebat̄. Refugiebat aūt ad aliquā ciuitatē accedere que careret epō: ne ipsū in predicto officio occupari contingeret. Eodē tpe apud ypponem erat quidā vir magnaq̄ opum: qui augustino misit q̄ si ad eū accederet t verbum ex ore suo audiret seculo renunciare posset. Qd̄ augustinus vbi cōperit: illuc concitus iuit. audiēs aūt valerius ypponēsis epūs famā eius ipsum plurimū renitentē: in ecclesia sua presbyterum ordinauit: nonnullis quidē lachrymas suas superbe interpretātibꝰ: t tanq̄ cū ꝓlantibus: t dicentibus quia t locus presbyterij lz ipse maiori dignus esset appropinquaret tñ epatui. Qui statim monasteriū clericoꝝ instituit. Et cepit viuere sm regulam sub sanctis apl̄is ꝓstitutam vbi nullus aliquid ꝓprium habebat: sed oēs in cōi viuebāt. De cuius monasterio decem epi fuerunt electi. Fratribus aūt suis quos canonicos regulares vocauit regulā tradidit sub qua militāt p̄dicatores heremitani: seruite: ordo sancte brigide: ordo sancti hieronymi: ordo sancti ioannis ierosolomitani: ordo sancti antonij: ordo cruciferoꝝ. Cum vero valerius epūs esset grecus: t minus in latina lingua t litteris doctus augustino potestatē tribuit: vt cōtra morē orientalis ecclesie coram se in eccl̄ia predicaret: vñ cum multi epi cōtradicerēt ille de hoc nō curabat: dūmodo per eū fieret: quod per se fieri nō valebat. Eodem tpe presbyteꝝ fortunatū manicheū t alios hereticos: pcipue rebaptiçatos donatistas t manichcos cōuicit abstulit t fugauit. Cepit aūt brūs valerius formidare ne sibi augustinus tolleret t ab alta ciuitate i epūz peteret: nam sibi aliquando ablatus fuisset: nisi cum ad locum secretum transire curasset: ita vt inueniri minime potuisset. impetrauit igit̄ ab archiepiscopo cartaginensi: vt ipse cederet: t augustinū ypponēsi ecclesie ꝓficeret i epūz. Iz cum hic augustinus omnimode recusaret: cōpulsus tamē succubuit t epatus curā suscepit Quod in se postea fieri nō debuisse vt suo viuente episcopo ordinaret: t dixit t scripsit pp̄ concilij vniuersalis ꝓhibitionem. Quā post,

modū ordinatus dicit: q̄ sancte in ep̄atu se habuit videre poteris i legēda. in die⁹ aūt ei⁹ vandali totā africe ꝓuinciā occuparūt: vastā tes oia: nec parcētes serui ordini vl etati. Et vt plerīq; tradūt vandali poloni esse creduntur a flumine vandalo polonie dicti. in li. Vo histo/ rie hispanice scribitur. Q̄z tpe agensorici regis vādaloꝝ facta est ab ipso grauis eccl'ie perse/ cutio in hispania t africa. nam multos marty res fecit: cōfessoribusq; linguas abscidit: q vt Jsidorus narrat abscissis linguis perfecte loq̄ bant. t de his fit mentio. C. de offi. prefec. ꝓto/ rio africe. cū tandē vandali ad ypponensē ciui tatē venissent: augustinus ꝓuocatis fratribus dixit. Ecce roganī dñz vt aut nos ab his peri/ culis eruat: aut pacientiam tribuat: aut me de hac vita suscipiat ne tot calamitates videre cō pellar. Et ecce tertiū q̄ petijt obtinuit. Tertio nanq; obsidionis mense febrībus laborans le cto decubuit in quo septē psalmos cū lachry/ mis legens: sumptaq; eucharistia: reuerēdissi/ me integro aspectu atq; auditu corā posit' fra tribus t orantibus migrauit ad deū anno eta tis suc. lxxvj. ep̄atus Vo sui. xlv.

¶ De miraculis t translatione corporis beati augustini: de quo fit officium duplex in eccle/ sia. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū declarandum de beato augustino dicit magnificatio. placuit q dem omnipotenti deo hunc sanctū magnifica re precipue in tribus.

Primo in miraculoꝝ rutilatione.
Secundo in corporis translatione.
Tertio in officij celebratione.

¶ Primo magnificauit eū deus in miraculo/ rū rutilatione. Nam in vita t in morte mira/ culis claruit. Jn li. nāq; xxij. de ci. dei. dicit de se nomē ex humilitate non exprimens. Scio ep̄m semel puo adolescente quē nō vidit orasse illūq; illico demonio caruisse. Cū etiam quidā infirmus incidi deberet: t de eius morte ob in cisionē plurimū timeretur: cū infirmus cū mul/ tis lachrymis deū exorasset: cū eo t pro eo au/ gustinus orauit: t sine aliqua incisiōe integrā sanitatē recepit. hec t alia in vita sua facta le/ gunt. post mortē Vo cōpertū est illū miracu/ lis plurimis coruscasse. Ex quibus aliqua enar rabimus. Moldendinarius quidā in beatuz au gustinū specialē deuotionē habens: cum quan dam infirmitatē que dr flegma salsū i tibia pa teretur: btm augustinū deuote in sui adiutori/ um inuocabat. Cui per visū sanctus augusti/ nus apparuit: t tibiā manu palpans integre re stituit sanitati: qui excitatus se liberatum inue nit: t deo t btō augustino gras reddidit. Qui/ dam puer cū vicio lapidis premeret: t de cōsi/ lio medicoꝝ incidi deberet: mater pueri mortē sibi timens periculū btm augustinū deuote in sui filij subsidiū inuocauit. Statimq; fusa ora/ tione vrinā cū lapide emisit t plenā sanitatez recepit. Prepositus cuiusdam ecclesie in btm augustinū multā deuotionē habēs: cū per tres annos grauē infirmitatē passus fuisset: ita vt de lecto surgere nō valeret aduenientem solē/ nitatem bti augustini cuz iā in eius vigilia ad vesperas pulsaret ad roganduz sanctū augu/ stinū tota deuotione se cōtulit. Cui in albis sā ctus augustinus apparēs dixit. Ecce assum to tiens ad te vocatus: surge cito t celebra mihi officium vespertinū. Qui sanus surgens cun/ctis stupentibus ecclesiam intrauit: t officium deuote peregit. ¶ Secundo magnificauit de/ us beatum augustinū in corporis translatiōe Nam postq̄z gens barbara africaz occupauit fideles corpus augustini ceperūt: t ipsum i sar diniā transtulerunt. Transactis autē ab eius obitu annis ducentis octoginta. Luytrandus deuotus longobardoꝝ rex audiens sardiniam a sarracenis depopulataz solēnes illuc nūcios misit vt doctoris sancti reliquias papiam de/ ferrent. Qui magno precio dato corp⁹ sācti au gustini tulerūt: t vsq; ianuaz portauerunt. Q̄z deuotus rex audiens vsq; ad predictā ciuitatē cum magno gaudio cidē obuiauit t reuerēter excepit. Cum autem manc vellēt corpus illud ꝺducere: nullo modo moueri potuit: donec rex votū emisit q̄ si se inde deduci permitteret: ibi dē in suo noīe ecclesiā fabricaret: cū aūt votuz fecisset statim sine difficultate inde deductum est. Rex aūt q̄ vouerat implcuit. Et ibidez in bonore beati augustini ecclesiaz fabricauit. Jdē miraculū die sequenti in quadam villa ep̄atus terdonens' que dicit' castelle ꝓtigit. Et eo mo/ do ibidē in bonore bti augustini ecclesiam fabri cauit. Jnsuper villā ipsaz cū oibus appēditijs ꝓcessit seruientibus ecclesie sancti augustini p/ petuo possidendā. Sicez cū magno gaudio pa piā deducitur: t in ecclesia sancti petri que ce/ lū aureū dr bonorifice collocat. ¶ Tertio ma/ gnificauit deus beatum augustinum in officij celebratione. Nam non nisi deo inspirante fa ctum est vt ecclesia statuit vt officiū quattuoꝝ

Doctoꝝ principalium Augustini videlicet hieronymi ⁊ ambrosij atq; gregorij solēniter seu dupliciter celebrarē: sicut pz li.vj. de reliquijs ⁊ veneratione sanctorum. in. c. gloriosus deus Igitur augustinū doctorē magnū veneremur in terris: vt sic p illius merita cū ipso regnare possimus in celis. Obi xp̄o iesu fruemur cum gaudio q̄ ē benedictus in secula seculoꝝ. Amē

¶ Sermo quinquagesimusseptimus de bt̄o hieronymo: qui gloriam ingentem adeptus est p̄ pter scientiam penitentiam ⁊ patientiam.

Beatificauit illum in gloria ⁊ circūcinxit illū ꝯona glorie. Scribuntur hec verba Ecclesiasti. xxxv. c. Nescio qua copia ⁊ facultate dicendi laudes Hieronymi gloriosi perorari possint qui tum doctrine vbertate: tum eximie sanctitatis merito admirabilem ac venerandū se cūctis mortalibus prebet. Is nanq; est quem ecclesia sancta dei preclarissimū veritatis doctorem fatetur: eiusq; scripta roborat ꝓfirmat atq; cōprobat ⁊ acceptat: sicut pz. xv. di. decretorum. c. sancta romana eccl̄ia. Is est qui in toto orbe a cunctis fidelibus summa ⁊ singularissima deuotione colitur: cuius nomē latitudinis terre cōpleuit. Is denicq; est qui inter angelorum choros non mediocri gloria fulget in regno celoꝝ quē deus benedictus stola immortalitatis decorauit. Quis igitur audebit de hieronymo non nisi balbutiendo loqui. Verūtamen vt debito satisfaciaz: cū in solennitate ipsius de eo verba facere opus sit: cū omni qua poterimus affectione de illius gloria tractabimus: de qua dicuntur verba ꝓposita. In quibus exprimit magnitudo glorie hieronymi quā assecutus est tam in beata vita q̄ etiam in presenti seculo: Quare autem hieronymus sit a deo gloriosus effectus: Tripler pōt ratio assignari.

Prima dicit scientie.
Secunda pacientie.
Tertia penitentie.

¶ Qualiter scientia hieronymi fuit a magistris eū docētibus causata: ⁊ q̄ simul cū illa habuit scientiam infusā: ⁊ qualiter alios doctores superauit in notitia diuersoꝝ ydeomatuz ⁊ multitudine historiaꝝ ⁊ in vtili scripture translatione. Capitulū. j.

Prima ratio quare hieronymus gloriosus effectus est; ⁊ nomen grāde sibi vēdicauit in celo ⁊ in terra dicitur scientie: nam effulsit in eo scientia reꝝ humanaꝝ ⁊ diuinaruz. Et illa verbo ⁊ litteris cōmunicauit. hinc danielis. xij. capi. scribitur. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: ⁊ qui ad iustitiā erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Verūtamē in hac parte tria se ingerunt dubia declaranda.

Primū vtr̄ scientia beati hieronymi fuit i eo a magistris eū docentibus causata.
Scōm vtr̄ scia hieronymi fuit acquisita.
Tertiū vtr̄ scia hieronymi fuit excellētissima.

¶ Ad primū dubiū respōdere possumus q̄ scientia hieronymi fuit in eo causata a magistris eū docentibus. Nam vt colligitur ex dict̄ ei⁹ in libro de viris illustribus: cum ipse genitus esset patre eusebio. xxvj. anno imperij magni Constantini: in oppido stridonio qō a gothis euersū dalmatie quōdam pannonieq; confinium fuit cum parentibus in pueritia venens romam: viris insignibus traditur instruēdus nam in grāmatica donatū habuit preceptorē: in rethorica victorinū. Quātū vero in discendo laborauerit: ipse asserit in epistola ad occeanū: vbi scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebam amore discendi: nec iurta quorundam presumptionem ipse me docui: apollinarē audiui anthiochie frequēter ⁊ colui. Jam canis spargebat caput ⁊ magistrum potius decebat q̄ discipulum: perreri tamen alexandriam. audiui didimum in multis ei gratias ago: q: qō nescieba didici: ⁊ qō sciebam illo docente non perdidi: veni rursus hierosolymā ⁊ bethleem: quo labore: quo precio baraniā nocturnum habui preceptorē. Timebat. n. iudeos: ⁊ alterū mihi exhibebat nicodemum. Et in epistola ad rusticum monachū inquit. Dum essem iuuenis: ⁊ me solitudinis deserta vallarent incentiua vitiorum: ardoremq; nature ferre non poterā Quam cum crebris ieiunijs frangerem: mens tamen cogitationibus estuabat: ad quaz ebdomadā cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me in disciplinam dedi: vt post quintiliani acumina. Ciceronisq; fluuios grauitatemq; frōtonis ⁊ leuitatem Plinij alphabetum discerem stridentia anhelantiaq; verba meditarer: quid ibi laboris sumpserim: quid sustinuerim difficultatis: quoties desperauerim; quotiensq; cessauerim: ⁊ contentione discendi rursus inceperim testis est cōsciētia tam mea: qui passus sum q̄ eoꝝ qui mecum vitā duxerunt:

ꝛ gratias ago dño ꝙ de amaro semine litterarū dulcedinis fructus capio. hec ibi. ¶Perrexit etiā cōstantinopolim vbi audiuit gregoriū nazarenū: vt ipse testat in tertio isaie explanationū libro. Sed obuiare quis potest ꝙ vnus homo alium docere nequeat. dicit nāq dñs matthei. xxiij. c. ¶Nolite vocari rabbi vbi dicit glo. ¶Hiero. ne diuinū honorē hoībus tribuatis cē ergo magistrū pertinet ꝓprie ad diuinū honorem. Sed docere est ꝓprium magistri: hō ergo nō pōt docere. Sed hoc ē ꝓprium dei. ¶Rñdet tho. i. p. q. cētesima. xvij. ¶Circa ꝟ diuerse fuerunt opiniones. ¶Querreis. n. in cōmēto tertij de aīa posuit vnū intellectū possibilem cē oīum hominū. Et ex hoc sequerēt ꝙ eedē spēs intelligibiles sunt oīum hominuz. Et sm ꝟ ponit ꝙ vnus hō p doctrinā nō causat aliam scientiaz in altero ab ea quam ipse habet: sed cōicat ei eandem scientiā quam ipse habet p hoc ꝙ mouet cū ad ordinanduz fantasmata in aia sua. ad hoc ꝙ sit disposita conuenienter ad intelligibilem appꝛehensionē. Quc quidē opinio quantū ad hoc vera est: ꝙ est eadē scientia in discipulo ꝛ magistro si considerēt idētitas sm vnitatem rei scite. Eadē enim rei veritas est: quā cognoscit ꝛ discipulus ꝛ magister. Sed quantū ad ꝟ ꝙ ponit vnū intellectū possibilē omniū hominū ꝛ eaſdē spēs intelligibiles differentes soluz sm diuersa fantasmata: falsa est eius opinio. Alia est opinio platonicoꝝ: qui posuerūt ꝙ scientia ineſt a ꝓncipio aīabus nr̄is per participationē formaꝝ separataꝝ: sicut etiā ponitur .i. parte. q. lxxxiij. sed aīa ex vnione corꝑis impediē ne possit ꝓsiderare libere ea quoꝝ sciētiā hz. Et ꝟz hoc discipulus a mgro non acquirit scientiā de nouo: sed ab eo exercēt ad ꝓsiderandū ea quoꝝ scientiā habet: vt sic addiscere nil aliud est ꝙz quodāmodo reminisci. Sz hoc falsum ē ꝙ intellectus possibilis anime būane est in potētia pura ad intelligibilia. vt dicit Aristo. in tertio de aīa. Et ideo aliter dicendū ē. ¶Qꝛ docens causat scientiā in discipulo reducendo ipsū de potētia in actū: sicut dr̄. viij. phisicoꝝ. Ad cuius euidētiā ꝓsiderandū ē: ꝙ effectuū qui sunt ab exteriori ꝓncipio: aliqs est ab exteriori principio tm̄: sicut forma domus causat i materia solū ab arte. Aliquis aūt est effectus: qñqz quidē ab exteriori principio: quādoqz autez ab interiori: sicut sanitas causatur in infirmo qñqz quidē ab exterior principio. ſ. ab arte medicine: qñqz autem ab interiori principio. cum aliquis sanaꝫ virtute nature. Et in talibus effectibus duo sunt attendenda. ¶Primo quidē ꝙ ars imitaꝫ naturam in sua operatione. Sicut eni natura sanat infirmū alterando: digerēdo: ꝛ expellendo materiam que causat morbuz. ita ꝛ ars. Secundo attendendū est: ꝙ principium exterius. ſ. ars nō operaꝫ sicut principale agēs sed sicut coadiuuans principale agens: quod ē principium interius: confortando ipsū ꝛ ministrando ei instrumenta ꝛ auxilia quibus vtaꝫ ad producendum. Sicut medicus ꝓfortat naturam ꝛ adhibet ei cibos ꝛ medicinas quibus natura vtatur ad finē intentum. Scientia aūt acquiriꝫ in homine: ꝛ ab interiori prin. vt patz in eo qui per inuentionem propriā sciētiā acquirit. Et a prin. exteriori: vt pz in eo qui addiscit. Inest enim vnicuiqz homini quoddā principiū scientie. ſ. lumen intellectus agētis p qđ cognoscunt statim a principio naturaliter quedā vniuersalia principia omniū scientiaꝝ. Cū autem aliquis huiusmodi vniuersalia principia applicat ad aliqua particularia: quoꝝ memoriam ꝛ experimentū per sensum accipit: per inuētionē propriā acquirit scientiā coꝝ que nesciebat ex notis ad ignota ꝓcedens. Vnde ꝛ quilibet docens ex his que discipulus nouit: ducit eum in cognitionem coꝝ que ignorabat ſz ꝙ dicit in primo posterioꝝ: ꝙ oīs doctrina ꝛ oīs disciplina ex pꝛexistenti fit cognitiōe. Ducit autē magister discipulū ex ꝓcognitis i cognitionez ignotoꝝ duplicit. ¶Prio quidē ꝓponēdo ei aliqua auxilia vel instrumēta qbus intellectꝰ eiꝰ vtaꝫ ad scientiā acquirendā. puta cū ꝓponit ei aliquas ꝓpositiones minus vniuersales: quas tū ex ꝓcognitis discipulus diiudicare pōt: vel cū ꝓponit ei aliqua sensibilia exēpla vel similia vel oppositа vel aliqua huiusmodi ex qbus intellectus addiscentis manuducit ad cognitionē veritatis ignote. Alio modo cū ꝓfortat intellectum addiscētis: nō quidē aliqua virtute actiua: quasi superioris nature: ꝙ oēs intellectꝰ humani sunt vnius gradus in ordine nature. Sed inquantū ꝓponit discipulo ordinē principioꝝ ad ꝓclusiones: qui forte per seipsum nō haberet tantam virtutem collatiuā: vt ex principijs posset ꝓclusiones deducere. Et ideo dicitur in primo posterioꝝ: ꝙ syllogismus est demōstratio faciens scire: ꝛ per hunc modū ille q demonstrat auditorē sciētē facit: homo ergo docens solūmodo exterius ministerū adhibet sicut medicus sanās. Sed natura interior ē pri-

cipalis cā sanationis. Ita ꝛ interi⁹ lumē intellectus est principalis cā sciētie: vtrunq; autem horū est a deo. Et ideo sicut de deo dr. Qui sanat oēs infirmitates tuas: ita de eo dicit q̄ docet hominē scientiā inquantū lumen vult⁹ ei⁹ super nos signat. ¶ Secūdum dubiū fuit vtr scientia hieronymi fuit acquisita. Ad qđ rñdemus q̄ reperiunt tria hominū genera: quidaz habēt scientiā simpliciter acquisitā sicut hi q̄ ea que humanam rationē nō transcendūt iuestigādo ꝛ ab alijs audiendo didicerunt. Tales fuerunt illi de quibus hieronymus in epla ad paulinū ait. Legimus in veterib⁹ hist⁹ijs q̄sdam lustrasse puincias nouos adijsse populos maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant coꝝ quoq; viderent: sic pithagoras mēfiticos vates: sic plato egyptum: ꝛ archytā tarentinuz eādemq; oꝝ italie que quondā magna grecia dicebat laboriosissime peragrauit: vt qui athenis magister erat ꝛ potens cuiusq; doctrinas achademie gymnasia personabant fieret peregrinus atq; discipulus: malens aliena verecunde discere q̄ sua impudenter ingerere: deniq; cū lr̄as toto quasi orbe fugientes p̄sequitur captus a piratis ꝛ venundatus tirāno crudelissimo: paruit captiuus vinctus ꝛ seruus. Tamen q̄ pbus maior ꝛmente se fuit. Ad titū liuiū lacteo eloquentie fonte manantē ex vltimis hispanie galliaq; finibus quosdā venisse nobiles legimus. Et quos ad sui cōtemplationē romā non trahrat vnius hois fama pduxit: habuit illa etas inauditū oībus seculis celebrādū q; miraculū: vt vbē tantā ingressi aliud p̄ter vrbem quererent. Apollonius ille siue magus vt vulgus loquit siue pbus vt pictagorici tradunt intrauit persas: pertransiuit caucasuz albanos: scitas: massagetas opulentissima indie regna penetrauit ꝛ ad extremū latissime physon amne transmisso puenit ad bragmanas vt biarcā in trono sedentē aureo ꝛ de tantali fonte potantem: inter paucos discipulos de natura: de moribus: de cursu dierū ꝛ sydez audiret docentē: inde per elamitas: babilonios: chaldeos: medos: assirios: parthos: fenices: arabes: palestinos. reuersus alexandriā: pueuenit ethiopiam: vt gymnosophistas ꝛ famosissimā mensā solis videret in sabulo. Inuenit vbiq; vir ille qđ discere: vt semp p̄ficiēs semp se melior fieret. Scripsit sup hoc plenissime octo voluminibus philostratus. hec Hiero. Qui oīdit q̄sto labore ꝛ studio pictagoras ꝛ plato ac apollonius scientiā adepti fuerūt. Sunt ꝛ alij q̄ scientiam hñt simplr infusam: sicut de apostolis dixim⁹: qui a spū sancto didicerunt oēm veritatē ad salutē necessariā. Tertij vero hñt sciētiaz acquisitā: ꝛ preter illā adhuc habent scientiam infusā. hij fuerunt doctores ecclesie sancte: qui lz humano studio liberales disciplinas didicerit: tñ de rebus diuinis nō nisi a fonte spirit⁹ sci acceperūt tā multa tāq; stupēda que docuerūt ꝛ redegerūt in scriptis: ꝛ vt de ceteris taceamus inspiciant libri quos Hierony. scripsit ꝛ aperte patebit ipsū spū scō inspiratū locutuz fuisse. ¶ Tertiū dubiū fuit vtr scientia hieronymi fuit excellentissima: ꝛ ad hoc rñdere possumus: q̄ in tribus hieronymus alios doctores excessit.

Primo in linguaꝝ varietate.

Secūdo in historiaꝝ multiplicitate.

Tertio in translationis vtilitate.

¶ Primo fuit excellētissima scia hieronymi: q̄ doctores alios superauit in linguaꝝ seu lr̄arū varietate. Fuit. n. pitissimus in lr̄is latinis grecis ꝛ hebraicis. Vnde de eo sic scribit Augu. Sanctus hieronymus presbyter greco latino ꝛ hebreo eloquio eruditus in locis sāctis atq; in litteris sacris vsq; ad decrepitā virit etatez cuius nobis eloquij ab oriente vsq; in occidentem instar solis lāpas resplenduit. Et Isidor⁹ in lib. ethi. ait. Hieronymus triū linguaꝝ peritus extitit: cuius interpretatio ceteris anteferē q̄n ꝛ verboꝝ tenatior est ꝛ perspicuitate snie clarior atq; vtpote a xpiano interprete verior. in dialogo Ro scueri sic ō hieronymo dr. Hieronymus p̄ter fidei meritū: doctēq; virtutū nō solū latinis sed grecis atq; hebraicis litteris īstructus ē: ita vt se illi in oi scia nemo audeat comparare. ¶ Scdo fuit excellēs doctrina hieronymi in historiaꝝ multiplicitate. Ob quod ipse in expositione danielis pphete ait. Ad itelligendas extremas danielis partes multipliciter grecoꝝ historia necessaria est. Sutorij videlicz ꝛ callinici: diodori: polibij: possidonij: theonis ꝛ andronici: iosephi quoq; ꝛ coꝝ quos ponit iosephus: nostriq; liuij ac pōpei trogi: qui oēs extreme visionis narrāt historiā. Et post alexandrum vsq; ad cesarē augustū Seleuci ꝛ anthiochi syrie ꝛ egypti ac ptolomeoꝝ bella describunt. Et si quando cogimur secularium litteraꝝ recordari: ꝛ aliqua dicere ex his que olim obmisimus: non nostre est voluntatis: sed grauissime vt ita dicam necessitatis vt probemus ea

que a sanctis ꝓphetis ante secula multa ꝓdicta sunt tam grecoꝝ q̄z latinoꝝ ac aliarū gentium litteris ꝓtineri. hec ibi. vbi Hiero. ostendit se hystoriaꝝ notitiaꝝ copiosissime habuisse.

¶ Tertio fuit excellēs sciētia hieronymi i trāslationis vtilitate. Cūcta nanq̄z volumina veteris testamēti prius de greco: postea vero veratione editione de hebraico transtulit in latinum. Ex qua translatione lucet ecclesie dei veritas scripturaꝝ sanctaꝝ. ordinauit insup officium ecclesiasticū: vt. n. refert ioannes beleth. Cū olim vnusquisq̄z caueret qđ volebat: theodosius imperator rogauit damasū papā vt alicui viro docto officium ecclesiasticū committeret ordinandum. Qui sciens hieronymū in oi scientia sūmū: eidē officiū predictum cōmisit. hieronymus itaq̄z psalteriū per ferias distixit Et vnicuiq̄z ferie nocturnū ꝓpriuz assignauit ac gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicendum instituit. Deinde epl̄as t euangelia p anni circulum decantādas: ceteraq̄z ad officiū pertinentia preter cantū ratiōabilit ordinauit misit quod fecerat de bethleē ad summū pontificē t ab eo auctēticatū ꝑpetuo fuit t approbatū

¶ De paciētia hieronymi in psecutiōbus maloꝝ clericoꝝ t alioꝝ qui sibi inuidebāt ac hereticoꝝ quos conuincebat. Capitulū. ij.

Secunda ratio quare hieronymus gloriā grandē adeptus est dicit patientie ꝓbatus quippe fuit t craminatus in fornace psecutionū quas iniuste passus est: que in triplici differentia distingui possunt. s.

Clericorum.

Emulorum.

Hereticorum.

¶ Primo passus est persecutiones clericoruz Nam vt in sua legenda narratur: dum eēt annorum triginta vel paulo plus in romana ecclesia presbyter cardinalis ordinatus est. Mortuo vero liberio papa: hieronymus dignus sūmo sacerdotio ab oibus acclamabat. Sed duz quorundā clericoꝝ t monachoꝝ lasciuiam increparet: illi nimiū indignati insidias ei parauerūt: t ꝑ vestē mulierē: vt ait Joānes beleth turpiter est derisus. Mā cū hieronym⁹ ad matutinū solito more surgeret vestē mulieris quā emuli iuxta lectum posuerant reperit: suamq̄z credens eē indut t in ecclesia sic ꝓcessit verisimile est q⁹ vestis illa aliquā cōformitatē ad vestem eius habuisset. Et in eccl̄ia sic ꝓcessit: hoc autē illi nequam faciebant vt mulierē in thalamo habere crederet. Quod ille videṡ locū ire dare disposuit. Itaq̄z ex vrbe discessit: t de suo recessu sic ipse scribit in epl̄a ad rufinū. Mense augusto flatibus etbereis cū sancto vincentio presbytero t adolescente fratre t alijs monachis qui nūc hierosolyme cōmorant: nauez in romano portu cōscendi: maxima me sāctorū frequētia ꝓsequente veni regiū: in siculo litore paululū steti: vbi veteres didici fabulas: t precipitē fallacis vlyxis cursū: t sirenaꝝ cantica t insaciabilē caribdis voraginem. deinde vt ibidē asserit perrexit ciprū: t post ꝓfectus ē anthiochiam: deposit mediā: inde itrauit hierosolymam: inde cōscendit egyptum: t tandem venit constantinopolim ad gregorium naçançenum. ¶ Secundo passus ē beatus hieronym⁹ psecutiones emuloꝝ: qui inuidia moti: suo labori q̄z necessario t vtilissimo: quem in trāslatione scripture subijt semp detrahebāt. Nam pleriq̄z damnabāt cū qm̄ supflue egisset trāsferendo ea que iā ꝑ septuaginta interpretes trāslata fuerāt: ꝑ quibus ipse dicit in ꝓlogo in libris paralipomenon scribēs ad cromatiuz. Si septuaginta interpretū pura t vt ab eis in greco versa ē editio: ꝑmaneret supflue mi cromati epoꝝ sanctissime atq̄z doctissime impelleres vt hebrea volumina latino sermone trāsferrē. Quod. n. semel aures hominū occupauerat t nascentis ecclesie roborauerat fidē: iustuz erat etiā nostro silentio cōprobari. Nunc vero cuz ꝑ varietate regionū: diuersa ferant exēplaria t germana illa ātiquaq̄z trāslatio corrupta fit atq̄z violata: nostri arbitrij putas aut pluribꝰ indicare quid verum sit: aut nouū opus in veteri opere cudere: illudentibusq̄z iudeis comitum vt dicit oculos ꝓfigere. hec ibi. vbi oñdit q⁹ translatio septuaginta per multos corrupta fuerat. Insup t sequit in eadē epl̄a oñdens q⁹ erat diminuta inquit. Scripsi nup librum de optimo genere interpretandi: ostendens illa de euangelio. Ex egypto vocaui filiū meū. Et qm̄ nazarcus vocabit. Et videbūt in quē cōpunxerūt. Et illud apostoli. Que oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascenderūt: que ꝑparauit deus diligentibus se: ceteraq̄z his similia hebreoꝝ libris inuenire certe apl̄i t euāgeliste septuaginta interpretes nouerant. Et vñ eis hec dicere que in septuaginta nō habentur Christus deus noster vtriusq̄z testamēti cōditor in euangelio ſm ioannē. Qui credit inquit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre

eius fluent aque viue: vtiqz scriptū est qō salua tor scriptum esse testat. vbi scriptum est septua ginta non habēt: apocrifa nescit ecclesia. ad he breos ergo reuertendū est: vñ t dñs loquitur t discipuli exempla presumunt: hec pace veterū loquor: t obtrectationibus meis tm rūdeo: qui canino dente me rodunt. Et in epla ad domni onē t rogatianum ita scribit. Quō grecox hi storias magis intelligunt qui athenas viderit Et tertiū virgilij libx qui a troade leuchaten: t a crocherauma ad siciliam: t inde ad hostia ti berina naugarint. Ita scām scripturā lucidi⁹ intuebitur qui iudeam oculis contemplatus ē Et antiquarum vbium memorias locorumqz vel cadez vocabula: vel mutata cognouerit: vñ t nobis cure fuit cū cruditissimis hebreox hūc laborē subire vt circuiremus ,puinciam quam vniuerse christi eccl'ie sonant. Fateor eni mi do mnion t rogatiane carissimi nunqz me in diui nis voluminibus ,pphijs virib⁹ credidisse: nec habuisse magistrā opinionē meā. Sed etiā ea de quibus scire me arbitrabar: interrogare me solitum. Quāto magis de his super quib⁹ an ceps eram. Deniqz cum a me nuper lr̄is flagi tassetis: vt vobis paralipomenon latino sermo ne transferrem de tiberiade legis quendaz au ctorē qui apud hebreos admirationi habebat assumpsi. Et contuli cum eo a vertice vt aiunt vsqz ad extremum vnguē. Et sic cōfirmatus ausus sum facere quod iubebatis. libere. n. vo bis loquor: ita t in grecis t in latinis codicib⁹ hic noium liber vitiosus est: vt non tā hebrea qz barbara quedā. t samaritica noia congesta arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interp̄tibus qui spū sancto pleni erant ea q̄ vera fue runt transtulerunt: sed scriptox culpe ascriben dum: dū de inemendatis inemendanda scripti tant: t sepe tria noia subtractis e medio syllabis in vnum vocabulum cogunt: vel e regione vnum nomē ,ppter latitudinē suaz in duo vel tria vocabula diuidunt. hec ibi. Item in prolo go in libro iob inquit. Logor per singulos di uine scripture libros aduersariox rūdere male dictis. Et infra. Memini me ob intelligentiaz huius voluminis iudeū quendā p̄ceptorē qui apud hebreos primus haberi putabatur: non paruis redemisse nūmis. Cuius doctria an ali quid pfecerim nescio: hoc vnum scio non po tuisse me interpretari: nisi q̄ ante intellexeram Et post multa ait ibi Hiero. Audiant quapro pter canes mei iccirco me in hoc volumine la borasse: ñ vt interpretationē antiquam repre henderem: sed vt ea que in illa aut obscura sūt aut obmissa: aut certe scriptox vitio depraua ta manifestiora nostra interpretatione fierent qui t hebreū sermonē ex parte didicimus. Et i latino pene ab ipsis cunabulis inter grāmati cos t rhetores t phos nutriti vel detriti sum⁹ q̄ si apud grecos post septuaginta editionem iam xpi euangelio coalescante iudeus aquila. t simach⁹, ac theodotion iudaizātes heretici sūt recepti: qui multa mysteria saluatoris subdola interpretatione celarunt. Et tamen in crēplarijs habentur apud ecclesias t explanantur ab ecclesiasticis viris: quāto magis ego christianus de parentibus xpianis t verillū crucis in mea fronte portans: cuius studiuz fuit obmis sa repetere t depravata corrigere t sacramēta eccl'ie puro ac fideli aperire sermone: vel a fastidiosis vel a malignis lectoribus non debeo reprobari. ¶ Tertio passus ē trūs hieronym⁹ psecutiones hereticox: arrianox videlicet: vt ipse scribit in epla ad damasū papā: quos oēs potenter euicit t xpiana documēta publice de fensauit: quāta vero hieronymus passus sit a fictis amicis ipse declarat in epla ad asellam. In omnibus tamen modestiam seruans non nisi pp deū t primox vtilitatē sibi falso detra hentes rōnabiliter obiurgabat.

¶ De Austeritate penitētie hieronymi: i qua quatriēnio pseuerauit: ob quam accepit merce dē celestis regni.

Capitnlū. iij.

Certia ratio quia hieronymus gloriam copiosam obtinuit dicit penitentie: de qua consideremus tria.

Primo austeritatem.

Secundo diuturnitatem.

Tertio vtilitatem.

¶ Primo consideremus de penitentia Hie ronymi austeritatem. Hanc ipse declarat in epistola ad Eustochium: vbi sic scribit. Quo tiens in heremo constitutus in illa vasta solitu dine: que exusta solis ardoribus: horridum mo nachis prestat habitaculum: putabam me ro manis delitijs interesse: horrebāt sacco mem bra: deformis squallida cutis situ ethiopice car nis obduxerat: quottidie lachryme: quottidie gemitus. Et si q̄ repugnantē somnus iminēs oppressisset: nuda humo vix ossa herentia col lidebam: de cibis vero t potu tacco: cum etiaz languentes monachi: aqua frigida vix utant:

ꝛ coctū aliquid accepisse:luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehēne metū tali me carceri ipe dā naucraz:scorpionū tū socius ꝛ feraꝝ sepe chorīs itercrā puellaꝝ:pallebāt ora iciunijs:ꝛ mēs desideriis estuabat i frigido corpe: ꝛ ante hominē iā sua carne ꝓmortuū:sola libidinū incēdia bullicbāt. Itaqꝫ omni auxilio destitut⁹ ad iesu iacebā pedes:rigabā lachrymis ꝛ crine tergebaz:ꝛ repugnātē carnē ebdomadaꝝ inedia subiugabā. Et infra memini me diē crebro iūxisse cū nocce:nec prius a pectoris cessasse verberibus q̄ rediret dño increpante tranquillitas:ipsam quoqꝫ cellulā meam quasi cogitationū meaꝝ consciam ptimescebā:ꝛ mihimet iratus ꝛ rigidus solus deserta penetrabā. Si cubi ꝑcaua vallium:aspera montū:rupiū prerupta cernebam. Ibi mee orationis locus:ibi illud miserrime carnis ergastulu. Et vt mihi testis est dñs post multas lachrymas:post celo oculos inherentes:nōnunq̄ videbaꝫ mihi interesse agminibus angeloꝝ. ¶ Secūdo cōsideremus de penitentia hieronymi diuturnitatē. Nā lz fuisset omnibus diebus vite suc in laboribus ꝛ penitentia:tū in illa penitentia sic dura quadriennio pscuerauit. Qua pacta ad bethlcē oppidum remeauit:ipetrauitqꝫ ad cpo ci rillo locū habitandi:vbi monasteriū ꝓstruxit:ꝛ cū monachis habitauit:multos aūt ibidē discipulos coadunans in sancto ꝓposito ꝛ trāslati one scripturaꝝ quinquaginta annis ꝛ sex mēsibus desudauit. Tanta deniqꝫ lassitudine fatigatus,ē:vt in stratu suo iacēs:funiculo ad trabē suspēso suppinis manibus se leuaret. ¶ Tertio ꝓsideremus de penitētia hieronymi vtilitatē:assecutus nanqꝫ est ꝓ illa suisqꝫ laboribus mercedē perpetuā celestis regni. Nā octuagesi mooctauo āno etatis sue. Duodecio Xo āno i perij iunioris Theodosij:in senectute bona migrauit ad dñm. Si quis vero aliquid de transitu eius noscere cupiat:legat transitū eius: qui lz inter scripturas apocrifas ,numeret:tamen multa sunt ibi verisimilia que in felici dormitione hieronymi occurrere potuerunt. Sicut ē devota sacramenti eucharistie susceptio:circū astātiū exhortatio:ꝛ i terra obdormitio: atqꝫ aie illius ad celū deductio. Felix igit aīa illius que in bethlcē onere carnis depositō:indubitāter ꝓperauit ad xpm cū quo letaī in eterna requie. Ad quam nos meritis eius perducat clementia saluatoris qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusseptimus de sācto Benedicto glorioſissimo patre monachoꝝ.

Dilectus deo ꝛ hominibus cuius memoria in benedictione est. Scribuntur hec verba originaliter Ecclīastici.xlv.c. Cogit me sāctitas eximia beati benedicti: vt eius amplissimas laudes peroꝛare debeam. De quo lz scripserit abunde grego. in.ij. dialogoꝝ libro:tamen vt hoc dicēdi ordine:quo ad populū loqui consueuimus:eius preconia audientibus illucescant:i pñti ꝓmone aliq̄ ex multis breuit explicabim⁹. Nam vt in sequentibus apparebit inter sanctorum ordines:nō mediocrem aut infimū obtinet locū:qppe cū eius nomini opera ꝛ facta concorde:ꝓpterea de ipso dicunt verba ꝓposita in quibus oñditur ꝙ memoria illius in benedictione est. quia scilicet benedictus ē a deo ꝛ hoibus. Qꝫ vtiqꝫ oñdere possumus marie ꝓ tria:q̄ dici possunt tres eius prerogatiue.

¶ Prima dicit religionis institutio.
Secunda sanctitatis perfectio.
Tertia vite pfītis consūmatio.

¶ Quot modis accipit religio:ꝛ de magnificentijs religionis:ꝛ quantū exaltata ē religio sancti benedicti. Capitulum.j.

¶ Prima prerogatiua sancti benedicti:q̄re eius memoria in benedictione est dicit religionis institutio. Instituit quidē inspirante deo religionē:ꝛ regulā sanctā monachorum ipse scripsit. Tamē vt pars ista clarior sit: tria occurrūt de religione ꝓsideranda.

¶ Primum dicit acceptio.
Secūdum magnificatio.
Tertium exaltatio.

¶ Primū de religione considerandū dr acceptio:quot.s.modis religio accipitur. Et ad hoc dicit Jo.an.sup rubrica de regularibus ꝛ transeuntibus ad religionē. Qꝫ accipitur quadrupliciter. Primo modo solum pro debito cultu veri dei:quo ad fidē:ꝛ sic cōprehēdit totā christianitatē que dicitur christiana religio. Et de hac acceptione habet.lxxxvij.dis.c.i. extra de diuor.c.gaudemus.ꝛ.C.de summa trini.ꝛ fide catho. In epistola Inter claras.circa prin. Secundo sumitur religio pro cultu veri dei non solum p fidē:sed per opera bona. Et sic cōprehendit vniuersitatē bonoꝝ christianoꝝ:ꝛ de hac scribit.xvj.q.i.c. Juxta ꝛ.xxxiij.q.v.c.quod deo.ꝛ extra de consti.c.ecclesia. Tertio sumitur

religio ꝓ statu clericali. ficut patet. i. q. iij. c. sal uator. t. xij. q. i. c. i. t in aut. de san. epis. §. dam. Quarto religio capitur strictissime ꝓ statu illo in quo quis per ꝓfessionem subdit se imperio prelati: dedicans se totum deo: vt notat extra de voto t voti redēpt. c. ex multa. ¶ Secūdū considerandū de religione dicitur magnificatio. Et in hoc confutare debemus stultitiā q̄rundam: qui statū religionis irrationabiliter dānant: asserentes posse multa fieri in seculo meritoria t salutem anime concernentia ob q̄ fatuum esse videt vt quis religionis cuiuscunq; vitam aut regulam ꝓfitcatur. Cōtra quos probabimus statum religionis excedere statū secularem quadruplici ratione.

¶ Primo ratione superationis.
Secundo ratione absolutionis.
Tertio ratione dissolutionis.
Quarto ratione derelictionis.

¶ Primo status religionis excedit statum secularem ratione superationis. Nam ꝫ i seculo posset quis elemosynas pauperibus erogare: vestire nudos: pascere famelicos t huiusmodi: tamen ingrediens religionem t in ea ꝓfessionem faciens: superat omnia huiusmodi pietatis opera. ¶ Propterea Hiero. in epla ad iulianum ait. Nolo tū ea offeras dño que potest fur rapere: hostis invadere: ꝓscriptio tollere: que accedere possunt t recedere: atq; instar vndarum t fluctuum a succedentibus sibi dominis occupantur: atq; vt vno cuncta cōplectar sermone: que nolens in morte dimissurus es. Illud offerre magnum est q̄ nullus tibi possit hostis auferre: nulla eripere tirānus: q̄ tecū pergat ad inferos: immo ad regna celox t paradisi delicias. Extruis monasteria: multus a te per insulas dalmatie monachox numerus sustentatur. Sed melius faceres si t ipse scūs inter sanctos viueres. Sancti estote quia ego sanctus sum: dicit dñs. Apostoli gloriantur q; omnia dimiserūt t secuti sunt saluatorez: t certe ꝓter retia t nauē nihil eos legimus dimisisse: t tamen testimonio futuri iudicij coronantur: quia se offerentes totū dimiserant q̄ habebant. t in epistola ad palmachiū ait. Zachey dines erat: apostoli pauperes. ¶ Reddidit ille q̄druplum quod rapuerat: diuisit q; pauperibus partem substantie que remanserat. Tamen q; paruus erat: t in apostolicam ꝓceritatem non se potuit extendere: non fuit in duodecim apostolox numero. Apostoli autem quantū ad diuitias nihil: quantum ad voluntatem totum mundum pariter reliquerunt. Et glo. super tertio. c. Numerorum inquit. Alij vouent vitulos: alij arietes: illi domos. Naçareus semetipsuz: hoc est enim votum naçarei quod est sup omne votum. Filius enim vel filia: aut pecus: aut predium extra nos est. semetipsum deo offerre: nec alieno labore sed proprio placere pfectius t eminentius est oībus votis. Hec ibi. Elemosyna itaq; illa qua seipsum quisq; donat deo in religione preeminet quibuscūq; generibus elemosynax que fieri possent in seculo. Q̄ adhuc Hieronymus i epistola ad paulinum confirmat dicens. ¶ Philosophus gloriam animal t popularis aure vile mancipiū totam semel sarcinam deposuit. Et tu reputas in virtutum culmine constitutum si partem ex toto offerat: te vult dominus: non tua. Te inquit vult hostiam viuam placentem deo. Superat insuper status religionis omne genus penitētie: quam quis posset in seculo facere. Ob q̄ ingredienti religionem nulla est penitentia alia pro peccatis preteritis iniungenda: de peccat; tamen commissis post ingressum religionis imponenda est penitentia. vt notatur extra de regularibus t transeuntibus ad religionem. ca. vlti. Hic deuotus bernar. in libro de ꝑcepto t dispensatione ait. Audire vultis a me: vnde inter cetera penitentie istituta monasterialis disciplina hanc meruerit prerogatiuam: t secundum baptisma nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi renunciationem t singularem excellentiam vite spiritualis: que preeminet vniuersis vite humane generibus huiusmodi conuersatio. ¶ Professores t amatores suos dissimiles hominib⁹: similes angelis facit: immo diuinam in homine reformat imaginem: configurans christo instar baptismi: dum per id quod mortificamus membra nostra que sunt super terram: rursus christum induimus: cōplantanti simulitudini mortis eius. Hec ille. ¶ Propter dicta non videretur inconueniens: vt ingredientes religionem consequerentur eandem gratiam. s. quo ad peccatorum remissionem quam consequuntur baptizati: vt ponit tho. 3a 3e. q. vltima. ¶ Secundo status religionis excedit statum secularem ratione absolutionis: nā absoluit ab omni voto temporali: quod quis i seculo implere posset: vnde scribitur extra de voto t voti redempt. c. scripture. ¶ Re⁹ fracti voti aliquatenus: non habetur qui temporale ob

sequium in perpetuam religionis obseruantiam noscitur commutasse. Et vt ait richardus in. iiij. di. xxxviij. exceptis personis alicuius dignitatis: que debent consulere sūmum pontificem: quilibet alius obligatur voto ad visitādam terram sanctam: potest absq; alia absolutiōe religionē igredi: t p̄fessionē i illa absolutus est a voto t ita absoluit: vt predictū est ab omni alio voto. Nam cum obedientia sit maximum votorum p̄o omni voto sufficientissime recōpensat. ¶ Tertio status religionis excedit statum secularem ratione dissolutionis. nā dissoluit matrimonium contractum per verba de p̄nti non consumatum. In tali enīz casu potest alter coniugum etiam altero inuito intrare religionem. Et facta p̄fessione ille qui remanet in seculo: potest libere nubere. vt notat extra de conuersione coniuga. c. veruz. c. ex parte. cl. ij. c. Ex publico. ¶ Quarto stat⁹ religionis excedit statum secularem ratione derelictiōis Nam lz filijs parentes relinquere: dummodo nō sint in extrema necessitate positi: atq; ipsis inuitis religionem intrare. Cuius ratio est: q; magis vnusquisq; tenetur deum t animā p̄priam q̄z parentes diligere. Ex hoc inquit hieronymus in epistola ad furiā de viduitate seruanda. Sola causa pietatis est vbi carnis nulla noticia est: honora patrem tuum: sed si te a vero patre non separat: tamdiu scito sāguinis copulā q̄z diu nouerit conditorē. Alioquin tibi dauid p̄tinus clamat. Audi filia t vide t inclina aurem tuam: t obliuiscere populū tuum t domum patris tui: t concupiscet rex decorez tuum. Et in epistola ad heliodorū de contemptu mundi ait. Lz paruulus ex collo pendeat nepos: lz in limine iaceat pater: lz sparso crine t scissis vestibus vbera quib⁹ te nutrierat mater ostendat: percalcato perge patre: siccis oculis ad vexillū crucis cuola. Solū pietatē gen⁹ ē in hac re fuisse crudelem. hec ille. Et cuz ista de religione loquimur: quidā nobis obiecre solēt Quid si omnes religiosi essemus esset de mundo: que obiectio non nisi ex fatuitate procedit cum gubernatio mundi spectet ad deum. Hic est q; hieronymus aduersus vigilantium ait. Argumentaris t dicis. Si omnes se clauserit t fuerint in solitudine: quis celebrabit ecclias quis seculares homines lucrifacit. Et quis peccantes ad penitentiaz poterit cohortare. Hoc enim modo si omnes tecum fatui essent: sapiens quis esse poterit. Infantes in cunis nō vagient: obstetrices absq; mercedibus mendicabunt: t in lectulo suo frigidus atq; contractus dormitantius vigilabit. Raro virtus est nec a pluribus appetitur atq; vtinam hoc oēs cēnt q; pauci sunt de quibus dicitur. Multi sūt vocati pauci vero electi. ¶ Tertium considerandum de religione dicitur exaltatio. Naz vt de religione beati benedicti loquamur exaltatā illam videmus quadruplici ratione.

Primo ratione dignitatis.
Secundo ratione sanctitatis.
Tertio ratione numerositatis.
Quarto ratione gratiositatis.

¶ Primo exaltata fuit religio sācti benedicti ratione dignitatis. Habuit enim viros in dignitatibus ecclesiasticis constitutos pene innumeros. Nam ioannes vigesimussecundus extra hi illos fecit de archiepis summorum pontificum: t inuenit q; a tēpore sancti benedicti vsq; ad pontificatum eius fuerant de ordine sācti benedicti quindecim milia septingēti t q̄tuor abbates quoz confirmatio spectat ad papā. Et epi qnq; millia t q̄tuor. Archiepi septingēti. cardiales tricētitrigita: Sūmi Xpo pōtifices vigintiquinq;. ¶ Secundo exaltata fuit religio sancti benedicti ratione sāctitatis: vt cnī compertum est in catbalogo sanctorū fuerunt in ea trigitaquattuor millia canonizati. ¶ Tertio exaltata fuit religio sancti benedicti ratiōe numerositatis. Sub ista nanq; sancti benedicti militāt monachi nigri: de quibus, fit mentio in clementina Ne in agro. Qui cum essent relarati reformati sunt in congregatione que dicitur sancte iustine habentes speciales cōstitutiones t exemptionez per Eugeniū papā q̄rtum confirmatas. Sub regula insuper sci benedicti militant cisterciēses: quos beat⁹ bernardus mirabiliter dilatauit: camaldulenses instituti per beatum Roncaldum. Ordo vallis vmbrose: Ordo humiliatorum: Ordo montis oliuarum: Clunacēses: Siluestrini: t Celestini. quorum ordinem instituit sāctus petrus de murrone. ¶ Quarto exaltata fuit religio sācti benedicti ratione gratiositatis. Nam summi pontifices eidem concesserūt amplissimas gratias: indulgentias t exemptiones. Religionez ipsam semper affectu paterno fouentes.

¶ Qualiter Sanctus Benedictus fuit etiam sanctitate perfectus: qō ostendūt eius miracu

la: ꝛ spiritus prophetie atq; commotio mũdi.

Capitulum.ij.

Secunda prerogatiua sancti benedicti: quare memoria eius in benedictione ẽ: dicitur sanctitatis perfectio: quã colligere possumus ex tribus.

Primo ex miraculorum rutilatione.

Secundo ex prophetica illustratione.

Tertio ex mundi commotione.

¶ Primo colligimus perfectionem sanctitatis beati benedicti ex miraculosa ꝯsecratione. Fecit enim deus illum ꝯsecrare multis miraculis: ex quibus aliqua recitabimus que Brego. in secundo dyalogoꝝ libro fideliter descripsit. Et primum est de capisterio fracto ꝛ consolidato. Natus enim benedictus ex nursia ꝓuincia: cum rome liberalibus studijs traditus esset: in ipsa sui infantia litteras deseruit: ꝛ desertum petere decreuit. Quem nutrix sua que eum tenerrime diligebat vsq; in quendam locum qui dicitur effide secuta est. Vbi ad purgandum triticum mutuo capisterium petijt. Sed super mensam incaute ponens: ꝛ conuẽs in duabus partibus fractum vidit: quam benedictus flere prospiciens partes capisterij accepit: ꝛ ab oratione surgens integre solidatum inuenit. Postmodum nutricem occulte fugiens in quendam locum venit: vbi tribus ãnis hominibus incognitus mansit. Excepto quodam monacho romano nomine: qui sibi sedule necessaria' ministrabat. ¶ Secundum miraculum fuit de aqua educta in monte. Nam dũ vndecim monasteria construxisset: ex quibus tria sursum in rupibus montis erant. Fratres deorsum cum magno labore aquas hauriebãt. Cunq; virum dei sepe rogarent vt monasteria illa mutaret: quadam nocte cum quodam puero montem ascendit: vbi diutius orans petras in eodem loco pro signo posuit. Cũq; domum rediisset: ꝛ fratres pro eadẽ aqua ad eũ venissent dixit. Ite in illam rupem in qua tres petras inuenietis: in modico cauate. Valet dominus inde vobis aquam producere. Qui cum tres ꝛ iam rupem illam sudantem inuenientes concauum locum fecerunt: ꝛ mox aqua repletum inuenerunt. Que vsq; nunc tam sufficienter emanat: vt ab illo montis cacumine vsq; ad inferiora descendat. ¶ Tertium miraculuz fuit de ferro natante ꝛ redeunte ad manubrium. Quadam enim vice: cum circa monasterium viri dei: quidam cum falcastro vepres abscinderet: ferrum de manubrio exiliẽs in quendam lacum profundissimum cecidit. Cũq; de hoc ille nimium angustiaretur: vir dei pietate motus manubrium in lacuz posuit. ꝛ mox ferrum vsq; ad suum manubriũ enatauit. Quartum miraculum fuit de puero mortuo resuscitato. Dum enim faciente hoste maligno cecidisset pars cuiusdam parietis: interfecisset; monachum quendam: vir dei pueruꝝ illum mortuum ꝛ laceratum ad se i sacco adduci fecit. Et oratione facta ipsum a mortuis suscitauit. ¶ Quintum miraculum fuit de vase vitreo proiecto: ꝛ oleo multiplicato. Quodã tempore dum totam prouinciam in qua erat sanctus benedictus fames valida occuparet. Et vir dei omnia que inuenire poterat egentibus ministraret. Itaq; nihil in monasterio preter modicum olei in quodam vase vitreo remansisset. Iussit cellerario: vt illud modicuz olei cuidam egenti daret. Ille vero ibidem pauperem audiuit: sed obedire contempsit. Q; vir dei vbi comperijt vas vitreum cum oleo per fenestrã proijci iussit: ne quid in monasterio per inobedientiam remaneret. Proiectum itaq; cũ per sara ingentia cecidisset: nec vas fractum: nec oleum est effusum. Quod ille leuari iussit: ꝛ dari integrum egenti postulanti. Monachuz autem illum de inobedientia ꝛ diffidentia increpans sese in oratione dedit ꝛ continuo quoddam magnum dolium quod ibi erat vacuum oleo plenum fuit. Quod adeo excreuit vt per pauimentum effunderetur. Sunt ꝛ alia eius miracula que pretermittimus ne prolixitate dicendi tedium audientibus ingeramus. ¶ Secundo colligimus perfectionez sanctitatis beati benedicti ex prophetica illustratione: habuit quidem lumen prophetieuz: vt cognosceret ea que naturaliter cognosci non possunt. Sicut probatur multis exemplis. ¶ Primum exemplum est de placido quem rapuerant aque. Cũ enim ille puer ꝛ monachus ad hauriẽdã aquã egressus in fluuium cecidisset: ꝛ pene aqua illũ in vnius cursu sagitte retraxisset: vir dei in cella consistens hoc in spiritu statim cognouit. Et maurum vocans: quid puero accideꝛit indicauit: ac vt ad ipsum eripiendum pergeret imperauit. Accepta benedictione concitus maurus surrexit: ꝛ quasi per terram se existi-

mans ambulare super aquas vsq; ad puerum venit: eumq; per capillos tenẽs de aqua extrahit. Qui ad virum dei veniẽs retulit quid acciderat. Quod benedictus non suis meritis sed obedientie mauri deputabat. ¶ Secũdũ exemplũ fuit de pane venenato quem cognouit. nã quidam presbyter florentin⁹ nomine: viro dei inuidens ad tantam deuenit insaniam siue malitiam: vt panẽ veneno infectum viro dei tanq; pro benedictione transmitteret: quem scũs gratanter accepit: & coruo qui de ei⁹ manu panem accipere ꝓsueuerat ipsum ꝓiecit dicẽs. In nomine iesu christi hunc panem tolle: & eum in tali loco vbi a nullo homine sumi valeat ꝓice. Tunc coruus aperto ore & expansis alis circa eundem panem cepit discurrere atq; clamare: ac si aperte diceret. & obedire sc'velle & iussa implere non posse. Cui sanctus iterum atq; iterq; precipiebat dicens. Leua leua cum securus ac ipsum vt dixi proice. Qui cum tollens p⁹ tres horas redijt: & de manu eius annonam quam consueuerat accepit. ¶ Tertium exemplum fuit de spatario totile. Totila enim rex gothorũ experiri volens: vtrum vir dei spiritum ꝓphetie haberet: cuidam suo spatario vestimenta regalia tribuit & cum omni apparatu regio eum ad monasterium sancti benedicti destinauit: quem ille venientem conspiciens dixit. Fili pone pone: quod portas non est tuum. qui protinus in terra cecidit: & qz tanto viro illudere presumpsisset expauit. Cumq; redijsset ad totilam retulit q̃ viderat & audierat. Tunc accessit totilas ad sanctum benedictum: cui ille multa predixit: sicut diffusius ponit Brego. in. ij. lib. dyalogorum. ¶ Quartum exemplum fuit de puero abscondente flasconem vini. Quidam. n. vir duos flascones vini per quendam puerum misit sancto benedicto. Sed ille vnum in via abscondit & alium detulit. vir autem dei vinum cum gratiarum actione suscepit: & descendentem puerũ admonuit dicens. Vide fili ne de illo flascone quem abscondisti bibas. Sed inclina eum caute & inuenias quid intus habes. Qui confusus valde ab eo exiuit: & reuersus volens adhuc ꝓbare quod audierat cũ flasconẽ inclinasset de eo ꝓtinus serpens exiuit. ¶ Quintum exemplum fuit de monacho tenente lucernam. Dum enim quadam vice vir dei sero cenaret: quidam monachus nobilis genere ei assistens & lucernã tenens p spiritũ superbie intra se cogitare cepit Quis est hic cui manducanti assisto: lucernam teneo: seruitum impendo: quis sum ego vt isti seruiam. Cui statim vir dei ait. Signa cor tuũ frater quid est quod cogitas: vocatisq; fratribus lucernam iussit de manibus eius tolli ipsum vero ad monasterium accedere & quietus sedere. ¶ Tertio colligimus sanctitatem beati benedicti ex mundi commotione: mira res est profecto q̃ audito nomine sancti benedicti reges principes & populi christiani ad tantam deuotionem erga illum exarserint: vt in toto terrarum orbe tam sumptuosa & votibus copiosissimis ditata ꝓstruxerint monasteria. Quoꝝ ꝑmũ & alioꝝ caput est monasteriuꝫ mõtis casini. Nam ad illum montem peruenit sanctus benedictus. Et templum apollinis quod ibi situm erat in honorem sancti ioannis baptiste oratorium fabricauit: & circum adiacentem populum ab ydolatria conuertit. Illum aũt montem totum ex integro cum omnibus pertinentijs eius: & castra villas & possessiones donauit sancto benedicto tertullus nobilissimus romanus ex gente flauia pater placidi. Nam ex vxore sua que erat ex familia octauie gentis habuit tres filios. s. placidum euticium & victorinũ & vnam filiaꝫ nomine flauiam. Qui audita fama sancti benedicti qui apud sublacum morabatur: accessit ad eum: obtulitq; sibi placidum iam septennem: eoq; relicto & benedictione accepta a sancto viro dei romam redijt. Postq; vero sensit beatum benedictum ad montẽ casinum perrexisse iuit ad eum cum multis nobilissimis romanis. Et tunc fecit donationẽ ꝓfatam. Donauit etiam & multas possessiones quas habebat in sicilia. Cum autem placidus ad etatem peruenit virilem misit illum beatus benedictus in siciliam cum quibusdam alijs: qui capuam veniens a sancto germano episcopo benigne susceptus multa ibi miracula fecit Nam primicerium ecclesie capuane dolore capitis oppressum sanauit: rogatus quidem ab eo vt pro se oraret: dixit ei. In nomine iesu xpi cuius virtute ab aquis quibus trahebar creptus sum: adiutusq; meritis patris mei benedicti: si fidem habes tante credulitatis restituat te deus pristine sanitati. Liberauit & vnũ ecũ atq; filiũ cuiusdã mulieris in vltimis laborantem: venit deinde beneuentum susceptus a sancto marsiano episcopo vbi liberauit claudum cum scabellis ambulantem super genua: postea trãstulit se canusiũ ad sanctũ sabinum episcopum: inde accessit regium ad sanctum

sissiminum episcopum: tandem applicuit messanam. Et ibi de redditib⁹ portus ⁊ possessionū patris quas donauerat sancto benedicto fecit edificari monasterium in honorem sancti iohannis baptiste. Quo completo post multa signa que deus per illum fecerat martyrij coronam adeptus est. Nam venerant ad cum videndum fratres eius euticius ⁊ victorinus ac soror flauia cum multis aliis ex vrbe. Et ecce quidam manucha capitaneus: abdale saraceni qui tunc toti hispanie presidebat cum classi minutissima cepit portum messane fregit monasterium. Et captos placidum ⁊ fratres ac sororem virginem: cogebat abnegare fidez. Quod cum illi facere renuissent post dies aliquos flagellatos ⁊ cesos iussit tandem decollari. Diximus ista vt agnoscat vnusquisq; q̄ admirabilis fuit sanctitas patris Benedicti: quem vt superius enarrauimus tot insignes viri deuotione precipua coluerunt.

¶ De felici transitu patris benedicti: qui diez sui obitus predixit: ⁊ de mira ipsius deuotiōe ⁊ qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata. Capitulum. iij.

Certia prerogatiua sancti benedicti qua re eius memoria in benedictione est dicitur vite presentis consūmatio. Nam sicut sācte vixit: ita ⁊ sanctissime vite presentis cursuz explenit. In eius quippe felici transitu: tria occurrerunt sanctitatem eius prefignantia.

¶ Primū fuit vera prenūciatio.
Secundū singularis deuotio.
Tertium diuina reuelatio.

¶ Primū fuit vera prenunciatio. Eodem quidem anno: quo de hac vita vir dei erat exiturus: obitus sui diem fratribus nunciauit. Ante sextum vero diem sui exitus aperiri sibi sepulchrum iussit. Et ꝛ sapiens dicat Ecclesiastes. ix. c. Nescit homo finē suū. Et cōis extat sententia q̄ nil incertius hora mortis: illud nihilominus intelligendū est fm cōem legez. Sz pleriscz deus ex priuilegio speciali voluit diez sui exitus reuelare. ¶ Secundū qō occurrit in transitu beati benedicti dicit singularis deuotio. Febribus nāq; correptus cuz per singulos dies langor ingrauescret: sexto die in oratorium se portari fecit. Ibiq; exitum suū dominici corporis ⁊ sanguinis perceptione munuit. atq; inter discipulorz manus imbecillia mēbra sustentans erectis in celū manibus stetit ⁊ vltimum spiritum inter verba oratiōis efflauit

¶ Tertium quod occurrit in transitu bti bene dicti dicitur diuina reuelatio. Ipsa quippe die duob⁹ fratribus vni in cella morāti: alteri longe posito reuelatio eadem monstrata est: viderunt nanq; viam pallijs stratam atq; innumeris corruscantem lampadibus a cella sci benedicti versus orientem vsq; ad celū tendentē Cui venerando habitu vir quidam clarus assistens: cuius cēt via quam cerneret inquisiuit. Qui cum nescire se diceret ait. hec est via qua dilectus deo benedictus celum ascēdit. Sepultus vero est in oratorio sancti ioannis baptiste: quod destructa ecclesia apollinis ipse ꝓstruxit. anima vero illa tantis redimita virtutibus de quibus predictum ē cū xpo letaf in vita beata: ad quam nos ipse iesus perducat qui est benedictus in secula seculorz. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus octauus de sancto dominico institutore ordinis sacri predicatorz

Magn⁹ vocabitur in regno celorz. Scribūtur hec verba matthei. v. c. que tamē sācto dominico appropriari possunt. Fuit quondā salutatus magnus a grecis alexander macedo. qz breui spatio ⁊ parua manu totum fere subegit orientē. Pōpeus etiam dux preclarissimus dictus est magnus a romanis ob rez gestaz magnitudinē. Nam fm horosiū viginti duos reges orientales ⁊ populos innumerabiles subdidit romane reipublice. ob quod Lucanus ipsum de se sic inducit loquentem.

Ante bis exactū q̄z cinthia cōderet orbem.
Omne fretū metuens pelagi ꝑiratā reliquit.
Angustāq; domū terraz a sede poposcit.
Idē per sithici querens diuortia ponti.
Indomitū regē romanaq; fata morantē.
Ad mortē scissa felicior ire coegi.

Pars mihi nulla vacat mūdi: sz tota tenetur
Terra meis quocūq; iacet sub sole trophcis
Hinc me victorē gelidas ad fasidis vndas
Arthos hz calida medius mihi ꝓditus axis
Egypto atq; vmbras nusq; flectente sicne.
Occasus mea iura timet: thethiq; fugacem.
Qui ferit exptus post oia flumina herbis.
Me domit⁹ cognouit arabs nec marte ferocez
Emoti. notisq; erepto vellere colchi.
Cappadoces mea signa timēt ⁊ dedita sacris.
Incertum dea dei molleq; supbene.
Armenios cilicasq; feros tauroscz subegi.
Quid socero bellum preter ciuile reliqui.

Hec ille. Propter q̄ oia Lucan⁹ de eodē dicit Brunduſij tucas conſcendit magnus in arces
Sed Alexandri atq; pompeij memoria periit
cū ſonitu: t dñs in eternū permanet: qui volu-
it longe melius honorare ſanctos cius q̄s po-
puli ſuos p̄ncipes t dños terre. Ideo nos ma
gnū inter ſanctos dominicū gloriosū vocam⁹
qui poſt devictū mundū dominataq; vitia co
ronatus reſidet in regno celoꝝ. Cū aūt hodier
na die feſtiuitas eius ab eccleſia celebret: equū
eſſe arbitror: vt tāti patris laudes explicemus
de quo verba in themate dicunt: q⁹ magn⁹ vo
cabitur in regno celoꝝ id eſt in eccleſia milita-
te. vt.n. ait grego. in omel. Regnū celoꝝ pre-
ſentis tpis eccl'ia dicitur in qua p̄fecto beatus
dominicus magnus merito p̄dicat. Et maxie
p̄pter triplicē illius excellentiam.
Prima dicit diuina reuelatio.
Secunda virtuosa decoratio.
Tertia ſublimis priuilegiatio.
Qualiter ſanctus dñicus fuit multipliciter
reuelatus tanq̄ is qui a deo electus fuit: vt ec
cleſiam predicatione ſua t ſuoꝝ illuſtraret.

Capitulum.j.

Prima excellentia beati dñici quare ma
gnus predicat dicit diuina reuelatio q:
cius ſanctitas fuit diuinitus reuelata: q̄ oſtē-
dimus in ſeptem reuelationibus de eo factis.
Prima reuelatio fuit facta ſibylle hebree: q̄
predixit ſanctū dominicū velut ſtellā mundo
irradiantē venturum: ſicut diximus in ſermo-
ne ſo de beato frācisco. Et p̄ter illa que ibi po-
ſuimus ſubdidit ipſa ſibylla loquens de beato
dñico t de bt̄o frācisco. Erūt in dieb⁹ vltimis
due ſtelle luciditſſime quibus erūt quattuor ani
maliū facies. Tubam priorīs ſtelle reſumēt in
paupertate t directione ſpnētes diuitias: voci
ferabunt nomē agni. Secūda reuelatio fuit fa
cta abbati ioachim: hic p̄ter illa que diximus i
ſermone de bt̄o frācisco ſup Jeremiā ait. Si-
cut per moyſen t ioſue chananeos dñs iſraeli-
tis ſubiecerat: chriſtianiſ p paulū t ioannē euā
geliſtam ſtrauit ydolatras: ſic t nūc p duos fu
turos ordines ſignatos: in illis gentes incredu
las ſubijcict t cōuertet. Et itez ibidē. Expecta
bit⁊ lucē id eſt duos futuros ordines in moyſe
t helia in mōtē eccl'ie cū dño apparētes: q⁹ ſi ñ
acgeueritis veritati plorabit in abſcōdito aīa
mea. Et itez ibidē refert. Sicut ſodomaz duo
angeli euerterūt. t ſinagogā ſimiliū duo ange-
li ioannes t xp̄s: ſic t nunc oportet vt duo an-
geli offiū p̄dicationis habeant in duobus ordi
nibus deſignati in moyſe t helia. Et ibidē ad-
huc ſequit. Neceſſe ē vt q̄ linguis igneis apo
ſtolie ē oñſum plenior miſterio in futuris vi
ris euāgelicis reuelādis in mūdo tpe iſto ſexto
cōpleat. Et i eodē li. ita loquit. Moab t amon
duo filij loth qui nati ſunt de inceſtu duos or-
dines extremos in proximo reuelandos inſinu-
ant quos tāto durius afflictio ſeculi deprimet
quanto inſtantius ꝑ ipſū coꝝ vexatio ſub ec-
cleſie fluctuatione ꝓſurget. Et rurſus ibidez in
quit. Sicut deficientibus patrib⁹ i deſerto: ſub
ioſue t caleph terrā ſunt filij iſrael p̄miſſiōis
ingreſſi: ita nūc ſub euāgeliçantibus teſtib⁹ ſe-
cuturis ſpūaliū intelligētiā aſſequent: vita.n.il
loꝝ pp vtriuſq; ſcientiā teſtamēti in melle ſi-
mul t lacte verſabit: vt de verbis ſimplicib⁹ p
ficiat iuſtus: t de eloquijs myſticis ſtupeat eru
ditus. Tertia reuelatio fuit facta matri ipſi⁹ ſcī
dñici. fuit.n. ipſe ex biſpanie partib⁹ villa que
dicitur calaroga exomēſis dioceſis: patre felice
matre aūt ioanna. hec añq̄ paruulus naſceret
vidit in ſōnis ſe geſtare catulū in ſuo vtero ar
dentē in ore faculam baiulantē: qui egreſſus ex
vtero totū mundū incēdere videbat: nec iamis
fuit huiuſmodi viſio cū predicatoꝝ es i ſcriptu
ra canes vocent. ſicut patz. xliij. di. c. ſit rector.
Quarta reuelatio facta fuit cuidam matrone
que cū de ſacro fonte leuauerat: videbat figdē
illi p ſōnum puer dñicus: quaſi ſtellā habēs in
fronte: q̄ totaz terrā ſuo lumine perluſtrabat.
Quinta reuelatio fuit cuidā mgr̄o in theolo-
gia famoſiſſimo apud tholoſā: hic dū quodam
mane ante diē ſuas lectiones p̄uideret: oppreſ
ſus grauī ſōno caput ſuum in cathedra reclia
uit t dormire cepit: viſumq; ē ſibi q⁹ ſeptē ſtel-
le ſibi p̄ſentarent. Qui dū de nouitate talis
enxenij plurimū miraretur ſubito in lumine t
quātitate tātū excreuerūt q⁹ totā patriā t mū
dū illuminabant. Qui cuigilans qd nā ſibi ꝟ
vellet plurimū mirabat: t ecce dum ſcholas in
traſſet t legeret bt̄us dñicus cū ſex ſocijs ciuſ-
dē habitus ad ipſū magiſtrū humiliter acceſſe
runt: intimantes eidē q⁹ fratres eſſent qui euā
geliū dei in partibus tholoſanis p̄dicarent:
ſignificantes adhuc q⁹ ſcholas ſuas venerant
frequētare t lectiones audire: q̄ multo tpe fa
ctum eſt. Recolens ergo magiſter ille viſionez
ipſos eſſe ſeptē ſtellas q̄s viderat nullatenus
dubitauit. Sexta reuelatio fuit facta innocen-
tio papc. dum.n. a deo inſpiratus ad ipſū pon-

tificem accessisset ipe dominicus: postulasset ꝙ cõfirmari sibi suisq; successoribus ordinẽ qui predicatoꝝ diceret ⁊ cẽt. cum aliquantulũ põtifex difficilẽ se exhiberet: nocte quadã ipse põtifex videbat in sõnis ꝙ lateranensẽ eccl'ia subito minaret ruinam. Quod dũ tremens aspiceret: ecce aduerso vir dei dñicus occurrebat humerisq; suppositis totã illã casurã fabricã sustẽtabat: quare crinde virum dei pontifex libenter audiuit: annuitq; volente deo vocis eius ꝓ omnia. Septima reuelatio fuit facta ipsi patri sancto dño. dum. n. ipse rome moraret instãs ꝓ sui ordinis confirmatione: nocte vidit i spũ xp̃m in aere existentem ⁊ tres lanceas in manu tenentem ⁊ cõtra mũdum eas vibrãtẽ. cui velociter mater occurrens quid nã vellet facere inquisiuit. Et ille ecce totus mundus tribus vicijs plenus est. s. superbia luxuria ⁊ auaritia Et ideo his tribus lanceis ipsũ volo ꝑimere Tunc virgo ad eius genua ꝓcidẽs ait. fili charissime miserere ⁊ tuã iustitiã tẽpera. cui xp̃s. Nonne vides quante mihi iniurie irrogãtur. cui illa. Tempera fili furorẽ ⁊ paulisper expecta: habeo. n. fidelem seruũ ⁊ pugilẽ strenuum qui vbiq; discurrens mundũ ⁊ vitia expugnabit ⁊ tuo dominio subiugabit. Aliũ quoq; ꝺ seruum tuũ sibi in adiutoriũ dabo: qui secuꝝ similiter decertabit. ⁊ xp̃s rñdebat. Vellem videre quos vis ad tantũ officium destinare. Tũc illa xpo sanctum dominicũ põtauit. Cui xp̃s vere bonus est ⁊ strenuus pugil iste ⁊ studiose faciet que dixisti: obtulit etiã sanctum franciscum Et hũc xp̃s sicut ⁊ primũ pariter cõmendauit. Sanctus ergo dñicus sociũ suũ in visione sua diligenter ꝓsiderans quem ante nõ viderat in crastino in ecclesia inuentũ ex his que nocte viderat sine indice recognouit. Et in cius amplexus ⁊ oscula sancta ruens ait. Tu es socius meus: tu pariter curres mecum: stemus simul ⁊ nullus aduersarius ꝓualebit: visionem quoq; predictam sibi per ordinẽ enarrauit. Et extũc factum est eis cor vnum: ⁊ anima vna in dño.

¶ De septem precipuis virtutibus beati dominici. Capitulum. vj.

Secunda excellentia beati dominici qua re magnus vocatur dicit virtuosa decoratio. Fuit enim septem virtutibus ꝑcipuis decoratus.

Prima dicit corporis mortificatio.
Secunda ꝓmalis cõpassio.
Tertia feruens oratio.
Quarta mundialis despectio.
Quinta martyrij desideratio.
Serta euangelica predicatio.
Septima virginitatis professio.

¶ Prima virtus beati dominici dicit corporis mortificatio: voluit enim corpus castigare ⁊ in seruitutem redigere: ne anima sensualibus delectationibus polluceretur. Et vt in legẽda eius narratur. Dum esset adhuc puerulus: nondum a nutricis diligentia segregatus: deprehensus est sepe lectulum dimittere: quasi carnis iam delitias abhorreret: quare declinata stratus mollitie frequentissime super terraꝝ dormiebat. Insuper dum esset palentie in studio: vinum per decennium non bibit: postmodum lacescente stomacho compulsus est a bone memorie Didaco eronensi episcopo modico vino vti: Quid plura per multa tẽpora singulis noctibus: recipiebat manu sua propria de quadam cathena ferrea tres disciplinas: vnaꝝ pro se: alteram pro peccatoribus qui versantur in mundo: tertiam pro his qui in purgatorio cruciantur. Tholose cum socio in pane ⁊ aqua quottidie totam quadragesimã per transiuit super tabulas dormiendo. Idem fecit aliam quadragesimam apud carcasonam.

¶ Secunda virtus beati dominici dicitur ꝓximalis compassio: cum esset palentie ⁊ fames valida multos affligeret: dum adhuc erat in seculo venditis libris ⁊ omni suppellectili acceptum precium: Dispersit dedit pauperibus. Quo exemplo magnos clericos ⁊ diuites ac magistros ad misericordie opera prouocauit. Narratur adhuc de ipso ꝙ dum in propria patria moraretur: quedam mulier conquesta est ei fratrem suum apud sarracenos detineri captiuum. Ille vero nimia compassione commotus: seipsum pro redemptione captiui vendendum obtulit. Sed deus hoc non permisit qui eum ad alia maiora reseruabat: nam illi mulieri aliter prouisum fuit: sanctus dñicus non fuit precio venditus. ¶ Tertia virtus beati dominici dicitur feruens ora: nocturnis quidem horis nemo vigilijs ⁊ obsecrationibus ꝙ oẽm modum instantior diẽ impliebat ꝓmis: nocte deo. Sepe etiã ptingit: vt in via superuenientibus pluuijs sua sociorũq; vestimẽta madefierent: cunq; post cenam socij eius remanerent ad ignem vt vestes ad eriecandũ extenderent ⁊ corpora recrearent vir dei sic cum vestibus madefactis ad orandũ ibat ecclesiam.

¶Quarta virtus beati dominici dicitur mũdialis despectio. Nam spreto mundo adhesit eromensi episcopo a quo in sua ecclesia factus est canonicus regularis: ibiq; ꝫ inuitus factus est superior monasterij. ¶Quinta virtus dicitur martyrij desideratio. desiderabat quippe effici martyr pro xpo. Et dum ꝓtra hereticos predicaret: illi necem sibi minabant. Ipse vo intrepidus permanebat: pertransibat loca i q; bus insidie sibi parate erant securus. Et dum semel heretici direxissent sibi. quid faceres si cõphẽderemus te? Respondit rogare, vos ne mihi breui compendio mortem celerem inferretis sed paulatim t successiue membra singula mutilantes: deinde oculos meos cruentes ad vltimum seminiuũ laceratũq; corpus permittere/tis sic cruentatum i suo sanguine volutari: vl ꝓsus ad libitum necaretis: ad que verba hereticí cõpuncti destiterunt vltra insidiari ei. ¶Sexta virtus dicitur euangelica predicatio. predicauit nanq; lõgo tpe ꝫ hẽticos: t, ꝓpterea ordinem predicatorꝫ instituit de quo ipse talez habuit visionem. Dum rome in ecclesia sancti petri ,p dilatiõe sui ordinis oraret glorioſos apostolos petrũ t paulum ad se venientes aspexit quoꝫ primus petrus videlicet baculũ: paulus vero sibi librum tradere videbatur: addebãtq; dicentes: vade predica: qñ a deo ad hoc ministerium es electus. Moxq; in momento tẽporis videbatur ei q; filios suos per totum mundum dispersos aspiceret incedẽtes binos t binos: t verbum dei populis predicantes: quapter tholosaz rediẽs fratres suos disperſit. Et quosdã quidem in hispaniã: quosdaz xo parisius: alios rãdẽ bononiã destinauit. ¶Septima virtus beati dominici dicit virginitatis professio. professus quidẽ est virginitatez: quã corde t opere amplerus ẽ: illamq; vsq; ad mortem seruauit: ob quod ex osculo manus eius q dam a stimulo carnis valde veratus liberatus ẽ. Erat ille scholaris qui missã audiẽs beati dominici manũ eius cũ reuerẽtia t deuotõe oscularí popoſcit. Quã deosculãs mirã odoris fragrantiã sensit. Et extunc estus libidinis mirabiliter in eo refriguit: vt qui ante erat vanus t lubricus efficeretur postmodũ ꝓtinens atq; castus. O quãta munditie puritate ciuꝫ caro polebat: cuius odor tam mirabiliter sordes ,mentis purgabat.

¶De septem priuilegijs in quibus deus sublimem fecit btũ dominicũ. Capitulũ. iij.

TErtia excellentia beati dominici quare magnus vocatur dicit sublimis priuilegiatio: sublimem quippe fecit illum deus in septem priuilegijs.

¶Primum dicit ordinis approbatio.
Secundũ fratrum multiplicatio.
Tertium prophetica illuminatio.
Quartũ miraculosa coruscatio.
Quintum diabolica effugatio.
Sextum felix consũmatio.
Septimũ ecclesiastica veneratio.

¶Primũ priuilegiũ bti dominici dicitur ordinis approbatio. Instituit enim ipse ordinẽ ꝓdicatorꝫ ad docendũ predicandũ t confessiões audiendum: ad vtilitatem proximoꝫ ad obsequium dei: ad expugnationez hereticoꝫ: ad defensionem fidei: t ad conseruationẽ diuini cultus. Cepit aũt ordo ille: Anno dñi. M.cc.xvj. Illum approbauit innocentius: t ꝓfirmauit honorius: ab isto ordine secutus fuit ordo sororum incluſarum. Quaꝫ caput fuit monasterium de pruliano: deinde secutuz est monasteriũ de montargis. Cui prefuit beata anutia de iuiniaco. Et monasteriũ sancte agnetis de bononia: cui prefuit quedã beata cecilia. Est etiã alius ordo sororꝫ de pnia beati dominici: quarum religionem confirmauit ecclia romana t multis priuilegijs dotauit: in qno ordine floruerunt beata margarita filia regis vngarie. scã chaterina de senis: beata ioanna de castello: beata beneuenuta de ciuitate austria: t multe alie. ¶Secundũ priuilegium beati dominici dicitur fratrũ multiplicatio. nõ enim fieri potuit absq; virtute dei: vt in ordine sancti dñici tã breui spatio tot fratres multiplicarentur Quoꝫ aliqui excellentes fuerunt ratione martyrij: sicut sanctus petrus martyr: frater dominicus socius eius: frater conradus theotonicus frater guillelmus: t frater bernardus de rupe forti: frater stephanus de narbona: frater raymundus carboni. qui in castro auinioneti diocesis tholosane ab hereticis ꝓ fide christi t obedientia sancte romane ecclie occisi fuerunt cãtando. Te deum laudamus. Alij fuerunt pstãtes merito vite: qui t miraculis coruscarũt. sicut frater reginaldus sancti auiani: frater henricus altisiodorenſ: frater iordanus: frater pelagius hispanus: frater petrus golsalnij hispanus: frater mauritius toletanus: frater dñicus de vallerica: frater bernardus de cantro: frater gualterus basilensis: frater bernardus de va/

sconia:ff ioānes de valentia:ff cabertus lugdunensis:ff dñicus segobiensis:ff ambrosius senensis:ff iacobus de anagnia:ff iacobus de venetijs:ff marcolinus furliuiensis:ff simon ariminēsis. Nōnulli insup fratres ordinis scti dñici singularissimi habiti sunt, ꝓpter sciam z doctrinā quoz noīa explicabimus in sermōe de cōceptiōe virginis gloriose. vltra quos adhuc peritissimi iuris consulti de illo ordine ꝓdierunt. Sicut raymundꝰ de pēna fortī cōpilator decretaliū. ff ioānes colonien sis: cōpilator sūme cōfessoz. ff brocardus theotonicus ff rogerius brixiēsis. ff bartholomeus pisanꝰ ff vlricus argentinēsis: z alij plurimi. Ob qđ z plericz assūpti fuerunt ad ecclesie dignitates Sicut hugo: postillator totius biblie. Robertus angelicꝰ. nicholaus de prato. Et alij multi qui fuerunt cardinales. ¶Pontifices Xo maximi fuerunt petrus de carantasia dictus innocentius quintus. Nicholaus de treuisio dictus benedictus vndecimus. Joānes de vercellis qui electus sūmus pontifex morte preuētus non fuit coronatus. ¶Tertiū priuilegiuz beati dñici dr prophetica illuminatio. habuit quidē lumen ꝓphetie. Sic ꝓbatū est indicijs manifestis. predicante nanqz ipso pre glorioso in partibus tholosanis. cum quidā heretici essent incendio deputati: asperit sctūs dñicus vnū eoz: z officialibus curie dixit. Istū reseruate. qđ factū est. cōuersusqz ad eū blandeqz alloquens. Scio inquit fili mi ꝙ adhuc licet tardeꝰ bō eris z sctūs. dimissus ille ꝓ annos multos in hereſi permansit. Tandem dei gra illustratus ad lumen veritatis venit. Et factꝰ frater ordinis predicatoz vitam suā laudabiliter duxit z feliciter consūmauit. Rome insuper dum habitaret in sctō Sixto quadaz die fratribus ad capitulū cōuocatis palam oibus nunciauit. quattuor fratres ex ipsis in breui duos in aia duos in corpore mouturos. Inde ad aliquos dies duo fratres migrauerunt ad dñm. duo Xo ad seculū tendentes penitus de ordine recesserūt. ¶Quartū priuilegiū beati dñici dr miraculosa coruscatio. voluit eni deꝰ illū coruscare miraculis. Ex quibus aliqua explicabimus. Rome die quadā adolescens cōsanguineus dñi Stephani cardinalis de fossanoua. lapsus equo ꝑcipiti graiter collisus deferebaꝰ exanimis: plangentibus cunctis cōtigit illuc btm dñicum properare Quidā bonus frater Tranchedus noīe btm dñicum exorauit vt oraret ꝓ illo. Quare btūs dñicus fecit illud corpus in cōclaue reportari. Et facta oratione ꝓtinus cū vite restituit. In loco scti sixti architectū contritū sub quadā ruina de cauerna subductū oroīs sue suffragio vite simul z sanitati restituit. In eodē loco cū essent fratres circiter quinquaginta. die quadā imminente refectionis hora. ꝓcuratoz. s. frater iacobus romanus ad scm Dñicum accessit. Expo suitqz non esse panē ad sufficientiā. At sanctꝰ dñicus id qđ erat diuidi z sup mensā poni mādauit. Cōuenerūt ergo fratres dūqz ꝓ ordinē residerent z vnusquisqz bucellā cū gaudio susciperet. Ecce duo iuuenes eiusdē habitus formeqz consimilis refectoriū intrauerūt pallios plenos panibus ferentes z beato dñico in capite mense silenter obtulerunt z subito discesserūt ita ꝙ nullꝰ vnqz scire potuit vnde venerunt vel quo diuertissent. In eodē loco dū prenoiatus frater Jacobus vnctione susceptā laboraret in extremis. dolentibus fratribus qz vtilem hoīem pdebant. dñicus cōpassione motus exclusis oīb⁹ clausoqz ostio oroni se dedit: fratribusqz vocatis incolumē frem ipsis ꝓ manū presentauit. In partibus tholosanis cū transisset nauigio quandā aquā: nauta importune preciū petebat: cui btūs dñicus mercedē eterne vite pollicebaꝰ asserens. Argentū z aurū nō est mihi. At ille ad irā prouocatus ꝓ cappā eū apprehendit inquiens: nisi soluerz non te dimittā. Tunc vir dei erectis in celum oculis paululū intra seipsū orans. mox in terram ꝓspiciens denariū diuino nutu ꝓcuratū asperit dixitqz illi Tolle z me dimitte. Sunt z alia eius miracula multa in vita ipsiꝰ z in morte verissime cōprobata. ¶Quintū priuilegiū bti dñici dr diabolica effugatō. Ad sanctitatē nāqz eius cōprobandā voluit deus vt demones ab obsessis corporibus ad eius imperium discederēt. Vñ multos a demoniꝬ liberauit ¶Sextū priuilegiū bti dñici dr felix cōsūmatio. appropinquante nāqz sue peregrinatiōis termino constitutus apud bononiā. grauiter cepit corporis infirmitate lāguere vbi post multa deuotionis signa ad extremā horā veniens Anno dñi. M.cc.xxi. dormiuit in dño. Ea die ff Hugale prior brixie post modū eiusdē ciuitatis epūs. cū se sopori paululū dedisset vidit in sōnis quasi apertū celū z duas scalas quaruz vnā in sūmitate retinebat xps. alia virgo mater. Angeli aute ascendebant z descendebant.

Et in imo scalax sedes posita erat in qua sedebat quidā fr predicatox faciē hūs velatā caputio sicut solent frēs sepeliri. Jesus āt t mr eius scalas sursū trahebant donec sedente in celū eleuato aptura celi clausa est. Intellexit ex post predictus fr sctm dñicum eadem die t hora ex hac vita migrasse. Eadē die fr Rabortibure existens qz audierat sctm patrē bononie egrotare celebrans missā cū venisset ad illū locū in quo de vinis cōmemoratio fieri consueuit orans, p pre factus est in extasi. Raptusqz in spū vidit virū dei dñicū corona quadā laureatū totūqz mirabili splendore fulgentē duobus quibusdā reuerendis viris comitatū hinc inde extra bononiā via regia, pcedentē. Intellexitqz p eadē hora dñicus ad celos migrauerat. s. hora sexta feria sexta. ¶ Septimū priuilegiū bri dñici dr ecclesiastica veneratio. Max ecclesia sctā dei statuit dñicū ab oibus xpi fidelibus venerandū cui festū celebrat annuatim ordinēqz suū multis fauoribus t gratijs spūalibus, psequit. Sic enī placet sūmo deo qui vt predixim⁹ in prima parte elegit dñicū ducē populi sui t predicatorē euangelice doctrine. Hic igit est ille pr t patriarcha eximius qui tetrū t horridū seculū sua vita t scientia illustrauit. Cuiusqz filij in dies prauitatē hereticam validissime psequunt. Hunc deuotione singulari colamus p quē deus tāta magnalia dignatus est opari: qui onere carnis deposito nunc gaudet atqz letat inter agmina angelox laudans t benedicens xpm per infinita secula seculox. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus nonus de sancto vincētio doctore eximio ac celeberrimo famosissimoqz predicatore ordinis predicatox.

In medio ecclesie aperuit os ei⁹. Sapientis verba sūt ista originaliter Ecclesiastici. xv. ca. Instāte necessitate hox tpum quibus mūdus quasi totus vitijs erat obrutus: t xpiana religio naufragiū pati videbat. suscitauit deus spm sancti vincentij: qui sua predicatione innumerabiles populos puertit t reformauit. hunc nō ab re sctā romana ecclesia catalago sctox ascripsit. Quē Calixtus tertius in vrbe maxima solenniter canonizauit. statuitqz illū a cunctis fidelib⁹ venerādū. Quapropter vt eius festiuitas deuotione feruētissima celebret: dignū duxi in hoc sermone illius predicatōis laudes eximias recensere. de q̄ conuenientissime dici pñt verba in themate posita: in quibus tria mysteria, pponimus ptemplāda.

Primū dr idoneitatis.
Scōm singularitatis.
Tertiū vtilitatis.

¶ Qz btūs vincenti⁹ fuit idone⁹ ad pdicandū tū qz gra dei fuit in illo: tum, ppter sciam: tuz etiā, ppter sctitatem vite. Capitulum. j.

Primū mysteriū cōtemplādū de predicatione sancti vincentij dr idoneitatis. Fuit quippe ipse idoneus ad predicandū euāgeliū xpi triplici rōne.

Primo rōne gre inspirantis.
Scōo rōne scientie excellentis.
Tertio rōne vite resplendentis.

¶ Primo fuit idone⁹ ad pdicandū rōne gre inspirantis. s. pie qdē tenere possum⁹ btm vincētiū fuisse inspiratū a deo: vt ordinē sancti dñici ingrederet. Mā vt in eius legenda narratur ipse natus est valentie ex familia ferrariorum parentibus clarissimis: t honestis. Qui tres filios genuerūt. s. petrū vincentiū t bonifaciū hic bonifacius fuit iuris vtriusqz doctor peritissimus: qui extincta vxore suasu bri vincētij cartusiensiū habitū suscepit: in quodā monasterio extra muros valentie: qd ab incolis vocat porta celi. Et ob sue vite grauitatēqz morū: post quattuor annos illius ordinis electus fuit rector generalis. Et vt de btō vincentio dicamus quibusdā indicijs quantus euasur⁹ esset ostensū est. Patri nanqz eius dormienti nocte quadā visū est q̄ cū in ecclesia fr̄m predicatox essz quēdā virū venerabilē in habitu sancti dñici pdicantē audiebat. Cūqz illū attēte deuotissimeqz audiret. Ille dicebat. Cōgratulor tibi, O fili dilectissime. p⁹ paucos enī dies vxor tua pariet tibi filiū: cuius erit tanta vite integritas: tanta doctrine vtilitas: tāta fame ac mirabiliū operū claritas: q oēs hispaniarū galliarūqz pplī: eū tāqz vnū ex veteribus aplis venerabunt. Eritqz fr ordis cui⁹ me cē vides post que dicta multitudo q̄ ibi adesse videbat magnis vocib⁹ deo gras referebat. Itaqz dū t ipse in illi⁹ modi gra actione sese mltitudini cōformē reddere conaret: statim excitat⁹ ē conatuqz vocis dormientē vxorem excitauit: Mater insup ipsi⁹ vincentij dū pcepisset satz leuit eū portauit. Et dū eū gestabat i vtero audiebat sepe tāqz voces canis latrantis emitti qō a multis dei seruis pcipue a ioāne valētine

vibis ẽpo: Interpretatuz est q̃ filius quẽ reti
nebat in vtero futurus esset euangelij xpi fer
uentissimus predicator. Ꝺũ aũt ex vtero ifãs
prodijt: t ad baptiçanduz delatus esset: multa
erat inter suos de noie ei imponẽdo dissensio.
At sacerdos illũ baptiçans. Vincentius ingt
vocet. qõ t factũ est. In infantia sua quietus
erat t aspectu decor⁹: t grandiusculus fact⁹
freq̃ntabat ecclesias: audiebatq̃ libẽter p̃dicã
tes: quoz gesta t vocẽ motusq̃ quasi p̃dicãs
alijs pueris referebat. Tãdẽ lr̃is traditus eua
sit in virũ doctissimũ. Ita vt inter cos qui va
lentie phiaz: theologiamq̃ ꝓfitebant: sũmus
oim haberet. Ꝺũ aũt decimũoctauũ attigit an
nũ: pr̃ eius allocutus est eũ dicens: vt ex trib⁹
eligeret vnũ: aut vxorẽ duceret: aut ad roma
nã curiã pergeret: vt ibi eraltaret: aut ordinẽ
fr̃m predicatoz intraret. Cui vincenti⁹ rũdit
aio iam diu concepisse vt scti dñici susciperet
habitũ: quẽ pr̃ ad mr̃em duxit: eiq̃z filij ꝓposi
tũ indicauit. Cũ bñdictione itaq̃ vtriusq̃ pa
rentis: ad cõuentũ fratrũ predicatoz accessit:
qui eũ letantes ad sacrum suũ ordinẽ recepe
runt. ¶ Scõo fuit idoneus beatus vincenti⁹
ad predicandũ verbũ dei rõne scie excellentis
Quanta debeat esse predicantiũ scia. dixi in
quadragesimali nr̃o: in sermone de verbo dei
Sufficiat igit in hoc loco exprimere: q̃z fuerit
doctus beatus vincentius. Ipse nãq̃ post su
sceptũ habitũ oroni t lectioni se totum dedit
Et cũ eius doctrina nota esset a priore conuen
tus iniunctũ fuit ei: vt ꝓ fratrũ adolescentuz
ꝓfectu de dialetica t de phia aliquid legeret.
q̃ cũ humiliter: iocandeq̃ acceptasset: rumor
ẽpleuit aures multoz ciuiũ. Et ad ei⁹ lectio
nem multi seculares confugerũt audiebantq̃z
eũ legẽtẽ supia septuaginta. In quo exercitio
tres continuos annos consũpsit. postmodum
missus fuit barchinonã: t inde hileridã in q̃
bus ciuitatibus eo tpe florebant studia libera
liũ disciplinarũ. Tandẽ cũ theologie dedisset
operã: vigesimũoctauũ annũ agens magistra
li corona fuit insignitus: postea redijt valẽtiã
Ubi honorifice susceptus est: t ꝑ sex ãnos pu
blice legit t predicauit. Ad quẽ etiã ex vicinis
ciuitatibus multi confluebant vt cum t predi
cantem audirent: t sub tam insigni lr̃a t mo
rũ preceptore ꝓficerent. Inter hec tpa venit
valentiã: petrus de luna cardinalis. s. clemens
qui clemens electus fuerat in fundensi ciuita
te: ab illa parte cardinaliuz: que discesserat ab
vrbano sexto. Is ergo ꝓpetrus missus erat le
gatus ad Carolum francorũ regem qui audi
ta fama beati vincentij eum secũ duxit: ac tã
diu tenuit donec peracto legationis tempore
ad ipsũ pontificem redijt. Tantũ aũt fuit gra
ta cardinali vincentij conuersatio: q̃ vir mul
tis precibus impetrare potuit licentiã: vt redi
ret valentiã ad consueta legendi t predicandi
exercitia. ¶ Tertio fuit idoneus beatus vincẽ
tius ad predicandũ verbum dei: rõne vite re
splendentis. Fuit equidẽ vita ei⁹ virtutũ splẽ
dore decorata. Maz ẽztum pertinet ad carnis
mortificationẽ. xlij. annis cõtinuis ieiunauit
exceptis dñicis diebus. Et sextis t quartis fe
rijs in pane t aqua: a quo ieiunio nunq̃z absti
nuit: nisi q̃nq̃z ex corporis infirmitate. Itine
rabat discurrendo nõ equitans: sed ꝓprijs
pedibus: contentus solo baculo quẽ manu ge
stabat. Idq̃z fecit viginti duobus annis. Sed
postea ex quadã infirmitate superueniente in
tibia grauioz effectus fecit sibi perquiri asinũ
quo vehebatur quotiens de ciuitate in ciuita
tem volebat proficisci. A tpe autem quo cepit
euangeliçando discurrere: vsq̃z ad extremũ vi
te sue terminũ: nunq̃z nisi aut super sarmento
rũ: aut palearũ: aut huiusmodi rerũ straminibus: aut paupere sacculo modica lana pleno
cũ eisdem vestibus quibus indutus erat dor
miebat. A prima insuper adolescentia vsq̃z ad
vite sue terminũ: singulis noctibus corpus su
um disciplinis flagellabat. Et si forte egritudi
nis impedimento illud facere nequiuisset: hoc
a suis fidelibus socijs fieri volebat. Quid de
illius hũilitate dicemus: que tanta fuit: vt q̃s
cunq̃z dignitates ecclesiasticas animosus effu
gerit. Ma nec dignitatez cardinalatus voluit
acceptare. Defuncto nãq̃z clemẽte auinnioni:
creatus fuit petrus de luna: qui fuit bñdictus
xij. A quo ꝑ lr̃as vocatus fuit sctũs vincenti⁹
t confessor eius factus: ac mgr̃ sacri palatij.
Et qñ romana ecclesia tunc scismate fluctua
bat. Erãtq̃z tres pontifices. videlicet ipe Be
nedictus. xij. Gregorius. xij. t Joannes. xxiij
Facto concilio constantiensi in quo creatus
fuit papa Martinus quintus. Cũ renũciassent
greg⁹ t ioãnes: btũs Vincenti⁹ ꝓ pace t vni
tate eccl'ie suasit bñdicto. vt t ipse cederet. qõ
cũ ille facere recusaret licentiã petijt discedendi. Pontifex Xo aduocatis multis ex prelat⁹
qui eius curiaz sequebantur: paratoq̃z rubeo
pileo: voluit eũ facere cardinalẽ: at ille gratias

ei referens oblatū sibi honorē penitus recusauit: ⁊ licentiā petijt quā tandē obtinuit: vt p̄geret ad diuersas mūdi partes predicans regnū dei.quāte āt fuerint mūditie ⁊ puritates quantūue castitatē dilexerit:ostendunt p̄cipue duo exempla:que de ipso verissime recitātur. ¶Primū est:q̄ dū ipse predicabat valentie Mulier quedā capta fuit amore ipsi⁹:que fingens aduersā valitudinē atq; i lecto decubās vincentiū vt ei confiteret postulabat aduocari:qui veniens ad eam intransq; camerā eius exeuntibus alijs remansit ipse solus: qui ad p̄niam cepit puellā exhortari. At illa blandis verbis ei suū secretuz apperuit: inhonestosq; gestus corporis ei exhibuit:que oia ille abhorrens:prius eā charitatiue cōmonuit. inde ab illa secessit:que cōfusa cogitauit clamando viro dei infamiā inferre. Et q̄ primū vocē voluit emittere: diabolus eius corpus grauissime vexare cepit:⁊ cū id fecisset diebꝰ multis.Tandem cepit dicere. Ex hoc corpore nūq; me poteritis pellere:nisi huc veniret vir ille qui i medio positus igni:non potuit ab igne comburi. Et cū audientes nescirent quid vellēt hec verba significare. quidā de circūstantibus dixit. Aduocet fr̄ vincentius qui cōfessionē eius audiuit:⁊ est vir sctūs ⁊ sapiens:⁊ intelliget hec qui vocatus aduenit. Et ecce demon vllulatū teterrimū emittens.heu adest inquit vir ille q̄ in medio ignis positus nō fuit ab igne cōbustus. Et hec dicens protinus abijt. Et corpus semimortuū dereliquit. Scōm q̄ de illo compertū est dum adhuc valentie fuisset narratur Suggessit eni diabolꝰ nōnullis inuidis ⁊ malignis:vt mulierē quandā meretricē speciosissimā precio ductā i cellā eius nocte introducerent. Capto ergo opportuno tpe q̄ videlz vincentius ipse ex more in ecclesia orōni instabat Memorata femina in cellā eius introducta ē Vincentius ab orōne regrediens clauso ostio ⁊ in locū vbi dormire solebat veniens:reperit mulierē sedentē:⁊ in primo aspectu vehementer obstupuit:⁊ anteq; eā alloquereť multa cogitauit. Sed tū nō extimauit illā esse mulierē quin imo putabat diabolum esse:qui in specie mulieris eū decipere voluisset. Vnde hoc pacto locutus ē. Que tibi cā fuit vt huc venires in tali forma maledicte diabole:qui seruis dei nouis dolis semp insidiaris. Meretrix rndit Femina sum nō diabolus. Sed obsecro te vt me patienter audias.fere quattuor mēses sūt q̄ tuo amore sū capta: frequenť tentaui vt vel diei vel noctis tpe:ad te venire potuissē. Sed nunq; mihi misere sese obtulit opportunitas. Nunc āt a nemine hoim visa:huc ingressa sū. Et necessariū est vt hoc in lectulo sit hac nocte dormiamus. Eroq; de ceteroꝛ tibi deditissima ⁊ famā tuā cū silentio conseruabo. hec ⁊ fili loquens in oscula ⁊ in obscenos amplexus ruere voluit. Ac vincentius viriliter ei resistens dure illā increpauit. Que cōpuncta ꝓrupit in lachrymas ⁊ cām quare ad ipsū tentandū accesserat:reserauit. petijtq; humiliter veniā ꝓ misitq; meretriciū relinquere. Sicq; ab eo cū multa mentis cōtritione discessit atq; relicta spurcitia meretricali: virū accepit: ⁊ de cetero modestissime vixit. Quibꝰ exemplis facile inducimur vt eū virginitatis corona credamus redimitū. Sed adhuc mansuetudinē illius cogimur admirari: que tanta fuit vt iniurias ⁊ insidias malorum equo aio ferret:illisq; pijssime indulgeret. Inter cetera tū stupenda que ai sui benignitatē ostendūt occurrit vnū explicandū.q̄ in ciuitate valentie cuenit. Frater q̄dam theologie magister lasciuus ⁊ dissolutus inuidens fame ⁊ opinioni scti vincentij. post multas detractiones: voluit nomen scti viri mō qui sequit maculare. Introduxit quidem nocte in cōuentu meretricē quandā que secū dormiuit. Erat mulier hec aduena: que ⁊ illis diebus valentiā aduenerat. Mane āt ꝓsoluto precio meretrici:non tū qualē se habitura sperabat:eā vt potuit secreto emisit. Illa vo vultū fratris intuita vt videlicet eū p effigiē posset agnoscere: anteq; cellā egrederet eus obsecrauit:vt sibi suū nomen indicaret. At ille vocor inqt mgr̄ vincēti⁹. Abijt meretrix ⁊ lenoni eius multisq; alijs dixit.q̄ in cōuentu fratruz predicatoꝛ p integrā noctez cū magistro vincentio dormisset:nec tū dignam laboris mercedem accepissz:ita factū est:vt turpis hec fama p vniuersā vrbē diuulgaret. p idem tempus erat valentie germanus ille scti vincentij bonifacius:de quo in precedentib⁹ fecimus mētionē:qui ⁊ in illo anno ꝓ patrie illius veteri cōsuetudine mgr̄atū gerebat patz iuratoruz. Huic multi que de beato vincentio dicebant narrauerūt: que tū ipse credere nec voluit nec potuit:sed existimauit oia ex inuidia emuloꝛ ꝓcedere. Ex ci⁹ itaq; ꝓsulto hi qui secū mgr̄atū gerebant:statuerūt vt fieret in vrbe generalis processio:in qua oēs religiosi conuenirent.

Statuto ãt die bonifaci⁹ ipe ⁊ vniuersa nobilitas vbis sese collocauerunt in loco quodaz vbi meretricem illã stare voluerũt. ¶Procedẽtibus ergo singulis fratibus tandẽ transeũte mgro vincẽtio: illi nobiles interrogauerũt cã an ille esset cũ quo dormierat: non: inquit illa. Et adueniẽte illo qui scelus ꝓpetrauerat. Illa digito eũ demonstrãs. Ecce inquit iste est ille fr ingratus. finita itaqz processione bonifaci⁹ ceteriqz nobiles: infamatorem aduocauerunt Qui pctm̃ suũ celare non valẽs: publice confessus est. pergensqz ad btm̃ vincentiũ qui adhuc factũ ignorabat: ab eo cũ lachrymis venia postulauit ⁊ obtinuit.

¶ De singulari excellentia predicationis bti vincentij: qui ⁊ multis annis ⁊ diuersis pplis predicauit dño cooperante: ⁊ sermonẽ miraculis confirmante. Capitulum. ij.

Ecũdũ mysteriũ ꝓtemplandũ de predicatione scti vincentij: dr̃ singularitatis. Fuit equidẽ predicatio eius singularis ⁊ excellentissima valde marime propter tria.

¶Primo ꝓpter continuationem.
Scõo ꝓpter cõmunicationem.
Tertio ꝓpter confirmationem.

¶Primo predicatio eius fuit continuata p plures annos. Mã lz ante in multis locis verbum dei cuangelisasset. tñ a tricesimooctauo sue etatis anno: cepit suarũ predicationũ continuũ exercitiũ ꝓseuerauit vsqz ad septuagesimũ quintũ annũ vite sue: quo ex hac luce migrauit. In hoc ãt discursu rerũ suarum ordo talis fuit. Nocte quinqz horas quieti tribuebat: reliquas partes noctis aut oronibus: aut sacris lectionibus occupabat. Mane ẋo ad locũ quo populi cuangeliçaturum expectabãt se conferebat. primũqz ipse missam cantando celebrabat. deinde predicabat: postea volens satisfacere deuotioni populorum: eis manus osculandas prebebat. oblatosqz sibi infirmos cruce signabat. Dicebatqz. Signa autem eos q̃ crediderit hec seqñt Sup egros manus imponent ⁊ bene habebunt. deinde adiciebat. Jesus marie filius mũdi sal⁹ ⁊ dñs. qui te trarit ad fidẽ catholicã te ꝓseruet in ea ⁊ btm̃ faciat ⁊ ab hac infirmitate te liberare dignet. Amẽ. ¶Postea cibũ cũ dei bñdictõe sumebat. nunqz voluit nisi vno ferculo vti. ab eo ãno q̃ religionẽ ingressus est. vsqz ad terminũ vite a carnibus sp abstinuit. vinũ mꝛta aqua cõmixtũ sp sumebat. ¶ Scõo p̃dicatio scti vincentij fuit excellens ⁊ singularis: rõe cõicationis. qz fuit multis pplis ⁊ gentib⁹ cõicata. Regionel eni in quibus predicauit: hec fuerunt. Catalonia: Regnũ valẽtie: Aragonia: vniuersa hispania in q̃ sunt portugalia: gallitia: nauarra. ¶Predicauit ẽt in gallia: in comitatu tholosano: in linguadoch: in delphinatu: in auinione: in sabaudia: in aluernia: in hibernia: in burgundia: in normandia. Juitqz ad insulã maiozicaruz: ad angliã: ad scotiam descendit: In italiã: ⁊ vniuersã regionẽ pedis montis lustrans: demuz venit vsqz ianuã semper cuangeliçans: ¶Predicauit ẽt alexandrie: vbi interfuit sctũs Bernardin⁹ tunc adolescẽs de q̃ ipe vincenti⁹ publice retulit, ꝓphetico spũ. Futuꝛ illũ in breui totius lumen italie: qõ secutũ est. Scũs quidẽ vincentius. xxx. annis obijt priusqz sctũs bernardin⁹. Et sctũs bernardin⁹ canonizatus est quinqz annis priusqz sctũs vincentius. ¶Tertio predicatio scti vincentij fuit singularis rõne cõfirmationis. qz fuit multis miraculis cõfirmata. Ex quib⁹ aliq̃ referamus. Discedente viro dei ex vico q̃ ẽ ciuitas catalonie: ⁊ versus barchinonã se cõferente ad quoddã hospitiũ declinauit. Illi ẋo quib⁹ erat cura de refectione: interrogauerũt hospitẽ: si qd sibi esset qõ viro dei ceteriqz eũ comitantibus comedendũ apponeret. Hospes rñdit. nihil sibi esse nisi parũ farine parũqz vini in dolio. Illi rñderũt: ex farina que tibi est cõficias tot panes: q̃t potes: vt saltim cibari possit hic seruus dei: ⁊ aliqui nobiles q eũ comitanꝫ: vinũ quoqz de dolio extractũ iusserũt reponi: i quodã ligneo vase: qõ ab illi⁹ loci incolis portatoria vocaꝫ. O portño itaqz tpe cepit btus vincẽti⁹ sese ad discũbẽdũ accigere. At viri ꝑdicti ei nũciauerũt neqz panẽ neqz vinũ vniuerse mltitudini posse sufficere. Qꝛ cũ audiuit vir scũs de sũma dei liberalitate ꝓfusus: iussit eis ne cui dicerẽt aliud: sed panes quos habebant quomõ melio⁹ possent multitudini distribuerẽt: vinum ẋo in portatoria posirũ: ab oibus quẽadmodũ cõsueuerant sumi pmitterent. Cepit inde bñdictiõe facta cũ vniuersa multitudine ferme triũ miliũ hoim discũbere. Mor ãt dũ panes auerant quindecim distribuerenꝫ vinũqz sumereꝫ: non solũ ex eorum multiplicatione est illa multitudo saciata: sed etiaz ipsũ vinũ qõ fere acetũ erat: in optimũ mutatũ est. Qõ vbi perpendit hospes humi ꝓstratus a btõ vincẽtio bñdici postulauit: quo viso miraculo oẽs deo

gras retulerũt. Altera xo die hospes prima luce cõsurgens: paransq; p farina t vino ad vrbẽ velle, pficisci: archã farina t doliũ optio vino vsq; ad sũmũ plenũ cõperijt. Aduocatis deinde nõnullis transeuntibus eis rẽ gestam narrauit. Predicãte btõ vincentio in quadaz villa cõtigit vt narraret factũ illud mirabile q̃ ferẽ: sctã margarita diabolus in hũana specie sibi apparẽtẽ humi, pstrauisse. Erat inter eos qui virũ dei sequebant: adolescens quidã lombardus cuius erat multa simplicitas. Jõ audiens duellũ illud cepit intra se dicere. Si deus aliqñ pmiserit vt visibili specie diabol⁹ mecũ certare voluerit eũ cõsiki mõ sternaz: tantũq; pedibus calcabo quousq; eũ supauero. Jgitur circa primã t vigesimã horã ex villa egrediẽs captato q; sibi oportuno loco ad orãdũ genua flectens petijt a deo sibi cõcedi vt diabolũ visibili forma ei apparere pmittat: de quo posset victoriã reportare. Jnter hec venit mulier q̃dã falcẽ manu deferens missa ad metendũ feraginẽ qua ibidẽ cãpus plenus erat. hec autẽ mulier erat a natiuitate muta. Que veniens i locũ vidensq; adolescentẽ inter segetez genu flexũ vehementer expauit ac aliquantuluz retrocedens cepit vocẽ sine expressione sermõis emittere: t ipsi adolescẽti quibusdã signis manuũ t capitis minabat. Ille cernens feminaz esse decrepitã corpore oblongã facie macilentã laceratas vestes habentez: voces altas sine expressione verboz emittentẽ sibi falce quam manu portabat minantẽ: diabolũ esse estimauit: creditq; suas preces erauditas. quare in eã irruens in terrã deiecit: venisti inquit maledicte diabole venisti. Non certe me visibili certamine superabis: quez inuisibili supercasti tentatione sepissime. Hec dicens crinibus eã huc t illuc trahẽs mõ manib⁹ aliqñ falce quã ipsa portauerat tamdiu verberauit torq; sibi vulnera in facie t in ceteris corporis partib⁹ intulit: q̃ eã semincẽ reliquit. Ad vocẽ autez vtriusq; magna multitudo cucurrit: t videntes qõ factũ fuerat adolescentẽ captũ carceri detruserũt. Relata sunt hec beato vincentio: qui corpus fere exanime ad se illico ferri iussit mox frontẽ deinde pectus vltimo cor mulieris cruce signauit. Et ecce corpus qõ extinctũ videbat respirare cepit: t femina quã a natiuitate ois catalonia mutã cognouerat: locuta est. Et sacerdotẽ petijt: cui cõfiterẽr: qui dũ venisset cõfessa est singula, pferendo distincte: ac si nunq; muta fuisset. deinde petijt cetera sacra sibi cõferri: postremo se morientẽ dño cõmendauit: t loqui nunq; desijt quousq; spm̃ exalauit. Adolescens xo btĩ vincentij precib⁹ a suspendio liberat: t iussu vincentij in italiã remeauit. Jn villa sctĩ matthei nõ longe distante ab vrbe valentie: in qua btus vincentius alios dies cõmoratus fuerat. visus est vir quidã venerabilis spẽm t habitũ gerens hois beremite: qui se vltro obtulit btm̃ vincẽtiuz vna cũ alijs securturũ. Fuit g̃ a cũctis magna cũ iocunditate t hũanitate susceptus. Jtaq; in initio fuit eius cõuersatio oibus gratissima post paucos xo dies cepit detrahere doctrine btĩ vincentij: ita vt aliquos subuerteret: venerũt hec ad aures officialiũ. Qui cũ captũ ac catbenis vinctũ carceri manciparũt. Altera xo die volentes eũ examinare: missis ad carcerẽ mínistris qui eũ adducerent neminẽ nisi cathenas inuenerũt. Mox ad virũ dei venientes rez gestam narrauerũt: q̃ surridens nõ hõ inquit vt putabatis sed diabolus fuit: volens impedire fructũ quẽ ex predicatõe mea multi psequunt. Oratione sua in barbasen sedata fuit tempestas que mota est: dũ volebat populo predicare in festo aplox petri t pauli. Jdem factũ est tholose in festo sctĩ martini. Jn ciuitate carcasone a mense iunio vsq; ad ianuariũ tãta fuit terre siccitas vt oẽs de fructibus colligendis desperarent. Aduocauerũt ciues btm̃ vincentium qui tholose predicabat: ad quos cũ venisset quarto die quo fuerat ciuitatem ingressus finito sermone: monuit populũ vt oẽs genua flecterent: t dei misericordiã implorarent: ipe etiã orauit. deinde se erexit t in aere fecit salutare signũ: habito inquiens t dño gras referatis. Eraudite sunt oones vestre: vir verba finierat cum subito aer nubibus plenus est: t tanta aquarum abundantia est e celo dimissa quantã incole illarũ regionũ sese vidisse meminerint. Jn ciuitate castrẽsi que est in gallia in festo ascensionis xpi: oblatũ sibi boiem qui paralisim septem annis passus fuerat: benedixit t sanatus est. Jn qua ciuitate proxima die maximã tempestatẽ motã dũ predicaret crucis signo facto penitus fugauit. Jn montesgno ñ longe a tholosa. vir quidã gerardus nomine: morbum caducum patiens: accepta benedictiõe a viro dei liberatus est. Jn loco quẽ dicunt de monte oliuo prope carcasonã: quendam mercatorem cui nomen guilelmus: tribõ

annis visu orbatū post factam benedictionem ad oculorum officium restituit. Valentie ductum ad se hominem qui fuerat mutus quadraginta annis cruce in ore signauit: ⁊ ille statim locutus est: semperq; lingue officio vsus fuit q̄diu vixit. Surdum alium qui octo annis nunq; audierat: facto in eius auribus signo crucis perfectissime audire fecit. Apud mursiam hispanie ciuitatem: quodam estatis tempore: tanta fuit locustarum ⁊ bruchoꝝ multitudo. q̄ in quattuor dierum spatio fere consumpserant quicquid viride habebatur in campis. Vincentius illis diebus in ipsam vrbem venerat: quez̄ ciues lachrymantes requisierūt vt pro ipsis oraret. Qui statim iussit aquam afferri: eamq; benedixit. deinde extra vrbem egressus contra locustas ⁊ bruchos ipsaz aquā asperſit. Altera die mortua comperta sūt illius generis animalia. Voluit etiam deus beatum vincentium spiritu illustrari prophetico. Nam ⁊ de calixto sicut etiam ⁊ mihi retulit sanctitas sua: predixit matri eum filium futurum pontificem maximuz. Barchinone tempore quo erat maxima penuria predicans populo: predixit duas naues ea die onustas fore venturas de quibus nulla erat mentio. Pronunciauit mortem cuiusdam fratris heremitani. Et etiam cuiusdam alterius monachi. Cum apud cesaris augustam nobilez aragonie ciuitatem predicaret medium sermonē interrupit: cepitq; vehementer flere: deinde lachrymas terſit: demum ad populum iocundo vultu conuersus. Hac inquit hora mater mea valentie extincta est: ⁊ ad requiem celestis regni perducta. Que verba audientes notauerunt. Et ex facti postea cuidentia vera fuisse comperta sunt.

¶ Quam fructuosa fuit predicatō sancti vincentij in conuersione peccatoꝝ ⁊ baptiçatione infideliū: ob qō gloriam ingentē adeptus est.

Capitulum. iij.

Tertiuz mysterium contemplandum de predicatione beati vincentij: dē vtilitatis. Ex eius nanq; predicatione triplex vtilitas est exorta.

Prima dē pctōꝝ conuersionis.
Scōa infidelium baptiçationis.
Tertia suipsius glorificationis.

¶ Prima vtilitas q̄ exorta est ex predicatōne sci vincentij: dē pctōꝝ cōuersionis. Quisnā explicet q̄t pctores audiētes verba vite ab ore vincentij conuersi sunt ad dñm deū suū: fuerūt fere innumerabiles: inter q̄s fuerat capitale odiū multoꝝ annoꝝ pp necē: aut amicoꝝ aut affiniū aut p̄sanguineoꝝ generatū: qui eo p̄dicante cū magna cōpunctōe: in mediū surrexerūt: clamantes se velle parcere inimicis: ⁊ homicidis: vir ār dei in his multa cautela vti solebat Nā hmōi penitentes iubebat primuz oscula pacis dare inimicis. Deinde spectāte vniuerso populo: a notario publico quez̄ ad hoc ipse secum ducere cōsueuerat: illoruz remissiones annotari faciebat. Meretrices: lenones: homicidas: pirratas: dei ⁊ sctōꝝ blasfemos: ⁊ huiusmōi generis hoies q̄draginta fere milia reduxit ex sceleꝝ pfunditate: nō solū ad mentiū p̄tritionez̄ sed ēt ad agendā pniam publicam. Nec dubiū videri dz q̄ tātū fructū fecerit aiarum: q̄n vt predictū est predicabat dño cooperante ⁊ sermonē cōfirmante seq̄ntibus signis. Inter que erat mirabile valde. q̄ apud vniuersos hispanie gallieq; ⁊ italie populos: sua predicatio fuerit ⁊ sp sua lingua materna fuerit locutus: oñes tñ sic loquentem intelligebant: fructūq; sue doctrine capiebant: perinde ac si singulorum auditoꝝ lingua loqueret. Huius rei testes fuerunt plurimi theotonici ⁊ anglici: quoꝝ idioma quantū distet a lingua valentinoruz: nouit populus vniuersus. Testis est ⁊ illa gallie regio que nr̄is tpibus britania appellatur. In qua duobus annis stetit ⁊ ibi felicem cursum vite consūmauit. Sunt in illa patria hoies vtriusq; sexus inumerabiles: quos vocant britones britoniçantes quoꝝ idioma obscurissimū est: vtpote nullis nisi ipsis cognitum: ⁊ qui sunt non nisi se inuicem intelligentes: qui tñ virū dei nō min⁹ intelligebant: q̄ si in eoz̄ lingua predicasset. Ibi multa deus per illū mirabilia fecit. Vxor quippe ducis britanie ⁊ francie regis filia religiosissima: multis annis infecūda fuit. Sed post q̄ a vincentio benedictionem accepit: concepit: peperitq; filios quoruz vnus fuit petrus: vir magne probitatis: qui patri successit: fuitq; dux britanoruz. Maxima itaq; multitudo erepta est de manibus diaboli: mucrone predicationis sue. Erat enī in vitioruz reprehensione terribilis: adeo q̄ frequentissime accidit vt multi in peccatis obstinati eius predicationē audientes: sic cōmoti sunt vt in terrā tremebundi prostrati cora vniuersa multitudine veniā precarent. Et q̄uis ipsis pctoribus sic terribilis videret: tñ

sua verba cū tanta moderatōne mitigabat: q̄ ipos miro quodā mō alliciebat vt ad eū audiē dū traberenť. ¶ Scōa vtilitas que ꝓuenit ex predicatione sci vincentij dr infideliū baptiçatio. Contra iudeos nanq̄ ita acutus ac copiosus acerq̄ disputator fuit: eisq̄ ita scripturaꝝ sacraꝝ sensū aperiebat: vt in diuersis ciuitatibus sup viginti quinq̄ milia fecerit baptiçari. Mlti quoq̄ sarraceni quoꝝ in hispania magna copia est: sacrilegā ipsoꝝ sectā abnegantes suasione eius sacrū baptisma suscepерūt: quoꝝ numerus octomiliū ferme fuit. Taz gratiosa erat doctrina eius: vt ēt ipsi infideles q̄sepe vltro currerēt ad ipsū audiēdū. Apud cartusiā catalonie ciuitatē: cū ascendisset ad p̄dicandū nō statim cepit vt solebat. Quāobrē expectans pplus admirabať: quid sibi vellet illa mora in silentio. Ipse ăt hoc aiaduertens. Nulla inquit sit in vobis admiratō. Expecto eni gr̄am dei vobis aduenturā. venient nāq̄ hoc hoies quoruz aduentus vobis oibus erit gratissimꝰ. vix verba finierat. Et ecce iudeoꝝ multitudo illuc veniens dixit: se velle vincētij doctrinā audire. At vincentius coră oi multitudine eos interrogabat: quisnā eis suaserat vt illuc ꝓficiscerenť. Illi rñderunt q̄ nemine suadente sed sua ꝓpria sponte venerant. Igit vincentius dicendi principiū fecit: z tāta gr̄a diffusa est in labijs eiꝰ vt illa die multi ex illis iudeis ad fidē xp̄i conuerterent. Rex granate audita suoꝝ opeꝝ celeberrima fama misso legato quodā viro in sua lege doctissimo eū ad suū regnū ire obsecrauit: vt nō solū videre sed eriā predicantē audire potuisset: fide publica sibi promittens: vt in eius regno posset legem xp̄i libere predicare: q̄ z factū est. At ipe rex videns ex ea re multos ex suis sacrū baptisma suscepturos timens ne ex hoc pelleret a regno ñ est passus: vt vir dei ibi sermonē diuinū effunderet: ob qđ ipse ad xp̄ianos rediit. ¶ Tertia vtilitas q̄ exorta est ex predicatione sci vincētij dr sui ipsiꝰ glorificatio. Voluit eni deꝰ ipz gloriosū reddere: nō solū in beata vita: sed in hoc mūdo tā in morte q̄z ēt pꝰ morte. Cū eni ex britania decedere decreuisset. Ex venetensi vrbe asino vt solebat vectus nocte iter arripuit: pgensq̄ multa milia passuū demū lucescente die ante portas ciuitatis se cē deprehendit. Qua ex re ad socios cōuersus. Redeamus inquit fratres in vrbē q̄ dei voluntas est: vt hoc loco vite nostre cursus peragať. Paucis post diebus occupatus grauissimis febribus fres suos conuocauit: eisq̄ dixit se ex hac vita migraturū. Factaq̄ p cū humili confessione absolutioneq̄ plenaria absolutus fm ꝓcessionē sibi factā a martino quinto salutaria sacramēta venerabilis senex oia religiose suscepit. Ap propinquante xo termino vite petijt vt legeret passio xp̄i: iuxta narratione quattuor euangelistarum. Postea voluit audire septez psalmos penitentiales. In fine xo totus iocundus z hilaris iunctis elcuatisq̄ manibus ac oculis in celum felix illa anima ad dñm euolauit. Nonas aprilis anno dñi millesimoquadringentesimodecimonono. Et quēadmodū dum viueret multis claruit miraculis. sic post eius mortem vsq̄ in hodiernū diem miraculis rutilare non cessat. Hunc calixtus tertius in die z in festo sancti petri cathalago sanctorum pro consuetudine xp̄iane religionis assc̄ipsit. Hunc omnis ecclesia dei merito veneratur. hunc fideles precipuum patronum habent: z aduocatum: qui eius presidium implorantibꝰ cum fide z deuotione liberalissime subuenit. Cuius meritis deprecemur xp̄m vt nobis tribuat eternam pacem. Amen.

¶ Sermo sexagesimus de corona beati petri martyris ordinis predicatoꝝ.

Coronabitur qui legitime certauerit. Doctoris gentiū verba sunt ista: originaliter .ij. ad Timotheum.ij.ca. Nullus formidare debet inire quodcunq̄ prelium pro xp̄i amore: qui z opem ferre pugnantibus est paratus: z victoribus coronam largitur. Hinc Jacobus.i.ca.ait. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Et paulus de se dicebat.ij.ad Timotheū. v.ca. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Propterea gloriosus petrus martyr audacter cuz hostibus anime congressus est: quem dominus gloria z honore coronauit. Cum autem hodierna die sit festum eius ad eius laudes enarrandas inuigilare debemus: de quo locuturi ad coronam sue victorie vertemus sermonez De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

¶Primū dē conditionis.
Scōm multiplicationis.
Tertiū ostensionis.

¶Q corona beati petri martyris longe pre/ciosior fuit: cū quorūcunq; imperatorū ⁊ regū ⁊ de ipsa aureola. Capitulum. j.

¶Primū mysterium contemplandum de corona beati petri martyris: dē conditionis. Non enim fuit talis quales consueuerūt deferre hi qui in bellis temporalibus victores euaserūt: de quibus mentionē facit ¶Plinius in li. xvi. de naturali historia. Dicit enim q antiquitus nulla nisi oco dabatur gestanda corona. additq; primus omnium liberum patrē suo capiti coronam ex hedera imposuisse. Romani autem vt etiam attestatur Aulusgelius libro. v. noctium acticarum. Dabant coronas triumphalem: obsidionalem: ciuicam: muralē castrensem: ⁊ nauale. Triumphales corone erant auree. que ob honorem triumphi mittebantur imperatoribus: hec antiquitus ex lauro vel mirto erant. Sed crescente potentia romanorū ex auro facte sunt. Obsidionalis corona erat quam liberati ab obsidione dabant duci qui ipsos liberauit. Et talis erat gramina ex eo facta gramine quod eo loco generatum esset intra quem clausi essent obsessi. Corona ciuica dicebat. vt etiā Valerius scribit rubrica de iure triumphandi: quam ciuis ciui a quo fuerat seruatus in prelio in testem vite salutisq; sue dabat. Et talis ex quercu erat: qñ cibus victusq; antiquissimus ex quercu fuerat: hac corona ciuica. L. gelius vir censorius in senatu Ciceronem consulem donari a republica censuit eo q eius opera fuisset atrocissima illa coniuratio catiline detecta: ⁊ vindicata. ¶Muralis corona erat aurea que donabat ab imperatore qui primo scandebant muros hostiū. Castrensis corona erat aurea. hanc imperator illi donabat qui primus castra hostium intrabat. ¶Naualis similiter aurea erat. rostris nauium insignita: qua donari consueuerat q primus in nauali prelio armatus in nauez hostium transiliisset. Cepitq; in bellis piraticis caz dante pompeio magno. Erat etiā corona ouallis. ⁊ postea oleagina q ⁊ supradicte cū incredibili gloria portabant. Sed corona dñi petri martyris oēs illas incomparabiliter excedit que nil aliud est nisi premiū illud eterne beatitudinis qō adeptus est post cursum pñtis vite. In quo assecutus est aureolā cū virginibus: martyribus ⁊ predicatoribus. Sed vt ista melius intelligant: de ipsa aureola tria sūt cōsideranda.

¶Primū quid est aureola.
Scōm a quibus differt aureola.
Tertiū quibus debetur aureola.

¶Ad primū rñdetur ex dictis in compendio theologie li. vij. Q aureola est mentis speciale gaudiū: veniens ex opere precellenti ⁊ priuilegiato. Vbi sciendū q sicut ex gaudio essentialis premij qō est aurea redundat in corpore beatoz quidā decor qui est in gloria corporis Sic aureola lz principaliter sit in mente: p quādam tñ redundantiā fulget in carne. Ille propter hoc decor cicatricū qui in martyrum corporibus apparebit potest dici aureola: q martyres aliqui cicatrices non habebunt: vtpote qui sunt submersi in aquis: vel consumpti famis inedia: vel squalore carceris interempti tñ isti aureolam habebunt. ¶Scōm cōsiderādū a quibus differt aureola. Et rñdetur q ab aurea ⁊ a palma. Aurea eni est premiū substātiale qō metaphorice dr corona: tum ex parte meritū: q non rñdet generi operis: sed radici charitatis: cū ex parte premij p qō fit aia particeps diuinitatis. ¶Palma est premiū accidētale: qō nec radici charitatis nec generi operis debet: sed tñ voluntati. Tale premium habuit scūs martinus: eo q martyriū desiderauit: lz opus non fuerit subsecutū. Vñ cantat de ipo Que ⁊ si gladius psecutoris nō abstulit: tamē palmā martyrij nō amisit. Aureola vo est pmiū accidentale qō rñdet operi excellenti ⁊ priuilegiato. s. martyrio virginitati ⁊ predicatōi

¶Tertiū cōsiderandū quibus debet aureola. ⁊ iam predixmus q tribus generib⁹ psonaz ⁊ hoc triplici rōne.

¶Primo excellentis operations.
Scōo rōne excellentis superationis.
Tertio rōne excellentis conformationis.

¶Primo debet aureola aliqb⁹ rōne excellentis operationis. q in virginib⁹: martyribus ⁊ predicatoribus inueniunt tria excellētissima opa triū potentiaz aie. Excellentissimū eni opus rōnalis est predicatio veritatis. Excellentissimū opus scupiscibilis est obseruatio virginitatis. Excellentissimū aūr opus irascibilis est tolerantia mortis. Scōo debet aureola virginibus predicatoribus ⁊ martyribus. rōne excellētis supationis: Ipsi nāq; supant magnifice hostes aie. s. carnē mūdū ⁊ demonia. Naz

martyres vincūt mūdū: virgines carnē: predicatores diabolū. Jn martyribus ḡ est pfectissima victoria de impugnatiōe exteriori. Et hec pfectio victorie cōsiderat ex duobus. ¶Primo ex magnitudine passionis. qz inter oēs passiones illatas exterius moris est oibus principalior. Scōo ex cā pugne q̄ ipse xp̄s est. martyrē eni ñ facit pena: sed cā. i. moris suscepta ꝓpter xp̄m. ¶Martyrio nāq; nō debet p̄mū p̄m b̄ ab exteriori infligit. sed ꝓpter hoc ꝙ ꝓ xp̄i noīe volūtarie suscipit: qr nō meremur nisi p ea que sunt in nobis. ⁊ nō p ea q̄ extra nos. sic nec demeremur nisi p ea q̄ sūt intra nos. ¶nto aūt id qō quis sustinet voluntarie difficilius est id volūtati sustinere. tanto volūtas que ꝓ xp̄o illud sustinet oñdit in xp̄o magis firma. ⁊ iō excellentius ei p̄miū debet. Virgines insup singulare victoriā de carne obtinēt: q̄uis āt ⁊ viduе pugnant contra carnē pfectius tñ virgines triūphant: qr nobilissimū victorie genus est nunq̄ hosti cessisse. ¶Predicatores adhuc veritatis: diabolū sublimiter impugnant quē nō solū a se sed etiā ab alijs ejciunt. Nec est dicendū vt quidā volebāt ꝙ aureola predicatoꝝ debeat p̄latis tm̄mō: quibus cōpetit ex officio predicare: sed ḡbuscūq; qui exercent licite actū istū. ¶Prelatis āt non debet hec aureola q̄uis habeāt officiū predicādi nisi actu ꝓdicent: qr aureola nō debet habitui sed actui

¶Tertio debet aureola virginib⁹ predicatoribus ⁊ martyribus rōne excellentis conformationis. bi equidē nobilissime conformant xp̄o qui fuit virgo ⁊ virginitatē illibatā seruauit. fuit martyr in sua passione acerbissima. fuit predicator ⁊ veritatē mūdo manifestauit.

¶Q̄ btūs petrus triplici aureola coronat ex eo ꝙ fuit virgo: predicator: ⁊ martyr.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū contemplandū de corona beati petri martyris: dr̄ multiplicationis. Sibi nāq; non vna aureola: sed omnes tres simul debentur.

¶Prima. s. ꝓpter virginitatem.

Scōa ꝓpter predicationem.

Tertia ꝓpter martyrium.

¶Prima aureola debet sctō petro martyri ꝓpter virginitatē. Fuit equidē corpore ac voluntate virgo mūdissimus. de quo sic ait Jnnocen. papa in littera canoniçatōis eius. Virginitatē mentis ⁊ corporis semp illibatā seruauit: nec alicui⁹ mortalis criminis vnq̄ sensit contagiū: sicut suoꝝ pfessoꝝ fideli testimonio est probatū. Et hymno sui officij sic de eo canit. ¶Petras flos pulchritudinis ⁊ virtutū sacrariū: nullū mortalis criminis sensit vnq̄ contagiū. Quare aūt sic mundē virit. Rō est Ex parte dei auxiliū gr̄e sue illi porrigentis: ⁊ ex parte ipsius ꝙ in se fuit facientis. ¶Ita vt dicit prefatus Jnnocē. papa. Carnē suā assidua cibi ⁊ pot⁹ parcitate restrinxit: nec ꝙ per ocij desidiā hostilibus pateret insidijs. in iustificationibus dñi exercebat assidue. vt eo circa licita totaliter occupato: locū in ipso illicita non haberent: ⁊ a spūalibus nequicijs tutus esset. Nocturna quidez silentia: humane deputata quieti: post dormitionē breuē decurrebat in studijs lectionū: ⁊ somni tp̄s vigilijs occupabat. Dies āt impendebat comodis aliaruz vel sedulis iminendo predicationibus: vel confessionū audientie insistendo: aut hereticoꝝ dogma pestiferuz validis rōnibus confutando.

¶Scōa aureola debet sctō petro martyri propter predicationē. ¶Nā predicauit constanter fidem xp̄i: quā suo tpe heretici validissime impugnabant. Ad predicandū autē videt a deo fuisse misericorditer electus: tū qr ex parentib⁹ hereticis ortus: illoꝝ labe non fuit pollutus: tum qr ordinē predicatoꝝ ꝓfessus est: tū ēt qr hereticos multos reduxit ad lumen veritatis Natus eni in ciuitate veronēsi parentes suos hereticos ⁊ infideles habuit. Cū āt adhuc septem esset annoꝝ: ⁊ a scholis rediret a patruo qui heresim sapiebat: quid nā i scholis didicerat iterrogatur. Qui rñdit se didicisse. Credo in deū pa. o. cre. celi ⁊ terre. Et ille. noli dicere creatorē celi ⁊ terre: cū ipse visibilium creator nō fuerit. At petrus cōtrariū affirmabat ⁊ cū veritate cōfundebat illū: ita vt ei rñdere nesciret. Tandē cū adultus factus esset: ordinē predicatoꝝ intrauit. Hinc Jnnocē. papa inquit Gaudeat insignis ordo predicatoꝝ. ꝙ ex eo ꝓdijt stella micans. Jste est arcus positus in nubibus: qui est signū federis fidei catholice ⁊ sublcuatione sctē mr̄is ecclesie. Et iterū idē pontifex dicit de eo. Jngressus ordinē fratruz predicatoꝝ: conuersatione conspicuus: spectabilis fama: opinione mirabilis: deuotōne gratus: humilitate lenis: obedientia placidus: benignitate suauis: pietate cōpatiens: pacientia constans: charitate prestabilis ⁊ in cūctis morum maturitate fuit cōpositus. Fuit āt in ipō predicatoꝝ ordine. xxx. annoruz spatio. fultus

chaterua virtutū. Et predicans euangeliū xpi velud fidei pugil egregius: hereticoꝝ dogma pestiferū in vita sua plurimū eradicauit. post mortē tñ suā ei⁹ meritis ⁊ cōsecūtib⁹ miraculis fuit adeo extirpatuꝝ: vt plurimi suo errore relicto ad gremiū ecclesie conuolarent. Ita vt ciuitas mediolani ⁊ comitatus ei⁹ vbi tot cōuenticula hereticoꝝ residebant. adeo sic purgata vt alijs expullis ⁊ alijs ad fidem conuersis: null⁹ ibi fuerit ausus de cetero apparere. ¶Plures ēt de eis maximi ⁊ famosi ordinē predicatoꝝ intrarunt. ¶ Tertia aureola debetur sctō petro martyri propter martyriū. Maz vt inquit Innocen. papa. ¶Pro defensione fidei ⁊ obedientia romane ecclesie: vir ille venerabilis acerrimā mortē tulit. Factus nāqz inquisitor hereticē prauitatis: iniunctū sibi officiuꝝ diligenter exercēs: hereticos vbiqz pquirebat nullam eis requiem tribuens: sed mirabiliter omnes confundens patenter expellens: sapiēter conuincens: ita vt non possent resistere sapientie ⁊ spiritui qui per eum loquebat. Que videntes hereticī de ipsius morte tractare ceperunt. Cum ergo de ciuitate cumana: vbi fratrum suī ordinis ibi morantiuꝝ prior erat: mediolanū pergeret: pro exequenda inquisitione contra hereticos sibi ab apostolica sede cōmissa. Quidā de ipsorum hereticoꝝ credentibus prece illorum inductus ⁊ precio: in cum iter salutaris propositi prosequentem funestus insilijt in agnum: vtiqz lupus ferus in mitem: in pium impius: furibundus in mansuetum. in modestum: effrenis profanus: in sanctum presumit insultum: exercet conatum: mortem intentat. Sacrum autem illius caput gladio crudeliter impetens: diris in ipsū impressis vulneribus: ⁊ saciato sanguine iusti ense: venerandum illum non diuertentē ab hoste: sed exhibentem se protinus hostiam: ⁊ cesoris sustinentez in pacientia truces ictus dimisit spiritu petente superna in ipso loco passionis occisum. Ille non querula voce murmurans: sufferens oia pacienter: suū dño cōmendabat spiritū. dicens. In manꝰ tuas dñe cōmendo spm̄ meū. Symbolū ēt incepit dicere fideꝝ cui⁹ nec in hoc articulo desijt esse p̄co: put ipse nephādus occisor. Et qdā ff dñicus eius socius qui ab ipso lictore pcussus: diebus aliquibus virit postea: retulerūt. sed cū adhuc martyr dñi palpitaret: cultellū lictor crudelis arripuit: ⁊ g̃ latera eius transfixit. Fuit aūt eius passio venerāda similis dñice passioni. Xp̃us enī passus est ꝓ veritate quā predicabat. ¶Petrus ꝓ veritate fidei quā defendebat. Xp̃s passus est ab infideli populo iudeoꝝ. petrus ab infideli turba hereticoꝝ. Et xp̃s in paschali tpe crucifixus petrus eodem tpe martyriū patitur. Xp̃s cū pateretur. in manus tuas dñe cōmendo spm̄ meū dicebat. petrus dum occideretur eadem verba clamabat. Xp̃s ꝓ triginta denarijs fuit traditus: vt crucifigeretur. petrus ꝓ libris quadraginta fuit venditus.

¶ De miraculis quibus claruit beatus petr⁹ martyr: in vita: in morte: ⁊ post mortez: in quibus cognoscere possumus qꝝ magna sunt ei⁹ merita apud deum. Capitulum. iij.

TErtium mysterium contemplandum de corona beati petri martyris: dr̄ ostensionis. Ostendit nanqz deus merita ⁊ gloriā ipsius per miracula ⁊ signa. in quibus eum claruz fecit. Et hoc tripliciter.

¶Primo in vita.

Scō in morte.

Tertio post mortem.

¶ ¶Primo deus fecit clarum signis ⁊ miraculis btm̄ petruz in vita. Ex quibus aliqua enarremus. Cum apud mediolanū quendā hereticum a fidelibus captum: beatus petrus examinaret. Et multi episcopi ⁊ religiosi ⁊ maxima multitudo ppli ibi cōuenisset. ⁊ dies tam ex ꝓdicatione qꝝ ex illa examinatione in longum protracta fuisset. ⁊ maximus estus cunctos affligeret. Dixit hereticus ille coram omnibus O petre peruerse ⁊ si tu es ita sanctus: sicut hic stultus populus te affirmat. Cur eum estu affligi permittis. ⁊ non rogas deum vt nubez aliquā interponat. ne affligatur ista tāta multitudo. Ad quem beatus ¶Petrus respondit. Si vis promittere te abnegaturum heresim tuam. ⁊ fidem catholicam recepturum. rogo dominū ⁊ faciet quod dixisti. Tunc fautores hereticorum conclamantes dicebant. promitte promitte. Credebant enī qꝝ fieri non posset: Quod beatus petrus coram omnibus se facturum spopondit. ⁊ maxime cum nulla nubecula etiam minima appareret in aere. Catholici autē sup obligatione beati petri contristari ceperunt. timentes ne fides catholica ex hoc cōfusionem pateretur. Cum ergo hereticus obligari se nollet. Btūs petrus cū fiducia magna dixit. Ad hoc qꝝ verus deus visibiliū ⁊ inuisibilium creator monstretur. ⁊ ad consolationē

fideliū: ⁊ cōfusionē hereticoꝝ. ℜogo dñm vt aliqua nubecula ascendat: ⁊ se inter solē ⁊ populū interponat. ℚ ꝺ̄ p̄missō crucis signaculo factū fuit ꝑ magnā horam in moꝺuꝝ papilionis populū nubecula protegente. ℭ Cōtractus quidā noie asserbus cū ꝑ quinqꝫ ānos sic mansisset: vt per terrā in sextario traheret: mediolanū ad btm̄ petrū ductus fuit. Quē cum btūs petrus signasset. continuo sanatus surrexit. ℭ Cuiusdā nobilis filiū ꝓ nimio ⁊ horribili totius gule tumore: nec loqui nec spirare valētē: leuatis ad dñm manibus ⁊ crucis in eo facto signaculo. illoꝫ accipiente ipsius cappā ⁊ in infirmo supponente loco sanauit. ℭ Quidam etiā iuueni muto īmisso digito in os eius: sueꝫ ligue soluto ligamine bñficiū loquele cōcessit. ℭ Cesene in platea ciuitatꝫ quidā nobiles iuuenes quoꝝ domus erat cōtigua palatio dñi cū essent heretici iaciebant lapillos ꝓ sctm̄ predicantē. Quoꝝ malignitatē sepius increpans nihil profecit. Tandē publice illi domui maledixit: que statim corruit ⁊ q̄ꝫplures interfecit ex illis. deinceps domus predicta nunqꝫ reparari potuit etiā vsqꝫ in presentē diez. ℭ Scōꝺo deus fecit clarū btm̄ petrū martyrē in morte. nā lampades ad sepulchrū eius pendētes pluries per seipsas absqꝫ oi hūano studio ⁊ ministerio diuinitus sunt accense. Apud florentiā in monasterio de ripolis. sctimonialis quedā in ofone posita ea die qua btūs petrus morte sustinuit. vidit btām virginē in excelso trono in gloria residere: ⁊ duos fres de ordine predicatoꝝ: in celū ascendere: ⁊ hincinde iuxta eam collocatos esse. Et cū inquireret: qui nā essent audiuit vocē dicētē sibi. Hic est fr̄ petrus q i ꝓspectu dñi tanqꝫ fumus aromatū glorioſus ascendit. ℜeptūqꝫ ꝓ certo est q̄ eadē die morte subijt: q̄ dicta sctimonialis visionem vidit Dñi cum graui ⁊ longa infirmitate laboraret ad rogandū btm̄ petrū tota deuotione se cōtulit: ⁊ sanitatē integrā mox recepit. Sup locuꝫ insup passiōis sctī petri sepe luminaria ꝺ̄ celo descendentia ⁊ ad celū ascendentia: plures religiosi visibiliter aspererūt. inter que lumiaria duos fres in habitu ꝓdicatoꝝ se vidisse testati sunt. Idropica quedā ad locū passionis illius puentēs: fusa ibi ofone sanitatē integrā mox recepit. Quidā puer ex casu grauissimo sic oppressus: vt motu ⁊ sensu penitus destitutus tāqꝫ mortuus defleret: mor apposita de terra: suo pectori sacro eiusdem martyris cruore contacta incolumis exsurrexit. Quidam etiam cuiꝰ carnem cancer edax sedula corrosiōe vorabat linitis huiusmodi terra vulneribus est curatꝰ Alij adhuc diuersis infirmitatibus occupati qui sepulchrum in vehiculis ⁊ alijs sustentaculis adierunt plenam incolumitatem recepe runt. Cum autem summus pontifex innocentius quartus beatum petrum sanctoꝝ martyruꝫ cathalago ascripsisset. Fratres apud mediolanū ad capitulū conuenerūt. volentes eiꝰ corpus ad altiorē locū transferre. cum pluſqꝫ per annum sub terra iacuisset: ita sanū ⁊ integrū ac fine alicuius exalatione feroris repertū est: ac si eadem die fuisset sepultuꝫ. Fratres ergo super magnum pulpitum iuxta plateam corpus eius cum magna reuerentia deduxerunt: ⁊ ibidem sic sanum ⁊ integrum omni populo est ostensum. ℭ Tertio deus fecit clarum miraculis beatum petrum martyrē post mortez. Quidam iuuenis de ciuitate cumana cum de panno tunice sctī petri haberet: ⁊ quidam hereticus eidem deridendo diceret. vt si sanctum eum credebat in ignem pannuꝫ ipsū proijceret: ⁊ si comburi non contingeret: absqꝫ dubio sanctus esset: ⁊ ipse sue fidei adheret. Mox sup carbones accensos pannū proiecit: sed ab ipso igne altius resiluit. deinde ꝑ se super carbones rediens ipsos ardentes penitus extinxit. qō videns hereticus ad viam veritatis redijt. Apud florentiam inuenis hereticā prauitate corruptꝰ: cum in ecclesia fratrum de florentia: cum quibusdam alijs inuenibus ante quandam tabulam vbi erat depictum martyruꝫ sancti petri: staret videns ibi lictorem percucientem: ipse dixit. vtinam ego ibi fuissez: quia validius percussissem: quo dicto statim mutus effectus est. Cunqꝫ socij requirerent quid haberet: ⁊ ipse eis nihil respōdere posset: eum domum reducere voluerunt. Sed cum in via ecclesiam sancti michaelis vidisset: elapsus de manibus sociorum ecclesiaꝫ intrauit: ⁊ flectens genua corde sanctum petrū rogauit: vt sibi parceret: voto sicut potuit se obligans q̄ si liberaretur: peccata sua confiteretur: ⁊ omnem heresim abnegaret. Tunc subito loquelam recuperauit: ⁊ veniens ad domum fratrum ⁊ abnegata heresi peccata sua confessus est: data licentia confessori q̄ hoc populo predicaret. Ipse quoqꝫ in publica predicatione surgens coram omni multitudine hec confessus est. Mulier quedam in flandria

cū iā tres filios mortuos peperisset: atq; ex h̄ viro cōtēptibilis redderet: rogauit scīm petr̄ vt sibi auxiliū ferret. Cū ḡ quartū filiū pepisset. mortuus est reptus: quē mr̄ accipiēs ad rogandū scīm petrū totā se cōtulit: vir oronem cōpleuerat t puerulus viuus apparuit. Cū ḡ ad baptismū portatus fuisset: t vt ioānes vocaret esset diffinitū. Sacerdos cū eius nomē dicere deberet: dixit petrus. qđ nomē semp retinuit. Frater ioānes polonus cū apud bononiā quartana laboraret: t i festo bti petri martyris sermonē ad clerū facere deberet: accessionē cadē nocte iuxta cursū nālē expectans: timere valde cepit: nc in iniūcto sibi sermone deficeret: ad scti petri ḡ puersus suffragia ad altare ipsius cū deuotōe accessit: orans vt ei⁹ precibus iuuaret cuius debebat gloriā predicare. Ficq; factū est q; illa nocte penitus febris cessauit. Multos liberauit a spiritib⁹ imūdis: a quibus erant verati. Scholaris quidā cū pgeret ad montē pessulanū ex quodā saltu adeo fuit ruptus in inguine: vt dolore nimio veraret: t incedere nō valeret. hic aliq̄n audiens predicari. q; quedā mulier terrā sanguine bti petri respersā sup cancri corrosionē ponēs fuerat liberata: dixit. dñe deus de terra illa nō habeo. Sz qui illi terre meritis bti petri tantā dedisti virtutē potes t isti dare. Accipiens ḡ de terra cū signo crucis t in veneratione martyris: loco suppositū: t statim curat⁹ fuit. In ciuitate cō postella fuit quidā vir bñdictus noie: q tibias inflatas hēbat in modū vtriū: ventrē tumētē instar pregnantis: faciē pre nimio tumore horribilē: totūq; corpus inflatū: ita vt nō hō sed monstr̄ aliq̄ videretur. Hic cū a quadā matrona sup baculū se sustentans elemosinā petijsset. Illa rndit. magis fossa q; elemosina indiges: sed meo cōsilio acqesce: t ad domū frm predicator̄ pgens: bti petri martyris patrocinū quere. Ille cū mane ad domū frat̄ venisset: t ostiuz ecclesie clausū esset: secus portā seposuit t dormiuit. Et ecce qdā vir reuerend⁹ in habitu predicator̄ ei apparuit: t cappa ip̄z cooperiens: in ecclesiā introduxit. Ille āt euigilans t intus in ecclesia se reperit: t pfecte se sanatū inuenit. Qui mltis admirationē intulit t stupore: cū viderent hoiem pene mortuū: tā subito liberatū. Nauis q̄dā dū i medio maris pene naufragiū pateret: seua fluctuū inūdatōne quassata: oēsq; naute caligine noct̄ tenerēt vniuersi multor̄ sctōr̄ suffragia postulabant

Quidā Xpo natione ianuensis facto silentio: Audistis inquit o fratres: qualit quidā de ordine predicator̄ noie fr̄ petrus: nup ob defensionē fidei catholice: ab hereticis sit interfect⁹ p cui⁹ merita deus multa miracula facit. Nūc ḡ deuote eius patrociniū implorem⁹: q; spero q; liberabimur. Assentiūt vniuersi inuocātes in suū auxiliū btm̄ petrū. Mox antēna nauis cereis accensa tota ꝓspicit̄. Et respicientes viderūt quendā in habitu predicator̄ sup veluz stantē: statimq; mare quieuit: t tranquillitas magna fuit. Cū ergo predicti naute ianuā incolumes aduenissent ad domū frm predicatorū venerunt: t deo t beato petro gr̄as referentes: eisdē fratribus totus miraculi seriē narrauerunt. In ꝓuincia francie ciuitate senonē si: puella quedā cū in aqua raptim transeūdo cecidisset: t p magnū spatiū tpis stetisset: tandez de flumine mortua est extracta. mortis āt eius erant quattuor argumenta. s. magnū spatiū tpis: t rigiditas corpis: t frigiditas: t nigredo. delata est ergo a quibusdā ad ecclesiam fratrū: qui cū eā sctō petro deuote ac fideliter cōmendassent: cōtinuo vite est reddita t saluti. Sunt t alia innumera vt sic dicā: huiꝰ gloriosissimi scti miracula: que nos brevitatis cā ptransimus. Ostendūt aūt illa cere imagines t alia sanitatū signa: que in capellis ad honorem ipsius cōstructis vbiq; locor̄ cernuntur. Quare illū pie veneremur: sperantes suo patrocinio liberari ab iminentibus malis t tandem dei gratiā obtinere. Quā nobis cōcedat Jesus filius dei: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimus primus de sancto Ambrosio doctore sctē eccl'ie Epō mediolanensi.

Anctum fecit illum

Scribunt hec verba ad laudē beatissimi Ambrosij assūpta originaliter Ecclesiastz. xlv. ca. Sūmi dei sapientia ineffabilis ecclesiā suā varietate scōr̄ voluit decorare. In qua alios cōstituit ꝓphetas: alios apl̄os: alios predicatores t doctores: alios euangelistas: oibus aūt fm̄ sui status cōdecentiā: gr̄e sue dona distribuit. Nā ꝓphetz dedit lumē futura preuidēdi. Apl̄is linguar̄ t scie t vsum. Euangelistis auctoritatē scribēdi. Et ipis doctoribꝰ splēdorē spūalis doctrie. Vt āt cēnt receptacla mūda. q; vt scribit̄ Sapiētie. i. ca. In malivolā aiaz nō introibit sapia

nre habitabit in corpore subdito pctis. Copiosa illis munera grē sue cōcessit. Fuerunt quidē ipsi nō solū in rebus diuinis cruditissimi: sed ēt oi sanctitate pfecti ꝛ ceteꝝ obmissis: ad ambrosiū mentis oculos reuoluamus: qui ob merita sanctitatis: ꝛ admirabilē prerogatiuā virtutū: in celis gaudet cū xpo. Et in terris a cunctis fidelibus colit ꝛ venerat. Iccirco in pūti sermone laudes eius promere cupientes: subtitulo de illius sctitate dicem⁹: de qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr digne assimilationis.

Scōm virtuose perfectionis.

Tertiū lucide manifestationis.

¶ Qz sanctitas beati ambrosij assimilat sanctitati quinqz psonarū dignissimarū veteꝝ testamenti. Capitulum.j.

PRimū mysteriū cōtemplandū de sanctitate beati ambrosij dr digne assimilationis. Assimilat nāqz sanctitati quinqz psonaꝝ dignissimarū veteris testamenti.

Primo sctitati abel in virginitate.

Scōo sctitati abrahe in fidei sinceritate.

Tertio sctitati moysi in pietate.

Quarto sctitati helie in victus parcitate.

Quinto sctitati dauid in humilitate.

¶ Primo sanctitas beati ambrosij assimilat sctitati abel in virginitate. Fuit quidē abel virgo purissim⁹. vt refert Aug⁹ i li.i. de mirabilibus sacre scripture. Erat eni fm cōputationē methodij: qū occidit eū chaym anno ꝛ. xl. Nā vt ipse ait chaym natus est āno trigesimo ade cū sorore sua calmana: ꝛ post annos. xxx. alios nat⁹ est abel cū delbora sorore sua. Centesimo Xo anno ade interfectus est abel. Vtrū aūt si longiore tpe viriſſet Jrisset mrimoniū. Aug⁹ in predicto libro videt opinari q sic. vt impleret preceptū dñi quo dixerat. Crescite ꝛ multiplicamini. nisi deus secū dispensasset. Sed nobis esse satis debet: qr cū virginitate innocentia suā obtulit deo. Sic ꝛ btūs ambrosius in virgitate perpetua deo seruiuit. Nā vt Hiero⁹ testat. Ambrosius ipse de se dixit. Virginitatē nō solū efferimus: sed custodimus. hic est q de ipsa sp magnifice loquebat. q non fecisset nisi virginitatez diligeret. Jnquit enim Hiero⁹ ad filiam mauricij: de cōmendatione virginitatis. Luxurioso verbū castitatis offēsio est: quoꝝ venter deus: cultū nolunt amare ieunij. Et Crisostom⁹ ait. Cū audis aliquez de deo loquentē: intellige q cor illius amore dei repletū est qui libidinis thesaurū hz: in corde de puellis dicere delectat ꝛ audire. Igitur ambrosius ꝛ ō virginitate amplissime dixit. atqz in laudē virginitatis de virginibus libꝝ copiosissimū scripsit. ¶ Scōo sanctitas btī ambrosij assimilat sctitati abrahe: in fidei sinceritate. fuit ipse abrahā deo charissimus marīe ꝓpter fidez. Vñ Genesis. xv. ca. dr. Credidit abrahā deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiā. Credidit vtiqz qō illi ꝓmiserat deus. s. q nō esset ismael heres eius sed filius legitimus q esset egressurus ex vtero suo: ex quo mltiplicandū foret semē eius ad siderū multitudinē stellarū celi. Sic ꝛ btūs ambrosius in fide firmus inuentus est atqz sincerus qui credidit oēs articulos fidei. ꝛ heresim arrianoꝝ validissime expugnauit. Ex q ipse dicebat de imperatore petente ab eo basilicā. vt notat. xxiij. q. viij. ca. cōuenior. prius est vt aiaz mihi q̄z fidez auferat. ¶ Tertio sanctitas btī ambrosij assimilat sctitati moysi in pietate ꝛ compassione. Nam vt scribit Exodi. xxxij. ca. Jratum deū contra populū idolatrantē lachrymis suis ꝛ orone placauit. Erat eni populo illi pius ꝛ mansuetus. vt patet. xl v di. ca. disciplia. Et. xxiij. q. iiij. ca. quid crudele. Sic ꝛ btūs ambrosius lachrymabat ceptus ex pietate. Nā dū aliquis lapsū sibi cōfitebat sic amarissime flebat: q illū flere sit iter cōpellebat. Vñ ꝛ pretacto ca. cōuenior. ipse dicebat Aduersus arma milites gothos quoqz lachrymę mee arma mea sunt. Et. xxiij. q. viij. ca. nō pila ait. Non pila querūt ferrea. nō arma xpi milites coactus repugnare nō noui: sed dolor fletus: oroneſ: lachryme fuerūt mihi arma aduersus milites. Talia eni sunt munimenta sacerdotis. preter hmōi lachrymas erant in eo lachryme deuotionis ꝓ eternis desiderijs. Cuz eni alicui⁹ sancti sacerdotis vel epi obitus nūciabat. sic amarissime flebat vt vix cōsolari valeret. Cūqz interrogaret. Cur viros sctōs: qui ad gloriā, ꝓficiscebant sic fleret. aiebat. Me putetis me flere qr recesserit sed qr me precesserit ꝛ qr difficile inuenīet qui tam dignus eius officio habeat. ¶ Quarto sanctitas beati ambrosij: assimilat sctitati helie in parcitate: ꝛ abstinentia. vt eni scribit. iij. Regū. xix. ca. Jeiunauit h. lias q̄draginta diebus ꝛ. xl. noctibus Btūs Xo ambrosi⁹ tante abstinentie fuit q q̄tidie nisi in sabbato ꝛ die dñica ꝛ festis precipuis ieiunabat. Vñ in historia ecclesiastica dr de eo. Aduersus luxurie furorē ñ se manu de-

fensabat: vel telo. Sed ieiunijs ⁊ continuatis vigilijs: sub altari positus: ꝓ obsecratiões defensorẽ sibi atq; ecclie deũ parabat. ¶ Quito sctitas bti ambrosij assimilat sctitati dauid in humilitate. Qui vt scribit. ij. Regũ. vi. ca. Videns oçam pcussũ a dño: eo ꝙ tetigerat archã presũptuose ertimuit in die illa dicens. Quõ ingrediet ad me archa dñi. Et noluit diuerte re archã dñi in ciuitatẽ dauid: sed diuertit eã i domũ ꝙobededõ gethei. Et habitauit archa dñi in domo obededom gethei tribus mẽsib⁹ ⁊ benedixit dñs obededom ⁊ oẽm domũ eius Nũciatũq; est regi dauid: q; benedixisset dñs obededõ: ⁊ oia ei⁹ ꝓpter archã dñi. dixit. ibo ⁊ reducã archã dñi cũ bñdictõe in domũ meã qõ ⁊ fecit. Adduxitq; archã cũ gaudio: ipseq; saltabat coꝝ dño. Cũq; pactis oibus reprehẽderet a michol filia saul vxore sua ꝙ saltasset coꝝ dño. Dixit dauid viuit dñs: q; ludã ante dñm: q elegit me potius q̃ patrẽ tuũ: ⁊ q̃ oẽz domũ eius: ⁊ precepit mihi vt essem dux sup populũ dñi israel: ⁊ ludã ⁊ vilior fiam plusq; factus sũ ⁊ ero humilis in oculis meis. Sic beatus ambrosius ex humilitate timuit accepta re dignitatẽ ẽpalem. Ostenditq; se hñe tria q̃ sunt officio prelationis inimica. ¶ Primo crudelitatẽ. Mã tribunal cõscendit ⁊ ꝺ cõsuetudinẽ suã tormenta ꝓponis adhiberi iussit. Scõo vanitatẽ phicam. Cũ eni populus acclamaret pctũ tuũ sup nos. turbatus domũ redijt. ⁊ phiam ꝓfiteri voluit. Tertio ostendit se hñe inhonestatẽ. Mã publicas mulieres ad se venire fecit: vt sic populũ a sua intentione reuocaret. Sed cũ nec sic ꝓficeret populo acclamãte pctũ tuũ sup nos. Fugam media nocte petijt. cũq; ticinũ ꝓgere se putaret: mane ad portam ciuitatis mediolanensis q̃ romana dr̃ se inuenit: qui inuentus cũ custodiret a populo: missa est relatio ad clementissimũ imperatorẽ Valentinianũ: Qui cũ sũmo gaudio accepit ꝙ iudices a se directi ad sacerdotiũ peterent. Letabat etiã ꝓbus prefectus ꝙ verbũ suũ in eo fuerat adimpletũ. Dixerat eni cũ ꝓficiscenti mandata daret. Vade: age nõ vt iudex: sed vt epus. pendente relatione itaq; absconditur sed inuentus cũ adhuc esset cathecuminus baptiçatur. Et tandem in epalem cathedraz sublimatur. Audiuimus iam q̃ humiliter post tot contradictiones Ambrosius curam epalẽ suscepit. Si ita fieret temporib⁹ istis vtiq; sordidis ⁊ obscuris: populi abundantius in viaz dñi dirigerentur. Ecclesie in dies in ornamentis ⁊ reparationibus magis proficerent: ⁊ diuinus cultus denotius sanctiusq; celebraret. Sed nunc corrupta est omnis iusticia ⁊ virtꝰ contemptibilis facta. omnes que sua sunt querunt: non que ieſu xpi. Ideo lugebit terra cuz populis.

¶ De quinq; precipuis virtutibus sancti ambrosij: ex quibus colligitur quantum fuerit in sanctitate perfectus. Capitulum. ij.

Secundũ mysterium contemplandũz de sanctitate beati ambrosij dr̃ virtuose ꝓfectionis. Mã preter ea que dicta sunt in quinq; precipuis virtutibus perfectus fuit.

¶ Primo in liberalitate.
Scõo in rigiditate.
Tertio in magnanimitate.
Quarto in charitate.
Quinto in veritate.

¶ Primo beatus Ambrosius fuit perfectus in liberalitate. quia oia que habebat pauperũ erant: quibus liberalissime subueniebat. Et ſ vtiq; episcopo conuenit qui pater esse debet pauperum. Vnde Hieronymus. xij. q. ij. ca. gloria. inquit: gloria episcopi est pauperum opibus prouidere: ignominia sacerdotis ꝓprijs studere diuitijs. Ideo dicebat Ambrosius. xxiij. q. viij. in ca. superius allegato. conuenior. Omnia que mea sunt pauperuz sunt. Et cum suo tempore radicem omniũ malorũ auaritiã magis ac magis in hominib⁹ increscere vidisset: maxime in his qui erãt in ptate constituti: apud quos precio oia vendebantur necnõ etiã in his qui erãt sacris mysterijs deputati vehemẽt ingemuit: ⁊ se de hui⁹ seculi erũpna liberari instantius eorauit. ¶ Scõo btũs ambrosi⁹ fuit ꝓfectus in rigiditate. Mã sicut cato vticensis. vt refert Salustius in catilinario. Vitia hoim rigide expugnabat ⁊ cõdẽnabat. Ita ⁊ Ambro⁹. Mã ⁊ theodosiũ imperatorẽ ꝺe crudelitate occisorũ innocentum dure redarguit: ab ingressu ecclesie suspẽdit: ⁊ publicã pniam eidem iniunxit: prout ponit in historia tripdita. ⁊. xi. q. iij. ca. cũ apud thesolonicã. ⁊ eogo idem diffusius scripsi in sermone de diuino cultu: in tractatu de timore iudiciorum dei. ¶ Tertio beatus ambrosius fuit pfectus in magnanimitate. Nõ eni formidabat picula: neq; mortẽ ꝓ defensione fidei ⁊ ecclesiastice libertat. Vñ dr̃ in historia ecclesiastica. ꝙ iustina mr̃ valentiniani imꝑatoris arriane

bereſis alū pna: cōturbare cepit ecclesie ſtatuz cōminari ſacerdotib⁹ vepulſiones ⁊ exilia: niſi ariminēſis ꝓſilij decreta reuocarēt. Quo bello eccl'ie muꝝ ⁊ turrim validiſſimā pulſabat ambroſiū: q in oībus impterritus māſit. Adhuc vt dī in ſepius allegato ca. cōuenior. Cuꝝ impator valentinianus quandā baſilicā vſurpare vellet. Ambroſi⁹ ſic rñdit. Noli grauare te impator vt putas te i ea que dei ſūt impiale tus vllū habere. Tributū ceſaris eſt: non negetur. Eccleſia dei eſt: ceſari vtiq non doneť. Et dū prepoſitus valentiniani dixiſſet ambroſio. Tu ꝓtemnis valentinianū: caput tibi tollo Rñdit. deus ꝓmittat tibi vt facias qđ minaris atq vtinā deus auertat milites ab eccleſia. ⁊ in me oia tela ſua cōuertant. ⁊ ſanguine meo ſitim ſuā expleant. In eius Vo prefatione ſic de eo cantať. Tāta ambroſiū virtute ſolidaſti conſtantie tanto munere celitus decoraſti vt p eū excluſa torquerenť demonia. arrianoruz impietas ꝓpulſa tabeſceret. ac ſecularū ꝓncipum colla tuo iugo ſubacta redderenť humilima. ¶ Quarto btūs ambroſius pfectus fuit in charitate. p dei quippe amore ⁊ ꝓximoruz ſalute ſepiſſime clero ⁊ populo predicabat. Id facere debent prelati. vt dī in ca. inter cetera. de officio iudicꝭ ordinarij. Hoc exercitio vſus eſt xp̄s. Iſtud inſuper docuit ap'los exercere. Inquit enī Lucas ō xp̄o. viij. ca. Iter faciebat p ciuitates ⁊ caſtella predicans ⁊ euangelizās regnū dei. Et poſt reſurrectionē die qua gloriоſus celū aſcendit. dixit ap'lis Marci vltimo ca. Euntes in mundū vniuerſū predicate euāgeliuz oi creature. predicatio enī diuini verbi lux eſt humanaꝝ mentiū. iuxta illud pſalmiſtꝭ Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen ſemitis meis. Et iterū. declaratio inquit ſermonū tuoꝝ illuminat ⁊ intellectū dat paruulis. Et ne multa loquamur cū ceſſabūt in eccleſia dei voceſ predicātiū extinguеť in populis lux veritat⁹: ⁊ bonoꝝ moꝝ. Rogate o fideles xp̄icole rogate dñm meſſis: vt mittat operarios i vineā ſuā: meſſis quidē multa operarij autez pauci. Neſcio quid futura pariet dies. verūtñ timeo ſatis: ⁊ valde ptimeſco: ne ꝓpter ingratitudinē ⁊ obſtinationē xp̄ianoꝝ fiet ſilentiū in terra. Fuerunt ſiquidē diebus meis in italia ex oibus ordinib⁹ religioſoꝝ ⁊ precipue ex ordine minoruū multi eruditiſſimi predicatores quoꝝ ſonus exiuit in oībus finibus ei⁹. Predicauit ille dux verbi ſcūs bernardinus. predicauerūt ⁊ alij ſtilū eius imitantes in oībus italie ciuitatibus. Et tñ nunq̄z mūdus fuit ita poſitus in maligno ſicut eſt hodie. O pijſſime deus: o benigniſſime pater: o creator celi ⁊ terre: ⁊ vniuerſe cōditor creature. Ne reminiſcaris delicta mea vel xp̄ianoꝝ delinquentiū. neq̄z vindictā ſumas ō peccatis noſtris. Sed cū reuerentia ad vos prelatos digniſſimoſ clamito: non relinquatis gregēm lupoꝝ morſibus tradendum. Exaltate quaſi tubam vocem veſtram: ⁊ annunciate ouibus veſtris pericula ipſarū. Et quod per voſipſos non poteſtis facere vel non vultis: religioſos quibus a ſūmiſ pontificibus predicandi licentia eſt cōceſſa: cū benedictione dei ⁊ veſtra explere ſinatis: hucuſq̄z deuenimus: q⁹ non poſſum non cōqueri ō aiaꝝ iactura: quā iminere video: ex defectu predicationū. Sctūs ambroſi⁹ igiť merito extollendus eſt: qui populū ſibi creditū pauit cibo ſpūalis doctrine. In qua ſpūs ſanctus indubitanter aderat ei⁹ lingue. Nō patet tū ex cōuerſione beati auguſtini ⁊ alioꝝ. tum inſuper ex viſione cuiuſdam heretici. Ille nanq̄z acerrimus diſputatoꝝ ⁊ durus inconuertibilis ad fidem: cum audiret ambroſium predicantem vidit ad aures eius angelum loquentem verba que populo predicabat. Quo viſo fidem quam perſequebatur cepit defendere. ¶ Quinto beatus ambroſius pfectus fuit in veritate. hanc vtiq̄z dilexit: hanc predicauit: ⁊ cum hac libros: ſermones: ⁊ omelias ſcripſit. Quare ⁊ aug⁹ eius dicta in maria veneratiōe ſemper habuit. Nū in libro de nuptijs ⁊ concupiſcētia inquit. Pelagi⁹ hereſiarcha ſic laudat ambroſiū. vt dicat. Beatus ambroſi⁹ eps in cuius precipue libris romana lucet fides: q̄ſi ſcriptoꝝ inter latinos floſ quidā emicuit Et ſubdit Aug⁹ cuius fidem ⁊ puriſſimum in ſcripturis ſenſuz: nec inimicus quidem auſus eſt reprehendere. Et Aug⁹ in ep'la ad ianuarium. ⁊ ponit. xij. di. ca. illa ait. Q̄ cū mater eius imitata cū fuiſſet mediolanū: inueniſſetq̄z eccleſiā ſabbato nō ieiunātē: ex quo cepit fluctuare ⁊ admirari. Aug⁹ vt ſatiſfaceret matri: cōſuluit ambroſiū. Qui rñdit. Cū romā venio ieiuno ſabbato: cū Vo ſum mediolani ſabbato non ieiuno. Sic ⁊ tu ad quā forte eccleſiā veneris: eius morē ſerua. ſi cuiq̄z non vis ſcandalum eſſe: nec quēq̄z tibi. Et ſubdit Aug⁹. Ego de hac ſnia ctiā atq̄z etiam cogitans ita ſemp habui tanq̄z eam celeſti oraculo acceperim.

¶ Q quinq; modis manifestata est lucidissime sanctitas bti ambrosij. Capitulū.iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de sanctitate beati ambrosij dr lucide manifestationis. In qnq;.n.lucide manifestata est.

Primo in dormitione.
Secundo in electione.
Tertio in expulsione.
Quarto in punitione.
Quinto in cōsummatione.

¶ Primo manifestata fuit sanctitas ambrosij in dormitione. Ipse.n.filius ambrosij pfecti rome cū in cunabulis in atrio pretorij esset positus ⁊ dormiret: examen apum subito aduenies faciē eius ⁊ os ita implcuit vt quasi in alueolū suū intrarent pariter ⁊ exirēt: que postea euolātes in tantā acris altitudinem sublcuate sunt: vt vir humanis oculis viderenr. Quo pacto territus pater ait. Si vixerit ifātulus iste aliquid magni erit: nec impossibile quis h̄ existimare debet de ambrosio qui sanctus futur⁹ erat: cū ⁊ de platone aliquid simile Valeri⁹ refert primo lib.c.iiij. Dormiētis quippe paruli platonis in cunis labellis apes mel inseruere. Quare audita pdigioz interpretes singula rē eloquij suauitatē ozc eius emanaturā direrunt. ¶ Secūdo fuit manifestata sāctitas ambrosij in electione. Fuit.n.electus in ēpm ex miraculo dei. Nā dū fuisset rome lris crudit⁹: cū causas pretorij splendide pozaret a valētiniano iperatore ad regēdā liguriā emiliāq; puinciam directus est. Cūq; mediolanū venisset: ⁊ ibidē epūs tūc decesset: cōuenit populus vt sibi de episcopo puideret. Igit̄ cū inter arrianos ⁊ catholicos de eligēdo epo seditio nō modica oriret: illuc ambrosius cā sedande seditiōis, pgrit. Et statim vox infantis insonuit dicens: ābrosiū epz. Cui voci oēs vnanimit̄ ꝓsenserūt ambrosiū epm acclamātes. ¶ Tertio manifestata fuit scitas ābrosij in expulsiōe. Nā a mltis eiecit dēmones g illos verabāt. Accidit aūt q; multi demones p ora illoz quos obsidebāt clamarēt ⁊ dicerēt ab ambrosio se torqueri. Justina aūt ⁊ multi arrianozum dicebāt pecunia ambrosiuz hoīes cōpararc: g se ab īmūdis spiritibus verari mētirenr: ⁊ ab ambrosio dicerēt se torqueri. Tunc subito vnus ex illis arrianis g astabat arreptus a demonio in mediū pfilinit: atq; clamare cepit. Vtinā sic torquentur vt torqueoz qui nō credūt ambrosio. At illi cōfusi in piscinā demersū dominem necauerunt.

¶ Quarto manifestata fuit sanctitas bti ābrosij in punitione. Nā deus multos acriter puniuit g illū vel in vita sua vel post mortē pseq̄ pſumpserunt. Dū ad quādā ciuitatē p quodā epo ordinādo tuisset: ⁊ eius electioni iustina iperatrix ⁊ alij heretici ꝓdicerēt. Vna de arrianoz virginibus ipudentioz ceteris btm ābrosiū p vestimentū apphēdit: volēs ipsū ad partē mulieruz trahere: vt ab eis cesus de ecclesia cum iniuria expelleret. Cui ambrosius ait. Et si ego indignus tanto sacerdotio sū: tñ nō puniat te in qualēcunq; sacerdotē manus iniicere vñ timere debuisti iudiciū dei: ne aliqd mali tibi ꝓtingat: qō factū exitus ꝓfirmauit. Nā die altera mortuā ad sepulchrū dedurerūt. Cū mlti instarēt cū iustina iperatrice vt ābrosium in exiliū mitterēt. vnus eoz ceteris infelicioz in tantū furorē excitatus ē: vt iurta eccl'iaz domū sibi locaret: ac in cadē quadrigā paratā hēret: quo ꝓcurāte iustria facilius raptū ad exilium deportaret. Sed dei iudicio ipso die quo se eū rapere arbitrabat in eadem quadriga de eadē domo exilio dānatus ē. Quidā presbyter duz in puinio cū multis eēt ⁊ sancto ambrosio detrahere cepisset cū ꝓtinuo plaga ptulit: ⁊ de cō uinio ad lectū adductus finiuit vitam. In vbe cartaginēsi cū tres epi insimul puiuarent: ⁊ vnus eoz btō ambrosio detraxisset: relatū ē illi quid illi presbytero qui sibi detraxerat accidisset. Qō cū ille vilipēderet: subito letale vulnus accepit: ⁊ ad extremū ꝓtinus diem clausit.

¶ Quinto manifestata fuit scitas bti ābrosij i ꝓsummatione. Nā obitus sui die añ presciuit: reuelauitq; fratribus cū gaudio: qualiū vsq; ad resurrectionē dñicā cēt cū eis mansurus. Ante Xo paucos dies ēz lectulo detineret: cū quadragesimūquartū psalmū cū notario dictaret: subito videte notario in modum scuti: breuis ignis caput eius cooperuit: ⁊ facies eius tāq; nix effecta ē: ⁊ postmodū ad suā speciē reuersa. Ipso q; die scribēdi ⁊ dictādi finē fecit. nec ip̄z psalmū explere potuit. Cū Xo infirmitate grauari cepisset: Comes italie qui tunc mediolani erat nobiles ꝓuocauit dicēs. Q; tāto viro recedēte periculū esset: ne italie interitus immineret Rogauitq; vt ad vix dei accederēt depcātes vt adhuc spatiū viuēdi sibi a dño ipetrarent: qō ille vbi audiuit rñdit. Nō ita inter vos viri vt me viuere pudeat: nec mori timeo: cū bonū dominū habeamus. Eo tpe q̄ttuor eius dyaconi inuicē ꝓsenerūt: tractātes in se qs post ei⁹ obi

tum bonus esset. Cū ergo a loco i quo vir dei iacebat lōge eēnt: vt simplicianū ita plane nominassent vt vir inuicē se audirent. Ille ab eis lōge posit⁹ ꝓtinuo exclamauit. senex ꝛ bon⁹: qō illi audientes territi fugerūt: ⁊ nō nisi illū post eius obitū elegerūt. Honoratus Vo epūs Vcclensis q beati ambrosij exitū expectabat: cuz se sopori dedisset: vocē tertio se clamantē audiuit Surge q: mō est recessurus. Qui ꝓsurgēs mediolanū cōcitus venit: ⁊ ei dñici corpis sacramentū dedit. Morcz ille manus in modū crucis expādit: ⁊ vltimū spūm inter Vba oratōis efflauit. Floruit aūt circa annos dñi. ccc. lxxxx. Cū aūt in nocte pasce corpus eius ad ecclīam fuisset delatum: plurimi infantes bapticati cuz viderūt: ita vt aliqui eū sedentē i cathedra vel tribunali dicerēt. Alij ascendētem i celū parentibus suis digito demōstrarēt. Mōnulli vero stellā sup corpus eius se vidisse narrarēt. Anima igit illius ad ethera ꝓuolauit: ibiq; iter angelox agmina fruit eterna pace: ad quam nos perducat iesus filius dei. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo seragesimussecundus de sācto Antonio abbate: qui diabolī tentamenta cum dei adiutorio viriliter superauit.

Beatus vir qui suffert tētationē: qñ cum probat⁹ fuerit accipiet coronā vite: quā repromisit deus diligētibus se. Scribunt hec verba originalr Jacobi. i. c. In toto terrax orbe clarus habet antonius: qui suffragia eius poscentibus: liberalissime ꝓdescēdere ꝓsucuit. Est qp pe magni meriti apud deū: ideo se iuocātes a periculis grauissimis ꝓspe liberat. Moti ex h fideles die festiuitatis eius vbiq; solēnit agūt Alig ꝓuisia pauperibus pparantes. Mōnulli diuina p ministros ecclie celebrari faciētes. Quidam vero pia vota exsoluentes iciuniox ⁊ visitationū templox dei: que vocabulo sci antonij sunt ꝓsecrata. Jccirco in pñti sermōe de ipso pre beatissimo dicturi crimus. Cuius laudes potissimū extollunt: q: demones ꝓfudit atq; delecit: passus n. eox importunas insidias nō succubuit: immo supbiā illox cōtriuit atq; deuicit. Jdeo ꝙuenientissime de illo dicūt verba i themate posita. Jn qbus de tentatiōe illi⁹ tria mysteria, pponim⁹ ꝓtemplanda

Primum dicit verificationis.
Secundum modificationis.
Tertium coronationis.

¶ Q: diabolus tentauit Antoniū qui semper tētat ad malū: ⁊ de qbusdā dubiis tentationis.

Capitulum. j.

Primū mysteriuz ꝓtēplandū de tētatiōe bti ātonij dr verificatiōis. vere qppe a diabolis tētat⁹ fuit q̄rentib⁹ cū a via recta deuiare. Sed p āpliore hui⁹ partis itelligentia quat tuor dubia crunt absoluenda.

Primū vtz ppriuz diaboli sit tentare.
Secunduz vtrum deus permittere debeat hominēs a diabolo tentari.
Tertium vtrum diabolus semel superatus audeat amplius tentare.
Quartū vtrū tentatiōis īpulsio sit desiderāda.

¶ Ad primū dubiuz rñdent alig. q nō sit ꝓprium officiuz diaboli tentare. Nam tentat deus Vñ genes. xxij. c. dr. tentauit de⁹ abrahā. Et sapientie. iij. c. scribit de iustis: deus tentauit illos ⁊ inuenit illos dignos se. Et deutero. xiij. c. Tētat vos dñs deus vr vt palā fiat vtz diligatis euz aut non. Et in psal. Proba me dñe ⁊ tēta me. Jnsup tentat caro. vñ Jaco. j. c. sue canonice. ait. vnusqsq tentat a ꝓpiscētia sua. Tētat adhuc hō. sicut de xpo legit. Joānis. vj. c. Cuz interrogauit philippū vñ panes emerēt tētans euz. Jpse nāq; sciebat qd esset factur⁹. Jgit nō ꝓuenit diabolo soli tētare. Sed ex pte altera vr ꝓbari posse. q diaboli officiū sit tentare Maz glo. sup illo Vbo ad thesolonicēses. ca. iij. prie cpīe. ne forte tentauerit vos is q tentat ait. i. diabol⁹ cui⁹ officiū ē tentare. Et matth. iiij. c. vocat diabol⁹ tentator. Rñdenduz q ē hm doctrinaz dñi bonauēture in. ij. di. xxj. Et sancti thome pria pte. q. cētesima q̄rtadecia. q hoc vocabuluz tentare multas hz acceptiōes. Sicut dicūt illi q significatōes vocabulox studiose rimati sunt. Si tñ velim⁹ eius ꝓncipales ⁊ ꝑcipuaz significationē accipe: tentare ꝓbare ē. Vñ tentatio dici pōt quidā tact⁹ quo illud q̄ tangit ꝓbat. Sicut eccus dr tentare qñ suo tactu vult aliquaz certitudinē hre de aliq re quā tangit. p hunc modū in spūalib⁹ tentatio qdaz tact⁹ dr ad ꝓbandū ordinat⁹. Hoc aūt pōt esse mltipliciter. Aut q: ille q tentat itendit ꝓbare ⁊ approbare: siue approbatū oñdere. ⁊ hoc mō tētat deus q lz sciat bonitatē amicox suox. vult nihilominus illā per tentationē suā alijs inotescere. Aut ille q pulsat intendit ꝓbare ⁊ reprobare si

re reprobū facere. ⁊ sic tentat diabolus q semp
tētat i petrū ꝓcipitando. Aut q; ille q tētat ītē
dit ꝓbare ⁊ exprimentū sumere. ⁊ sic tentat hō
q; fieri pōt bñ duz de hoīe tm̄ querit exprimen-
tū. ¶Pōt etiaz fieri male: dū exprimentū q̄ritur
infidiose. Sicut faciebāt pharisei tentātes xp̄z
dum interrogabant. Si licet censum dari cesa
ri. Quibus rñdit: quid me tentatis hipocrite.
¶Matthei. xxij. c. Sed pessime facit homo dum
tentat deum. Et vt dicit glo. super illo verbo
Deutero. vj. c. Nō tētabis dñm deū tuū. deuz
tentat qui habens qđ faciat sine rōne cōmittit
se periculo: exprimens vtrū possit a deo liberari
Mā lz in deo ꝓncipaliter ois spes mortalū sit
erigenda. Tū dz homo facere qđ in se est ad q̄-
cunq; pericula euitanda. Moluit. n. xp̄s de pi-
naculo se eijcere q; periculū erat p̄z naturā. Et
miraculū facere tūc nō erat expediēs. Sic pau
lus de muro p sportam: vt euaderet dimitti se
iussit: nec expectauit q; deus mitteret angeluz
suū. Nō aūt brā agatha medicias carnales cō-
tēnebat: ⁊ alij sancti multa similia fecerint: nō
erat ex tentatione dei: sed ex familiari instictu
spūs sancti: vt inquit tho. xxij. q. lxxxvij. Et q̄
a iure cōi exorbitāt in ꝓntiam nō sunt traben-
da. vt dō de regu. iuris. in. vj. Non est itaq; tē-
tandus deus neq; quantū ad suam potentiaz.
Sicut faciunt illi qui in periculis positi: cū via
humana liberari possint nolūt: exprectantes li-
berationē a deo. Sicut fecit iudas machabeꝰ:
qui cū reperiret se cum paucis: ⁊ videret exer-
citū bachidis numerosū: cū posset declinare cer
tamen erubescētia ductus cōmittēs se deo bel
lum iniit: in quo occisus est: vt habeť in primo
machabe. libro. Duella insup assumere volūta
rie pertinet ad tētationem dei. Ideo ꝓhibētur
tj. q. iiij. c. monomachiam. Et si obijceret de da
uid qui iniit singulare certamen cum golia. vt
ponitur primo regum. xvj. c. Respondet Ni-
cholaus de lira: q; hoc fecit ex instinctu spiritꝰ
sancti. Fuit etiam figura duelli qđ xp̄s fecit cū
diabolo signato in golia: qui potētia ⁊ malitia
sua oēs exterrebat. Sed xp̄s figurabat i dauid
qui interpretať manus fortis: qui funda humi
litatis ⁊ lapide fortitudinis: totus inermis su-
stinendo humilimā passionem cum ꝓstrauit.
Nec tentari debet deus quantum ad suam sa-
pientiam. Sicut faciūt hi qui inepti sunt: ⁊ po
nunt se ad predicandum legendum disputādū
sperantes a deo sciam sibi infundi. Non ē etiā
tentandus deus quantum ad suam bonitatez
⁊ clementiam: sicut faciunt hi qui peccatis ve
teribus addentes noua expectantes in fine vi-
te ad penitentiam redire sperant ex dei miseri
cordia salui fieri. Sed hos dimittamus cōclu-
dentes q; solus diabolus ⁊ semper tentat ad
malum. Caro autem ⁊ mundus dicuntur ten-
tare instrumentaliter seu materialiter: inquan
tum scilicet potest cognosci qualis sit homo.
Et hoc quod sequitur vel repugnat concupi-
scentijs carnis. Et ex hoc q; contemnit mundi
prospera ⁊ aduersa: quibus etiaz diabolus vti-
tur ad tentandum. Igitur cōtra diabolū mu
niti esse debemus: de quo inquit ¶Petrus epi-
stolā prima. c. v. Sobrij estote ⁊ vigilate: quia
aduersarius vester diabolus tanq̄z leo rugiēs
circuit querens quem deuoret: cui resistite for-
tes in fide. Et paulus ad Ephesios. c. vj. ait. Cō
fortamini in domino: ⁊ in potentia virtutis
eius: induite vos armaturam dei: vt possitis
stare aduersus insidias diaboli: quia non ē col
luctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem. Sed
aduersus principes ⁊ potestates: aduersus mū
di rectores tenebrarum harum. In quibus vi-
bis admonet nos apostolus confortari in do-
mino ⁊ induere armaturā dei. i. quę a solo deo
fabricatur: scilicet armatura virtutum. Vnde
signanter dicit. Induite ⁊ non facite: quia de-
us arma facit. Illa vero nos debemus accipe-
re vt possimus resistere in bello grauissimo qđ
nobis mouet hostis antiquus. Cuius grauita
tem designat paulus ex multis. ¶Primo ex pro
pinquitate: quia colluctantur nobiscum ipsi de
mones infernales. Secūdo ex simplicitate. Nō
enim ipsi demōes sunt materiales: ⁊ nobis cō
municant in materia. ¶Propterea dixit aposto
lus. Aduersus carnem ⁊ sanguinem. i. non ha-
bemus luctari aduersus homines ōbiles ⁊ fra
giles: vel non habemus luctari aduersus car-
nem ⁊ sanguinem tm̄: id est aduersus vitia car
nalia: que ex carne ⁊ sanguine procedunt. Ter
tio ex virtuositate. Vnde subdit. Sed aduer-
sus principes ⁊ potestates: id est non solūz ad-
uersum minores demones: sed etiam aduersus
mediocres q; minoribus presunt: quos vocat
principes. Et aduersus etiā maiores quos vo
cat potestates: quia maiores habent potestatē
sup mediocres: qui minoribus ꝓncipantur. Et
vult dicere apl's: q; habemus luctas occultas ꝺ
oēs demones .s. maiores: medios: ⁊ infimos.

Propterea sequit aduersus mundi rectores. i. aduersus multitudinē demonū qui mundū regunt: nō quidē mundū istū sensibilē: quē deus creauit atq; regit. Sed mundū. i. mūdanos homines mūdanoꝝ amatores: ꝓpterea subiūgit tenebraꝝ haꝝ. Et q; apls noīat demones principes t potestates. Aduertēdū sm theologoꝝ sententiā in scō. distinctiōe. viij. Q; inter demones ē ordinū distinctio. Sed vt inquit bonauētura de angelis possumus loq quantū ad triplicē statū. s. glorie: t nature institute: t lapse Quantū ad statū glorie: ē in eis ponere ordinū distinctionē pfectam. Quantū ad statū nature institute ordinū distinctionē pfectā. Quantuz ad statū culpe siue nature lapse: ē ponere in eis ordinū distinctionē sz iperfectā t puersaz. Imperfectā pp priuationē gratie que habilitatez nature pficit puersā. ꝓpter penitētiā culpe: q̄ quāuis substātiā naturalē nō corrūpat: tn fedat t deordinat. Et hoc manifestū ē si attēdaꝝ Q; illi q melioza habuerūt naturalia: alijs grauius peccauerūt t peccāt: tū pp hoc q; ardentius appetierūt: tū q; magis ingrati fuerūt: tū q; modo etiā acrius verāt. Ideo in ipsis est ordo sm pcellentiā naturaliū sz puersus adiunctione culpaꝝ. Et sic inter eos ē ordo: ita t plātio de qua dixi in tractatu de timore iudicioꝝ dei. Demones itaq; tētant semp ad malū inducere nos satagentes. ¶ Secundū dubium fuit vtꝝ deus debeat ꝑmittere hoīes a diabolo tētari. Et pleriq; obiicere solēt q; nō. Nam nō ē equa cōditio pugne vt infirmus ꝑ fortē: ignarus ꝑ astutū exponaꝝ ad bellū. Sed hoīes sunt infirmi t ignari: diabolus aūt potēs t astutus de quo dr Job. xxxxj. c. Nō ē potestas sup terrā que cōpareꝝ ei. Et bz mille nocendi modos: vt refert Aug⁹. Igit nō dz deus auctor oīs iustitie ꝑmittere vt hoīes a diabolis impugnent Ad hoc rndet tho. vbi. s. q; lz inequaliter sit pugne ꝓditio inter demōes t hoīes ex pte hoīum tn fit recōpensatio ex pte dei: qui tētatis subuenit: t auxilio grē suę illuminātis itellectū: t roborātis affectū. Et etiā angeloꝝ ministerio: q nobis in tētationib⁹ assunt: quare ē debilis hostis. vt Brego. dicit: t nō vincit nisi volentez. Ideo deus ad gloriā electoꝝ cōcedit diabolo tērandi facultatē. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum diabolus tētans postq̄z superaꝝ audeat āplius tētare. Ad hoc dicit tho. vbi. s. q; voluerūt quidā demonē victū: nullā hoīem posse de cetero tētare: nec de eodē nec de alio peccato. nā matthei. iiij. c. dicitꝝ de xpo superante. Tunc reliqt eum diabolus: sed hoc videꝝ stare non posse: qz xps in ꝓma tentatiōe diabolū vicit: t nihilominus scōo t tertio tentauit eundem. Alij aūt asserūt q; pōt alios tentare: t etiā cūdē: lz q̄nq; victus tētare cesset ad tēpus. Et huiꝰ ratio duplex est: vna ex parte diuine clementie: quia vt Crisost⁹. dicit sup matth. Nō tādiu hoīes dei diabolus tentat quandiu vult: sed quandiu deus permittit: qui t si permittit paulisper tentare: tamen repellit ꝓpter infirmam naturā. Alia rō sumiꝝ ex astutia diabolī. Vñ Ambro. dicit super Lucā. q; diabolus istare formidat: qz frequētius refugit triumphantem: q; tn diabolus aliqn redeat ad eū quē dimisit: pz ꝑ illud qd̄ scribitur Matthei. xij. Reuertar in domū meā vnde exiui. ¶ Quartū dubiū fuit vtꝝ tētationis impulsio sit desiderāda. Et q; sic videtur. Mā Jacob⁹. i. c. ait. Omne gaudiū existimate fratres cū in tētationes varias ꝛ incideritis. Et Dauid i psal. Ꝑroba me dne t tēta me Insup omne illud ē desiderādū qd̄ facit ad exercitationē virtutis: t ꝓmotionē gratie: t cōsummationē meritoꝝ. Tētatio ē huiusmōi ergo ē desiderāda. Sed ꝓiū videt qz nihil est desiderandū: cuius cōtrariū ē ꝓtinus petēdū. Sz oēs dicere debēt. Et ne nos iducas in tentationez. ergo nullus debet illā desiderare. Insuper xps dixit Matthei. xxvj. Vigilate t orate ne intretis in tētationem: ergo tētatio ē ꝑcauenda nō desideranda. Ad hanc. q. determinandā dupliciter rndere possumus sm bonauen. di. xxiij. se cūdi libꝝ. Uno modo sic vt dicamus: q; cū triplex sit tētatio: siue a triplici principio: vna. s. a deo: alia a carne: t tertia a diabolo. Ꝑma tētatio simplr appetenda est: qz deus non tentat nos nisi ad bonū. Altera Ro tētatio que est a carne simpliciter fugienda est: qa illa nō potest ē absq; peccato: sicut magister docet in scō di. xxj. Tertia Ro que ē a diabolo aliquibus fugiēda ē: aliquibus appettēda. his enim qui virtute fortes sunt nec de facili in tētationē induci possunt etiā si tentanꝝ appetibilr ē tētari ad sue virtutis exercitiū t cumulū meritoꝝ. Infirmis Ro minime: qz timere pñt ne ex ipso impulsu in tentationē inducanꝝ: q; omnes debēt refugere. Nam si tētari malū nō sit in tētatione induci: semp malum est: quia hoc est a tētatione superari. Et hoc est quod dicit Aug⁹. lib. xiiij. de ciui. dei. Sicut se habet firmitas electoꝝ sic metuunt cupiuntq; tētari. Alius mo-

dus dicēdi ē: ꝙ dupliciter ē loquí de tētatione: aut sub ratione ꝓpria: ⁊ sic tentatio est impulsus ad illicitum: ſm ꝙ de ea fit sermo in ꝓposito. Loquimur. n. hic de tētatione diaboli: que fit per mali culpe ſuggestionē: qua diabolꝰ hominē ad malū nititꝫ incuruare: nō de tentatiōe dei que fit ꝑ flagellationē illam: ergo tentationē ꝑ ſe ꝓsideratā: nullus debet appetere: imo abhorrere ⁊ refugere maxime ꝓsiderando finez Aliter ē considerare tentationē ꝓut est materia exercende virtutis: ⁊ sic a viris iustis desiderari pōt: ab eis potissime qui in charitate fermēt: adeo ꝙ ignis deotōis ipoꝝ potiꝰ iflāmaꝫ ex pūtia cōtrarij ꝗ extinguiꝫ. Ab eis autē qui modice sunt charitatis nō sic desiderari debet Et exēplum ē qꝫ ventus pflans fornacē magis ⁊ magis accendit sed candelā extinguit. Et iō tētationis impulsus: ⁊ si quantū in ſe ē refugiendus sit ab oibus: ⁊ ab infirmis potissime. In quantū tñ est virtutis exercēde materia a viris feruentibus ⁊ pfectis apperi pōt. Illud tñ genus tentationis potissime appetunt viri iusti qō est in flagelloꝝ perpessiōe. Sicut passus est iob ⁊ thobias ⁊ sancti martyres ab impijs ꝯelo diabolico excitatis. Et ꝙ hec soluunꝫ obiecta ad vtranꝫ partem: ꝙ tentationū itaqꝫ semitam nos ire cōuenit: qꝫ regnū ꝯeloꝝ vim patitur: ⁊ violēti rapiunt illud: sicut Matth. xij. c. saluator dixit. Sz ꝑfecto dolendū ē qꝫ rarissimi reperiunꝫ: quos diabolus non subegerit. O q̄ magna multitudo coꝝ q dereliquerūt deuz ⁊ diabolo adhesrunt: omnes declinauerunt, ꝙ maiori parte: ⁊ inutiles facti sunt: nec est q velit perseueranter facere bonū. Antonius vero beatissimus a demonibus multimode tētatus illos sprecuit vt audiemus in sequēti mysterio Et quia firmiter adhesit xp̄o: demonibus superatis aggregatus fuit societati iocūdissime angeloꝝ bonoꝝ.

¶ De quattuor modis tentationū quibus diabolus conatus est antoniū superare. Cap. ij.

Secundum mysterium cōtemplandū de tentatione beati antonij: dr̄ modificationis. Quattuor nanqꝫ modis diabolus eū inuasit: querēs illū a virtutū amore reuocare.

Primus dr̄ naturalis affectionis.
Secundus carnalis stimulationis.
Tertius corporalis flagellationis.
Quartus argenti ⁊ auri ostensionis.

¶ Primus modus quo diabolus antoniū inuasit fuit naturalis affectionis: qua inclinabatur sororem suam diligere ac seipsum: vt enim narrat beatus Athanasius episcopus qui vitā eius descripsit. Antonius nobilibus parentibus in egypto natus est: tanta suoꝝ nutritꝰ cura: vt nihil aliud ꝓter parentes domūqꝫ cognosceret: ⁊ cuz iam puer esset nō se lr̄is erudiri: nō inepris infantiū iungi passus est fabulis Ad ecclesiā cum parentibus sepe conueniens totum se deuotioni ꝓsebat: post mortem autem parentum: cum esset annoꝝ. xx. cum sorore admodū paruula derelictꝰ: ⁊ domꝰ ⁊ soroꝛ hōestā curā gerebat. Veruntamen vt saluatorem imitaretur in illa etate floꝛēti: vēditis omnibus ⁊ pauperibus dispensatis: paruis ꝑ sorore seruatis: sorore fidelibus ac deuotis virginibus cōmendata: ad dei seruitium se cōtulit. Cunqꝫ vigilijs oratiōnibus ⁊ ieiunijs insisteret: volens diabolus illum accepto instituto retrahere: imittebat ei memoriam possessionum sororis defensionem: generis nobilitatez: amorem rerum: fluxam seculi gloriam: esse variam delectationem: ⁊ reliqua vite remissiois blandimenta: postremo virtutis arduum finem: ⁊ maximum perueniendi laborē: necnō ⁊ coꝛporis fragilitatem: ⁊ etatis spatia ꝓlixa: Antonius vero omnia oratione sua fidei a suo coꝛde penitus expellebat. ¶ Secundus modus q̄ diabolus antonium impugnabat dicitur carnalis stimulationis. Consueta quidē aduersus omnes adolescentes arma suscipiēs: nocturnis cum inquietabat illecebris. Conabaturqꝫ cogitationes sordidas inserere. Et antonius eas oratu submouebat assiduo. Ille tntillabat sensus carnis ardoꝛe. Hic fide ac ieiunijs coꝛpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchꝛe mulieris vertebatur oꝛnatum: nulla dimittens figmenta lasciue. Hic vltrices gehenne flāmas ⁊ doloꝛem vermis recoꝛdans: cogitationibus libidinum obijciebat. Ille lubꝛicum adolescentie iter ⁊ ad ruinam facile propōebat. Hic eterna futuri iudicij tormenta considerans: illesaz anime puritatem seruabat. Ac postremum hostis ille malignus qualis est merito talē se demonstrabat. Apparebat enim puer horꝛidus atqꝫ niger: ad eius genua se prouoluens: ⁊ quasi deflendo dicens. Multos seduxi: plurimos decepi: nunc autem tuo sum laboꝛe superatus Quem cum interrogasset antonius quis esset: ait. Ego sum fornicationis amicus. Ego qui a te semper sum passus repulsam. Cum hec audisset antonius gratias agens deo. Aduersa-

rio rñdit. Adultum despectibilis es: multũq; vilis. Nam ⁊ obscuritas tua ⁊ etas infirma ✠ signa sunt rerum: nulla mihi iam de te cura ẽ. dominus mihi adiutor: ⁊ ego despiciam inimicos meos. Et statim ad vocem canentis fantasma quod videbatur euanuit. Antonius vero confortatus magis ac magis suum corpus animę fuit uti subdebat. ¶ Tertius modus q̃ diabolus tentauit antonium dicitur corporalis flagellationis. Nam volens antonius artiorem ducere vitam: ad sepulchra quedã remota ⁊ solitaria prexit: vni fratrum de cognitis mandans: vt statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cum in vna tũba marmorea supradictus frater cum clausisset: solus ibidẽ morabat metuens autem diabolus ne accessu temporis heremum habitari faceret: ita cum aggregatis satellitibus suis varia cede lacerauit: vt doloris magnitudo motum aufferret ⁊ vocẽ. Maz ⁊ ipse postea referebat vulnera fuisse tam grauia: vt vniuersa hominum tormẽta superarẽt. Sed die sequenti is frater quem supra diximꝰ venit cibos afferens consuetos. Et fractis foribus inuenit eum in terra iacentez quasi mortuum: ⁊ humeris impositum ad villule domicilium reportauit: quo audito ingens vicinoꝝ atq; affiniũ multitudo ꝓcurrẽs triste i medio positi funeris offm reddebat. Et iaz media noctis parte decursa omnium oculos deuicerat sopor. Tunc antonius anima paululum redeunte suspirans eleuauit caput: ⁊ postq; ceteris dormientibus cum a quo delatus fuerat vigilare cõsperit: nutu aduocãs obsecrauit vt nullo penitus excitato ad pristinũ se referret habitaculũ. Relatus ergo iurta morem solus iterũ permanebat: ⁊ stare quidem ꝓpter recẽtes plagas non poterat. Orans vero prostratus post orationem clara voce dicebat. Ecce hic sũ ego antonius: nõ fugio vestra certamina. Tunc sonitus repentinus increpuit: ita vt loco fundit⁹ agitato: ⁊ parietibus patefactis multifaria demonũ crinde turba se funderet. Nam ⁊ bestiarum ⁊ serpentum formas inducentes: oẽm protinus locũ repleuerunt fantasijs: leonũ: tauroꝝ: lupoꝝ: aspidum: scorpionum: vrsorum: ⁊ pardorum. Et hec singula fm suam fremebãt naturam. Antonius vero inimicos deludens dicebat. Si viriuz aliquid haberetis sufficeret vnus ad prelium. Si dominus vobis me i potestatem dedit: ecce presto suz deuorate. Si vero non poterstis: cur frustra nitimini? Deniq; cum leuasset oculos vidit desuper culmen aperiri ⁊ deductis tenebris radium ad se lucis ifluere. Post cuius splendoris aduentum: nec demonum aliquis apparuit: ⁊ corporis dolor cõtinuo cessauit. Edificium quoq; qõ paulo ante dissolutum videbatur: instauratum est. Illico presentiam domini intellexit antonius: ⁊ ex imo pectoris trahens longa suspiria dicebat. Vbi eras o iesu: vbi eras: quare a ꝓncipio nõ affuisti vt sanares vulnera mea: Et vox ad eũ facta est: Antoni hic eram sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia viriliter dimicasti semper auxiliabor tibi: ⁊ faciã te in omni orbe nominari. his peractis ⁊ corpore ⁊ animo mirabiliter cõfortatus est. ¶ Quartus modus quo diabolus tentauit antonium dicitur argenti ⁊ auri ostensionis. Volẽs nãq; antonius mutare locũ contendit ad montẽ ⁊ heremi adhuc monachis ignotꝰ: rupto metu viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit importunus aduersarius. Nam argenteuz discum in itinere proiecit. Quo viso antonius diaboli cognouit astutiam: stansq; intrepidus ⁊ discum totus intuens oculis: iter se dicebat vbi hic in deserto discus? auium hoc iter ẽ: nulla sunt vestigia commeantium: lapsus de sarcina pre magnitudine latere non potuit. Sed qui perdiderat reuersus ad solitudines locoruz inuenisset ꝓfecto qõ suum fuerat. hoc artificium diabole tuum est: argentum tuũ tecum sit in perditione. hec illo dicente discus vt fumus euanuit. Dehinc ingentem massam auri iacentem in itinere conspexit: at ille rapido cursu q̃si quoddam vitaret incendium ad montez vsq; perrexit: vbi flumine transuiadato iuenit castellum desertum: plenum ob tempus ⁊ solitudinem venenatoꝝ animalium. In quo se constituens nouus hospes habitauit. Statimq; ad eius aduentum ingens turba serpentũ q̃si persecutorem passa profugit.

¶ De quattuor excellentissimis prerogatiuis beati antonij. In quibus manifestatur gloria eius: quam habuit etiam in hoc mundo.

Capitulum. iij.

Certium mysterium contemplandũ de tentatione sancti antonij dicitur coronatio. Coronauit quippe illum deus non solũ in celesti regno gloria ⁊ honore. Sed etiam in hoc mundo admirandis prerogatiuis ex quibus nos quattuor precipue decurremus.

¶ Prima dr corporis conseruatio.

Secunda mentis illustratio.
Tertia mundialis cōmotio.
Quarta sancta consūmatio.

¶Prima prerogatiua sancti antonij dicitur corporis conseruatio. Nam vt asserit athanasius cum post viginti annos in solitudine eractos inuentus esset: tam ab his qui ꝓpositum eius imitari cupiebant: q̄ ab alijs amicis t notis obstupuerūt vniuersi: t oris gratiam t corporis dignitatem: qō nec per quietez intumuerat: nec ieuunijs demonūq; certamine decorez amiserat: que in eo sine dei gratia fieri minime potuissent. Secunda prerogatiua beati antonij dicitur mentis illustratio. Nam lz litteras non didicerit: mira tamen sagacitate pollebat ingenij t venustate dicendi. Aliquando philosophi duo gentiles venerunt ad eum putantes antonium se posse decipere: quos cum vidisset paganos intellexit ex vultu. Et procedēs ad eos per interpretem ita dicere cepit. Quare tam longe stultum hominem sapientes visitare voluerunt. Illis dicentibus non esse illū stultum sed nimium sapientem: vigilanter respōdit. Si ad stultum venistis superflu⁹ labor vester est: si autem putatis me sapientez esse: t sapientia bona est: imitamini que probatis: quia bona conuenit imitari: si ego ad vos venissem vos imitarer. Sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis: estote christiani sicut t ego sum. Abscesserunt philosophi vtrunq; mirantes t acumen ingenij t elegantiam loquendi. Alios quoq; mundi sapientes qui eum irridere cupiebāt: quia litteras ignorarent: tali disputatione colliganit dicens. Respōdete mihi qd prius est sensus an litere: t quidez cuius ero⁊dium est. Sensus ex litteris: an litere oriuntur ex sensu? Illis assentibus quia sensus esset auctor litterarum ait. Igit cui sensus incolumis est hic litteras non requirit. Obstupuerunt illi tantam in viro dei sagacitatem animi admirantes. Quid plura claruit t spiritu prophetico: t diuinas reuelationes habuit: sicut patet i exemplis sequentibus. Virgo quedam que a tripolitane regiōis ciuitate busiride erat: morbo paralisis grauissime vexata a parentib⁹ ad antonium adducebatur. Erant autem in eorū societate monachi quidam qui iter ostendebāt. Illi vero monachi noluerunt puellaz vsq; ad antonium perducere: sed eam cum parentibus dimiserunt apud beatum confessorem monachū pannuciū: q effosso ꝓ xpō oculo sub maximiano persecutore: tali dehonestamēto corporis plurimū gloriabatur: pueneruīt itaq; monachi ad antonium. Cui q̄ de puelle morbo referre disponerent: relationem eorum senis sermo preuenit: t omnē debilitatis t itineris vsq; ad sanctum pannuciū causam: quasi ipse interfuisset exposuit. Rogantibus autem eū monachis vt parentibus cum filia permitteretur ingressus: non consensit: sed ait. Ite t inuenietz puellam curatam. Et adiecit: nullus debet ad meaz humilitatē venire: quia largitio curationū nō est humane misericordie: sed ieſu xpi q vbiq; in se credentibus prestare consuenit auxilium. Quāobrē t illa p⁊o qua petistis suis precibus liberata est. Et cū ego orarē ad dominuz mihi presentia sanitatis eius indulta est. Exeuntes igitur monachi foras ad beatum pannuciuz t filiā sospitem t parentes letos inuenerūt. Mō multos autem post dies cū duobus fratribus eūtibus ad antoniū: aqua in itinere defecisset: vt vno siti mortuo: alter iaceret in terra mortē expectās. Antonius sedens ad se duos monachos vocat: q forte ibidē sunt reperti: precepitq; vt lagenā aque assumentes: inuaderēt iter qō ducit ad egyptū: diritq; vnus e fratribus huc aduenientibus mō migrauit ad dñm: alter si nō occurritis addet: hoc. n. mihi nūc oranti reuelatum est. Statim monachi festinantes ertictuz corpus inueniūt: terraq; id operientes alteruz refocillatū suo iūxere comitatui: dei nāq; iudiciū fuit vt vnus moriret: alter supuiueret. hoc tū i antonio mirabile ē: q⁹ i mōte remotissimo sedens rē illā dño indicāte cognouit. Alio rursus tpe cū sederet i mōte t oculos subito leuasset i celū vidit quādā aiaz letātib⁹ i eius occursū āgelis ad celū pgere. orauitq; vt rei pūtis agnitio pāderet: t stati vox ad eū fcā ē: igēt istā ē Amus monachi animā: q nitrie morabatur. Erat autē Amus vir grādeuus qui a pueritia vsq; ad senectutem domino in sanctitate seruierat: dierum quoq; tredecim a nitria locus i quo sedebat antonius diuidebatur. Videntes ergo cum admirantur monachi qui venerant deprecati sunt vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait Amū quieuisse: quē illi optime nouerant. At illi notauerunt diem: t venientib⁹ de nitria fratribus post dies triginta scisitantes reppererunt ꝙ illo die illaq; hora Amus dormierat: qua animam eius ferri senex antonius viderat. Sepe etiam ad se venientiū turbaz ante dies t menses t cās dixit t tempora

¶Tertia prerogatiua beati antonij dicit mundialis cōmotio. In tantum.n. sanctitatis eius nomen resplēduit: vt etiā pagani t idolox sacerdotes ad eum videndum conuolarent. Cōstantinus vero augustus t eius liberi: Cōstās atq; constantius famam eius audiētes crebro ad eum quasi ad patrē missis litteris obsecrabāt: vt reciprocis eos scriptis exhilararet. qui ad susceptas epl'as cōuenienter rescripsit: laudauit primū q xpm colerent: deinde salutaria persuasit: ne magnā putarēt regiam potestatē ne pītis carnis imperio tumentes se hoies eē nescirēt. Ad postremū clemētie circa subiectos t iustitie cure ḡq; inopū admonuit: atq; vnuz sēpiternū esse regē omniū seculox iesum xpm epistolis testatus est. His principes susceptis litteris letabant. Cōfluebant ad eum multi vt doctrina t exēplo illius edificarēt. Alij vt orationibus eius sese cōmitterent: atq; sic multi a demonibus obsessi liberabant: t a varijs infirmitatibus sanabant egroti. Archelaus comes rogauit cum vt oraret pro policratia que i laodicia erat admirabili t xpo dedita virgine: patiebatur enim pessimos stomachi t lateris dolorez: quos ieiunijs nimijs vigilijsq; contrarat: t erat penitus tota debilis corpore. Orauit antonius: t dicm quo oratio erat facta annotauit. Archelaus redijt laodiciā inuenit virginem incolumē percunctatus die sanitatis reperit eo tpe fuisse a dolorib liberatā: ḡ orās antonius p ipsa bonitatē saluatoris inuocauit.

¶Quarta prerogatiua sancti antonij dr sancta consūmatio. Cum enim cētū quinq; annorum esset: predixit monachis sui corporis dissolutionem iam iminere. Cūq; mediocre incommodū senia membra turbasset: post exhortationis verba grauissima: vocatis ad se duob⁹ fratribus qui sibi familiares erant. Vos inqt humo tegite: vos patris operite corpusculū. Et illud quoq; scnis vestri custodite mandatuz: vt nemo pter vestrā dilectionē locum tumuli noverit: cōfidite in domino: q; necessario resurrectionis tempore: hoc corpusculum: resiliet icorruptum. Vestimentox autē meox sit ista diuisio: melotem t paliū tritum cui supiacco athanasio cpo date: quod mihi nouū ipse detulerat Serapion aūt cpus alium accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentum: t valete viscera mea: antonius enim migrat: t iam nō erit in pīti seculo vobiscum. verba finierat t osculantibus se discipulis extendens paululuz pedes: mortem letus aspexit: ita vt ex hilaritate vultus eius angelox sanctox qui ad perferendam animam eius venerant pītia noscere tur. Seruauerunt mandata discipuli t inuolutum corpus humo operuerunt. Hic fuit antonij magni terminus vite: cuius anima gaudet in celis: Nos vero deuotione ardentissima illum venerari conemur: vt sic eius interuenientibus meritis peruenire valeamus ad illā gloriam in qua iesus filius dei viuit t regnat per infinita secula seculox. Amen.

¶Sermo sexagesimustertius de liberalitate sancti gregorij pape: propter quā deo t hominibus se amabilem exhibuit.

Hilarez enim datorem diligit deus. Doctoris gentium verba sunt ista originalr se ad Corinthios. viiij. c. Dat deus pijssim⁹ pr creaturis beneficia sua affluenter: t non improperat: vt Jacob⁹ asserit primo. c. sue Cano. ¶Propterea diligit illos qui eum imitari conant. est enim similitudo amoris causatiua. Et vt ingt Seneca in tertio de beneficijs. Magni animi est t magnifici iuuare prodesse: qui dat beneficia deos imitat. Cum autem hoc ex liberalitate ꝓueniat: ideo gregorius diuitias quas possidebat liberalissime dispensauit. Est autem liberalitas que hominem non tm deo sed etiaz hominibus amabilē reddit. Vnde Tulius in primo de officijs ait. Quanq; ois virtus nos ad se allicit: facitq; vt eos diligamus: in quib⁹ ipa esse videatur: tamē iustitia t liberalitas id maxime efficit. ¶Propterea beatum gregoriū commendare cupiētes de ipsius liberalitate in pīti sermone dicemus. Ob ipsam nanq; dilexit eum deus: quia vidit eum hilarem in donādo De cuius liberalitate tria mysteria ꝓponim⁹ contemplanda.

¶Primum dicit oppositionis.
Secundum determinationis.
Tertium retributionis.

¶Qualiter beatus gregorius opposuit liberalitatem vitio auaritie. Et quare liberalitas ē virtus: cuius officium est donare. Et quomodo ē pars iustitie. Capitulum.j.

Primum mysterium contemplandum de liberalitate beati gregorij dicit oppositionis. Oppositum nanq; illaz auaritie que mater est t radix cūctoruz malorum. Vnde Tulius in secundo de officijs dicebat: nullū vitiuz

deterius q̄z auaritia: t p̄sertim in p̄incipib⁹ t rempublicam gubernantibus. Et Martialis cocus ait. Non sibi nec alijs prodest dū vivit auarus. Et Sallustius i catilinario inquit. Auaritia fidem t probitatem ceteraſq bonas artes subuertit. Et Valerius libro nono. Auaritia est latentium indagatrix lucrorum manifeste prede vorago auidissima: neq habēdi fructu⁹ felix t querendi cupiditate miseria. Et itez Sallustius in catilinario. Auaritia pecunie studium habet quam nemo sapiēs amauit vl cōcupiuit: hec quasi malis venenis imbuta corpus animumq virilem effeminat: semper infinita insaciabilis est: neq copia neq inopia minuitur. Contra istam insaciabilem bestiam voluit beatissimus gregorius liberalitatis scuto se munire. Veruntamen vt pars ista iocundius expediatur tria dubia declaremus.

¶Primum vtrum liberalitas sit virtus.

Secundum vtrum ad liberalem maxime pertineat dare.

Tertiū vtrum liberalitas sit pars iustitie.

¶Ad primum dubium respondet Tho. 2a 2e q. cxvij. q sicut dicit Augustinus in libro de libero arbitrio. Bene vti his quibus male vti possumus: pertinet ad virtutem. ¶Possum⁹ autem bene t male vti: non solum his que intra nos sunt. s. potentijs t passionibus anime. Sz etiam his que extra nos sunt. s. rebus hui⁹ mūdi concessis nobis ad sustentationem vite. Et ideo cum bene vti his rebus pertineat ad liberalitatem consequens est vt liberalitas virtus sit. Est enim liberalitas vt dicit Aristoteles q̄r to ethicoz: medietas quedam circa pecunias. Vnde ad liberalem pertinet emissiuum cē. vnde t alio nomine liberalitas largitas nominatur. quia quod largum est non est retentiuum: sed emissiuum quare materia liberalitatis remota est ipsa pecunia: t quicquid pecunia mensurari pōt. Mā vt dicit Aristo. iiij. ethico. ¶Pecunias esse dicimus omnia quoz dignitas nummismate mensuratur: materia vero propiqua sunt passiones interiores fm quas homo afficitur circa pecuniam. Et ideo ad liberalitatem precipue pertinet: vt homo propter inordinatam affectionem ad pecuniam non prohibeatur a quocunq debito vsu eius. Est autem duplex vsus pecunie: vnus autem ad seipsum qui videtur ad sumptus vel expensas ptinere. Ali⁹ autem quo quis vtitur ad alios quod pertinet ad dationes: vt videbitur in sequenti dubio.

Is ergo liberalis est qui neq propter immoderatum amorem pecunie impeditur a conuenientibus expensis: neq a conuenientibus dationibus. Ideo Aristo. dicit q circa dationes t sumptus liberalitas consistit. Sed hic oritur difficultas vtrum liberalitas sit maxima virtutum:: t sic posset probari. nam homines maxime amantur t honorantur propter virtutez Sed Aristo. dicit in quarto ethico. q inter virtuosos maxime liberales amantur: ergo liberalitas est maxima virtutum. In contrarium videtur esse auctoritas ambrosij: qui in primo de officijs ait. Justitia excellentior videtur liberalitate: sed liberalitas gratior. Et Aristo. in tertio rhetorice inquit. Fortes t iusti maxime honorantur: t post eos liberales. Dicendum ita q fm Tho. q quelibet virtus tendit in aliq̄ bonum: vnde. quanto aliqua virtus in melius bonum tendit tanto melior est. Liberalitas autem tendit in aliquod bonum dupliciter: vno modo primo t per se: alio modo ex p̄sequenti. ¶Primo quidem t per se tendit ad ordinandaz propriam affectionem: circa pecuniarum t possessionum vsum. Et sic fm hoc p̄fertur liberalitati temperantia que moderatur concupiscentias t delectationes pertinentes ad ppriū corpus. Et etiam liberalitati p̄ferunt: iustitia t fortitudo que ordinantur ad bonuz cōmune. Vna in tempore pacis: altera in tempore belli. Et omnibus p̄ferūtur virtutes que ordinantur ad bonum diuinum. Nam bonuz diuinum p̄eminet cuilibet bono humano: t in bonis humanis bonum publicum p̄eminet bono priuato. In quibus bonum corporis p̄eminet bono exteriorum rerum. Alio modo ordinatur liberalitas ad aliquod bonum ex consequenti. Et fm hoc liberalitas ordinatur in omnia bona predicta. Ex hoc enim q homo non est amatiuus pecunie: sequitur q de facili vtatur ea: t ad seipsum t ad vtilitatem aliorū t ad honorem dei. Et fm hoc habet quandam excellentiam ex hoc q vtilis est ad multa: quia tamen vnūquodq magis iudicatur fm illud quod primo t per se competit ei q̄z fm id qđ consequenter se habet. Ideo dicendum est liberalitatem non esse maximam virtutum. Ad argumentum vero respondendum: q liberales maxime amantur: non quidem amicitia honesti. s. vt meliores: sed amicitia vtilis: quia sunt vtiliores in exterioribus bonis: que cōmuniter homines cupiunt. Et propter cāde etiā causaz

clari redduntur. ¶ Secundum dubiū fuit vtꝝ ad liberalem maxime pertineat dare. Et q̄ sic patet per Aristo. qui dicit in. iiij. ethico. q̄ liberalis est superabūdare in datione. Ratio ē q̄ ꝓprium est liberalis vti pecunia: vsus autē pecunie est in emissione ipsius: nam acquisitio pecunie magis assimilat generatiōi q̄ vsui. Emissio autē alicuius rei quāto fit ad aliquid distātius tanto a maiori virtute procedit. Sicut pater in his que ꝓiciunt. Et ideo ex maiori virtute procedit q̄ aliquis emittat pecuniam dando eam alijs q̄ expendendo eam circa seipsum. ꝓprium est autem virtutis vt precipue tendat in id quod perfectius est. Nam virtus est perfectio quedam: vt dicit in. vij. phisicoꝝ. Et iō liberalis maxime laudat ex datione. Quare iurisconsulti donationem liberalitatem vocant: sicut patet. C. de donationibus. l. si donatio. l. si auia. ⁊. l. si patri. ff. mandati. l. idemq̄. §. finali. Et debet esse donatio ex liberalitate non in necessitate: quia in necessitatibus nemo liberalis existit: ⁊ donari videtur q̄ nullo iure cogente conceditur: vt. ff. de donationibus. l. donari. debet etiam qui donat donare de suo non de alieno. Vnde Cato in oratione in catilinā: quam Sallustius recitat ait. Jam pridez equidē nos vera vocabula rerum amisimus: quia bona aliena largiri liberalitas: malarum rerum audacia fortitudo vocatur. Nec ad liberalitatē spectat donare meretricibus: ⁊ histrionib⁹: vt. C. de donationibus. l. donationibus. ⁊. lxxvj. di. c. qui venatoribus. el ꝑz el fo. ¶ Tertium dubium fuit vtrum liberalitas sit pars iustitie: ⁊ q̄ sic videtur ex verbis ambrosij: qui in primo de officijs ait. Justitia ad ꝓsocietatem generis humani refertur. Societatis enim ratio diuiditur in partes duas iustitiā ⁊ beneficentiam quam quidā benignitatem aut liberalitatē vocant. Et si obijceretur: quia iustitia respicit debitum: liberalitas aūt non. Rñdet tho. q̄ liberalitas ⁊ si nō attendat debitum legale: qō attendit iustitia: attendit tñ quoddā debitū morale: quod attenditur ex quadā ipsius decentia nō ex hoc q̄ sit alteri obligatus: vnde minimū habet de ratione debiti. Nam dator nō obstātibus omnibus quadaꝝ vrbanitate donare debet quasi ex debito. vñ in. c. i. de donat̄. dicit textus. hāc sibi q̄dam mō nobilitas legē imposuit: vt debere se qō spōte tribuit existimet. Ad hec instaret aliquis: ꝓuenienter dare ꝓtinet ad bñficentiā ⁊ misericordiā: q̄ ꝓtinēt ad charitatem: ergo liberalitas magis est pars charitatꝫ q̄z iustitie. Ad hoc dicit tho. q̄ datio beneficij ꝓcedit ex eo q̄ homo est aliqualiter affectus circa pecunias dū eas nō ꝓcupiscit neq̄z amat sed delectabiliter exponit: vnde nō solū amicis sz etiā ignotis dat qñ oportet: sz ergo liberalitas a iustitia differat: per hoc q̄ iustitia alteri qō ē eius: liberalitas autem exhibet quod ē suū: habet tñ quandā cū iustitia ꝓuenientiam. q̄ ꝓncipaliter est ad alterum: sicut ⁊ iustitia sz fm aliā rationē. Ex ꝓdictis dicere possumus: q̄ qui liberalis est voluntariā paupertatē non horret: ex qua vere diuitie ⁊ animi libertas sequunt. Vnde Valerius libro quarto ait. Locupletem fabricium faciebat nō multa possidere sed pauca desiderare. Liberalitas etiam ad charitatez ad misericordiā ad beneficentiam: ⁊ ad magnifica queq̄z inclinat: atq̄z disponit. Sicut clarius in sequenti mysterio apparebit: in quo liberalitas beati gregorij plenius explicabitur.

¶ Qualiter beatus gregorius propter liberalitatem exposuit pecunias ad construenda monasteria ⁊ subuenit pauperibus ⁊ egenis: atq̄z peregrinos ⁊ pauperes benigne cibauit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandū de liberalitate beati gregorij dī determinationis: in quo videre debemus in quo determinate consistit liberalitas beati gregorij. Et quamuis posset ostendi q̄ multa sint que liberalitatem gregorij illustrant: illa tamen precipua sunt tria.

Primū est magnifica dispensatio.
Secundum pia largitio.
Tertium benigna cibatio.

¶ Primū qō illustrat liberalitatem beati gregorij dicitur magnifica dispēsatio. Ab ipsa q̄ppe liberalitate prouenit magnificentia que est ꝓspecialis virtus: vt docet Aristo. Et Tho. 2a 2e. q. cxxxiij. Et vt Cicero ait in sua rhetorica. Est magnificentia magnarum rerum ⁊ excelsarum cum animi ampla quadam ⁊ splendida ꝓpositione cogitatio atq̄z administratio. Cogitatio autem refertur ad interiorem intentionem: Administratio vero ad exteriorem executionem. ꝓpterea inquit Aristo. in. iiij. ethicoꝝ q̄ non omnis liberalis est magnificus. s. quantum ad actum: quia desunt sibi ea quibus vti necesse est ad actum magnificum: tamē omnis liberalis hz habitū magnificentie vel actū vel in ꝓpinqua dispositione. Et vt ait tho. Marc

rie magnificentie possunt dici ⁊ ipsi sumptus quibus vtitur magnificus ad opus magnum. Et ipsa pecunia qua vtit ad sumptus magnos faciendos ⁊ amor pecunie quem moderat magnificus ne sumptus magni impediant. Hec magnificentia in beato gregorio effulsit. Qui stirpe senatoria genitus ex pfecto ordiano ⁊ matre silvia cū sunumū philosophie apicez in ipsa sui adolescentia attigisset ac rerum ⁊ divitiaꝝ copia plurimum abundaret cogitauit oia descrere ⁊ in religionem se transferre: ⁊ patre orbatus sex monasteria in sicilia construxit: ⁊ septimum intra menia vbis in honorem sancti andree in ꝓpria domo fabricauit: in quo relictis sericis auro gēmisqz radiantibus vili monastico habitu tegebatur: vbi ad tantam perfectionem in breui deuenit vt in ipso suc̄ pcessiōis initio posset iam in pfectoꝝ numero cōputari ¶ Secundū qō illustrat liberalitatē beati gregorij dr pia largitio. Nam ls largiri elemosynas sit actus charitatis. vt inquit tho. 2a 2e. q. xxxij. tamen pertinet ad liberalitatem inquantum liberalitas aufert impedimentum huius actus quod esse posset ex superfluo amore divitiaꝝ ꝓpter quem aliquis efficit numis retentius earum. Ideo Aristo. dicit. iiij. ethi. q dare aliquid ꝓpter bonū est actus liberalitatis. igit beatus gregorius in quolibet suo statu ad largiendum elemosynas pijssimus erat. Quadaz autem vice dum in quodā suo monasterio: vbi abbas erat scriptitaret angelus dñi in specie naufragi affuit sibiqz misereri lacrymabiliter postulauit. Cui cū gregorius ser argenteos dari precepisset: eadem die iterum rediit seqz multa perdidisse pauca recepisse perhibuit: qui cuz ab eo totidem argenteos recepisset. Iteruz tertia die reuersus misereri sibi importunis vocibus ⁊ clamoribus postulabat. Sed cum gregorius a procuratore sui monasterij didicisset nihil dari posse preter scutellam argentcā quam mater sua cū liguminibus mittere solebat illā statim dari precepit: quam ille libenter accipiens letus abscessit. Hic vo angelus dei fuit: vt in sequentibus declarabit. Dñ vero pontificalem honorem fuit assecutus: nō solū presentibus sed etiam longe positis ⁊ in monte sinay monachis necessaria ministrabat. Nomina i super indigentium scripta habebat ⁊ eis liberaliter subueniebat. Monasterium hicrosolymis instituit: ⁊ dei famulis in illo degētibus necessaria mittere procurabat. Tribus quoqz millib⁹ ancillis dei ꝓ q̄tidianis stipēdijs octoginta libras auri ānualiter offerebat. ¶ Tertiū qō illustrat libalitatē bti gregorij dr benigna cibatio. Quottidie nāqz in sua mēsa pegrinos quoslibet iuitabat. Inter quos die quadā vn⁹ accessit in cuius manib⁹ dū ipse ex humilitate aquā fundere vellet ꝓcrsus vrceū accepit. Sz repēte cū in eius manib⁹ aquā effundere volu it: mox euanuit. Cūqz hoc factū secū ipse miraretur: eadē nocte dñs ꝓ visionē dixit: ceterꝫ diebus me in mēbris meis: hesterno aūt die me i memetipso suscepisti. Alio āt tpe pcepit cācellario vt duodecim pegrinos ad prādiū invitaret: qui pergens iussa cōplenit: dū aūt sim vl diūberēt intuens papa tredeciz numerauit ⁊ accersito cancellario: cur ꝑ iussionē suā tredecim inuitare ꝓsūpserat reqsiuit: ꝗs cācellarius numerās tm duodeciz inueniēs ait. Erede mihi ñ sūt nisi duodeciz: ⁊ aiaduertit gregor⁹ vir ꝓ pius discūbētē vultū crebro mutare ⁊ nūc adolescētē: nūc vo sibi vetulū venerāda ēdā cani cie simulare. Finito aūt puiuio illū in cubiculū induxit vehemēter adiurās: vt ei se nomencqz suū sibi ꝓdere vellet. Qui rñdēs ait. ⁊ qd ē q̄ interrogas de noie meo qō ē mirabile. Verūtn scito q ego sū ille naufragus cui scutellā argētcā tribuisti: quā tibi miserat cū leguminibus mater tua. Et ls tibi ꝓ certo sit cognitū: q ab illa die q̄ mihi sic fecisti pdestinauit te dñs ficri eccl'ie suc̄ ꝑsulē ⁊ petri apl'i successorem. Cui Bregorius. Et tu quomodo hoc nosti. At ille qñ angelus sum: ⁊ me tibi dñs nunc remisit: vt te semp debeā ꝓtegere: ⁊ omne qō petieris per me apud ipsuz valeas impetrare: statimqz ab eo disparuit.

¶ Q deus multipliciter magnificauit beatuz gregoriū ꝓpter liberalitatē. Capitulum. iij.

Tertiū mysterium cōtemplandū de liberalitate bti gregorij dr retributio. Noluit quidem deus retribuere sancto Bregorio abundantem mercedem: quia non vult de liberalitate a nobis superari. Iccirco cum magnificauit precipue in tribus.

¶ Primo in assumptione.
Secundo in eruditione.
Tertio in cōmendatione.

¶ Primo magnificauit deus beatū gregoriū in assūptione. Nam cum electus fuisset ab omni plebe pontifex maximus mortuo ¶ Pelagio papa fugere voluit. Et cum non posset propter ea quia die noctuqz ꝓpter eum portas vbis

romani custodiebant: mutato habitu a quibusdam negociatoribus obtinuit: vt in quodam dolio super quadrigaz de vrbe educeretur. qui mox siluas expetijt t cauernarum latibula requisiuit: ibiqz tribus diebus latuit. Verūtamē dū die sollicite quereret: colūna lucis ꝑfulgida a celo dependens super locum i quo latitabat apparuit. In qua colūna angelos ascendentes t descendentes quidaz reclusus aspexit. Moxqz ab vniuerso populo capitur trahitur t sūmus pontifex consecratur. ¶ Secundo magnificauit deus beatum gregorium in eraudītiōe illam eraudiuit illuz pro trayano deprecantez sicut scripsi in quadragesimali nostro in tractatu de iustitia dei. Exaudite insuper fuerūt preces illius: dum pestis vrbem crudelissime deuastaret. Ordinauit enim tunc quodam paschali tempore ꝓcessiones cum letanijs per ciuitatis circuitum fieri. Dum vero deportaret imago beate virginis quam beatus lucas depinxerat. Ecce tota aeris infectio t turbulentia imagini cedebat ac si ipsā imaginē fugeret: t ei⁹ ꝓsentiam ferre non posset. Sicqz post imaginez mira serenitas t aeris puritas remanebat. tūc in aere iuxta imaginem audite sunt voces angelorz canentium. Regina celi letare alleluia: quia quem meruisti portare alleluia. Resurrexit sicut dixit alleluia. Stantiqz btūs gregorius qō sequit adiunxit. Ora ꝓ nobis deum alleluia. Tunc gregorius vidit sup castrū ꝓcrescētij angelū dñi qui gladiū cruentatū detergens in vaginā reuocabat. Intellexitqz gregor⁹ q⁹ pestis illa cessasset. Et deinde castrū illud castruz sancti angeli est vocatum. Amplius qz grate fuerunt deo orationes eius oīdit angelus qui sibi in missa clara voce rndit. Cum.n.in die pasce apud sanctam mariam maiorē missam celebraret: t pax domini pronunciaret. Angelus domini alta voce respondit. Et cum spū tuo. Vnde papa apud illam ecclesiam in die pasce stationem facit: nec sibi cum dicit pax domini in huius miraculi testimonium respondetur.

¶ Tertio magnificauit deus beatum gregorium in cōmendatione. Tēpore nanqz eius fuit quidā heremita vir magne virtutis qui oia reliquerat ꝓpter deū: t nihil ꝓter vnam gattā possidebat. Cui blandiens crebro: quasi cohabitatricem in suis gremijs refouebat. Orauit ergo ad dñm vt sibi ostēdere dignaret: cū quo future remunerationis mansionem sperare deberet: qui illius amore nihil ex seculi diuitijs possideret. Quadam ergo nocte sibi reuelatur vt cum gregorio romano pontifice mansionē sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscēs paz sibi voluntariā paupertatē ꝓfuisse putabat: si cum eo remuneratione recuperet: q tātis mundanis diuitijs abūdaret. Cū ergo gregorij diuitias sue paupertati die noctuqz suspirando conferret. Alia nocte audiuit deum sibi dicentem: cum diuitem non possessio diuitiaz faciat: sed cupiditas. Cur audes paupertatem tuam gregorij diuitijs comparare: qui magis illam gattam quam habes quottidie palpādo diligere cōprobaris qz ille tātas diuitias quas non amando sed contēnendo: cunctisqz liberaliter largiendo dispergit. Itaqz solitarius deo gratias retulit: t qui meritum suuz diminutū putabat: si gregorio compararetur: orare cepit vt cum eo mansionem quandoqz acciperc meretur. ꝓpter liberalitatem itaqz suaz aliasqz virtutes tandem ad celestia regna deus illum perduxit. Cum eniz sedisset annis tredeciz mēsibus sex t diebus decem: plenus operibus bonis migrauit a corpore: accepitqz coronā eterne vite: ad quam nos perducat iesus benedict⁹ filius dei. Amen.

¶ Sermo seragesimusquart⁹ de misericordia sancti martini confessoris.

Bai miseretur pauperi beatus erit. Scribuntur hec verba originaliter ꝑ Prouerbi. xiiij. c. Ad laudem sancti martini cōfessoris assumpta. In collegio confessorū in maxima veneratione hꝫ a cūctis xp̄icolis btūs martin⁹: nā t eccl'ia festū ei⁹ statuit quātū ad opez cessationē solēnit fore seruādū: t offm illi⁹ cū igēti sono ei⁹ noīs celebrat: qō i plerisqz eccl'ijs vsqz ad diem octauū ꝓtrahit: ꝓpterea dignū t rōnabile ē i solēnitate illius laudibus cū ꝓsequi: qb⁹ possum⁹ In q̄ t si multe virtutes crimie Ve pstiterit: nihilomin⁹ misericordia valde sydus radiātissimū fulsit: iccirco i hꝫ mōc sub titulo de misericordia crimus Vba facturi. Ob quā de ipso gl'iosissimo sancto dicunt Vba i themate posita. In q bus tria mysteria ꝓponimus cōtemplāda.

Primū dicit acceptationis.
Secundū exaltationis.
Tertiū glorificationis.

¶ De cōmēdatione misericordie: t de his q̄ inducunt nos ad illā: atqz de misericordia sancti martini. Capitulū.j.

Primū mysteriū contemplandū de misericordia bti martini dr acceptiōis: ꝓpter illam etenim fuit acceptus deo. Sz vt melius partē istā ptranseamus tria sūt ꝓsiderāda
¶Primū dicit cōmendatio.
Secundum inductio.
Tertium dilatatio.
¶Primū qō occurrit ꝓsiderandum de misericordia dr cōmendatio: quantū.s. misericordia in scriptura cōmendat. Sed prius quid sit declaremus. Et ad hoc dicit sanctus tho. Fa fe. q. xxxj. sequendo damascenū in scdo li. t aug. li. xiiij. de ci. dei. Misericordia ē cōpassio miserie alterius. i. passio aliene miserie i nr̄o corde. Et est ꝓprie ad altez nō ad seipsum: nisi ꝑm quādam similitudinē. nā ad se ipsū nō est ꝓprie misericordia: sed dolor. puta cū patimur aliqd̄ crudele in nobis. Ita etiā si sint alique persone nobis cōiuncte: vt sint quasi aliqd nostri puta filij vel parentes in quib malis nō miseremur: sz dolemus sicut in vulneribus proprijs. Et ꝟz b phus dicit gnto ethicoꝝ. Quę est expulsiuū miserationis. Misericordia itaqz ꝓut dicit tristitiā de alienis malis sepissime i scriptur̄ laudatur: vñ Zacharias. vij. c. ait. Hec dicit dñs exercituū. Judiciū vez iudicate: misericordiaz t miserationes facite vnusqsqz cū ꝓximo suo Et sapiēs ¶Prouerbioꝝ. xxj. c. Facere misericordiā t iudiciū magis placet dño qꝫ victime. Et Ecclesiastici. iiij. c. Esto pupillis misericors vt pater t ꝓ viro matri illoꝝ: t eris velut filius altissimi obediens: t miserebit tui. Et Osee. vj. c. Misericordiā volo t non sacrificiū. Et sapiens ¶Prouer. xiiij. c. Honorat deū q miserē pauperis. Et dauid in psal. centesimo. xj. Jocundus homo q miseret t cōmodat. Et paul⁹ ad Ephesios. iiij. c. Estote inuicē benigni misericordes. Et ¶Petrus prima sua Canōica. c. iij. Oēs vna nimes i oratione estote cōpatientes fraternitat̄ amatores misericordes modesti hūiles. Et ambro. lxxxvj. di. ca. In singulis misericordia plenitudo virtutū ē. Et Hiero. lxxxvj. di. ca. Qui clementiā nō hz: nec indutus viscera misericordie: etiā si multū spūalis sit nō adimplet legez christi. Et Aug̃. in. xiiij. de ci. dei. inquit. Lōge melius t humani⁹ t pioꝝ sensib⁹ accomodati⁹ Licero in cesar̄ laude locutus ē vbi ait. Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior misericordia. Et saluator noster Luce. vj. c. Estote misericordes sicut t pater vester celest̄ misericors est. Et Matthei. v. c. Beati misericordes: quoniā ipsi misericordiaz consequent̄
¶Secundum qō occurrit ꝓsiderādū circa misericordiā dr inductio. Sunt quippe multa q̄ nos inducūt vt misericordes simus. Et ꝓmuz est ꝓncipij nostri vnitas. Sum⁹. n. oēs ex vno patre t vna matre. Vñ aug̃. lib. de disciplina xp̄iana ait. Si putamus nō ee ꝓmos: nisi q de eisdē parentibus nascunt̄: Adam t euam intendamus: t oēs fratres sumus. Est adhuc in nobis fraternitas spiritualis inquātū sum⁹ ex vno patre deo t vna matre eccl̄ia. Scdm qō nos inducit ad misericordiā est nature ꝓformitas. Oēs quippe hoies eiusdē speciei sunt atqz nature. ¶Propterea dicebat Jsaias. lviij. Cum videris nudū operi eū: t carnē tuā ne despexeris. Tertiū est dei erēplaritas. Eius. n. est ꝓpriū misereri: vt ꝟz in omni scriptura vtriusqz testamēti: sicut in q̄dragesimali nostro scripsi i sermone de misericordia dei. ¶Tertium considerāduz de misericordia dr dilatatio. Ad ipsā nanqz dilatauit cor suū btūs martinus: q compassus ē triplici ꝓximoꝝ necessitati.
¶Primo tpali.
Secundo corporali.
Tertio spirituali.
¶Primo cōpassus est btūs martinus ex misericordia necessitati ꝓximoꝝ tempozali: duz. n. esset adhuc catheccuminus in adolescenti etate Quodaz hiemali tpe ꝑ portā ambianensium transiens: pauperē quēdā nudū obuiū habuit: qui cum a nullo elemosynā accepisset. Martinus hunc sibi ꝓuatum ītelligens. arrepto ense: q̄ militie deseruiebat clamidē suam diuidit: t partem tribuens pauperi: tm̄ reliqua rursus q̄ supererat induitur. Sequēti igit̄ nocte xp̄z clamidis sue que pauperē texerat parte vestitum vidit: ipsū qz ad circūastātes angelos sic loquētem audiuit. Martinus adhuc catheccuminus hec me veste cōtexit. Vñ vir sanctus, nō i gloriā est elatus: sed dei bonitatem cognoscēs: cū esset annoꝝ. xviij. baptiçari se fecit. Atqz ad instantiā t importunitatem tribuni sui ꝑ biēniū militauit. Deide relicta militia ad' sanctū Jlarium pictauiensem ep̄m prexit: a quo fuit acolit⁹ ordinatus. Legit̄ adhuc in dyalogo seueri t gallī discipuloꝝ beati martini. q martinū in quadā festiuitate ad ecclesiā tendentē dū ep̄us erat: pauper quidam nudus secutus est. Martinus autem precepit archidiacono: vt egentē vestiret. Sed cum hoc ille facere distulisset: ingressus martinus secretarium tunicam suam

illā tribuit ⁊ cōtinuo abscedere iussit. Cū ergo archidiaconus moneret vt ad solēnia pagēda ꝓcederet ille de se loquēs rndit: se ire nō posse donec paup vestē accipiat. Archidiacon⁹ vo nō intelligens. q; cū extrinsec⁹ cappa tect⁹ eēt: ipm nudū interius non videbat: pauperē non adesse rndit. At ille. Mihi ingt vestis deferat ⁊ pauper nō deerit vestiendus. Compulsus ille ad fo; vadit: ⁊ quinq; argēteis tunicā vilē ⁊ curtā rapiēs ātē pedes martini irat⁹ ꝓcit. Quā ille secreto iduit cuius manice vsq; ad cubitū ⁊ longitudo vsq; ad genu ꝓtēdebat. ⁊ sic missam celebraturus ꝓcessit. dū aūt missam celebraret globus igneus sup caput eius apparuit: a multis ibidē visus erat. ¶ Scdo compassus est beatus martin⁹ ex abundāti sua misericordia proximo; necessitati corporali. Mā inter cetera de ipso narrat. q; parisius leprosū quendā horribilem satis obuiū habuit: quem osculat⁹ est atq; bñdixit qui statim mūdat⁹ ē.

¶ Tertio cōpassus est martinus necessitati ꝓximo; spūali. Mā peccatores ad pñiam hortabat: quos ad pñiaz ꝓcersos cōpassionis sinu recipiebat. Cū aūt diabol⁹ ipz reprehenderet. Cur semel lapsos ad pñiam recipet. Rndit. Si tu ipse o miserabilis ab hominū infestatōe desisteres ⁊ te factor tuo; peniteret: ego ꝓfisus ī domino tibi eius misericordiam pollicerer.

¶ Qualiter deus exaltauit beatū martinum quē voluit in maria veneratōe ab hoīb⁹ haberi: atq; timeri a demonibus ⁊ clarere miraculis. Capitulū secundum.

Secundum mysterium ꝓplandum de misericordia beati martini: dr exaltatōnis ꝓpr̄ iam quippe ceteraq; virtutes ei⁹ fuit a deo exaltatus maxime in tribus.

Primo in hostium opmone.
Secundo ī demonum fugatione.
Tertio ī miraculo; operatione.

¶ Primo exaltat⁹ fuit a deo ī hoiuz opiniōe. deo quidē faciente homines illi⁹ tēporis martinū venerari conabant: de quo erat opinio cōmunis ⁊ fama ex euidentia facti: q; sanct⁹ erat ⁊ a mundo totaliter seperatus. Cuz aūt plebs Turonica episcopo careret: ipsū plurimū renitentē sibi ordinari petijt. Quidā aūt ex epis q; uencrant eo q; deformis eēt habitu ⁊ vultu despectus resistebāt: inter quos precipuus fuit quidā noie defenso;. Sed quidaz accepto psalterio primū qui sibi occurrit psalmū legit vbi hic Ihūs erat. Ex ore infātiū ⁊ lactentiū deus pfecisti laudez, ꝓpter inimicos tuos vt destruas inimicuz ⁊ defensorē. Et sic iste defēso: fuit ab oīb⁹ ꝓfutatus. Ordinat⁹ itaq; epūs cuz popli tumultā nō ferret duob⁹ vero milib⁹ extra vrbem monasteriū cōstituit. vbi cum. lxxx. discipulis in mīta abstinētia vixit. Mā ibi vinū nemo nouerat nisi quem infirmitas coegisset. Mollior habitus ibi ꝓ crimie erat. plurime ciuitates de his epos eligebāt. Quodam tpe martin⁹ valētinianuz imperatorē ꝓ quadā necessitate adijt. Sed ille sciens eum velle petere qō ille nolebat dare. fores palatij sibi claudi fecit. At martinus semel ⁊ iterū repulsā passus cilitio obuolut⁹ ⁊ cinere ꝓspersus p vnaz hebdomadā cibi ⁊ potus abstinentia maceratur. Tunc monēte angelo ad palatiū venit ⁊ nullo sibi prohibente ad imperatorē vsq; puenit. quē cum venientē videret: irat⁹: q; fuisset admissus ei assurgere noluit donec cellā regiā ignis operiret: ⁊ ipsum imperatorez a pte posteriori ignis succenderet. Tunc sancto irat⁹ assurgens virtutem diuinaz se sensisse cōfessus est. multūq; ipm cōplectens sibi oia anteq; rogaret ꝓcessit: mltaq; munera obtulit. ꝫ martin⁹ nō accepit.

¶ Secūdo exaltaut de⁹ beatū martinū in demonum fugatiōe. Sepe nāq; demones ab obsessis corporib⁹ effugauit. In dyalogo ât Seueri ⁊ galli legitur q; quedam vacca a demonio agitata cū vbiq; seuiret ⁊ multos confoderet: ⁊ versus martinū ⁊ socios in itinere furibunda concurreret: ille manu eleuata ipsam sistere iubet: qua immobili permanēte: vidit demonē dorso illius insidentē: quē increpans: discede inquit funeste de pecude ⁊ innoxium animal agitare desiste. Quo protinus discedente vacca ad pedes illius prosternitur ⁊ ad eius imperium cum omni mansuetudine ad gregē est reuersa. ¶ Tertio exaltauit deus beatum martinum in miraculo; operatione. Mā deus multa miracula operatus est meritis ⁊ fide illius. Mā vice quadā venenatā herbam inter alias herbas inaduertenter in cibū sūpsit ⁊ vicinam mortē sentiens periculum ⁊ dolorem virtute orationis fugauit. Cum quidam iuuenis defunctus fuisset: ⁊ mater eius pro resurrectione filij beatum martinum cū lachrymis exoraret ille ī medio cāpi vbi erat innumerabilis mltitudo gentilium genua fixit: ⁊ cunctis videntib⁹ puer surrexit. Quapropter omnes illi gentiles ad fidem conuersi sunt. Cum beatus martin⁹ quoddam templum antiquissimum diruisset:

ꝛ arborem pini diabolo dedicatam vellet excidere obsistentibus rusticis ꝛ gentilibus vnus eorum dixit. Si de deo tuã fiduciaz habes nos hanc arborem succidemus: ꝛ tu illam suscipe: ꝛ si tecum deus tuus est vt dicis euades. Quo annuente succise arbori ꝛ iam versus cum cadenti signum crucis opposuit: ꝛ in altam partem redicns: rusticos qui in tuto loco erant fere oppressit. Quo viso miraculo ad fidem conuersi sunt.

¶ Qꝛ deus assumpsit ad gloriam suam beatuz martinum: qui prenũciauit diem obitus sui: ꝛ cum ingenti deuotione ex hac vita discessit: cuius trãsitus fuit diuinitus reuelatus.

Capitulum.iij.

Certium mysterium contemplandũ de liberalitate sancti martini dicitur glorificatio Adeptus quippe est gloriam celestis regni in qua perpetuo commorabitur in gaudio ꝛ exultatione eritqz felix inter sanctos ꝛ angelos ꝛ ipse sanctus. Sanctitaſ vero eius in extremo vite maxime innotuit propter tria.

Primo propter prenunciationem.

Secundo propter deuotionem.

Tertio propter reuelationem.

¶ Primo innotuit sãctitas beati martini propter prenunciationem. Nam obitum suum lõge ante prescisiit quẽ ꝛ fratribus prenũciauit. Interea condacensem dyocesiz causa sedande discordie visitauit. In qua diutius commoratus viribus corporis cepit destitui ꝛ discipulis indicat se resolui. Tunc omnes flentes inquiũt Cur nos pater deseris: aut cui nos desolatos reliquis. Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces. Et ille quoqz motus fletibus corũ flens sic orauit. Domie si adhuc populo tuo sum necessarius: non recuso laborem: fiat volũtas tua Dubitauit eniz pene quid vellet. quia nec bos deserere nec a christo volebat diuiꝝ separari. Secundo innotuit sãctitas beati martini propter deuotionem. Cum eniz aliqꝫdu molestia febriũ ꝓ teneret ꝛ a discipulis rogaret vt i lectulo suo vbi i cinere ꝛ cilitio decũbebat stramentum aliquod poneretur. Non decet inquit filiꝫ christianũ nisi in cinere ꝛ cilitio mori. Oculis igitur ac manibus in celum semper intentus inuictum ab oratione spiritum non relarabat. Et cuꝫ supinus semper iaceret ꝛ a presbyteris rogaretur vt corpusculum mutatione lateris releuaret. Sinite me fratres inquit sinite potius celuꝫ respicere qꝫ terram: vt spiritus ad dominum dirigatur. Et hoc dicens vidit diabolum assistere. Quid inquit hic astas cruenta bestia: Nihil in me funestuz reperies: abrahe me sinus recipiet. Et i hac voce ãno domini.cccc. xxxxvj. vite vero eius.lxxvj. spiritum deo reddidit. Vultus autem eius tanqꝫ angeli resplẽduit: ac chorus angelorum ibidem concinens a multis auditus fuit. Ad eius autẽ trãsitum: pictaui sicut turonici conuenerunt. Ibiqꝫ magna altercatio orta est. Dicebãt enim pictaui: noster est monachus. nos requirimus commẽ datum. Quibus illi a nobis est ablatus. nobis autem a deo datus. Nocte ergo media picta ui omnes penitus sopiuntur. ꝛ sic a turõicis p fenestrã eiectũ nauigio ad vbẽ turõicã cũ gaudio deportaꝫ. ¶ Tertio inotuit scitas bti martini i trãsitu eius pp reuelationẽ. Multa quippe fuerunt de ipso reuelata. Beatus nanqꝫ seuerus episcopus colonien sis: cum die domini ca loca sancta: post matutinas more solito circuiret: illa hora qua vir sanctus obiit: angelos in celo cantantes audiuit: vocãsqꝫ archidyaconẽ interrogauit si aliquid audiret: ꝛ cũ ille audire nihil diceret. ꝛ cpus cum diligenter ascultare moneret: cepit collum sursum extendere: aures erigere: ꝛ super summis articulis baculo sustẽtante stare. Sed dũ epus ꝓ eo oraſſet: quasdã in celo voces audire se dixit. Cui epus dominus meus martinus est: qui migrauit e mundo: ꝛ nunc angeli eum in celum deferũt: demones autem affuerũt qui cum tenere voluerũt sed nihil suum in eo repientes confusi recesserunt. Archidyacon⁹ ergo diẽ ꝛ horam notauit ꝛ tunc martinum migrasse cognouit. Seuer⁹ etiam monachus qui vitam eius scripsit cum post matutinas leuiter obdormisset: sicut ipse in quadam epistola testatur. Sanctus martinus albis indutus: vultu igneo: stillantib⁹ oculis: crine purpureo: tenens librum i manu dextra: quem de vita eius idez seuerus scripserat eidem apparuit. Cũqz post benedictionem in celum conscendere ipsum videret: ꝛ cum eo ascendere cuperet: cuigilauit. post hec autem nũcijs venientibus eadem nocte sanctum Martinum migrasse cognouit. Eo quoqz die Sanctus ambrosius mediolanensis episcopus missam celebrans super altare inter prophhetiam ꝛ epistolam obdormiuit: ꝛ cum nullus cuꝫ excitare presumeret: ꝛ subdyaconus nisi ipso

innuēte auderet epl'am legere: trāsacto longo
spatio excitauerūt eū dicētes. Jā hora pterijt:
t popul⁹ valde lassus expectat: iubeat dñs no-
ster vt clericus epl'am legat. Ad quos ille. Mo-
lite turbari: frater. n. meus martinus ad dñm
migrauit. Et ego eius funeri obsequiū prebui.
Sed vltimā oratione vobis excitātibus exple
re nō valui. At illi die t hora notātes: inuene-
rūt tūc sāctū martinū migrasse ex hac vita: pp
hec oia beatus Ambro. in pfatione ait. Beat⁹
martinus ppbani erroris tēpla destruxit: ve-
xilla pictatis erexit: mortuos suscitauit: ab ob-
sessis corporibus demonia exclusit: ac varijs la
borātes lāguoribus salutis remedio sublcua-
uit. Qui ita pfectus inuētus est: vt xpm texis-
set in pauptate t veste quā egenus acceperat
mundi dñm induisse. O felix largitas qua dui
nitas operit. O clamidis gloriosa diuisio: que
militē texit t regē. O inestimabile donū: qō ve
stire meruit deitatē: digne huic pfessionis tue
dñe premia ptulisti: digne ei arriauox subiacu
it feritas: Digne amor martini pscutoris tor
menta nō timuit. Quid erit p oblatiōe corpo-
ris integri recepturus: qui p quātite vestis exi-
gue vestire deū meruit t videt. hec ille. Videt
t modo martinus deū in gloria claritatis sue.
videt vtiq; t affluit t dilatat cor suū. exultans
letitia inenarrabili in beata vita: ad quam nos
deducat Jesus filius dei cuius nomen sit bene
dictum in secula seculox. Amen.

¶ Sermo. sexagesimusquintus de sancta Ca-
therina virgine t martyre spōsa xpi pdilecta

Mauit eam rex

Scribunt hec Xba originalr Me-
ster. ij. c. Ex his q̄ p xpo beata cha-
terina Xtuose peregit: fides nostra catholica
magnopere roborat. Quis. n. in xpm non cre-
dat verū deū t hoiem de virgine natū: quē ca-
therina tā pstantissime pdicauit: vt etiā dura
queq; supplicia vsq; ad capitis truncationem
nō timuerit subire. Mira sunt pfecto ea que
de catherina legunt: atq; ab oibus fidelib⁹ nō
sine deuotione recolēda. ¶ Propterea in hoc ser
mone illa conabimur explicare. Jā Rex regū
dñs iesus xps amauit eā: atq; benignissime si-
bi despōsauit: de qua locuturi tria mysteria p
ponimus cōtēplanda. In quibus tres excellē-
tie sancte catherine continentur.

¶ Primum dicit mūdicitie.
Secundū sapiētie.
Tertium patientie.

¶ Qualr btā catherina mūda fuit ab infidelita
te: a luxuria: t a superbia. Capitulū. j.

Primū mysteriū cōtēplandū de btā ca
therina dr mūdicitie. Hec ē prima ei⁹
excellentia: ppter quā amauit eā xps. Serua-
uit equidē se mundā a tribus vitijs: quc deus
maxime odit.

¶ Primo ab infideli stultitia.
Secundo a carnali lasciua.
Tertio a cordiali superbia.

¶ Primo beata catherina seruauit se mūdaz
ab infideli stultitia: nā idolatriā sprenit: t credi
dit in xpm iesum filiū dei. Dñ cū maxēt⁹ im
perator prexisset alexandriā: cōuocasset q̄z oēs
tā diuites q̄z pauperes vt idolis imolarent: t
xpianos imolare nolentes puniret. Catherina
cū eēt annox. xviij. audiēs aīaliū diuersox mu
gitus t cantantiū plausus: missō illuc nuncio
inquiri iussit celeriter quid hoc esset. Qō cū di-
cicisset: assumptis aligb⁹ de palatio: signo cru-
cis se muniēs: illuc accessit: ibiq; multos xpia-
nos metu mortis ad sacrificia duci conspexit.
Que vehementi dolore cordis sauciata ad ipe
ratorē se audacter ingessit t ait. Salutationez
tibi pferre t ordinis dignitas: t rationis via
monebat: si creatorē celox agnosceres: t a dijs
animū reuocares. Stansq; ante ianuā templi
per varias cōclusiones silogismox doctissime
multa cū cesare disputauit. Deinde rediēs ad
cōmune colloquiū dixit. Hec tibi tanq̄z sapiē-
ti pferre curā. Nūc autē quare incassū congrega
sti hanc multitudinē ad colēdā stultitiā idolo-
lox. Miraris hoc tēplū manu artificū opatuz
Miraris ornamēta preciosa que velut puluis
ante faciē venti erūt. Mirare potius celum t
terram marc t omnia que in eis sunt. Mira-
re ornamenta celox: solē videlicet lunam t stel
las. Mirare famulatuz cox qualiter a mundi
initio vsq; ad finem die t nocte currunt ad oc
cidentē: t redeunt ad orientem: nec unq̄z fati-
gant. Et cum hec aīaduerteris interroga t di-
sce quis sit eox patrator. Cū autē ipsum eo do
nante intellexeris: nec illi simile inuenire value
ris: ipsū adora: ipsum glorifica. Ipse. n. ē deus
deox t dominus dominantium. Cūq; de icar
natione filij sapienter pluria disputasset: stu-
pefactus cesar nō valuit ad hec rndere: Tandē
ad se reuersus dixit ad eā. Sine o mulier: sine
nos finire sacrificiū: t post hec tibi rnsa redde-
mus. Precepit ergo eā ad palatiū duci: t cum

oi diligentia custodiri. Ex quibus patet q̃z fer uẽs erat fides catherine: quãtũcũq; infidelitatẽ horrebat. Sed vt ea que dicta sunt cuz aliqua doctrine speculatione auidius capiantur: tria dubia sunt declaranda.

¶Primũ vtrũ infidelitas sit peccatum.

Scõm vtrũ infidelitas gẽtiliũ sit ḡuior ceteris. Tertiũ vtrũ quelibet actio infidelis sit pctm̃.

Ad primũ dubiũ rñdet Tho. 2a 2e. q. x. Q infidelitas est pctm̃. qz ꝓriat virtuti fidei veruntñ põt dupliciter accipi. Uno mõ ꝑm purã negationẽ. vt dicat quis infidelis ex eo q nõ hz fidẽ. Alio mõ põt infidelitas intelligi ꝑm ꝓrietatẽ ad fidem qz. s. aliquis repugnat ꝑ auditui fidei vel ẽt cõtempnit ipsã. Et in hoc pprie pficit rõ infidelitatis. Et ꝑm hoc infidelitas est pctm̃. Si ãt accipiat infidelitas ꝑm puraz negationẽ sicut in illis qui nihil audierunt de fide nõ hz rõnem pcti: sed magis pene: qz talis ignorantia diuino ex pctõ primi parentis est cõsecuta. Et qui sic sunt infideles dãnant quidem ꝑpter alia pcta: que sine fide remitti nõ pñt: nõ ꝑpter ipsã infidelitatẽ. Uñ xps dixit. Si nõ venissem et eis locutus nõ fuissez pctm̃ nõ haberent. Et ꝑm Augustñ. loquit de pctõ q̃ iudei nõ crediderũt in xpm. Est ergo infidelitas scõm mõ dicta grauissimũ pctm̃: qz cuz oẽ pctm̃ formaliter pfistat in auersiõe a deo tãto aliqõ pctm̃ est grauius quãto ꝑ ipsũ magis hõ sepat a deo: ꝑ infidelitatẽ marie a deo hõ clongat: qz nec verã dei cognitionẽ hz. ꝑ falsã aũt cognitionẽ ipsius: nõ appropinq̃t ei: sed magis ab eo elongat. Scõm dubiũ fuit vtrũ infidelitas gentiliũ siue paganoꝝ sit grauior ceteris: et ad hoc dicit Tho. Q i infidelitate duo pñt cõsiderari. quoꝝ vnũ est cõpatio ei9 ad fidẽ: et ex hac pte grauius ꝯ fidez peccat: qui fidei ꝓriat quã suscepit q̃z ille qui eã nõ suscepit. Et hz ꝫ infidelitas hereticoꝝ q ꝑfitent fidẽ euangelij et ei ꝓriant corrũpentes ipsã: grauior est infidelitate iudeoꝝ q fidẽ euangelij nũq̃z susceperũt et infidelitas iudeoꝝ q figurã cuã gelij acceperũt in veteri lege: et tñ male interpretãtes corrũpunt: grauior est infidelitate gẽtiliũ. Scõm qõ põt in infidelitate cõsiderari. est corruptio eoꝝ q̃ ad fidẽ ptinẽt. et hz ꝫ cũ in pluribꝰ errẽt gentiles q̃z iudei: et iudei q̃z heretici: grauior ẽ infidelitas gentiliũ q̃z iudeoꝝ: et iudeoꝝ q̃z hereticoꝝ. Tertiũ dubiũ fuit vtrũ qlibet actio infidelis sit pctm̃. Et quidã dicũt q sic. Uñ glo. sup ista ẋbo apli ad Romanos. xiiij. ca. Oẽ qõ nõ est ex fide: pctm̃ est. ait. Ois infideliũ vita est pctm̃: sed ad vitã infideliũ ptinet: oẽ qõ agũt: ḡ ois actio infidelũ est pctm̃. Alij ẋbo ꝯrũ asserũt. qz vt habet Actuũ. x. ca. Accepte fuerũt deo elemosine cornelij centurionis in infidelitate adhuc pfistẽtes. Dicẽ ḡ Tho. q pctm̃ mortale tollit gram gratũ facientẽ: nõ ãt totaliter corrũpit bonũ nature. vñ cũ infidelitas sit qõdã mortale pctm̃: infideles quidẽ gra carẽt remanet tñ in eis bonũ nature. vñ manifestũ est: q infideles nõ pñt opari opa bona: q̃ sunt ex gra. s. opa meritoria: tñ opa bona ad q̃ sufficit nã: opari pñt. vñ nõ oz q in oi suo ope peccent. Sz qñcũq; aliqõ opus opank ex infidelitate tũc peccant. Et sic intelligũt ẋba glo. supius allate. De cornelio insup sciendũ qz infidelis nõ erat: hẽbat ãt fidẽ implicitã: nõdum manifestata veritate euangelij. Jõ ad cũ fuit missus petr9: vt plene de fide ipsũ instrueret.

¶Pctõ itaq; infidelitatis tpe btẽ catherine mũdus erat infect9: quã ipsa refugit i fide xpi firmissima pseueranꝫ. ¶Scõo btã catherina seruauit se mũdã a carnali lasciuia. fuit qdẽ virgo pmanẽs in virginitate ppetua: q̃ in ea sanct cõmendabilis fuit: maxime ꝑpter tria.

¶Primo ꝑpter formositatem.

Scõo ꝑpter libertatem.

Tertio ꝑpter importunitatem.

¶Primo fuit cõmẽdabilis virginitas catherie ꝑpter formositatẽ. dr̃ enim de ea q erat incredibilis pulchritudinis: et dñm oculis admirabil videbat. Est ãt pulchritudo in iuuẽcula cã rumne. qz vt ingt Aureol9 theolog9. ¶Pulchra cito adamat. Et sapiẽs ꝑpuer. vlti. ca. Fallax spes et vana est pulchritudo. et Eccchiel ca. xvi. Cõfisus fiduciã in pulchritudine tua fornicata es. Sz pulchritudo catherine nõ obfuit: q̃ aium fortitudie decorauit vñ de ipa dici põt illud ꝑpuer. vlti. ca. Fortitudo et decor indumẽtũ ei9. Scõo fuit cõmẽdabilis virgitas catherine ꝓp libertatẽ. qz sui et suoꝝ dña remãserat. tñ subdidit se totã deo viuẽs in filiali timore illius. vñ sibi ꝯueniũt verba sapientis ꝑpuer. adhuc vlti. ca. Mulier timens deũ ipa laudabit. Tertio fuit cõmẽdabilis virgitas catherine ꝓp importunitatẽ. Mã virilit obstitit psuasionib9 importunis ꝑmissisq; ipatoris. Tẽtauit qdẽ illã vroẽ hr̃e Cui dixit. o virgo generosa: nunẽ tuti tue psule et p9 reginã in palatio meo scõa vocaberis: et imaginẽ tui in medio ciuitatis faciã fabricari atq; a cũctis adorabere is velut dea. Cui virgo

et I

desine talia dicere: que scelus sunt et cogitare. Ego me xpo sponsa tradidi. Ille gloria mea: ille amator meus: ille dulcedo t dilectio mea: ab eius amore nec blandimenta nec tormenta me poterūt revocare. Et cū iterū post dies aliquos imperator ei diceret. Non te q̄si famulam possidere cupimus: sed regina potens t electa decore in regno meo triūphabis. Rñdit. attende t tu obsecro t iudicij examen veridica sanctione discerne: quē magis eligere debeo. Aut potentē eternū gloriosū t decor: vel infirmū mortalē: ignobilē t deformē. ¶ Tertio btā catherina seruauit se mundā a cordiali supbia. fuerūt quippe in eo tria ex quibus ꝓsueuerūt hoies in superbiā crumpere.

Primū fuit nobilitas.
Scōm abundantia.
Tertiū scientia.

Primū qō fuit i btā catherina fuit nobilitas originis: nā fuit costi regis filia: t nihilominꝰ imperatori eā interroganti t dicenti. ꝓgeniem tuā requirimus. humiliter rñdit. Scriptū est Nec te collaudes: nec te culpaueris ipe. hoc facīūt stulti q̄s gloria verat inanis. confiteor tñ meā ꝓgenie nō tumore iactātie sed humilitatis amore. Ego eni sum catherina costi regis quondā filia: q̄ q̄ꝫ in purpura nata: t libera libus disciplinis mediocriter instructa. Hec tñ oia cōtempsi: t ad dñm ihesū cōfugi. Scōm qō fuit in btā catherina: fuit abundantia diuitiaꝝ t bonoꝝ tpaliū. ex his ꝓuocant hoies ad supbiam. vermis diuitiaꝝ supbia est. Ipsa tñ virgo catherina tpalia oia velut puluere vilipēdit. Tertiū qō fuit in btā catherina est scia. Et de hac dicem⁹ in sequēti mysterio. ꝓipa tñ nō intumuit: sed ea ad diuinū vtebat honorē. ¶ De sapia sctē catherine: cui nō potuerūt resistere etiā rhetores t phi q̄s ad fidē cōuertit.

Capitulum.ij.

Secundū mysteriū ꝓtemplandū de beata catherina dī sapie. t hec est scōa illius excellentia: ad quā plene intelligendā sciendu⁊ q̄ triplex est scientia.

Prima increata.
Scōa condempnata.
Tertia cōmendata.

¶ Prima sapia increata ē ipsi⁹ dei. de q̄ paul⁹ ad Roma. xj. ca. ait. O altitudo diuitiaꝝ sapie t scie dei. Ista āt sapia nihil aliud ē q̄ ipe de⁹ q̄ tñ solet attribui filio: ꝓ appꝛopriationem: sic pri potētia: t spūi sctō clemētia. vñ Eccliastī. xxiiij. ca. dī. Ego sapia prodij ex ore altissimi primogenita añ oēm creaturā. Et. i. ca. Fons sapie verbū dñi in excelsis. ¶ Scōa sapia ē cō dēpnata. vt eni colligit ex dictis Tho. 2a 2e. q. xlv. Sic bonū dī dupl'r. aliq̄ vere illud. s. qō est simpl'r bonū. aliq̄ fil'itudinarie: vel abusiue. sic cū dī. ille est bon⁹ vel optimus latro: ita sapia aliq̄ dī vere aliq̄ fil'itudinarie. Luꝝ ḡ qs sapiēs est ad male agendū: sapia in eo est ꝓ fil'itudinē dicta. De q̄ Jere. iiij. ca. scribit. Sapientes sūt vt faciāt mala: bñ āt facere nescierūt. Et Jaco. iij. ca. Nolite gloriari t mēdaces esse aduersus veritatē. Nō ē ista sapia de sursū descendēs: sed terrena: animalis: diabolica. Et declarat ista diuisio a sctō Tho. vbi. s. sic. Qui cūq̄ auertit a fine debito: necesse est q̄ aliquē finē indebitū sibi prestituat: q: oē agens agit pp finē. Ñ si prestituat sibi finē in bonis exterioribus terrenis vocat sapia terrena. Si in bonis corpalibus: vocat sapia animalis. Si āt in aliq̄ excellentia ai: vocat sapia diabolica. Sic fuit sapia tyrānoꝝ t phoꝝ. De hac ita loquit Grego. in moralib⁹. Nul⁹ mūdi sapia est cor machinationib⁹ tegere: sensū verbis velare: q̄ falsa sūt vera oñdere: q̄ vera sūt falsa demonstrare. hāc q sciūt: ceteros supbiendo despiciunt. Sed de ipsis phis supbientibus: qui sapientes vocari voluerūt: donec pictagoras: phm i. amatorē sapie se noiauit. vt Jsido. viij. etbi. meminit. Et Aug⁹ li. xviij. de ci. dei. ita ingt. Apl'us ad Roma. i. ca. Cū deū cognouissēt. s. rōne nāli nō sic deū glorificauerūt: q: nō cogitauerūt. s. q̄ imꝓportionabiliter excedit cognitionē nr̄am: t p cōsequēs sup oia est glorificandus: neq̄ gras egerūt. s. de cognitiōe nāli sibi a deo data. Sed cuanuerūt in cogitationibus suis. s. supbiendo de ipsa nāli cognitiōe dei: t obscuratū est insipiens cor eoꝝ. s. iusto iudicio dei: t dicentes se esse sapientes. stulti facti sūt. ¶ Tertia ē sapia cōmēdata. t hec aliq̄ ponit virtus intellectualis ab Aristo. in. vi. etbi. que nil aliud est ꝑm Augusti. in. xiiij. de trinita. q̄ꝫ cognitio diuinoꝝ: q tñ vt ingt Tho. rōne nāli acq̄rit vel habet. Aliq̄ a sctis accipit ꝓ gra gratis data. Juxta illud apli. Alij datur p spiritū sermo sapie. s. cognitio diuinoꝝ p lumen infusū: qō gdē posset esse et in pctōrib⁹. Quia dona gre gratis date ꝑ; Alexandrū in suo. ij. Ñ̄t esse q̄q̄ꝫ a spū sctō: sed nō cum spū sctō Aliq̄ ista sapia cōmēdata ponit vnū ō septē donis spūs sti: q ꝓsistit in cognitōe diuinoꝝ

illorũq; saporoso gustu: ⁊ esse nõ põt sine charitate ⁊ gra gratũ faciẽte. Iurta illud Sapie i. ca. In malivolã aiam nõ intrabit sapia: nec habitabit in corpe subdito pcti. Sapia igit fuit in btã catherina: q nõ solũ in hũanis: sed ẽt in diuinis illuminatissima fuit: atq; ea q̃ dei sũt: ⁊ fidei sue sctẽ cognouit ⁊ degustauit. Cũ hac sapia supauit maxẽtiũ: puertit phos ⁊ reginã atq; porphiriũ: cũ ducentis milib⁹ ad xp̃m attraxit. Maxentio qppe dixit. Dij ãs colis nec te nec alios iuuare pnt. Cui rex. si ita est vt asseris: g̃ tot⁹ mũd⁹ errat ⁊ tu sola verũ dicis: cuz tñ oẽ verbũ i ore duoz vel triũ testiũ ꝓfirmet Si angelus esses: si celica virtus: adhuc nemo tibi credere deberet: quãto min⁹ cũ femia fragilis esse ꝓberis. Et post multa verba videns cesar q ei⁹ sapie obuiare ñ posset: mãdauit occ̃te p lras vt oẽs grãmatici ⁊ rhetores ad ꝓtoriũ alexãdrie festinant venirẽt imẽsa munera recepturi: si cõcionatricẽ virginẽ suis assertõibus suparẽt. Adducti sũt igit de diuersis prouincijs q̃q̃ginta rhetores: q oẽs mortales i oi mũdana sapia excellebant. Quib⁹ interrogãtibus cur de tã remotis gtib⁹ euocati fuissent Cesar rñdit. Est apud nos q̃dã puella sensu ⁊ prudentia incõparabilis: q̃ oẽs sapientes cõfutat: ⁊ deos nr̃os demones esse affirmat: quã si superaueritis: cũ magno honore ad ꝓpria redibitis. Cui illi dixerũt. Adducat coram nobis puella: vt sua temeritate cõuicta: nũc̃ se sapiẽtes vidisse cognoscat. Sed cũ virgo certamen q̃ sibi imminebat didicisz: totã se dño cõmẽdauit Et ecce angel⁹ dñi astitit: Et vt cõstanr̃ staret admonuit asserẽs: q nõ solũ ab illis vinci nõ poterat: z insup illos ipsa ad palmã martyrij destinaret. Cũ g̃ coram oratoribus adducta fuisset. Dixit impator: q̃li iudicio ꝑ vnã puellaz q̃q̃ginta oratores apponis: ãs ⁊ ꝓ victoria remunerandos ꝓmittis: ⁊ me sine spe mercedis pugnare compellis? Erit tñ mihi merces dñs ihesus xp̃s: q est spes ⁊ corona ꝓ se certantiũ. Cũ Xo catheria cũ oratorib⁹ sapiẽtissime disputaret: ⁊ eos aptis rõnib⁹ confutaret. O bstupefacti illi ⁊ qd dicere nõ inueniẽtes: muti penitus sũt effecti. Tũc impator nimiũ ꝑ eos furore replet⁹ increpare eos cepit. Cur ab vna puella tã turpiter se vinci ꝓmitterẽt. Tũc vnus mgr̃ alioz sic ait. Moueris impator q nullus vnq̃ añ nos stare potuit: q̃n ꝓtinuo vinceret Hec ãt puella in q̃ spũs dei logt: sic nos i admiratiõne puertit: vt ꝑ xp̃m aliqd diceret: aut oino nesciamus: aut penitus formidem⁹. Dñ imperator constanter fatemur. q nisi ꝓbabiliorẽ sniaz de dijs ãs vsq; nũc colim⁹ ꝓtulerisse ecce oẽs ad xp̃m puertimur. Audiẽs hec tyrãnus nimio furore succensus: oẽs in medio ciuitatis cremari iussit. At virgo catherina ipsos confortans ad martyriũ cõstantes effecit ⁊ de fide diligenter instruxit. Cuz ergo signo crucis muniti flãmis fuissent iniecti: ita aias dño reddiderũt: vt nec capilli: nec vestimenta eorum ab igne in aliquo lederentur. Qualiter Xo reginam vxorem maxentij: ⁊ porphirium cum ducentis militibus ad fidem xp̃i deduxit dicemus in sequenti mysterio.

¶ De patientia sctẽ catherine: ⁊ glorioso martyrio eius. Capitulum. iij.

¶ Certiũ mysteriũ contemplandũ de beata catherina dr̃ patientie. Tulit quidẽ pacienter ꝓ xpo: maxime tria.

Primo incarcerationem.

Scõo rotationem.

Tertio decollationem.

¶ Primo tulit incarcerationẽ. Videns namq; maxentius q non posset animũ catherine mollire. Iussit eam spoliataz scorpionibus cedi: ⁊ cesam in obscurum carcerem trudi. Ibiq; xij. diebus fame cruciari. Rege autem ꝓquibusdam causis instantibus extra regionis cõfinia procedente. Regina eius nimio amore succensa: cum principe militum nomine porphirio media nocte ad carcerem virginis properauit. Quo cum regina introisset: vidit carcerem inestimabili claritate fulgentem: ⁊ angelos plagas virginis perungentes. Incipiẽs q̃z virgo ei eterna gaudia predicare: ⁊ ad fidẽ cõuertens martyrij coronam eidem predixit. Sicq; vsq; ad mediam noctem sermonẽ protraxerunt: que cuz oia porphiri⁹ audiuiss.: ad pedes virginis procidit: ⁊ cum ducentis militibus fidem recepit: quia Xo per duodecim dies sine cibo tyrann⁹ eam esse iusserat: xp̃s p hos dies missa de celo candida colũba celesti eam cibo refouebat. Deinde dñs cum multitudine angelor̃ ⁊ virginũ eidem apparuit dicens. Agnosce filia creatorẽ tuũ ꝓ cuius nomine laboriosum subisti conflictuz: constans esto: quia ego tecũ sum. Rediẽs igitur impator: ⁊ videns eã splẽdidiorẽ: quã tãto iciunio estimabat afflictã: custodes carceris torqueri precepit. Illa Xo ait. Ego cibum non ab hoie accepi: sed xp̃s me per suum angelũ enutriuit.

Cui cū dixisset multa verba. Impator videns firmitatē eius indignatus ait. E duob⁹ elige tibi vnū: aut sacrificare vt viuas: aut exquisita subire tormenta vt peas. Et illa. quecūq; tormenta potes cogitare ne differas: q; carnez t sanguinē meū xpo offerre desidero sicut ipse p me semetipsuz obtulit. Ipse est deus meus amator meus pastor t sponsus vnicus meus.

¶ Scdo btā catherina tulit patienti rotatiōez Suasit eni qdā prefectus regi furēti vt infra triduū quattuor rotas ferris ferreis t clauis acutissimis cricūtectas ppararet: vt tā terribi le detrimentū virginē dissecaret t ceteros xpianos tā dire mortis exemplū terreret. Ordinatūq; est vt due rote vno ordine voluerent: due ār ꝓrio impetu agerent vt ille deorsū laceran do ptraherent Iste repugnātes sursū devorā tes ipingerēt. Tūc virgo catherina dūm exora uit vt ad laudē sui nois t cōuersionē ppli circūastātis ipsā machinā dissiparet. Et ecce an gelus molā illā cū tanto impetu diuellēdo cōcussit: q; quattuor milia gētiliū interemit. Regina ār que desup hoc aspiciebat t vsq; tunc se celauerat: statim descendēs imperatorē de tanta seuicia durius increpauit. Rex ār cū regina sacrificare contēpneret: iussit eā extract; pri⁹ mamillis decollari. Que cū ad martyriū deduceret catherinā rogauit vt ,p se dūm pre caret. Que rūdit. Ne timeas a deo dilecta regina: q; tibi hodie ,p transitorio regno cōmutabit ctermū: Et ,p mortali sponso: tibi imortalē acquires. Educta igit fuit extra ciuitatez t ministri mamillas eius ferreis bastilib⁹ cuel lentes: tandē caput preciderunt. Cuius corp⁹ porphirius rapiens sepeliuit. Sequēti ār die cū de corpore regine questio fieret: t multos ex hoc ad suppliciū pertrahi tyrann⁹ iuberet. Porphirius ,prumpens in medio erclamauit Ego sū qui xpi famulā sepeliui: t fidē xpi rece pi. Confessi adhuc sunt cōmilitones eius fidē suscepisse iesu xpi. Quare pcepit cesar oēs decollari: t corpa eoz canib⁹ dimitti. ¶ Tertio beata catherina patienter tulit decollationez Nā cū nullo terrore nec precibus aut ,pmissis a fide t amore xpi posset amoueri: data super eam snia decollari iubetur. Que cū ad locum ducta fuisset erectis in celū oculis orauit dicēs O spes t salus credentium. O decus t gloria virginū. Jesu rex bone obsecro te: vt quicūq; passionis mee memoriā egerit: seu in extitu aie sue vel in quacūq; necessitate me inuocauerit tue propiciationis consequat effectū. Factaq; est vox ad eam dicens. Veni dilecta mea: spōsa mea speciosa mea. Ecce tibi celi ianua est aperta. Nam t vis qui passionē tuā celebrauerint: optata pfidia ,pmitto de celis. Deinde cū decollata fuisset: de eius corpore ,p sanguine lac emanauit. Angeli ār corpus eius accipientes: ab illo loco vsq; ad montem sinay itinere dierū viginti dedurerūt: t ibidē honorifice sepelierūt. Ex cuius ossibus oleum indesinenter emanat: q; cūctoz debiliū mēbra sanat. Passa est ār anno dñi tricentesimo t decimo. Ad vo illius ad etherea regna volauit ꝑmanens leta cū xpo. Qui fit benedictus ꝑ oia secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimussextus de fide sancte cecilie virginis t martyris: ob quā xps eam suā sponsam fecit.

Sponsabo te mihi in fide dei viuentis. Verba sunt ista originaliter Osee.ij.ca. Cū anima rōnalis fide formata se exornat adeo grata efficit Regi seculoz immortali t inuisibili deo vt illam dignetur spirituali castoq; matrimonio sibi copulare. Nec retrahit celsitudie maiestatis sue: que infinita est. quinimo ex abundanti charitate sua creaturā ipsam ad sui vnionem trahit. Facitq; illam extra terminos nature procedere. Quando enim potuit operari natura illa que de beata virgine cecilia legunt vnde in ea tanta puritas mentis vt virginitatem vnq; voluerit deserere: vnde tanta sapia tantaue facundia: vt valerianū sponsū suum fratremq; eius tiburtium: non solū ad fidem: sed etiā ad martyriū triūphū perdurerit. Vñ denicq; tanta constantia vt nec tormenta: nec violentā mortē horruerit nisi ex pscntia sponsi sui: qui graz illi porrigebat indesinenter. Propterea in pñti sermone de ipsa puella sanctissima locuturi: ad fidē eius mētes nras aioscq; vertemus. Dñs vt verba ,pposita dicunt: desponsata fuit xpo: in fide perfecta. de qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr cōmendationis.
Scōm approbationis.
Tertiū defensionis.

¶ Q; maxime cōmendanda est beata cecilia eo q; habuit fidem: que virtus est: t prima in ordine aliaz virtutū: t in cecilia magna fuit.

Capitulum.j.

Primū mysteriū contemplandū de fide beate cecile dñ cōmendationis. Haz fuit in ea fides xpi: de qua in sua legenda sic cōmē datur. Cecilia virgo clarissima ex nobili genere exorta ab ipis cunabulis in fide xpi nutrita absconditū semp euangelū xpi gerebat in pectore: z nō diebus neqz noctibus a colloquijs diuinis z oratione cessabat: suamqz virginitatem ꝓseruari a dño exorabat. Sed in hac parte de ipsa fide tria ꝓponim⁹ dubia declarāda Primū vtrū fides sit virtus.
Scōm vtrū fides sit prima virtutū.
Tertiū vtrū fides possit esse maior in vno q̄z in alio.

¶ Ad primū dubium respondemus. q̄ fides sit virtus. Et hoc probari potest ꝑ Bonauenturā in suo.iij. distin.xxiij. Et Thomā 2a 2e.q.iiij. multiplici rōne. Prima est. qz fides hoiem iustificat. Vñ ad Roma. v.ca. ait. apl's Justificati ex fide pacē hēam⁹. Et vt Aristo. docet in. v. Ethicozuz. Justicia est tota virtus
¶ Scōa rō est. qz fides est principiū nr̄e salutis Vñ xp̄us Luce. vij.ca. Marci. v.ca. Matthei ix.ca. z Luce. xviij. dixit. Fides tua saluū te fecē. Et Marci vlti.ca. Qui crediderit z baptiçat⁹ fuerit salu⁹ erit. Tertia rō. qz fides placet deo vñ Ecclesiastici.j.ca. scribit. Beneplacituz est deo fides z mansuetudo. Et ad Hebreos.xj. ca. Sine fide impossibile ē placere deo. Et ad Galathas.iij.ca. Qui ex fide sunt hi sunt filij abrahe. Et ioannis.j.ca. Dedit eis ptātem filios dei fieri: his qui credūt in nōie ei⁹. Quarta rō quare fides est virtus. qz opponit infidelitati: que est vitiū. Hinc est q̄ fides a sanctis magnificat. vñ.j. Petri dr̄. Resistite fortes i fide: z ad Ephesios.vj.ca. In oibus sumentes scutū fidei. Et ad Hebreos.xj.ca. Sancti ꝑ fidem vicerunt regna: operati sunt iusticiā adepti sunt reꝓmissiones. Et ibi apl's magnificat fidē sctō⁹ patrū. Sed contra obijciunt aliqui ꝓbantes q̄ fides non sit virtus. Nam virtus ordinat ad bonū. qz vt inquit Aristo. i ij. ethi. Virt⁹ est q̄ bonū facit habētē. Sed fides ordinat ad verū: ergo non est virtus. Ad hoc rñdet Tho. vbi supra. Q̄ verū est: bonum intellectus: cū sit perfectio ipsius: z iō inq̄tuz ꝑ fidem intellectus determinat in verū: fides habet ordinez in quoddā bonū. Credere nāqz est actus intellectus assentientis vero ex imperio voluntatis. Ad hoc autem q̄ iste actus sit perfectus duo requiruntur. Quoꝝ vnum est vt infallibiliter intellectus tendat ad suuz bonum qđ est verū. Aliud est vt infallibiliter ordinetur ad vltimū finem: ꝓpter quē voluntas assentit vero. Iterū arguunt q̄ fides non sit virtus: qz nulla virtus est in demonib⁹: sed fides est in demonibus. de quibus dr̄ Jacobi. ij.ca. Demones credunt z cōtremiscunt: ergo fides non est virtus. Ad hoc iterū dicit Tho. q̄ voluntas potest mouere intellectū ad assentiendū que sunt fidei er duobus. Vno modo ex ordine voluntatis ad bonū: z sic credere est actus laudabilis. Alio modo qz intellectus cōuincitur ad hoc q̄ iudicet esse credendum: his qua dicuntur lz non conuincatur per euidentiam rei. Sicut si aliquis ꝓpheta ꝓnunciaret in sermone dñi aliquid futurum adhibens signum mortuum suscitando: et hoc signo cōuinceretur intellectus videntis: vt cognosceret manifeste hec dici a deo: qui non mentitur lz futurum quod predicitur in se euidens non esset. Jn fidelibus ergo xp̄i laudatur fides ꝑm primū modū z ꝑm hoc non est in demonibus sed solum secundo modo. vident enim multa manifesta indicia ex quibus percipiunt doctrinam ecclesie esse a deo: q̄uis ipsi res ipsas q̄s ecclesia docet non vident: puta deuz esse trinū z vnum: vel aliqua huiusmodi. Quare fides demonū est quodammodo coacta ex signoruz euidentia: z ideo non pertinet ad laudem voluntatis ipsoꝝ quod credunt. ¶ Secunduz dubium fuit vtrum fides sit prima virtutum Et ad hoc respondet Tho. q̄ aliquid potest cē prius altero duplicit. Uno modo per se. Alio modo per accidens. Per se quidem inter omnes virtutes prima est fides. Cum enī in agibilibus finis sit principiuz necesse est virtutes theologicas quoꝝ obiectum est vltimus finis esse priores ceteris virtutibus. Ipse autez vltim⁹ finis oportet vt prius sit in intellectu q̄z in voluntate: quia voluntas non fertur in aliquid: nisi prout est in intellectu apprehensū Unde cum vltimus finis sit quidem in voluntate per spem z charitatem. Jn intellectu aūt per fidem necesse est q̄ fides sit prima inter omnes virtutes: quia naturalis cognitio non potest attingere ad deum ꝑm quod est obiectum beatitudinis prout tendit in ipsum spes z charitas. Sed per accidēs potest aliqua virtus prior esse fide: inquantū remouet impedimenta credendi: sicut fortitudo remouet in

ordinatū timorē impedientē fidem: ⁊ humilitas remouet superbiā: p quā intellectus reculat se submittere veritati fidei: ⁊ sic de alijs virtutibus: q̄ꝫ non sint vere virtutes nisi presupposita fide ſm Augustinuꝫ contra iulianum.

¶ Tertiū dubiū fuit vtrū fides possit esse maior in vno q̄ꝫ alio. Et dicit Tho. ſcōa ſe. q. v. q. fic. Quia vbicūq; inuenit paruū ⁊ magnū ibi inuenit magis ⁊ minus: sed in fide inuenit magnū ⁊ paruū. Dixit eni dñs petro Matth. xiiij. Modice fidei quare dubitasti. Et chananee dixit Matthei. xv. O mulier magna est fides tua: quare fides pōt esse maior in vno q̄ꝫ i alio. Sciendū tñ q̄ quantitas habitus ex duobus attendi potest. Vno mō ex obiecto. Alio modo ſm participationē subiecti. O biectum aūt fidei pōt dupliciter considerari. Vno mō ſm formalē rationē. Alio modo ſz ea que materialiter proponunt. Formale obiectum fidei est vnū ⁊ simplex. ſ. veritas prima. vnde ex hac parte fides non dtuerſificatur in credentibus sed est vna specie in oibus. Sed ea que materialiter credenda proponunt: sunt plura. Et ſm hoc potest vnus homo plura explicite credere q̄ alius: ⁊ sic in vno potest esse maior fides ſz maiorem fidei explicitationē. Si vo consideretur fides ſm participationē subiecti. hoc cōtingit dupliciter. Nam actus fidei procedit ex intellectu ⁊ ex voluntate: potest ergo fides in vno dici maior q̄ꝫ in alio ex parte intellectus propter maiorem certitudinem ⁊ firmitatem. Alio modo ex parte voluntatis propter maiorem promptitudinē seu deuotionē: vel confidentiam. Magna ergo fuit fides beate cecilie que propter xpm oia huius seculi bona contēpſit. Et cum cuidam iuueni nomīe valeriano desponsata fuisset: ⁊ dies nuptiaruꝫ instituta esset: illa subtus ad carnem cilicio erat inducta ⁊ super deauratis vestibus tegebatur: ⁊ cantātibus organis illa in corde suo soli deo decantabat dicens. Fiat dñe cor meū ⁊ corpus meuꝫ immaculatū vt non confundar. Et biduanis ac triduanis iciunijs orans cōmendabat dño quod timebat. Imitabat angelos precibus: lachrymis interpellabat apostolos: ⁊ sancta agmina oia xpo famulantia crorabat: vt suis eam deprecationibus adiuuarent suo dño pudicitiam cōmendantem. O illuminata puella O fidelis cecilia: O femina oī laude digna: iuuencula erat: pulchra: nobilis: ⁊ sponso clarissimo tradita: ⁊ tamē cuncta seculi blandimenta spernebat.

¶ Qualiter fides beate cecilie fuit approbata eo q̄ valerianus fuit de illa cōmonitus ex visione ⁊ qr angelū visibiliter insperuit: atq; virtute dei frater eius fuit ad fidem conuersus.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriuꝫ contemplandum de fide beate cecilie dicitur approbationis. Fuit nanq; fides eius a deo approbata ⁊ confirmata: dum illam docere conata est suū spōsum valerianum: habuit quidem illa tria veritatis testimonia.

Primū fuit mirabilis apparitio.
Scōm angeli a collocutio.
Tertiū fraternalis conuersio.

¶ Primū testimoniū quod habuit valerian⁹ de veritate fidei dicit mirabilis apparitio. vt enim scribit in legēda. Duꝫ venit nor in qua cum cecilia suscipere debebat secreta cubilis silentia dixit ei cecilia. O dulcissime atq; amātissime iuuenis. Est mysteriū q̄ tibi confitear si modo tu iuratus asseras tota te illud obseruantia custedire. Jurat valerian⁹ se illud nulla necessitate detegere. nulla prodere ratione. Tunc illa ait. Angelum dei habeo amatorem qui nimio zelo custodit corpus meum: hic si vel leniter senserit q̄ tu me polluto amore cōtingas: statim feriet te ⁊ āmittes florē tue gratissime iuuentutis. Si autem cognouerit q̄ me sincero amore diligas ita quoq; diliget te: sicut me ⁊ ostendet tibi gratiam suam. Tunc valerianus nutu dei correptus ait. Si vis vt credam tibi ipsum angelum mihi ostende: ⁊ si vere probauero q̄ angelus sit: faciā q̄ dixeris. Si āt virū alū diligis te ⁊ illū gladio ferā. Cui cecilia dixit. Si in deū verū crediderīs ⁊ baptizari te pmiseris: ipsū videre valebis. Vade igit i tertiū miliariū ab vbe: via que appia nūcupat: ⁊ pauperib⁹ quos illic inuenies dices. cecilia me misit ad vos: vt ostendat⁹ mihi scōm senem vrbanū: qñ ad ipsū habeo secreta mandata que pferam. Dunc cū videris: indica ei oia verba mea: ⁊ postq̄ ab eo purificatus fueris: ⁊ redieris angelū ipsum videbis. Tunc valerianus perrexit: ⁊ ſm signa que acceperat sācta vrbanū cpm intra sepulchra martyrū latitantē inuenit. Cūq; ei oia verba cecilie dixisset: ille manus ad celum expandens ait. Dñe iesu xpe seminator castī consilij suscipe seminū fructus quos in cecilia seminasti. Dñe iesu xpe pastor bone: Cecilia famula tua quasi apis

tibi argumentosa deseruit. Nam sponsū quē quasi leonem ferocē accepit ad te quasi agnū māsuetissimū destinauit. Et ecce subito apparuit senex quidā niueis vestibus indutus: tenens librū aureis litteris scriptū. Quē videns valerianus pre nimio timore quasi mortuus cecidit. Et a sene leuatus sic legit. Vnus deus vna fides: vnus baptisma: vnus deus ⁊ pater oim qui est super omnes: ⁊ super oia ⁊ in omnibus nobis. Cumq; hec legisset dixit ei senior Credis ita esse: an adhuc dubitas? Tunc ille exclamans dixit. Non est aliud quod verius possit credi sub celo. Statimq; illo disparente valerian⁹ a sancto vrbano baptisma suscepit.

¶ Secundū testimoniū quod habuit valerianus de veritate fidei: dicit angelica collocutio Rediens nanq; ad ceciliam illam cum angelo loquentem inuenit. Angelus autem duas coronas ex rosis ⁊ lilijs in manu habebat: ⁊ vnam cecilie: alteraz valeriano tradidit dicēs Istas coronas inmaculato corde ⁊ mundo corpore custodite quas de paradiso dei ad vos attuli: nec vnq; marcescent: nec odorem āmittēt nec ab alijs nisi quibus castitas placuerit videri poterunt. Tu autem valeriane: quia vtili consilio credidisti: pete quodcunq; volueris. Cui valerianus. Nihil mihi in hac vita dulcius extitit: q̄ vnicus fratris mei affectus. Peto igit vt ⁊ ipse meū veritatez agnoscat. Cui angelus. placet dño petitio tua: ⁊ ambo cum palma martyrij ad deū venietis.

¶ Tertiū testimoniū qđ habuit valerian⁹ ō veritate fidei dē fraternalis cōuersio. Ingressus nāq; tiburtius: frater valeriani. Cū nimiū rosarū sensisset odorem. Dixit. Miror hoc tpe: Roseus hodor ⁊ lilioruz vnde respirat? Cui valerianus Coronas habemus quas oculi videre nō prevalent: roseo colore ⁊ niueo candore vernātes. Et sicut me interpellante odorem sensisti. Sic ⁊ si crediderīs videre valebis. Cui tiburtius. In somnis hoc audio: an in veritate ista tu loqueris valeriane? Cui valerianus. In somnis vsq; mō fuimus: sed iam nunc in veritate manemus. Ad quē Tiburtius. Nñ hec nosti? Et valerianus. Angelus dei me docuit: quē tu videre poteris si purificatus fueris: ⁊ oibus idolis abrenunciaueris. Tunc cecilia euidenter ostendit ei oia idola esse speruenda. Ita vt Tiburtius diceret. Qui ista non credit pecus est Tunc cecilia osculans pectus eius dixit Modie fateor: te meum esse cognatū. Sicut enim amor dei fratrez tuū mihi coniugem fecit: ita te mihi cognatū faciet contemptus idolorum Vade ergo cum fratre tuo vt purificationem recipias: ⁊ angelicos vultus videre valeas. dixitq; Tiburtius fratri suo. Obsecro te frater: vt mihi dicas ad quem me ducturus es. Cui valerianus. Ad vrbanū epm. Cui tiburtius. de illo vrbano dicis qui totiens damnatus est ⁊ adhuc in latebris cōmorat? Tunc cecilia multa sibi predicauit de vita futura: de passione ihesu xp̄i: ⁊ alijs ad fidem pertinentibus. Quare tiburtius totus compunctus: fratri suo dixit. Miserere mei ⁊ perduc me ad hoiem dei: vt purificationē accipiam. Ductus ergo ⁊ purificatus angelos dei sepe videbat: ⁊ oia que postulabat protinus obtinebat.

¶ Quare fides cecilie fuit instrumentū vt fides xp̄i defenderetur triplici martyrio.

Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū ptemplandū de fide bē cecilie dē defensionis. Fuit qppe instrumētū vt fides xp̄i triplici martyrio defēderet Primo martyrio valeriani tiburtij ⁊ maximi Scō martyrio suo proprio.
Tertio martyrio vrbani pontificis.

¶ Primo fides xp̄i sustentata fuit martyrio valeriani: tiburtij: ⁊ maximi. Nam post susceptuz baptisma: valerianus ⁊ tiburtius clemosinis insistebāt: ⁊ sanctoz corpora quos almachius prefectus occiderat: sepulture tradebāt Quos almachius ad se vocans: cur dānatos p suis sceleribus sepeliant: ingsiuit. Cui tiburtius. Vtinam serui essemus eorum: quos tu dānatos appellas: qui cōtemserūt qđ videt esse ⁊ nō est: ⁊ inuenerūt illud qđ nō videt esse ⁊ est. Cui pfectus. Quid nā est illud. Et tiburtius. qđ videt esse ⁊ nō est. est oē qđ in hoc mūdo est: qđ hoiem ad non esse perducit. Nō Vo non videtur esse ⁊ est. est vita iustoruz ⁊ pena malorum. Cui prefectus. Non puto q̄ mente rua loquaris. Tunc iubet astare valerianum dicens ei. Nñ non est sani capitis frater tuus tu saltem poteris sapienter dare responsum. Constat plurimum vos errare: qui gaudia respuitis ⁊ oia inimica gaudij affectatis. Tunc valerianus se vidisse ait. Blaciali tpe ociosos iocantes ⁊ operarios agricolas deridentes. Sed estiuo tpe dum adueniissent gloriosi fructus laborum gaudentibus illis: qui putabant vana ceperunt flere qui videbant vrbani. Sic ⁊ nos. Nunc quidē sustinemus ignominiā ⁊

laborem. In futuro aũt recipiemus gloriaz ꝛ eternã mercedẽ. Vos ãt nunc habetis transitoriũ gaudiũ. In futuro aũt eternũ inueniet interitũ. Cui prefectus. Ergo nos inuictissimi principes eternũ habebim⁹ luctũ ꝛ psone vilissime eternũ possidebunt gaudiũ. Cui Valerianus. Momentanee estis nõ principes tpe ro nati citius morituri: ꝛ deo rõnez plus oibus reddituri Dixit ãt prefectus. quid imoramur verbis. Offerte dys libamina ꝛ illesi abscedite. Sancti rñderũt. Nos deo Xo quotidie sacrificiũ exhibemus. Quibus prefectus. qõ est nomen eius. Cui Valerianus. Nomen eius inuenire nõ poteris: etiã si pennis volueris. ¶ Prefectus dixit. ergo nomẽ dei iuppiter non est. Cui Valerianus. Nomen est homicide ꝛ stupratoris. Ad quẽ almachius. ergo tot⁹ mũdus errat: ꝛ tu cũ frate tuo verum deũ nescis. Valerianus rñdit. nos soli non sum⁹: sed innumerabilis multitudo hanc sanctitatẽ recepit. Tradunt ergo sãcti in custodiã maximi Quibus ille ait. O iuuentutis flos purpure O germanus fraternitatis affectus. Quõ ad mortẽ quasi ad epulas festinatis. Cui Valerianus ait. Q⁹ si crederitis se promitteret: gloriã eoz p⁹ mortẽ videret. Credidit maxim⁹ ꝛ ois eius familia. Ac vniuersi carnifices crediderũt. Et a sancto vrbano qui illuc occulte venit baptisma susceperũt. Igit dum aurora finem daret cecilia pergens ad eos exclamauit dicẽs Eya milites xpi abijcite opera tenebrarum ꝛ induamini arma lucis. Quarto igit miliario ab vrbe sancti ad statuã iouis ducunt. Et dũ sacrificare nollent pariter decollant. Tũc maximus cum iuramento asseruit se in hora passionis eorum angelos fulgentes vidisse: ꝛ alas eoz quasi virgines de thalamo exeũtes quas in gremio suo in celũ angeli detulerũt. Almachius Xo audiens maximũ xpianũ effectu cẽ cũ plumbatis tandiu cedi fecit quousq; spũm exhalauit. Cuius corpus sancta cecilia iuxta valerianũ ꝛ tiburtiũ sepeliuit. ¶ Scõo fides xpi autenticata fuit martyrio ppzio beate cecile, Inquirens eni almachius facultates Valeriani ꝛ tiburtij: ceciliaz coram se fecit astare. Jussitq; vt idolis imolaret: aut sniam mortis acciperet. Cum autẽ ad hoc ab apparitoribus vrgeret. ꝛ illi vehementer fleren: eo q; puella tam decora ꝛ nobilis vlt: o se morti traderet. Dixit ad eos. Hoc boni iuuenes non est iuuẽ tutẽ perdere: sed mutare. Multaq; eis de fide xpi ꝛ futura vita beata persuasit. Quare exclamantes illi dixerunt. Credimus xpm verum esse deum qui talẽ famulã possidet. Vocato ẽ vrbano epo quadringẽti ꝛ amplius baptizati sunt. Tunc almachius sanctã cecilia ad se aduocans: diutius cũ ipsa de fide cõtendit. Tandem ab ipsa rõnabiliter superatus iussit illaz ad domũ suam reduci. Jbiq; tota nocte ꝛ die buliente balneo concremari: que quasi in loco frigido manfit: nec modicuz saltem sudoris p̃sensit Q̃ cũ audisset almachi⁹ iussit eã in ipo balneo decollari: quã spiculator tribus ictibus in collo percussit: sed tñ caput eius amputare non potuit. Et q; decretũ erat ne quartã percussionẽ decollandus acciperet: eã semiuiuentem cruentus carnifex dereliquit: p triduũ aũt superuiuens: oia que habebat pauperib⁹ tradidit. Et oẽs quos ad fidẽ cõuerterat vrbano epo cõmendauit dicens. Triduanas inductias mihi postulaui: vt hos tue beatitudini cõmendarez: ꝛ hanc domũ meã in ecclesiã p̃secrares Sanctus autem vrbanus corpus eius inter episcopos sepeliuit: ꝛ domum suam vt rogauerat in ecclesiã cõsecrauit. ¶ Tertio fides cecilie fuit defensata martyrio bti vrbani. Hic vt legitur in officio eccl̃ic: fuit natione romanus: ex patre pontiano: qui sedit annos octo menses vndecim: dies vndecim. ¶ Post multa Xo ab eo circa cõuersionẽ paganoz laudabiliter gesta. Almachius p̃nosiatus inquiri eũ fecit ꝛ in quodã antro cũ tribus p̃sbyteris: ꝛ tribus diaconibus reperit: ꝛ in carcerẽ missus est. ¶ Post hoc plũbatis cũ socijs cesus est: ꝛ iteruz in carcere reclusus: vbi tres tribunos ad se venientes cuz custode carceris anolino sanctus vrbanus baptizauit. Audito q; anolinus xpianus factus esset: prefecto reſistitur ꝛ sacrificare renuens decollatur. Sanctus Xo vrbanus ꝛ socij capitalem sniam acceperunt. Sed statim almachius a demone arripitur ꝛ deos suos blasfemans ꝛ xpianos inuitus magnificãs a demone suffocat. Quod eius vxor mamernia videns cũ filia sua lucina ꝛ tota familia a sancto fortunato p̃sbytero baptizmũ susceperit: ꝛ post hoc sanctoz corpora honorifice sepeliuit. Ecce quales fructꝰ produxit fides cecilie cuius exẽplo miraculis ꝛ doctrina: tanta multitudo peruenit ad christum. Merito igitur desponsauit eam: tribuitq; coronam eterne beatitudinis. In qua gloriosa residebit per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo septuagesimusseptimus de fide inui-
ctissima beate lucie virginis siracusane.

VEnit sponsus et que parate erant intrauerunt cū eo ad nuptias. Verba sunt redemptoris nr̄i: originaliter Matthei.xxv.ca. et in euangelio hodierno. Promittit merces eterne vite oibus qui credunt in xp̄m filiū dei de virgine natū. Vnde saluator ipse Joānis. iij.ca.dicebat. Exaltari oportet filium hoīs: vt ois qui credit in ipso nō pereat: sed habeat vitam eternā. Et. vj.ca. Hec est voluntas patr̄ mei qui misit me: vt ois q̄ videt filiū: et credit i eū habeat vitā eternā. Et iterū eodē ca. Amē amen dico vobis: qui credit in me habet vitā eternā. Et. xj.ca. Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiā si mortuus fuerit viuet Et ois qui viuit et credit in me non morietᵉ in eternū. Et eodē ca. Si crediderīs videbis gloriā dei. Propterea btissima virgo lucia fidei iesu xp̄i p̄ sue aie ornamēto suscipiens: ad nuptias delicatas paradisi peruenit. Qua de re ipsā laudibus p̄sequi cupiētes: In solēnitate eius: ad suā fidē vertemus sermonē. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr̄ infusionis.

Scōm roborationis.

Tertiū consūmationis.

¶ Qualiter fides infusa fuit aie beate lucie a deo: et quō meritoriū est credere: et q̄ fides informis sit donū dei. Capitulum.j.

PRimū mysteriū contēplandū de fide beate lucie dr̄ infusiōis. Mā fuit in ea viua fides et formata: qm̄ deus infudit illā ei⁹ mēti atq; feruent xp̄m cōfessa est: in quē p̄fecte credidit. Sed in hac parte tria dubia declarem⁹. Primū vtrū credere sit meritoriū.

Scōm vtrū fides sit aie infusa a deo.

Tertiū vtrū fides informis sit donū dei.

¶ Ad primū dubiū rndet Aug⁹ sup Joannē dicens. Sicut in radice arboris nulla apparet spēs pulchritudinis: et tū qcqd ē i arbore decoris ex illa p̄cedit. Sic ex fidei būilitate: qcqd meriti: qcqd btitudis aia susceptura est: ex fidei fundamēto p̄cedit. Sctus Xo Tho.ka fe q.iij.ait. Q̄ actus nr̄i sūt meritorij: inq̄tū p̄cedūt ex libero arbitrio moto a deo p̄ gr̄az. Ex q̄ ois actus būanus q̄ subijcit libero arbitrio si sit relatus in deū p̄t esse meritorius. Ipsuz āt credere est actus intellectus assentiētis veritati diuine: ex imperio volūtatis a deo mote p̄ gr̄az. Et sic subiacet libero arbitrio in ordie ad deū: vñ actus fidei p̄t esse meritorius. Sz ꝺ obijcit aliquis sic. Ille q̄ assentit alicui credē do: aut hz cām sufficienter inducentē ipsuz ad credendū: aut nō. Si sic tūc nō videt̄ h̄ ei eē meritoriū: q̄ nō est ei iā liberū credere: et nō credere. Si āt nō hz sufficiens inductiuū ad credēdū: tūc leuitatis est credere. Iurta illud Eccle siastici.xix.ca. Qui cito credit leuis est corde: et sic non videt̄ meritoriū esse. Ad hoc ita rndet Tho. Q̄ ille qui credit hz sufficiens inductiuū ad credēdū. Inducit̄ eni auctoritate diuine doctrine miraculis p̄firmate: et q̄ plus est interioꝛi instinctu ducit̄ dicentis: vñ nō leuiter credit: q̄ tñ nō hz sufficiēs inductiuū ad sciendū iō n̄ tollit̄ rō meriti. ¶ Scōm dubiū fuit vtr̄ fides sit infusa aie a deo. Et ad h̄ rndet ap̄lus ad Ephesios.ij.ca.dicens. Bīa saluati estis per fidē et non ex vobis: dei eni do.ū est. Notandū tñ fm Tho.ka fe.q.vij. Q̄ ad fidē duo requirunt̄. quoꝝ vnū est: vt hoī credibilia proponant̄: qō requirit̄ ad hoc q̄ hō aliquid explicite credat. Aliud āt qō ad fidē requirit̄ est assensus credentis ad ea que proponunt̄. Quantū ergo ad primū hoc necesse est: q̄ fides sit a deo. Ea eni que sunt fidei excedūt potētiā humanā. vñ nō cadūt in contēplatōne hois: siue cognitione nisi deo reuelante. Sed quibusdā quidē ūmediate reuelant̄ a deo: sicut sunt reuelata ap̄lis et p̄phetis. Quibusdā āt p̄ponunt̄ a deo mittente fidei predicatores. Quātū ẋo ad scōm. s. ad assensū hois ad ea que sunt fidei p̄t cā cōsiderari duplicit̄. Vna quidē ex ter⁹ inducēs: sicut miraculū visū: vel p̄suasio hois fidē docentis: quoꝝ neutꝝ est sufficiens cā videndū eni idē miraculū et audiendū eandēq; predicationē siue doctrinā: quidā credūt: quidā nō credūt. Et iō oportet ponere aliā cām interiorē: q̄ mouet hoīem interius ad assentiendū his: que sunt fidei: hanc āt cām pelagiani ponebant solū liberum arbitriū hois. Et p̄pter hoc dicebant q̄ initium fidei est ex nobis inquātū. s. ex nobis est: q̄ parati sumus ad assentiendū his que fidei sunt. Sed consūmatio fidei est a deo: p̄ quē nobis p̄ponunt̄ ea que credere debemus. Sed est falsū: q̄ cum homo assentiendo his que sunt fidei eleuetur sup naturā suā: oportet q̄ hoc insit ei ex supnaturali principio interius mouente: qō est deus. Et iō fides ẽ̄tū ad assensū q̄ est p̄ncipalis act⁹ fidei

est a deo interius mouente p grām. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū fides informis sit donum dei Et ad hoc rndet q sic. Vnz glo. j. ad Corinth. xiij. ca. ait. Fides que est sine charitate est donū dei. Si āt obijceret q fides informis est quid imperfectū: t opa dei sunt pfecta. vt dr Deutero. xxxij. ca. ergo fides informis nō est op dei. Rndet Tho. q fides informis t si non sit pfecta simpliciter pfectione virtutis: est tn pfecta qdā pfectione: que sufficit ad fidei rōem Iterū posset quis instare sic. Quecunq deus sanat totaliter sanat. vn xps dixit Joānis. vij ca. Totū hoiem sanū feci: sed p fidem hō sanat ab infidelitate. Quicūq g donum dei accipit simul sanat ab oibus peccatis. Sed hoc nō fit nisi p fidem formatā: ergo sola fides formata est donū dei: t non fides informis. Ad hoc ita dicit Tho. q ille qui accipit fidem a deo q̄uis absq charitate nō simpliciter sanat: sed sanatur fm quid. s. vt cesset de tali pctō. hoc āt frequēter cōtingit: q aliquis desistit ab vno actu pcti: et deo hoc faciēte: qui tn ab actu alterius pcti non desistit: ppria iniquitate suggerente Et p hunc modū datur aliq̄n a deo hoi: q credat: nō tn datur ei charitas. Sicut et aliquib dat absq charitate donū prophetie: vel aligd sile. In hoc itaq relucet bonitas sūmi dei: q etiā pctōribus sua dona gratis data largitur Q: eni mrti absq charitate operent actus bonos ex genere: vt deo z ecclie obedient: a deo puenit. Q: alij absq charitate firmiter t fm pliciter credant: et cōtra diuine pietatis hoicz adiuuantis ,pcedit. Si vo aliq fidem formatā habeāt p charitatē t opa bona a bono deo efficiente idipsū recipiūt. Ipse ergo hanc fidē lucie virgini tribuit: quā ipa libenter cōplexa totā se diuine voluntati cōmisit. Erātq opa eius sctā: iusta: recta: munda: qualia decet prosequi credentes in xpm.

¶ De tribus miraculis: quibus roborata fuit fides beate lucie. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de fide beate lucie: dr roboratio. Fuit eni a deo fides eius roborata triplici miraculo.

Primū fuit sctē agathe visio.

Scōm matris sanatio.

Tertiū corporis firmatio.

¶ Primū miraculū quo fuit fides lucie roborata t magnificata dr sancte agathe visio. Audiēs eni famā sctē agathe p totā siciliā diuulgari: sepulchrū eius adijt cuz mre sua eutycia: longo iam satis tpe fluxū sanguinis incurabiliter patiente. Inter ipsa igit missax solemnia contigit vt illud euāgeliū legeret: in quo dñm mulierē ab hac passione sanasse narrat. Tunc lucia matri dixit. Si credis his que leguntur crede agathā illū semp hre pntez: p cuius nomine sustinuit passionē. Si ergo ei sepulchrz credens contigeris pfecte: continuo sanitate gaudebis. Igit recedentibus cunctis: t matre t filia iuxta sepulchrū in ore existentibus: luciā somnus arripuit: viditq agathā in medio angelorz: gēmis ornatā stantē: t dicentem sibi. Soror mea lucia virgo deo deuota: quid a me petis: qō ipsa poteris prestare continuo matri tue. Nam ecce p fidem tuam sanata est Sed dū ista loquimur: increduli nos accusare contendunt. Mulierbria inquiūt sunt ista t leuibus personis enarranda. Nā dixit sapiens Multos fecerunt errare somnia t erciderunt sperantes in illis. Quibus nos rndemus. q ls somnia possint cuenire: vel a cā naturali: vl a cā volūtaria: vel ab influctia celi: vel ab illusione: tn t sepe cuenisse repimus a volūtate creatoris: q sic dispositi in sōnis multa mysteria reuelar. Nōne Gene. xxviij. ca. Vidit iacob in sōnis scalā stantē sup terrā t cacumē illi tangens celū: angelos quoq dei ascendentes t descendentes p eā: t dñm innixū scale dicentem sibi. Ego sum dñs deus abrahā patris tui t deus Isaac. Joseph etiā vt scribit Genesis xl. ca. Interpretatus est somnū pincerne t pistoris pharaonis: t somnū ipsius pharaonis: vt patet Genesis. xlj. ca. Et Danielis. iij. t. iiij ca. habet. qualiter ipse daniel reuelauit significatōez somniorz nabuchodonosor regis babylonie. Magi adhuc postq̄ adorauerunt xpm āmoniti fuerunt in somnis: ne redirent ad herodē. Et Joseph ab angelo in somnijs instructus fuit: vt cū puero Iesu t virgine matre fugeret in egyptuz. sicut recitat Matthe. ij. ca. Apud gētiles etiā somnia sepe aligd significare cōperta sunt. Vn Valerius multa de somnijs scripsit li. i. Sicut de somnio simonidis q naufragiū euasit. Et de somnio mris dionysij que cū conceptuz vtero haberet: somniauit se satiristū parere: satiristus serpens est de quo tiriaca conficit. Consultoq, pdigiorz interpte clarissimū ac potētissimū filiū dixit parituraz Et ita refert alia q̄plurima. Tullius āt in. j. ō diuinatōe ait. Est apud platonē: q cum socrates esset in custodia publica: dixit critoni fami

liari suo se post die tertiū moriturū: vidisseq; in somnis pulchritudinis eximie feminā: que se noie appellans diceret: homericū quendam versū. Terclatichile tempestas leta leuabit. qō vt est dictuz sic scribit contigisse. Suetonius aūt in li. de. xij. cesaribus recitat. Q: nocte pce dente die q̄ cesar occisus fuit: vroz ei⁹ in gete vidit fastigiū domus labi: t cesarē in sinu suo iacentē multis vulneribus pforatū: quare sōnij atrocitate pterrita: eū rogare nō destitit: vt die ꝓxima se a curia abstineret. Dicta sūt hec oia vt ostendamus nō esse quid fabulolū q̄ de visione beate lucie superius explicauimus: sic rei exitus: vt apparebit plene ꝓfirmat. ¶ Secundū miraculū quo fides lucie roborata fuit t vera declarata: dr̄ matris sanatio. Eugilās quidē a somno lucia matri dixit. Mater mea ecce sanata es: ꝓpsā ergo te dep̄cor: que suis oriationibus te sanauit: ne mihi de cetero nomines sponsū. Sed quicqd mihi daturaꝫ eras ꝓ dote: pauperibus elargire. Cui mater. Tege prius oculos meos t quicqd volueris de facultatibus facito. Ad quā lucia. qō moriens das: ideo das q: recū ferre non potes. Da igit duz viuis t mercedē habebis. Luz ergo rediissent fit q̄tidie detractio rerū: t dant in necessitatibus pauperū. Interea dum patrimoniū distribuit: sponsus lucie de his nutricē eius interrogauit. Rñdit illa caute q̄ vtilioꝛē possessionez sponsa sua inuenisset quaz volebat emere. Et ideo videbaꝫ aliquāta distrahere: credidit ille t cepit auctor esse vendentiū. ¶ Tertiū miraculum quo fides lucie roborata fuit: dr̄ corporis firmatio. Nam venditis oībus t pauperibus erogatis. Sponsus trahit cā cora pascasio cōsulari dicens cā rp̄iana esse t ꝫ leges agere augustoꝛ. Innitāte cā pascasio ad sacrificia idolorum. Rñdit. sacrificiū placens deo est: visitare pauperes: t in necessitatibus subuenire: t q: iam amplius non habeo qd offerā: meipsā tibi offerendā tribuo. Cui pascasius. Ista verba tibi simili stulto rp̄iano narrare poteris: mihi aūt qui principū decreta custodio: frustra ꝓsequeris. Ad quē lucia. Tu principū tuoꝛ decreta custodis: t ego legez dei mei custodiam. Cui pascasius. patrimoniū tuū cum corruptoribus expendisti: t ideo quasi meretrix loqueꝛ. Cui lucia patrimoniū meuz in tuto loco cōsti tui: corruptores aūt mentis t corporis nunq̄ sciui. Rñdit pascasius. qui sunt corruptores mentis t corporis. Lucia dixit. Corruptores mentis vos estis: qui suadetis vt aīa suū deserat creatorem. Corruptores corporū sunt: qui tpalem delectationē preponunt epulis sempiternis. Pascasius dixit. Cessabunt verba cuz peruenruz fuerit ad verbera. Cui lucia. verba dei cessare nō possunt. Cui pascasius. tu ergo deus es. Lucia respondit. ancilla dei suz: Qui dixit. Dum steteritis ante reges t presides nolite cogitare quō aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Nō enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Pascasius dixit. In te ergo spirit⁹ sanctus est. Cui lucia. qui caste viuūt templū sunt spūs sci. Cui pascasius. ego faciā te duci ad lupanar: vt ibi violationē accipias: t spūm sanctū perdas. Cui lucia. Non inquinaꝫ corpus nisi de cōsensu mētis: nā si inuitā violari me feceris castitas mihi duplicabit ad coronā: nunq̄ aūt voluntatem meam ad consensum poteris prouocare. Hoc loco doctores dicunt. q̄ si aliqua virgo violenter opprimaꝫ virginitatis coronā non āmittit. Sicut patet. xxxij. q. v. ca. quod āt. ca: tolerabilius. ca. reuera. ca. nō potest. ca. proposito. ca. de pudicitia. ca. magis timeam⁹. Sanctus Tho. in suo quarto. di. xlix. arti. v. ita ait. Si aliqua virgo p violentiam oppressa fuerit non āmittit propter hoc aureolam virginitatis: dūmodo propositū ꝓpetuo virginitatem seruādi inuiolabiliter teneat. Et hoc siue pro fide siue ꝓ quacunq̄ alia causa violenter corrumpatur. Sed si hoc ꝓ fide sustineat erit ei meritoriū: t ad genus martyrij pertinebit. Unde lucia dixit. si inuitā me feceris violari: castitas mihi duplicabit ad coronā: non q̄ habeat duas virginitatis aureolas: sed q̄ dupler premiū reportabit: vnū pro virginitate custodita: aliud ꝓ iniuria quā passa est. Dato etiā q̄ talis violenter oppressa cōcipiat: nec er hoc meritū virginitatis perdit. hec Tho. Ad luciā iam redeamus: que pascasio addidit. Ecce corpus meū ad omne supplicium paratum: quid moraris. Incipe fili diaboli desideria tuarum penarū exercere. Tunc pascasius lenones ad se venire fecit dicēs eis. Inuitate ad eā omnē populū t rādu illudaꝫ: donec mortua nūciet. O stupēdū miraculū: O inuincibilis virt⁹ dei viui volētes eā trahere: Tanto pondere spūs sanctus eam fixit: vt oino ipsam mouere neqrent. Fecitq̄ pascasius mille viros accedere: t man⁹ t pedes ligare: sed eā nullaten⁹ poterāt

mentis vos estis: qui suadetis vt aīa suū deserat creatorem. Corruptores corporū sunt: qui tpalem delectationē preponunt epulis sempiternis. Pascasius dixit. Cessabunt verba cuz peruenruz fuerit ad verbera. Cui lucia. verba dei cessare nō possunt. Cui pascasius. tu ergo deus es. Lucia respondit. ancilla dei suz: Qui dixit. Dum steteritis ante reges t presides nolite cogitare quō aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Nō enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Pascasius dixit. In te ergo spirit⁹ sanctus est. Cui lucia. qui caste viuūt templū sunt spūs sci. Cui pascasius. ego faciā te duci ad lupanar: vt ibi violationē accipias: t spūm sanctū perdas. Cui lucia. Non inquinaꝫ corpus nisi de cōsensu mētis: nā si inuitā violari me feceris castitas mihi duplicabit ad coronā: nunq̄ aūt voluntatem meam ad consensum poteris prouocare. Hoc loco doctores dicunt. q̄ si aliqua virgo violenter opprimaꝫ virginitatis coronā non āmittit. Sicut patet. xxxij. q. v. ca. quod āt. ca: tolerabilius. ca. reuera. ca. nō potest. ca. proposito. ca. de pudicitia. ca. magis timeam⁹. Sanctus Tho. in suo quarto. di. xlix. arti. v. ita ait. Si aliqua virgo p violentiam oppressa fuerit non āmittit propter hoc aureolam virginitatis: dūmodo propositū ꝓpetuo virginitatem seruādi inuiolabiliter teneat. Et hoc siue pro fide siue ꝓ quacunq̄ alia causa violenter corrumpatur. Sed si hoc ꝓ fide sustineat erit ei meritoriū: t ad genus martyrij pertinebit. Unde lucia dixit. si inuitā me feceris violari: castitas mihi duplicabit ad coronā: non q̄ habeat duas virginitatis aureolas: sed q̄ dupler premiū reportabit: vnū pro virginitate custodita: aliud ꝓ iniuria quā passa est. Dato etiā q̄ talis violenter oppressa cōcipiat: nec er hoc meritū virginitatis perdit. hec Tho. Ad luciā iam redeamus: que pascasio addidit. Ecce corpus meū ad omne supplicium paratum: quid moraris. Incipe fili diaboli desideria tuarum penarū exercere. Tunc pascasius lenones ad se venire fecit dicēs eis. Inuitate ad eā omnē populū t rādu illudaꝫ: donec mortua nūciet. O stupēdū miraculū: O inuincibilis virt⁹ dei viui volētes eā trahere: Tanto pondere spūs sanctus eam fixit: vt oino ipsam mouere neqrent. Fecitq̄ pascasius mille viros accedere: t man⁹ t pedes ligare: sed eā nullaten⁹ poterāt

monere. Tūc ēt cū viris mille paria boū adbi-
buit: sed tū virgo dñi imobilis pmansit. voca-
tis āt magicis vt suis incantatōibꝰ moueret
oīno moueri non potuit. Dixitqꝫ Pascasius
Que sunt ista maleficia. q vna puella a mille
hoibꝰ non mouet. Lucia dixit. Non sunt ista
maleficia: sed beneficia xpi.

¶ Qualiter beata lucia voluit pro fide xpi vi-
tam pñtem p martyrij tolerantiā consūmare
Capitulum. iij.

Ertiū mysteriū ptemplandū de fide btē
lucie dr cōsūmationis. Voluit equidē, p
fide xpi pñtem vitā p martyrij tolerantiā cō
sūmare. In quo tria concurrerunt.
Primū a morte preseruatio.
Scōm secretoꝝ reuelatio.
Tertiū corporis xpi susceptio.
¶ Primū qō occurrit circa tolerantiā marty-
rij btē lucie: dr a morte preseruatio. Nō enim
tormenta potuerūt extinguere illā: ita cito sic
fecissent: qz deꝰ pseruabat eā vsqꝫ ad xps. Nā
cū pascasiꝰ angustiaret nimis: vidēs illā adeo
imobilē effectā: iussit copiosū ignē circa eā ac-
cendi picēqꝫ z refinā ac feruens oleū sup eam
fūdi. Dixitqꝫ lucia. Indutias impetraui mar-
tyrij mei: vt credētibꝰ timorē auferā passiōis
z nō credentibus vocē insultationis: videntes
āt amici pascasij cū angustiari: in gutture eiꝰ
gladiū imerserūt: q nec sic extincta ē: nec loqlā
amisit. ¶ Scōm qō occurrit circa martyriū be-
ate lucie: dr secretoꝝ reuelatio. Reuelauit eni
ea q secreta crāt: z sciri nō poterāt: pp distan-
tiā loci. dixitqꝫ. Annuncio vobis pacē ecclesie
reddītā maximiano hodie mortuo z ō regno
suo diocleciano expulso. Et sic ciuitati catha-
nensi soror mea agatha data est, ptectrix. Sic
z ego ciuitati siracusane occessa sū interuētrix.
Dū hec verba loquit. Ecce ministri romanoꝝ
venerūt z pascasiū apprehendētes: vinctū ad
cesarē secū durerūt. Audierat eni cesar q mul-
ta rapuerat. Quare de suis sceleribꝰ conuictꝰ
capitali sniā fuit punitus. ¶ Tertiū qō occur-
rit i martyrio btē lucie: dr corpis xpi susceptō
Nā de loco in quo percussa est: nō est mota: nec
spm tradidit: q adusqꝫ venirēt z corpꝰ dñi sa-
cerdotes ei traderēt: z oēs astantes amē dño
rnderēt. In eodē āt loco est sepulta z eccl'ia fa-
bricata. Fuit alia lucia cuiꝰ officiū ecclesia cele-
brat mense septēbris. hec tpe diocleciani z ma-
rimiani in viduitate per annos triginta z ser
mansērat. Cuiusqꝫ anni totius vite fuerūt se-
ptuaginta quiqꝫ: put legit in suo officio. Ista
accusata a filio Eupzepio q xpiana esset iussu
diocleciani carceri mancipata fuit: vbi cōsola-
tionē diuinā, pmeruit. Deinde coram diocleci-
no sedente, p tribunali extensa est: z fustibus
diutissime verberata. Postea in ollaz plūbo
plenā i circuitu igne copioso succēsā demersa
est. Vbi sctā dei psalles triduo virit vltio gla-
dio aīaduersa ē. Itaqꝫ pria lucia i virginitate
pmanens: martyriū, p xpo passa est. Ista xpo
in viduitate pseuerans: mori, p xpo nō recusa-
uit. Quaꝫ aie gloriā celestis regni in eternuz
pacifice possidebūt. Ad quā nos pducat iesus
filiꝰ dei: q sit bñdictꝰ in secula seculoꝝ. Amen.
¶ Sermo seragesimusoctauus de laudibus
vere amicitie: que boies in sctitate conseruat.

Beatus qui inuenit amicū verum. Sapientis verba
sunt ista originaliter Ecclesiasti-
ci. xxv. ca. Satis efficax est tam
in spūali qꝫ ciuili vita: vinculū amicitie vere:
qua boies cōmunicant' sibiipsis vtranqꝫ for-
tunā. Propterea a macrobio species iusticie
ponitur z ab ipso atqꝫ a ceteris sapientibus:
miris laudibus preconiçat: qz tū plerisqꝫ fera-
les potius qꝫ rōnales boies amicitiā z paru-
pendunt z fugiunt. Iccirco, in pñti sermone ō
eius laudibus erimꝰ verba facturi: de qua tria
mysteria proponimus contemplanda.
Primū dr cōmendationis.
Scōm distinctionis.
Tertiū significationis.
¶ Qz omnes sancti z morales phi glorioſe lo-
quuntur de amicitia. Capitulum. j.

Primū mysteriū contemptandū de ami
citia dr cōmendationis. Omnes quippe
tam sancti qꝫ phi morales de illa glorioſe lo-
quunt. Unde Sapiens Ecclesiastici. vj. ca. ait
Amicus fidelis protectio fortis. Et cassiodo-
rus in libro de amicitia. In hūanis rebꝰ nihil
amicitia dulcius, inueniꝫ: nihil sanctius appe
titur: nihil fructuosius custodiꝫ. Et in codē li.
Amicitia, pria suauitate virtutes alias con-
dit: aduersa tpat: tristitiaqꝫ iocundat. Et idē in
eplis. Sine amicis oīs cogitatio esset tedium
oīs opatio laborꝫ: oīs terra pegrinatiō: oīs vita
tormētū: sine amicoꝝ solatio: viuere cēt mori.
Et Ambro. li. ō officijs. Solatiū qppe vite hꝰ
est: vt habeas cui pectꝰ tuū apias: cui archana
cōices: cui secreta tui pectoris committas: vt

colloces tibi virū fidelē: q in pſperis gratulet in triſtib⁹ cōpatiat: in pſecutionib⁹ adhortet. Et Valeriuſ maximus li. iiij. Amicitie vinculū potens eſt ⁊ prevalidū: neq; vlla ex pte ſanguinis viribus inferius. Et Quitilian⁹ in li. declamationū. Nō reperio qd in rebus hūanis excogitauerit nā preſtantius amicitia: qd cōcordia ꝺ fortunā maius auxiliū. Et Saluſt. in iugurtino. Nō exercitus neq; theſauri ſūt regni preſidia: ſed veri amici: q̄s neq; armis cogere: neq; auro parare queas: officio fideq; parant. Et Seneca in li. de tranquillitate aī. Nihil eque oblectat aīum: q̄ amicitia fidelis ⁊ dulcis. Et Theophraſtus⁹ phus. Quāri eſt ſine aīa corpus: tanti eſt ſine amicis hō. Et ſecund⁹ phus interrogatus ab adriano ceſare. quid eſt amicus. rndit. deſiderabile nomē: infelicitatis refugiū: indeficiens quies: amanda felicitas. Et Ariſto. i. viij. Ethicoꝝ. ca. i. Amicitia maxime neceſſaria eſt in vita; ſine amicis nullus eligeret viuere: hūs reliqua bona oīa ⁊ mendicantibus ⁊ principatus ⁊ prātes poſſidentibus: videt amicis maxime opus eſſe. Et idē in. ij. politice. Amicitiā quidē putam⁹ maximū eſſe bonoꝝ ciuib⁹. Et idē in. iij. topicoꝝ Adagis eligenda eſt ſupabundantia amicitie q̄ pecuniaꝝ. Et Tullius in queſtionib⁹ tuſculanis. Sūmū gen⁹ felicitat⁊ eſt hr̄e amicos. Et idē in li. illo de amicitia de q̄ inquit auluſgeli⁹ in. i. noctiū acticaꝝ. Qꝝ cū libz⁹ illū cōponeret legit libz⁹ theophraſti ō amicitia ait. Excepta ſapia nil melius eſt datū hoi a dijs imortalib⁹ amicitia. Et iterū ibi. Solē e mūdo tollere vident: q amicitiā e vita tollūt: qz nihil a deo melio⁹ habem⁹: nihil iocūdius. Et iterū. Ego vos hortari tm̄ poſſū: vt amicitiā oībus reb⁹ hūanis añponatis. Nihil enī eſt tā nature aptum tāq; ꝓueniens ad res vel ſcōas vel aduerſas. Et idē li. i. de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Dium rerū q̄s ad brē viuendū ſapia cōparauit. nihil eſt maius amicitia: nihil vberius: nihil iocūdius. Sed preter predicta q̄runt alig: vtq; felix iudigeat amicis. Et poſſet argui q nō. qz quicū q; ſūt p ſe ſibi ſufficiētes ex bonis q̄ hñt: ñ indigēt amicitia alioꝝ: ſed felix p ſe oīm bonoꝝ ſufficientiā hz; ḡ nō videt indigere amicis. In oppoſitū Xo arguit tali rōne. Inter oīa exteriora eſt maximū bonū hr̄e amicos. vt ꝓbatū eſt paulo ſupius p ariſto. Si ergo felici cui oīa bona tribuunt nō dant amici: tūc felici deerit maximū bonoꝝ exterioꝝ. ſ. amicitia qō eſt ꝺ rōne felicis. Rndet ad iſta ſoluenda. q aut loquimur de felicitate celeſtis pric: aut de felicitate pūtis vite. Primo eni ſi loquimur de pfecta felicitate q̄ erit in pria. tunc aut loqmur ō neceſſitate btitudinis: aut de bñ eſſe. Primo mō dico q ſocietas amicoꝝ nō requirit de neceſſitate ad btitudinē pric. qm̄ ille qui hz totaz plenitudinē ſue pfectionis in vno nō indiget in alio. ſed beatus in patria habet totam plenitudinez ſue pfectionis in deo: ḡ nō indiget alio. Et hoc eſt qō ſcribit Sapie. vij. ca. Venerūt āt mihi oīa bona pariter cū illa. ſ. cū diuia ſapia: q̄ in dei clara viſione cōſiſtit. Vñ Aug⁹ viij. li. ſup Geneſ. ad lr̄az dicit. q creatura ſpiritualis ad hoc q ſit btā nō niſi intrinſic⁹ adiuuat eternitate; veritate ⁊ charitate creatoris Mā pfectio charitat⁊ eſt eſſentialis btitudini q̄tū ad dilectionē dei: nō āt q̄tū ad dilectōez primi. Quare ſi eſſet vna ſola aīa fruens deo nō hñs primū quē diligeret: adhuc btā eſſet ſed ſuppoſito primo ſeq̄t dilectio eius ex pfecta dilectione dei. Vñ q̄ſi cōcomitanti ſe habz amicitia ad pfectā btitudinē. Scō Xo ſi loq̄mur de bñ eſſe btitudinis tūc verū ē q ad illā facit ſocietas amicoꝝ: qz ſic̄ btitudo eſſentialis eſt quā hz btūs apud deū ſolū: ita btitudo accidentalis eſt: quā hz btūs apud aliū btm̄. Si Xo loqmur de felicitate ipfecta q̄ nihil aliud eſt: large illā ſumendo q̄ pſperitas ⁊ bonorū tpaliū abundantia. tunc dico q felix aliq̄ mō nō indiget amicis ⁊ aliq̄ mō indiget. Mā felix nō indiget amicitia vtili: qz exiſtūt ſibi oīa bona: indiget tamen amicis maxime ꝓpter tria. Primo, ꝓpter cōicationē. vt cōicet amicis indigentibus felicitatē ſuā. qm̄ vt ingt Plato i Thimeo. Bonos viros decet cōmodos eſſe. Et Ouidius in li. ō ponto. Regia crede mihi res eſt ſuccurrere lapſis. Cōueniēs hoi eſt hominē ſeruare voluptas. Scō felix idiget amicis ꝓpter cōſeruationē: qz nullus ſufficit ſol⁹ ſeruare ꝓſperitatē ſuā. Iō ingt Tullius in li. de amicitia. Qm̄ res humane fragiles ſunt ⁊ caduce ſp acgrendi ſūt: q̄s diligam⁹ ⁊ a qb⁹ diligamur. charitate enī benivolentia q; ſublata oīs eſt ſublata: ⁊ ita iocūditas. Tertio felix indiget amicis ꝓpter delectationē: qz delectabile eſt ꝓuiuere amicis. Vñ ⁊ Tullius in prefato li. ō amicitia dicebat. Quid dulcius q̄ hr̄e aliquē cū q̄ audeas ſic loq oīa vt tecū. Propi hec oīa ꝓcludit ſapiēs Eccleſiaſti. vi. ca. Qꝝ q inuenit amicū fidelē inuenit ⁊ theſauꝝ. Amico gpp

fidei nulla est cōparatio ⁊ nō est digna ponderatio auri ⁊ argenti ꝓtra bonitatē fidei illius.

¶ De triplici amicitia:mala:falsa:⁊ vera.

Capitulum.ij.

SEcundū mysteriū cōtemplandū de amicitia dr̄ distinctio. Distinguitur quippe in scripturis diuinis ⁊ humanis triplicit. ℳā Quedam est amicitia mala.

Quedam falsa.

Quedam vera.

¶ ℙrima amicitia dr̄ mala. que est inter eos qui mali sunt. sicut Luce. xxiij. ca. scribit. ℳq facti sunt amici herodes ⁊ pilatus. Vbi glo. nephandū fedus qō herodes ⁊ pilatus in occidēdo xp̄m pepegerūt. ꝓpterea Aristo. viij. ethi. ait. ca. iij. ℳq ꝓfecta est bonoꝝ amicitia: ⁊ fm virtutē similū. Et Tullius in li. ō amicitia inquit. Virtus amicitiā ⁊ gignit ⁊ cōtinet: nec fine virtute amicitia esse vllo pacto pōt. Et iterū ibi sic cōcludit. Hoc sentio nisi i bonis amicitiā esse non posse. ¶ Scda est amicitia falsa: vel simulata qñ. s. aliqs diligit solo noie ⁊ nō ope qō vtiqꝫ facile impleri dicit Ambrosi⁹ li. iij. de officijs. Facilis inquit vor ⁊ cōis tuus sū totus: sed paucoꝝ effectus. Sunt ⁊ alij qui se amicos dicūt: ⁊ nō nisi ꝓpter ꝓpriū cōmodū amant. ō quos dicit Seneca ad lucillū. ℳe gociatio est nō amicitia q̄ ad cōmodū accedit. Et Hiero⁹ in epl'a ad paulinū ait. Vera amicitia illa est ⁊ xp̄i glutino copulata quā nō vtilitas rei familiaris: nō p̄ntia tm̄ corporis: non subdola ⁊ palpans adulatio: sed dei timor ⁊ diuinaꝝ scripturaꝝ studia cōciliant. Et idē sup Micheā ꝓphetā. Delicata est amicitia que amicoꝝ felicitatē ⁊ diuitias sequit. In hoc genere amicitie hodie voluit̄ q̄si totus mundus Vñ Ouidius li. ij. de ponto ait. Vulgus amicitias vtilitate ꝓbat: illud amicitie quondam venerabile nomē ꝓstat ⁊ in questu ꝓ meretrice sedet. Sunt ⁊ adhuc amici falsi. qñ bi qui se amicos fatebant: amicos deserūt in aduersis. ℳā vt scribit sapiens ℙrouer. x vij. ca. omni tpe diligit qui amicus est. Et Valerius li. iiij. Sincere fidei amici ꝓcipue in aduersis reb⁹ cognoscunt: in quibus quicqd ꝓstat: totuz a cōstanti beniuolentia ꝓficiscit. Ob id Tulli⁹ in questi. tuscu. ⁊ in. iij. li. de officijs. cōmendat vna cū valerio maxio damonē ⁊ ficiā pictagoricos q amicitiarū aio adeo stricti erāt vt cuz alterū ex his siracusanus dionysius occidere terminasset: ⁊ is qui morti adiectus esset: paucos dies quibus domū ꝓficisceret a dionysio impetrasset: fin aliū ꝓ reditu eius daret: alter rūdere ꝓ amico nō dubitauit: affirmans q̄ ni si rediret alius infra assignatū sibi terminum ipse moreret. Oēs primo isto insultu sunt in admirationē versi: q̄z deriderēt a plurimis sed cū tandē reuerteret amicus seqz ad diē termini ꝓsentasset: admiratus tyrān⁹ coꝝ fidē suppliciū remisit. Rogans se tertiū in societatē recipi. Sed hodierna die tales minime inueniunt: quinimo vt Ouidi⁹ ait. li. ij. de ponto. Diligit nemo nisi cū fortuna scda est. Et in li. de tristib⁹. Donec eris felix multos numerabis amicos. Tpa si fuerit nubila solus eris. Et in eodez libro: sic de quodā suo amico tepido lamentatur.

In caput alta suum labent ab equore retro.
Flumina: cōuersis solqz recurret equis.
Terra feret stellas: celum scindetur aratro.
Vnda dabit flammas: ⁊ dabit ignis aquas.
Omnia nature prepostera legibus ibunt.
Parsqz suū mundi nulla tenebit iter.
Omnia tam fient fieri que posse negabam.
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Nec ego vaticinor: quia sz deceptus ab illo.
Laturum misero: quem mihi rebar opem.
Illud amicitie sanctum ⁊ venerabile nomen.
Re tibi pro vili sub pedibusqz iacet.

¶ Tertia igitur amicitia ⁊ vera est illa que fūdatur sup virtutē ⁊ pseuerat in quolibet statu siue prosperitatis siue aduersitatis.

¶ De signis vere amicitie. Capitulum.iij.

TErtiū mysteriū contemplandū de amicitia dicit̄ significatio. Sūt enim aliqua signa per que cognosci potest quando quis est verus amicus. Et hec distinguūt in tria. ℳā

Alia sunt signa cordis.

Alia sunt signa oris.

Alia sunt signa operis.

¶ ℙrimo sunt alia signa cordis. que subdiuidi possunt in tria.

ℙrimū est voluntatū concordatio.

Scōm secretorum cōmunicatio.

Tertiū animi confirmatio.

ℙrimū signū est voluntatū cōcordatio. de q̄ ait Tullius li. de amicitia. Idē velle ⁊ idē nolle Ea demū vera est amicitia: qō vtiqꝫ intelligēdū ē i reb⁹ virtuosis: debitis: ⁊ honestis. ℳā cōcordia maloꝝ ñ vere amicitia: sz ꝑ similitudinē dici pōt. Scōm signū ē secretoꝝ ⁊ psilioꝝ

cõicatio. vt enĩ ait Ambro. li. de officijs. Nihil occultat amic⁹: si ver⁹ ẽ. Verũtñ caute agẽdũ est vt seruẽt regula Senece ad lucillũ dicentis Oia cũ amico delibera: sed de ipso prius. Mã ingt Macrobius li. saturnaliũ. Ita amicũ habeas vt hũc fieri posse inimicũ putes. Et Valerius rubrica de dilectõe ⁊ amore dicit. Rias aicbat oportere hoies ita in vsu amicitie versari vt meminerint eã ad grauissimas inimicitias posse cõuerti. Ad qdẽ pceptũ ꝓma specie nimis fortasse callidũ videbat: nimiũq; simplicitati: qua pcipue amicicia gaudet ꝓiũ: sed si ai altior cogitatio demissa fuerit ꝓq; vtile repiet. Tertiũ signũ vere amicitie ds ai confirmatio. Hoc vtiq; ad verã amicitiaz spectare cognoscit: vt nõ statim mala de amicis credãtur susurronib⁹ ⁊ bilinguibus. Jõ Valeri⁹ li. iiij. rubrica de moderatõe. laudat platonẽ. qui cũ a quodã audiret xenocratẽ discipulũ suum de se multa impie locutũ fine vlla cunctatõne criminantẽ respuit: Instabat ille certo vultu cãm querẽs cur sibi fides nõ adhiberet. Adiecit plato. Non esse credibile vt quẽ tantopere amaret ab eo non diligeret. Postremo cũ ad iusiurandũ inimicitias serẽtis malignitas cõfugisset ne ꝺ piurio ei⁹ disputaret affirmauit nũq; xenocratẽ illa dicruz fuisse: nisi ea dici expedire sibi iudicasset. ¶ Scõo sũt alia signa oris ⁊ hec distingnunt in tria.

Primũ est secreta monitio.

Scõm recta locutio.

Tertiũ manifesta laudatio.

Primũ signum oris vere amicitie est secreta monitio. Cũ. s. qs deprehendẽdes in aliq̃ suũ amicũ errare secrete studet illũ monere. Juxta salvatoris nri documẽtũ. q Matth. xviij. ca. dixit. Si peccauerit in te frr tuus: vade ⁊ corripe eũ inter te ⁊ ipsũ solum. Et de hoc ita pulchre loqr Ambro. li. iij. de officijs. Obiurget amicus amicũ: nõ iactantie studio: sed affectu charitatis: vt nec ãmonitio aspera sit: nec obiurgatio cõtumeliosa. Et Seneca in li. de moribꝰ Vires tuas magis amici sentiam bñficijs q; iniurijs. Scõm signũ oris est recta locutio. vt amic⁹ magis loqr amico vera ⁊ vtilia q; blanda ⁊ falsa ⁊ cũ suo dãno illi placẽtia. Hic sapiens puer. x. ca. ait. Simulator ore decipit amicũ suũ. Et. xvj. ca. Vir iniq⁹ laudat amicũ suum: ⁊ ducit eũ p viã nõ bonã. Et Aug⁹ super illo verbo psalmiste. Laudat pctor in desideriis aie sue. Adulantiũ inquit lingue alligant aias in pctis: delectat enim ea facere in quib⁹ nõ solũ merutr reprehensor: sed ẽt laudat pctor. Tertiũ signũ est manifesta laudatio. vt enim inquit Criso. Mic mos amantiũ est vt amorẽ suũ silentio tegere neqant. ¶ Tertio sunt alia signa vere amicitie in opere: ⁊ hec adhuc tria.

Primũ est grata conuersatio.

Scõm prompta condescensio.

Tertiũ honesta satisfactio.

Primũ signũ est grata conuersatio. Inquit enim Aristo. ix. Ethicorũ. Q; amicus est alius ipe. Et Tullius. Amicus est alter ego. Jccirco qui veri amici sunt: libenter conueniũt: familiariter conuersantur. Quare ⁊ Aristo. dicit. Q; amicis eligibilissimũ est conuiuere. Scõm signũ est prompta cõdescensio. Cuz quis amico condescendit subueniendo sibi in necessitatibus suis. Jdeo phus quidã cũ diceret ei de quodam paupere: ille amicus illius diuitis est cur inquit illo diuite pauper est: amicus non est: qui particeps nõ est fortune. Et vũ amic⁹ aliquid expostulat: non est procrastinandum. Vnde sapiẽs in Prouer. dixit. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras enim dabo tibi cum statim possis dare. Tertiũ signũ est bonesta satisfactio. Nec amicus turpia petere debet: nec alius in his satisfacere tenetur. Nine Valerius libro. vi. Rubrica grauiter dicta aut facta. refert publius Rutilius cum amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atq; is per summã indignationẽ diriisset. Quid ergo opus est mihi amicitia tua: si quod rogo non facis. Respondit. imo quid mihi tua: si ꝓpter te aliquid inhoneste facturus sum. Et Aulus gelius in. i. noctium acticarum querens an ꝓ vtilitate amicorum delinquendũ aliq̃n sit. ait. Chilo lacedemonius de hoc dubitauit. Pericles atheniẽsis egregius vir ingenio bonisq; oibus disciplinis ornatus ab amico suo rogatus vt pro re causaq; eius falsum deieraret. Respondit. O pus est me amicis cõmodare sed vsq; ad aras theophrast⁹ parua inquit ⁊ tenuis vel turpitudo vel infamia subeunda est. Si ea re magna vtilitas amico queri põt rependitur quippe ⁊ compensatur leue dãnũ delibate honestatis maiore alia grauioreq; in adiuuando amico honestate. hec aulus gelius. Sed Cicero in li. de amicitia ita pclusit: Nulla est excusatio pctis: si amicitia peccaueris. Mã cũ psiliatrix amicitie virtus: opinio fuerit. difficile ẽ amicitiã manere: si a virtute defeceris.

Hec de amicitia scripta sunt: vt cognoscat vnusquisq; quãta sit vis illius: q̃ tñ a rarissimis obseruat: vt decet: vbiq; etenim priuatus amor alas suas iã expandit: vnusquisq; qđ suũ est q̃rit z suo tantuz cõmodo satisfacere studet. Nos Vo q xp̃iani sum⁹ ad amicitiã excolẽdã indu cimur: p legẽ illã diuinã: quã xp̃s deus dei fi lius de virgine natus verbo docuit. pariter z exẽplo. Diliges ait ꝓximũ tuũ. qđ si fecerim⁹ pignus eterne vite ab eo largiter accipiem⁹: q suam nobis gr̃am largiet in p̃senti seculo. Et in futuro gloriã sempiternã: in q̃ viuit z regnat p infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sermo seragesimusnonus de brissimo con fessore Antonio paduano de ordine minorũ.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Verba sũt redẽptoris nr̃i origia liter Matthei. v. ca. z in euange lio p̃ntis solẽnitatis. Lucri fere mortales qui baptismali caractere sũt ĩsignĩti: btm̃ antoniũ paduanũ deuotiõe ardentissima colũt ac vene rant: nec ipse patrociniũ eius exposcentib⁹: ita sit affabilis z ꝓpitius vt videat quodãmõ cũ illis cõuiuere z cõmorari. Nullus a fonte sue dulcedinis sitibũdus absceditur: oibusq; cũ inuo cantibus presto est. Et vt verissime cantat ec clesia. Ad sacrũ eius tumulũ frequenti mẽbra languentũ: mõ sanitati quolibet morbo fuerit grauata restituunt. Propterea ne bñficiorum illius ĩmemores accusemur: in solẽnitate p̃nti ad sue laudis p̃conia extollẽda: oi studio: oi di ligentia: oiq; vi dicendi debem⁹ incũbere. Est quippe in ecclesia dei velut ciuitas posita in ca cumine mõtis: q̃ ab oibus videri põt. vt Vba ꝓposita dicũt. Cũ multa in hoc sctõ reputẽt q̃ fulgẽt in domo dñi: lucentq; oibus q sunt in illa: pp q̃ p̃cm q est in celis glorificãt z bñdi cũt. Sed vt ista clarius habeant⁹ de sctõ anto nio in p̃nti ꝑ verba facturi. Triplicẽ excellen tiã eius ꝓsequemur.

Prima dr̃ religionis.
Scõa predicationis.
Tertia glorificationis.

¶ Qualiter btũs antonius etate tenellus ha bitũ canonicoꝝ regulariũ sancti augustini susce pit. Indeq; zelo martyrij succensus trãsijt ad religionẽ minoꝝ. Capitulum. j.

Prima excellentia sancti antonij: dr̃ religio nis. Dedicauit nãq; se deo: z in religiõe sctã laudabiliter vsq; ad mortẽ pseuerauit. Vt eni scribit in cronicis ordinis nr̃i minoꝝ. Fue rũt anni vite bti antonij. xxxvi. Mã fuit in do mo parentũ annis quindecim. In monasterio Va sancti vincentij annis duobus. Et in mona sterio sctẽ crucis de colimbria nouẽ ãnis. Po stremo in ordine bti francisci multis miracul clarus decẽ ãnos felicit ꝓsumauit. Et lz in eo multa cõuenãt: q̃ sue religionis ꝓfessionẽ ex tollũt: nos tñ tria dũtaxat explicabimus.

Primũ est etas.
Scõm causalitas.
Tertiũ charitas.

¶ Primũ q̃ extollit ꝓfessio assũpte religionis a bto antonio dr̃ etas. Nõ eni expectauit sene ctã: nõ iuuenilib⁹ ãnis prius voluit obtempa re: sed vbi sextũdecimũ attigit annum spretis mũdi z carnis illecebris ad qđã cenobiũ ordi nis sancti augustini vlixbone ciuitatis de q̃ ipse oriũd⁹ erat vicinũ se cõtulit. Ibiq; deuot⁹ ha bitũ religionis assũpsit: vbi biẽnio exacto: ami coꝝ carnaliũ frequentia turbabat: ne vt cupie bat sedulo ꝓtẽplationi vacaret: q̃re ad sctẽ cru cis de colimbria cum superioris licentia aliud. s. eiusdẽ ordinis monasteriũ cõuolauit. Sed ple riq; cũ hec dicim⁹: vel antonio ad iuuenilẽ q̃si motũ imputant: q ad religionẽ se transtulit: vel detrahũt viris religiosis: q inducere cona tur laicos vt z ipi fiant religiosi: aut religionẽ dãnãt: q̃ viros q̃q; flagitiosos atq; scelestos recipit. Pro quibus tria sũt de necessitate du bia declaranda.

Primũ vtrũ circa religionis ingressũ sit ha benda magna deliberatio.
Scõm vtrũ peccet ille qui hortat quoscunq; ad religionis ingressũ.
Tertiũ vtrũ pctõribus sit denegandus religi onis ingressus.

Ad primũ dubiũ rñdet Tho. fa fe. q. vl. q. diu turna deliberatio z multa cõsilia requirunt in magnis dubiis. vt dicit Aristo. in. iij. ethicoꝝ In his ãt q̃ sunt certa z determinata nõ regi tur ꝓsiliũ. Circa ãt ingressũ religiõis tria p̃nt ꝓsiderari. Primũ est ipse ingressus religionis ẽm se. Et sic ẽ certũ q est melior bonũ: z q de ẽ dubitat quãtũ de se ẽ derogat rõi q hoc cõsiliũ dedit. Scõo põt ꝓsiderari religiõis ingres sus p cõparationẽ ad vires ei⁹ q est ingressur⁹. Et sic nõ est locus dubitatiõis: q illi q ingre diũr religionẽ: nõ cõfidũt de virtute sua: sed diuina. ẽm illud Isaie. xl. ca. Qui sperãt i dño

mutabunt fortitudinem. Si tamen esset aliqō speciale impedimentū: puta infirmitas corporalis: vel onera debitoꝝ: vel aliqd huiusmodi requirit deliberatio: ꝓsiliū habendum est cum his qui ꝓdesse possunt non impedire. Tertio pōt considerari ingressus religionis quantum ad modū: & quā religionē quis ingredi debeat Et in talibus haberi pōt ꝓsilium a viris timētibus deū. Sed pene oēs que sua sunt querūt nō que iesu xp̄i suā religionem omnibus ꝓfitentes: & plerūq; qō grauius est alijs derogantes nō attendentes ad quam quis vocet a domino. Voluit qppe ipse deus cuius sapientie nō est finis: ecclām religionum multiplicitate decorare: que tū oēs vni xp̄o famulant: vnūq; iugū suaue illius trahūt. Sicut & de equis dis/coloribus. Hiero. in epla ad palmachiū scribit dicens. Discolores equi sed voluntate ꝓcordes vnum aurige iugū trahunt. Non est itaq; detrahendū alicui religioni quam approbauit ecclesia. Sed omnibus bonor est exhibendus: in quibus diuerse constitutiones reperiuntur: vt sic satisfiat diuersis inclinationibus volentiuz deo in religione seruire. ¶ Ad scōm dubiū dicit Tho. vbi. s. Q; illi qui inducunt aliquos ad religionē: magno sunt premio digni. Mā scribitur Jacobi. v. c. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vie sue liberabit animam eius a morte: & operit multitudinē peccatoꝝ. Ad hoc etiā facit qō dr di. xv. c. tria sunt. Posset tamē ꝓtingere tripler inordinatio. Prima ē si violēter aliquis aliquē ad religionē cōpelleret: vt. n. scribit. xx. q. iij. c. presens clericus. Mullū bonū nisi voluntarium. Et Hiero. ait de conse. di. v. Quicquid necessitate fit cito soluitur qō voluntate perseuerat. Aduertant ad hoc parentes hi qui filias inuitas monasterijs recludūt quāto pericolo illas exponunt. Considerent & religionū prelati qui moniales sic factas inuitas recipiunt: quid rnsuri eterno iudici qui neminem vult saluare inuitū. Audiant aūt oēs Augustinum qui lib. i. ꝓfessionū ait. Nemo inuitus bene agit: etiam si bonū est qō agit. Secūda inordinatio est. Si aliquis simoniace alium ad religionez trahat pretio dato vel recepto. qō prohibetur. i. q. ij. c. quam pio. Nota ꝓpterea q; ꝓ ingressu religionis siue monachoꝝ siue monialium nō liceat aliquid accipere vel exigere quasi preciū. Spōte tū oblata nō intercueniēte aliqua corrupta intentione licet recipere. sicut ꝓbatur. i. q. ij. c. sicut episcopū. Tertia inordinatio est cum quis mendacijs allicit quēpiam vt religionem ingrediat: puta q; religiōis asperitatē & tentationum bella vel negat vel tacet. Aut quia multos religiosos cum xp̄o loqui familiariter mentit & similia: que & si quandoq; vera inueniant: tamen de pleriſq; falso confingunt. Illicitū ē talibus fallacijs decipere iuuenes: vt sic mundū cōtēnant: q; vt refert Aug⁹. xx. q. ij. c. primus. Ad salutē sempiternā nullus ducendus est opitulante mendacio. ¶ Ad tertiū dubiū sanct⁹ tho. vbi. s. rndet q; ingressus religionis: nō solū ꝓgruit & expedit exercitatis in obseruantia preceptoꝝ: vt ad maiorē pfectionē pueniant: sed etiā nō exercitatis & peccatoribus. Mā & dns Mattheū publicanū qui nō erat exercitatus in preceptoꝝ obseruantia vocauit ad obseruantiam consiliorū. Ad hoc facit q; habet. xxxiij. q. ij. c. admouere. Vbi stephan⁹ papa ꝓsulit cuidam vroricide. q; ingrediat monasterium dicēs. Relinque hoc maximū peccati facinus: ingredere monasteriū. Ad antoniuz itaq; redeundo dicimus q; ipse spū sancto istigante religionis statum elegit. Q; quidez ꝛz exercētu rei: quia de bono in melius semp proficit deprehendere possumus id nihilomin⁹ manifestat eius ꝓditio anteq; a mūdo discederet Natus quippe ex venerabilib⁹ hōestissimisq; parentibus: atq; ab eis in primo flore genitus iuuentutis: vocatusq; in sacro baptismate ferdinandus: traditus ab eis fuit educādus t'lris imbuendus in eccl'ia gloriose virginis marie: i qua bti vincentij martyris corpus honorifice requiescit. Qua de re cum ipse sic a teneris annis bonis moribus fuisset instructus non nisi vera prudentia comitante in religione deo seruire disposuit. ¶ Secūdū quo extollit ꝓfessio assumpte religionis a beato antonio dr causalitas. Causa quippe finalis ꝓp quam religiosus effectus est: spretis quibuslibet tēporalibus bonis fuit vite religiose perfectio: de qua pfectione tria declaranda se ingerunt.

Primū in quo ꝓsistit pfectio religionis.

Scōm quō in tribus votis integrat & perficit status religionis.

Tertiū cur inter tria vota principalius ē tessentialius ꝓfa obedientia.

Ad ꝓmū rndere possumus q; pfectū dr cui nihil deest: vt vult Ari. iij. phisi. t. v. methaphisi. Et cōmētator ibidē cōmēto. xxj. Et tho. ꝓma p. q. iiij. Cōsistit ergo pfectio hois in adoptiōe charitatis. Juxta illud ad Colocēses. iij. c. Su/

p oia charitatē habete q̄ ē vinculū pfectionis. Amor.n.hz virtutē trāsformatiuā t vnitiuaz diligēt̄ i dilectū p intellectū t affectū. Et in hoc pficit creatura q̄ vniat̄ p affectū cum creatore cui nihil boni deest. Est aūt triplex pfectio sm tho.fa fe.q.clxxxiiij.arti.ij. Prima absoluta q̄ nō solū attēdit sm totalitatē ex pte diligētis: sz etiā ex pte diligibilis: vt.s. diligat deus q̄tū ē diligibilis. t talis pfectio nō ē possibilis alicui creature sz soli deo ꝓuenit. Scōa pfectio ē absoluta sm totalitatē absolutā ex pte diligēt̄ put.s. affectio sm totū suū posse semp actual'r ferat in deū: t talis pfectio nō ē possibilis i via cū hō t dormiat t alijs i qbus occupet mētis actu nō fert in deū. Et ista ē pfectio patrie. Et de hac dr de pe.di.ij. charitas: pfecta charitas in hac vita haberi nō pōt. Tertia aūt ē pfectō q̄ neq; attendit sm totalitatē ex pte diligibilis neq; sm totalitatē ex pte diligentis; vt.s. semp actu ferat in deū: Sz quātū ad hoc q̄ excludāt ea que motui dilectōis in deū repugnāt: t hoc pōt haberi in p̄nti vita. Et ꝫ dupl'r. Uno mō inquātū ab effectu hois excludit oē illud quod charitati ꝓiatur: sicut ē peccatū mortale: vt.s. nihil cogitet vel velit deliberare q̄d sit diuine dilectioni ꝓrium: t sine tali pfectione charitas ē nō pōt. Alio mō vt hō studiū suuz deponat ad vacandū deo t rebus diuinis: pretermissis alijs: excludēdo oēm affectū extraneū nisi q̄tū necessitas vite p̄ntis requrit. Et ad istā ordinat religio vt ad finē. Uñ status religiōis ē quedā disciplina t exercitiū pueniēdi ad pfectionem.

¶ Scōm q̄d erat declarandū quō in trib⁹ votis integrat t pficit statꝰ religiōis. Et ad hoc rñdemus sm tho.fa fe.q.clxxxvj.arti.vij.q. status religiōis pōt triplicit̄ ꝓsiderari. Uno mō sm q̄d ē quoddā exercitiū tendēdi in pfectiōez charitat̄. Alio mō sm q̄d quietat humanū animū ab exteriozibus sollicitudinib⁹. Tertio mō ꝫz q̄d ē quoddā holocaustū p q̄d aligs se t suā offert deo. Et sm hoc in tribus votis integrat status religionis. Primo quidē quantum ad exercitū pfectionis requitit̄ q̄ aligs a se remoueat illa p que posset ipediri ne totaliter affectus eius tendat in deū in quo ꝓsistit perfectio charitat̄. Hmōi aūt sunt tria. Primū ē cupiditas exteriox bonox: que tollit̄ p votū paupertatis. Scōm ē ꝓcupiscētia sensibiliū delectatiōnū inter quas p̄cipue delectatiōes veneree q̄ tollit̄ per votū ꝓtinentie. Tertiū ē inordinatio voluntatis humane que excludit̄ p votum obedientie. Similiter sollicitudinis secular̄ ingetudo p̄cipue ingerit̄ homini circa tria. Primo circa dispensationē exterioꝝ rex que amputatur p votū paupertatis. Scōo circa gubernationē vxoris t filioꝝ que tollit̄ p castitatē. Tertio p dispositionez ꝓprioꝝ actuū que tollit̄ p obedientiā. Similiter holocaustū dr cū aligs totū q̄d hz deo offert. Habet aūt hō triplex bonuz Primū ē rex exterioꝝ: quas total'r offert deo per paupertatē. Scōz bonū ꝓprij corporis q̄d offert do p̄cipue p votū castitat̄: q̄ abrenūciat maximis delectatiōib⁹ carnis. Tertiū est bonū aie: q̄d total'r offert deo p votū obedientie: p q̄d hō offert deo ꝓpām volūtatē p quā hō vtit oib⁹ potētijs t habitib⁹ aie. Dēs aūt alici obseruātie rligionū ordināt̄ ad p̄dicta tria vota. nā labor manuū t mendicitas ad paupertatē vigilie ieiuniū t disciplina ad castitatem. Alia exercitia vt lectio: oratio: visitatio infirmoꝝ t hmōi ad obedientiā. Determinatio autē habitus pertinet ad oia tria predicta tanq̄z signū obligationis. Interiores aūt actus virtutis: vt humilitas patientia t hmōi: nō cadūt sub voto religionis: q̄ omniū virtutū mater ē charitas ad quā ordinat̄ status religionis vt ad finem. Ad tertiū q̄d erat declarandū: rñdet tho.fa fe.q. clxxxv.arti.viij. Q̄ inter tria vota principali⁹ t essentialius religioni ē obediētia. Et hoc triplici ratione. Primo q̄ qd per eā maius deo offert̄ q̄z p alia.s. ꝓpria voluntas. Scōo q̄ votū obediētie ꝓtinet sub se alia vota: sz nō econuerso. Tertio q̄ votū obediētie ꝓprie se extendit ad actus ꝓprios ꝓpinquos fini religionis quāto aūt aliquid ē ꝓpinquius fini tāto melius. Notādū tn ꝫ loco q̄ multa sunt in qbus religiosi nō tenent̄ obedire plato. Primo si platus preciperet ꝑ dei mandata: ut crimē occultū reuelari fibi: nō seruato ordine fraterne correctionis: vel ꝑter mandata: vt mendaciū officiosū. Nō enim dz huiusmodi ꝓceptis parere: vt pz.xj.q.iij.c.si dns. Scōo si ꝓtra ordinatōes eccl'ie: vt nō ieiunet die statuta ab eccl'ia t silia ficut ꝓbat̄.xj.q.iij.c.si quis epus. Tertio si contra ordinationes sue regule vel ꝓstitutionum. Quarto si ꝓcipit ea ad que nō se extēdit ꝑlatu re auctoritas: vt si preciperet peccata ꝓfessa iterū cōfiteri sine cā: t silia. Quito si ꝓciperet q̄d habet spēm mali vt q̄ nudaret se corā hoibus q̄ obediētia intelligit̄ in licitis t honestis: vt ꝓbat̄.xj.q.iij.nō est. Sexto si preciperet vt subditus rspiceret ad̄s volantes p aera: sz aliqui dicant q̄ etiā in his laudabilius sit obedire: sicut diximus in sermone de sancto Matheo

¶ Tertiū quo ertollitur ꝓfessio assumpte religionis a bto antonio dicitur charitas. Tanto nāq; feruore charitatis succēsus fuit q; nō ob aliā causā: nisi vt martyriū pateret ꝓ xpo a religione sancti augustini trāsierit ad religionē francisci. Et ꝛ vt iquit tho. 2a 2e. q. clxxxix. Nō liceat tranſire de vna religione ad aliā: tū quia scādaliçant illi qui relinquunt: tum q; facilius ꝓficit aliquis in religione in qua viuere ꝓsueuit q; in alia: tū quando hoc fit vel ꝓpi magnā vtilitatē: siue ꝓp necessitatē laudabile est. Hodie vo q; si oēs ordines obtinuerūt ne possit quis ꝓfessus ꝓ libito ordine suo dimisso ad aliū cōmeare. Olim etiā fiebat trāsitus ab ordinibus mendicantiū ad ordines monachales quoscunq; sine dispēsatiōe pape. Et reputabat licitus in foro iudiciali eccl'ie tā q; trāsitus ad perfectiorē statū. s. ꝓtēplatiōis: cū tū i rei veritate nō hoc intēderēt transcūtes: ꝛ vt maiori libertate ad malū vterent: sicut apparebat in cōuersatione eox. Sed ꝓ constitutionē martini quinti in ꝓcilio cōstātiensi decretū est vt de ordine mendicantiū nullus possit transire ad aliquē ordinē monachalē: nisi cartusiensium: etiā cū licentia sui ordinis nisi sup hoc haberet dispensationē a papa. ꝛ q; i bulla dispensationis fieret mētio de ꝓstitutōe martini: alꝫ esset iste apostata: nec posset manere in illo ordine ad quem transit. Sanctus ergo antonius audiens famā quorundā fratꝝ minoꝝ qui in marrochio ꝓ xpo martyrium passi fuerant ꝓcepit animo fratrū minoꝝ societati se copulare vt cū eis liberius ad martyrium ꝓgeret: etiā prelati sui licentia ꝛ si cū difficultate obtēta venētibus ad suū monasteriū fratribus minoribus, habitum sancti francisci deuotus recepit: moꝝq; cū ipsis inde recessit. Quidā vo ex canonicis sup hoc grauiter dolēs: abeunti antonio in amaritudine cordis dixit. Vade vade q; forsitan sanctus eris. Cui humiliter sic respondit. Cū me sāctū audieris: deū vtiq; collaudabis

¶ De predicatione beati antonij q; scientiam habuit nō solū acquisitam: sed infusā: quare cū humilitate ꝓdicās: meruit ꝛ plurimis signis ꝛ miraculis cōmendare. Capitulū. ij.

Secūda excellētia sancti antonij dr predicationis. Mā feruētissime xpi cuāgeliū ꝓdicauit. Fuit autem sua predicatio tripli ci ꝓditione decorata.

Prima ꝓditio fuit clara intelligentia.
Secunda humilis obediētia.
Tertia gratiosa assistentia.

¶ Prima ꝓditio que decorā fecit bti antonij ꝓdicationē: fuit clara itelligētia. s. scripturaruꝝ scāꝝ: quā ꝛ legēdo ꝛ orādo atq; cōtēplādo cō parauit: nā vt scribit in ci⁹ legēda. Postq; ad monasteriū scē crucis de colibria puenit, ꝓpellabat eū iā spūs q̄daꝝ futuroꝝ presagio ad diuinaꝝ studia lr'aꝝ in quibus iugū meditādo nō solū qual'r i agro alieno vitia extirpādo: vt ures insereret: semetipsū sollicite ꝓmitus excolēdo cognouit: veꝝ etiā qual'r fidei normam astrueret: ac ꝓfutaret errores: firmissimis patrū sentētijs se muniuit. Sicq; factū ē vt illo ispirāte q; iteruallo tpis i docēdo nō indiget: nō multo p⁹ vir dei sapie plenus eēt. hec i legēda. Et vt i cronicis ordinis notat. cū tpe generalis ꝓcilij rome coꝝ papa ꝛ cardialib⁹ vniuersoq; populo ꝓdicasset suaq; natiua lingua satisfeciſset nationib⁹ varijs: q; referebāt dissicte illi⁹ vba intellexisse: cū oēs fuissēt i admiratiōe suspēsi: papa ipsū archā testamenti vocauit. In ipsis adhuc cronicis scribit q; btūs antoni⁹ de būplacito p'is frācisci fuit ꝓmus studēs in theologia cū fratre adā de marisco anglico i ordine ꝓ generale capitulū ordinatus. Et accesserūt ad abbatē sci andree de Vcellis: q; clarissim⁹ theologus libros bti dionisij nouit ex greco trāstulerat in latinū atq; pulcherrime cōmentauerat. Abbas vo eos benigne recepit: ꝛ cū inspexisset animi puritatē: ꝛ itelligētie lipitudinem in beato antonio in suo cōmēto sup dionysiū de mystica theologia. c. iij. de beato antonio sic dixerit. Frequenter amor penetrat vbi cognitio phisica foris stat. Legumus. n. quosdā scōs episcopos minus ibutos fuisse phisicē: q; ꝛ mysticā theologiā captu mētis hauriētes: celos penetrabant: oēm phisicā cognitionez subtilissime trans cēdētes: vsq; ad beatissimā trinitatē: qō ꝛ ego in scō fratre antonio de ordine fratꝝ minoꝝ peculiari familiaritate exptus sū: q; cū eēt minus ibutus l'ris secularib⁹: animi puritate ꝛ mentis ardore succēsus mysticā theologiā captu mētis ꝛ feruēter desiderauit: ꝛ abūdanter hausit: vt possiz dicere de eo qō scribit de ioanne baptista. Ipse erat lucerna ardens ꝛ lucens quia enim amore ardebat interius lucebat exterius. hec ille. Ipse insuper antonius gloriosus de licētia sci frācisci theologiā fratrib⁹ cū rogantibus legit. Cui tale in scriptis sanctus franciscus dedit respōsū. Charissimo meo fratri antonio: Frater frācisc⁹ salutē i xpo Pla

cet mihi q̄ scām theologiā legas frib⁹ dūmō ꝑp hmōi studiū scē oronis ⁊ deuotiōis spiritū nō extinguāt: sicut i regula ꝓtinet. Vale. ¶Propter theologie sacre cognitionē atq; speculationē rex, diuina x itroducit: q̄si de se loquēs btūs anton⁹ in epla bodierna q̄ scribit sapie. vij. c. Optaui ⁊ datus ē mihi sensus. Inuocaui ⁊ venit i me spūs sapie: ⁊ ꝓposui illā regnis ⁊ sedib⁹ ⁊ diuitias nihil eē duxi i cōparōe illi⁹: nec cōparaui illi lapidē pciosū: qm̄ oē aux i cōparōe illius arēa ē etigua ⁊ tā q̄z lutū estiabit argētū i ꝓspectu illi⁹. ¶Scda ꝓditō q̄ decorē fec̄ ꝑdicationē beati antonij dr̄ humilis obediētia. Nā ad p̄dicandū nō se presumptuose vel arroganter igessit: sed prelato x suo x precepto monitus ⁊ astrictus. Et vt scribit in. c. nisi cum pridez. de renunciationibus. Tūc in te veraz humilitatē custodies: cū p cā locuz sublimē auffugies: ⁊ p obedientiam nō dimittes. Cū eni tentasset adpartes sarracenox nauigare cū licentia prelatorum aduersa grauiq; valitudine impeditus ad partes fideliū tandē redire cōpulsus fuit. ⁊ dum nauigantes hispaniā tentasset petere vētis flantibus nō secundis ad sicilie insulā applicuerunt. Instabat aūt eo tpe generale capitulū fratrum minox assisij ꝓxime celebrandū Ad quod antonius debilis ⁊ infirmus pcuit. Soluto x̄o ex more capitulo frater gratianus tunc romādiole minister sanctū antoniū secuz duxit. Visitaq; illum ad quendā locū cōtēplationi dispositū fm q̄ ipse suppliciter exposulauerat: vbi totū se oronibus ⁊ alijs spiritualibus exercitijs dedicauit: sicut diffusius ponit in legenda: sicq; aliquādiu dono sapiētie plen⁹ simplicem inter simplices vitā duxit. Cū vero fratres ꝓ susciptēdis ordinibus missi ad ciuitatē forliuij ꝓfluxerūt inter quos affuit ⁊ beatus antonius. Eps loci perquisiuit religiosos ordinū qui ibi conuenerant: an aliquis verbū dñi p̄dicare esset dispositus. Et cū oēs id recusarent ad antoniū se vertit: importuneq; satis cū vt id perficeret exorauit. Cum x̄o ipse sepius recusasset: tandē deo sic disponēte epi voluntatē adimplenit. Cepitq; primo cū timore dñi simpliciter fari: in ꝓgressu aūt sermonis dei eloquia: ita ꝓfunde: ita subtiliter: ita etiā efficaciū eructauit: vt oēs in vehemētē stupore cōuerterit. Fratribus aūt ipsis minoribus res videbat hec noua: qm̄ ꝓ sanctus antonius tantam desuper gratiā accepisset: vt memoria ꝓ codicibus vteret: nullū tū in eo scientie aliud perpendebat iudiciū: nisi q̄ pauca perraro ydaliter loquebatur. Cū x̄o virtus tanti patris generali ministro nota fuit: mox in publicum ꝓdire cōpellēs antoniū: officium sibi predicationis iniunxit. ¶Tertia ꝓditio que decorauit antonij predicationem dr̄ gloriosa assistentia. Astitit illi quippe predicanti verissime gratia dei: qō vtiq; multa de illo miracula verissime scripta testant. Ex quibus aliq̄ enarremus. ¶Primuz de piscibus ad predicationē suam nōnisi miraculose ꝓfluentibus. Dū. n. ipse aruminū predicaret: vbi hereticox magna copia morabatur ꝓtra cox errores disputās cupiebat eos ad lumen ꝛducere veritatis. Ipsi x̄o nec eius x̄ba audire dignabantur. Quare scūs anton⁹ deo inspirante accessit quadaz die ad os fluuīs iuxta mare: ⁊ stans in rippa que mari appropinquabat ⁊ flumini icepit pisces aduocare dicēs Audite verbū dñi pisces maris ⁊ fluminis: ex quo illud audire contēnunt heretici infideles Et ecce conuenit statim ibi tanta pisciuz multitudo q̄ nunq̄z tanta simul in alijs partib⁹ fuit visa: ⁊ oēs tenebant capita aliquantuluz extra aquam. Quibus sanctus antonius solēniter predicare cepit dicens. Fratres mei pisces multum tenemini ꝓ vestro modulo referre gratias creatori qui in vestruz habitaculū dedit vobis tam nobile clementū: ita vt aquas dulces ⁊ salsas ꝓut expedit habeatis refugia. Insup multiplicia contulit: vt enitentz icommoda tē pestatis. Exhibuit insup vobis clemētū dyafanū ⁊ lipidū: vt vias ꝓ quas icedatz ⁊ escas plenius videatz vt viuē possitz. Idē creator escas vobis necessarias administrat: vos i creatione mundi ꝓ benedictione a deo multiplicationis preceptū habuistis: vos i diluuio ceterī aialib⁹ extra archā pereūtibus absq; lesione reseruati fuistis. Vobis data fuit ex iperio Jonā ꝓphete tam dñi reseruare ⁊ illū post triduū in terrā reponere. Vos ⁊ censū dño iesu xp̄o: cū tā q̄z pauper nō haberet vñ staterem soluere obtulistis vos ante resurrectionē: ⁊ post fuistis cib⁹ eterni regis dñi iesu xp̄i. ¶Propi que oia laudate ⁊ benedicite deū: a quo tot beneficia singularia pre ceteris aialibus recepistis. Ad hec verba ⁊ similia exultabāt pisces aperiebāt ora ⁊ signis quibus poterant altissimū collaudabāt. Tunc antonius clamans dicebat. Benedictus deus eternus q̄ magis honorāt pisces deū q̄z homines heretici. Ad qō miraculū ocurrit populus ciuitatis: quod videntes heretici cōpuncti cor

de ad pedes sancti antonij vt ꝑdicationē illis faceret ꝓsederunt. Tunc sanctus antonius de fide illis efficaciter adeo ꝑdicauit ꝙ oēs ꝓuertit hereticos: ⁊ fideles in fide roborātos cum gaudio ⁊ benedictione remisit. ¶Pisces etiaz li centiati a sancto antonio quasi gaudētes ⁊ capitibus sancto applaudētes: ad maris partes varias abierunt. Aliud miraculū fuit de pluuia que nō tetigit auditores eius. Cuz. n. semel in ciuitate lenisarcensi populo ꝑdicaret in quo dā latissimo cāpo: turbatus est aer tonitrua sonare ceperūt ⁊ pluuia spargi: timens Xo populus abire disponebat. At sanctus silentio ꝛperato orauit ad dñm. Statim in loco illo cessauit pluuia: cū tñ in circuitu vndiqz pluuia efflueret abundanter. Finito itaqz sermone omnes gratias dederunt omnipotenti deo. In ciuitate adhuc paduana: quidam noie petrus filiam suaz que paduana dicebatur ad sanctum adduxit: erat illa annorum quattuor: pedum gressu priuata: ac morꝛe serpentum reptans: ⁊ morbo caduco laborans: hanc dū ad preces patris antonius in sancte trinitatis noie ꝓsignasset: mor omnis aduersa valitudo dimisit. Sanaqz facta est ⁊ a morbo caduco ⁊ ab ambulādi impedimento. In eadem ciuitate paduana: quidam noie leonardus cōfessus est beato antonio: ꝙ pede percusserat matrem suā: ita ꝙ ex vehemēti impulsu in terram ceciderat: ꝙ vir dei horens ipsum dure redarguit. Et inter cetera ei dixit. ¶Pes qui peccauit patrē aut matrē debet ꝑtinus amputari. Hoc autem vir simplex non recte intelligens ⁊ ꝓpter culpaz ⁊ sācti exasperationē tristis effectus domū concite redijt: pedemqz ꝓpriū illico mutilauit: quod vbi mater asperit ad sanctū antonium festina prexit. Conquestaqz de ipso ꝙ filiū suum ita īstruxerat: ⁊ confidens tū in sanctitate illius ꝑcabatur vt ꝑ ipso dñm exorare. Sanctus autem ipsam cosolando se legitime excusauit: ⁊ mox ad ipsum peruenies oratione ꝑmissa pedem coniūgens tibie: facto pariter signo crucis sacris manibus aliquādiu desuper liniens statim pes ita insertus ⁊ ꝓsolidatus est tibie ꝙ ibidē surrexit homo alacer ⁊ icolumis exultās ⁊ laudans omnipotentem deum.

¶Qz deus glorificauit sanctum antoniū ꝑ reuelationem mortis eius ⁊ canonizationē atqz frequentem erauditionem illoz qui inuocant patrociniū eius. Capitulū. iij.

Tertia beati antonij excellētia dicit glorificationis. ¶Preter quippe gloriam illā beatam quam adeptus est in regno celoz glorificauit deus sanctum suum in ecclesia militante triplici gloria.

¶Prima reuelationis.
Secunda canonizationis.
Tertia erauditionis.

¶Prima gloria dr reuelationis. Voluit deus felicē illius transitum mirabiliter reuelare. nā vt scribit in cronicis ordinis. Eodē die q̄ beatus antoni padue ex hac vita migrauit. Abbas Ycellensis erat in camera sua diuinis meditationibus intentus. Tunc ad cum solus ingrediens antonius post numiā salutationē beniuolā vir sanctus adiens. Ecce domie abbas ꝙ relicto asello meo padue vado ad patriā festinanter. Et confestim cum abbatē in gutture vbi tunc grauiter patiebat familiarius tetigisset: ⁊ continuo ab egritudine liberasset: exiens foras non est amplius visus. Ille Xo abbas ꝓsiderans ꝙ forte ad natiuā patriam. s. bi spaniaz pergeret: eius decessum totaliter ignorans surrexit vt ipsum aliquantulū retineret: ⁊ exiens extra cellam cum non inueniret anxie a monachis requirebat: vbi esset frater antonius. Quibus rīdentibus ipz non venisse ⁊ vbi esset se penitus ignorare. Ille firmiter asseruit se modo illū vidisse: a quo etiam ⁊ curatum se atqz sanatū asserebat. Et cū nullibi reperiretur prefatus abbas ad cor rediens certissime intellexit beatum patrē per mortis excessum ad patrie celestis ꝓuiuiū perrexisse. Et notās tēpus diligenter postmodū liquido reperit eadē hora qua sibi apparuit ipsum ex hac vita migrasse. ¶Secunda gloria qua deus hunc ¶sanctum sublimauit dr canonizationis. Bregorius. n. nonus obseruatis omnibus in sancto canonizatione debitis: ipsum sanctū cathalago sanctorum ascripsit: a die sui obitus mense. xj. Eo dē die vniuersus vlirbonensis populus vnde iste sanctus fuerat oriundus solēnitate maria letabat: ⁊ causā exultationis huiusmōi oēs penitus ignorabāt. Mā de ipsius canonizatione nihil sciebant: ⁊ vt aiunt campane ciuitatis ꝑ se sonabant. Cōpertūqz est postea ꝙ eodē die fuerat beatissimus antonius solēniter canonizatus. Anno vero dñice incarnationis. Mcc. xlviij. Constructa pregrandi ecclesia in eius honoꝛe. Corpus ibi trāslatū est: ⁊ cū din sub terra iacuisset inuenta est lingua eius adeo recēs rubicūda ⁊ pulchra: q̄si eadē hora pr̄ sanctissim⁹

discessisset: cū tñ elapsi fuissent a die mortis anni. xxiiij. ⁊ amplius. Ipsam aūt lingnā Dominus bonaventura tunc ordinis generalis minister q postmodū fuit cardinalis epūs albanēsis: cū pñs eēt illius trāslatiōis gaudijs in manibus reuerēter accipiēs cū lachrymis cepit devotissime huiuscemōi Ybis affari. O lingua benedicta q̄ semp dñm bñdixisti ⁊ alios bñdicere fecisti: nūc manifeste apparet quāti existi meriti apud deū. Et infigens ei dulcia oscula: iussit eā scorsuz honorifice collocari. ¶ Tertia gloria bti antonij dr exauditionis. Ipse gppe auxiliū eius poscētibus cūqz inuocātibus liberaliter pdescēdit: pces q̄s ac vota suor devotorū exaudit. Qualr Yo sci ⁊ beati oratiōes nostras agnoscāt: oñdit richar. ī. iiij. di. xlv. dicēs Qr ipsi cognoscūt oēs supplicationes nras q̄s eis porrigim⁹ ī Ybo dei q̄ clare vidēt. Qr vis enim nō videāt oia que videt Ybū tñ pbabile est q⁹ ī illo videant oia q̄ facimus ⁊ dicimus ⁊ q̄ i corde gestam⁹ ad reuerētiā cor. Et qs enarrare valeret: quot a diuersis periculis bti antonij fuerint meritis liberati. Quot ad eū fūdentes pias pces exauditi. Obmissis tñ alijs aliq̄ p devotione nra inflāda hoc loco subnectemus. Regina legionis multū i brō antonio pfidēs tenuit filiā. xj. annor pra volūtatē regis ⁊ baronū tribus diebus defunctā: orans ⁊ dicens. Beate antoni ego fui de patria tua: redde mi bi filiā meā. Que surrexit matriqz dixit. Parcat tibi deus mater. Cū. n. essem inter virgines in glia: brūs antonius pcibus vestris astrict⁹ a dño impetrauit: vt ad vitā redirē. Sed vnū sciatis q nō ero vobiscū nisi diebus. xv. quod ita ipletuz est sicut dixit. In ciuitate vlixbone filius sororis bti ātonij forte gnuēnis ⁊ puerulus: cū alijs pueris in mari ludēs: cuersa nauicula solus alijs natātibus ē submersus. Mater Yo post spatiū triū horar accurrēs filiuz mortuū a piscatoribus accepit. Quē cuz vellet sepelire pater. Cōuersa mater ad beatū antoniū dixit cū lachrymis. Frater mi si pius extraneis es: noli mihi sorori tue eē crudelis ⁊ dur⁹. Esto mihi ppitius ⁊ mihi filiū redde: quē tuo ordini sancto si reuixerit dedicabo. Mor puer surrexit icolumis: ⁊ tandē adultus intrauit ordinez: ⁊ vsqz in finē sue vite sancte ac laudabiliter pseuerauit. Frater Bernardinus de parma ex quadā grauī egritudine duobus mēsib⁹ mutus existēs ad tantā debilitatē peruenerat: q̄ nec candelā poterat extinguere suo flatu timens de suffocationis periculo: cū iam ei different medici subuenire: fecit se ad sanctuz antonium paduam adduci: ⁊ ante archam sci p̄stratus: orās qz feruentissime cū multis fratribus ⁊ populi frequentia statim ibidē ⁊ loquelam recupauit ⁊ pfectā sanitatē recepit. Atqz cum fratribus salue regina: leta ⁊ sorenosa voce cantauit. Tempore bonifacij pape octaui reparata est tribuna basilice salnatoris in laterano: cui depingēde opere mosaico deputati sūt duo fratres minores in illa arte valde periti. Designatis autem imaginibus quas idem papa ibi depingi mandauerat: videntes illi frēs q̄ adhuc loca superant: in qbus alie imagines possent poni, pprio motu vel forte diuino instinctu beatorum frācisci ⁊ antonij imagines que etiam hodie ibi cernunt: hinc inde depinxerunt. Quo ad eiusdem domini pape delato noticiam mandauit quibusdā clericis hec sibi er linore nunciantibus ita dicens. De imagie sancti francisci post q̄z ibi est equanimiter toleramus: sancti antonij vero imaginem delete: ⁊ loco eius imaginem beati Bregorij facias. Qui accedentes vnus post alium ascendētes confessi sunt ab vna persona terribili ab alto in terram deici. ⁊ quasi in furiam versi fuerunt a cepto proposito impediti. Et sicut dicti fratres pictores referebant: quidam illorūz statim infra breue tempus spiritū exhalarūt. Audiens hoc memoratus papa referentibus demandauit. Dimittatis inquit stare sanctū illū sicut vult: quia potius possemus cū eo perdere q̄z lucrari. In begra castro rgni portugalie vir quidam petrus noīe potens ⁊ diues: ⁊ ordini fratrum minor tanta dilectione astrictus: q̄ cis ibi ptulit locū pro edificatione cōuentus ⁊ pro edificijs plura dedit. Cū aūt infirmaretur ad mortem: quattuor fratres minores ⁊ alij de sua familia vigilantes in camera eius exitū expectabant. Tenebat er deuotione predictus petrus habitum fratr cum quo elegerat sepeliri. Et ecce duo fratres minores vnus ad eius dexteram alius ad sinistram sibi apparuerunt. Cui vnus eorum dixit. Petre cognoscis nos? Et ille cognosco vos esse fratres minores: sed non habeo noticiam personarum. Et ille: ego sum sanctus franciscus ⁊ iste est sanctus antonius: ⁊ propter deuotionem quam semper ad nos habuisti: missi sumus ad te consolandum: ⁊ de ista infirmitate curandū. Et tunc ille rogauit sanctū franciscum vt habitū quem sup

se habebat benedicere dignaretur. Quo facto ambo diſparuerunt. Et ille tanta celeritate cõualuit: q̃ oēs pñtes in ſtupoꝛem ꝓuertit. Et extunc duodecim annis ſuperuixit: reſeruans ſibi illum habitũ benedictũ in ſcrinio cum quo fuit tandem mortuus ⁊ ſepultus. Duꝝ filia cuiuſdam militis ioannis petri de guarino de licio ciuitate mea natiua ſuperioꝛib⁹ annis ageret in extremis ⁊ iam ꝑ ipſa crequia q̃ pompa diſponeret: pararenturq̃ funeralia indumenta: ⁊ luminaria: ceteraq̃ ſm patrie moꝛẽ: emiſſo voto per patrẽ eius prefatũ ad ſanctũ antoniũ illico ad ſe redijt: confoꝛtataq̃ loqui cepit ⁊ die ſequenti de lectulo ſana ſurrexit. In prefata ciuitate licij euenit qđ narro. Erã ego hoꝛa miſſarum in camera mea: ⁊ venit ad me quidam de terra tricaſij meſtus ⁊ dolens: qñ die precedenti ſaccũlũ quendam cũ centũ ducatis perdideꝛat: rogabatq̃ vt in nr̃a p̃dicatiõe inẽtoꝛes monere quatenus reſtituerẽt ſibi: qđ bona ſciẽtia retinere nõ poterant. Ar ego illum cõmonui vt ad eccleſiaꝫ ꝓgeret: ⁊ ſancto antonio ſe cõmendaret. Qui meis ꝓſilijs acqeſcens ad ſacriſtiam ſe ꝓtulit: ⁊ fratrẽ vnũ ſacerdotez requiſiuit: vt miſſam in honoꝛẽ ſancti antonij ꝑ eo celebꝛaret. Dũ aũt ſic miſſa celebꝛaretur: aſtabat ille ⁊ mente deuota ſancto antonio ſe cõmendabat: vir ſacerdos elcuauit ſãctiſſimuz ſacramẽtum: ⁊ eccc venere ad me duo iuuenes ſaccũ cum integra pecunia deferentes: oãtes vt populo ſignificarem in publico noſtro ſermone qualr ipſi pecunias illas inueneꝛant: q̃s reſtituere erant parati: diꝛi eis q̃ nõ erat lõge eundũ cũ patronus in eccl̃ia ad hoc moꝛaret. Adiſi itaq̃ ſocium ꝑ illo ⁊ miſſa finita ad me venit ac pecunias amiſſas meritis beati antonij recuperauit. Pauca ſunt imo quaſi nulla q̃ diꝛim⁹: cũ q̃ttidie moꝛtales inumeꝛa a deo ſuſcipiãt btõ antonio iteruenĩente bñficia. Liberãtur eius interuẽtu a naufragio ſepiſſime nauigantes a periculis grauiſſimis: mulieres parturientes: ab infirmitatibus varijs illas patiẽtes: ab oppꝛobꝛio ſterilitatis vꝛoꝛes q̃q̃z ꝓpterea viris exoſe: a periculis fluminũ: latronũ: aliorumq̃z diſcriminũ peregrinantes. Propiq̃z oia ⁊ ſiꝛia in toto oꝛbe ſanctus hic a cunctis fidelibus fidelisſimus aduocatus expoſcit. Quẽ nos deprecemur vt ⁊ ꝑ nobis perpetuus interceſſoꝛ apud deũ imoꝛtalẽ aſſiſtat: ipetretq̃z gratiã ⁊ tandẽ vitã eternã. Amen.

¶ Sermo ſeptuageſimus de ſancta catherina de ſenis tertij oꝛdinis ſancti dominici.

Alte filie cõgregauerunt diuitias: tu ſupgreſſa es vniuerſas. Scribunt hec verba ꝓuerbioꝝ vlti. c. Inuente ſunt vſq̃z in pñtẽ diẽ q̃ plures mulieres ſanctiſſime que ĩ habitu ſãcti dominici ſeruientes ieſu xp̃o reſplenduerũt miro fulgore virtutuz ⁊ ſanctitatis. Quibus tñ plata eſt btã catheria ſenẽſis noſtro tpe cathalago ſanctoꝝ ꝑ Piũ pontificem sũmuz annumerata. Sed vt ſua opera atq̃z virtutes pleni⁹ innoteſcant: in pñti ſermone de preſtantiſſima tante virginis excellentia verba faciemus Cui⁹nõ icõgrue imo accõmodatiſſime referre poſſum⁹ Xba ꝓpoſita i themate nr̃o in q̃ cõmẽdat q̃ diuitias Xrutũ copioſiſſime ſup ceteras ꝓgregauit: Inqt. n. Bernar. in ſmõe de ſpũali regno. Vere diuitie nõ opes ſũt ſz Xtutes q̃s ſecũ ꝓſciẽtia poꝛtat: vt in ꝓpetuũ diues fiat. Quã bonuſta diuitijs catherina ingreſſa ẽ regnũ celoꝝ. De cuius excellẽtia tria myſteria ꝓponimus contemplanda.

Primũ dr̃ poſſibilitatis.
Secundum ſingularitatis.
Tertiũ ſublimitatis.

In primo videbimus an fuerit poſſibile beatã catherinam in muliebꝛi ſtatu tam ampliſſimis pꝛerogatiuis fuiſſe dotatam.

In ſecundo quibus virtutibus fuit ſingulariter ado:nata.

In tertio vero q̃ fuerit a deo ſupnaturalibus gratijs ſublimata.

¶ Qz nõ debet aliquis exiſtimare impoſſibilia foꝛe illa: que de beata catherina dicuntur: cum deus multipliciter magnificare voluerit ctiaz femineum ſexum. Capitulum. j.

Primũ myſteriũ contẽplandũ de excellentia ⁊ ſanctitate beate catherine dicitur poſſibilitatis. Inſultãt quippe nobis de ea loquẽtibus pleriq̃z: vel paſſione humana deuicti: vel ſua ꝓſumptione inflati: aut qđ deterius eſt: fide religione ac deuotione penitus teiuni ⁊ nudi: aſſerentes nõ expedire de vna muliere tanta cructare magnalia: nec poſſibil⁹ credũt: aut veriſimile foꝛe: vt hec ſponſa xp̃i fecerit tãta egregia facinoꝛa quãta vel ſcripta ſũt de ea vel dicunt. Quibus nos obuiare volẽtes oſtẽdemus q̃ deus omnipotẽs muliebꝛẽ ſexum: q̃ ſibi ſic placuit: magnifecit ĩ multis ⁊ pꝛecipue in ſeptem.

Primo in nobili ꝓductione.
Secundo in excellenti ꝓsignatione.
Tertio in ꝓphetica illustratione.
Quarto in materna electione.
Quinto in iocunda apparitione.
Sexto in mirabili fortificatione.
Septimo in gloriosa resurrectione.

¶ Primo deus magnificauit mulierē sexum in nobili ꝓductione. Nā deus benedictus vt inquit tho. ꝑma q.q.lxxxrij. Qui solus ē nature instituto: potuit vix vel de limo terre: vel mulierē de costa viri formare. vnde Aug⁹. li.ir. sup genes. ait. Formare vel edificare costaz vt mulier esset nō potuit: nisi deus a quo vniuersa natura subsistit. Q̄z autem ministerū angeli exhibuerunt deo in formatione mulieris nescimus. Certum tñ ē q̄ sicut corpus viri de limo nō fuit formatū ꝑ angelū: ita nec corpus mulieris de costa viri. Formauit Xo deus ipsaz mulierem in adiutoriū viri: vt scribit genes. ca.ij. In adiutorium. s. generationis. Et sm phum etiā domestice vite: quare t ipa ad vniuersi ꝓfectionē cōcurrit. Et vt ait Richar. in suo. iiij. di. xliij. Quāuis mulier generet ꝓci intentionē nature ꝓticularis: est tñ de intentione nature vniuersalis: que vtruq̄z sexum requirit ad perfectā humanę spēi generationē: vt aūt deꝰ ꝓducte prime mulieris nobilitatē manifestaret: dum illaz de costa ab adaz detracta formare vellet: immisit soporem in illuz. Vt aūt asserit Aug⁹. ir. sup gen. ad litterā. Sopor ille fuit raptus vel extasi: quia tunc forte vidit per essētiam dñi t iterfuit curie angelorꝫ. Costa etiā illa sm tho. detracta fuit absq̄z lesione, t dolore. Et vt refert landulphus i suo ho. di. xvij. fuit costa sic detracta angelico ministerio: iz illoruz nō fuerit ministerio formata. ¶ Secūdo deus magnificauit mulierē sexū in excellenti consignatione. Voluit quidē sua imagine illā consignare. vñ. gen. i.c. Cū dixisset scriptura. Creauit deus hoiem ad imaginē suā: ad imaginem dei creauit illum. Deinde, subiunxit masculuz t feminā creauit eos: vt sic intelligaī etiaz mulier ad imaginē dei creata. Ad q̄ clarius inuestigandū dicit Bonauētura in. ij. di. xvj. t tho. ꝑ. p. q. lxxxriij. Q̄z cū hō sm intellectualē naturā ad imaginē dei eē dicaī: sm hoc marie ē ad imaginē dei q̄ intellectualis natura deū marie imitari pōt. Imitaī āt intellectualis natura marie deū: quātū ad ꝟ q̄ deus seipsū itelligit t amat. Et sic tā i viro q̄z in muliere inuenit dei imago: quantū ad illud in quo ꝑncipaliī ratio imaginis ꝓsistit. s. quātū ad intellectualē naturā. Sed quantū ad aliqd secūdariū imago dei inuenit in viro: sm q̄ nō inuenit in muliere. Nā vir ē ꝑncipiū mulieris t finis: sicut deus ē ꝑncipiū t finis totius creature. Vnde apl'us ad corinthios. Vir est imago dei: mulier autez est imago viri. Et hoc mō intelligenda sunt ꝟba que ponunt. xxxiij. q. v. c. hec imago. t. c. mulier vbi dr. Mulier nō ē ad imaginē dei. s. quantū ad ꝟ secūdariū nō quātū ad ꝑncipale. Sil'iter dicit richar. de angelo t de hoie in suo scō. di. xv. q. s. quantū ad id i q̄ essētialr ꝓsistit rō imaginis: exꝑssius ē imago dei in angelo q̄z i hoie Idē dicit tho. vbi. s. Vñ grego. xxxvij. moraliū exponēs illud Ezechielis. Tu signaculū silitudinis: ait. Iz hō ad similitudinē dei creatus sit angelo tñ quasi maius aliqd tribuēs nō eū ad sil'itudinē ꝓdit̄ iz ipsum signaculū sil'itudinis dei dicit: vt q̄ subtilioꝛ ē in natura: eo i illo sil'itudo dei plenius credaī exꝑssa. hec ille. Sz q̄z tū ad aliq̄ accidētalia: exꝑssius ē imago dei in aīa q̄z i angelo: quātū aīa ꝓtinet t regit totū corpꝰ suū: tanq̄z suū vniuersū cristēs i q̄libet ꝑte illiꝰ sicut deus regit t ꝓtiet totū vniuersū: totꝰ existēs i q̄libet ꝑte vniuersi: vir itaq̄z t mulier cōueniūt i imagine: q̄z tū ad id q̄ imagini essentiale vt ꝓdictū ē: iz vir illā excedat quātū ad id q̄ ē accidentale. ¶ Tertio deus magnificauit mulierē sexū i ꝓphetica illustratiōe. Nam t mulieres q̄z plures ꝓphie lumīe illustrauit. Sicut fuerūt maria soror aaron. vt ꝑz Exodi. xv. c. qnquagesima di. decreto rꝫ. c. si pꝰ ordiationē. Et Anna ꝓphetissa Luce. ij. c. Et Sibylle: q̄z meminit Lactantius li. i. diuinarꝫ istitutionuz Et vt scribit i glo. iudicū. iiij. c. q. mulieres assūpte sunt ad gratiā ꝓphetic fit vt i ꝟ ꝓsteꝛ occasio mulieri nec ꝓfirmitatē desꝑet. ¶ Quarto magnificauit deus mulierē sexū in matna electiōe. Volēs qppe humanā sibi copulare naturā: virginē mulierē in matrē elegit: cui tam amplissimū gre sue munus ꝓcessit: vt tā i meritorq̄z i ꝑmo: post suū filiū oēm supauit creaturā: tā angelicā q̄z humanā: cui etiā t si honor latrie nō sit exhibēdus tñ honor dulie dignioris ñ ē sibi denegādus: ita q̄ magis ipsa sit honorāda q̄z aligs alius: imo gcūq̄z alij ꝓcius t sci regni celorꝫ. De ꝓstātia Xo eius maternitatis diximus i sermōe de eius visitatiōe. ¶ Quinto magnificeit deus mulierē sexū i iocūda apparitiōe. Surgēs nāq̄z ex mortuis rex seculorꝫ

ꝑmo mulieribus se videndum exhibuit. Unde marcus vlti.c.ait. Surgens iesus mane prima sabbati:prio apparuit marie magdalene. Electa fuit mulier vt esset nuncia vite:ne despiceret serus femineus:eo q mulier nuncia fuerat mortis. Et de hac materia diffuse dictū ē i sermone de resurrectiōe xpi. ¶ Sexto magnificauit deus mulierē serum i mirabili fortificatione. Fuerūt quidē mulieres inumerabiles:que virginitatis amore succense:ceteroq fidei xpi inflāmate adeo fortes iuente sunt:vt nec impiorum tirānoꝝ minas timuerūt:nec illata cuiuscunq generis horrorē supplicia:nec mortez aufugerūt violentā. ¶Patēt hec oia in catherina:Cecilia:Agatha:Lucia:Agnete:Eufemia:Ruffina:Secūda:Anastasia:Eulalia:¶Prisca:Dorothea:Viuiana:Cristina:Justina:Perina:Margarita:Martina:Emerentiana:Apolonia:Sabina:Barbara:Vrsula t vndeci milibus sociabus eius:ceteriſqꝫ:quoꝝ noia t mirāda gesta longum foret exꝑmē:q oēs ꝑ naturā ꝑditiōis naturalis ipsaꝝ aio forti atq ꝓstāti queq supauerūt tormēta:mortēq inter illa ꝓstantissime ptulerūt. Nō potuerunt hec fieri nisi supno assistente psidio:cū mulieres sint natura sua molles in alios:t multo magis ad seipsas pie. Inquit.n.Aristl.i li.de aialibus. In oi genere aialiū:mulieres sūt naturaliꝫ pie excepta vrsa t leoparda. Tanta igit firmitas animi i virginibus supradictl non potuit nisi a bono deo ꝓuenire. Ob quod ecclesia ad deū ita dicit Deus qui iter cetera potētie tue miracula etiā in seru fragili victoriā martyrij ptulisti. ¶ Septimo magnificauit deus mulierē serū i gloriosa resurrectione. Unde eodem testat Augl. li.xxij.de ci.dei. Mulieres i seru femineo resurgent:q hoc exigit natura indiuiduit:t ꝓgruit perfectiōi speciei:t erit occasio laudādi sapientiā diuinā vt ponit richar.in quarto:vñ augl. vbi.s.sequit dicēs. Mēbra feminea nō erunt accōmodata veteri vsui:sz nouo decori quo ñ alliciat aspiciētis ꝓpisētia:que nulla erit:sz dei laudet sapiētia atq clementia. Cū igit artifex ille mundi sapiētissimus mulierē serum tot miris varijsqꝫ modis voluerit reddere dignū. Cur icredibile ē q beatā catherinam magnā fecit iter sanctos. Nō est ipossibile apud deū omne verbū. Ipse itaq deus hāc virginē nasci fecit i famosa amplissimaq ciuitate senarum:parētibus popularibus honestissimis t timentibus deū:fame bone apud oēs. ¶Pater Jacobus benencasa vocatus ē:mater Xpo lappa. Ex ipsis ꝓdijt hec filia i etate infantili omnibus grata t cunctis amabilis. Que dū gntū vir attigit annū ad virginis gloriose Marie deuotionē se conuertit. Et sepius tunc videbatur ascendendo t descendendo per gradus scale que erat in domo:dei matrem humiliter salutare dicendo. Ave maria:cuius virtutes i q bus profecit in sequenti mysterio latius reserabuntur.

¶ De septem precipuis t singularissimus virtutibus quibus floruit beata catherina.

Capitulum.ij.

Secundum mysteriū contemplandū de excellentia t sanctitate beate catherie dī singularitatl. Fuerūt qppe i illa vltra alias virtutes septē precipue t singularissime.

¶Prima dī virginitas.
Secunda magnanimitas.
Tertia austeritas.
Quarta pietas.
Quinta pacientia.
Sexta humilitas.
Septima perseuerantia.

¶ ¶Prima virtus ꝑcipua t singularis fuit virginitas:que in ea satis laudabilis extitit maxime propter tria.

¶Primo ꝓpter etatem.
Secundo ꝓpter ꝑfectatē.
Tertio ꝓpter puritatē.

¶ ¶Primo reddit laudabilis Xginitas catherie ꝓpter etatē. Nā septio etatl anno votū exprest fum emisit de Xginitate seruāda. Nec obstat q nondū ad annos puenerat pubertatl:vt sic diceret infantili motu excitata vouisse:quoniā si malitia supplere pōt etatē:vt ingt Dñs Motticn.i sūma li.x.de despon.ipu. multo fortius id pōt gratia dei. Sicut pie credimus de sācto nicholao q quarta t sexta feria dū infantulus erat:lac ex pectore matris vel alterius cuiuscūq suggere recusabat. ¶Potuit itaq spūs sācti gratia libeꝝ arbitrium catherine accelerare vt Xginitatē se seruaturā voueret: qđ facile deꝑhendi pōt. Ex ostēsa sibi visione mirabili. Sexto quidem anno etatl sue redeunte puella de domo sororis sue nupte:vidit i aere supra eccle sia fratrū predicatoꝝ saluatorē sedentē in trono idumentis papalibus insignitū t aplis sociatum. Qui eleuata manu i cā ituens signo crucis illam benedicebat. Qua habita visiōe adeo extitit in dño ꝓfortata:vt nil aliđ quereret nisi

loca secreta orationi apta: puellasq; ceteras Xpo
& exemplo induceret ad orandū. ¶ Scōo redditur laudabilis virginitas catherine ꝓpi cōtrarietatē. Mā ꝫ parentes illius multo tpe vidissent in filia tot signa & primordia sanctitatis ignorabāt nihilominus votū virginitatis per eā emissū. Qua de re cū. xij. annū iā attigisset istabat mater vt inciperet se ornare sicut cetere nuptui tradende facere ꝓsueuerūt: quod illa facere renuit: & post sororis illius iam nupte suasu vel leuiter se ad ornatū cōposuit: nō vt virginitatis ꝓpositum infirmaret: sed vt sic ꝓdescenderet importune psuasioni sororis. Tū cito semetipsā redarguēs: ad lamēta pēnie se conuertit: ac si aliqō grande peccatū perpetrasset: cū in rei veritate vix peccauerit venialiter. Cū Xpo ardētior ex post deuotioni & orationi se dedisset: nullaq; de ornatu corporis incesset ei cura: parentes quendā religiosū deū timentem & eis notū precati sunt vt filiam alloqueret monereq; vt se pararet ad vix in breui suscipiendū. Ille aūt cognito ꝓposito virginis illā i domino confortauit: monuitq; vt capillos tōderet: qō illa q̄z primum impleuit. Nesciētes adhuc sui que in corde eius latebāt omni libertate locoq; secreto priuarunt: deputarūtq; cunctis vilibus seruitij domus: que patienter oia sustinēs ad quandā camerā vnius sui germani que erat sine clausura se colligebat: ibiq; spōsum virginū xpm orabat. Tandem clapso aliquantulo spatio suos aduocans votū qō ab infantia vouerat publice reseruit. At parentes omni duritia depositā: illam benedixerunt: & ꝓhibuitq; pater omnibus de domo ne illam de cetero molestarent. ¶ Tertio laudabilis fuit virginitas catherine ꝓpter puritatē. Nō enim solū integritatē carnis retinuit: ꝫ mentis puritatē vsq; ad mortem seruauit: quod declarauit mira ipsius desponsatio. Cōtigit quidē q̄dam carnis priuij tpe catherinam cunctis temporalibus delectationibus cōtemptis orationem suā intensius replicare: eiq; dñm apparere ac dicere. Quoniā mūdana queq; meo amore calcasti: ego solēniter te desponsare decreui. Tunc apparuit gloriosa dei genitrix: Joannes euangelista: Apostolus paulus: beatus dominicus atq; dauid psalterium pulsans. At genetrix dei dexteram virginis sua manu suscipiēs digitoq; suos extendens ad filiuz postulabat quatenus eā desponsare dignaret. Qui annuo suscepto: ōxtereq; sue annulari digito im ponens. Dixit desponso te mihi creatori & saluatori tuo in fide vsq; quo in celis tuas mecum nuptias celebrabis & tua virginitas semp cōseruabit illibata. ¶ Secunda virtus precipua & singularis beate catherie fuit magnanimitas ex qua audacter mundum contempsit: habitūq; ordinis de penitētia sancti dominici: deuote recepit: hic vero ordo tripliciter cōmendat.

Primo q̄ a sancto dominico institutus.

Secūdo q̄ ab ecclesia approbatus.

Tertio q̄ a deo magnificatus.

¶ Primo ordo ille fuit a sancto dominico institutus. Ipse beatus pater in lombardia hūc ordinē instituit: quē de militia iesu xpi a principio appellauit: eo q̄ illius ordinis fratres hereticis bona ecclesiaz vsurpantibus virilit̄ se opponebant: pugnabātq; omni conatu ꝓ predicatoz bonoz recuperatione & conseruatiōe Sed postea hereticis p sanctum dominicuz & sanctum petrum martyrem aliosq; predicatores deletis & penitus quasi extinctis mutatuz fuit nomen illud de militia in nomen de penitentia. ¶ Secundo ordo ille ab ecclesia fuit approbatus. Quod pz p Honoriū quartū & Joannem. xxij. Bonifacium nonum: & Innocentiū septimū: qui dicto ordini plurima priuilegia ꝓcesserunt. ¶ Tertio hic ordo est a deo magnificatus. Voluit.n. pleraq; dominas in illo viuentes & morientes signis & miraculis plurimis coruscare. Sicut fuit beata Joāna de vrbe veteri: beata margarita nouella de ciuitate castelli: beata helena de vngaria: & sancta Catherina de qua loquimur alieq; multe. Qualr ergo catherina huic ordini sancto se dedicauit docet eius legenda: in qua narratur q̄ a teneri annis ad patrem sanctum dominicum feruentissima deuotione trahebatur. Et cū semel dominū exorare vt conseruaret eam in promissa virginitate tali fuit visione cōmonita. Apparuerūt siquidem sibi plures patres institutores ordinum diuersoz: inter quos erat beatus dominicus: habens in vna manu lilium ardens sine cōbustione: & in altera suū habitum ꝓsuetum p dominas deportari. Cūq; sibi a prefato offereretur quem ordinum vellet eligere. Respondit se velle sancti dominici habitum suscipere. At ille beatus dominicus dixit. Forti animo esto o filia: quia certissime hoc habitu vt desideras induceris. Sicq; visio disparuit: & ipsa mansit in domino confortata. Tandez post parentibus reuelauit se virginitatem vouisse

illis consentientibus apud ecclesiam fratrum predicatorꝝ de sensu habitum diu affectatū cū magno feruore suscepit. ¶ Tertia virtus preciua ⁊ singularis beate catherine dicit austeritas. Fuit nanqꝫ suo corpori austera ⁊ rigidissima ꝓpter xp̄m ⁊ precipue in tribus.

Primo in cibo ⁊ potu.

Secundo in vestitu ⁊ lecto.

Tertio in vigilijs ⁊ orationibus.

¶ Primo quantū ad victum. Ab infantia carnes raro sumebat: quas postmodum totaliter a se amouit: seqꝫ ad esum panis ⁊ crudarū herbarum: ex toto redurit. Anno etatis sue. xij. herbaꝝ usa est succo: vinum autez ita limphatum sumebat ꝙ vini saporem carebat. Illud autem a. xv. etatis sue anno ex toto relinquēs inedias pluriū diez̄ sep⁹ passa est. ¶ Secundo fuit austera in vestitu ⁊ lecto. Panis lancis usa est ad tantum deueniens: ꝙ tam hieme q̄ estate vna sola tunica vestiebatur. Cilitio quādoqꝫ usa est: quod in cathenam ferream cōmutauit: ⁊ patrem dominicum imitās: se ter quotidie fortiter disciplinabat: lectum insuper de tabulis habebat: ⁊ lignum ꝓ ceruicali absqꝫ alterius rei additamento. ¶ Tertio fuit austera in vigilijs ⁊ orationibus. Nam ad hoc deuenit ꝙ infra duos dies: vix per horam ⁊ dimidiam dormiebat. Ad tantam autem tenuitatē ex austeritatibus deductum est corpus eius: ꝙ cum transisset eius spiritus ex hac vita repertus est vmbilicus renibus adherere. In principio etiam sue puellaris etatis duple fertur fuisse latitudinis q̄ xviij. annorum existēs. Confirmat hec omnia Pius pontifex maximus qui in bulla canonizatiōis ita asserit. Summa huius virginis abstinentia fuit ⁊ mirabilis vite austeritas. Nam cum vini ⁊ carnium vsum ꝓsus abiecisset: nec pulmentarijs vllis vteretur ad extremum eo deducta est: vt nec legumina ederet nec pane vesceretur: nisi celesti: quem verus christianus in sacramento sumit altaris ¶ Quarta virtus precipua ⁊ singularis beate catherine dicit pietas. Fuit ipsa pijssima valde ⁊ precipue quantū ad tria genera ꝑsonaꝝ.

Primo quantum ad pauperes.

Secundo quantum ad infirmos.

Tertio quantum ad peccatores.

¶ Primo quantum ad pauperes. Inquit enī Pius in bulla prefacta: pauperibus christi larga manu subuenit. Scribit in sua legenda ꝙ a suo patre licentiaz obtinuit: posse de bonis domus pauperibus elargiri. Et cōtigit semel ꝙ dū infirmitate corporis grauaretur: audiuit a multis referentibus qualiter vidua quedā cōuicina filijs ⁊ filiabus multa cruciaretur penuria: oratione ꝓmissa tantum robur obtinuit: ꝙ frumentū vinum ⁊ oleum vsqꝫ ad centū quasi librarum pondus in aurora ꝓfūda ꝓprijs humeris mira agilitate portauit: ac mirabiliter aperto ostio q̄ planius potuit in viduę domo deposuit: ꝫ dispensante dño velut alter nicholaus fuerit deꝑhēsa. Als Xo semel i fratrꝫ predicatorꝫ ecclesia cōstituta: cū quidam pauper ab ea elemosynam peteret: ⁊ illa nihil preter cruce argenteam que erat inter pater noster haberet: statim illa auulsa tradidit indigenti. Ap parens autem sibi postmoduz dñs: illamqꝫ ornatam lapidibus preciosis ostendens ei dixit. Tu mihi hanc hesterna die dedisti: ⁊ ego, pmitto tibi ꝙ in die iudicij cora vniuerso angelorꝫ ⁊ hominū ꝓspectu: illā ad tui gaudij cumulū presentabo. Insuper cum beata catherina sēper de melioribꝰ traderet ꝓtigit ꝙ vegete melioris vini abundanter pauperibus erogaret. In tantū autem est augmētatū: ꝙ vbi dictum vas sufficere consueuerat toti familie per dies viginti vel circa: tū ꝓ dicta familia ⁊ etiā pro pauperibus vsqꝫ ad tertij mēsis principiū abū dantissime pdurauit. ¶ Secūdo fuit pia hec virgo quantū ad infirmos. Nā egrotātibus sūma diligētia ministrauit. Seruiuit cuidā infirme noīe andree ab oībus derelicte: nec horore plagarum illā exhorruit. Quinimo cum aliqñ nauscam passa fuisset: vulnerū illius putredinē inspiciens ⁊ contrectans recollecta in quadā scutella lotura cum sanie illam ebibit dicēs. Amore spōsi mei iesu xp̄i corpus meū sic castigabo Quo fcō statiz cessauit ois p̄cedēs nausee tētatio: habuitqꝫ postea suo ꝓfessori referre nunqꝫ aliquid tam suauis p̄cepisse saporis atqꝫ odoris. Nocte vero sequēti apparuit ei iesus xp̄s: oñditqꝫ sua sacratissima vulnera dicēs. Quia meo amore tam abhominabilem potum sūpsisti tibi ingratus non ero. Sicqꝫ applicans os virginis ad proprij vulnus lateris. Bibe inquit filia de latere meo potum: quo aia tua tāta sua uitate replebitur: ꝙ etiam i corpore: qō ꝓpter me ꝓtēpsisti mirabiliter redundabit. Quo facto tam in anima q̄ etiam in corpore incredibili extitit suauitate dulcedineqꝫ repleta.

¶ Tertio fuit pia valde sancta catherina erga peccatores. Multos nanqꝫ orationibus suis

t meritis iuuit ne perirent. Sicut diffuse ponitur in legenda. Andream de belantis ciuem Senarum diuitijs affluentem egrotantem q̄z ad mortem: cū ex toto penitētiā sperneret sua oratione puertit ad dñm. Cum. n. p illo oraret ardentissime apparuit ihesus xp̄s p̄fato infirmo hortatusq̄z ē illum q̄ confiteret peccata sua: q̄ paratus erat sibi illa remittere. Qui cōpunct⁹ valde subito confessus ē. Et p̄dito testamento ad extrema deductus cum magna deuotione migrauit ad dominū. Fuerunt adhuc in p̄fata ciuitate senaz duo p suis maleficijs ad mortē damnati. Qui cum ducerent super currus t carnes coz a carnificibus decerperent ignitis forcipibus deum impie blasphemabant. Cum aūt catherina ista nouisset pro eis dñm amaro corde exorauit. Quibus cū ad portam ciuitatis venissent: apparuit saluator totus vulneratus eos ad puersionem inuitans: qui statim cōpuncti confessi sunt ſsacerdoti⁹: t blasphemias mutauerunt in laudes: sicq̄z letissimi tulerunt illa tam mortem. Et quis enarrare queat conuersiones omniū maloz: pfectū bonoz: roborationes imperfectoz: consolatiōes desolatoz: admonitiones spiritualiū piculoz: tam per suas ep̄las q̄z etiā oraculo viue vocis erga p̄sonas ois serus p̄ditionis t status p virginē excitatas. Quot sceleratos de faucibus iferni abstraxerit: quot obstinatos ad sui cognitionē reduxerit: quot seculo deditos indurerit in eius cō temptū: quot vtriusq̄z serus ad religionum diuersaz ingressum allexerit: quot de laqueis tētationū eruerit: Difficile nanq̄z foret cūcta cōmemorare. Nam aliquotiēs maxime in italia ex remotissimis partibus ad ipsā vtriusq̄z serus persone ſconfluebāt. Ad eiusq̄z aspectum atq̄z colloquium taliter compūgebant: vt sine dilatione currerent ad confitendū peccata sua Ob quā causā gregorius. xij. in adiutorium catherine tres cōfessores p̄cipuos deputauit. Qui taliter aliquando occupabant: vt nec spatiū haberent cēdi. ¶ Quinta virtus p̄cipua t singularis btē catherine fuit paciētia: fuit siquidē paciētissima t p̄cipue in tribus.

Primo in persecutionibus.
Secundo in tentationibus.
Tertio in passionibus.

¶ Primo fuit patiens ī persecutionib⁹: quod exēpla sequentia manifestāt. Fuit semis quedā palmerina de penitētia sancti dñici: que ist̄igāte sathana facta ē catherine tali emula: vt nec nomē ei⁹ audire valeret. Sz virgini semp detraheret. Ipsa tñ p illa dñm exorabat: t cū ad ifirmitatē graue icidisset Catheria ad eā visitādā se p̄tulit: ifirma Xo duriozz effecta eā expelli de domo iussit: p qua nō cessauit catherina pces igeminare. Quibus factū ē vt eaz sibi reconciliaret: atq̄z cōrita illa t cōpuncta sacramētis t gr̄a dei munita: ī dño ex hac vita migrauit: Du etiā seruiebat illi infirme Andree de qua paulo ante diximus: illa ipatiēs p̄tumelijs plurimis catherinā afficiebat: t p̄curante spū malo de inhonestate apud alias sozores accusabat. Catherina tñ ꝓpterea nec idignabaſ ei: nec ab eius obsequijs cessabat. Cū q̄z illa indies in sua duritia perseueraret: catherina oratioui se dedit de iniurijs t ifamijs pie conqueritur. Cui xp̄s apparens duas ostendit coronas vnā spineā t aliā aureā dicēs. Si hic eligeres aureā: spineā postea reportabis. Si aūt hic spineā postea aureā obtinebis. Quod illa audiens t ad patiendu⁹ per oia se offerens: accepit de manu domini spineam quam suo capiti imponens etiam diebus pluribus vehementissimum sensit in capite dolorem. Sicq̄z a domio confortata patientie armis fortiter se muniuit Infirma Xo paciētia catherine superata: compūcta t ingemiscens catherinā alta voce scāz omnibus predicabat: secq̄z reaz accusabat: misericordiam petens de his que falso dixerat p̄tra illam. Quid plura dum catherina tanta incdia corpus affligeret: frequentaretq̄z dominicam mensam: pleriq̄z vtriusq̄z serus falsos rumusculos: vt fieri solet eructabant. Aliqui dicebant neminem in modo viuendi singularez eē debere. Aliqui extremitates fuisse semper deo t hominibus exosas. Aliqui catherinam fingere t decipere. Aliqui ad inanem gloriā illa oia facere t similia. Que ipsa deo placere p oia studens patientissime tolerabat. ¶ Secūdo fuit patiens in tentationibus demonū. Ait quidez Pius in bulla canonizationis. Luctabatur q̄z frequentissime cum demonibus: multusq̄z illorum molestijs verabaſ. Sed aiebat cū apostolo. Cū infirmor tunc fortior sum. Et vt in sua legenda narratur: quādoq̄z demones deo permittēte catherine corpusculū tantis penis t lāguoribus afflixerunt vt manifeste viderentur i ea signa p̄cussionum t verberum ita vt quasi quoddam monstrum videretur a cunctis. ¶ Tertio fuit patiens in passionibus siue in penitentijs voluntarie assumptis sine infir

nitatibus corpori suo supuenientib⁹. Teste.n. ꝓphio vbi.s. Dolore capitis pene assiduc torq̄batur. Estuabat febribus nec illoꝝ cruciatu cabat. ¶ Sexta beate catherine virtus admirãda fuit humilitas: quam ostendit marie i trib⁹ ꝓmo in timore.

Secundo in despectione.

Tertio in conuersatione.

¶ Primo oñdit suam humiliratem in timore. Dū.n.cepisset visionibus t imaginarijs t corporalibus a dño iesu xpo visitari: plurimū formidare cepit: dñoq̄ se cõmendauit: a quo edocta plenissime fuit: qualiter visiones bonas vl malas haberet agnoscere. Et dū semel suo confessori de visionibus sibi factis referret quedã secreta: ille hesitare cepit: atq̄ in eam respiciẽs vidit illam transformatã: quantũ ad faciẽ in effigiẽ xpi respicientis in eã. Cũq̄ ex hoc exclamaret ac diceret. O quis ẽ qui me respicit. Rñdit catherina ille qui est. Quo dicto facies illa disparuit: t cõfessor ꝓfatus illo modo de virginis sanctitate ꝓfirmatus remansit. ¶ Secũdo ostendit catherina humilitatẽ in sui despectione. Hanc autem didicit a xpo sibi apparẽte dicẽteq̄ sibi. Scis ne filia: que tu es: t quis ego sũ: Si hec duo noueris beata eris. Tu enim es illa que nõ es. Ego sum ille qui sum. Si hãc notitiam habueris in aia tua: nunq̄ decipere te poterit inimicus. Siquidẽ de nihilo creatura facta est: t sibi relicta cadit in nihilũ: t per se tendit in peccatum: quod nihil est: t ex se nihil boni cogitare valet. Quare respectu dei infimi nihil esse conuincit. Ideo est illa que nõ ẽ: sz qñ deus est fons totius esse t independens eẽ Ideo ipse solus est quod est. ¶ Tertio ostendit catherina humilitatem in ꝙuersatione. Hã in publicũ prodijt magnisq̄ rebus se ingessit: nõ sua sed dñi volũtate. Post q̄z.n. habitũ sacruz suscepit: silentiũ ꝓtinuũ p triennĩ seruauit: t clausurã celle tenuit: excepto cũ ecclesiam adijt vigilias vsq̄ ad secundũ signũ matutinale ꝓtrahebat. Tunc q̄z cũ ad laudandum deum fratres predicatores in chorũ iã accessisse putaret ipsa cedebat ad aliqual'r gesẽdum dicẽs. Ecce dñe germani mei t serui tui vsq̄ nunc dormierũt. Mõ ꝙ surrexerũt ad te laudandum. Tu serua cos t ego parũp quiescã. Post ꝙ diuturnã exercitationẽ in spirituali vita frequentes q̄z xpi visitationes: iterũ apparens ei idixit: vt extra ꝓcederet: primozumq̄ saluti verbo i tenderet: ac exemplo ꝓmisitq̄ in cũctis p illaz ad animaꝝ salutem gerendis suũ sibi supernũ presidiũ exhibiturum. Quod ita fuisse vt patebit in sequentibus rei exitus declarauit. ¶ Septima virtus sancte catherine dicit perseuerãtia: vt enim ait Hiero. ad lucianum heremitam. Cepisse multoꝝ ẽ: ad calcẽ ꝙ peruenisse paucorum. Catherina vero nõ solũ pseuerauit Sed de virtute in virtutẽ ꝓcessit: de qua tria inter cetera refert digna laude ꝓius põtifex maximus vbi.s. ꝓmũ qõ respicit sanctitatẽ eius initium. Ait enim. Virgo catherina ex ciuitate senensi oriunda mediocribus orta parẽtibus prius deo sese dedicauit q̄z deũ posset p etatem cognoscere. Secundũ est qõ inspicit vite eius ꝓgressuz. Inquit itaq̄ sic. Nullũ ab ea verbũ nõ religiosum nõ sanctum excidit. Eius sermo eius de moribus fuit: de religiõe de pietate: de cõtemptu mundi: de amore dei t proximi: de celesti patria. Tertium refertur ad eius vite terminũ: de quo sic protulit. Anno etatis sue tertio circiter ac trigesimo in vrbe Roma diem suum clausit: de cuius anime in celũ assũptione t gloriosa receptione: stupende t admirabiles reuelationes facte reperiunt.

¶ Qualiter deus sublimauit beatã catherinã septem gratiosis t admirandis prerogatiuis.

Capitulum.iij.

Tertiũ mysteriũ cõtemplandũ de excellentia t sãctitate btẽ catherine dicitur sublimitatis. Sublimauit nẽpe deus hãc mulierem benedictam septem gratijs t prerogatiuis admirandis.

Prima fuit mentalis illustratio.
Secunda prophetica infusio.
Tertia consolabilis visio.
Quarta suauis cibatio.
Quinta miraculosa conuescatio.
Sexta felix reuelatio.
Septima solẽnis canoniçatio.

¶ Prima gratia siue prerogatiua catherine q̄ sublimata est a deo dicit mentalis illustratio. Illustrauit deus illius intellectum luce sapiẽtie t doctrine: ita vt de ipsa ꝓius põtifex vbi supra ita referat. Nemo ad eam accessit q non doctior melioꝝq̄ abierit. Doctrina eius infusa nõ acquisita fuit: prius magistra visa est q̄z discipula. Quippe que sacrarum litteraꝝ ꝓfessoribus ipsisq̄ magnarũ ecclesiaꝝ epis difficilimas de diuinitate questiones ꝓponentibus prudentissime rñdit t adeo satisfecit: vt tanq̄z agnos mansuefactos remiserit. Quos tanquã

lupos:ac leones ferocientes acceperat. Quoꝝ nonnulli diuinam in virgine sapientiaꝫ admirati. Distributis mox inter christi ,pauperes q̄ possidebant substantijs accepta domini cruce vitam deinde euangelicam egerunt. ¶ Secunda gratia fuit pphetica infusio. Et de hac ſPius papa inquit. Fuit in ea spiritus pphetie ⁊ multa predixit anteqꝫ fierent ⁊ occultissima reuelauit. hec ille. In legenda vero ipsius multa scripta sunt ex quibus aliqua enarremus. Fuit in ciuitate senensi: quidam nobilis miles dictus dominus Nicholaus de sarracenis q cuꝫ alꝰ i multis locis fuisset in armis: ⁊ tandeꝫ ad suam ciuitatem Senarum redijsset a sua vxore monebatur vt loqueret cum catherina. Ꝺ cum ille facere ptempsisset: vxor catherine illuꝫ vt pro eo oraret deuotissime cōmēdauit. Quadā itaqꝫ nocte catherina militi in somnis apparuit: eūq monuit: vt si saluari cuperet vxoris monitis assentiret. Qui euigilans visioneꝫ vxori retulit: ⁊ inde ad catherinam se contulit: cuius colloquio ⁊ sancta presentia compunctꝰ ſm virginis consilium ad confitenduꝫ sua peccata processit. Quo facto ad catherinam redijt asserens sec confessū sua peccata sacerdoti. Interrogatus ab ea an omnia retulisset: cum ille affirmaret q̄ sic: vocato ad partē peccatū q̄dam enorme ab eo dimissum in ꝓfessione: q̄ apulia secrete cōmiserat distincte narrauit. De quo ille admirans: ⁊ peccatū illud confessus fuit ⁊ catherinam deuotione singularissima coluit. Ꝺ frater thomas de fonte primus catherine confessor ⁊ frater georgius pergerent ad monasterium sancte agnetis de monte poliano: in itinere capti fuerunt a quibusdā latrunculis: deductiqꝫ fuerūt ad latebrosa nemora vt ibi occiderent. Tunc frater thomas cū lachrymis dicere cepit. Ꝺ filia catherina tuis orationibus succurre nobis, in hoc tam crudeli periculo. Quibus verbis ,patis latrūculi talit sūt immutati: q̄ nō modo vitā sed cuncta que illis abstulerāt restituerunt: ⁊ ita ad monasterium quo ibant icolumes perueneruꝫ. Cum autem postmodum Senas redijssent cōperijt predictus frater thomas: q̄ in illo puncto in quo inuocauerat catherinā: ipsa socie dixit: pater meus me vocat: ⁊ scio q̄ magna necessitas eū vrget: ⁊ hoc dicens ad locum orationis accessit. Ex cuius virtute creditur latrunculoꝝ illoruꝫ fuisse mentes mutatā. ſPredixit futuꝫ scisma post mortē gregorij vndecimi: ⁊ alia plurima prenunciauit: que videre poteris in legenda. ¶ Tertia gra qua catherina sublimata fuit dē consolabilis visio. Supnaturalibꝰ quippe visionibus a dño meruit consolari: que vt in pluribus sibi fiebant: in raptu ⁊ extasi mentis: de quo sic refert ſPius. Rapiebaꝫ sepe a spū ⁊ in aere suspensa: diuinis cōtēplationibus pascebatur: adeo extra se acta vt expūcta percussaqꝫ nihil omnino sentiret. hec ille. Ꝺbmissis vero multis visionibus eius: eā vnā referā: p quas inter minores ⁊ p̄dicatores ꝓtentio videt error ta. Cū catherina esset in ciuitate pisana: ⁊ quodā mane in ecclesia sancte christine cōicasset: ac iuxta altare rapta maneret i spiritu: postqꝫ diu sic steterat: vidit xp̄m cruci affixuꝫ magno sup se cum lumine descendentē: radiosqꝫ sanguineos ex suis quinqꝫ sacratissimis cicatricibus emittentē. Cūqꝫ tūc videntibus pluribus vtriusqꝫ serus ipsam expectantibus: virgo se erigeret: ⁊ super genua sua stans facie rutilāte brachia eleuasset ac manus: oraretqꝫ ne cicatrices in corpe suo apparerēt exterius: tūc ex radijs sāguinibus in solaribꝰ imutatis a cicatricibus crucifixi ,pedētibus ⁊ ad manus pedes ⁊ ad cor illius puenientibus valde itrinsecus dolor sēsibilis in dictis partibus corporis ē relictus. Ex quo cū corpus eius diu sic staret rigidum ⁊ oculis clausis tandeꝫ ccidit ac si fuisset letaliter vulneratum. ſPost modicuꝫ ad se reducta tanto dolore ꝓcuciebatur: vt a cūctis putaretur in breui moritura. Dominica vero sequenti ibi communicans a dolore extitit liberata. Ex visione pretacta in plerisqꝫ locis nonnulli sanctam catherinam suscipientē stigmata a xp̄o depingi fecerūt: qui si ea intentione id egerint: vt p visibilia inuisibilia cognoscātur: ⁊ per picturā illā visibilem dolor eius inuisibilis ꝛ sensibilis designet: forte nō obstante errore inde sequente: quo credi posset stigmata eaꝫ visibilia suscepisse tolerari vtiqꝫ possent. Sed si hec facta sunt: vt sic equipareꝫ btō francisco cui soli vsqꝫ in presens singulari mō stigmata diuinitus sunt impressa vtiqꝫ reprehēsibile est Mā vt diri in sermone de sacris stigmatibus beati francisci. Inter miracula grandia nostre fidei francisci consignatio supremum obtinet gradum. Fuerunt quippe stigmata ⁊ visibilit ⁊ sensibiliter a xp̄o sibi impressa. Tulit illa duobus annis continuis: ⁊ in vita ⁊ in morte etiā a viris sanctis ⁊ grauissimis visa ⁊ tacta. Sūmi pontifices Bregorius nonus: Alexander

ḡrtus: Benedict⁹: Micholaus: ⁊ alij illa appro
bantes fatentur singuli miraculo in franciscī
pedibus manibus ⁊ latere fuisse depicta: ab eo
artifice sapientissimo qui creauit celum ⁊ ter
ram. Quid vero de cetero sit facturus cuius ar
chana: nisi ipso reuelante perscrutari nequim⁹
ipse nouit. Vnum scio ⁊ quidez absq; vllo er
rore: q franciscus vsq; ad presens electus fuit
a domino iesu xpo vt in corpore proprio veri
lum crucis biennio: anteq; spiritum redderet
celo deferret. Non derogēt ista dignitati bea
te catherine: nec alterius sancti. Ego peccator
qui hunc sermonem confeci sanctā ipsam de
uotione qua possum ⁊ colo ⁊ veneror. Eramq;
rome Anno domini. M. cccc. lxj. Anno tertio
Pij pontificis maxumi. Quando pontifex p̄
fatus spiritu sancto volente sanctam catheri
naz solēni celebritate canoniçauit. Nulla tunc
a referentibus ⁊ vita ⁊ miracula catherine de
stigmatibus facta est mētio. Nulla pictura cū
stigmatibus fuit delata. Nulla insuper in bul
la quam superius frequenter allegauimus de
stigmatibus mentio habita est. Ego insup ea
die canoniçationis sermonem ad populuz ha
bui: post prandium in ecclesia minerue ordinis
predicatorꝝ. Inspexi legi ⁊ quidem sepius om
nia que scripta erant de laudibus huius sācte:
nil aliud inuenire potui: nisi quod superius ex
pressum est de illo dolore quē tulit absq; signis
in suo extatico raptu. Et si nomine stigmatuz
dolorem illum intelligi volumus: non tamē in
illo continentur ⁊ includunt conditiones mi
raculose stigmatum beati francisci. Igitur cuz
deus non egeat nostro mendacio: ea ꝓferam⁹
de sanctis que ꝑm rei veritatem non iuentio
nem hominū illis possūt accōmodari. Fuit ca
therina: vt patet ex dictis: ⁊ ex his que sequen
tur amplissimis priuilegijs ⁊ gratijs decorata
Sed stigmatū specie non fuit vt frācisci isi
gnita. Que si ad nos gloriosa rediret: dura ire
patione feriret illos qui sub specie pietatis mē
dacijs vellent suam gloriam ampliare. Oro ta
men patres meos predicatores ⁊ minores ne
populos scandaliçent. Quibus tam multa mi
ra de sanctis se offerunt ⁊ precipue de catheri
na vt mendacia: ⁊ ꝓpter se ipsa ⁊ propter veri
tatis abundantiam deserere ⁊ detestari cogan
tur. ¶ Quarta gratia beate catherine de suā
nis cibatio: vsu nanq; ⁊ frequentia sacramen
ti tanta suauitate consolationeq; spūs repleta
fuit: vt asserat sic de illa Pius vbi supra. Inuē
ta est aliquando a die cinerum vsq; in penthe
costen ieiunium ꝑdurisse: sola eucharistie cō
munione contenta per annos circiter octo mi
nimo herbarum suco: coq; paruz retento ⁊ cō
munione sacra sustentata est. Ad cibum quasi
ad supplicium pergebat. Ad communionez al
taris: quasi ad celestes nuptias inuitata esset
summa cum alacritate proficiscebatur. hec ille
Tam efficax erat eius ad sacramentuz illud i
effabile reuerentia: vt mens Bregorij. xj. fle
cteretur ad concedendū catherine q̄ posset elu
gere confessorem: qui eam absolueret: ⁊ sibi eu
charistiā ministraret: ⁊ cū altari viatico absq;
alia licentia ad nutum catherine celebraret.

¶ Quinta gratia ⁊ ꝓrogatiua singularis bea
te chaterine: fuit miraculosa coruscatio. Fecit
illam deus in vita ⁊ morte multis clarere mi
raculis. Ex quibus aliqua explicabimus. In ci
uitate Senarum quedaz nobilis domina Ale
xia habitum ordinis de penitētia suasu cathe
rine recepit: que illam coegit vt secuz in domo
sua cōmoraretur. Contigit autem ex charistia
tunc illos de domo prefate domie alexie vesci
panibus farine putride. Superueniente triti
co nouo consuluit alexia catherinam: an certū
residuum in prefate farine ꝓijciendum foret. Que
nequaq; proijciendum asseruit: sed parari aquā
iussit ⁊ farinam afferri. Intriuit ergo primo
massam: ⁊ tandem panes de parua quantitate
illius farine quouis etiam expulso fetore tam
celeriter ⁊ tot confecit: quot de ḡdruplici aut
quintuplici quantitate fere tot facti fuissent:
cum stupore sororis Alexie ⁊ aliorum de do
mo. Cum autem panes de clibano deportati
fuissent. inuenti sunt adeo sapidissimi: vt om
nino immutatio saporis ad miraculum proce
deret. Et cum daretur de ipsis panibus paupe
ribus ⁊ fratribus atq; illos comederent: om
nibus de domo suffecerunt diebus pluribus:
etiam in archa multiplicati. De quibus aliqui
a quā pluribus sunt tam pro reliquijs q̄s in ar
gumentum miraculi reseruati. Tempore etiaz
quo catherina fuit in vrbe: ⁊ ibi in regione co
lūpne cum sua familia viueret de mendicita
te ⁊ nihilominus aduenientes hospites recipie
bat: ita vt continuo quasi triginta persone in
domo sua comederent. Contigit semel q̄ die
quodam deficiēte pane q̄ cū catherine fuisset
renunciatū mandauit vt sic ad mensā se pone

rent: ⁊ modico pane qui ibi reperiebatur in/ciperent comestionem. Ipsa vero ad oratione accessit. Quid plura? Edentibus illis famelicis ⁊ ieiunis: panis ille modicus suffecit oib⁹ abū danter. Tantūq; etiā supfuit: vt ex illo plures elemosyne pauperibus largirent. Dum cēt in ciuitate senax: audiens quendam dñz matthe um rectorē hospitalis misericordie sibi deuo/tissimum ex morbo pestilenti grauiter egrota/re: accessit ad eum dixitq; cum magno feruo/re. Surgatis dñe matthee surgatis: q; non est tempus in lecto quiescēdi: mox ad eius vocem febris ⁊ inguinis apostema prefatū penit⁹ di/miserūt: Sanauit ⁊ multos alios peste pcussos sua oratione fideli. Sicut fuerūt magister ray mundus ⁊ magister bartholomeus catherine confessores. Et ne singula cōplectamur: ita de ipsa loquitur ℣ius. Magnū ⁊ sanctū erat in plebibus catherine nomen: vndiq; ad cā egro ti ⁊ maligni verati spiritibus deducebant. Et multi curabant lāguoribus ⁊ febribus. In xpi noīe imperabat ⁊ demones cogebat ab obses/sis abire corporib⁹. ℣propter quas res duob⁹ romanis pontificibus Gregorio vndecimo ⁊ Vrbano sexto acceptissima fuit adeo vt lega/tionibus eox fungeretur: multisq; ⁊ magnis spiritualibus gratijs ab eis donarē. Nec ibi. Vbi adhuc interserit quedā que nō nisi virtu te dei cooperante per catherinā fieri potuisset Ait.n. Dissidentes summo studio cōponebat: multa extinxit odia: ⁊ mortales inimicitias: p pace florentinox qui cum ecclesia dissidebāt ⁊ interdicto suppositi erāt ecclesiastico. Appenni nū ⁊ alpes transire atq; vsq; in auimōem ad Gregorium vndecimū ꝓficisci nō dubitauit cū votū suū ipse grego. de petēda vrbe roma i occulto factum: ⁊ soli sibi ac deo notum sese di uinitus cognouisse mōstrauit. ¶ Sexta gratia qua deus catherinam sublimauit: dicit fēlix re uelatio. Cū.n. in vrbe romana ipsa post multa signox experimenta exhortatiōes spūales alia q; exercitia religiosa moriētiū dñica die circa horā tertiā die. xxviij. aplis. M.ccc.lxxx. mi/grasset ad patrē. Eadem die magister raymū/dus vltimus eius cōfessor i pucutu Januensi erat dispositione pilas deide bononiā ad capi tulū generale pgere: deprecabaq; xpi matrem coram quadā imagine vt eū ꝓtegeret a piculis Mox quandā voce audiuit dicentē sibi. Ne timeas: q; ego sum hic pro te: ego sum in celo ꝓ te Ego te ꝓtegā sis securus. Et hesitans ꝓ tunc vnde vox ꝓdiret: tandē inuenit qualiter eadem hora catherina migrauerat: puenit tan dem prefatus magister bononiam vbi magi/ster generalis canonice fuit electus: quod iā si/bi catherina indubitanter ꝓdixerat: vt autem sequitur ℣dius i bulla. Tactu corporis eius p⁹ illius felicē transitū pleriq; egroti salutem cō/secuti sunt adeo vt nōnullis saluti fuerit: ea te/tigisse que sacrata catherine membra tetigere ℣postea vero virgo ipsa iam celo recepta vo/ta supplicantium benigne audiuit: ⁊ vt a spon so ⁊ domino suo xpo saluatore craudirent cu/rauit. Multi enim ex diuersis egritudinibus curati sunt: qui audita beate chaterine glorio/sissima fama eius patrocinium supplices peti/uere. hec ille. ℣placuit itaq; benignissimo deo sponse sue gloriam inumeris vt sic dicā vsq; in presentem diē miraculis manifestare. ¶ Se ptima catherine gratia ⁊ prerogatiua singula/ris est dicta solēnis canoniçatio. Rome siqui/dem in basilica beati petri apostolorum princi pis astāte populo ⁊ clero habitoq; sermōe ab ipso pio pōtifice de vita ⁊ miraculis eius mis/sarū solēnijs celebratis ⁊ consuetis cerimōijs rite peractis ad canoniçationem sancte ꝓces/sit: sub his verbis. Ad honorem omnipotētis ⁊ eterni dei patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti: ad exaltationem fidei catholice ⁊ christiane reli/gionis augmentuz: auctoritate domini nostri iesu xpi ⁊ beatorum petri ⁊ pauli apostolorum eius ac nostra: Catherinam Senensez illustris ⁊ indelibilis memorie virginem: cuius corpus in ecclesia predicatorum que de minerua dicit hic rome iacet in celesti hierusalem inter bea/torum virginum choros: quando id sua virt⁹ diuina suffragante gratia meruit: iam pridem fuisse receptam: ⁊ eterne glorie corona donatā de fratrum nostrorum cōsilio declaramus eā/q; tanq; sanctam publice priuatimq; colēdaz esse decernimus ⁊ diffinimus: atq; in sanctax cathalago virginuz: quas romana veneratur ecclesia redigi ⁊ ascribi mandamus. Statuen/tes festum eius singulis annis: prima mensis madij dominica die ab vniuersali ecclesia cele/brandum esse. Sicq; deus in sanctis suis admi rabilis catherinam in vtraq; ecclesia triūphā/te. s. ac militante sublimiter exaltauit. Quē de/precemur: vt illius meritis intercuenientibus: dignetur ⁊ nos ascribere beate vite. Qui sit be nedictus in secula seculox Amen.

Finis.

¶ Sermo de sancto bernardino predicatoruz nostri temporis principe.

DIlectus deo et hominibus: cuius memoria in benedictione est. Sapientis verba sunt ista originaliter Ecclesiastici.xlv.ca. Et in epistola hodierne festiuitatis. Vellem hoc tempore tanto eloquentie splendore fulgere vt non solum alterum demosthenem principem oratorum grecie: aut Ciceronem latinum me putarēt omnes astantes: sed angelum crederent de celo missum vt fari possem eximias laudes illius sancti bernardini qui sua predicatione nomē glorioſum iesu xpi mirabiliter exaltauit. Ipse quippe alter paulus t vas electionis christianam religionem sua doctrina reformauit. Ipse italie populos per abrupta vitiorum deuiantes ad semitam virtutum t iusticie reduxit. Ipse deniqz religionem sacram minorum numero t sanctitate adaurit. Merito itaqz in eius solemnitate preconia predicationis eius enarrare debem⁹ Ob illam nanqz deo t hominibus dilectus est t memoria eius benedicta in sempiternū manebit. De qua in presenti sermone tres excellentias proponimus declarandas.

Prima dr cōmendationis.

Scōa conditionis.

Tertia honorationis.

¶ Qz cōmendatur predicatio sancti bernardini: propter humilitatem: charitatē: t patientiam. Capitulum.j.

PRima excellentia predicationis sancti bernardini dr cōmendationis. Sua qppe predicatio satis est cōmendanda. Et maxime propter tria.

Primo propter humilitatem.

Scōo propter charitatem.

Tertio propter patientiam.

¶ Primo cōmendatur predicatio sancti bernardini propter humilitatem. Non enim predicauit presumptuose aut superbe se ingerēs sed missus. Officium nanqz predicatorum officium est angelorum: quia sicut angeli annūciāt diuina: ita t predicatores de quibus Dauid in ps. ait. Annunciauerunt opera dei. Angeli autez non ex se veniunt: sed vt dicit Apostolus ad Hebreos.ij.ca. In ministeriū missi sunt. Sic t predicatores. Quomodo predicabūt ait Apostolus ad Romanos.x. Nisi mittantur. Qz autem Isaias non vocatus se obtulit ad predicanduz cum dixit. Ecce ego: mitte me. Isaie.vj.ca. Et contra cum Jeremias mitteretur a deo se excusauit dicēs. A a a dñe deus: Ecce nescio loqui. Jeremie.j.ca. Et si diuersa vox extra prodijt: non tamen a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt precepta charitatis vt ait Gregorius. Amor scilicet dei t proximi. Per actiuam vitam p̄desse proximis cupiens Isaiam officium predicationis appetijt. Per contemplationem vo Jeremias sedule amori conditoris inhere re desiderās ne mitti ad predicandū debeat cōtradicit. Dō laudabiliter vnus appetijt: & laudabiliter alter expauit. Iste ne tacite contēplationis lucrum loquendo perderet. Ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisqz est subtiliter intuendum quia e is qui recusauit plene non resistit: t is qui miti voluit ante se per altaris calculum purgatū vidit. Et paulo supra Gregorius dicit. Sicut loco desiderio occupationem fugere debem⁹: ita si desit qui predicet occupationis onus libenti necesse est animo subire. Hec omia. viij q.j.ca. In scripturis. Et quia difficile est t earum videre se purgatū. Quia nemo scit vtrū odio vel amore dignus sit vt dicitur Ecclesiastes.ix.ca. Ideo nullus debet presumere ex se ire ad predicandum. Sed expectare debet vt mittatur vel a deo vel ab ecclesia. vnde de Joanne baptista dicitur Joannis.j.ca. Fuit homo missus a deo. Non tamen creditur alicui dicenti se missum a deo qui ab ecclesia non est missus nisi probet per miraculum sicut Moyses: extra de hereticis.ca. Cum ex iniuncto. Et argumentū de con.di.ij.ca. Reuera. Sic fuit missus Equicius cui apparuit in somnis angelus t eum ad predicandum misit. xvj.q.j.§. Hoc idem. Ab ecclesia autem mittitur quis vel ordinarie vt quilibet curatus saltem quo ad subditos. Ad rectores enim ecclesie maxie pertinet predicare per se vel per alium subditis suis. vnde primis rectoribus dixit christus Marci vltimo ca. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. Et Gregorius dicit in pastorali. xliij.di.ca. Si rector. Officium predicationis suscipit quisqs ad sacerdotium accedit vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur ipse scilicet clamando gradiatur id est predicando. Et loquitur Gregorius de curatis. Qui etiā figuram

inducit. Exodi. xxviij. ca. vbi dicitur. ꝙ sacerdos ingrediens tabernaculum tintinnabulis ambiatur vt audiatur sonitus quando ingreditur ⁊ non moriatur. Quia vt exponit Gregorius dicto ca. Sic rector. Iram contra se occulti iudicis exigit si sine predicationis sonitu incedit. Et sic moritur spiritualiter. Vnde dominus Ezechieli prophete. xviij. ca. Fili hominis speculatorem dedi te domui israel. Si dicente me ad impium morte morieris tu nō annunciaueris ipse in iniquitate sua morietur. Sanguinem vo eius de manu tua requiram. Confirmat idem Nicholaus papa. xliij. di. Dispensatio inquit celestis seminis nobis iniūcta est: vbe si nō sparserimus: vbe si tacuerimus. Vel ab ecclesia mittitur quis ad predicandum ex priuilegio vt predicatores ⁊ minores: Augustinenses carmelite: ⁊ seruite saltez in ecclesijs suis. In alijs ecclesijs non nisi vocati: Et hi etiam debent mitti a prelatis suis. De quibus fit mentio in clementina dudum de sepulturis. Qui autem vocatus seu missus ad hoc pertinaciter recusat: ab ecclesia ⁊ deo contemnitur. Quod figuratum fuit in eo qui nolebat ducere vxorem fratris mortui: ⁊ propterea discalciabat vno pede vt exponit Augustinus. viij. q. j. ca. Olim. Nunc inquit euāgelij quisqz predicator ita debet in ecclesia predicare siue laborare vt defuncto fratri id est christo suscitet sanctum qui pro nobis mortuus est. Et quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat. Vt igitur ad sanctum bernardinum conuertamus sermonem. Ipse sicut experientia facti manifestauit a deo electus ⁊ a prelatis ordinis per obedientiam astrictus officiuz predicandi suscepit. Natus enim in ciuitate massa prouincie thuscie ex honestissimis parentibus patre videlicet tollo ⁊ matre niera nobilibus senensibus ante completum septenniuz vtroqz parente orbatus remansit sub cura ⁊ regimine cuiusdam venerabilis domine sozoris matris eius cui nomē erat diana: que puerulum indurit ad virginis gloriose precipuaz deuotionem. Et operam dedit vt litteris vacaret ac moribus bonis. Creuit autem de virtute in virtutem honestus affabilis ⁊ pauperibus liberalissimus. tantaqz fuit in eo aptitudo ingenij ⁊ subtilitas intellectus ꝙ ante cōpletū annū quintūdecimū in grāmatica logica ⁊ morali phia satis mediocriter fuit instructus. Indeqz ceptu lectionē iuris canonici frequentare. Eratqz vita eius ita munda vt oībus alijs cederet in exemplum. Nam vt retulit mihi quidam vir fidedignus cancellarius dominj senensis nomine leonardus qui consocius eius fuerat in scholis in etate illa adolescentie ad maluz prona. Nullus audebat coram bernardino verbum turpe aut lasciuum proferre. Quinimo si quandoqz alij adolescentuli ⁊ scholares absente bernardino aliqua inter se verba ociosa referrēt si vidissent ex post bernardinum aduenientē mox alter alteri loquebatur. Taceamus inquit quia bernardin⁹ venit. Quid plura. Anno etatis sue decimo octauo. Dum pestis truculentissima seuire ⁊ quasi in tota italia. In hospitali magno senē si iacebat multitudo egrotantium ex peste ⁊ vix erat qui illis ministraret. Nam ⁊ famuli omnes ꝑ maiorē parte ⁊ aromatarij ⁊ illo hospitali cōmorantes ⁊ capellani atqz alij plurimi peste percussi obierant. Erat illis temporibus rector hospitalis quidam vir deuotus ⁊ probus dñs ioannes de gēnaronibus qui videns sibi humanum decesse auxilium ad virginem pijssimam se conuertit: illam deprecans vt tam extreme infirmorum necessitati succurreret. O felix adolescentia bernardini. O ardētissima charitas cordis eius. O pietas omnibus posteris predicāda. Mox vt bernardin⁹ audiuit que de infirmis patientibus dicebantur monuit cōplures iuuenes ⁊ vna cum illis ad hospitale se cōtulit. Nec timuit mori. Nec horruit pestem. Neqz labores refugit. Manfuit ibi quattuor mensibus die noctuqz ministrās egrotis ꝓpter deū. Exinde cū pestis cessasset repetijt domū ⁊ quattuo: mensib⁹ egrotās quasi sp in lectulo iacuit. Adepta vo bona valitudine sensit ꝙ ꝗdā dña bartholomea soror patris eius ceca ⁊ surda ⁊ in lectulo valitudinaria neminē habebat qui illam iuuaret. Mox ad illā se contulit eiqz ꝑ plures menses vsqz ad mortem obsequiosissime ministrauit nulla fractus nausea nulloqz labore turbatus Mortua illa a deo inspiratus relicto seculo ⁊ oībus suis bonis paupibus erogatis bitum religionis minoz deuotus accepit in die nat⁹ uitatis virginis gloriose q̄ et die natus fuerat ex vtero matris. Anno etatis sue. xx. añ altare maius seti franciſci de senis. Quē habitū sibi dedit frater ioannes ristorij vir sctūs ⁊ in dei seruitio probatus. Inde ad locum de columbaria de voluntate prelatoz se contulit vbi in

omni deuotione ⁊ perfectione ac obseruantia regule suã nouiciatum expleuit. Facta ẏo ꝓfessione in die scilicet natiuitatis virginis oratione ⁊ studio litterarum se dedit. Et cum factus esset sacerdos primã missam in die natiuitatis virginis celebrauit. Qua etiaz die mãdato accepto a generali ministro de penitentia predicanda: primũ sermonem ad populuz habuit. ¶ Secundo cõmendatur predicatio sancti bernardini propter charitatem. ¶Predicauit enim ad honorem dei ⁊ salutez animaz. ¶Iste enim debet esse finis predicatoruz verbi dei. Nam qui propter cupiditatem predicant vel vanitatem ⁊ gloriam mundi figurantur per balaam. De quibus dicit ¶Petrus in.ij epistola. Secuti sunt viam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem ẏo habuit sue vesanie: subiugale mutum. Super quibus verbis dicit Bedda.ij.q.vij.ca.secuti. ¶ Et multi catholicorum intantum amant mercedem iniquitatis vt etiaz docti ab indoctis: clerici a laicis merito redarguantur. Qui iure comparantur prophete qui verbis a fine contra naturam loquentis corripitur: nec tamen a propheta primi operis retardatur. hec ille. Quanuis tamen predicatores nõ debeãt predicare principalit propter temporalia habenda. Alias tanq̃ venditores boum de templo eiciuntur. Debet tamen populus subministrare eis necessaria iuxta illud.j. ad Corin. ix.ca. Non alligabis os bouis triturantis. vñ Hieronymus.xvj.q.j.ca. penultimo ait. Apostolicis viris ⁊ euangelicãtibus in necessarijs vsibus nolle tribuere seipsuz condemnare est. Et Augustinus in libro ō baptismo paruulorum. Non est venale euangelium vt pro temporalibus predicetur. Qui enim sic vendunt magnã rem vili vendunt. Accipiant ergo predicatores sustentationem necessitatis a populo: mercedem dispensatõnis a deo. Non enim a populo redditur quasi merces illis qui sibi in charitate euangelij seruiunt: sed tanq̃ stipendiũ datur quo vt possint laborare pascant Hec ille. Et ¶Paulus.j.ad Corinthios.ix.ca. Quis militat suis stipendijs vnq̃. Et iteruz Si nos vobis spũalia seminamus non magnũ est si nos carnalia vra metamus. Et iterꝝ Dñs ordinauit his qui euangeliũ annũciant de euangelio viuere. Dixi hec oia pp indiscretionẽ quorundã populoꝝ qui vellent predicatores viuere de aere vel vento. Nolo tñ excusare predicatores cupidos ⁊ auaros ambitiosos honorum ⁊ dignitatum. Qui imitari debent sanctũ bernardinũ rerum temporalium contemptorem. Nam ⁊ ter vocatus ad episcopalem dignitatẽ minime acquieuit. Diuitias non congregauit dicens cum paulo Actuum xx.ca. Argentum aut aurum aut vestem nullius vestrum concupiui. Et Iz in oi vita sua verus fuerit paupertatis amator discipulusq̃ ⁊ filius beati francisci. Tamen illud est de ipso notabile inter cetera quod mediolani ostẽdit exemplum charitatis necnon ⁊ contemptus pecunie. Dum enim ibi populo diebus pluribus predicasset: illustrissimus dux eiusdem vrbis philippus eidem per fidelem nuncium multã auri copiam in elemosynam misit. Nuncius itaq̃ auri pondere reuerenter assumpto ad cõuentum fratrum festinanter accessit. Et pergens ad cellam sancti bernardini aurum sibi ex parte domini ducis benigne ⁊ reuerentissime presentauit. Ipse ẏo vir dei hilari vultu gratulanticq̃ animo predictum aureum munus ⁊ si in proprios vsus accipere recusaret: charitatis tamen zelo in redemptionem captiuorum ⁊ pauperum vsus misericorditer erbi bere decreuit. Accersito igitur quodaz probo venerandoq̃ ciue socioq̃ vocato sumptaq̃ ab ipso ciue pecunia ad carceres clam ⁊ incunctanter accessit ⁊ q̃plurimos inde captiuos redemit reliquãq̃ ptem pauperibus cũ magna animi hilaritate distribuit. Sciens autem illustrissimus ille dux que facta fuerãt sanctũ bernardinum mirabiliter cõmendauit. ¶ Tertio cõmendat predicatio sci bernardini propter patientiam. fuit enim patientissimus in laboribus in infirmitatibus ⁊ in persecutionibus Et vt de persecutionibus loquar: accusatus fuit tanq̃ hereticus ab emulis quibusdam martino quinto. Qui eum ad se venire precepit. Ante ẏo q̃ se contulisset ad vrbem sonabant vndiq̃ falsi rumores de sancto bernardino. Dicebant enim populi: veniet veniet ille hereticus. Alij cõburetur ille hereticus ⁊ familia. Dum ẏo vrbem intrauit ostendebatur digito ⁊ vnus alteri cachinando dicebat: hic hic ẽ ille. Ipse ẏo hec oia pro dei amore equanimiter tolerabat. Et tandem veritate inspecta ⁊ comperto clarissime q̃ non solũ catholicus foret sed etiã fidei catholice dignissimꝰ preco a pontifice gratiose visus est ⁊ auditus ⁊ cũ ei benedictione predicare cepit in vrbe. Tantam

Vo gratiaz deus oꝛi eius ⁊ verbis infudit: vt omnis populus confluꝛeret ad eum audiendū ac si fuisset angelus dei ⁊ quāto pꝛius nomen eius videbatur omnibus odiosum: tanto post ea cūctis vtriusqz seꝛus factum est venerabile ¶Pꝛedicauit sic multo tempoꝛe cum incꝛedibili animaꝛum fꝛuctu: qui etiam peꝛduꝛat vsqz ad tempoꝛa nostꝛa. ¶Passus est ⁊ alias peꝛsecutiones: eo q̄ semper viꝛtutes peꝛsequitur inuidia. A nonnullis emulis dicebatuꝛ litteꝛaꝛum ignaꝛus cuz tamen in scꝛipturis diuinis foꝛet cꝛuditissimus. Alij Vo quadꝛaginta sꝛmones duntaꝛat eum scire asseueꝛabāt. ¶Pleꝛiqz Vo cuꝛiosi ⁊ vana cloquētia tumidi ignaꝛum ineptum ⁊ impolitum fatebantuꝛ. Qui tamen in hoc dicendi genꝛe ⁊ in his que pꝛedicaꝛi debent pꝛo salute populoꝛum iꝛꝛepꝛehēsibilis eꝛat. Sed hoc non videꝛi debet miꝛum q̄ sibi homines flagitiosi detꝛaheꝛent: cū semper fuꝛeꝛit hominum maloꝛum consuetudo sanam doctꝛinā spꝛnere ⁊ detestaꝛi. Vnde Lactantius libꝛo. v. diuinaꝛum institutionuz de cypꝛiano sic ꝛefeꝛt. Vnus pꝛecipuus ⁊ claꝛus extitit cypꝛianus: qui magnam sibi gloꝛiam ex aꝛtis oꝛatoꝛie ꝓfessione queꝛieꝛat ⁊ admoduz multa conscꝛipsit in suo genꝛe mirāda. Eꝛat enim ingenio facili copioso suaui ⁊ que sꝛmonis maxima est viꝛt⁹ aperto: vt discꝛneꝛe nequeas vtꝛum ne oꝛnatioꝛ in loquendo an facilioꝛ in exꝛplicando an potentioꝛ in peꝛsuadendo quisqz fuꝛeꝛit. Hic tamen placeꝛe vltra veꝛba sacꝛamentum ignoꝛantibus non p̄ot: quoniam mystica sunt que locutus est ⁊ ad id pꝛeꝓaꝛata vt a solis fidelibus audiantuꝛ. Deniqz a doctis huius seculi quibus foꝛte scꝛipta eius innotuꝛeꝛint deꝛideꝛi soꝛet. Audiui ego quendam hominem diseꝛtum sane qui euz immutata vna litteꝛa cꝛpꝛianum vocaꝛet quasi qui elegans ingenium ⁊ meliꝛibus ꝛebus aptum ad aniles fabulas contulisset. Hec ille. De beato hieꝛonymo quid ꝛefeꝛem⁹ qui lumen splēdidissimum ecclesie fuit: ⁊ tamen dentes maligꝛoꝛum non euasit. Et vt ipse ad nepotianuz scꝛibit. ¶Peꝛ infamiam ⁊ bonam famam cꝛisti miles gꝛaditur. Nec laude extollitur: nec vituꝓeꝛatione fꝛangitur. ¶Peꝛ diem sol non vꝛit cum neqz luna peꝛ noctem. Impleuit ista sanctus bernaꝛdinus: qui dum falso sibi multa obijceꝛentuꝛ: ⁊ quandoqz contumeliose diceꝛentuꝛ in faciem: nunqz vultus hilaꝛitatem mutauit: nunqz veꝛbum pꝛotulit iꝛacundie. Sed in omnibus benedicebat deuz. Sicut acceꝓti ab his qui secum familiaꝛiteꝛ conuꝛsati sunt.

¶De sufficientia ⁊ pꝛudentia atqz stupenda efficacia pꝛedicationis sancti bꝛnaꝛdini.

Capitulum.iij.

Secunda excellentia pꝛedicationis sancti bꝛnaꝛdini dicitur conditionis. Habuit quidem sua pꝛedicatio tꝛes singulaꝛes conditiones.

¶Pꝛima dꝛ sufficientia.
Scōa pꝛudentia.
Tertia efficacia.

¶Pꝛima conditio fuit sufficientia. Tꝛia enī ꝛequiꝛuntuꝛ in pꝛedicante: vt populum inducat ad bene beateqz viuendum: fm Augustinum. iiij. libꝛo de doctꝛina cꝛistiana. ¶Pꝛimū est vt doceat. Scōm vt delectet. Tertium vt flectat ⁊ moueat. Et cum quis ista facit industꝛia aꝛtis ꝛhetoꝛice ad honoꝛem dei ⁊ salutez animaꝛum bene est ⁊ laudabile fm eundem Augustinum. Sed cum spꝛitus sanctus vtitur lingua pꝛedicatoꝛis vt instꝛumento ad ista efficiendū: sicut fuit in apostolis qui imꝓeꝛiti eꝛāt Tunc opus illud est gꝛatia gꝛatis data: que dicitur gꝛatia sꝛmonis ⁊ lingua angelꝛm. Et sꝛmo sapientie dicitur in locutione de diuinis. Sꝛmo scientie de humanis: vt de moꝛibus ⁊ vitijs ⁊ viꝛtutib⁹ ⁊ hmōi. fm Tho. xxij. q. clxxiij. ¶Peꝛfectius autem ista opeꝛatuꝛ gꝛatia q̄ natuꝛa vel aꝛs. Sed aliquando aptitudine naturali in pꝛedicatoꝛe existente ⁊ aꝛte ꝛhetoꝛice adinncta: aliquando etiam spꝛitus sanctus opeꝛatuꝛ plenius istud scilicet inductionem auditoꝛum ad faciendum que pꝛedicat. Hominis ergo est se pꝛeꝓaꝛaꝛe scilicet vt bene dicat. Deum autem diꝛigeꝛe linguā. Et vt dicit Augustinus in pꝛefato libꝛo de doctꝛina cꝛistiana. Sapientia sine eloquentia paꝛū pꝛofuit quo ad populos. Eloquentia sine sapientia multum nocuit. Est enim vt gladius in manu fuꝛiosi. Sapientia cum eloquentia multum iuuat ⁊ opeꝛatuꝛ. Sanctus bꝛnaꝛdinus pꝛedicādo docebat: quia ipse veꝛe doctus eꝛat vt etiam patet in sꝛmonibus quos compilauit. Delectabat etiam auditoꝛes: adeo vt vniuꝛsaliteꝛ omnes veꝛbis suis ꝛeuocillaꝛentuꝛ tanqz si sumeꝛent sapidissimum cibum. Flectebat insuꝓeꝛ ⁊ mouebat hominum affectus: vt ostendemus in teꝛtia conditione. Quaꝛe ipse sufficientissime docuit ⁊ pꝛedicauit. ¶Scōa

conditio predicationis sancti bernardini dicitur prudentia. Fuit enim prudentissimus ad euitandum omnia illa: a quibus predicatores verbi diuini debent abstinere: que sunt.

Falsitas.
Adulatio.
Jactantia.
Scandalum.
Contentio.
Superfluitas.
Leuitas.
Indiscretio.

¶ Primo abstinere dñt predicatores a falsitate. Non enim sunt assumenda aliqua falsa pro quacunq; vtilitate que posset inde sequi: quia sic veritas fidei redderetur suspecta. argumentum di.ix.ca. Si ad scripturas. Ideo Augustinus ait.xxij.q.ij.ca. Primum. Ad salutem non debet quis peruenire opitulante mendacio. Et idem pertractans illud Apostoli.j.ad Corinthios.xv.ca. Inuenimur falsi testes. Perhorrendum est inquit aliquid falsi de deo dicere: etiam si ad laudem eius pertinere videatur. Non enim minore sed maiore fortassis scelere in deo laudatur falsitas: q̃ vituperetur veritas. Et idem in l bro de mẽdacio. Mendacium maxime perniciosum est quod fit in his que ad religionem christianam pertinent. Ideo doctores tenent q̃ siquis non ex lapsu lingue sed ex industria diceret mẽdaciu; in predicando mortaliter peccaret nec excusaretur si hoc faceret causa conuertendi animas ad deum: quia vt ait Apostolus. Deus non eget nostro mendacio. Tempore meo inuenti sunt aliqui fingentes & predicantes miracula falsa visiones excogitatas. Prophetias determinatas s̃m suum sensum: & alia huiusmodi qui tamen euanuerunt in cogitationibus suis Nonnulli Vo vt ignorantibus sapientes apparerent falsas allegationes ad suum propositum induxerunt. Vnde dum quidam amicus meus predicaret neapoli inducere voluit ad robur & cofirmationem cuiusdaz sui dicti sententiam cõmentatoris qui tamen forte nec in aliquo cõmento dictum illud tãgebat: & dum falso allegasset cõmentatorem.j.de anima.iij. de anima.ij.phisicoru;.iij.methaphisice & huiusmodi. Tandem multiplicando verba dixit Et hoc idẽ confirmat cõmentato.j.ethicorũ iij.ethicorum.vij.ethicoru;.qui tamen de ethicis non se intromisit. Ille idẽ fecerat sibi quãdam cathenam doctorum & falso illos inducebat dicens. Et hoc refert Augustinus libro.ij de ciuitate dei.c.iij. de trinitate. & in Encheridion & huiusmodi. Ita q̃ apud imperitos videbat homo mirabilis: sed apud doctos ignarus & mendacijs plenus. ¶ Secundo predicatores abstinere debẽt ab adulatione ne scilicet laudet populum in quibus reprehensibilis est quod est pessimum. Vel etiam de temporalibus magnificentijs nisi forte hoc secundum fiat temperate vt melius ferant correccionem duram immediate sequendam. Adulari enim peccatorib⁹ est graue peccatum: vt patet.xlvj. di.ca. Sunt nonnulli. Et clericus adulationi seruiens degradari debet: eadem di.ca. Clericus. Et nihil est miserius eo qui adulationib⁹ delectatur: vt dicitur.lxxxiij.di.ca. Nihil illo pastor. Et vtilius est peccantem seuere corrigere q̃ adulando palpare. v.q. v.ca. Non omnis Et vtilius est & melius pro veritate pati supplicium: q̃ pro adulatione beneficium.xj.q.iij ca. Nemo. Et adulatio prohibetur.C. Si quis aliquem testari prohibuerit. Et est adulatio sermo prolatus vt placeat. ¶ Tertio dñt predicatores cauere a iactantia. Sunt enim quidam qui semper de se bene dicunt & alios contemnunt: de quibus Gregorius ait.xlvj.di. ca.j. Habet hoc proprium doctrina arrogantium vt nesciant humiliter docere quod sciũt ¶ Quarto dñt predicatores cauere a scandalis prelatorum & aliorum maiorum vt non dicantur irrationabiliter eorum vitia. vnde sequitur q̃ nec illi emendantur nec populi propter edificant aut meliores fiunt. Et precipue caute agendum cum loquuntur predicatores de clericis: quia vt scribitur extra de immunitate ecclesiarum. ca. Clericis. Clericis laicos infestos oppido id est valde. s̃m glosam tradit antiquitas. Idem.ij.q.vij.ca. Laicos. & ca. Laici ¶ Quinto dñt predicatores prudentes cauere a contentionibus cum alijs predicatorib⁹. vnde Apostolus.j.ad Thimotheum.iij.ca.ait Noli contendere verbis: ad nil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Nec ex hoc q̃ alius habeat maiorem concursum qui sit ẽt minus sciens predicator indignationem ostẽdat. Nam & christus indignatus non fuit q̃ aliquando ioannes baptista fuerit in maiori opinione populi q̃ ipse. Si autem audit aliũ predicatorem dicere aliqua que nõ sunt reprobata nec contra fidem vel bonos mores sed

dubia: ꝙuis ipse nō sit illius opiniōis sufficit sibi dicere opinionē suam cum suis rationib⁹ ⁊ non impugnet alium odiose: quia hoc est intrare contentiones ⁊ scandalizare populos. Si etiam audit predicatorem alium dixisse cōtra fidem ⁊ bonos mores vel determinata p ecclesiaꝫ non credat faciliter nisi audiat a fide dignis. Et tunc corrigat eum fraternaliter vt retractet. Quod si ille noluerit facere tunc publice predicandum contra ipsum. Si autem predicator ipse admonitus errauit debet patienter audire ⁊ se corrigere dictaqꝫ sua erronea emēdare. ¶ Sexto predicatores prudētes debent abstinere a superfluitate ⁊ nimia prolixitate: quia vt prouerbio dicitur. Gaudent brevitate moderni. ff. qō met⁹ causa. l. j. Et. C. de appellationibus. l. Ampliorem. §. In refutatoriis. Et. C. de precibus imperatori offerendis. l. Simili. vnde Gregorius in omelia ait. Alimenta que minus sufficiūt auidius sumūtur. ¶ Septimo abstinere dēt predicatores a leuitate ne dicant verba ociosa ⁊ fabulas ad prouocandum risum. Et si aliquādo opus est facere populum attentum cuꝫ aliqua modesta facecia temperate fiat ⁊ raro. Non sit etiam ludus predicator ad ferendam sentētiam de quolibet actu q⁹ sit peccatum mortale. Et in omnibus vtatur grauitate sicut bos lapsus qui fortiter figit pedeꝫ. ¶ Octauo abstinere dēt predicatores ab indiscrētione. Nam quidā inter mulierculas de subtilitatibus theologie predicant. Alij doctis ⁊ sapientibus viris fabulas narrant. Nonnulli in precipuis ⁊ maximis ieiunijs christi ⁊ virginis matris aliorumqꝫ sanctorum solennitatibus de ludo alee: de blasfemia de vsura ⁊ similibus predicant. Nihil de copiosa materia festiuitatum occurrente tangentes. Heu non possum non accusare quendam qui in die natiuitatis iesu christi in ciuitate neritonensi de sodomia totum sermonem contexuit: cum tamen miranda occurrant de natiuitate christi iocunda. Plericqꝫ etiam dum contra vitia inuehūt omi honestate demissa talia loquuntur ⁊ dicunt qualia etiaꝫ in ore lenonū turpissima viderentur. Ni nolunt audire verba sancti francisci qui sic in regula fratruꝫ minorum sanctissime retulit. Moneo quoqꝫ ⁊ exhortor eosdem fratres meos in domino iesu christo vt in predicatione quam faciunt sint examinata ⁊ casta eorum eloquia ad vtilitatē ⁊ edificationem populi. Annunciando vitia ⁊ virtutes: penam ⁊ gloriam: cuꝫ brevitate sermonis. In omnibus predictis prudentissim⁹ fuit pre ceteris predicatoribus horum temporuꝫ dux ille verbi sanctus Bernardinus. Nā semper recte incessit predicavitqꝫ veritatem sine falsitate: sine fictionibus: sine adulatione cum honore ⁊ reuerentia prelatorum ⁊ totius cleri: cum humilitate in verbis ⁊ factis: cum patientia ad contentiones vitandas: cū mensura ⁊ modo: cum grauitate ⁊ discretiōe multa adeo q⁹ exceptis emulis eius sermo gratus dulcis ⁊ delectabilis fuit omnibus doctis pariter ⁊ indoctis viris ⁊ mulieribus cunctisqꝫ generibus hominuꝫ: prout omnis italia clare firmiterqꝫ testatur. ¶ Tertia conditio predicationis sancti bernardini dicitur efficacia. Predicauit enim cum admirabili animarum fructu adeo q⁹ omnes italie ciuitates ⁊ maiores ⁊ mediocres ⁊ minores pro maiore parte sua doctrina reduxit ad christum. Ipse peccatores conuertit. Ipse vsuras extinxit. Ipse multos habitum religionis induit. Ipse fratrum de obseruantia loca ⁊ monasteria ꝓstrui fecit. Ipse discordantes ad pacem reduxit. Ipse ad festa colenda populos traxit. Ipse denicqꝫ cunctos mares ac mulieres vt deū timerent amarent allexit. Testantur hec omia preclarissime incliteqꝫ italie vrbes. Roma: sena: perusia: florētia: bononia: ferraria: venetia: padua: verona: vincentia: brixia: mediolanuꝫ: ianua: ⁊ alie ꝯplures. In quibus ita efficaciter seminauit verba vite vt vsqꝫ in presentem diem adhuc gustentur fructus predicationū suarū. Quinimo ⁊ siqui post ipsum in officio predicandi clari sunt habiti vt fratres Joannes de capistrano: Jacobus de marchia: Matthe⁹ de sicilia: Antonius de boronto: Andreas de sancto geminio: Joannes de prato: Jacobus de bonçellis de bononia: Herculanuꝰ de perusio Franciscus de treuio: Siluester de senis: Antonius de ariminо: Michael de mediolano: Bartholomeus de ayano: Antonius de vercellis: Seraphinus de gaieta. Cherubinus de spoleto: Franciscus de spoleto: Hieronymus de florentia: Dominicus de goneſſa: Jacobus de gallio: omnes fratres minores in hoc genere dicendi famosissimi ⁊ quicunqꝫ alij etiam de alijs ordinibus mendicantium pro maiori parte conati sunt imitari modum ⁊ regulaꝫ atqꝫ stilum ipsius sancti bernardini. Adhuc, ⁊ multi ex his sermones illius: populis pronun

ciarūt qui fructus vberrimos produxerunt. Ego etiam qui de bernardino ⁊ si incomposite tamen non sine deuotione precipua ista refero: omnem italiaz lustraui predicauiqz quadraginta annis euangelium iesu christi: bernardinum habui in stilo pronunciandi necnō scribendi patrem ⁊ preceptorem. Et licet illuz non viderim legi tamen sermones amenissimos quos compilauit. ℙredicaui ⁊ illos quā doqz lz postmodū alias ego ꝓfecerim. Quod vtiqz nō ex presumptione sed charitate ac necessitate temporum volui tentare. Nam ⁊ ꝓpter studia humanitatis quibus iam completa est omnis italia ⁊ propter virorum doctissimorum in qualibet facultate copiam ac etiaz propter subtilitatem populorum qui quodāmodo propter multarum predicationum frequentiam effecti sunt curiosi: consulte visum est mihi agere vt sermones illos conterexerem Quare vt partem istam expediam concludo ꝙ sanctus Bernardinus fructuosissime predicauit.

¶ Qualiter deus honorauit sanctum bernardinum: in miraculis: in canoniçatione: ⁊ in gloria beata.

Capitulum. xij.

Certia excellentia predicatiōis sancti bernardini: dicitur honorationis. Voluit enim deus honorare illum triplici honore. ℙrimus dr miraculose rutilationis. Scōus solennis canoniçationis. Tertius superne glorificationis.

¶ ℙrimus honor fuit miraculorum rutilantium. Multa equidē miracula visa sunt de sācto isto. Nam eo mortuo in vigilia ascensiōis iesu christi: dum fratres eius socij in aquilano conuentu corpore in cellula cum luminaribus solo dimisso incederent vt capsa celeriter fieret in qua corpus illud reconditum senas trāsportarent. Quidam adolescens pasqualis nomine per multos annos claudus qui nec rectus incedere poterat sed manibus reptando ibat: cuius genua carnosa dura erant ⁊ tumida a spiritu sancto inspiratus sic reptando vt potuit ad corpus sancti bernardini peruenit: ⁊ deotione inflammatus tetigit faciem eius ⁊ inde genua sua cuz fide infusa mirabili commendans se sancto viro. Mox in pedes surrexit sanus ⁊ liber ⁊ currendo cum lachrymis ⁊ clamoribus exultationis ad ecclesiam properauit. Sentiunt omnes voces: vident liberum quem viderant vsu ambulandi priuatuz. Mirantur: gratias referunt omnipotenti deo ⁊ sancto bernardino. Commouetur ciuitas tota ⁊ fit concursus virorum ac mulierum. Ciues ℵo corpus ad ecclesiam cum hymnis ⁊ laudibus ⁊ armatorum custodia deferri faciunt: socijs atqz sancti referunt ne thesaurum ipsis a deo datum inde amouere presumant. vidi ego illum pasqualem ⁊ secum locutus sū qui retulit omnia que narrata sunt. Eodem die iuuencula quedam nomine partia que mēsibus pluribus in lecto iacuerat nec per seipsā poterat ambulare: patiebatur etiam vulnera quedam que fistule dicuntur a medicis: audiens sanatum pasqualem suppliciter expostulauit ad corpus sancti deferri. Quo cum peruenisset orationeqz facta incolumis redijt domum non soluz restituta viribus corporis sed etiam eodem instanti a fistulis perfecte sanata. Hanc ego allocutus sum ⁊ parentes ac vicinos eius qui omnes affirmarunt sic esse vt expositum est. Sicilia de spoleto vxor nobilis viri franciſci nō valens se mouere de lecto cū sic per plures ānos molestata fuisset: deducta ad corpus sancti bernardini restituta est optime sanitati. Et hec omnia retulerunt multi spoletini etiam ⁊ ipsa que prima erat in ecclesia maiore dum ibi vna quadragesima predicaui. Alia mulier de populo que annis triginta septem omni vsu ambulandi priuata extiterat ducta ad corpus sancti bernardini mox sanitatem adepta est. Hanc ego vidi sanam ⁊ robustam ac si nullum antea malum passa fuisset. Sunt ⁊ alia istius sancti miracula multa vsqz in hodiernuz diem. Ad sacrum cuius tumulum frequenter membra languentum mō sanitati q̄libet morbo fuerit grauata restituūtur. ¶ Secundus honor quo deus honorauit sanctum bernardinum dicitur solennis canoniçationis. Fuit equidem canoniçatus cū multa solennitate ⁊ magnificentia pre ceteris q̄s vidimus canoniçari. Nam tempore meo eugenius quartus canoniçauit sanctum nicholaum de tolentino. Calixtus tertius sanctū vincentium ⁊ sanctum ofimundum. ℙius secundus sanctam catherinam de senis. Sixtus q̄rtus sanctum bonauenturam. Et Micholaus quintus sanctum bernardinum. Sed in canoniçatione istius multa concurrerunt faciētia ad gloriam eius: videlicet annus iubileus quo ex omnibus christianorum partibus mul

titudo maxima confluebat ad vrbem. Et dies pentbecostes festum vtiqz solennissimuz. Et generale capitulum fratrum minoruz in quo conuenerunt vltra quinqz milia fratrum. Et ego de ipso post canonicationem sermonem ad populum habui in quo concurrerunt multa milia virorum ac mulierum. ¶ Tertius honor quo deus honorare voluit sanctum bernardinum dicitur superne glorificatõis. In celesti nanqz patria vltra essentiale premium coronatur aureola que debetur doctoribus ꝺ qua dirimus in opere de laudibus sanctorum in sermode de sancto petro martyre. Dicere itaqz possumus illud psalmiste. Magna est gloria eius: magna vtiqz in ecclesia militante maior in ecclesia triumphante. Quare conuenienter de ipso referre possumus quod de paulo primo beremita in sua vita Hieronymus scribit. Si mihi inquit lectionem optione dominus dignaretur concedere magis eligerez tunicam pauli cum meritis eius: ita z sancti bernardini ꝯ regum purpuras cum gemmis suis. Deprecemur ergo deum celi vt per merita tanti sancti dignos efficiat nos sua gratia. Et tandē ad vitam perducat eternam. Amen

Omnia ad maiorem dei

Ann

GW 6052